De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 2

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 2. Henri Claes, Antwerpen 1885-1886

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244188501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

[Nummer 1]

AARTSHERTOG RUDOLF EN ZIJNE GEMALIN STEFANIA.

Onze gravures.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - Aartshertog Rudolf en zijne gemalin Stefania. De Antwerpsche bondsbakkerij.

De Antwerpsche Wereldtentoonstelling is eindelijk ten volle ingericht.

Plechtig ingehuldigd op 2 Mei 1885, den vastgestelden openingsdag, zijn echter nog drie maanden verloopen alvorens de groote en grootsche onderneming als geheel voltooid mocht beschouwd worden.

Nu geene hinderlijke hamerslagen meer weergalmen, geene enkele kist meer den weg verspert, nu de geheele reusachtige inrichting in haren vollen luister prijkt, is het oogenblik voor ons gekomen om haar met den lezer binnen te treden.

Vóór wij den ingang bereiken, reeds van het begin der feestelijk bevlagde Zuiderlei, erlangen wij de overtuiging hoeveel wij door ons wachten gewonnen hebben. Immers van daar wordt de prachtige voorgevel ten volle zichtbaar, waarvan op den dag der inhuldiging nog slechts het ijzeren geraamte voltrokken was. De monumentale hoofdingang der Wereldtentoonstelling is niet beneden de hoogste verwachting gebleven en alom wordt bejammerd dat het sierlijk en trotsche gewrocht van den bouwmeester Bordiau niet inderdaad is wat het zoo geheel schijnt te wezen: een *massief* kunstjuweel.

Draagt de heerlijke voorgevel machtig bij tot de aantrekkelijkheid der Tentoonstelling, niet minder is zulks het geval met de overschoone hovingen, die haar als een kleurige en geurige bloemenkrans van reusachtige afmeting omringen, zoodat men reeds, vooraleer den trap naar de hallen te bestijgen, geneigd is om uit te roepen: 'Gelukt! Ten volle gelukt!'

En dat die goede indruk bij het bezoek der talrijke, uitgestrekte en met ontelbare uitstallingen opgepropte zalen, volkomen bevestigd wordt, is thans eene alomgekende en onloochenbare waarheid.

De Antwerpsche Wereldtentoonstelling mag op een schitterend welgelukken bogen, en hare ontwerpers, die met rechtmatige fierheid vervuld zijn over dit welslagen, hebben niet alleen de erkentelijkheid hunner medeburgers, maar den dank aller Belgen verdiend.

Naast het uitvoerend komiteit, met zijnen ijverigen voorzitter Victor Lynen, hebben staats- en stadsbestuur, alsmede de drukpers, hunnen plicht begrepen en door hunne machtige ondersteuning aanspraak gemaakt op aller lof.

De nationale spreuk: ‘Eendracht maakt macht!’ is misschien nooit in Antwerpen zoo volkomen en voor zulk grootsch doelwit bewerkstelligd als in het huidige geval. Met eene bewonderenswaardige eensgezindheid zijn alle partijtwisten en persoonlijke veeten ter zijde gesteld en hebben al de bewoners der Scheldevesting broederlijk de handen ineengeslagen om het jaar 1885 tot een gulden tijdstip te maken in de geschiedenis hunner geliefde stede.

***

Het aantal vreemdelingen van allen stand, dat onafgebroken te Antwerpen aankomt, is schier onberekenbaar. Onder de vorstelijke personen, die tot nu toe de Wereldtentoonstelling met hun bezoek vereerden, werden de aartshertog Rudolf en zijne gemalin Stefania, wier schoone portretten op onze eerste bladzijde prijken, door de Antwerpsche bevolking met bijzondere toegenegenheid onthaald. Een frisch en jeugdig paar, zelfs al is het geen vorstelijk, neemt altoos voor zich in. Het grenst immers nog zoo dicht aan de jaren der onschuld en heeft doorgaans geen verleden, dat iemands verbittering verwekt. Alles is voor zulk tweetal nog toekomst en hoop en gaarne wenscht een goed hart hun een heilrijken levensloop. En als het Gode behaagt zal de loopbaan van den Oostenrijkschen erfprins schitterend zijn, want ofschoon nauwelijks de mannenjaren ingetreden, vertoont hij al de hoedanigheden die een goed, krachtig en verstandig vorst kenmerken. Prins Rudolf is daarenboven een voor zijnen ouderdom zeer geleerd man: hij spreekt buiten de vele talen van het gebied, dat hij eens zal moeten beheerschen, verscheidene andere Europeesche talen en werkt op dit oogenblik aan eene uitgebreide geschiedenis van Oostenrijk, die door aartshertogin Stefania met onderscheidene penteekeningen zal geïllustreerd worden. Ook zijn vroegere letterkundige arbeid had reeds derwijze de aandacht gaande gemaakt en waardeering verwekt, dat de Leuvensche Hoogeschool in hare jongste verkiezingszitting aan den prinselijken schrijver den doctorstitel uitvaardigde. Wat zijne jeugdige gemalin betreft, die schier als kind haar vaderland verlaten heeft, alles duidt tot nu toe in haar aan, dat zij het krachtige karakter en de deugden harer moeder bezit en eens waardig den troon der beminde Maria-Theresia bekleeden zal.

***

Wij spraken hooger van den hof der Tentoonstelling. Hetgeen die plaats vooral aantrekkelijk maakt, zijn niet alleen de frissche grasperken, de klaterende fonteinen,

de heerlijke beelden en bloembedden, de menigvuldige belangrijke uitstallingen, maar tevens de sierlijke gebouwen van allen aard en trant, die allerwege voor het oog oprijzen. Een dezer, de Antwerpsche Bondsbakkerij, draagt bijzonderlijk een eigenaardigen stempel, niet enkel in zijnen schilderachtigen Vlaamschen bouwtrant maar in gansch zijne inrichting. Flinke bakkers, in kraakzuivere witte kleeding, zijn van den vroegen morgen tot den laten avond onverpoosd aan den gang in de ruime bakkerij, die het gansche linkerdeel van het gebouw beslaat. In de tegenwoordigheid van een gedurig afwisselend en altijd talrijk publiek, bereiden zij met de meestverbeterde gereedschappen en in de volmaaktste ovens Antwerpsche lekkernijen, zoo geurig dat de weerbarstigste appetijt er door opgewekt wordt. Geen wonder dus, dat men zich bij het verlaten der bakkerij in den winkel, rechts van het gebouw, voortdurend aan den toog verdringt om zich op een paar dier smakelijke krakelingen of koeken te vergasten. De onderneming van den Antwerpschen bakkersbond, waartoe meest al de voornaamste leden van dit ambacht behooren, is voorzeker een der bestgelukte van gansch de Tentoonstelling. Geen gering deel van dien bijval komt toe aan den onvermoeiden voorzitter van den Bond, den heer Karel de Smecht, wiens vakkennissen en doorzicht op het Congres, onlangs te Antwerpen over de belangen van het ambacht gehouden, inzonderheid gebleken zijn. Wij eindigen ons artikel met den eenigszins overbodigen wensch dat geen vreemdeling moge nalaten een bezoek te brengen aan de nette Antwerpsche Bondsbakkerij, van welke wij voor ons tijdschrift eene getrouwe afbeelding als eene blijvende herinnering hebben doen vervaardigen.

Zeemanskinderen.

Heeft het wel eens uwe opmerkzaamheid getroffen, dat het vooral gevaarlijke beroepen zijn, zooals het mijnwerk en de zeevaart, die van vader tot zoon voortgezet worden? En zou niet daarvan de oorzaak liggen in de sterke aantrekkingskracht, die de bekamping van het gevaar voor elk onverschrokken mannenhart aanbiedt? Geen enkel bedrijf is nauwer met gestadig gevaar verbonden dan dat des zeemans, geen wordt trouwer van geslacht tot geslacht als een familie-erfdeel overgenomen.

De vader, de broeders van den knaap onzer gravure mogen ook door het woeste element verzwolgen zijn of worden, van nu af ziet men het hem aan, dat niets hem zal kunnen weerhouden denzelfden dood te trotseeren. Van nu af is de onbedwingbare trek naar den waterspiegel in hem merkbaar en, in afwachting dat de tijd daar is om als stuurman aan boord op te treden, vindt hij zijn grootste vermaak in van den wal zijn flinkgetuigd scheepje te bestieren. Vol kinderlijke aandacht en vreugde staat het kleine zusterken het zachtdrijvende bootje aan te staren, verlokt door de poëzij van het zilverige en kabbelende water en onbewust hoe vaak zij later aan denzelfden oever met verkrimpend harte als bruid, als echtgenoote en moeder bij woesttierenden storm aan God het behoud harer duurbaren misschien zal staan afsmeeken. Neen, geene enkele smartelijke overweging stoort nog het genot der lieve visscherskinderen; volop genieten zij de vreugde van den levenstijd - wiens bloemen voor de meeste onzer reeds lang verwelkten - de zaligheden van het heerlijke lentegetij.

De schutsengel bij de wieg.

Het wiegje, zie! staat nooit alleen...

Een stond is moeder heen
Van waar zij waakt bij 't werken,
En 's kindjes engel nu spoedt bij
En poost en blijft aan 's wiegjes zij'
En spreidt ten schut zijn vlerken.

Schoone engel, buig u over 't wicht
Dat, zoet in slaap, daar ligt
In 't kussen half gedoken,
Het mondje dicht, de wangjes rood,
Het uitgestoken armpje bloot
En de oogjes zacht geloken.

Ja, reine hemelgeest, buig neer;
Zoen 't vriendje van den Heer,
Uw broêrken hier beneden.
Op ons bezoedelde aarde vindt
Gij nog in 't schuldelooze kind
De reinheid weder van uw Eden.

H. CLAEYS, pr.

Zelfverbranding van den mensch.

Een gevolg van de algemeene alcoholisatie van het celweefsel, een der zeldzaamste wijzen van sterven, wier oorzaak langen tijd onbekend bleef en welke dikwijls aanleiding tot het vermoeden van moord gaf, is de zelfontsteking en zelfverbranding van het menschelijke lichaam, De wijze van sterven is gelijk bij alle menschen, die misbruik van spiritualiën gemaakt hebben en wier weefsel geheel met alcohol bezwangerd is. Physiologische en geneeskundige waarnemingen stemmen daarin overeen, dat zij de opslurping van alcohol door de verschillende organen des lichaams, maar vooral door het vetweefsel, bevestigen. Het vet, dat geheel uit koolstof en waterstof bestaat, is bij de jeneveren brandewijndrinkers vloeibaar en in een hoogen graad van alcohol doortrokken. Ook het bloed bevat meer kool, en de uitademing der longen, de uitwaseming van de huid, de gassen van het spijsverteringskanaal, kortom, alle uitstroomingen des lichaams, zijn bezwangerd met een alcoholachtigen reuk. Bij zulke menschen is de vlam van eene kaars, menigmaal eene vonk, voldoende, om plotseling dat deel van het lichaam in brand te steken, 't welk door de vlam is aangeraakt.

De verschijnselen zijn de volgende. Is een deel des lichaams in brand ontstoken, dan verspreidt zich de vlam en grijpt de naastbijgelegen deelen aan, met des te grootere snelheid, naarmate de huid vochtiger is. Deze vochtigheid, welke gealcoholiseerd is, is op zich zelve zeer ontvlambaar. Binnen korten tijd grijpt de vlam het geheele lichaam aan, en zij gelijkt, wat de kleur betreft, geheel op de vlam van alcohol. Het is gewoonlijk gedurende den slaap of een toestand van slaapzucht, dat soortgelijke gevallen plaats hebben en de mensch spoedig in onmacht neêrzijgt. Van het blauwachtige en vluchtige, dat zij in den beginne heeft, gaat de vlam spoedig tot het vastere, krachtigere en witachtige over. De opgevulde en hevig geprikkelde klieren scheiden in overvloed een olieachtig vocht af; de huid barst, het vet van het

celweefsel levert nieuw voedsel voor den brand, die het geheele lichaam aangrijpt en binnen weinige uren verteert.

Dit zijn de physiologische verschijnsels bij menschelijke zelfontbranding in hare ontwikkeling, haren gang en haar verloop. Eene omstandigheid, die aan de waarneming ontsnapt is, en die wij hier als eene zeer merkwaardige aanhalen, is deze, dat de verbranding altijd van buiten, en nooit van binnen begint. De dikke alcoholische stoffen bereiken de oppervlakte des lichaams en ontbranden; andere stoffen van denzelfden aard om die te vervangen welke reeds verbrand zijn, verschijnen, en zoo gaat het voort tot het lichaam geheel verbrand is.

Daar wij de verschijnselen van zelfontbranding bij den mensch hebben meêgedeeld, willen wij ook een paar voorbeelden aanhalen, ten einde den lezer deze ramp zoo duidelijk mogelijk voor oogen te stellen.

De gevallen van zelfontbranding zijn zeer zeldzaam; maar desniettemin hebben de geneesheeren enkele gevallen geboekstaafd, en de statistiek zou nog rijker zijn, als men alle gevallen kon verzamelen, die onbekend zijn gebleven, vooral die gevallen, welke de tallooze klassen der groote steden betreffen, waar zoo vele dronkaards van beiderlei geslacht leven, die opgevuld zijn met sterken drank.

Men leest in het *Journal de Médecine*, deel 59, pag. 440, het volgende:

Maria Jauffert, eene schoenmakers-weduwe en eene dikke vrouw, 50 jaren oud, die zich langen tijd aan 't misbruik van sterken drank overgegeven had, eindigde hare dagen door zelfontbranding. De geneesheer, door 't gerecht uitgenoodigd, om de oorzaak van haren dood te onderzoeken, leverde het volgende rapport in: ‘Van het overschot van Maria Jauffert, vond ik een hoop asch en enkele verkoolde beenderen, slechts eene hand en een voet waren aan de werking van 't vuur ontsnapt, insge-

lijks het achterhoofd. Bij het overschot van 't lichaam stond eene onbeschadigde tafel, en onder de tafel eene uitgegane stoof. Van den stoel, waarop Maria Jauffert waarschijnlijk bij 't begin van de zelfontbranding zat, waren de voeten en de zitting half verkoold. Geen spoor van vuur was op den haard of onder den schoorsteen te ontdekken. Alle meubelen waren onbeschadigd, zoodat met uitzondering van den stoel, geen verbrandbaar voorwerp meer tot zulk eene snelle verbranding van het lichaam, welke in den tijd van 7 uur had plaats gevonden, scheen bijgedragen te hebben.'

Hetzelfde blad levert het volgende, tweede geval.

Mejuffrouw Boiseau, 80 jaren oud, die sinds langen tijd niets dan brandewijn, kirschwasser en andere sterke likeuren gebruikt had, zat zekeren avond in haren leuningstoel; hare dienstmaagd, die uitgegaan was om boodschappen te doen, zag bij hare terugkomst hare meesteres geheel in vuur staan. Terstond riep zij om hulp, verscheidene personen kwamen toeschieten. Een dezer, eene vrouw, wilde de vlam met hare hand uitblusschen, doch de vlam bleef als het ware aan hare hand kleven, alsof zij die in brandewijn gedoopt had. Men brengt een emmer water, men giet er ruimschoots van over het lichaam; maar de vlam in plaats van uit te gaan, wordt grooter. Eindelijk gaan de vlammen niet eer uit, in weerwil van alle in 't werk gestelde pogingen, voor dat het lichaam geheel verkoold is. Het zwarte lichaam bleef in zijn geheel zitten op den stoel, die door 't vuur een weinig zwart geworden was, en toen men het aanraakte, vielen de beide handen, de voeten en het hoofd er af.

Wij zouden eene reeks van gevallen, die in geneeskundige werken zijn opgeteekend, leveren kunnen, zoo wij niet vreesden den lezer te zullen vermoeien. 't Komt ons voor dat de aangehaalde voorbeelden voldoende zijn om tot de volgende beschouwingen te leiden:

1. De alcoholische opslurping en verzadiging zijn eene onvoorwaardelijke noodzakelijkheid tot zelfontbranding van den mensch, die dan plaats grijpt, als men zich in omstandigheden bevindt, die haar begunstigen. Zoo de gevallen van soortgelijke verbranding niet dikwijler voorkomen, dan komt zulks daar van daan dat de opslurping en de verzadiging niet in dien hoogen graad bestaan, om haar te doen ontstaan, en omdat de verschillende afscheidingen des lichaams een deel van den alcohol met zich voeren en dus de verzadiging belemmeren. Zonder dit zouden eene groote menigte dronkaards met zelfontbranding bedreigd zijn.
2. De verschijnsels van zelfontbranding komen veel meer voor bij vrouwen dan bij mannen, waarschijnlijk omdat haar weefsel meer zwamachtig en haar vet vloeibaarder is, en dus gemakkelijker den alcohol opslurpt. Bovendien maken de ouderdom en zwaarlijvigheid de bewegingen veel moeilijker, en noodzaken dus tot een meer zittende levenswijze. De hartstocht voor sterke dranken wordt door werkeloosheid niet verminderd, maar doet dien integendeel met kracht stijgen; van daar dat men wel eens zegt: zij begieten hunne ledigheid met jenever.
3. Bijna in alle gevallen van zelfverbranding blijven de voeten en handen, benevens de hardste beenderen onverbrand, en wel uit dien grond, omdat zij slechts zeer weinig vet bezitten in vergelijking van de overige lichaamsdeelen.
4. In de meeste gevallen maakt het water, dat er op gegoten wordt om den brand te blusschen, dien levendiger. Soortgelijk verschijnsel heeft plaats, als men water op brandende olie of brandenden alcohol giet.

5 De alcoholvlam is zeer zwak en heeft slechts geringe uitwerking op meubels en andere voorwerpen, die met het menschelijke lichaam, dat verbrandt, in aanraking komen. Bijna altijd ligt het verbrande menschelijke lichaam op den grond, afgezonderd van de omliggende voorwerpen, en verbrandt, zonder de laatste te benadeelen. Desniettemin gebeurt het wel, dat de pooten van den stoel of de leuning zwart worden en zelfs verkolen.
6 Bij de verbranding van dierlijke stoffen is de asch dik, de niet verbrande overblijfselen rieken kwalijk. Er vormt zich een zwart roet, dat insgelijks stinkt, en zich afzet op meubels en andere voorwerpen in de kamer, waarin de verbranding plaats vindt.

En hiermede eindigen wij, wat wij over de zelfverbranding van den mensch meenden te moeten mededeelen; na het lezen er van zal er waarschijnlijk niemand zijn, die haar niet natuurlijk zal vinden, ofschoon hij vroeger aarzelde er aan te gelooven. Als er onder onze lezers zijn, die verslaafd zijn aan den sterken drank, dat zij dan nadenken over hetgeen zij gelezen hebben, en een kwaad laten, dat even dierlijk is als elke andere zwelgerij.

Dr D.B.

Het zakuurwerk van Napoleon.
Geschiedkundige schets.

Toen de zoon van den adellijken, maar in vrij bekrompene omstandigheden verkeerenden advocaat Buonaparte op de militaire school te Brienne studeerde, noemde een zijner leeraars hem 'een Corsicaan van geboorte en karakter' en voorspelde dat 'hij het ver brengen zou, als de omstandigheden hem gunstig waren.'

Die voorspelling is bewaarheid, daar de omstandigheden den kloeken Corsicaan, met zijne hoekige, trotsche gestalte inderdaad zoo gunstig geweest zijn als hij het zich in zijne stoutste droomen maar had kunnen voorstellen.

Nadat hij met schitterend gevolg zijne studiën aan de militaire school te Parijs had voltooid, trad hij met eene aanstelling van luitenant der artillerie in het leger. Aanvankelijk was hier zijner gloeiende eerzucht slechts een beperkt veld geopend, en daar zijne trotsche, achterhoudende manieren in het gezellig verkeer hem onder zijne kameraden geene vrienden verwierven, was zijn toestand alles behalve benijdenswaardig.

In dien tijd kocht hij zich van zijne spaarpenningen eene zilveren horlogie, een goedkoop, slecht werk, dat hem in den eersten tijd heel wat ergenis berokkende. Met dat al was de arme tweede luitenant nu en dan, als hij in geldverlegenheid verkeerde, wat niet zelden het geval was, nog genoodzaakt zijne horlogie te verpanden.

Maar de tijden namen voor Buonaparte eene zeer gunstige wending. Juist in de bloedige jaren der revolutie, die voor de meeste adellijken allernoodlottigst waren, rijpte het koren voor den molen van den Corsicaanschen avonturier, die het ten bekwamen tijde wist te malen. Het gelukte hem, zich door eenen opgeschroefden geestdrift voor de republiek, waarin hij een middel zag om zijn doel te bereiken, bij de revolutiemannen aangenaam te maken, zoodat hij na de belegering van Toulon, waarbij hij zich dapper geweerd had, door zijn hoofdgeneraal zelf bij de Nationale Conventie werd aanbevolen met de karakteristieke woorden: 'Bevordert hem, of hij zal zich zelf bevorderen.'

De Nationale Conventie gaf aan dien wenk gehoor en benoemde hem tot... generaal. Van dat oogenblik af onderging hij gedurende zekeren tijd aanmerkelijke lotswisselingen. Na den val van den verschrikkelijken Robespierre, werd hij als een van diens aanhangers in hechtenis genomen, en schoon hij later in vrijheid gesteld werd, bleef hij toch geruimen tijd zonder aanstelling, tot hij er eindelijk in slaagde ingevolge eene opdracht van het pas opgerichte *Directoire* een opstand in Parijs te onderdrukken, waarbij hij zich door zijne ijzeren gestrengheid, door anderen wel is waar als bloeddorstige wreedheid gewraakt, de gunst der regeering verwierf.

Omstreeks dezen tijd trad hij in het huwelijk met Josephine, de weduwe van generaal Beauharnais, die ten tijde van Robespierre's schrikbewind terechtgesteld was. Dit huwelijk kwam voornamelijk tot stand door toedoen van Barras, lid van het *Directoire*, wien Napoleon te gelijk ook zijne benoeming tot opperbevelhebber der Fransche troepen te danken had.

Hij vertrok nu onmiddellijk naar Italië om zich aan de spits van het leger te stellen, dat daar tegen Oostenrijk streed, en zijn buitengewone tact om met de soldaten om te gaan verwierf hem weldra zulk een overwegenden invloed op zijne troepen, dat zij door zijnen geestdrift aangevuurd, achtereenvolgens zege op zege bevochten.

Daarmede was de grondslag tot zijne latere grootheid gelegd. Nauwelijks was de vrede van Campo Formio gesloten of hij ondernam den avontuurlijken tocht naar Egypte, en toen vervolgens de vijandelijkheden in Italië en de Rijnlanden voor het Directoire eene gevaarlijke wending dreigden te nemen, verscheen hij plotseling weder te Parijs en wist zich behendig den zegekrans van ‘redder des vaderlands’ om de slapen te vlechten.

Van de vijf leden van het Directoire legde een zijne waardigheid neder, twee waren slim genoeg onmiddellijk Napoleons partij te kiezen en de beide overigen liet de bevelhebber in hechtenis nemen. De vergadering der vijfhonderd te St. Cloud liet hij met de bajonet uiteenjagen en ten slotte verwierf hij zich de waardigheid van consul, die voor hem nog slechts als de laatste sport tot den keizerstroon gold. Met bewonderenswaardig beleid wist hij zijne creaturen te kiezen, en die op de geschikte plaats te stellen, zooals bij voorbeeld Talleyrand, Fouché, Berthier, Carnot, enz. Het sluiten van het concordaat met den Paus diende natuurlijk alleen om aan zijne eerzuchtige plannen eene kerkelijke wijding en bekrachtiging te geven en werkelijk, in 1804, liet hij zich tot keizer der Franschen uitroepen, met de verklaring, dat die waardigheid erfelijk zou zijn in zijn geslacht.

Thans had hij het toppunt zijner wenschen bereikt, maar nu kwam het er op aan de macht, die hij zich had weten aan te matigen, ook staande te houden. Terwijl hij in zijn eigen land de buigzaamste verzoeningspolitiek betrachtte, trad hij tegenover de mogendheden als keizerlijk veldheer op. De eene oorlog volgde op den anderen, maar elke oorlog eindigde ook met eene overwinning. Toch vergat Napoleon in den zwijmelroes der zegepralen zijne geringe afkomst niet en hij zorgde als een vader voor zijne vier broeders, voor zijn stiefzoon Eugène en al de deelgenooten zijner eerste militaire loopbaan. Als eene merkwaardige gedachtenis had hij ook het uurwerk bewaard, dat hij als tweede luitenant gekocht had: nooit legde hij het af, en de groote keizer, die over al de schatten van Europa beschikte, droeg voortdurend eene ouderwetsche, zilveren horlogie op zak.

In den slag van Marengo vroeg Napoleon den hertog van Montebello, die toevallig naast hem stond, hoe laat het was.

‘Mijne horlogie staat weer eens stil!’ voegde de keizer er glimlachend bij en wees op den zwaren ouden knol, dien hij uit den zak haalde. Lannes stond niet weinig

verbaasd over dit plompe uurwerk, maar de keizer verhaalde hem onder welke omstandigheden hij het gekocht en waarom hij het altijd bewaard had.

'Die eenvoudige horlogie,' zoo besloot hij zijn verhaal, 'heeft mij van mijn eerste begin at trouw op mijne geheele loopbaan vergezeld; daarom zal het voor mij steeds de hoogste waarde hebben.'

En dit uurwerk werd ook werkelijk in de familie der Napoleons als eene kostbare relikwie van den grooten stichter der dynastie bewaard, terwijl het bij erfenis van den eenen stamhouder op den anderen overging.

Het vergezelde Napoleon I naar Elba en ten slotte naar St. Helena, en toen hij daar in het jaar 1821 zijn wisselvallig leven eindigde, kwam het in het bezit van Napoleons elfjarigen zoon, den jongen hertog van Reichstadt, die te Schönbrunn bij Weenen, in het slot van zijn grootvader Frans I van Oostenrijk, verblijf hield. Het was den zoon van den grooten Corsicaan niet vergund als Napoleon II den troon zijns vaders te bestijgen en hij kon het

ZEEMANSKINDEREN, NAAR K. RAUPP.

DE SCHUTSENGEL BIJ DE WIEG, NAAR HERMANN KAULBACH.

uurwerk alzoo niet in de Tuilerieën terugbrengen. Hij bereikte nauwelijks den leeftijd van een en twintig jaren en nog tegenwoordig wordt vaak beweerd dat hij zich zelven door vergif om het leven zou gebracht hebben. Waarschijnlijker is het echter dat zijne uitspattingen hem dien vroegen dood berokkend hebben; het is althans bewezen dat eenige zoogenaamde vrienden, welke heimelijk tot eene anti-Bonapartische partij behoorden, hem wisten te omringen en tot verbodene vermaken aandreven, die weldra in de grootste ongebondenheid ontaardden.

Na den dood van den hertog van Reichstadt kwam de horlogie aan de familie terug en Napoleon III, welke zijn oom tot in de kleinste bijzonderheden trachtte na te apen, deed ook als rechtmatig erfgenaam zijne aanspraken op de relikwie gelden.

Ten tweeden male was de staatsgreep gelukt en Louis Napoleon koesterde zich overmoedig in de stralen zijner gelukszon. Keizer Maximiliaan van Mexico en anderen moesten als de slachtoffers zijner trouwelooze politiek vallen tot eindelijk ook hem de wrekende Nemesis bereikte. De overmoedige Phaëton, die in zijne verwaandheid gemeend had den zonnewagen te kunnen mennen, werd uit de hemelbaan neergeslingerd: den 2^{en} September 1870 zonk hij in het stof, de dag van Sédan had over hem beslist.

De oude horlogie, de familie-reliek, die Napoleon III in dien noodlottigen slag aan zijne borst gedragen had, vergezelde hem naar Chislehurst; voor de derde maal volgde het een Napoleon in het land der ballingschap.

Keizerin Eugénie, de weduwe van den laatsten keizer der Franschen, bewaarde het uurwerk na Napoleons dood voor haar zoon Louis; maar de kleine Loulou, zooals hij als knaap genoemd werd, vervulde de verwachtingen niet, die de Chauvinisten op hem, den eenigen afstammeling van Napoleon III, gebouwd hadden. Napoleon IV stierf op even jeugdigen leeftijd als de zoon des eersten keizers, de hertog van Reichstadt; ver van zijn vaderland vond hij den dood in de wildernissen van Zuid-Afrika.

Het ongelukkig uiteinde van den jongen vorst is bekend: Ook hij nam het familiestuk, de horlogie van den grooten Napoleon, met zich in den veldtocht; maar de wijzers wezen weldra zijn laatste uur aan.

Gelijk men weet, werd zijn lijk, tot op het naakte lichaam uitgeschud, teruggevonden, en thans draagt misschien de een of andere smerige Zoeloe de horlogie van den wereld veroveraar als sieraad op de bruine borst. Waarlijk, sprekender allegorie van het lot der Napoleons kan moeilijk bedacht worden!

Wijsgeerige zedespreuken.

Zoodra men de eeuwigheid van der menschen verwachting afscheurt, zoo is hij een misgeboorte, een smaad voor den hemel, een schandvlek, eene duistere, ondoordringbare wolk op het schoone gelaat der natuur, en brengt haar met zijn heer in tegenspraak.

***

Men vroeg een Bedouin naar een teeken, dat naar den Schepper wees. Hij antwoordde: ‘Wijst de mest van den kameel niet op het dier, de voetstappen op den wandelaar; de hemel is vol sterren, de zee vol golven. Wijst dit alles niet op den Almogende?’

,

Het toeval is in de hand van den denkenden mensch, wat de ruwe steen is in die van den kunstenaar.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.

Inleiding.

Gloeiend vielen de stralen der middagzon op de heerlijke wijnbergen in de nabijheid van het stadje Bingen en speelden in fantastische kringen op de golven van den Rijn.

Een jonge man, die op al de hem omringende natuurschoonheden weinig of geen acht scheen te geven, stapte langzaam voort, op een door wijnbergen omzoomden weg, die naar een ouderwetsch huis voerde. De ouderdom van den wandelaar, die eene zwart fluweelen kleeding droeg, kon ongeveer vijf en twintig jaar zijn. Hij wierp een hoop vollen oogslag op de vensters van het huis, doch niemand gewaar wordende, ging hij verdrietig verder. Het krullende zwarte haar, de scherpe snede zijner sterk gebruinde gelaatstrekken, deed hem als een buitenlander kennen. Een ronde, diep in de oogen gedrukte vilten hoed dekte zijn hoofd.

De verzengende hitte scheen alles in de natuur tot rust uit te noodigen, doch de man volgde onverdroten het pad, hetwelk naar een in de nabijheid liggend boschje voerde. Binnen de schaduw der boomen gekomen, liet hij zich op het koele gras nedervallen en den hoed afnemende, wischte hij zich het zweet van het voorhoofd.

Eenige schelmsche zonnestralen drongen nieuwsgierig door de takken en dansten huppelend over het gelaat van den rustende, die de oogen gesloten had, terwijl zijne hand verstrooid met eenige planten speelde, die hij achtervolgens verplukte. Een sombere glimlach gaf aan het werkelijk schoone gelaat eene boosaardige uitdrukking, en als onaangename gedachten wolken op zijn voorhoofd riepen, nam het iets duivelachtigs aan.

Meer dan een uur had hij in sombere gepeinzen doorgebracht. ‘Het toeval is mij gunstig!’ mompelde hij met een sterken Franschen tongval en sprong op. Hij had het gedruisch van naderende schreden gehoord en thans bemerkte hij de gestalte van een jong meisje, hetwelk bij zijn aanblik besluiteloos scheen of zij haren weg vervolgen dan wel terugkeeren zou. Hij ijlde echter op haar toe en hare weerstrevende hand in de zijne nemende, sprak hij, haar met hartstochtelijke liefde aanziende: ‘O Geertruda, wat ben ik het toeval dankbaar, dat mij herwaarts voerde en mij het onuitsprekelijk geluk verschafte van u te zien!’

Het als Geertruda aangesproken jonge meisje wendde haar schoon, door blonde haren omlijst hoofd, af en zeide, terwijl zij hem hare hand poogde te onttrekken, op een toon, die een onverholen afkeer verraadde: ‘Laat mij gaan, René; hoe kunt gij mij nog aanspreken na hetgeen tusschen ons voorgevallen is en nadat ik u gezegd heb, dat wij in het vervolg vreemden voor elkander moeten zijn?’

‘Vergeef mij, ik weet niets anders dan dat ik u lief heb,’ antwoordde René, moeite doende aan zijne stem een zachten toon en zijne oogen, waarin een zonderling vuur

schitterde, eene liefdevolle uitdrukking te geven, ‘en dat, al had het mij het leven gekost, ik u nogmaals zien moest eer....’

‘Genoeg!’ morde Geertruda, op wie deze woorden hunne uitwerking niet misten, met bevende stem, ‘gij weet, dat ik onrecht doe met u aan te hooren. De achting, die ik mijn verloofde....’

‘Uw verloofde is een rijk man,’ viel René haar onstuimig in de rede, ‘terwijl ik een arme schilder ben, die niets dan zijn talent, of zooals uw schrandere vader mij vriendelijk te kennen gaf, niets dan zijn palet en zijn penseel bezit. Een man die, om in zijn levensonderhoud te voorzien, les moet geven en daarbij een Franschman is. Mon Dieu! hoe kan die toch zoo vermetel zijn met een rijken kramer in het krijt te treden, met iemand, die alles in het leven van het standpunt van het debet en credit beschouwt en de waarde van een man naar het aantal zijner goudstukken berekent. En dezen onbeduidenden man huwt gij, hem, die mij uwe liefde ontstolen heeft.’

‘Ik kan u niet veroorloven mijn aanstaande te beschimpen,’ riep Geertruda vertoornd en hem hare hand ontrukkende uit, ‘en nog minder mij te verwijten, dat ik den wensch mijner ouders vervul!’

‘Waarom zijt gij mij niet op den avond, toen ik alles tot onze vlucht voorbereid had, gevolgd,’ zegde de jonkman met onbeschrijfelijke bitterheid, ‘waarom hebt gij mij niet naar mijn vaderland vergezeld, waar gij mogelijk eenige ontberingen hadt moeten verduren, doch vele mijner zegepralen gedeeld zoudt hebben? Was het noodig naar vader of moeder te vragen, die zich bovendien spoedig met ons verzoend zouden hebben, indien gij mij werkelijk lief gehad hadt?’

Met eene trotsche beweging hief zij het hoofd op en sprak, den jongen man, die met spanning op haar antwoord wachtte, vast en te gelijk verontwaardigd met hare schoone oogen aanziende:

‘Ik heb, met schaamte erken ik het, eenmaal geloofd u te beminnen, doch hoe spoedig ben ik uit mijn droom ontwaakt! Met welk eene ontzetting heb ik u in uw waar karakter gezien! Ik hield u voor goed en edel, geloofde in maagdelijke, dwaze begoocheling aan uwe liefde en hoe hebt gij beproefd van mijne onervarenheid misbruik te maken! Ik heb u leeren kennen en moet u verzoeken mij te vergeten, gelijk ik alle herinnering aan u uit mijn geheugen verbannen heb.’ En Geertruda maakte eene beweging om heen te gaan.

Met een onstuimig gebaar, een gebaar, waarin zich toorn aan teleurstelling paarde, hield de Franschman haar terug; zijne oogen gloeiden, zijne stem klonk heesch van onderdrukte woede.

‘En dat,’ siste hij door zijne gesloten tanden, ‘dat is uwe mij zoo menigmaal beleden liefde, de liefde van een Duitsch meisje? Dat is de belooning voor mijne toewijding, mijn verspilden tijd? Gij speelt de kokette met mij, gij lokt mij aan, gij bevredigt uwe ijdelheid op mijne kosten en nu spreekt gij van misbruik uwer onervarenheid en anderen, sentimenteelen onzin. Mij in mijn waar karakter gezien, kostelijk, gij wordt dichterlijk, lieve kleine! Meent gij misschien dat ik nu krankzinnig zal worden of zelfmoord begaan zal om een meisje, dat aan een kramer de voorkeur geeft, die hare bekoorlijkheden naar haar geld schat? En verbeeldet gij u misschien, dat alleen uwe schoonheid en niet uw geld invloed op mij had? Wees toch wijzer, mijn engel! Denkt gij, ingebeelde zottin, dat ik geene schoonere doch arme meisjes in mijn vaderland kan vinden? Meisjes, vol lieftalligheid en gloed, die als zij beminnen, geheel en al beminnen. Mijn haat zij uwe herinnering!’

En een laatsten blik vol gloeienden haat op haar werpende snelde hij weg.

Geertruda had met stijgende verbazing naar hem geluisterd. Wel was zij van de onwaardigheid des jongen mans overtuigd geweest, doch zij had zijn misdadig opzet toegeschreven aan de vurige liefde, welke hij beweerd had voor haar te gevoelen. Doch nu had zij uit zijn eigen mond de bittere waarheid gehoord. Geldzucht en niet liefde was de drijfveer van zijn gehuichelden hartstocht geweest en hoewel haar hart niet meer voor hem sprak, gevoelde zij toch de diepe vernedering, welke zulk eene ontdekking aan elk meisje veroorzaken moet. Van den anderen kant was zij blijde, hem in zijne gansche zedelijke onwaardigheid gezien te hebben, daar thans niet meer het geringste leedwezen hare zielsrust kon verstoren.

Adolf Bachman, haar bruidegom, was een in goede omstandigheden verkeerend jongmensch, weshalve hij door hare ouders zeer begunstigd werd, en daar hij eene van nature goedhartige, ja zelfs zwakke inborst bezat en haar daarbij hartelijk liefhad, had hij geduldig hare koelheid en onverschilligheid verdragen

en zich met de hoop gevleid dat zijne wenschen toch wel eenmaal verhoord zouden worden. Hij had zich hierin dan ook niet bedrogen, zonder nochtans eenig vermoeden van den zijn geluk bedreigenden storm gehad te hebben.

De opgedane ondervinding had Geertruda genoopt, zich naar de wenschen harer ouders te schikken en zulks des te eerder, daar zij eigenlijk nooit iets tegen hem gehad had en zij zonder de verschijning van den jongen Franschman, bij wien zij met meerdere vriendinnen les genomen had in het teekenen, reeds vroeger zonder bedenking de zijne ware geworden.

Het was op den avond van den trouwdag. In de hel verlichte benedenzaal van het ouderlijke huis der bruid was een vroolijk gezelschap vereenigd. Bloedverwanten en vrienden dronken onder het klinken der glazen, waarin de edele rijnwijn parelde, het welzijn van het jonge bruidspaar.

De bruid was eenigszins afgetrokken. Bevallig omhulde het witte kleed hare schoone gestalte, hare natuurlijk krullende blonde haren golfden in prachtige volheid op hare schouders neder, terwijl hare schoone blauwe oogen aan haar zacht en eenigszins zwaarmoedig gelaat eene droomerige uitdrukking bijzetten.

De bruidegom, een gemoedelijk jonkman, dien men noch schoon noch leelijk noemen kon, blonk van liefde. Zijne oogen rustten vol teederheid op zijne jonge vrouw; hare kleine hand te mogen drukken, scheen hem de volmaaktheid van alle aardsch geluk.

'Laat ons eene kleine wandeling in den hof gaan doen,' zegde Geertruda, haren man toelachende.

'Gaarne, mijne lieve Geertruda,' haastte zich deze te antwoorden.

Zij verlieten de kamer en betraden arm in arm den hof. Een verfrisschend windje verkoelde hunne verhitte slapen. De zacht door de zoele bries bewogene bladeren der boomen, de aanblik der bloemen, die zich zacht schenen te neigen, de stilte van den nacht, dit alles vereenigde zich, om een weldadigen indruk op hen te maken.

'Hoe onbeschrijflijk gelukkig ben ik!' fluisterde de jonge man, zijn arm om het middel zijner gade leggende.

Op dit oogenblik trad de maan van achter eene wolk te voorschijn, haar tooverachtig licht over wijnbergen, boomen en bloemen uitgietende. Het viel op de groep der vertrouwelijk met elkander fluisterende jonggehuwden. Hij beschouwde haar vol liefde en zwoer in zijn hart haar steeds als zijn grootste kleinood te bewaren.

Plotseling trad er eene schaduw tusschen hen beiden.

'Veroorloof mij u mijne gelukwenschen aan te bieden,' klonk eene spottende stem.

'René!' mompelde Geertruda, bleek van ontsteltenis.

'Uw gehoorzame dienaar, René Dulaine,' antwoordde de Franschman, met spottende hoffelijkheid buigende. 'Ik neem de vrijheid u op mijne wijze geluk te wenschen!'

'Mijnheer,' onderbrak hem Adolf onthutst, 'welk eene onbeschaamdheid om zich hier in te dringen!'

'Wat ik u verzoeken mag, geene plichtplegingen! Iedereen wenscht u geluk; hoe vervelend! - laat mij de eentonigheid verbreken en u slechts zoo veel van het paradijs met deze engel wenschen als gij verdient. En wat u betreft, schoone vrouw, herinner u mijne laatste woorden: gij zoowel als uwe kinderen zult aan mij denken!' - En met een snijdenden lach sprong de ellendeling over de heg.

De argelooze Adolf meende een krankzinnige aangehoord te hebben; zich van zijne verrassing herstellende, welke hem diens woorden veroorzaakt hadden, snelde hij hem na. Te laat! het snijdende hoongelach verloor zich in de verte.

Om het onstuimige kloppen van haar hart tot bedaren te brengen had Geertruda er de hand op gelegd en morde met ontroerde stem: 'God zal ons beschermen!'

I.

Het Oosteinde van Londen bij nacht!

Duister flikkerden de lichten der lantaarns in den nevel. De verlichte kijkvensters der weinige nog geopende winkels wierpen een vaal, onzeker schijnsel op de straten.

De torenklok der Whitecheapel-kerk sloeg elf uur. Het drukke woelen en drijven in de Whitecheapel-road, de hoofdstraat van het Oosteinde, het hoofdkwartier van den slecht betaalden arbeid, de grootste ondeugd en ellende, den bittersten nood, is gedeeltelijk verstomd.

Eenige onvermoeide vischverkoopers prezen er wel is waar nog hunne niet zeer smakelijk uitziende waar aan, doch oogenschijnlijk meer om hunne rauwe longen voor den dag van morgen een weinig te oefenen dan wel in de verwachting van zaken te doen.

De arme en ellendige klandisie had zich grootendeels in hare holen teruggetrokken of wel oefende het edele handwerk van het stelen en rooven uit. Hier en daar vond tusschen beschonkene zeelieden en arbeiders een met weinig gerucht gepaard gaande vechtpartij plaats, waarbij eenige neuzen en kinnebakken erg toegetakeld werden en bij welke voorvallen de policie in den regel te laat verschijnt. Grooter gedruisch klonk bijwijlen uit de vele herbergen, waar de vrije Brit zich tot het dier verlaagt en de dikbuikige waard door de verhevene en winstgevende kunst van het vervalschen zijner dranken een aardig fortuin verwerft van dat geld, waaraan dikwijls bloed maar meestal tranen kleven.

Groot is de heerlijkheid van Londen, de reusachtige, wondervolle stad; groot is de in hare pakhuizen opgehoopte rijkdom der voortbrengselen van alle luchtstreken, fabelachtig de waarde der in hare banken in ijzeren kasten en onderaardsche gewelven rustende sommen van het kostbare metaal en wereldomvattend de Engelsche handel, welks vloten alle zeeën doorploegen. Onder alle hemelstreken wappert de trotsche vlag van Albion, groot is de god Mammon, doch ook groot en hartverscheurend is de armoede en de ellende van Londen.

Het brandpunt van het nijpendste gebrek is het Oosteinde en inzonderheid het bovengenoemde door de koningin van het distrikt, de Whitechapel-road, doorsneden gedeelte. Een rijken oogst viert daar de dood, geholpen door zijne ieverige adjudanten: 'Honger en koorts.'

Alle natiën schijnen hier eene kolonie gevestigd te hebben. Hollandsche en Poolsche, zoowel als Duitsche joden hebben hier in de afzichtelijkste straten hunne woonplaats gevestigd, die in betrekking met morsigheid en duisternis roemrijk met de oude Judengasse in Frankfort kunnen wedijveren. De eerlijke armoede is hier voorzeker ook te vinden, maar naast haar wonen prachtexemplaren van de gauwdieven-, valschemunters-, moordenaars- en bedriegersgilde van alle natiën, waaronder de Duitschers eene ruime plaats innemen.

Geacht als de rechtschapen Duitscher is, die zijne waardige vertegenwoordigers onder den koopmans- en den handwerkstand in groote menigte bezit, dragen de Duitsche bewoners van het Oosteinde er niet weinig toe bij, den Duitschen naam

door bedriegerijen en misdaden van allen aard bij de niet zeer van vooroordeelen vrijen Engelschman in opspraak te brengen.

Met deze klasse van Duitschers in de Engelsche hoofdstad veroorloof ik mij den lezer bekend te maken.

Twee sierlijk gekleede mannen stegen uit een cab, en gingen haastig Lemanstreet af. Zij onderhielden zich in het Duitsch en de uitspraak van den eenen kenmerkte hem als een jood.

'Wij komen van avond laat,' zegde de jood, die lichte glacé-handschoenen droeg en oogenschijnlijk in het bewustzijn den dandy te kunnen spelen zich zeer behaaglijk voelde, 'de kerels zouden ongeduldig kunnen worden.'

'Dat komt er niet op aan,' bromde de andere met schorre stem, 'laat hen smaden, zij moeten wachten.'

'Gij hebt gelijk, zij zijn niets zonder ons, er inzonderheid.....'

'Stil!' onderbrak hem zijn medegezel, 'daar komt Schütz!'

Een dikke, kleine man, wiens kort lichaam in een zeemanshuis stak, kwam haastig op hen toe.

'Goeden avond, mijnheer Müntz, wij waren reeds bevreesd, dat u eenig ongeval overkomen was.'

'Zwijg toch stil met uw dom gesnater,' zegde de man met de rauwe stem, die Müntz genoemd werd, 'en trek toch niet ieders opmerkzaamheid op ons! Ga vooruit!'

De dikke gehoorzaamde grommend en de drie mannen zetten haastig hun weg voort.

Nadat zij meerdere straten doorgegaan waren, sloegen zij eindelijk een zeer smal straatje in en gingen op een laag huis toe. Schütz haalde een sleutel uit den zak en opende de deur, op welke een smal koperen plaatje bevestigd was met het opschrift: H. Müller-Taylor. De deur sloot zich zonder gerucht achter de binnentredenden. Door een nauwen gang kwam men aan eenen trap, die naar boven voerde en iets verder aan eene deur, achter welke een trap naar het onderhuis leidde. Zij klommen dien af.

Schütz klopte driemaal op bijzondere wijze op eene met blek beslagen deur. Terstond ontsloot zich deze en eene zee van licht straalde hen tegen.

Het gansche onderhuis was door zes gasvlammen hel verlicht, een voor deze plaats verbazingwekkende weelde. De vensters waren door zware luiken zoo dicht gesloten, dat geene enkele lichtstraal naar buiten kon dringen.

Ongeveer twintig mannen met listige tronies zaten om eene lange tafel, deels schrijvende, deels pratende. Een groote armstoel stond als eene soort van voorzitterszetel nog onbezet aan het boveneinde der tafel. Het oog viel op een groot aantal koopmansadresboeken van alle natiën, pakjes groot en klein postpapier, eene kleine drukpers, alsmede lithographische steenen en werktuigen.

Een schrander uitziend jonkman was op dat oogenblik bezig met het graveeren van een droogstempel en een voor hem liggende brief diende hem tot model.

De leden der zwendelaars-club ontvingen de komenden met een zekeren eerbied.

'Komaan, mijne heeren,' begon de door Schütz als Müntz aangesproken persoon, zich achteloos in den bovengenoemden leuningstoel laten vallende, 'laat eens hooren wat gij gedaan hebt; daarna zullen wij u verslag omtrent den staat onzer geldmiddelen doen.'

Een bejaarde man, wiens voorkomen vertrouwen zou ingeboezemd hebben, hadden zijne oogen eene minder onrustigen, loerenden blik bezetten, opende zijne brieventasch en sprak, den voorzitter eenige vrachtbrieven overreikende:

‘Twee zendingen uit Duitschland, was en staalwaren, waarde ongeveer 120 pond[1]. Betaald met wissels op Abraham & Benjamin, Londen.’

‘Zeer goed,’ grimlachte de president, ‘ik hoop, dat onze vriend Benjamin zijnen bankier order zal geven zijn geldswaardig accept met betaling te vereeren.’

Deze grappige bemerking werd met algemeen gelach begroet.

‘Dat spreekt van zelf,’ antwoordde Benjamin, een klein, rijkgekleed, opgeruimd, baardeloos kereltje, wiens hoofd slechts op weinige haren roemen kon, ‘prompt gelijk altijd. Ik heb nu reeds voor 2000 pond geaccepteerd en daar de eerste wissel over acht dagen vervalt heb ik reeds naar een ander plaatsje rondgezien, om als een feniks uit de assche, dat wil zeggen, onder eene nieuwe firma op te staan.’

‘De door u opgegeven huizen, tot welke men zich richten kon voor inlichtingen, moeten eveneens verdwijnen,’ merkte de voorzitter aan. ‘Uwe beurt, Schlösser?’

1) Een pond ongeveer gelijk aan 25 franks.

‘Niets bijzonders te berichten,’ antwoordde deze persoon, een somber en terugstootend, maar tamelijk net gekleed man. ‘Ik heb drie proefzendingen van zijden stoffen, sigaren en Brunswijker worst ontvangen. De worstfabrikant eischt dadelijk betaling, terwijl de beide eersten zich met wissels op goede Londensche huizen vergenoegen willen. Dat is de uitkomst van veertig brieven, de kerels schijnen wantrouwend te worden. Ik geloof.....’

‘Stuur mij de monsters zijde morgen in mijn *office*, ik zal u de bestelling doen toekomen,’ viel de president hem haastig in de rede; ‘ook zal ik er voor zorgen, dat gij werkelijk goed bankpapier zenden kunt. Het is niet der moeite waard slechts eenige honderden te bekomen, als wij door een gering offer den lieden vertrouwen kunnen inboezemen om hen later duizenden af te nemen. Doch laat hooren hoeveel brieven sinds eergisteren naar het vasteland verzonden zijn?’

DE ANTWERPSCHE BONDSBAKKERIJ.

‘Veertig naar Frank□ijk, dertig naar Spanje, tien naar Portugal, vijftig naar Duitschland, veertig naar Italië, acht en twintig naar Rusland, vijftien naar Denemarken, tien naar Zweden, te samen tweehonderd drie en twintig. Honderd bevatten bestellingen, de overigen aanvragen om toezending van proeven en monsters. Allen in de taal van het land hunner bestemming geschreven,’ berichtte een jonkman, die, tot dusverre ieverig met schrijven bezig geweest was.

‘Knappe liën, gij Duitschers,’ riep de voorzitter, ‘zoo vele talen schrijven en spreken. En hoe hoog is het bedrag dezer bestellingen?’

‘Ongeveer 50.000 pond.’

‘Niet kwaad! Laat ons hopen, dat het honderdste deel er van in de fuik loopt. Aha, Lehmann! sinds wanneer zijt gij van Lyon en Roubois terug; hebt gij geluk gehad?’

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus No. 1.

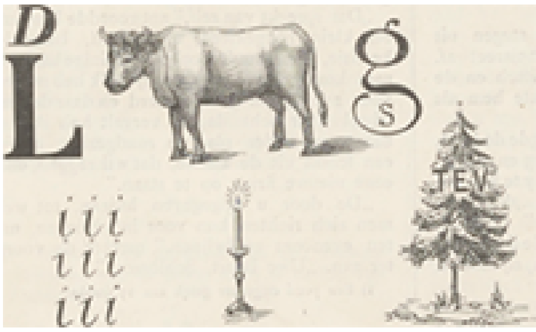

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN EEN DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

1 Ex. ZWITSERLAND

DOOR GERARD KELLER,

met talrijke platen, in rood linnen prachtband.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

De oplossingen van rebus Nos. 4 en 5 van den vorigen jaargang, geven wij in een volgend nummer.

[Nummer 2]

Onze gravures.

Terug naar huis.

TERUG NAAR HUIS, NAAR MAX RENTEL.

In een kleinen overzetboot wordt een jong vriendelijk meisje met haar reisgoed naar de overzijde van het meer gevoerd. De vreugde straalt het lieve kind uit de heldere kijkers bij de gedachte dat zij binnen weinige stonden hare duurbare betrekkingen wederzien en wellicht voor goed met hen hereenigd worden zal. Wat heeft haar zoo jong en onervaren het ouderlijke huis doen verlaten? Eilaas, de karige winst die veld- en veestal opleveren, dwingen den landman zoo dikwijls van zijne dochters afscheid te nemen om hen in dienstbaarheid het brood te laten zoeken, dat hij hun niet geven kan. Misschien was zulks met de kleine onzer gravure reeds het geval en veroorloven betere dagen thans haren ouders het geliefde kind in hun midden weder te roepen. Wat er ook van zij, het maagdeken schijnt het gedurende hare afwezigheid goed gesteld te hebben, want kinderlijke onschuld is in hare opene blikken en krachtige gezondheid op hare ronde wangen te lezen.

Met vroolijke nieuwsgierigheid bestormt zij den ouden varensman met naïeve vragen over al hetgeen in het dorp gedurende haar afwezen voorgevallen is en de goedhartige man schijnt er vermaak in te scheppen haar gekeuvel zoo uitvoerig mogelijk te beantwoorden en deel te nemen in haar hartstreelend vooruitzicht van het wederzien.

In de duinen.

'Hebt gij onze duinen wel eens bezocht?' vragen wij Winkler Prins achterna. En wij antwoorden met hem:

"'t Zou me spijten, zoo ge "neen" moest zeggen; want in zulk een bezoek is inderdaad iets verkwikkends. Als een geduchte wal tegen het woeden der baren strekken zij zich uit.

Plaatst men zich op hunne hoogste toppen, dan ontwaart men aan de eene zijde den onmetelijken oceaan, die met statige kalmte zijne breede golven voortstuwt en met eene blinkende schuimkroon is versierd, en aan de andere zijde ziet men dorpen en huizen, die zich in het grazige dal aan de voeten van die zandreuzen hebben nedergevlijd. Beklimt den duintop gedurende eenen storm, en gij staat versteld over de vreeselijke beweging der wateren in het verschiet; gij vestigt met een angstig hart uw oog op het houten zeekasteel, dat ginds, te midden van het oorverdoovend geraas der vloeden, als een pluimbal her- en derwaarts wordt geslingerd. Beklimt den duintop gedurende een nachtelijk onweder, wanneer de zwarte wolkenzee, die aan den hemel golft, hare vurige pijlen uitzendt naar het opgeruide, donkere zeevlak, waarin zij zich spiegelt. Beklimt den duintop, wanneer de volle maan aan het heldere uitspansel drijft en haren zilverglans trillen doet op de lichtstreep der kabbelende wateren, terwijl het glinsterend witte zand zonderling afsteekt bij de slagschaduwen der hoogte. Beklimt den duintop na eenen brandenden zomerdag, bij het vallen van den avond, en ziet het zonnelicht verkoeling zoeken in het uitgebreide golvenbad; telkens zult gij voedsel vinden voor uwe verbeelding. Krachtig is de werking dier tafereelen op des menschen gemoed; en hij, die door de herinneringen zijner kindsheid met de zee en de duinen verbonden is, kan soms door een heftig verlangen derwaarts, door een zonderling heimwee worden aangegrepen. Hij sluit zijne oogen en verplaatst zich op het geliefkoosde tooneel. De driekleurige viooltjes lachen hem tegen, de gouden melitote of honigklaver verheft zich met geurige bloemen en de adem der frischheid waait hem uit de verte te gemoet.'

Het jonge tweetal op onze gravure behoeft nog niet door de kracht der verbeelding zich deze schoonheden hervoor te tooveren, want zij genieten die in werkelijkheid met volle teugen zonder echter te weten, welken schat van herinneringen zij voor de toekomst in hun gemoed verzamelen.

Stil en droomerig rusten zij te midden van de dichterlijke natuur. De ondergaande lentezon overwasemt den rustigen zeespiegel met rozengloed en doet duizenden smaragden en robijnen op de zachtrimpelende baren tintelen. Op dat veld van diamanten verschijnen en verdwijnen de zachtglijdende schepen, en de blanke, breedgewiekte meeuwen zweven er over en doen van tijd tot tijd kleurige peerlen rondom zich heen spatten. Ons paar kan dit heerlijk tafereel aanschouwen, gezeten op een geurig bloementapijt, waarover lieve, luchtige vlinders dartelen, en ofschoon uit hunne houding en wezenstrekken duidelijk spreekt, dat zij de pracht van de hen omringende natuur in hunne onervarenheid nog niet naar waarde schatten kunnen, toch ondergaan zij onbewust den invloed hunner dichterlijke omgeving. Zwijgend zitten broeder en zuster bij elkaar, en evenals de meeuwen zweven over den gulden waterspiegel en de vlinders fladderen over den welriekenden bloemenschat, dwalen zij weg in bontgekleurde, zoete droomen.

Waar blijft hij?

Aan dat zelfde venster stond zij zoo dikwijls als kind om haren vader des avonds te zien aankomen, als hij van den zwaren dagelijkschen arbeid wederkeerde. En als die geliefde, welke thans reeds lang bij den Heer rust, zich niet spoedig genoeg naar

haren kinderlijken zin aan den omdraai der straat vertoonde, hoe vaak viel het dan niet van hare koraalroode lippekens: *Waar blijft hij?* Want Mina was van jongs af ongeduldig geweest, gansch in tegenoverstelling met hare jongere zuster Lena, die op iedere van hare wrevelige vragen met het bedaarde *Hij zal wel komen!* antwoordde.

Aan dit venster stond zij zoo vaak als volwassen meisje, in onbestemde mijmering verzonken, zonder zich zelve bewust te zijn, dat de bloesems van haar maagdelijk harte de zonnestraal verbeidden, die hen moest ontzwachtelen en tot frissche bloemen ontplooien, zonder te gissen dat deze knoppen in den weemoed, dien zij in haar gemoed uitwasemden, de vraag vertolkten: *Waar blijft hij?* Zoo droomde zij, wijl Lena, als eene hinde zoo onbezorgd, door het leven huppelde en in elk harer vroolijke liederen hooren liet: *Hij zal wel komen!*

Aan dat venster staat zij thans als verloofde; want hij is gekomen en ijverig en hoopvol wordt de linnenkast in gereedheid gebracht voor het bruidspaar, dat reeds binnen weinige dagen zijn vurigsten wensch zal verwezenlijkt zien. Mina wacht hem. Al lang is de echo verstorven van de metalen stem des klokkentorens, die het uur vermeldde, waarop haar brave toekomende voor heden de laatste zweetpeerlen van het voorhoofd wisschen mag - die eerekroon van den noesten en eerlijken ambachtsman. En nog is hij niet daar. Driemaal heeft Mina reeds haar naaiwerk ongeduldig neergesmeten en is naar het venster gesneld met den uitroep: *Waar blijft hij?* En even zooveel malen heeft de gestadige Lena lachend geantwoord: *Hij zal wel komen!*

En de gelukkige, oude moeder heeft insgelijks telkens in stilte bij zich zelve herhaald: ‘Ja, hij zal wel komen, ik ben er zeker van.’ Want zij weet hoe hij haar kind liefheeft, met al het mannelijk gevoel van zijn edel hart en haar tot de gelukkigste aller echtgenooten maken zal. ‘Ja, het zal alles wel komen op zijn tijd.’ denkt de bedaarde oude vrouw. En in verbeelding ziet zij hare dochter aan het venster, waar deze als kind zoo vaak afwachtend stond, als moeder met een blozenden kroezelkop op den arm, zooals zij zelve weleer, vol vreugde den vader te gemoet zien en hoort zij reeds weder een zilverig stemmeken vragen: *Waar blijft hij?*

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. De trofee van den handel.

Zooals de voorzitter van het uitvoerend komiteit der Tentoonstelling op het plechtige inhuldigingsfeest zegde, werd het initiatief dezer gewichtige onderneming bijzonderlijk ingegeven door de noodzakelijkheid van bij de voltooiing der nieuwe kaaien en scheepvaartinrichtingen eene doeltreffende gelegenheid daar te stellen, om de vreemdelingen van alle oorden naar Antwerpen te lokken: alle natiën moesten zich komen overtuigen wat voordeelen onze haven aanbiedt en welk belang zij voor den wereldhandel oplevert.

Het gedacht onzer Wereldtentoonstelling is dus geenszins een uitvloeisel van eergierige denkbeelden, nog minder is het eene geldspeculatie, want algemeen is bekend hoe de financiëele afloop van dergelijke ondernemingen doorgaans volstrekt niet ten voordeele der inschrijvers strekt; de Wereldtentoonstelling werd ontworpen als eene stoute poging om Antwerpen voor goed tot de eerste haven van ons vasteland te maken.

Geen wonder dus dat de Antwerpsche handel in de Tentoonstelling de eereplaats bekleedt en dat zijn stapel zich als een triomfboog te midden der duizenden omgevende uitstallingen verheft.

De trofee van den handel, waarvan wij in dit nummer eene nette afbeelding geven, is opgericht in het kruispunt der groote middengalerijen, naar het plan van den bekwamen bouwmeester Eug. Geefs. Ofschoon slechts uitsluitend samengesteld van al de producten, door den Antwerpschen handel ingevoerd, heeft de kundige ontwerper niettemin met deze erg onaanzienlijke bouwstof een geheel weten te vormen, dat niet van grootschheid, zelfs niet van sierlijkheid ontbloot is en onbetwistbaar een eigenaardigen, ja, schilderachtigen aanblik oplevert. Zooals men ziet, lag het Antwerpsche stadswapen, met zijn gekanteeld kasteel, min of meer ten grondslag aan des bouwmeesters plan en brengt het burchtachtige gevaarte de legende van den reus Brabo vrij wel in herinnering. De eentonigheid der grauwe zakken, der tonnen en kisten van dien bouwkundigen handelsstapel wordt door kleurige Belgische, Antwerpsche en vreemde vlaggen en wimpels verbroken, terwijl het vergulde beeld van de *Vrijheid der Schelde* op zijn front hem nog een meer monumentaal karakter geeft.

De handelstrofee beslaat eene oppervlakte van 100 vierkante meters, is 15 meters hoog, werd samengesteld uit niet minder dan 104 vrachtwagens verschillende koopwaren, kost 10,000 franken van plaatsgeld en bij de 20,000 fr. van opbouwing.

Het benedengedeelte van den middentoren is tot eene soort van staalkamer ingericht, waarin, buiten een onnoemelijk getal waren, meer dan 600 verschillende soorten van graan vertegenwoordigd zijn. Aan de zij torens bevinden zich statistiek-tafels over de scheepvaart- en handelsbeweging van Antwerpen, waaruit wij de volgende wetenswaardige inlichtingen ontleenen, die eene ontegensprekelijke getuigenis geven van den snel aangroeienden voorspoed dezer stad sinds de onafhankelijkheidsverklaring van België:

In 1831 kwamen te Antwerpen slechts 389 schepen aan; in 1840.... 1,172; in 1850.... 1,426; in 1860.... 2,568; in 1870.... 4,125; in 1880.... 4,485 schepen. De gemiddelde vracht, die in 1831 slechts 134 tonnen per schip bedroeg, is daarenboven thans tot 800 tonnen geklommen. De waarde van den invoer, die in 1870 reeds tot 671 millioen franken beliep, is in den tijd van tien jaren nog verdubbeld.

Alles doet dus voorzien, als hoogere raadsbesluiten ons binnenlandschen en buitenlandschen vrede verleenen blijven, dat de Scheldestad inderdaad weldra de andere havens van het vasteland in belangrijkheid verre overtreffen zal. In alle geval is Antwerpen nu reeds feitelijk de eerste stad van België en laat als eene milde moeder het gansche vaderland in zijnen voorspoed mededeelen.

De stem der vogelen.

Reeds van de vroegste oudheid heeft de stem der vogelen de opmerkzaamheid van den mensch getrokken. De Grieken en Romeinen hielden ze voor eene openbaring der goden en beweerden er de toekomst uit te kunnen voorspellen. Vandaar dat sommige wijzen of priesters bij hen geacht werden de gaaf te bezitten de taal der vogelen te verstaan. Zoo leest men van den ziener Tiresias, dat hij die gaaf in zulk eene hooge mate bezat, dat ze hem het gemis van het licht der oogen volkomen vergoedde. Siegfried, de bekende Germaansche held, verkreeg volgens de legende kennis van de vogeltaal door middel van het hartebloed van den draak, dien hij gedood had, en Elegast, de geleider en beschermer van Karel den Groote, kwam tot hetzelfde resultaat door een kruidje, dat hij in den mond nam.

Ook Apollonius van Tyana moet de taal der vogelen verstaan hebben en in later tijd waren het vooral de dichters, die beweerden onze gevederde zangers te kunnen begrijpen.

In het groote orkest der natuur is aan de vogelen de hoofdstem toebedeeld. Insekten, kruipende dieren, ja zelfs de zoogdieren staan in dat opzicht ver bij de vogelen ten achter. Terwijl alle andere dieren slechts algemeene gewaarwordingen vermogen te uiten, kleeden de vogels, om zoo te zeggen, gedachten in tonen. Door het dubbele, bijzonder beweeglijke strottenhoofd en den eigenaardigen bouw hunner veerkrachtige luchtpijpjes, is de stem onzer gevederde zangers bij uitstek klankrijk en bewonderenswaardig helder.

Hoe betrekkelijk klein is de afstand, waarin het gebrul van de reuzen der viervoeters nog gehoord wordt, in vergelijking met de hoogte, vanwaar de trillers van den kleinen leeuwerik ons in het oor klinken! Als wij den vogel zelf aan den onbewolkten hemel nauwelijks met den verrekijker meer kunnen bespeuren, vernemen wij nog zijn helder doordringend lied.

Er zijn maar weinig vogels, wier stem alle welluidendheid mist. Het gekrijsch van den meerkol en het schrille gekras der roofvogels doen ons gehoor onaangenaam aan; het eentonig geroep van den roerdomp klink akelig en spookachtig, maar over het algemeen heeft de stem der vogels wegens den rijkdom en de welluidendheid der tonen iets bijzonder aantrekkelijks voor het menschelijk oor. Elk vogeltje zingt daarbij zooals 't gebekt is, zegt het spreekwoord, dat Nicolaas Beets het volgende geestige versje in de pen gaf:

De kraai dacht altijd dat hij kraste;
   Maar, op het jongst poëtenmaal,
   Toevallig vliegend door de zaal,
Hoort hij dit spreekwoord, dat hem paste;
   Dies vloog hij naar den nachtegaal,
Om hem het lidmaatschap te vragen
Van 't groot concert in bosch en hagen.
   De zanger sprak: Mijn lieve hart,
   Gij zijt een deftig heer in 't zwart,
En zeer beroemd door 't disputeeren;
Maar schaatren, orglen, kwinkeleeren,
   En galmen over bosch en veld,
   Met een geluid dat trilt en zwelt,
Dat schuilt zoowaar niet in die veeren! -
   Zwijg, riep de kraai, verwaande gek!
Dat kweelen, orgiën, schaatren, schallen,
Kunt gij niet slechts, wij kunnen 't allen,
   En IK ook; want ik heb een bek.

De stem der vogelen is overigens volstrekt niet gelijk in omvang. Die van den nachtegaal omvat verscheidene octaven, terwijl de leeuwerik en de basterdnachtegaal slechts over vier, en andere vogels over nog minder tonen beschikken. Doch welk eene verscheidenheid wordt daardoor verkregen in het vogelconcert! Het is als eene wereld van klanken, en toch, ondanks die verscheidenheid van geluiden weten alle vogels elkander te verstaan. Zoodra de een een waarschuwenden kreet doet hooren, wordt hij niet alleen door de vogels van zijne eigene soort, maar ook door anderen begrepen. Mannetje en wijfje kunnen soms met elkaar zitten keuvelen, dat het een lust is om te zien en te hooren. Dat kunnen wij vooral bij de duiven, de kanarievogels en kruisvinken waarnemen.

Aan de liederen der vogels liggen bepaalde rhythmische en acustische wetten ten grondslag. Worden enkele strofen telkens herhaald, dan wordt dit s l a g genoemd; volgen echter de afzonderlijke tonen elkander in gestadige wisseling op, zoodat zij in elkaar versmelten en onderscheidene melodieën vormen, dan noemt men dit g e z a n g . Zoo s l a a n bij voorbeeld de nachtegalen en vinken, terwijl basterdnachtegalen, putters en roodborstjes z i n g e n . Geen vogel herhaalt echter de strofen van zijn lied op eenvormige wijze, maar verbindt de verschillende melodieën, die hem eigen zijn, in telkens afwisselende volgorde. Zoo ontstaat reeds van zelf eene groote verscheidenheid in de wijsjes, die zij fluiten.

Evenals bij den mensch zoo moet ook bij de vogels het zingen geleerd worden. De jongen luisteren den ouden het grondthema voor hun lied af, en zijn deze nu meesters in de kunst, dan verkrijgen zij al dadelijk een grooteren rijkdom aan melodieën en te gelijk eene grootere vaardigheid, om zich ook andere wijzen eigen

te maken. Daardoor laat het zich verklaren, dat dezelfde vogelsoorten hetzelfde lied in verschillende streken ook verschillend zingen.

Ook het gezelschap, waarin de vogels verkeeren, oefent op den aard en het karakter van hun lied een wezenlijken invloed uit, en zoo is het over het algemeen met hunne geheele omgeving, Uit het geruisch der bosschen, het gemurmel van het beekje, het gesuis van den wind en wat de kleine zanger nog meer dag aan dag verneemt, vangt hij nieuwe klanken op, waaruit hij andere melodieën samenstelt.

Bij vele vogels is de neiging en de geschiktheid om vreemde indrukken in hun lied te verwerken zoo groot, dat men er de oorspronkelijke tonen nauwelijks meer uit herkennen kan. Zekere soort van meerkol bootst op bedrieglijke wijze kraaien en eksters na, en het blauwborstje neemt uit de liederen van den nachtegaal bijzonder schoone gedeelten over. Enkelen onder de gevederde zangers schijnen er vermaak in te scheppen hunne liederen door wanklanken, die hun anders vreemd zijn, te bederven. Het leelijkst doet dit de spreeuw; deze heft bij voorbeeld hoog ernstig een jubellied aan, waarbij zijne tonen telkens hooger en hooger klinken, tot eindelijk zijne stem overslaat. Dan begint hij een verward koeterwaalsch met allerlei grillige wendingen en werkelijk kluchtige sprongen om ten slotte zijne uitvoering met eene allerdolste *charivari* te eindigen. Een aantal onzer zangvogels weet men in hunne jeugd ook allerhande vreemde melodieën te leeren, door hun dien overeenkomstige leermeesters te geven. Het leerzaamst zijn in dat opzicht de kanarievogels en pimpels.

De begaafdsten onder onze gevederde zangers zijn de trekvogels, zij laten hun gezang slechts weinige maanden - gedurende den broeitijd - hooren. Later nemen de zorgen voor hun kroost hen geheel en al in beslag en hunne liederen worden zeldzaam, totdat zij in den ruitijd en op hun tocht naar de winterkwartieren geheel verstommen.

Ook daar laten onze zangvogels slechts bij uitzondering hunne vroolijke wijsjes hooren; doch als zij met de zoele voorjaarslucht naar het vaderland terugkeeren, dan ontwaakt bij hen ook weder de lust tot zingen.

Wedrennen in Engeland.

Zou het niet in de eerste plaats aan de vele wedrennen moeten toegeschreven worden dat in Engeland de paardenfokkerij op een zoo hoogen trap staat en dat de Engelsche paarden zoo wijd en zijd beroemd zijn? Ongetwijfeld, en het is ook vooral met het oog op die beide gevolgen, dat men de schaduwzijden van dat nationaal tijdverdrijf over het hoofd ziet.

De liefhebberij voor paardenteelt, welke in Groot-Brittanje bestaat, is zeer oud en in 't begin der twaalfde eeuw reeds werd door Hendrik I de kiem gelegd van dat edele ras, waaruit thans bij voorkeur de harddravers genomen worden, door dat genoemde vorst een prachtigen Arabischen hengst naar Schotland overbracht.

Onder zijne opvolgers was het vooral Jan zonder Land, die door zijne liefhebberij voor paarden uitmuntte. Hij voerde zware hengsten in en deze zijn de voorvaderen van die prachtige, sterke dieren, welke te Londen als trekdieren voor de zware goederenwagens de aandacht en bewondering aller vreemdelingen wekken. Ook in de zeventiende en achttiende eeuw werd van de paardenfokkerij zeer veel werk gemaakt; vele edele paarden werden uit het verre oosten naar Engeland overgebracht en het belang, dat Karel II er in stelde, schitterde vooral daarin uit dat hij de beroemde 'Newmarket-rennen' invoerde, welke ook heden ten dage nog tot de vier voornaamste wedrennen van het land behooren. De bezigheden tot regeling van wedrennen en alles wat daartoe behoort, worden in Groot-Brittanje als een formeele en wettige tak

van nijverheid beschouwd en zij die zich daarmede bezig houden, krijgen daardoor als van zelf toegang tot de hoogere kringen, al zou hunne geboorte daar ook mede in strijd zijn. Niet slechts de heeren, maar ook de dames stellen zeer veel belang in hen, en in de *chronique scandaleuse* der Britsche aristocratie spelen jockey-koetsiers en rijknechts niet zelden de hoofdrol. Uitdrukkingen, die eigenlijk in den stal thuis hooren, kan men in Engeland gerust in het aanzienlijkst gezelschap gebruiken. In geen ander land ter wereld staat de paardenstoeterij in zoo hoog aanzien als in Engeland; nergens houdt men met zoo groote angstvalligheid den stamboom van een edel ros bij, maar ook geen ander land der wereld kan er op bogen, zoovele nuttige en prachtige paarden te hebben als het Britsche rijk. De wedrennen nu zijn, zoo niet de eenige, dan toch ongetwijfeld een der voornaamste oorzaken van dit resultaat. Van de meer dan 120 openbare wedrennen, die jaarlijks in het Vereenigde Koninkrijk plaats hebben, spelen die natuurlijk de grootste rol, welke in de onmiddellijke nabijheid van Londen gehouden worden. En onder deze laatsten mogen zich Epsom (Derby), Ascott, Goodwood en New-Market op de grootste populariteit beroemen. Het eigenaardig karakter van elk der vier genoemde wedrennen drukt de Engelschman op eene zeer eigenaardige en laconische wijze uit: in Derby voor '*fun*' (pleizier), Ascott voor *muslin* (het gezelschap van dames), Goodwood voor de aristocatie en New-Market voor de zaakkenners zelven.

De ruim veertig sport-organen, waarvan er drie dagelijks verschijnen, dragen er het hunne toe bij, om de belangstelling in alles wat sport betreft, doch vooral de liefhebberij voor wedrennen levendig te houden. Vandaar dat hunne kolommen altijd gevuld zijn met nauwkeurige berichten over vermaarde jockeys. Iedere straatjongen kent dan ook de matadors in 't vak, ieder weet dat het gewicht van een jockey de zwaarte van 65 kilogram niet mag te boven gaan, aangezien een al te zwaarlijvig man den fraaigevormden rug van het paard zou doen inzakken. De roep van een vermaarden jockey blijft dan ook geenszins beperkt tot Groot-Brittanje, doch strekt zich uit tot alle plaatsen waar de Engelsche taal gesproken wordt.

Hoe dikwijls worden hun door Amerikaansche millionnairs geene glansrijke aanbiedingen gedaan. Doch het behoort tot de zeldzaamheden dat een waarlijk groot jockey bij voortduring in de stamverwante republiek verblijft. Gedurende zijn tijdelijk verblijf aldaar is hij echter evenals iedere andere Engelsche beroemdheid de gevierde man. Hij spreekt op openbare vergaderingen, die door duizenden en duizenden worden bijgewoond; hij wordt in de hoogste kringen binnengeleid; de dagbladen bevatten zoo nauwkeurig mogelijk zijn dagelijksch wedervaren, en groote steden wedijveren om de eer den beroemden jockey gastvrijheid te mogen verleenen.

Maar het beroep van een jockey is ook een gevaarlijk baantje en men mag gerust zeggen, dat hij het aanzien, dat hij geniet, slechts ten koste van tallooze ontberingen en moeilijkheden verkregen heeft.

Meer dan anderen moet hij de matigheid in spijs en drank voor oogen houden; mijlen moet hij tusschenbeiden afleggen, om de buigzaamheid zijner ledematen te bevorderen en op een anderen tijd moet hij weer urenlang op eene rustbank uitgestrekt blijven. Onder de voortreffelijke eigenschappen der jockeys schitteren de eerlijkheid en rechtschapenheid glansrijk uit en het is eene witte raaf, als er onder hen een wordt aangetroffen, die zich door zucht naar winst laat verleiden, verraad te plegen of valsche geruchten te verspreiden. En toch is de verleiding daartoe groot; want het publiek en de bladen plegen de mededeelingen van ingewijden met goud te betalen.

De Jockey-club, welke de eigenaars van harddravers en de vertegenwoordigers der hoogste aristocratie tot hare medeleden telt, benoemt uit haar boezem een

eeregerechtshof (*honorary court*) dat op zijne beurt telken jare de oppertoezieners voor de wedrennen aanstelt. Het zijn gewoonlijk de dragers der aanzienlijkste namen, welke met dat oppertoezicht belast worden, en het is hunne taak alle voorkomende moeielijkheden uit den weg te ruimen. Daar deze als zeer onafhankelijk en onpartijdig bekend staan, waagt het nooit iemand zich tegen hunne uitspraken te verzetten of in hooger beroep te komen.

Eene groote rol in de sport-litteratuur spelen de zoogenaamde profetieën of voorspellingen, en vele voor de lagere klassen bestemde bladen staan soms vol profetische aankondigingen, met het doel om den lichtgeloovigen geld uit den zak te kloppen.

Men zou denken dat de lieden zich door dergelijke aanbevelingen niet zullen laten over-

halen hun zwaarverdiend arbeidsloon op te offeren, doch de steeds herhaalde annoncen bewijzen op de welsprekendste wijze het tegendeel. Het spreekt van zelf dat ook het weder eene groote rol speelt in die berekeningen en weddingschappen, welke zich vooral tot de wedrennen van Derby bepalen. Deze wedrennen vallen gewoonlijk in de laatste weken van Mei of in 't begin van Juni, als de eindelooze wisselingen van regen en zonneschijn eindelijk hebben opgehouden. Is het weder inderdaad schoon, dan kan men dien dag een blik werpen in het Engelsche volksleven, waartoe men bij geene andere gelegenheid zoozeer in staat is.

IN DE DUINEN, NAAR M. ARTZ.

Epsom, waar de groote wedrennen plaats hebben, is een dorp, dat ongeveer twaalf mijlen van Londens middelpunt gelegen is. Reeds in den vroegen ochtend van den allergewichtigsten dag verdringen zich duizenden en duizenden in en voor de bierhuizen, waar de vierspannige wagens uitspannen om de menigte naar de renplaats te vervoeren. Die wagens zijn reusachtige gevaarten in den vorm van een omnibus

en ze zijn voorzien van een half dozijn banken, die ze in de lengte doorsnijden. Behalve door den koetsier, die in zijn zondagspakje pronkt, wordt de wagen nog begeleid door een tweetal bedienden, waarvan de een op een hoorn van zeldzamen vorm en grootte blaast om daardoor het geëerde publiek van den afrit te verwittigen, terwijl de andere de dames eene behulpzame hand biedt bij 't beklimmen der drie treden, die tot den wagen toegang verleenen. Beiden dragen op de rechterborst een roosje in het knoopsgat, en nieuwe lederen

WAAR BLIJFT HIJ? NAAR E. THIEL.

handschoenen bedekken hunne handen; in een woord, zou de Engelschman zeggen, ze zien er *smart* uit.

De prijs van heen- en terugreis bedraagt binnen in den wagen een halve guinje (frcs 12.50) terwijl boven op den bok de vervoerprijs het dubbele beloopt.

Reeds weken te voren worden de plaatsen in die wagens besproken, en het publiek, dat er gebruik van maakt, bestaat uit modemaaksters, winkeljufvrouwen en dergelijken, allen vergezeld door hare '*young men*,' of cavaliers. Het vrouwelijke gezelschap verschijnt in de helste en levendigste kleuren uitgedost, en de scherpste contrasten schijnen vooral in den smaak te vallen. Witte of lichtgele kleederen met roode of blauwe banden over de schouders zijn algemeen in zwang, terwijl ook hoeden met vederen in alle kleuren van den regenboog zeer gewild zijn. De cavaliers kan men al aanstonds kennen aan de groote halsdoeken, die wegens hunne verscheidenheid van kleuren zeer in het oog vallen.

(*Slot volgt.*)

Kindercantate.
Woorden van Frans Willems.
Muziek van Emiel Wambach.

I.
Naar buiten.

Naar buiten, naar buiten, gezellen!
De hemel is heerelijk blauw,
Het zonneken schijnt al zoo helder,
En glinstert in peerlenden dauw.
Naar buiten, naar buiten, met vroolijken tred,
En lustig gezongen tot geestesverzet!

Ziet, hoe prachtig tuin en velden
Prijken in hun zomerdos!
Hoort, hoe daar Gods lof vermelden
Bloemensier en vruchtentros!
Ziet, hoe lieflijk 't koren wiegelt
Tusschen 't krachtvol looffestoen
Naast het vlas, die zee van groen,
Waar de blauwe lucht in spiegelt!

Ziet de landliên, hoe zij werken
't Hart vol hoop op rijken oogst;
Zoo weet God hun moed te sterken,
Al hun moeite en zorg ten kroost.
Brave liên, dat God u zegen!
Op uw' harde levensbaan!
'k Wensch u overvloed van graan,
Heil en vreê op al uw' wegen!

(Het wordt allengs heeter: eene koele rustplaats wordt verlangd. Men ziet het woud in de verte.)

Naar 't woud, naar 't woud!

Naar 't lomrige woud!
Vooruit, maar op stap,
Met zwier, niet te rap!

Naar 't woud, naar 't woud!
Naar 't ruischende woud!
Het wuift wel te moê,
Ons vriendelijk toe!

Naar 't woud, naar 't woud!
Naar 't heerlijke woud!
Het mos zal ons zijn
Een bed van satijn!

II.
In 't woud.

Hoe plechtig stil is 't woud!
Welk zacht, nauw hoorbaar ruischen!
Of 't al den adem houdt
Wijl engelvleuglen suizen!

Hoe lief de zonnestralen
Door 't siddrend loover dalen!
Der vooglen zang, hoe schoon!
Zoo êel als orgeltoon,
Dien de echo's zacht herhalen!

O, wat is 't hier frisch en koel!
    Welk zalig gevoel
Doortintelt er ziel en zinnen!
Komt, laat ons de spelen beginnen!

KNAPEN.

    Op en neer
    Heen en weer
Moet het balleken vliegen,
    Hoe men 't sla,
    Waar 't ook ga,
't Zal ons niet bedriegen.

MEISJES.

Wij juichen en zingen
En dansen en springen
Zoo vlug in de koord!
Wij keeren en draaien
En zwieren en zwaaien
Blij huppelend voort.

    Nu rapjes
    Op stapjes
En zwierig in 't rond!
    Rept teentjes
    En beentjes

En raakt pas den grond!

KNAPEN.

De hoepels mogen ook zwieren en zweven;
Ze rollen zoo snel door de lomrige laan!
Toe, makkers, in wedren ze voorwaarts gedreven!
Wie raakt er het eerst aan het einde der baan?

(De meisjes plukken bloemen, sieren hun hoofd en maken eenen rondedans.)

KNAPEN EN MEISJES.

Laat kronen en kransen
De lokken omglansen
Der bloeiende jeugd!
Wij dansen en springen
En lachen en zingen
In schuldlooze vreugd!

Wij, vroolijke snaken,
Wij minnen vermaken,
En 't dartele spel;
Maar weten ons plichten
Op tijd te verrichten
En zoo is het wel!

III.
Terugtocht.

Wij komen weer, met ruikers belaân
Van schoone frissche bloemen;
We bieden ze thuis onz' moeder aan,
Wier goedheid wij luide roemen.
Wij brengen ook lekkere bessen mêe
Voor lieve broerkens en zusjes;
Zij smullen er aan, zoo wel tevrêe
En geven ons lekkere kusjes.

De zonne daalt aan 't Westen
En mildert beuren gloed.
Ziet, hoe ze veld en boomen
Van goudglans tintlen doet!
Hoe mast en wimpel blozen
In zachten rozenglans!
Hoe 't vriendelijk haantje schemert
Op elken torentrans!
En hoort, de beiaard klingelt;
Hij zingt ons 't welkom toe.
Verheugt u, vader, moeder!
Wij naadren blij te moê.

Gegroet, gegroet, o Scheldestad,
Ons vaderoord, onz' bakermat!

Aan u ons eerbetooning!
Gij zijt ons liefste plek op aard,
Ons meer dan gouden kronen waard,
Meer dan 't paleis den koning!

Uw klokgebengel galmt zoo zoet,
Zoo helder in ons blij gemoed;
Uw volksgewriemel lacht ons tegen!
Wij keeren kloeker, beter weer;
Wij loven luide God den Heer
Om al zijn' gunst en zegen!
Gegroet, o Scheldestad, gegroet!

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Gisteravond,' antwoordde Lehmann, een zeer elegant gekleed man van middelbaren leeftijd, op de vraag van den president, 'en ik ben tevreden over mijne reis.'

'Hebt gij de looze vossen beetgenomen?'

'Zoo tamelijk. Ik vlei mij goed Fransch te spreken.'

'Zoo vloeiend als een Franschman. Welnu?'

'Zeer verplicht. Welnu, die heeren daar zijn taai; zij gaven mij te verstaan, dat het noodig was mij door een agent te doen vertegenwoordigen.'

'"Mijne heeren,"' gaf ik ten antwoord, 'ik betaal contant.'

'De heeren glimlachten vriendelijk.

'Ik koop en vind, dat ik niet het tiende gedeelte van de vereischte som bij mij heb.

"Ik kan u wissels op Londen geven.....'

'Zij zagen elkander aarzelend aan.

"Op de firma Renant & Sourtaut.'

"Aha!' men spitste de ooren.

'"Gij kent het huis,"' zeg ik, "hier zijn remises ten bedrage van vijftigduizend francs.'

Een algemeene uitroep van bewondering liet zich hooren.

'Tuchnitz, verhaal verder,' zegde Lehmann, zich tot zijn buurman wendende.

'Ik kwam op den inval,' begon Tuchnitz, wiens frisch, rond aangezicht eene groote voorliefde voor een lekker leven verried, 'eene ledige zolderkamer te huren in hetzelfde huis waarin de kantoren der firma Renant & Sourtaut gevestigd waren.

'De kamer bevalt mij, ofschoon het er verduiveld in trekt. Het verlangen bekruipt mij eveneens eene schoone firma op mijne deur te schrijven en daar geene kat, zelfs niet de oude eenigszins manke portier ooit zoo hoog klom, beviel mij de firma Renant & Sourtaut bovenal. Ik schilder er derhalve zelf den naam op. Onze vriend Hübeler lithografeert zelf den naam der firma van een brief, dien ik mij reeds verschaft had en ik oefen mij een weinig om de onderteekening fraai na te maken. Ik kom nu ingevolge eene mededeeling van onzen vriend Lehmann in de vroegte, als het huis nog gesloten is, naar mijn kantoor. Al de brieven, aan de firma's in het huis gericht, lagen op eene tafel in den gang, ik zocht al de aan Renant & Sourtaut gerichte er uit, begeef mij ijlings naar mijn kantoor en open ze voorzichtig, maak ze na inzage weder even zorgvuldig dicht en leg ze op de tafel. Buitendien wacht ik den postbode op,

groet hem allervriendelijkst en vraag hem steeds of hij misschien een brief uit Lyon heeft. Bij geluk heeft de uitgifte van de buitenlandsche post des morgens en des avonds plaats.

'Drie dagen lang is er niets voor mij bij. Den vierden komt de aanvrage betreffende de door het huis Boisieux getrokken wissels. Ik antwoord natuurlijk, dat de wissels goed zijn...'

'En,' ging Lehmann welgevallig voort, 'de slimme lieden zijn volkomen bevredigd. De goederen worden op mijn verzoek terstond naar mijn expediteur gezonden, bij wien ik ze weder afhaal en voorzichtigheidshalve dadelijk als ijlgoed en onder eene andere onderteekening aan de firma Morinsky & Co. afzond. Kortom, waarschijnlijk reeds morgen vroeg zullen wij voor vijftigduizend francs aan zijden goederen hier hebben.'

'Een uitstekend schoone zwendel, een der schitterendste, die ons ooit gelukt is,' sprak de voorzitter goedkeurend, terwijl de overigen, hoewel zeer verheugd, den gelukkigen Lehmann met eene zekere kunstenaarsafgunst schenen te beschouwen.

'En hoe is uw oogst uitgevallen, Jungblut?' vroeg de voorzitter aan een plompen, dikken man met een gemeen, brutaal uiterlijk, die vroeger de betrekking van kassier bij eene Duitsche bank vervulde, bij vergissing mijn en dijn verwisselde, naar Londen de wijk nam en thans de edele broodwinning uitoefent, om de Duitschers, die de Engelsche taal niet machtig zijn, bij hunne aankomst in de haven op te zoeken, en daarna de argelooze menschen, die overgelukkig zijn een landsman aangetroffen te hebben, in zijn schijnbaar gastvrij huis te lokken, waarin de ongelukkige slachtoffers geheel uitgeplunderd worden.

'Tamelijk slecht! het gespuis, dat hierheen komt, bezit mets,' bromde deze mismoedig. 'Ik heb slechts een jongen horlogiemaker kunnen machtig worden, die mij vijftien pond opgebracht heeft.'

De waardige schurk loog; hij bedroog met dezelfde zielsrust zijne gezellen als de vreemdelingen, daar hij eerlijkheid, zelfs onder spitsboeven, als kinderachtige zwakheid beschouwde. Hij had den ongelukkigen jonk-

man van zijne geheele bezitting beroofd, vijf en twintig pond!

Meerdere berichten van minder belang volgden.

'Thans is de beurt aan ons gekomen,' begon de voorzitter. 'Löwenstein, geef verslag van den staat der kas.'

De aangesprokene haalde een klein rekening-boek uit den zak en zeide: 'Op eene kleinigheid na heb ik de door de vereeniging bijeengebrachte goederen bijna allen tegen inkoopsprijs van de hand gezet.'

Deze melding deed de vereeniging blijkbaar veel genoegen.

'De opbrengst bedraagt in ronde som een duizend achthonderd pond. Gelijke uitkeering aan de gezamenlijke leden twintig pond per maand, huur voor de verschillende acht kantoren in de City, uitgaven voor porto's, vracht en inkomende rechten beloopen te zamen duizend pond, verminderen dus het saldo op achthonderd pond, welke ter verdeeling gereed liggen.'

Het gauwdievengezelschap spitste gretig de ooren. Achthonderd pond is een aardig sommetje, en de zakken der edele gezellen, die de vergankelijkheid van alle aardsche geluk gedachtig waren en dien ten gevolge van het leven genoten zoolang zij het daartoe noodige metaal bezaten, begonnen eene bedenkelijke leegte te toonen. Jungblut stelde derhalve voor onverwijld tot de uitbetaling over te gaan en wel dertig pond aan ieder,' voegde de waardige ex-kassier er bij, zoodat er altijd nog eene schoone som in Löwenstein's handen bleef; eene omstandigheid, die hem, welke de zwakheid der menschelijke natuur zoo goed kende, niet bijzonder scheen aan te staan.

De overigen ondersteunden zijn voorstel met veel warmte.

'Mijne heeren,' zegde de voorzitter, 'ik stel voor, dat ieder zoo min mogelijk, nog beter, niets neemt, en dat....'

Een gemompel van verbazing en afkeuring onderbrak hem.

'Diable,' riep Lehmann, die in oogenblikken van opgewondenheid de zwakheid had in het Fransch te vloeken, 'zijt gij razend, Müntz? Ik heb ter nauwernood een shilling in den zak?'

'Waarvan moet ik leven, voor den duivel!' schreeuwde Jungblut driftig, 'misschien van de lucht! Beproef het, ik kan het niet.'

'Ik laat mij villen als ik niet heden nog tien pond hebben moet,' bromde Schlösser met een grimmig voorkomen.

'Laat mij toch uitspreken en brult niet alsof satan u bij de haren trok!' riep Müntz ongeduldig. 'Luistert eerst en zegt dan wat gij er van denkt! Het is u allen overbekend, dat toen ik eenigen uwer voor jaren leerde kennen, gij het nijpendste gebrek leedt. Gij zwendeldet en stoolt nu en dan eens wat, doch dat bracht u niet veel op. Vriend Morinsky, die er thans zoo achtenswaardig uitziet, droeg, als ik hem voor het eerst zag, een rok, uit welks mouwen de ellebogen nieuwsgierig te voorschijn gluurden. Zijne gewaagde persoonlijkheid van een adellijken aan de Russische dwingelandij ontvluchten Pool, zijne roerende geschiedenis, zijne militaire houding, wat baatte hem dat alles? Niets. Ziet Schütz aan; heden is hij zwaarlijvig, voor twee jaren was de arme kerel aan eene schim gelijk. Vriend Jungblut scheerde het Duitsche publiek in Poplar allererbarmelijkst gekleed. Zelfs Löwenstein, die overigens zoo geslepen is, was bediende in eene gemeene kroeg in Smithfield.

'Welnu, waarom zeg ik dat alles? Eenvoudig om u te bewijzen, dat als *gij* mij een weinig, *ik* ulieden veel geholpen heb. Ieder uwer arbeidde voor zich zelven en ik, die eveneens het verhongeren nabij was, leerde u eene groote, van oudsher bekende

waarheid: Eendracht maakt macht. Alléén kan niemand veel uitrichten, vereenigd zeer veel, gelijk Lehmann en Tuchnitz bewezen hebben. Ik wil u slechts bewijzen dat ik, hoewel ik geen landsman van u doch een Franschman ben, eenige aanspraak op uw vertrouwen heb. Heb ik ongelijk? Heb ik ooit het algemeene voordeel verwaarloosd?'

'Neen,' mompelden verscheidene stemmen te gelijk.

'Wanneer ik dus zeg,' ging Müntz voort, 'dat wij ons kapitaal zoo weinig mogelijk moeten aanroeren, kunt gij wel begrijpen, dat ik mijne gronden heb. Hier zijn ze. Gij weet, dat wij niet lang meer in Londen verblijven kunnen. Men is reeds zeer achterdochtig op het vasteland, en hoeveel wij ons in de City zoo weinig mogelijk laten zien, hoewel wij voortdurend van namen en lokalen verwisselen, vrees ik toch, dat de geheime politie op meerderen van ons het oog gevestigd heeft.'

'Alle donders,' zegde Jungblut, 'dat ware verduiveld leelijk.'

'Bij geluk is mijne firma zoowel als die van Löwenstein, Schlösser en Morinsky tot dusverre van alle verdenking vrij, doch die goede meening kan toch ook niet van langen duur zijn,' hervatte Muntz. 'Hoeveel geld denkt gij van de zijden stoffen en overige waren te maken, Löwenstein?'

'Tweeduizend tweehonderd pond minstens.'

'Met deze en hetgeen er in kas is, bezitten wij een kapitaal van drieduizend pond.'

'Overheerlijk, prachtig!' riepen de gauwdieven.

'Met deze drieduizend pond stel ik nu voor, dat Löwenstein, Morinsky, Schlösser en ik elk een afzonderlijk conto bij eene bank openen: een bewijs van soliditeit. En nu komt eigenlijk mijn plan: Onder de door mij aangevoerde redenen is het noodzakelijk eene staatsgreep te begaan, dat wil zeggen, wij maken ons de accepten van goede firma's uit alle deelen der wereld en disconteeren die, waar slechts eenigermate daartoe gelegenheid is. Wij moeten trekken op huizen, die door den verren afstand het aanvragen om inlichtingen lastig maken.'

'Met andere woorden, wij moeten de handteekeningen namaken,' merkte Tuchnitz lachende aan.

'Wat anders? Maken wij niet zelve stempels, persen, alles wat wij gebruiken? Laat ons voor twintigduizend pond valsche acceptaties maken en al nemen wij ook alle mogelijke moeielijkheden in aanmerking, zal het ons toch zelfs in het ongunstige geval gelukken, de helft te disconteeren. De opbrengst deelen wij broederlijk en zoeken dan andere gewesten voor nieuwe veroveringen op. Keurt gij mijn plan goed? Moeten de achthonderd pond verdeeld worden?'

'Gij hebt gelijk, laat ons het grootste gedeelte van het geld voor deze onderneming bewaren,' riepen de gauwdieven nagenoeg eenparig; 'laat ons terstond aan het werk gaan.'

'Hier zijn wissels en brieven, die gelithografeerd en gedrukt moeten worden,' riep Löwenstein, een pak papieren op de tafel werpende.

'Eene aardige zaak, die ons eene schoone, ronde som zal opbrengen,' zeide Tuchnitz met een vergenoegd gelaat.

'Laat ons slechts oppassen, dat niemand er mede doorgaat,' bromde Jungblut binnensmonds; 'wij zullen de gezellen goed in het oog houden opdat zij geene zwakheden begaan.'

II.

De morgen grauwde. Witte vlokken schuim teekenden den weg van het stoomschip 'Annil' hetwelk de Noordzee doorploegde. De stilte van den ochtend werd slechts door het gedruisch der raderen en het klateren der golven verbroken. De mannen aan het roer en de stuurman, de eenige personen op het dek, aanschouwden met verbazing het verschijnen van een passagier in dat vroege uur, vijf uren, een tijd, waarin men zich anders nog eens gaarne in zijne kooi omkeert.

De passagier, een man van middelbaren leeftijd, in een tot aan den hals dicht toegeknoopten overjas gehuld, leunde over de verschansing en staarde onafgewend op de tegen het schip brekende golven; zijne gedachten schenen droevig en somber te zijn. Zijn van natuurlijke goedheid getuigend gelaat was bleek en zorgen hadden voren op zijn voorhoofd geploegd; zijn eens gewis donkerbruin haar zoowel als de volle baard waren sterk met grijs vermengd.

De nevelachtige, donkere ochtend, de eentonige aanblik der zee stemde het hart van den eenzamen beschouwer tot treurigheid. 'Twaalf jaren van geluk!' fluisterde het hem toe, 'een lange tijd en toch zoo kort! Twaalf jaren van vrede, hoe snel zijn zij voorbijgegaan! Hoe lang, onverdraaglijk lang schijnen daarentegen de laatste vijf jaren! Een kort tijdsbestek, en toch, hoeveel onheil hebben zij aangebracht! Is het niet alsof mij na haren dood het ongeluk nog voortdurend vervolgd heeft! Heb ik mij zelven mijn tegenwoordigen toestand te verwijten? Ben ik te zwak, te lichtgeloovig geweest? Heb ik mij genoegzaam aan mijne zaken gewijd? Helaas! mijn geweten roept mij een aanklagend "neen" toe. Mijne lichtzinnigheid liet mij de eene dwaasheid na de andere begaan, tot ten laatste de vertwijfeling mij tot een stap dreef, dien ik thans reeds betreur! Gelijk een dief heb ik mijn vaderland verlaten, mijn vroeger geachte naam is met schande bedekt. En hoe heb ik mijne haar op het sterfbed plechtig bezworen belofte gebroken van zorgvuldig over onze kinderen te zullen waken en ze in de deugd op te voeden? O Geertruda,' mompelde zwaar ademhalende de man, wiens borst door stormachtige gevoelens bewogen werd, 'zie van uit den hemel op uwe kinderen neer en bid God, dat Hij mij kracht schenke om over mijne ellendige zwakte, die mij ten gronde gericht heeft, te zegevieren! Een vreemd land, eene bijkans onbekende taal wachten ons; vreemdelingen onder millioenen.

'O! rampzalig oogenblik, waarop ik het besluit nam om te vluchten! Voor ongeveer drie maanden was ik nog een eerlijk man en wat ben ik nu? Doch weg met deze gedachten! Waartoe dient al dat klagen? Gedane zaken nemen geen keer!

'Mijne arme kinderen, gij zijt mijn eenige troost, en slaapt vreedzaam in gelukkige onbekendheid met datgene wat uw vader ter neder drukt!'

En in deze gedachte oogenschijnlijk troost vindende, klom hij snel den kajuitstrap af.

Drie uren later voer de stoomboot de haven van Londen binnen en legde bij de St Katharine-Warf aan.

Eenige lieden stonden reeds op de kade bijeen en verbeidden met ongeduld het oogenblik, dat zij het schip mochten betreden om vrienden en verwanten na wellicht lange scheiding weer te zien.

Doch ook andere, minder aan den indruk van teedere gevoelens gehoorgevende personen, hunkerden begeerig naar het oogenblik, om met de passagiers kennis te kunnen maken en dezen hunne onbaatzuchtige diensten aan te bieden.

Hier was onder anderen een oude jood, die een hotel voor Duitschers bezat, waarin men goedkoop, zeer goedkoop gehuisvest werd, waar men voor niets met raad bijgestaan en van de moeielijkheid om in de groote stad terecht te komen, ontheven werd. In dit zoogenaamde Duitsche tehuis werd de aangekomene naar de woorden

van den eigenaar als een kind van den huize behandeld - zoo lang hij namelijk nog een shilling bezit. Na de ontzettende intrede der ebbe in zijne kas werd hij dan zonder veel complimenten aan hem te verspillen, buiten de deur geworpen.

Aha! daar is ook de ex-kassier Jungblut. De waardige man was slecht geluimd, de frissche, vochtige morgenlucht behaagde hem niet. Hij beschouwde vol afkeer en ergernis den jood; deze roofvogels kunnen elkander niet uitstaan.

Thans werd eene uit planken bestaande met eene leuning voorziene brug van de kade op het schip geschoven. Jungblut duwde zonder veel omslag den jood ter zijde en snelde op het dek.

De bij eene landing onvermijdelijke drukte vond nu plaats. De passagiers waren met het bijeenbrengen van hunne pakken en koffers bezig

of reeds in onderhandeling met sjouwerlieden.

De reeds vermelde passagier, die zooeven de door den jood aangeboden diensten van de hand gewezen had, zat op een koffer, met een klein meisje van ongeveer tien jaar op den schoot, terwijl een ranke knaap van vijftien jaar voor hem stond. Hij beschouwde met groote teederheid het lieve, bleeke, door lichtbruine haren omlijste gezichtje van het meisje, dat hare kleine armen om zijn hals geslagen en hare groote oogen naar hem opgeslagen had. Deze blauwe oogen hadden eene eigenaardig starende uitdrukking.

De man loosde een diepen zucht en wilde juist het kind nederzetten, toen Jungblut op hem toetrad.

'Hebt gij een Duitsch logies noodig? Ik kan u dit goedkoop in mijn huis geven en u ook in andere opzichten van dienst wezen, indien gij hier onbekend mocht zijn,' sprak hij, terwijl hij moeite deed om aan zijn gemeen gezicht eene vriendelijke uitdrukking te geven. Hij maakte echter geen gunstigen indruk op den passagier, die reeds den mond opende om hem af te wijzen, toen het meisje zegde:

'Och, papa, ik ben zoo koud!'

'Ik neem uw voorstel aan,' sprak hij dadelijk, en het meisje nederzettende stond hij op.

'Dat doet mij genoegen,' antwoordde Jungblut, 'ik zal het koffer terstond aan wal laten brengen.'

'Zijn wij niets reeds aan wal, papa?' vroeg het kind, dat het schommelen van het schip niet meer voelde.

Jungblut zag het kind verrast aan.

'Zij is sinds haar vijfde jaar blind,' zegde de vader, zijne stomme vraag beantwoordende.

'Ach! hoe jammer!' En Jungblut deed eene vergeefsche poging om medelijden aan den dag te leggen.

'Komaan, ga vooruit, als ik u verzoeken mag.'

Het koffer werd door een sjouwer opgenomen en de kleine groep verliet het schip en stapte in een reeds wachtend rijtuig, dat hen naar het huis van den vriendelijken landsman zou voeren.

'Zijt gij volslagen vreemd in Londen?' vroeg Jungblut, die daaraan in het geheel niet twijfelde.

'Volslagen.....'

'En hebt gij, als ik vragen mag, hier veel zaken te doen?'

'Verschillende aangelegenheden riepen mij herwaarts,' antwoordde de man, die geen lust toonde, den vrager zijn vertrouwen te schenken.

'Hm! geheimzinnig!' dacht deze; 'komt hier met kinderen aan; de geschiedenis ziet er verdacht uit.'

Hierop verhaalde hij den vreemdeling, dat hij een commissionnair was en goed geld verdiende, en slechts nu en dan, ingeval er eenige kamers in zijn huis ledig stonden, vreemdelingen opnam.

Het rijtuig hield voor een tamelijk net uitziend huis stil.

'Wij zijn er,' sprak Jungblut het portier openende, 'geef mij het kind aan.'

Doch dit vlijde zich dichter tegen haren vader, die haar in zijne armen nam en door zijn zoon gevolgd, uit den wagen stapte.

De deur werd van binnen geopend en zij gingen het huis binnen. - Eene kleine, magere vrouw ontving hen met een zoetsappigen lach en voerde hen in een tamelijk goed gemeubleerde kamer op de eerste verdieping, waarin een ledekant stond.

‘Verlangt gij thee of koffie?’ vroeg zij, na het ontvangen antwoord heengaande.

De man zette zich met het meisje op zijnen schoot en den knaap naast zich op een stoel, terwijl hij vol zorg de kinderen beschouwde.

‘Hugo,’ sprak de vader, ‘gij moet over Clara waken als ik afwezig ben.’

ANTWERPSCHE WERELDTENTOONSTELLING. - DE TROFEE VAN DEN HANDEL.

‘Verlaat u op mij,’ antwoordde Hugo, liefdevol het blinde meisje aanziende, ‘ik zal over mijn lief, klein zusterken waken.’

En hij speelde met de krullende lokken van het kind, hetwelk hem haren kleinen mond toestak, terwijl hare blauwe, helaas! van het licht beroofde oogen op hem gevestigd waren.

Een smartelijke zucht ontsnapte aan de borst van den man bij den aanblik van dit tooneel.

‘O God!’ dacht hij, ‘wie zal zich dit teedere kind aantrekken, hetwelk, evenals de bloemen de lucht en het zonlicht noodig hebben, behoefte heeft aan liefde en verpleging!’

Na het gebruiken van het ontbijt stond de vader op, nam zijn hoed en ging naar beneden om zijn hospes op te zoeken, dien hij in de voorkamer aantrof.

‘Indien uw tijd het u veroorlooft, zoudt gij mij verplichten mij naar een bankier te brengen, daar ik Duitsch geld in Engelsch wensch om te zetten.’

‘Met genoegen,’ antwoordde Jungblut bereidwillig; ‘ik ben dadelijk tot uw dienst, mijnheer....?’

‘Boden,’ zeide de man eenigszins haperende.

‘Zeer goed, mijnheer Boden, wij kunnen terstond opbreken.’

De beide mannen verlieten het huis en bestegen een voorbijrijdenden omnibus, die hen naar de City bracht.

Boden beschouwde met verbazing het drukke verkeer in de straten, den onafgebroken stroom van vrachtwagens, karren, cabs en omnibussen, een schijnbaar onontwarbare kluwen van wagens en paarden. Doch de moderne medegezellen van Jehu verstonden hun handwerk: de lichte voertuigen reden de zware rakelings voorbij zonder er ooit mede in aanraking te komen; vooruit, steeds vooruit, want ‘*Time is money.*’

‘Eene groote drukte, niet waar?’ merkte Jungblut aan.

‘Inderdaad, en het gedruisch is oorverdoovend.’

‘Het wordt nog erger, wij zijn nog niet in de City; gij zult het daar nog levendiger vinden.’

Tien minuten later hield de omnibus stil tegenover de Engelsche bank, dat massief, somber uitziend gebouw, hetwelk ieder Londenaar kent, die ‘Old Lady of Threadneedle Street,’ welke een ieder eene zekere belangstelling inboezemt, in welks gewelven millioenen liggen, welks toegangen door statige, ontzagwekkende met gouden tressen overladen deurwachters bewaakt worden, en waar van den ochtend tot in den namiddag het goud met zulk een welluidenden klank in de blinkende koperen bakken rolt en het knetteren der bankbiljetten zulke aangename gewaarwordingen in de borst der ontvangers opwekt.

Het is middag en het gedruisch in de City van Londen is onbeschrijflijk. Patroons, klerken, gelddragers, telegraafbestellers in hunne blauwe uniformen waren klaarblijkelijk allen door dezelfde gedachte ‘zich haasten’ bezield.

Van alle punten der reusachtige metropool stroomt het handeldrijvende publiek naar hier om te koopen, te betalen of geld te ontvangen.

De mahoniehouten deuren der banken en groote handelshuizen blijven voortdurend open- en dichtgaan. De omzettingen in de tallooze kantoren van dit Babel des handels zijn fabelachtig groot, de winsten niet minder, doch het is, helaas! niet alles goud wat er blinkt in dit brandpunt van den wereldhandel. Kolossale faillissementen, bedriegerijen, waarbij millioenen gemoeid zijn, verschrikken soms het publiek. Doch niets schrikt terug van de begeerte om schatten te verwerven, groote dividenten te bekomen en de noodzakelijkheid om geld te verdienen, en handel en speculatiewoede gaan voort vandaag gelijk gisteren, en morgen gelijk vandaag.

Jungblut sloeg met zijn medegezel Lombard-Street in. Bij een geldwisselaar ontving hij ongeveer driehonderd pond voor zijne banknoten.

Op Jungblut's raad liet hij zich goud geven en nu verliet hij met drie rolletjes souvereigns in den zak het lokaal.

‘Wacht maar,’ dacht Jungblut, ‘de gele schijfjes zullen weldra in mijne kas klingelen.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 3]

OP LEVEN EN DOOD, NAAR F. DADD.

Onze gravures.

Op leven en dood.

Het is een vreeselijke strijd, dien Dadd ons in zijne meesterlijke teekening afmaalt, een strijd wiens beschouwing allerlei angstige vragen voor onzen geest oprijzen doet. Wie was de aanrander? Heeft de stoute jager dit steile berggevaarte beklommen om den adelaar in zijn nest op den hoogen top bij verrassing te gaan overmeesteren? Of

heeft de koning der vogelen door nijpenden honger gedreven zijne klauwen op eene prooi van meer dan gewone sterkte geslagen, tegen wier macht en beleid hij maar half bestand is? Hoe gelukte het den jager de krachtige klauwen zoo weerloos te maken en waarom toeft de arend om zijnen scherpen snavel in de handen te slaan, die zijne pooten omknellen? Nog altijd gaat het opwaarts in die verschrikkelijke worsteling; maar de adelaar verspilt zijne laatste krachten om den zwaren last in de hoogte te voeren. Binnen weinige stonden zal wellicht zijn wiekslag niet meer tegen den rug des bergs aanslaan. En dan? Het instinkt van zelfbehoud zal welden roofvogel de vlerken niet doen sluiten, maar hem die als een valscherm doen opengespreid houden. Doch zal de jager zoolang kracht in de omknellende vuisten bewaren om zijnen vijand, die thans nog alleen zijn redder zijn kan, niet los te laten, en zal de nederdaling van zulke duizelingwekkende hoogte zacht genoeg geschieden, opdat hij niet tegen den rotsachtigen bodem vermorzeld worde? Indien de koene man dien schrikwekkenden doodendans ontspringt, zal hij in waarheid mogen verklaren nooit dichter bij zijn laatsten stond geweest te zijn, dan in den hachelijken toestand, waarin wij hem thans zien.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - Spoorwegmateriëel des Heeren H. Decauville. - Tentoonstelling van schoone kunsten. - Brooduitdeeling aan weduwen en weezen van visschers te Katwijk.

Het spoorwegmateriëel neemt in de Tentoonstelling eene zeer aanzienlijke plaats in, zoo door het groot aantal als door den aard der uitstallingen. De uitbreiding en de verbetering, die de vervoermiddelen door stoom in de laatste vijftig jaren ondergaan hebben zijn dan ook buitengewoon. Naast talrijke prachtige locomotieven van onderscheidene stelsels, restaurant-, slaap- en salon wagons, zoo rijk als doelmatig ingericht, wekt het spoorwegmateriëel van den heer H. Decauville bijzonder de aandacht door zijn gemakkelijk en praktisch gebruik. Het schoone miniatuur-locomotief '*Tonkin*,' de sierlijke reis- en vrachtwagens op verplaatsbare richels, die gemelde Fransche uitvinder en nijveraar in den hof ten toon stelt, worden te recht door al de bezoekers bewonderd. Velen zijn echter nog zeer onvolledig ingelicht over de aanwending en het nut dezer voorwerpen. Welnu, het groote voordeel van deze vervoermiddelen bestaat hierin, dat zij zelven vervoerbaar zijn en onze gravure op bl. 21 vergunt den lezer zich een helderder gedacht te vormen van dien draagbaren ijzeren weg, dan eene eenvoudige afbeelding van de uitstalling des heeren Decauville op de Tentoonstelling geven kan. Deze plaat vertoont ons tevens eene belangrijke en schilderachtige episode van de oorlogsmaatregelen, die het nog niet geheel beslechte Engelsch-Russisch conflict in Afghanistan door deze beide mogendheden heeft doen nemen.

De besprokene ijzeren weg bestaat uit kleine stalen richels, in vorm van ladders verbonden, die aaneen geplaatst en weder opgenomen kunnen worden met uiterste vlugheid en gemakkelijkheid. Ofschoon hoofdzakelijk bestemd om groote en nuttige ondernemingen, in den aard der doorgraving van het Panama-kanaal, te vergemakkelijken, schijnt niettemin deze draagbare ijzeren weg eene noodzakelijke vervollediging te zijn geworden van elk welingericht oorlogsmaterieel. De Franschen gebruiken hem thans in Tonkin en Madagascar, de Italianen aan de Roode Zee, terwijl het Russische gouvernement reeds in 1881, toen het den oorlog aan Turkestan verklaarde, honderd kilometers bestelde van die ijzeren baan, welke door generaal Skobeleff met goed gevolg gebruikt werden tot het aanvoeren van drinkbaar water en andere mondbehoeften.

Naarmate het leger vooruitrukt, worden ook de richels opgenomen en verder geplaatst, en zoo verscheen onlangs die vliegende ijzerbaan tegelijk met de Russen aan de voorposten van de Afghaansche krijgsmacht. Dadelijk werd daarvan door de Engelsche officiers, die de oorlogsbeweging der Afghanen volgden, aan hunnen opperbevelhebber kennis gegeven, met het gevolg dat ook het Engelsche krijgswezen den heer Decauville weldra een materieel bestelde, dat geheel gelijk wezen moest aan dat der Russen, in het vooruitzicht waarschijnlijk van de richels te kunnen benuttigen, die bij de overwinningen in hunne macht zouden blijven.

Eene zware moeielijkheid was evenwel hier aan de fabrikatie verbonden; het gansche materieel kon niet dan door olifanten langs den bergachtigen weg van ongeveer dertig dagreizen vervoerd worden en men wilde nogtans eene locomotief gebruiken. De heer Decauville heeft daarop een stoomtuig doen maken uit twee stukken, waarvan het zwaarste slechts 1800 kil. weegt, de grootste vracht die een olifant dragen kan.

Door de vervaardiging van deze vervoerbare spoorlijnen hebben de werkplaatsen van den heer Decauville te Petit-Bourg, op een uur afstands van Parijs, eene beteekenis gekregen ongeveer als die van Krupp voor het gieten van geschut. Ofschoon de inrichting nog betrekkelijk nieuw is, mag ze reeds zeer uitgebreid heeten, daar ze niet minder dan acht hectaren gronds op den oever der Seine beslaat. Het grootste lokaal heeft op het oogenblik eene uitgestrektheid van 18000 vierkante meters, doch zal, als het geheel voltooid is, eene ruimte van niet minder dan 25000 vierkante meters bezitten.

Deze werkhalle is om zoo te zeggen ééne reusachtige spoorwegfabriek. Aan beide uiteinden worden de materialen aangevoerd; aan de eene zijde de stalen rails en platte dwarsstukken voor de banen, aan den anderen kant het plaatijzer en geprofileerd ijzer voor de wagons, terwijl in het midden de afgewerkte stukken de fabriek verlaten om onmiddellijk per spoortrein vervoerd te worden. Maandelijks worden aldus drieduizend wagons en 150 kilometers spoorbaan vervaardigd.

In de maand Juli van het jaar 1884 hadden de werkplaatsen van Decauville het toppunt hunner ontwikkeling bereikt; zij telden toen duizend arbeiders met 350 machinen, welke op hunne beurt de krachten van 3000 werklieden vertegenwoordigen. Zoo heeft men er o.a. vier verfmachinen die het werk van zestig ververs verrichten.

Ten gevolge van de snelle ontwikkeling der fabriekinrichting is er in den omtrek een geheel dorp van arbeiderswoningen ontstaan, of liever eene stad, want men vindt er zelfs reeds een schouwburg. Voor 6, 8, 10 of 12 franks per maand kunnen de gehuwde werklieden daar een geriefelijk huis met tuintje huren, terwijl er vermindering van huurprijs wordt toegestaan in evenredigheid met het aantal kinderen en het getal jaren, dat de huurder het huis in gebruik heeft, zoodat hij ten laatste tot aan zijn dood toe in het geheel geene huur meer behoeft te betalen, zelfs al zou hij wegens ouderdom ongeschikt tot den arbeid zijn geworden, in welk geval een onderstandsfonds hem eene kleine toelage verzekert.

Een lofwaardig gevoel van menschlievendheid doet dus zijn weldoenden invloed heerschen over het uitgebreide werkveld des heeren Decauville, en deze laatste bijzonderheid is voorzeker geschikt om nog meer onze belangstelling te verhoogen in de merkwaardige uitstalling, door gezegd huis in onze Wereldtentoonstelling opgericht.

***

Zooals overal het geval geweest is bij eene Wereldtentoonstelling, moet ook in Antwerpen de bijval der Kunst voor dien der Nijverheid en Wetenschap onderdoen. De overschoone Tentoonstelling, door de maatschappij van Schoone Kunsten ingericht, is nogtans wel waard de algemeene aandacht in de hoogste mate gaande te maken; want zeer waarschijnlijk zal het ons niet meer gegeven zijn zulk tal van meesterstukken in schilder- en beeldhouwkunst hier te lande in ééne verzameling te zien prijken. Meer nog dan op het veld der nijverheid zijn hier de verschillende nationaliteiten in het strijdperk getreden, en het oordeel over dien kamp moge dan al niet tot de bevattelijkheid van het algemeen behooren noch van groot maatschappelijk belang zijn, onbetwistbaar blijft het dat bij dergelijken wedstrijd meer roem voor elk volk te oogsten valt. En mocht het kleine België zich gunstig onderscheiden op de Tentoonstelling van verstandelijken handenarbeid, op het gebied van geestesgewrochten mag het ons dunkens met meer recht nog om den voorrang twisten. De Vlaamsche kunst is waardig vertegenwoordigd op onze

Schilderij-tentoonstelling. Wel wordt hier en daar de Belgische afdeeling ontsierd, waar naar Franschen trant wulpschheid het gemis aan degelijk talent vergoeden moet, maar dergelijke misgewrochten, door ons kiesch publiek slechts met een vluchtigen, minachtenden oogslag verwaardigd, behooren eigenlijk tot het volk uit wiens zeden zij geput zijn.

Overal waar de overleveringen der Vlaamsche school den boventoon voeren, en dit is bij al onze oude meesters schier uitsluitend het geval, mag met fierheid op het werk onzer landgenooten gewezen worden. Een dier kunstenaars is Felix Cogen, van wiens schoone schilderij, in zaal 8 der Belgische afdeeling tentoongesteld, wij eene getrouwe gravure voor de *Illustratie* hebben doen vervaardigen. Even als Bource kiest genoemde schilder zijne onderwerpen bij voorkeur in het visschersleven, zoo rijk in dichterlijke en dramatische toestanden, en weet die met zooveel waarheid weder te geven, dat hunne welsprekendheid alle toelichting, tot zelfs de vermelding des onderwerps, overbodig maakt.

Eene hartsterking.

Dit tafereeltje moge een lid van het matigheidsgenootschap ergeren, wij houden het met den kloeken houthakker voor eene noodzakelijkheid ten gepasten tijd in een flinken teug wat opwekking tot den arbeid te zoeken. De dagtaak van den werkman zal voorzeker lang en moeitevol zijn en, zonder zijne arbeidsliefde in twijfel te trekken, kunnen wij voldoende begrijpen, hoe het vooruitzicht van dit zware werk zoo weinig bemoedigend is, dat de man met graagte een opbeurend middel, onder welken vorm dan ook, ter hand neemt om zijne taak derwijze aan te vangen en te voltooien, dat zij hem eer en winst verzekert. Het middel, dat hij daarvoor aanwendt, zal waarschijnlijk reeds lang door de ondervinding als probaat aangewezen zijn, en heeft de houthakker zich misschien in eenigszins zwaarmoedige stemming en met loomen tred naar de medicijnkas begeven, wij zijn er zeker van dat hij die met blijden zin weder sluiten, moedig de hand aan de bijl slaan zal en zich met veerkrachtigen stap en vroolijk neuriënd naar het woud richten zal.

Misdadig uit Moederliefde.

I.

Schilderachtig ligt in het noordoosten van Bohemen, diep in het Reuzengebergte, een klein dorpje. De schamele, verstrooid liggende hutten, de kleine kerk met den doodenakker, de stilte en de diepe vrede, die over de geheele landstreek ademen, schijnen te zeggen, dat hier, verre van het gewoel der wereld, eene eenvoudige bevolking huist. De bewoners zijn arm. Landbouw kan bij den onvruchtbaren aard van den rotsachtigen bodem slechts weinig gedreven worden: er wast hier slechts karige haver en op sommige hellingen wat koren. Daarentegen legt men zich meer toe op den veeteelt, en het leven op de bergen heeft veel overeenkomst met het Alpenleven in Zwitserland en Tirol. - Velen voorzien in hun onderhoud door weven, velen ook door smokkelen. Nood is eene bittere drijfveer: hij leert wel bidden, maar dikwerf ook zondigen. De naburige grenzen, het aan sluiphoeken zoo rijke gebergte,

begunstigen den sluikhandel, en bij duisteren nacht, bij bulderende stormen en zware onweders, worden op onbegane wegen groote pakken van de meest onderscheiden koopmansgoederen ingevoerd; daarbij vindt de smokkelaar in elke hut eene schuilplaats tegen de vervolging der grenswachters.

Eenige schreden zijwaarts der huizen van het dorp, op een kleinen heuvel, verheft zich een van ouderdom vergrijsde windmolen. Lang reeds staan de machtige wieken stil en slechts wanneer de storm als spottend door hunne spijlen giert, dan kraken en steunen zij en bewegen zich zacht, als wilden zij uit hunne lange rust tot een nieuw leven ontwaken. Een lage muur omringt het kleine, torenachtige gebouw. Omstreeks dertig schreden daarvan verwijderd, aan de helling van den heuvel, staat de woning van den windmolenaar, of gelijk hij in den geheelen omtrek genoemd wordt, den bergmolenaar. Het was een der aanzienlijkste huizen van het dorp, met een steenen onderpui.

De bergmolenaar was een norsch, terugstootend man. Zijne vrouw was vroeg gestorven, zonder hem kinderen na te laten en hij woonde met eene oude dienstmaagd en een herder in het huis aan den heuvel. Hij gold voor rijk, daarbij ook voor zeer gierig; derhalve was hij in het dorp niet bemind en zag men hem zelden.

Op zekeren somberen en koelen avond in het najaar, bevonden zich in de groote benedenkamer van het molenhuis twee mannen. De eene was eene groote, krachtige gestalte, met scherpe gelaatstrekken, listig loerende oogen en grijs haar; hij zat aan eene tafel en rookte. Hij droeg eene lederen broek, blauw wollen kousen, lage schoenen en een kort wambuis; het is de bergmolenaar. De andere, een jonkman, met bleek aangezicht, eveneens in de daar te lande gebruikelijke kleederdracht, stond voor hem en steunde met de eene hand op de tafel, terwijl hij de andere krampachtig gebald op den rug hield.

'En ik zeg u voor de laatste maal, dat ik mijn geld moet hebben,' sprak de oude met nadruk, 'anders wordt het huis geruimd en de inboedel op straat gezet!'

'Maar bedenk toch, bergmolenaar, dat mijne oude moeder reeds zoo lange jaren in het huis woont, daarbij is zij altijd bedlegerig; gij zult haar toch niet op straat doen zetten!' De jonkman poogde zich blijkbaar te beheerschen.

'Dat is het oude liedje, evenals altijd; ik wil mijn geld en daarmede basta!'

Het oog van den bleeken jonkman flikkerde, zijne hand balde zich sterker samen, zijne borst hijgde, hij scheen met zich zelven een strijd te voeren.

De bergmolenaar was opgestaan en ging langzaam in het vertrek op en neder; plotseling bleef hij voor den anderen staan: - 'Opdat gij niet zoudt kunnen zeggen; dat ik hardvochtig ben, wil ik nog acht dagen wachten, echter geen uur langer; kunt gij in dien tijd de helft van het geld bijeenbrengen, dan is het goed, zoo niet, dan laat ik u en uwe moeder uit het huis werpen.'

De jonkman was nog bleeker geworden.

'Ik zal het bijeenbrengen,' stiet hij bijna onhoorbaar uit; daarop ijlde hij zonder verderen groet naar buiten; hij snakte naar lucht, daar binnen stikte hij. Met een boosaardigen grijnslach zag hem de molenaar na. Gene echter ijlde op een klein huisje toe, dat op geringen afstand van het huis des molenaars stond. Hij trad het nederig, vertrek binnen en smeet zijn hoed op de tafel; eene oude vrouw, met vriendelijke maar ziekelijke trekken, stond bij zijne verschijning van haren stoel op.

'Hij was weder even hardvochtig!' sprak de jonkman opgewonden; 'het geld wil hij hebben of...' Hij voleindigde den zin niet en ging met groote schreden het vertrek op en neer, terwijl het oog der moeder hem met liefdevolle, smartelijke uitdrukking volgde.

'Ik heb hem gezegd, dat ik hem gaarne alles wil betalen, maar dat het mij nu niet mogelijk is; ik wil gebrek lijden en mij afbeulen om de zestig gulden, die mijn overleden vader, in een ongelukkig oogenblik, van den vrek leende, terug te betalen; hij wil niet wachten; binnen acht dagen verlangt hij de helft, anders verdrijft hij ons uit onze geliefde woning.'

Wederom stapte hij driftig op en neer. Daarop bleef hij voor het venster stilstaan en drukte het gloeiende voorhoofd tegen de ruiten.

'Wees getroost, Frans! Onze Lieve Heer zal ons niet verlaten, wanneer wij op Hem vertrouwen. Betalen kunnen wij niet, derhalve moeten wij van hier; wij zullen wel een onderkomen vinden.'

‘Neen, gij zult niet van hier uit het vaderlijke huis, ik zal betalen...’ Hij had het bleeke gelaat omgewend, zijne stem klonk vast. ‘Ik zal betalen!’ Hij zeide dit nog eens, als wilde hij uit zijne eigene woorden kracht putten.

De oude vrouw zag hem met bevreemding aan.

‘Heer, leid ons niet in bekoring! Frans, gij hebt iets kwaads in den zin,’ sprak zij angstig.

‘Neen, moeder!....’ Zijne stem trilde hoorbaar.

‘Om Gods wil, Frans, laat ons liever honger lijden en in de open lucht wonen, dan door onrechtvaardig geld het huisje te behouden; waar wilt gij het vandaan halen, vanwaar?....’ Zij vouwde de handen. Op het gelaat van den zoon vertoonde zich een droevige trek.

‘Ik ga naar de vlakte, moeder, ik ken daar menig bemiddeld braaf mensch, die het mij wel voorschieten zal.’

Hij had moeite den blik zijner moeder uit te houden, die onderzoekend en wantrouwend op hem gevestigd was: ‘Neen, Frans, gij kunt niets ongerechtigs doen, gij hebt toch altijd God voor oogen gehouden, ik vertrouw u!’

‘Ik dank u, moeder!....’ Meer kon hij niet uitbrengen. Er ontstond eene kleine poos.

‘Ik ga terstond op weg; wees niet om mij bekommerd, in drie of vier dagen ben ik weder bij u.’ Hij greep zijn hoed en gaf zijne moeder een kus tot afscheid. ‘God behoede u, moeder!’

En eer zij hem weerhouden kon, viel de deur achter hem dicht.

Frans stapte haastig de dorpsstraat door. Hij was blijde dat hij buiten het huisje was, want hij had de oude moeder niet langer meer in de oogen kunnen zien; hij had haar toch belogen, voor de eerste maal misschien van zijn leven.

Het was een gure avond. Donkere wolken bedekten het uitspansel en de wind streek ijzig door het dorp. Voor de laatste woning stond Frans stil; het was eene kleine, half vervallen hut, die door den steeds aanwakkerenden wind in al hare voegen kraakte en dreigde in te storten. Zij werd bewoond door een man, gewoonlijk Lange-Hans genaamd, die in den geheelen omtrek als de behendigste en stoutmoedigste smokkelaar bekend stond.

Hier klopte Frans aan, doch bekwam geen antwoord; eerst nadat hij nogmaals harder geklopt had, vroeg eene barsche stem van binnen: ‘Wie is daar?’

‘Maak open, Hans, ik ben het, Frans de wever.’

‘Wat duivel! Ik kom al.’ De zware stap van een man dreunde op den vloer, de grendel werd teruggeschoven, de deur ging open.

‘Wat voert u hier binnen in mijne hut, Frans? Kom binnen, hier tusschen deur en dorpel is het niet aangenaam om een buurpraatje te houden.’

Zij gingen het vertrek binnen en Lange-Hans sloeg vuur. Het was eene krachtige, ineengedrongene gestalte, met breede borst en schouders, op welke een groot hoofd rustte, met kleine, vurige, grijze oogen, die echter aan de goedaardige uitdrukking van het gelaat niet schaadden; het gansche voorkomen droeg den stempel van reusachtige krachten ijzeren wil.

(*Wordt vervolgd.*)

De heer van Berkenslot.

I.

Daar zit hij, treurig mijmrend, weer

Op 't houten bankje neer
En loost er zucht op zucht....
Wat deert hem toch, dien rijken heer,
Die 't prachtig slot van 't dorpsgehucht
Bewoont, dat hij hier, keer op keer,
De vreugde en 't feestgerucht
Der zalen weelde ontvlucht,
Om, onder d' eigen wilgenboom,
Aan 's vijvers groenen zoom,
Te droomen, zuchten, weenen?....

Daar schrikt hij op, het oog vol schroom,
Als wekte, uit bangen droom,
Hem 't vlijmen eener stift.
Hij slaakt een kreet, aanschouwt den boom
Met strakken blik, ontsteekt in drift,
Snelt heen,.... keert weder, treurig, loom;
Bestaart opnieuw het schrift
In 's boompjes schors gegrift,
En zijgt dan neder aan diens voet,
Terwijl een tranenvloed
Stroomt langs zijn wangen henen....
Daar slaakt zijn mond een enkel woord,
Door 't windje slechts gehoord.
Maar 't windje lispt terstond
Dit woord aan bloem en vlinder voort.
‘Mijne Anna!’ ruischt het droef in 't rond.
‘Mijne Anna!’ Ach! die naam behoort
Zijn eenig kind, dat hij eens vond....
Doch, wie me een wijl zijne aandacht jont,
Dien maal ik den rampzaalgen dag
Waarop de slotheer zag
Zijn' diersten schat hem wreed onttrokken.

II.

Daar stoeit weer Anna, blijgezind,
Al schaatrend en gezwind
Langst 't donzig zodenplein.
Hoe lief, hoe minlijk is dit kind!
Wat is haar wezen teer en fijn!
Hoe rozig is der wangen tint!
En dan, hoe hel die oogjes zijn
En blauw, zooals den schijn
Van 't snoer, dat 's meisjes lokken bindt,
Die weeldrig drijven op den wind
In lange, blonde vlokken!

Daar snort een vlinder langs heur zij.
Zij ziet het: vlug en blij
Snelt zij het diertje na.
't Gaat bloemperk, struik en boom voorbij;
Heur dolle vaart kent geen gena.
Waant 't dier zich op een bloemken vrij,
Zij nadert.... grijpt weldra...
Helaas! 't is steeds te spa.
En lustig fladdrend voor heur oog
Stijgt telkens 't dier omhoog,

Al zwevend op zijn donzen vlerken....

Daar nadert men des vijvers boord
En nog gaat 't jagen voort,
Schoon Anna zweet en hijgt.
Een stond zit 't vlindertje ongestoord.
Een plant, die zich voorover nijgt
Op 't watervlak, is 't toevluchtsoord.
Doch 't meisje komt; een vreugdkreet stijgt:
Zij ziet heur prooi.... zij sluipt en zwijgt
En nadert... buigt en grijpt.... Een gil!...
Een plons!.... 't Is alles stil,
Slechts 't windje lispelt in de berken....

III.

Daar dwaalt, langs laan en slingerpad,
Het oog van tranen nat
Een arme vader rond!
'Mijne Anna! Anna! dierbre schat!'
Zoo roept hij te elken stond.
Zijn blik dringt achter bloem en blad
Of hij zijn kind er vond,
Zoo teer, zoo lief, zoo blond!
Geene Anna komt, geen stem
Slechts de echo antwoordt hem.
Maar toch, hij treedt steeds nader, nader....

Daar staat hij aan des vijvers rand,
Slaat bevend met de hand
Het kruidgewas uiteen.
Wat blinkt daar, tusschen loof en plant?....
Een rilling vaart door 's vaders leên.
Is dat niet Anna's haarlokband?
Hij slaakt een kreet, slechts één,
Snelt naar het voorwerp heen
En zijgt ermeê aan d'oever neer:
Hij heeft zijne Anna weer!....
Zijne Anna weer!.... o Arme vader!

Daar ginds ligt, in 't verstand geraakt,
Nauw door een knecht bewaakt
Een man op 't smartbed neer.
Hoe vreemd zijn donker oog toch blaakt!
Wat is hij mager, bleek, die heer!
Hoe woest de kreten die hij slaakt:
'Ik heb geene Anna meer!
Geef, geef mijn kind mij weer!'
En de arme vader weent en krijt,
Dat het door 't harte snijdt
Des dienaars, wakend aan zijn sponde.

Daar staat thans aan den vijverkant
Een jonge wilg geplant,
Waar Anna zonk in 't nat.
De vader heeft, met eigen hand,

In 's boompjes schors, nog teer en glad,
Den naam gegrift van 't dierbaar pand,
    Dat hij verloren had
    In 's vijvers killig bad,
En naast den boomstam, slank en teer
    Sloeg hij een bankje neer....
Daar zoekt hij balsem voor zijn wonde....

Daar keert hij daaglijks, mijmrend, weer;
    Zet zich op 't bankje neer
    En loost er zucht op zucht.
Daar droomt, daar weent hij keer op keer;
Daar galmt zijn klagen door de lucht:
‘Ik heb geen kind, geene Anna meer!’
    Hij vlucht én weelde én zinsgenucht,
    Ontwijkt der zalen feestgerucht
En slijt zijn dagen stil en droef,
    Sinds men zijn kind begroef
Op 't kerkhof onder groene zoden!....

Lier.

A.O. VERMEIREN.

BROODUITDEELING AAN WEDUWEN EN WEEZEN VAN VISSCHERS TE KATWIJK, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN FELIX COGEN, IN DE TENTOONSTELLING VAN SCHOONE KUNSTEN TE ANTWERPEN.

ENGELSCH-RUSSISCHE GRENSBETWISTING IN AFGHANISTAN. VERVOER VAN DEN DRAAGBAREN SPOORWEG DECAUVILLE, UITGESTALD IN DEN HOF DER WERELDTENTOONSTELLING.

Wedrennen in Engeland.
(*Slot.*)

Het publiek, dat zich zoo groote weelde niet kan veroorlooven, maar er evenmin op gesteld is, een weg van 12 mijlen heen en 12 mijlen terug te voet af te leggen, bedient zich van een der verschillende spoorweglijnen, waarop eene tallooze menigte van treinen heen en weer stoomt, terwijl het plaatselijk verkeer in andere richtingen voor dien dag wordt opgeheven; of het stelt zich ook wel tevreden met mindere vervoermiddelen, als kolenwagens, karren enz.

Vele van die wagens worden door sterke paarden, vele echter ook door half verhongerde ezels getrokken, doch allen hebben in meerdere of mindere mate een feestelijk aanzien. Bovendien zijn de straten nog opgehoopt met privaat-equipages, phaetons, *broughams*, *four in hands* en eene ontelbare menigte andere rijtuigen, die ofschoon geen privaat eigendom, toch geenszins voor de anderen behoeven onder te doen. De Londensche rijtuigverhuurders rusten hunne rijtuigen nauwkeurig volgens bestelling uit en de koetsiers en bedienden verschijnen in livrei, waarvan de aristocratische snede en de levendige kleurschakeering met die der groote heeren op ééne lijn kan worden gesteld. Wie derhalve een aardig sommetje er voor over heeft, kan lakeien, jagers en zelfs de prachtigste wapenschilden erlangen, om zich althans voor eenige uurtjes als *grand seigneur* te vertoonen. De belangstelling in de Derby-wedrennen strekt zich uit tot alle klassen van de maatschappij. De werkplaatsen zijn ledig, de meeste winkels gesloten en zelfs de anders zoo ernstige wetgevers en ministers plegen het Huis voor twee nachten te verdagen. Doch is het dan nog wel te verwonderen, dat die zucht naar wedrennen zich aan winkel- en kantoorbedienden, ja, zelfs aan den geringsten straatveger en rondventer mededeelt en dat niemand op zijn stoel blijft zitten, of hij moet er door ziekte aan vast gekluisterd zijn? Gedurende die dagen is Londen om zoo te zeggen op hol, en de vreemdeling, welke de lieden nog slechts in hun gewoon dagelijksch leven heeft gadegeslagen, vraagt zich onwillekeurig af, of allen nu plotseling het verstand verloren hebben en hij alleen het behouden heeft, of omgekeerd?

Is het weder gunstig en werpt de zon hare gouden stralen over dat bonte leven uit, dan is zoo'n Derby-rit waarlijk rijk aan genoegens en vreugden. Zoolang men eene schakel vormt van de lange rijtuigen-keten, zoolang men nog in de stad is, waar de straten in die dagen kwistig worden besproeid, heeft men de prachtigste gelegenheid, de grillige verscheidenheid van het Engelsche volksleven te bewonderen. In de stad doet zich nergens eenige onregelmatigheid, van welken aard dan ook, voor en de vijf of zes mijlen, welke men af te leggen heeft om de landstraat te bereiken, verdienen werkelijk een aangenaam pleiziertochtje te heeten. De politie is in zeer sterk getal vertegenwoordigd en brengt er niet weinig toe bij dat in die lange reeks van wagens eene waarlijk voorbeeldige orde heerscht.

Het duurt echter niet lang of de aap komt uit de mouw; nauwelijks heeft men den landweg bereikt, waar de dienaren van gerechtigheid en orde over eene grootere uitgestrektheid verspreid zijn en geene waterstralen den muilen zandgrond besproeien, of orde en verscheidenheid beginnen door hare afwezigheid te schitteren. In een oogwenk, om zoo te zeggen, is dat aantrekkelijke beeld van wagens, bedienden, heeren, dames, knapen en meisjes in eene dichte, ondoordringbare stofwolk gehuld,

eene wolk, waardoor de stralen der in vollen middagluister schitterende zon ternauwernood kunnen heenboren. Die reusachtige cavalcade heeft dan veel meer van een ontzaglijk leger, waarover de wanorde bevel voert, dan van een gezelschap, dat voor pleizier uit heet te zijn. Hoeden, kleederen, mantels en wagenkussens zijn met stof bedekt en zelfs het haar schijnt er als het ware mede gepoederd.

Ook de gezichten, lippen en handen verbergen hunne natuurlijke kleur onder het grauwe stofkleedje en de sigaren verliezen wegens het stof, dat bij het trekken in den mond komt, geur en smaak. Kortom, het is eene wereld van stof, die zich voor aller oogen ontvouwt. Struiken en boomen, welke in dat gedeelte van het jaar met een zoo wonderschoon, frischgroen gewaad pronken, deelen het algemeene lot en staan daar kleurloos en doodsch. Ja, men kan het zonder overdrijving zeggen, het stof heeft daar eene grootere *égalité* in het leven geroepen dan alle Fransche staatsomwentelingen te zamen.

De hertogin van Edinburg, de fiere zuster van den keizer aller Russen, welke zich, gezeten in een prachtige *Brougham*, door vier volbloedpaarden getrokken, midden onder de menigte bevindt, ziet er al even stofgrauw uit als het kleine bloemenmeisje, dat hare roosjes voor een *penny* van de hand doet en een waarlijk ‘bloeiend’ baantje schijnt te bewandelen. Eindelijk bereikt men de groote renplaats. Al aanstonds worden op duizenden wagens *picknicks* gehouden en nauwelijks hebben de uitgedroogde tongen zich, naar omstandigheden, met champagne of bier verfrischt, of de doorstane vermoeienis van den heenrit is vergeten.

De renplaats biedt het beeld aan eener reusachtige jaarmarkt, en het geschreeuw van rondventers en handelaars in mondbehoeften wordt slechts overtroffen door het geroep der *bookmakers*-bedienden, terwijl hunne chefs hetzelfde winstgevende baantje op de voorname zitplaatsen en tribunes uitoefenen. Maar ook nog andere personen, liefst in het kleedje van een clown gestoken, drijven de menigte tot wedden aan en als men aan hunne woorden geloof kon hechten, zou het niet de minste moeilijkheid opleveren, daar spoedig en zeker rijk te worden. Doch de goedgeloovige menigte, welke aan die lieden hare schellingen en halve kronen toevertrouwt, moet in ieder geval verliezen, want zoo de wedrennen tegen de meening van die waarlijk geheimzinnige personages uitvallen, dan trekken zij, te midden der algemeene opgewondenheid, hun tooverachtig pakje uit, en verschijnen weer in gewone kleederen, die zij er onder dragen, tusschen de menigte. Hun voorkomen verschilt dan natuurlijk hemelsbreed van het vroegere en zoo gebeurt het, dat niemand ze herkent. Dat schelmstuk wordt telkens bij gelegenheid der Derby-wedrennen herhaald, en toch laten de lieden zich opnieuw in dezelfde strikken vangen. Het aanprijzen van vruchten en waren van allerlei aard, de tonen van ontelbare (meest Duitsche) troepjes muzikanten, die den muzikalen roem van hun vaderland geenszins verhoogen, het eindelooze tieren, razen en zingen eener steeds toenemende menigte, dat alles te zamen veroorzaakt een oorverdoovend leven. De eereplaatsen, in welker onmiddellijke nabijheid zich het uitgangspunt der wedrennen bevindt, bezitten vooral eene bijzondere aantrekkingskracht. De koninklijke familie verschijnt steeds in groote getalle en aan haar hoofd de lieveling van het Engelsche volk, de prins van Wales met zijne gemalin. Bij hem sluiten zich alle prinsen en prinsessen aan, die zich omtrent dat tijdstip in Londen bevinden, benevens de vertegenwoordigers der hoogste aristocratie. De meeste ministers, de gezanten, vele leden der beide Parlementshuizen, de grooten der Bank- en Handelswereld, de beursmannen, kortom ieder, die iets is of meent te zijn, is op eene dier eereplaatsen te vinden. De prijs dezer plaatsen wisselt tusschen 1 en 2 guinjes, en het bedrag, dat het komiteit daarvan opstrijkt is nog al

aanzienlijk, wijl de ruimte 8 à 10000 personen kan bevatten. De groote vraag, welke aller belangstelling wekt, is natuurlijk de uitslag der wedrennen. De weddenschappen bedragen fabelachtige sommen en het is geenszins gewaagd aan te nemen dat er in een kwartier tijds een kwart millioen pond (6,250,000 frs.) gewonnen en verloren wordt. Ieder wedt; de erfgenaam van het koninkrijk zoowel als de rijtuigkoetsier. De sommen zijn slechts verschillend, doch de hartstocht is één en dezelfde.

Het behoeft volstrekt geen betoog, dat die woede om weddenschappen aan te gaan ter gelegenheid der Derby-wedrennen voor velen een treurigen nasleep heeft en dat die dag, waarop zoo menige tot dan toe spaarzame en plichtbetrachtende bediende het geld van zijn heer in de waagschaal stelt, voor menigeen eene treurige herinnering moet achterlaten. Elk jaar wijst op tallooze slachtoffers van die allerverderfelijkste zucht en men moge al gestrenge straffen toepassen tot een schrikverwekkend voorbeeld, het baat weinig of niets; ieder jaar schijnt de hartstocht aan te groeien en grootere verhoudingen aan te nemen. Het is inderdaad onbegrijpelijk hoe een overigens zoo bezadigd en practisch volk, dat al zijn invloed aanwendt om de kansspelen, van welken aard dan ook, te onderdrukken, hoe dat zelfde volk, door de zucht naar wedden meegesleept, zijn ernst schijnt te verliezen en alles vergeet. Monte Carlo, dat beruchte speelhol, verdient ongetwijfeld al heel weinig vertrouwen en toch hoe onbeduidend is het aantal slachtoffers, daar in dat hol gesmoord, vergeleken bij die, welke zich in Engeland door weddenschappen ruïneeren. Er hebben zes verschillende wedrennen plaats, doch allen schijnen belangstelling te gevoelen voor den grooten 2000 guinjes wedren waarvoor gewoonlijk twaalf paarden zijn ingeschreven en op zijn minst 99 van de 100 tegenwoordige personen weddenschappen hebben aangegaan. Slechts met groote moeite gelukt het de politie, de baan van het steeds aandringende volk schoon te vegen, terwijl zij ze aan weerskanten afzet. Dan worden de paarden voor het *paddock* gebracht en er grijpt eene voorafgaande oefening plaats om de ledematen van paard en ruiter buigzamer en leniger te maken.

De Jockeys zijn in dezelfde kleur uitgedost als die, welke den kop van het paard siert, en aan die kleur kent een ieder de namen van paard, eigenaar en ruiter. Zoodra door het nederlaten eener vlag het signaal voor den afrit gegeven is, vliegen de twaalf terzelfder stond de lange breede baan langs. De oogen der honderdduizenden toeschouwers zijn dan allen strak op één punt gericht en door allerlei opwekkende kreten tracht men paarden en ruiters aan te sporen en te bemoedigen. De Jockeys staan in hunne stijgbeugels en wakkeren hunne paarden aan door luid geroep en weinige minuten daarna behooren de wedrennen tot het verleden.

Dan worden de telegraafbureelen letterlijk met depêches bestormd en in minder dan een kwartier tijd wordt de uitslag reeds met nauwkeurige opgave van het geringste verschil aan de voornaamste hoeken en winkelramen aangeplakt.

Te gelijker tijd draagt de elektrische stroom het groote nieuws naar alle plaatsen der wereld en eenige uren daarna maakt de uitslag der Derby-wedrennen reeds het onderwerp uit van menig onderhoud, niet slechts in alle hoofdsteden van Europa, maar ook in Amerika, Canada, Australië en Indië. Weinige dagen na de Derby-wedrennen hebben de groote *Ascott*- en *Goodwood-runs* plaats. De dames der gefortuneerde middelklassen en eenige medeleden der groote wereld verschijnen daar in groot toilet. Deze wedrennen, ofschoon door duizenden bezocht, mogen niet op zulk een populair karakter bogen als die van Derby. Het schoone geslacht is ruimschoots vertegenwoordigd te Ascott, maar de roem, welke den winnaar van den Ascott-prijs gewordt, kan niet halen bij dien welke den overwinnaar in de

Derby-wedrennen ten deel valt. De vrouwen der groote kooplieden en geldbarons moeten te Ascott tegenwoordig zijn, aangezien dit een gebruik en het daar bovendien nog al kostbaar is, terwijl zij van den anderen kant uit eerbied voor hun toilet de Derby-wedrennen niet kunnen bijwonen. De koninklijke familie is ook hier weer vertegenwoordigd; ofschoon voor haar, alsmede voor den Engelschen adel, de *Goodwood-runs* de voornaamste zijn. Deze toch worden enkel en alleen door de hoogste klassen bezocht. Daar de *upper ten thousand*, op zijn minst aan die wedrennen deelnemen, is de

zucht om elkander onderling in pracht en weelde te overtreffen zeer groot. De beschrijving der dames-toiletten, die daar gedragen worden, wekt dermate de nieuwsgierigheid op der Engelsche vrouwenwereld, dat de gazetleurders nooit zulke goede zaken maken als wanneer de dagbladen eene dusdanige beschrijving bevatten.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolgd.*)

III.

Het kantoor der firma Duplessi & Cie. importeurs en kooplieden, was gevestigd in Birchin Lane, eene zijstraat van Cornhill en Lombard Street.

Wij treden een op de eerste verdieping gelegen, sierlijk gemeubeld kantoor binnen, waarin twee boekhouders, die wij ons herinneren reeds ergens gezien te hebben, geeuwend voor een grooten dubbelen lessenaar zitten en op hunne pennen bijten.

Eene groote ijzeren brandkas, liasborden, een aantal dikke, stevig ingebonden kantoorboeken, vrachtbrieven en rekeningen getuigen van eene uitgebreide zaak. Eene glazen deur met het opschrift ‘verboden toegang’ voert in het kabinet van het hoofd der firma. Dit was met eene zekere weelde gemeubleerd. Eenige staalgravures in breede, vergulde lijsten sierden de wanden, sofa en stoelen waren met donkerblauw fluweel overtrokken, terwijl eene schoone schrijftafel van notenhout het midden der kamer innam. De heer Duplessi, waarin wij den heer Müntz, den president der gauwdievenclub herkennen, stond op dat oogenblik voor den schoorsteen, met den rug naar het vuur gekeerd, en luisterde opmerkzaam naar onzen ouden bekende Jungblut.

‘Gij ziet derhalve, dat men hem eene kleine ronde som afnemen kan en hij dan, als hij volkomen zonder middelen van bestaan is, zich geheel in onze macht bevindt en ons van veel nut worden kan.’

‘In hoeverre?’

‘Op mijn woord, in vele dingen; hij kent ongetwijfeld een menigte ganzen in het Rijnland.’

‘Dat is altemaal zeer fraai, mijn beste Jungblut, doch hoe denkt gij het aan te leggen om hem op zekere wijze van zijn geld te ontlasten? Hij zal geweld maken, naar de politie loopen enz.; de som is te aanzienlijk om het verlies daarvan stilzwijgend te verdragen, zelfs aangenomen, dat hij vreezen moet ontdekt te zullen worden.’

‘Bah!’ hervatte Jungblut, ‘de kerel is de laatste, die naar de politie loopt. Ik ben er zeker van, dat hij de plaat gepoetst en mij een valschen naam opgegeven heeft. Toen ik namelijk dezer dagen tijdens zijne afwezigheid zijn koffer doorzocht, vond ik een boekje, waaruit een voor zestien jaar geschreven, aan eene teerbeminde Geertruda gerichte en door Adolf Bachmann onderteekende brief viel.’

Müntz ontroerde bij het hooren van dezen naam.

‘Bachmann,’ herhaalde hij met plotselinge levendigheid, ‘en herinnert gij u de plaats?’

‘Bingen, als ik mij niet vergis,’ antwoordde Jungblut, hem verwonderd aanziende.

‘Aha! Bingen, zeer goed, ik herinner mij niet den naam gehoord te hebben. De zaak is evenwel de moeite waard; voer uw plan slechts met overleg uit,’ zegde hij met een grijnzenden glimlach, terwijl een zoo ongewoon somber vuur in zijne oogen gloeide, dat zelfs de drieste kassier zich onbehaaglijk voelde. Hij groette zijn waardigen makker en ging heen.

Nauwelijks had Jungblut het kantoor verlaten, of Müntz berstte in een honend, zegevierend gelach uit.

‘Aha! mijn waarde!’ mompelde hij, zich op een stoel latende neder vallen en zijne van duivelachtigen haat fonkelende oogen op het vuur richtende, ‘na zoovele jaren zien wij elkander zoo onverwacht weder. Gij zult thans weldra in mijne macht zijn, geheel en al in de macht van den versmaadden René Dulaine, en gij zult die voelen. Niemand vermoedt, dat de tegenwoordige koopman of zwendelaar, gelijk men wil, die heden door de volleerdste gauwdieven om raad gevraagd wordt, hen zelfs bestuurt, eenmaal het penseel hanteerde en een ellendig, kommervol leven in Duitschland leidde, waar hij op het punt was fortuin te maken indien Geertruda.... doch genoeg. Nooit zal ik mijne onmachtige woede en vertwijfeling van die dagen genoeg op den bewerker daarvan kunnen wreken, nooit zal ik hem mijne smadelijke afwijzing vergeven. Ook de kinderen zijn in mijne macht. Zonderling toeval, dat hem mij in de handen voert. Welaan! ik wil het mij ten nutte maken, doch bij de bevrediging van mijne wraak het voordeel niet uit het oog verliezen. Ja, ik wil mij wreken,’ riep hij opspringend en met driftige stappen in het vertrek op en neer gaande, ‘doch op mijne wijze. Een dwaas zou den kerel met een messteek zijn bekomst geven, hetgeen belachelijk en gevaarlijk zou zijn. Ik wil iets doeltreffenders verzinnen.... Aha! dat is een heerlijke inval!’ en hij brak weer in een schaterend hoongelach uit. ‘Maar daar is Benjamin!’

Deze onderhield zich inderdaad op eene wel wat al te luidruchtige manier met de gewaande klerken. Eene volledige gedaanteverwisseling had met hem plaats gegrepen. Zijn vroeger glad gelaat was met een weelderigen snor- en bakkebaard, zoowel als zijn tamelijk kaal hoofd met de spaarzame zwarte haren met een dichten, roodblonden haarbos bezat. Ringen en horlogieketting waren verdwenen, zijne kleeding geheel veranderd, kortom, Müntz herkende de stem, doch den man niet.

‘Goeden morgen, beste Müntz,’ riep hij lachend en een komiek gezicht trekkende; ‘aardig veranderd, vindt ge niet?’

‘Op mijn woord,’ antwoordde gene, ‘gij hebt u waarlijk onkenbaar gemaakt.’

‘Ik hoop het,’ zegde Benjamin hoogst vergenoegd. ‘en over het geheel genomen ben ik tevreden.’

‘Sinds wanneer hebt gij Thomas Street verlaten?’

‘Sinds drie dagen. Het eerste accept was voor vijf dagen vervallen. De drommel weet hoe, maar een zeer onhandelbare kerel had het ter inkasseering ontvangen en moet reeds te voren belachelijken argwaan gehad hebben, want toen hij niet onmiddellijk het geld ontving, ging hij mij te lijf. Hij loerde op mij, om mij de aanklacht zelf te overhandigen, en het ongeluk wilde, dat hij daarbij kennis aanknoopte met een gerechtsdienaar, die eveneens groote begeerte koesterde om mij te zien.’

‘Om u naar de schuldgevangeniste brengen? Voor den duivel, gij haat persoonlijke schulden; welk een domheid,’ riep Müntz geërgerd uit. ‘Hoe dikwijls predik ik: vergeet de grooten, maar betaal de kleinen, en inzonderheid de schuldeischers in de stad.’

‘Nu ja, men is soms watlichtzinnig,’ bromde Benjamin met een grijns. ‘Wat helpt het om mij daarover verwijtingen te doen? Toen ik nu gisteren met mijne nieuwe

pruik, den schoonen baard en kleeding in een valies Cheapside afkom, wien zie ik daar op mij toeschieten? Mijn gerechtsdienaar! Vader Abraham, denk ik, nu wordt het ernst. Ik spring ijlings in eene gelukkig leeg voorbijrijdende cab en laat mij naar een klein hotel rijden, wiens eigenaar een goed vriend van mij is. Wat denkt gij, dat de kerel doet? Hij roept eene andere cab en nu gaat het mij na. Voor het huis gekomen, spring ik er bliksemsnel met mijn valies in de hand uit, roep den koetsier toe om te wachten en vlieg, daar de deur toevallig openstond, in huis. Mijn vriend was in den gang. David, roep ik, laat den kerel, die dadelijk uit eene cab stappen zal, niet in huis; begrepen? En ik liep den trap op, eene kamer binnen en sloot mij op.

'David had mij begrepen. Hij is aan allerlei koddige tooneelen gewoon en toen mijn gerechtsdienaar wilde binnentreden, sloeg hij hem de deur gemoedelijk voor den neus dicht.'

Een goedkeurend gelach onderbrak hier den verhaler.

'Daar ik mij nu veilig voelde,' vervolgde deze, 'begon ik mijn toilet te maken. De oude prullen vlogen in een hoek, de nieuwe kleederen werden aangetrokken. Ik zet mij de pruik op, plak den knevel- en snorrebaard aan mijn gelaat en bezie mij daarna van alle kanten in den spiegel. Sapperloot! ik bewonder mij, ik vind mij schoon, en kan mij niet onthouden luide uit te roepen: 'Lieftallige wezens in de crinoline, past op, men kan gevaarlijk voor u worden.'

'Daarop opende ik zonder gedruisch te maken de deur en ontmoet vriend David. Hij staarde mij verbaasd aan, de oude jongen kende mij niet.

'David, geliefde zoon,' zeide ik, 'betaal mijne cab. Alle donders! wat keek hij verbluft! Ik wist bij ondervinding, dat mijn gerechtsdienaar, die nu eenigszins woedend moest zijn, als het er op aankwam den ganschen nacht op mij zou wachten, en overtuigd, dat hij mij niet herkennen zou, verliet ik het huis. Ik ging op straat langzaam langs zijn snuffelenden neus heen, hij zag mij vluchtig en verdrietig aan en wendde verder geen oog meer van het huis af. En veel pleizier wensch ik hem, als hij er nog staat,' dus besloot Benjamin in de vroolijkste stemming zijn verhaal.

'Gij zijt een gladde vogel, Benjamin,' zeide een der klerken. 'Hebt gij reeds een ander kantoorlokaal?'

'Ik ben in onderhandeling, heb Duplessi & Cie en Löwenstein & Cie voor referentiën opgegeven. De nieuwe firma is Herzburg & Cie.'

'Goed!' zeide Müntz, 'haast u zoo veel mogelijk met de inrichting, die zeer elegant moet zijn. Gij zult dan terstond een aantal vervaardigde wissels bekomen, om te laten disconteeren. Tot morgenavond in Whitechapel.'

'Tot wederziens morgenavond,' antwoordde Benjamin, onder het heengaan een vroolijk liedje neuriënde.

IV.

Tien dagen had Boden nu in Londen doorgebracht, tien dagen van nadenken en besluiteloosheid.

Thans, nu de opgewondenheid bedaard was, trad zijn onzekere toestand hem in zijne geheele uitgestrektheid voor den geest. Deze was voorzeker verre van troostrijk. Op middelbare jaren om zoo te zeggen een nieuw leven te beginnen en wel in een vreemd land, is onder alle opzichten eene hachelijke zaak; des te meer nog wanneer er in het leven van den mensch dingen voorgevallen zijn, die een onzichtbaren, doch onoverkomelijken scheidsmuur optrekken tusschen het oude en het nieuwe vaderland.

Wat moest hij aan vangen? Boden was nooit een vastberaden, veerkrachtig man geweest; de overweging van al de hem wachtende moeielijkheden ontmoedigde hem, eer hij er zelfs nog eene klare voorstelling van had.

Het Engelsche klimaat is om dezen tijd van het jaar, in November, niet zeer opvroolijkend. Regen, wind en mist volgen elkander dikwijls met verwonderlijke snelheid op, of verrassen de menschen te gelijker tijd tot groot nadeel van hunne gezondheid, hun goed humeur en hunne kleeding. Deze sombere weersgesteldheid, welke onder andere omstandigheden minder indruk op den aan een zonnig klimaat gewenden Boden gemaakt zou hebben, droeg er toe bij, hem nog droefgeestiger en besluiteloozer te stemmen.

Hij was voornemens geweest, dadelijk eene zaak te beginnen, de eene of andere winstgevende, pleizierige zaak. Niets is nu gemakkelijker dan zulk een besluit te nemen, doch niets moeielijker dan het ten uitvoer te leggen. Hij had, gelijk zoo vele anderen die naar Engeland komen, het kleine ongerief: onbekendheid met de taal, geheel en al buiten rekening gelaten.

Boden zat voor de tafel, met het hoofd nadenkend op de hand geleund. Voor hem lag eene rekening van over de acht pond en eenige shillings voor eene week inwoning en kost.

De net geschreven nommers, groote sommen voor kleine behoeften, vervulden hem met weemoed.

‘Bijna honderd gulden voor zeven dagen,’ dacht hij, ‘hoe lang zal ik met mijn geld rondkomen?’ En hij wierp een beangstigden blik in den hoek der kamer, waar Hugo met Klara op den schoot ijverig in eene Engelsche spraakkunst studeerde.

Het schoone, opene gelaat van den knaap had eene ongemeen ernstige uitdrukking, terwijl Klara, die scheen te weten, waarmede hij bezig was, zich doodstil hield.

Nu begon Hugo het kind eenige Engelsche woorden, die hij zeer langzaam uitsprak, voor te zeggen. Het was roerend het geduld te zien waarmede hij tienmaal het zelfde woord herhaalde en hoeveel moeite hij zich gaf zijne jonge leerlinge het weinige, dat hij zelf wist, mede te deelen. Dit kleine tooneel maakte een diepen indruk op den vader. ‘Een kind beschaamt mij,’ dacht hij; ‘hij tracht zich met iets nuttigs bezig te houden. Ik wil met Jungblut overleggen en naar iets omzien.’

En vol van dit voornemen verliet hij de kamer, om met zijn hospes te gaan spreken. Deze was niet te huis, doch in de City te vinden. Boden ontving het adres en begaf zich op weg....................

De beide kinderen zaten vertrouwelijk met elkander fluisterende in de schemering. De avond viel hoe langer hoe meer en nog was de vader niet teruggekeerd.

Klara, welker teeder gestel door de scherpe, zware Engelsche lucht eenigszins aangedaan was, boog haar vermoeid hoofdje op de borst en weldra bewees hare zachte, regelmatige ademhaling, dat zij ingesluimerd was.

De knaap drukte zijne lippen zacht op het voorhoofd van het slapende kind, welks zachtaardigheid en aanminnigheid, en voor alles hulpeloosheid, in het hart van den wakkeren knaap een gevoel had opgewekt, dat meer vaderliefde dan broedermin geleek.

Met een licht in de hand trad juffrouw Jungblut de kamer binnen.

‘Lieve kinderen,’ sprak zij met honigzoete stem, ‘mijn man is zooeven te huis gekomen en zegt mij, dat uw papa vandaag niet wederkomen zal, dewijl hij door gewichtige bezigheden in het West-End weerhouden wordt; komt dus maar naar beneden, dan kunnen wij met elkander thee drinken.’

Waarop zij zonder eenig antwoord af te wachten Klara, die ontwaakt was, in hare armen nam en de kamer verliet, gevolgd door Hugo, wien het uitblijven zijns vaders mistroostig maakte. Een helder vuur brandde in de keuken, welke te gelijk als eetkamer gebruikt werd, en verspreidde eene weldadige warmte, terwijl het tevens met zijn schijnsel de karige verlichting van eene enkele lamp ondersteunde.

De tafel was gedekt en de vrouw plaatste Klara naast Hugo, die steeds met groote opmerkzaamheid voor de behoeften zijner zuster zorgde.

Hugo bemerkte met bevreemding dat zijne zoowel als Clara's tas reeds volgeschonken waren, terwijl vrouw Jungblut de pot van het vuur nam, om zich zelve, haren waardigen echtgenoot, zoowel als een derden persoon, van het heete brouwsel te bedienen.

Het opgeblazen gelaat van den vreemde, wiens neus donkerpaars was, getuigde van ongebondenheid en drankzucht. Hij wierp bijwijlen een zonderlingen blik uit

zijne kleine, akelig fonkelende oogen op de kinderen, welke Jungblut door allerlei grappige gezegden zocht op te vroolijken, doch zonder gevolg.

Klara vroeg telkens naar haar vader en Hugo dronk stilzwijgend zijn thee, welks smaak hem zeer vreemd voorkwam.

Het meisje begon teekenen van vermoeidheid te geven.

‘Wel, Klaartje, gij zult toch niet reeds inslapen?’ zeide Hugo, en toevallig een blik op Jungblut en diens gast werpende, ontwaarde hij, dat hunne oogen met eene loerende uitdrukking op zijne zuster gevestigd waren.

EENE HARTSTERKING, NAAR A. LÜBEN.

Eene zonderlinge gewaarwording overmeesterde den knaap, een gevoel van angst, toen ook hij voelde, dat zijne oogleden zwaar werden en hij zich slechts met inspanning rechtop kon houden.

‘Mijnheer Jungblut,’ morde hij, ‘het is mij zoo wonderlijk te moede, dat.....’

Hij voleindigde niet; hij wierp een laatsten oogslag op Klara, wier oogen gesloten waren en wier hoofd op de tafel zonk. Hij spande alle krachten in om zijne oogen open te houden, - te vergeefs. Hij hoorde verwarde stemmen, een spottend lachen, daarop verloor hij het bewustzijn............................

Doodsch en verlaten vertoont zich de omgeving van de Westindia-Docks bij dag, doodscher en verlatener nochtans is zij bij nacht. Groote plaatsen, open terreinen, meestal met oude bouwmaterialen bedekt, onderbreken de rijen kleine, armzalige woningen, welker vervallen uiterlijk met de armoede en de diepe ellende der bewoners in overeenstemming is.

Eene gewone tweewielige kar kwam snel de eenzame straat afrijden en hield voor een der beschreven onbebouwde terreinen stil. Twee mannen sprongen er haastig af, en ieder hunner vatte een in een groot deken gewikkeld voorwerp op, hetwelk zij zonder verderen omslag ongeveer honderd schreden van de straat verwijderd op den vochtigen bodem wierpen.

Een doffe val, ziedaar alles.

IJlings keerden zij daarop naar den wagen terug, bestegen dien en reden pijlsnel weg.

Het ratelen der wielen verloor zich in de verte en niets onderbrak meer de stilte van den nacht, welks duisternis, vereenigd met een dikken nevel, alles in haren ondoordringbaren sluier hulde.............................

Boden had te vergeefs naar Jungblut in de City gezocht. Hij had groote moeielijkheden ondervonden om den weg te vinden en was dikwijls verkeerde straten ingeslagen.

Zijne afhankelijkheid van anderen was hem thans meer dan ooit klaar geworden.

Eindelijk had hij zijn weg teruggevonden en kwam ontmoedigd en ternedergeslagen te huis.

Juffrouw Jungblut opende de deur.

Boden klom langzaam den trap op. ‘De kinderen zullen lang op mij gewacht hebben,’ meende hij, en de gedachte nog wezens rondom zich te hebben, die hem liefhadden en thans voorzeker reikhalzend zijne terugkomst verbeidden, beurde eenigszins zijn moed op. Hij trad het woonvertrek binnen, waarin volslagen duisternis heerschte.

‘Hugo, Klara!’ riep hij, met zijne oogen de duisternis pogende te doorboren, doch slechts eene doodsche stilte antwoordde hem. Ten hoogste bekommerd ging hij naar de slaapkamer, de namen der kinderen roepende, er heerschte dezelfde duisternis, dezelfde stilte.

Hij nam een doosje lucifers uit den zak en stak eene op den schoorsteen staande kaars aan. De bedden waren onaangeroerd, geen spoor van zijne kinderen te bemerken. Hij snelde naar de andere kamer: niets. Door nameloozen angst aangegrepen, ijlde hij de trappen af naar de keuken, waar Jungblut behaaglijk voor het vuur zat en zijne pijp rookte.

‘Waar zijn mijne kinderen?’ riep hij ademloos.

‘Uwe kinderen? Natuurlijk boven, waar anders?’ antwoordde Jungblut schijnbaar verrast.

‘Zij zijn er niet! Groote God wat hebt gij met hen aangevangen?’

‘Ik aangevangen? Zijl gij razend?’ vroeg zijn hospes opvliegend. ‘Wat bedoelt gij daarmede?’

Zonder te antwoorden, vloog Boden de trappen weer op, de ontroering, de angst om zijne kinderen deed hem alle andere dingen vergeten Hij doorzocht nogmaals, doch te vergeefs, de door hem bewoonde kamers, snelde vervolgens naar de hoogere verdieping van het huis en gilde de namen zijner kinderen zonder antwoord te bekomen. Zijn angst maakte plaats voor vertwijfeling en woede als hij, in zijne kamer teruggekeerd, een toevalligen oogslag op zijn koffer werpende, dit vond openstaan.

Voor eenige dagen had hij er pas zijn geheel kapitaal in gelegd, ja, hij had het voor ongeveer tien uren, er een gedeelte van afnemende om zijne rekening te betalen, nog volkomen veilig geacht en thans, nu hij, door eene plotselinge gedachte gedreven, er naar keek, was het verdwenen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 4]

Onze gravures.

Een bezoek bij den rechtsgeleerde.

EEN BEZOEK BIJ DEN RECHTSGELEERDE, NAAR ED. BRAUTSCHNEIDER.

Wij hebben niet noodig tot de fantazy onzen toevlucht te nemen om het tafereel van Ed. Brautschneider op te helderen; want het onderwerp zijner schilderij schijnt ons vrij duidelijk voorgesteld. De echtgenoote der vrouw is dood: dit lezen wij, dunkt ons, in hare smartelijke gelaatsuitdrukking en in de teederheid, waarmede zij het nagelaten pand van den dierbaren afgestorvene aan den boezem houdt. Hardvochtige bloedverwanten betwisten gewis der weduwe een deel der nalatenschap haars echtgenoots en in haren kommer neemt de arme vrouwe heuren toevlucht tot haren

ouden vader. Deze goedaardige grijze weet geenen beteren raad te geven dan het gezag in te roepen van een man der wet. En daar zitten nu beiden bij een soort van zaakwaarnemer, wien zij het geval wijd en breed uitgelegd en hunne papieren ter hand gesteld hebben. Aandachtig zit de geleerde rechtsman van op zijn hoogen pikkelstoel de stukken in te zien en zet bij dit onderzoek zulk gezicht vol bedenkelijken ernst, dat de goedaardige vader hem gansch verbijsterd aanstaart en aan zijn goed recht, waarin hij zulk heilig geloof had, nu schier begint te twijfelen. Wij houden het er echter voor dat het gewichtige gezicht des zaakwaarnemers slechts bestudeerd is; want sommige rechtsgeleerden en geneesheeren zetten even als de schoenlappers een hoogstbedenkelijk gelaat bij de eerste beschouwing der zaken, die zij in orde brengen moeten, om hunne diensten in de oogen hunner oningewijde kliënten hooger te doen schatten. Als de vreemdsoortige rechtsgeleerde den vinger van den mond nemen zal, dien hij waarschijnlijk als verhindering van elke voorbarige oordeelvelling bezigt, hopen wij ter wille zijner brave raadplegers, dat hij hun de verzekering geven zal hunne zaak gemakkelijk en met klank te winnen.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - Het wit marmeren kunstaltaar van den beeldhouwer Verlinden.

De gewijde kunstnijverheid is op onze Tentoonstelling ruim en waardig vertegenwoordigd. De Oostenrijksche, Fransche en Hollandsche afdeelingen bevatten glasramen, beeldhouwwerk, mozaïken en borduursels, die alleszins merkwaardig mogen genoemd worden. België echter spant in dit vak onder vele opzichten de kroon. Onze glasschilders tooveren nog altoos de kleurenpracht der Vlaamsche meesters in hunne ramen; onze goudborduurders leveren werk, dat in waarde met onze vermaarde kantnijverheid kan gelijk gesteld worden; en missen wij ten onzent mozaïken, wij hebben het sierlijke Vlaamsche drijfwerk om dit gebrek ruimschoots te vergoeden. Ook voor het kerkbeeldhouwwerk moeten onze kunstenaars niet ten achter staan, getuige het prachtige wit marmeren altaar van onzen stadgenoot Verlinden, in de middengaanderij opgericht, dat voor de meeste bezoekers het pronkstuk der Tentoonstelling is. De afbeelding, die wij vandaag van dit kunstaltaar geven, is photographisch juist en toch geeft zij er eene zeer onvolkomene voorstelling van, want geene teekening kan zelfs niet van verre den indruk wedergeven van dat lelieblanke, glanzende marmer, waarvan schier overal het glinsterende goud afstraalt. Zooals men ziet is het prachtstuk in Gothisch-Romaanschen stijl opgevat. Het oog van den beschouwer valt al dadelijk op de fijnbewerkte beeldengroep onder het altaar, die het Laatste Avondmaal voorstelt. De twee zijdetorentjes prijken met de groote beelden van de HH. Petrus en Paulus en de vier Evangelisten. Heerlijk verheft zich de Gekruiste boven het tabernakel, tusschen zijne H. Moeder en Joannes, en vormt met den Vader en den H. Geest hooger in den middentoren, de zinnebeeldige voorstelling der H. Drieëenheid. Is het werk des heeren Verlinden overschoon bij dag, des avonds bij den tooverglans van het elektrische licht maakt zijn altaar een overweldigenden indruk. Het heerlijke beeldhouwwerk is verkocht voor 60,000 franken aan een kerkbestuur dat met recht fier wezen mag over dien aankoop.

Het nieuwe Kurhaus te Scheveningen.

Op de plaats waar zich het trotsche gebouw verheft, dat het onderwerp onzer gravure uitmaakt, stonden vóór een zestigtal jaren eenige jongens met stoelen ten behoeve van hen, die zich in de golven wilden baden. Maar hoe nederig ook Scheveningen's optrede als badplaats was, toch heeft deze primitieve inrichting in dien betrekkelijk korten tijd zich derwijze weten uit te breiden, dat het schilderachtige zeedorp thans met onze Belgische badplaatsen mededingen kan. Evenals Oostende en Blankenberg heeft de Hollandsche badplaats nu haar Kurhaus, eene onmisbare behoefte voor de rijke badgasten, die zich over het algemeen niet met zee, lucht en strand alleen vergenoegen willen, maar bij het natuurschoon ook nog kunstschoon en stadsvermaak ter afwisseling verlangen.

Het Scheveningsche Kurhaus is wondersnel gebouwd en de vreemdelingen, die in het najaar van 1884 de zeeplaats verlieten en daar toen nog het eenvoudige, oude stedelijk badhuis zagen staan, moeten thans bij hunnen terugkeer wel aan eenen

droom denken, als zij op die zelfde plek nu het grootsche Kurhaus verrezen vinden, kant en klaar opgebouwd in éénen winter.

Het nieuwe Kurhaus heeft eenen omvang van bijna eenen halven kilometer; zijn hoofddeel is een middenbouw, een grondvlak beslaande van 36 meters vierkant, bekroond door eenen grooten koepel van 25 m. middellijn en 40 m. hoogte, omgeven door vier slanke paviljoenen. Langs de geheele zeezijde strekt zich eene schoone, breede veranda uit, welke gedeeltelijk met glas is afgesloten, alsmede een terras van 130 m. breedte, dat ruimte aanbiedt voor omstreeks 7000 personen.

Van het inwendige des gebouws is wel het schoonste de uitgestrekte Kurzaal, in het midden gelegen, die ruim 3000 personen bevatten kan. De groote opschuivende ramen met spiegelglas, zoowel in de zaal als op de gaanderij, geven een ruim uitzicht op de zee. Tot het Kurhaus behooren verder nog eene restauratie, speel-, billard- en conversatiezalen, een lees- en een damessalon en 250 kamers, allen sierlijk en naar de eischen des tijds ingericht. De stijlvormen van het gebouw zijn ontleend aan de Italiaansche Renaissance, in eenvoudige doch krachtige motieven, en de geelroode steenen der gevels geven in verband met den rooden zandsteen en den hardsteen der onderdeden, aan het geheel eenen warmen en aangenamen toon. Kortom, het nieuwe Scheveningsche Kurhaus is een schoon en grootsch gebouw, wel geschikt om tot aantrekkelijk middelpunt eener welingerichte moderne zeebadplaats te dienen en dat den bloei van het lieve Scheveningen voorzeker ongemeen bevorderen zal.

Eksteroogen.

Alleen groote, werkelijke rampen verwerven ons den verkwikkenden balsem van het medelijden; al de andere kwellingen des levens, hoe pijnlijk zij ons ook vallen mogen, laten gewoonlijk onze medemenschen koud, ja wekken niet zelden hun leedvermaak of hunne spotzucht op. Evenzoo gaat het met onze ziekten; hoofd- en tandpijn, het pootje, kaalhoofdigheid en hoe die grillige plaaggeesten, welke ons zoo vaak het leven vergallen, meer heeten mogen, zij ontlokken onze omgeving ternauwernood een woord van deelneming; eerst als de vreeselijke woorden: keelziekte, pokken, typhus of beroerte weerklinken, dan ontwaakt de naastenliefde plotseling uit haren doodslaap.

Welke lijder aan eksteroogen heeft ooit het medelijden zijner natuurgenooten opgewekt? Dat komt omdat eene eksteroog nu eenmaal bekend staat als een ongemak, waaraan men niet licht sterven zal, en dat in de rij der menschelijke kwalen bijna den laagsten rang inneemt, zoodat het haast eene beleediging voor een dokter zou zijn, als wij van hem durfden vergen dat hij zich met de verwijdering onzer likdorens zou bezighouden. Dat is immers het werk van den eksteroogsnijder, een titel, die maar weinig van dien van kwakzalver verschilt, waarom hij veelal door het deftiger klinkende *pédicure* vervangen wordt.

Maar al zijn eksteroogen ongetwijfeld slechts wezens van lage geboorte, - als zij zich onze teenen tot tooneel hunner buitensporigheden uitkiezen, laten zij ons maar al te duidelijk voelen waar ons de schoen wringt en toonen op onwederlegbare wijze aan dat het hinkende paard steeds achteraan komt. Zoo ergens dan geldt bij hen het bekende woord van de kleine oorzaken en groote gevolgen. Die kleine, onooglijke dingen maken ons elken voetstap tot een torment, leggen ons onverbiddelijk huisarrest

op, en doen onze schoonste verwachtingen in duigen vallen door ons bij voorbeeld te ontzeggen aan het ijsvermaak, het bal, aan dit of dat uitstapje deel te nemen.

Ja, niet alleen benemen zij ons de vreugde des levens, maar er zijn gevallen dat zij ons het leven zelf kunnen kosten. Hoe dikwijls leest men niet in de bladen dat eksteroogen door ontsteking of bloedvergiftiging den dood hebben te weeg gebracht, wat dan meestal aan onvoorzichtig uitsnijden, waarbij beenhuid of teengewricht beschadigd werd, moet worden toegeschreven.

En wat zijn er velen, die met die ongelukkige eksteroogen geplaagd zijn! Vooral in onzen tijd van nauwe laarzen en hooge hielen is het aantal lijders aan die lastige dingen overgroot. Daarom kan het zijn nut hebben hier eens na te gaan op welke wijze het ontstaan van eksteroogen het best verhoed, en als zij er eenmaal zijn, hoe zij het best verwijderd kunnen worden. Beschouwen wij daarom hun ontstaan, hun zetel en hunne uitwerkselen eens van meer nabij en vernemen wij in het voorbijgaan waaraan zij hun zonderlingen naam te danken hebben.

Bij vele menschen ontwikkelt zich, meestal op de rugzijde der teenen, nu eens op de gewrichten, dan weer in de nabijheid daarvan of tusschen de teenen, somtijds ook aan den hiel of onder den voetzool, eene eeltige, hoornachtige verharding in den vorm van een rond, gewelfd schijfje ter grootte van een halven frank. Het is het best te vergelijken met de bekende koperen spijkertjes, die wij aan bekleede stoelen waarnemen; want evenals die spijkertjes loopt het boven beschreven schijfje in een fijnen harden punt uit, die door alle huidlagen heen dikwijls tot op de beenhuid of de omkleeding der gewrichten doordringt.

Neemt men deze verharding met een mes bij dunne laagjes weg, dan stoot men weldra op eene ronde, donkere vlek in het midden, welke niets anders is dan een bloeddroppel, die ten gevolge van aanhoudende drukking onder de eeltige oppervlakte geschoten is en mettertijd in eene donkere kleurstof is overgegaan. Er behoort slechts een weinig stoute verbeeldingskracht toe om in deze donkerroode vlek het oog van een vogel, eene eksteroog bij voorbeeld te zien. En wat nu de andere benaming, die van 'likdoorn' betreft, zoo wete men dat *lik* oorspronkelijk niets anders wil zeggen dan *lijk* of *lichaam*, zoodat *likdorens* letterlijk dorens aan het lichaam beteekenen, gelijk een *litteeken* (oorspronkelijk *likteeken*) een teeken aan het lichaam is.

Het is gemakkelijk te begrijpen dat de teere huidvezelen onder den druk van zulk een hoornachtigen uitwas soms zeer in het nauw kunnen raken en bij voorbeeld bij te nauwe laarzen, of ook bij te wijde, als het leer hard en wrijvend is, vooral bij lange wandelingen, wanneer de voet warm wordt en opzwelt, geweldig pijn kunnen doen.

Hoe ontstaat nu eene eksteroog? Al aanstonds kan gezegd worden dat het een der wrange vruchten onzer beschaving is; want van nature is de menschelijke voet een meesterstuk, dat zoowel aan de eischen der schoonheid als die der doelmatigheden in de hoogste mate beantwoordt, gelijk alles wat uit de hand des Scheppers is voortgekomen. Als hij dus tot een wanstaltig, gebrekkig werktuig misvormd wordt, ligt de schuld daarvan aan den mensch zelf; en gewoonlijk is het niet de eenvoudige buitenman, die zich daaraan bezondigt, maar juist de fijnbeschaafde stedeling, die zich gewillig aan al de dwaze eischen der hedendaagsche mode onderwerpt.

Wij lachen om den Chinees, die de voeten van zijn vrouwelijk kroost zoolang inperst tot ze eindelijk maar vormelooze, tot niets dienstige stompjes zijn. Maar gaan wij zooveel wijzer te werk dan de zonen van het Hemelsche Rijk? Heerscht ook niet bij ons het dware vooroordeel dat een onnatuurlijk kleine voet fraai staat? En is alles er ook bij ons niet op berekend de ontwikkeling van den voet te belemmeren, zijne

oorspronkelijke schoone gedaante te misvormen en zijne natuurlijke bestemming, het gaan, te bemoeilijken?

Menige dame beschouwt ook bij ons een belachelijk klein voetje als een onmisbaar bestanddeel van vrouwelijke schoonheid, ofschoon de Grieksche beeldhouwers, die waarlijk wel wisten wat schoon was, de beelden hunner godinnen wel degelijk van flinke voeten voorzagen. Bij ons daarentegen schijnen sommigen er iets boersch en plomps in te zien op een goeden voet te leven.

Spoedig na het eerste levensjaar worden de voetjes der kinderen in kleine laarsjes gekneld, met het natuurlijk gevolg dat de teenen, wegens gebrek aan ruimte tot vrije beweging, gedwongen zijn zich over elkaar te leggen, eene positie, die zij gewoonlijk levenslang behouden.

Likdorens treft men op kindervoeten maar zeer zelden aan; hun gebied begint eerst later in het tijdperk der jeugdige ijdelheid, welke

bijzonder prijs stelt op een net voetje. En wie zegt ons hoe lang die afschuwelijke mode nog duren zal, welke hielen ter hoogte van een kleinen palm voorschrijft, die het zwaartepunt des lichaams van de zolen op de teenen verplaatsen en deze daardoor noodzaken een centenaarslast te torschen! Ons lichaam gewent zich op den duur aan alles, en een dametje, dat altijd en eeuwig laarsjes met hooge hielen draagt en alzoo meer trippelt dan gaat, weet op het laatst niet beter of het hoort zoo. Maar behalve dat door die gedwongen fraaiigheid de natuurlijke bevalligheid van den menschelijken gang geheel verloren gaat, kunnen ook misvormingen en gebreken van den voet, ten gevolge der aanhoudende verwringing, niet uitblijven.

Doch, laten wij niet onbillijk zijn. Niet altijd heeft de modeduivel er schuld aan, zoo wij met eksteroogen en dergelijke onaangenaamheden meer geplaagd worden; er zijn menschen die er verschrikkelijk van te lijden hebben en toch allerminst voor slaafsche volgelingen der mode kunnen doorgaan. Zij hebben het grootendeels te wijten aan hun schoenmaker.

Verre zij het van mij al de eerzame schoenmakers op eenen leest te schoeien; maar velen hunner hadden zeker beter gedaan kasseier te worden, dan hunne medemenschen tot een verkeerden levenswandel te brengen. En wien nu het ongeluk treft, dat hij bij dezulken aanlandt, diens ellende is niet te overzien. Elk nieuw paar laarzen is voor den armen, geplaagden lijder eene nieuwe foltering, tot hij eindelijk - want ook hier geldt het recht van den sterkste - na maanden van kwelling geleerd heeft, zich naar den drang te voegen. Maar zoo als vanzelf spreekt, geschiedt dat niet zonder verkromming of verminking der teenen, het ingroeien van nagels of het ontstaan van eksteroogen en likdorens.

Het zou waarlijk hoog tijd zijn dat er eens een frissche, levendmakende adem door de bedompte werkplaatsen onzer schoenmakers ging, en dat de levende menschelijke voet, die met zijne kunstige geledingen en zijne bewonderenswaardige veerkracht ruimte en vrije beweging verlangt, daar eens beter tot zijn recht kwam. De raad: schoenmaker, blijf bij uw leest, kan niet in alle opzichten beaamd worden. De voet toch is geen stuk hout, maar een organisch kunstwerk met zenuwen, huid, spieren, pezen, peesbanden en beenderen. Met het gebruikelijke maatnemen en op de leest slaan is hier alles niet gedaan: de schoen moet zich naar de juiste gedaante van den voet schikken, en in den letterlijken zin des woords moet de schoenmaker ieder schoenen naar voeten weten te geven. Onder duizend leesten is er misschien geen enkele, die den rechten vorm voor dit of dat paar laarzen aangeeft; slechts een afgietsel in gips, zooals dat tegenwoordig in de werkplaatsen der groote steden in gebruik begint te komen, doet het middel aan de hand om eene getrouwe nabootsing te krijgen van den voet met al zijne eigenaardigheden, gelijk de natuur hem schiep. Dat bewijst intusschen nog niet dat het gipsafgietsel ons volkomen passende laarzen waarborgt; want ook met het nauwkeurigst model kan een knoeier eene laars bederven, en aan knoeiers ontbreekt het bij de schoenmakers zoo min als in eenig ander vak van menschelijk bedrijf. Eerst dan als in de schoenmakerswerkplaats een verstandig beleid de oude sleur, en het gipsmodel den leest zal vervangen hebben, bestaat er kans, dat onze laarzen ons niet meer hinderen en de eksteroogen verdwijnen zullen.

Daar echter deze ideale toestand wel niet in de naaste toekomst bereikt zal worden, zullen diegenen onzer lezers, welke met eksteroogen geplaagd zijn, ons wellicht dank weten voor eenige wenken tot verzachting hunner pijnen.

Op de eerste plaats stelle men zich natuurlijk tot regel alleen goed passende laarzen van zachte, buigzame stof, bij voorbeeld kalfsleer te dragen (ook krokodillenleer, dat sedert eenigen tijd in zwang is gekomen, verdient daartoe aanbeveling). Om verder voor elke hinderlijke drukking beveiligd te zijn, late men, volgens het gipsmodel van den voet, eenen leest vervaardigen en die op de plekken, welke met de plaats der eksteroogen overeenkomen, met stukjes leer bespijkeren. Heeft men eene eksteroog tegen den voetzool, dan kan men in de laars een vilten zooltje leggen, met eene opening er in, die den likdoorn omsluit. Zit hij tusschen de teenen, dan trachte men de drukking weg te nemen door het aanbrengen van een vilten ringetje of van een stukje spons, dat overeenkomstig den vorm van den likdoorn is uitgesneden.

Wil men zich volslagen van die lastige kwelgeesten bevrijden, wat zeker het meest geraden is, dan kost dit wel is waar geene groote moeite, maar vereischt toch eene behoorlijke mate van geduld en volharding. Nooit mag in eene eksteroog gesneden worden, zonder dat eerst de huid door een lauw voetbad geheel en al doorweekt is. Tot die operatie wordt verder eene zekere en geoefende hand gevorderd, zoodat het sterk is af te raden, ze bij zich zelven uit te voeren, daar men, door tot den wortel te willen doordringen, allicht edeler deelen, zooals de beenhuid of het gewricht beschadigt. In elk geval mag men de verharde huid slechts bij dunne schijfjes wegnemen en nooit met de punt, alleen met het plat van het mes snijden. Daarmee moet onmiddellijk opgehouden worden, zoodra de huid maar rood begint door te schemeren, want nooit mag er ook slechts één druppeltje bloed bij de operatie vloeien.

Bij ontsteking aan de teenen, voetjicht en in het algemeen op hoogen leeftijd, behoort men het eksteroogensnijden geheel achterwege te laten. Dat snoeien is trouwens maar een verzachtend en geen radicaal geneesmiddel, want de likdoorn groeit gewoonlijk weer snel aan. Veel meer baat geven de langzaam werkende middelen waarvan het meest aanbevelenswaardige voorzeker wel een lauw voetbad is, om den anderen dag herhaald. In de likdoorn-apotheek spelen gewoonlijk de pleisters eene groote rol; men kan haast geen dagblad ter hand nemen, zonder er het een of ander onfeilbaar likdoornpleister in aangeprezen te vinden; maar in de meeste gevallen heeft men hier eenvoudig met een samenstel van zeep en de een of andere kleur- of reukstof te doen, zoo het al geene schadelijke bestanddeelen bevat.

Daarom doet men beter, zich, in plaats van al die wondermiddelen, van eenvoudige groene zeep te bedienen. Na den likdoorn door een voetbad geweekt te hebben, wrijve men hem goed met zeep in en borstele of vijle daarna de harde huid af, welke zich alsdan bij dunne schijfjes licht tot den wortel van den likdoren laat wegnemen; in vele gevallen zal de borstel of vijl zelfs overbodig zijn. Wanneer men de eksteroogen door dagelijks herhaalde warme voetbaden zacht houdt en ze gedurende den loop van den dag door een pleistertje van groene zeep en een stukje zacht handschoenleer tegen drukking beschermt, zal men ze al spoedig, alleen met behulp der vingernagels, kunnen verwijderen. Ook het bevochtigen met collodium of citroensap kan soms eene zeer goede uitwerking hebben.

Christene onderwerping.

O God, die op den grond mijns harten
De diepste plooien liggen ziet,
Gij, die de bron kent mijner smarten,
Aanhoor mijn biddend stervenslied.

Gelijk de roos die afgevreten,
Het kwijnend hoofd ten gronde buigt,
Gelijk de boom, - de schors doorreten, -
De doodskiem in zijn sappen zuigt.

Gelijk het ooft, maar half voldragen,
Dat nog geen kleurenblosje verft,
Een wormken in zijn hart voelt knagen,
Verwelkt en treurt en langzaam sterft.

Zoo sterf ik, vroeg geknakte zieke,
- Een veldbloem door den storm verwoest, -
Als nog mijns levens morgendkrieken
In vollen luister prijken moest.

Ik sterf!.... En al mijn goocheldroomen?
Zij vielen lijk de rozelaar,
Dien storm en wind ontblaadren komen
In 't midden van het zomerjaar.

'k Zag bloemen lieflijk schoon ontluiken,
Op 't wijde, lachend levenspad:
Maar 't waren meestal distelstruiken
Die 'k in zijn gaard heb opgevat.

't Geluk op aard? Een droomverschijnsel,
Met blosjes op het aangezicht,
Waarheen, van onder 't wieggordijnsel,
Het slapend kind zijn handjes richt.

En toch, wen ziekte en zielesmerte
Verknabbelden mijn zwak gestel,
Bleef steeds mijn nooit onttooverd herte
- Die eeuw'ge rouw- en weemoedswel -

Naar 't ingebeelde heil verzuchten,
Dat immer, ja, mij tegenlacht,
Maar steeds mijn handgreep bleef ontvluchten,
Dan als ik het te vatten dacht.

'k Ben zoekend, smachtend afgedobberd
Op 't rustelooze levensmeer;
'k Heb aan zijn vocht mij zat geslobberd,
En altijd roept mijn hart: ‘n o g m e e r ! ’

Nog meer?... O vraat'ge zielekolken,
O afgrond van dat hart, wanneer?...
En alles wijst mij naar de wolken,
En roept mij tegen: ‘b i j d e n H e e r ! ’

Ja, sla dan, Heer, 't is in Uw goedheid:
Deze aarde is een beproevingsdal;
De gal des kelks wordt honigzoetheid
Aan hem die voor U lijden zal.

Ik weet dat Ge alle tegenspoeden
Van mijn te vroeg verwelkte jeugd,
Mij duizendvoudig zult vergoeden
Met eeuwiglange hemelvreugd.

En moest ik eerst mijn ziele wasschen,
In drop voor drop me onttapte bloed
En heetgeschreide tranenplassen,
Het ware niet te streng geboet.

O Heer, Gij hebt zooveel geleden,
Volvoer met mij Uw wijzen wil,
En moest als klei Uw hand mij kneden,
Ik zweeg aanbiddend, dankend, stil.

Ik sterf gelijk de kleine vogel,
Die, wen de gier zijn nest bespringt,
Het kopje bergt in zijnen vlogel,
En Gode een leste danklied zingt.

Zoo zong, bij 't opgeschoven raamken,
Met blinkend oog,... met wangen mat,
Terwijl in 't dorp de kermis joelde,
Een jongeling die de tering had.

LOD. MERCELIS.

Misdadig uit Moederliefde.
(Vervolg.)

‘Maar wat ziet ge er uit! Gij ziet zoo wit als de muur. Wat deert u?’

‘Wat verdient gij bij de smokkelpartij van heden nacht?’ stootte de gevraagde haastig uit.

‘Vandaag ga ik niet op smokkelen uit!....’

De sluiker keek Frans strak aan en sprak op koelen, onverschilligen toon.

‘Waarom ontkent gij het tegenover mij? Meent gij dat ik het aan de “groenen” zal verklappen? Ik vraag het uit geheel andere beweegredenen; gij hebt nog een paar man noodig, Sepp de kruidenzoeker heeft het mij gezegd. Neem mij mede!’

‘U? U?....’ De sluiker keek hem met groote oogen aan. ‘Hm! hoe komt gij op die gedachte? Zie eens naar buiten, hoe storm en regen dreigen: daarboven in het gebergte is het nog veel erger gesteld. Gij zijt er niet aan gewoon, het is geen kinderspel!’

‘Ik weet zulks en weet ook waarom ik het vraag. Wilt gij mij medenemen en wat brengt het op?....’ Hij vroeg dit gejaagd en op een dringenden toon, welke alle tegenwerping tot zwijgen bracht.

‘Nu, mij is het onverschillig wien wij nog medenemen! Doch zet u en vertel eens wat u op eenmaal tot dien stap dringt.’

Beiden zetten zich op de krakende stoelen, die bij de wormstekige tafel stonden en Frans schilderde in eenvoudige bewoordingen zijn toestand.

De sluiker zag hem bewogen aan.

'Gij zijt eene goede, edele ziel, Frans! Kon ik u helpen, ik zou het gaarne doen, zonder dat gij aan de onderneming van heden nacht behoefdet deel te nemen.....' - Hij reikte hem de hand. - 'Hoog berekend kan ieder er dertig franks aan verdienen.'

ANTWERSCHE WERELDTENTOONSTELLING. - HET WIT MARMEREN KUNSTALTAAR VAN DEN BEELDHOUWER VERLINDEN.

'Dertig franks!' herhaalde Frans, 'dat is niet veel.....' Treurig liet hij het hoofd op de borst zinken.

'Bekommer u daarover niet, ik leg er het ontbrekende bij.'

Frans keek twijfelachtig op, maar de sluiker zag hem zoo openhartig aan, dat hij wel op zijne woorden vertrouwen moest.

‘Ik dank u, Hans. Mogelijk kan ik het u eenmaal vergelden wat gij aan mijne oude moeder doet.’

‘Zwijg maar van die vergelding; alles behoeft hier niet vergolden te worden!’

HET NIEUWE KURHAUS TE SCHEVENINGEN.

Zij bespraken nog stil en zacht het een en ander voor de ophanden zijnde onderneming, nadat Hans eerst uit voorzichtigheid de vensterluiken gesloten had, opdat de storm ze niet uit hunne hengsels zou lichten. Het sloeg negen uur op de groote, berookte hangklok.

'Nog drie volle uren,' zeide Lange-Hans; 'ga wat slapen. Ik zal u op tijd wekken; uwe krachten zijn er anders niet tegen bestand.'

Hij wees hem zijne eigene legerstede aan, op welke Frans nederzonk en lang te vergeefs zich om en om keerde, zonder den slaap te kunnen vatten. De smokkelaar ging in ernstige gedachten verzonken langzaam het vertrek op en neer; de kinderlijke liefde van Frans trof hem diep. Deze wilde toch eene gevaarlijke baan betreden om voor zijne moeder het huisje te behouden, waaraan zij zoo innig gehecht was. Het kwam den smokkelaar voor als moest hij den jongeling terughouden van deze baan en juist was het hem zelf zoo angstig om het hart. Hij had reeds dikwijls den tocht over het gebergte gemaakt en nooit was er bij hem eenige bezorgdheid over mislukking opgekomen als juist heden, nu de eenige zoon van de arme brave moeder zich bij hem aansloot, nu diens lot als het ware in zijne hand berustte; hij was te moede als moest hij voor den jongeling instaan, die voor de eerste maal dit gevaarlijke pad betrad. Wanneer men hen eens overviel, wanneer Frans, het eenige kind der arme weduwe, eens gevangen genomen, ja misschien zelfs gedood werd - hij kon er niet verder aan denken.

De klok sloeg elf. Wat ging de tijd toch langzaam om! Hij nam twee lange pistolen uit eene oude kast, die in een hoek van het vertrek stond - zij waren geladen. Onwillekeurig haalde hij den haan over en liet hem weer zacht neder. Het was hem als moest hij ze heden herhaaldelijk onderzoeken - zouden ze wellicht gebruikt worden? Hij legde de wapens op de tafel en trad voor de legerstede om Frans te wekken; het werd hem bijna angstig te moede in de nederige stulp, want de wind bonsde tegen de vensterluiken, dat de ruitjes rammelden en de deur in hare hengsels knarste. Frans sliep. Eene rilling voer den sluiker door de leden. De jongeling sliep onbezorgd, een zoete vrede lag op zijne bleeke trekken en geene gedachte aan gevaar verontrustte den droom des armen slapers. Hans kon het niet over zijn gemoed verkrijgen hem te wekken; nog eenige keeren liep hij met onhoorbaren tred het kleine vertrek op en neder, nog eenmaal onderzocht hij de geladen pistolen; daar wees het kwartier voor twaalven op de oude klok - nu moest het zijn. Zacht schudde hij den slapende:

'Het is tijd, sta op!'

Frans was opgesprongen. Hij zag om zich heen, een oogenblik niet wetende waar hij zich bevond, maar hij sprak geen woord.

'Neem dezen stok en dit pistool!'

'Pistool! waartoe? Gij vreest toch niet.....'

'Ik heb geene reden om bevreesd te zijn.....' Een duister voorgevoel drong zich op dit zelfde oogenblik onweerstaanbaar aan den smokkelaar op; 'neem het toch maar.... men voelt zich zekerder.'

Hij duwde Frans het wapen in de hand; werktuigelijk stak deze het bij zich.

Het licht ging uit in de kleine hut, de beide mannen traden naar buiten in de koude, vochtige nachtlucht. Frans klappertandde als hadde hij de koorts. Stil en sprakeloos volgde hij zijnen leidsman, die hem langs bijna onbegaanbare paden door het gebergte

over de grenzen voerde, om de goederen, die ingesmokkeld zouden worden, in ontvangst te nemen.

II.

Hoog in het gebergte, leunende tegen de stammen der reusachtige dennen, stonden verscheidene mannen bijeen. De wind gierde snerpend door het geboomte en de mannen wikkelden zich dichter in hunne mantels. Slechts zelden brak de maan voor een oogenblik door den grauwen wolkensluier en spiegelde zich op de blanke geweerloopen.

'Zouden zij werkelijk van nacht over de grenzen gegaan zijn?' begon de een.

'Ik heb mij niet vergist; ik zag duidelijk Lange-Hans met een tweeden, wien het mij niet gelukte te herkennen, omstreeks twaalf uur het bergpad opgaan,' antwoordde een ander.

'Stil!' gebood de aanvoerder des troeps. Het werd doodstil, slechts in de verte van uit het dal klonk met doffe slagen het tweede uur na middernacht. De aanvoerder stak aandachtig luisterende het hoofd vooruit, het was hem als had hij een zacht knakken gehoord, alsof de voet van een mensch op een dorren tak treedt. Hij tuurde gespannen in de duisternis voor zich uit; het scheen hem toe als zag hij eene donkere gestalte uit het bosch te voorschijn treden, toen nog een en nog een - het waren er zes. Man achter man schreden de smokkelaars op het smalle voetpad voort, vooraan Lange-Hans, achter hem Frans, de achterste was Sepp de kruidenzoeker, allen gebukt onder het gewicht van groote pakken. Plotseling bleef Hans staan, zijn scherp oor had het knakken van een haan gehoord en vaster omklemde hij de kolf van zijn pistool. De mannen stonden daar gelijk aan de boomen die hen omringden. Frans hoorde zijn hart bonsen. Hij dacht aan zijne moeder, aan de woorden die zij tot hem gericht had, toen hij haar verliet, en het gevaar dat hem nu dreigde en haar misschien het arm hart zou breken; zijne lippen bewogen zich als in een stom gebed.

Eenige seconden lang was Hans besluiteloos wat te doen; daar kwam de maan van achter de wolken te voorschijn, slechts voor een oogenblik, maar lang genoeg voor beide partijen; men had elkander gezien, er viel een schot en nog een. De smokkelaars, verschrikt door het geschreeuw der grensjagers en in de meening dat zij tegenover eene groote overmacht stonden, wierpen de pakken weg en vloden in alle richtingen. De maan verschool zich weder geheel achter de wolken; zij had haar werk verricht. Doodelijk ontsteld door dezen onverhoedschen aanval bleef Frans een oogenblik verbijsterd staan, hij voelde iets warms over zijne hand vloeien, hij was aan den linkerarm gewond. Hier in het woud kon hij niet blijven, men zou hem gevangen nemen, want ondanks de duisternis zetten de grensjagers de vluchtelingen achterna. Hij ijlde zoo snel mogelijk naar het vrije veld; hij voelde zijne krachten afnemen, maar durfde niet uitrusten. Daar zag hij eene kleine hut, gelijk men ze menigvuldig in het gebergte aantreft en die aan de herders of herderinnen tijdens de zomermaanden tot nachtverblijf dienen. Op deze snelde hij toe en klopte aan: 'Om Gods wil, maak open!' riep hij.

'Wie is daar?' liet eene vrouwenstem zich hooren.

'Een arme gekwetste. Laat mij niet omkomen; ik ben door de grensjagers verwond.'

Dit werkte, men was de 'groenen' hierboven niet zeer genegen. De kleine deur opende zich, een meisje in de kleederdracht der herderinnen van het gebergte kwam naar buiten. Zij voerde den bleeken jonkman medelijdend in het vertrek en sloot de deur dadelijk weder achter zich dicht. Met liefderijke zorg onderzocht en verbond

zij zijne wonde, welke slechts door een schampschot veroorzaakt was. Hij lag met het bleeke aangezicht tegen de leuning van den stoel en zag treurig in het lieve, bloeiende gelaat zijner verpleegster, die met innige deelneming op den gekwetste neerzag en in wier heldere oogen tranen blonken, toen hij verhaalde, wat hem tot het betreden van dezen weg bewogen had.

'Hoe zal ik u genoeg danken, meisje, voor uwe goedheid en uwe verpleging?'

'Ik doe het zeer gaarne.'

Zijn blik viel op een bloemtuiltje, dat in een glas op de eenvoudige tafel stond.

'Hebt gij deze bloemen geplukt?'

'Wel, wie anders? Ik houd veel van bloemen.'

'Geef mij dat tuiltje, opdat ik dikwijls aan u en uwe liefdevolle verpleging denke.'

Zij reikte het hem toe; hij stak de half verwelkte bloemen zwijgend op zijnen hoed. Beiden bleven eene wijl sprakeloos zitten. Daar viel de blik van het meisje door het venster; zij verbleekte en wees naar buiten. Frans stond als verstijfd van schrik: twee grenswachters kwamen op de hut af.

'Tot ontvluchten is het te laat. Spoedig naar boven op den zolder!' Zij duwde hem naar de ladder, welke naar het zoldertje voerde, en boven gekomen kroop hij onder het hooi, hetwelk daar geborgen was.

De grenswachters kwamen binnen en hij hoorde een hunner vragen: 'Zijt gij geheel alleen? Is er geen jonkman bij u?'

'Ik laat niemand bij mij binnen,' antwoordde het meisje scherp.

'Hm! ik zag hem duidelijk op de hut toesnellen; hij moet hier geweest zijn of er nog zijn.'

'Ik heb u reeds gezegd dat niemand hier is en ook niet geweest is.'

'De kerel moet ook gewond zijn, want men kan de bloedsporen tot aan uwe hut volgen.'

Het meisje verbleekte even, maar zich spoedig weder herstellende, antwoordde zij: 'Het kan waar zijn, dat hij voor de hut heeft gestaan, maar binnen gelaten heb ik niemand.'

De zekerheid waarmede het meisje sprak, maakte indruk op de beide grenswachters. Frans lag met ingehouden adem en luisterde; de gekwetste arm deed hem pijn, hij trok hem onwillekeurig op, zoodat het hooi kraakte.

Een der grenswachters had het gehoord.

'Zouden wij niet eens op den zolder rondzien?' vroeg hij aan zijn makker. Het meisje ontstelde. De blik van den grenswachter was vorschend op haar gericht geweest, nu was hij zeker van zijne zaak en ging op de ladder af.

Het meisje trad hem in den weg. 'Waarom zoudt gij naar boven gaan, ik zeg immers dat hij niet hier is.'

'Wij kunnen toch even zien; als hij er niet is, waarom belet gij het ons dan?' Hij drong haar op zijde, maar het meisje hield hem met alle macht vast.

'Houd die deerne in bedwang,' zeide hij tot den andere, 'ik ga naar boven.'

(*Wordt vervolgd.*)

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Jungblut is de dief. Barmhartige hemel! wellicht heeft hij de kinderen vermoord?’

En buiten zich zelven van wanhoop stormde hij de trappen af naar de keuken.

Jungblut zat nog doodbedaard zijne pijp te rooken.

‘Wel! de kinderen zijn toch boven en slapen reeds, niet waar?’ sprak hij rustig, oogenschijnlijk vast daarvan overtuigd.

Boden, wiens borst kookte terwijl het angstzweet hem met groote druppelen van het voorhoofd rolde, en wiens voorkomen, zoo vol vertwijfeling en ontzetting, een steenen beeld zou hebben kunnen roeren, staarde den spreker een oogenblik aan, alsof hij hem niet begreep, daarop slaakte een kreet van woede.

‘Jungblut, wat hebt gij met mijne kinderen gedaan?’ brulde hij.

Jungblut, die misschien een aanval vreesde, sprong op en riep: ‘Als gij uw onbeschaamden mond niet houdt, dan smijt ik u de deur uit. Gij moet krankzinnig zijn! wat voor den duivel heb ik met uwe bengels te maken? Ben ik soms uw kindermeisje? Als zij niet boven zijn, dan zijn zij ergens anders, wat mij verduiveld onverschillig is.’

Dit tergende antwoord verhoogde de woede van den ongelukkigen vader. Hij stortte op Jungblut los, en met beide handen diens hals omklemmende, riep hij met gesmoorde stem: ‘Mijne kinderen, schurk, waar zijn zij? Waar is het geld, dat gij mij ontstolen hebt?’

Slechts een oogenblik was Jungblut in zijne handen; hij deed eene geweldige poging en een welgemikte vuistslag op de maag van zijn aanvaller bevrijdde hem. Boden tuimelde terug.

Met bliksemsnelheid haalde Jungblut een mes uit den zak en sprak, terwijl hij dit voor Boden's oogen zwaaide: ‘Als gij nog eenmaal de hand tegen mij durft opheffen, leg ik u als een hond op den grond.’

Boden keek rond naar een of ander wapen, waarmede hij den anderen te lijf kon gaan, maar te vergeefs.

Jungblut glimlachte schamper.

‘O! hardvochtige, gemeene schoft!’ riep Boden, ‘als ik u niet dwingen kan mij te zeggen waar mijne kinderen zijn en wat gij met mijn geld gedaan hebt, zoo zijn er toch nog wetten in dit land, en de politie....’

‘De politie!’ viel Jungblut hem honend in de rede en geene zijner bewegingen uit het oog verliezende, ‘spreek *gij* toch van de politie, wel zeker! Heb toch de goedheid, mijnheer Adolf Bachmann, de aandacht der politie op u te vestigen! Kom, loop toch hard, ik dacht, dat gij zooveel haast hadt?.....’

Boden was bij het uitspreken van zijn naam doodsbleek geworden. Eene huivering van schrik doorliep zijn lichaam bij de ontdekking, dat een geheim, hetwelk hij in zijne borst begraven waande, in het bezit van dezen ellendeling was.

Doch mogelijk wist hij niets meer dan den naam.

Een ervaren misdadiger zou de geheele zaak als onbeduidend beschouwd hebben, maar de aanvanger op de hellende baan der misdaad beefde.

Jungblut onthief hem weldra van allen twijfel.

‘Laten wij elkander goed verstaan,’ vervolgde hij op denzelfden honenden toon, ‘laat mij u ons standpunt tegenover elkander eens goed uiteenzetten; gij moet den mond houden en u wel wachten eerlijke menschen aan te klagen. Ik weet wie gij zijt, waarom gij Duitschland verlaten hebt, met andere woorden, ik weet alles! Ik kan derhalve veel leelijke dingen van u aan den dag brengen, doch bewijst gij mij dat ik uw geld gestolen heb! Dat kunt gij niet. Ik echter weet, dat gij het zoo goed als gestolen hebt en kan eenige lieden in Duitschland daarvan kennis geven en wel met den besten uitslag. Gij moogt de politie hier opzoeken, ik wacht het gerust af. Komaan, waarom talmt gij nog?’

Bij het begin van deze verpletterende toespraak was Boden door eene waanzinnige woede aangegrepen geworden en op het punt geweest zich op Jungblut te werpen. Doch deze, die een gevaarlijk vuur in zijne oogen zag fonkelen, hield dreigend het mes tot een steek opgeheven.

De overtuiging, dat de man, dien hij op dat oogenblik doodelijk haatte, met alles bekend was, werkte verlammend op Boden; het bloed vloeide naar zijn hart terug en hij mompelde met gesmoorde stem: ‘Maar mijne kinderen, Jungblut, mijne kinderen!’

‘Hij is bevreesd!’ dacht deze en zeide overluid: ‘Als gij rede wilt verstaan, zal ik met u spreken; wilt gij u bedaard houden?’

Boden, of Bachmann, gelijk ik hem in den loop van het verhaal wel noemen moet, knikte stom met het hoofd.

‘Goed! Gij vraagt mij: waar zijn de kinderen? Ik antwoord: wat weet ik het! en gij begint te tieren. Gij vermist uw geld en zegt, dat ik het gestolen heb. Daar ik het natuurlijk niet heb, zal ik ten uwe pleiziere geen ja zeggen, en gij tracht mij te vermoorden. Ja, vermoorden!’ herhaalde Jungblut dreigend, ‘en als ik geen medelijden

met u had, zoudt gij thans niet heelhuids voor mij staan. Nu vraag ik u in gemoede, waarom zou ik zonder de geringste aanleiding iets kwaads tegen uwe kinderen ondernemen? O! daar valt mij in, dat mijne vrouw mij vertelde, dat uw zoon haar gevraagd had waar gij heengegaan waart en zij hem het adres opgegeven had. Reken er op, de jongen is met het geld op den loop gegaan en heeft het meisje meegenomen!'

'Onmogelijk!' riep Bachmann verontwaardigd uit.

'Denk wat gij wilt!' hervatte Jungblut, 'ouders zijn altijd blind en lichtgeloovig. Doch genoeg daarvan. Laten wij liever op middelen zinnen om de vluchtelingen weer in handen te krijgen.'

'Mijn zoon zou mij niet op die wijze verlaten hebben,' zegde Bachmann met nadruk; 'er moet eene andere oorzaak bestaan.'

En de ongelukkige, argelooze man begon te gelooven, dat hij zijnen hospes mogelijk onrecht aangedaan had. Had hij een dien ochtend tusschen Jungblut en Müntz gehouden gesprek afgeluisterd, hij zou wel tot andere gedachten gekomen zijn! Van den anderen kant, ofschoon overtuigd, dat hij in Engeland voor vervolging beveiligd was, zag hij de moeielijkheid in om Jungblut aan te klagen.

'Ik zal de politie verwittigen,' ging deze voort, 'en al het mogelijke beproeven om de vluchtelingen te achterhalen. Misschien is de jongen ook wel angstig geworden en heeft hij u willen opzoeken, en daar hij wellicht dacht dat het geld hier niet veilig was, het meegenomen. Ga met mij mede, gij zult zien, dat ik al het mogelijke doen zal.'

Schoorvoetend, doch alleen aan zijne kinderen denkende, vergezelde Bachmann den man, die hun dood wellicht op dat oogenblik op zijn geweten had.

V.

'Zie scherp in het rond, Jacob!' riep een oud wijf een opgeschoten jongen van ongeveer zeventien jaar toe. 'Gij ziet toch niemand, lieveling?'

'De straat is hier immers altijd doodsch en verlaten, wie zou dus thans op dit uur hier voorbij komen?' gromde de jongen verdrietig. 'De nacht is zoo donker, dat geen kat ons zelfs kan zien!'

'Ziezoo, hier zijn wij er! Daar in den hoek ligt het ijzer, ik heb het nauwkeurig onthouden.'

De nacht was inderdaad zoo duister, dat men ter nauwernood drie passen ver voor zich uit zien kon.

De jongen ontblootte evenwel thans een dievenlantaarn, bij welks schijnsel hij behoedzaam rondkeek.

'Jacob. Jacob, wilt gij de lantaarn wel eens gauw toemaken? Wat zijt gij toch onnoozel! Wilt gij ons alle bobbies (politieagenten) op den hals halen?' riep de oude bij het schijnsel van het licht ontsteld uit. 'Waar hebt gij uwe oogen?.... Dáár in den hoek, vlak voor uwen neus.'

Jacob gaf plotseling een schreeuw van verbazing zonder op de waarschuwing der oude vrouw te letten; hij bukte zich en scheen iets te onderzoeken.

'Nu, wat is er?' riep het oude wijf en kwam haastig aanstrompelen. Als zij den jongen bereikt had, slaakte zij insgelijks een kreet van verrassing, toen Jacob een in een grof deken gewikkeld lang voorwerp aanraakte en van het omhulsel poogde te ontdoen.

‘Ik wil niet gezond zijn en geen anderen sabbath meer beleven, als dat niet iets buitengewoons is! Maak toch voort! kom, laat mij het doen!’ en de oude greep met hare groote klauwen begeerig naar het pak. Met een haastigen ruk had zij het los.

‘Jacob, wat zegt gij er van? Een meisje! Licht eens goed bij! Zoo! goed! Nu, ziet gij een kettingtje of een ringje?’ En het oude wijf wiep een snellen, roofgierigen blik op Klara, die nog onder de macht van een onverklaarbaren, vasten slaap lag.

‘Niets!’ zeide Jacob, ‘in het geheel niets.’

‘Het is een armoedig schepsel,’ mompelde de oude; ‘zij heeft ter nauwernood een kleedje aan, dat de moeite loont om te versjacheren.’

‘Het is een mooi meisje!’ merkte Jacob aan.

‘Is zij mooi, wat gaat u dat aan? Wat weet gij er van, wat mooi is?’ vroeg de jodin geergerd.

‘Kunt gij haar niet mede naar huis nemen, grootmoeder? Misschien bekomt gij eene belooning.’

‘Meenemen naar huis! Zijt gij krankzinnig? Moet zij mij de haren van het hoofd eten?’

‘Gij hebt geen haren op het hoofd, dus heeft het ook geen nood, dat zij ze er af zal eten!’ antwoordde Jacob sarrend.

De jodin scheen geneigd een heftig antwoord te geven, maar eene plotselinge gedachte deed haar het gezegde van den jongen vergeten. Zij overlegde eene wijl en zeide: ‘Nu, luister, Jacob, ik wil het beproeven. Zij is mooi, kan gaan bedelen en geld voor ons inzamelen van de domme kristenen. Loop en haal het ijzer, ik belast mij met het meisje.’

Jacob, die met het besluit van de oude tevreden scheen te zijn, verwijderde zich.

‘Zal mij kosten eene massa geld,’ dacht de oude, ‘en ik zal ten slotte er bij verliezen. Zij moet uitgaan en wat verdienen, ik zal haar oude kleeren aantrekken en de nieuwe verkoopen; ik moet mij toch zien te dekken en er profijt uit trekken.’

De jongen keerde op dat oogenblik met een vollen zak terug.

‘Komaan, sta op!’ snauwde de oude jodin het kind toe, terwijl zij het te gelijk geweldig schudde; doch het verroerde zich niet. Alle schudden en zelfs knijpen van het arme kind bleef zonder gevolg.

Deze vruchtelooze pogingen moede, nam de jodin het in hare beenige, lange armen en verdween door Jacob gevolgd in den nevel.

In een dier afschuwelijke straten van Whitechapel, waarvan ik reeds melding gemaakt heb, verzoek ik den lezer mij te volgen. Wij treden een der ellendige woningen binnen en openen de deur gelijkvloers. Wij ontwaren een klein vertrek, welks meublement uit eene oude tafel, eenige driebeenige stoelen en een tinnen kandelaar bestaan, waarin een bijna opgebrande vetkaars een onzeker, naargeestig licht verbreidde.

Een oude, kleine jood, met een stoppeligen, grijzen baard zat in een hoek op een houten bankje en scheen met het oplappen van een ouden frak bezig. Van tijd tot tijd lichtte hij het hoofd op en luisterde naar elk gerucht in de steeg, daarna zette hij teleurgesteld zijn arbeid voort, waarbij hij bijna aanhoudend een voor hem zittenden ouden kater toeknikte, die hem bemoedigend toelonkte.

‘Gij hebt gelijk, Joseph,’ zegde de jood, den kater wederom toeknikkende, ‘geduld is zulk een schoone zaak. Wij moeten wachten. Hebt gij honger? Ik ook. Ach, Joseph, wat rammelt mijne maag! Sarah is eene slimme vrouw, het brood sluit zij weg, alle lekkers verbergt zij, en wat zegt gij er van, Joseph, de ganzenboutjes eet zij zelf. Is zij niet zonder gevoel, Joseph?’

En Joseph de kater drukte zijne toestemming uit door een versterkt lonken.

In de steeg liet zich eenig gerucht hooren.

Joseph rekte zich uit en ging naar de deur.

‘Joseph, gij zijt toch een slimmert,’ sprak de jood, vol bewondering den kater beschouwende. ‘Hoort gij dat Sarah komt?’

Joseph snorde en zag zijn meester aan.

De deur ging open en de oude jodin, met welke wij reeds kennis gemaakt hebben, trad met Klara op de armen binnen, gevolgd door Jacob, die zorgvuldig de deur sloot en dichtgrendelde.

‘Sarah-lief!’ riep de oude jood uit, ‘wat zijt gij lang uitgebleven; hebt gij goede zaken gemaakt? Nah! wat hebt ge daar in dat deken?’

‘Goede zaken, Mozes, wat babbelt gij toch? Ligt het geld zoo maar op de straat?’ antwoordde Sarah bits. ‘Hier heb ik gevonden een kristenkind.’

‘Joseph, een kristenkind!’ riep Mozes verbluft, zijn vriend den kater vol verbazing aanziende.

‘Wees toch niet kinderachtig, Mozes,’ snauwde het oude wijf hem toe. ‘Help mij het meisje van het deken ontdoen en op den stoel zetten!’

Jacob, die zijn zak middelerwijl in een ge-

heimzinnig gat had doen verdwijnen, sprong haastig toe, waarbij hij den kater op den staart trad, hetgeen een geweldig miauwen van dezen en veel gejammer van de zijde van Mozes ten gevolge had.

Sarah had Klara intusschen van hare omhulling ontdaan en op een stoel gezet.

De nachtelijke koude, zoomede het heftig schudden, dat zij ondergaan had, hadden haar uit haren vasten slaap gewekt. Zij opende hare uitgedoofde oogen terwijl hare kleine handen instinkmatig naar een steun zochten.

'Hugo, lieve Hugo!' riep zij daarop, het hoofd als luisterend een weinig vooroverbuigende.

De aanwezigen staarden het kind vol verbazing aan.

'Zij heeft hare oogen toch open, waarom roept zij dan om iemand, die niet hier is?' meende Sarah.

Eene uitdrukking van verrassing vertoonde zich op het aangezicht van het kind bij het geluid der haar onbekende stem.

De groep zelf bood inderdaad voor een toeschouwer een opmerkelijk schouwspel aan. Hier in dit ellendige vertrek, omgeven door den ouden smerigen jood met zijn vossentronie, de afzichtelijke oude jodin, welker voorkomen inderdaad afkeer wekkend en walgelijk was, enden opgeschoten, smerigen jodenjongen, zat Klara, met hare handjes de ruwe tafel betastende. Haar lief, teer gezichtje trad uit het halfduister te voorschijn als eene schilderij uit eene lijst. Hare lange, bruine lokken golfden langs hare wangen en verleenden aan de thans zoo treurige trekken eene ongemeen roerende, droefgeestige uitdrukking.

Beangstigd door de plotseling ontstane stilte, riep zij nogmaals om haren broeder.

'Mozes, wat doet ze zonderling!' riep Sarah, en zich tot het kind wendende, voegde zij er barsch bij: 'Nah! waarom roept gij zoo hard? ziet gij niet, dat gij bij vreemde menschen zijt? wat moet gij van dien Hugo? Sla de oogen op en zie mij aan, ik wil den spot niet met mij laten drijven!'

'Ik kan niet zien, ik ben blind!' antwoordde Klara met bevende stem.

'Blind, Sarah, zegt zij, blind!' krijschte Mozes verbluft. 'God van Israël! wat vangen wij met haar aan?'

De jodin had intusschen met een ruk het hoofd van het kind tusschen hare handen genomen, en een scherpen, onderzoekenden blik in hare oogen geworpen. 'Waarlijk! zij is blind!' mompelde zij 'en misschien is het beter zoo; zij zal het medelijden eerder opwekken.'

'Nah! waarom schreit gij, domme gans!' voegde zij Klara toornig toe, als deze in een luid geween uitbrak.

'Ach! beste vrouw, ik bid u, breng mij bij papa en Hugo!' smeekte zij.

'Gij zijt waanzinnig! weet ik wie gij zijt? Houd uw snavel en hoor mij aan! Gij zult mij moeder Sarah noemen, en zeggen als men er u naar vragen mocht, dat Mozes uw vader is en als gij niet gehoorzaamt, zult gij den stok voelen. Nu marsch naar bed!' En het kind als een pak in de armen nemende, begaf zij zich naar het aangrenzende vertrek, waarvan zij de deur in het slot wierp, tot groot leedwezen van Mozes, die wist, dat zij voor dien avond verdwenen bleef.

'Willen wij naar onze kamer en naar bed gaan, Jacob?' zegde hij met een zucht, en een laatsten blik van spijt op den kater werpende, voegde hij er klagend bij: 'Wat is de vrouw ongevoelig, Joseph! Wat kriemelt het in mijne maag van den honger!'

Voor Klara begon thans een leven vol bittere ellende. De oude jodin kleedde haar den volgenden ochtend in lompen en ging met haar uit om lucifers te verkoopen, dat wil zeggen te bedelen. Zij had op een groot stuk papier in het Engelsch de woorden: *I am blind* (ik ben blind) geschreven, hetwelk zij het kind op de borst hechtte. Daarop plaatste zij hare prooi op den hoek van Aldgate en White-cheapel road, twee zeer levendige straten, terwijl zij dicht in de nabijheid kammen ten verkoop aanbood en het ongelukkige kind daarbij scherp in het oog hield.

Klara bibberde in de vochtige, koude lucht in hare ellendige lompen, terwijl dikke tranen langzaam langs hare wangen biggelden.

BADGASTEN TE SCHEVENINGEN.

Menig voorbijganger wierp, door medelijden bij haren aanblik gedreven, een muntstukje in het sigarenkistje, waarin de doosjes lagen; doch het meerendeel van het publiek was te zeer aan de tentoongespreide ellende gewoon, en wierp ter nauwernood een oogslag op het kleine schepsel. Nadat zij den ganschen dag tot diep in den avond op die wijze had doorgebracht, eindigde de oude jodin haar dagwerk, nam haar bij de hand en spoedde zich naar hare armzalige behuizing. Het kind was geheel uitgeput, en naar adem hijgende betuigde het, dat het niet verder kon loopen, doch te vergeefs.

'Denkt gij, dat ik u altijd zal dragen? Gij kunt toch loopen!' En zij sleepte Klara achter zich aan tot zij hare ellendige woning bereikt had.

Daar gekomen viel het kind buiten kennis neder.

Het oude wijf beijverde zich haar tot bezinning terug te brengen, hetgeen haar na eenigen tijd gelukte. Zij gaf Klara wat heete thee en wat brood, omdat zij voor hare gezondheid bezorgd was. Klara was toch een kapitaal voor haar, van hetwelk veel voordeel kon getrokken worden, want het had den eersten dag toch reeds tamelijk veel opgeleverd!

Acht dagen lang had Klara dat akelig bestaan voortgesleept, acht dagen van een ontzettend lichamelijk en geesteslijden voor eene zoo zwakke natuur. De jodin had dien dag in het West-end haren handel gedreven en was in goede luim, daar Klara

verscheidene groote zilverstukken had gekregen, eene omstandigheid, die hare pijnigster eenigszins vriendelijker stemde.

In de nabijheid van den Tower gekomen, besloot zij eene hartsterking te gaan gebruiken en trad derhalve eene herberg binnen, Klara achter zich aan sleurende.

Een aantal mannen en vrouwen van het gemeenste gepeupel, vergastten zich daar aan den benevelenden Engelschen schnaps 'gin,' terwijl zij te gelijker tijd een geweldig rumoer maakten.

Om tot den toog door te dringen was Sarah genoodzaakt de hand van het meisje los te laten. De begeerte van het oude wijf naar gin was op dat oogenblik sterker dan hare voorzichtigheid; daarbij had zij niet het geringste vermoeden dat Klara op vlucht bedacht was. Blind en buiten eenige woorden met de taal onbekend, was dit van haar niet te veronderstellen. Zij vermoedde niet, welk een onbeschrijfelijken afkeer en welk een ontzettenden angst zij het kind inboezemde en dat alleen de gedachte van te ontvluchten het nacht en dag bezig hield. Zoodra Klara zich vrij voelde, drong zij tusschen de aanwezigen door, bereikte met het den blinden eigen instinkt den muur en zocht langs dezen tastende den weg naar de deur.

De oude jodin had het te druk met haar gin om op de kleine vluchteling acht te geven. Met kloppend hart en sidderende handen duwde deze de deur open. Eenige schreden voorwaarts en zij voelde de frissche lucht: zij was op de straat. De wind zweepte den regen in haar gelaat, maar zij voelde het ter nauwernood; slechts ééne gedachte beheerschte haar: zich te verbergen. De angst, weer door de oude opgevangen te worden, verleende dit zwakke, blinde schepsel moed.

Zij liep over de kaai, steeds verder, hare handen voorzichtig voor zich uitstrekkende en zoo naar den weg tastende. Nu raakte zij een traliehek aan; het was het hek van den Tower van Londen. Dit hek was haar leiddraad. Waarheen voerde het haar. Zij wist het niet. Voort, slechts voort! fluisterde de angst haar in, uit het bereik van die verschrikkelijke vrouw!

De regen viel in stroomen neer; hare kleine voeten waren nauwelijks meer in staat haar langer te dragen; zij was op het punt in onmacht te vallen. Een oogenblik leunde zij gansch uitgeput tegen de tralies; daar klonk plotseling de toornige stem van het oude wijf op eenigen afstand,

De schrik schonk haar nieuwe krachten en zij liep snel verder. Het hek hield op en zij voelde een muur. Daar galmde wederom de schrille stem van het oude wijf en korter bij; het kind ijlde voort. Plotseling voelde zij geen grond meer onder hare voeten en viel langs eenige trappen naar beneden. Zij klom nog lager af. Zij hoorde het kabbelen van het water in hare onmiddellijke nabijheid. Hare krachten verlieten haar en met den zwakken uitroep: 'Moeder, moeder!' zonk zij bewusteloos op de steenen trappen neder.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 5]

Onze gravures.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. De tuin en zijne paviljoenen. - Vroolijk gezelschap. - De kleine dierentemmer met de mechanische beestjes. - De uurwerken.

een vroolijk gezelschap, naar o. schulz.

Al de bezoekers onzer Wereldtentoonstelling, die het geluk hadden reeds vroeger elders een kijkje te gaan nemen in dergelijke ondernemingen en dus bij vergelijking oordeelen kunnen, zijn het eens om te verklaren dat de tuin der Antwerpsche tentoonstelling als aantrekkelijk middelpunt de voorkeur verdient aan de hovingen der voorgaande wereldmarkten. Over de kasseiing der aangelegde straten van het Zuiderkwartier, de spoorwegrichels, de diepe en oneffene bouwterreinen is een onmetelijk aarden voetkleed gespreid, waarop als door eene tooverroede allerlei schoonheden verrezen. Slingerpaden van zachtblauw porphyre leiden langs uitgestrekte malsche groene grasperken, waaruit frissche kleurige bloembedden opvonkelen, die van het terras des hoofdingangs gezien, als overgroote edelgesteenten schijnen, op een fluweelen kleed achteloos neergestrooid. En even als uit ieder ruitje van een diamant u nieuwe schittering tegenstraalt, zoo komt uit elken struik dier honderden bloemperken het streelendste natuurschoon uwe blikken bekoren. En wie die vergelijking zelf al te gebloemd moge toeschijnen, vergete niet dat de perken van

den hof geenszins alleen als opluistering werden aangelegd, maar elkander de eerepalmen van eenen wedstrijd betwisten, wiens belangrijkheid en uitslag een blijvenden roem aan onze Belgische hofbouwkunde schenken zal.

Naast deze rijke verzamelingen van planten uit velerlei gewesten, prijkt de tuin der Wereldtentoonstelling met talrijke keurige beelden en groepen, die zijn prachtigen aanblik derwijze verhoogen, dat ook zonder de menigvuldige sierlijke gebouwen, van alle kanten uit het groen oprijzende, de hof reeds een oprecht lustoord

zou mogen genoemd worden. Maar die menigte van paviljoenen, die insgelijks als om kampstrijd in nieuwheid van opvatting, schilderachtigheid en netten, smaakvollen bouwtrant met elkander wedijveren, vermeerderen nog aanmerkelijk de schoonheid der hovingen en doen deze veel uitgestrekter voorkomen, dan zij werkelijk zijn. Eenige dezer gebouwen bevatten belangrijke uitstallingen, die gevoegd bij het overgroot aantal der tentoongestelde voorwerpen onder de opene lucht, den hof op zich zelf reeds tot eene alleszins merkwaardige tentoonstelling maken. De meeste paviljoenen zijn echter voor ververschings- en eetzalen opgericht, waar de bezoekers der Wereldtentoonstelling gemakkelijk uitrusten en hunne krachten door een smakelijken beet en een frisschen dronk herstellen kunnen. De beleefde, spoedige, billijke en goede bediening maakt de verschillige restauraties der Tentoonstelling tot ongewoon drukke verkeerplaatsen, zoodat de vijf nette afbeeldingen onzer middengravure onder dit opzicht eerder beneden de waarheid blijven, dan eene overdreven voorstelling van neering geven. Men herinnere zich slechts dat op O.L.V. Hemelvaartsdag, toen de Tentoonstelling door ruim 50.000 personen bezocht werd, in het *Café Viennois* alléén opgediend zijn: 1360 pond vleesch, 300 kil. aardappelen, 900 eiers, 1000 kreeftjes, 500 brooden en..... 4900 boks.

De meeste wijn- en bierhuizen uit den hof der Wereldtentoonstelling zijn door Duitschers gebouwd. Men meene echter daarom niet daar uitsluitend gezelschappen aan te treffen in den aard van datgene op onze eerste plaat voorgesteld: groepen sterkgebouwde, nu ernstige en droomerige, dan vroolijk uitgelatene kinderen van Germanië, die de type van hun ras in elke plooi van het aangezicht geprent hebben en met het stof van der vaderen bodem aan hunne schoenzolen hunne nationaliteit de gansche wereld ommedragen. Neen, het Duitsche bier heeft hier en elders jammer genoeg derwijze het vaderlandsche brouwsel verdrongen, dat men tegenwoordig het meest cosmopolitische gezelschap bij den schuimenden Municher en Beiersch aantreft. Als eene loffelijke uitzondering moeten wij echter vermelden, dat ook de toonbank, door de Belgische brouwers bij hunne belangrijke uitstalling opgericht, door liefhebbers van inheemsch fabrikaat voortdurend bestormd wordt.

***

Op onze gravure zien wij dat ook nog in anderen drank dan in gerstenat smaak gevonden wordt. In een driedubbel paviljoen, sierlijk uit geel gevernist hout opgetimmerd, schenkt men den wijdvermaarden *Elixir de Spa*, die voorzeker niet moet onderdoen voor den lekkeren Curaçao, die u in het schilderachtige Hollandsche gebouwtje ‘Het Lootsje’ door pseudo-Zeeuwsche boerinnekens opgediend wordt. Eene versterkende en den eetlust voorbereidende tas bouillon van vleeschextrakt wordt den bezoeker in afwachting van het middagmaal in het paviljoen Kemmerich voorgezet. Rijnwijn van onderscheidene merken kan men als eene welkome verfrissching bij de drukkende zomerhitte onder andere verkrijgen in de geheimzinnige grot en in het nette Duitsche paviljoen, dat ook bijzonder voor zijne fraaie geschilderde glasramen de aandacht trekt. Wijnen uit alle oorden, koffie, chocolade, melk, thee, kortom alle drinkbaar vocht wordt overigens rond het tentoonstellingsgebouw geschonken en vindt vooral des avonds een overgrooten aftrek. Want is de tuin bij dag eene prachtige en aangename verpoozingsplaats, des avonds is hij een tooverachtig

Eden. De zonne moge haren gouden glans over het rijkgeschakeerd tafereel doen neerstroomen, die verblijdende, prachtvolle aanblik moet onderdoen bij het voor ons ongewone schouwtooneel der elektrische verlichting van den tuin. Des avonds als de dagvorstin achter den linkeroever der Schelde nedergedaald is en ons den hemel in rozengloed als een afscheidsgroet nagelaten heeft, ontbranden plotseling ontelbare kunstmatige reuzensterren van elektriek licht en mengen hunnen mystieken glans met het zilverschijnsel der maan om den ganschen hof in een zacht droomerig licht te hullen. Als een paleis uit Duizend en eenen Nacht verheft zich dan de monumentale hoofdpoort, iedere druppel van de ruischende watervallen en de klaterende fontein wordt een glinsterende diamant en het zachtgroene gras en de veelkleurige bloemen schitteren met ongewone pracht Aan al de paviljoenen prijken arabesken en kronkellijnen van roode, blauwe, gele en groene gloeilampkens, terwijl weer andere lichtbollekens in struiken en bloemen als vreemdsoortige vruchten u tegenlonken. Over het geheel ligt een dichterlijk, tooverachtig waas, dat de ziel in zachte en onbestemde droombeelden doet wegvlotten en ons te gelijk aan den sprookjestijd van de gulden kinderjaren en aan een hooger leven herinnert.

***

Voor het jonge volkje is de grootste merkwaardigheid der Wereldtentoonstelling onbetwistbaar de uitstalling van mechanische beestjes van den heer Jacq. Mesenich uit Weenen, die met zijne automatische diertjes reeds verscheidene eeremetalen verwerven mocht. Een vrij aanzienlijke hoop kleine en vaak ook groote.... kinderen verdringt zich gedurig voor den toog van den Oostenrijkschen tentoonsteller om de beerkens te zien sloffen en hoofdschudden, de pauwen den staart te zien openslaan en toevouwen, de apen te hooren trommelen, de hanen kraaien, de honden blaffen, de leeuwen brullen en de olifanten met de tromp te zien zwaaien. De kunstig vervaardigde diertjes, wier bewegingen door een inwendig horlogiewerk geregeld worden, zijn echter vrij duur en slechts als speelgoed voor kinderen van aanzienlijke familiën bestemd. De jonge knaap op onze laatste gravure, die blijkbaar een zoontje is uit den gegoeden stand, geeft in navolging van meester Mesenich eene vertooning met kunstdiertjes, waarbij hij, tot meerdere verheffing der opvoering, een levenden poedel en een bont, speelziek poesje bezigt. Het publiek is even als de optreders uit artificiëele en natuurlijke schepsels samengesteld, immers het bestaat uit de drie zustertjes van den *impressario* en uit twee poppen. De kleine meisjes schijnen evenveel vermaak te scheppen in de vertooning door hun aardig broertje gehouden, als werd die door *Herr* Mesenich in persoon gegeven.

***

Het horlogiewerk is goed vertegenwoordigd op onze Tentoonstelling. Frankrijk heeft 15 inzenders van zakuurwerken, waaronder bijzonder schoone chronometers gevonden worden. België telt 14 tentoonstellers in dit vak en onder deze verdient de heer A. Hombergen van Antwerpen afzonderlijk vermeld te worden voor zijne merkwaardige penduul, welke jaarlijks slechts éénmaal moet opgewonden worden, hoogstens eenige seconden in dien tijd verloopt en bij het juiste uur ook de dagen der verschillende maanden aanwijst. In de Duitsche afdeeling vinden wij eene verzameling van uurwerken uit het Schwarzwald, wier prijzen van 4 tot 1500 marken verschillen. Spanje heeft keurige horlogies met geïncrusteerde kassen ingezonden. Zwitserland

echter spant de kroon en houdt zijne befaamdheid in het vak der horlogie-fabrikatie doorslaande staande. Onder de uurwerken, in dit land vervaardigd, bewonderen wij er die nauwelijks de grootte van eenen frank hebben en door hunne haarfijnheid onweerlegbaar bewijzen tot welke volmaking eene kunst gekomen is, wier oorsprong en ontwikkeling wij in het volgende merkwaardig artikel omstandig verhalen.

Uit de geschiedenis der uurwerken.

Het uurwerk kan ongetwijfeld als een der grootste meesterstukken op het uitgestrekte kunstgebied der werktuigkunde beschouwd worden. In zijne groote volkomenheid, die het heden ten dage bereikt heeft, legt het evenzeer eene schitterende getuigenis af voor de vindingrijkheid van den menschelijken geest, als de stoommachine, de telegraaf en zoovele andere kinderen der wetenschap en nijverheid, welke de bewondering en aandacht der menschheid met alle recht tot zich trekken. Doch dwingt de hoogte, waartoe deze alleszins nuttige uitvinding in onze dagen gestegen is, met het volste recht onze bewondering af, niet minder verdient de geschiedenis harer trapsgewijze ontwikkeling in den loop der eeuwen ons aller belangstelling. De moderne uurwerken verschillen hemelsbreed van de eerstelingen der uitvinding en hunne huidige samenstelling heeft met de oorspronkelijke niets gemeen dan het doel, dat toen ter tijd natuurlijk slechts hoogst onvolkomen bereikt werd. De schijnbare, dagelijksche omloop der zon aan den hemel gaf der menschheid het eerste en eenvoudigste middeltje aan de hand tot bepaling van den tijd, doordat men zijne aandacht wijdde aan de afwisselende toestanden van de schaduw, die alle lichamen in de zon afwerpen, doch ook hiertoe kwam men slechts van lieverlede. Eerst tijdens den terugkeer der Joden uit de Babylonische gevangenschap, vindt men aanduidingen dat hun ook de middag (d.i. het hoogste punt aan den hemel, dat de zon bereikt op heur reisje, hetwelk zij schijnbaar dagelijks aflegt) bekend was. De uitvinding deed eene schrede voorwaarts, doordat de Egyptenaren en Chaldeërs op opene plaatsen obelisken bouwden, terwijl de schaduw, welke die naalden van graniet afwierpen, hun dan den tijd aanwees. Gebrekkig als deze eerstelingen der kunst waren, aangezien zij bij een bewolkten hemel geheel en al dienst weigerden, verspreidden ze zich toch spoedig wijd en zijd en weldra verkregen zij burgerrecht in alle groote en voorname steden. Doch, eerst in de zesde eeuw v. Chr. komen deze zonne-uurwerken voor, met eene zekere soort van wijzerplaat, die twaalf velschillende standen aangaf en het jaar 260 v. Chr. zag eerst een dergelijk uurwerk te Rome verrijzen. De immer naar vooruitgang strevende geest der menschen legde zich intusschen bij dit nog zoo gebrekkige werktuig tot bepaling van den tijd niet ter ruste neder, maar zwoegde om dit werktuig te volmaken of een ander te vinden, dat beter aan het doelwit, dat beoogd werd, beantwoordde.

Nadat men dan eerst vruchteloos beproefd had ook maan-uurwerken samen te stellen, kwam men op het denkbeeld, het water aan te wenden tot het afmeten van den tijd en er ontstonden water-uurwerken. Deze berustten hierop, dat eene vloeistof onder zich gelijk blijvende drukking met gelijkmatige snelheid uit de opening van een vat vloeide. Een zekere Ktesibius in Alexandrië zou deze uurwerken omstreeks 245 v. Chr. hebben uitgevonden; volgens anderen echter hadden de Chaldeërs ze reeds in gebruik en bedienden dezen er zich van bij hunne sterrekundige waarnemingen.

Ook de Grieksche wijsgeer Plato, die omstreeks 400 jaren v. Chr. leefde, maakt reeds gewag van een waarlijk kunstig maaksel van dien aard, waaraan tevens een soort van fluitwerk verbonden was, dat den tijd aangaf. In Griekenland dienden de water-uurwerken even als de op een zelfde stelsel berustende zand-uurwerken tot bepaling van den tijd, welke de redenaars aan de redevoeringen, die zij in het openbaar uitspraken, besteedden. Reeds de oude astronoom Claudius Ptolemaeus, die in de eerste helft der tweede eeuw na Chr. leefde, klaagde steen en been over het gebrekkige dezer uurwerken, doch niettegenstaande dat gebrekkige bleven zij, zoowel als de zand-uurwerken, tot de zeventiende eeuw vooral in de huisgezinnen gebruikelijk, ofschoon de rader-uurwerken toen reeds lang waren uitgevonden. Water-uurwerken met raderwerk worden in de geschiedenis meermalen genoemd. Zoo begiftigde b.v. de khalif Haroen al Rasjid ten jare 807 keizer Karel den Groote met een dusdanig

uurwerk, dat te gelijk het eigenaardige bezat, door kogeltjes, die in een metalen bekken vielen, de verschillende tijddeelen aan te geven.

Wie nu de eigenlijke uitvinder van de raderen gewichts-uurwerken geweest is, valt niet met zekerheid uit te maken. Vooraleer men tot de uitvinding daarvan kon geraken, moest natuurlijk het tandrad uitgevonden zijn, en deze uitvinding dagteekent reeds van den tijd van Archimedes d.i. 250 jaren vóór Christus.

Eenige geschiedvorschers schrijven het eerste raderuurwerk, dat door gewichten gedreven en door een windvleugel geregeld werd, aan een priester uit Verona toe, met name Pacificus, die omstreeks het jaar 850 leefde; anderen daarentegen wijzen den monnik Gerbert, die later onder den naam van Paus Sylvester II den stoel van Petrus beklom, als uitvinder aan van het met slagwerk voorziene gewichts-uurwerk. Geen van beide gevoelens kunnen echter door bewijzen gestaafd worden. In elk geval kan men de uitvinding der rader-uurwerken niet stellen vóór de negende eeuw; het waarschijnlijkste echter is, dat ze eerst tusschen de elfde en twaalfde eeuw zijn ontdekt.

In de geschiedenis is het rader-uurwerk bekend, dat de sultan Saladin van Egypte ten jare 1232 aan keizer Frederik II ten geschenke zond, en sommigen meenen daaruit te mogen besluiten, dat de Saracenen de eigenlijke uitvinders der rader-uurwerken geweest zijn, die dan tijdens de kruistochten naar Europa zouden zijn overgebracht. Wat hiervan ook zij, zeker is het dat zulke uurwerken, zelfs met de zoogenaamde stremming en onrust, al was de uitvoering dan ook zeer onvolkomen en gebrekkig, tegen het midden der veertiende eeuw gemaakt werden; doch ze waren toen ter tijd nog zeer kostbaar. Duitschland schijnt ze het eerste te hebben gefabrikeerd; althans het is een feit dat een Duitsch uurwerkmaker, met name Heinrich von Wiek, door Frankrijks koning Karel V naar Parijs ontboden werd, om daar een gewichts-uurwerk met slagwerk te bouwen. Dit gebeurde tusschen de jaren 1364 en 1370. Sinds het einde der 13de eeuw of meer algemeen nog in de veertiende kwam het in zwang om de kerktorens van slag-uurwerken te voorzien, doch aanvankelijk misten zij nog een minuutwijzer. Het eerste dusdanige toren-uurwerk, door zekeren Jacob Dondi vervaardigd, werd ten jare 1344 in een der torens van Padua aangebracht. Het jaar 1356 zag Bologna, 1364 Augsburg, 1368 Breslau, 1370 Straatsburg en Parijs mee de eerste toren-uurwerken verrijkt.

Men weet dat de uurwerkmaker, die in laatstgenoemde stad werkzaam was, drie *sous* per dag verdiende, benevens vrije woning in den toren, waarin het uurwerk moest worden aangebracht, en dat was ongetwijfeld voor dien tijd een hoog loon. Het eerst had men uurwerken in de kloosters, terwijl ze tot het einde der veertiende eeuw schier even zelden op de torens der steden aangetroffen werden als witte raven.

Om onder de velen slechts één voorbeeld te noemen, verkreeg Neurenberg eerst ten jare 1462 een dergelijk uurwerk.

De stad Augsburg zag zich het eerst verrijkt met een uurwerk dat ook kwartier sloeg en dat was buiten kijf wel iets heel bijzonders.

Omstreeks het midden der zestiende eeuw waren de rader-uurwerken met slagwerk en wekker reeds menigvuldiger in de huiskamer vertegenwoordigd en ook gewaagde men toen ten tijde reeds van zak-uurwerken. Een Weener geleerde wordt als de eerste aangewezen, die een zak-uurwerk in privaat-eigendom bezat en voor het einde der

15e eeuw was dat natuurlijk een onwaardeerbare schat. Als eerste uitvinder der zak-uurwerken wordt een inwoner van Neurenberg, met name Peter Hele genoemd.

Eerst kwam hij op het denkbeeld, de gewichten door spiraalvormig opgewonden veeren te vervangen en als iets belangwekkends wordt daarbij verhaald, dat de slinger of zoogenaamde onrust, welke niet rond doch lepelvormig was, in den beginne door middel van een varkensborstel in stede van eene veer gaande werd gehouden. Het eerste horlogie van die soort zou Peter Hele omstreeks het jaar 1510 vervaardigd hebben, en wegens vorm en herkomst werden deze nog alleszins plompe zak-uurwerken Neurenberger eieren genaamd. Zij waren nog niet van een minuutwijzer voorzien, doch na verloop van ieder uur, gaven zij den tijd door klokslagen aan. Deze nieuwe horlogies wekten wijd en zijd bewondering, en daar ieder aanzienlijk en rijk man een dusdanig in zijn bezit wenschte, werden ze spoedig een zeer voornaam handelsartikel.

Omstreeks het midden der zestiende eeuw onderging het maaksel der uurwerken weer eene nieuwe verbetering en deze bestond daarin, dat de zoogenaamde spiraal in zwang kwam, waardoor de veerkracht gelijkmatiger werd. Dit toestelletje wordt nog heden ten dage bij de scheeps-chronometers aangewend. Sinds de uurwerken zulk een opgang gemaakt hadden, dat zij een zeer gewild en derhalve ook buitengewoon winstgevend handelsartikel vormden, hield men er zich natuurlijk mede bezig ze meer en meer te volmaken. Doch men wijdde aanvankelijk niet zoozeer zijne aandacht aan eene werkelijke verbetering van het werk als wel aan zekere effekt makende speelwerkjes die men er mede verbond.

Het was op de eerste plaats allerlei automatisch bijwerk, waarmede men de uurwerken trachtte op te luisteren. Zoo vervaardigden twee Neurenbergers, George Heusz en Hans Bullmann, in het begin der zestiende eeuw uurwerken, welke nog heden ten dage de algemeene bewondering tot zich trekken. Het uurwerk van den eerste vertoont zeven koperen, ruim drie voet hooge figuren, de zeven keurvorsten voorstellende, welke onder bazuingeschal den keizerlijken troon voorbijtrekken en der keizerlijke majesteit de verschuldigde hulde betoonen. Dat van Hans Bullmann daarentegen geeft ons de beweging der hemellichamen volgens het stelsel van Ptolemaeus te aanschouwen. De bewegingen der sterren worden door een gewichtsteen van 80 pond voortgebracht, zonder twijfel een kunststuk dat tot dan toe nog niet was vervaardigd. Een derde met name Caspar Werner, leverde verschillende sieraden tot opluistering van uurwerken, waaronder raderschepen, waarop figuren, door hetzelfde werk als het schip gedreven, zekere bewegingen maakten.

Het beroemdste meesterstuk van dien aard is echter het uurwerk van de Munsterkerk te Straatsburg, dat de vermaarde Johan Baptist Schwilgué tusschen de jaren 1838 en 1842 vervaardigde.

Het verving een oud uurwerk, door Izaäk en Jozias Habrecht vervaardigd, dat nog heden ten dage in het Oudevrouwenhuis te Straatsburg bewaard wordt en eveneens de hand van een groot kunstenaar verraadt, vooral met betrekking tot het raderwerk.

Omstreeks het midden der zeventiende eeuw trad onze kunst eene nieuwe periode van ontwikkeling in. In Nederland vertoonde zich aan den physischen hemel eene schitterende ster, die weldra een nieuw licht verspreidde over de kunst, wier ontwikkelingsgang wij hier trapsgewijze volgen. Het was de groote Huygens, wiens naam, door den lauwerkrans van 't genie omstraald, in de geschiedenis der natuurkunde prijkt. Hij slaagde er in de door Galileï ontdekte slingerwetten praktisch op de uurwerken toe te passen en gaf zoo een machtigen stoot aan de ontwikkeling onzer kunst.

Nu volgden nieuwe verbeteringen en vindingen elkander met spoed op. Ten jare 1680 vervaardigde de Engelschman Clemens den zoogenaamden lichter, die veel bij bracht tot den nauwkeurigen gang der uurwerken en ook thans nog in gebruik is. Voor de zak-uurwerken, aan welker verbetering men vervolgens de aandacht wijdde, werd in stede van den zoogenaamden Engelschen lichter een vlak rad vervaardigd, dat in een uitgeholden cylinder greep, en dit gaf wederom aanleiding tot de ontdekking van den zoogenaamden ankergang.

Het waren vooral de Engelschen John Harrison en John Arnold benevens de Franschman Ferdinand Berthoud, welke zich in het volgende tijdvak onzer kunst grooten naam verwierven. Harrison leverde een draagbaar zee-uurwerk, dat na eene vaart van 161 dagen slechts ongeveer één minuut en vijf seconden verliep. De voortreffelijkheid van zijn uurwerk trok de aandacht van het Engelsche Parlement, dat hem als belooning een gedeelte van den op die uitvinding gestelden prijs toekende.

De grond, waarop dit werk berustte, was, dat de maker rekening had gehouden met den invloed, welken de temperatuur op de spiraalveer pleegt uit te oefenen en er in geslaagd was dezen te neutraliseeren.

Later vond Berthoud de zoogenaamde vrije stremming en Le Roy den compensatie-slinger, twee nieuwe vindingen, welke onze kunst weer een flinken stoot gaven op het pad harer ontwikkeling. Deze beide vindingen worden nog steeds in praktijk gebracht bij de scheepschronometers, welker bewerking heden ten dage het toppunt van volmaaktheid bereikt heeft.

Ieder, die eenige dagreizen naar het Oosten of Westen doet, zal ervaren dat zijn uurwerk in het eerste geval achter-, in het tweede voorloopt, doch dit is slechts schijnbaar. Het uurwerk toch is niet van gang veranderd, maar wijst zijn heer en meester aan, hoe laat het bij hem thuis is. Dit geven ook de chronometers aan. Vaart b.v. een schip den oceaan in met een chronometer die den tijd te Londen of te Parijs aangeeft, en bestaat na verloop van tijd tusschen den werkelijken middag en dien, welken het uurwerk aanwijst, een verschil van één uur, dan heeft het schip 't 24ste deel van een bepaalden breedtegraad afgelegd, zoodat men, ingeval die breedte bekend is of berekend wordt, de plaats kent, waar het schip zich bevindt. Gelijk zich echter begrijpen laat, worden tot die plaatsbepalingen zeer juist loopende uurwerken vereischt en vandaar het onberekenbaar groote nut der scheeps-chronometers met het oog op de zeevaart. Om bovendien nog den nadeeligen invloed weg te nemen, welke de bewegingen van het schip op den chronometer zouden kunnen uitoefenen, wordt deze evenals het kompas aan een hoogst eigenaardigen ring, de Kardanische ring geheeten, opgehangen.

Sedert het begin onzer eeuw wijdde men er bijzonder de aandacht aan, de zakuurwerken zoo klein mogelijk te maken en in stede van de zoogenaamde spil-uurwerken kwamen de cilinderhorlogies in zwang. In den jongsten tijd echter is men weer van dit gebruik teruggekomen, en geeft men om niet ver te zoeken oorzaken den voorkeur aan eene hechtere samenstelling der verschillende deelen.

Onze kunst klom weder eenen sport hooger door dat men middeltjes vond ter vervanging van de horlogiesleutels, welke ons nog al dikwijls het levensgeluk plachten te vergallen.

Zoo wordt bij de remontoirs de veer opgewonden door middel van een knopje, dat boven bij den ring aan 't uurwerk zit en wordt rondgedraaid, terwijl dit bij de savonette-uurwerken geschiedt door het openen en sluiten van het metalen deksel, dat voor het cijferblad de plaats vervangt van een glas. Een tot zesmaal toe herhaald openen en sluiten is voldoende om het uurwerk voor vier en twintig uren op te winden;

zou het echter meermalen herhaald worden, dan oefent dit toch niet den minsten invloed uit op het mechanisme.

Van groot belang voor onze kunst mag de uitvinding heeten, waaraan ten jare 1730 Frans Loffler zijn naam verbond. Deze maakte namelijk de eerste radermachine, die sinds dien tijd, om zoo te zeggen, schier jaarlijks nieuwe verbeteringen heeft ondergaan. De buitengemeen kleine, fijne en gelijkmatige tandjes der radertjes in de zakuurwerken, van wier juistheid toch zooveel afhangt, zouden met de vrije hand nooit of nimmer zoo nauwkeurig zijn uitgevoerd. Langzamerhand zijn ook tot vervaardiging van alle andere deelen van 't uurwerk machines uitgevonden, iets waardoor de arbeid

niet slechts verlicht, maar ook verbeterd werd, en heden ten dage kan men geen enkel deel van de uurwerken meer aanwijzen, of het kan machinaal vervaardigd worden.

De Amerikanen bedienen zich bij het vervaardigen van horlogies uitsluitend van fabriekswerk, zoodat elk deeltje te allen tijde in de fabriek weder kan worden besteld.

Ongetwijfeld moet men aan Zwitserland de eerste plaats toekennen op het gebied van uurwerken-nijverheid, en dat niet alleen om de menigte uurwerken, die er vervaardigd worden, maar ook om hunne onberispelijke deugdelijkheid. Ten jare 1679 ontwikkelde zich die tak van nijverheid te Chaux-de-Fonds en terwijl hij zich al spoedig over het grootste gedeelte van Zwitserland uitbreidde, bracht hij voor de bevolking rijke en overvloedige vruchten voort.

Maar vooral is het in de zakuurwerken, dat Zwitserland feitelijk den wereldhandel beheerscht. Er worden jaarlijks niet minder dan één millioen tweehonderdduizend horlogies vervaardigd, die te zanten eene waarde vertegenwoordigen van zestig millioen franken.

De Engelsche horlogies mogen zich wel is waar in een grooteren roep verheugen, doch werkelijk goede Zwitsersche horlogies kunnen minstens op één lijn met deze worden gesteld. Hoofdzetels van dezen tak van nijverheid in Engeland zijn Londen, Liverpool, Manchester en Coventry (in Warwickshire) terwijl het kleine stadje Prescot in Lancashire zich daar nog bij aansluit. Dit laatste stadje vormt om zoo te zeggen het middelpunt van eene in die streken wijd en zijd verbreide industrie, welke zich bezighoudt met het vervaardigen der verschillende bestanddeelen voor horlogies.

Eene specialiteit van gansch bijzonderen aard vormen de uurwerken, die in het Schwarzwald vervaardigd worden en niet slechts geheel Europa door, maar ook in de andere werelddeelen gezocht zijn. Zij onderscheiden zich door de groote verscheidenheid hunner huisjes benevens door alleraardigste werkjes, die er aan verbonden zijn, als wekkers, slagwerken, koekoeken en andere beweegbare figuren; ook zijn zij buitengemeen goedkoop, zoodat men zelfs voor vijf franken een niet onbruikbaar klokje koopen kan.

In Frankrijk en wel met name Parijs worden vooral tafel-horlogies en reis uurwerken machinaal vervaardigd en ook te Weenen, Praag, Augsburg en Berlijn worden vele tafel-horlogies gefabrikeerd.

De jongste verbetering op het gebied onzer kunst, is de door Lange te Glaebutte uitgevonden ankergang, welke van dien der Engelsche en Zwitsersche horlogies hemelsbreed afwijkt, doch in allen deele zeer praktisch blijkt te zijn.

Ten slotte moeten wij onze lezers nog wijzen op de elektrische uurwerken, waarvan het eerste ten jare 1839 door Steinheil te Munchen vervaardigd werd. Die uurwerken hebben achtereenvolgens tallooze verbeteringen ondergaan, zoodat ze heden ten dage een hoogen trap van volkomenheid hebben bereikt. In tal van groote steden hebben de elektrische uurwerken reeds burgerrecht verkregen en in de praktijk moeten ze inderdaad zeer goed voldoen. Zoo heeft onze kunst zich in den loop der eeuwen trapsgewijze ontwikkeld, en waren hare eerstelingen in vele opzichten zeer onvolkomen, hare jongste voortbrengselen leggen de welsprekende getuigenis af, dat onze eeuw vooral op stoffelijk gebied, op het gebied der mechanica, met reuzenschreden is vooruitgegaan.

Misdadig uit Moederliefde.

(Vervolg.)

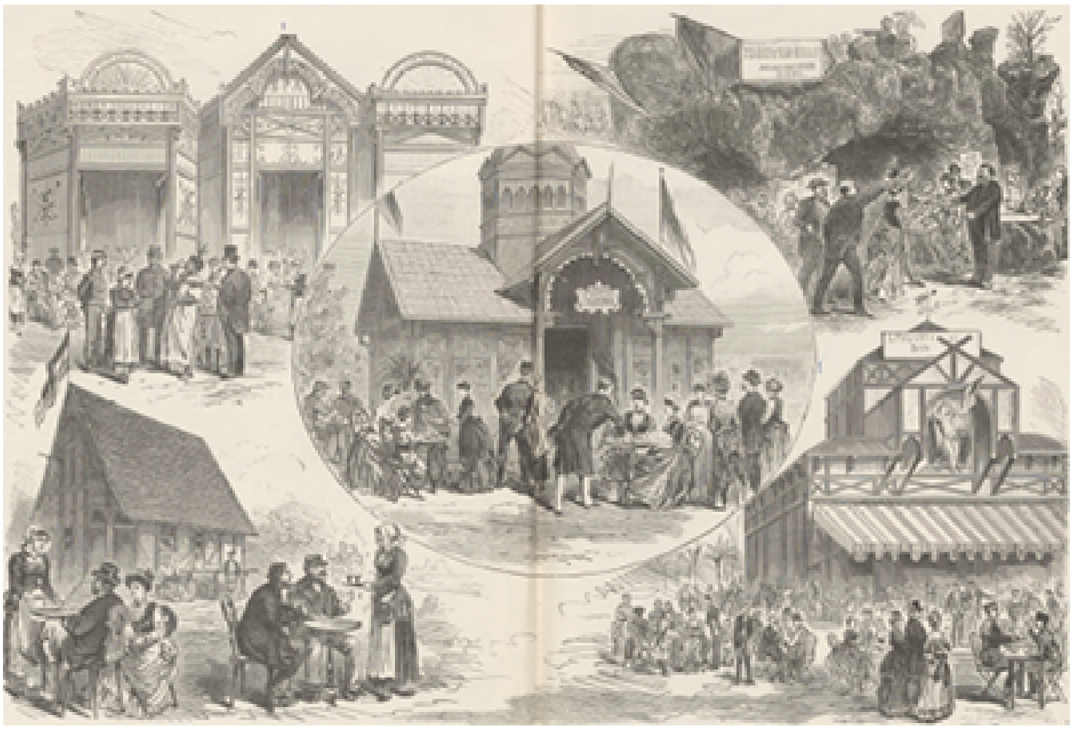

PAVILJOENEN IN DEN HOF DER WERELDTENTOONSTELLING.

Het meisje bedekte haar aangezicht met de handen en zonk op een stoel neder. Frans had alles gehoord, zijn hart bonsde tot berstens toe. Hij zag naar uitkomst om, hij mocht hun niet in de handen vallen, wat zou er dan van zijne arme moeder worden? Hij kroop zoo stil mogelijk naar het dakvenster en keek naar beneden. Het was niet te hoog, toch was hij bevreesd om den sprong te wagen; daar kraakte de ladder onder het gewicht van den grenswachter: het moest zijn. In een oogwenk was hij door de opening gekropen, waagde den sprong, en kwam op 't zachte gras neder. Terstond sprong hij op en vloog over de vlakte, om het woud te bereiken. Maar de grenswachter, die beneden stond, had hem gezien.

‘Daar vlucht hij, kom dadelijk naar beneden,’ riep hij zijn metgezel toe, die nog op de ladder stond. Beiden wierpen hunne buksen over den schouder en stormden naar buiten, zonder zich verder om het meisje te bekommeren, dat biddend naar den hemel opzag en met kloppend hart voor het venster trad, om den vervolgde na te zien.

Frans ijlde in groote sprongen, gelijk een vervolgd wild, voort, doch zijne krachten waren uitgeput; hij voelde dat hij zijnen vervolgers niet zou ontkomen. Hij zag dat de afstand tusschen hen verminderde, hij wist niet meer wat hij deed. Werktuigelijk greep hij het pistool, dat nog in zijn gordel stak, spande in vollen ren den haan, keerde zich om, het schot knalde, hij zag den eenen grenswachter nedervallen, den anderen naast hem nederknielen; daarna zag hij niets meer.

Afgemat en doodmoede wankelde hij in den vroegen ochtend de ouderlijke woning binnen.

Verschrikt staarde de moeder in het bleeke aangezicht van den zoon.

‘Om Gods wil, Frans, gij bloedt, gij hebt aan eene smokkelpartij deelgenomen - o! mijn voorgevoel!’

‘Wees bedaard, moeder, het is slechts een licht schampschot.’

‘Mijn kind, mijn eenig kind, waarom doet gij mij dat aan? Waarom hebt gij mij voorgelogen, dat gij uitgingt om geld te leenen? - God zij geloofd, ik heb u weder!’

Hij wierp zich aan de borst zijner moeder, zijn hart kromp ineen bij de gedachte dat hij niet veilig was, dat men hem misschien zeer spoedig uit hare armen zou komen losscheuren, want zijne ziel was met een moord bevlekt. De oude vrouw bracht hem spoedig iets versterkends, verbond zijne wonde opnieuw en zette zich nu naast hem neder en hij moest haar plechtig beloven zich nooit meer aan smokkelen schuldig te maken. Dit deed hij gewillig. Gedurende den nacht brak de wondkoorts uit, maar de zorgvuldige moeder week niet van de zijde haars zoon; zij verkoelde zijn gloeiend voorhoofd, zij bad voor hem, want hij was haar laatste, eenige steun. De volgende dag verstreek, de zieke werd rustiger. Zoo vergingen drie dagen, de koorts was geweken en Frans stond van het ziekbed op, zijne krachten waren teruggekeerd en hij ademde lichter: wellicht had men hem niet herkend.

Daar zat hij des namiddags naast de oude moeder, die haar spinnewiel deed snorren en overlegde met haar hoe en waar zij zouden leven, wanneer de bergmolenaar zijne bedreiging mocht vervullen: de zoon nog altijd bezorgd, het moederhart echter vol betrouwen op God.

‘Houd uw geweten onbevlekt, mijn Frans,’ zeide zij, ‘dan zijt gij rijk genoeg, voor al het andere zal Onze Lieve Heer zorgen, die zelfs niet de dieren des velds verlaat, te minder dus de menschen die Hem aanroepen.’

Op dat oogenblik werd er op de deur geklopt; Frans kromp verschrikt ineen. Op het ‘binnen’ der moeder vertoonden zich twee grenswachters. De oude vrouw werd bleek, Frans was opgesprongen.

‘Zeg, zijt gij Frans Starke, de wever?’

‘Die ben ik.’ Zijne stem trilde.

‘Gij zijt verleden Woensdag op smokkelen betrapt geworden en hebt onder het vluchten op een onzer kameraden geschoten, gij zijt onze gevangene.’

Sprakeloos van ontzetting staarde de oude vrouw, met gevouwen handen, haren zoon aan.

‘Is hij dood?’ bracht Frans nauw hoorbaar uit.

‘Neen, het schot heeft hem slechts aan den schouder gewond.’

‘God zij geloofd! - Moeder, vergiffenis, moeder - o dat ik u dit moest aandoen!’

Hij wierp zich snikkende als een kind aan den hals der vrouw, die hem vast en innig aan haar hart drukte, maar geen traan welde in haar oog op, geen zucht ontsnapte aan hare lippen, zij zeide niets anders dan: ‘Ga met God, Frans, ik wil voor u bidden!’

De zoon wendde zich af, maar nog een langen, smeekenden blik wierp hij op zijne hulpelooze moeder, wier laatsten steun hij zelf geroofd had en volgde toen de grenswachters.

De oude vrouw zonk op haren stoel terug, dat had haar den doodsteek gegeven.

Overmorgen was de termijn om, dien de bergmolenaar tot betaling zijner vordering gesteld had.

III.

Wij vinden Frans in de gevangenis terug. Daar vele verzachtende omstandigheden voor hem spraken, zooals zijn vroeger onbesproken gedrag, de reden welke hem tot zijne misdaad gedreven had, verder dat de wonde van den grenswachter niet doodelijk was en Frans alles openhartig bekende, werd hij tot vijftien maanden gevangenisstraf

veroordeeld. Toen men hem het vonnis voorlas, bedekte hij zijn gelaat met beide handen en snikte:

'O, mijne arme moeder!'

In de gevangenis teruggevoerd, drukte hij zijn gloeiend voorhoofd tegen de ijzeren staven van het kleine venster. Hij staarde naar buiten in de richting van zijne geboorteplaats, naar de lieve blauwe bergen, achter welke een hem teederminnend moederhart klopte - indien het nog klopte - en een diep, nameloos wee overmeesterde hem. 'Hoe zou het met moeder gaan?' Dat was de eenige gedachte om welke

zich alle andere wentelden, want dat de bergmolenaar haar in het huisje zou gelaten hebben, durfde hij niet aannemen. ‘Wie zal voor haar zorgen, wie in het levensonderhoud van de oude, zieke vrouw voorzien?’

De tranen stroomden hem over de wangen bij de gedachte dat zij niet meer in leven mocht zijn, en hij, haar eenige zoon, op wien zij zoo vast vertrouwde dat hij goed en rechtschapen was en eenmaal haar steun zijn zou, had haar misleid, haar belogen, haar hart eene wonde toegebracht, die niet in langen tijd, wellicht nooit meer heelen zou. Hij verkeerde in hevige opgewondenheid; met de vertwijfeling in het hart schudde hij aan de ijzeren staven van het tralievenster;... zij bewogen zich. Daar ontwaakte de gedachte aan de vrijheid, aan zijne moeder machtiger dan ooit in zijne ziel, het was te voren nog nooit bij hem opgekomen om te ontvluchten, en daar men hem vertrouwde, had men hem waarschijnlijk ook in die bouwvallige cel gebracht. Nog eenmaal rukte hij aan de staven, de vergane kalk brokkelde af - misschien had voor hem reeds menig gevangene daaraan geschud en gekrabbeld. Doch met het enkele rukken en trekken vermocht hij de traliën niet uit den muur te krijgen. Radeloos zag hij in het rond, nergens ontwaarde hij eenig werktuig, dat hem dienen kon. Daar viel zijn oog in den hoek, op eene kleine ijzeren, in den muur gemetselde kachel, welker bovenkant in den vorm van ijzeren tanden uitgekapt was - als hij er daarvan een kon afbreken! Hij beproefde het aan die zijde van de kachel, welke naar den muur gekeerd was, opdat de wachters niets mochten bemerken; een krachtige ruk - hij hield het ijzer in zijne hand. Hij had het kunnen uitschreeuwen van vreugde en toch was hij daarmede niet veel verder. Met smachtend verlangen verbeidde hij den nacht en eerst toen hij voor geene verrassing meer beducht meende te zijn, begon hij met het ijzer te werken. De traliën waren aan de binnenzijde aangebracht; de kalk brokkelde steeds meer af, hij schudde eraan om hem los te rukken - het ging niet. Hij poogde afzonderlijke steenen uit te lichten, zijne spieren spanden zich bij de aanwending van al zijne krachten, zijne zenuwen trilden door geweldige opgewondenheid. Weldra echter dreigden hem zijne krachten te begeven. Koud zweet parelde op zijn voorhoofd - wanneer het hem niet gelukte! Daar dacht hij aan zijne moeder en nogmaals en lang boorde hij met den ijzeren tand in den muur.

Langzaam week de steen - nog eenige inspanning en met een doffen dreun viel hij op den grond. Frans hield den adem in, alles bleef stil; nu begon hij opnieuw te schudden - van den toren galmde het eerste uur na middernacht. Hij verbleekte, zijne hand zonk machteloos neder; er bleef hem niet veel tijd meer. En wederom dacht hij aan zijne moeder en met eene soort van razernij greep hij het traliewerk vast - het was geen zinsbedrog - het kwam uit de voegen los; nu nog een laatsten krachtigen ruk, hij hield het in de hand. Behoedzaam legde hij het op zijne legerstede.

Hij zag op naar de lucht, welke donker en zwaar over het aardrijk hing, geene enkele ster brak vriendelijk door de wolken. Hij keek hij naar beneden uit het venster; hij kon de diepte niet meten, het was te duister. Hoe zou eruit komen? Voor een sprong was het venster bepaald te hoog, een reddend touw bezat hij niet en al had hij er een gehad, dan zou hij het nergens aan hebben kunnen vastmaken. Hij tastte met de hand langs den muur buiten het venster en voelde een koud ijzer: - dat is een bliksemafleider! jubelde hij. Zijne handen vouwden zich een oogenblik - was het eene bede dat zijne vlucht gelukken mocht, was het eene dankzegging? - Zich met de rechterhand aan de ijzeren stang vastklemmende, kroop hij naar buiten en beval

zijne ziel aan God aan. Eene wijle zweefde hij tusschen hemel en aarde, zijne handen omvatten krampachtig den afleider, langs welken hij langzaam naar beneden gleed.

Daar stond hij weldra, bevende van opgewondenheid en vermocht ternauwernood eenig voorwerp in zijne nabijheid door de duisternis te onderscheiden. Al tastende ging hij voorwaarts, tot hij op een hinderpaal stuitte - hij stond voor een muur. Zijne handen bloedden, opengescheurd door de scherpe kanten van het ijzer, zijne borst hijgde, maar vast boorde hij zijne vingers in de gapende voegen van den ouden muur, weldra stond hij op den top, een sprong en hij was vrij. Een paar minuten stond hij stil en haalde diep adem, toen snelde hij voort door den duisteren nacht naar de vaderlandsche bergen. Als de ochtend daagde zag hij reeds den grauwen windmolen door het eerste morgenrood beschenen. Weldra lag het kleine dorp voor hem, dat zijn alles, zijne moeder omvatte; sedert zes weken had hij haar niet gezien. In angstige spanning snelde hij op het ouderlijke huisje toe.

Hij klopte, de deur werd geopend: hij staarde in het barsche gelaat van den bergmolenaar. Verschrikt deinsde hij achteruit en vermocht aanvankelijk geen woord uit te brengen. De molenaar zag hem eveneens verrast aan, hij geloofde hem in den kerker; het was eene pijnlijke pooze.

‘Waar is mijne moeder?’ vroeg Frans eindelijk, stamelend die woorden uitbrengende, want zijn hart was ineengekrompen door een bang voorgevoel.

De molenaar had zijne bedaardheid herkregen. Hij wees naar buiten met de woorden: ‘Zij woont hooger in het dorp.’ Had Frans den molenaar in het aangezicht gezien, dan zou hem de spottende trek om diens mond niet ontgaan zijn, maar hij lette er niet op. In dolle vaart rende hij den heuvel af, de dorpsstraat op, tot aan de laatste woning: Lange-Hans moest het weten. Hij klopte aan. Hem ziende, sprong de sluiker verrast achteruit, met den uitroep: ‘Zijt gij het? Hoe komt gij hier?....’

Frans antwoordde niet op die vraag. ‘Waar is mijne arme, zieke moeder?’ stotterde hij. ‘Zij woont hooger in het dorp, zeide de bergmolenaar.’

Hans keek hem eene wijl weemoedig aan: ‘Ja, hij heeft gelijk, zij woont hooger in het dorp!’ en hij wees met de hand door het lage venster naar buiten. Daar ginds lag de kleine kerk, omgeven door het kerkhof. Frans zonk als vernietigd op een stoel.

‘Dood, gestorven en ik draag daarvan de schuld!’ Hij verborg zijn aangezicht met beide handen en weende en snikte als een kind. De smokkelaar waagde het niet de droefheid zijns vriends te storen, maar zijne kleine, grauwe oogen rustten deelnemend op den beklagenswaardigen jonkman,

Frans richtte zich op: ‘Wijs mij haar graf!’ zeide hij op doffen toon.

(*Wordt vervolgd.)*

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)
VI.

‘Hola! op zij!’

De waarschuwing kwam te laat. Een akelige kreet werd vernomen, een rumoer van vele stemmen, de paarden steigeren tengevolge van het plotseling intrekken der teugels, eene ademlooze stilte, daarop werd een knaap bloedend en onmachtig van onder de hoeven der paarden te voorschijn gehaald.

Het hoofd van een oud heer boog zich buiten het portier van eene equipage; de bezorgde uitdrukking van zijn gelaat maakte plaats voor die des medelijdens. Hij opende het portier en stapte uit het rijtuig. De menigte maakte plaats voor hem en hij bereikte den knaap, welke reeds in de armen van een paar politieagenten lag, die hem naar een in de nabijheid wonenden apotheker wilden brengen, die in Engeland meestentijds tevens heelmeester zijn.

'Legt hem in het rijtuig en rijdt hem naar den chirurgijn, de schudding is dan veel geringer!' riep de oude heer, een oogslag op de doodsbleeke trekken van den knaap werpende.

De agenten gehoorzaamden. Zij legden hun last op de zachte kussens van het rijtuig; de oude heer met een der agenten nam er in plaats en de wagen zette zich langzaam in beweging.

De apotheek was spoedig bereikt; door den ouden heer gevolgd, droeg de politieagent den gekwetste in den winkel en dan in eene zijkamer.

De heelmeester legde den knaap behoedzaam op eene rustbank.

Er vloeide bloed uit eene wonde aan het hoofd en het druppelde eveneens uit de linkermouw van den frak, welken hij, daar de arm reeds gezwollen was, genoodzaakt was open te snijden.

'Nu, dokter?' vroeg de oude heer.

'De wonde aan het hoofd is met gevaarlijk, zelfs onbeduidend, maar de arm is gebroken.'

'Welk een ongeluk!' sprak de oude heer; 'wat denkt gij te doen? Wilt gij den arm zetten?'

'Het beste is, den lijder terstond naar het ziekenhuis te brengen,' antwoordde de heelmeester na een zorgvuldig onderzoek.

De gekwetste sloeg op dat oogenblik de oogen op en slaakte een kreet van pijn, te gelijker tijd met verbazing zijn leger en de omstaanders beschouwende.

'Ik denk, dat gij gelijk hebt,' hernam de oude heer, en zich tot den knaap wendende, vroeg hij vriendelijk: 'Waar wonen uwe ouders, mijn jongen?'

'Ik weet het niet, ik ben hier vreemd,' antwoordde hij in gebroken Engelsch.

'Een Duitscher?' morde de oude heer en liet er in het Duitsch op volgen: 'Hebt gij veel pijn?'

'Niet heel veel,' antwoordde de knaap, die moedig zijne smarten zocht te verbijten.

'Draag hem in mijn rijtuig,' hernam de oude heer, zich tot den agent wendende, 'en breng hem naar het Duitsche hospitaal in Dalston. Hier is mijne adreskaart en zeg den dokter van het gesticht, dat men den lijder op het zorgvuldigste moet verplegen, en dat niet als een armlastige maar op mijne kosten. Ik zal persoonlijk naar zijne bevinding komen vernemen. Hoe is uw naam, beste jongen?'

'Hugo Bachmann!'

De oude heer schreef dezen naam op de keerzijde van zijne adreskaart en reikte deze met een goudstuk aan de politieagent over. Deze droeg den knaap in het rijtuig, sloot het portier, de koetsier beklom na ontvangen bevelen den bok en de prachtige paarden draafden voort.

'Een moedige kleine kerel,' zegde de heer hem naoogende; 'wat deed hij zijn best om zijne pijn te verbergen.'

'Hij moet inderdaad groote smarten geleden hebben,' merkte de apotheker aan terwijl hij voor den ouden heer, die hem eveneens een sovereign in de hand gedrukt had, de deur opende.

En terwijl de poort van het gezegende gesticht, het Duitsche hospitaal in Dalton, zich voor Hugo ontsloten had en hij zich onder de bekwame handen der artsen bevond om de smartelijke doch ook goed gelukte kunstbewerking van het zetten te ondergaan, in dien tusschentijd, zeg ik, zullen wij zien hoe hij in zijn tegenwoordigen toestand gekomen was.

Toen hij dien avond uit zijne bedwelming ontwaakte, was zijne verrassing, gelijk men zich licht voorstellen kan, niet gering: zich in een deken gewikkeld op den naakten grond te vinden liggen, was in alle gevallen wel geschikt om er zich over te verwonderen. Met weinig moeite maakte hij er zich uit los en wreef herhaaldelijk zijne oogen uit om zich te vergewissen, dat hij niet droomde. Hij was nochtans maar al te spoedig van de onaangename werkelijkheid zijns verlaten toestands overtuigd. Hij sprong op en zag, voor zooveel de donkerheid van den avond het hem veroorloofde, om zich heen. Een open terrein, dat was alles. In tegenstelling met zijn vader

was Hugo een voor zijne jaren vastberaden ongen. Zijne eerste gedachte was, een levendiger gedeelte der stad op te zoeken om navorschingen in te stellen. Het moest niet moeielijk vallen, dacht hij, om Jungblut's huis weer te vinden. IJdele hoop! Hij was er ver vandaan en daar hij ongelukkigerwijze den naam der straat, zelfs dien van het distrikt niet kende, zoo was dit eenvoudig niet mogelijk.

Gelukkig had hij hier nog geen vermoeden van. Hij liep haastig voort en bereikte eindelijk eene straat.

Hij vroeg in zijn gebroken Engelsch aan verscheidene menschen of zij wellicht een mijnheer Jungblut kenden, die hier in de buurt moest wonen. Velen verstonden hem niet, anderen lachten hem uit of hielden hem voor gek als hij den naam der straat niet kon opgeven. De uren verliepen. Het was laat geworden en de straten werden eenzaam. Slechts hier en daar klonken haastige schreden op den trottoir. Politiebeambten wierpen bijwijlen wantrouwige blikken op den jongen, die bloothoofds en met het deken onder den arm nog steeds moedig voortstapte, in de kinderlijke hoop den rechten weg te zullen vinden, dien hij zelf een paar malen en wel bij dag gemaakt had.

Langzaam en doordringend galmden de klokken der kerktorens door de stilte van den nacht.

Hugo werd door angst aangegrepen toen hij het twaalf uur hoorde slaan. In zijne ontroering had hij niet aan den tijd gedacht. Hij zag met vertwijfeling om zich heen; waar zou hij den nacht doorbrengen? Tot zijne vreugde ontwaarde hij in zijne nabijheid een in aanbouw zijnde huis, voor hetwelk eene stelling stond. Hij liep er op toe, de deur was gelukkig niet gesloten. Hij ging binnen de stelling en zich doodmoede in een hoek neder vlijende, wikkelde hij zich in zijn deken en begon te overleggen wat hij aanvangen zou. Doch de te zeer uitgeputte natuur deed zich gelden, zijn hoofd zonk voorover en hij viel in een gerusten slaap.

Des ochtends in de vroegte werd hij vrij onzacht gewekt. Eene zware hand schudde hem, te gelijk met een ruk het deken van zijn hoofd trekkende, terwijl eene grove stem riep: ‘Wel, vlegel! wat zoekt gij hier?’

Hugo, wiens gezicht nu vrij was, sprong haastig op en zag een man voor zich staan, wiens kleeding een ambachtsman aanduidde.

‘Hoe is het, kunt gij niet antwoorden, jonge spitsboef?’ hernam deze, met verbazing den knaap beschouwende, wiens uiterlijk zoo weinig van dat der lagere volksklasse had.

Deze, die alleen het woord spitsboef verstaan had, hetwelk de man overigens slechts schertsend had gebruikt, sprong den man met schrik voorbij en eer deze nog van zijne verrassing bekomen was, had Hugo al een goed eind weegs afgelegd.

Eene wijl oogde de arbeider hem lachend na en ging dan aan zijn werk.

Hugo gevoelde grooten honger. Hij herinnerde zich dat zijn vader hem eenige shillings ten geschenke gegeven had. Met welk eene blijdschap haalde hij er een van uit zijn zak! Hij ging in een bakkerswinkel en kocht een brood voor eene penny. Onder eene koetspoort op een hoeksteen gaande zitten, verorberde hij dit schrale ontbijt, hetwelk hem zoo levendig aan zijne verlatenheid, zijn vader en zijne zuster herinnerde en hij bevochtigde het droge brood met zijne tranen.

Sinds zijn verblijf in Engeland was hij gewoon geweest, zijne kleine zuster al de bij hare blindheid zoo noodige diensten te bewijzen. De gedachte dat hij haar wellicht nooit zou weerzien, dat zij wellicht op dat oogenblik in nood en vertwijfeling

verkeerde, deed hem in een stroom van tranen losbreken. Door deze uitbarsting van droefheid een weinig verlicht, zette hij, na zijne oogen afgewischt te hebben, zijn weg voort. Waarheen? Dat wist hij niet. Hij verliet zich op de Voorzienigheid.

De zonderlinge smaak van den thee gaf hem veel stof tot nadenken. Hugo had een helder verstand en hij hield zich overtuigd, dat Jungblut, op zijne onbekendheid bouwende, hem op de straat geworpen had.

Verscheidene dagen leidde hij dit ellendige leven; hij sliep de eerste vijf nachten in een lodginghouse, waar men hem zijn geld ontstal, zoodat hij zich genoodzaakt zag den volgenden nacht wederom onder den blooten hemel door te brengen. Hij had den weg naar de City gevonden, waar hij, naar Duitsche namen zoekende, kooplieden zijne diensten aanbood en hun zijne geschiedenis verhaalde. Doch, òf men hoorde hem niet aan, òf als men het deed, geloofde men hem niet, kortom, de arme jongen, die tot dusverre te trotsch was om te bedelen, had nu in de laatste twee dagen geen ander voedsel genoten dan een brood van een penny, dat hij met zijn laatste geld betaald had.

In stille vertwijfeling had hij in de City wederom te vergeefs van huis tot huis gedwaald, van alle kanten door rijkdom en overvloed omgeven.

Uitgeput van vermoeienis en gebrek aan voedsel had hij beproefd in de nabijheid van de zoo drukke London Bridge de straat over te steken toen hem eensklaps de krachten begaven. Het werd hem alles duister voor de oogen en hij zonk, eene geweldige pijn voelende, bewusteloos neder..........................

Het ernstige, doch vriendelijke gelaat van den ons reeds bekenden ouden heer boog zich over het bed van den reeds herstellenden knaap. Zijn arm, die hem echter nog veel smart veroorzaakte, was goed aan het genezen. De heelmeesters, die den geduldigen, verstandigen knaap liefgekregen hadden, hadden hem gezegd, dat hij, indien hij zich goed in acht nam, in een niet al te ver verwijderd tijdstip in staat zou zijn het hospitaal te verlaten.

Men had bij het verhaal zijner geschiedenis aandachtig naar hem geluisterd, en de huisarts had die den ouden heer, Mr. Russel, een rijk koopman, even te voren verteld. Deze, een menschlievend man, die voor vele jaren in Duitschland gereisd had, stelde, daar hij bovendien de onschuldige oorzaak van zijn lijden was, een levendig belang in hem.

‘Komaan, mijn jongen,’ sprak hij in gebroken Duitsch, ‘het verheugt mij, dat het beter met u gaat.’

Hugo bedankte hem voor zijne groote milddadigheid.

‘Dat heeft niets te beduiden, beste jongen, dat vereischt geen dank,’ riep de Engelschman, getroffen door het innige gevoel van dankbaarheid, dat uit de oogen van den knaap sprak. ‘Laat eens hooren, zijt gij op eene goede school geweest?’

‘Ik heb het vierde jaar in een gymnasium medegemaakt,’ antwoordde Hugo bescheiden, terwijl een lichte blos zijne wangen verfde.

Mr. Russel liet zich door den huisarts eene kleine verklaring geven.

‘Goed, zeer goed,’ zeide hij daarop, ‘ik ben u schadevergoeding schuldig en zoodra gij geheel hersteld zijt, zal ik u op mijn kantoor plaatsen. Wilt gij?’

‘O! wat zijt gij goed!’ riep Hugo met een van blijdschap stralend aangezicht.

‘De dokter zal wel zoo vriendelijk zijn, u, zoodra gij hersteld zijt en het hospitaal verlaten kunt, al het noodige mede te deelen.’ En met een minzamen hoofdknik ging hij, door den dokter vergezeld, heen.......................

Al de door Bachmann en Jungblut ingestelde nasporingen waren natuurlijk zonder gevolg gebleven.

De laatste had wel is waar in de tegenwoordigheid van den eerste bij de politie aangifte gedaan van het verdwijnen der beide kinderen, doch daar Bachmann nagenoeg geen Engelsch verstond, had Jungblut met groote onbeschaamdheid eene geheel onjuiste beschrijving van hen gegeven.

Toen Jungblut oogenschijnlijk eenige dagen met zoeken had doorgebracht gaf hij den vertwijfelenden vader koelbloedig te kennen, dat hij onmogelijk nog langer te vergeefs zijne schoenzolen kon afloopen, om de vermisten op te sporen, 'buitendien,' voegde hij er verdrietig bij, 'gaat het hem in ieder geval zeer goed, beter dan ons; de slimme jongen heeft zich goed voorzien.'

Wat de ongelukkige vader bij het aanhooren dezer laaghartige verdachtmaking leed is niet te beschrijven. Niet genoeg, dat hij zijne kinderen verloren had en van zijn geld beroofd was, hij moest ook nog zijn zoon, aan wiens eerlijkheid hij geen oogenblik twijfelde, voor een dief hooren uitmaken. Zijne vertwijfeling nam van dag tot dag toe. Van den vroegen morgen tot den laten avond doorkruiste hij Londen in de ijdele hoop zijne kinderen te vinden, die hij zich als hulpeloos ronddolende voorstelde.

Elken avond kwam hij moedeloozer en neerslachtiger naar huis, waar hem het verdrietige gezicht van Jungblut wachtte, die hem eindelijk te kennen gaf, dat hij, hoe hard het hem ook viel, toch zijn geld moest hebben, dewijl hij zelf arm was.

Bachmann had geen geld, waarop Jungblut zich voorloopig met de weinige have tevreden stelde, die hij uit Duitschland medegebracht had. In korten tijd verviel hij tot de volslagenste armoede. Hij bezat niets meer. Op zekeren avond zeide Jungblut hem, dat hij zijn huis verlaten moest.

De rampzalige man, wien het ongeluk alle kracht tot handelen scheen benomen te hebben, stond op en ging met gebogen hoofd langzaam op de deur toe.

Jungblut sprong hem na en fluisterde hem iets in het oor.

'Dat nooit!' riep Bachmann.

'Het is mij onverschillig, verhonger, als gij er pleizier in hebt: maar ik vind het eene groote dwaasheid!' En dicht op hem toetredende, sprak hij hem wederom fluisterende toe. Nooit had Bachmann meer wilskracht en vastberadenheid noodig dan in dit oogenblik der verzoeking. Eenige minuten stond hij besluiteloos. Hij bezweek.

Met een zucht van vertwijfeling keerde hij naar zijne plaats terug en sprak met schijnbaar bedaarde stem: 'Gij hebt gelijk, ik ben de uwe!'

'Ik dacht wel, dat gij uw belang zoudt inzien,' antwoordde Jungblut; 'morgen avond stel ik u voor.'..........................

Wij verlieten Klara bewusteloos op de onderste treden van een der in de kade gemaakte trappen, die naar de Theems voeren. Deze werd door de varenslië veelvuldig gebruikt om van hier passagiers naar de stoombooten te roeien of personen naar den overkant der rivier over te zetten.

De nacht was zeer stormachtig, de fijne en toch zoo aanhoudende regen had het kind spoedig doornat gemaakt en hoewel de wind met hare lange lokken speelde en door hare havelooze plunje drong, hoewel de regen onafgebroken op haar bleek gelaat viel, ontwaakte zij daarom toch niet uit hare bezwijming. Het in den laatsten tijd uitgestane lijden had de krachten van het kleine schepsel geheel uitgeput.

Slaapt het, of is de ziel reeds het aardsche omhulsel ontvloden?

Woeliger worden de golven, reeds spoelen zij tegen de onderste trede, nieuwsgierig schijnen zij het kind te naderen; het schuim bespat haar gelaat.

Barmhartige God! het is de vloed! Hij stijgt langzaam, bijna onmerkbaar, doch zeker. Nu staat het water reeds op de eerste trede.

Klara verroert zich niet. Zij verkeert in eene gelukkige onbewustheid en vermoedt niet, dat het doodelijke element langzaam zijne armen naar haar uitstrekt.

Roept niet het bulderen van den wind haar met donderende stem toe: 'Ontwaak!? Een vochtig graf wacht u, weldra zult gij in uwe natte lijkwade gehuld, door uw meedoogenloozen vijand in den oceaan der eeuwigheid medegevoerd worden!'

Doch Klara is doof voor het bulderen van den wind en het kletteren van den regen. En de vloed stijgt al hooger en hooger. Reeds ligt zij half in het water bedolven.

En als juichend over de nieuwe prooi huppelen de golven over haar heen.

Reeds bereiken zij de lange haren van het kind, welke door den wind gedreven, op de oppervlakte van het water dansen.

En onophoudelijk stijgt de vloed.

Begeerig sluit het water reeds het hoofd van het kind in, hetwelk alleen nog, bleek en met de doodskleur bedekt, boven het water uitsteekt, dewijl het eene trede hooger ligt. Zegevierend schijnt het vernielende element zich te verheffen, als klagend klinkt het gieren van den wind..... en het water stijgt.

‘Ho! wat is dat? zie naar den trap, man!’

Deze waarschuwing klonk uit een boot, die op het punt was van aan te leggen.

‘Een mensch, sir, bij den hemel!’ en een krachtige riemslag bracht den boot tegen den trap.

Eene snelle greep van den man in het water en hij haalde het meisje druipnat in den boot. Haar in zijne armen nemende, sprong hij er ijlings uit en liep op een in de nabijheid staande wachthuis toe, waarin een lustig vuur brandde.

Bij het schijnsel hiervan zag men een man van middelbaren leeftijd met goedige gelaatstrekken, die door een kwakerhoed overschaduwd werden. Hij zette zich op eene bank voor het vuur en droogde met een zakdoek het natte gelaat van het meisje af, hetwelk beweegingloos in zijne armen lag.

‘Zij is als dood,’ zeide hij met een bezorgd voorkomen tot den varensman, die juist met eene reistasch en een opgevouwen plaid binnen kwam. ‘Open de tasch, vriend, en reik mij de flesch aan, die gij onder in den hoek vinden zult. Zoo, goed! ontkurk ze nu en geef mij het kleine glas.’ En de kwaker schonk het glas halfvol, opende de opeengeklemde tanden van het meisje en druppelde het vocht in haren mond.

‘Beste brandewijn! welk eene heerlijke lucht!’ sprak de schipper, een begeerigen blik op de flesch werpende.

‘Ja, vriend,’ antwoordde de kwaker met de oogen onafgewend op het doodsbleeke aangezicht van Klara gericht.

EEN KLEINE DIERENTEMMER, NAAR FR, SONDERLAND.

Er verliepen eenige minuten. Dan scheen eene lichte huivering door hare leden te varen en een diepe zucht kwam over hare bleeke lippen.

'Zij komt bij,' zeide de oude man verheugd en hij begon ijverig hare handen te wrijven. 'Vouw den sjaal toch open, vriend!'

De varensgezel deed gelijk hem bevolen werd.

De kwaker wikkelde er Klara met groote zorgvuldigheid in en goot haar daarop weder eenige druppels brandewijn in den mond.

Langzaam scheen het leven terug te keeren, een nauw merkbaar rood kleurde hare bleeke wangen. Zij sloeg even de oogen op, doch door zwakte overmand sloot zij ze terstond weder.

'Wat zullen wij met haar aanvangen?' vroeg haar weldoener zich, werktuigelijk luid sprekende.

'Ze naar het hospitaal brengen, wat anders? Eene uitmuntende plaats voor zulke visschen,' antwoordde de schipper met een ongevoeligen grijns, overtuigd eene groote aardigheid gezegd te hebben.

De kwaker wierp een ernstigen blik op het gebruinde, harde gelaat van den spreker en dan op de bleeke trekken van Klara. Een gevoel van medelijden verdrong echter bijna terstond dat der verachting over de betoonde ruwheid van den schipper.

'Zij herinnert mij aan onze Lucy, als zij in de kist lag,' dacht hij. 'Ware deze eens verlaten of verloren geweest, zouden wij dan niet gewenscht hebben, dat een barmhartige Samaritaan zich het hulpelooze aan den weg liggend kind aantrok. Ruth zal het met mij eens zijn Een weinig voedsel voor een medeschepsel kost niet veel.' En een tevreden lach gleed over zijne goedige gelaatstrekken.

'Luister, vriend,' dus wendde hij zich tot den schipper, 'ik geef u eene halve kroon, indien gij mij ten spoedigste, dat is binnen tien minuten, een rijtuig verschaffen kunt.'

‘Gewis, ik zal mij spoeden, het zal vóór dien tijd hier zijn!’ En de schipper ijlde heen.

‘Hoe ongelukkig en verlaten is dat kleine schepsel,’ overwoog de kwaker, ‘van de bescherming harer ouders beroofd en alleen door de hand des Almachtigen, wiens onwaardig werktuig ik ben, aan een vroegtijdigen dood ontrukt. Waarlijk! ik had niet gedacht als ik vriend Tobias verliet, dat ik zulk een vond zou doen. Maar halt! hoe verschaf ik het meisje geschikte kleeding? Aha! ik weet het al. De wakkere huisvrouw van mijn goeden vriend John Haller is met vele kinderen gezegend; zij zal de noodige kleedingstukken in overvloed bezitten. Aha! daar is het rijtuig!’

Dit hield inderdaad voor het wachthuis stil. De kwaker betaalde den schipper, en met Klara in den arm, die nu zacht scheen te sluimeren, stapte hij, na het adres aan den koetsier opgegeven te hebben, in het rijtuig, hetwelk ratelend over het oneffen plaveisel wegrolde.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 6]

Het kruis op de rots.

GEBED OP HET MEER.

Boven op den steilen rotswand
Is een houten kruis geplant
Aans wiens ruwen voet het trouwe eiloof bloeit.
Geen schipper heeft er ooit voorbij geroeid
Zonder zich een traan van zijne wang te vagen
En eene beê den Schepper op te dragen.

Dit kruis herinnert hem, dat daar,
Het is niet lang geleden, een jeugdig paar
Nauwelijks in den echt verbonden
Door de golven werd verslonden.
Het feest was ten einde, zoel en zacht
Het weder; o, te midden van den nacht,
Terwijl het maanlicht aan den hemel
Omringd van fonkelend stargewemel
  De blijde harten tegenlacht,
Moet het goed zijn in zoet gewiegel
Te dansen op den gladden waterspiegel.
Kom, liefste, kom! Scheep in! scheep in!
Zoo varen wij altoos in vreugde en min,
  Om samen heil en leed te dragen!
Het schuitje met het vlag ten top
  Zeilt lustig voort, danst luchtig op....

En niemand ziet het onweêr dagen.
....
De wind steekt op, de donder brult,
Bliksems klieven het wolkgevaarte
En spreiden rond zich doodsche klaarte,
Die beider hart met angst vervult.
Het zwakke scheepje stijgt en daalt
IJzingwekkend op en neder,
Ligt stil, herneemt dan weder
Zijn woeste vaart; gansch onthutst, verdwaald,
Omsloten in elkanders armen
Smeeken beiden om erbarmen.

't Orkaan loeit voort, een dof gerucht
Vermengt zich eensklaps met de nare zucht
Die opstijgt uit der golven schoot!
Verbrijzeld, verpletterd werd de boot
En 't jonge paar, helaas! is dood.

CONSTANT WOLFS.

Onze gravures.

Over de gymnastiek. Het turnfeest te Dresden. XVII^{de} turnbondsfeest te Antwerpen.

De gymnastiek bekleedt eene voorname plaats in de gezondheidsleer. Zij leert de verschillende bewegingen, standen en houdingen regelen, hetzij om den om vang en stevigheid der ledematen te ontwikkelen en de lichaamskrachten te vergrooten, hetzij om zwakke en verzwakte gestellen te versterken en den sukkelenden mensch eene krachtige gezondheid te geven.

Geleerde nasporingen hebben onwederlegbaar bewezen, dat de gymnastiek, als ze langen tijd wordt volgehouden, aanzienlijke veranderingen in het lichaam te weeg brengt: dat de gewoonte aan eene bepaalde oefening, houding des lichaams, beweging of spierzamentrekking niet alleen den vorm wijzigt, maar ook den bouw der organen, en wezenlijke gedaanteverwisselingen te weeg brengt.

De gymnastiek kan men in tweeën verdeelen: de *algemeene* gymnastiek, die de oefeningen van het lichaam en die der ledematen omvat en aldus de ontwikkeling van regelmatige vormen bevordert; - de *bijzondere*, die zich met de oefeningen van een bepaald lid bezig houdt. Deze wordt met vrucht in de orthopaedische instellingen tegen aangeborene of verkregene wanstaltige vormen en tegen afwijkingen van het menschelijk beenderengestel gebezigd.

In den ouden heldentijd werd de gymnastiek hoog vereerd; zij vormde buitengewone menschen, wier namen nooit zullen vergeten worden: Herkules, Theseus, Pollux, verkregen door haar den naam van halfgod, en Philippus, Milo van Kroton, Euthymes, Theagenes, Timanthes, Polydamas en vele andere verbazend sterke menschen, deden de oude wereld over hunne daden verstomd staan. De steden Olympia, Delphi, Nemea en Corinthe waren de schouwplaatsen, waar zich die helden van het strijdperk oefenden, en waar hun de geestdrift schitterende hulde bewees.

De geschiedenis heeft tot op onze dagen de namen van drie worstelaars of athleten overgebracht, die goddelijke eer waardig gekeurd werden:

Philippus van Kroton, driemalen overwinnaar in de Olympische spelen, en de schoonste man van zijnen tijd.

Euthymes van Lokrië, die in het vuistgevecht uitmuntte en in behendigheid al zijne tegenstanders overtrof.

Theagenes van Thasos, insgelijks sterk in het worstel-, strijd- en renperk, en altijd overwinnaar in de Olympische, Nemeïsche, Isthmische en Pythische spelen; deze worstelaar behaalde, zooals Pausanias verhaalt, veertienhonderd kronen.

Toen maakte de gymnastiek een verplicht deel van het openbaar onderwijs der beide geslachten uit. Behendige, krachtige, sterke mannen werden door hunne medeburgers geeerd; zwakke daarentegen werden veracht en in sommige streken offerde men die kinderen op, welke zwak en mismaakt ter wereld kwamen. Agesilaüs, koning van Sparta, een der grootste veldheeren van Griekenland, die mank geboren werd, had zijn leven aan de liefde zijner moeder te danken.

De voorbeelden van spierkracht, die we zooeven hebben aangehaald, bepalen in 't geheel niet, dat de gymnastiek alleen de ontwikkeling van physische krachten ten doel heeft, het zou eene groote dwaasheid zijn, dit aan te nemen. Door streng de hand

aan gymnastische oefeningen te houden, hadden de wetgevers de gelijktijdige ontwikkeling van het lichamelijke en het zedelijke in 't oog. *Mens sana in corore sano*, een gezond lichaam in eene gezonde ziel, zegt een oud spreekwoord; de helderheid van den geest is een natuurlijk gevolg van de gezondheid des lichaams, zegt een ander. Inderdaad, in een ziek of lijdend lichaam kan de ziel niet in de volheid harer verrichtingen optreden.

Het is dus verstandig, om het lichaam dien graad van werkzaamheid en gepaste kracht te geven, dat het den geest in zijne uitingen behulpzaam kan zijn.

Het getal worstelscholen was bij de Grieken en Romeinen even groot, als bij ons dat der scholen. Er bestond geene stad of vlek, die niet zijne worstelschool had. De stad Athene bezat er drie: het Lyceum, de Cynosarge en de Academie. Te Sparta waren de Plataniste en alle openbare plaatsen worstelscholen, waar een sterk en welvarend jeugdig geslacht geoefend werd.

Er bestonden drie soorten van lichaamsoefeningen: de militaire, de worstel- en de geneeskrachtige gymnastiek. De soldaten hielden zich met de eerste bezig, de tweede vormde worstelaars, de derde werd met goed gevolg tegen sommige ziekten en al de gebreken der organisatie gebezigd.

Bij die volken werden gymnastische oefeningen als verplicht onderwijs bij de opvoeding der jeugd beschouwd. Men zond de kinderen naar de worstelschool, zooals men heden ten dage de kinderen naar de klas zendt, en door deze verstandige handelwijze bracht men het zoo ver, dat de kinderen, die zwak, teeder en ongezond geboren waren, eene sterke gezondheid en eene opmerkelijke kracht ontvingen. Eene menigte groote mannen kunnen aangehaald worden, die aan lichaamsoefeningen hun sterk gestel en hunne zedelijke kracht verschuldigd waren: Pythagoras, Sokrates, Plato, Epaminondas, Themistokles, Agesilaüs, Caesar, Cato, Hadrianus, Marcus Aurelius, treden als getuigen van deze waarheid op. De gymnastiek ontwikkelde niet alleen lichamelijke kracht, behendigheid en gezondheid, zij ontwikkelde insgelijks de schoonheid der vormen en schonk den gang en de verschillende houdingen bevalligheid en sierlijkheid. Overigens kan men zich een denkbeeld vormen van het hooge gewicht, dat de ouden aan de gymnastiek hechtten, door de zienswijzen van Plato en Aristoteles; deze groote wijsgeeren beschouwden eene regeering als gebrekkig, die deze kunst niet aanmoedigde.

Als wij tot den oorsprong van de gymnastiek opklimmen en haar tot op onze dagen volgen, zien we, dat ze in den heldentijd begint, bij alle stammen van het oude Griekenland en bij de naburige volken het burgerrecht verkreeg, en van daar zich uitbreidde naar Italië. De circus van het veld van Mars te Rome was eene uitgebreide worstelschool, waar niet alleen de jeugd zich in alle soorten van spelen oefende, maar ook de plaats, waar de zwaardvechters elkander bloedige kampen leverden, om het Romeinsche volk te vermaken. Op de moorddadige spelen van den circus, die door Constantinus verboden werden, volgden de gymnastische spelen, zooals: springen, loopen, worstelen, enz. De middeleeuwen hadden hare ringspelen en tournooien, hare oefeningen in paardrijden en schermen. De adellijken hielden zich in dat tijdperk, van kindsbeen af, met eene oorlogsgymnastiek op, waardoor zij kracht en behendigheid verwierven; en zeer dikwijls hingen van deze twee voorwaarden de overwinning in de spelen en de krijgsroem af, waarop de mensch zoo naijverig is.

Gymnastische oefeningen vindt men bij alle volken der wereld terug. Overal, zeggen de uitstekende reizigers Cook, Bougainville, Perron, le Vaillant, von Humboldt, enz. ontmoet men in de diepte der woestijnen en op de oevers van den Oceaan den wilden mensch, die zich beijvert om de ontwikkeling van zijn lichaam

door oorlogsspelen, dansen en verschillende oefeningen, waarbij behendigheid en kracht de kroon spannen, te bevorderen De barbaarsche volken hebben eene natuurlijke gymnastiek, waarmede zij zich alle dagen bezig houden. Bij de beschaafde natiën heeft de uitvinding van het buskruit, dat de wijze van aanval en verdediging heeft veranderd, allengs het nalaten van gymnastische oefeningen veroorzaakt, hierdoor is bepaaldelijk de achteruitgang in kracht en behendigheid onder de bevolking der steden ontstaan. Gedurende zeer langen tijd hoorde men in Europa niet meer over gymnastiek spreken, en het was niet vóór 1587, dat Mercurialis haar uit de vergetelheid opbeurde.

Omstreeks 1575 en 1576 gaven Fuller in Engeland en Simon in Frankrijk, twee geschriften over de gymnastiek uit; deze laatste voegde de praktijk bij de theorie, door eene gymnastiekschool op te richten, die hij zelf bestuurde. Van dit tijdstip af brachten vele leeraren in de gymnastiek, onder welke men Salzmann, Pestalozzi, Gutmuth, Werner, Jahn en Fellenberg kan noemen, hare hulpmiddelen en uitkomsten aan 't licht. In 1780 gaf Tissot een overzicht over de genees- en heelkundige gymnastiek uit. - Durivier, Jauffret en Jullien schreven bijna in denzelfden tijd over hetzelfde onderwerp; maar het was voor Clias, kommandant van de veldartillerie van het kanton Bern, weggelegd om in Frankrijk de gymnastiek te doen herleven en hare weldaden algemeen te maken.

In 1818 richtte kolonel Amoros te Parijs eene gymnastiekschool op, die zich van de andere onderscheidde, omdat de verschillende oefeningen door maat, zang en muziek vergezeld gingen.

Heden ten dage bezitten de meeste steden openbare en bijzondere gymnastiekscholen, die in den regel zeer goed bestuurd worden. Insgelijks worden op kostscholen gymnastische oefeningen gehouden, waardoor den kweekelingen eene gunstige gelegenheid aangeboden wordt om het lichaam en den geest te ontwikkelen.

***

Vooral in Duitschland heeft in de laatste jaren de gymnastiek eene buitengewone vlucht genomen; het turnen is er voor jong en oud eene oefenschool van kracht en vlugheid, eene gezonde inspanning en uitspanning tevens geworden, en het nut dat die lichaamsoefeningen stichten, hebben de 20.000 krachtige, welgevormde jongelingen en mannen bewezen, die van den 18^{en} tot den 23^{en} Juli 11. te Dresden tot viering van het zesde Duitsche turnfeest waren saamgekomen.

Het eigenlijke turnfeest begon met een optocht der gezamenlijke turnvereenigingen, welke uit verschillende oorden van het groote Duitsche rijk en uit het buitenland waren opgekomen om aan den wedstrijd deel te nemen. Het was een prachtig, afwisselend schouwspel, die 20.000 turners met hunne vlaggen en vanen, hunne standaarden en banieren, hunne kleurige uniformen en sjerpen te zien voorbijtrekken, en de talrijke menigte toeschouwers gaf dan ook door herhaald handgeklap en luidruchtige toejuichingen hare bewondering lucht.

Doch nog opwekkender was de aanblik, toen de oefeningen aanvingen en vijf duizend jongelingen en mannen te gelijker tijd, als door een elektrischen stroom in beweging gebracht, hunne armen op-, neder- en zijwaarts strekten, kniebuigingen en andere dergelijke bewegingen uitvoerden. De orde en regelmaat, waarmede die oefeningen plaats hadden, wekten algemeene bewondering, die nog toenam, toen op

een enkel kloksignaal zich eensklaps honderden groepen vormden, die in onberispelijke orde naar de voor ieder bestemde werktuigen marcheerden.

Naast de veerkrachtige jongelingschap zag men hier mannen in de kracht des levens en zelfs turners, wier ouderdom alleen hunne grijze haren verrieden, terwijl de levendigheid hunner bewegingen een geheel jeugdig karakter had.

Vooral bij het prijsturnen, waarmee de feesten besloten werden, kwamen bewijzen van kracht en vlugheid aan den dag, die men in onzen tijd niet meer verwachten zou en die eer aan de hooger geroemde Grieksche athleten, dan aan het tegenwoordige verzwakte geslacht deden denken.

De helden van het feest waren de Duitsche Oostenrijkers, die met eenen geestdrift werden ingehaald, welke alleen uit de politieke omstandigheden is te verklaren. De Duitschers in Oostenrijk heeten namelijk verdrukt door de Hongaren, die hunne eigene taal en zeden tegenover het indringende

Deutschthum pogen staande te houden en zich in hunne anti-Duitsche dweepzucht wel eens tot buitensporigheden laten verlokken.

Toen in den avond van den 18[en] Juli de Oostenrijksche turners op drie stoombooten te Dresden aankwamen, hadden zich reeds uren te voren duizenden en duizenden menschen aan den oever en op de bruggen der Elbe saamgepakt, en den geheelen stroom langs geleek de vaart der Oostenrijksche turners reeds een triomftocht. Doch de ontvangst, die hun aan de Elbekade bereid was, is moeilijk te beschrijven; een eindeloos gejuich ging uit duizenden kelen op, toen zij aan wal stapten; de Dresdensche turn-, muziek- en zangverenigingen verwelkomden de gasten, die bij monde van zekeren heer Müller uit Weenen hun dank betuigden en den wensch uitdrukten, dat de band tusschen de Duitschers van het groote éóne vaderland en die van Oostenrijk nooit verbroken mocht worden.

***

Ook te Antwerpen had van 20 tot 24 Juni, ter gelegenheid der wereldtentoonstelling, een internationale turnwedstrijd plaats, waaraan ongeveer twee duizend turners deelnamen. Holland zond 400 medekampers, Frankrijk en Duitschland elk een honderdtal, Zweden en Noorwegen ieder 50, enz. Dit feest was eene getrouwe afbeelding op kleinere schaal van den hierboven beschreven Duitschen turnprijskamp, met dit onderscheid dat hier geen eng gevoel van staatkundig- of taal-broederschap, maar het breedste vriendschapsgevoel de turners aller nationaliteiten tot eenen hooggedreven geestdrift stemde. Niettegenstaande het ongunstige weder hebben deze feesten ten volle aan de algemeene verwachting beantwoord en voor ons naast de aangename nog eene hoogstleerzame zijde gehad, daar zij ons de gelegenheid geschonken hebben de stelsels der verschillende vakkundigen van alle landen met elkander te vergelijken.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. De klokken en de muziekinstrumenten. - De metaalbearbeiding. - Het standbeeld der vrijheid aan de haven van New-York.

Wij geven op onze laatste bladzijde nogmaals eene getrouwe afbeelding van eene groep tentoonstellingen uit den tuin. Rechts bemerken wij het fraaie paviljoen met schoon beeld- en potwerk van den heer Mommaerts uit Meirelbeke. Aan den linkerkant bewonderen wij de groote klok der heeren Drouot en Neveu van Doornik en de merkwaardige inzending van het huis Severin Van Aerschot uit Leuven. Deze laatste uitstalling bestaat uit zeven klokken, die de zeven eerste tonen van de *grondgamme* hebben, de achtste klok die het *octaaf* volmaakt, bevindt zich reeds bij den heer Banks te Wigton in Engeland, voor wiens kasteel de beiaardklokken bestemd zijn.

De toon eener klok hangt af van de dikte, zwaarte en samenstelling van hare metaalspijs, en den verlangden toon terstond bij het gieten te treffen is uit dien hoofde nog al kunstwerk. De klokkenspijs bestaat doorgaans uit 78 tot 80 deelen koper en 22 tot 20 deelen tin. De klokkengieterij kan dus gedeeltelijk in het vak der

muziekinstrumenten gerangschikt worden ofschoon zij hoofdzakelijk tot de metaalnijverheid behoort.

_

De klas der muziekinstrumenten is op onze Wereldtentoonstelling van eene buitengewone belangrijkheid. Onder de talrijke Belgische inzendingen wordt vooral de aandacht getrokken door het bewonderenswaardige mekanismus, *harmonista* genaamd, van den heer Gevaert. Bij middel der harmonista kan men den lithurgieken zang begeleiden zonder eene enkele noot muziek te kennen. De muziekboeken worden in dit stelsel vervangen door cijferdruk, die overeenkomstig is met de lettergrepen van den lithurgieken zang. De man, die vóór het orgel gezeten is, zet den vinger op een der gecijferde pistons, brengt aldus de verlangde akkoorden voort en zoo worden alle melodieën, naar diatonische toonschaal nauwkeurig begeleid.

Deze uitvinding is bijzonder nuttig voor de missiën. De beroemde missionnaris, de Eerw. heer Bernard, heeft haar reeds in gebruik gebracht bij de wilden in Laponië. De harmonista kost slechts 100 franken en kan op ieder piano, orgel of harmonium geplaatst worden. Men kan ook met eenen enkelen vinger door dat mekanism alle soorten van aria's op die instrumenten spelen. M. Gevaert is insgelijks de vinder van een nieuw stelsel van *transpositie*, dat bestaat in een beweegbaar klavier, hetwelk geplaatst wordt op het klavier van het instrument. Op het bovenste klavier speelt men in *ut* en dit klavier doet het onderliggende bewegen in den vereischten toon. Die geheel nieuwe vinding gelijkt in niets op de andere stelsels van transpositie, die tot nu toe gebezigd werden.

In de Belgische afdeeling treft men wijders koperen en houten muziekinstrumenten, pianos, harmoniums en vooral het overschoone orgel van M. Anneessens uit Geeraardsbergen aan, die bewijzen dat ons inlandsch fabrikaat dikwijls ten onrechte voor vreemde produkten achteruitgesteld wordt.

Tusschen de Duitsche speeltuigen wijzen wij op het elektrieke orgel, welke uitvinding echter minder nieuw is dan men wellicht denken zou en niet bijzonder veel kunstwaarde heeft, evenmin als de mekanische pianos en orgels.

Frankrijk spant de kroon met zijne pianos. Het Erard-klavier van 14,000 fr. in gebeeldhouwd citroenhout, is onbetwistbaar het meesterlijkste kunstjuweel der tentoongestelde muziektuigen. In dit gedeelte der Fransche afdeeling, alsmede in de Belgische, Russische en Duitsche zalen van muziekinstrumenten, worden bijna dagelijks door de beroemdste meesters op de harpen, klavieren en orgels puikstukken uitgevoerd om de waarde der tentoongestelde muziektuigen te doen gelden. Deze concertos, die meestal door een talrijk en uitgelezen publiek worden bijgewoond, zijn voor de Antwerpsche liefhebbers van klassieke en fijne muziek eene onschatbare gelegenheid om zich volop te verzadigen aan kunstgenot.

_

De metaalbearbeiding heeft in onze dagen eene overgroote uitgebreidheid en eene bewonderenswaardige volmaaktheid bekomen.

Onze bekende zinkfabriek '*La Vieille Montagne*' bij Luik is op de Tentoonstelling door een sierlijk paviljoen vertegenwoordigd. Deze maatschappij, die op alle wereldtentoonstellingen met het eeremetaal bekroond werd, bezit niet alleen in België, maar ook in Duitschland, Frankrijk, Zweden en Algiers uitgestrekte zinkmijnen en

fabrieken. In 1884 werden door de verschillende werkhuizen 40,000 tonnen ruwen zink en 52,000 tonnen gepletten zink verwerkt. Eene verzameling van 58 soorten zinkerts, die meestal uit de mijnen van Moresnet komen, kan in het paviljoen bewonderd worden. Dit fraaie gebouw, geheel uit zink samengesteld, is op zich zelf een welsprekend bewijs wat al schoons en doelmatigs uit dit metaal kan vervaardigd worden.

Het kunstsmeedwerk in ijzer, dat door de voortbrengsels der gieterijen gedurende eenigen tijd verdrongen is geweest, begint in vele landen en vooral in België krachtig te herleven. Daarvan getuigt, naast andere merkwaardige inzendingen, het schoone hekwerk vóór de tentoonstelling der Belgische brouwersvereeniging, dat zelfs dicht bij de prachtige ijzeren poorten der Oostenrijksche afdeeling niet misplaatst is. In de hoofdgaanderij worden produkten aangetroffen uit eene nieuwe verbinding '*het Metaal-Delta*,' vervaardigd. Dit mengsel, dat uit koper, ijzer, zink en phosphoor bestaat, heeft de hardheid van het staal en eenen goudachtigen toon, die het geschikt maakt om evenals het brons voor de fabrikatie van kunstvoorwerpen aangewend te worden. Het Deltametaal kan overigens bij gloeihitte en ook koud bewerkt worden en laat zich pletten, trekken en smeden.

De nijverheidstakken in de metaalbearbeiding, die het meest de kunst benaderen, zijn de gouden zilverbewerking, het drijf- en bronswerk. Onder de ontelbare en hoogstverdienstelijke inzendingen van goudsmederij en drijfkunst mogen de Antwerpsche tentoonstellers met recht naar den palm dingen.

De Russische bronzen hebben aller verwachting overtroffen. De aard hunner onderwerpen, meestal uit het volks- en krijgsleven van den lande geput, geeft aan die werken een eigenaardig en wezenlijk nationaal karakter, terwijl zij in fijne en kundige bewerking de beste bronzen beeldwerken evenaren. België komt in dit vak zeer verdienstelijk voor en Frankrijk is overvloedig, rijk en bewonderenswaardig vertegenwoordigd door zijne bijzonderste huizen van bronsfabrikatie. Het ruiterstandbeeld van generaal Kleber, de eerste begrafenis, en de reusachtige vaas van G. Doré trekken vooral de aandacht der bezoekers.

***

In het paviljoen der firma Gaget, Gauthier en Cie. aanschouwen wij het model op $\frac{1}{16}$ van het kolossale beeld der vrijheid, dat door de Fransche Republiek aan hare Amerikaansche zuster ten geschenke gegeven is en dat als lichtbaak in de haven van New-York zal opgericht worden. Jarenlang heeft men aan dit reuzenbeeld gearbeid, dat thans eindelijk voltooid en naar Amerika verscheept is. Den 19n Juni liep te New-York het stoomschip binnen, dat het kostbaar geschenk van het Fransche gemeenebest aan boord had.

Onze gravure stelt die aankomst voor: in het bovengedeelte zien wij de rijk met vlaggen getooide *Isère* afgebeeld, op het oogenblik dat zij het voetstuk voorbijstoomt, waarop de colossus verrijzen moet. De haven ligt vol schepen, van onder tot boven met vlaggen versierd, die allen de Fransche vlag aan den steven voeren, terwijl muziekkorpsen beurtelings de Fransche en Amerikaansche volksliederen spelen. Wat lager vinden wij dat reusachtige voetstuk zelf, zooals het zich op het oogenblik met zijne steigers en stellingen vertoont. Het medaillon, dat de Fransche kleuren tot achtergrond heeft, stelt den beeldhouwer Bartholdi voor, welke het beeld heeft

ontworpen, terwijl het andere borstbeeld, tegen de gestemde vlag van Amerika aangebracht, den bouwmeester van het voetstuk, den heer Hunt verbeeldt.

Het benedenvak der gravure is ingenomen door den optocht, waarmee zich de commandant van het Fransche schip, door de Amerikaansche overheidspersonen afgehaald, naar het stadhuis begaf, om daar door den *mayor* en het stedelijk bestuur plechtig ontvangen te worden. Eene onafzienbare menschenzee verdrong zich rondom den stoet, die moeite had de *Broadway* te bereiken, waar alle huizen met de Fransche en Amerikaansche kleuren prijkten.

Deze plechtige intocht had eerst op het midden van den dag plaats, daar de *Isère* reeds onmiddellijk bij hare aankomst in de haven door het Amerikaansche schip *Atlantic*, met de aanzienlijksten der stad, de leden der Fransche kolonie en de verslaggevers der pers aan boord, verwelkomd was.

Nadat de eerste begroetingen waren gewisseld, begaven beide schepen zich naar Bedloe's Island, waar de officieren der *Isère* onder leiding van den Amerikaanschen generaal Stone het in aanbouw zijnde voetstuk bezichtigden. Dit voetstuk verheft zich op het oogenblik reeds 90 voet boven den spiegel der zee, doch moet nog 60 voet hooger worden, en er zullen dan ook nog wel een paar maanden mee heengaan eer het geheel voltooid is en met het beeld bekroond kan worden.

De dag van de aankomst van het beeld is zoowel voor de Amerikanen als voor de Fransche kolonie een ware feestdag geweest en de eerste toonden duidelijk hoe zij met het ge schenk der Fransche republiek waren ingenomen

HET TURNFEEST TE DRESDEN.

AANKOMST VAN HET STANDBEELD DER VRIJHEID TE NEW-YORK.

Misdadig uit Moederliefde.
(Vervolg.)

Op het kleine dorpskerkhof was het stil. Op de ingezonken grafheuvels verhieven zich voor het meerendeel half vervallen houten kruisen; slechts bij uitzondering zag men een grooter steenen gedenkteeken met vlierstruiken overschaduwd; want menschen die in hun leven reeds een grooter aanzien genoten en den zoeten last van een ambt of van den rijkdom droegen, moeten ook na hun dood den grooteren druk van den steen voor lief nemen.

Zwijgend voerde Hans zijn vriend in een hoek van den doodenakker, waar een eenvoudige heuvel was opgeworpen, zonder kruis of sieraad, behalve een verwelkten bloemkrans, die op de zwarte aarde lag. Daaronder rustte dan zij, die zoo vast op hem gebouwd had, om wier wille hij alles gedaan had, dat liefdevolle, trouwe moederhart, dat alleen voor hem geklopt had. Hij wierp zich op den grafheuvel neder en zijne nagels boorden diep in de weeke aarde. Hans stond daarbij en traan op traan rolde over zijne gebruinde wangen. Van lieverlede werd Frans bedaarder; zonder verzet liet hij zich door den smokkelaar naar diens woning terugvoeren.

‘Vertel mij van mijne goede moeder, van hare laatste dagen; heeft zij mij, den ongelukkige, die haar zoo diep rampzalig maakte, niet gevloekt?’

‘Zij stierf met uw naam op de lippen; zij heeft u gezegend; hier op deze legerstede blies zij den laatsten adem uit, ik drukte haar de oogen toe."

Frans reikte den sluiker sprakeloos de hand. Deze vervolgde aldus: ‘De bergmolenaar heeft haar den derden dag na uwe gevangenneming uit uw huisje op straat geworpen....’

‘Haar op straat geworpen....’ Hans hoorde de tanden van den jonkman op elkander knarsen.

‘Hij wilde de kleine woning zelf betrekken; het groote huis heeft hij verhuurd, het brengt hem meer geld op. Uwe moeder nam ik bij mij, ik behandelde haar als was zij de mijne, ik was het haar toch schuldig, want ik had u toenmaals moeten terughouden.’

Frans stond op. ‘Ik dank u voor alles, wat gij aan haar gedaan hebt,’ sprak hij diep bewogen. ‘Geven kan ik u niets, want ik ben een arme vluchteling, die niet weet, waar hij zijn hoofd zal nederleggen, maar wat ik ooit voor u zal kunnen doen, dat zal geschieden, trouwe, goede vriend.’

‘Ik zou zeggen, blijf bij mij!... Maar hier zijt gij niet veilig, men zal overal naar u zoeken. Gij moet naar boven in het gebergte. De kloof bij het houten kruis kent gij, daar zoekt u gewis niemand, begeef u daarheen; ik kom heden avond bij u en dan kunnen wij nader met elkander overleggen. Doch neem dit mede...’ Hij stopte hem een stuk roggebrood in de hand en eene flesch brandewijn. ‘Neem het aan!’ sprak hij smeekend, toen hij zag dat Frans het weigeren wilde. ‘Doch nu voort, eer u nog meerdere menschen in het dorp gezien hebben!....’ Hij drong hem naar buiten en strekte de hand in de richting van het woud uit. ‘Tot wederziens!’ klonk het uit beider mond.

Frans stapte in de schaduw der reusachtige dennen voort. Zijne gedachten warrelden wild dooreen; zij verwijlden bij het graf zijner moeder. Het was hem te moede als zou zijn hart bersten. *Hij* had haar onder de aarde gebracht, hij was de moordenaar

zijner moeder, hij voelde het Caïnsteeken op zijn voorhoofd branden. Daarop mompelde hij plotseling weder: 'Op straat geworpen!... Hij heeft haar op straat geworpen, de zieke, oude vrouw!'

Zijne schreden werden haastiger en duistere gedachten aan wraak stegen in hem op.

IV

Het was avond. De lucht was helder en tallooze sterren flikkerden aan het uitspansel. De maan stond boven het dorp en hare bleeke stralen speelden met welgevallen in de stilstaande wieken van den windmolen, welke als eene reusachtige spookgedaante met dreigend uitgestrekte armen op het dorp nederblikte. Overal heerscht diepe stilte: de meeste menschen hadden zich reeds ter ruste begeven... Door niemand opgemerkt stijgen eenige lichte rookwolkjes uit het dak van het wevershuisje op, weldra gevolgd door eenige vurige tongetjes, die uit eenige openingen dringen en kort daarop staat het huisje in laaie vlammen. Brand! brand! klonk het door het dorp. De bewoners stroomden van alle kanten bijeen, doch bleven rustig toezien hoe het knapte en knetterde in de droge binten en hoe de bergmolenaar jammerend in radeloozen angst de handen naar de werkelooze menigte uitstrekte en smeekend uitliep: 'Helpt toch! helpt! anders ben ik een bedelaar.'

Weinigen waren daartoe echter te bewegen; want de oude woekeraar was algemeen gehaat in het dorp en voor het laatste zelf was geen gevaar te duchten, daar de wind afwaarts was en de naaste woningen tamelijk veraf stonden. Plotseling stortte het huisje met donderend gedruisch in en uit den vuurpoel stegen duizende knetterende vonken op, die door den wind voortgestuwd op het dak van het molenhuis nedervielen en hieraan ook snel het vuur mededeelden. Het duurde niet lang of de houten bovenverdieping stortte krakend in en bleef de brand in de steenen onderpui voortwoeden, tot de vlammen geen voedsel meer vonden.

Op een kleinen heuvel, niet verre van het tooneel van den brand, stond een bleeke jonkman met verwrongen gelaatstrekken en staarde onafgewend in de vlammen.

Het was Frans; hij had met eigen hand het vaderlijke huis in brand gestoken, thans het huis van den man, die zijne moeder van alles beroofd had, die hem tot datgene gemaakt had, wat hij nu was; die man zou het huis zijns vaders, het heiligdom zijner jeugd, niet ontwijden, hij zou het ook niet bezitten. Toen het woonhuis des molenaars instortte, wendde hij zijne schreden naar het woud en verdween tusschen het geboomte.

De morgenzon bescheen twee rookende puinhoopen - de rijke bergmolenaar was een bedelaar. Zijne roerende have, zoowel als zijn geld, dat hij altijd in huis had, om zich aan diens aanblik te vergasten, waren vernietigd.....................

Lange-Hans had den ongelukkigen Frans aangeraden om smokkelaar te worden. Maar hij kon hem daartoe niet bewegen; Frans had zijne moeder beloofd dat gevaarlijk handwerk niet meer te zullen drijven en hij wilde zijn woord houden uit eerbied voor de afgestorvene.

'Maar gij moet toch iets bij de hand nemen om van te leven,' had Hans gezegd.

'Ik zal mij als knecht verhuren.'

De sluiker lachte bitter. 'Meent ge dat men den voortvluchtigen veroordeelde, den brandstichter niet zoeken zal! dat men hem ergens eene schuilplaats zal verleenen?' vroeg hij schamper.

'Maar wat moet ik dan aan vangen?'

‘Luister, Frans, terug kunt ge niet meer, gij moet voorwaarts. De molenaar moge het eenmaal verantwoorden wat gij misdoet, hij heeft u daartoe genoodzaakt, - word strooper. Ik zelf heb dat handwerk in vroegeren tijd uitgeoefend en ben gaarne bereid uw lot te deelen. Het wild dat wij schieten, zal ik over de grenzen brengen, waar ik afnemers ken, door wie het goed betaald wordt. Wat is de eigenaar van het jachtrecht aan eenige herten minder of meer gelegen, en gij moet toch leven?’

Hij hield Frans de geopende hand voor, om toe te slaan; deze aarzelde echter, want zijne moeder zweefde hem voor den geest en het was hem als klonken de vriendelijk vermanende woorden nog in zijne ooren: ‘Mijn zoon, houd uw geweten zuiver!’ Maar aan de andere zijde stonden nood en ellende en..... hij sloeg toe.

Hij leefde in het woud, hij woonde in het woud, hij sliep in het woud, of liever in eene grot aan de kruiskloof, waar niemand hem zocht. Overdag hield hij zich met Lange-Hans, die hem trouw bijbleef, in de grot verborgen; des nachts gingen zij stroopen. De sluiker kende nauwkeurig alle plaatsen, waar het wild zich ophield, en menig prachtig dier viel door hun kogel en werd over de grenzen vervoerd. Van de opbrengst kocht Hans aan gene zijde der grenzen de benoodigde levensmiddelen in. Zeer zelden zette Frans een voet buiten het woud; slechts eenmaal had hij zich begeven naar de hut waar het meisje woonde, dat eens met de barmhartige liefde van den Samaritaan zijne wonden verbonden had, maar de woning was ledig, het meisje was reeds met het vee naar het dal teruggekeerd, want de zomermaanden waren voorbij.

Het gure jaargetijde naderde meer en meer. De kruiskloof verleende slechts weinig beschutting tegen de ruwheid van het weder en het was niet denkbaar, dat Frans tijdens den winter het daar kon uithouden. Dientengevolge ging hij des nachts naar de woning van Lange-Hans.

‘Het smokkelen levert in den winter veel meer op dan het stroopen,’ bracht hij Frans onder het oog; ‘neem er deel aan! Het is toch geene zonde, het is slechts verboden door de wet, Gods wet is het niet. En wat is er aan gelegen, wanneer het land eenige guldens onthouden wordt? Wij moeten toch ook leven,’ had de sluiker tot hem gezegd.

Frans voerde nog altijd een harden strijd met zich zelven; maar was de wildstrooperij een beter beroep of, in werkelijkheid, niet een slechter?... Eindelijk stemde hij toe.

(*Slot volgt.*)

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

VII.

In een der deftige huizen achter de bank van Engeland en in de nabijheid van South Sea House, waren de kantoren gevestigd der groote firma Russel, Benar & Co, kooplieden en invoerders van thee en Indische voortbrengselen, eene firma, welker schepen vele zeeën doorkliefden, welker briefwisseling in bijna alle talen gevoerd werd. De grootste banken beschouwden het als een voorrecht, hare gelden te bewaren en hare wissels te disconteeren.

Een knaap betrad schuchter het groote kantoor, waarin bedienden van alle nationaliteiten achter mahoniehouten lessenaars ijverig zaten te werken.

Eene glazen deur rechts droeg het opschrift: ‘Mr. Russel, verboden toegang.’ Eene deur links droeg tot opschrift: Procuratiehouder.

Verlegen bleef de knaap voor het houten hekje staan, hetwelk de bedienden tegen het binnendringen van vreemden in het rijk der kantoorboeken beveiligde, zonder dat iemand de geringste notitie van hem nam. Eindelijk raapte hij al zijn moed bijeen en een der schrijvers naderende, vroeg hij met bevende stem, of hij Mr. Russel zou mogen spreken.

‘Mr. Russel?’ vroeg verbaasd de bediende, een echte zoon Albions met roode haren en bakkebaard.

‘Ja, ik wensch hem te spreken.’

‘Voor zaken? Die worden hier afgedaan, wat is het?’

‘Niet voor zaken,’ antwoordde de knaap, wien de minachtende toon van den bediende het bloed naar de wangen deed stijgen.

De Engelschman zag met verwondering den knaap aan, die in zijne fatsoenlijke zwarte kleeding onwillekeurig een gunstigen indruk op hem maakte.

Hoofdschuddende keerde hij zich naar een verderaf staanden lessenaar en riep: ‘Mr. Schaffner, spreek hier eens met een uwer landslieden, die Mr. Russel verlangt te spreken!’

Een jonkman van ongeveer twee en twintig jaren, met een blauwen bril en een weelderigen haardos, welke de neiging scheen te hebben, steeds rechtop te staan, zag van zijn lessenaar op en kwam langzaam op zijn collega toe. Hij vestigde een onderzoekenden blik op den kwaap en zeide daarop in het Duitsch:

‘Wat verlangt gij van Mr. Russel? Gij kunt hem onmogelijk spreken, hij heeft het te druk; ook kan ik u niet aanmelden, alleen de procuratiehouder kan dat doen.’

‘O mijnheer, verzoek dan den procuratiehouder om mij aan te melden. Ik verzeker u, dat Mr. Russel mij verwacht. Mijn naam is Bachmann.’

‘Dat is mij onverklaarbaar. En gij wordt werkelijk verwacht?’

‘Ja, mijnheer, daar kunt gij u op verlaten. Gij zult zien, dat ik terstond toegelaten word. Wees zoo goed er bij te voegen, dat ik uit het hospitaal kom.’

De Duitscher, die juist de klep opsloeg des toogs, welke het kantoor afscheidde van het gedeelte der kamer voor het publiek bestemd, liet deze van verbazing uit de hand glippen.

‘Wat? Hospitaal?’ zeide hij, zijnen mond wijd openende.

‘Ja,’ antwoordde de knaap, die ondanks zijne beklemdheid een glimlach niet kon onderdrukken bij het zien der verrassing van Mr. Schaffner.

Mr. Schaffner lichtte ten tweede male de klep op en ging hoofdschuddend naar het kantoor van den procuratiehouder. Na eene korte aarzeling trad hij binnen. Bijna onmiddellijk daarop kwam hij er weder uit in gezelschap van een bejaard klein manneken met een kaal hoofd.

Deze laatste kwam naar Hugo toe, wierp een snellen, scherpen oogslag op dezen, ging daarop naar het kabinet, dat met den naam van den principaal prijkte, klopte eenige keeren aan en trad daarna binnen.

Mr. Russel zat aan zijne schrijftafel met een grooten hoop brieven voor zich. Het was een bijzonder drukke dag. De Indische post en te gelijk die van de Kaap de Goede Hoop waren aangekomen en werden door den principaal gelezen. Eene schaduw van misnoegdheid vloog over zijn gelaat.

‘Wel, Dawson, waarom klopt gij niet aan?’

‘Heb tweemaal geklopt,’ antwoordde de procuratiehouder, die zeer woordkarig was, ‘er is een jongen, die u bepaald wil spreken.’

‘Een jongen?’

‘Ja. Noemt zich Bach.... heb den naam vergeten, komt uit het hospitaal!’

‘Aha, ik weet het al,’ zeide Mr. Russell, wien de moeite van zijn bediende om den Duitschen naam uit te spreken, een glimlach afperste. ‘Laat hem binnen komen.’

Mr. Dawson verliet nadenkend het kabinet. Zulk een geval, dat een onbekende jongen het heiligdom der firma mocht betreden, was, sinds hij daar in de zaken was, nog niet voorgekomen. Er moest iets buitengewoons daaraan verbonden zijn.

Hij wenkte Hugo en zeide kortaf: ‘Ga binnen!’

Met een kloppend hart betrad de knaap het vertrek, zijne muts verlegen in de hand ronddraaiende. Hij groette den koopman, die hem vriendelijk toeknikte en hem verzocht de deur te sluiten.

‘Welzoo, mijn jongen, gij zijt dus weer geheel genezen?’

‘Geheel en al, mijnheer Russel, en ik kan u niet genoeg mijne dankbaarheid betuigen voor de groote goedheid die....’

‘Laat dat maar blijven,’ onderbrak hem Mr. Russel, die van geene dankbetuigingen scheen te houden en ook wel niet zoo heel veel van de Duitsche taal verstond, ‘gij kunt spoedig bewijzen of gij een goede jongen zijt. Schrijf hier eens uw naam op!’ En hij reikte hem een stuk papier toe.

Hugo schreef zijn naam.

Mr. Russel knikte tevreden met het hoofd en liet dan eene kleine zilveren tafelschel klingelen.

Mr. Dawson verscheen.

‘Laat Mr. Schaffner eens hier komen!’

Deze, die eensklaps vlugheid scheen geleerd te hebben, maakte bijna in hetzelfde oogenblik zijne opwachting.

‘Mr. Schaffner,’ zeide de principaal in het Engelsch terwijl hij hem het met den naam ‘Hugo Bachmann’ beschreven papier toereikte, ‘neem dezen jongen man onderuw toezicht. en laat hem van lieverlede een gedeelte van uw werk, voor zoover het doenlijk is, overnemen. Tracht hem zooveel Engelsch te leeren als mogelijk is. Het is mijn wensch, dat hij iets degelijks leere. Hij kan met u samenwonen en kunt gij zijn salaris, hetwelk met zestig pond per jaar beginnen zal, in ontvangst nemen en voor zijne behoeften zorgen.’

Zonder eenig antwoord af te wachten knikte Mr. Russel den verbaasden Schaffner en den verheugden Hugo toe en verdiepte zich weder in het lezen zijner brieven, hetwelk voor de beide jongelieden het teeken was, dat zij zich konden verwijderen.

Hugo was als in eene nieuwe wereld. Hij beschouwde met een zekeren eerbied zijn landsman, die hem in de geheimen van het koopmansleven zou inwijden.

‘Ga eerst mede naar den procuratiehouder, opdat hij zich niet diep beleedigd achte, te meer, omdat gij verschrikkelijk bij den oude in gunst schijnt te staan, hoewel ik van de geheele geschiedenis niets begrijp.... Aha! daar komt Mr. Dawson juist aan.’

Schaffner ging naar hem toe en deelde hem de met betrekking op Hugo bekomen opdracht mede.

Mr. Dawson zag hem zeer verrast aan, doch vergenoegde zich naar den voornaam van den knaap te vragen en Schaffner verlof te geven hem aan zijnen lessenaar te plaatsen.

De oogen van het personeel vestigden zich nieuwsgierig op Hugo, als hij naast Schaffner plaats nam. De arme jongen begreep, dat hij scherp gemonsterd en beoordeeld werd toen hij eenige jonge Engelschen de hoofden bij elkander zag steken en hen luide hoorde giegelen.

‘De vlegels vergaan van nieuwsgierigheid,’ merkte Schaffner aan, die zelf van verlangen brandde om de beweegredenen te leeren kennen, die tot Hugo's opname op het kantoor geleid hadden. ‘Bekommer u maar niets over hen, zij zullen het aangapen wel spoedig moede worden. Laat nu eens zien, wat gij kent; begin maar met deze facturen te schrijven.’

Hugo zette zich ijverig aan den arbeid. Toen hij er mede gereed was, overhandigde hij ze aan Schaffner om ze na te zien. Deze verklaarde ze voor in orde. ‘Zeer net geschreven bovendien,’ zeide hij, ‘doe maar altijd uw uiterste best.’

Hugo zag nu een weinig om zich heen. Voor den lessenaar aan zijne rechterhand zat een jong mensch, die bijzonder zijne aandacht trok. Het geelbruin gelaat, de zonderlinge vorm daarvan zoowel als een paar glinsterende, koolzwarte oogen gaven

hem het voorkomen van een Oosterling. Hij scheen ongeveer zeventien jaar oud te zijn en bezat eene voor zijn ouderdom tamelijk kleine, doch buigzame gestalte. Zijne handen, die nu op een boek rustten, hadden eveneens eene vaalbruine kleur en vormden eene scherpe tegenstelling met zijne hagelwitte manchetten. De uiterst smaakvolle kleeding, de wijze, waarop het korte, glimmende haar in het midden gescheiden was, zoowel als een kijkglas in goud gezet, verrieden den dandy. Tegenover hem zat de schrilste tegenstelling in den persoon van een zeer blonden Engelschman, wiens lichte huidskleur in vergelijking meisjesachtig scheen.

Schaffner merkte Hugo's verrassing op.

'Gij zoudt zeker gaarne weten, wie de zwarte is?' fluisterde hij.

'Zijn voorkomen is zeer vreemd.'

'Het is een Indiër, de zoon van een onzer handelsvrienden in Madras, die zeer groote plantages bezit en onmetelijk rijk is. Hij behoort tot het ras der Parsers, zijn naam is Dadabhay. De jongen schikt zich op als de grootste modegek in Londen. Zie hem zoo min mogelijk aan, de jonge slang is zeer opvliegend, zeer valsch en logenachtig en daar hij bij den oude.....'

'Bij den oude?'

'Nu ja, de oude kortweg voor patroon,' ging Schaffner glimlachende voort, 'daar hij bij den oude hoog aangeschreven staat, is het niet geraden met hem in twist te geraken. Hij is een kleine, listige schobbejak, die iemands woorden geheel en al weet te verdraaien.'

'Spreekt hij zoo goed Engelsch!'

'Wel zeker, hij is reeds sinds tien jaar in Engeland en als hij zijne zwarte huid kon afstroopen zou men zijne Indische afkomst niet herkennen. Doch schrijft nu dezen brief af; ik zie Mr. Dawson verschijnen.'

De klerken bogen zich ijveriger over hunne boeken, zelfs de Indiër nam zijne pen op, welke hij na ze eenige malen kunstig te hebben laten balanceeren, in den inktkoker doopte.

Om één uur noodigde Schaffner Hugo uit, om met hem naar de restauratie te gaan. Nauwelijks hadden zij daar plaats genomen of hij liet Hugo uitvoerig diens avonturen verhalen.

Toen Hugo geëindigd had, zeide Schaffner tot hem:

'Luister eens, Hugo, ik geloof, dat wij het goed met elkander zullen kunnen vinden. Ik wil een termen kerel van u maken. Doch nu heet het: de oogen open en de ooren gespitst. Wij zullen nu weer naar het kantoor terugkeeren.'

Als Hugo langs den lessenaar van den Indiër kwam, klemde deze het kijkglas in zijn oog en bezag hem nauwkeurig. Doch Hugo scheen het niet te bemerken.

De achtermiddag verstreek zeer snel voor Hugo. Schaffner had het nog al druk en gaf zijn pleegzoon nu en dan eenige brieven om af te schrijven. Om zes uren werd het kantoor gesloten.

'Mijne hospita zal niet weinig verwonderd zijn, dat ik haar een gast breng zonder er haar te voren plechtig van onderricht te hebben,' zeide Schaffner, als zij op de straat waren. 'De goede oude is eenigszins ingebeeld en laat zich niet weinig op hare stiptheid voorstaan. Doch hier zijn wij aan de statie.'

'Gaan wij met den ijzeren weg?' vroeg Hugo.

'Men kan wel zien, dat gij eerst korten tijd in Londen zijt. Wij leggen zeven Engelsche mijlen af, eer wij het doel van onzen tocht bereikt hebben. Wat denkt gij wel? Wij klerken zijn aristocratisch, wij leven niet gelijk onze voorvaderen in dat gedeelte der stad, waar wij ons geld verdienen.'

Vijf minuten later waren zij op weg.

'Kentisch Town,' riepen de conducteurs, toen na verloop van een half uur de trein wederom stilhield.

'Weldra is de haven bereikt,' riep Schaffner. 'Kom, Hugo!'

Zij verlieten de statie en bereikten in korten tijd het met een voorhof omgeven huis.

'Hier zijn wij te huis, hoe bevalt het u?' vroeg Schaffner, dreunend den klopper latende nedervallen.

'Zeer goed, mijnheer Schaffner,' antwoordde Hugo.

De deur werd door eene vriendelijke oude vrouw geopend, die Schaffner verwelkomde en een verwonderden blik op Hugo wierp, toen deze mede in huis trad.

'Hier is een vriend van mij, die met mij samen zal wonen,' zeide Schaffner op Hugo wijzende. 'Wees zoo goed en breng thee voor twee personen, Mrs. Pristley.'

Schaffner ging eene nette woonkamer op de eerste verdieping aan de voorzijde van het huis binnen, de slaapkamer lag aan de achterzijde met het uitzicht op een hof. Een aanzienlijk getal boeken stonden op eene zijtafel terwijl eene viool daarboven aan den wand hing.

‘Ik ben een groot liefhebber van muziek,’ zeide Schaffner, op de viool wijzende, ‘en wil u eveneens leeren den strijkstok te hanteeren. Dan zullen wij zamen concerten uitvoeren, die klinken zullen,’ voegde hij er lachende bij,

Hugo voelde zich spoedig op zijn gemak in het gezelschap van Schaffner, die een beschaafd, goedhartig mensch was, en eene duurzame vriendschap, die nooit door de geringste oneenigheid verstoord werd, ontstond tusschen hen.

VIII.

In de nabijheid van Brighton, de geliefkoosde Engelsche badplaats, niet ver van de kust verwijderd, stond ten tijde van ons verhaal geheel afgezonderd een net, uit roode steenen opgetrokken, met geveltjes en torentjes in gothischen stijl versierd landhuis. Het lag te midden van een grooten hof, waarvan het achtergedeelte geheel tot verbouwing van groenten was aangelegd, terwijl het voorgedeelte aan den dienst der kinderen van Flora was toegewijd.

Een knaap van omstreeks dertien jaren, met opene, goedhartige gelaatstrekken, speelde met een grooten, schoonen Newfoundlander. Het was een kluchtig gezicht hoe het dier den knaap naliep, over hem heensprong, of zijne pooten op diens schouders leggende, hem op den grond wierp, zoodat beiden in het zand rolden. Hij had derhalve niet de nadering van een man bemerkt, die een klein meisje aan de hand hield. Toen hij tengevolge eener plotselinge beweging van den hond poogde op te staan, riep eene stem: ‘Edwin, Edwin, wilt gij den ganschen dag op den grond liggen?’

De knaap stond haastig op en op den spreker toeijlende, wierp hij zich in diens armen en riep verheugd: ‘Papa, zijt gij daar eindelijk? mama heeft u zoo lang verwacht!’

IN DEN TUIN DER WERELDTENTOONSTELLING.

'Wij hebben ons zoo veel mogelijk gehaast, beste jongen,' zeide de vader, in wien wij onzen ouden vriend, den kwaker weer herkennen. 'Doch hier is uwe toekomstige kleine zuster; Edwin, begroet haar nu.'

Edwin zag Klara met jongensachtige blooheid aan. Er had eene groote verandering met het meisje plaats gegrepen. Eene eenvoudige kleeding had de lompen vervangen, haar wel bleeke, doch goedhartige gezichtje had de lijdende uitdrukking verloren, terwijl hare schoone bruine haren, zorgvuldig gekamd, in lokken op hare schouders afvielen. Een klein hoedje beschermde de oogen, die naar Gods ondoorgrondelijke raadsbesluiten voor altijd uitgedoofd waren.

'Gij zult wel met elkander nader bekend worden,' ging de kwaker voort: 'laten wij ons nu haasten moeder te gaan begroeten.' En zij gingen op het huis toe, gevolgd door den hond, die hen statig op den voet volgde.

Eene vrouw van middelbaren leeftijd, met goedige, ernstige gelaatstrekken, wachtte hen reeds op den dorpel. Zij glimlachte stil, als zij haren man zag, die eenigszins zijne schreden verhaastte en dan zijne vrouw met hartelijkheid kuste.

'Mijne lieve Ruth,' zeide hij, toen zij het huis binnengetreden waren, 'ik heb hier eene kleine vreemdeling gevonden.' En Klara in zijne armen nemende, hield hij haar zijne vrouw voor en sprak overredend: 'Neem haar als uw kind aan!'

De vrouw deinsde verrast eene schrede terug.

(*Wordt vervolgd.*)

Oplossing van Rebus No. 4,

voorkomende op bladzijde 240 van den vorigen jaargang:

EEN VOLKSOPLOOP.

De prijs is bij loting toegewezen aan den heer ED. VERHAERT, te Antwerpen.

Oplossing van Rebus No. 5,

voorkomende op bladzijde 354 van denzelfden jaargang:

DE VOLAPUK IS DE WERELDTAAL.

De prijs is bij loting toegewezen aan den heer P.J. CAERS, te Antwerpen.

[Nummer 7]

Onze gravures.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De hoofdingang. - De kanalen van Suez en van Panama. - De brug van Brooklyn.

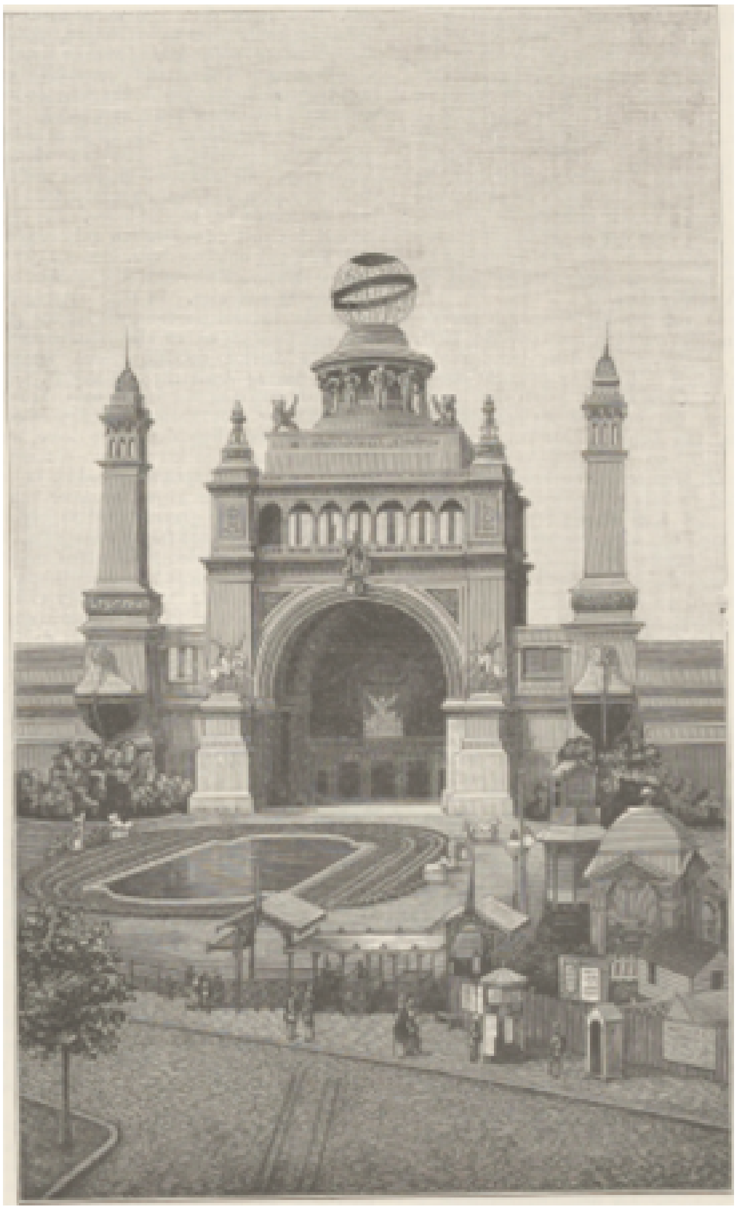

DE HOOFDINGANG DER ANTWERPSCHE WERELDTENTOONSTELLING.

Vergist men zich wel eens als men de innerlijke waarde der menschen van hun uiterlijk afleiden wil, bij stoffelijke dingen, inzonderheid bij gebouwen, is zulks doorgaans het geval niet. En evenals een zindelijk werkmanshuisje u door zijn blinkend geschilderd, met hagelblanke gordijntjes en bonte bloemen versierd vensterken toeroept, dat daar binnen vrede en geluk woont, zoo spreken de groote en bebeeldhouwde gevels eener stad u van den welstand harer ingezetenen. Ook de

hoofdingang onzer Wereldtentoonstelling verkondigt door zijne schoonheid en trotsche pracht den bezoeker reeds van verre dat hij eenen tempel binnentreden gaat, waar in rijken overvloed de heerlijkste voortbrengselen van 's menschen vernuft zijne verbaasde blikken treffen zullen. Met het bewustzijn van eigenwaarde, dat den Antwerpenaar kenmerkt, en een volledig vertrouwen in den goeden uitslag hunner gewichtige onderneming, werd van eerst af door de inrichters het plan ontworpen van eene grootsche monumentale hoofdpoort, verzekerd als men was dat zij slechts toegang verleenen zou tot een inwendig, dat met het uiterlijke in volkomene overeenstemming wezen zou. Wereldkundig is het thans dat dit trotsche vertrouwen niet beschaamd werd: Antwerpen's Tentoonstelling mag op eenen bijval roemen, die zoo schitterend is, dat zijn glans nog lang weldoende en verheerlijkend over onze geboortestad zal wederkaatsen.

De hoofdingang der Tentoonstelling, die prachtige schepping van den bouwmeester Bordiau, is 65 meters hoog en wordt bekroond door eenen vergulden wereldbol, die van verre het volk tot den nijverheidstempel aller natiën roept, zooals het kruis op de torens onzer gewijde tempels de geloovigen aan de voeten van God wenkt. De reusachtige atlassen, die den wereldbol onderschragen, zijn het welgelukte werk van onze stadgenooten Dupuis en Van Beurden. Op het voetstuk van het bovendeel prijkt als groet voor de Romaansche stammen: '*A tous la ville d'Anvers*,' terwijl lager, naast de genius des vredes met haren groenen palmtak, het '*Welkom*' ons en onzen Germaansche taalverwanten gastvrij en verblijdend tegenblinkt. En daar bij eene Wereldtentoonstelling de wereldtaal, het Latijn, moeilijk ken ter zijde gelaten worden, zoo leest men als algemeene begroeting het traditioneele '*Senatus Populus que Belgarum te salutant*,' op de schoone schildering boven de eigenlijke ingangdeuren. Deze fresco, die eene zinnebeeldige voorstelling geeft der bijtreding tot de Antwerpsche Tentoonstelling van alle volkeren met den schat hunner bevindingen op handels-, wetenschappelijk- en nijverheidsgebied, verhoogt door haren kleuren-

rijkdom en haar verdiepend vergezicht den indruk van het monument op eene verrassende wijze. Het beeld van België, kronen reikende aan de overwinnaars, dat vóór deze schildering geplaatst is, vinden wij daar geheel ten onpas aangebracht evenals twee dergelijke vrouwenfiguren, waarmede men later de boegen der schepen aan de lichttorens heeft overladen. De beide Famen te paard, op de zuilen naast de hoofdpoort, waren naar onze bescheidene meening als beeldwerk voldoende om het benedengedeelte tot eene sobere, maar indrukwekkende opluistering te strekken, te meer daar het grondvlak ongemeen verlevendigd wordt door de rotswerken van Blaton-Aubert met hunne ruischende watervallen, alsmede door de overgroote waterkom vóór den inkom, met hare hoogopschietende fontein en hare omlijsting van zachtkleurige roode en roze geraniums en fraaie beeldengroepen. De rots ter linkerzijde ontvangt haar water van den *Pulsomètre-Koerting*, de grot aan den rechterkant wordt evenals de fontein voorzien door den *Pulsomètre-Neuhaus*, die 4000 liters water per minuut verschaft. Zulke hoeveelheid water, hoe aanzienlijk ook, wordt echter onbeduidend bij de voortbrengst van het machien-Dumont in den tuin, die 150,000 liters per minuut bedraagt.

In den linker zijdevleugel van den hoofdingang wordt alle avonden van 8 tot 10 ure bij middel van het telephoonstelsel-van Rijselberghe het concerto overgebracht van het orkest der Brusselsche Waux-hall, terwijl men in den anderen vleugel den ganschen dag in telephoon-gemeenschap is met de hoofdstad volgens het stelsel van Dr. Ochonowicz, dat het gebruik van klankhoorntjes tegen het oor overbodig maakt, zoodat men hier de bevreemdende ervaring doet der mogelijkheid van op zijn uiterst gemak en met de handen in de zakken een gesprek te houden met iemand, die tien mijlen verder staat.

Het terras van den hoofdingang is genaakbaar bij middel van den *ascenseur* der H.H. Easton en Anderson, die door den druk der stads-waterleiding in beweging gebracht wordt. Op minder dan een minuut wordt men in een net paviljoen, dat ongeveer zes personen bevatten kan, van beneden naar het terras opgevoerd. Hier, op eene hoogte van 28.50 meters, geniet men een verrukkend vergezicht over de stad en hare omstreken. Ten Zuiden strekt zich het Kiel uit, als een heerlijk najaarslandschap, op wiens weelderig en rijkgeschakeerd geboomte de zonne den geheelen dag een afwisselenden lichtgloed tintelen doet. Hier ademt alles rust: de klapperende molen in het verschiet alleen breekt de schijnbaar algemeene beweginglooshei. Ten Westen kronkelt zich langzaam de zilverige Schelde tusschen de bedrijvige kaaien en de malsche weilanden van den linkeroever en draagt op haren machtigen, glanzenden rug ontelbare schepen af en aan. Van voren blikt men neder op de Zuiderlei, die van de hoogte verwonderlijk smal en diep schijnt, en waar eene wiemelende menschenmassa zich beweegt tusschen het geboomte, de rijtuigen en de stoomtrams met hunne wapperende rookpluimen. Dit gansche tafereel schijnt u van die verhevenheid zoo uiterst klein toe, dat het u onwillekeurig aan Gullivers' kleine wereld herinnert. Omlaag blikkende kan men het gansche panorama beschouwen der hovingen, en zich dan eens recht overtuigen hoe schoon dat gedeelte der Tentoonstelling is. Achter dien voorgrond strekt zich de onmetelijke stad uit met hare talrijke klokkentorens, boven welke de Onze-Lieve-Vrouwentoren als eene reuzennaald ten hemel schiet, - de stad, voor wie de Tentoonstelling als de dageraad is eener toekomst, zoo grootsch en roemrijk, dat zij ons het hart doet kloppen van trots en van geluk.

***

Na het gedeelte der Wereldtentoonstelling besproken te hebben, dat de bewonderende blikken der bezoekers het meest tot zich trekt, willen wij thans naar aanleiding onzer tweede gravure een woordje reppen over eene uitstalling, die door velen voor haren ernst en eenvoud ongezien voorbijgegaan wordt: wij bedoelen de afdeelingen Suez en Panama.

Sinds de uitvindingen van de stoomkracht heeft de mensch verbazende werken uitgevoerd om het verkeer te vergemakkelijken en te bespoedigen. Over zeearmen en stroomen werden reuzenbruggen geworpen, dalen en kloven werden aangevuld en bergen doorboord. Sinds lang meester van den Oceaan lagen den zeevaarder echter nog dammen in den weg als de landengten van Suez en van Panama. De eerste hinderpaal dwong de schepen den langen weg rond Afrika af te leggen om Australië en Azië te bereiken. Het doorgraven der landengte van Suez heeft deze werelddeelen beduidend nader bij Europa gebracht, zoodat reizen, welke vroeger maanden vereischten, thans op eenige dagen kunnen afgelegd worden, waaruit natuurlijk overgroote besparingen van tijd en geld en uitgebreider handelsverkeer voortvloeiden. Een machtigere, gelijksoortige hinderpaal bleef recht: de landengte van Panama dwingt den zeeman nog altoos den langen en gevaarvollen weg rond de kaap Hoorn om te varen als hij aan de Westkust van Amerika landen wil. Ook tegen dien dam wordt thans storm geloopen en de plans en werktuigen, welke met de grootsche onderneming van de doorbraak der landengte Panama in betrekking staan, zijn uitgestald naast die, welke voor de boring van het Suez-kanaal gebruikt werden.

Op de relief-kaart van dit laatste kanaal ziet men de overblijfsels aangeteekend van de waterwegen, die men reeds van in de verste oudheid begonnen had, om de Middellandsche zee met de Roode zee te verbinden. Die reuzenarbeid was met de werktuigen en beweegkracht van dien tijd onuitvoerbaar. Het was der eeuw van stoom voorbehouden die groote onderneming te voltooien. In 1854 ontving Ferdinand de Lesseps de concessie tot het graven van het Suez-kanaal en vier jaren nadien had men de daartoe noodige gelden verzameld, zoodat den 25 April 1859 de werken te Port-Saïd een aanvang konden nemen. De doorgraving ging met groote moeielijkheden gepaard: de weg liep door eene dorre, naakte woestijn, waar eten en drinken ontbrak, dat van verre moest aangehaald worden. Ja, vooraleer men een kanaal tot aanvoer van zoet water had kunnen graven, werd dagelijks aan drinkwater alleen 8000 franks uitgegeven. Deze en andere hinderpalen konden den moedigen en genialen De Lesseps niet afschrikken. Den 18 November 1862 stroomde het water der Middellandsche zee in het Timsahmeer, den 18 Maart 1869 vloeide het tot in de Bittere meren en den 16 November van hetzelfde jaar werd het kanaal geopend. De doorgraving had ruim 475.000.000 fr. gekost.

Op de tabellen van de beweging der schepen en der ontvangsten in het Suez-kanaal, die in de tentoonstellingszaal voorhanden zijn, lezen wij dat voor de doorvaart 12.50 fr. per enkele tonmaat betaald wordt.

De landengte van Panama verbindt Noord- met Zuid-Amerika en scheidt den Atlantischen Oceaan van de Stille Zee. Daar zij op geheel hare lengte doortrokken is met de rotsachtige bergketen der Cordilleras, zal hare doorboring nog ergere moeielijkheden verwekken dan aan de graving van het Suez-kanaal verbonden waren. De hindernissen zijn van zulken aard, dat de daarstelling van een verbindenden waterweg langen tijd als eene onmogelijkheid aanzien werd en er zelfs aan gedacht

geweest is om eenen ijzeren weg te leggen, langs welke de schepen op platforms van den eenen naar den anderen oever zouden vervoerd geworden zijn.

Doch ook de schrandere Fransche ingenieur gaat thans het onmogelijk gedachte verwezenlijken. Het kanaal zal zich uitstrekken over het smalste gedeelte der landengte, van Panama tot Colon, en 40 mijlen lang zijn. Voor zijne voltooiing zijn nog slechts 295 millioen franken voorhanden, welke som op verre na niet voldoende is om de onderneming tot een goed einde te leiden. De ontbrekende gelden zullen echter wel op tijd gevonden worden en met de voortvarendheid onzer eeuw zal het geene lange reeks van jaren duren vooraleer de Westkust van Amerika ons om de helft nader zal gebracht zijn. Door het Panama-kanaal zal eene reis van Antwerpen naar San-Francisco, welke thans 50 tot 60 dagen vergt, op nagenoeg 20 dagen kunnen voltrokken worden.

***

Amerika is overigens het land der verbazingwekkende ondernemingen. Op bl. 52 geven wij den opbouw te aanschouwen van de reuzenbrug, die de twee zustersteden, New-York en Brooklijn, door de East-rivier van elkander gescheiden, tot een aaneengesloten geheel vormt.

Het gevaarte bestaat uit ijzer, rustende op metselwerk en heeft drie spanningen, waarvan de middelste 486 meter lang is, terwijl de geheele brug van oever tot oever 1053 meters lengte heeft. Viaducten op de beide oevers voeren van de brug met eene zachte helling naar het midden der stad, zoowel in New-York als in Brooklyn. Wie dus van de eene stad naar de andere gaat, beklimt ongemerkt uit de laag gelegene stad eene hoogte van 41 meters boven den waterspiegel, om daarna (van het middelpunt der brug af) weer langzamerhand te dalen.

Het drukke verkeer tusschen de twee levendige handelssteden werd vroeger alleen door stoomschepen en andere vaartuigen bewerkstelligd; maar reeds langen tijd gevoelde men voor personen en goederen behoefte aan eene gemeenschap, die minder tijd roofde, minder geld kostte, kortom minder bezwaren opleverde. Het lag voor de hand dat er eene brug moest gebouwd worden, maar het moest er eene zijn, die de duizenden schepen, welke dagelijks langs de East-rivier op en af varen, geen oogenblik in hunne vrije beweging zou belemmeren.

Het gelukte den Duitschen ingenieur Johann Roebling dit moeielijk vraagstuk op te lossen; in 1867 was zijn grootsch plan gereed, maar het was hem niet gegeven dit ten uitvoer te brengen. Hij stierf reeds den 22en Juli 1869, alvorens de eerste spade voor dit reuzenwerk in den grond was gezet. Kort na zijnen dood nam zijn zoon, Washington Roebling, de groote taak op zich, het denkbeeld zijns vaders te verwezenlijken.

De ontwerper van het grootsche plan had sedert jaren eene erstige studie van den bouw der hangbruggen gemaakt. Hij bouwde er in de jaren 1851 tot '54 een over de Niagara, welke algemeen beroemd werd door de tot dusverre ongekende spanning van 224 meter lengte. In 1867 voltooide hij te Cincinnati eene dergelijke brug, waarbij de bouwmeester, aangemoedigd door den gunstigen uitslag van zijne vroegere onderneming, nog stoutmoediger werd bij het bepalen der afmetingen. De brug te Cincinnati toch heeft eene vrij zwevende spanning van 322 meters, en bracht waarschijnlijk Roebling op het denkbeeld om de middelspanning der brug over de East-rivier nog grooter te maken.

Bij deze drie bouwwerken heeft hij van de aanwending van ijzeren kettingen, die gewoonlijk bij hangende bruggen gebezigd worden, afgezien.

Roebling was tot de ervaring gekomen dat kabels uit ijzer- en staaldraad saamgesteld boven kettingen de voorkeur verdienden en werkelijk is de draagkracht van getrokken ijzerdraad grooter dan die van kettingen.

De kabels, waaraan de ten halve voltooide brug hangt, door onze gravure afgebeeld, zijn ieder 1090 meters lang bij eene middellijn van 39 centimeters. Zij bestaan ieder uit 6224 parallel tegen elkander gesloten staaldraden, wegen elk 80,000 kilogrammen en worden op een draagkracht van 11.380.000 kilo berekend.

Wanneer men bij zulke duizelingwekkende cijfers in aanmerking neemt dat Johann Roebling zijn plan tot in de kleinste bijzonderheden heeft beschreven en becijferd; wanneer men de vele moeielijkheden nagaat waarmede de uitvoering van reuzenwerken gepaard gaat, gevoelt men ontzag voor den genialen bouw-

meester, die, toen zijne grootsche plannen in Europa geenen bijval vonden, in Amerika gedurende meer dan dertig jaren ijverig en volhardend is werkzaam geweest. Met recht is Duitschland trotsch op dien uitgeweken zoon en gewaagt het thans met welgevallen van den voormaligen bouwkundigen inspecteur in Westfalen.

Vijfentwintigjarig jubelfeest der pauselijke zouaven op het kasteel van generaal De Charette.

Den 25 Augustus 1885 was het een kwart eeuw geleden, dat onder het pontificaat van Pius IX een vrijwilligers-regiment van zouaven werd ingericht om den persoon des Pausen en de Kerkelijke Staten legen de revolutionaire aanvallen te beveiligen. De dappere schare, onder den naam van Franco-Belgisch korps door generaal De Lamoricière tot stand gebracht, bestond aanvankelijk slechts uit vijftien manschappen, maar groeide snel tot eene kleine legermacht, die echter alleen geene getalsterkte genoeg bezat om den omwentelingsstroom te stuiten en het tijdelijk gezag van het Opperhoofd der Kerk te redden. De gebeurtenissen, die de vorming van *het éène Italië* voorafgingen, zijn nog te versch in elks geheugen, om hier omstandig verhaald te worden.

Vanaf den 18en September 1860, toen het zouaven-regiment te Castelfidardo den vuurdoop ontving, stroomde het bloed der koene pauselijke vrijwilligers in onderscheidene gevechten en vele stierven verre van hun vaderland eenen roemrijken dood. Toen de inlijving der Kerkelijke Staten bij het koninkrijk Italië een voltrokken feit was, werd het zouaven-regiment ontbonden en de overlevende dapperen mochten naar hunne haardsteden terugkeeren. Hier heeft echter de herinnering aan de doorstane gevaren den moed der vrijwilligers geenszins gekoeld, maar veeleer den geestdrift levendig gehouden en aangevuurd voor de zaak, wier bevredigende oplossing door ons allen gewenscht wordt. De gewezen strijders laten dan ook geene gelegenheid voorbijgaan om zich weer broederlijk te vereenigen en op vreedzame wijze hunne verkleefdheid aan het Pausdom uit te drukken.

Eene geschikte gelegenheid tot zulke bijeenkomst was voorzeker de zilveren gedenkdag der inrichting van het zouaven-regiment. Door generaal De Charette, den eersten kommandant der Franco-Belgen, was eene uitnoodiging gestuurd aan zijne voormalige strijdmakkers om den 28en Juli op zijn kasteel deze gedenkwaardige gebeurtenis te komen vieren. Honderden zouaven uit Frankrijk, België, Ierland, Nederland, Canada enz. hadden zich naar Basse-Motte, nabij St. Malo, begeven ter bijwoning van het jubelfeest, dat overprachtig was en door een heerlijk weder begunstigd werd. Ten 10 ure 's morgens werd door Mgr. Sacré, deken der Antwerpsche hoofdkerk en gewezen aalmoezenier der pauselijke zouaven, aan een altaar in den hof des kasteels eene plechtige mis opgedragen, die door verscheidene duizenden personen bijgewoond werd. Vervolgens had een banket plaats van meer dan 1600 koeverten, waarop generaal De Charette eene schitterende redevoering uitsprak en Mgr. Sacré eene treffende aanspraak hield, die op al de aanwezigen den grootsten indruk maakte. De hartelijkste broedergenegenheid heerschte bij dit gedenkfeest en het was slechts met een beklemd hart dat de voormalige wapengezellen van elkander afscheid namen om in rijtuig langs de ongebaande omstreken van

Basse-Motte de verschillende standplaatsen van de ijzeren wegen te bereiken, die hen naar hunne woonplaatsen terugvoeren moesten.

De twee ingestorte huizen op de houtmarkt te Keulen.

Eene verschrikkelijke ramp had den 24 Juli te Keulen plaats. Kort na den middag zijn twee logementhuizen der Houtmarkt, die door 16 familiën, bestaande uit 60 personen, bewoond werden, met een ijselijk gedreun ingestort. Zoohaast de dichte stofwolk, die van tusschen de puinen opsteeg, zich eenigszins verspreid had en toeliet het tooneel der ramp te overzien, snelden de voorbijgangers en geburen onmiddellijk toe om de ongelukkigen, die onder de instorting begraven waren, hulp te bieden. Verscheidene vrouwen en kinderen konden dadelijk door hen bevrijd worden. De pompiers, die spoedig ter plaats waren, richtten den reddingsdienst doelmatig en geregeld in. Eerst na twee volle dagen van onvermoeid en onafgebroken ontruimingswerk had men de volle overtuiging, dat al de slachtoffers van onder de puinen waren uitgehaald. Men had toen acht lijken en een dertigtal gekwetsten gevonden, van welke laatste daarna nog een paar overleden zijn en andere zich thans nog onder geneeskundige behandeling bevinden.

Zooals bij de meeste geweldige rampen het geval is, werd ook hier het liefdadigheidsgevoel van de medeburgers der getroffenen levendig opgewekt: weldra werden inschrijvingslijsten in omloop gebracht en liefdadigheidsfeesten ingericht om de weduwen, weezen en de van alle have beroofde ongelukkigen ter hulp te kunnen komen. Deze lofwaardige pogingen zijn boven verwachting geslaagd en zoo zal ten minste een gering gedeelte des onheils kunnen hersteld worden.

Vrijheid.

Burgerlijke vrijheid.

'Vrijheid!' Dat is een machtig woord;
Ik heb het in ieders mond gehoord;
Het klinkt langs de velden, gromt in de steden
En schalt als een leus uit het verre verleden.
Heur naam is een schild en voor troon en voor koning,
Heur naam beschut der burgeren woning.
En een ieder is vrij. Volkomen? Misschien.
O mocht ik u, Vrijheid! zoo ook eens zien.

Geestesvrijheid.

'De stof is knecht.' De stof is niet vrij.
'De geest is koning.' De geest is niet vrij;
Hij dwaalt en faalt, en tast in het rond,
Bekijft en betwist den onzekeren vond.
Zoo dient hij de dwaling en ligt hij gebonden,
Onvrij door onmacht en in 't zoeken verslonden.

Beide.

Vrijheid! dan zijt gij maai een machtspreuk.
Geestes zwakheid maakt op uwe rechten inbreuk;
Vrijheid! gij wordt slavinne in der dwingershand;
Vrijheid! gij zijt geen koninginne in mijn vaderland.
En de macht der driften legt u aan banden,
Gij zijt een spel in ieders handen.

Zielevrijheid.

En toch bestaat gij, in 't harte der braven;
Maar rust er stil en diep in begraven,
Daar hebt gij uw troon en heerscht in 't geweten;
Want vrij is die ziel, al ligt zij in keten.
Maar eens komt de dag en breekt zij heur banden,
En stijgt, met de vrijheid, naar betere landen.

ALFONS DEKKERS.

Over de gymnastiek.
(*Vervolg.*)

De gymnastiek als kunst beschouwd bevat:
1°. De actieve- of spierbewegingen,
2°. De passieve bewegingen,
3°. De rust.

De actieve oefeningen behelzen al die spelen, waarvoor spierbeweging noodzakelijk is zooals: loopen, wandelen, springen, dansen, worstelen, schermen, zwemmen, enz. enz. Deze oefeningen doen de spieren in om vang toenemen, versterken de ledematen en geven haar eene bijzondere behendigheid om allerlei bewegingen uit te voeren. Men staat verwonderd, hoe zwakke jonge lieden met een teeder gestel, na eenige maanden oefening, uit de gymnastiekschool sterk en krachtig terugkeeren; zware, luie en werkelooze personen doen er eene ongelooflijke lichtheid en buigzaamheid op. Kortom, men kan zeggen, dat de gymnastiek der spieren behendigheid en stoutheid verkrijgen en de kracht vermeerderen doet.

De passieve oefening omvat alle bewegingen, die men neemt, als men zich doet dragen.

De spieren zijn in rust, maar de beweging, opgewekt door het voorwerp, waarin men zit of ligt, deelt zich aan het lichaam mede, doordringt de organen en wijzigt hunne verrichtingen: - draagstoelen, draagbaren, rijtuigen met en zonder veeren, schommels, zwemmen, rijden enz.; de trillingen en schokken door het dragen veroorzaakt, zijn voor alle verrichtingen in 't algemeen nuttig, in 't bijzonder voor die der spijsvertering en voeding. - De *rust* oefent op onze organen een verzwakkenden invlsed uit, die hunne levensuiting doet dalen.

Het lichaam bevindt zich onder de macht van de drie volgende toestanden; of het beweegt zich zelf, of het ontvangt de beweging uit eene vreemde bron of het is in rust.

In de rusturen herstelt de natuur het verlies, dat men door den arbeid verloren heeft; als die rust eventwel te lang duurt, ontstaat er verzwakking en de wezenlijke verrichtingen van het leven worden gestoord. De natuur heeft derhalve, om die verzwakkende oorzaken te verwijderen, voor iederen leeftijd eene instinctmatige

gymnastiek ingesteld. - In de eerste kindsheid werken de schommelingen, die de moeder den zuigeling mededeelt op zijne teedere organisatie, maar zoodra het kind zijne ledematen kan bewegen, ziet men, dat hij ze naar alle kanten verplaatst. - In de jongelingschap zijn de bewegingen zoowel vlug als afwisselend; jongelieden van eene bijzondere beweeglijkheid en prikkelbaarheid kunnen niet lang in rust blijven. - In den volwassen leeftijd geven de menschen zich uit hun zelven, volgens hun smaak, aan spelen van allerlei aard over; het is nu het geschikte oogenblik hen aan regelmatige oefeningen te onderwerpen.

Men moet wel in 't oog houden, dat de noodzakelijke, onvermijdelijke voorwaarde om te gelijker tijd de krachten en de schoonheid der vormen te ontwikkelen, daarin bestaat, om de oefeningen af te wisselen. Zij moeten zoo ingericht zijn, dat ze regelmatig over de verschillende spieren van de romp en de ledematen verdeeld worden. De ondervinding leert, dat men nooit bij uitsluiting een enkel lid, een enkel orgaan moet oefenen, en de anderen tot eene gedwongen rust doemen; hiervan zou het gevolg zijn, dat gene een verbazenden omvang zouden verkrijgen, deze daarentegen zwak zouden blijven en aldus eene onbevallige tegenstelling te weeg brengen. Al de beroepen, die eene bepaalde, onophoudelijke werkzaamheid van een lichaamsdeel vereischen, bewijzen dit voldoende. Zoo hebben dansers van beroep de beenen meer ontwikkeld dan hunne armen en borst, die in ontwikkeling zeer ten achteren zijn. Pakkedragers hebben verbazende schouders in vergelijking met hunne zeer dun gevleeschde beenen enz. enz.

We wilen hier zeer beknopt de voornaamste gymnastiek-oefeningen aanstippen.

Actieve bewegingen.

De *gang* is de eenvoudigste, alsmede de natuurlijkste van alle physische oefeningen; hij brengt de beenspieren en die van den tronk en der armen in werking. Wij moeten hierbij opmerken, dat de beweging der armen naar achteren en voren, in omgekeerde reden staat tot die der beenen, zoodat de bovenste ledematen tot balanceerstukken voor het lichaam dienen. De gang op een hellend terrein, hetzij men omhoog of omlaag gaat, vereischt meer inspanning der spieren dan op den vlak-

ken grond. Als men stijgt, wordt het lichaam naar voren gebogen, als men daalt, kromt men den rug naar achteren, men buigt de knieën, en de schreden worden korter. Het is zeer goed, dat men zich van tijd tot tijd matig aan die beide soorten van gang gewenne.

HANGENDE BRUG OVER DE EAST-RIVIER, TUSSCHEN NEW-YORK EN BROOKLYN.

De gang is voordeelig voor de meeste verrichtingen van ons lichaam; hij wekt den eetlust op, is de spijsvertering behulpzaam, begunstigt den bloedsomloop, en vermeerdert de huiduitwaseming. Maar, hoe voordeelig de gematigde gang voor onze verrichtingen moge zijn, des te nadeeliger is voor haar de gedwongen marsch, wegens de vermoeienis, afmatting en uitputting, die zij na zich sleept

De *wandeling* of gematigde ging verbetert treurig gestemde en verdrietige karakters, zij geeft afleiding en maakt somtijds vroolijk; zij komt ledige menschen te hulp en bezorgt hun afleiding. De wandeling op lachende plaatsen, onder schoon lommer, langs den zoom van een bosch, in het midden van weilanden, met bloemen versierd, verdrijft de zorgen van den geest, sombere denkbeelden en vlagen van zwartgalligheid; het gebeurt dikwijls, dat hij, die zijne woning treurig en zedelijk gedrukt verlaat, haar na de wandeling betreedt met eene zoete vreugde in 't hart. De redenen van die verandering ontstaan door eene opwekking, die haren zetel in het spierstelsel heeft; gedurende die op-

HET ZOUAVENFEEST TE BASSE-MOTTE. - Toespraak van generaal De Charette.

wekking hebben de hersenen rust, en die verrichtingen, welke tot het gebied des gevoels behooren, verkeeren in een aanmerkelijk verslapten toestand.

Daar de gang en de wandeling natuurlijke oefeningen zijn, die niet door woorden kunnen verklaard worden, hebben de modernen ze niet in de gymnastiek opgenomen; we hebben er van gesproken om de aandacht op het nut en de noodzakelijkheid er van te vestigen.

De gymnastiek als kunst beschouwd, kan in drie klassen verdeeld worden.

De eerste klasse bevat den *loop*, het *springen*, *worstelen* en verder hunne onderafdeelingen.

De tweede klasse bevat de kunst van *zwemmen*, *werpen*, op eene bewegelijke smalle plank *loopen*, *klimmen*, *zich ergens aan hangende houden*, *balanceeren*, en een volmaakt *evenwicht* te bewaren.

Tot de derde klasse behooren de krijgsoefeningen, de gymnastische *pas*, *schermen*, *paardrijden* en *voltigeeren.*

(*Wordt vervolgd.*)

Misdadig uit Moederliefde.
(*Slot.*)

Wanneer de storm de sneeuwvlokken bont door elkander joeg, wanneer de wegen hoog besneeuwd waren, dan gingen de mannen over het gebergte, en al loerden de grensjagers voortdurend op hen, Lange-Hans was te waakzaam, nooit werden zij betrapt. Na den gelukkig volbrachten tocht lagen zij rustig in de kleine hut boven het dorp en niemand vermoedde hunne aanwezigheid daarbinnen. De deur was als altijd gesloten, de vensterluiken stonden half open. Langzamerhand verstreek de winter. De bergstroomen begonnen te ‘bloeien,’ dat wil zeggen, zij voerden het sneeuwwater van de bergen naar beneden. De dalen begonnen groen te worden en zelfs de dennen hooger in het gebergte hadden hun sneeuwmantel reeds afgeschud. In de kleine woning van den smokkelaar stond Frans en zijn blik zweefde naar buiten door het kleine venster, dat op het kerkhof uitzag. Droevige gedachten stegen voor zijn geest op; hij blikte op zijn vervlogen leven terug... het was eene lange aaneenschakeling van bitter lijden.

Die daar ginds waren gelukkig, hij zou gaarne bij hen geweest zijn, bij zijne moeder. In deze mijmeringen verdiept was hij dichter voor het venster getreden, want hij dacht er niet aan, dat zijne tegenwoordigheid in het dorp geheim moest blijven; hij verbeeldde zich door de ruiten den aardheuvel te zien, waaronder zijne geliefde moeder rustte. Hij had ook niet opgemerkt, dat een mager gezicht boosaardig grijnslachende in het lage vertrek blikte en daarop snel verdween; hij stond vlak voor het venster, had de handen gevouwen en prevelde zacht een gebed voor haar, die daar rustte op den doodenakker en voor zich zelven, den armen zondaar.

Eindelijk keerde hij zich om en ging het vertrek op en neder in afwachting van Hans, die uitgegaan was om noodzakelijke inkoopen te doen; door het venster ziende of zijn vriend nog niet kwam, ontwaarde hij twee gendarmen, die op de hut afkwamen. Dit kon slechts hem gelden; hoe wist men echter dat hij hier was?... Maar hoe dit

ook ware, hij moest voort. Snel besloten schoof hij den grendel voor de voordeur en toefde nog even in het vertrek; zijn plan was, zoodra de gendarmen aan de voorzijde toegang vorderden, door de achterdeur te ontsnappen en het woud te bereiken.

Reeds bonsde de eerste kolfstoot op de toegegrendelde voordeur; nu beproefde hij den grendel aan de achterdeur weg te schuiven; hij meende dat dit gemakkelijk zou gaan, maar het mocht hem niet gelukken. Een oogenblik stond hij radeloos; voort moest hij, het kostte wat het wilde. Met alle kracht trok hij aan het vastgeroeste ijzer, knarsend vloog het terug. De beide gendarmen moesten het geluid gehoord hebben. Zij luisterden even; daarop sprong de oude deur uit hare voegen: zij hadden er met het gansche gewicht van hun lichaam tegenaan geduwd. Zij traden binnen, hun blik viel op de openstaande achterdeur. - Dáár, dáár loopt hij! De eene wees met den vinger naar buiten, en beiden snelden in die richting voort.

Ja, dáár liep Frans, gejaagd als een wild dier, en trachtte het woud te bereiken; maar hij had in de haast den slechtsten weg gekozen, bergop, over een weeken, leemigen grond, waarin de voet vastklemde. Een der gendarmen begreep dat het er op aankwam vóór den vluchteling het woud te bereiken en hem den toegang daartoe af te snijden. De rechtstreeksche vervolging opgevende, ijlde hij regelrecht op het woud toe. Frans stond, diep den adem ophalende, even stil, maar er mocht geene minuut verloren worden. Reeds was hij het woud nabij, daar gleed zijn voet uit.... de gendarm was hem voor; hij kon niet meer voorwaarts, hij moest naar het dorp terug. In vliegende vaart, met hijgende borst stormde hij terug, en in wilde sprongen zijne vervolgers hem achterna. Hij wist ternauwernood meer welke richting hij volgde; daar stond hij voor de uitgebrande muren van het molenhuis. Hij kon niet verder. Er was geen tijd tot beraad; met inspanning van al zijne krachten klom hij over den lagen muur en ademde vrijer, toen hij binnen de ruimte stond. In den windmolen was een klein vertrek, dat vroeger niet bewoond werd, want het was vochtig en kil en diende slechts voor bergplaats van ouden rommel. Er schemerde licht door het kleine venster. Frans trad binnen zonder aan te kloppen.... hij stond voor den bergmolenaar, die verschrikt opgesprongen was, want de man die voor hem stond, achtte hij reeds lang achter slot en grendel.

'Molenaar, gij moet mij verbergen!' bracht de jonkman hijgende voort.

IJskoude verachting teekende zich op het gelaat van den molenaar.

'Ik u verbergen, u den brandstichter, die mij tot een bedelaar gemaakt hebt?'

'Wie heeft mij tot dengene gemaakt, die ik nu ben?' beet Frans hem woedend toe. 'Wie heeft er mij toe gedreven, dat ik den grenswachter verwondde, dat ik mijne moeder onder de aarde bracht, dat ik tot gevangenisstraf veroordeeld werd, dat ik een landlooper werd, dat ik nu een vervolgde vluchteling ben?.... Gij, gij en wederom gij!... Gij moet mij verbergen, bij den eeuwigen God, anders stoot ik u zonder erbarmen neder!'

Een mes flikkerde in de hand van den smokkelaar; de oude woekeraar verbleekte.

'Als zij aankloppen, zult gij antwoorden, dat ik niet hier ben; u zal men wel gelooven!'

Ter zelfder tijd werd er aan de deur geklopt.

'Maak open, bergmolenaar, de smokkelaar dien gij verraden hebt, moet bij u zijn!'

De rechterhand van den smokkelaar omvatte met ijzeren greep den arm van den molenaar, de linker hield het mes omhoog.

'Mijn vijand zal bij mij geene schuilplaats komen zoeken,' antwoordde de oude met gesmoorde stem.

‘Hij heeft gelijk,’ sprak een der gendarmen buiten, ‘hij moet verder het dorp in zijn!’

Beiden verwijderden zich ijlings. Frans ademde lichter en liet den arm van den oude los.

‘Ik dank u, bergmolenaar, doch onze rekening is nog niet vereffend. Gij hebt slechts uw verraad weder goed gemaakt!’

Frans verwijderde zich na eenige oogenblikken. Nauwelijks was hij weg, of de molenaar wikkelde zich in een ouden mantel en ijlde zoo stil mogelijk zijn vijand achterna, die zich weldra in de schaduw van het woud verloor en nu met verruimd hart zijn weg vervolgde naar de kruiskloof zonder de gebukte gestalte te bemerken, die hem spookachtig van boom tot boom nasloop...........................

In de kruiskloof brandde een klein vuur, bij hetwelk twee mannen zaten, Hans en Sepp de kruidenzoeker. Hans was verdrietig; hij meende dat zijn vriend weder gevangen was en juist heden, nu er eene groote smokkelpartij beraamd was. Beiden staarden stilzwijgend in den gloed, die knetterend de dorre takken verslond, waarmede zij dien voordurend voedden. Plotseling trad de zooeven nog gevangen gewaande te voorschijn en verheugd staken de beide mannen hem de handen toe. Frans zette zich bij het vuur en verhaalde zijn wedervaren; het verraad van den molenaar ontlokte Frans een zware vloek. Daarop begon de sluiker van de voorgenomen smokkelpartij te spreken. Hij sprak halfluid, de beide anderen luisterden gespannen naar zijne woorden. Het moest eene gevaarlijke maar zeer winstgevende onderneming zijn, want toen de spreker geëindigd had bleven zij stilzwijgend en onafgewend in het vuur staren. Zij hadden ook niet bemerkt hoe eene donkere gedaante van boom tot boom naderbij sloop en hun gesprek beluisterd had; thans verdween zij weder in het dichte woud.

‘En wij zouden alleen met ons drieën de zaak uitvoeren?’ begon Frans na eene poos.

‘Hoe komt gij op die gedachte? Nog vijf mannen, ervaren in het vak, nemen er aan deel. Gelukken moet het, want geene levende ziel vermoedt er iets van en deze nacht is er geheel voor geschikt.’

De mannen verzonken in gepeinzen. Het was doodstil in het woud en men hoorde niets dan het zachte knetteren der vlammen.

De molenaar was intusschen in den grootsten haast door het woud naar de naaste grenswachterspost geijld: hij had zijn vijand in zijne macht, nu zou hij hem niet ontsnappen. Hij verhaalde den commandant wat hij afgeluisterd had.

‘Het vierde gedeelte van hetgeen het opbrengt bekomt gij, indien het waar is; dat zou eene vangst wezen, gelijk wij nog nooit gedaan hebben. En enkel deze drie mannen? Zijt gij daar zeker van?’

‘Zeer zeker!’

‘Uitmuntend!’ riep de commandant uit, en liet den oude gaan. Kort daarna verlieten vier mannen, volledig gewapend, het grenswachtershuis en gingen het gebergte in. Hun scheen een bepaald punt aangewezen te zijn, want zonder dat een hunner een woord sprak, stonden zij alle vier te gelijk stil. Het was eene woeste plek. Wild struikgewas en kreupelhout groeiden tusschen de hooge boomstammen, waarachter de vier mannen stonden. Hunne oogen zagen scherp uit naar den kant van een heuvel, die door eene kleine, alleenstaande groep boomen kenbaar was en waarlangs een onbegaan voedpad voerde.

Er verstreek een geruime tijd zonder dat zij iets bespeurden. Eindelijk ritselde het achter hen in het woud, zij keerden zich om - het was licht genoeg om eenige gestalten

te ontwaren, die niets kwaads vermoedend, met zware pakken beladen, door het kreupelbosch drongen.

Een donderend ‘halt’ weerklonk. De sluikers stonden stil, zij konden hunne kostbare vracht zoo maar niet voetstoots afgeven. Eene seconde was genoeg om het kleine aantal hunner tegenstanders te bemerken; zij stonden als uit staal gegoten en trokken de geladen pistolen uit den gordel. De maan verdween juist achter eene dikke wolk, maar de beide partijen hadden elkander gezien en schot op schot knalde door het woud. De grenswachters, die slechts tegenover drie smokkelaars meenden te staan, bespeurden met schrik die overmacht.

‘De schoft van een molenaar heeft gelogen!’ riep een hunner uit, en zij kozen het hazenpad, nadat er eenige schoten gewisseld waren.

De grenswachters hadden slechts weinige schoten afgevuurd, maar een daarvan had goed getroffen. Op het mos lag Frans uitgestrekt, met de hand tegen het hart gedrukt en met bloed overstroomd. Hans knielde naast hem neder en hield zijne rechterhand vast. De gekwetste kon nauwelijks spreken, zijn blik viel op zijn hoed, die naast hem lag. Haastig vatte hij dien op en trok er een verdord bloementuiltje af, hetwelk er aan bevestigd was.

‘Breng dit aan het meisje, waarvan ik u

vertelde... zeg haar... dat ik... haar laat groeten... tot...' Hij voleindigde niet, eene hevige trilling schokte zijne ledematen, zijne hand greep krampachtig in het mos, hij rekte zich lang uit.... hij was niet meer.

De sluikers stonden met ontbloote hoofden om hem heen en prevelden een kort gebed voor de rust zijner ziel, terwijl de maan op het bleeke, kalme aangezicht van den doode een tooverachtig mat schijnsel wierp.

Den volgenden dag begroeven de sluikers het lijk bij de kruiskloof. In het dichte lommer van het woud lieten zij hem zinken in de koele aarde, den armen jonkman, die zooveel geleden had, wien de kinderlijke liefde tot een eerste vergrijp gevoerd had en eenmaal, dat gevaarlijk pad betreden hebbende, daarop moest voortgaan en nu zoo ellendig om het leven kwam.

Hans bracht de verdorde bloemen aan de herderin. Toen zij den dood van Frans vernam, brak zij in een tranenvloed uit - thans was haar eensklaps het gevoel duidelijk geworden, dat zij den overledene had toegedragen. Zij hield zijne nagedachtenis in eere en bleef haar geheele leven lang ongehuwd.

Eenigen tijd daarna vond men den bergmolenaar vermoord in zijne kamer en het mocht der politie, ondanks de ijverigste nasporingen, niet gelukken den dader te ontdekken. Van Lange-Hans vernam men sinds niets meer.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Ruth,' ging de kwaker voort, 'ik heb dit kind uit de golven gered en beloofd er voor te zullen zorgen. Zij gelijkt veel op onze overledene Lucy, en zegt Onze Heere Christus niet: "Laat de kinderkens tot mij komen?" En waarlijk, Ruth, zullen wij niet aan het goddelijke voorschrift gehoorzamen en ons, zooveel het in onze macht staat, de ongelukkigen en verlatenen aantrekken? En bedenk daarbij,' dus besloot hij met eene lichte trilling van aandoening in zijne stem, 'dat het kind blind is!'

Tranen van medelijden welden op in de oogen der vrouw, en Klara in hare armen nemende, sprak zij liefdevol: 'Arm kind, ik wil voor u eene moeder zijn!'

De kwaker lachte vergenoegd. 'Ik wist wel, Ruth, dat gij zóó antwoorden zoudt,' hernam hij. 'Het is een zacht, bedaard klein ding, en ofschoon zij blind is en bijna geen Engelsch verstaat, heb ik mij zeer goed aan haar begrijpelijk kunnen maken.'

'Welk een verschrikkelijk lot,' zuchtte Ruth, 'van ouders, vaderland en oogenlicht beroofd te zijn! Doch kom, gij zult er wel behoefte aan hebben om wat te gebruiken!'

Zij gingen gelijkvloers eene schoone, luchtige kamer binnen, die op den hof uitzag en met hare heldere, witte gordijnen een gezelligen en huiselijken aanblik aanbood. Aan eene met een sneeuwwit servet bedekte tafel, waarop een smakelijk ontbijt gereed gezet was, namen zij plaats. Klara zat rechts van de huisvrouw en links van Edwin, die haar nieuwsgierig aanzag. Het kind had tot dusverre nog niet gesproken.

'Edwin,' zeide Mr. Hawkins lachend tot zijn zoon, 'gij moet uwe zuster onderrichten, hetgeen u, naar ik vrees, aanvankelijk wel wat zwaar zal vallen.'

'Ik kan het beproeven, papa,' antwoordde Edwin, wien het vooruitzicht om voor schoolmeester te spelen klaarblijkelijk scheen te bevallen, en zich tot Klara wendende, zeide hij langzaam, elk woord nauwkeurig afmetende: 'Gaat het goed, zusterlief?'

Een lachje vloog over haar gelaat en dit den knaap toewendende, antwoordde zij: ‘Zeer goed, ik dank u!’

Het verheugde Edwin, dat zij hem verstond.

‘En weet gij, dat gij nu een broeder hebt?’ vroeg Mr. Hawkins, ‘en waar hij zit? Hier?’

Klara had den klank der stem gevolgd, doch zich wederom naar Edwin keerende en zijn gezicht met hare kleine hand aanrakende, streek zij er langzaam overheen. Daarop dacht zij even na en sprak: ‘Gij zijt hier.’

Vrouw Ruth zoowel als Mr. Hawkins hadden dit kleine tooneel met genoegen gadegeslagen, terwijl Edwin eenigszins verbluft opzag.

‘Zij is, in weerwil van hare blindheid, tamelijk handig,’ merkte Mr. Hawkins aan, ‘hare vingers vervangen in een hoogen graad haar ontbrekend gezichtsvermogen; eene wijze voorzorg van God, die den gebrekkigen in vele opzichten eene schadevergoeding verleent. Gij zult zien.’ En hij zeide langzaam: ‘De tas staat voor u, Klara!’

Het kind raakte voorzichtig met de toppen der vingers de tafel aan, langzaam schoven ze over de servet, eindelijk beroerden ze de tas, die zij daarop langzaam aan de lippen bracht en even voorzichtig weder neerzette.

Ruth was geheel opgetogen en het hoofd van het kind tusschen hare handen nemende, kuste zij haar op den kleinen mond.

De deur, welke niet in het slot was, ging in dat oogenblik open, en de Newfoundlander sprong de kamer binnen en op den knaap toe.

‘Pitt heeft honger en wil ook zijn ontbijt hebben,’ riep Edwin lachende; ‘hier Pitt, wees stil!’

Pitt vleide zich naast hem neder en verorberde de hem toegereikte beten, terwijl hij Klara eenigszins verwonderd aankeek.

Mr. Hawkins verhaalde intusschen aan zijne vrouw hoe hij het kind gevonden had en daarop overlegde de wakkere menschen met elkander, hoe zij het beste voor de wees konden zorgen.

En nu vingen voor Klara in dien vreedzamen huiselijken kring dagen van geluk aan, welke haar den tijd, dien zij bij de jodin doorleefd had, als een akeligen droom deden toeschijnen.

Vrouw Ruth, die nog altijd om hare Lucy treurde, gevoelde welhaast eene moederlijke liefde voor Klara, eene liefde, welke voor een kind op dien leeftijd zulk eene behoefte is, en die zij, van nature zoo hakende naar sympathie, uit de volheid haars harten beantwoordde.

Zij was eene groote lieveling geworden van Mr. Hawkins, die op schoone dagen met haar ging wandelen en haar hierbij poogde te onderrichten. Edwin begon eveneens en wel onder groote moeielijkheden, zijn onderricht, hetwelk bij Klara's blindheid en zijne onbekendheid met de Duitsche taal, natuurlijk in den aanvang slechts bescheidene vruchten droeg.

Het verstand van het kind was echter ongemeen scherp, ook is het zieleleven der blinden als eene vergoeding voor den treurigen nacht, welke hen tijdens hun gansche leven op deze aarde omgeeft, gelijk bekend is veel sterker.

Edwin was trotsch op zijn ambt van beschermer en steeds bereid haar op hare wandelingen, waarvan zij zeer veel hield, te vergezellen. Het was een allerliefste en te gelijk treurige aanblik, de beide kinderen, langzaam hun weg vervolgende, op de kust te zien toegaan en de zorgvuldigheid van Edwin waar te nemen, die zijne opmerkzaamheid tusschen Klara en den grond deelde, om haar voor vallen te

behoeden. Pitt, die na lang aarzelen het grootste gedeelte zijner gehechtheid op Klara had overgedragen, trippelde met hangenden staart achter de kinderen aan, en zijne schrandere, op hen gerichte oogen schenen te zeggen: ‘Weest onbezorgd, ik waak over u.’

Klara had Edwin dikwijls gevraagd van waar het ruischen van den wind kwam, en toen het dezen ten laatste gelukt was haar te verklaren, dat het naar zijne meening van de zee herkomstig was, had zij hem verzocht haar daarheen te voeren.

Zoo had hij haar menigmaal naar de kust geleid en een door rotsen beschut plekje had zij als haar lievelingsoord verkoren. Daarheen begaven zij zich dikwijls, en zonder een enkel woord te spreken kon Klara, zoolang zij daar vertoefden, onafgebroken zitten luisteren naar het ruischen der baren, terwijl een gevoel van oneindige treurigheid zich in hare trekken afspiegelde. En wanneer er onverwachts een storm opkwam en Edwin tot terugkeer vermaande, scheen zij slechts ongaarne mede te gaan. Zwijgend en met gebogen hoofd, stapte zij dan naast Edwin voort, klaarblijkelijk naar niets anders dan het huilen van den wind luisterende. Somtijds begon zij vrouw Ruth van haren vader en haren broeder te verhalen, doch daar zij dan steeds zeer treurig werd, beijverde zich de goede vrouw, die voor haar eene liefdevolle moeder was, haar van dat smartelijk onderwerp af te brengen.

Mr. Hawkins was een welgesteld man, die vroeger eene zaak in Londen gehad had, doch sedert den dood zijner dochter stil op het land was gaan leven. Het deed hem een onuitsprekelijk genoegen, eenige gelijkenis tusschen Klara en zijne overledene dochter ontdekt te hebben, eene gelijkenis, die misschien enkel in zijne verbeelding bestond. Hoe dit ook zij, de waardige kwaker en zijne vrouw hadden Klara spoedig zoo lief gekregen, dat zij met schrik aan de mogelijkheid dachten, haar aan hare ouders terug te moeten geven. Zij deden al het mogelijke voor het kind. Mr. Hawkins liet haar door een beroemd oogendokter onderzoeken, die hem echter geene hoop gaf.

Klara had nu reeds zoo vele vorderingen in de taal gemaakt, dat zij zich met Edwin onderhouden kon, die haar met elken dag meer toegenegen werd. De kinderen waren na de thee vandaag weer naar hunne lievelingsplek aan de zee gewandeld, door den trouwen Pitt gevolgd.

Edwin had met groote moeite eene zodenbank gemaakt, op welke zij zich neerzetten, terwijl Pitt zich behaaglijk aan hunne voeten op het gras uitstrekte.

Het was een heldere, doch eenigszins winderige Septemberdag. Dicht voor hen breidde zich de onmetelijke oppervlakte der zee uit, op welke zich nu en dan een zeil vertoonde en dan weder in de verte verdween. De zon wierp hare laatste stralen op het water en zonk van lieverlede aan den gezichteinder weg. Ongemerkt trad de schemering in, een nevel steeg uit het water op en hulde de zee, het landschap en het verschiet in zijnen ondoordringbaren sluier. De golven bespoelden onafgebroken de kust en verwekten een eentonig, eigenaardig geruisch.

De beide kinderen zaten vertrouwelijk met elkander te praten.

Nu en dan brak de wind met een klagend geluid tegen de rotsen.

‘Waarom zijt gij opeens zoo stil?’ vroeg Edwin na eene langere poos.

Klara had het hoofd vooruitgestoken en scheen te luisteren.

‘Hoort gij de stem?’ fluisterde zij hem toe.

Edwin zag om zich heen, de verbazing maakte hem sprakeloos.

‘O! die zelfde stem, Edwin,’ ging zij voort, ‘hoor ik in den nacht en thans hoor ik haar in den wind!’

‘Lieve Klara, gij vergist u, ik hoor niets!’ onderbrak haar Edwin.

‘Neen, ik ken haar goed. Weet gij wier stem het is?’

‘Wier stem?’

‘Van mijne mama, die dood is,’ fluisterde het kind. ‘Ik zie haar menigmaal. Als ik slaap, komt zij tot mij en breidt hare armen naar mij uit....’

‘Klara, Klara!’ onderbrak haar Edwin eenigszins bevreesd.

‘Zij lacht mij toe en roept: ‘“Kom, mijn kind, kom!” Daar is zij, ziet gij haar niet?’ vroeg zij, met hare hand naar de wolken wijzende. ‘Zij wenkt mij, Edwin, en ik kan niet komen.’

En het kind, welks zenuwgestel in een vroegen leeftijd reeds zoo hevig geschokt was, barstte in tranen uit.

Edwin bracht haar door liefkozingen tot bedaren.

‘Mama zal ongerust worden, Klara; het be-

gint te schemeren; wij moeten naar huis.'

Klara streek met de hand over hare nog vochtige oogen en stond op en elkander bij de hand vasthoudende, namen de kinderen den terugweg aan, vergezeld van Pitt, die hen door allerlei lustige, dartele sprongen poogde op te vroolijken. Na eenigen tijd brak Klara het zwijgen en begonnen de kinderen te praten.

'Hugo zal ons nog wel eens den een of anderen dag komen verrassen,' sprak Edwin bemoedigend op een gezegde van Klara.

Klara loosde een diepen zucht; zij vleide zich daaromtrent niet met de geringste hoop.

Een man ging op dat oogenblik langs hen heen. Hij beschouwde Klara met een liefdevollen, treurigen blik en oogde haar lang weemoedig na, toen zij voorbij was.

'Zij is gelukkiger dan zij met mij zijn kon,' morde de man smartelijk; 'zij vermoedde niet, dat zij haren vader bijkans aanraakte! Groote God! zoo ver is het met mij gekomen, dat ik mijn eigen kind vermijden moet, dat ik slechts uit de verte haar lief gezicht beschouwen kan en haar niet als het mijne kan opeischen, wil ik haar niet mede in het verderf storten. Nooit zal zij de donkere wegen der misdaad leeren kennen. Ik heb dit besloten als ik haar hier toevallig voor den eersten keer zag en ik wil haar in de handen dier brave lieden laten.'

En een zacht: 'God bescherme haar' kwam over de lippen van Bachmann, die daarop de tegenovergestelde richting insloeg en zich in den nevel verloor.

IX.

'Zondagmorgen,' riep Schaffner, zich behaaglijk in zijn bed uitrekkende en met welgevallen de stralen der zon gadeslaande, die op den vloer speelden. 'Zijt gij reeds op, Hugo; waarom zoo vroeg?' Hugo was bezig met zich te wasschen en kon derhalve niet dadelijk antwoorden.

DE TWEE INGESTORTE HUIZEN OP DE HOUTMARKT TE KEULEN.

'Ach! gij, jongelieden,' geeuwde Schaffner, 'gij hebt nog geen begrip van de genoeglijkheid des levens, de eene dag is voor u gelijk aan den anderen. Word maar wat ouder, mijn jongen, en gij zult uwe begrippen omtrent dat vroege opstaan des Zondags geheel en al wijzigen.'

'Waarom?' vroeg Hugo glimlachend.

'Waarom? Niets eenvoudiger,' ging Schaffner kalm voort. 'Gij zijt pas een blauwen Maandag in de zaak. Gij spoedt u alle dagen met lust naar het kantoor, zeer prijzenswaardig, voorzeker, maar de gewoonte stompt af, ziet gij. Ik vlei mij, dat ik naar behooren mijn plicht volbreng, ik kom niet de laatste op het kantoor, doch des Zondags verheug ik mij in de gedachte, dat ik onafhankelijk ben, dat ik opsta wanneer ik wil, dat ik doe wat mij bevalt en dat ik noch aan den kalen knikker van Dawson, noch aan brieven of rekeningen hoef te denken. Met andere woorden, ik ben mijn eigen meester.'

In de aangrenzende kamer sloeg eene klok.

'Tien uur,' sprak hij vergenoegd, 'nu is het tijd.'

En uit zijn bed springende, begon hij zich aan te kleeden en zijn toilet te maken.

'Begin maar vast te ontbijten, ik kom dadelijk.'

'Wij zullen na het ontbijt eene wandeling gaan maken,' zeide Schaffner, als hij kort daarop verscheen.

Het was inderdaad een schoone morgen. Ofschoon het eerst in Maart was, was de lucht toch reeds zoel.

'Laat ons den weg naar High Gate inslaan,' meende Schaffner, terwijl zij langzaam de straat afgingen, 'ik houd bijzonder veel van dat gedeelte. Men ziet boomen, die

niet uit eene broeikas schijnen te komen, fraaie hovingen en parken, weelderig groene hagen, met één woord, men laat het voor het meerendeel zoo kazerneachtig gebouwde en door den uit ontelbare schoorsteenen opstijgenden rook gezwarte Londen achter zich en ademt de frissche, vrije lucht in. Ook heb ik dan het gevoel, dat ik werkelijk buiten ben, want hoewel wij hier tamelijk luchtig wonen, is het toch altijd nog de stad.'

'Het is hier zeer fraai,' antwoordde Hugo, de met heggen omzoomde buitenverblijven beschouwende, die aan weerszijden van den weg stonden en met de heldergroene grasperken, de goed onderhouden voor equipages bestemde kiezelwegen, de broeikassen, vijvers, vazen en beelden den voorbijganger den rijkdom des bezitters verkondigden.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 8]

Onze gravures.

De baas is naar de expositie!

DE BAAS IS NAAR DE EXPOSITIE!

Welke Antwerpenaar gaat er niet naar *zijne* expositie? En hoe zou baas Truyens, een sinjoor van top tot teen, dan kunnen nalaten met zijne wederhelft een bezoek te brengen aan de Tentoonstelling? Er is toch juist niet veel werk aan de hand en het kleine karreweitje, dat er nog te verrichten valt, zal Jef, de leerjongen, wel uit de voeten doen. Maar ja wel, werken terwijl de baas voor zijn pleizier uit is, dat gaat maar slecht. En vermakelijk is het genoeg in de expositie: dat weet Jef bij ondervinding, want ook hij is er geweest. De jongen had het geld bespaard, dat hij 's Zondags wint door met de duiven te loopen en juist als hij zijnen frank bijeen had, zag hij de uitvoering aangekondigd van Wambach's Kinderkantate. Dat was een onverwacht samentreffen, een gelukkig buitenkansje voor onzen Jef: de expositie

zien en daarenboven die Kantate hooren, waarin bijna al de kinderen uit zijne buurt, het Schipperskwartier medezongen..... Jef aarzelde geen oogenblik om den tijd van zijn bezoek in de tentoonstelling te bepalen en op den bewusten dag trok hij er van 's morgens vroeg met zijnen frank en een dik pak boterhammen naar toe. Toen de jongen des avonds laat te huis kwam, had hij zich aan dezen voorraad gewis niet overeten, doch des te meer zijne oogen en ooren vergast, zoodat hij blijde was zijn versuft hoofd ter ruste te mogen leggen. Maar de kantate was toch het schoonst van al geweest voor Jef, die zooals men ziet een *musicus* is en in het Schipperskwartier den naam heeft van een eerste *artiste* te zijn op de harmonica. Ook had hij rust noch duur vooraleer hij, door eenige jonge zangers en door zijn goed gehoor geholpen, de frissche melodieën van den Antwerpschen meester op zijn instrument aangeleerd had. En wijl hij daar nu zoo moederziel alleen in den winkel stond en naar een

middeltje zocht om den tijd te korten, herinnerde hem de gulden zonneschijn door het venster en de zingende vogel in het kooitje aan de levenslustige zangen der kantate. Naar zijne woonst over het werkhuis snellen en zijne harmonica halen was voor Jef het werk van een oogenblik, en daar zit de *artiste* nu op de schaafbank en speelt het meeslepende deuntje: '*Naar buiten*, *naar buiten*, *gezellen!*' met een gullen lach op het gelaat, dien hij ook van den toonzetter schijnt afgeleerd te hebben. Of het karreweitje uit de voeten zijn zal als baas Truyens te huis komt is eene andere zaak. Maar iedere patroon weet genoeg dat de muizen dansen als de kat uit wandelen is. De timmerman zal dus het verzuim van zijnen leergast zoo euvel niet opnemen en zich troosten, als hij van het *geïmproviseerde concert* verneemt, met de verzekering van Jef's moeder dat de muziek den jongen in het bloed zit, omdat zijn vader tamboer is bij de *garde-civique.*

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De Hollandsche afdeeling. - De uitstalling der vereenigde Belgische koolmijn-maatschappijen.

Geen volk heeft met meer voorliefde en nationale fierheid aan de inrichting zijner afdeeling op onze Tentoonstelling gewrocht dan onze noorderbroeders. Het is bijna alsof de Hollanders in de eerste Belgische Wereldtentoonstelling de gunstige gelegenheid hebben willen begroeten om aan hunne stamgenooten te betuigen, dat het gansche volk zich aansluit bij het verbond van eendracht en vriendschap door hunnen vorst met België's koning gesloten. Als instinktmatig gevoelt de Hollandsche natie, wier hoop in de toekomst thans grootendeels alleen op een aanminnig vijfjarig prinsesje berust, hoezeer de vriendschap en hulp van voormalige landgenooten haar in moeilijke omstandigheden kan te stade komen. En het was dus eerder uit gekwetste vaderlandsliefde dan uit gekrenkt handelsbelang dat een algemeene roep van ontevredenheid uit Noord-Nederland opging toen de Staten-Kamers uit slechtbegrepen bezuinigingsgeest eene toelage weigerden aan de deelnemers der Antwerpsche Wereldtentoonstelling. Het Amsterdamsche Handelsmuseum maakte zich bijgevolg slechts de tolk van het geheele volk, toen het voorstelde de geheele inrichting der Nederlandsche afdeeling als eene uitsluitend privaat-onderneming onder zijn beleid te nemen, en zoo spoedig werd de oproep van dit komiteit beantwoord dat reeds alles kant en klaar stond, wanneer de Kamers, op hunne eerste stemming terugkeerende, eindelijk eene hulpsom stemden van 25,000 guldens voor de vertegenwoordigers van 's lands nijverheid en handel op de Belgische Wereldmarkt. Koning Willem had intusschen van eerst af duidelijk den wensch doen blijken dat deze vertegenwoordiging eene waardige beantwoording wezen zou van de ruime toetreding, die de Amsterdamsche Tentoonstelling uit België ontvangen had. Ook heeft hij zijne gevoelens van genegenheid en hoogachting voor onzen vorst vernieuwd door het afzenden van twee oorlogskorvetten om koning Leopold bij het inhuldigingsfeest in zijnen naam te begroeten. Jammer dat de ziekelijke toestand van Neerlands' grijzen vorst hem belet heeft die vereerende beleefdheid in persoon te komen bewijzen: het Vlaamsche Antwerpen zou Willem III ontvangen hebben met eenen geestdrift, die nogmaals duidelijk zou hebben bewaarheid dat niet de staatkundige grensafscheiding, maar *de taal gansch het volk is* en dat Vlamingen en Hollanders, onder verschillende

vorstenhuizen, toch altoos kinderen bij ven van dat ééne Nederland, hetwelk aan Maerlant en Vondel het licht schonk.

* * *

De Hollandsche afdeeling was het eerst in orde op onze Wereldtentoonstelling. Met bedaarden ijver en praktischen zin werd hier zonder beslag het werk voortgezet en voltooid, wijl elders niet zelden meer de tong dan de handen in beweging gebracht werden. Hierbij dient echter gezeid dat de Nederlandsche tentoonstellers niet zeer talrijk zijn: men telt in hunne afdeeling slechts 285 inzendingen, een vrij groot getal nogtans voor een volk, dat meer eene natie van zeevaarders, handelaars en landbouwers dan van nijveraars is. Dit laatste wordt dan ook den bezoekers duidelijk herinnerd door de geheele versiering der besprokene afdeeling. Boven de poorten in de middengaanderij is in decoratie-schildering het gezicht van de zee- en badplaats Scheveningen aangebracht, terwijl de binnenwanden van het compartiment behangen zijn met groote kaarten en plans der havenwerken van Amsterdam en Rotterdam, alsmede van ettelijke andere merkwaardige waterbouwwerken, die Holland ten rechte eene wereldvermaardheid geschonken hebben. Deze teekeningen zijn van het grootste belang voor al degenen, die zich in Antwerpen eenigszins met de verbetering onzer haveninrichtingen onledig houden. *Velums*, uit de zachtineenvloeiende Nederlandsche kleuren samengesteld, zijn als overgroote marine-vlaggen ter lichttempering tegen de glazen daken aangebracht. Zij zijn bezoomd met geschilderde friesen, die het Delftsch tegelwerk nabootsen, en waarop de verschillende provinciën en de voornaamste steden door hunne eigenaardig gekleede bewoners voorgesteld worden. Kortom, de geheele Nederlandsche afdeeling heeft dat bepaalde nationale karakter, hetwelk spijtig genoeg in de onze zoo gansch gemist wordt. De politie-dienst is er voortreffelijk waargenomen door acht Hollandsche soldaten, die tevens zorgen dat de spreekwoordelijke zindelijkheid van hun land hier niet te schande gemaakt wordt. Het geheel wordt bestuurd door den H.G. Boelen, in wien wij een bedaard, praktisch en kundig man aantroffen, geheel op de hoogte zijner taak, die met zooveel ingenomenheid als beleefde welwillendheid alle gevraagde inlichtingen geeft betreffende zijn compartiment.

* * *

Bij het bespreken der bijzonderste tentoonstellingen uit de Nederlandsche afdeeling, dienen wij voorzeker de eerste plaats in te ruimen aan het prachtig zilveren drijfwerk van den heer J.M. van Kempen en Zoon, tusschen hetwelk zich de overschoone geschenken bevinden, die koning Willem en koningin Emma ter gelegenheid van hun huwelijk aangeboden werden. Het voornaamste dier prachtstukken, het geschenk der stad Amsterdam, bevindt zich vooraan afgebeeld op nº 4 onzer tweede gravure. Het stelt een overheerlijk middenstuk voor, wiens bovendeel eene vaas vormt, waarin een groote ruiker prijkt. Het voetstuk is versierd met vier vrouwenfiguren, die zinnebeeldig de Nijverheid, de Kunsten en Wetenschappen, den Handel en de Scheepvaart voorstellen. Lager, onder de fijn kristallen *coupes* en tusschen de zeepaarden met *Cupidos*, die de voeten uitmaken van het sierlijke werk, bevinden zich de wapens van Amsterdam en van Waldeck-Pyrmont, het geboorteland der koningin, benevens de opdrachtswoorden. Een bijna even schoon kunstwerk, insgelijks een middenstuk met *candelabres*, werd door de stad 's-Gravenhage geschonken. Het

Nederlandsche Loodswezen en de Zeeofficieren boden het koninklijke paar eene kostelijke zilveren afbeelding van het stoomschip '*Emma der Nederlanden*' aan, terwijl Waldeck-Pyrmont een kunstig gedreven stuk zond, dat de koningin aan haar slot Arolsen herinnert. Al deze en tal andere meesterstukken van drijfkunst maken de uitstalling der H.H. Van Kempen niet alleen tot de bijzonderste van Nederland, maar tevens tot een der merkwaardigste der gansche Wereldtentoonstelling.

In het zoogenoemde koninklijke paviljoen bewondert men de overbekende Deventer-tapijten, fraaie antieke notenhouten meubelen van den heer Janssens, alsook 8 kartons, die bestemd zijn voor den Willemstoren te Dillenburgen en wier goedopgevatte en welbehandelde onderwerpen ontleend zijn aan het leven van Willem van Oranje. Het paviljoen zelf, dat een middeleeuwsch kasteel voorstelt, is echter niet meer dan een middelmatige schouwburgscherm.

De firma Joost Thooft en Labouchère, die alom bekroond werd, treedt op met eene allerkeurigste verzameling van het wijdbefaamde Delftsch porselein, en het huis Lutkie en Smidt met rijk ingebondene boekwerken, van echt Hollandsche soliditeit.

Als bijzondere merkwaardigheden vermelden wij: 1) het torenuurwerk van Addicks, dat op de schoone klokken van Petit en Fritsen het uur slaat in de Tentoonstelling; 2) het zijden builgaas van Legrand en Belain van Haarlem, gebruikt in den grooten stoom molen der Leuvensche maalders, en hetwelk zoo uiterst fijn is dat men de openingjes slechts door het vergrootglas bemerken kan; 3) de vrij nette kleerstoffen door den heer Beraud uit turfvezels, met inmenging eener lichte hoeveelheid katoen, gefabrikeerd; 4) de miniatuur-spijkertjes van den fabrikant Regout, van welke er niet minder dan 360.000 in eenen enkelen kilogram gaan.

De Hollandsche likeuren zijn zoo vermaard en op de Tentoonstelling zoo sterk vertegenwoordigd, dat wij ons niet hebben kunnen onttrekken ten minste eene dezer uitstallingen door de gravure weer te geven. Minder bekend zijn hier de Hollandsche bieren, die weinig in Europa, maar veel naar Indië verzonden worden en van een zeer zuiver fabrikaat zijn. Het brouwsel van de heeren Smits en Cie uit Breda, wier tentoonstelling wij insgelijks in teekening voorstellen, geniet in Noord-Brabant eene allerbeste faam.

Dat de Hollanders niet ten onrechte den naam dragen van op zoetigheden en lekkernijen belust te zijn, bewijst de dubbele rij ingelegde vruchten, koeken en gebak, die men moet doorgaan, om het fraaiingerichte *salon* van den Nederlandschen boekhandel te bereiken. Deze leeszaal schijnt bijna opzettelijk achter dit Luilekkerland van.... toegestopte flesschen geplaatst te zijn om ons in beeldspraak voor te houden dat men zich slechts met vrucht aan de wetenschap wijden kan na alle zinnelijke begeerten overwonnen te hebben.

Het overgroot aantal eeremetalen, dat den Hollandschen uitgevers mocht ten deel vallen, bewijst tot welk een voor ons benijdenswaardige hoogte de boekhandel in Laurens Koster's land geklommen is.

En hiermede zeggen wij voor het oogenblik vaarwel aan de Nederlandsche afdeeling, na zooals de meeste bezoekers, de lekkere advokaten-borrel geproefd te hebben van de firma Cooijmans en Zoon uit 's-Hertogenbosch.

***

Een der belangwekkendste gedeelten der Tentoonstelling is de inrichting der vereenigde Koolmijn-Maatschappijen van België. Deze uitstalling bevindt zich in de internationale gaanderij en beslaat eene ruime plaats zoo boven als onder den

grond. Het middenpunt ervan bestaat uit een kegelvormigen toren van steenkolen, langs welken men neerdaalt in eene kunstige en trouwe nabootsing van eenige kleine aders eener kolenmijn. Men aanschouwt daar de ophalingsmachien, de vervoermiddelen, de onderaardsche paardenstallen, de verschillende wijzen van arbeiden in de onderscheidene schachten, enz.; dit alles verlicht door den flauwen schijn der mijnlampen. Wie nog niet in de gelegenheid geweest is om in eene steenkolenmijn af te dalen, kan zich van deze bij het bezoeken der gezegde gangen een vrij goed gedacht vormen. Rond den toegangszuil zijn straalsgewijze groote tafels aangebracht, waarop zich menigvuldige plans en tabellen van allerhanden aard bevinden, alsmede models van alle mijnwerktuigen, gereedschappen, talrijke stalen van verschillende koolsoorten en al de droge en vloeibare zelfstandigheden, die uit de steenkolen kunnen getrokken worden. Het geheel, dat een zeer eigenaardig aanzien heeft,

is daarenboven met veel goeden smaak opgeluisterd door geschilderde afbeeldingen van mijnwerkers en eenige schoone marmeren borstbeelden van befaamde ingenieurs. Het volgende artikel zal onze lezers verder inlichten

Over de steenkolenmijnen en de mijnwerkers.

Te midden van de antediluviaansche planten, die door den tijd in steenkolen zijn overgegaan, wordt in de schors der aarde een leven geleid, dat aan de nijverheid der menschen het aanzijn verschuldigd is; het is het leven der mijnwerkers, die hun zwaren arbeid in de eeuwige duisternis der mijnen verrichten, en die het grootste gedeelte van hun leven in die duistere katakomben doorbrengen met het uithouwen van de brandstof, die de locomotieven en stoombooten in staat stelt om de oppervlakte der aarde in alle richtingen te doorkruisen, die de duizenden stoommachines in beweging brengt en onze groote steden verlicht.

Op dat onderaardsche leven willen wij thans meer in het bijzonder een blik werpen. Het is nuttig eens te denken aan die arbeiders der duisternis, wier belangrijke diensten onopgemerkt blijven, en waarvan een groot aantal onder den arbeid omkomen, want de dood is den mijnwerker steeds nabij.

In onze dagen heeft het steenkolenverbruik over de geheele aarde het kolossale cijfer bereikt van 170 millioen ton, d.i. 170 milliard kilogrammen. Van deze hoeveelheid levert Engeland (Schotland en Ierland hieronder begrepen) 100 millioen ton; het is zonder twijfel de eerste mogendheid der wereld in dit opzicht. Daarop volgt Pruisen: 17 millioen, vervolgens Frankrijk, België. 12 millioen. Oostenrijk brengt 4 en een half millioen op. Duitschland (buiten Pruisen) is nog minder rijk. Noord-Amerika trekt 17 millioen ton uit zijne mijnen. Daar is de groote voorraad voor de toekomst verborgen.

Dit cijfer van 170 millioen ton vertegenwoordigt eene waarde van twee milliard vijfhonderd millioen franks. Het is meer dan de dubbele waarde der edele metalen, goud en zilver, die de hoofdrol schijnen te spelen in den rijkdom der natiën. Steenkolenmijnen hebben meer waarde dan goud- en zilvermijnen.

De oppervlakte der voornaamste steenkolenbeddingen in de Vereenigde Staten van Amerika is ruim 60.000 K M^2; in Groot Brittannië 30.000 K.M^2; 6.000 K.M^2 in Frankrijk, Pruisen en de overige Duitsche Staten te zamen, en 3.000 K.M^2 in België. Met het oog op de uitgestrektheid der gronden, trekt ons land het meeste voordeel; de opbrengst bedraagt hier 4.000.000 K.G. per K.M^2, in Engeland 3.000.000 K.G. per K.M^2, in Pruisen 2.800.000 K.G en in Frankrijk 2.000.000 K.G. per K.M^2.

Frankrijk is in dit opzicht niet rijkelijk door de natuur bedeeld. De 12 millioen ton (12.000.000.000 K.G.) die het jaarlijks oplevert kunnen niet in zijne behoefte voorzien, het heeft jaarlijks nog 6 millioen ton uit den vreemde noodig.

Men heeft berekend, dat, als geheel Europa met bosschen bedekt was, het jaarlijks ter nauwernood zooveel brandstof zou opleveren als gelijk staat met de verbruikte steenkolen. Van Gibraltar tot Mozambique, van Bombay tot Singapore, van Rome tot St.-Helena strekken zich Engelands steenkolenvelden uit. Gelijk een staatsman in het parlement zeide, behoort de wereld thans aan hem, die haar van steenkolen

kan voorzien, en zijn alle volkeren, welke die brandstof uit het mineraalrijk missen, vassalen van Albion.

Hoe groot is het heir van werklieden, die voortdurend arbeiden om de wereld van warmte te voorzien? Zevenmaal honderdduizend man. Een dergelijk aantal strijders worden dikwijls voor den oorlog te velde gebracht, maar welk leger is van meer belang, dat zich van een houweel bedient of dat het geweer hanteert! Door dit wordt niets gezaaid dan verwoesting, moord en brand, terwijl het andere den vooruitgang bevordert. Het eerste weet zijne manschap ternauwernood bezig te houden, terwijl het tweede uit nijvere arbeiders bestaat. Beiden maken gebruik van kruit, maar het een leeft enkel voor den oorlog en het andere is een heir des vredes.

Evenals alle geschiedenissen, heeft ook die van de steenkolen hare legende. In België, nabij Luik, schijnen omstreeks de twaalfde eeuw voor het eerst steenkolen ontgonnen te zijn door Houillos, een armen hoefsmid van Plénevaux.

De Chineezen, de Grieken en de Romeinen hebben de steenkool gekend, maar geen van allen wisten ze in het groot te exploiteeren. En wij mogen ons daarmede gelukwenschen, want als men voor drie duizend jaar met het ontginnen der mijnen begonnen was, weet ik niet, wat wij thans zouden moeten branden.

België heeft zijn rijkdom en zijn gewicht hoofdzakelijk aan zijne steenkolenbeddingen te danken. Zijn bekken, dat zich van Luik over Namen en Charleroi tot Bergen uitstrekt, heeft eene lengte van 200 K.M. bij eene gemiddelde breedte van ruim 17 K.M. Dat is geene groote uitgestrektheid, maar de steenkolen zijn er in talrijke lagen opeengestapeld.

Hoe wordt de steenkool ontdekt? Als de kolenlaag dicht aan de oppervlakte der aarde ligt, valt het gemakkelijk ze te ontdekken. Maar dat is in het algemeen het geval niet. De steenkool is sinds hare vorming achtereenvolgens met een groot aantal aardlagen bedekt. Doorgaans ligt zij op eene verbazende diepte. Hoe zal de geoloog de aanwezigheid van eene onzichtbare onderaardsche laag steenkolen raden? Het toeval heeft daartoe even dikwijls aanleiding gegeven als de gevolgtrekkingen der geologen.

Zoo werd het steenkolenbekken der Maine in 1813 ontdekt bij het boren van een put in de omstreken van Sablé. Men verwonderde zich daar eene zwarte aardsoort te vinden. De ‘Société des arts’, te le Mans beproefde tijdens eene vergadering de kachel er mede te stoken en bevond dat zij uitstekend brandde. Drie jaar daarna kwam zij bij eene andere putboring weder voor den dag en daarop begon de exploitatie.

Door middel van verbeterde peiltoestellen kan men thans niet enkel fijnen grond, maar prachtige stukken van 20 à 30 kubieke centimeters uit de diepte te voorschijn brengen, waarop men de fossielen uit dien grond en den bouw der aardlagen kan bestudeeren. Door dergelijke peilingen heeft men ook het toenemen van de warmtegraad in de aardkorst waargenomen. Volgens Walferdin bedraagt dit eene graad voor elke 27 M. daling.

Wanneer de peiltoestel het bestaan van eene laag steenkolen heeft aangetoond, begint men aan het boren van putten en het aanleggen van gangen; in 't Fransch heet dit ‘travaux d'art’, kunstwerk, in de realistische taal der Engelschen en der Amerikanen wordt dit ‘dead works’, dood werk, genoemd. Moet men door waterlagen heen, dan bouwt men gegoten ijzeren torens met de spits benedenwaarts gericht. Zij zijn met samengeperste lucht gevuld; op den bodem werkt de mijnwerker als in eene duikerklok. Later houwt men de gangen, uit.

Voor die voorafgaande werken zijn reeds fabelachtige sommen noodig. Er zijn mijnputten van 600 M. diepte, waarvan elke Meter op 2000 franks komt te staan. Er

zijn gangen van zes Kilometers, wier bouw meer dan 500 franks per Meter kost. De geheele som die in Frankrijk alleen voor het ontginnen der mijnen verbruikt is, bedraagt meer dan driehonderd millioen franks. De opbrengst bedraagt niet meer dan dertig millioen, dat is tien percent van het vaste kapitaal, waarbij men dan nog zooveel risico heeft. Bij eenige partikuliere mijnen heeft de uitslag dikwijls de stoutste verwachtingen overtroften. In het noorden van Frankrijk b.v. zijn er mijnen, wier akties voor 25 000 franks zijn uitgegeven en die thans 70.000 franks waard zijn.

In de onderaardsche stad, waarin de mijnwerker door den diepen put afdaalt, waar de dood, die hem altijd bespiedt, hem dikwijls heeft verrast, heerscht een eigenaardig leven. Eenige lange, breede, goed verluchte gangen, vormen de hoofdaders, de groote straten. De andere zijn doorgaans laag, nauw, kronkelig, slecht gelucht, dat zijn de oude wijken, die spoedig verlaten zullen zijn. Die onderaardsche stad wordt dag en nacht bewoond; zij wordt verlicht, maar met walmende lampen. Zij heeft hare spoorwegen voor paarden en locomotieven. Zij heeft beken, kanalen en springbronnen, die men, wel is waar, best zou kunnen missen. Er zijn zelfs eenige planten, maar het leven schijnt daar een' bijzonderen vorm aangenomen te hebben. Het is de duistere, diepe stad, de kolenstad.

Zullen wij thans van het slagveld, den onderaardschen brand, het mijngas, de bedorven lucht, het instorten der mijnen en de overstroomingen spreken als in het lied van den Belgischen mijnwerker:

> ‘Mijne lamp is mijne zon, al mijne dagen zijn nachten,’ enz.

Legende en overlevering van veroordeeling tot arbeid in de mijnen in oude tijden, ons overgebracht door de dichterlijke pen van schrijvers, die het leven in de mijnen niet kenden, zijn overdreven, en de onderaardsche steden met hunne ellende, waarin zij zelfs windmolens zagen, hebben in hunne verbeelding bestaan. Maar als men aan de gevaren denkt, die hen voortdurend omringen, gevoelt men sympathie met hun ondankbaar lot.

Eerstens de mijn. Het kruit of dynamiet doet in eene enkele ontploffing honderd kubieke meters rots springen. Enkele malen is de grond daardoor met verkalkte lijken bezaaid geworden; een andermaal ontstaat er een uitgestrekte brand door de ontleding der kool. Die branden duren soms jaren lang voort. Dat was het geval met de mijn van Falizolle in België. In de omstreken van Duddley was eertijds een onderaardsch vuur. De sneeuw smolt er, zoodra hij den grond aanraakte. Driemaal 's jaars kon men er oogsten; men kweekte er zelfs tropische gewassen: het was het eiland van Calypso.... Het onderaardsche vuur der brandende mijnen verhitte den grond.

Vóór de uitvinding van Davy's veiligheidslamp stak men het mijngas aan, dat dan een geruimen tijd voortbrandde. In de mijnen van Newcastle heeft zulk een vuur eens negentien jaar gebrand. Niet ééne ramp is er, die ons een denkbeeld kan geven van het verschrikkelijke der ontbranding van dit mijngas, dat eene verbinding is van waterstof en koolstof. De ontploffing deelt zich oogenblikkelijk in alle mijngangen mede, tweehonderd werklieden worden er in een oogwenk door omvergeworpen, verbrand, misvormd. Als er enkelen zijn, die nog ademhalen kunnen, worden zij toch terstond verstikt.

De gassen, die uit de mijnen opstijgen, brengen de werklieden voortdurend in 't gevaar van te stikken. Nog geduchter zijn echter het instorten en het overstroomen der mijnen. In 1854 werd een werkman, die een put groef, met zijn' makker bedolven. Men moest een anderen put graven om hem daaruit door een gang te kunnen bereiken. Dertig dagen verliepen er gedurende dien arbeid. De graver had zijn makker overleefd,

maar vermagerd tot op het been en door het koud vuur verteerd, bezweek hij eenige dagen na zijne redding.

Als de werklieden bij het ineenstorten van eene mijn niet verpletterd worden, zijn zij toch eenige honderden meters diep onder den grond bedolven. Somtijds breekt het water door en loopt de mijn onder. Dit heeft in 1825 bij Luik plaats gehad en eerst na zeven jaar kon men het water meester worden. Opmerkelijk, maar toch begrijpelijk is het, dat die ongelukkige gevangenen, beurtelings door hoop en vrees verteerd, het begrip van tijd verliezen. Te Hainau meenden eenige mijnwerkers slechts acht of negen dagen in plaats van vijf en twintig bedolven geweest te zijn. Die te Lalle (Gard, 1862) dachten, dat zij slechts vier en twintig in plaats van acht en zeventig uren in de mijn vertoefd hadden. Men kan zich verbeelden,

welk een angst die arme lieden hebben doorgestaan.

Gemiddeld komen er jaarlijks tweehonderd werklieden in de mijnen om. Elke honderdduizend ton schijnt den dood van een mijnwerker te moeten kosten. Intusschen verschilt het lot der werklieden in de steenkolenmijnen met dat hunner broeders in de metaalmijnen; deze sterven onveranderlijk jong, terwijl gene dikwijls een zeer hoogen leeftijd bereiken.

Wat is steenkool?

HOOGERE AARDRIJKSKUNDE.

Antidiluviaansche bosschen, die in den schoot der aarde zijn bedolven. De warmte, die de steenkolen ons verschaffen, is zonnewarmte, welke in die gewassen is opgehoopt.

George Stephenson wandelde eens met Buckland, toen eene der eerste locomotieven hen voorbijreed. De machine had nog niet die betrekkelijke sierlijkheid, welke zij nu bezit; de werking van hare verschillende deelen was verward en moeilijk, hare

bewegingen waren langzaam en elkander hinderlijk; zij zuchtte als een dampig paard en sleepte met moeite haren zwaren last voort. Een lange dikke rookwolk, die bijna onbewegelijk in de lucht bleef hangen, toonde haren weg, evenals op de effene zee, het zog den weg van het schip verraadt.

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. - De Hollandsche afdeeling.
1. Inzending van Hellebrekers & Zonen te Rotterdam. 2. Inzending van Smits & Co. te Breda. 3. Ingang der tentoonstelling van den Ned. boekhandel. 4. Zilverwerken van Van Kempen & Zonen te Voorschoten.

Zoo was de locomotief bij hare geboorte; een wanstaltig werktuig, welks waarde voor de toekomst men echter geheel kon voorzien, zonder daarvoor eene reeks van jaren af te wachten.

‘En welke is de kracht, die, volgens uwe meening, zulk eene zware vracht met zooveel snelheid voortbeweegt?’ vroeg Stephenson aan Buckland.

‘Dat is uwe locomotief,’ antwoordde de groote geoloog.

‘Maar hoe komt de locomotief aan die kracht?’

‘Zij ontleent haar aan den stoom,’ antwoordde Buckland.

‘En wie schenkt haar aan den stoom?’

‘De steenkool, die op den rooster brandt en warmte ontwikkelt.’

‘Maar waar vindt men voor de steenkool die bron van warmte?’

Hier zweeg Buckland en Stephenson vervolgde, meer en meer in vuur gerakende:

‘Weet gij van waar de steenkool die onmetelijke kracht heeft? Welnu! zij ontleent haar aan dat hemellichaam, dat ons nu verlicht, aan de zon, die warmte en leven over onze aarde verspreidt en de steenkool heeft doen ontstaan, door de planten voort te brengen, waaruit de kool is gevormd.’

Wat is de oorsprong van de steenkool?

Wanneer men in den grond graaft om er de steenkool uit te halen, vindt men onder de verschillende stoffen, waarmede die brandstof is vermengd, talrijke overblijfselen uit het plantenrijk. Het zijn stammen, bladeren, vruchten zelfs, hier en daar verspreid, nu eens in hun geheel bewaard, dan weder gedeeltelijk vergaan of veranderd.

De overblijfselen in de steenkool, de vorm der beddingen, de waarneming van hetgeen werkelijk in onze veengronden gebeurt, waar plantaardige massa's, in moerassen gelegen, zich snel ophoopen en langzamerhand verkolen, dat alles bewijst den plantaardigen oorsprong der steenkolen. Het zijn planten van verschillende tijdperken, die langzamerhand in onmetelijke moerassen verzwolgen, weder door aarde bedekt werden en, in meerdere of mindere mate samengedrukt, de verschillende soorten van steenkool hebben gevormd. De verscheidenheid der planten en de verschillende omstandigheden waarin zij verkeerden: temperatuur, drukking, enz. zijn de oorzaak van de verscheidenheid in de steenkool. De steenkool is dus in zekere mate de pit van het hout; zij ontstond door de samenpersing van brandbare plantendeelen, zij is, om het zoo eens uit te drukken, veranderd, verdicht, opgehoopt hout, dat bij een kleinen om vang eene groote mate brandbare stoffen bezit.

Wij weten ook, dat onder den invloed van het zonlicht en der zonnewarmte, de plant ademt, leeft en de koolhoudende stoffen opneemt, die haar grootendeels opbouwen. Elk stofdeeltje, dat zich in het weefsel der plant invlecht en tot hare ontwikkeling bijdraagt, is het resultaat eener scheikundige werking en levensverrichting, waarbij de zon eene hoofdrol speelt. Het hout-, blad-, of vruchtdeeltje, dat elk oogenblik van het leven der plant wordt gevormd, heeft voor zijne wording eene zekere hoeveelheid warmte en licht verbruikt en vervormd. Deze beide krachten, warmte en licht, zijn in gebonden staat aanwezig in elk deel van het plantenweefsel, dat door haar is gevormd, Op één oogenblik echter, onder den invloed van zekeren prikkel, ontwaakt, om zoo te zeggen, alle zonnewarmte en licht, die in het hout sluimerden; en bij de verbranding van een dertigjarigen beukenboom, bijvoorbeeld, komt binnen weinige uren alles vrij wat de boom van de zon heeft ingeslurpt in de dertig jaren, die hij als plant leefde.

Stephenson had dus gelijk, toen hij de zon noemde als beweegkracht voor de locomotief.

Eene niet minder belangrijke zaak is dit: Binnen twee eeuwen zullen Frankrijk, Engeland en België geen stukje steenkool meer hebben voor hunne locomotieven en machines. Dat is eene ernstige en belangrijke kwestie. Sir William Armstrong heeft aangetoond, dat de mijnen van het vereenigd koninklijk van Groot-Brittannië en Ierland in den loop der een en twintigste eeuw uitgeput zullen zijn. In 1865 heeft Sir Robert Murchison dezelfde voorspelling bevestigd. Zij is op zulke sprekende cijfers gegrond, dat zij in de oogen der geologen een onbetwistbaar feit is geworden.

Die betrekkelijk nabijzijnde uitputting der steenkolenmijnen heeft de vraag aan de dagorde doen stellen, of het mogelijk ware de mijnen tot op duizend meters en dieper uit te houwen. Daar de kosten hiertoe den wezenlijken prijs der steenkolen overtroffen, had men altijd het oog daarvoor gesloten gehouden.

Wat zal er van ons worden, als wij geene steenkolen meer hebben?

Laten wij ons nog niet verontrusten en betrouwen op de wetenschap, die in de laatste jaren reeds zulke merkwaardige bevindingen gedaan heeft op het gebied der warmteontwikkeling en der beweegkracht.

Hoogere aardrijkskunde.

Er heerscht onder de pedagogen nog dikwerf verschil van meening over de juiste methode bij het onderwijs in de aardrijkskunde. Sommigen, of liever de meesten trachten hunne leerlingen door nauwkeurige beschouwing der deelen tot de kennis van het geheel der aardrijkskundige wetenschap te brengen, terwijl anderen van het geheel uitgaande tot de beschouwing der onderdeelen willen komen.

De eerste methode wordt meer en meer als de meest praktische beschouwd en onze kleinen beginnen dan ook tegenwoordig de beoefening dier omvangrijke wetenschap met de aardrijkskunde van het schoolgebouw; dan volgt die van de stad, de provincie enz.

Deze en geene andere methode wordt hier toegepast door onzen reiziger, die misschien een verren tocht heeft af te leggen, en al de steden, welke hij zal voorbijgaan, de rivieren, die hij moet oversteken mogelijk op zijn duimpje kent. Dit baat hem evenwel zeer weinig wanneer hij zich thans, aan een kruisweg gekomen, niet weet te oriënteeren. De landkaart, welke hij bij zich draagt, helpt hem volstrekt niet uit den droom; maar gelukkig ontdekt hij een wegwijzer, eene landkaart in zeer bescheiden vorm, van uitsluitend lokalen aard. Ongelukkig hebben bij sneeuw en regen de letters niet in duidelijkheid gewonnen en de man moet dus hoog klimmen om zijne aardrijkskundige gegevens machtig te worden. Wij mogen zijne studie dus veilig hooge, of hoogere aardrijkskunde noemen, al zou men in gewone gevallen die studie, in zoo beperkten zin opgevat, elementair heeten. De man bekreunt er zich niet om; zoo ongaarne hij misschien vroeger naar de schoolkaart keek, zoo gretig vestigt hij thans zijne blikken op den wegwijzer. Want als men geheel alleen op reis gaat, dient men voorzeker den weg te weten.

De uitbarsting van den Smeroe op Java.

Sedert de vreeselijke ramp van Krakatau, die in 1883 duizenden menschen het leven kostte en schrik en ontzetting in den geheelen Indischen archipel verspreidde, heeft men voortdurend op verschillende punten vulcanische verschijnselen waargenomen, die het bewijs leveren dat de onderaardsche beroering nog volstrekt niet is uitgewoed.

Zooals men weet is bijna geheel het schoone Insulinde, ‘dat zich daar om den evenaar slingert als een gordel van smaragd,’ van vulcanische vorming en vooral Java is bezet met eene reeks van deels uitgebrande, deels nog werkende kraters. Als de hoogste dier bergen wordt de Smeroe beschouwd, en juist in die buitengewone hoogte meende men eene waarborg te vinden tegen vulcanische uitbarstingen, daar het natuurlijk is te onderstellen, dat de vulcanische stoffen zich eerder een uitweg zullen banen aan den top van die vulkanen, waarin zij minder hoog behoeven te stijgen. De ondervinding ten opzichte der overige vuurspuwende bergen op Java scheen die onderstelling te wettigen. Daarenboven was er omtrent vroegere uitbarstingen van den Smeroe niets bekend en had men alleen nu en dan een min of meer hevigen aschregen waargenomen.

Sedert den 13^{en} April echter van dit jaar was de berg onrustbarend gaan werken en reeds den volgenden dag achtte de heer Stoerhaan, bestuurder der naburige onderneming Kali Bening, het geraden met zijn gezin en zijne beambten naar Soember Sari de wijk te nemen. Hij keerde echter, zoodra de vulcanische werking van den berg eenigszins scheen te bedaren, naar zijne woning terug; maar de Javaansche bevolking scheen beter met het gevaar bekend, en geene geruststelling noch overreding kon haar van de vlucht terughouden. Op Kali Bening Soember Sari, Toengangan en verdere nederzettingen, overal heerschte de vreeselijkste paniek en er viel niet aan te denken de bevolking bijeen te houden.

Van den 14^{en} April af viel er weinig verandering in den toestand te bespeuren, doch in den nacht van den 17^{en} op den 18^{en} nam de uitbarsting zoodanig in hevigheid toe, dat bij het aanbreken van den dag alle gemeenschap tusschen Kali Bening en Soember Sari was afgebroken en het bosch tusschen de beide ondernemingen letterlijk door den gloeienden lavastroom was weggevaagd. De boomen waren onder het gewicht van den gevallen aschregen bezweken, terwijl het geheele boschachtige terrein in eene doodsche woestenij was herschapen. Doch wat het vreeselijkste was, niet minder dan 180 inlanders waren met hunne woningen en akkers onder de lava bedolven, zonder dat eene hand tot hunne redding had kunnen uitgestoken worden; de verwoeste plaatsen waren niet te genaken, daar alle ravijnen tot den rand met gloeiende lava waren gevuld; en toen men ze eindelijk met veel moeite bereikte, kon men slechts de algeheele verwoesting bestatigen.

Men vond den hoed van den bestuurder Stoerhaan aan een boomtak hangen; doch dit was ook alles, wat er van den ijverigen, moedigen man, die tot het laatst op zijn post bleef, was overgeschoten. Zijn huis was om zoo te zeggen door de lava weggespoeld en alleen de brandkast was, wellicht ten gevolge der zwaarte of omdat zij ingemetseld was, blijven staan.

Gelukkig had de verongelukte bestuurder zijne vrouw en acht kinderen nog intijds in veiligheid kunnen brengen; hij had hen weggezonden, doch was, ofschoon ten volle van het levensgevaar bewust, zelf gebleven om nog te redden, wat te redden was. Er bestaat van hem een brief, drie dagen vóór zijn dood geschreven na een vreeselijken dag, waarop men in wolken asch en zwavellucht adem noch lucht kreeg. Eene regenbui had de asch van de planten afgespoeld; maar kort voor dat de brief geschreven werd, had men nog aan den top van den berg eene lawine van asch en puin bliksemsnel zien afdalen tot waar zij stuitte op hindernissen. Drie dagen later

kwam echter des nachts onverwacht eene nog veel grootere lawine neer, die voortschoof tot tegen het huis, dat onder den last bezweek en evenals alles door het puin en de asch overstroomd werd.

Toen den 26^{en} April gouvernementsambtenaren met koelies in die massa aan het graven waren, om naar de lijken der ongelukkigen te zoeken, kwam weder eene lading van boven neergeschoven, zoodat men in allerijl vluchten moest. En nog voortdurend brengt de Indische post berichten van nieuwe vulcanische verschijnselen. Zoo werd onder dagteekening van 9 Juli van een der ondernemingen in de buurt van den Smeroe aan de *Locomotief* geschreven:

‘Hedennacht, omstreeks vijf minuten na twaalven, werd ik wakker door een vreeselijken knal gelijk aan een sterk kanonschot. Opgestaan zijnde, zag ik steenen en eene vurige massa uit den krater komen, die zich een weg baande naar den kant van het ver-

woeste terrein. Gisterenavond hoorde ik ook zulk een knal, doch minder hevig dan om twaalf uur.

'Dien zelfden nacht en vervolgens tot bijna op het midden van den dag heerschte in deze buurt eene ongekende koude.'

Doch niet alleen de Smeroe, maar ook de Raoen, de Lamongan en andere vuurspuwende bergen op Java geven voortdurend teekenen van verhoogde vulcanische werking; op verschillende deelen van Java en in de zee rondom Krakatau neemt men herhaaldelijk een onderaardsch gerommel waar. Wie weet dus welke nieuwe rampen den zwaar geteisterden Archipel nog boven het hoofd hangen!

Over de gymnastiek.
(*Vervolg.*)

Eerste klasse.

De loop. Bij de Grieken en Romeinen stond deze in hoog aanzien: de zoo beroemde Olympische spelen, die uit de geheele oude wereld bezocht worden om eene bekroning te betwisten, werden er mede geopend. Plato beveelt de oefening van den loop niet alleen den jongens aan, maar ook den meisjes. Seneca, die de athletische oefeningen niet hoog schatte, raadt evenwel Lucilius aan, zich in het loopen te oefenen, omdat hij het als eene zeer nuttige beweging beschouwde.

De plaats, voor de renspelen bestemd, droeg den naam *Stadium*, omdat zij de lengte van eene *stadie* had, dat is: ongeveer honderd tachtig ellen, bijna gelijk aan een kwartier uur gaans. De loopers, die het stadium van het eene einde tot het andere éénmaal doorliepen, heetten *stadium-loopers*, zij, die het in eenen adem twee malen doorliepen, verdienden den naam van *dubbel stadium-loopers.* Overigens bestonden er twee soorten van loop, de versnelde en die van langen duur.

De Grieksche Anthologie maakt melding van een jongen geitenhoeder van *Milete*, Polymnestor genaamd, die hazen in den loop ving, en bij de zes en veertigste Olympiade den prijs in de Olympische spelen won. Solinus vermeldt, dat de looper Ledas met zulk eene snelheid en lichtheid liep, dat zijne voetstappen geen spoor in het zand achterlieten. Een standbeeld werd ter zijner eer opgericht. Men vindt in de geschiedenis bijna ongelooflijke verhalen van loopers op den langen duur - Philippides doorliep veertien honderd stadiën in twee dagen. Philonides, looper van Alexander den Groote, begaf zich eens in een dag van Sicyon naar Elis; de afstand tusschen die twee steden bedroeg twaalf honderd stadiën. - Anistis kwam in vier en twintig uren den afstand van elf honderd vijftig stadiën te boven, die Athene van Sparta scheiden. - Plinius spreekt van een jongeling, die in zes uren vijf en zeventigduizend passen afliep. De verwondering over zulk eene groote snelheid zal nog toenemen, zegt hij, als men weet, dat keizer Tiberius, toen hij zich naar Germanië tot zijn broeder Drusus begaf, slechts tweemaal honderdduizend passen in vier en twintig uren kon afleggen, dat is te zeggen, vijftigduizend passen in zes uren, en toen reed hij verscheidene paarden dood.

Met stilzwijgen kan de trek van dien Griekschen soldaat niet voorbijgegaan worden, die na den slag bij Marathon, na zes uren gestreden te hebben, geheel gewapend naar

Athene liep, of liever, vloog, en daar dood ter neder viel, terwijl hij deze woorden uitsprak:

De Grieken zijn overwinnaars!

De ren ontwikkelt de onderste ledematen, deelt schokken aan alle ingewanden mede en begunstigt de vrije uitoefening van hunne verrichtingen, en oefent bovenal een verbazenden invloed uit op de verrichting der longen, en daarom vereischt deze oefening een trapsgewijzen vooruitgang en een duur, berekend naar den toestand en de kracht der longen. Altijd moet men met een gematigden loop beginnen, vervolgens versnelt men dien een weinig, dan verdubbeldt men de snelheid, maar, voor dat men het doel bereikt, is het voorzichtig om de snelheid te verlangzamen; want plotseling ophouden te midden eener groote snelheid, zou aandoeningen van de long te weeg kunnen brengen.

Men kan jongelieden van beiderlei kunne niet te veel aan den loop gewennen; deze oefening, die men elk oogenblik in praktijk kan brengen, is een der gunstigste voor de ontwikkeling van de borstorganen, evenals voor de spiergroepen der beenen.

Wat het verband betreft dat er tusschen die organen en den loop, met het oog op zijn duur en zijne snelheid, bestaat, men kan dit nazien uit de proeven, die professor Lande in zijne *Geneeskrachtige Gymnastiek* heeft opgeteekend.

'Een man, begaafd met eene groote bewegelijkheid der spieren en eene zekere veerkracht der vezelen, kan eene ruimte van eene kleine uitgestrektheid (*honderd passen*) een vierde sneller doorloopen, dan een ander, wiens dijen stijver en wiens longen minder sterk zijn. Indien de ruimte, die doorloopen moet worden, eens zoo groot is, zal de eerste looper in het tweede gedeelte der ruimte ingehaald worden; eindelijk, als ze driemalen zoo groot is, zal de eerste den tweeden vooruitsnellen, en wel, omdat de loop minder eene groote hoeveelheid kracht en tegenstand van de spiervezelen der beenen vereischt, dan wel de kostelijke eigenschap, om slechts bij lange tusschenpoozen te ademen, eene eigenschap, die men slechts bij menschen vindt, wier inhoud der longen in staat is eene aanmerkelijke hoeveelheid lucht te bevatten. Altijd wordt de looper opgehouden door de moeilijkheid in de ademhaling, nadat hij een zekeren afstand heeft afgelegd, maar nooit door het vermoeid worden der beenen.

Het springen. Deze oefening kan als eene der gunstigste van de gymnastiek beschouwd worden, omdat zij de spieren der beenen kracht en elasticiteit schenkt en wegens haar nut in menige omstandigheid. Zij geeft een vasten blik, maakt vlug en behendig, en kan ons voor gevaarlijk vallen behoeden.

De sprong moet altijd op een lossen en zandigen grond geschieden om iederen geweldigen schok te voorkomen; bij het einde van den sprong moet men nooit op de hielen neerkomen, omdat daardoor eene zeer gevaarlijke hersenschudding zou kunnen ontstaan. Men moet ook te gelijk op de beide voeten ter neerkomen, omdat bij den sprong naar de diepte, men eene verstuiking of beenbreuk kan krijgen, als slechts een voet den grond raakt.

Onder de oefening van het zonder ophouden springen, verstaat men in de gymnastiekscholen die werkzaamheden, welke zoowel afwisselend, als gunstig voor de ontwikkeling der spierkracht, buigzaamheid en lichtheid zijn. De orthopaedische gymnastiek heeft verschillende soorten van sprongen ter harer beschikking, ten einde het gestoord evenwicht in de kracht en den om vang van een der beenen te herstellen. Wanneer tengevolge van een ongeluk, het eene been zwakker en dunner is dan het andere, wiens herstel eene lange rust vereischt heeft, zal men dan dit eerste zijne

geheele kracht teruggeven, door den persoon de oefening van het *hinken* te doen uitvoeren.

De worsteling. Deze oefening, die het gebruik van de algemeene spierkracht vereischt, maakte bij de ouden het wezenlijke deel der gymnastiek uit; de worsteling werd in athletische en krijgsworsteling verdeeld.

Heden ten dage is, zooals in de oude tijden, de worsteling eene oefening, waarin twee tegenstanders elkanders lichaam met de armen zoeken te omstrengelen, de een den anderen stooten geeft, van den grond zoekt op te hellen en omver te werpen. Het lichaam neemt duizenderlei verschillende standen aan, die op duizendvoudige wijze de spierkrachten ter hulp roepen en bovendien zeer geschikt voor hunne ontwikkeling zijn. Er bestaan verschillende manieren van worstelen, wier beschrijving hier geene plaats kan vinden.

(*Wordt vervolgd.*)

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Eenige kerkgangers gingen hen voorbij.

‘Ik zou wel gaarne eene Engelsche predicatie bijwonen,’ zeide Hugo.

‘Gij verstaat nog te weinig Engelsch,’ meende Schaffner, ‘ook is het weer vandaag zoo schoon, dat men er gebruik van moet maken. Wij kunnen nog altijd bij slecht weer vroom worden.’

Hugo, die van zijne moeder eene zeer godsdienstige opvoeding had genoten, boog zwijgend het hoofd.

Schaffner bemerkte dit en bleef plotseling staan.

‘Luister eens, Hugo,’ sprak hij, met de hand op eene kerk wijzende, die achter boomen verborgen stond en waarvan alleen de torenspits zichtbaar was. ‘ik ben een wonderlijke snaak, doch naar ik vertrouw een even goed christen als degenen, die daar gaan. Mijne bemerking heeft u gekrenkt, omdat....’

‘Och, mijnheer Schaffner,’ betuigde Hugo, die hem ondanks zijne vele zonderlinge hoedanigheden toch zeer veel eerbied toedroeg.

‘Het doet er niet toe, gij twijfeldet aan mijne godvruchtigheid. Komaan, als gij toch zooveel lust hebt, zullen wij naar de kerk gaan.’

‘Het luiden der klokken stemt mij waarlijk treurig, en herinnert mij aan mijn vader en mijne zuster,’ antwoordde Hugo schroomvallig.

‘Ook mij herinnert het aan veel. Ziet gij, Hugo, ik heb zoo mijne eigenaardige wijze om vroom ie zijn. Voor eenige jaren woonde ik in Islington, dat veel dichter bij de City ligt. Ik maakte daar kennis met een organist, die bij een der menigvuldige kleine kapellen der Methodisten aangesteld was. Deze placht zich des avonds op het orgel te oefenen en daar ik, gelijk gij weet, een groot liefhebber van muziek ben en mijn vriend niet alleen koralen, maar ook soms geheele fuga's en oratoriumsn van Bach, Händel en anderen speelde, veroorloofde ik mij dikwijls het genoegen in mijn persoon het publiek te vertegenwoordigen. Geheel alleen zat ik dan in de donkere kerk; slechts bijwijlen drongen eenige lichtstralen van het orgel tot mij door.’

Hugo was geheel gehoor.

‘Wanneer dan,’ ging de spreker voort, wiens gelaat zich bezielde, ‘de tonen van het orgel majestueus en vol, nu eens luid en doordringend, dan weder in zwakke en klagende akkoorden door het schip der kerk golfden, dan voelde ik mij aan deze

wereld ontrukt. Met gesloten oogen, het hoofd op de bidbank gesteund, zat ik te mijmeren; ik vergat mijn eenzaam, troosteloos leven in Engeland, de scheiding van mijne moeder, die mij in zulke oogenblikken nabij scheen. Ik herinnerde mij de nietige en onafgebroken zorgen des levens niet meer. Al de verhevene en heilige gevoelens, die in het hart des menschen sluimeren, ontwaakten in mij, en nooit boog ik mij méér voor God en Zijne almacht dan in die gemoedsgesteldheid.

'Op zekeren avond,' vervolgde Schaffner, terwijl zijne stem onvast begon te worden, 'ging ik wederom naar mijn vriend luisteren. Ik was zeer neerslachtig, want ik had de tijding ontvangen, dat mijne moeder plotseling ernstig ziek geworden was. Treurig nam ik in eene bank tegenover den preekstoel plaats. De muziek scheen mij heden vol weemoed en treurigheid toe en de organist zelf scheen zijn instrument enkel zwaarmoedige tonen te ontlokken. Eensklaps overviel mij eene zonderlinge, onbeschrijfelijke gewaarwording. Een soort van voorgevoel, ik weet niet hoe ik het noemen zal, bekroop mij. Het schip der kerk werd plotseling verlicht. De maan drong door de bonte boogvensters der kerk en goot haar zilveren licht over den kansel uit. Als betooverd rustten mijne oogen op het kruisbeeld

en toen de laatste galm van het orgel zacht wegstierf, was het mij in mijne overspannen gemoedsgesteldheid als was het aangezicht van onzen Verlosser met een droefgeestigen en toch te gelijk bemoedigende uitdrukking op mij gericht. Op dat oogenblik verdween de maan achter eene wolk, en ik bevond mij weder in de duisternis. De torenklok sloeg negen uur.'

Ademloos had Hugo naar zijn verhaal geluisterd en vroeg als hij plotseling afbrak: 'En hadt gij toenmaals verder reden u dien avond te herinneren?'

'Ja,' antwoordde Schaffner, moeite doende om zijne ontroering te onderdrukken, 'drie dagen later ontving ik de tijding, dat mijne moeder, dien zelfden dag te negen uren 's avonds gestorven was.'

Hugo zweeg, doch een levendig gevoel van meewarigheid teekende zich op zijn gelaat. Te gelijk was hij verrast, dat er onder het gewoonlijk zoo onverschillig en opgeruimd uiterlijk van zijn begeleider zulke innige gevoelens verborgen waren.

Zij hadden zwijgend hun weg eene poos voortgezet, toen Hugo plotseling uitriep: 'Zie eens daar, mijnheer Schaffner!'

Deze keek op.

'Zoo! Mr. Russel komt met eene jonge dame dezen kant uit. En daar is ook de zwarte vlegel!'

'Zij hebben gezangboeken bij zich,' hernam Hugo, 'zelfs de Indiër heeft er een.'

'Dat is grappig; wil die zich soms bekeeren? Ik zeide het u immers wel, hij staat bij den oude in blakende gunst. Maar wees toch niet zoo zenuwachtig! Waarom zouden wij hier niet gaan wandelen? misschien omdat hij hier woont?'

De drie personen naderden intusschen.

Hugo bemerkte, hoe de Indiër met een spottenden blik op hem en zijn medegezel iets tegen de jonge dame zeide. Deze keek naar hen en stelde hen daardoor in de gelegenheid haar op hun gemak te kunnen beschouwen.

DE SMEROE VAN DEN BERG SRITIE GEZIEN.
I. De plek, waar het huis en het gesticht van Stoerhaan stonden. II. De plek, waar vroeger de waterleiding begon. III. Richting naar Soember Kerep. IV. De nieuwe koffie-aanplant. V. De spleet door de uitbarsting gevormd. VI. Richting van den vuurstroom. VII. Richting naar Malang. VIII. Richting, waar de grootste verwoesting heeft plaats gehad. IX. Spleten in het terrein door latere banjers gevormd. X. Het groene bergje, waar de lavastroom in twee gedeelten werd gescheiden.

Het was een slank meisje van omstreeks veertien jaar met onberispelijk schoone, eenigszins trotsche gelaatstrekken, donkerblauwe, door lange zijden wimpers overschaduwde oogen. Prachtig goudblond haar omlijstte het fraaie hoofd, eene heerlijke tegenstelling vormende met de blanke tint, verhoogd door den op hare wangen bloeienden blos de gezondheid. Met geheime bewondering beschouwde Hugo dit schoone wezen; eene bewondering, welke door het bewustzijn van hare positie op jongensachtige wijze ongemeen verhoogd werd.

Mr. Russel was Schaffner en Hugo intusschen genaderd, die eerbiedig ter zijde weken. Zij groetten den principaal, hetgeen deze met een vriendelijken hoofdknik beantwoordde, terwijl de Indiër hen met geen blik verwaardigde. De jonge dame, welker zijden kleed Hugo in het voorbijgaan aanraakte, wierp een vluchtigen blik op hen, zonder echter de jongelieden, die nog den hoed in de hand hadden, terug te groeten.

‘Zij keek ons ter nauwernood aan,’ merkte Hugo gekrenkt aan.

‘Dat is Engelsch gebruik; gij zijt niet aan haar voorgesteld,’ zeide Schaffner, terwijl hij met eene ergerlijke beweging den hoed opzette; ‘doch wat wilt gij, zij is rijk, want ik ben overtuigd, dat deze trotsche kleine pop miss Russel is. En wij? Wat zijn wij? Arme duivels, die van de genade haars vaders afhangen. Men moet slechts wijsgeerig zijn,’ voegde Schaffner er bij, terwijl zij hun weg voortzetten, ‘wat helpt het onvergenoegd te zijn? - Al is het ook nog zoo ergerlijk ons van dezen ingebeelden

heiden over den schouder aangezien te worden, moet men toch tevreden zijn dat men het niet slechter heeft.'

'Hoe hatelijk is die Indiër?' merkte Hugo aan.

Schaffner glimlachte. 'Die ontdekking heb ik reeds sinds lang gedaan, wat hem evenwel niet belet met Mr. Russel als een prins te dineeren en met de schrikkelijk voorname dame te babbelen. Vindt gij die niet allerliefst?'

Hugo werd onwillekeurig vuurrood.

'Wat hebt gij eene roode kleur!' lachte Schaffner.

Hugo's verlegenheid nam hierdoor natuurlijk nog toe.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 9]

Onze gravures.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - Schouw en zijwanden eener zaal in Vlaamschen hergeboorte-stijl, samengesteld door Antwerpsche nijveraars.

Mijn hutje.

Op de zonnige heide een nederige hut,
Door lommerrijk loover omringd en beschut,
Zijn muren met eiloof lieflijk behangen,
O! dat is op aarde mijn zoetste verlangen.
Verre van der steden bruischend gerucht,
Luisteren naar 't windje dat lispelend zucht!
Naar 't zilveren beekje zijn heldere tonen;
O, mocht ik in dat hutje wonen!

Daar droomen van liefde, van vrede en van lust,
Den dauwdrop toelachen, die 't graspijltje kust;
Wijl biekens op geurende bloemekens azen,
Het schaapje in de weide zien hupp'len en grazen,
De leeuwerik, stijgend met klapp'rende vlerk
Tot boven aan 't blauwe, doorschijnende zwerk,
Tiereliert om mijn grievend wee te verdrijven
O, mocht ik in dat hutje blijven!

Van geene ontrouw, maar van minnen edel en rein,
Spreekt gansch de natuur, en geen diertje hoe klein
Of het mint, het paart en smaakt heilvolle stonden.
O mensch! heeft uw hart niet die kalmte gevonden,
Die streelde en bezielde uwe teedere jeugd,
Bij God, den beschermer van liefde en van deugd,
Zal 't lijdende schepsel genade verwerven;
O, mocht ik in dat hutje sterven!

CONSTANT WOLFS.

Het werd reeds gezegd: ‘eene wereldtentoonstelling is een kampstrijd in het groot, waarop ieder mededinger, hetzij nijveraar of kunstenaar, met het schoonst en nuttigst van zijn vak voor den dag komt.’

Een gegoed burger, die zijne vertrekken in navolging van een bepaald tijdvak of met zekeren smaak en onderscheiding zou willen inrichten, kan niets beter doen dan de verschillende meubeleeringen uit alle landen en alle tijden, op de expositie vertegenwoordigd, in oogenschouw nemen.

Inderdaad, er is daar voor alle goestingen; het strenge gothieke evenals het lichtzinnigste nieuwerwetsche is er in enkele meubelstukken of in volledige inrichtingen weergegeven.

De plaat van het huidige nummer der *Nieuwe Belgische Illustratie* brengt den lezer voor eene zaal in hergeboorte-stijl of renaissance.

Wat gij erin te zien krijgt is het werk van vijf Antwerpenaren, en, men moet het bekennen, die onderling gewedijverd hebben om, ieder in zijn vak, iets waardig van Antwerpen's nijverheidsfaam te maken.

Het schrijnwerk, (de lambris en schouwmantel) is vervaardigd door Victor Merckx. Men moet nog geen kenner zijn om aldra te zien dat hij voor meer in staat is dan voor keurige omlijstingen te maken; want zijn krul- en sieraadwerk zeggen klaarblijkend dat hij het geheim van zijnen stiel verstaat; namentlijk dit van de wispelturigste lijnen tot de gelukkigste eenheid te doen samensmelten.

De rijkbesteken pilasters, welke het kornis der schouw schragen, waarboven het balkgehemelte zich zacht uitspreidt, zijn zoowel beeld- als schrijnwerk.

Zoo ook verstonden de schrijnwerkers van vroeger hunnen stiel, immers de groote bouwmeesters of beeldsnijders der hergeboorte hadden zekerlijk hunne schoone scheppingen, als kerken, hallen, beurzen, gildenkamers, niet kunnen ten uitvoer brengen, hadden zij geene groote vakmannen bij de hand gehad om hunne scheppingen lichaam te geven.

Wij, zonen der vrijheidseeuw, - en daarom ook nog al dikwijls de zonen van losbandigheid en slordigheid in den arbeid, - wij vergeten al te gemakkelijk dat het schrijnwerk van dien tijd uit 's meesters hand kwam. En inderdaad, de gilden waren daar om, alvorens iemand aan ernstig werk te laten wrochten, waarborgen van kunde en vaardigheid te eischen.

Ziedaar waarom wij in de werken van toen, hetzij kas, tafel, waaier, trapleun, zoo veel geest en bezieling vinden; ziedaar waarom wij met goud aankoopen of als relikwiën in de familie bewaren wat van die tijden overblijft.

Is de zedigheid in vele gevallen eene hoedanigheid, het ware nogtans verkeerd van al te misprijzend neer te zien op wat wij kunnen en wat wij doen. De vreemde zoowel als de Belgische schrijnwerkerij levert specimens op in hare menigvuldige uitingen: meubelen, trappen en parquetten, die het recht geven van met eene soort van zelfvoldoening te bestatigen dat de vrijheidszon ook schoone gewrochten uitkoestert.

Het is de vrijheid, gedragen op de vleugelen van den stoom, die, met inachtneming van het kunstgedeelte, aan het schrijnwerk eene vlucht heeft doen nemen, welke verbazend is.

Niet alleenlijk dat, - maar de stiel is gansch vervormd; de vroegere onmisbare werktuigen, de schaaf en zaag, zijn in de handen van den behendigsten werkman in de meeste gevallen machteloos geworden in vergelijking van wat de machien oneindig behendiger en honderdmaal vlugger kan doen. Deze drukt, snijdt, plettert; heeft eindelooze middelen om, te beginnen van de minste baguet tot de ingewikkeldste vormen, op één stond, aan bespottelijk kleine prijzen, voor te tooveren!

En leverde men tot nog toe trappen en vloeren aan zooveel den vierkanten meter op zooveel uren, te oordeelen naar hetgeen wij nu reeds van een Zweed te zien krijgen, die eene geheele houten woning te koop biedt, zoo zullen wij denkelijk weldra regelmatige markten hebben van voltooide woonsteden, die op eene bepaalde plaats binnen de 24 uren kunnen overgebracht worden.

Gaan wij terug tot onze afbeelding van Vlaamsche zaal.

Langs weerzijde der schouw boven de boiseering heeft men het voor zulke zaal onmisbare behangsel in tapijtwerk. De lezer moet nogtans niet gelooven dat de opvolgers der schrandere Vlaamsche Gobelin-wevers er voor iets tusschen zijn: het penseel van den schilder Pont tooverde die rijke kleuren op het doek en hij deed het

zoo goed dat men zou wanen zich voor echte *Gobelins* te bevinden. De onderwerpen dier doeken, aan den meesterlijken Teniers ontleend, zijn goed gekozen en wat meer is, zij geven eene bijzondere diepte en levendigheid aan de zaal.

De navolging van '*gobelins*' of beter gezegd: allerlei versierschildering heeft in onzen tijd ook verbazend haar werkveld uitgebreid.

De Brusselsche en Mechelsche decorateurs spreiden op de Tentoonstelling, nevens de werken der Antwerpenaars, prachtige dingen ten toon: er zijn beelden, bloemen en tafereelen genoeg om geheele zalen in historische of romantische kabinetten te herscheppen.

Gaat eens na wat al schoons in de Belgische afdeeling onder dit oogpunt te zien is, of neen, bezoekt slechts het leeskabinet en dit der dagbladpers, maar vooral, geeft eens een oogslag in de overgroote concertzaal der expositie om overtuigd te wezen wat ruime plaats overal en in alles de sieraadschildering op het gebied der kunstnijverheid heeft ingenomen.

Het is met dit artikel van nijverheid gelijk met zoo vele andere: de middelen van mekanische uitvoering hebben zich eindeloos vermenigvuldigd, en ieder nijveraar heeft buiten dit nog zijne eigene manier van toepassing; sommigen kunnen met enkele materialen, dat is met eenige toetsen op een naakt veld, eene volledige versiering maken. Onder dit oogpunt bezie men den banderolle of wimpel op den zijwand van het zaaltje, dat wij ter bespreking genomen hebben.

Het gebeurde wel dat tusschen de *gobelins*, dus op de schouw, in plaats van een spiegel, het geschilderd portret, het zij van eene beroemdheid uit de geschiedenis of van een voornaam familielid gehangen werd. Zulks deed niet slecht, wanneer een der meesters van dien tijd, een Rembrandt, een Frans Hals, een Van Dijck of Rubens daar zoo het eene of andere bezield conterfeitsel voorgetooverd had, maar.... veeltijds maakte dat middenpunt zwart op zwart met de tapijten en dan werd het geheele vak vervelend doodsch.

Het verwondert ons dan ook geenszins dat onze voorouders, zoohaast de spiegelfabrikatie den tijd der gepolijste stalen spiegels voorbij gestreefd was, en zij glazen, of liever gezegd, kristallen spiegels van eenigen om vang kon leveren, dezelve aangewend hebben om de eere- en overheerschende plaats van het portret in te nemen.

Dra toch zal men bemerkt hebben dat een spiegel niet alleen licht maar tevens lucht en ruimte en door dat zelf opgeruimdheid aan de vertrekken verschaft.

Volgens zekere geschiedschrijvers bestond het gebruik der spiegels reeds van in de vroegste eeuwen. Gezien de aangeboren eigenmin van den mensch, zou het ons niet verwonderen, dat na zich in de schaduw van zon of maan weerkaatst gezien te hebben, het schoone geslacht vooral belust moet geweest zijn om middelen van afspiegeling uit te denken.

Het waren de bewoners van het Hemelsch Keizerrijk, volgens diezelfde geschiedschrijvers, die de eerste ernstige uitbreiding aan de spiegelnijverheid gaven.

Tot hoever zulks waar is hebben wij thans niet te onderzoeken; doch ongemerkt kunnen wij niet laten voorbijgaan dat Europa, niettegenstaande zijne Venetiaansche en later zijne Fransche spiegelmakerijen, zich nog al geruimen tijd heeft moeten vergenoegen met spiegels, welke, als er eene betrekkelijk groote oppervlakte gevraagd werd, uit twee stukken bestonden. En inderdaad, wat ons van de 16de en 17de, zelf van het begin der 18de eeuw van groote spiegels bewaard blijft, bestaat uit twee en

zelfs uit meerdere stukken, waarover de versierselsnijder of lijstenmaker om de voegen te bedekken eenen tak, een blad of eene bloem wist te slingeren.

Thans is de spiegel- en glasfabrikatie of nijverheid wel degelijk eene Belgische nijverheid geworden, en, het zij in het voorbijgaan gezegd, het is slechts uit gewoonte dat onze huisvrouwen om zich zeker goed bediend te denken nog om Fransche spiegels vragen.

Buiten de specimen geleverd door andere Belgische huizen is er in de buurt van de Vlaamsche zaal, die wij bespreken, een reusachtige spiegel van eene verbazende oppervlakte uit de fabriek van St. Gobain.

Men kan zich niets zuiverder en klaarder voorstellen.

Indien onze voorvaderen, gewoon als zij waren aan den zedigen handspiegel, zich de oogen uit het hoofd zouden kijken bij het zien van dit reuzengewrocht, zoo zouden onze huidige schoonen eene niet weinig misnoegde tronie trekken indien de beperktheid van den spiegel weerom eene hindernis werd om zich van het hoofd tot den teen in bewondering te nemen.

Thans heeft de spiegelmakerij het zoo ver gebracht dat de spiegels naar alles vervormd worden. Men maakt ze hol, bol, groot of klein, gekleurd of blank, geslepen of gegraveerd; geplaatst als gehemelte, of geheele wanden en begangbare vloeren vervangend.

De spiegelpaleizen uit Duizend en éénen Nacht zijn geene droomen meer en indien een spiegel vroeger een prachtartikel was, men zou zich thans moeielijk eene menschenwoning kunnen inbeelden waar geen spiegel is.

In het vertrek, waarvan spraak is, valt het oog onvermijdelijk op den fijngeslepen spiegel der schouw, die als een echte diamant in zijne prachtige koperomlijsting prijkt.

Wij zeggen koper, doch moeten ons woord herroepen, het is kopernavolging. - Het werd Zijne Majesteit den koning bij zijn bezoek aan deze uitstalling door den nijveraar zelve diets gemaakt. De koper van den lijst is hout, de versieringen van krullen en bladen zijn in den zoo kneedbaren en tevens zoo ijzersterken '*Carton-pierre*' waarop de behendige hand van den vergulder, gewapend met den bruniersteen op alle uitpuilende punten der sieraden als zoovele elektrische gensters heeft teweeggebracht.

Moest de lijstenmaker van vroeger voor het minst houtsnijder zijn, want alle overblijfsels in dit vak zijn als het ware beeldhouwwerk en kostten goud, thans heeft het de nijverheid in dien stiel weer al zoo ver gebracht dat het voldoende zij, - de gedrukte vormen overvloediglijk voorhanden zijnde, - een gedacht van schoonheidsvorm en daarbij eene grondige kennis der verschillende stijlen te hebben om de moeielijkste snuffelaars volle voldoening te kunnen geven.

Spiegellijst en voetstuk uit de bovenstaande teekening werden vervaardigd in de werkhuizen van P.J. Backx. Opgevat en uitgevoerd in den zuiveren '*renaissance*' zijn beide stukken zoo merkwaardig om hunne smaakvolle versiering als om hunne uiterste afgewerktheid.

Geloof echter niet dat wij beweeren dat er niets zoo schoon en vooral niets zoo rijk in de Tentoonstelling is; wij zelven zouden u in dit geval terecht wijzen en zeggen: ga eens, onder andere, naar de Italiaansche afdeeling wat prachtversiering gij daar zult zien! Er staan daar spiegels, waarvan de lijsten een boom verbeelden, wiens breeduitspringend gebladerte den geheelen spiegel overschaduwt of nauwkeuriger gezegd, met goudgloed overdekt.

Welnu, dat is te veel; de ornementatie loopt in dit geval hare rol te buiten. Zij moet dienen om het hoofdvoorwerp bevalliger doen uit te komen en niet om het op den achtergrond te schuiven.

'*Trop de fleurs*' te veel bloemen is een gebrek bij den schoonspreker en het is er insgelijks een bij den kunstnijveraar.

Wat wij hooger zegden over spiegellijsten, voetstukken, enz. enz. is toepasselijk op alle kunstnijverheden. De soberheid en versiering is in de meeste gevallen eene groote hoedanigheid.

En ten bewijze: wij hoorden pas eenige dagen geleden nog door iemand uitroepen, doelende op de marmer schouw van Mutsaarts, die in onze afbeelding geschetst staat: Hoe schoon! zie dat is nu mijne volle goesting!'

'En waarom?...' vroegen wij ons zelven af, waarom?... Wij hebben nog nooit iemand ontmoet uit het volk, die eene schilderij van Rubens of nog beter den Ons-Lieve-Vrouwentoren leelijk vond, maar vraagt nu die menschen eens waarom dat schoon is.... Het antwoord zal in de eerste bevanging vooral zijn: Wel... omdat het schoon is.

Waarom is iets schoon? De technieker

moge zoo vele omwegen en geleerde wendingen aan zijne oplossing zoeken te geven, als hij begeert, wij zeggen: ‘Iets is schoon omdat het 't oog vleit, de zinnen bekoort.’

Waarom is de schouw van Mutsaarts schoon? ‘Omdat dezelve zoo uitnemend eenvoudig en bevallig is.’

Zie daar dicht in de buurt van deze schouw - want de Belgische afdeeling levert er menigvuldige modellen van - zijn er zoovele andere schouwen, waaraan veel meer inspanning tot het bereiken van wat schoon maakt, eene macht van ornementatie en de pracht der rijkste marmers te zien is en toch is men er zoo niet mede ingenomen als met een kunstprodukt, waaraan soberheid ten grondslag lag.

De heer Mutsaarts, zich bepalend bij wat België als goede marmers oplevert, gebruikte het ‘*rouge royale* of koninklijk rood uit de marmergroeven van Romedenne met het Dinant's zwart voor de versieringen. Beide marmers kunnen misschien voor andere in kleurenpracht moeten onderdoen, doch als dichtheid en sterkte braveeren zij de oudste oudheid, en dat is meer waard!

Voor wat nu verder de bewerking betreft, in onze dagen vooral wordt er zoo veel over Vlaamschen stijl geredekaveld en geredetwist, dat wij wel eens van de meesten wilden vernemen of zij wel bewust zijn van wat het karakterlijke in den Vlaamschen stijl is voor het nu besproken vak?

Om het kort te maken doet men beter zoo maar in eens de overblijvende werken van de meesters uit dit tijdvak in oogenschouw te nemen. Zien wij dus de groote zalen van het stadhuis alhier, zoowel als de zalen uit het huis Plantijn; bewonder daar die hooge schouwen met hunne breede uitspringende kornissen, hunne flinke pilasters, voluten en kapiteelen en gij zult moeten uitroepen: Welke vlakte en breedheid in de ontwerping! welke verhevenheid en machtige uitsprongen in de versiering en nogtans, hoe harmoniseerend, zacht samensmeltend!

Het is klaarblijkend, dat Mutsaarts bij de ouden ter school ging; de vlak ontworpen omlijsting of mouluren zijner schouw kenmerken zulks. Doch, wat bij de meest huidige marmerwerkers niet begrepen wordt en door hem zoo meesterlijk werd uitgevoerd, is: aan de voluten der kapiteelen de noodige uitsprongen te bezorgen en dezelve toch zacht bijeen weten te brengen.

Gelijk het was in den voorvaderlijken tijd, zoo is het nu nog; het kan hard winteren in onze Nederlanden, en, als men dan in den haard geen goed gevoed vuur onderhoudt, dan is het zelf in de schoonste zaal zeer ongezellig.

De smid Rooyackers zorgde in de besprokene uitstalling voor het opbeurend, deugddoende voorwerp, dat men vuur heet en hetwelk hier meer dan ooit prachtvuur mag genoemd worden.

Wat verschil weeral met hetgeen men vroeger onder die verhevene schouwen stookte.

Zooals men weet en nog te zien kan krijgen, bestond het geheele verwarmingsstel voortijds uit eene soort van roostering of haardijzer, nu nog met de Fransche benaming *chénet* pronkend, waaraan langs weerzijde min of meer kunstvormige stangen aangebracht waren, terwijl tegen den wand der schouw - dus achter den haard - eene versierde plaat in geslagen koper of ijzer het gansche gestel volledigde.

Zulks was volkomen goed, zoo lang boomrijke bosschen en hovingen houtklompen in overvloed voorhanden gaven, maar het gebruik van de houille of steenkolen zou

eens die vuren veranderen om met het verlaten van den houtsblok het eeuwenoude stelsel van vuurhaarden geheel te verdringen.

Na de roosteringen kwamen de stoven; dan begon men den vuren zoo eene soort van kastvorm te geven. Door aan deze laatste bloemen en krollen te smeden, dachten een vader Markelbach of Hilgers, die daarmede over vijftig jaren hier in Antwerpen begonnen, reeds aanspraak te mogen maken op den naam van prachtvuurmaker; maar hemel! men moet het bekennen: hunne zedige pogingen zijn door de nazaten stoutweg en verre voorbij gestreefd.

Vermelde smid Rooyackers heeft nog twee prachtvuren in de Tentoonstelling, waarvan een in stijl Lodewijk XVI, dat in eene witte marmeren schouw van Joostens pronkt en door zijne sierlijkheid onweerstaanbaar de aandacht trekt.

Onze voorkeur is nogtans zijn prachtvuur verzekerd dat in de bovengemelde Vlaamsche zaal prijkt.

Vooreerst harmoniseert hetzelve volkomen met de schoone schouw van Mutsaarts en den spiegel van Backx zoowel door sieraden als toon; ten tweede is er iets ernstiger in de samenstelling; en - praktisch is het tot zoo verre dat het geschikt is om zoowel met hout als met houille gestookt te worden.

Moeten wij in tegenwoordigheid van al dit schoons zeggen dat het artikel ‘de prachtvuren’ het toppunt van volmaaktheid bereikt heeft.

De tijd, welke nooit stil staat, - en het menschelijk vernuft, dat gedurig denkt om iets nieuwer en schooner te vinden, maakt zulke bewering al te vermetel.

Wie zegt u dat op dit oogenblik niet alles in het werk gesteld wordt om die laatste nieuwste prachtvuren op hunne beurt door gansch andere stelsels te verdringen.

Werp eens een blik in de afdeeling: verwarmingstoestellen! Hier treft men er die onder en daar boven den grond gestookt worden; gene worden met gas, andere met water gevoed. En wie zegt u dat die Duitscher met zijn stoomverwarmingstoestel geene geheele omwenteling in het maken van vuren en schouwen gaat bewerken?

Gij ziet, beste lezer, dat degenen, die zeggen dat er geen nieuws onder de zon is, denkelijk menschen zijn die eene andere planeet bewonen dan de onze, waar het eene nieuws het andere opvolgt.

Hoe het zij, er moge komen wat wil, de nijveraar zal altoos op de hoogte willen blijven van de eischen des tijds als zijn werk gelijken tred houdt met de verbeteringen, die gedurig in het leven geroepen worden.

Dit streven bestatigen wij met genoegen in den arbeid der vijf vermelde nijveraars, van wier werk wij geen afscheid mogen nemen zonder zijne hoofdhoedanigheid aan te stippen:

Er zit samenhang, eenheid in het geheel! Men ziet seffens dat het eene schepping is in één hoofd geboren. De ontwerper dezer zaal is de bouwmeester Van Dyck, die het nieuwe museum maakt. Wij wenschen hem evenals de vijf uitvoerders, die hem zoo waardiglijk ter zij stonden, hartelijk geluk met den bekomen uitslag.

P.

Geillustreerd nieuws uit Holland.

De nieuwe overdekte winkelstraat te 's-Gravenhage.

Sedert eenige maanden bezit thans ook 's-Gravenhage evenals Brussel zijne *passage*, eene inrichting, die tegenwoordig bij eene groote stad schijnt te behooren en derhalve ook in Den Haag niet langer gemist kon worden. Niettegenstaande de overdekte straat eene hoogstnoodige betere gemeenschap in dit gedeelte der stad daarstelt, waren de Hollandsche kapitalisten niet genegen hun geld in deze onderneming te wagen, zoodat de ontwerpers genoodzaakt geweest zijn zich tot het buitenland te wenden. De *Caisse hypothécaire* van Brussel verleende de noodige middelen om de handen aan het werk te kunnen slaan en daar de gelden dus uit ons land gekomen waren, is het niet te verwonderen dat het gebouw door eenen Belgischen bouwmeester en grootendeels door onze werklieden opgetrokken werd.

Een prachtig koffijhuis is aan den ingang der *passage* opgericht en welke aangename verpoozing de ruime veranda van dit lokaal, onder de schaduw der boomen aanbiedt, is op onze gravure duidelijk te zien. De schoone gevel van dit hoofdgebouw is op den hoek van het Buitenhof en der Kettingstraat gelegen. Treedt men langs den breeden ingang binnen, dan bevindt men zich in eene lange, hooge galerij, door een glazen gewelf gedekt, waarvan het licht in breede stroomen afdaalt en aan weerszijden door het blanke marmer en het spiegelglas der winkels weerkaatst wordt. Langs die galerij bereikt men eene rotonde, met een glazen koepeldak ter hoogte van 27 meters bedekt. Van hier gaan twee nieuwe galerijen uit; waarvan eene voorloopig slechts op eene lengte van 13 meters aangebouwd is om later doorgetrokken te worden. De grootste lengte der *passage* is 163 meters. Van hare 53 winkels waren er bij de inhuldiging nog slechts 16 verhuurd, wat echter min aan het goede vertrouwen in den bloei der inrichting dan aan de hooge huurprijzen moet geweten worden. De winkelhuizen zijn ruim en luchtig en hebben, buiten eene drie meters hooge hangkamer of *entresol*, nog twee verdiepingen. Kortom de geheele overdekte winkelstraat moet eene model-inrichting van dien aard zijn, en wat het uiterlijk voorkomen betreft, is elkeen het in Den Haag eens om te bekennen, dat onze Vlaamsche bouwmeester eer van zijn werk en Hollands' hofstad een sieraad te meer geschonken heeft. Het gebouw onderscheidt zich trouwens door stijlvolle teekening en waardige soberheid in de versiering allergunstigst van menige dergelijke inrichtingen in andere landen, die door klatergoud en overladen pronk zoeken goed te maken wat zij aan degelijkheid missen.

Het vierhonderdvijftigjarig jubelfeest van O.L.V. in 't Zand te Roermond.

Is de vereering tot de Godsmoeder in de Katholieke Nederlanden altoos zeer innig geweest, nooit vond zij misschien eene zoo algemeene, grootsche en prachtvolle uiting als op onze dagen. Gelijktijdig werd op den jongsten Hemelvaartsdag te Antwerpen en te Roermond met ongemeenen luister een eeuwfeest gevierd, Maria ter eere, en al moest de glans der feestelijkheden van de kleine grijze Limburgsche bisschopstad natuurlijk tanen bij de schittering, die de groote Scheldestad bij die gelegenheid ten toon spreidde, toch waren de Roermondsche feesten met zulken ongemeenen kunstsmaak en rijkdom ingericht, dat wij er met genoegen eene herinnering van willen blijven bewaren.

Waaraan dankt Roermond die vurige godsvrucht tot de Moeder-Maagd? Luister wat de overlevering zegt:

***

Het einde der veertiende eeuw was voor het hertogdom Gelder een tijdperk van beroering en onrust. De krijg der Heekerens en Bronkhorsten spreidde over geheel Gelderland, maar vooral over de omstreken van Montfoort en Maasgouw het kleed der verwoesting uit. Aan de plunderzucht van muitzieke benden ten prooi, waren kerken en heiligdommen verwoest en de vreemdeling, die dat tooneel van verwoesting had aanschouwd, zou zich als vanzelf hebben afgevraagd of daar dan geene ridders en edelen gevonden werden, die den duren eed gezworen hadden, kerken en bedehuizen met het zwaard in de hand tegen iedere aanranding te verdedigen.

Nog waren de gevolgen van die beroeringen niet weggenomen, toen ten jare 1435 een vreemdeling die streken doortrok.

Voorzeker zouden de braakliggende velden, de berooide bosschen, schamele, halfverwoeste stulpen, ja tallooze overblijfselen van lang vervlogen welvaart hem hebben verhaald van de hartverscheurende tooneelen, welke daar hadden plaats gegrepen, zoo de vreemdeling niet zoo diep ware verslonden geweest in het gebed.

Wie die vreemdeling wel wezen mocht?

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. - Zaal in Vlaamschen hergeboorte-stijl, samengesteld door Antwerpsche nijveraars.

DE NIEUWE OVERDEKTE WINKELSTRAAT TE 'S-GRAVENHAGE.

DE FEESTELIJKHEDEN TE ROERMOND. - De triomfwagen van O.L.V. in 't Zand.

Hij droeg een knoestigen pelgrimsstaf in zijne rechterhand, en terwijl de koralen van zijn rozenkrans tusschen de vingers zijner linkerhand gleden, schreed hij al biddende met forschen tred voort. Het grove kleed, dat zijne welgevormde ledematen bedekte, getuigde niet voor eene hooge geboorte, en naar zijne halfversleten sandalen te oordeelen zou men hem voor een lijfeigene gehouden hebben. En toch lag er in zijne blikken, in de fijne trekken van zijn gelaat, ja, in geheel zijn wezen iets, dat den adel zijner geboorte verkondigde, en die zelfde trekken spraken even luide van den adel zijner ziel. Wie mocht hij dan toch wel zijn? Het was Wendelinus, de hoofdpersoon van ons verhaal. Hij, de Poolsche edelman, had zijn dierbaar vaderland, zijn Polska verlaten om eene gelofte te vervullen, welke hij aan de vlekkelooze Moedermaagd gedaan had. Hij kwam naar die streken om eenige jaren als eenvoudig herder, der Moeder Gods ter eere, dienst te doen.

Reeds in zijne prille jeugd had Wendelinus hooren spreken van den Udelenberghe, waar de Moeder Gods sinds onheuglijke tijden vereerd werd, en het was daarom, dat zijn hart hem ingaf naar dat bevoorrecht oord te reizen tot vervulling zijner gelofte.

En wie schetst de zielsvreugde, welke de jongeling smaakte, toen hij op dien heiligen grond mocht nederknielen. Hij had de hymne van St. Adelbert, welke de Poolsche edellieden Maria ter eere zongen, als zij ten strijde togen, willen uitgalmen, doch hij vreesde zijne adellijke afkomst te verraden. Maar waarom, zoo zijn hart van vreugde zwol, waarom dan dat jeugdig gelaat met tranen overstelpt? Waren het soms tranen van hemelsche blijdschap? O gewis! maar ook tranen van droefheid tevens, omdat hij moest zien, dat de muitzieke benden zelfs in dat doorluchtig heiligdom sporen hunner ruwe plunderzucht hadden achtergelaten.

Zoo lag hij dan stil schreiend voor het beeld der Moedermaagd neergeknield en lang bad hij.

Het was laat in den middag geworden; doch vooraleer hij de Mariakapel gevonden had, had hij een eerbiedwaardigen kanunnik ontmoet, die, getroffen door zijne vrome en eerbiedige houding, zich innig tot hem voelde getrokken en hem thans eene plaats bezorgde als herder op de pachthoeve van Gerard van Muggenbroeck, ongeveer een kwartier uurs van Roermond gelegen.

Daar was het, dat Wendelinus den heuvel leerde kennen, op welks top zich een put bevond, door een reusachtigen, breedgetakten, eik overschaduwd. Al aanstonds dreef eene geheimzinnige, doch onwederstaanbare kracht den jongen herder derwaarts, en het plekje onder den lommerrijken eik werd hem zoo dierbaar, dat hij den koninklijken psalmist nazong: *haec requies mea in saeculum saeculi; hic habitabo quoniam elegi eam.* Maar die heuvel was dor en de pachter vond die plaats derhalve minder geschikt om de kudden te weiden. Wendelinus gehoorzaamde, doch een wonder bracht den pachter tot andere gedachten; immers de kudden vermagerden met den dag.

Wendelinus mocht dus zijne geliefkoosde gewoonte hervatten, en terwijl hij zich vol heiligen eerbied met de vlekkelooze Moedermaagd onderhield, graasden de kudden rustig op de helling van den heuvel.

Op een zonnigen morgen, weer in zulk een hemelsch onderhoud verslonden, werd hij daarin eensklaps gestoord door het geblaat der kudden, die geprikkeld door een hevigen dorst zich allen rondom hem schaarden.

Aanstonds was Wendelinus bereid ze te drenken.

Hij liet den emmer door middel van een haak in den put neer en laafde zijne schaapjes achtereenvolgens.

Doch zie wat er gebeurt. Toen Wendelinus den laatsten emmer ophaalde, ontdekte hij er een voorwerp in, dat al aanstonds zijne nieuwsgierigheid prikkelde! Nog had de emmer den rand van den put niet bereikt, of Wendelinus stond van verbazing als aan den grond vastgenageld. Neen, zijne oogen bedrogen hem niet; een Mariabeeldje was het, dat hij uit den put ophaalde.

In een oogwenk was het uit den emmer verdwenen, en in tranen van zaligheid badende, knelde hij het aan zijn van vreugde kloppend hart, terwijl een jubellied van zijne lippen vloeide.

***

Deze vond van het beeldje der Lieve Vrouw in het Zand, hoe schijnbaar onbeduidend, is de oorsprong geworden van eene godsvrucht, die thans niet alleen in Nederland maar zelfs in Duitschland alom verspreid is. De vierhonderdvijftigste verjaring der vinding van het beeld, waaraan de Roermonders eene wonderdoende kracht toeschrijven, kon dus niet voorbijgaan zonder tot plechtige en prachtige feestviering aanleiding te geven. Tusschen tal van andere feestelijkheden werd een historisch-godsdienstige stoet ingericht, waarin het mirakuleuse beeldje der H. Maagd op een zegewagen omgevoerd werd.

Maria, verheerlijkt door hemel en aarde, ziedaar het grootsche denkbeeld, dat bij het uitvoeren van dien triomfwagen tot grondslag lag en in zijne voltooiing op waarlijk meesterlijke wijze werd verwezenlijkt.

De zilveren troonhemel, waarom de zonnestralen een gouden kleed weven, schittert hoog in de lucht en overwelft het maagdelijke hoofd der Hemelkoningin, wier beeld op een draagbaar staat, welke rust op de schouders van vier gevleugelde serafijnen. Deze zijn gekleed in slepende, sneeuwwitte tunica's, welke een weinig opgenomen zijn door gouden gordels om het middellijf, terwijl op hunne krullende engelenkopjes de diadeem van fonkelende sterren schittert. Iets lager vormen twee rijen van engelen een krans rondom de vier serafijnen en terwijl twee van deze de kroon en den schepter der Koningin van hemel en aarde dragen, houden de overige zilveren wapenschilden in de handen, waarop de eeretitels der Moeder Gods vermeld staan. De praalwagen is aan de vier hoeken geflankeerd door vier forsche, sterkgespierde leeuwen, waarop gevleugelde cherubijnen gezeten zijn, welke de wapens van Nederland, Limburg, Z.H. den Paus en de beide prelaten van Roermond beschermen. Vóór op den triomfwagen ziet men de schoone Roermondsche Maagd, die in een prachtvol gewaad uitgedost op hare schitterende vleugelen voor Maria's troon schijnt te zweven.

In hare rechterhand wappert de Roermondsche vlag en met hare linker steunt zij het wapenschild der stad, terwijl haar blik onafgewend op het mirakuleuze genadebeeld gericht blijft.

Zoo geeft hier de grijze Roerstad te kennen, dat zij gedurende vierhonderdvijftig jaren onverpoosd haar vertrouwen gesteld heeft op de machtige voorspraak der L. Vrouw in het Zand en dit ook voor de toekomst onwankelbaar zal bewaren.

Guirlandes, uit rozen samengestrengeld, slingeren zich bevallig om de zegekar van Haar, die met recht: *rosa mystica* - d.i. geheimvolle roos - genoemd wordt. Van onderen is de wagen bekleed met blauwe draperieën, rijk bezaaid met zilveren leliën en omzoomd met franjes. Zes fiere paarden, uitgedost in de kleur, welke Maria vooral aangenaam moet wezen, trekken den wagen voort, terwijl ze geleid worden door

evenveel palfreniers, in lichtblauw middeleeuwsch costuum gekleed, met het zilveren monogram van Maria op de borst.

Dat de indruk van dien smaakvol ontworpen zegewagen wezenlijk aangrijpend was voor het godsdienstig gemoed der duizenden toeschouwers, die zich op zijnen weg geschaard hadden, zullen al onze lezers beamen bij het beschouwen zijner getrouwe afbeelding, welke wij met genoegen eene plaats tusschen onze gravures inruimen.

De gedenksteen in den gevel van Bilderdijk's sterfhuis te Haarlem.

Terwij! Vondel en Tollens in brons en marmer vereeuwigd zijn, terwijl zelfs Vader Cats zijn standbeeld heeft, had Bilderdijk tot voor weinige weken geen ander monument dan de vermelding van zijn naam op een der pijlers van de Groote Kerk te Haarlem, waar hij begraven ligt.

Den *Haarlemschen Kunstenaarskring* komt de eer toe het eerst den grootsten Nederlandschen dichter der laatste tijden een bescheiden, maar niet onwaardig monument gesticht te hebben door het aanbrengen van een gedenksteen in den gevel van het huis aan de Groote Markt te Haarlem, waar Bilderdijk het laatste jaar van zijn veelbewogen leven doorbracht en den 18^{en} December 1831, in den ouderdom van 76 jaren, ter eeuwige ruste inging.

Den 7^{en} Juli 11. had de onthulling van den gedenksteen plaats, en hoe eenvoudig die plechtigheid ook was, toch bewees zij, dat Bilderdijk, zoo zijne nagedachtenis tot dusver een gedenkteeken miste, zich althans in het hart van de meestbegaafden uit het volk door zijne geschriften een onvergankelijker! eerzuil gesticht had. De voornaamsten toch van hen, welke zich op het gebied van letteren en kunst in Nederland een naam verworven hebben, waren bij die plechtigheid hetzij in persoon, hetzij door hunne brieven van instemming tegenwoordig; en men mag zeggen dat de *Haarlemsche Kunstenaarskring* niet alleen bijval heeft gehad met zijn gelukkig denkbeeld, maar ook wezenlijk tot betere waardeering van den zoolang miskenden dichtervorst heeft bijgedragen.

De *Haarlemsche Kunstenaarskring* is eene kleine vereeniging van letterkundigen, schilders, beeldhouwers, toonkunstenaars, kortom van Haarlemsche burgers, die aan de beoefening van kunst en letteren een werkzaam aandeel nemen. Zij houdt hare wekelijksche vergaderingen in het voormalige woonhuis van Bilderdijk, tegenover het standbeeld van Coster, en koesterde sinds lang het voornemen, door eenig uitwendig teeken aan dit huis, hetwelk op het oogenblik eene restaurant is, de gedachtenis van den grooten man, die er den laatsten adem uitblies, levendig te houden. Eindelijk is dit denkbeeld, dank zij de medewerking van den beeldhouwer Stracké, verwezenlijkt en onze gravure geeft eene afbeelding van het bovengedeelte van den ouderwetschen gevel, waarin thans de gedenksteen prijkt.

Eenvoudig als dit huldeblijk is, was ook de plechtigheid der onthulling. Slechts een beperkt aantal personen, van wier belangstelling men kon verzekerd zijn, waren tot bijwoning daartoe uitgenoodigd. Zoo waren, behalve het bestuur en de leden van den *Kunstenaarskring*, tegenwoordig een tweetal wethouders van Haarlem, de heer A.D. Kruseman, eerste uitgever van Bilderdijk's dichtwerken, de ontwerper en de uitvoerder van den gedenksteen, de professoren Nicolaas Beets en Jan ten Brink, het bestuur der Rederijkskamer *Bilderdijk*, vertegenwoordigers der pers, enz.

De voorzitter van den *Kring*, de heer F. Smit Kleine opende de plechtigheid met de voorlezing van een brief van des dichters zoon, den 72jarigen kapitein der infanterie, Lodewijk Willem Bilderdijk te 's-Gravenhage, die door ongesteldheid verhinderd was naar Haarlem te komen.

'Met groote belangstelling,' zoo schreef hij, 'ontving ik de mededeeling van het plan tot onthulling van een gedenksteen in den gevel van het huis te Haarlem, waarin mijn vader het laatste jaar zijns levens heeft gewoond en kalm en getroost ontslapen is in de christelijke geloofsovertuiging, die zich steeds, vooral in zijn dichterlijke ontboezemingen, uitsprak. Hoezeer mij die blijk van belangstelling en waardeering, bij zooveel miskenning en verguizing als hem nog steeds in het graf bleef vervolgen, trof en weldadig aandeed, behoef ik niet te verzekeren.'

Ook professor Alberdingk Thijm, die mede tot de genoodigden behoorde, was door ongesteldheid verhinderd aan die uitnoodiging ge-

volg te geven, maar hij schreef: ‘Hoe gaarne was ik op uwe Bilderdijk-viering gekomen. Ik zou u gezegd hebben, in hoevele opzichten gij eene uitmuntende daad verricht, ik had u willen wijzen op de openbare meening onder de letterkundigen, waaruit eene waardeering van Bilderdijk zal voortkomen, die hem door allerlei platte hartstochten te lang onthouden werd; ik had, met u, mij nog eens willen verheugen, dat wij Nederlanders zijn.’

In zijne openingsrede haalde de heer Smit Kleine die woorden aan en wees er op hoe de meeste gezaghebbende schrijvers - en daaronder Beets niet het minst - de groote verdiensten van Bilderdijk voor de Nederlandsche taal steeds om het zeerst hebben geroemd. Ook Haarlem was het tooneel van Bilderdijk's verbazende werkkracht geweest, daar hij gedurende zijn kortstondig verblijf aldaar, die laatste en omvangrijke dichtwerken voortbracht, welke van zijne onverzwakte dichtkracht tot in hoogen ouderdom getuigen. De heer Kleine droeg er verscheidene van voor, die op de toehoorders een diepen indruk maakten, en herinnerende aan de prozaïsche woorden in het register van den burgelijken stand: ‘Nalatende kinderen, doch geen vaste goederen,’ deed hij uitkomen dat Bilderdijk in zijne werken onvergankelijke goederen heeft nagelaten voor het geheele Nederlandsche volk.

Nadat de heer Beets vervolgens het verlangen had uitgesproken, dat de gedenksteen mocht onthuld worden, werd tot de plechtigheid overgegaan; waarna het muziekkorps, dat vóór het huis had plaats genomen, door het spelen van fanfares en het Volkslied, de talrijke menigte, welke zich op het marktplein verdrong, van de onthullIng in kennis stelde.

Daarop werd ter eeuwige gedachtenis de volgende oorkonde geteekend:

‘Op den 7^en^ Juli des jaars 1885, des namiddags te 3 uren, in het bijzijn van de heeren dr. C.G. von Reeken en mr. G. Heshuyzen, wethouders, mr. J. Tielenius Kruythoff, secretaris, als vertegenwoordigende het bestuur der Gemeente Haarlem, van den heer A.C. Kruseman, eersten uitgever van Bilderdijk's gezamenlijke dichtwerken, van het bestuur der Vereeniging *Bilderdijk* en verdere genoodigden, heeft de Kunstenaarskring alhier een gedenksteen onthuld, door dien kring geplaatst in den gevel van het sterfhuis van Willem Bilderdijk, aan de Groote Markt alhier.’

Hiermede was de plechtigheid afgeloopen en togen de vereerders van den grooten dichter naar diens graf in de Groote Kerk, dat door de vereeniging *Bilderdijk* met frissche rozen versierd was.

Na een prachtig banket scheidden allen met den wensch dat weldra de inwijding van een standbeeld des gevierden schrijvers de letterkundigen van Noord en Zuid ter feest roepen mocht.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Mr. Russel groette zeer vriendelijk,’ meende Hugo, aan het gesprek eene andere wending gevende.

‘Zijn plicht, mijn jongen!’ riep Schaffner; ‘hoe kon hij anders bij het zien van het jonge Duitschland, dat echter door de jonge dame, helaas, niet op prijs gesteld werd!’ voegde hij er bij, Hugo met een spottenden blik aanziende.

Zij hadden nu eene hoogte bereikt, van welke zij een heerlijk uitzicht op het voor hen liggende Londen hadden.

‘Wanneer men bedenkt dat daar beneden ons meer dan drie millioen menschen wroeten en werken, leven en sterven,’ zeide Schaffner, die met voorliefde bij alle mogelijke gelegenheden wijsgeerige bespiegelingen hield, ‘gelukkig of ongelukkig zijn, ieder naar zijne geaardheid en hartstochten, hoe klein en onbeduidend, en als gij wilt, hoe licht te missen, komt men zich zelven dan voor. En toch, van hoeveel gewicht komt aan die drie millioen menschen, die daar arbeiden, luieren, intrigeeren, een weinig goeds en wellicht nog meer slechts, of liever onnuts doen, hoe gewichtig, zeg ik, komt hun hun leven voor, hoezeer zijn de meesten van hunne onmisbaarheid overtuigd, in het geheel niet in aanmerking nemende, dat voor elken invalide, die de rijen van het legioen verlaat, dat men de menschelijke maatschappij noemt, een, twee, drie en wellicht een half dozijn recruten opstaan, die maar al te begeerig zijn de ontstane gapingen in de gelederen aan te vullen.’

‘Maar, mijnheer Schaffner,’ bracht Hugo, die niet goed de wijsgeerige redeneering van zijn medegezel begreep, schuchter hiertegen in, ‘heeft niet elk mensch het recht een weinig aan zich zelven te denken.’

‘Aha!’ antwoordde Schaffner verrast, ‘heel mooi, mijn jongen, een weinig, zegt gij? Goed. Iedereen zegt dat en bedoelt nochtans tamelijk veel. Alles eigenbelang, Hugo, louter eigenbelang. Wacht maar, gij zult er ook de ondervinding van opdoen evengoed als ieder ander.’ En met eene plechtige handbeweging scheen hij te willen bevestigen: ‘Dit slot is boven alle bedenking verheven.’

‘Er bestaan toch ook wel goede, liefderijke menschen,’ meende Hugo bedremmeld.

‘Hugo, Hugo!’ riep Schaffner eenigszins driftig uit, ‘jong gelijk gij zijt moest gij het reeds beter weten, daar ik mij alle moeite geef om u van het tegendeel te overtuigen. Liefderijk? Wel zeker. Noemt gij soms den oude liefderijk, omdat hij zijn plicht gedaan en zich uwer aangetrokken heeft. Hij moest wel, omdat hij of zijn domkop van een koetsier u bijna van het leven beroofd hadden. Neen, mijn jongen, ik heb ondervinding opgedaan en ken de wereld. Ik zelf, doe ik misschien ooit eene zoogenaamd goede daad, zie ik niet steeds op mijn voordeel? Nu bewijs mij dat ik ongelijk heb,’ eindigde hij op een toon, die scheen te zeggen: Ik zou wel iemand willen zien, die mij van het tegendeel overtuigen kan.’

Hugo lachte en zweeg bij deze koele, wereldsche beschouwing uit den mond van dien zonderlingen man, terwijl hij aan de groote hartelijkheid dacht, welke deze hem betoonde. Als hij dan verder bedacht met welk een geduld hij hem in de Engelsche taal onderrichtte zonder in het geringste over het hem in de studie zijner wijsgeerige boeken berokkende tijdverlies te klagen, - als hij zich voorts nog herinnerde, hoe Schaffner in alle dingen, die Hugo betroffen, geen geld ontzag, hetgeen hij tegenover hem altijd ontkende, dan, zeg ik, lachte hij om deze wonderlijke zelfzucht, ernstig hopende, dat hij eenmaal in staat mocht wezen, het hem te vergelden.

En Hugo richtte zijne klare, trouwhartige oogen op dezen onechten cyniker, die de uitdrukking van innige dankbaarheid daarin lezende, zich verlegen afwendde en met de woorden: ‘Laat ons omkeeren!’ ijlings de hoogte afging.

Zij vervolgden zwijgend hun weg.

Onwillekeurig trad het beeld van het jonge meisje voor Hugo's ziel, die, klaar als een spiegel, een onbewusten, onuitwischbaren indruk ontvangen had. Het gevoel,

dat de verschijning van het meisje in hem, die bijna nog een kind was, had doen ontwaken, was hem nog volkomen onduidelijk. Slechts van één ding was hij zich bewust, het verlangen, dit aanminnige en te gelijk trotsche wezen, zij het ook slechts uit de verte, te kunnen aanschouwen.

X.

'En zoo gaat mijn verblijf hier te lande zijn einde te gemoet. Over acht dagen verlaat ik Engeland en zult gij mijne plaats innemen. Binnen kort zal ik weer den geboortegrond betreden en wel om dien niet weder te verlaten. Het valt mij zwaar om van u, met wien ik zoo vele jaren te zamen gearbeid, genoegens en onaangenaamheden broederlijk gedeeld heb, te scheiden. Het is mij, die zoo gelukkig ben deelgenoot in eene Duitsche firma te worden, evenwel een groote troost, te weten, dat gij, ofschoon nog zeer jong, een bekwame, bruikbare kerel zijt, die zich zijn weg banen zal.'

'Dank uwe onderrichtingen en bemoeiingen ben ik geworden wat ik thans ben en weet. In de zes jaren, die ik onder uwe leiding heb doorleefd, kan ik slechts op uwe welmeenendste deelneming in mijn welzijn, ik zou veeleer zeggen uwe waarachtige vriendschap roemen. Ben ik dus nu in staat iets goeds te verrichten, zoo heb ik zulks aan u te danken en dat....'

'In het geheel niet, houd op. Tracht toch u zelven niet wijs te maken, dat ik werkelijk zoo goed ben als gij mij daar afschildert. Zelfzucht, mijn vriend, niets dan zelfzucht! Door mij een weinig, waarlijk weinig genoeg moeite te geven om u in de zaken te bekwamen, heb ik mij zelven het leven gemakkelijker gemaakt; want ik heb u laten werken en zelf intusschen gerust. Gij ziet dus, dat ik alleen in het voordeel was en gij geene reden hebt mij zoo veel dankbaarheid te betoonen.'

Dit gesprek had plaats zes jaar na de in het vorige hoofdstuk vermelde gebeurtenissen. De sprekers waren onze oude bekenden: Schaffner, die slechts onbeduidend, en Hugo, die buitengemeen veranderd was. Zij waren kort te voren van het kantoor thuis gekomen en rookten na den thee op hun doode gemak eene sigaar.

Uit den zestienjarigen knaap was een rank jonkman opgeschoten, wiens welgevormd, innemend gelaat eene voor zijne jaren ongewone uitdrukking van ernst bezat. Zijn lichtgekroesd, donkerbruin haar was ver teruggekamd, waardoor het hooge, schrandere voorhoofd des te scherper uitkwam. Een kleine knevel sierde zijne bovenlip.

'Welnu! als gij het dan toch volstrekt bestrijden wilt, moet ik ten slotte zwijgen,' zegde Hugo glimlachend; 'wat mij echter niet beletten zal mijne eigene meening te hebben en u zeer te missen.'

'Ook ik, ook ik; maar wat wilt gij? Het noodlot scheidt ons en wij moeten ons onderwerpen. Goed, laat ons de zaak wijsgeerig beschouwen. Daar wij nu toch eenmaal aan het redekavelen zijn, wil ik een teeder onderwerp aanroeren en u eene kleine predikatie houden.'

Hugo zag hem ongerust aan.

'Erger u niet,' ging Schaffner voort; 'ik hoop niet dat gij u verbeelden zult, dat ik u gaarne iets onaangenaams zeg.'

'Welk een denkbeeld, Schaffner! In geen geval.'

'Uitmuntend. Gij zult derhalve, naar ik hoop, een weinig geduld hebben. Eer ik op de zaak zelve neerkom, willen wij een oogslag op uwe positie werpen.

‘Gij zijt alzoo op dit oogenblik correspondent met een salaris van honderd pond 's jaars, een voor uw leeftijd niet te geringe, voor Engeland evenwel nietige som. Goed. Over eene maand zult gij mijne plaats innemen, en diensvolgens eene toelage bekomen van dertig pond, waarbij, ter loops aangemerkt, de firma twintig pond uitspaart, die ik tegenwoordig meer trek. Een erbarmelijk salaris voor u met uwe bekwaamheden.’

‘Zeer verplicht,’ merkte Hugo aan.

‘De oude denkt er, helaas! anders over. Doch laat ons voortgaan. Nu zijt gij iemand met een honderd en dertig pond! Kunt gij nu met die armoedige jaarwedde aan trouwen denken?’

Een gloeiend rood overtoog Hugo's wangen.

‘Ik, ik.... denk daar niet aan!’ stamelde hij in de grootste verlegenheid.

‘Natuurlijk niet, dat spreekt van zelf; doch waarom loopt gij zoo dikwijls gij maar kunt, eene zekere villa in Highgate voorbij? Ik weet wel dat gij niet aan trouwen denkt, lieve hemel! daar zijn wij nog ver vandaan. Voorloopig zijt gij nog in den zevenden hemel, in verrukking als gij in de verte een tipje van haar wit kleed, of haar wonderschoon gezichtje te zien kunt krijgen. Ik ken dat, ou ik meenen, ik ben daar oud genoeg toe.’

Hugo poogde hem in de rede te vallen.

'Wacht nog even, ik ben pas bij het begin. Gij bedwelmt u derhalve, gelijk de romanschrijvers zeggen bij den aanblik der schoone, die eene halve mijl van u verwijderd is en van wie gij mogelijk enkel den neus ziet. Deze godin beschouwt u wellicht met gunstig oog, nog beter, zij heeft u misschien zelfs in het geheel nog niet opgemerkt. En om aan eene gril te voldoen, zet gij uwe gemoedsrust en mogelijker wijze uwe betrekking op het spel! En bedenk wel, Hugo, dat gij uw vader nog niet gevonden hebt, ofschoon gij meendet hem vóór eenigen tijd eens gezien te hebben. Ik ken uwe treurige en duistere geschiedenis en Mr. Russel eveneens. Gelooft gij nu, dat indien het onmogelijke plaats grijpt en gij het met miss Russel eens zoudt worden, dat zij zich zoo verre vergat uwe liefde en uwe honderd en dertig pond 's jaars aan te nemen, gelooft gij dan, vraag ik u, dat Mr. Russel, een tamelijk gemoedelijk, doch trotsch en onder zekere omstandigheden onbuigzaam man, u als zijn schoonzoon zou aannemen?'

'Gij vergist u, zulke hersenschimmen heb ik mij nog nooit in het hoofd gezet,' antwoordde Hugo, op wien Schaffners redenee ring een diepen indruk gemaakt had, met een bleek gelaat; 'ik heb tot dusvere geen woord met de jonge dame gesproken.'

DE GEDENKSTEEN IN DEN GEVEL VAN BILDERDIJK'S STERFHUIS TE HAARLEM.

‘Wat ook, naar ik hoop, nooit gebeuren zal,’ hernam Schaffner droog. Doch Hugo's bleekheid bemerkende, liet hij er, zijne hand op diens schouder leggende, met hartelijkheid op volgen: ‘Bij elk ander jonkman zou ik er om lachen of in het geheel niets gezegd hebben, maar ik ken uw karakter en weet hoe taai gij aan een denkbeeld vasthoudt, hoe gij u aan iets, dat gij de bewondering waardig acht, vastklampt. Uit dien hoofde en dewijl ik uwe eenigszins zwaarmoedige inborst in aanmerking neem, heb ik u gewaarschuwd, omdat ik vreesde, dat gij met opene oogen in uw ongeluk zoudt loopen. Geloof mij, als ik u zeg, dat deze Engelsche dames met de grootste onverschilligheid uwe edelste gevoelens in het stof vertreden. Ik spreek bij ondervinding, dat wil zeggen ondervinding van vrienden,’ voegde hij er haastig bij. ‘Denk derhalve aan andere dingen, blijf uw leven lang aan den grondregel van mijne club getrouw; een vrijgezel en een wijsgeer. Ware wijsgeeren huwen nooit, of hoogst zelden,’ verbeterde hij zich.

(*Wordt vervolgd.*)

Rebus No. 2.

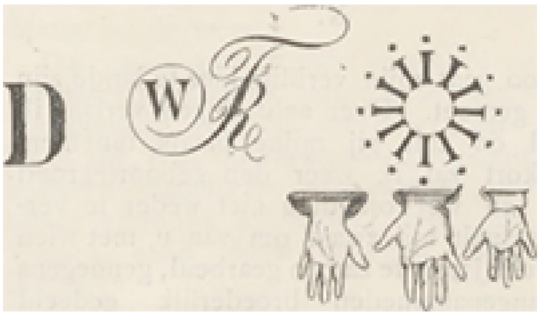

ALS PRIJZEN AAN DEZEN REBUS ZIJN VERBONDEN OM DOOR BIJ LOTING AAN VIJF DER GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN:

5 Ex. Antwerpen en zijne merkwaardigheden.
Een boekdeel in 8° *met vele houtsneeplaten.*

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

[Nummer 10]

Onze gravures.

Uit het beleg van Weenen in 1683.

ERNST RÜDIGER, GRAAF VAN STAHREMBERG, OP DE WALLEN VAN WEENEN, NAAR KARL BLAAS.

Een der gewichtigste eeuwfeesten, die in de laatste jaren gevierd zijn, was ongetwijfeld de feestelijke herdenking der glorierijke dagen van den 13^en^ Juli tot den 12^en^ September 1683, toen de burgers van Weenen in vereeniging met de bezetting der stad aan de geweldige overmacht der Turken het hoofd boden en aldus geheel Duitschland en westelijk Europa voor de overweldiging door den Islam behoedden. Moedig hielden de verdedigers der bedreigde veste stand tot eindelijk Johannes

Sobieski, de heldhaftige Polenkoning, tot ontzet kwam opdagen en Weenen, den sleutel der Christenheid, uit de handen der Muzelmannen bevrijdde.

Doch zoo bezetting en burgerij met onbezweken volharding den strijd tot het laatste toe volhielden, dan was dit hoofdzakelijk te danken aan het beleid en de zelfopoffering van haar onvermoeiden aanvoerder, Ernst Rüdiger, graaf van Stahremberg, die over de belegerde stad het bevel voerde, door zijn voorbeeld den moed der zijnen levendig hield en door zijne dappere verdediging van Weenen zich verdienstelijk maakte tegenover de geheele Christenheid.

Bij gelegenheid van het bovengenoemde eeuwfeest is in het koninklijk arsenaal te Weenen eene frescoschildering van professor Karl Blaas aangebracht, waarop die roemrijke verdediging vereeuwigd is; en naar aanleiding dezer schilderij, waarnaar onze gravure genomen is, willen wij in korte trekken de heldenfeiten van den graaf van Stahremberg in herinnering brengen.

De dappere bevelvoerder was reeds den derden dag na het begin van het beleg aan het hoofd verwond geworden, en wel door een steen, die door een kanonskogel van een nabijstaand schilderhuis werd afgeslagen. De kneuzing was van zoo ernstigen aard, dat Rüdiger in weerwil van den drang der omstandigheden verscheidene dagen het bed moest houden. Nauwelijks gevoelde hij zich echter eenigszins beter of hij liet zich, daar het gaan hem nog te veel inspanning kostte, in een stoel naar de bolwerken dragen om weer persoonlijk zijne bevelen te kunnen geven.

Zijne voornaamste zorg was het aantal gewapenden te vermeerderen; want daar hij over geene voldoende regelmatige troepen beschikte, moest hij die door burgers vervangen. Hij verordende daarom, dat allen, die nog niet als verdedigers dienst deden, ten strijde zouden uitgerust worden, zij het ook slechts met pieken of zeisen. Zoo dikwijls de groote klok van den St. Stephanus-toren luidde, moesten alle gewapenden zich op straffe des doods op de drie voornaamste pleinen verzamelen.

In alle beschikbare werkplaatsen liet Stahremberg zijne Spaansche ruiters dag en nacht aan de vervaardiging van voetangels en straatversperringen arbeiden. In de straten liet hij afsluitingen en verschansingen oprichten; kortom van den morgen tot den avond was hij rusteloos in de weer en ontzag zich zelven daarbij zoo weinig, dat ook hij door den rooden loop werd aangetast, waaraan reeds 1500 man der bezetting leden, zoodat hij in de eerste dagen van Augustus ten tweeden male aan het bed gekluisterd werd. Doch ook thans was geene ziekte in staat zijne werkzaamheid te verlammen: al spoedig deed hij dagelijks de ronde in eene draagkoets en liet zich, zoodra hij maar eenigszins aangesterkt was, eene tent onder de Burgpoort opslaan, ten einde in de nabijheid der bolwerken en alzoo onmiddellijk bij de hand te zijn, als daar eenig gevaar dreigde.

Daar de Muzelmannen steeds gedurende den nacht werkten, liet Stahremberg eene menigte pekkransen vervaardigen en in pek gedoopte, brandende stukken hout, van de daken der kleine winkelkramen afkomstig, in de stadsgrachten werpen. Voor zich zelven van het ernstigst plichtgevoel vervuld, had hij ook het recht van zijne ondergeschikten de strengste plichtsbetrachting te vorderen. Zoo benoemde hij vier commissarissen voor de vier stadswijken, welke iederen dienstplichtige, die zich verborgen mocht houden, moesten opsporen; en inderdaad werden door dezen maatregel verscheidene nieuwe strijders gewonnen, die dadelijk in den wapenhandel werden geoefend.

Voor zijne officieren moesten de paleizen van den adel tot woningen ingeruimd en hunne tafel van de beste wijnen uit de kelders voorzien worden. De levensmiddelen werden regelmatig verdeeld, opdat er geen hongersnood zou ontstaan; en opdat de buskruitvoorraad niet uitgeput mocht raken, liet hij kruitmolens en ovens oprichten, waartoe de Weeners hun overtollig hout leverden; ja zelfs de paters Jezuïeten nam hij in beslag, daar hij beval dat dagelijks twee hunner op den St. Stephanus-toren aanwezig moesten zijn, ten einde de bewegingen des vijands nauwkeurig gade te slaan en daarvan verslag te doen.

De schilderij van professor Blaas, door onze gravure weergegeven, stelt het geheele beleg van Weenen in een enkel tooneel voor. Stahremberg, met den zwachtel om het hoofd en den blooten degen in de linkerhand, wordt op een stoel tot dicht aan den rand van een bastion gedragen en wijst met de rechterhand in de richting, vanwaar waarschijnlijk de eerste stormloop der Turken te wachten is. Een artillerist staart met de brandende lont vol spanning voor zich uit, terwijl een ander van wat kalmer natuur zich nederbukt en mikt om den naderenden hoop met een kogel te begroeten. Ook de voorste der twee mannen met een helm op het hoofd, die den stoel van Stahremberg dragen, staart in dezelfde richting, doch met eene angstigere uitdrukking op het gelaat dan de overigen. Daartegenover ziet men een geharnast krijger, eveneens met een helm gedekt, die op het punt staat zich een offer voor zijne buks uit te kiezen. Naar zijn donker haar en zijne geheele gelaatsvorming te oordeelen, is hij een Spanjaard,

wiens oogen in het vuur van den strijd vlammen schieten, en die met een enkel schot wel een geheelen zwerm der ‘ongeloovige honden’ zou willen neervellen.

Geheel op den voorgrond staan twee mannen uit de heffe des volks, die ijverig meehelpen. De eene, dien men aan zijne gespierde armen als een smidsgezel herkent, houdt een steen omhoog geheven om hem den eersten den besten bespringer, die met zijne spiets tegen de ladder op wil klauteren, op het hoofd te werpen. De andere, die ouder is en het voorkomen van een daglooner heeft, wentelt tot hetzelfde oogmerk een steen over den rand van den muur.

Aldus vindt men in een klein bestek de meest verschillende verdedigers bijeengebracht, en de hand in den hoek der schilderij, welke de pistool afvuurt, wijst er op dat de Turken met behulp hunner ladders reeds ver omhoog moeten geklauterd zijn. Alles is beweging en leven; alleen Stahremberg is volkomen kalm.

Wat moet er wel in het binnenste van den edelen man zijn omgegaan, toen eindelijk, na vijftig afgeslagene stormen, op den Kahlenberg de raketten opstegen, die aankondigden dat het leger tot ontzet kwam opdagen, en welk een jubelkreet zal van de doorschoten en half vernielde schansen zijn opgestegen, toen het Turksche leger ten laatste begon te wijken en allengs sneller en sneller op de vlucht sloeg, tot het eindelijk geheel was weggestoven als kaf voor den wind!

Het spoorwegfeest te Brussel.

In de maand Augustus heeft België met buitengewonen luister den vijftigsten verjaardag gevierd van de opening zijner eerste spoorbaan, die tevens ook de eerste was van het geheele vasteland. Den 5^{en} Mei 1835 werd namelijk door koning Leopold I de lijn van Brussel naar Mechelen ingewijd, zoodat het vijftigjarig jubelfeest eigenlijk in Mei reeds had moeten gevierd worden; men heeft het echter eenige maanden uitgesteld, ten einde het te doen samenvallen met de nationale feesten van half Augustus, die jaarlijks ter viering der Belgische onafhankelijkheid plaats hebben.

Er is misschien geen sterker voorbeeld van snelle en volledige ontwikkeling, dan die men bij den aanleg der spoorwegen in ons land heeft kunnen waarnemen: de wet van 1 Mei 1834, die dank aan de vereenigde pogingen van Leopold 1 en minister Charles Rogier den aanleg van spoorwegen beval, betrof slechts twee banen ter gezamenlijke lengte van 384 kilometers, en thans heeft men in ons land 4.430 kilometers spoorbaan, waarvan er 3.110 - dat is omstreeks drie kwart - door den Staat worden geëxploiteerd! België heeft dan ook op het oogenblik het dichtste spoorwegnet van de geheele wereld, terwijl dit bewonderenswaardig stelsel van groote en snelle gemeenschapsmiddelen nog aanzienlijk vervolledigd zal worden door den aanleg van stoomtrams, die weldra de kleinste plattelandsgemeenten met het groote spoorwegnet zullen verbinden. Sinds lang is in beginsel besloten al de Belgische spoorwegen in de handen van den staat te vereenigen, en het zal niet lang meer duren of dit denkbeeld zal volkomen verwezenlijkt zijn.

Door de commissie voor het vijftigjarig feest is eene historische schets betreffende de Belgische spoorwegen uitgegeven, waaraan wij de volgende cijfers ontleenen. In de afgeloopen vijftig jaren hebben onze staatsspoorwegen voor 2,866,164,218 franks aan goederen en koopwaren vervoerd, te zamen vertegenwoordigende een gewicht van 330,943,822,000 kilogrammen; en nu heeft men berekend dat, dank zij den aanleg der spoorwegen, waarlangs dit ontzaglijk gezicht is verzonden, het publiek TIEN MILLIARD FRANKEN heeft uitgespaard, die de oude wijze van vervoer langs de

gewone wegen meer zou gekost hebben. Sedert 1835 heeft het aantal reizigers, die in België per spoortrein werden vervoerd, 738.798,828 bedragen, waarvan er slechts 21 door spoorwegongelukken het leven verloren. De waarde van het staatsspoorwegnet wordt in officieele rekeningen bij benadering op 1,3000,000,000 franks geschat.

En thans een woord over de eigenlijke feestviering: deze is begonnen met een congres, waaraan door deskundigen uit bijna alle landen werd deelgenomen; die gasten brachten vervolgens een bezoek aan de voornaamste middelpunten der Belgische nijverheid en vereenigden zich ten laatste aan een feestmaal van 600 couverts, dat door den minister Van den Peereboom werd voorgezeten.

Maar het glanspunt en tevens het besluit der feestelijkheden bestond in een historischen optocht, waarin al de middelen van vervoer, die van de vroegste eeuwen tot op onze dagen in gebruik zijn geweest, vertegenwoordigd waren.

Deze stoet heeft niet minder dan 200.000 franks gekost, nogmaals een bewijs dat men hier op geene kleinigheid ziet, waar het geldt feesten op touw te zetten.

De teekening, die wij in dit nummer mededeelen, geeft van dien merkwaardigen optocht eenigszins een denkbeeld; maar de gloed der afwisselende kleuren, de bonte praal dier strijd- en zegewagens uit vervlogen eeuwen en de schakeering der kleederdracht van de zeven- of achthonderd personen, welke dit schouwspel verlevendigden, - dat alles heeft de teekenaar niet kunnen weergeven.

Het meest trok de aandacht eene trouwe nabootsing van den trein, die den 5^{en} Mei 1835 voor het eerst van Brussel naar Mechelen stoomde. Het gezicht dier ongemakkelijke wagens bracht de lachspieren der duizenden toeschouwers in beweging, evenals de oude postsjeezen en diligencies, waarin dames en heeren in de kleederdracht onzer grootvaders en grootmoeders, zaten opeengepakt.

Maar hoe verbaasd zouden onze voorouders zijn, indien zij de veranderingen zien konden, die de laatste 50 jaren in de manier van reizen bewerkt hebben. Inderdaad, het sprookje van de laarzen van zeven mijlen is bijna waarheid geworden. Hoe zouden zich vooral de beroemde reizigers uit de middeleeuwen verwonderen, wanneer zij thans een langen spoortrein zagen, die in volle vaart, sissend en brullend als de fabelachtige zeeslang, door de vlakte tusschen bergen en dalen heenkronkelt, en als men hun zeide dat dit ondier, dat juist gillend voorbijsnort met zijn gloeienden muil, door vuur gevoed en met ijzer beslagen en in weinige minuten mijlen afstands doorloopend, niets gebruikt dan water, dat het bij tonnen vol verslindt en als stoom weder uitlaat; wanneer men hun zeide, dat men op de vleugelen van dit monster reizen, waartoe zij in hunnen tijd weken behoefden, thans in uren kan volbrengen! Inderdaad, de reis van Antwerpen naar Parijs, die vroeger eene heele gebeurtenis in het leven was, en waarvoor men alsdan afscheid nam alsof het om leven of dood te doen was, is thans een uitstapje geworden, dat men in luttel uren volbrengen kan. Hoe de spoorwegen ontstaan zijn en in zoo onbegrijpelijk korten tijd zulke verrassende en bewonderingwaardige uitkomsten konden opleveren, willen wij in de volgende regels verhalen.

De spoorwegen.

Sporen te vervaardigen, die, geheel vlak, aan de wielen zoo weinig mogelijk beletselen opleveren, is eene zoo overoude uitvinding, dat wij ons inderdaad moeten verwonderen, dat men niet reeds lang te voren op de gedachte kwam deze inrichtingen op de gewone rijwegen te bezigen. Zulke sporen waren reeds aan de volken der grijze

oudheid, aan de Egyptenaren, Indiërs en Perzen bekend, en wij kunnen het alleen aan het tijdperk der barbaarschheid, hetwelk de geschiedenis dier volken van die van den nieuwen tijd afscheidt, toeschrijven, dat ook deze uitvinding in den stroom der vergetelheid werd begraven. De Indiërs en Egyptenaren legden tot het vervoeren der verbazende steenmassa's, die zij voor hunne trotsche bouwwerken behoefden, groote gehouwen vierkante steenen vlak naast elkander en vormden zoo een gladden straatweg, waarin de wielen der vrachtwagens langzamerhand de sporen uitsleten. In de puinhoopen van Baalbek en Palmyra vindt men nog overblijfselen van deze steenen wegen, die volgens oude schrijvers zelfs door de woestijnen werden aangelegd. Ook de Romeinen hadden

dergelijke steenen plaveisels, die zij in hunne hoofdwegen bezigden. Daar het intusschen bleek, dat door de wielen van de wagens zelfs deze granietblokken konden breken, werden deze wegen later niet veel meer gebruikt en kwamen ook de Romeinsche heirwegen met den ondergang van het Romeinsche keizerrijk in verval. In het Duitsche mijnwezen schijnt het eerst een ander stelsel van voerwegen gebruikt te zijn. Om de ertsen en steenen uit de mijnen van den Hartz te vervoeren, legde men houten wegen aan, die uit twee evenwijdige rijen balken bestonden, welke door houtwerk in den grond waren bevestigd en zoo aan de wagens een zeer gladden weg verschaften, waarop een paard viermaal zooveel kon trekken als op een gewonen weg. Koningin Elisabeth van Engeland liet voor bijna 300 jaren Duitsche mijnwerkers uit den Hartz naar Engeland komen, om daar de ijzeren steengroeven en vooral de meer en meer gebruikt wordende steenkolenmijnen te bewerken. Met deze werklieden werden de houten spoorwegen naar Engeland gebracht, waar wij ze reeds in 1676 te Newcastle in gebruik vinden. Het groote verbruik van hout dat deze wegen vorderen en hun betrekkelijk korte duur, die gewoonlijk niet langer dan zes jaren reikt, maakte eene verbetering zeer wenschelijk; vooral was dit het geval in de mijnen van South-Hetton, waar de wegen zoo sterk afhellen, dat men de wagens zonder paarden naar beneden liet loopen en den beladen trein door een trein ledige wagens, die te gelijk werden opgetrokken, een tegengewicht gaf. Beide treinen waren namelijk door een touw vereenigd, dat boven op de hoogte om eene trommel liep.

De grootste vooruitgang in dit stelsel had echter in 1767 plaats. Men had in dien tijd reeds meermalen weder steenen wegen in plaats van de houten gebruikt, maar vooreerst schenen zij voor de wagens zelve nadeelig te zijn, en bovendien waren zij zeer ruw en bijna even spoedig versleten als de houten. Destijds stond het ijzer zoo laag in prijs, dat het de bereidingskosten niet kon opbrengen en men voornemens was de hoogovens, waarin het uit erts werd gesmolten, niet meer te laten werken. Dit was intusschen geene kleinigheid, want niet alleen dat zoodoende eene groote menigte menschen hun levensonderhoud verloren, maar wanneer men later eens weder zulk een ijzerfabriek aan den gang wilde helpen, zouden daarmede zeer aanzienlijke kosten gepaard gaan. Daarom nam Reynolds, een der deelnemers aan de ijzerfabrieken van Coolebrookdale in het graafschap Shropshire, het besluit zijne fabriek met groote opofferingen aan den gang te houden. Zij behoorde tot de grootste inrichtingen van die soort in Engeland, en met haren ondergang zoude eene aanmerkelijke schade verbonden zijn. Daarom dacht Reynolds op nieuwe uitvindingen om ijzer te gebruiken.

Eene der eerste zaken waaraan men dacht was het aanleggen van bruggen. Men besloot over de rivier, die voorbij de fabriek vloeit, eene brug van gegoten ijzer te maken en twee meester-smeden, John Wilkinson en Albert Darley, maakten daartoe in 1773 het plan. De verschillende deelen van de brug werden in de volgende jaren in het open zand gegoten, en in het jaar 1779 was de brug geheel voltooid. Zij vormt een dauwen boog van 100 voet spanning en bestaat geheel uit ijzer, zoodat zelfs de vloer uit ijzeren platen van 2½ duim dikte is samengesteld. De breedte van de brug bedraagt 22 voet en het ijzer weegt 764,570 pond. Deze eerste welgelukte proef had meer andere ten gevolge, bijv. de brug over de Wear bij Sunderland, in het graafschap Durham, die 286 voet spanning heeft en wier boog tot op het midden slechts 33 voet stijgt. Haar hoogste punt ligt 100 voet boven het waterpeil van de Wear, zoodat schepen met hooge masten daar onder doorgaan. Tegenwoordig vindt men, zoowel

in Engeland als op het vaste land, eene niet geringe hoeveelheid bruggen van gegoten of gesmeed ijzer. Een ander gebruik van het gegoten ijzer maakte Reynolds door de ijzeren staven wat langer dan gewoonlijk te laten gieten en dan op de strekhouten der houten wegen te bevestigen, zoodat zij een spoor vormden. Hij meende dat men later, wanneer de prijs van het ijzer mocht stijgen, deze spoorstaven weder kon opnemen en verkoopen, daar zij bijna niet sleten. Deze nieuwe spoorwegen werden in en om Coolebrookdale veelvuldig gebruikt en bleken zeer voordeelig te zijn.

Spoedig beproefde men deze wegen nog te verbeteren, en wel ten eerste doordien men de sporen daarin uitholde, eene inrichting die echter na eenige jaren door de rand-sporen werd verdrongen, die in de steenkolenmijnen in de nabijheid van Sheffield werden gebruikt. De spoorstaven van deze soort waren tamelijk dun en vlak en hadden aan de buitenzijde een recht opstaanden rand, om te verhoeden dat de wielen uit het spoor gleden. Spoedig vond men het beter de spoorstaven geheel vlak te maken en daarentegen de binnenste kanten der wielen met eenen rand te voorzien, waardoor zij tegen de spoorstaven werden tegengehouden en steeds in het spoor bleven. Uit de vlakke spoorstaven ontstonden daarna de hooge spoorstaven, die wij tegenwoordig aan bijna al onze spoorwegen zien, en die ten gevolge hadden dat een paard gemakkelijk en nog sneller den last kon voorttrekken, die op de gewone wegen tot tien paarden toe vorderde. Eindelijk gebruikte men geen gegoten ijzer meer, daar de spoorstaven dikwijls sprongen, en als eens de harde oppervlakte was verdwenen en het zachtere ijzer bloot kwam, zeer spoedig sleten; men gebruikte alleen gesmeed ijzer. Zoo ver was men met de ijzeren spoorwegen gevorderd, maar zij waren nog altijd het eigendom van de mijnen en in elk geval van de fabrikanten. Door hun gebruik spaarde men wel is waar eene aanmerkelijke trekkracht uit, maar men won nog niet veel in snelheid. Dit kon ook niet anders het geval zijn, zoolang men de wagens door paarden moest laten voorttrekken, en evenmin kon men er aan denken, de ijzeren spoorwegen ten gerieve der reizigers op het vlakke land over te brengen. Men dacht er echter spoedig over na om de beweging werktuigelijk te maken. De stoomwerktuigen, die toenmaals reeds aanmerkelijk verbeterd waren, schenen in dit opzicht het meest te beloven, vooral nadat men door de werktuigen van hooge drukking in eene kleine ruimte eene groote kracht kon te weeg brengen. De kapitein Trevithik, een bekwaam ingenieur, die zich in de mijnen van Cornwallis gevormd had, was de eerste die beproefde den stoom ten dienste van het transport te gebruiken, en in het jaar 1802 nam hij met Vivian een octrooi op een stoomwerktuig van hooge drukking in den vorm van een wagen, waarvan hij er ook verscheidene vervaardigde en er één in het jaar 1805 in de fabriek van Marthyr Tydvil in gebruik was, die een trein van 200 centenaren ijzer en verscheidene personen voorttrok en een afstand van 2 geographische mijlen in 1¾ uur aflegde. Te gelijker tijd vervaardigde Olivier Evans in Noord-Amerika eene locomotief; maar eerst in 1814 maakte Stephenson den eersten doelmatigen stoomwagen voor spoorwegen, waarmede ook personen konden vervoerd worden. Desniettegenstaande bleef men nog langen tijd in twijfel om in plaats van de beweegbare stoomwerktuigen (locomotieven) liever stilstaande te gebruiken, die de personen- en goederen-treinen van station tot station met touwen, die over trommels liepen, zouden voorttrekken. Toen echter in 1829 de door Stephenson vervaardigde locomotief 'Rocket' in alle wedstrijden de overwinning behaalde en in 1830 de spoorweg van Liverpool naar Manchester, waarop de locomotieven van Stephenson gebruikt werden, boven alle verwachting gunstige uitkomsten opleverde, was het lot der locomotieven, en daarmede ook dat der spoorwegen beslist.

(*Wordt voortgezet.*)

De vliegerwedstrijd te Amsterdam.

De groote bijval, welken deze zonderlinge kampstrijd verwekt heeft, is een bewijs dat het niet altoos noodzakelijk is buitengewone onkosten te doen om eene onderneming tot een gunstig einde te leiden, maar dat veeleer de nieuwheid en eigenaardigheid van een schouwspel zekerder waarborgen zijn van zijn welgelukken. Op de enkele aankondiging dat den 20 Augustus een vliegerwedstrijd op het plein achter het Museum te Amsterdam zou gehouden worden, lieten zich ruim vierhonderd jeugdige deelnemers inschrijven, terwijl allerwege getoond werd hoezeer men schik had in dit aardige denkbeeld. Toen de bewuste dag gekomen was, zag men tegen elf ure, in den omtrek van het Leidscheplein, talrijke vliegers van allerlei vorm, kleur en grootte, plechtstatig door twee, drie of vier jongens naar het terrein dragen, waar de langverwachte vliegerwedstrijd zou gehouden worden. Deze was verdeeld in vijf afdeelingen: er waren prijzen uitgeloofd voor de schoonste, de grootste, de aardigste, voor uitheemsche en de hoogststaande vliegers. Onze gravure geeft een vrij duidelijk gedacht hoe deze verschillende prijsvragen beantwoord werden. Wel hadden de meeste vliegers den gewonen peervorm, maar allen waren afwisselend versierd. Sommige droegen de afbeeldingen der Koninklijke familie van Holland, andere het Amsterdamsche of Nederlandsche wapen, terwijl een aantal den vorm hadden van huizen, molens, hoeden, schepen, ballons, enz. De zonderlingste vertooning maakten intusschen de vliegers met menschelijke gedaante, waartusschen men de portretten aantrof van grenadiers, marketentsters, matrozen, politieagenten, weesmeisjes, een engel, een duivel en een.... lijkbidder. Ofschoon het grootste getal vliegers slechts van papier gemaakt waren, werden echter ook enkele aangetroffen die uit linnen, katoen, zelfs uit zijde vervaardigd waren. De kleinste vlieger mat 7 centimeters en de grootste 5 meters hoogte. Onder de uitheemsche merkte men een Chineesche en drie Surinaamsche zeshoekige vliegers op. Er was bij dezen aardigen wedstrijd heel wat opgewektheid, die door allerlei vroolijke toevallen voortdurend aan den gang gehouden en verlevendigd werd. Het was drollig om te zien hoe enkele vliegers, wanneer zij eene zekere hoogte hadden bereikt, plotseling, als tot inkeer gebracht, naar onder doken en dan soms op de hoofden der toeschouwers neerkwamen. De ouderwetsche vlieger handhaafde ferm zijne faam: hij stond het schoonst, terwijl de meeste weesmeisjes en soldaten niet tegen den wind bestand bleken te zijn en eene voortdurende en onnatuurlijke neiging aan den dag legden om op hun hoofd te gaan staan. Soms warden de staarten der vliegers zich in elkander en dan werd er een, die zegepralend de lucht ingestegen was, meedoogenloos naar beneden gesleurd en dat wel door twee of drie andere vliegers te gelijk. Dan begonnen ze alle op eene duizelingwekkende wijze te draaien, tot het touw van een der vliegers brak en de gordiaansche knoop op die wijze werd doorgehakt. Toen het einde van den wedstrijd nabij was, bleek het dat geen vijfde der mededingende vliegers er volkomen heelhuids was afgekomen en zag men den grond overdekt met ontvelde vliegergeraamten. Toch werden zij, die geen prijs hadden verworven, eenigermate voor hunne moeite schadeloos gesteld, door een tombola van lekkernijen en speelgoed, waarin elke jongen een lot had gekregen.

Na de uitdeeling der prijzen, die uit spaarbankboekjes bestonden, was deze vliegerwedstrijd afgeloopen en togen mededingers en toeschouwers in prettige stemming huiswaarts. Wij twijfelen niet of het welslagen van dien nieuwgevonden kampstrijd zal eene aansporing zijn om dien ook hier te lande in te voeren, waar wij hem gemeend een grooten bijval toewenschen.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - de reuzeneik.

Het was geen gelukkig denkbeeld aan de reeds zoo talrijke nijverheidsklassen onzer

HET SPOORWEGFEEST TE BRUSSEL. - Optocht der vervoermiddelen uit verschillende eeuwen. 1. Karolingsch tijdperk: Eene draagkoets met geleide. 2. XIIIe eeuw: Rijtuig eener edelvrouw. 3. XVIIIe eeuw: Rijtuig en trekkoetsje. 4. XVIIe eeuw: Rijtuig uit Rubens' tijd. 5. XVIIIe eeuw: Postsjees en draagkoets. 6. XVIIe eeuw: Diligence met geleide. 7. XIXe eeuw, 1835: Eerste spoorweg van het vasteland, tusschen Brussel en Mechelen. 8. Triomfwagen der spoorwegen. 9. Slede en kar der Nerviërs.

De vliegerwedstrijd te amsterdam.

Tentoonstelling nog de zeevaartkunst te willen toevoegen. Eene afzonderlijke tentoonstelling van voorwerpen, die met de scheepvaart in betrekking staan, was alleszins overbodig in eene zoo belangrijke havenstad als Antwerpen, waar de nieuwe kaaien, bruggen, hangars, kranen, schepen, dokken enz. de uitgebreidste en belangwekkendste voorstelling geven van dien aard, welke de vreemdeling op ons vasteland aanschouwen kan. Het is dus niet te verwonderen dat het besprokene gedeelte der Wereldtentoonstelling hier dien bijval niet geniet, waarop het in eene stad, vreemder aan handel en scheepvaart, zou mogen bogen. Het is slechts dank aan de aanwezigheid van het schip *Le Drysphore*, waarin de reuzeneik te zien is, dat de bezoekers hunne stappen richten naar de maritieme-tentoonstelling, in en rond de Vlaamsche Schippersdok. Dit schip, dat opzettelijk gemaakt is om met den wonderboom naar de voornaamste steden der wereld te varen, is tot dit einde allerdoelmatigst ingericht en bestaat, buiten het bewoonbare gedeelte voor de bemanning, hoofdzakelijk uit eene soort van zaal, waarin de reuzeneik tentoongesteld is. Gezegd wonder uit het plantenrijk is 31 meters lang, heeft aan den wortel 6 meters omvang, bevat 35 kubiek meters hout en weegt nagenoeg 55,000 kilogr. Het was in 1874 dat bij zeer laag water de boom voor de eerste maal bespeurd werd op den bodem van de *Rhône*, nabij het dorp Yenne. Door de oeverbewoners werd alsdan een nog lagere rivierstand afgewacht om de Rhône te ontlasten van dezen overgrooten boom, wiens omhoogstekende takken de scheepvaart op deze plaats bij lage tij zeer onveilig maakten. Gedurende vijf maanden, maar enkel wanneer de lage waterstand het toeliet, werkten 150 mannen aan deze moeilijke onderneming, die den 25 Maart 1884 onder de toejuichingen eener groote menigte volks tot een goed einde werd geleid. Dien dag kon men op den Rhône-oever geheel den reuzenboom aanschouwen, wiens weerga voorzeker in onzen tijd nog niet gezien geweest is. Zonder onvoorwaardelijk geloof te hechten aan de ronkende bewering dat de wondereik van anti-diluviaanschen oorsprong is, blijft het echter onbetwistbaar dat hij van overoude herkomst wezen moet en slechts door geweldige aardberoeringen op de plaats kan geraakt zijn, waar men hem ontdekt heeft. De boom zelf kan wel duizend jaren wasdom geteld hebben, vooraleer hij ontworteld werd. Met zijne kruin zal hij nagenoeg 50 meters hoog geweest zijn, terwijl zijne schors hem nog een vrij grooteren omvang zal gegeven hebben dan wij thans aan hem bewonderen mogen. De overgebleven stam van den reuzenboom, hetzij deze dan al of niet tot de voorwereld moge behoord hebben, is voorzeker eene der merkwaardigheden onzer Tentoonstelling en verdient ten volle het druk bezoek, dat hij nog voortdurend genieten blijft.

Over de gymnastiek.
(*Vervolg.*)

Tweede klasse.

Het zwemmen of de zwemkunst, de kunst om te werpen, te klimmen en het evenwicht te bewaren.

Bij de Grieken en Romeinen was de zwemkunst een verplicht deel van de lichamelijke opvoeding. Men kan zich een denkbeeld vormen van het gewicht, dat zij aan de zwemkunst toeschreven, wanneer men het gezegde in aanmerking neemt, dat zeer vernederend was voor den persoon, op wien het werd toegepast: *hij kan lezen noch zwemmen.* De Galliërs en Franken hadden den naam, dat zij goed konden zwemmen, en mocht die kunst langen tijd in vergetelheid zijn geraakt, tegenwoordig ziet men dat ze weder vereerd wordt.

Het koude bad is, volgens de meening van alle natuuronderzoekers, een uitmuntend middel om de gezondheid te versterken en het lichaam krachtig te maken; wij kunnen personen met een zwak gestel niet genoeg aanraden, om regelmatig telken jare koude rivier- of zeebaden te nemen; zij zullen er zeer goede vruchten van plukken.

De zwemkunst heeft niet die moeielijkheden die men haar toeschrijft, men behoeft eenvoudig alle vrees te verbannen, en met vertrouwen de zwembewegingen uit te voeren, die wij nu zullen beschrijven.

Na de huid vooraf gewreven te hebben, maakt men het hoofd en de borst even nat, om koudevatting te voorkomen; vervolgens gaat men tot het midden in het water; dan buigt men het lichaam naar voren, met het hoofd eenigszins naar achteren gestrekt; de armen en beenen worden uitgespreid, en onmiddellijk daarna worden de armen weder naar de borst gekeerd, terwijl men ze een halven cirkel over het water doet beschrijven. De knieën moeten gebogen en de voeten bij elkander gebracht worden, om ze op nieuw, en beurtelings, van elkander te verwijderen; de bewegingen der beenen moeten met die der handen gelijktijdig plaats hebben. Om zonder vermoeidheid goed te kunnen zwemmen, moet men op de volgende bewegingen letten:

1°. De beide handen worden op de borst, de vingers van iedere hand met hunne buitenste vlakten tegen elkander geplaatst, zoodat ze een scherpen hoek vormen.

2°. De knieën moeten gebogen en de hielen bij elkander gehouden worden.

De beenen worden nu krachtig naar achteren geworpen, terwijl men ze uitspreidt, en te gelijker tijd beweegt men de samengevoegde handen naar voren, om het water, even als de steven van een schip doet, te snijden. Men moet de handen niet eerder van elkander verwijderen, dan op het oogenblik, waarop de aanstoot, door de beenen gegeven, geen schot meer geeft; dan beweegt men ze langzamerhand, om ze door het beschrijven van een halven cirkel weder naar de borst te voeren, ter zelfder tijd buigt men de knieën, en de hielen komen weder bij elkander. Op nieuw werpt men de beenen naar achteren en de handen naar voren, en altijd zoo door.

Hij, die met vertrouwen en zonder vrees voor het water die bewegingen uitvoerde, zou bij de eerste proef goed zwemmen.

De zwemkunst bevat verschillende wijzen om zich op de oppervlakte van het water in evenwicht te houden, de golven der rivier of de baren der zee te doorklieven, in eene rechte of schuinsche richting vooruit te gaan, zich op den rug omkeeren en in die houding te zwemmen, met iedere beweging ophouden, waardoor verschillende, technische zwemtermen zijn ontstaan.

De kunst van duiken vereischt een grooten voorraad lucht in de longen. Als de voorraad bijeen verzameld is, richt men zich op de voeten op, steunt de kin op de borst, spant het geheele lichaam en men springt in het water, met het hoofd vooruit, de armen naar voren gestrekt en de handen bij elkander, om den vloed te kunnen doorklieven en het hoofd te beschermen. Op den boden gekomen, maakt men

wipbewegingen, trapt krachtig den bodem of het water en dan kan men gemakkelijk weder op de oppervlakte komen.

De Grieken en Romeinen, die veel verder in de kunst der gymnastiek waren dan wij, bezaten ruime vergaderbakken met lauw-warm water, waarin zij zich in het winterjaargetijde aan zwemoefeningen konden wijden.

Zij konden de zwemkunst beoefenen, hetzij als gezondheids-, hetzij als geneesmiddel.

Heden ten dage zijn er in de groote steden uitmuntende zwemdokken om eene kunst aan te leeren, die de hulpmiddelen aan de hand doet, om zijn eigen leven of dat van een ander van den dood in de golven te redden, welke ongetwijfeld hem zou treffen, die niet kan zwemmen.

Het werpen. De kunst om uit de hand een steen, kogel, bal, werpschijf enz. te werpen, is eene aangename tijdkorting, waarmede de jeugd zich gewoonlijk bezig houdt. Het kaatsen, kegelen, bal- en slingerspel enz. ontwikkelen de spieren van de armen, borst en schouders en geven het oog een juisten blik.

Het klimmen. Deze oefening doet de spierer werkzaam zijn; zij leert ons het evenwicht te bewaren en kan ons in verschillende omstandigheden aan gevaren onttrekken. De kunst om te klimmen omvat verschillende oefeningen:

1°. Zich met de armen en handen vastklampen.

2°. Dezelfde oefening met de beenen en voeten.

3°. In den mast klimmen.

4°. Eene ladder alleen met de handen beklimmen.

Deze werkzaamheid vereischt groote spierkracht van de armen en schouders.

5°. Eene touwladder beklimmen, hetzelfde doen langs eene touw met knoopen.

Het evenwicht. Eerst moet men zich oefenen om zich op één been in evenwicht te houden; vervolgens leert men op vierkante balken te loopen en dan gaat men tot de oefening op den ronden balk over, waarop men van het eene einde tot het andere moet loopen, zonder er ter zijde af te vallen.

De driehoek, *het trapezium*, *de portiek.* De oefeningen op het trapezium en de portiek maken een belangrijk deel der gymnastiek uit. Door middel van die werktuigen leeren de kinderen en jonge lieden hun lichaam naar alle richtingen bewegen, nu eens met behulp der armen, dan eens met behulp der beenen. Door de verscheidenheid der bewegingen, die met die werktuigen kunnen worden uitgevoerd, zijn ze zeer geëigend om vlugheid, buigzaamheid en spierkracht te ontwikkelen.

Derde klasse.

Militaire gymnastiek. We willen hier niet over de krijgsoefeningen spreken; ze staan op zich zelve en hare voorschriften worden in bijzondere werken behandeld.

De *schermkunst* of de kunst om met wapenen om te gaan, bestaat daarin, dat het lichaam in die verschillende houdingen bedreven worde, welke het moet aannemen om de beweging der gewrichten gemakkelijk te maken, ten einde buigzaamheid aan de bewegingen mede te deelen. De beenen, romp en armen volvoeren eene reeks van bewegingen, die altijd voor de ontwikkeling van het beenstelsel en der spieren gunstig zijn. De schermkunst is sedert langen tijd eene oefening, die door velen aangeleerd wordt, men telt ook eene groote menigte meesters, die in deze kunst beroemd zijn. De schermkunst is misschien van alle oefeningen de eenige, die te gelijk al de spieren

en organen in beweging brengt. Als men iederen dag een uur schermles neemt, wordt het gestel versterkt, de banden, die de gewrichten samenhouden, worden slapper en de beweging van de ledematen vrijer. Het gebeurt bijna altijd, dat bij personen, die het wapen steeds met denzelfden arm hanteeren, de arm, die het wapen voert en het been, waarop het lichaam rust, sterker wordt dan de anderen; hieruit ontstaat eene onevenredigheid van vorm. Om dit ongemak te voorkomen, moeten de schermmeesters hunne leerlingen van tijd tot tijd het wapen met de andere hand doen hanteeren. Eenige minuten schermens zijn voldoende, om zeer goed te onderscheiden organische verschijnselen op te wekken, zooals het schitteren der oogen, verhoogde kleur, versnelling van den hartslag, vermeerderde huiduitwaseming, weldra door licht of overvloedig zweeten gevolgd, al naar mate de les korter of langer duurt. Eveneens werkt het schermen op het gehoor en gezicht, het heeft ook invloed op den geest en scherpt het verstand om de geveinsde stooten van de tegenpartij te raden, ze te voorkomen en insgelijks met eene list te beantwoorden. Kortom, het schermen is eene zeer geschikte gymnastiek om teedere gestellen te versterken en zekerheid aan de houding te geven.

Wij willen hier opmerken, dat het verstandig is, om de ledematen, elk op hunne beurt, te

oefenen. De gewoonte om zich altijd van denzelfden arm te bedienen, verstoort de symetrie der kracht en der vormen, omdat de voeding van den eenen ten koste des anderen vermeerderd wordt; dan gebeurt het, dat de arm, die in voortdurende werkzaamheid is, aanmerkelijk in omvang toeneemt, terwijl degene, die in rust blijft, zwak en mager wordt. Het eenige middel, om die ongelijke verdeeling der voedende sappen te gemoet te komen, bestaat daarin, dat men zich zonder onderscheid van de beide ledematen bedient. Als men zich eenmaal die gewoonte eigen heeft gemaakt, wordt men *ambidexter*, d.i. rechts met beide handen.

Het voltigeeren. Aldus worden alle sprongen genoemd, als men de handen op een voorwerp steunt. De ondersteuning met de hand maakt den sprong gemakkelijk, geeft het lichaam eene bepaalde richting en beschut tegen vallen, vooral wordt bij oefeningen op paarden het voltigeeren in praktijk gebracht. In de gymnastiekscholen bedient men zich van houten paarden, die stevig in den grond zijn bevestigd; als daarna de leerling zich die oefeningen heeft eigen gemaakt, gaat hij naar eene rijschool, waar hij ze op een levend paard kan uitvoeren.

Het paardrijden. De kunst om goed te paard te zitten en zijn ros wel te besturen, vereischt, al naar de geschiktheid van den leerling, eene meer of minder langdurige oefening, want men moet een levend lichaam verschillende wendingen doen maken, dat met eenen wil begaafd is, die aan den onzen onderdanig moet zijn.

De stelling van een man te paard moet zoodanig zijn, dat het gewicht zijns lichaams over den geheelen zadel verdeeld zij, zoodat er noch hindernis, noch vermoeidheid voor ruiter of het paard kunnen ontstaan.

De ruiter moet dus rustig zitten; om die rust te verkrijgen, moet zijne lengte-as, van het hoofd tot aan het kruis, in een rechten hoek gesneden worden door de lengte-as van het paard, welke op het midden van den rug van het dier begint, en eindigt aan het borstbeen, waardoor bijgevolg een volmaakt evenwicht ontstaat. Uit dit en de gemakkelijke houding, ontstaat de bevalligheid van den ruiter.

Het paardrijden is zoo wel eene nuttige als aangename oefening; zij past voor die personen, welke wegens ouderdom of maatschappelijke betrekking een zittend leven leiden. Het paardrijden deelt den organen die kracht mede, waaraan ze behoefte hebben, om behoorlijk hunne verrichtingen te kunnen vervullen, maar voornamelijk heeft het invloed op de voeding. Even als de beweging door een rijtuig veroorzaakt, verhaast de beweging te paard de spijsvertering.

Waarnemingen hebben aangetoond, dat menschen, die door hun beroep gedwongen zijn, dagelijks te paard te rijden, veel eten, spoedig het eten verteren, en gewoonlijk zeer goed gevoed worden.

De uitwerkselen of uitkomsten der gymnastiek kan men in de volgende volzinnen samenvatten:

Vermeerdering van kracht en snelheid in de beweging van den bloedsomloop in 't algemeen.

Vermeerdering van levenskracht van de geoefende organen en toevoer van eene grootere hoeveelheid bloed naar dezelve, waardoor grootere mate van kracht en omvang ontstaat; vermeerdering van de long- en huiduitwaseming.

Trapsgewijze ontwikkeling van het spierstelsel; op dit stelsel in 't bijzonder wordt door de gymnastiek gewerkt, en wel des te uitstekender, hoe bekwamer de oefeningen bestuurd en dagelijks gedaan worden.

Ontwikkeling der buigzaamheid, behendigheid en vlugheid; vermeerdering van kracht.

Evenwicht in de organische verrichtingen en dus behoud der gezondheid.

Herstel van physieke gebreken en kwade gewoonten, enz.

Deze uitwerkselen der gymnastiek bepalen zich niet alleen tot het physieke, zij volmaken insgelijks den zedelijken mensch, door de ontwikkeling van de organen der zintuigen.

Door eene juiste waardeering van hare kracht, geeft de gymnastiek haren beoefenaar de wetenschap van den maatstaf zijner sterkte, en strekt dus, om hem de beide klippen van vrees en vermetelheid te doen vermijden.

Eindelijk schenkt de gymnastiek aan de maatschappij gezonde, krachtige, behendige menschen, verheven boven vrees en gevaren, en altijd bereid om zich op te offeren, om hunne natuurgenooten, wier leven bedreigd wordt, ter hulp te snellen.

Deze onmetelijke voordeelen moesten, van den eenen kant, het openbaar gezag aansporen, om in den kring van het openbaar onderwijs het onderricht in de gymnastiek op te nemen; en van den anderen kant de bijzondere gymnastiek-inrichtingen, die in de steden worden opgericht, beschermen, aanmoedigen en door belooningen ondersteunen.

Passieve beweging.

De passieve bewegingen vertoonen een andere orde van verschijnselen; de ledematen zijn, om zoo te spreken, tot rust veroordeeld, de beweging wordt aan het lichaam, door eene oorzaak van buiten af, medegedeeld; in dien toestand ontvangen de spieren, daar ze werkeloos zijn, geene zoo groote hoeveelheid voedende sappen als bij actieve beweging. Iedere levensuiting openbaart zich nu in het weefsel der ingewanden, en vooral in het celweefsel, waar het vet allengs opgehoopt wordt; daarom is deze beweging zeer goed voor bloedarme, zenuwachtige gestellen en voor herstellenden.

Het *toeren* in een *rijtuig* deelt eene zekere kracht aan de organen mede, zonder evenwel hunne verrichtingen aanmerkelijk te bespoedigen. De beweging van het rijtuig maakt de spijsvertering en de opslorping der voedende sappen gemakkelijk, zonder verliezen door de long- en huidafscheiding te veroorzaken. Allen, die per rijtuig hebben gereisd, hebben de opmerking kunnen maken, dat na een rijkelijken maaltijd de beweging van het rijtuig niet alleen de spijsvertering aanzet, maar ook eene holle maag bezorgt, den traagsten eetlust opwekt en in staat stelt om veel te eten; hieruit volgt, dat menschen, die het beroep van rijtuig-conducteur uitoefenen, na verloop van eenige jaren vet en welgevoed worden.

Het rijden in een rijtuig is voor iederen leeftijd goed, maar voornamelijk voor de kindsheid en den ouderdom; het is een uitstekend gezondheidsmiddel om eene langdurige herstelling uit eene ziekte te bespoedigen, om het kwijnende opslorpingsvermogen aan te zetten en aan de ingewanden de werkzaamheid weder te geven, die zij verloren hebben.

Het *varen* brengt, naar mate het op de zee of zoet water plaats heeft, verschillende uitwerkingen voort. In eene schuit, die zacht door den stroom wordt medegevoerd, ondervindt de mensch geene schokken, geen hinderlijk gevoel; hetzelfde is het geval op de oppervlakte van een meer; door de riemen voortbewogen, glijdt het vaartuigje zachtjes over de golven, zonder dat de organen eenigen last gevoelen. Deze uitspanning heeft voor hem, die werkeloos toeschouwer is, geen ander genoegen dan

dat der afleiding; voor hem die roeit, vereischt zij spierwerking en valt dus in de klasse der actieve bewegingen.

De vaart op zee heeft, als vermaak beschouwd, hare genoegens en ongemakken; onder de genoegens moet de indruk vermeld worden, die het gezicht van het onmetelijke watervlak bij ons opwekt, dat van den horizon, die eene blauwe kleur aanneemt en met den hemel schijnt ineen te smelten, de afwisselingen van de reis, de frissche en zuivere lucht, die men inademt, enz. Onder de ongemakken is de bekendste de zeeziekte, die lastige kwaal, gekenmerkt door afkeer van spijzen, misselijkheid, krampachtig braken, onnoembaren angst en eene diepe neerslachtigheid van het physieke en moreele. Al deze toevallen houden van zelve op, zoodra men den vasten wal weder heeft bereikt. Er zijn evenwel personen, die na de ontscheping eenigen tijd nog een weinig misselijk zijn en eene lichte verdooving ondervinden, die echter spoedig verdwijnt.

Van de verschillende middelen, die men tegen de zeeziekte, of liever, tegen het braken heeft voorgesteld, is het beste de *horizontale ligging* op het dek in de open lucht, want als men tusschendeks of in de kajuit gaat liggen, wordt het hart als omgedraaid door de pik-, teer- en beslotene lucht, en de misselijkheid duurt voort.

Gemengde werkzaamheden, namelijk, die het midden houden tusschen actieve en passieve beweging; het hoepelspel, de *vélocipède*, het paardrijden, schommelen, enz. Deze soorten van oefeningen passen vooral voor zwakke of herstellende personen, jeugdige menschen, wier bloed met kracht naar hart en longen gestuwd wordt; zij, die gemakkelijk misselijk en duizelig worden, moeten zich evenwel van het hoepelspel en den schommel onthouden.

(*Wordt vervolgd.*)

Wijsgeerige zedespreuken.

‘Het was mijne gewoonte,’ aldus verhaalt een Perzisch schrijver, ‘van mijne eerste jeugd af vroegtijdig op te staan, te waken, te bidden en den Koran te lezen. Op zekeren nacht, dat ik hiermede bezig was, ontwaakte mijn vader en bezocht mij. ‘Zie,’ sprak ik tot hem, ‘terwijl uwe andere kinderen in goddeloozen slaap verzonken zijn, ben ik wakende en verheerlijk God.’ ‘Zoon mijner wenschen,’ zeide hij, ‘het is beter te slapen, dan te waken, om de gebreken uwer broederen op te merken.’

***

Hoe dikwerf droomt de mensch van een toekomstig geluk en verslaapt daarom het bestaande.

***

O! hadden wij elke zonde, waartoe wij ons zelven of anderen ons verleiden, eenigen tijd vroeger door een schurk, dien wij diep verachten, zien begaan.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Beste Schaffner, gij overdrijft en dicht mij dingen toe, waaraan ik zelfs niet denk,’ zeide Hugo, terwijl hij zijn best deed een glimlach op zijn gelaat te voorschijn te roepen.

‘Het zou mij waarlijk leed doen van u te hooren, dat ik een profeet geweest ben,’ antwoordde Schaffner op eenigszins twijfelenden toon. ‘Op mijn woord, daar is onder het preken mijne sigaar uitgegaan. Maar komaan, Hugo, laat om die domme muizennesten verdrijven door de goddelijke kunst. Wij moeten nog eenige vroolijke liederen voor het afscheidsfeest instudeeren. Hier is uwe viool, Hugo.’

Hugo was onder Schaffner's leiding een zeer goed violist geworden en weldra verdween onder de opwekkende tonen alle gevoel van mismoedigheid.

Drie dagen later vond het afscheidsfeest, ter eere van Schaffner, die voorzitter was der vrijgezellenclub ‘de Verlichten,’ in hunne vergaderzaal plaats.

Deze vergaderzaal was eenvoudig een groot bijzonder vertrek van eene fraai gelegen herberg in Camden Town, die den wijdschen naam: ‘St. Joris en de Draak’ droeg. Hier vergaderden, om eene lange tafel geschaard, de leden dezer bijna geheel uit Duitsche kantoorbedienden, helaas, nog onbeduidende club onder de waakzame oogen van den voorzitter, broeder Schaff-

ner, die gedurende de zitting steeds aan het boveneinde der tafel in een grooten leunstoel de eereplaats innam. Hij had inderdaad geene lichte taak, als men bedenkt dat de club uit twintig jongelieden bestond en een hunner regelen luidde, dat alle bespreking waarin in de verste verte van het schoone geslacht sprake was, ten strengste verboden was.

Doch de president was voor zijne taak berekend; hij leidde de verlichte broeders met waardigheid en kalmte, zijne mededeelingen een zeker gewicht bijzettend, door het tikken met een ivoren hamer, dien een Berlijner, oneerbiedig genoeg, den suikerklopper gedoopt had. De meeste leden waren musikaal zoodat het tweede deel der bijeenkomst meestentijds uit een concert bestond. De club had daarbij een zeer nuttig doel, doordien de nieuwe aankomelingen van de oudere broeders onderricht kregen en op die wijze op vroolijke en onberispelijke wijze hunne avonden sleten. Het voor het feest vastgestelde uur naderde. Langzamerhand kwamen de Verlichten, waarvan velen instrumenten bij zich hadden, die zij op eene zijtafel legden; zij namen daarna hunne plaats aan de tafel in, die met eenige dozijnen flesschen rijnwijn en eene reusachtige taart prijkte. Daar trad de voorzitter binnen en werd met toejuichingenbegroet. Hij had ter eere van den dag eene witte vest aangetrokken, terwijl er een waardige ernst op zijn gelaat zetelde. Hij groette de vergaderde Verlichten en nam zijne eereplaats in. Op een wenk zijner hand ontstond er een diep stilzwijgen, doch teekende zich te gelijk op aller gelaat eene uitdrukking van vergenoegde verwachting.

‘Broeders Verlichten,’ ving de president aan, terwijl hij langzaam opstond; ‘sinds twee jaren is het mijn aangename plicht geweest het verantwoordelijke en dikwijls doornige ambt van president onzer nuttige, ja ik mag zeggen, onontbeerlijke, ofschoon menigvuldig aangevallen en miskende club te vervullen. Met recht, mag ik zeggen, noemen wij ons de Verlichten, want waar vindt men een aantal jonge mannen, die, over het algemeen zegevierende, tegen de aangeboren zonde om de dochters van Eva na te loopen strijden? Met welke....’

‘Mijnheer de president maakt inbreuk op het reglement!’ riep een kleine lustige Weener.

Algemeen gelach.

‘Ik weet het, broeder Loibl,’ antwoordde de president lachende, ‘maar ik hoop, dat mij zulks heden, nu ik op het punt sta mijne waardigheid neder te leggen, wel geoorloofd zal zijn.’

‘Zonder twijfel!’ klonk het in koor.

‘Met welke moeielijkheden wij te worstelen hebben, is ons allen bekend,’ ging de president voort. ‘Vooreerst hebben wij met de zwakheid van vele zonen Adams te kampen, dan komt de groote tegenkanting der met dochters gezegende moeders en ten slotte het dwaze vooroordeel der wereld. Ik zie derhalve met trots om mij henen als ik het kolossale cijfer onzer verlichte broeders in aanmerking neem, broeders die òf aan de strikken der dochteren Eva's ontkomen zijn òf hare valschheid hebben onder onden. Deze laatsten zijn de ware steunpilaren van onzen bond, want zij zullen aan alle verdere verlokselen weerstand bieden, verlokselen, waartegen weinigen bestand zijn en die dikwijls het graf der mannelijke onafhankelijkheid geweest zijn. Met weemoed zie ik nochtans van den anderen kant op de trouwelooze broeders terug die zich eens door hunnen ijver zoo roemrijk onderscheiden, evenwel nu lang hunne grondbeginselen verloochend hebben, en op dit oogenblik, zoo diep kan de

mensch in zijne zwakheid vallen, misschien wel reeds voornemens zijn eene wieg te koopen.'

Een schaterend gelach belette hier den voorzitter om voort te gaan.

'Arme kerels! laat ons hen beklagen, want zij zijn waarlijk medelijdenswaardig,' riep een dikke Beier uit, die reeds lang begeerige blikken op de taart geworpen had.

'Laat ons een aanval doen op de flesschen!' stelde een Berlijner voor; 'het thema is huiveringwekkend en eischt versterking.'

De president gaf zijne toestemming.

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. - De reuzeneik aan boord van de Drysphore.

De stoppen vlogen, de glazen werden gevuld, de Verlichten klonken en twintig stemmen riepen als uit één mond: 'Op het welzijn van onzen president Schaffner.'

Schaffner werd door de hartelijkheid van hun toon geroerd.

'Mijne beste landslieden,' zeide hij, zijn tot dusver aangenomen deftig komischen toon terstond in een natuurlijken veranderende, 'ik dank u voor de welgemeende hartelijkheid, waarmede gij den toost op mijn welzijn hebt uitgebracht. Het ware belachelijk en onwaar, als ik tot u zeide, dat ik ongaarne Londen verlaat, want ofschoon ik met diep leedwezen vele trouwe vrienden hier achterlaat, acht ik mij toch gelukkig naar Duitschland terug te keeren. Ik verzeker u intusschen, dat ik mij uwer steeds gaarne herinneren zal en hoop u allen eens weder te zien.'

Een algemeen bravo begroette deze woorden.

'En nu,' ging Schaffner opgeruimd voort, 'en nu, verlichte Broeders, vult nu uwe glazen en proef van de taart, die broeder Loibl bereids met het oog en de hand eens kunstenaars zoo prachtig gesneden heeft.'

'De opmerking doet zoowel het hoofd als het hart van onzen president groote eer aan,' antwoordde broeder Loibl lachend; 'welaan dan! valt aan!'

Na een welgeslaagden aanval op de taart, werden de glazen wederom gevuld, waarop een Rijnlandsche broeder, zijne viool van de zijtafel nemende, op hoogdravenden toon sprak: 'Ter eere van dezen dag heb ik een drinklied van Kleist op muziek gezet, hetwelk ik met uw verlof thans ga voordragen.' En met een aangename tenorstem zong hij, zich zelven op de viool begeleidende, het beloofde lied, waarvan allen het referein in koor herhaalden.

Op het einde van het lied werden onder stormachtige, geestdriftige bijvalsbetuigingen de glazen geledigd, en een driewerf hoezee! op den zanger uitgebracht.

'Alvorens wij echter verder spelen of zingen, wil ik mijn ambt nederleggen en uw nieuwen voorzitter kronen.'

'Op! op! broeders! Laat ons kiezen?' riepen de Verlichten.

'Broeders,' vervolgde Schaffner, van zijn zetel oprijzende en er naast gaande staan, 'ik leg hiermede plechtig de onderscheidingsteekenen mijner macht neder.' En met een majestueuze beweging legde hij den kleinen ivoren hamer op de tafel voor den voorzittersstoel.

'Ik heb nu van mijne macht afstand gedaan en ben een gewoon broeder. Laat ons derhalve roepen: De president is dood, leve de president!'

Lachend werden die eens zoo veelbeteekenende woorden door de gezamenlijke aanwezigen herhaald.

'Doch wien stelt gij voor om den door u verlaten troon in te nemen?' riep Loibl.

'Mijne keuze valt op broeder Burger,' antwoordde Schaffner, 'op Burger, den deugdzame, den geleerde, die met ontzetting eene crinoline beschouwt en u met wijsheid en waardigheid leiden zal. Wat dunkt u?'

'Wij kiezen hem!' riepen de Verlichten eenparig. 'Op eene lange regeering van onzen president Burger!' - en met een enkelen teug werden de glazen geledigd.

De gekozene, een eenigszins zwaarlijvig jonkman met vriendelijke gelaatstrekken, nam met een verlegen voorkomen den voorzittersstoel in en sprak: 'Terwijl ik u voor de mij bewezene eer plechtig bedank, moet ik zeggen, dat gij wel een geschikteren voorzitter hadt kunnen kiezen, doch daar gij mij thans de teugels van het bewind in handen gegeven hebt, moogt gij u overtuigd houden, dat ik met den grootsten ijver over het welzijn van onze club zal waken. In mijne nieuwe hoedanigheid van president veroorloof ik mij thans reeds u een voorstel te doen, namelijk, dat een op velijn papier met goud gedrukt dankadres, dat de deugden van onzen broeder Schaffner vermeldt, vóór zijne afreize aan hem ter hand gesteld worde.'

De voorslag werd natuurlijk met algemeene stemmen aangenomen. Daarop begon het concert, en het was laat eer de Broeders van Schaffner afscheid namen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 11]

Onze gravures.

Katwijk aan Zee.

KATWIJK AAN ZEE.

Dit aloude visschersdorp mag zich over het algemeen bijzonder in de belangstelling der Hollandsche schilders verheugen en is door vele keurige tafereelen, van Israëls wereldvermaard gemaakt. Nogtans is het misschien in de Hollandsche kunstwereld nooit zoo druk ter sprake gekomen als in de laatste maanden.

De aanleiding daartoe was de bouwvallige staat van het oude kerkgebouw, dat veroordeeld scheen om onder den moker te vallen. Dat zou voor de kunst een onherstelbaar verlies zijn geweest, en vandaar dat er op het eerste bericht van den besloten val der Katwijksche kerk een noodkreet opging uit de kringen van schilders, kunstenaars en beminnaars der bekoorlijkheden van het Hollandsch strand. Het oude kerkgebouw met zijn zwaren, witten toren, die zoo schilderachtig boven de roode daken en de eentonige duinenreeks uitsteekt, moest behouden blijven, het koste wat het koste, en onmiddellijk werden de handen in elkaar geslagen om tot dat doel gelden bijeen te brengen. Er werd besloten eene verloting te houden van kunstwerken, die door de belangstellenden geschonken zouden worden, en de opbrengst zou tot de instandhouding der oude Katwijksche kerk worden aangewend.

Nauwelijks was dit denkbeeld geopperd, of van alle kanten kwamen de giften toegevloeid en op het oogenblik zijn reeds kunstwerken ten geschenke ontvangen

van de bijzonderste Hollandsche meesters. Zoo bestaat er dus alle kans dat de oude kerk, die reeds zoovele stormen doorstaan heeft, voor het nageslacht bewaard zal worden. Het eerbiedwaardige gebouw heeft eene lange, aandoenlijke geschiedenis achter den rug; het jaar zijner stichting verliest zich in den nacht der eeuwen, gelijk de oorsprong van het dorp zelf, dat door zijn naam aan de tijdgenooten der Batavieren, de Katten herinnert. Vóór de Hervorming aan den H. Andreas gewijd, was de kerk een groot en schoon gebouw, door de liefde der geloovigen met passenden luister versierd, - tot zij in 1571 van al hare sieraden beroofd werd, om het volgende jaar met een groot gedeelte van het geplunderde dorp tot den grond toe te worden afgebrand. Alleen de toren was blijven staan en staat er nog, ofschoon beroofd van zijne spits, die in het jaar

1838 in zoo bouwvalligen staat verkeerde, dat men het geraden vond ze door de houten kap of koepel te vervangen, welke den toren op het oogenblik nog dekt.

De kerk zelf werd in 1574 gedeeltelijk herbouwd en in 1694 en 1709 aanmerkelijk vergroot en verbeterd, doch de Hervorming heeft nooit kerken kunnen bouwen als het oude geloof; zij heeft zich over het algemeen steeds bepaald tot het oplappen en opknappen van hetgeen de Roomsche vaderen hadden nagelaten. Er kon dus geene sprake van zijn, de kerk in haar alouden luister te herstellen, en zij bleef tot op den huidigen dag een opgelapte bouwval tot zij ook thans weer in puin dreigt te storten. Dit zal intusschen, naar alle waarschijnlijkheid, worden verhoed, dank zij de belangstelling der Nederlandsche kunstenaars, die zich het lot van het eerbiedwaardige en in al zijne armoede nog zoo schilderachtige gebouw hebben aangetrokken.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De glasschildering.

Alvorens de tentoongestelde glasvensters in oogenschouw te nemen, denken wij dat het niet slecht ware eenige woorden over de geschiedenis der glasschildering te zeggen om den lezer min of meer met dit vak bekend te maken.

De kunst der glasschildering is nog betrekkelijk nieuw, aangezien zij niet, zooals de beeldhouwkunst, de muurschilderingen, het mozaïek, enz. van de eerste tijden bekend is, en alhoewel weinige schrijvers het eens zijn over het ontstaan dezer kunst, is men toch vrij algemeen van gedacht dat zij met onze tijdrekening geboren is.

Het kleuren van glas was wel is waar bij de oude Grieken bekend, doch zij bepaalden zich bij het nabootsen van edelgesteenten, en en het is alleen aan het Christendom, dat wij het ontstaan der glasramen verschuldigd zijn. Als het Christendom zegevierend uit de vervolgingen opstond, werden alom kerken opgericht, die reeds vroeg van gekleurde glasvensters voorzien werden.

De glasramen met figuren, welke als de oudste te boek staan, kunnen wij heden nog bewonderen in de kerk van Le Mans, in Frankrijk. Zij werden volgens een handschrift der XIII^{de} eeuw, berustende in de bibliotheek van die stad, in de XI^{de} eeuw door toedoen van bisschop Hoel daar geplaatst. Die vensters schijnen aan de geboorte der kunst toe te hooren; ook zal hun Byzantijnsche stijl iedereen treffen, welke een weinig kennis van Christene Kunst bezit. Het is slechts veel later dat het Romaansche zich in de glasschildering doet opmerken, ofschoon het reeds vroeg in andere kunstwerken gebezigd werd. Tot in de XIV^{de} eeuw is er, onder oogpunt van bewerking, weinig verandering in de besprokene kunst waar te nemen; maar de teekening heeft vele veranderingen ondergaan. In de XIII^{de} eeuw hadden de ramen het toppunt van volmaaktheid voor teekening en kleuring bereikt. In de XV^{de} eeuw nemen wij het verval der decoratieve glasschildering waar en het is dan ook rond dien tijd, dat men de gekleurde glasverwen of *émaux* begon te bezigen. De glasschildering is in de XVI^{de} eeuw gansch van haar godsdienstig doel afgeweken; men keerde alsdan weder naar de lang vergetene Heidensche kunst en de kunstoefenaars brachten ons naar de Grieksche en Romeinsche tijden terug, anders gezegd, tot den herboren stijl of renaissance. Menig befaamd kunstschilder hield zich alsdan met dit vak onledig. Onder het groot getal Vlaamsche meesters, welke

zich daarin onderscheidden, bemerkt men: Bernard van Orley en zijnen leerling Michiel van Coxyen, Frans Floris, enz.

In Frankrijk schitterden: Robert Pinaigrier, Jean Cousin, Jan Pot (een Vlaming), Bernard de Palissy, enz. In Duitschland: de School van Albert Dürer en Lucas van Leiden. Dirk en Wouter Crabeth, van Zijl en de Vrije, in Holland. Doch helaas! daar hunne ramen het strenge Gothische karakter geheel missen, moeten wij bekennen dat zij eerder in vorstelijke paleizen dan in kerken thuis hoorden.

In de XVII^{de} eeuw, welke wij de eeuw der glasverwen of *émaux* mogen noemen, ten aanzien van dezer overmatig gebruik, begon de glasschildering zeer te vervallen en in de XVIII^{de} eeuw was zij van het verval tot de vergetelheid geraakt, niettegenstaande op het einde dier eeuw een beroemde Fransche schrijver ten haren voordeele pleitte. Doch de stem van Pieter Levieil bleef ongehoord, omdat de wufte eeuw van Lodewijk XV niet in staat was de noodwendigheid te begrijpen van het herstellen der kerken, en bijzonder die van de Gothische kerken. Aan de XIX^{de} eeuw was de eer voorbehouden de glasschilderkunst weder in 't leven te roepen en haar den waren geest en haar eigendommelijk karakter weder te geven. Men begon alsdan de grootschheid des middeleeuwschen bouwtrants te begrijpen en te bewonderen: den Gothischen stijl werd recht gedaan. Ook zijn de meeste kerken, welke in onze eeuw gebouwd werden, in Romaanschen of Gothischen stijl, waardoor de glasramen, het prachtig sieraad der ogivale tempels, hunne oorspronkelijke en ware kleuren en samenstellingen wedervonden.

Wij bestatigen met genoegen, als wij de glasramen, welke in de Tentoonstelling prijken, nagaan, dat sommige glasschilders allerbest hunne taak verstaan.

Belgische afdeeling

Als men de zaal der Belgische afdeeling binnentreedt, waar de glasramen tentoongesteld zijn, valt het oog onmiddellijk op de ramen van het huis Stalins & Janssens. Deze Antwerpsche glasschilders hebben kerkvensters ingezonden van verschillende tijdvakken. Zoo zien wij eene glasraam, de wijding van het beeld van O.L. Vrouw van Lourdes verbeeldende, die bestemd is om de reeks van 5 ramen in de kapel van O.L. Vrouw der Antwerpsche kathedraal te volledigen; daar naast eene raam voor de kerk van 's Gravenbrakel, de kroning van O.L. Vrouw voorstellende en verder eene raam, die voor de kapel van het H. Sacrament der kathedraal van Cleef besteld is.

Dit laatste prachtige kerkvenster, waarvan wij de afbeelding in dit nummer geven, is volgens den stijl van het laatste der XIV^{de} eeuw uitgevoerd; het bevat de vier kerkvaders, namelijk: de HH. Augustinus, Ambrosius, Hieronymus en Gregorius. In het kroonwerk bemerken wij de zinnebeelden der evangelisten, alle banderollen met godsdienstige spreuken houdende, een medaillon met het Lam Gods en boven dit alles een paar lelietakken. De *cartons* dezer raam zijn vervaardigd door een der bijzonderste teekenaars in het vak, den heer Augustus R. Mingaye. De kathedraal van Cleef, die reeds 15 geschilderde kerkvensters van Stalins & Janssens bezit, zal in dit raam een meesterwerk te meer tellen.

Al die ramen zijn opgevat om zoo weinig mogelijk licht in de kerken te benemen, ook zijn zij met veel wit glas en gansch doorschijnend bewerkt. Zij hebben desniettegenstaande de sterke kleuring der oude, omdat zij het gebruik der glasverwen niet te onderstaan hebben, aangezien elke toon uit gekleurd glas gesneden wordt,

zooals wij het in de ramen der XIII^de^ eeuw waarnemen. Als de stijl het gebruik der glasverwen medebrengt zien wij toch dat Stalins en Janssens die aanwenden; getuigen daarvan hunne beide appartementramen in Herborenstijl, welke zich onderscheiden als doorschijnendheid en macht van kleur. Wij kunnen ook niet nalaten de aandacht der kunstliefhebbers in te roepen op de verzameling medaillons, welke de kunstschilder Frans Gons voor dit huis vervaardigd heeft. In dezelfde zaal vinden wij nog werken van de heeren Pluys en Dobbelaere.

Leopold Pluys (Mechelen) heeft een fragment eener raam uit de St. Jacob's kerk van Antwerpen gezonden, de slag van Seville voorstellende, en een Heilig Hart. Voor het eerste stuk moeten wij den kunstenaar geluk wenschen; het tafereel is goed opgevat en met veel behendigheid uitgevoerd; in de kleuring heeft hij zich overtroffen, alhoewel eenige kleine veranderingen in de al te schreeuwende kleuren, de raam veel in harmonie zouden doen winnen.

Jules Dobbelaere (Brugge), zoon van den afgestorven Brugschen glasschilder, heeft vier paneelen in stijl Henri II gezonden, welke eene fraaie raam uitmaken. Het is spijtig dat hij niet anders gezonden heeft om de belangrijkheid van het huis Dobbelaere te toonen.

In de galerij, welke op de groote zaal volgt, bemerken wij de glasramen van J.B. Capronnier (Brussel). Deze ramen zijn van eene onberispelijke uitvoering, en alles, van het figuur tot de kleinste bijzonderheden, is met de grootste zorg behandeld; ook is de gansche raam met eene matte laag belegd, opdat men niets van de details zou verliezen. De kleuring is flauw, behalve de blauwe fonds, welke eene schreeuwende plek vormen, om niets stootends in het geheel te brengen en altijd lief te blijven. Drie dezer ramen zijn bestemd voor de Dooden-kapel van Wijkersloot te Schalkwijk (Holland), en ééne raam met figuren voor Engeland. Als wij voor de ramen van Capronnier staan, en ze met aandacht beschouwen, vragen wij ons af of dat de ware glasschildering is? Wij denken daarop ontkennend te moeten antwoorden. De glasschildering hoeft deel te maken van den tempel, waarin zij geplaatst is; de ramen moeten de helderheid van het glas bezitten, die met eene sterke en grootsche kleuring moet gepaard gaan. Zij mogen niet aan eene ondoorschijnende store gelijken.

De oude meesters wisten zeer goed het lood met het glas te gebruiken en daarom hebben zij werken gemaakt, welke heden nog ieders bewondering opwekken. Capronnier emailleert gedeeltelijk zijne ramen om het lood te vermijden, hetwelk in zijne zachte kleuren al te hard zou voorkomen.

Van Crombrugghe en zoon (Gent) hebben eene raam voor trapzaal in Herborenstijl tentoongesteld.

Die heeren hebben in die eenvoudige zaak al de elementen der kunst weten te gebruiken om met weinig, een zeer voldoenden uitslag te bekomen. Zij hebben bewezen dat er middel is om de glasschildering meer in de huizen te doen dringen, als zij door hare eenvoudige samenstelling en bewerking gansch in de gewone versiering kan vallen.

Samuël Coucke (Brugge) zendt ons eene fraaie glasraam der XIII^de^ eeuw. In het geheel mangelt het haar echter aan frankheid van stijl. Het spijt ons dat die meester niets belangwekkender als glasschildering gezonden heeft.

De Keghel (Brussel) toont eene bekwame en zorgvuldige uitvoering in zijne tentoongestelde portretten. Bijzonder het portret van Z.H. Paus Leo XIII onderscheidt zich als bewerking en voor het emailleeren der vleeschdeelen.

De Belgische afdeeling bevat wijders nog verschillende merkwaardige glasschilderingen van onderscheidene huizen.

Fransche afdeeling.

Frankrijk, dat in al andere vakken op zulk eene ruime en prachtige wijze vertegenwoordigd is, is het geenszins in de glasschildering; want slechts drie namen vindt men in het catalogus. Waaraan mag dit toe te schrijven zijn? Zouden de Fransche glasschilders misschien overtuigd zijn dat zij hier ten lande hunne meesters gevonden hebben?

Ernest Haillard (Parijs), de eenige wiens werken kunstwaarde hebben, toont ons het portret eens kardinaals. Wij moeten bekennen dat het waarlijk prachtig is als teekening en bewerking, ja een echte '*tour de force;*' doch het is eerder een tafereel, dan wel eene glasraam. Zijne appartementramen zijn allerbest gelukt en verdienen door ieder kunstliefhebber in acht genomen te worden.

Duitsche afdeeling.

Voor wat het vak der glasramen betreft, heeft Duitschland den voorrang op Frankrijk, alhoewel slechts twee glasschilders, Von der Forst en Dr. Oidtmann werken gezonden hebben.

Victor von der Forst (Münster) heeft eene groote raam gestuurd, welke de *Verrijzenis* verbeeldt. Hare slechte plaatsing belet ons ze nauwkeurig te waardeeren; alleenlijk kunnen wij bemerken dat zij karaktervol geteekend is, maar dat de kleuring een weinig - hoe zal ik het zeggen - een weinig al te 'Duitsch' is.

Dr. H. Oidtmann & Cie. (Aken) toont ons wat men met de glasverwen kan bekomen. Schoonere produkten van glasschildering als zijne geëmailleerde fantazij-paneelen kan men waarlijk niet vinden; ook is het oog onaangenaam verrast als het van die juweeltjes op zijne kerkvensters valt. Het is moeielijk te begrijpen dat die beide werken een en denzelfden meester hebben.

Oostenrijksche afdeeling.

Carl Geyling (Weenen) is de eenige Oostenrijksche glasschilder, welke ons iets zendt. Zijne raam, de *Bezoeking der Herders in de stal van Bethleëm* voorstellende, mist kleur en karakter, twee hoedanigheden, welke nogtans bij eene Gothische raam onontbeerlijk zijn.

Na het korte overzicht van al de tentoongestelde werken, hebben wij met genoegen bestatigd, dat de Belgische glasschilders in dezen vredelievenden strijd voor kunst en nijverheid, geenszins het onderspit moeten delven voor hunne machtige buren, en als somwijlen een vreemdeling uitblinkt door fantazy-ramen, staan toch onze meesters aan het hoofd voor wat de monumentale glasschildering betreft.

A.

Het parijsche blindenorkest te Amsterdam.

In het begin der maand Augustus werd te Amsterdam het vijfde internationaal congres van blindenonderwijzers gehouden, bij welke gelegenheid tevens eene tentoonstelling was ingericht van leermiddelen voor het blindenonderwijs, alsmede van alle uitvindingen, door edele menschenvrienden bedacht om het treurig lot der blinden te verzachten. Leverde het congres, dat door een honderdtal blindenonderwijzers uit verschillende landen van Europa werd bijgewoond, het bewijs van de hooge vlucht, die het blindenonderricht in de laatste jaren genomen heeft, - vooral de tentoonstelling deed uitkomen hoeveel er tegenwoordig gedaan wordt om het leven der blinden te veraangenamen en hun het gemis van de onschatbare gave des gezichts zooveel mogelijk te vergoeden. Zoo zag men daar o.a. een werktuigje, door een der leeraren aan de voortreffelijke blindeninrichting te Grave bedacht, dat de blinden in staat stelt,

op eene gemakkelijke wijze schriftelijk hunne gedachten mede te deelen aan zienden, die het blinden-alphabet niet kennen.

Maar het schoonste bewijs van wat menschenliefde en menschenvernuft in het belang der blinden vermogen, leverden ongetwijfeld de beide concerten, door blinden in het Paleis voor Volksvlijt gegeven. De Fransche regeering had namelijk op staatskosten het orkest van het Parijsche Blindeninstituut naar Amsterdam gezonden en dit gaf tot tweemaal toe, ten voordeele van blinden en armen, eene uitvoering, die - de omstandigheden in aanmerking genomen - werkelijk bewonderenswaardig moet heeten.

Het was een treffend, een aandoenlijk schouwspel, dat veertigtal blinde muzikanten, in de uniform van hun gesticht, verslonden te zien in de uitoefening der kunst, die als geroepen schijnt om den zonneschijn in hun treurig bestaan te vervangen. Natuurlijk hadden zij geene muzieklessenaars voor zich, en moesten hunne muziekstukken bijna geheel zonder leiding ten gehoore brengen; slechts nu en dan, bij het begin van een nummer, of als er van maat of rhythmus veranderd moest worden, gaf de blinde directeur Lebel de maat aan door een tik op de leuning van een stoel.

En toch was het samenspel in de ensemblestukken nagenoeg onberispelijk, terwijl de solo's zoowel voor fluit en orgel als hobo en piano van bewonderenswaardige vaardigheid en juiste opvatting getuigden. Enkele solisten mochten inderdaad op den naam van virtuozen aanspraak maken, en niet weinige nummers waren door de uitvoerders zelf getoonzet.

Men kan zich voorstellen, welke moeilijkheden overwonnen moeten worden om blinden zoover te brengen, en hoeveel geduld, talent, kunst en gevoel er gevorderd wordt om tot zulken uitslag te komen: voorzeker, hier bleek wat ernstige studie en wilskracht vermogen. Geen wonder dan ook dat de toehoorders vol bewondering waren en dat zij in de diepste stilte toeluisterden. Er werden ook enkele zangnummers voorgedragen, die van veel talent, onvermoeide studie en diep gevoel getuigden.

De leerlingen van de Amsterdamsche Blindeninrichting woonden de uitvoering bij en waren opgetogen over den genotvollen avond, hun door hunne lotgenooten bereid. Wat de overige hoorders betreft, geen hunner is ongetwijfeld heengegaan, die niet de warmste erkentelijkheid koesterde voor de edele menschenvrienden, die door hunne vernuftige vindingen de arme blinden in staat stellen een genot te smaken, dat met de gewone hulpmiddelen voor hen onbereikbaar zou zijn.

Kunststukjes van Japaneesche hoveniers.

Japan is volledig en eeuwenlang afgesloten geweest van de overige wereld. Deze afzondering en vele eigenaardigheden der Japaneesche staatsinrichting leidden onvermijdelijk tot de vorming van eene *etiquette*, die alle levensstanden overheerschte, en tot veroordeeling van alle vrije en natuurlijke uiting. Zoo iets moet echter, gelijk wij uit de ontwikkeling onzer bouworden, zoowel als uit die van onzen park- en tuinbouw weten, op de geheele richting van den smaak een beslissenden invloed uitoefenen. Zoo zien wij dan, dat de Japaneesche hovenier er zich bijzonder op toelegt al zijne planten en kweekingen te verhinderen zich natuurlijk te ontwikkelen, en ze tot het aannemen van allerlei vreemdsoortige, kunstmatige vormen te dwingen. Geen beschaafd Japanees zou zich kunnen verheugen over zijn kleinen tuin, wanneer daarin niet uit eenige steenen eene miniatuur-voorstelling van eene rots, eene brug of eene

waterleiding voorkwam. Voor den gemeensten steen, die meestentijds door de onmerkbare hulp van den steenhouwer, of wel door de slijting in kabbelend water eene recht zonderlinge gedaante verkregen heeft, wordt door den rijken Japanees gaarne eene ongelooflijke som betaald, ten einde dien hier of daar in zijn hofje te plaatsen, en hij zou, naar Japaneesche opvatting, geen smaak bezitten, als hij niet elke in dit kleine pronkkastje wassende plant eene fantastische gedaante had gegeven.

Zeer dikwijls ziet men hier de takken van eene conifeer door opbinden der jonge loten langs ijzerdraden en door zorgvuldig snoeien het voorkomen van een hoogen boom aannemen, waaraan de loten van elken tak een dichten bundel vormen. Naar schoonheidsregelen, die voor ons, Europeanen, volkomen onbegrijpelijk zijn, worden deze geordend, om door hunne rangschikking bij den deskundigen Japanees allerlei dichterlijke gedachten te verwekken, die voor ons eveneens ondoorgrondelijk zijn. 'Dikwijls hadden wij gelegenheid,' zegt de wereldreiziger A. Wanjura, 'het hoofd te schudden, als wij zagen, hoe soms een eenvoudige kersentak, die in plaats van een bloemruiker in het vertrek stond, algemeene bewondering opwekte, omdat de hovenier daaraan door urenlang buigen, binden en omknakken eenige onnatuurlijke, doch niet zichtbaar kunstmatig gevormde, kronkelingen had weten te geven; evenwel hebben wij nooit tot de volledige wetenschap kunnen geraken, waarin het schoone daarvan gelegen was. Doch niet enkel tot grillige bochten en kronkels dwingt de Japaneesche hovenier zijne gewassen om ze dwergachtig en wanstaltig te maken; maar hij bootst ook de gedaante van dieren daarin na; voornamelijk zijn het dennen- en pijnboomen, die zich naar het schijnt het beste daartoe leenen. De bovengenoemde reiziger zag er dikwijls, die de gedaante van schildpadden, kraaien en andere dieren hadden.

N°. 1 op onze gravure vertoont een in alle mogelijke kronkelingen geleide *Rinchospernum Japonicum*; No. 2 een jongen dichtbloemigen dwergpijnboom (*Pinus densiflora*); No. 3 een tweede exemplaar (⅛ der natuurlijke grootte); No. 4 eindelijk een honderdjarigen veteraan van dezelfde soort.

De spoorwegen.
(*Slot.*)

George Stephenson is dus de man, aan wien het groote vervoermiddel van onzen tijd te land zijnen eigenlijken oorsprong te danken heeft, gelijk dat te water aan Watt. Het voorbeeld van Stephenson maakt op eene treffende wijze aanschouwelijk hoe ver talent en volharding het kunnen brengen. Deze groote werktuigkundige was de zoon van eenen armen werkman; hij werd in het jaar 1781 in het kolenwerkersdorpje Wylam geboren. Reeds in zijne jeugd toonde hij zijnen aanleg in het vervaardigen van kleine waterraderen, windmolentjes enz. en door de machines, die hij in de kolenmijnen zag gebruiken, van leem na te maken. Daarbij was hij er altijd op uit om iets te verdienen en oefende achtervolgens de beroepen van herdersjongen, veldarbeider en handlanger in de kolenmijnen uit. In zijn 17de jaar was hij opgeklommen tot wachter bij eene stoommachine; hij gevoelde zich in die betrekking zeer gelukkig, want van zijne jeugd af was het zijn grootste lust geweest, zich aan de werktuigkunde te wijden. Met onverdroten ijver trachtte hij zich nu de samenstelling zijner machine eigen te maken; hij nam haar uiteen, maakte haar schoon en zette alles weder in elkander zoo dikwijls dit noodig was. Doch hij wilde verder; hij gevoelde diep wat hem ontbrak, daar hij lezen noch schrijven noch rekenen kon.

Dit deed hem het besluit nemen om op zijn 19de jaar driemaal in de week eene avondschool te bezoeken, waar zijn stalen vlijt hem bij een zeer gelukkig onderwijs de snelste vorderingen deed maken. Elk oogenblik dat hij kon uitwoekeren, en ook menig nachtelijk uur besteedde hij om zijne kundigheden te vermeerderen, terwijl hij tevens niet verzuimde geld te verdienen zooveel hij kon. Zoo was hij bij zijne hoofdbetrekking schoenmaker, lijstenwerker en wat later een zeer gezocht horlogiemaker. In het jaar 1802 had hij zooveel bespaard, dat hij in het huwelijk treden en eene eigene huishouding oprichten kon. Des avonds zat hij nu naast zijne jonge vrouw bij afwisseling schoenen te flikken en horlogiën te herstellen. Even als de meeste werktuigkundigen, die geheel zich zelf hebben gevormd, putte hij zijn vindingsvermogen uit tot het vervaardigen van een werktuig met eeuwigdurende beweging. Reeds na drie jaren verloor hij zijne geliefde vrouw, die hem een zoontje met name Robert naliet, en nu had hij eene dubbele aanleiding om ook voor dezen te arbeiden en te sparen. Hij wilde dat zijn zoon iets goeds zou worden en daartoe een onderwijs ontvangen, welks gemis hem zelven zoozeer drukte.

Een keerpunt in den nederigen levensloop van Stephenson was het, dat het hem gelukte eene groote machine, die op eene steenkolenmijn stond tot het pompen van water, weder aan den gang te helpen; hij werd nu onder den titel van ingenieur tot opzichter der werktuigen aangesteld en had de handen vol werk met het herstellen van beschadigde werktuigen. Daarbij gaf hij met elken dag nieuwe proeven

van zijne schranderheid en vindingrijkheid. Zijn huisje was een waar museum van allerlei modellen en toestellen. Zijnen zoon zond hij vroeg naar de academie te Newcastle, en het maakte hem gelukkig als deze hem des Zondags bezocht, gewapend met boeken en tijdschriften uit welke iets nieuws te leeren viel. Dan werd met ijver gelezen, gesproken en geteekend; het was inderdaad een wederkeerig onderwijs. Stephenson had van zijnen zoon hooge verwachting en zag zich daarin niet teleurgesteld; Robert Stephenson werd de beroemdste ingenieur van zijnen tijd, die ook veel toebracht tot de jongste volmaking der locomotieven. In den tijd echter van welken wij spreken, bestond die machine nog niet; het denkbeeld alleen was geopperd en eenige mislukte proeven waren al wat er nog bestond. Stephenson onderzocht hoe het daarmede geschapen stond, en het werd hem helder dat er iets beters kon te voorschijn gebracht worden.

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. - De glasraam der Antwerpsche kunst-nijveraars STALINS & JANSSENS.

De grootsche taak zijns levens lag nu voor hem open en hij rustte niet eer hij het vraagstuk had opgelost. Met degebrekkige hulpmiddelen, destijds in de werktuigfibrieken voorhanden, had hij reeds in den zomer van het jaar 1814 den eersten stoomwagen voor de steenkolenbaan gereed, en spoedig daarna eenen tweeden, verbeterden, die volkomen aan zijn doel beantwoordde. Maar eerst eenige jaren later vond het denkbeeld zooveel weerklank, dat aan Stephenson het leggen van eene grootere steenkolenbaan, tusschen Stockton en Darlington, werd opgedragen. Hij plaatste op dien weg vijf zijner machines, want hij had reeds toen in gemeenschap met eenen deelgenoot eene werktuigfabriek te Manchester gevestigd. De weg van Stockton naar Darlington opent eigenlijk de reeks der spoorwegen; want hoewel men hoogen lof gaf aan het nieuwe vervoermiddel en aan het genie van Stephenson, was echter de zaak zelve nog in hare geboorte, daar de machine niet sneller liep dan een paard. De toenmalige locomotief had eenen cilindervormigen ketel, door welken eene vuurbuis van een voet wijdte liep. Bovenop stonden twee cilinders, voor ieder der twee paren wielen één, en de op- en nedergaande zuigers hadden aan hunne bovenzijde eenen dwarsarm, van welks uiteinde eene stang naar een rad afdaalde, hetwelk door middel van eene kruk werd omgedreven: Tusschen dit werktuig en de invoering der locomotief op den spoorweg tusschen Liverpool en Manchester ligt eene groote schrede voorwaarts. Ten einde eene grootere snelheid te erlangen moest meer stoom worden ontwikkeld en daartoe was eene andere inrichting van den ketel noodig. Stephenson maakte den thans gebruikelijken ketel met onderscheidene buizen en daarbij die inrichting, dat de uitstroomende stoom door den schoorsteen ontsnapt, waardoor het verlangde doel op de eenvoudigste wijze bereikt wordt. Door die beide inrichtingen bekwam de locomotief haren waren levensadem en werd wat zij nu is. Stephenson besefte het volle gewicht van het nieuwe vervoermiddel, nog eer het voltooid uit zijne handen kwam; immers, hij zeide eens: ‘Ik houd het er voor, dat gij - ik zal het niet beleven - nog eens den dag zult zien aanbreken, dat de spoorwegen alle andere wegen zullen verdringen en het groote gemeenschapsmiddel zijn voor vorsten onderdaan. De tijd zal komen, dat men goedkooper met den spoortrein dan te voet reizen kan. Ik weet wel dat men bijkans onoverkomelijke hindernissen ontmoeten zal, maar hetgeen ik voorspeld heb, zal gebeuren, zoo waar als ik leef. Ik wenschte slechts dat ik dien dag zag aanbreken, maar ik durf mij niet vleien, de verwezenlijking te zullen zien, want ik weet hoe langzaam de mensch voorwaarts gaat en met welke moeielijkheden ik te kampen gehad heb, eer ik het zoover gebracht had dat ik eenige locomotieven afleverde.’

De uitslag overtrof Stephenson's verwachting, want reeds na weinige jaren stoomden eene menigte locomotieven op uitgestrektespoorwegen.

De spoorweg van Liverpool naar Manchester, de school voor alle latere spoorwegen, was alleen met het oog op het goederentransport aangelegd, dewijl alle andere vervoermiddelen te kort schoten bij de ontzettend toegenomen verzen-

Het parijsche blindenorkest te amsterdam.

dingen tusschen de haven- en de fabriekstad. Het opzicht op het maken van den weg werd aan Stephenson opgedragen en deze toonde daarbij evenveel beleid als stoutmoedigheid en volharding. Dikwijls lieten de ondernemers den moed zakken, maar Stephenson's leuze was: vooruit! Onder de bezwaren waren er vele, die daardoor vergroot werden dat men met het werk nog niet genoeg bekend was en iets moest doen dat niet alleen nog nooit gedaan was, maar aan welks mogelijkheid zelfs de geheele wereld twijfelde. Op de eene plaats moesten heuvels worden doorgegraven en elders zelfs gangen door bergen geboord of bruggen over rivieren worden gelegd; maar nog veel meer, ja, onnoemelijk groote bezwaren leverde een diep moeras, eenige mijlen lang - een dier slijkpoelen, zooals men ze in het noordelijke gedeelte van Engeland in groote menigte aantreft. Men liet takkebossen in ontzettende hoeveelheid in het moeras zinken en door gestadigen aanvoer van aarde eene soort van drijvenden, zeer breeden grondslag ontstaan, op welken steeds nieuwe lagen werden gebracht, naarmate die grondslag den weeken bodem deels door zijne zwaarte nederdrukte, deels op zijde drong. En zoo werd eindelijk door het onvaste moeras een stevige dam gelegd, die tot heden toe nog niet bezweken is.

Het leggen der baan was reeds vrij ver gevorderd, en nog was men het niet eens over de kracht, die de voertuigen zou voorttrekken. Men had de keus tusschen paarden, vaststaande stoommachines met touwen, op trommels loopende, en locomotieven. Stephenson verklaarde zich natuurlijk voor de laatste, maar stond daarin bijna alleen.

De voorzitter van eene commissie uit het Lagerhuis liet hem voor de commissie komen en meende eene recht krasse vraag te doen, toen hij hem vroeg of men eene locomotief kon maken, die eene geographische mijl in het uur aflegde. De ingenieur antwoordde, dat het zeer mogelijk was. Toen vatte de ondervrager moed en deed de gewaagde vraag of men het niet tot twee mijlen per uur kon brengen. Stephenson antwoordde weer hetzelfde, maar op een toon die eene verdere opklimming afraadde. Acht Engelsche mijlen in het uur scheen toen het hoogste; thans legt men met de sneltreinen twee Engelsche mijlen in drie, minuten af. Hoe meer de locomotief in snelheid won, des te meer menschen verdrongen zich om van deze tijdbesparende uitvinding gebruik te maken en des te gunstiger werd de verhouding tusschen de personen- en goederenwagens.

De grootste moeielijkheid, die de toepassing van den stoom in de locomotief te overwinnen had om algemeenen opgang te maken, was een even algemeen als verschoonlijk vooroordeel. Men meende namelijk, dat het wel is waar niet moeielijk was door een stoomwerktuig de wielen van een wagen te bewegen, maar was al vooruit overtuigd, dat deze wielen dan steeds op hunne plaats zouden in het rond draaien zonder den wagen op de sporen voorwaarts te brengen of dat althans, zoo dit al mocht gelukken, de geringste helling van den weg alle beweging onmogelijk zou maken. Daarom was de eerste stoomwagen wel met gladde wielen voorzien, maar had hij bovendien nog een afzonderlijk getand rad, hetwelk in eene getande stang op den weg vatte en zoo de beweging van den wagen moest bewerken. Tegenwoordig is men reeds lang van die dwaling teruggekomen en kent men reeds betrekkelijk sterke hellingen, die door locomotieven met gladde wielen worden overwonnen, daar de wrijving der raderen over de sporen, zoodra de locomotief maar zwaar genoeg is, voldoende is, om een daaraan geëvenredigden trein voort te trekken. Heeft de regen of de rijm de spoorstaven te glibberig gemaakt, zoodat de wrijving niet voldoende is, zoo bevindt zich op de locomotief een bak met zand, die de sporen

voor de wielen met zand bestrooit, waardoor dan eene voldoende wrijving verkregen wordt.

Men kan echter de locomotieven niet al te groot en zwaar maken, en heeft daarom een ander middel gebruikt om de wrijving te vermeerderen. Daartoe worden de drijfwielen die alleen door het stoomwerktuig bewogen worden, met de andere wielen van de locomotief, die dan dezelfde grootte moeten hebben, gekoppeld door middel van sterke ijzeren stangen, die in knoppen kunnen draaien, welke aan den omtrek der wielen zijn aangebracht. Het doorslaan van het drijfwiel, zonder dat het over de sporen rolt, is nu niet mogelijk of het wiel waarmede het gekoppeld is moet ook dezelfde beweging volbrengen, en zoodoende is de wrijving aanmerkelijk vermeerderd.

Sterke bochten moet men evenzeer als sterke hellingen vermijden, wijl dan het gevaar ontstaat, dat de trein uit het spoor geslingerd wordt. Waar zij onvermijdelijk zijn, tracht men dit gevaar te verminderen door de spoorstaven, die den buitenkant der kromming vormen, hooger te leggen, zoodat de wagens dan scheef staan. Somtijds wordt het noodig de wielen der locomotieven en der wagens eene inrichting te geven waardoor zij kunnen draaien. Vroeger was men meer bevreesd voor bochten dan thans, want waar het niet anders kan, komen zelfs op de bruggen krommingen voor. Terwijl men in de kindsheid der spoorwegen meende geene hellingen van 1 voet op de 200 te mogen toelaten en slechts later zich aan de helling van 1 voet op de 100 waagde, vindt men thans in Wurtemberg en op den Semmering-spoorweg hellingen van 1 voet op de 40. Gelijk men ziet, heeft dus ook de spoorwegbouwkunde haren leertijd gehad en heeft men vele millioenen leergeld moeten betalen, die men had kunnen besparen, zoo men reeds bij den aanvang met onze tegenwoordige kennis en ondervinding ware toegerust geweest. Maar er is geen mensch, die niet eerst een kind geweest is!

Over de gymnastiek.
(*Slot.*)

Gezondheids-, geneeskrachtige- en orthopaedische gymnastiek.

De geneeskrachtige gymnastiek stamt uit de hooge oudheid af. Iccus van Tarente en na hem Herodicus van Selymbria, verzamelden de gegevens, die hun door de overlevering verschaft werden, bijeen, en gaven der gymnastiek een meer redelijk gebruik. Herodicus opende eene gymnastiekschool, bestuurde haar zelf en verkreeg een grooten roem door de genezingen, welke hij bewerkstelligde. Na hem kwamen Hippocrates, Praxagoras, Erasistratus, Asklepias, Diocles, Theon, Galenus, Gelsus, Diotimes, Ibn-Sina, Oribases enz., die deze gymnastiek aan regels onderwierpen en haar een verbazenden vooruitgang bezorgden.

De gezondheids-gymnastiek heeft ten doel, om opvolgend alle organen van het lichaam te oefenen, om hun eene volledige ontwikkeling te geven, en hunne gezondheid en kracht te doen bewaren.

De *geneeskrachtige* of *orthopaedische* gymnastiek heeft de kracht der genezing op 't oog van zekere aandoeningen, die door gebrek aan levenskracht zijn ontstaan, zooals de herstelling van afwijkingen en misvormingen van het lichaam. Voornamelijk tegen spierzwakte richten deze twee soorten van gymnastiek hunne hulpmiddelen. De spierzwakte is algemeen of plaatselijk, zij kan ook van zwakte van het beenderenstelsel afhangen.

In het geval van algemeene zwakte moeten alle spieren van het lichaam aan oefeningen onderworpen worden; in geval van plaatselijke zwakte, namelijk, van een deel van het lichaam, moet men op de spieren van het tegenovergestelde deel werken. Zwakheid van het beenderengestel moet door eene geschikte voeding en bijzondere gymnastiek behandeld worden.

Algemeen wordt heden ten dage erkend, dat de geneeskrachtige gymnastiek een uitstekend middel is, om afwijking van het beenderenstelsel, en gebreken en onvolmaaktheden van de vormen en vele andere aandoeningen te voorkomen of te verbeteren, wier oorzaak ontstaat door algemeene zwakte. Men staat verbaasd over de onverwachte uitkomsten, die deze gymnastiek iederen dag in goede orthopaedische inrichtingen doet verkrijgen. Wat ons aangaat, wij hebben een jong meisje met eene aanmerkelijke afwijking van de wervelkolom, dat krom en mismaakt was, na verloop van eenige maanden van haar gebrek geheel genezen en rechtop kunnende loopen, een van die inrichtingen zien verlaten. De geneeskrachtige gymnastiek had deze genezing alleen bewerkstelligd door de oefening van de spierbundels, die in eenen staat verkeerden, welke zeer nabij aan *atrophie* grensde.

Zwakte en uitrekking der spieren aan eene zijde van den nek, doet somtijds het hoofd bij sommige kinderen scheef staan; niets gemakkelijker te verhelpen dan dit; de zwemoefening, het *omvademen* genaamd, acht en tien dagen herhaald, is voldoende om aan de nekspieren de kracht terug te schenken, ten einde het hoofd recht te doen houden. Wij moeten tot lof van vele orthopaedisten en leeraren in de gymnastiek zeggen, dat er in hunne inrichtingen wonderbaarlijke genezingen geschieden.

Als door verzuim der ouders de lijders met eene misvorming en afwijking der beenderen volwassen geworden zijn, dan gebeurt het dikwijls, dat de geneeskrachtige gymnastiek niet enkel in staat is, de herstelling van de misvormde deelen te bewerken; dan is het zeer noodzakelijk, dat men zijne toevlucht tot de orthopaedische toestellen en manipulatiën neme.

Niettegenstaande het theoretisch en prachtisch erkend nut der gymnastiek, als middel om spierkracht te ontwikkelen, om ontstaande wanstaltigheden, en zwakke personen de gezondheid terug te schenken, kan men niet zeggen, dat dit wezenlijk deel van de physische opvoeding in algemeen gebruik is.

De wetgevers uit de oudheid, die er zoo voor waakten om den staat sterke burgers te verschaffen, hechtten het grootste gewicht aan de opvoeding van de jonge meisjes, omdat door haar een gezond en sterk geslacht kan verkregen worden; daar die opleiding verstandig bestuurd werd, had zij zulke uitkomsten, dat wij heden ten dage de harmonische overeenstemming der vormen, de schoonheid der standbeelden als idealen beschouwen, omdat zij de getrouwe afbeeldsels van de levende natuur van die tijden zijn.

Zonder tot hen te behooren, die verkondigen, dat de hedendaagsche menschen ontaard zijn, zijn wij echter verplicht te erkennen, dat de bevolking der groote steden op een lageren trap van physische ontwikkeling staat, dan vroeger. De staat van rust en werkeloosheid, waartoe, door onze zeden, de meeste jonge meisjes uit de hoogere klassen zijn veroordeeld; de fabriekarbeid, waartoe de jonge meisjes uit de arme klasse gedoemd zijn en waarbij zij eene zittende, kruipende, kromme, meer of min hinderlijke houding moeten aannemen, kunnen de ontwikkeling der organen niet anders dan belemmeren en de regelmaat der vormen beletten. Ondanks de politiereglementen op den arbeid van de kinderen, vergt men van die zwakke schepsels meer, dan hunne krachten gedoogen. Zij worden van den prilsten leeftijd af uitgezonden, om in sombere en vochtige werkplaatsen te arbeiden. Die arme kinderen,

slachtoffers van de gierigheid der fabrikanten of der ellende der ouders, die, om zich te voeden, slechts voedsel van slechte hoedanigheid en in onvoldoende hoeveelheid verkrijgen, verslijten allengs hunne aankomende krachten; de ontwikkeling des lichaams wordt hierdoor belemmerd, en daar de organisatie niet tot haar normalen trap kan komen, kan zij niet anders dan ellendige wezens voortbrengen. Voeg daarbij de ontberingen en ondeugden van een ellendig leven, en dan hebt gij de oorzaken van die physische ontaarding in de groote steden. Deze

meer of min kwijnende klasse van individuën, brengt op hare nakomelingen de gebreken van een verwaarloosd gestel over, en deze brengen nog ellendiger wezens voort; van daar die menigte mismaakte, misvormde, slecht gevoede menschen, die in de hoofdsteden ronddwalen en terugstootend zijn om te aanschouwen. Dus gaat van dag tot dag het hedendaagsche ras achteruit, dat met waarheid niet met dat schoone en sterke ras kan vergeleken worden, 't welk door de wijze wetten van Lycurgus en Solon gevormd werd; en echter gelooven wij niet, dat het onmogelijk is, den tegenwoordigen jongelieden, de kracht en schoonheid van de menschen van vroeger terug te geven. Als de tegenwoordige beschaving zooveel zorg droeg, om het menschenras te verbeteren, als zij het doet, om de rassen der nuttige dieren te veredelen, dat zou de mensch zonder twijfel de Grieksche en Romeinsche type bereiken; men zoude in de steden die droevige misgeboorten zien verdwijnen, welke slechts geboren worden, om te lijden, afkeer en medelijden in te boezemen en vóór den natuurlijken tijd in den schoot der aarde neder te dalen.

Het is werkelijk schande in de negentiende eeuw, die zich zooveel op hare beschaving laat voorstaan, dat men in de straten der groote steden zulk eene menigte min of meer mismaakte ongelukkigen ziet ronddwalen, zeer onaangenaam is het, dat men ieder oogenblik daar bochels, kreupelen en wanstaltigen tegenkomt. Wanneer zal de dag komen, waarop de regeeringen, die zooveel opofferingen voor veredeling van het paardenras over hebben, iets voor het menschenras doen? Want, als schoone paarden nuttig zijn, hoeveel te nuttiger zijn dan niet welgebouwde, sterke en gezonde menschen.

Het zou minder moeielijk zijn, dan men misschien meent, niet om het getal wanstaltige individuën geheel te doen verdwijnen, maar om het veel te doen verminderen. Men moest orthopaedische inrichtingen in de volkrijkste buurten stichten en de geneesheeren van die buurten, door het openbaar gezag erkend, moesten, met toestemming der ouders, mismaakte kinderen er gratis in kunnen laten opnemen.

Ik kan verzekeren, dat ik dikwijls stil ben blijven staan, om met medelijden mismaakte kinderen te beschouwen, en als ik dan aan de moeder zeide, dat het gemakkelijk was om haar kind herstelling te bezorgen en er nog wel ergeren, dan het hare, genezen werden, antwoordde zij mij: ‘Helaas! ik zou wel gaarne willen, maar mijne middelen laten het niet toe, het is al goed, dat ik brood heb, om mijn huisgezin te voeden. Rijke lui's kinderen worden hersteld, die van den arme blijven krom.’ Klaarblijkelijk zou, als aan arme moeders aangeboden werd, om hare kinderen zonder kosten te behandelen, er niet eene zijn, die dit aanbod niet met dankbaarheid zou aannemen. Ik wil hiermede niet beweren, dat het voorgeslagen middel alle mismaakte en zwakke wezens zou doen verdwijnen, maar ik heb alle recht om te gelooven, dat het aantal aanmerkelijk zou verminderen.

Ja, de gymnastiek, als ze b e h o o r l i jk wordt aangewend, is geroepen om aan ons ontaard menschdom die schoonheid van vormen, spierkracht en sterke gezondheid terug te schenken, welke de menschen uit het heldentijdperk kenmerkten.

Reeds lang hebben zich welsprekende en talrijke stemmen ten gunste der gymnastiekscholen verheven, en ze hebben aangetoond, dat een wel doordachte verdeeling van de physieke en verstandelijke oefeningen van het hoogste belang is in de kostscholen van beiderlei geslacht. Kostschoolhouders moesten van deze waarheid doordrongen zijn, dat het gevaarlijk is, de natuur in haar stoffelijk werk door moeielijke en te lang voortgezette geestesstudiën te dwarsboom en. - De jeugd

heeft behoefte om te springen, te spelen, altijd bezig te zijn, om de beweging van het voedingsap te gemoet te komen, dat in de organen rondstroomt; eene zittende levenswijze, te ver gestrekte rust of hoofdwerk zijn voor haar nadeelig. Op dien leeftijd moeten de uitspanningsuren lang duren en die der studiën zeer kort zijn, de meesters moeten die kinderen, welke door een ontijdigen vlijt gedreven, studeeren, in plaats van spelen, tot gymnastische oefeningen opwekken; zij moeten er mede bekend zijn, dat, over 't algemeen, al te leerzame kinderen eene zwakke en wankelende gezondheid bezitten en dat de spelende kinderen zich door dartelheid en goede gezondheid onderscheiden.

Onderwijzers, herinnert u dat de kinderen te Athene en Rome verplicht werden, om alle dagen de worstelscholen te bezoeken, en vergeet niet, dat deze twee steden de grootste mannen van de oudheid hebben voortgebracht.

De uitwerkselen van eene goede physische opleiding bepalen zich niet alleen tot het lichaam, zij worden ook nog op de verstandelijke vermogens overgebracht; die uitwerkselen behalen zich niet tot één geslacht, maar zij worden jij de afstammelingen teruggevonden, omdat op de kinderen de hoedanigheden der ouders, hetzij goede of kwade, worden overgeplant.

Gezonde ouders brengen gewoonlijk gezonde kinderen voort. Zwakke of ziekelijke ouders telen kinderen, die op hen gelijken. Wij hebben de overtuiging, dat, zoo de ouders de gezondheidsvoorschriften, die in dit artikel vervat zijn, in praktijk brengen en op hunne kinderen toepassen, en zoo deze algemeen werden ingevoerd, er eene onmetelijke verbetering in het physische gestel van de bewoners der steden door zou ontstaan. Erfelijke ziekten zouden allengs verdwijnen, ziekten zouden zeldzamer worden, de bevolking in 't algemeen zou gezonder, sterker en misschien meer zedelijk zijn.

Wetenswaardigheden.

De roos in China.

Volgens de oudste Grieksche schrijvers is de roos ten tijde van den Trojaanschen oorlog uit Klein-Azië naar Griekenland overgebracht. Uit Griekenland heeft zij zich over geheel Europa verspreid. Columbus vond de roos, zooals men weet, in Amerika; de Peruanen noemen den rozenstruik ‘boom des hemels.’ Reeds in de grijze oudheid werd de roos in het hemelsche rijk (China) gekweekt. Zij was de lieveling der geleerdste wijzen van het land. Volgens Chineesche schrijvers heeft Confucius gedichten gemaakt, waarin hij de schoonheid en geur der roos, de koningin der bloemen, prijst. Van de 18,000 boeken, waaruit, naar men zegt, de bibliotheek van den keizer van China bestaat, handelen 1500 over plantenkunde en het kweeken van bloemen en daarvan is het derde gedeelte aan den rozenteelt gewijd. Nog altijd wordt de roos van den Amoer tot den Irawaddi met groote zorg gekweekt. In de groote keizerlijke tuinen in China worden zooveel rozen gekweekt, dat er jaarlijks voor meer dan 50,000 frank rozenolie uit gemaakt wordt.

De eendenfokkerij in China.

In sommige gedeelten van China legt men zich bijzonder toe op de eendenfokkerij. De eieren worden kunstmatig uitgebroeid en de dieren later dagelijks in kleine schuiten naar het vlakke strand gevoerd om daar hunnen kost op te halen. Daar verscheidene

vaartuigen met eenden daar bij elkander komen, mengen de verschillende troepen zich steeds onder elkander, doch aardig is het om te zien hoe des avonds, als er op een bekken geslagen wordt, elke eend weder naar hare eigene schuit gaat. Zulke eendenschepen op de rivieren bij Canton bevatten dikwijls duizenden en tienduizenden vogels. Zij zoeken overdag in het water hun eigen voedsel op en haasten zich 's avonds als het signaal gegeven wordt om zoo spoedig mogelijk weder terug te keeren, daar de laatsten telkenmale eene vrij goede kastijding ontvangen.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

XI.

Hugo had zich, nadat Schaffner Engeland verlaten had, met grooten iever aan zijn arbeid gewijd, die nu veel omvattender was. Door zijn vlijt en zijne voorkomendheid had hij zich de algemeene achting zijner collega's en zelfs hunne toegenegenheid verworven. Eene uitzondering daarop maakte de Indiër, die sinds den eersten dag van Hugo's plaatsing op het kantoor dezen met hooghartigheid en minachting behandeld had, welke hij echter in den laatsten tijd een weinig minder toonde en wel sinds den morgen, waarop Mr. Russel zich openlijk met veel lof over Hugo tegen zijn procuratiehouder had uitgelaten, eene zeldzaamheid, die men zich sedert vele jaren niet herinnerde plaats gehad te hebben. Dikwijls viel Hugo's blik op den zetel, dien Schaffner, de langjarige, trouwe vriend, die hem zoo dierbaar geweest was, eens ingenomen had. Als hij zich dan met een zucht van den ledigen zetel afwendde, ontmoetten zijne oogen meestentijds die van den Indiër, welke met eene dreigende uitdrukking op hem gevestigd waren. Een gevoel van afkeer, dat hij van den eersten oogenblik af aan, waarop hij hem zag, tegen dezen opgevat had en dat in den loop der jaren niet afgenomen was, verhief zich dan in hem bij de gedachte, dat deze door hem gehate en hem gewis hatende mensch het geluk had, zijn ideaal van maagdelijke schoonheid, zoo dikwijls hij verkoos, te bezoeken en te spreken. Wat had Schaffners waarschuwing, welke hij zich met eene zekere ontevredenheid herinnerde, wel voor vruchten gedragen? Helaas! zeer weinige. Ja, wellicht had slechts de overtuiging, dat gene maar al te zeer de waarheid gesproken had, levendiger het verlangen in hem opgewekt, slechts eenmaal in hare nabijheid te zijn en een langen, eersten en laatsten blik te slaan op het voorwerp zijner bewondering. En wat verders? Met de logica van zijn leeftijd dacht hij aan geen vervolg. Zijne droomerijen, beelden zijner fantasieën, maakten hem voorloopig gelukkig. Bijwijlen deed hij echter eene poging zich van alle dergelijke gedachten los te maken, gedachten, welke hem, gelijk hij zich zelven tot zijne schaamte moest bekennen, afhielden van zijne plichten jegens zijn vader en zijne zuster, wier opsporing hij sinds eenigen tijd opgegeven had. Doch deze soort van gewetenswroeging was slechts van korten duur; zij werd weldra door de vorige gedachten verdrongen, waaraan hij zich dan meer dan ooit overgaf. De mogelijkheid van haar te zien betooverde en verrukte hem. In oogenblikken van moedeloosheid was hij zich van de door Schaffner zoo getrouw geschilderde belachelijkheid van zijn gedrag volkomen bewust; hij poogde dan, doch te vergeefs, de onzichtbare macht, die hem in zijne eigene oogen vernederde, van zich af te schudden. De aantrekkingskracht van het onbekende, de invloed van haar boven hem

zoo ver verheven standpunt, welke zijne verbeelding wellicht boven de werkelijkheid schatte, was niet te verbreken. Het was het oude en toch eenvoudig nieuwe lied, hetwelk, zoolang harten jong zijn, zijne onweerstaanbare bekoorlijkheid behouden zal.

Men kan zich derhalve den indruk voorstellen, dien Mr. Russel's woorden op zekeren dag op hem maakten.

'Hugo,' sprak de koopman, hem een brief overhandigende, 'ik heb te huis eenige gewichtige papieren laten liggen; begeef u terstond naar mijne woning, welke u bekend is, en overhandig deze regelen aan mijne dochter, die u de papieren ter hand stellen zal. Wees er zeer voorzichtig mede.'

Met welk eene onbeschrijfelijke blijdschap Hugo deze opdracht ontving, laat zich licht denken. Werktuigelijk nam hij den brief en

verliet het kantoor, slechts door ééne gedachte bezield: Gij zult haar zien, haar spreken.

O! poëzie der jeugd, welke uit de geringste omstandigheden zooveel vreugde en hoop vermag te scheppen! Te langzaam, veel te langzaam scheen hem het stoompaard den afstand tot Highgate af te leggen. Met welk eene opgetogenheid verliet hij eindelijk de statie, terwijl hij ijlings den weg naar Norfolk Lodge insloeg! Hij behoefde nergens te vragen, daar geen weg in Londen hem beter bekend was. Nu had hij het doel bereikt. Voor hem lagen de groene grasperken, welke Norfolk Lodge omgaven. Hij stond thans voor het ijzeren hek, door welks traliën hij zoo dikwerfsmachtende blikken geworpen had en trok aan de bel.

Een rijk uitgedoste bediende opende en voerde hem, op zijn verzoek om miss Russel te spreken, in eene prachtvol gemeubleerde ontvangstkamer, en verliet hem met de woorden, dat hij zijne jonge meesteres van zijn verlangen kennis zou geven.

Met onderzoekende blikken zag Hugo in het vertrek om zich heen, dat zoozeer den rijkdom zijns bezitters verkondigde, en onwillekeurig drong zich de vergelijking tusschen deze en zijne daartegen zoo armoedig gemeubleerde kamer aan hem op. Met een onderdrukten zucht richtte hij zijne oogen op de deur. Thans, nu het zoo lang gewenschte oogenblik nabij was, sidderde hij er bijkans voor terug. Daar klonken zachte schreden. Hugo stond op, eene hand legde zich op de kruk, de deur ging open en eene jonge dame trad binnen.

Hugo werd verblind door hare schoonheid. Hij vestigde vol bewondering zijne oogen op deze sierlijke, elfenachtige gestalte, die, in een blauwzijden gewaad gehuld, naar binnen zweefde. Op den prachtig gevormden albasten hals rustte een klein verwonderlijk schoon hoofd, door lange, goudblonde haren omlijst. Doch de grootste bekoorlijkheid lag in de groote, door lange wimpers overschaduwde oogen, die in den toestand van rust de kleur des saffiers hadden.

‘Gij verlangt mij te spreken,’ zeide zij met eene volle, welluidende stem, terwijl zij een onderzoekenden blik op Hugo wierp, die te zenuwachtig was om den lichten zweem van verbazing, welke over haar blank voorhoofd vloog, op te merken.

‘Ik moet u een brief van Mr. Russel ter hand stellen en eenige papieren van u in ontvangst nemen,’ antwoordde Hugo met gloeiende wangen, zich wel bewust, dat hij als boekhouder haars vaders geene zeer ridderlijke stelling innam.

‘Van mijn vader,’ riep zij verrast, hare kleine, poezelige hand naar den brief, dien Hugo haar toereikte, uitstrekkende, terwijl hij meende te bemerken, hoe de klank van hare stem koeler werd. ‘Aha! gij zijt op het kantoor mijns vaders werkzaam,’ liet zij er op volgen, langzaam hare groote oogen op hem richtende.

Hugo boog bevestigend.

‘Neem een oogenblik plaats. Gij zult de papieren terstond ontvangen.’ En zij verliet ijlings het vertrek.

Het zoo vurig gewenschte oogenblik was eindelijk gekomen, hij had haar aanschouwd, hare stem vernomen, dingen, waarnaar hij zoo gehaakt heeft, die het toeval hem nu schonk, en toch, hoe geheel anders had hij zich dit alles voorgesteld.

De jonge dame keerde terug en reikte hem een omslag over, en toen even zijne vingers de hare beroerden, stroomde het als vuur door zijne aderen. Zijne oogen, waaruit eene onverholen bewondering sprak, ontmoetten de hare. Zij zag hem koel aan, terwijl zij op eenigszins hooghartigen toon zeide: ‘Ik veronderstel dat dit de door mijn vader bedoelde papieren zijn.’ En zij boog met achtelooze beleefdheid, hetwelk duidelijk genoeg te kennen gaf, dat hij heen kon gaan.

Met eene zenuwachtige beweging greep hij naar zijn hoed, waarbij hij den brief onbemerkt liet vallen en verliet met eene om de waarheid te zeggen, eenigszins linksche buiging de kamer.

Hoe geheel verschillend had hij zich deze ontmoeting voorgesteld! Welk een afstand tusschen poëzie en werkelijkheid! Reeds was hij in de vestibule, toen de jonge dame hem spottend nariep: ‘Mijnheer!’

Hugo keerde zich snel om.

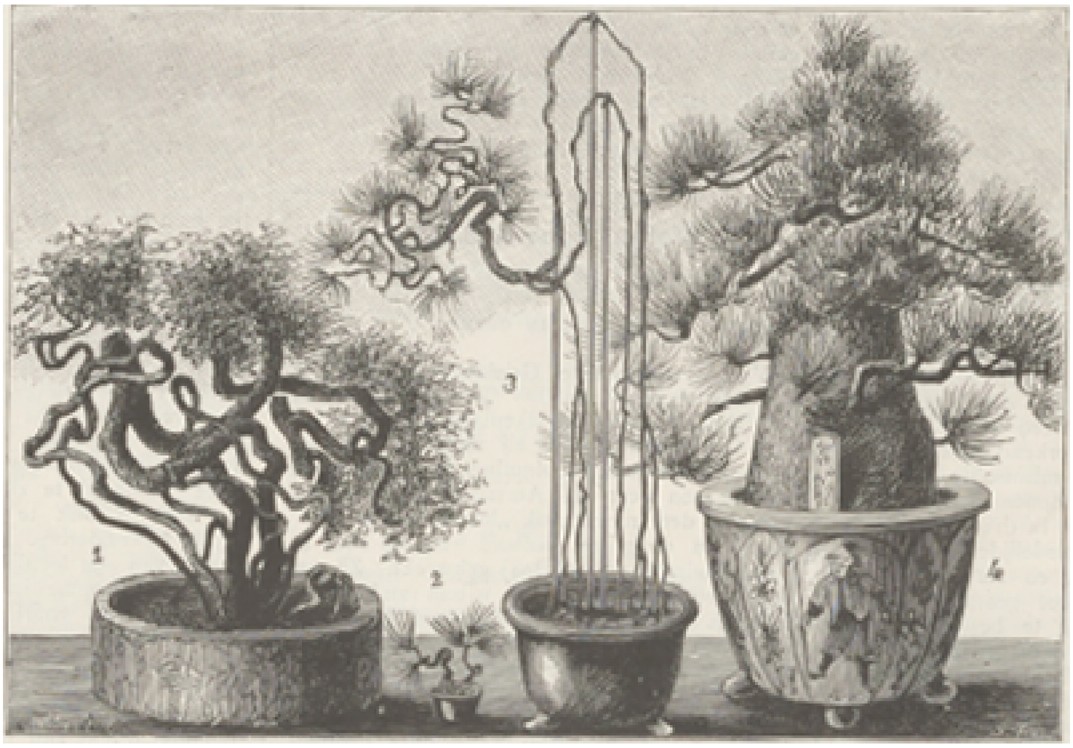

KUNSTSTUKJES VAN JAPANEESCHE HOVENIERS.

Daar op den dorpel stond de trotsche schoonheid, den brief in de hand houdende. Een gloeiend schaamrood over zijne lompheid overdekte zijn aangezicht.

‘Ik verzoek u om vergeving,’ stamelde hij, ten tweede male den brief in ontvangst nemende en dien ditmaal in zijn borstzak stekende.

Miss Russel neigde het trotsche hoofd. ‘Zoudt gij zoo goed willen zijn een brief aan mijn vader mede te nemen?’

‘Gij hebt slechts te bevelen.’

‘Ik dank u,’ antwoordde het jonge meisje met een glimlach, in de kamer terugkeerende, gevolgd door Hugo, die, ondanks haar uitnoodigend gebaar om te gaan zitten, bleef staan.

Miss Russel zette zich voor een kunstig met ivoor en paarlmoer ingelegd palissanderhouten schrijftafeltje en begon ieverig te schrijven. Terwijl de fijne, blanke vingers over het papier gleden, bewonderde Hugo den fraai gevulden hals, de heerlijk gevormde schouders en den zachten blos der hem toegekeerde wang. De aanblik dezer hoogmoedige schoonheid met de wonderbare oogen, die hem zoo na en toch zoo onbereikbaar was, bedwelmde hem. Had zij opdat oogenblik zijn leven in ruil voor een enkelen oogslag van liefde verlangd, hij zou werkelijk niet geaarzeld hebben:

Nadat de jonge dame haren brief geëindigd en gesloten had, keerde zij zich om naar Hugo, en toen zij hem nog steeds zag staan, speelde er een glimlach om hare lippen. Met nieuwsgierigheid beschouwde zij dezen schoonen jonkman, die, ofschoon slechts een kantoorbediende haars vaders en ondanks zijne schuchtere, bijna bloode

houding, haar onwillekeurig een gevoel van ontzag, ja van belangstelling inboezemde. Zij herinnerde zich duister, dit gelaat bereids gezien te hebben, deze oogen, die schroomvallig, eerbiedig, doch vol bewondering harer bewegingen in de kerk gevolgd waren. Deze herinnering stemde haar een weinig vriendelijker, en met een lachje, hetwelk Hugo eene hartklopping veroorzaakte, zeide zij: ‘Hier, mijnheer; uw geduld is bewonderenswaardig. Gij zijt geen Engelschman?’

‘Neen, miss, ik ben een Duitscher, doch reeds sinds bijna zeven jaren in Engeland.’

‘O! laat eens zien! Ik herinner mij, dat mijn papa voor eenige jaren van een ongeluk sprak, hetwelk een jongen Duitscher getroffen had, dien hij op zijn kantoor nam.’

‘Ik houd mij overtuigd, dat Mr. Russel van mij sprak.’

‘Gij kent derhalve Mr. Dadabhai?’

‘Den Indiër! O gewis,’ antwoordde Hugo, onaangenaam getroffen, dat zij dezen naam noemde.

‘Is deze heer een uwer vrienden?’

‘Vrienden, miss?’ hervatte Hugo met eenige bitterheid, ‘ik geloof het niet. Gij denkt er niet aan, dat Mr. Dadabhai rijk is, terwijl ik slechts een arme Duitscher ben.’

Trotsch, gelijk het jonge meisje was, voelde zij zich toch door het bijna onmerkbare verwijt, dat uit deze woorden sprak, geraakt. Daarbij scheen de naam van Dadabhai geen aangenamen indruk op haar te maken en met blijkbare misnoegdheid het gesprek eensklaps afbrekende, reikte zij Hugo den brief toe met de woorden: ‘Mr. Dadabhai zou er misschien de voorkeur aan geven de armste Europeaan te zijn.’

Hugo nam met de linkerhand den brief, terwijl hij met de rechter de kleine hand van het jonge meisje omsloot, en deze, medegesleept door eene plotselinge opwelling, een oogenblik vast in de zijne hield. Het meisje beefde onwillekeurig; haastig trok zij hare hand terug, de kleur harer oogen, bij haar een onmiskenbaar teeken van gemoedsbeweging, werd matter. Zij wierp een blik, waarin zich verbazing en trots op eene zeldzame wijze vereenigden, op Hugo, op wiens lippen het woord ‘vergeving’ zweefde, doch niet uitgesproken werd. Zwijgende week de jonge dame dieper in de kamer terug, onafgebroken hare wonderbare oogen op hem gericht houdende.

Vol verwondering ging hij naar de deur; daar keerde hij zich om, wierp een laatsten blik op haar, het woord ‘vergeving’ bereikte haar oor en de deur sloot zich achter hem. Hij was weg.

Grace Russel was in een zetel gezonken en had haar gelaat in hare handen verborgen. ‘Mijn God,’ fluisterde zij, ‘hoe is het mogelijk, dat ik het geringste belang kan stellen in een man, dien ik slechts van verre gezien heb, en wien ik het toch bijkans vergeef, dat hij zich tegenover mij vergeten heeft!’

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 12]

Onze gravures.

Een pelgrimstocht van graaf Eberhard van Wurtemberg naar het Heilig Land. (1468.)

EEN PELGRIMSTOCHT VAN GRAAF EBERHARD VAN WURTEMBERG NAAR HET HEILIG LAND, NAAR GEGENBAUER.

Nog lang nadat de kruistochten reeds tot de geschiedenis behoorden, waren pelgrimsreizen naar het Heilig Land zeer algemeen en werden voor een hoogst verdienstelijk, godvruchtig werk gehouden.

Zoo ondernam graaf Eberhard van Wurtemberg in 1468 een pelgrimstocht naar Palestina ter uitboeting van de zonden zijner jeugd. Den 10^{en} Mei van dat jaar legde deze graaf in het Kartuizerklooster Güterstein, op het graf zijns vaders en zijner broeders, voor het hoogaltaar geknield, de gelofte tot den pelgrimstocht af en ontving met zijn reisgezelschap, dat uit vier en twintig edellieden, twee kapelaans, zijn lijfarts, een barbier, twee kamerdienaars, een zijdewever, drie trompetters, twee koks en twee schutters bestond, uit de hand van den prelaat Johann von Herrenalb den plechtigen reiszegen. Nog denzelfden dag ondernamen zij den tocht; in den morgen van den 8^{en} Juli hielden zij hun intocht in Jeruzalem, en den 2^{en} November keerde de graaf behouden en wel in het klooster te Güterstein terug, waar hij God plechtig voor Zijne heilige bescherming dankte. Gedurende den heelen pelgrimstocht had de graaf zijn

baard laten groeien, waarom hij sedert graaf Eberhard met den Baard genoemd werd, en in zijn wapen nam hij een palmboom op met de spreuk, *Attempto*, ik waag

het. Zijne onderdanen hadden alle reden zich over de gelukkige terugkomst van hun vorst te verheugen; want de pelgrimstocht had op hem een diepen indruk gemaakt; aan het graf des Zaligmakers had hij de afdwalingen zijner jeugd beweend, en van dat oogenblik begon hij als het ware een nieuw leven en werd een voortreffelijk vorst, wiens nagedachtenis nog heden in gezegend aandenken is.

De schilderij van Gegenbauer, waarnaar onze gravure vervaardigd is, stelt het oogenblik voor, waarop de graaf met zijn gevolg het eerst de muren van Jeruzalem voor zich ziet opdoemen en eerbiedig de handen vouwt bij de beschouwing der heilige stad, waar eenmaal de Godmensch zich voor ons heil ten offer gaf.

Olifanten in het woud.

Er is misschien geen schepsel in de dierenwereld, waarvan iedereen zooveel weet mede te deelen, als de olifant. Het zij evenwel opgemerkt dat er onder dat alles, om geene scherpere uitdrukking te gebruiken, veel overdrijving schuilt, vooral betreffende het leven dezer dieren in het wild. De olifanten, zoowel de Afrikaansche als de Indische, leven in kudden bij elkander van tien tot vijfhonderd, ja soms treft men kudden aan van achthonderd stuks. Raakt een dezer dieren door een of andere omstandigheid van de familie verwijderd, dan is hij verplicht een eenzaam leven te leiden, want hoewel zijn gezellige aard er hem toe aandrijft zich bij een anderen troep aan te sluiten, gelukt hem zulks nooit. Vreemdelingen worden in geen olifantenbond geduld en de eenzame zwerveling blijft, zoolang het hem niet gelukt zijne eigene familie terug te vinden, onbarmhartig uit de samenleving verdrongen.

Nu gebeurt het zelden dat het afgedwaalde dier de zijnen terugvindt; want de kudden leggen soms dagreizen van 200 mijlen af, en ook al gold het niet zulke groote afstanden, in eene wildernis vindt men niet gemakkelijk wat men zoekt of men moet een romanheld wezen. Die zijn in dit opzicht gewoonlijk bijzonder gelukkig.

Iedere olifantenfamilie staat onder het eenhoofdig bestuur; zij heeft een aanvoerder, een leider, dien men den koning van den troep zou kunnen noemen. Dat koningschap is alles behalve benijdenswaardig, wijl het heel wat moeite en zorgen meebrengt, die niet op de schouders van ministers geladen kunnen worden en den drager dezer waardigheid niet zelden in gevaar brengen. Die monarch heeft voor de veiligheid zijner onderdanen te waken en zich persoonlijk bij de keuze van eene weide of een kamp van de meerdere of mindere veiligheid dier plaats te vergewissen. Hij leidt een leven van voortdurende zorg en waakzaamheid, maar verheugt zich dan ook in het volle vertrouwen zijner onderhoorigen, die hem met blinde gehoorzaamheid volgen, zij het ook dat de weg door hem aangewezen ten verderve voert.

Majoor Skenner, die eens bij volle maan een nacht in een boom doorbracht nabij de plek, waar olifanten der wildernis gewoonlijk kwamen drinken, heeft zich met eigen oogen van het beleid kunnen overtuigen, dat zulk een olifantenkoning aan den dag legt.

‘Eindelijk,’ zoo schrijft hij, ‘kwam ongeveer driehonderd passen van het water verwijderd een groote olifant uit het geboomte te voorschijn. Behoedzaam schreed hij voorwaarts en stond toen stil om te luisteren, waarbij hij zjne groote ooren vooruitstak om het minste geluid op te vangen. Wederom ging hij eenige schreden voorwaarts, stond weer stil, en herhaalde deze beweging tot hij zóó dicht bij het water

gekomen was, dat zijne reuzengedaante zich in het effen vlak afspiegelde. Het dier dacht er evenwel niet aan om zijnen dorst te lesschen en ging, na weer een paar minuten geluisterd te hebben, even behoedzaam terug als hij gekomen was. Eenige minuten verliepen en daar keerde hij terug met vijf andere olifanten, die als wachters bij den vijver werden gesteld. Nu ging hij nogmaals naar het geboomte terug en toen hij voor de derde maal omkeerde, volgde hem eene kudde van ruim tachtig olifanten, stil en bedaard als hun voorganger. Deze begon opnieuw alles te onderzoeken en toen hij nergens eenig gevaar bespeurde, gaf hij het teeken "voorwaarts," waarop allen zich in het water stortten om zich te verfrisschen.

Van schuwheid of angst was geene sprake; men kon het de dieren aanzien dat zij zich vrij en veilig gevoelden in het volle vertrouwen op hun aanvoerder.'

Eene kudde olifanten baant zich gemakkelijk een weg door zoogenaamde ondoordringbare wouden. Het struikgewas wordt onder de voeten van den voorlooper verpletterd, dikke boomtakken knakt hij met zijn snuit, en nu en dan worden, waar dit noodig blijkt, boomen ontworteld of gebroken; reuzenkracht is den olifant eigen.

Hun lievelingskost bestaat uit jonge boomtakjes, ofschoon zij zich ook met minder malsche, ter dikte van eene vuist weten te behelpen. Gras eten zij zelden, maar gebeurt dit ook eene enkele maal, dan rukken zij het bij bossen met wortel en al uit den grond. Alvorens zulk een hapje evenwel naar binnen te spelen, slaan zij het eerst eenige malen tegen een boom om het behoorlijk van zand en dergelijke minder gewenschte bestanddeelen te zuiveren. Algemeen wordt aangenomen dat de olifant in de wildernis een ouderdom van omstreeks 150 jaren kan bereiken. Men veronderstelt dit; ofschoon die, welke tot dusverre in gevangen staat geleefd hebben en wier leeftijd dus bepaald kon worden - een olifant is op 16- à 18jarigen leeftijd volwassen - het nimmer tot zulk een benijdenswaardigen leeftijd vermochten te brengen. Vreedzaam leeft het dier in de wildernis voort. Wel verhaalt men dikwijls van gevechten tusschen deze dieren en leeuwen of tijgers, maar deze vechtpartijen bestaan alleen in de verbeelding der gemoedelijke vertellers. De mededeelingen van beroemde reizigers stemmen hierin overeen, dat een leeuw, een tijger of welk verscheurend dier ook, nimmer een olifant aanvalt en deze gaat op zijne beurt bedaard voor de overige bewoners van de wildernis uit den weg. Eene schillderij dus, waarvan een gevecht tusschen den olifant en den leeuw bij voorbeeld het onderwerp is, geeft ons eene belangwekkende voorstelling van eene fraaie leugen.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De Oostenrijksche afdeeling. - Frankrijk en zijne kolonien. - Het papiermachien van De Naever.

Nog slechts luttel dagen scheiden ons van de sluiting der Wereldtentoonstelling en wie nog eenen laatsten bewonderenden oogslag werpen wil op al het schoone van heinde en ver binnen Antwerpens' wallen te zamen gebracht, moet zich haasten; want weldra zullen al die nijverheidsschatten aan hunne inzenders naar alle oorden der aarde teruggezonden worden, zonder dat het ons denkelijk nog zal gegeven zijn, die in zulken prachtigen overvloed op onzen bodem vereenigd te zien. Om zooveel afbeeldingen mogelijk binnen den tijd der Tentoonstelling te geven, hebben wij nogmaals vier teekeningen te gelijk in eenen kader doen vervaardigen: twee uit de Oostenrijksche afdeeling, eene uit de zaal van Algiers, en een gezicht op de machienen-galerij.

De Oostenrijksche afdeeling is ontegensprekelijk eene der puikste van de Tentoonstelling. De overheerlijke poorten van gesmeed ijzer, twee meesterstukken uit den bloeitijd der kunst van Quinten Massys, die tot de uitstallingen der Oostenrijkers toegang verleenen, geven niet ten onrechte aan de geheele inrichting iets vorstelijks; want nergens is misschien de fijne, edele smaak zoo in het oogspringend vertegenwoordigd. De Oostenrijksche kunstnijverheid heeft wel is waar dit sterk afgeteekend eigenaardig karakter niet, dat wij bij de Russen, Franschen en Italianen waarnemen; maar zij bezit wellicht iets beters, daar zij al de hoedanigheden heeft van de nijverheden der evengenoemde volkeren, zonder hunne gebreken te hebben overgenomen. De Oostenrijksche produkten zijn een samenstel van den gelouterdsten Franschen smaak, veredelde Italiaansche *coquetterie* en verfijnde Russische *soliditeit.* Duidelijk is dit vooral op te merken in het rijke salon der vereenigde Weener-fabrikanten, waar de meesterlijkste werken der Oostenrijksche kunst-nijverheid samengebracht zijn. Hier bewondert men de overschoone voortbrengsels der Boheemsche kristalnijverheid, de fijnbewerkte ijzeren luchters, beelden en sieraden van de thans herlevende smeedkunst, de zoo frisch gekleurde en sierlijk gevormde Oostenrijksche porseleinwaren, de keurig afgewerkte en ingelegde Weener-meubelen, die wereldvermaard zijn, en tal andere uitstallingen, welke dit salon tot een echt museum van kunst-nijverheidsprodukten maakt, waar de goede smaak nergens gekrenkt, maar onder alle vormen gehuldigd wordt. In het middenpunt dezer collectieve tentoonstelling prijkt het borstbeeld van Keizer Frans-Jozef onder een troonhemel, die samengesteld is uit de bontste en rijkste zijden en fluweelen stoffen. Vooral in de laatste jaren hebben de prachtweefsels in Oostenrijk als kleurschakeering, teekening en fijnheid eene buitengewone hoogte bereikt. Daarvan geeft vooral getuigenis het smaakvolle, half Oostersche paviljoen van Franz Leitenberger uit Weenen, opgetrokken uit eene keur van weelderige stoffen, die voor de heerlijkste Fransche produkten van denzelfden aard niet moeten onderdoen.

En nogtans wat meesterstukken van weefkunst staan in de Fransche afdeeling niet uitgestald! Wat verscheidenheid, wat overvloed, wat rijkdom van stoffen is daar voorhanden. Maar niet alleen de lijnwaad-, laken- en zijdefabrikatie onzer Zuiderburen, maar al hunne nijverheidstakken zijn op de Antwerpsche Tentoonstelling zoo ruim en prachtig vertegenwoordigd als zij dit misschien ooit op eenige buiten hunne grenzen gehoudene wereldmarkt geweest zijn. En mag onze Tentoonstelling op zulk schitterend welgelukken roemen, dan is die bijval vooral te danken aan de edelmoedige hulp der Fransche natie en aan haren praktischen nijverheidsgeest, die haar het gelukkig denkbeeld ingaf in de eerste haven van het vasteland te gaan toonen, dat zij nog immer het eerste industrieele volk van Europa is. Jammer genoeg dat zij ons als het ware ten overvloede heeft willen overtuigen, door de toezending des monsterkanons van kolonel Bange, dat de Franschen ook nog altoos het oorlogzuchtigste volk van ons werelddeel zijn. Dit moord- en vernielingstuig, zoo geheel misplaatst in den tempel van vrede en noesten vlijt, richt zijn verdelgenden mond als eene spotternij over al de nijverheidsschatten der Tentoonstelling en schijnt hun met brutale verwaandheid toe te roepen:

‘Met een enkel schot uit mijnen metalen romp van 57.000 kilo's breng ik u alle tot gruis!’

Gelukkig voor Europa viert Frankrijk thans zijn *chauvinisme* bot in de verovering van Overzeesche Koloniën. Sinds zijne nederlaag van 1870 heeft dit land in de koloniale politiek eene vergoeding gezocht voor het verlies van den Elzas en Lotharingen. In het Noorden van Afrika heeft de republiek Tunis aan Algiers gehecht,

maar hare uitbreidingszucht bepaalt zich niet tot de kom der Middellandsche zee. Zij heeft hare blikken naar het verre Oosten gericht om ten Zuiden van China een uitgestrekt rijk te scheppen, dat een groot deel des Chineeschen handels ten voordeele van Frankrijk verplaatsen zou. Door zijne jongste veroveringen in Azië is dit land thans Holland als koloniale mogendheid vooruitgestreefd en neemt nu onder dit opzicht de eerste plaats in na Engeland. In het paviljoen van Cambodge, het schoonste en schilderachtigste sieraad van den hot der Tentoonstelling,

zijn niet minder dan 18 koloniën vertegenwoordigd, wier bevolking met die van Tunis en Algiers op 18,000,000 inwoners berekend wordt. De beide laatstgenoemde bezittingen hebben in het Fransche gedeelte der Tentoonstelling elk hunne bijzondere zaal, wier voornaamste uitstallingen, naast eenige inlandsche nijverheidsvoortbrengsels, uit natuurprodukten bestaat.

In de machienen-galerij heeft Frankrijk insgelijks eene waardige plaats ingenomen, maar heeft daar, niettegenstaande zijne bewonderenswaardige tentoonstellingen, voor het kleine België de vlag te strijken. Het moet de vreemdelingen wezenlijk verrassen hier te bestatigen op welke prachtige metaal-nijverheid ons vaderland bogen mag en welke aanzienlijke fabrieken er bloeien. Een dezer werkhuizen is voorzeker het papierfabriek De Naeyer, van Willebroeck, wiens verbeterde machien ter vervaardiging van papier uit hout en stroo, het groote aantrekkingspunt der werkgalerij is. Geene fabrikatie is dan ook misschien zoo aanschouwelijk in al hare verrichtingen en kan zoo gemakkelijk door den minstingewijde gevolgd en begrepen worden. Op weinige oogenblikken ziet en verstaat men hoe uit de bundels verschillend stroo en hout, in de trofee tentoongesteld, die onderscheidene papiersoorten kunnen voortgebracht worden die men daarnaast bewerkt.

De vodden of lompen, waaruit vroeger uitsluitend het papier werd gemaakt, zijn thans in geene genoegzame hoeveelheid meer voorhanden om in den overgrooten voorraad papier te voorzien, die in onzen tijd verbruikt wordt. De nijverheid moest noodzakelijk andere stoffen zoeken om het ontbrekende aan te vullen. Wij willen hier eenige dier stoften opnoemen.

De Chineezen bedienen zich van de bast der moerbezieboomen; daarenboven ook nog van hennep, bamboebladen, jonge takken van den katoenboom, stroo van tarwe en rijst, en het binnenste vlies van de cocons der zijdewormen. Het papier der Chineezen is zoo fijn en zacht, dat het niet op vilt kan gelegd worden, want bij het losmaken daarvan zou het zeker scheuren; het drogen der met rijstwater stevig gemaakte vellen papier geschiedt daarom op heete platen van gipsmarmer of ook in de open lucht.

Reeds sedert lang heeft men er zich op toegelegd om papier uit stroo te vervaardigen. Het papier van roggestroo is niet zoo buigzaam als dat van tarwestroo, maar zeer vast en uitstekend voor pakpapier geschikt. Het zachtere tarwestroo geeft ook een zachter papier van eene heldergele kleur, dat niet zoo broos is als dat van roggestroo. Volkomen daaraan gelijk, maar eenigszins donkerder gekleurd, is het papier van garststroo, waarvan de bewerking evenwel gemakkelijker is. Het haverstroo levert eene voortreffelijke stof op; het daaruit vervaardigde papier heeft eene fraaie, heldergele kleur en is wel niet zeer sterk, maar toch ook voor pakpapier en zelfs tot schrijven te gebruiken. Het papier uit erwtestroo is geel, vast, breekt niet bij het toevouwen en is zeer dienstig om te pakken. Ook het boonstroo geeft, evenwel slechts met bijvoeging van lompen, een bruinachtig pakpapier, zoo ook het linzestroo, dat een roodgeel, en met bijvoeging van eene gelijke hoeveelheid lompen, tamelijk sterk papier geeft. Het maisstroo eindelijk levert een zeer broos fabrikaat, maar zou toch, indien het in genoegzamen voorraad voorhanden was, een zeer voortreffelijk hulpmiddel kunnen opleveren. Ook uit dennennaalden en afval van leder heeft men papier gemaakt. De bordpapieren bladen, welke door hare duurzame glansrijkheid in de drukkerijen zulke voortreffelijke diensten bewijzen, worden in Engeland uit oud touwwerk vervaardigd.

Zooals men thans op de Tentoonstelling zien kan, vervaardigt men hedendaags papier uit hout, tot zelfs in de fijnste soorten.

Het was in 1861 dat het M. De Naeyer gelukte papierpap van stroo te maken. Men fabrikeerde aanvankelijk te Willebroeck 2000 kilos per dag en tegenwoordig wordt er dagelijks eene hoeveelheid van 30,000 kilos stroo- en houtpap door zes stoomwerktuigen voortgebracht. Die papierpap is echter grootendeels voor den uitvoer bestemd en de fabriek levert die stof aan verschillende lauden van Europa, ja zelf aan Amerika. Nederland, Duitschland, Frankrijk, Zwitserland, Portugal en Italie komen zich hier bevoorraden. Wat al hout, stroo, vezelplanten van allen aard te Willebroeck vermalen worden, gaat veler denkbeeld te boven. De werkzaamheid, welke in deze fabrieken heerscht, waar nagenoeg 1400 mannen en vrouwen arbeid vinden, is inderdaad verbazend en het onbeschrijfelijk gedruisch, geknars, gebons en gehamer, dat er voortdurend ten allen kanten opstijgt, is wezenlijk overweldigend en getuigt welsprekend hoe machtig de menschelijke geest over de stof gebiedt.

De geschiedenis van het papier.

In het oog van ieder nadenkend mensch is het papier iets hoogst belangrijks en wel waard met aandacht beschouwd te worden, want de geschiedenis van het papier is de geschiedenis der beschaving.

Zonder het papier zou het onmetelijke nut der drukkunst slechts hoogst beperkt zijn geweest. De krachtige ontwikkeling van wetenschap, kunst en nijverheid, die wij in den tegenwoordigen tijd bij alle beschaafde natiën waarnemen, zou zonder het papier ter nauwernood mogelijk zijn; want het papier is de eerste groote telegraaf geweest, waarvan de volken der aarde zich hebben bediend, ten einde op eene gemakkelijke wijze met elkander in verbinding te komen en wederkeerig gedachten en ontdekkingen te wisselen. Het verbruik van papier is de meest natuurlijke maatstaf van den trap van geestbeschaving, dien een volk bereikt heeft, gelijk dat van ijzer die zijner nijverheid en dat der zijde die zijner levensverfijning en welvaart is. Maar niet altijd was het papier een zoo gemakkelijk verkrijgbaar voermiddel der gedachten. De Ouden kenden het als zoodanig niet.

Als wij bedenken hoe gemakkelijk voor ons het gebruik van een blad papier is, zoo als het daar verblindend wit, in behoorlijken vorm gesneden, voor ons ligt, schijnt het ons ongeloofelijk, dat men in oude tijden het schrift in steen en aarde, in lood, ivoor, hout en met was overdekte tafelen graveerde, of met kleuren op perkament schilderde, of op palmbladen schreef gelijk de Arabieren, of op boomschors gelijk de Romeinen, of op katoen en taf gelijk de Chineezen, of gelijk de Egyptenaren op de kunstig samengevoegde en gladgemaakte bladen der papyrusplant. En toch is het zoo; want zij, wier lijken wij in de piramiden van Egypte als mummiën hebben teruggevonden en in wier hulsels nu en dan papierrollen aanwezig waren, hebben wel nooit kunnen droomen, dat de stof waarmede zij zich kleedden, ook geschikt was om er papier van te vervaardigen, waarop men voor tijdgenoot en nakomelingschap schriftelijke mededeelingen kon doen. Somwijlen doen de uitvindingen met verbazende snelheid den sprong van het gebrekkige begin tot de grootste volmaking; maar dit is zeldzaam, en doorgaans is die ontwikkeling langzaam, zoodat er duizenden van jaren noodig zij nom bij de vervaardiging van het papier de boomschors te doen vervangen door katoenen of linnen weefsel; gelijk later in den

kringloop der uitvindingen de schors, ja het stroo, in sommige gevallen de plaats van het linnen weefsel heeft ingenomen.

Wanneer men terugkeert tot het eerste aanvangspunt der menschelijke beschaving, ontdekt men dat de geschiedenis van het schrijfgereedschap hand aan hand gaat met die der ontwikkeling van den menschelijken geest. - Voordat de taal zich gevormd had, was er geen schrijfgereedschap noodig. De natuur had aan den mensch eene andere taal geschonken, waardoor hij in de onmiddellijke nabijheid zich door een ander kon doen verstaan, maar die ongeschikt was om op eenigen afstand van dienst te zijn: de gebarentaal, welke wij nog heden zoo beteekenisvol bij onze doofstommen kunnen opmerken. Door de vorming der woordentaal verhief zich de mensch boven dezen ruwen toestand; hij gaf aan zijne gedachten eenen nieuwen vorm en deze vorm zocht ook weldra eene uitgestrekter ruimte om zich op te bewegen, dan de mondelinge mededeeling. Hij schiep zich in blijvende teekenen een middel ter uitdrukking van zijne gedachten. De eerste ruwe vormen waren herinneringsteekenen en gedenkstukken, door aardhoopen, steenmassa's, boomplantingen, palen, enz. vertegenwoordigd, De schrijfkunst werd weldra de maatstaf, die de ontwikkeling der taal en den geestelijken toestand des menschen bepaalde. In het beeldschrift had hij reeds eene aanmerkelijke hoogte bereikt, hoewel de voorwerpen waarop men schreef, zooals steen, tichels en dergelijke nog zeer schaarsch waren. Het beeldschrift bewijst dat de mensch nog in het nauwste verband met de natuur stond en in haar leefde en dacht. Daarom staan we niet meer verwonderd over de teekenen zelve, want zij zijn, geen enkel uitgezonderd, beelden aan de natuur ontleend. De meest bekende, *hieroglyphen* genaamd, vinden wij op de gedenkteekenen der Egyptenaren. Terwijl het oorspronkelijk een zuiver symbolisch of beeldschrift was, vermengden zich langzamerhand daarmede allerlei vreemde bestanddeelen, die afzonderlijke geluiden te kennen gaven en alzoo letters werden. Toen dan ook de taal meer en meer ontwikkeld en verrijkt werd, was het beeldschrift weldra niet langer voldoende, en zoo kwam men, langs den natuurlijken weg en door de behoefte aangespoord, steeds nader tot het phonetische of geluidenstelsel. Het alphabeth is dan ook niet eensklaps uitgevonden geworden.

Eene andere eigenaardige schrijfwijze der oudheid ontmoeten wij in het oud-Assyrische wig-, beitel- of keilschrift, zoo genoemd omdat het enkel uit wigvormige figuren samengesteld is. Men vindt het zeer veel in de bouwvallen van Babel en andere verwoeste steden van die bakermat der beschaving, in rotsen en steenblokken uitgehouwen en in gebakken klei ingedrukt. Het is een letterschrift, dat men in den jongsten tijd even als reeds vroeger de Egyptische hiëroglyphen, gelukkig weder heeft leeren lezen en ontcijferen. Men bevond, dat hetgene, wat die oude volken met zooveel moeite in steen hadden gegriffeld, geschiedboeken, lijsten van regeerders en andere dergelijke stukken waren, welke zij aan de vergetelheid wilden onttrekken. Wat het schrift voor bijzonder gebruik in die dagen betreft, zoo kan men veilig aannemen dat dit hoogst beperkt was. Men griffelde of schreef hetgeen men mededeelen wilde op plaatjes van gebrande klei, steen, lei, verschillende metalen en hout. Het laatste overdekte men ten dien einde met was, hetwelk wel niet duurzaam, maar toch gemakkelijk te beschrijven was en daarenboven dit voordeel had, dat men het fout geschrevene dadelijk weder met het breede boveneinde van de griffel kon uitwisschen. Ook huiden en ingewanden van dieren werden tot schrijfgereedschap gebruikt. Hoe beschaafder de mensch werd, des te algemeener en dus ook gemakkelijker moest het schrijven worden. Tot het schrijven van een boek kon men onmogelijk dikke, zware stoffen gebruiken. Men nam de bladeren van boomen, en

wel in den beginne van palmen. De Egyptenaren bedienden er zich het eerst van. Daarom ook noemen de Grieken de Egyptische geschriften ‘Phoenicische letters’ omdat bij hen de palmboom - zooals heden ten dage nog de dadelpalm - Phoenix heet. Gelijk nog tegenwoordig bij vele onbeschaafde volkeren het geval is, schreef men, toen men ze het eerst gebruikte, slechts ‘heilige boeken’ op het ‘palmblad,’ daarom ook het ‘heilige blad’ genoemd. In plaats van de bladeren der boomen gebruikte men later de schors, vooral van linden, berken, olijven en ahornen, waarin men de letters met naalden

en later met schrijfpennen prikte. Bij de Romeinen heette deze bast *chärta corticea* of *liber* (bast). Dit laatste woord behield dan ook hunne taal voor een geheel uit zulke bladeren bestaand boek, zoodat *liber* bij hen zoowel bast als boek beteekent. De oude Duitsche volken schreven het eerst op den bast van berken. Daarom heet ook een der oudste Duitsche heldendichten het 'berkenlied.' Ook de oudste oorkonden van Indie zijn met olieverw op berkenschors geschreven. In de warmste landen van den aardbodem gaf de natuur aan den mensch in de bladeren der verschillende palmen een eigenaardig papier, dat veel beter was dan wij ons met onze gewone begrippen van een boomblad kunnen voorstellen, en dat nog heden ons papier voor het grootste gedeelte daar ontbeerlijk maakt. De Hindoe en Cingalboeken van dien aard, zooals zij nog in museums worden aangetroffen, zijn hoogst merkwaardige modellen van schoone en sierlijke schrijfkunst. Men schrijft niet met inkt op de palmbladen, maar krast er het schrift met scherpe werktuigen in. De bladeren worden met draden aan elkander gehecht en met houten of ivoren banden ontgeven, terwijl zij daarenboven dikwijls met zoo rijke sieraden worden opgetooid als onze kostbaarste handschriften der middeleeuwen.

OLIFANTEN IN HET WOUD, NAAR F. SPECHT.

Nog tegenwoordig bedient men er zich van op Ceylon, gelijk dan ook de

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN.
1. Uitstalling van den heer Frans Leitenberge in de Oostenrijksche afdeeling. - 2. De zaal van Algiers.
3. Het salon der Weener kunst-nijveraars. - 4. Gezicht in de machinegalerij.

Engelsche regeering de noodige voorschriften op de postkantoren heeft gegeven ten aanzien van brieven, op palmbladeren geschreven.

De overgang van de ruwe natuurstoffen, die geschikt waren om beschreven te worden, tot het eigenlijke papier had ongetwijfeld het eerst in het oostelijke gedeelte van Azië plaats. Daar hebben de Chineezen waarschijnlijk reeds voor 2000 jaren goed papier vervaardigd. Zij hebben daartoe in de verschillende deelen van hun uitgestrekt land een grooter aantal planten gebruikt dan alle andere volken te zamen. Toch schijnen het katoen en het bamboe hunne voornaamste grondstoffen te zijn geweest. Vervolgens gebruikte men boomschors, afval van zijde en tegenwoordig ook lompen. De naam van rijstpapier is slechts in zooverre juist, als de rijstpap eene zekere rol bij de vervaardiging vervult. De beste Chineesche papieren zijn tot nog toe niet overtroffen geworden en in sommige gevallen, bijv. voor het afdrukken van fijne gravures, onontbeerlijk. De Japaneezen, een ander zonderling Oostersch volk, oefenen misschien even zoo lang het vervaardigen van het papier uit en bedienen zich daartoe naar men wil inzonderheid van de jonge loten van den papiermoerbezieboom.

Wij hebben eenen vluchtigen blik geworpen op duizenden van jaren en zijn nu gekomen tot den tijd van Alexander den Groote (omstreeks 336-323 v.C.). Nu begint met het gebruik van de papyrus-plant (*Cyperus papyrus*) een nieuw tijdvak van ontwikkeling in Egypte. Daarvan is het woord *papier* afkomstig.

Deze merkwaardige plant behoort tot de familie der Cyprische grassoorten, waarvan wij ook in ons land stamverwanten vinden in die biezen, welke zoo veelvuldig aan de kanten van slooten en vijvers voorkomen. De papyrusplant groeit in Calabrië, Sicilië, Syrië en Egypte aan de oevers der rivieren. Evenals ons riet vormt zij met hare dikke, lange, driezijdige, gladde en blinkend groene stengels geheele bosschen. Eene opmerkenswaardige bladerenkroon omringt aan den top eene menigte rechtopstaande en later hangende dunne bloemstelen, welke, bundelsgewijze vereenigd, aan de uiterste toppen driehoekige zeer zachte bloemknoppen dragen. Volgens de overlevering maakten de Ouden uit de binnenste vezels zeilen, kleederen, matrassen, touwen en de Egyptische priesters hunne schoenen. Men vervaardigde het papier uit de binnenste bekleedsels der nog groene planten, welke men door middel van fijne naalden of scherpe schelpen van den stengel losmaakte; vervolgens plakte men een aantal zulke bladeren met Nijlwater aan elkander, droogde ze en maakte ze glad. Het aldus vervaardigde papier heette *biblos*, waarvan het woord Bijbel, en het Grieksche *Biblion* (papieren boek) afkomstig is. Dit nieuwe schrijfgereedschap verkreeg spoedig eene zeer algemeene bekendheid en bevorderde als een belangrijk handels-artikel weldra den rijkdom van Egypte, zoodat Firmus, een Egyptisch vorst, zich beroemde zooveel papier te bezitten, dat hij daarvan een leger kon onderhouden.

De ontdekking van deze papiersoort had eene vermeerdering van boeken ten gevolge. Er bestonden ook verzamelingen van boeken en koning Ptolemaeus II wedijverde vooral met Eumenes, koning van Pergamus, in het aanleggen van uitgebreide boekerijen. Naijver tegen Eumenes bracht den eerstgenoemde zoover, dat hij den uitvoer van papier naar Pergamus verbood, zoodat de bewoners van dit land het grootste gebrek gevoelden aan deze reeds onmisbaar gewordene stof. De nood maakt vindingrijk. Men stelde dan ook alles in het werk om eene nieuwe stof te verkrijgen, die tot schrijven geschikt was. Eindelijk vond men die in de huiden

van dieren, welke men buigzaam en beschrijfbaar leerde maken. Zoo ontstond omstreeks 200 jaren v.C. het perkament, aldus genoemd naar Pergamus, de plaats waar dit het eerst vervaardigd werd; eene stof, tot schrijven zoo voortreffelijk, dat zij weder in de geschiedenis der schrijfkunst een nieuw tijdvak vormde, weldra de Papyrusplant benevens het schrijfriet en de zilveren griffel verdrong, de ganzenpen als griffel invoerde en zelfs tot lang na de middeleeuwen eene veel gebruikte stof bleef. Er bestond veel weelde in het gebruiken van perkament; het werd in verschillende kleuren geverfd, vooral blauw en violet, waarop dan de letters in goud of zilver werden geschreven. Dewijl echter de vervaardiging van perkament geenen gelijken tred hield met de behoefte, begon men in de latere tijden van het Westersche keizerrijk zuinigheidshalve de letters van oude handschriften uit te wisschen en er op nieuw overheen te schrijven, waardoor groote letterkundige schatten vernietigd zijn. In onze eeuw heeft men echter de kunst uitgevonden om dat uitgewischte schrift weder te voorschijn te brengen; een arbeid, waarin zich de kardinaal Maï hoogst verdienstelijk heeft gemaakt.

Bij toenemend verbruik konden het perkament en de papyrus lang naast elkanderen bestaan; doch de uitvinding van het eerstgenoemde noodzaakte de Egyptenaars om de laatste goedkooper af te leveren. Immers, terwijl een Grieksch opschrift in marmer, betrekking hebbende op de kosten van eenen tempelbouw op den Akropolis, ons doet zien dat een blad papier destijds bijna fr. 2 en dus honderdmalen meer kostte dan tegenwoordig, blijkt uit eene plaats bij den Romeinschen dichter Martialis, dat men in zijnen tijd voor geringen prijs boekjes te koop had. De papyrus bleef dus de stof voor alle gewone schrifturen, terwijl de Grieken en Romeinen zich toelegden op het gladder en handelbaarder maken van het Egyptische fabrikaat; ja de eerstgenoemden stichtten een standbeeld voor een landgenoot, die eene verbeterde wijze van lijmen uitvond. Toch had men altijd te worstelen met het doorslaan en kon slechts op ééne zijde schrijven. Voor ons is dit in zoover gelukkig, dat het ons de lezing dier oude handschriften mogelijk maakt; de papyrusrollen toch zouden bij het afwinden aan stukjes en brokjes vallen, als men de onbeschrevene zijde niet op eene klevende zelfstandigheid vastplakte.

Alexandrië was vooral de stapelplaats van den papierhandel met de Romeinen, en de daarvan geheven inkomende rechten leverde eene belangrijke som aan de schatkist op. Toen de geldgierige Romeinsche keizers later deze rechten dermate verhoogden, dat de Egyptenaren geen papier meer konden invoeren, ontstond er onder de regeering van Tiberius eene zoo geweldige oproer, dat de keizer het alleen daardoor dempen kon, dat hij al het voorhanden zijnde papier bijeen liet brengen en door den Senaat gelijkelijk verdeelen. Het gebruik van het Egyptische papier duurde tot in de elfde eeuw, was evenwel toen reeds door dat van het wel meer kostbare maar ook meer duurzame perkament afgenomen, en hield eindelijk geheel op, toen de uitvinding van het papier uit katoen vervaardigd, uit China naar Europa werd overgebracht.

Reeds in het jaar 160 v.C. vonden de Chineezen een papier uit, hetwelk zij uit de vezels van katoen vervaardigden; door hen werd het naar Bucharije overgebracht, waar men het in 650 n.C. vervaardigde en waar de Arabieren het leerden kennen, toen zij in 704 onder Catibah-Ben-Mosmele Samarkand veroverden. Later maakte Damaskus zich van dezen nijverheidstak meester; daarnaar heette het katoenpapier ook *charia damascena.* Ook de Grieken ontvingen het katoenpapier uit Bucharije. Zij brachten het onder den naam van Grieksch perkament of *charta euttunea* in den handel, en zoo kwam het naar Italië, vooral naar Venetië, en van daar naar het overige Europa. Spanje ontving het van de Mooren, die er ook de kunst schijnen gebracht te

hebben om de lompen fijn te malen, terwijl volgens beweren der Spanjaarden bij die lompen ook linnen stoffen waren. Zooveel ten minste is zeker, dat men reeds zeer vroeg lompen is gaan gebruiken - iets dat zich ook daardoor aanbeval, dat men aldus de grondstof bijna om niet had, daar onbewerkt katoen van elders moest en niet zonder groote kosten kon worden aangevoerd. De abt Peter van Clugny schreef omstreeks het jaar 1120 een *tractatus* tegen de Joden, waarin uitdrukkelijk melding gemaakt wordt van papier van afschrapsel van oude vodden (*ex rasuris veterum pannorum*) en andere gemeene dingen. Nu waren er oudtijds evenzeer linnen lompen als katoenen, vooral in Egypte, waar van oudsher het linnen zoo algemeen in gebruik was geweest. Wellicht gebruikte men de lompen zooals zij toevallig dooreen lagen en daar men spoedig kon bemerken, dat het papier beter was naarmate er meer linnen bij de lompen geweest was, kon men op die wijze gemakkelijk tot het vervaardigen van zuiver linnenpapier komen. Indien de zaak dien loop genomen heeft, van het mindere naar het betere, dan gaan wij tegenwoordig weder den kreeftegang, want het katoen, dat eenmaal door het linnen is van de baan gedreven, kruipt in onze tegenwoordige papiersoorten meer en meer in.

Wanneer en waar het eerste linnenpapier is gemaakt, is eene vraag, die menigmaal gedaan, doch nooit bepaald beantwoord is. Duitschers, Italianen en Spanjaarden hebben aanspraak gemaakt op deze uitvinding. Handschriften op linnenpapier uit de XIV, zelfs uit de XIII^de^ eeuw vindt men hier en daar in onderscheidene boekerijen in Europa, maar daarmede is niets gezegd aangaande de herkomst van dat papier, en eerste proeven van vervaardiging zijn het voorzeker niet. Indien men in aanmerking neemt, dat de verandering der grondstof in papier bij linnen en katoen in de hoofdzaak niet verschilt, dan is het geene ongerijmdheid, het linnenpapier reeds bij de oude Oosterlingen te zoeken, en aan te nemen dat het zich vandaar naar Europa heeft overgeplant. De waarheid daarvan zou met onbetwijfelbare zekerheid aan den dag komen, indien het beweren van die geleerden bleek waar te zijn, die het er voor houden dat de meeste Arabische en andere Oostersche handschriften op geen ander dan linnenpapier geschreven zijn.

Dit echter schijnt zeker, dat de papiermolen in Duitschland van het laatst der XIV^de^ eeuw dagteekent. De eerste kwam in het jaar 1390 te Neurenberg tot stand. Met ongemeene snelheid verspreidde zich deze nieuwe uitvinding over de geheele wereld, en welk gewicht men aan deze uitvinding hechtte, kan men daaruit opmaken, dat de Duitscher Spielman, die haar in 1588 naar Dartford in Engeland overbracht, daarvoor tot ridder geslagen werd.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

XII.

'Geduld, Pitt, geduld!' riep een jong meisje met een fijn, bleek gezichtje eenen hond toe, die aan eene door haar vastgehoudene koord trok. 'Hij kent precies den tijd van onze wandeling, mama,' vervolgde het meisje met een lachje, zich tot eene aan de voordeur van het huis staande oude dame wendende, die vol moederlijk welgevallen naar de bevallige spreekster zag.

En inderdaad kon men zich niets bevalligers denken, dan den aanblik van deze ontluikende jonkvrouw met hare lieve, goedige gelaatstrekken, hare slanke, buigzame

gestalte. Toch gevoelde men te gelijker tijd diep medelijden met haar, bij de ontdekking, dat hare in schijn zoo prachtig blauwe oogen uitgedoofd waren.

'Pitt schijnt uwe groote voorliefde voor de zeekust te deelen, lieve Klara,' zeide de kwakerin vriendelijk.

'En wanneer wordt Edwin verwacht?'

'Over een paar uren. Blijf niet te lang uit; gelijk gij weet zal hij naar u verlangen.'

'Hij is zoo verregaand goed voor mij,'

antwoordde Klara met bewogen stem, ‘en ook gij, mama en papa.’

‘Ga nu, mijn kind, ga,’ vermaande de kwakerin, die door Klara steeds moeder genoemd werd, ‘en vergeet niet, dat wij u spoedig terug verwachten.’

Een lachje gleed over Klara's aangezicht, en den hond toeroepende, verwijderde zij zich, de koord strak houdende. Met opgeheven kop liep Pitt langzaam en statig voort, als ware hij er fier op, de leidsman van het jonge meisje te zijn. Nu en dan bleef een voorbijganger staan, om met verwondering dit zonderlinge tweetal na te zien. Naderde iemand Klara volgens Pitt's meening te dicht, dan liet hij zijne tanden zien, met eene uitdrukking in de oogen, welke duidelijk genoeg tot voorzichtigheid vermaande. Doch niemand kwam het in den zin haar, wier hulpeloosheid men zoo licht raadde, het geringste leed toe te voegen.

Klara had thans de sedert jaren door haar uitverkoren plaats bereikt. Zij ging op de bank zitten, terwijl Pitt zich aan hare voeten uitstrekte, zijne schrandere oogen op zijne meesteres vestigende, als verwachtte hij hare bevelen.

Klara wendde haar gelaat naar de zee en begon te mijmeren. Hoe groot ook de verandering in haren persoon was, de verandering haars geestes was nog veel grooter. Mr. Hawkins, die zich het verlatene meisje zoo menschlievend had aangetrokken, had haar onderricht laten geven op eene school in de nabuurschap, waar het stelsel om blinden te leeren lezen gevolgd werd. Hier had Klara, door hare tot nadenken geneigde natuur goed geholpen, groote vorderingen gemaakt. Met den aan blinden eigen tastzin bewoog zij zich wel wat langzaam, doch volkomen ongedwongen in het haar welbekende huis en was buitendien in staat menigen vrouwelijken handenarbeid te verrichten. Zij had derhalve in de huishouding van den kwaker niet veel stoornis veroorzaakt en werd door de Iersche keukenmeid bijkans op de handen gedragen.

Doch het opofferendste was de gedraging van Edwin, die steeds onverdroten en zorgzaam, jaren achtereen haar leermeester, trooster en gezelschap was geweest. Eene groote gehechtheid bestond tusschen hen als kinderen, die in den loop der jaren niet verzwakt, maar veel versterkt was.

Edwin bevond zich sinds twee jaren op een befaamd onderwijsgesticht, daar de kwaker de door hem tot dusverre genoten bijzondere lessen niet voldoende achtte, om hem tot de studie in de medicijnen voor te bereiden, en werd, gelijk reeds gemeld is, vandaag terug verwacht. Het was een heldere, schoone dag. Van de door Klara ingenomen plaats had men met een goeden kijker zeer duidelijk den havendam van Brighton en de zich daarop bewegende wandelaars kunnen herkennen.

Doch dit was het blinde meisje ontzegd. Nadenkend had zij het blonde kopje gebogen, eene uitdrukking van zachte, droomerige treurigheid zetelde op haar gelaat en verhoogde er de aanminnigheid van. Het hart van dit zoo zwaar beproefde wezen was vol zachtmoedigheid en berusting; zij droeg haar bitter lot vol verduldigheid. Voortdurend was zij door den wensch bezield haren weldoeners hare dankbaarheid door hare liefde te bewijzen, voortdurend van de overtuiging doordrongen, dat zij niet lang bij hen verwijlen zou. Hare gedachten verhieven zich dan tot God, Hem met blijmoedig vertrouwen als den Redder beschouwende, die haar uit dit leven van duisternis bevrijden en haar in zijn rijk hereenigen zou met de geliefde in Duitschland begraven moeder en met den vermisten vader en broeder. Het eentonige, regelmatige geklots der golven, vereenigd met de droefgeestige gedachten, vermeerderden de zwaarmoedigheid van dit zonderbare schepsel, hetwelk zoo weinig voor deze wereld

geschikt scheen. Een plotseling gebrom van Pitt schrikte haar op. Haar fijn gehoor inspannende, vernam zij naderende voetstappen; meer en meer naderden zij. Zou het Edwin zijn? Onmogelijk! Pitt was opgesprongen. Het trouw dier was, ingeval haar gevaar dreigde, haar eenige beschermer.

Een man met een somber gelaat, in versleten kleeding, stond voor haar.

Met fonkelende oogen, tot den sprong bereid, beschouwde Pitt den vreemdeling.

‘Uw hond, miss, gedraagt zich tamelijk vijandig,’ sprak de vreemdeling met honende stem. ‘Zoudt gij hem niet willen bevelen mij iets minder kwaadaardig aan te zien?’

De stem des sprekers maakte op Klara een hoogst onaangenamen indruk. Zij wist intusschen dat zij onder de bescherming van het trouwe dier stond, en antwoordde derhalve onbevreesd op zachten toon: ‘Vrees niets, mijnheer, mijn hond zal u geen leed doen.’

‘Dat zou ik ook meenen,’ antwoordde de vreemdeling spottend, terwijl hij een voorwerp uit zijn zak haalde; ‘doch wilt gij mij veroorloven het genoegen te hebben u van deze afgelegen plek weg te voeren?’

En de vreemde maakte eene beweging.

‘Ik dank u, mijnheer, ik heb uw geleide niet noodig,’ hernam Klara, eene schrede achteruit wijkende, ‘en verzoek u tevens u te verwijderen, gij maakt mijn hond kwaad.’

De vreemde lachte spottend. ‘Luister, mijn kind, René Dulaine is de laatste man, die voor een ellendigen keffer bevreesd zou zijn,’ riep hij, een mes opheffende en op den hond afgaande. Deze sprong met een woedend gehuil op hem toe, zijne tanden zochten de keel des aanvallers.

Doch vóór hij deze vatten kon, daalde het opgeheven mes en boorde zich diep in de borst van het trouwe dier, dat machteloos nederviel. Zegevierend zwaaide de man het bloedige mes. Daar sprong hij op Klara toe, die met ontzetting geluisterd had naar den kortstondigen strijd en het smartgehuil van Pitt, dat thans in gerochel overging. Met ruwe hand omvatte hij het slanke lichaam van het zich verwerende, doodelijk verschrikte meisje; een duivelachtige grijns verwrong zijn gelaat bij den aanblik van het bekoorlijke schepsel, en met de woorden: ‘Is mij de moeder ontgaan, de dochter zal dit bij den duivel niet!’ nam hij haar in zijne gespierde armen en ijlde voort.

Klara verweerde zich met de kracht der vertwijfeling en riep om hulp.

Op eenigen afstand stond een rijtuig; op dit snelde de schaker met zijn last toe. Nog twintig meter ver en hij had het bereikt, daar schoot een jonkman op hem toe. Hij wierp slechts een vluchtigen blik op den ontvoerder, doch dit was hem genoeg.

‘Klara, hier ben ik!’ riep hij, en met een vuistslag, dien de toorn eene tienvoudige kracht bijzette, sloeg hij den ellendeling ter aarde. Vlug als eene antilope maakte Klara zich uit zijne armen los en met den blijden uitroep: ‘Edwin, Edwin!’ wierp zij zich in diens armen, aan diens beschermende borst.

Nadat de Franschman zich van zijne korte verdooving hersteld had, sprong hij van den grond op. Zijn gelaat was door razende woede akelig verwrongen, zijne zwarte oogen gloeiden als kolen.

Het mes dreigend zwaaiende was hij op het punt zich op Edwin te werpen, die, den linker arm om Klara geslagen, hem met vasten voet afwachtte, toen een man, in wien wij onzen ouden bekende Jungblut herkennen, op hem toesnelde, den opgeheven arm nederdrukte en hem eenige woorden toefluisterde. De woede van den Franschman

bedaarde als door een tooverslag; hij wiep een honenden blik op de jongelieden, keerde zich om en ijlde met Jungblut naar het rijtuig, dat in snelle vaart voortreed.

Dit gansche tooneel was in korteren tijd afgespeeld dan het beschrijven er van vereischt.

Edwin, die tot een krachtig jongeling opgegroeid was, had een oogenblik geweifeld tusschen de begeerte om den Franschman na te ijlen en Klara niet te verlaten. Doch een oogslag op deze had aan zijne besluiteloosheid een einde gemaakt.

Sinds twee jaar had hij haar niet gezien; als een kind had hij haar verlaten, als eene bloeiende maagd vond hij haar terug.

Eene zeldzame gewaarwording van verrukking doortintelde hem, toen zijne oogen zich vol teederheid op hare aanminnige trekken vestigden. Medegesleept door het gevoel van het oogenblik, klemde hij haar met innigheid aan zijn hart en drukte een kus op hare roode lippen.

Zij richtte zich op, terwijl eene uitdrukking van verrassing zich op haar aangezicht teekende.

‘Verhaal mij toch hoe die ellendeling zich van u meester maakte,’ verzocht Edwin, die over de zich in haar wezen onwillekeurig uitgesproken verrassing bloosde.

‘Arme Pitt,’ sprak Edwin na het aanhooren van het gebeurde. - ‘Zijt gij sterk genoeg om naar het trouwe dier terug te keeren? Mogelijk kan ik het nog redden?’

Klara stemde met blijdschap toe.

Zij hadden nauwelijks de helft van den weg afgelegd, als Edwin tot zijne groote verbazing den hond langzaam naar zich toekomen zag. Hij scheen zich met groote moeite voort te sleepen, terwijl hij bij tusschenpoozen een smartelijk gehuil uitstiet.

‘Dat is onze Pitt!’ riep Klara verheugd uit.

‘Ja, hij is het inderdaad,’ bevestigde Edwin, haren arm loslatende en naar den hond gaande, die zijn jongen meester ziende, met den staart kwispelende, op Klara toekroop.

Edwin bevond, dat de hond niet levensgevaarlijk gewond was. Na de wonde zoo goed mogelijk verbonden te hebben, nam hij den arm van Klara, die tijdens het verbandleggen Pitt gestreeld had, en zij namen beiden, door den hond gevolgd, langzaam den terugweg aan.

Hoofdschuddend en met ontsteltenis luisterden de ouders naar het verhaal van de ontvoering, die door Edwin's verschijning gelukkig nog tijdig verijdeld was.

‘Ik wil haar niet meer uit mijne oogen laten, zoo lang ik hier ben,’ betuigde Edwin, ‘en als ik u verlaten heb moet onze lieveling zich met de wandelingen, die vader maakt, tevreden stellen.’

Den volgenden dag sloeg Edwin een watertochtje voor.

‘O! men zegt dat ik tamelijk goed een boot besturen kan, ook weet gij, dat ik zwemmen kan,’ bemerkte bij op de bezorgde bedenkingen zijner moeder. ‘En gij zijt niet bevreesd u aan mijne leiding toe te vertrouwen, niet waar, Klara?’ voegde hij er, zich tot deze wendende, bij.

Klara schudde lachend het hoofd.

Edwin's oogen straalden. Hij reikte haar een breedgeranden stroohoed, dien zij, ongeacht hare blindheid, met een bevallig gebaar opzette. Na de oude dame gekust te hebben, legde zij hare kleine hand op Edwin's arm en deze beiden zoo verschillend begaafde jongelieden verlieten het vertrek.

Edwin bezat een eigenen boot, een dier lange, smalle Engelsche booten, welke met de sierlijkheid van hunne vormen groote snelheid vereenigen. Hij lag gewoonlijk in de nabijheid van den havendam onder een afdak, van welke plaats Edwin hem had laten overbrengen. Thans schommelde hij zich licht op de golven, die de kust

bespoelden. Edwin liet hem aan land trekken, hielp Klara er in, nam zelf plaats, waarna de boot in zee geschoven werd. Edwin zette de riemen uit en een oogenblik later doorsneed het vaartuigje de doorzichtige baren. Krachtig en bedreven hanteerde Edwin de riemen; als een pijl uit den boog schoot de boot voort en meer en meer verwijderde hij zich van den oever. De frissche zeelucht had rozen op Klara's gelaat getooverd; hare oogen, welke met het azuur des hemels wedijverden en toch zonder uitdrukking waren, gaven haar aanminnig gelaat eene ongemeen aantrekkelijke, droefgeestige uitdrukking.

Het hart van den jongen man werd bij dezen aanblik door edele gevoelens overstelpt, die hem tot de grootste opoffering in staat stelden.

Dit teedere, van de grootste genietingen des levens uitgesloten kind was bijna onder zijne

oogen opgegroeid. Haar lieftallig, peinzend voorkomen, hare bij elke gelegenheid gebleken goedhartigheid, zelfs haar zonderbaar, naar een beter leven hakend gemoed hadden in vroegere jaren zijn hart geheel ingenomen. Zijn eenvoudig, rechtgeaard hart schiep behagen in de gedachte haar steun en beschermer te zijn.

‘Waaraan denkt gij?’ vroeg hij.

‘Ik denk aan den nacht, waarin uw vader mij uit het water redde,’ antwoordde Klara; ‘doch zijt gij nog niet moede?’

‘Moede?’ lachte Edwin, ‘terwijl wij ternauwernood een vierde van den weg afgelegd hebben! Ik wil vandaag mijne sporen verdienen en iets verder zee ingaan, Gij weet dat ik er van houd mij ver van Brighthon te verwijderen en in volle zee een weinig met de golven te kampen; natuurlijk als ik alleen ben. De zee is vandaag zeer kalm, bijna zoo effen als een spiegel en als gij niet bevreesd zijt, lieve Klara, dan verwijderen wij ons nog wat verder van de kust.’

‘Bevreesd?’ antwoordde het meisje verwonderd. ‘Is God niet overal, en zijt gij, beste Edwin, niet bij mij om mij te beschermen?’

Zonderling getroffen door den weeken toon, waarop zij zoo vertrouwelijk zijn naam uitsprak, haalde Edwin plotseling de riemen in en terwijl de boot langzaam op het water voortgleed, vatte hij de beide handen van het meisje en zeide met trillende stem:

‘Gij hebt gelijk. Tot aan mijn laatsten ademtocht zal ik u beschermen. En gij? Denkt gij soms aan mij?’

‘O ja, mama en ik spreken bijna voortdurend van u, als gij afwezig zijt.’

‘Zijt gij blijde als gij weet, dat ik spoedig terugkeeren zal?’

Haar gelaat teekende verrassing bij die vraag.

‘Waarom zou ik het niet zijn?’

Edwin's wangen gloeiden.

‘En toch,’ ging Klara, haar hoofdje buigende, voort, ‘ik moet de waarheid zeggen, somwijlen ben ik treurig wanneer ik aan u denk.’

‘Treurig, lieve Klara?’

‘Ten minste zeer bedroefd. Een onverklaarbaar gevoel zegt mij, dat gij uwe zuster weldra zult moeten vergeten.’

‘Vergeten? Nooit!’ betuigde Edwin met vuur.

‘Gij zijt immers niet boos? Wat ben ik toch kinderachtig!’

‘Maar hebt gij geene andere gronden?’ drong Edwin aan.

‘Het maakt mij treurig u niet te kunnen zien, die zoo goed voor mij zijt en dien ik zoo weinig mijne erkentelijkheid kan bewijzen. En ziet gij, dan meen ik somtijds in het holle van den nacht, als de storm langs de kust giert en bulderend ons huis beukt - maar gij moet mij niet uitlachen - wederom de stem te hoeren, die ik reeds zoo lang ken, en die mij roept. Ziet gij, beste Edwin, dan word ik treurig, niet bij de gedachte, dat mijn verblijf op deze aarde slechts van korten duur zijn zal, maar dat ik mogelijk sterven zal zonder u vaarwel gezegd te hebben.’ Terwijl zij zoo sprak, lag er over haar rein, kuisch gelaat eene zwaarmoedige uitdrukking, die Edwin tot in het binnenste zijns harten roerde.

Hij boog zich over haar en haar hoofd in zijne handen nemende, sprak hij zacht: ‘En gij hebt mij een weinig lief?’

Een liefdevol lachje vloog over hare trekken en een zacht ‘ja’ kwam over hare lippen.

Een onbeschrijfelijk gevoel van verrukking doortintelde hem. Met eene zenuwachtige beweging trok hij haar hoofd nader tot zich, terwijl hij met zijne lippen hare wangen aanraakte.

Zij wendde een weinig het gelaat af en eene lichte siddering doorliep baar.

Onthutst door deze onwillekeurige beweging, greep Edwin de riemen en de boot vloog over het water.

'Heb ik haar verschrikt,' vroeg hij zich zelven, 'dewijl ik haar gekust heb?' - En voor de eerste maal kwam de gedachte bij hem op, dat hij eene diepere, hartstochtelijkere liefde voor Klara gevoelde, dan die van een broeder voor zijne zuster.

'Mijn God,' zeide de wakkere jonge man, zijne oogen ten hemel slaande, 'ik beloof U plechtig voor haar in alle omstandigheden en zoo lang ik leef een onbaatzuchtig beschermer te zullen wezen.'

ZITTEN ZONDEK STOEL.

En toen zij na een paar uren landden, was het met een geheel ander gevoel dan bij het vertrek, dat hij haar in zijne armen uit den boot tilde en met haar den weg naar huis insloeg.

De blijde, onbewuste tijd der kindsheid had hij achter zich, een nieuw leven als man was voor hem begonnen.

XIII.

Miss Grace Russel verveelde zich. Sinds vele jaren van hare moeder beroofd, was zij sinds zij de kostschool verlaten had, de regeerende gebiedster in het huis haars vaders geweest, geholpen door de wijze raadgevingen eener bejaarde bloedverwante, de weduwe eens ritmeesters, eene dame, die vol anekdoten over het Engelsche garnizoensleven in alle deelen der aarde was, anekdoten, die Grace aanvankelijk vermaakten, mettertijd evenwel door hare zoo dikwerf herhaalde gelijkvormigheid vermoeiden. Grace hield van afwisseling en opwekking des geestes, welke zij ten gevolge der eenigszins eentonige levenswijze der Engelsche kooplieden zeldzamer vond dan zij wel wenschte. Zelve met een vlug verstand begaafd, was het gezelschap

harer vriendinnen haar niet altijd voldoende. Het waren jonge, naar de hedendaagsche begrippen opgevoede dames, wier beuzelachtig onderhoud zich meestentijds om de nieuwste Parijsche modes en andere voor het mannelijk geslacht onverschillige dingen draaide. De bij groote feestelijke diners verschijnende heeren bevielen haar evenmin. Oude heeren met zware horlogiekettingen, befaamd aan de beurs, geëerd in Engeland, wier gesprekken over actiën, katoen, indigo of koffie en thee liepen, die koel over honderdduizenden spraken en den koers en het disconto voorzegden.

Deze waardige mannen boezemden Grace geene belangstelling in. Nog minder vonden de jonge leeuwen van den handel genade in hare oogen.

Deze jongeheeren, welke naar hare meening enkel met bijzondere bedoelingen den galante speelden en bovenmatig trotsch op hun geld waren, werden door haar als hoogmoedige domkoppen aanzien. Eenige jeugdige officieren, die zich verbeeldden geweldige *sportsmen* te zijn, hadden naar het gebruik van den dag een weinig van de taal der jockeys aangenomen en meenden daardoor het hart der als eene koene rijderes bekend staande trotsche erfdochter te winnen, maar deze vonden evenmin bij haar genade.

Grace had natuurlijk veel romans gelezen. Zij dacht er minder aan, dat zij rijk was; doch het bewustzijn harer schoonheid maakte haar trotscher dan al de rijkdommen haars vaders. Zij was romantisch, geestig, grillig, een schepsel vol tegenstrijdigheden.

‘Deze jongelieden dingen naar mijne gunst omdat ik rijk ben en niet om mij zelve,’ placht zij tot hare verwante te zeggen; ‘berekenende, belachelijke poppen, geen mannen, die mijne achting waardig zijn.’ Een glinsterend mat vuur brandde dan in hare oogen.

‘Grace, Grace, hoe kunt gij zulk eene taal voeren? Ik begrijp u niet!’ riep hare bloedverwante dan verbaasd uit. ‘Past dit aan eene door de oprechtste aanbidders omgeven jonge dame?’

Grace placht dan hare blanke schouders op te halen en zich in een boek te verdiepen. Omgeven door de grootste weelde, onbekend met de behoeften des leven, was zij ontevreden.

Niets was dus natuurlijker dan dat iemand van hare geaardheid zich verveelde. De meeste haar ten dienste staande uitspanningen mishaagden haar; zij waren haar te alledaagsch, zij verlangde naar iets nieuws. Menigmaal vestigden zich hare gedachten op den jongen Duitscher, die zulk een buitengewonen indruk op haar gemaakt had, zoo onverholen de macht harer schoonheid erkend had en aan de tooverkracht daarvan zoo onderworpen scheen. Haar zelve onbewust verwijlde haar trotsche geest gaarne bij die gedachte; aanvankelijk met eene zekere verontwaardiging over zijne vermetelheid. Deze door zulk eene twijfelachtige oorzaak opgewekte verontwaardiging maakte mettertijd plaats voor eene zekere verwondering, welke haar veel te denken gaf; eene gelijk bekend is voor een jong meisje gevaarlijke bezigheid. Zonder het zich zelve te bekennen, ja zonder het wellicht te weten, was zij bijna misnoegd toen zij het gezicht van Hugo den naastvolgenden Zondag miste.

Hij waagt het niet de dochter van zijn patroon onder de oogen te treden, dacht Grace. Het doet mij genoegen hem hier niet te zien!

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 13]

Hallali! hallali!
Hallo! hallo!

Op, gezellen, op! ter jacht!
't Muffe bed ontweken!
Reeds begint in gouden pracht
't Zonlicht door te breken.
Hondgebas en valkgefluit
En des horens schel geluid
Roepen u ter slaapstede uit.
Ziet, hoe schoon de morgen lacht.
Op, gezellen, op! ter jacht!

Op, gezellen, op! ter jacht!

't Zonlicht is gerezen.
Hij, die rust voor onrust acht,
Mag geen jager wezen.
De ochtendmist trok blozend op,
En de morgenpareldrop
Glinstert op den bladertop,
Wijl de heeter zonnegloed
Vaart en beken dampen doet.

Op, gezellen, op! ter jacht!
'k Weet de plaats te vinden
Waar het boschzwijn heeft vernacht.
Onder 't loof der linden.
Gistren volgde ik nog zijn tred.
'k Heb wel op den eik gelet,
Waar 't de slagtand heeft gewet.
Nooit ontgaat het 's jagers macht!
Op, gezellen, op! ter jacht!

Hallali, Hallali!
Hallo, Hallo!

J. van Lennep.

Onze gravures.

In den jachttijd.

Tegen St. Hubertus-dag, als de bladeren geel worden en de gure najaarsvlagen het woud van de laatste overblijfselen van zijnen zomertooi komen berooven, is voor de liefhebbers van het jachtvermaak de schoone tijd aangebroken. En al heeft de jacht niet meer die beteekenis als in de eeuw van genoemden Heilige, toen wolven en everzwijnen, herten en ander groot wild onze Ardennen en de overige wouden van Midden-Europa veel sterker dan nu bevolkten, toch telt het ridderlijke weispel nog vele vereerders, die in hartstochtelijke zucht naar het genot der jacht voor St. Hubertus niet moeten onderdoen.

Van dezen Heilige toch wordt verhaald dat hij zich in zijne jeugd met hart en ziel aan het jachtvermaak overgaf, tot hij door eene wonderverschijning aan dit wereldsch genoegen voor eene hoogere roeping onttrokken werd. Toen Hubertus zich namelijk eens in het Ardennenwoud op jacht bevond met de hovelingen van koning Diederik III, tot wiens dienst hij behoorde, verscheen hem een schoone hert, die tusschen zijn prachtig gewei het stralende beeld van den Gekruiste droeg. Vol heilige ontroering wierp zich de edele jager voor het wonderbeeld op de knieën en vernam eene inwendige stem, die hem aanspoorde aan de ijdele vermaken te verzaken en zich uitsluitend aan Gods dienst te wijden. Hubertus gehoorzaamde aan die aanmaning uit den Hooge. Hij stelde zich te Maastricht onder de leiding van bisschop Lambertus, ontving de priesterlijke wijding en volgde later zijnen leermeester als kerkvoogd op. In deze verhevene bediening had Hubertus ruimschoots gelegenheid om aan zijne ingeschapene zucht tot verwinnen te voldoen. Geen redeloos gedierte echter, maar hoogergeschapene wezens waren thans de buit, waarop hij jacht maakte. In het bisdom van Hubertus bevonden zich namelijk ten dien tijde nog vele heidenen en het was op de zielen dier verdoolden dat de heilige ijveraar jacht maakte. Zijn edel streven werd met den besten uitslag bekroond en toen Hubertus den 30 Mei 727 te Luik zacht ontsliep, had hij de oude godenleer zoo goed als geheel uitgeroeid.

De bekeering van den H. Hubertus is eene schoone en zinrijke legende, waaruit echter weinigen de verhevene zedeles trekken, die zij eigenlijk bevat: de veroordeeling des brutalen en Gods edelste schepsel zoo onwaardigen hartstocht, van te dooden uit louter genot om medegeschapenen het leven te benemen, - een drift, die in den bloedigen krijg bij velen zijne ijselijkste uitdrukking vindt, - en de aanduiding, dat onzer ingeborene neiging tot overmeesteren niet de vernieling maar het behoud en de veredeling ten grondslag liggen moeten.

Doch die wijsgeerige denkbeelden zijn er nog zooverre van af eenigszins de praktijk te benaderen, dat wij ze spoedig ter zijde zullen laten liggen. Alom is de jacht nog altoos in eer.

Vooral in Engeland, waar meer dan op het vasteland de Middeleeuwsche gebruiken en volksvermaken zijn bewaard gebleven en waar men over het algemeen veel van lichaamsbeweging houdt, in het land van paarden en honden bij uitnemendheid, waar ieder adellijk heer zijn jachtterrein en jagerstoet heeft, beslaat het jachtbedrijf eene groote plaats in de uitspanningen der aristocratische wereld. De Engelsche parforce-jachten zijn wereldbekend en bijna jaarlijks maakt de keizerin van Oostenrijk, uitsluitend om daaraan deel te nemen, de reis naar Groot-Brittannië.

De lievelings-*sport* der rijke Engelschen zijn de drijfjachten op vossen, zooals er op onze gravure, naar de schilderij van den verdienstelijken dierenschilder Benno Adam, eene is afgebeeld. De arme vos is afgejaagd en uitgeput; reeds zitten de brakken hem op de hielen en blaast de pikeur 'hallali!' - het sein voor den heelen jachtstoet om met vereende krachten het wild in de engte te drijven en het arme dier het genadeschot in het lijf te jagen.

Voor de fiere zonen Albions gaat er niets boven zulk eene jacht, waarbij vooral flinke ruiters gelegenheid hebben met hunne talenten te schitteren. Doch alleen de groote heeren kunnen zich dit genoegen verschaffen; want tot eene dergelijke jacht zijn uitstekende paarden en honden noodig, en wel in genoegzaam aantal om verschillende groepen te vormen, die elkaar kunnen aflossen, daar het wild niet zelden de vermoeienis langer uithoudt dan de honden en paarden.

Deze soort van jachten waren vroeger ook in Duitschland zeer geliefd, doch zijn er tegenwoordig bijna geheel in onbruik geraakt, met uitzondering der zoogenaamde Hubertusjacht bij Berlijn, waarbij gewoonlijk een wild zwijn het slachtoffer is. Maar in Engeland verheugt zich de vossenjacht sedert eeuwen in den hoogsten bloei. Groote heeren houden er niet alleen krachtige, vlugge en onvermoeide jachtpaarden op na, maar soms koppels van veertig tot zestig kostbare brakken, wier aankoop, onderhoud en africhting schatten gelds verslinden. Minder bemiddelde liefhebbers vereenigen zich tot clubs en gezelschappen, ten einde op gezamenlijke kosten koppels jachthonden te onderhouden, die dan aan een ervaren vossenjager, den *meister of the hounds* worden toevertrouwd. Deze regelt van te voren de groote drijfjachten, welke het gezelschap houden zal en waartoe in die streken, waar de vossen reeds geheel zijn uitgestorven, dat wild opzettelijk uit Frankrijk of Duitschland aangevoerd wordt.

Zijn de gezamenlijke jagers op de afgesproken plek bijeengekomen, dan wordt de vos losgelaten, en thans vangt de jacht aan; in vliegenden galop gaat het uren lang door dik en dun, over struiken, slooten en heggen, tot eindelijk de vos door de honden achterhaald is. Nu komt het er op aan wie van de ruiters het eerst den buit zal grijpen; er wordt 'hallali!' geblazen, en de gelukkige jager, die den vos machtig kan worden, houdt hem zoolang bij den nek vast, tot de geheele jachtstoet verzameld is, om van zijne overwinning getuige te zijn. Het arme dier wordt daarop meedoogenloos geworgd of met den looden knop van eene rijzweep doodgeslagen, waarna de overwinnaar den afgesneden staart als een roemrijk zegeteeken meedraagt. Het gebeurt intusschen niet zelden, dat de vos zoo slim is, in eene schuur of iets dergelijks de wijk te nemen en aldus zijnen vervolgers het spoor bijster te doen worden, zoodat zij met stille trom kunnen afdruipen.

In ons vaderland, waar de bosschen, die het vroeger bedekten, meestal voor bouw- en weiland hebben moeten plaats maken, gaat de eerzucht onzer jagers over het algemeen niet verder dan met een haasje of een koppel patrijzen thuis te komen, en voor die kleine jacht worden geene kostbare troepen van jachtpaarden en brakken vereischt; met een goeden patrijshond kan een geoefend jager al veel doen. Maar de patrijshond is dan ook de jachthond bij uitnemendheid en het sterkste voorbeeld van hetgeen de mensch door africhting en goede behandeling van een hond verkrijgen kan. In hem zijn al de voortreffelijke eigenschappen van den huishond vereenigd met de zachtste inborst, de vriendelijkste trouw en de grootste bruikbaarheid voor de jacht, daar hij zoowel op vasten grond als te water zijne gewichtige diensten bewijst. Vooral bij de jacht op waterwild is hij onmisbaar voor den jager.

De fraaie patrijshond, dien wij op de laatste bladzijde van dit nummer, naar de schilderij van M. Cocks in houtsneê weergeven, zal niet alleen door liefhebbers van

het edele jachtvermaak, maar door alle dierenvrienden met genoegen beschouwd worden. De kop van het prachtige dier is met bijzondere getrouwheid naar de natuur geschilderd; uit de groote oogen straalt trouw en schranderheid; voorzichtig, om den buit niet te beschadigen, houdt hij het wild in den muil, en er ligt in zijn geheele voorkomen zulk eene uitdrukking van plichtbesef en begrip van zijne taak, dat men den hartstochtelijken jager haast gelijk zou geven, als hij zijn hond ‘menschenverstand’ toeschrijft.

Verkoudheid.

Wij gaan ons wederom bevinden in het tijdperk der kachels en overschoenen, der natte voeten en verkoudheden, en het is dus juist de tijd om eens te praten over de onaangename ongesteldheid, waarvan tegenwoordig bijna niemand verschoond blijft en die toch voor een honderd jaar totaal onbekend was. In het jaar 1882 kon Europa dan ook het eeuwfeest der verkoudheid vieren. Na een zeer strengen Winter kwam er natuurlijk in 1782 eene Lente, die voor wat de veranderlijkheid der weersgesteldheid betreft baars gelijken niet moet gehad hebben, en met haar waaide uit Rusland eene ziekte over, die tot dusver in het overige beschaafde Europa niet bekend was en daarom ‘modeziekte’ genoemd werd.

Zij begon met een kittelend gevoel in den neus, de slijmhuid van den gezichtshoek werd onaangenaam aangedaan, en daarop volgden, naar de kronijken schrijven, eene doffe hoofdpijn, trekkingen en matheid in de beenen, kortom al die verschijnselen, welke tegenwoordig maar al te zeer bekend zijn. Over Zweden en Denemarken nam de epidemie haren weg naar Duitschland, waar zij vooral te Berlijn, Leipzig en Frankfort aan den Main vreeselijk woedde. In de laatste stad kreeg bijna het geheele garnizoen de ‘modeziekte’, welke al de verschillende standen met gelijke hevigheid aangreep, den hoogen adel en het krijgsvolk op gelijken voet met het plebs behandelde en zelfs de neuzen der hoogstgeplaatste personen niet spaarde.

Zoo overviel zij bij voorbeeld den keurvorst van Saksen, terwijl hij te Dresden in de kerk was, in zulk eene hevige mate, dat hij, om door zijn donderend genies en gesnuit het godshuis niet te ontheiligen, dit ten spoedigste met zijn gevolg moest verlaten. In April hield volgens de mededeeling van het toenmalige *Wiener Extrablatt* de modeziekte haar intocht te Weenen, waar haar eveneens meer dan de helft van de anders zoo gezonde neuzen der bevolking ten offer vielen. Bijna al de tooneelspelers van den Burgtheater waren verkoud, zoodat die schouwburg gedurende acht dagen gesloten moest worden.

Ook in Bohemen hield de nieuwe ziekte schrikkelijk huis en onder den boerenstand woedde zij zoo hevig en algemeen, dat de veldarbeid er onder begon te lijden. Bij den naderenden Zomer hield eindelijk ook in Weenen de epidemie op; maar sedert is toch de verkoudheid in Europa ingeburgerd en overvalt van tijd tot tijd op meedoogenlooze wijze hare slachtoffers. De ‘modeziekte’ van vóór honderd jaar wordt nog elk jaar weer mode, vooral in den tijd der concerten en winteravond-vermakelijkheden. Inzonderheid operazangers en zangeressen schijnen veelvuldiger aan deze ziekte onderhevig te zijn dan andere personen, en naar het schijnt des te meer, naarmate zij eene hoogere bezoldiging genieten. Inderdaad schijnen gezang en verkoudheid ten nauwste samen te hangen, daar men wil opgemerkt hebben, dat jonge dames, welke zich in de beste gezondheid verheugden,

oogenblikkelijk over verkoudheid kloegen als men haar verzocht het een of ander zangstuk voor te dragen.

Verkoudheid kent geen aanzien des persoons en is even algemeen als, over het geheel genomen, de levens- en voedingswijze der meeste menschen hetzelfde is.

Belangwekkend zijn de waarnemingen, die de geneesheer Page met betrekking tot het kouvatten bij zich zelven deed. Deze had zijn leven lang aan verkoudheden van allerlei aard, nevralgie, rheumatiek, keel- en longaandoeningen enz. geleden; doch houdt het op het oogenblik voor totaal onmogelijk kou te vatten, ofschoon hij zich aan proeven waagde, die aan zelfmoord grenzen en waartoe zeker niemand zijn lichaam zou leenen. Dit resultaat schrijft hij aan een streng regelmatig leven en eenvoudig toebereide spijzen, voornamelijk graanen andere vruchten toe; hij gebruikt namelijk

slechts twee maaltijden daags en stelt zich soms, als het een of ander verschijnsel van indigestie hem waarschuwt, met een enkel maal tevreden.

Bij zijne pogingen om zich moedwillig eene verkoudheid op den hals te halen, deed hij dingen, die een gewoon mensch eene rilling op het lijf jagen. In lage schoenen liep hij door dik en dun, zoodat zijne kousen en schoenen doornat waren, bleef dan in dien toestand een paar uren zitten en ging naar bed zonder de voeten te warmen. Bij het naderen van den Winter deed hij juist het omgekeerde van wat een gewoon mensch in die omstandigheden pleegt te doen: hij liet namelijk zijne onderkleeren uit en liep zonder overjas over straat. Hij sliep in den tocht, die hem rechtstreeks op het hoofd en de schouders viel, bleef voor het naar bed gaan een kwartier lang ongekleed in de koude, vochtige herfstnachtlucht zitten en droeg den eenen nacht, als hij onder een veeren dekbed kroop, een warm flanel, terwijl hij den volgenden nacht zoo dun mogelijk gekleed onder een licht deksel ging liggen. Dan weer bleef hij 's morgens een uur lang ongekleed aan de schrijftafel zitten, om vervolgens kleeren aan te trekken, die den geheelen nacht in den regen gehangen hadden.

Deze waaghalzige proefnemingen wisselde hij tot in het oneindige af en gaf zich alzoo heel wat meer moeite om eene verkoudheid op te loopen, dan menig mensch zou aanwenden om er van af te komen; doch hij behaalde er geen ander resultaat mede dan dat hij beurtelings koud en warm werd; verkond werd hij niet.

Hetzelfde opmerkelijk verschijnsel heeft men waargenomen bij menschen, die door een ongelukkig toeval aan nog erger dingen dan onze zonderlinge dokter blootstonden, bij voorbeeld bij schipbreukelingen, die in den Winter of in halfbevroren streken, na eenige uren op zee rondgezwalkt te hebben, op het koude strand geworpen werden, zonder dat zij daarbij eene verkoudheid opdeden. Waarschijnlijk heeft men dit hieraan toe te schrijven, dat de vooraf uitgestane honger en koude het slachtoffer reeds tegen het kouvatten gehard hebben, en wanneer de verduurde ellende de maat van hetgeen een mensch verdragen kan niet ten eenen male te boven gaat, doet zich in zulke gevallen dan ook geene bepaalde verkoudheid voor.

Ten einde de proef op de som te zetten keerde Page ook een tijd lang tot zijnen vroegeren levensregel en tot een overvloedig gebruik van visch, vleesch, gevogelte met de daarbij gebruikelijke sterke kruiden, pasteien, puddings, vette sauzen, koffie enz. terug, en nu kostte het hem volstrekt geene moeite om door en door verkouden te worden, en naar gelang zijner gastronomische buitensporigheden moest hij zich ook een korter of langer tijd voor de invloeden van het weer 'in acht nemen,' zich warm kleeden, de voeten warm en droog houden enz.

Deze waarnemingen en ervaringen schijnen te bewijzen, dat juist diegenen, welke zich bijzonder zorgvuldig en angstvallig inbakeren, het meest aan kouvatten blootstaan, en het is dan ook eene herhaaldelijk bewezen waarheid, dat hoe minder men zich aan overtollige kleeding gewent en hoe meer men zich tegen de koude hardt, hoe meer men ook in zekeren zin tot de poolstreken nadert, waar de indigestiekoorts onbekend is. Velen zullen zich al eens verwonderd hebben afgevraagd: 'Hoe komt het toch dat ik zoo dikwijls kou vat, juist als ik mijn winterondergoed aantrek?' Het antwoord daarop is in het bovenstaande vervat; zoowel het feit zelf als het beginsel, waarop het berust, is gemakkelijk te begrijpen.

Gedurende verscheidene Winters nu draagt Page geene onderflanels meer, sedert hij die als remedie tegen eene verkoudheid in den winter van '81 op '82 aflegde. De verdere behandeling bestond in flink wrijven met eene natte spons, verder in een

luchtbad met wrijven gedurende vijftien minuten in eene koude kamer, eene strenge onthouding van elke spijs, ondanks het oproerig gemor der hongerige maag, gedurende den ganschen dag, en eindelijk flinke wandelingen in de buitenlucht. Reeds den volgenden nacht waren alle koortsachtige verschijnselen verdwenen, de beklemde longen weer vrij, nauwelijks slechts een beetje heeschheid overgebleven, in één woord de volkomen genezing in aantocht. Wij zouden intusschen niemand - tenzij hij zelf dokter mocht zijn - aanraden op eigen hand zijn lichaam aan eene dergelijke Spartaansche kuur te wagen.

(*Slot volgt.*)

Zangen
Ter gelegenheid van het sluiten der Wereldtentoonstelling *van Antwerpen* 1885.

Genius van kunst en nijverheid.

Volkren van 't ijzige Noorden
En van het zonnige Zuid,
Van Oost- en Westelijke oorden,
Zegt en herhaalt het ons luid:
‘Hoe vondt gij 't plekje der aarde,
't Vrije, herbergzame land,
Waar Godes zegen vergaarde
Rijkdom en kunst en verstand?’

Vreemdelingen.

Rijk is dit kleine land
Aan deugden en verstand,
Eerlijkheid
En vrijheid
Zijn er 't kenmerk van het volk,
't Heelal tuigt en is de tolk
Dat het neerstig Belgenland
Der beschaving spant de kroon;
Klein is dit land,
Maar schoon!

Antwerpen.

En waart gij aan de Scheld'
Niet fier op onzen tempel,
Vondt gij daar niet den stempel
Van al wat grootschheid meldt?
Den tempel toegewijd
Aan handel, nijverheid,
Aan kunst en wetenschap;

Beklomt gij daar den trap
Die naar de zalen henenleidt,

Waar 't menschelijk vernuft zijn glans alom verspreidt?

Vreemdelingen.

Wij zagen allen
Met welgevallen
Den Scheldestroom,
Die bron van weelde,
Die rijkdom teelde
Aan Antwerps zoom.
En wij brachten
Van verre reê,
Geheele vrachten
Kunstschatten meê,
Die wij voerden opgetogen
Onder Uwe tempelbogen,
Waar het pleit voor kunst en macht
Gansch de wereld samenbracht.

DUO.

Antwerpen.

En na den strijde
Op 't vredesplein?

Vreemdelingen.

Was ieder blijde
Bij u te zijn!

Vreemde vrouwen.

Broeders waren ons uw mannen
En ook elke Vlaamsche vrouw
Was ons als een' zuster trouw....

Vreemde mannen.

Vrees was uit ons hart gebannen
Bij een volk dat houw en trouw
Aan zijn' gasten blijven zou.

Vreemdelingen.

Nu scheidt ons ras
En land en zee.
O wee!
Maar over plas
En berg en steê
Alree
Klinkt onze stem: Goedheil de stad,
Die slechts op vaste waarde prat,
Naar eigen roem en adel streeft
En op haar eigen krachten leeft,
Wier eeuwenoude Vlaamsche naam
Blijft schittren in de kroon der faam.
Tot weerzien, gastvrij, edel oord,
Waar kunst en arbeid 't volk bekoort!

Antwerpen.

KOOR.

Vaartwel, nu gij ons roempaleis der wetenschap geheiligd
Ontvliedt, keert in uw streken weêr door 's Heeren arm beveiligd,
Keert weêr en trekt de Noordpool op, door klip en ijsschots heen
Naar 't vaderland in sneeuw gehuld, waar zelden 't zonlicht scheen.
En gij die naar de Zuidpool ijlt aan Vuurlands gloênde stranden,
Of langs de straat van Magellaan aan 't verre West moet landen,
Vaartwel, draagt onze wenschen meê, ons hart in vollen gloed
Verzelt u als een schutsgod op den ongemeten vloed.

RECITATIEF.

En zijt gij in uw oorden,
Gezeten aan de boorden
Van Nijl of van Eufraat,
Aan Niagara's vallen,
Verhaalt dan ginder allen
Hoe 't aan de Schelde gaat.

KOOR.

Vaartwel ook, broeders uit Euroop, tot in uw moederstreken
Waar Rhijn of Teemsche de aarde drenkt, die fier u op zag kweeken,
Waar de Amstel uwe grootheid schouwt of waar de Donau spoelt,
De Seine kronkelt door het land, waar alles leeft en woelt.
Vaartwel, gij die naar 't Zuiden smacht, waar Taag of Tiber vlieten,

Gaat in den schoot der uwen weer, en rust en lust genieten;
Steekt over zee of spoort gezwind langs berg en dalen voort
En komt behouden in den kring, waar gij te huis behoort.

RECITATIEF.

Zegt daar aan vriend en magen,
Als zij u zullen vragen
Hoe 't aan de Schelde gaat,
Wat reuzenwerk de Vlaming
Uit zelfmacht en beraming
In Belgenland bestaat.

Genius van kunst en nijverheid.

Gij hebt uw geest en scheppingskracht
In stouten vorm hervoorgebracht,
En aan het nietig stof een hooger schijn gegeven,
Het heilig vuur der kunst, gepaard
Met rede en wil, heeft 't werk gebaard,
Dat gansch den aardbol om geroemd wordt en verheven.

Sluit, volkren, nauw den wereldbond,
Waarvan op Belgie's vrijen grond
Gij als een Godsgeschenk de vrucht zaagt opwaarts schieten;
En scheidt U pool en evenaar,
Weest immer één en bij elkaar
Om van het feest der kunst en kennis te genieten.

Heil, volkren, heil! heil, Scheldestad!
Het licht dat uit de pronkzaal spat,
Waar gij de wondren deedt van wil en denkkracht gloeien,
Zal 't menschdom op de wereldbaan
Vooraf als een geleider gaan
En liefde tot de kunst en wetenschap doen groeien.

Borgerhout, October 1885.

WILLEM VAN RIJSWIJCK.

Pater Bruno en de strooper.
door Marie.

Het was op het einde van den Zomer van 1874, toen ik op mijne terugreis door de Tyroler Alpen, des avonds laat aan de poort van een klooster klopte.

Ik was geheel in de bergen verdwaald geraakt, en hoe ik ook zocht, kon ik toch den weg niet vinden, om het rechte spoor weder te ontdekken.

EENE VOSSENJACHT IN ENGELAND, NAAR BENNO ADAM.

Uitgeput van honger en vermoeidheid, liet ik mij moedeloos op eene steenbrok nederzinken. In angstige spanning, en van allerlei akelige gedachten vervuld, zat ik te peinzen over den hopeloozen toestand, waarin ik mij bevond. Doch eensklaps hoorde ik de heldere en vriendelijke tonen van een klokje. Haastig sprong ik op; de gedachte in de nabijheid van menschen te zijn verhaastte mijne schreden, en met een verlicht hart ging ik den weg weer op.

Telkens door de duisternis misleid, moest ik menigmaal mijn tocht staken, daar ik tegen boomen, rotsen en steenen aanliep. Toch gelukte het mij ondanks al die hindernissen zooveel mogelijk den rechten weg te houden, die mij naar de plek zou brengen, vanwaar de liefelijke tonen mij uitlokkend toeklonken

Het was het avondklokje van een oud klooster, dat op een kwartier afstand aan het einde van het woud gelegen was.

DE H. HUBERTUS, PATROON DER JAGERS.

Vol vertrouwen klopte ik aan de poort, in de hoop daar te kunnen overnachten. Een bejaarde pater, met een ernstig, doch innemend gelaat, liet mij met een vriendelijken groet binnen, zonder naar mijn naam, of het doel van mijne komst te vragen en geleidde mij, bij het schijnsel van een flauw licht dat hij in de hand hield, naar een klein, maar zindelijk vertrek.

Nadat ik mij bekend gemaakt had, en mijn verlangen had geuit van de welwillende goedheid der paters gebruik te maken, om den nacht in het klooster te mogen doorbrengen, wat met een vriendelijken glimlach van den pater werd toegestaan, bracht een broeder mij een kan vol schuimend bier, brood en vleesch, en ik behoef wel niet te zeggen, dat ik mij na de voetreis van meer dan twaalf uren niet lang door den pater noodigen liet.

Zelden in mijn leven heeft het eten mij zoo goed gesmaakt, als in die gastvrije en nederige kloostercel.

Met een enkelen blik kon ik de kleine, maar zeer zindelijke kamer in oogenschouw nemen, en door de orde en netheid, die er heerschte, beviel zij mij meer dan menig elegant salon. De meubelen waren zeer eenvoudig, tafel en stoelen waren van ruw hout, aan den witten muur hing een prachtig crucifix, en daaronder eene plaat met spreuken uit de heilige Schrift.

De goedhartigheid, waarmede mij de goede pater had opgenomen, deed mij al de moeielijkheden van mijne lange en ongelukkige reis vergeten en ik voelde mij thans evenzeer op mijn gemak als ik mij nog voor een kwartier moedeloos en treurig gevoeld had.

Pater Bruno - zoo noemde zich mijn vriendelijke gastheer - zag met zichtbaar genoegen toe, hoe ik de spijs en den lavenden drank alle eer aandeed, en mij zoowel het bier als het brood goed liet smaken. Toen ik verzadigd was, zeide de pater lachend:

‘Ge moogt het toeval wel danken, dat u heden avond hierheen leidde; want in een woud te overnachten is vrij gevaarlijk, en gij hadt best kunnen ondervinden dat het in onze Alpen tegenwoordig lang niet veilig is, en er soms moeilijkheden voorkomen, die in 't leven minder aangenaam zijn.’

‘Hoe zoo?’ vroeg ik; ‘wilde dieren zijn hier toch niet in het woud?’

‘Neen,’ antwoordde Pater Bruno. ‘Maar menschen die nog gevaarlijker zijn; ten minste op het oogenblik is het lang niet veilig in de bosschen. Voortvluchtige gevangenen uit het Beiersche tuchthuis, die heel wat misdaden op hun geweten hebben, en voor een moord niet terugdeinzen, zwerven hier rond en het mocht de politie tot dusver nog niet gelukken hen machtig te worden.’

‘Heeft uw klooster dan niets te vreezen?’ vroeg ik.

‘O neen,’ antwoordde Pater Bruno. ‘Vooreerst is hier niets te stelen wat waarde heeft, en ten tweede kunnen wij twee of drie man wel staan; onze Nero, de kloosterhond, is voor geen klein geruchtje vervaard.’

‘Ik heb den hond gezien,’ hernam ik, ‘het is een geducht beest, dat mij met een schrikwekkend geblaf ontving, en zelden heb ik zoo'n groot exemplaar gezien.’

Nero was een hond van de grootste soort met hooge, krachtige pooten en een gebit, dat onwillekeurig eerbied inboezemde.

‘Dat dier herinnert mij altijd aan een belangwekkend voorval,’ hernam de pater. ‘Ik zal u eens in het kort vertellen hoe ons kloosrer aan dezen hond, zijn trouwsten wachter gekomen is. 't Was in den Herfst - nu ruim twee jaar geleden - toen er 's avonds laat aan de poort van ons klooster geklopt werd.

‘Een boer uit een nabijzijnd dorpje verzocht de laatste heilige Sacramenten voor zijn stervenden broeder, die van een berg gestort en den dood nabij was. Men had den ongelukkige naar een naburig dorpje gebracht en zijn broeder was hierheen geijld, omdat de naaste pastoor drie mijlen ver van de plaats af woonde. Ik nam de ciborie met de H. Hostie en begaf mij met een jongen van twaalf jaar op weg. In dien tijd maakte een berucht booswicht, Jozef genaamd, den weg onveilig. In 't begin was hij strooper, maar bij eene ontmoeting met een jager schoot hij dezen neder en werd een roover en moordenaar. De verschrikkelijkste dingen werden van hem verteld, en al waren die geruchten misschien ook overdreven, zijn zondenregister was toch groot genoeg. Jozef was een zeer gevaarlijk mensch, die voor niets terugdeinsde. Hij was vogelvrij; een prijs was uitgeloofd aan dengene, die hem de politie in handen kon leveren. Maar ondanks al zijne vervolgers, wist hij telkens te ontkomen.

‘Toen ik op den bewusten avond, door den koorknaap vergezeld, het woud doorijlde, was ik niet bevreesd voor mijn eigen persoon, maar voor de zilveren ciborie en haar heiligen inhoud. Vol en klaar stond de maan aan den hemel en haar zilver licht verhelderde het woud; slechts het ritselen van de bladeren of het gefladder van een vogel in de takken stoorde nu en dan de nachtelijke stilte. Plotseling bemerkte ik tusschen de boomstammen op den weg, dien ik volgen moest, een man; in zijne hand hield hij iets vast, dat in het licht der maan flikkerde, en die man was de beruchte strooper Jozef.

‘Zou ik terug gaan, en den ongelukkige, die mijne komst verbeidde, laten sterven zonder de laatste heilige Sacramenten te kunnen ontvangen? Neen. Bedaard ging ik voorwaarts, doch de koorknaap sidderde. Na eenige minuten had ik, de ciborie in de rechterhand vasthoudende, den man bereikt; maar wat op dat oogenblik geschiedde, scheen mij meer een droom dan werkelijkheid. De man wierp plotseling hoed en dolk ter aarde, zonk op de knieën en vouwde de handen, het gelaat op den grond gevestigd. De heldere maan verlichtte zijne gestalte: zijn aangezicht was bleek. Een donkere baard verhoogde nog de bleekheid van zijn gelaat en dik, zwart haar bedekte zijn hoofd. Een prachtige mantel, dien hij misschien een rijken graaf ontstolen had, omsloot zijne gestalte. Uit zijn blik sprak haat en trots, en naast hem stond een groote hond, een dog die mij geweldig aanknorde.

‘Dat alles zag ik met een enkelen blik, en met de woorden: ‘Geloofd zij Jezus Christus,’ ging ik voorbij. De knielende antwoordde niet, en toen ik mij na eenige oogenblikken omkeerde, knielde hij nog op dezelfde plaats....

‘Den volgenden morgen verlangde een man den pater te spreken, die den vorigen avond een zieke de heilige Sacramenten gebracht had. Ik verscheen en herkende den man uit het woud weder; het was Jozef de strooper.

“Eerwaarde pater,’ sprak hij met bevende stem, ‘toen ik u gisterenavond plotseling voor mij zag met het Allerheiligste in de hand, ging er iets wonderbaars in mijn binnenste om; ik wist niet, wat mij overkwam; ik moest nederknielen en kon mijne tranen niet bedwingen; ik herinnerde mij de dagen van vroeger, toen ik nog een braaf mensch was; ik zag mij als kind aan de hand mijner moeder, hoe ik voor het Allerheiligste in de kerk nederknielde; destijds was ik gelukkig - en nu....’ Hier zuchtte hij. ‘Ik wil weder een braaf mensch worden, als God mij vergeeft.’

‘Ik sprak hem toe, zeide hem, dat God geen Zijner kinderen verstoot, die Hem zoeken, en ik bad hem, met wilskracht en standvastigheid zijne goede voornemens ten uitvoer te brengen.

“Dat wil ik,’ riep hij vast besloten uit, “van dit uur af! Ik wil dit woud en dit land verlaten; ik wil werken en eerlijk mijn brood verdienen.... Bid voor mij!’ Daarmede

reikte hij mij de hand en verzocht mij, den hond als aandenken te behouden. ‘Het is een trouw en goed dier,’ zeide hij, ‘en zal voor uw klooster een goede wachter zijn.’ Daarmede was Jozef verdwenen en niemand wist waarde gevreesde strooper van het woud gebleven was, tot voor een half jaar, toen ik een brief uit Amerika ontving, die mij een bericht gaf omtrent den vroegeren strooper. Jozef schreef, dat het hem na veel moeite gelukt was, in Californië als grensopzichter geplaatst te worden; de post was wel hoogst gevaarlijk, omdat hij dikwijls door Roodhuiden overvallen werd, doch zij vreesden hem meer dan den grondbezitter van den omtrek, en wat de hoofdzaak was, Jozef verdiende eerlijk zijn brood.

‘In roerende bewoordingen sprak hij nog van onze ontmoeting in het woud, die zulk eene plotselinge verandering in zijn leven teweeggebracht had, en nogmaals herhaalde hij de verzekering nooit weder den weg des verderfs te zullen betreden. Den hond,’ zoo besloot Pater Bruno zijn verhaal, ‘houdt het klooster in eere; want hij bewaakt ons uitmuntend, en als een onzer paters bij een zieke geroepen wordt, is Nero de trouwste geleider.’

Den volgenden morgen verliet ik met den hartelijksten dank den vriendelijken pater en het gastvrije klooster, dat zoo eenzaam in de Tyroler Alpen ligt en zooveel goeds in stilte bewerkt.

Nog dikwijls vertoef ik in gedachte in die stille cel en bij den goeden Pater Bruno, die onder dat nederige dak het edelste hart en een grafelijken titel verbergt.

Wetenswaardigheden.

Goudvisschen gezond te houden.

Ieder, die goudvisschen houdt, weet dat het dikwijls moeilijk is, die dieren lang in 't leven te houden, en vaak verwondert men zich, een of meer visschen dood in de kom te vinden, ofschoon men toch goed voor waterververssching en voeder gezorgd had. Om ze lang gezond te houden, doe men in de goudvischkom op 100 gram water 4 druppels eener oplossing van 1 gram salicylzuur op 300 gram water. Het water blijft dan drie maanden lang frisch en helder en de visschen tieren er uitstekend in, zoodat watervernieuwing geheel onnoodig is.

Versche visch.

Voor visschers of kooplieden in versche visch, die er belang bij hebben dat de visch zoolang mogelijk springlevend blijft, is de volgende ontdekking van zekeren Amerikaan ongetwijfeld van belang. Deze heeft bevonden dat een halfdoode visch, die zich niet meer verroert, weer frisch en levendig wordt, als men aan het water in de tobbe, waarin men hem bewaart, een scheut brandewijn toevoegt.

De proeven, die men met deze ontdekking genomen heeft, moeten bijzonder verrassend geweest zijn. Visschen, die betrekkelijk geruimen tijd op het droge hadden gelegen, en dan ook, toen zij in eene kom met water geworpen werden, slechts op hunnen rug dreven, kwamen door middel van brandewijn weer geheel bij. Het middel is gemakkelijk te beproeven.

Licht in de woonkamers.

Het is tegenwoordig de mode de kamers zoo donker mogelijk te meubileeren: donkere behangsels, donkere tapijten, donkere meubels en vooral donkere gordijnen, opdat toch het indringend zonnelicht niets zou wegnemen van de deftige somberheid, welke men in het vertrek verlangt. Tegen deze verdonkeringsmanie kan niet genoeg gewaarschuwd worden, daar zij volgens het *Journal d'hygiène* een der oorzaken is van het toenemen der zenuwachtigheid in onze dagen, vooral onder vrouwen en meisjes, die veel in huis zitten en daar, van elk vroolijk, opwekkend zonnestraaltje verstoken, haar leven in eene somber stemmende omgeving verkniezen.

‘Laat men,’ zegt het blad te recht, ‘naar gelang der behoefte het licht door zonneblinden of iets dergelijks temperen, maar laat men niet angstig de zonnestralen en de frissche lucht buitensluiten. Het is immers beter, dat de tapijten en meubelstoffen wat verschieten, dan dat de wangen der bewoners en vooral der bewoonsters alle kleur verliezen en hunne oogen benadeeld worden.’

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Zonderlinge tegenstrijdigheid van het menschelijke hart. Waarom verwijlden hare gedachten des namiddags meermalen bij den jongen vreemdeling, terwijl zij van vele, in maatschappelijken stand ver boven hem verheven jonge mannen omgeven was, die al het mogelijke in het werk stelden om een lachje, een vriendelijken blik van de trotsche schoone op te vangen. Waarom verwaardigde zij den Indiër met geen antwoord, waarom wierp zij zulk een onmiskenbaren oogslag van afkeer op hem, toen hij haar op minachtenden toon vroeg, of zij vandaag den door haar vader opgeraapten Duitschen bedeljongen in de kerk gezien had? Een raadsel, hetwelk de tijd misschien oplossen zal.

Hoe dikwijls maakt men in de jeugd plechtige voornemens: hoe zelden volhardt men er in! Nooit wilde Hugo de trotsche Engelsche wederzien en haar de zegepraal gunnen, zich in zijne verlegenheid en blooheid te verlustigen. Vier weken lang bleef hij bij zijn voortreffelijk besluit, doch ten gevolge van onvoorziene voorvallen behaalde de liefde op zekeren schoonen Zaterdag de overhand. - ‘Ik ben zoo zeer van het belachelijke mijner gevoelens overtuigd,’ zeide hij bij zich zelven, ‘dat het mij waarlijk goed zou doen, haar eens met een blik van onverschilligheid te aanschouwen.’ Zoo zoekt de mensch zich zelven te misleiden.

Langzaam ging hij den weg naar Highhate op. De lucht was helder en warm, het gekweel der vogels, hetwelk door de in die streek heerschende stilte sterker uitkwam, het landelijke, bevallige voorkomen der villa's, alles vereenigde zich om hem nadenkend te stemmen. Hij had zich voorgenomen een anderen weg te volgen dan dien, welke langs Norfolk Lodge voerde en was juist op het punt een zijweg in te slaan, toen het geluid van stemmen en het getrappel van paardenhoeven zijn oor bereikten. Opziende, ontwaarde hij miss Russel te paard, door eenige insgelijks bereden jonge dames vergezeld en door verscheidene rijknechts gevolgd. Als aan den grond vastgeworteld beschouwde hij de jonge dame, die met vaste hand den teugel van haar paard hield en wier engsluitend, donker rijkleed hare heerlijk gevormde gestalte fraai deed uitkomen. Als de kleine cavalcade in draf voorbij reed, meende Hugo, die slechts oogen voor miss Russel had, te bemerken, dat zij haar hoofd een weinig naar hem omwendde en een hoogere blos hare wangen bedekte.

Alle verstandige voornemens waren als sneeuw voor de zon verdwenen. Deze ontmoeting, welke hem zoozeer aan zijne ondergeschikte betrekking had moeten herinneren, had slechts het sluimerende vuur opnieuw aangewakkerd, en eene enkele vraag hield hem bezig: ‘Hoe is het mogelijk haar te zien?’ Naar allen schijn eene onmogelijkheid, die slechts het toeval kon verwezenlijken. En beter ware het voor hem geweest, had zich het toeval minder gunstig getoond.

Werktuigelijk ging hij op den hem welbekenden weg verder. Toen hij Norfolk Lodge bereikt had, wierp hij een verlangenden oogslag op de door de zon bestraalde spiegelruiten, in de ijdele hoop, een blik van haar op te vangen. Doch te vergeefs. Mistroostig vervolgde hij zijne doellooze wandeling, en zette zich iets verder om wat uit te rusten op eene door boomen overschaduwde bank neder. Hier zat hij droomende, tijd en plaats vergetende, verzonken in de droombeelden van zijne verhitte

verbeeldingskracht. - Een paar uren had hij op deze wijze doorgebracht, toen eensklaps een zachte stap hem uit zijne droomerijen wekte. Zijn hart bonste onstuimig toen hij miss Russel heden ten tweede male, doch thans alleen, ontwaarde.

Zij had hem, daar hij tamelijk goed onder de takken verborgen zat, tot dusverre nog niet bemerkt. Zij ging Hugo met gebogen hoofd voorbij, door een klein, allerliefst schoothondje gevolgd, hetwelk bij het zien van den jonkman knorde en daarna begon te keffen. Het meisje draaide een weinig het hoofd om en riep den hond, die echter Hugo's sussende gebaren als aanhitsende beschouwende, slechts des te luider blafte.

Verlegen en te gelijk door eene onbeschrijfelijke, geheime blijdschap aangegrepen, stond Hugo op en naderde het meisje, dat zich wrevelig omgekeerd had, eene schrede, en de beide jongelieden stonden tegenover elkander. Had Hugo slechts een oogenblik geloofd, dat de dochter van zijn patroon kennis droeg van zijne aanwezigheid daar ter plaatse, hadde hij zich werkelijk hiermede gevleid, zoo werd hij snel ontgoocheld. Eene onbeschrijfelijke uitdrukking van trots vertoonde zich op haar gelaat.

Met de blikken verslond Hugo dit zoo schoone schepsel, welker verschijning hem van de spraak scheen te berooven.

Grace was de eerste, die het belachelijke van den toestand scheen in te zien, en zich bukkende, nam zij de aan den halsband van den hond vastgemaakte koord op. Ten gevolge van deze beweging ontviel haar de zonnescherm, welke Hugo ijlings opraapte en haar met eene buiging aanbood. Ondanks hare trotsche manieren voelde Grace zich zonderling bewogen. Zij was voornemens den zonnescherm met koele beleefdheid aan te nemen; in plaats daarvan ontving zij hem met eene beweging, welke verachting te kennen gaf.

Dit was meer dan Hugo verdragen kon. Als door een tooverslag was zijne verwarring verdwenen en zich in zijne volle lengte oprichtende, zeide hij, zijne oogen vast op haar richtende, met schijnbaar bedaarde stem:

‘Miss, wil u mij eene vraag veroorloven?’

Grace ontroerde bij den klank zijner stem. Eene zekere bedremmeldheid overmeesterde haar, en hare trotsche oogen nederslaande zeide zij: ‘Spreek, mijnheer.’

Hugo had een bits antwoord verwacht, doch toen hij hare bijkans vriendelijke woorden vernam, greep er wederom een geheele ommekeer in zijne gevoelens plaats. Zijne eerst zoo vaste stem trilde merkbaar, terwijl hij, haar met hartstochtelijke blikken aanziende, zeide: ‘Wat ik wenschte te zeggen was uwe vergiffenis af te smeeken.’

‘Mijne vergiffenis, waarvoor?’ vroeg Grace, die zich door een onwederstaanbaren aandrang, waarvan zij zich geene rekenschap wist te geven, tot deze vraag genoopt gevoelde, hoewel zij de oorzaak wel ried.

‘Raadt gij het niet? Onbekend met de Engelsche zeden, onbekend met de scherpe Engelsche afscheiding der verschillende standen, heb ik, een klerk van uw papa, het gewaagd mij, onlangs, bij mijne aanwezigheid ten uwen huize, voor een oogenblik als uw gelijke te beschouwen. Ja,’ ging Hugo voort, ‘ik heb de vermetelheid gehad, deze hand, die zooeven zulk eene minachtende beweging gemaakt heeft, eene seconde in de mijne te houden, voor welk vergrijp gij mij door eene onuitsprekelijke verachting poogt te straffen.’

Grace kleurde. Hugo's zoo zonderlinge, zoo geheel met de manieren van andere jongelieden verschillende wijze om met haar te spreken, de mengeling van verontwaardiging en treurigheid, welke zich in zijne stem openbaarde, deed haar voor een oogenblik haar trots en de stijve regelen der etikette vergeten. Zij wierp een

snellen, doordringenden blik op Hugo en antwoordde: 'Gij vergist u, mijnheer, het lag niet in mijne bedoeling om u te beleedigen.'

Hugo haalde twijfelend de schouders op.

Het grillige meisje, dat hem voor weinige minuten ter nauwernood met een blik verwaardigde, ried dezen twijfel. De ongeloovigheid van Hugo ergerde haar en terwijl zij hare heerlijke oogen op hem vestigde, zeide zij ongeduldig: 'Maar begrijp dan toch mijnheer, dat ik onmogelijk eene dergelijke bedoeling kon gehad hebben, daar ik op dit oogenblik met u, die nagenoeg een vreemdeling voor mij zijt, sta te spreken. Doch het is genoeg!' En zij keerde met eene trotsche beweging het hoofd af en wilde heengaan. Doch Hugo hield haar met een smeekend gebaar terug. Hare laatste woorden hadden hem van het koele verstand beroofd. Hij vergat alles, behalve dat hij op dat oogenblik tegenover haar stond, zijne oogen op haar aanminnig gelaat rustten en hij hare stem, die voor hem de heerlijkste muziek was, hoorde. Zwijgend scheen Grace op hem te wachten. Had hij op dat oogenblik in haar hart kunnen lezen, welk eene zaligheid zou het kloppen daarvan hem veroorzaakt hebben!

'Miss Russel, zou ik u om eenige minuten gehoor mogen verzoeken?'

Grace boog toestemmend het hoofd.

'Duizendmaal dank. Gij weet,' ging Hugo voort, 'hoeveel ik aan mijnheer uw vader verplicht ben, hoe groot mijne vereering voor hem en derhalve ook mijn eerbied voor u is.' En hij wierp een eerbiedigen blik op haar;

Grace bleef stom.

'Ik hoop daarom, dat gij niet verstoord op mij zult worden, als ik de vrijheid neem u eene vraag te doen, die mij wellicht niet voegt, doch die, gelijk ik u dringend smeek te gelooven, haren grond in mijne eerbiedige bezorgdheid voor uw welzijn vindt. Staat gij mij die toe?'

Grace antwoordde niet. Haar trots verzette zich tegen die haar tot dusverre onbekende wijze van toespreken en toch bleef zij hem aanhooren.

'Meermalen' ging Hugo voort, en de uitdrukking zijner stem werd bewogen, 'meermalen heb ik het moeten aanhooren, dat een mensch, dien ik als zonder hart en arglistig ken, er op gepocht heeft de gunst eener dame te bezitten, welke zoo hoog boven hem en alle mannen staat dat zij onbereikbaar is.'

Grace ontroerde. 'Waarom zegt gij mij deze dingen, die ik niet verlang te weten?' vroeg zij gejaagd.

'Waarom?' antwoordde Hugo met gesmoorde, hartstochtelijke stem; 'mag ik de beweegreden openbaren? Onmogelijk!' En plotseling een innigen, smeekenden blik op Grace vestigende, sprak hij: 'Miss Russel, is het waar, dat gij met Mr. Dadabhai verloofd zijt?'

Grace trilde; een gloeiend rood verfde hare wangen; een dof vuur gloeide in hare oogen, kortom, zij vertoonde een heerlijk beeld van maagdelijke schaamte en edelen toorn.

Hugo's ziel was in zijne oogen getreden, zijn hartstochtelijk hart sprak er uit. Een seconde verloren zich beider blikken in elkander, daarop klonk het met verontwaardiging van hare lippen:

'Wie heeft het gewaagd om dit te zeggen?'

'Mr. Dababhai zelf,' antwoordde Hugo met nadruk.

'Dan heeft hij eene verachtelijke onwaarheid gezegd,' riep Grace, en met eene uitdrukking van afschuw voegde zij er bij: 'eene onbeschaamdheid, waarover ik mij zal weten te wreken. Ik dank u, dat gij mij van deze erbarmelijkheid onderricht hebt.'

‘Ik heb er aan getwijfeld, en toch verlangde ik diensaangaande zekerheid te bekomen, op het gevaar af, van mij uw ongenoegen te berokkenen,’ stamelde Hugo. ‘Het was wel goed van u om mij te antwoorden, en ik zal mij steeds met trots uw vertrouwen herinneren.’

Grace glimlachte. De droefgeestige toon, waarop deze woorden gesproken werden, maakten onwillekeurig een onbeschrijfelijken indruk op haar. Met een vriendelijk gebaar was zij ten tweede male op het punt zich om te keeren, toen zij gewaar werd, hoe Hugo's oogen op hare hand rustten. Met eene plotselinge, bevallige beweging reikte zij hem die.

Langzaam vatte hij de met eene handschoen bedekte hand, en drukte er een langen, weifelenden kus op.

‘Binnen weinige dagen ga ik naar Duitschland en zal derhalve heden de laatste maal de eer gehad hebben u te zien,’ zeide hij, haar vol hartstochtelijke treurigheid aanziende en

hare hand loslatende. ‘Vergeef mij deze eerste en laatste vrijheid.’

Wat was het, dat het hart van dit meisje zoo plotseling roerde en een gevoel van sympathie en leedwezen in hare borst wakker riep? Wat was het, dat haar aandreef, één oogenblik, één seconde, haren blik op zijn gelaat te vestigen, als wilde zij deze trekken in haar geheugen prenten?

Met eene zachte stem, waaruit alle hoogmoed verdwenen was, sprak zij onder het heengaan: ‘Vaarwel!’

En Hugo staarde als aan den grond vastgeworteld het jonge meisje na, dat weldra achter de boomen onzichtbaar werd.

XIV.

‘Binnen weinige dagen ga ik naar Duitschland!’ had Hugo gezegd, en dit was inderdaad het geval. Mr. Russel had eenige ingewikkelde zaken in Hamburg, die zijn correspondent aldaar niet met genoegzamen ijver scheen in orde te brengen, en daar hij een groot vertrouwen stelde in Hugo, had hij dezen last gegeven naar Hamburg te vertrekken en hem tijdens de afdoening daarvan dagelijks bericht te zenden.

Door de zonderlingste, tegenstrijdigste gevoelens geslingerd, pakte hij zijn koffer in. Het laatste onderhoud was weinig geschikt Schaffner's wijze raadgevingen ingang bij hem te doen vinden, en hoewel hij zich zelven herhaaldelijk de dwaasheid nog verder aan haar te denken verweet en hoewel hij er met onuitsprekelijk genoegen aan dacht het land zijner geboorte te zullen weerzien, scheidde hij nochtans met leedwezen van het land, hetwelk zijn ideaal van alle vrouwelijke schoonheid en beminnelijkheid bevatte. Doch de dorre noodzakelijkheid des levens vraagt weinig naar sentimentaliteiten of leedwezen.

Op een schoonen dag in de maand Augustus verliet hij Engeland en stapte na eene vervelende vaart van twee dagen in Hamburg aan wal. Eene gewaarwording van blijdschap en welbehagen doortintelde hem, toen zijn voet den Duitschen bodem betrad, toen hij de taal zijner moeder, zijner kindsheid hoorde, Duitsche gezichten hem omgaven, Duitsche stemmen in zijn oor klonken. Met groote belangstelling beschouwde hij de huizen en de winkels, met genoegen zag hij het gedrang in de straten, zoo geheel verschillend van die van Londen.

Hij had last gegeven zijne bagage naar een hotel in de Jonkvrouwenstraat te brengen, welks eigenaar reeds van zijne komst verwittigd was, terwijl hij zelf te voet derwaarts ging. Met een zekeren trots blikte hij, die zoo aan de parken, plantsoenen en squares van Londen gewoon was, op het Alster-bassin, het hoofdsieraad van Hamburg. In het hotel aangekomen vond hij er reeds zijn koffer. Hij verwisselde van kleeding en begaf zich op weg om zich aan den correspondent van zijn patroon voor te stellen en dezen zijne brieven van aanbeveling en zijne volmacht te overhandigen.

Hugo trad het kantoor der firma Fernberg binnen, dat op de eerste verdieping van een der groote huizen op den Ouden Wal gehouden werd.

Een klerk, die den heer Fernberg van Hugo's aanwezigheid verwittigd had, voerde dezen in een afzonderlijk kantoor, en verwijderde zich.

DE PATRIJSHOND, NAAR M. COCKS.

Een oud heer met kalme, ernstige gelaatstrekken, ontving Hugo met een onderzoekenden blik. Hij scheen voldaan te zijn over de opene, verstandige uitdrukking van zijn gelaat, en den aanbevelingsbrief aannemende, wees hij hem op een stoel. Nadat hij vluchtig inzage genomen had van het schrijven, sprak hij vriendelijk: ‘Mr. Russel spreekt met zeer veel lof over u en stelt een groot vertrouwen in u; het zal mij verheugen een ijverigen medewerker in het afdoen der u bekende verwikkelingen te vinden.’

‘Ik ben u zeer verplicht voor uwe vriendelijke woorden, mijnheer Fernberg,’ antwoordde Hugo bescheiden, ‘en verzeker u, dat ik mij beijveren zal zoowel uwe tevredenheid als die van mijn patroon te verwerven’

De Duitsche koopman monsterde den jonkman met een welgevalligen blik, en een lang, levendig onderhoud over handelsaangelegenheden volgde, waarbij Hugo, ongeacht zijne jeugd, een klaar begrip en een helder inzicht in handelszaken aan den dag legde.

‘Nu moet gij met mijn eersten boekhouder kennis maken,’ sprak de heer Fernberg, ‘en als gij in een of ander raad of bijstand verlangt, reken ik er op, dat gij u eerst tot mij zult wenden.’

Hugo beloofde natuurlijk met genoegen, dat hij van zulk een vriendelijk aanbod in het voorkomende geval gebruik zou maken.

De voorstelling aan den eersten boekhouder vond plaats en weldra was hij met dezen in rekeningen en kasboeken verdiept.

De tijd van zijn verblijf in Hamburg verliep voor hem zeer aangenaam. Zijne bezigheden vereischten slechts voor weinige uren zijne aanwezigheid op het kantoor,

waar hij zich reeds zeer bemind had weten te maken en door de jongelieden als een groot gezag met betrekking op Engeland beschouwd werd. Men bestormde hem met vragen over alle Engelsche zaken, men sprak zoo veel mogelijk Engelsch met hem, zoodra men er de gelegenheid toe had, tot groote ergernis van den hoofdboekhouder, die, hoewel een zeer goed ontwikkeld, ervaren man, slechts zeer weinig van die taal verstond.

In zijn vrijen tijd maakte Hugo zich met de omgeving van Hamburg bekend, of bestudeerde de werken der groote dichters en schrijvers zijner natie. Eene heerlijke nieuwe wereld ontsloot zich voor hem bij het lezen der Duitsche meesterwerken, waarvan hij er natuurlijk bij zijn vertrek uit Duitschland nog bijna geene kende.

De heer Fernberg had met genoegen den ijver opgemerkt, waarmede Hugo zich aan de zaken wijdde en op zekeren morgen noodigde hij hem tegen den daaraanvolgenden Zondag in zijn landhuis ten eten.

Hugo voelde zich door deze onderscheiding zeer vereerd.

Op den bewusten dag kleedde hij zich met meer zorg dan gewoonlijk, steeg daarop in een droschke en reed de stad uit. Met innig welgevallen blikte Hugo op het fraai landschap, ademde hij de zoele zomerlucht in. Toen hij het doel van zijnen tocht bereikt had, zond hij het rijtuig weg, stapte door het openstaande tuinhek en zag een groot landhuis voor zich liggen. Onder het lommer van zware beukenboomen, die van den ingang tot het portaal van het huis eene kleine dreef vormden, schreed hij voort. De tusschen het groene loover verscholen vogels lieten in den stillen hof hun lief gekweel hooren. De talrijke, zorgvuldig onderhouden bloemen zonden hem hare heerlijke geuren tegen; helder glansde de zon op het zachte groen der planten. De wereld verscheen hem op dat oogenblik vol ongekende zaligheid.

In het overdekt portaal vertoonde zich de figuur van een man, waarin hij den heer Fernberg herkende. Toen Hugo den ouden heer genaderd was, drukte deze hem vriendelijk de hand. Daarop voerde hij hem in eene rijke en smaakvol gemeubleerde gezelschapszaal, waarin meerdere dames en heeren van verschillenden ouderdom zich met elkander onderhielden. De heer des huizes stelde hem zijne gasten voor.

Men ontving Hugo zeer voorkomend, deed hem vele vragen betreffende Londen, dat de meesten bezocht hadden en weldra was hij in een levendig onderhoud gewikkeld. Op dat oogenblik trad eene jonge dame, door eenige dames en heeren vergezeld in het salon.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 14]

Onze gravures.

De ramp te Stokholm, na een concert van Christina Nilson.

DE RAMP TE STOKHOLM, NA EEN CONCERT VAN CHRISTINA NILSON.

De beroemde Zweedsche zangeres Christina Nilson, die nachtegaal van het Noorden, zooals Patti de filomeel van het Zuiden is, bevindt zich thans weer in haar vaderland, na gansch de beschaafde wereld te hebben bezocht in verschillende kunstreizen, die alle echte zegetochten voor haar waren. Ook België mocht de befaamde kunstenares toejuichen en wij zullen nooit vergeten op welke *magistrale* wijze wij haar de *Margaretha* uit Gounod's *Faust* te Antwerpen zagen vertolken. Bij eene krachtige, kristalheldere en diepingrijpende stem bezit Christina Nilson dat verheven en toch natuurlijk dramatisch gevoel, dat het spel der groote tooneelkunstenaars kenmerkt en als een magneet de menigte naar hen trekt. Maar hoe groot ook de bijval zij, die de gevierde zangeres overal mocht inoogsten, toch evenaarde hij in verre na de eerbetuigingen niet, welke haar in de hoofdstad van haar vaderland te beurt vielen. De geestdrift, die Christina Nilson te Stokholm, waar zij verscheidene concertos gaf, algemeen opwekte, zou tot het ongelooflijke behooren, zoo niet de allertreurigste afloop van eenen dier huldeblijken dezes ontzaglijkheid maar al te duidelijk had gemaakt.

De zangeres, gevoelig als zij was voor de buitengewone eer haar aangedaan, was er op bedacht geweest aan het Zweedsche volk een bewijs van erkentelijkheid te

geven en had beloofd, dat zij den 23 September des avonds op het balkon van 't *Grand-Hôtel* eenige liederen voor de menigte zingen zou, gelijk zij dat ook elders

gedaan had. Bliksemsnel verbreidde zich dat gerucht door de stad en een ieder had er den mond vol van.

Reeds te zeven ure 's avonds van den volgenden dag begon de groote volksoploop naar het *Grand-Hôtel* en een ieder dacht er slechts aan, om, moest het zijn, zelfs met geweld een plaatsje te veroveren, zoo dicht mogelijk bij het balkon.

De stroom werd met het oogenblik geweldiger en nam dra zulk eene verhouding aan, dat men tegen negen uur voor het *Grand-Hôtel*, op de Karel-XII-markt en in de aangrenzende straten groot gevaar liep, in 't gedrang het leven te verliezen. De zaak werd nog verergerd door de politie te paard, welke de opeengehoopte massa wilde terugdringen, doch telkens als op een muur van graniet stuitte. Intusschen had Christina Nilson langs achter het hôtel bereikt en verscheen onder de daverende toejuichingen der geestdriftige, onoverzienbare menigte op het balkon. Nauwelijks waren de laatste klanken dier juichkreten weggestorven of de vermaarde zangeres zong met hare wonderschoone stem een paar bekende Zweedsche volksliederen. Stil, plechtig stil was het in den omtrek; alleen de welluidende tonen der volle, betooverende stem ruischten in zachte golvingen door het luchtruim en de menigte stond daar opgetogen van bewondering met kennelijk gevoel van nationalen trots te luisteren.

Daverend handgeklap en duizendvoud herhaalde juichkreten waren de uitingen, waarin de bewondering en opgetogenheid der menigte zich lucht gaven, toen de gevierde zangeres zich vermoeid terugtrok, om ter ruste te gaan.

Ook de voor het hôtel saamgepakte volksmenigte begon zich toen te verstrooien, doch het grootste gedeelte bewoog zich in de richting der Karel-XII-markt. Terzelfder tijd kwam een dichte volksdrom van dien kant toegestroomd, om Christina Nilson te gaan hooren, niet wetende dat het reeds te laat was.

Op den hoek van de markt voor een huis, dat in aanbouw was, lagen hoopen puin en bouwmaterialen opgestapeld en juist daar stieten de beide menschenmassa's, wier voorste gelederen door de middelste en achterste met kracht werden voortgestuwd, in niet te stuiten vaart op elkander.

Eene vrouw struikelde over een der puinhoopen, eene andere over haar, en aangezien de volgende gelederen telkens weer door achterkomende werden voortgedrongen, lagen in een oogwenk meer dan vijftig personen vertrapt en verwond, kermend en schreeuwend, op den grond neder. Van beide kanten drongen de volksdrommen nog steeds met geweldigen aandrang vooruit; er bestond geene mogelijkheid ze aanstonds tot stilstaan te brengen en een akelig, somber klaaggeschrei galmde over de markt.

De politie stelde alles in het werk, om de beide voortdringende volksmenigten in hunne geweldige vaart te stuiten, maar tevergeefs. Men sloeg het kelderraam eener aangrenzende woning in en liet zooveel personen als maar mogelijk was in den kelder neder. Het gelukte inderdaad, langs dien weg een groot aantal menschenlevens te redden, en menigeen die anders vertrapt ware, kwam er nu met eene lichte verwonding aan de puntige, achtergebleven glasscherven af. Ieder, die op den grond tuimelde, was reddeloos verloren en werd door de volgenden vertrapt of verstikt. Het was een hartverscheurend tooneel en de ijselijke jammerkreten roerden en vermurwden zelfs het versteendste hart. Eindelijk, na tallooze moeielijkheden, mocht het gelukken de orde in zooverre te herstellen, dat men den verongelukten, gelijk begrijpelijk is meestal vrouwen, hulp kon aanbrengen. De dooden en verwonden werden in den

kelder van den nieuwen bouw in veiligheid gebracht en vandaar naar hunne woningen en de hospitalen vervoerd. Verschillende stierven reeds onder weg, en als men hen, die wellicht aan de gevolgen der bekomen verwondingen gestorven zijn, niet in rekening brengt, dan moet het aantal slachtoffers dezer verschrikkelijke ramp op achttien worden gesteld.

Troosteloos was Christina Nilson, toen zij vernam, tot welk een treurig ongeluk zij, schoon onvrijwillig, aanleiding had gegeven.

Elf der slachtoffers liet zij op hare kosten begraven, en behalve de groote sommen, welke zij reeds voor de nagelaten betrekkingen der ongelukkigen besteed heeft, is zij voornemens nog een liefdadigheidsconcert te hunnen voordeele te geven. Het is hier de plaats wel om onzen lezers eene daad te vertellen, waardoor het edele karakter der vermaarde zangeres in het helderste daglicht wordt gesteld.

Den 27^{en} September, dus eenige dagen na het vreeselijk onheil, bevond Christina zich in haar hôtel, toen eene Nederlandsche dienstbode bij haar werd aangediend, die twee kinderen aan de hand hield.

'De moeder dezer kleinen,' zeide de dienstbode, 'mevrouw Emma Sanders, eene jonge weduwe, heeft, ten gevolge van uw concert, het leven verloren; de kinderen hebben geene bloedverwanten; niemand betaalt mij iets, en daarom breng ik de ongelukkige kleinen bij u en zoek een anderen dienst.'

Christina Nilson trok de kindertjes naar zich toe en zeide: 'Ik kan er niet aan doen, dat uwe mama gestorven is; ge zijt toch niet kwaad op mij, niet waar?' Daarna betaalde zij de dienstbode het haar verschuldigde loon uit, liet de eigendommen der kinderen in haar hôtel brengen en bracht de beide meisjes den volgenden dag op eene kostschool, terwijl zij de verplichting op zich nam om voor hunne opvoeding te zorgen. Christina Nilson voegde haren vrienden, die haar prezen, toe: 'Ik heb den kinderen hunne moeder ontroofd en moet dus de doode vervangen.'

Edele woorden, die de kunstenares meer vereeren dan de helste schittering van haar prachtig talent.

De wijnoogst.

Overal, in het koele Noorden zoowel als in het weelderige Zuiden, wordt de wijngaard als een der edelste voortbrengselen der natuur aangekweekt en vereerd, en zelfs waar het klimaat den wijnbouw niet gedoogt, daar wordt toch de wijnstok in broeikasten en serres met des te grootere zorgvuldigheid gekoesterd. Men denke slechts aan den wijngaard in de orangerie van Hampton Court bij Londen, den grootsten der wereld, die aan zijne honderd voet lange twijgen jaarlijks van twee tot drie duizend trossen draagt.

Eerst in de gematigde luchtstreek, beneden den 50^{en} graad Noorderbreedte groeit de wijnstok in den kouden grond, en hoewel hij zich daar nog maar in eene schrale en armzalige gedaante vertoont, zet hij het landschap toch een romantische bevalligheid bij, zooals men in Duitschland, Noord-Frankrijk en Hongarië waarneemt. Hier wordt de druif nog tegen palen van twee tot vijf voet hoogte of tegen traliewerk opgeleid en zoodoende kort gehouden.

Veel vrijer vertoont de wijngaard zich reeds in Tirol, waar hij op de bergen, zich langs steenen zuilen en horizontaal latwerk slingerende, de beroemde wingerdpriëelen vormt. Maar om hem in zijne weelderigste gedaante te zien, moet men naar het heerlijke Italië gaan, naar de vruchtbare Lombardijsche vlakte, waar zijne ranken de

moerbezieboomen met groene kransen omslingeren, of naar het zuidelijk gedeelte van het schiereiland, waar hij tot de toppen van olmen en populieren opklautert.

Hier vertoont de wijnbouw zich dan ook in zijne dichterlijkste gedaante; dichters verheerlijkten hem in hunne liederen en de kunst verlustigde zich in de dartele tafereelen van den blijden oogst. In de oudheid gaf die oogst aanleiding tot de Bacchanaliën van het Heidendom en thans nog wordt hij ieder jaar door luidruchtige volksfeesten, met zang en dans gevierd. Hier ook ontstond het zinrijk gebruik, de wijnranken minstens eenmaal in het jaar voor een paar dagen van hunne banden los te maken, opdat zij zich gemakkelijk over de aarde kunnen uitstrekken, waarnaar zij zich het heele jaar verlangend voorover neigen, en opdat ook de boom, van zijn kostbaren last ontheven, de armen behaaglijk uitstrekken en eens flink adem moge scheppen.

Hoe verschillend de wijnbouw ook in onderscheidene landen uitgeoefend wordt, overal toch wordt de tijd van den wijnoogst met bijzondere vreugde begroet, en neemt de zware arbeid van het plukken en inzamelen den vorm van een landelijk feest aan. Hoe het bij zoo'n oogstfeest in Italië toegaat, daarvan kan de schilderij van A. Schönn, waarnaar onze gravure vervaardigd is, ons eenigszins een denkbeeld geven.

Het is een prachtige herfstdag; geen wolkje vertoont zich aan den blauwen hemel; de Septemberzon werpt haar zachten gouden glans over de verkwikte aarde; met volle teugen ademt de stedeling de verfrisschende, zuivere lucht van het vrije veld in. De landlieden zijn over het veld verspreid; hun gelaat straalt van genoegen, want het zwaarste werk is gedaan en de arbeid der afgeloopen maanden rijk gezegend; zij hebben honderdvoudige vruchten geoogst. Op de groene heuvelen zitten de schoone dochters des lands en zingen van den morgen tot den avond; na zonsondergang wordt de gierst in schoven op den dorschvloer gelegd, en bij het getokkel der gitaar springen knapen en meisjes daarbij in het rond, zoolang de maan schijnt. Elders is men bezig de hennip te braken en kort men elkander den tijd met het vertellen van allerlei roover- en spookgeschiedenissen.

Het is de tijd van feesten en algemeene vroolijkheid; want de wijnoogst, *la vendemmia*, staat voor de deur. De druiven worden zorgvuldig afgeplukt en in manden verzameld: ‘Er is geene mand zoo slecht,’ zegt het Italiaansche spreekwoord, ‘die bij den wijnoogst niet gebruikt wordt.’ De mindere soorten worden met de hand afgebroken, de fijnere echter zorgvuldig met het mes afgesneden of met eene tangvormige schaar afgeknipt. Uit de manden worden zij vervolgens in houten, uit duigen samengestelde vaten zonder deksel geschud, om naar de wijnpers vervoerd te worden. Ezels en muildieren, elk met twee dier vaten of *bigoncie* behangen, dragen de druiven naar het pershuis of *palmento.* Hier wordt de heele voorraad uitgeschud in eene groote houten, uit duigen bestaande kuip, die van onderen wijder is dan van boven en *tino* genoemd wordt; daaronder staat een aarden vat, de zoogenaamde *tinozza del tino*, waarin het druivensap wordt opgevangen. In die kuip worden de druiven door de trappers of persers met de bloote voeten of met klompen en ruw leeren schoenen platgetreden en uitgeperst.

De persers staan met tweeën of drieën in ééne kuip en steunen bij het trappen op eene soort van kruk, die zij in de hand houden, of houden zich aan touwen, die boven hun hoofd gespannen zijn, of ook wel aan elkander vast. Dat is de oude, aartsvaderlijke manier van wijnpersen, zooals zij reeds voor duizenden jaren ten tijde van den profeet Jeremias gebruikelijk was. Niet overal nogtans gaat men nog op deze primitieve wijze te werk; in enkele meer beschaafde streken, zooals in Toscane, gebruikt men een houten stamper, terwijl op groote hoeven de druivenmolen wordt aangewend,

waardoor de afgeriste druiven tusschen gegroefde houten of ijzeren cilinders geplet worden, zonder dat er door het beschadigen der stelen of het platdrukken der pitten onzuivere bestanddeelen in den most kunnen geraken.

Te Rome wordt de wijnoogst gevierd door eene soort van volksfeest, dat op den Monte Testaccio gehouden wordt. In dien uit oude puinen opgestapelden heuvel zijn verscheidene grotten gegraven, waarin de wijn bewaard wordt, en aan deze natuurlijke kelders zijn talrijke herbergen verbonden, waar de vroolijke schaar van dansers en danseressen zich aan het druivensap kan te goed doen.

De Italiaan laat een gedeelte zijner druiven hangen, ten einde ze aan den wijnstok tot rozijnen te laten verdrogen. In Duitschland daarentegen, waar het oogstfeest over het algemeen lang zoo luidruchtig niet gevierd wordt, dreigt bij vochtig weder het gevaar, dat de druiven gaan rotten en uitsijpelen. Maar ondanks de gunstiger omstandigheden, waaronder de Italiaansche wijnbouwer werkt, is toch de Duitsche wijn over het algemeen beter dan de Italiaansche, die zich - enkele uitzonderingen daargelaten - nauwelijks een jaar laat goed houden. Dat zal overigens wel voornamelijk hieraan liggen, dat de Duitschers zorgvuldiger te werk gaan dan de Italianen en zich met meer voorliefde op de kunst der wijnbereiding toeleggen, terwijl de Italianen zich om de veredeling van den wijnstok weinig bekommeren.

Hieraan is het ook toe te schrijven dat men in Duitschland zelfs met de ongunstige weersgesteldheid zijn voordeel weet te doen, zoodat de rottende druiven den eigenaar van den wijngaard geene bezorgdheid meer behoeven in te boezemen. Men weet thans namelijk uit die rottende, of zooals het tegenwoordig heet, *edelfaule* druiven de beste wijnen te bereiden. Heel oud is intusschen deze kunst nog niet.

Volgens sommigen zou zij van het jaar 1811 dagteekenen, toen de wijnkoopersfirma Mumm te Frankfort aan den Main het Johannisberger gewas kocht van den Franschen maarschalk Kellermann, hertog van Valmy, wien Napoleon deze wijnbergen ‘geschonken’ had. De oogst kon echter wegens den oorlog, volgens de toenmalige begrippen, niet op den behoorlijken tijd geschieden, en men oogstte rottende druiven, waaruit tot niet geringe verbazing der koopers zulk een voortreffelijke wijn geperst werd, dat de opbrengst daarvan den grond tot den rijkdom der firma gelegd heeft.

Doch eerst in 1822 moet men de zoogenaamde *Edelfaule* algemeen hebben leeren kennen; in dat jaar waren er zeer weinig druiven en viel het ‘ongunstige’ weer zoo plotseling in, dat al de druiven als bij tooverslag rot waren. Jacob Schlamp uit Nierstein verhaalt daaromtrent in zijn boekje: *Die Weinjahre des* 19^{en} *Jahrhunderts* het volgende:

‘Op den bedoelden noodlottigen herfstdag, op een Zondagmiddag, bevond ik mij te W., in de Hessische Palts, op eene zangrepetitie. Zonder dat iemand aan den oogst dacht, begonnen plotseling al de klokken van de aanzienlijke cantonnale hoofdplaats te luiden. Uit alle huizen ijlde men de straat op, daar men vreesde dat er een hevige brand was uitgebroken. Groote vergissing! Op de vragen van alle kanten, “waar de brand was,” luidde het verrassende antwoord: “De druiven in de wijnbergen zijn aan het rotten. Onmiddellijk naar buiten, en helpe, wie helpen kan!” Alle vaten en gereedschappen, die op het oogenblik voor de hand lagen, werden in beslag genomen en alles stroomde naar de wijnbergen om te redden wat te redden was. Van de weinige trossen, die aan de stokken hingen, waren verscheidene reeds uitgevloeid, andere wel is waar nog gevuld, doch met eene rotte schil omgeven, zoodat men ze niet plukken kon, zonder dat ze onmiddellijk uitvloeiden. Nergens was nog eene gave druif te vinden. Zulk een oogst had men nog nooit beleefd. Ook vernam men overal de klacht: Wat moet er van dien rotten boel worden?’ De overheden insgelijks werden met verwijtingen overladen, omdat zij de noodzakelijkheid van den oogst niet eerder ingezien hadden, zoodat men de druiven in gezonden toestand had kunnen binnenhalen. De buitengewoon gunstige uitkomst logenstrafte echter die bezorgdheid en verwijten op de meest doorslaande wijze. Niemand had ooit zulk een edelen wijn gedronken; ‘was er maar meer!’ zoo luidde de algemeene wensch.

Uit het bovenstaande kan men tevens zien, welk een gewicht er in Duitschland aan een goeden wijnoogst gehecht wordt; en geen wonder, duizenden vinden in den wijnbouw hun brood.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De verzameling opgevulde dieren der heeren F. en V. Claes.

Het opzetten van doode dieren is een vak, dat eigenlijk met den naam van wetenschappelijke nijverheid kan betiteld worden; immers, er hoeft heel wat kennis toe van het karakter en de levensverrichtingen der dieren om deze met eene bedriegelijke natuurlijkheid na hunnen dood als nog levende schepselen voor te stellen. Zoo zagen wij in de Italiaansche afdeeling een opgevulden, prachtigen jachthond, voor welke al de bezoekers, die nog niet van de zaak onderricht waren, vreesachtig ter zijde gingen, zoo buitengewoon natuurlijk lag het dier van op zijn stuk tapijt de menschen aan te staren. Ook in de Belgische afdeeling troffen wij eenige inzenders van opgevulde dieren aan, die allen groote vaardigheid in dit moeilijke vak aan den dag legden. Eene bijzondere melding verdiende echter de kas der heeren F. en V. Claes, waarvan wij in dit nummer eene afbeelding in chemiegraphie geven. Niet alleen getuigden meest al de opgevulde dieren dezer uitstalling van de uitgebreide natuurkundige kennissen hunner bereiders, maar er werden tusschen hen onderscheidene vreemdsoortige exemplaren gevonden, die het wezenlijk de moeite waard geweest was te bewaren. Onder dit laatste opzicht bewijst de kunst van dierenopvulling aan de wetenschap zeer gewichtige diensten, ofschoon zij over het algemeen toch altoos haar nut heeft, daar zij de zoölogische studiën grootelijks vergemakkelijkt.

De oorsprong van de dierenopvulling moet ongetwijfeld in het balsemen gezocht worden, dat van onheugelijke tijden bij alle volkeren in zwang was. Om de lijken met bewarende stoffen te vullen, waren de ouden genoodzaakt dezelve gansch te verminken; tegenwoordig echter geschiedt de balseming door eene eenvoudige inspuiting van het bederfwerend vocht langs de slagader, vanwaar het zich in het geheele lichaam verspreidt. De oude Grieken en Romeinen gebruikten slechts het gewone zout om de lichamen voor bederf te behoeden en Dion Cassius en Plutarchus verhalen dat Pharnacus het lichaam van Mithridate, in den pekel bewaard, naar Pompeus zond. Het *acide pyroligneux*, (hout-azijnachtig zuur) bezit zulke sterke bewarende hoedanigheden, dat het al de bederfbare lichamen, welke erin gedompeld worden, volkomen van alle verrotting bewaart. De ouden noemden het '*cedrium*', en Plinius vermeldt dat de Egyptenaren het gebruikten om hunne dooden te balsemen. Hetzelfde vocht werd ook voor dit doel aangewend door de Peruvianen, ten tijde der aankomst van de Europeanen in Zuid-Amerika. Het tarzuur (*acide phénique*) bezit insgelijks eene bederfwerende kracht en wordt met den dubbelen chloor-kwik (*bichlorure de mercure*) veelvuldig voor de ader-inspuitingen gebezigd.

Lag bij de oude volkeren aan de inbalseming der menschenlijken waarschijnlijk de leer der zielsverhuizing ten grondslag, evenzeer mag men veilig aannemen dat de eerste opgevulde dieren in hun leven als godheden vereerd werden. De ouden kenden echter volstrekt de kunst niet om door het opzetten de gestorvene dieren nog eenige levendigheid bij te zetten. Het is slechts in de verledene eeuw dat ernstige vooruitgang gemaakt werd in dit vak, hetwelk thans met ware meesterschap uitgeoefend wordt,

zooals de heeren Claes en andere inzenders ons op de Tentoonstelling duidelijk bewezen hebben.

Eene waterhoos op zee.
Uit het dagboek van een zeeman.

Alleen hij die over zee geweest is, kan, dunkt mij, met recht zeggen dat hij van huis is geweest. Te land moge men zoo ver reizen als men wil, men is toch altijd in zekeren zin thuis, daar bergen en bosschen of althans een scherp begrensde gezichteinder ons altijd binnen zekere wanden sluiten. Maar op zee is het wat anders; daar is het dak weggenomen, daar zijn alle wanden omvergehaald, daar drijft gij op den naakten rug van den aardbol en hebt gij niets meer tusschen u en de oneindige ruimte. Al de wegwijzers en bakens heeft men aan den hemel te zoeken; de aarde is verdwenen en alleen de sterren kunnen u leiden; geen gezichteinder omgeeft u meer; ge wordt gedragen door eene onafzienbare, koude, glanzende, blauwzwarte vloeistof, die slechts een meer verdikte vorm van de lucht schijnt te zijn, die u omringt. Het is een hoogst eigenaardig gevoel, aldus om zoo te zeggen van de aarde losgemaakt te zijn, zoodat elke maatstaf van gedaante, grootte en afstand u ontgaat, en het gansche heelal zich als een cirkel vertoont, die te gelijk oneindig groot en oneindig klein is. Dat eerst noem ik van huis zijn.

Op het levendigst gevoelde ik dien indruk bij mijne laatste reis, toen ik op den klipper *Zeemeeuw* den Stillen Oceaan doorkliefde. Wij hadden de Philippijnen verlaten en doorkruisten de Zee van Celebes in de richting der straat van Makassar, toen zich in de tijdruimte van weinige dagen eene reeks van zeetooneelen aan ons voordeed, die ik niet licht vergeten zal.

Het was op een Zondag en de hemel hing vol met wolken, zoodat wij als in een zak zaten en niet van het eene scheepsboord naar het andere zien konden. Ik bevond mij op het dek en keek naar den regen, die in zee kletterde. Dat kwam mij voor eene spotternij van moeder Natuur te zijn, want wat kon het toch den grooten Oceaan schelen dat hij als een stuk akker- of weiland besproeid werd? Intusschen viel de regen in dichte droppels op de golven neder, tot eindelijk in het Westen de wolken zich verdeelden en de hemel volkomen helder werd. De zee werd stil en zoo klaar als glas; in het Oosten lag een heel gevaarte van wolken opgestapeld, welks toppen in het schijnsel der avondzon heerlijk gloeiden en een breed, roodgouden pad over het water teekenden.

Naarmate de zon onderging, schenen de bergtoppen levendiger te gloeien, terwijl de wolkenmassa's naar beneden toe donkerder werden en blauwe schaduwen over elkander wierpen. Ik bleef nog lang boven om het betooverend schouwspel te genieten, en eerst toen het volslagen nacht geworden was en de sterren helder fonkelden, begaf ik mij naar beneden ter ruste.

Ik bemerkte, toen ik het dek verliet, dat de wind nog slechts zeer flauw was; terwijl het schip op de breede golven der Stille Zee voortstevende, verloren de zeilen hunne sierlijke zwelling en sloegen klapperend tegen de raas en stengen; de riftalies ratelden en de masten kraakten.

Het heele schip had eene hobbelende, onregelmatige beweging, rolde zwaar en schokte telkens met de kiel tegen de golven. Het was broeiend warm, en schoon het bijna den ganschen dag geregend had, waren de heldere avonduren voldoende geweest

om de scheepsplanken zoodanig te verhitten, dat men den gloed door de schoenzolen heen gewaar werd. Overal in het rond werd het sterrenlicht door millioenen kleine waterblaasjes als zoovele spiegeltjes weerkaatst. Ik begaf mij naar mijne kajuit en viel weldra in slaap.

Kort daarop werd ik door den hoogbootsman gewekt, die zijn hoofd door de deur stak en haastig riep:

'Alle man op het dek om de zeilen te reven! Eene windhoos te loevert.'

Ik sprong op, schoot aanstonds de weinige kleedingstukken aan, welke in die breedtegraden voldoende zijn, en ijlde naar het dek. Welk een schouwspel! Te lijwaart waren hemel, lucht en water nog heet, stil en stralend als te voren, maar aan de windzijde verrees eene reusachtige, zwarte wolk, die elke seconde gelijk een vuurtoren bliksemend lichtte. Zij kwam met schrikbarende snelheid nader en weldra waren de donderslagen, die op de bliksems volgden

en ver over de zee weergalmden, zoo geweldig dat wij er bijna door verdoofd werden, terwijl het schip als een blaadje in den wind trilde.

Nu verdeelden de onderste randen der wolk zich eensklaps in witte, fladderende slippen, die als door een wervelwind in het rond gejaagd werden, terwijl ik midden in de wolkmassa eene reusachtige waterkolom ontwaarde, die van de zee tot den hemel reikte en het koepelvormig dak der zwarte wolk scheen te dragen. Rondom den voet dier waterkolom kookte en ziedde de zee in duizenden opbruisende en neerzinkende golven, wier kruinen als witte damp door den wind in het rond gezweept werden.

De waterzuil kwam regelrecht op ons aan, zoodat ons geen uitwijken mogelijk scheen; haar gebrul klonk ons reeds als het gebulder van een grooten waterval in de ooren.

De kapitein sprak mij aan, wees op het touwwerk, waarin al de manschappen met koortsigen ijver bezig waren en zeide:

'Mijnheer Willems, wilt gij het geschut voor uwe rekening nemen?'

Ik begreep hem, trad op het signaalkanon toe, dat daar verlaten alleen stond en richtte het op de waterhoos. Misschien mocht het mij gelukken ze met een kogel uiteen te schieten. Maar het schot miste en een wanhopige kreet steeg uit het touwwerk op, vanwaar men met den blik van menschen in doodsgevaar mijne bewegingen gevolgd had.

'Laad nog eens! om Gods wil, laad nog eens!' klonk het om mij heen. Ik laadde en schoot en ditmaal vloog de ijzeren kogel kletsend door de waterkolom, doch met niet meer uitwerking dan of het kanon een stuk kinderspeelgoed geweest was. Nu was er geen tijd meer voor een derde schot; het schip waggelde en trilde onder den druk van den wind en de manschappen gleden overhaast uit het touwwerk naar beneden.

Thans lag het schip onder den geweldigen druk van den storm overzij als een overwonnen worstelaar, wien de vijand de knie op de borst zet, en in het volgend oogenblik begon de zwarte wolk om ons heen te draaien. Plotseling zwol het halfgereefde topzeil als een ballon op en trok het schip met onbeschrijfelijk geweld door de schuimende golven voort, alsof het alle zeilen bij had. Deze beweging was ons behoud, daar wij nu niet het volle wicht der naderende waterkolom zouden te verduren hebben, wat zonder twijfel de ondergang van het vaartuig en dus ons aller dood zou geweest zijn.

DE WIJNOOGST IN ITALIË, NAAR A. SCHÖNN.

Intusschen hadden wij het nog hard genoeg te verantwoorden. Midden in de vaart werden wij door een gedeelte van het ondereind der waterzuil aangegrepen. Het zware zeekasteel sidderde als een walvisch, die zich de harpoen in het lijf voelt dringen en danste als eene ledige mand op de wilde baren. De masten bogen als zweepen en werden vervolgens met luid gekraak verbroken en versplinterd; groote lappen zeildoek werden van de raas gereten en fladderden als opgeschrikte geesten, die in de duisternis hunne lange armen rondzwaaiden.

Met een gebrul en gehuil alsof al de duivels uit de hel waren losgebroken, onder het kraken en splijten van stangen en strengen, het losrijten der touwen en het piepen der scheepsplanken stortte een onweerstaanbare waterval op het dek neder, zoodat het was alsof wij onder de Niagara stonden. Ik werd tegen de kast van het roer gedrukt en daar als in eene schroef vastgehouden; kleeren en schoenen werden mij van het lijf gerukt en met zulk een kracht werd ik plat gedrukt, dat de oogen mij uit het hoofd puilden en ik een oogenblik dacht, door den neergevallen mast verpletterd te worden.

Op het oorverdoovend geraas volgde een oogenblik van doodsche stilte, en daarop stroomde, niet in droppels, maar bij heele stralen de regen neer, die ons allen op het dek neerwierp, ons oogen, mond en neus met water vulde en ons bijna dreigde te verzwelgen. Zoodra ik weer een weinig tot mij zelven gekomen en het mij gelukt was adem te scheppen en mij op te richten, aanschouwde ik in plaats van den fraaien klipper van een half uur te voren, welks sierlijke bouw in elke haven de bewondering der deskundigen had opgewekt, slechts een ellendig wrak, dat in niets meer aan zijne vroegere schoonheid herinnerde. Slechts enkele hoopen verbrijzeld houtwerk, waartusschen lijken geklemd lagen, vertoonden zich op het dek, maar masten, raas, zeilen, verschansing - alles was verdwenen. Ik blikte om mij heen, terwijl enkele mijner gezellen gewond en bloedend eveneens rondzagen: de kapitein, de stuurman en de hoogbootsman waren verdwenen; van de vijf en twintig koppen, waarmee het

vaartuig bemand was, waren er slechts elf meer over en van dezen waren er zes zwaar gewond.

Wij, ongedeerden, zochten de medicijnkist op, verbonden en verzorgden de gewonden, en maakten vervolgens aanstalten om het schip op zijne beurt als een gewond lichaam te verplegen. Met onbeschrijfelijke moeite richtten wij de dwarssteng van een lijzeil als noodmast op en bevestigden daaraan een lap oud zeildoek. Zoo slaagden wij er in het schip weer vaart te geven en het voor den wind te houden, zoodat wij ten minste niet langer ten speelbal aan de golven werden rondgeslingerd. Het kostte ontzaglijke moeite met zoo weinig handen al het werk te verrichten, dat vereischt werd om ons verder te helpen; want de verwoesting was groot. Wij begroeven de lijken in zee en met diepe smart zag ik het verplette lichaam na van den kleinen Henri, het zoontje van den kapitein, dat zoo dringend verzocht had de reis mee te maken en aan de gevaren van zijns vaders beroep deel te nemen.

Intusschen werd de zee weer kalm; lucht en water namen een vredig, onschuldig voorkomen aan, en wanneer ik niet door de gebeurtenissen van den afgeloopen nacht zoo diep geschokt ware geweest, zou ik mij zeker in het heerlijke gezicht verlustigd hebben. De zee was als goud, van schitterende stralen doorgloeid, en het wrak dreef als in een stroom van licht. Maar bij de herinnering aan den doorgestanen schrik voegde zich thans de vrees voor nieuwe rampen. Het schip begon zwaar en onbeholpen door het water te stampen en van beneden drong een gorgelend en

onregelmatig dreunend geluid naar het dek, dat ons aller bezorgdheid gaande maakte. Het bleek dat er een lek in den bodem was, waardoor het water langzaam omhoog steeg om met de lading te spelen. Vaten en balen dreven in het scheepsruim rond, zoodat zij links en rechs tegen de wanden stieten. Wij moesten aan het pompen en zelfs de gewonden moesten, zoo goed en zoo kwaad het ging, wel de hand aan het werk slaan.

Maar nog had onze ellende niet het toppunt bereikt. Na een arbeid van verscheidene uren, terwijl de dag en de volgende nacht verstreken en wij ons reeds vleiden onder gedurig pompen nog kaap Rivers op Celebes te bereiken, ontwaarde ik dat de natuur onheilspellend stil was. Ik wierp een blik op den barometer en vond in den stand daarvan de onmiskenbare aankondiging van den vloek der Chineesche zeeën, den *teifoen.* Ik deelde den kameraden mijne ontdekking mede en wij verdeelden onze krachten zoodanig, dat terwijl eenige mannen aan het pompen bleven, de anderen zich inspanden om met allerlei stukken hout en touw onze erbarmelijke tuigage zooveel mogelijk te versterken en te bevestigen. Zoo ging de dag voorbij en tegen den avond begon het flauwe windje krachtiger op te steken en in eene frissche bries over te gaan.

Het schip dreef lustig voorwaarts, maar hoe meer de nacht verstreek, des te heviger werd de wind en ging verre de door ons gewenschte maat te buiten. Daarbij kwam nog een verblindend weerlichten zonder donder, terwijl nu en dan regen- en hagelvlagen ons als zweepslagen kwamen teisteren. Het duurde niet lang of de zee begon hol te staan en met dof gebruis reusachtige baren op te werpen. De eene golf na de andere spoelde over het dek heen, terwijl het schip zich als een dolle buffel door het water heenworstelde en volkomen als een levend wezen hijgde en steunde.

Het arme wrak schommelde voorwaarts en achterwaarts van de eene golf op de andere en rolde en stampte, dat wij er draaierig van in het hoofd werden. Wanneer ik mij thans die donderende slagen der golven, dat gehuil van den storm, dat gebruis van het water in het scheepsruim, dat gestommel van de lading en die bliksemende weerlicht voor den geest haal, verwondert het mij nog dat wij er niet krankzinnig van geworden zijn. Doch wij beraadslaagden over alle maatregelen, die ons geraden schenen en bespraken de kansen op redding zoo koelbloedig en bedaard en werkten zoo ijverig, als hadden wij zeker geweten dat alles goed zou uitvallen.

Toen de morgen schemerde, hadden wij een grauwen, kouden, akeligen hemel voor oogen, die met jagende regenwolken bedekt was, terwijl de wind op de zee met dansende schuimvlokken speelde. Poogden wij windwaarts uit te zien, dan vlogen regendroppels, hagelkorrels en schuimspatten ons als naalden in het gezicht en verblindden ons de oogen.

Het werd mij uit den stand van ons schip, den aard onzer beweging en de eigenaardigheid van den wind duidelijk, dat wij ons in de straal van eene cycloon bevonden, die de zuidelijke helft van het kompas omvatte en stellig alles vernielen zou, wat in zijn maalstroom geraken mocht.

Daar kwam omstreeks den middag een man uit de tuigage neergeklouterd, die zijn mond aan mijn oor bracht en mij door de holle hand toeriep:

‘Een zeil aan bakboord, mijnheer Willems!’

Ik klom met hem naar boven en ontdekte door het opstuivende schuim heen een groot schip, dat de stormzeilen bij had en blijkbaar met de zee worstelde. Met groote

moeite brachten wij een noodsein op den top van onzen mast aan en wachtten in ademlooze spanning de uitwerking daarvan af.

Wij lagen heel laag in het water en het was te betwijfelen of men ons wel bespeuren zou. Maar het schip kwam nader en vol vreugde namen wij zijne bevallige bewegingen waar. Want ofschoon de golven over het dek spoelden en de masten dikwijls tot dicht over de oppervlakte van het water neergebogen werden, toonden toch zijne vlugge zwenkingen, terwijl het over berg en dal heengleed, een door en door degelijke bouw aan. Zoo kwam het tot binnen een kwart mijl nader en wij herkenden de vaderlandsche vlag. Onmiddellijk daarop bemerkten wij beweging aan boord en zagen wij hoe aan de lijzijde de boot werd afgelaten. Nu speet het ons dat wij de noodvlag hadden uitgestoken, want welk ander gevolg kon dit hebben dan dat de wakkere borsten met hunnen boot naar den kelder zouden gaan? Geen boot kon het in zulk eene woedende zee ook maar een minuut uithouden.

Doch spoedig bleek dat wij de kracht en het beleid onzer landslieden onderschat hadden. Wij hielden den adem in, toen wij het notedopje op de kruin eener golf zagen zweven, om het daarop weer voor onze oogen in een golfdal te zien verdwijnen. Maar weer dook het op, en het was een prachtig gezicht, die zes pijjakkers daar kalm en vast in het bootje te zien zitten, dat regelrecht op ons wrak toeschoot. Daar waren ze eindelijk en brachten ons redding aan! De sloep was, zooals ik nog nooit bij een koopvaardijer gezien had, een ijzeren reddingboot, naar het model der walvischbooten gebouwd, en werd voorbeeldig bestuurd. Na een arbeid van een half uurtje bevonden wij ons aan boord van het goede schip *Admiraal de Ruyter* en dankten er God voor.

Verkoudheid
(*Slot.)*

Als Page zich eindelijk, zoover het gewaagd kon worden, eene verkoudheid had weten te bezorgen, verdreef hij die weer met goed gevolg door volstrekte onthouding van spijze, en volgens hem kan ieder, onverschillig van welken ouderdom, geslacht of stand, als hij deze kuur onmiddellijk na het kouvatten aanwendt, zich binnen 24 of 48 uren volkomen van zijne verkoudheid ontdoen. Ja, zelfs als iemand, die reeds sinds eenigen tijd verkond is, deze geneeswijze streng toepast, moet hij zeker en spoedig genezen worden, van welken oorsprong zijne verkoudheid ook zij.

Deze vastmethode van dokter Page, hoe zonderling zij ons moge voorkomen, is echter volstrekt niet nieuw, daar reeds van keizer Karel den Groote staat opgeteekend, dat hij bij ongesteldheid steeds het vasten als geneesmiddel te baat nam; en ofschoon de verkoudheid pas honderd jaar oud heet te zijn, mag men veilig aannemen dat ook de groote Charlemagne er wel eene enkele maal aan geleden zal hebben, al gaf hij er stellig een anderen naam aan.

Wat er van dokter Page's geneeswijze zij, zeker is het dat over het algemeen een geheel onpraktische methode ter genezing van verkoudheid wordt aangewend. Meestal wordt in de kamer, waarin de lijder zich ophoudt, zoo fel mogelijk gestookt, men wikkelt hem in flanel of baai, geeft hem nog een wollen deken meer op bed en laat hem heele plassen thee van camille of lindebloesem verzwelgen. Daardoor kan de koortsigheid van den lijder slechts toenemen en de duur der verkoudheid zal er eer door verlengd dan verkort worden.

Het is bekend dat bij gevaccineerden, die in warme kamers gehouden worden, de pokken ten gevolge van de verhooging der lichaamstemperatuur en der koortshitte veel heviger uitbreken dan bij personen, die in koele vertrekken verblijven. Hetzelfde

verschijnsel nu doet zich bij verkoudheid voor, want deze is werkelijk niets anders dan eene lichte koorts. Een aanbevelingswaardig middel daarentegen is een glas koud water voor het naar bed gaan, terwijl vele geneesheeren ook tot verlaging der lichaamstemperatuur het herhaald gebruiken van den een of anderen koelen drank als middel tegen eene pas gevatte kou aanprijzen, vooral bij volbloedige personen.

Gewoonlijk denkt men dat het verblijf in een konden of natten atmosfeer verkoudheid ten gevolge heeft, terwijl deze toch meestal bij het plotseling terugkeeren in eene warmere omgeving veroorzaakt wordt. Begeeft iemand zich bij koud weer in de buitenlucht, dan dringt hem bij elke ademhaling de koude lucht door neus en luchtpijp in de longen, zoodat de warmte dier deelen van zelf afneemt. Zoolang hij zich nu in de koude lucht ophoudt, bemerkt hij daarvan niets onaangenaams, maar zoodra hij bij de warme kachel terugkeert, of misschien tot hartsterking iets warms of opwekkends drinkt, ten einde de kou te verdrijven, dan laat zich de reactie gevoelen en bemerkt hij dat hij kou gevat heeft. Hij gevoelt zich huiverig, kruipt dichter bij de kachel, doch alles tevergeefs: hoe meer hij zich warmen wil, hoe kouder hij inwendig wordt. Dit alles is het gevolg van de hevige inwerking der hitte.

Men kan zulks gemakkelijk vermijden door, als men uit de koude lucht komt, niet onmiddellijk een verhit vertrek kinnen te treden, zoo ver mogelijk van de kachel of den haard te blijven en vooral niets zoogenaamd verwarmends te drinken.

Op hetzelfde beginsel berust ook de behandeling van bevroren ledematen. Als men die onmiddellijk bij het vuur hield, zou dit de verschrikkelijkste gevolgen hebben, terwijl men daarentegen, door ze met sneeuw te wrijven, kans op herstel heeft. Bij verkoudheden ga men dan ook altijd volgens dezen stelregel te werk: Is het geheele lichaam of een deel daarvan verkouden, dan tracht men het langzaam en trapsgewijze de natuurlijke warmte en het natuurlijk gevoel terug te geven.

Bij de wisselvallige weersgesteldheid van ons ‘gematigd’ klimaat overvalt de koude ons somtijds voor wij er aan denken en zijn wij daarvoor gevoeliger dan de bewoners van landen, die maanden lang door felle vorst als verstijfd zijn. De Eskimo wordt gedurende den lang aanhoudenden Poolnacht, waarbij zelfs het kwik bevriest, dik en vet, terwijl de Chinees bij de nadering van den Winter zijne warme kleeren voor den dag haalt en alles aantrekt wat hij maar grijpen en vangen kan, zoodat hij er ten laatste als eene baal wol uitziet De armen in Noorwegen en Canada hebben honderden vernuftige middelen om zich tegen de koude te beschutten; de vischetende stammen in Kamsjatka brengen den Winter in onderaardsche holen door en gevoelen zich daar zoo warm als konijnen in hun nest, ja zelfs de Laplander en de bewoner van Siberië heeft nog niet zooveel van de koude te lijden als wij met onze ondoelmatige kleeding en huisvesting.

Kan men volgens dokter Page eene gevatte kou door vasten verdrijven, daar staat tegenover dat voor een gezond mensch een goed maal eten een voortreffelijk voorbehoedmiddel tegen koude, en eene gevulde maag de beste kachel is. Een uitstekenden winterkost vormen erwten en boonen, die misschien meer dan eenige andere spijs vleesch en warmte bijzetten en in dat opzicht het beste koren overtreffen. Vooral in den vorm van soep zijn zij aan te bevelen en er is niets voedzamers of warmers dan eene heerlijke erwtensoep, waartoe men bij voorkeur erwten zonder schillen gebruikt. Ook visch is voor personen, die hem goed verdragen kunnen, en in streken, waar hij gemakkelijk te krijgen is, een aanbevelenswaardig voedsel.

Wat nu de kleeding betreft, - hoe weinig vrouwen denken er aan dat zij voor een geringen prijs een blad wat kunnen koopen, dat, tusschen voering en bovenstof gelegd, even warm dekt als de kostbaarste pels en hunne mannen en kinderen voor

de koude beschut. Het is ook niet kwaad 's nachts een papieren deken, zooals die tegenwoordig betrekkelijk goedkoop te krijgen zijn, op bed te hebben.

Ten gevolge van een oud ingeworteld vooroordeel is het geliefkoosde winterkleedingstuk, voornamelijk bij arme kinderen, nog altijd een zoo groot mogelijke sjerp, die om den hals gedraaid wordt en waarvan twee lange slippen op den rug afhangen. Zulk een sjerp doet

hoegenaamd geen nut, daar niet de hals, maar de voeten en handgewrichten vóór alles warm gehouden moeten worden. Neus en hals kunnen gemakkelijk tegen den invloed der koude lucht gehard worden, en de wol, die in den onnoodigen *cache-nez* verspild wordt, kan veel doelmatiger in den vorm van een paar wollen kousen of gebreide handschoenen dienst doen. De keelaandoeningen zijn over het algemeen 50 percent afgenomen sedert de geweldig hooge jaskragen en groote halsdoeken uit de mode zijn gegaan, en als de arme kinderen maar wat beter tegen koude voeten beschut waren, zou de verschrikkelijk hooge sterfte onder de kinderen aanmerkelijk verminderen. Een vilten of kurken zool in schoen of laars is niet duur en spaart menige rekening van dokter of apotheker uit.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Ei, Therèse,' sprak de heer Fernberg, 'wij werden reeds ongeduldig en meenden, dat gij ons eene verrassing bereid hadt.'

'Het spijt mij, papa, dat ik u teleur moet stellen,' antwoordde de jonge dame lachend terwijl zij eene rij hagelwitte tanden liet zien, 'daar juffrouw Wagener zich nauwkeurig van de schoonheid mijner Hollandsche tulpen moest overtuigen, eer zij mij den prijs toekende.'

'O! ik verklaar mij voor overwonnen,' riep die dame lachende uit. 'Therèse heeft de overwinning behaald.'

Hugo had, zijwaarts in het salon staande, toereikend gelegenheid gehad, om, door de spreekster onopgemerkt, het meisje te beschouwen. Zij bezat eene middelmatige, tengere gestalte, een ovaal, innemend gelaat, door bruinzwarte haren omgeven, groote zwarte, fluweelachtige oogen, eene eenigszins bruine gelaatskleur, die nog sterker uitkwam door het bloeiende incarnaat harer wangen. Dat alles toonde hem een vluchtige blik. Doch de grootste bekoorlijkheid, die zij bezat en die zich aan iedereen onwillekeurig opdrong, bestond in de onbeschrijfelijk zielsvolle uitdrukking harer bij elke verschillende aandoening veranderende trekken, en de beminnelijkheid, welke uit al hare bewegingen sprak.

Met genoegen luisterde Hugo naar hare heldere sympatieke stem, die de weerklank van een rein, onschuldig gemoed scheen te zijn. Plotseling vielen hare oogen op Hugo, die haar met eene buiging naderde.

De heer Fernberg ving haren blik op en stelde Hugo aan zijne dochter en de met haar binnengetreden gasten voor.

Op dat oogenblik verscheen een knecht en meldde, dat het diner opgediend was.

De heeren boden de dames den arm, waarbij Hugo het genoegen ten deel viel mejuffrouw Fernberg te geleiden.

Het diner was zeer vroolijk en de gasten lieten den voortreffelijken wijn van hun gastheer volle gerechtigheid wedervaren. Hugo betoonde zich zeer voorkomend jegens mejuffrouw Therèse Fernberg, wier minzaam, ongekunsteld onderhoud van eene zeldzame frischheid des geestes getuigde en die zich daarbij onderscheidde door zulk eene beminnelijke hoffelijkheid, die geen onderscheid van stand in aanmerking scheen te nemen.

Met welk een oprecht leedwezen vergeleek hij de manieren van dit zoo fijn opgevoede Duitsche meisje met die van de trotsche Engelsche! En hoewel de vergelijking ten nadeele van de laatste uitviel, verontschuldigde zijn hartstocht toch alles.

Na het diner begaf het gezelschap zich naar den achterhof om daar in lommerrijke prieelen den koffie te gebruiken. Omgeven door bloemen en groen werd hier de namiddag doorgebracht. Hugo deelde de algemeene vroolijke stemming en droeg ruim zijn deel tot het onderhoud bij, aangevuurd door de vriendelijke blikken der dames, op welke zijn schoon gelaat en zijn bescheiden, innemend voorkomen een hoogst gunstigen indruk gemaakt hadden. Ook mejuffrouw Fernberg scheen dien te deelen; zij onderhield zich veel met hem, vroeg naar tallooze bijzonderheden uit Londen en Engeland, dat zij tot haar leedwezen nog niet gezien had en gaf met beminnelijke vrijmoedigheid hare vrees te kennen, dat hare kennis en uitspraak van de Engelsche taal minder dan middelmatig was. Hugo verzocht in de gelegenheid gesteld te worden om daarover te kunnen oordeelen. De jonge dame lachte toestemmend en langzaam in den hof voortwandelende, spraken zij met elkander in de Engelsche taal, waarin mejuffrouw Fernberg inderdaad nog tamelijk zwak was.

Niets draagt er meer toe bij, om vreemden snel met elkander vertrouwd te maken dan een gesprek in eene vreemde taal, en zoo ook hier. De aanvankelijke blooheid van Hugo verdween geheel en al en het was hem welhaast als had hij haar reeds geruimen tijd gekend.

Toen de avond inviel ging men in huis; de oude heeren begonnen een gesprek over politiek, terwijl de jongen zich om de dames schaarden, die door pianospel en zang den tijd alleraangenaamst wisten te verdrijven.

De fraaie, gevoelvolle stem van de dochter des huizes wekte de algemeene bewondering, en Hugo meende, dat hij nooit iets schooners gehoord had.

Bij het afscheidnemen zeide de heer Fernberg tot Hugo, dat het hem genoegen zou doen, als hij hem tijdens zijne aanwezigheid in Hamburg zoo dikwijls mogelijk kwam bezoeken; eene uitnoodiging, die Hugo met levendigen dank aannam.

En terwijl hij in gezelschap van een heer, die hem eene plaats in zijn rijtuig had aangeboden, naar de stad terugkeerde, moest hij zich zelven bekennen dat hij nooit een gelukkiger dag doorleefd had.

XV.

Er was eene maand verloopen. Hugo had uitzicht zijne zaken binnen weinige weken ten einde te brengen en naar Engeland terug te keeren. Zijn vurigste wensch stond derhalve in korten tijd vervuld te worden en toch dacht hij somwijlen tot zijne verbazing met leedwezen aan den dag, waarop hij Hamburg - Duitschland verlaten zou.

Hij had den heer Fernberg meermalen op diens buitengoed bezocht en was steeds met dezelfde vriendelijkheid ontvangen geworden. Hij had tijdens deze bezoeken ruimschoots gelegenheid gehad het karakter van Therèse ten hoogste te leeren waardeeren. Het beminnelijke meisje had een indruk op hem gemaakt, die met zijn waanzinnigen hartstocht voor miss Russel natuurlijk in geen enkel opzicht vergeleken kon worden, doch duurzamer was, daar hij op achting voor de hoedanigheden haars geestes steunde. Hugo achtte zich terecht gelukkig met deze jonge dame kennis gemaakt te hebben, wier vriendschap te bezitten hij niet alleen als een geluk, maar ook als eene eer beschouwde.

Hare bedaarde, ongekunstelde manieren hadden een onbegrensd vertrouwen in hem verwekt, een vertrouwen, hetwelk hij wel aan Schaffner, doch aan geen anderen vreemde geschonken had. Tijdens zijne laatste bezoeken had hij haar van zijn vader en zijne blinde zuster, en met verzwijging van eenige bijzonderheden in betrekking tot miss Russel, zijne eigene lotgevallen in Londen verhaald. En toen mejuffrouw Fernberg, die veel belang in dat verhaal scheen te stellen, hem ernstig aangezien en gevraagd had, wat hij alzoo verricht had om hen terug te vinden, had hij beschaamd het hoofd gebogen en bekend, dat hij wellicht ijveriger had kunnen zoeken, doch dat de kolossale uitgebreidheid van Londen ongemeen groote moeielijkheden daarin veroorzaakte. Opziende, las hij een verwijtende, twijfelende uitdrukking in hare oogen. En ten diepste door dit stille verwijt getroffen, had Hugo zich voorgenomen na zijn terugkeer niet eerder te rusten vóór het welslagen zijne pogingen bekroond had.

Er ontstond eene zeer eigenaardige verhouding tusschen deze jongelieden. Als hij soms neerslachtig of treurig gestemd was, was het voor Hugo een troost een korten tijd in het gezelschap van Therèse en hare tante, wier lieveling hij geworden was, door te brengen en in hare nabijheid die gemoedsrust en kalmte terug te vinden, welke Therèse in zoo hooge mate bezat. Op zekeren keer schilderde hij haar de levenswijze der Engelsche jonge dames, bij welke beschrijving hij zoozeer in vuur geraakte, dat juffrouw Sternberg hem met een uitvorschenden blik lachend vroeg, of hij eene bijzondere jonge dame op het oog had, eene vraag, die hem niet weinig in verwarring bracht.

Met toestemming der tante, die de taal niet kende, spraken de jongelieden dikwijls Engelsch. Ook las Hugo haar soms eenige gedichten van Tennyson of Longfellow in het oorspronkelijke voor. Wanneer dan, aangegrepen door het dichterlijke vuur, dat de scheppingen van die groote geesten doortintelt, zijne oogen glinsterden, zijne wangen gloeiden en zijne stem trilde, dan neigde Therèse zich een weinig voorover, hare oogen rustten met de uitdrukking van de hoogste belangstelling op zijne trekken, de zijden wimpers sloten zich en met een onhoorbaren zucht leunde zij in haren zetel achterover. Eens las Hugo Longfellow's bekend gedicht: ‘Excelsior’ voor. Bij het slot zag hij van het boek naar Therèse op. Bij den aanblik van het bekoorlijke meisje schoot hem onwillekeurig de gedachte door den geest: wie zal de gunst van dat meisje verwerven?.... Eene plotselinge bemerking der tante noopte hem aan zijne gedachten eene andere richting te geven.

Snel verliep de tijd: Hugo had met den heer Fernberg al de zaken voor zijn patroon in orde gebracht en vandaag bericht ontvangen naar Londen terug te keeren.

Zijne eerste gewaarwording bij het lezen van den betreffenden brief was die van eene grenzenlooze vreugde, zijne tweede een innig leedwezen bij de gedachte aan Therèse, welke de voornaamste en grootste plaats in zijne vriendschap innam.

Nadat hij alle noodige toebereidselen voor zijn vertrek gemaakt had, begaf hij zich laat in den namiddag naar het landhuis van den heer Fernberg. Als hij den hof betrad, ging de zon onder. Getroffen door den schoonen aanblik, wachtte hij zwijgend tot zij aan den gezichteinder verdwenen was. - Vele jaren nadien, toen sinds lang zaken van veel grootere beteekenis uit zijn geheugen gewischt waren, had hij nog elke bijzonderheid van dit rustige tafereel kunnen beschrijven: de lage, donkere heuvel achter de boomen, nu en dan het ritselen van een vallend, verwelkt blad, het droefgeestige kleppen van eene verwijderde dorpsklok, en meer dan al het overige de gestalte van Therèse, die, met den rug naar hem toegewend, insgelijks in den aanblik van de ondergaande zon verzonken was.

Terwijl hij naar haar toeging, keerde zij zich bij het gerucht zijner schreden om en verwelkomde hem met een vriendelijk handgebaar.

'Gij hebt mij bij de beschouwing der ondergaande zon verrast,' sprak zij glimlachend; 'het langzame wegzinken van de dagvorstin heeft altijd iets droefgeestigs voor mij.'

'Ook mij vervulden dergelijke gevoelens,' antwoordde Hugo; 'ik kan mij niet onthouden eenigszins treurig te worden bij de gedachte, dat het de laatste zonneondergang zal zijn, dien ik op Duitschen bodem zal gadeslaan.'

Therèse's wangen verschoten een oogenblik van kleur. Zij sloeg de oogen neder en zeide daarna met volkomen kalme stem: 'Gij gaat dus Hamburg verlaten?'

'Morgen nacht!' antwoordde Hugo, die inwendig zijn hart voelde bonsen en, o zelfzucht

van het menschelijk hart! bijna boos was over haren bedaarden, rustigen toon.

'Morgen nacht,' herhaalde Therèse; 'in eenige dagen zult gij Londen, uw tweede vaderstad bereikt hebben, waar de plichten des zoons en des broeders, zoowel als dierbare vrienden u verbeiden.'

Hugo bloosde onwillekeurig; zou zij iets geraden hebben?

Hoewel Therèse's bemerking wel enkel op Hugo's verwanten doelen kon, dacht hij natuurlijk slechts aan miss Russel.

De liefde, hetzij oprecht of ingebeeld, is nu eenmaal zelfzuchtig, steeds met zich zelve bezig, en meent dat iedereen er belang in stelt.

De jongelieden zetten daarna geruimen tijd hun onderhoud voort, dat ernstiger was dan anders.

Toen het duister nagenoeg geheel gevallen was en de tijd naderde, waarop Hugo zich altijd verwijderde, ingeval hij niet rechtstreeks door den heer Fernberg uitgenoodigd was, zeide hij, door een onverklaarbaren aandrang gedreven, eensklaps: 'Ik heb een dringend verzoek aan u, mejuffrouw Fernberg.'

'Laat eens hooren!'

'Gij herinnert u, dat gij zoo goed waart een eenvoudig Engelsch lied: "*Home, sweet home*" van mij aan te nemen, en dat, hoewel zoo eenvoudig, zoo alledaagsch, toch voor mij eene buitengewone aantrekkelijkheid bezit, misschien wel daarom dewijl ik sinds vele jaren geen recht te huis meer gehad heb, geen mensch, wien ik met mijne geheele ziel aanhangen kon. Mijn verzoek is nu het voor mij te spelen en te zingen.'

Therèse lachte. 'Ik houd zelve veel van dat lied,' hernam zij, 'en zal het derhalve met het grootste genoegen, heden, als uw afscheidslied aan Duitschland zingen.'

En weinige minuten later zat zij voor de piano, in de aan Hugo zoo welbekende kamer, omgeven door bloemen, welke de lucht met hunne geuren vervulden. Het heldere gaslicht wierp zijn glinsterend schijnsel op de geelzijden gordijnen, op de fraaie, elegante meubelen, op kleine, kostbare porseleinen beeldjes, op schilderijen en op die tallooze kleine snuisterijen, welke de groote liefde eens vaders voor zijne lievelinge had opeengehoopt. En hier stond Hugo naast het aanminnige jonge meisje, wier vingers droomerig de toetsen beroerden en die thans, zich op de piano begeleidende, met welluidende, wonderbaar zoete, tot het hart doordringende stem de eenvoudige melodie van het '*Home*, *sweet home*' zong. Het gelaat der zangeres had, geroerd door de droefgeestige, bijkans klagende tonen der muziek, een waas van treurigheid aangenomen, en als Hugo op dit zoo uitdrukkingsvolle sprekende gelaat blikte, prentte het zich met onuitwischbare trekken in zijn geheugen.

'Ik had nooit gedacht, dat het mogelijk was met zulk eene zielsvolle uitdrukking te zingen als gij gedaan hebt,' sprak Hugo, toen zij geëindigd had en hare vingers werktuigelijk nog eenige zachte accoorden aansloegen.

Een oogenblik, een kort oogenblik rustten hare oogen met eene zeldzame uitdrukking op hem; daarop zeide zij schertsend: 'Gij zijt hartstochtelijk en te veel met dit lied ingenomen.'

'Neen, dat is niet het geval, mejuffrouw Therèse,' verzekerde Hugo; 'zoo dikwijls ik dit lied heb hooren zingen, heeft het nooit zulk een diepen indruk op mijn gemoed gemaakt als heden en wanneer ik reeds lang Hamburg zal verlaten hebben en wellicht door u vergeten ben, zal mij nog altijd de zoete klank van uwe stem in de ooren klinken.'

De wangen van het meisje gloeiden als zij met gebogen hoofd en zachte stem zeide: ‘Ons leven hier is niet zoo bewogen als het uwe in Engeland, naar hetwelk gij met zulk eene groote vreugde wederkeert. Wees verzekerd, dat ik uwer gedenken zal.’

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN.
De verzameling opgevulde dieren der Heeren F. en V. CLAES

Het gesprek werd door de verschijning der tante onderbroken, die met leedwezen van zijn ophanden vertrek hoorde.

Hugo, dien een hem tot dusverre onbekend gevoel vervulde, was onrustig. Was hij werkelijk blijde Duitschland te kunnen verlaten? Hij wist het zelf niet. Toebereidselen tot de reis voorwendende, stond hij na eene wijl op en nam afscheid.

De dames deden hem uitgeleide tot onder de portiek der villa. Nadat hij de tante vaarwel gezegd had, wende hij zich tot Therèse, wier hand hij vatte. ‘Mejuffrouw Therèse,’ sprak hij met ontroerde stem, ‘gij zijt voor mij tijdens mijn kort verblijf alhier eene voorkomende, inschikkelijke, ja, gij zult mij vergeven als ik mij veroorloof te zeggen, eene hartelijke vriendin geweest. Ontvang daarvoor mijn innigen dank en wees verzekerd, dat ik met de oprechtste wenschen voor uw welzijn van u scheid.’

Het gelaat van het jonge meisje was in de schaduw. Hugo zag slechts hare glinsterende oogen, voelde den vasten, innigen druk harer hand en terwijl de dames in huis gingen, scheen de avondwind hem zacht de woorden: 'Vaarwel, tot wederziens!' toe te voeren.

Zuchtende, onbewust waarom, ging hij de treden af en den voorhof door, met het zoete, zich herhalende lispelen van het vaarwel in zijn hart.

En nadat hij den volgenden morgen een hartelijk afscheid van den heer Fernberg op het kantoor genomen had ging hij aan boord van het stoomschip, dat hem naar Londen voerde.

XVI.

Brighton was in de volle drukte van het badseizoen. Londen had gelijk elk jaar zijn talrijk contingent bezoekers geleverd, tot groot genoegen van de hotelbezitters en de groote schare neringdoenden, die de lofwaardige eigenschap bezitten de genotzoekende stedelingen van hun overtollig geld te ontlasten.

Naar de nieuwste Parijzer modes en in de schitterendste kleuren gekleed, stapten de fiere en dikwijls verblindend schoone dochters van Albion langs de Marine Parade, de drukste wandelplaats van Brighton, gevolgd door de bewonderende blikken der zonen van John Bull, waarvan er velen in allerlei grillige zeemanscostumen gestoken waren. Ook de parasieten van den rijkdom, de voorname zwendelaars, spelers en zakkenrollers waren verschenen. Deze trekvogels der hedendaagsche dievenwereld hadden zich als een zwerm sprinkhanen op Brighton neergelaten, begeerig om zich ten koste der lichtgeloovigen en onvoorzichtigen te verrijken en, na welgelukte pogingen, zich met hun roof uit de voeten te maken, hunne praktijken naar een ander schouwtooneel over te brengen en voort te zetten.

Onder de wandelaars op de promenade trok heden een vreemdeling door zijn opvallend, vreemd uiterlijk de bijzondere opmerkzaamheid. Hij maakte met betrekking tot zijne kleeding den indruk, als ware hij uit het nieuwste modeplaatje geknipt. Van den kleinen hoed af tot op de glimmend verlakte laarzen was hij onberispelijk gekleed. Hij droeg een zwarten, stijf gegomden snorre- en knevelbaard *à la Napoléon*, een gouden speld prijkte op zijn halsdoek, terwijl een zware gouden ketting op de zijden vest bengelde. Lichtgele handschoenen bedekten zijne handen en hij droeg een Spaansche rotting met gouden knop onder den arm.

Hij wierp onderzoekende blikken op de wandelaars, inzonderheid op jonge, niet bijzonder schrander uitziende heeren; doch hij scheen over zijne wandeling niet voldaan te wezen, want hij verwijderde zich en sloeg eene smalle zijstraat in.

Hij bleef voor een onaanzienlijk huis staan en trok aan de schel. Eene kleine magere vrouw opende. Zonder een woord te spreken, ging hij haar voorbij en eene kamer binnen. Met een misnoegd gebaar nam hij den hoed af en liet zich op den sofa vallen, waarna hij peinzend op den knop zijns rottings bleef zitten staren. Een hevige ruk aan de huisschel wekte hem uit zijne overdenkingen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 15]

Onze gravures.

Geert Groote en de broeders des gemeenen levens.

GEERT GROOTE TE MIDDEN ZIJNER LEERLINGEN, NAAR DE AQUAREL VAN A.J. DERKINDEREN.

De meesterlijke aquarel van A.J. Derkinderen, waarnaar de eerste gravure van dit nummer vervaardigd is, roept ons een der grootste en verdienstelijkste mannen voor den geest, die de godsdienst in de middeleeuwen heeft opgeleverd. Het is Geert Groote, de stichter der beroemde Broederschap des Gemeenen Levens, die zich voor de kristelijke wetenschap en het volksonderwijs zulke groote verdiensten verworven heeft.

Naar aanleiding van dat keurig tafereel, achten wij het niet ongepast, hier de voornaamste levensbijzonderheden van dien beroemden man aan te stippen. Den 20[en] Augustus van het vorig jaar was het juist 500 jaar geleden, dat de dood zijn verdienstelijk leven in den volsten bloei afbrak: Geert Groote had eerst den leeftijd van vier en veertig jaren bereikt, toen hij stierf als offer zijner naastenliefde, weggerukt door de vreeselijke ziekte, die hij had opgedaan bij het bezoeken van een pestzieken vriend.

In 1340 te Deventer uit zeer aanzienlijke ouders geboren, bezocht Geert Groote achtereenvolgens de scholen zijner vaderstad, van Aken en Keulen en werd op vijftienjarigen leeftijd, ter voltooiing zijner studiën naar Parijs gezonden, waar hij reeds drie jaar later tot meester in de vrije kunsten, dat is doctor in de wijsbegeerte, bevorderd werd. Hoog begaafd naar lichaam en geest, maakte hij de snelste vorderingen; zijne eerzucht dreef hem naar de bloeiende hoogeschool van Praag en

vervolgens vergezelde hij een gezantschap uit zijne geboorteplaats naar het pauselijk hof te Avignon. Zijn vlug verstand en zijne diepe geleerdheid, welke door zijn bijzonder gemak van uitdrukking en zijne meesterschap in het redetwisten op het schitterendst uitblonken, deden hem overal opmerken; de kerken van Aken en Utrecht stelden er eene eer in hem, hoe jong ook, onder hunne kanunniken te tellen; te Keulen was hij de Meester gevierd boven allen; in één woord, als jongeling stond hij reeds op eene hoogte van roem, waarnaar menig grijs geleerde begeerig opzag.

Dit alles verblindde den eerzuchtigen jongeling, en hij leefde slechts voor zijne eigene grootheid, tot hij plotseling het ijdele en zondige van zijn streven inzag en besloot zich met onvermoeiden ijver aan edeler en nuttiger arbeid, het heil der zielen te wijden.

Die taak bestond in het prediken der boetvaardigheid te midden van het zedenbederf zijner eeuw, en weldra zag men hem het geheele land doortrekken, alom het woord Gods verkondigende en de menigte bezielende door zijne heilige, welsprekende taal.

Overal waar hij, hetzij in de kerken, hetzij op de openbare pleinen als prediker optrad, verdron-

gen zich duizenden om den grooten redenaar te hooren en de woorden van wijsheid op te vangen, die als een onuitputtelijke stroom van zijne lippen vloeiden. En als hij zweeg, bleef men wachten om hem nogmaals te hooren, zoodat hij meermalen tot tweemaal daags den kansel besteeg.

Als een onvermoeide boetgezant trok hij het geheele land rond, overal predikende en onderwijzende, tot eindelijk de naijver wist te bewerken, dat den welsprekenden redenaar de kansel ontzegd werd.

Nederig onderwierp zich de groote man aan dit harde verbod, en het voorbeeld dier stichtende onderwerping was misschien wel het krachtigst sermoon, dat hij ooit gehouden heeft. Nooit heeft Geert Groote sedert den kansel meer beklommen, maar zijn ijver vond weldra andere middelen, om zich verdienstelijk te maken.

Reeds tijdens zijne werkzaamheid als prediker had hij eenige jongelingen aan zich weten te verbinden, ten einde hem behulpzaam te zijn in het afschrijven van kostbare handschriften, werken over wijsbegeerte, godgeleerdheid en andere wetenschappen, die hij ijverig verzamelde. De boekdrukkunst was nog niet uitgevonden; er bestond dus geen beter middel dan het vermenigvuldigen der handschriften om kennis en kristelijke beschaving in den ruimst mogelijken kring te verspreiden. Doch Geert Groote had hierbij nog iets anders op het oog; die jongelingen vereenigde hij allengs om zich heen tot eene soort van broederschap, wier raadsman, leermeester en bestuurder hij was. Uit deze kleine vereeniging ontstond de later zoo vermaard geworden broederschap des Gemeenen Levens.

Op het voorstel van den priester Florens Radewijns, van Leerdam, vereenigden de klerken zich in éène gemeenschappelijke woning en leidden onder toezicht van Geert Groote en het geestelijk bestuur van Radewijns een kloosterlijk leven van gehoorzaamheid, armoede en kuischheid, zonder zich echter door bepaalde beloften te binden. Wat die broederschap, waaraan de pausen later hunne hooge goedkeuring hechtten, in verloop van tijd voor de kristelijke wetenschap en het volksonderwijs in de Nederlanden en zelfs daarbuiten geworden is, kan men eenigszins opmaken uit de volgende getuigenis van den grooten Duitschen geschiedvorscher Johannes Jansen:

‘De scholen der Broederschap van het Gemeene Leven (want later richtten zij scholen op), door Gerardus Groote in de Nederlanden gesticht, oefenden den grootsten invloed uit op den staat der beschaving van het Duitsche volk. De nederzettingen der Broeders breidden zich langzamerhand uit opwaarts langs den Rijn tot in Zwaben, en op het einde der 15de eeuw strekten zij zich uit van de Schelde tot de Weichsel en van Kamerijk door geheel Noord-Duitschland heen tot aan Kulm in West-Pruisen. In die broederscholen werd de kristelijke opvoeding veel hooger geschat dan het bloote weten, en als hoofddoel werd beschouwd de godsdienstig praktische vorming der jeugd, de aankweeking en bestendiging eener vroomheid, die zich door werken toont. Het geheele onderricht was doortrokken van een kristelijken geest; de scholieren leerden den godsdienst beschouwen als den drager van het geheele menschelijke bestaan, als den grondslag van alle ware beschaving. Daarenboven werd hun eene aanzienlijke hoeveelheid kennis en eene goede methode voor verdere studie medegedeeld, waardoor zij eene ernstige liefde opvatten voor zelfstandigen, wetenschappelijken arbeid.

‘Van alle zijden stroomde eene leergierige jeugd dezen inrichtingen toe. Men kan haren uitgestrekten werkkring reeds hieruit beoordeelen, dat het getal der leerlingen

te Zwolle niet zelden 800-1000, te Alkmaar 900, te 's-Hertogenbosch 1200 en te Deventer omstreeks het jaar 1500 zelfs 2200 bedroeg. Daar het onderricht kosteloos werd gegeven, stonden ook voor de minder gegoeden deze inrichtingen open; ook in de Duitsche steden, waar de Broeders zelven geene scholen oprichtten, waren zij toch werkzaam voor het onderwijs, wijl zij het waren die de leermeesters vormden voor de stadsscholen, die het leergeld betaalden voor de arme kinderen en dezen van boeken en verdere schoolbehoeften voorzagen.'

Het tafereel van den schilder Derkinderen verplaatst ons in het stille en toch zoo bedrijvige fraterhuis, waar de Broeders rondom hun beminden meester vergaderd zijn. Geert Groote zit in zijn hoogen zetel achter den lezenaar, met een boek in de hand en een foliant voor zich opgeslagen; hij ontvangt de jonge klerken, die hem hun arbeid komen brengen of om nieuwe handschriften ter copiëering komen vragen. Uit eene zware kast, die den boekenschat der kleine gemeente bevat, worden nieuwe boeken tot afschrijven te voorschijn gehaald, terwijl de pas vervaardigde handschriften met kennersoogen door de Broeders in oogenschouw worden genomen.

De levendigheid der samenstelling, de waarheid en natuurlijkheid der voorstelling, de nauwkeurigheid in de stoffeering, de meesterlijke uitvoering en de beminnelijke eenvoud van het geheel maken deze aquarel tot een kunstwerk, zoowel den talentvollen schilder, als zijn onderwerp ten volle waardig.

De arme-zondaarsklok te Breslau.

Deze gravure, ontleend aan eene oorspronkelijke teekening, geeft ons het inwendige van eenen eerwaardigen bouw te aanschouwen. Het is een der beide hooge torens van de Magdalena-kerk te Breslau, welke tijdens de hervorming een protestantsch bedehuis is geworden. De reusachtige klok, vereeuwigd door de ballade van Willem Müller, *Der Glockengusz zu Breslau*, werd in het jaar 1386 door Michael Wilden gegoten. Zij weegt 113 centenaars en draagt een opschrift in het oud-Duitsch en Latijn, vermeldende het jaartal der vervaardiging en den naam van de klok, welke bij den doop Maria genoemd werd.

Tot het jaar 1526 werden de klokken beurtelings geluid, wanneer een ter dood veroordeelde van de gevangenis naar het schavot werd gevoerd; toen besloot de raad van Breslau voortaan slechts de grootste klok, welke hier is afgebeeld, te doen luiden.

Door de galmgaten van het klokkenhuis geniet hij, die zich de moeite wil geven tot deze verdieping (de vijfde van den toren) op te klimmen, een prachtig uitzicht op de oude stad. Voor dit heerlijk panorama zal iedere vreemdeling, die de merkwaardigheden van Breslau wil kennen, zich gaarne eenige vermoeienis getroosten. Van den beganen grond tot de verblijfplaats van den torenwachter telt de bezoeker niet minder dan tweehonderd en zeventig trappen.

De Zuiderzee en de nieuwe droogmakingsplannen.

Het welslagen der droogmaking van het Haarlemmermeer heeft de aandacht onzer Noorderburen natuurlijk gevestigd op eene onderneming van denzelfden aard, ofschoon echter vrij omvangrijker en gewichtiger: de droogmaking namelijk van de uitgestrekte Zuiderzee.

Dit vraagstuk, sinds vele jaren reeds druk besproken, is op het oogenblik weer volop aan de dagorde. De behoefte aan werkverschaffing, die zich tegenwoordig in Holland doet gevoelen, noopt vooreerst om uit te zien naar eene nationale onderneming, waardoor gedurende een aantal jaren duizenden handen aan werk zouden kunnen geholpen worden.

Daarenboven schijnt de schrikbarend toenemende landverhuizing er op te wijzen dat Nederland te klein wordt voor zijne aangroeiende bevolkingen, dat duizenden landbouwers genoodzaakt zijn een goed heenkomen te zoeken buiten hun vaderland, hetwelk niet meer toereikend is om hen allen te voeden. Welnu! de aanwinst van nieuwe vruchtbare gronden, zooals de bodem der Zuiderzee naar alle waarschijnlijkheid zal opleveren, zou velen, die anders in den vreemde brood moeten gaan zoeken, de gelegenheid openen, zich in het vaderland een bestaan te verschaffen, want door de droogmaking der Zuiderzee kan eene geheele provincie worden toegevoegd aan het Nederlandsche grondgebied, dat voor een groot gedeelte aan de baren der zee ontwoekerd werd. Om deze belangrijke onderneming tot een goed einde te brengen zouden de ingenieurs Buma en Van Diggelen, - wier laatste plans door de meeste in de zaak betrokkene besturen goedgekeurd werden - de Zuiderzee afsluiten, ten einde later gemakkelijker gedeeltelijke droogmakingen te kunnen bewerkstelligen. Zij meenen zoodoende de rampen van overstrooming door stormvloeden af te wenden en de verwoestende vloedgolf der Noordzee uit het hart des lands te keeren, waardoor de verbazend kostbare zeeweringen langs de Zuiderzee tot eene kleinere dijkslengte beperkt en het binnenland tevens tegen overstroomingen gerust gesteld zou worden. Is eenmaal de Zuiderzee, door het leggen van een dam van Enkhuizen naar Stavoren afgesloten - wanneer dit technisch uitvoerbaar moge blijken, wat wij niet gelooven - en in eene binnenzee of zoetwatermeer herschapen, dan zou men gemakkelijk tot droogmakingen op kleine schaal kunnen overgaan en slechtere gronden door betere beslibbing der rivieren daartoe kunnen voorbereiden.

Het ligt voor de hand welk een voordeel zulk een dam tusschen Enkhuizen en Stavoren al aanstonds voor het spoorwegverkeer zou opleveren. Daardoor toch zouden de beide spoorlijnen, welke onderscheidenlijk te Enkhuizen en te Stavoren doodloopen en door een stoombootveer met elkaar in gemeenschap moeten worden gehouden, rechtstreeks tot ééne doorloopende lijn verbonden kunnen worden, zoodat Amsterdam voortaan de kortst mogelijke gemeenschap zou hebben met Noord-Duitschland, Rusland enz., - iets wat met het oog op Amsterdams Noordzee-haven en den doorvoerhandel van groot belang zou zijn.

Er bestaat dus kans dat in eene niet verwijderde toekomst Nederland eene provincie rijker worden en de Zuiderzee met hare schilderachtige oevers geheel verdwijnen zal. Met het oog daarop gelooven wij dat de fraaie gezichten uit de omgeving der Zuiderzee, welke wij onzen lezers in dit nummer aanbieden, hun niet onwelkom zullen zijn. In het midden ontwaren wij Enkhuizen, een der schilderachtigste havenplaatsen aan de westkust der Zuiderzee, met hare kleine bevallige haven en hare merkwaardige oude waterpoort. Daaronder zien wij Hoorn met den niet minder merkwaardigen toren, die zich aan den ingang der binnenhaven verheft. Hoorn bewaart nog vele herinneringen aan den tijd, toen een harer zonen den naam zijner vaderstad gaf aan de zuidelijke spits van Amerika; de stad telt verscheidene huizen van vóór het jaar 1500 en twee daarvan prijken met gebeeldhouwde voorstellingen van zeeslagen, op de Zuiderzee bevochten.

Daarnevens zien wij eenige bewoners van het eiland Urk, dat met Marken en Schokland het eenig overblijfsel vormt van het land, dat bij den geweldigen storm

van 1282 door de zee werd verzwolgen, en dat men thans weer van onder de golven wil te voorschijn brengen. Als dat plan verwezenlijkt wordt, zal Urk een der steunpunten zijn van den dam, die de beide oevers der Zuiderzee zal verbinden; en dat het daartoe uitstekend geschikt is, daarvoor staan de rotsen aan de westzijde van het eiland ons borg.

De overige tafereeltjes verplaatsen ons op den IJsel, welks uitmonding de groote moeilijkheid is, waarop de afsluiting der Zuiderzee tot dusverre is afgestuit, of in de omgeving van het scheeprijk Amsterdam, dat in zoo hooge mate bij de onderneming betrokken is.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - De dranken. - De uitstallingen der firma Bal en Cie.

Zijn de verschillende landbouwprodukten, de gewone eetwaren, de specerijen en lekkernijen op de Tentoonstelling in ruime mate door heerlijke specimens vertegenwoordigd geweest, toch moesten deze mondbehoeften in verscheidenheid en aantal onderdoen voor de dranken, die in de onderscheidene afdeelingen in kwistigen overvloed voorhanden waren. En wordt soms een of ander volk wel eens aangeduid als gevende de voorkeur aan de vloeibare zelfstandigheden boven de vaste teerspijzen, de ontelbare schilderachtige trofeën van tonnen en flesschen, alom in de Tentoonstelling opgericht, hebben voldoende bewezen dat al de natiën zonder onderscheid vaderlandsche dranken bezitten, voor welke zij eene meer dan noodzakelijke voorliefde voeden. In het barre Noorden, waar geen wijnstok tieren wil, stelt men zich schadeloos voor het gemis van het druivennat, door de fabrikatie van allerlei lekkere likeuren, zonder daarom de biernap in het minst te verwaarloozen. Zoo bezit Rusland zijn heerlijken Kummel, Zweden zijn smakelijken Punch, Holland zijn verwarmenden Schiedammer en zijne Bittertjes. In het welige Zuiden schijnt het druivensap schier onverdeeld te heerschen, als wij ten minste mogen voor grondslag nemen de onafzienbare stapels flesschen met onopsombare wijnen, waarmede Frankrijk en Italië in afzonderlijke zalen op de Tentoonstelling pronkten. Duitschland schijnt meer bier en rhijnwijn dan sterke dranken te verorberen, maar België wettigt ook ten opzichte van het vochtgebruik volkomen zijne plaats in het midden van Europa. Men drinkt hier alles: inlandsch en uitheemsch bier, wijnen en likeuren uit alle streken, maar vooral den vaderlandschen *Klaren.* Dit zou men in alle geval gezegd hebben, bij het zien der prachtige tentoonstellingen van de Antwerpsche stokerijen *Van den Bergh*, *Meeus* en *Bal*, op welke uitstallingen verbazingwekkende cijfers van fabrikatie en uitvoer te lezen stonden. Op onze laatste bladzijde geven wij eene afbeelding van de sierlijke kolom, die door de stokerij *De Kroon* in de middenhal was opgericht.

Zooals men op deze kleine houtgravure bemerken kan, bestond de uitstalling der heeren Bal en Cie hoofdzakelijk uit eene hooge kolom, waarboven *De Kroon*, het fabriekmerk van het huis, prijkte. Rond dezen zuil, die een meter middellijn en omtrent de hoogte van een huis van twee verdiepen had, bevond zich eene schroefsgewijze geplaatste rei geneverflesschen, en aan zijnen voet ontwaarde men vier hoornen van overvloed, waaruit koornaren, naast blauwe en roode koornbloemekens afhingen. Het vierkantig voetstuk, waarop de kolom rustte, droeg op zijne vier zijden afbeeldingen van de stokerij, de mouterij, de stallen en de verbinding van den ijzerenweg. Bokalen en flesschen van onderscheidene grootte, alle met genever gevuld, garnierden het lagere gedeelte der uitstalling en als het gouden zonlicht op den kristalhelderen inhoud dezer flesschen viel, dan glinsterde hij u als een reusachtige diamant tegen en zou de preutschte dame tot een slokje bekoord hebben. Het benedendeel der uitstalling was samengesteld uit genevervaten, die insgelijks het fabriekmerk droegen. Kortom, het geheel leverde een schoon, volstrekt niet alledaagsch, zelfs een trotsch gezicht op en is door al de bezoekers der Tentoonstelling te recht bewonderd geworden. In hoeverre deze bewondering bij sommige wandelaars tot opgetogenheid steeg, na het proeven van een welgevuld glaasje allerfijnsten, parelenden genever, dat op sommige uren van den dag vriendelijk

en gratis aangeboden werd, hebben vele Antwerpenaars met mij dikwijls kunnen bestatigen.

De stokerij '*De Kroon*,' die in 1862 gesticht werd, bevindt zich te Merxem, naast de vaart, zoodat de schepen rechtstreeks voor de fabriek kunnen laden en lossen. Men kan er ongeveer 40.000 liters genever per dag voortbrengen, waarvoor dan aan den Staat omtrent 23.000 franks rechten betaald moeten worden.

Dit gesticht bevat ook eene landbouwinrichting, want in stallen, welke bij de stokerij gelegen zijn, bevinden zich gemiddeld 400 stuks vee voor de vetmesting en even zooveel melkkoeien. De groote hoeveelheid melk, welke deze dieren iederen dag voortbrengen, kan niet geheel verkocht worden in de bijzondere huizen te Antwerpen, waar zij rondgevent wordt, en in de openbare kiosken der Leien, waar zij des Zomers verkrijgbaar is gesteld. Men heeft dus, naast de stallen, eene boterfabriek ingericht, die per dag negen tot tienduizend kilo *margarine* of spaarzame kunstboter oplevert. In den tuin der Tentoonstelling hebben de vreemdelingen van de lekkere melk uit de stallen der stokerij *De Kroon* een proefje kunnen nemen. Het nette gebouw, in den vorm van een Zwitsersch huisje, dat door de Antwerpsche melkinrichting nabij de Bondsbakkerij opgericht was, is door duizenden en duizenden bezocht geweest. Uiterst zuiver, ja met eene zekere soort van pracht, stonden de bonte, glanzende koeien daar gestald, wier versche en warme melk door frissche Antwerpsche meisjes, in Kempische boerinnekens uitgedost, van den morgen tot den avond onafgebroken verkocht werd.

Het huis Bal en Cie heeft er aan gehouden op de Tentoonstelling eene plaats in te nemen, die op de hoogte was zijner welgevestigde faam in binnen- en buitenland. Het heeft, evenals de alomgekende firma's Vanden Bergh en Meeus, den zoo belangrijken Antwerpschen nijverheidstak der geneverstokerij waardig vertegenwoordigd, en het eerediploma, dat aan de heeren Bal en Cie door den Jury gestemd werd, is voorzeker eene der bestverdiende belooningen der gansche Tentoonstelling.

De jachten op zee.

In de meeste gevallen is er geen bijzonder gevaar bij de visscherstochten, maar anders is het gelegen als wij het oog slaan op de uitrustingen, ondernomen ten behoeve van hetgeen men niet korter kan aanduiden dan onder den naam van jachten op zee. Onder deze even stoute als gevaarvolle tochten tegen de reuzen der zee verdienen vooral die op de robben en walvisschen bijzonder onze aandacht. Op deze maakt de mensch jacht uit hoofde van het nut dat hij er van trekken kan. Zij zijn het wildbraad der zee, en om ze te bemachtigen zijn moed en koenheid, behendigheid en grootsche toebereidselen noodig. Maar hij heeft ook op zee te strijden met mededingers, die hem den buit van angel en vischnet betwisten, en aan deze verklaart hij den oorlog, niet omdat hij iets heeft aan de prooi zelve, maar alleen om den vijand te dooden. Hiertoe behoort in de eerste plaats de vraatgierige haai, die bij den zeeman nog meer gehaat dan gevreesd is. Dagen lang zwemt dit ondier in het zog van het schip en verslindt den afval van tafel en kombuis, die over boord geworpen wordt, maar ook den matroos, die het ongeluk heeft in zee te vallen, ja, valt aan op de lijken, die men aan den schoot der golven toevertrouwt, en verslindt ze voor de oogen der treurenden. De zeelieden laten dan ook geene gelegenheid voorbijgaan om zich meester te maken

van dien ongenoodigden begeleider van het schip. Een ooggetuige beschrijft eene jacht op zulk een menschenverslinder aldus: ‘Wij hadden een haak, met een stuk spek als aas daaraan, aan eene ketting in zee nedergelaten. Dadelijk schoot een haai daarop los en binnen weinige oogenblikken was alles verslonden, spek en haak tot aan de ketting toe. Hij wilde zich nu weg pakken, maar de haak hechtte zich zoo vast in zijn slokdarm, dat een bloedstroom de golven kleurde. Op alle mogelijke wijze trachtte hij zich te bevrijden; eindelijk dook hij loodrecht in de diepte en bleef zoolang onder water, totdat de pijn hem opnieuw naar boven dreef; vervolgens beschreef hij een boog zoover als de ketting zulks veroorloofde. Alles tevergeefs! Langzamerhand werden zijne pogingen minder en zwakker en men heesch hem aan den boom op, die over het dek uitsteekt. Toen de haai daar zoo in de lucht zweefde, begon hij op nieuw zijne pogingen tot bevrijding. Hevig sloeg hij met den staart heen en weder en wrong het 16 voet lange lichaam in de wanhopigste bochten naar alle kanten, terwijl het bloed bij stroomen nedervloeide en zijn gapende muil naar ons was heengericht. Toen hij gedurende twee uren zoo gesparteld had en daarna stil geworden was, beproefde men hem op het dek te brengen. Dit was eene onvoorzichtigheid, want nauwelijks had het dier een steunpunt gevonden, of het dreef met de vreeselijke slagen van zijn staart alles uit zijne nabijheid. Maar nu was ook zijne levenskracht gebroken; een laatste slag, een krampachtig trekken, en daarna de rust des doods. Men naderde om hem nauwkeurig in oogenschouw te nemen. Die wraakgierige oogen, die vreeselijke kaken, die verschrikkelijke tanden - zelfs dood leverde dit monster, de hyena der zee, nog den aanblik van een afschuwelijk en vraatzuchtig schouwspel op. De matrozen sneden den visch open en namen er eenige stukken uit om ze voor hunnen maaltijd te gebruiken; het overige kreeg de zee terug, als buit voor eenen anderen haai.’ De haai wordt altijd op deze wijze gevangen; alleen bindt men de ketting aan een stuk hout, om het spek beter aan de oppervlakte, waar hij zich ophoudt, te doen blijven. - Hij wordt steeds vergezeld door eenige vischjes, loodsjes genaamd, en moet, om het aas te grijpen, zich geheel omkeeren, daar zijn bek zich aan den onderkant bevindt.

De gehate haai bewoont meest de zeeën der warme aardgordels, terwijl robben en eigenlijke walvisschen, het gezochte groote wild der waterjachtbaan, zich in de nabijheid der polen ophouden. Aldaar erlangen zij die verbazende hoeveelheid spek, welke hun een zoo uitnemend behoedmiddel tegen de koude is. De poolzeeën zijn het uitgezochte jachtveld op zeehonden, walrussen en walvisschen; doch deze behooren, gelijk bekend is, niet tot het geslacht der visschen, maar tot dat der zoogdieren, de eerste als kust-, de laatste als eigenlijke waterdieren, maar allen onderscheiden zich door eenen grooten rijkdom van spek, die den zoogenaamden vischtraan oplevert, en ter wille waarvan jaarlijks duizenden schepen uitloopen en alle gevaren en angsten van een den menschen vijandig klimaat trotseeren.

De zeehond bevindt zich aan de kusten van elk land, in de warmste en koudste streken, maar de voornaamste vangst vindt men op de noordelijke kusten en de oevers der eilanden in den Grooten oceaan. Ontzaggelijke ijsvelden drijven naar Newfoundland en daarop millioenen robben, tot wier vangst in Maart meer dan 300 schepen van de Oostkust van het eiland uitloopen. Binnen weinige weken zijn er ongeveer 300,000 dezer dieren gedood, waarvan men de huid met het spek afneemt, terwijl men het overige voor vossen, wolven en beren liggen laat. Met Mei keeren de schepen terug; het vet wordt dadelijk van de huid geschrapt en in tobben aan de zon blootgesteld, waar het in 3-5 weken in traan verandert, waarvan men jaarlijks 3 tot 4000 tonnen wint. Met de vangst der zeehonden houden hoofdzakelijk de

Engelschen zich bezig, zoowel als de bewoners der Noordpool-eilanden en kusten, welke laatste zich voor hun dagelijksch onderhoud met den zeehond moeten vergenoegen. Men kan met geene mogelijkheid bepalen hoevele van deze dieren door hen gedood worden; de jacht zelve geschiedt op verschillende wijzen. Men verrast de zeehonden in hunnen slaap en slaat ze dan met knodsen dood of doorsteekt ze met spiesen; men zoekt hunne holen in het ijs op en doorsteekt ze, zoodra ze er uit komen met harpoenen, waaraan zich riemen bevinden om ze te kunnen vasthouden; men schiet ze met geweren, snijdt hun den

weg door netten af, wanneer zij eene rivier zijn opgegaan, en vervolgt ze dan met booten. Of men doet als eenige Noordsche volkeren, vermomt zich in een zeehondevel, nadert hen langzaam tegen den wind in en velt ze vervolgens met knodsen of spiesen.

DE ARME-ZONDAARSKLOK TE BRESLAU.

In de zuidelijke zeeën voeren de Amerikanen, de Britsche kolonisten in Australië en de Engelsche schepen tegen den zeehond eenen onophoudelijken verdelgingsoorlog, die in het jaar 1775 ten gevolge der mededeelingen van Cook eenen aanvang nam. Voornamelijk zijn het de Falklands-eilanden, de kusten van Nieuw-Zeeland, Zuid-Georgië, Nieuw-Zuid-Schetland, Palmersland, de zuidelijke deelen der Sandwich-eilanden en anderen, waar honderdduizenden robben gedood worden. Reeds in het jaar 1778 brachten de scheepvaarders meer dan 40,000 zeehondevellen, van 1791-1792 jaarlijks 350,000 ter waarde van 3 millioen gulden aan. Welke vreeselijke moordtooneelen onder deze dieren somtijds aangericht worden,

toont de met bewijzen gestaafde opgave, dat in April 1826 de slechts uit 18 personen bestaande manschap van een schip op een enkelen dag 1138 en in vijf dagen meer dan 3070 zeehonden doodde.

De walrusvangst is niet minder aanzienlijk. In het jaar 1788 bracht men 2800 ton walrustraan tot eene waarde van een half millioen

GEZICHTEN AAN DE ZUIDERZEE, NAAR W.W. MAY.
1. De toren aan de haven te Hoorn.
2. De haven van Enkhuizen.
3. Op den IJsel bij Kampen.
4. De uitmonding van den IJsel in de Zuiderzee.
5. Urker visschers.
6. Geladen schuit op den IJsel.
7. De haven van Amsterdam.
8. Een landgezicht bij Amsterdam.
9. Veer op den Amstel.

gulden uit de zuidelijke zeeën naar Engeland; in 1810 meer dan 6000 ton, die bijna twee millioen waard waren, en sedert 1819 is deze som jaarlijks dezelfde gebleven. In eenen even grooten omvang wordt de jacht in het Noorden gedreven door de bewoners dier streken, die het vleesch van dit dier eten, met het vel hutten en booten overtrekken of daaruit gordels en riemen snijden en van het spek traan koken. De scheepvaarders oefenen evenwel die vangst alleen uit om den traan.

De walrus heeft eene vrij aanzienlijke grootte, daar hij eene lengte van 18-20 voet en een gewicht van 1400-2000 pond bereiken kan. Aan hals en borst is hij zeer dik, maar van achteren neemt hij langzamerhand af. De dikke huid is rimpelig, zwart van kleur en hier en daar met korte, geelachtig bruine haren bedekt. Van de overige tot het robbengeslacht behoorende dieren onderscheiden hem hoofdzakelijk de twee 10-20 duim lange, sterke, eenigszins gekromde slagtanden, welke het bovenste gedeelte van den snuit gewoonlijk zoo naar boven drijven, dat deze in het oog loopend dik en stomp schijnt en de neusgaten geheel naar boven gekeerd staan. De muil is met dikke, borstelige, eene handspan lange haren omgeven; de oorkleppen ontbreken en de oogen zijn schitterend. Goedaardig van natuur kan hij, wanneer hij wordt aangevallen, een ontzaglijke vijand worden. Daarom is het vangen niet zonder gevaar. Daargelaten dat de drijvende ijsschollen, waarop deze dieren het liefst hun verblijf houden, door stooten aan schip of boot verderf of ondergang kunnen berokkenen, zoo lokt ook, daar de walrussen zich gewoonlijk in kudden ophouden, de aanval op een hunner al de anderen tot verdediging uit. In zulke gevallen verzamelen zij zich dikwijls rondom den boot, wanneer de aanval geschiedt, doorboren de planken met hunne slagtanden en heffen zich somtijds in weerwil van den nadrukkelijksten tegenstand der manschappen tot boven den rand van den boot en dreigen hem om te werpen.

Bij de eerste expeditie van den ongelukkigen, beroemden zeevaarder Sir John Franklin werden de beide schepen Dorothea en Trent op de hoogte van Prins Karels-eiland 30 dagen door het ijs vast ingesloten. In deze gedwongen werkeloosheid, waarin de manschap zich bevond, hadden zij geene andere uitspanning dan die, welke hun de beren en robben, de eenige bewoners dezer streken, verschaften. ‘Op eenen schoonen avond, toen de zee open begon te worden, bespeurde de manschap van de Trent op de ijsbanken talrijke kudden walrussen, elk van meer dan honderd, welke volgens gewoonte na allerlei sprongen insliepen. Men verzocht den kommandant der brik om vergunning, jacht op hen te maken. Hij gaf die. Oogenblikkelijk stegen een aantal officieren en matrozen in eenen wel uitgerusten boot. Zij naderden eene fraaie kudde, die zij reeds als eenen wissen buit beschouwden toen deze dieren, opmerkzaam geworden, in allerijl zich naar den rand der ijsvelden begaven en in zee doken. Eene andere kudde was evenwel zoo druk bezig met spelen, dat zij omringd was eer zij er op lette. Bij het eerste geweerschot spoedden de verschrikte dieren zich met zooveel onstuimigheid naar het water, dat zij bijna alle personen, die zich daar geplaatst hadden om hun den weg te versperren, omverwierpen. Men ging in den boot om hen te vervolgen, maar in hun element gekomen, verwisselden de walrussen van rol, en werden nu op hunne beurt aanvallers. Ieder oogenblik kwamen er opnieuw dieren uit het water te voorschijn, die onder een woest gebrul op den boot aanvielen. Met behulp hunner slagtanden trachtten zij zich aan den boord vast te klampen, terwijl anderen onder den boot zwommen en dien poogden om te werpen. Een der sterkste dieren scheen den aanval te besturen, en daarom richtten de matrozen

hoofdzakelijk tegen dezen hunnen tegenweer. Hoewel van alle kanten door de scherpe scheepsbijlen getroffen en met een hagel van walvischharpoenen bedekt, liet hij zich toch niet verdrijven, maar zette den strijd met toenemende woede voort. De aanvallers waren zoo talrijk en namen zoozeer toe, dat de matrozen geen tijd hadden om hunne geweren te laden. Alleen de bottelier had gelukkig zijn geweer geladen; hij richtte de tromp op den muil des aanvoerders en drukte los. Doodelijk getroffen viel de walrus achterover en de anderen lieten oogenblikkelijk hunnen aanval varen. In een oogenblik waren zij onder het water verdwenen. Er behoeft niet bijgevoegd te worden, dat men van andere aanvallen afzag.'

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Luisterend richtte hij het hoofd op.

De deur werd geopend, zware voetstappen naderden de kamer, de deur ging open en een groote, zwaarlijvige man kwam binnen.

De mannen schenen oude bekenden te zijn; zij knikten elkander toe, en zonder een woord te spreken, wierp de dikke zich op een stoel, die onder zijn last kraakte.

'Welnu?' vroeg de eerstgekomene na eene poos en in de Duitsche taal.

'Welnu?' herhaalde de dikke verdrietig, 'hebt gij, voor den duivel, naar het schijnt, ondanks uwe fijne kleeding geen geluk gehad, hoe kunt gij dan iets beters van mij verwachten, die er in verhouding met u als een bedelaar uitzie?' En hij wees met ergernis op zijn ontegenzeggelijk tamelijk kale plunje.

'Wees toch niet zoo onbillijk, Jungblut,' vermaande deze, 'ik kan de ganzen toch niet bij de haren medesleepen. Wat duivel, die zotskappen zijn zoo drommels wantrouwig geworden, dat ik er geen een, die mij kent, tot spelen verlokken kan. Anderen mijden mij eveneens op eene in het oog vallende wijze.'

'Zij vertrouwen den Franschen graaf niet meer,' merkte Jungblut spottend aan. 'Het karakter van edelman gaat uwe krachten eenigszins te boven, Müntz, verlaat u daarop; de zwendelarij is bekend en kan ons maar al te spoedig de politie op den hals halen.'

Müntz wierp een snellen blik, een blik, waaruit onderdrukte haat sprak, op zijn waardigen makker, die met zijn opgeblazen, gemeen en onbeschoft gelaat inderdaad niets innemends bezat.

'Zijt gij dan door satan weer begunstigd geworden?' vroeg hij loerend.

'Zoo, zoo!' antwoordde Jungblut, die er behagen in scheen te scheppen om Müntz te tergen.

De Franschmam stootte een vloek uit en riep ongeduldig: 'Als gij niet spreken wilt, houd dan den mond dicht!'

Jungblut lachte.

'Ik heb bijna lust uw raad te volgen, wat u niet bijzonder van pas zou komen.'

Müntz haalde minachtend de schouders op.

'Zie mij zoo minachtend aan als gij maar wilt,' ging Jungblut bedaard voort, 'wat mij niet beletten zal u te zeggen, dat ik, terwijl gij als eene pauw fier rondliept en u door alle meisjes deed bewonderen, ongemerkt, en wat meer zegt, voor onze veiligheid gewaakt hebt.'

'Gij voor onze veiligheid waken! wat praat gij daar voor zotteklap?' vroeg Müntz met een schamperen lach.

‘Daaraan kan men u kennen,’ riep Jungblut. ‘Welk eene dwaze ijdelheid! Gij alléén kunt geslepen zijn. Maar ik heb u slechts vier woorden te zeggen en gij zult weldra uit een anderen toon zingen.’

‘En deze vier tooverwoorden, toovenaar, luiden?...’ grijnslachte Müntz nog steeds honende.

Zijn makker boog zich een weinig naar hem voorover en sprak op volkomen bedaarden, halfluiden toon: ‘Ik heb Bachmann gezien.’

Met een uitroep, waarin verbazing en schrik met elkander vermengd waren, sprong de Franschman op.

‘Onmogelijk!’ riep hij, Jungblut onthutst aanstarend.

‘Ik wist wel, dat gij een weinig ontstellen zoudt en verwachtte uw “onmogelijk!” hetgeen evenwel aan de zaak niets verandert.’

‘Bachmann in vrijheid, het is ongelooflijk. Gij moet u vergist hebben!’ meende Müntz.

‘Herstel u, kom toch tot u zelven!’ spotte Jungblut, ‘schep wat adem en gewen u intusschen toch maar aan de gedachte, binnenkort met Bachmann een vriendschappelijken handdruk te wisselen, want zoo waar als gij daar staat, heb ik hem heden levend op de straat gezien.’

‘Maar zijn tijd is niet om; hij is dus ontvlucht en moet even hard oppassen als wij om niet door de politie ontdekt en aangehouden te worden.’

‘Gij beeldt u ongemeen veel op uwe geslepenheid in en vele jaren lang hebt gij met uw doorzicht en uw overleg gepraald en den heer gespeeld, doch nu zijt gij op den keper beschouwd tamelijk dom; ja, dom en lafhartig,’ herhaalde Jungblut, toen Müntz hem in de rede wilde vallen, ‘want anders zoudt gij niet zulk een heidensch angstgeschreeuw aanheffen. Klaarblijkelijk hebt gij niet lang genoeg hier gewoond om te weten, dat een misdadiger, ingeval hij den zachtzinnige en den huichelaar speelt en den aalmoezenier der gevangenis door zijn galgenberouw weet te verschalken, dikwijls vele jaren voor den afloop van zijn straftijd op vrije voeten gesteld wordt. Men noemt zulks een *ticket of leave.* - Ik heb dat thema bestudeerd,’ voegde Jungblut er grijnzend bij, ‘en raad u hetzelfde te doen.’

‘Inderdaad, ik herinner het mij,’ morde Müntz, naar den grond starende.

‘Des te beter. Als ik nu mijn ouden vriend zag, vielen mij terstond onze met hem uitgevoerde grappen in. Ik zeide bij mij zelven, dat deze kerel, dien wij tot zondenbok van onze vervalschingen gemaakt hebben, verduiveld weinig genegenheid voor ons moet voeden. Ik herinner mij inzonderheid de leelijke grimassen, die hij maakte, toen hij tengevolge van eenige behendige valsche eeden onzerzijds wegens wisselvervalschingen tot tien jaar tuchthuisstraf veroordeeld werd en ons een tamelijk vijandigen blik toewierp, en u inzonderheid de verzekering gaf, dat hij u, ingeval hij terugkeerde, het leven benemen zou. En, voor den duivel, hij zag er uit, alsof hij het meende.’

Müntz huiverde onwillekeurig.

‘Gij schijnt te vergeten, dat hij zich daarop tot u wendde en u den moordenaar zijner kinderen noemde.’

‘Bah! de oude jongen vergiste zich toch in ieder geval. Zoodra ik hem hier zag, kwam ik natuurlijk tot het besluit, dat hij weder rondom het huis van den ouden kwaker sloop om zijne dochter te zien, die op zekeren keer uwe begeerlijkheid had opgewekt en die gij wenschtet te ontvoeren, tot welke domheid ik ezelachtig genoeg was om u de behulpzame hand te bieden, hetzij dan om bijzondere redenen, waarover ik heden lach. Ik volgde hem derhalve, en inderdaad, de domkop sloop om het huis

als een vos, die eene gans wil stelen. Nadat ik mij genoegzaam van zijn voornemen overtuigd had, hield ik het voor geraden om heen te gaan. De vraag is nu, wat staat ons te doen? Zoo veel is zeker, dat het hier voor ons niet meer pluis is. Ik heb een plan dat ik rijpelijk overwogen heb, welks ontvoering niet zwaar is en dat ons uit de klem kan redden.'

'Welk plan, laat hooren!' riep de Franschman, op wiens gemoed de tijding, dat Bachmann in zijne nabijheid was, een diepen indruk gemaakt had.

'Ik dacht wel dat gij thans de leiding aan mij zoudt overlaten. Sinds uwe zwendelarij van zoogenaamd aanzienlijk koopman zulk een jammerlijk einde genomen heeft en gij u op het spelen hebt toegelegd, hebt gij geene gelegenheid meer gehad, uwe onvergelijkelijke en ongeëvenaarde behendigheid te toonen.'

‘Babbel toch niet als een oud wijf, maar verklaar u!’ riep Müntz woedend.

‘De oude kerel, de kwaker, heeft veel geld in huis,’ ging Jungblut, zonder op Müntz acht te geven, voort. ‘Om die reden, Müntz, afgedankte edele graaf, maken wij ons van dit Californië meester en verlichten den man van den last, die hem drukt. Hebben wij het geld, dan maken wij ons ijlings uit de voeten.’

‘Maar hoe, Jungblut, hoe wilt gij het aanleggen? Gij weet, hoe goed het huis bewaakt is, hoe de oude kerel er behalve den Newfoundlander nog een doghond op na houdt, die een binnendringen tamelijk moeielijk maken.’

Jungblut lachte grijnzend. ‘Ik heb al die moeielijkheden overwogen, doch mijn plan komt ze alle te boven. Luister maar eens.’ En dicht op Müntz toetredende, fluisterde hij hem eenige woorden in het oor.

Müntz stiet een kreet van de grootste verrassing uit. ‘Een koen en gevaarlijk plan, Jungblut.’

‘Zonder twijfel, maar een dat gelukken zal!’

‘Laat ons aan het werk gaan,’ riep Müntz in koortsachtige opgewondenheid uit, ‘ditmaal moet het slagen, dewijl het onze laatste kans is!’

XVII.

Twee jongelieden zaten ter zelfder tijd in de eetzaal van het hotel ‘*Prince of Wales*’ in Brighton. Zij hadden juist gedaan met eten en waren thans bezig met het ledigen van eene flesch portwijn.

‘Gij zijt waarlijk een gelukskind,’ zeide, zich in een stoel achterover werpende, een hunner, een jonkman met eene bruine gelaatskleur en Oostersche trekken, op eenigszins hoogmoedigen toon: ‘Gij valt uit den hemel, gij verovert stormenderhand het hart van den oude, gij wordt met gewichtige zendingen belast, kortom, Bachmann, gij zijt een gunsteling der fortuin, op wien men afgunstig zou kunnen wezen.’

‘Gij hebt er waarlijk geen reden toe,’ antwoordde Hugo, den spot, die in de woorden van den Indiër opgesloten lag, vattende, ‘en zijt, naar ik meen, tamelijk goed met uw standpunt in het leven tevreden.’

‘Tevreden, wie zegt u dat?’ vroeg de Indiër eenigszins heftig, terwijl hij zijne doordringende zwarte oogen met eene zonderlinge uitdrukking op Hugo vestigde. ‘Waarom, vraag ik u, moet ik wel zoo tevreden zijn?’

‘Gij doet mij daar eene vraag, die ik, naar ik vrees, niet tot uw genoegen beantwoorden kan, daar mij zulks, indien ik het beproefde, tot vele en misschien valsche veronderstellingen voeren kon.’

‘Gij verstaat met uwe Duitsche kalmte uitmuntend de kunst om goed te antwoorden.’

‘Duitsche kalmte ware menigeen toe te wenschen,’ antwoordde Hugo koel.

Zonder te antwoorden vulde de Indiër zwijgend zijn glas en ledigde het in een teug.

‘Dat is voortreffelijke Xerès,’ zeide hij, ‘ik drink hem gaarne, en inderdaad, men heeft in dit land van nevel en afwisselende weersgesteldheid ook wel noodig zijn bloed warm te houden.’

‘Het verschil van klimaat tusschen uw geboorteland en Engeland moet inderdaad zeer groot zijn.’

‘Gij hebt gelijk, een verschil als tusschen nacht en dag,’ antwoordde Dadabhai langzaam; ‘en ik kan u verzekeren, dat gij het spoedig gewaar zoudt worden.’

‘Ik heb toch in het geheel geen lust om naar de Indiën te gaan.’

‘Niet? Welnu! dan toont gij daarmede uw slechten smaak. Gij spreekt van dingen, die gij niet kent. Gij minacht mijn vaderland, het heerlijkste land van de wereld, een land, waarin de weelderigste plantengroei heerscht, een land, dat de bakermat uwer beschaving is en voor elken Europeaan het bekoorlijke van het wonderbare bezit. Ik verlang er naar terug.’

‘Indien zulk een wensch u werkelijk ernst is, kunt gij dien gemakkelijk bevredigen,’ hernam Hugo met koele hoffelijkheid.

‘Ongetwijfeld!’ antwoordde de Indiër op scherpen toon; ‘doch laat ons van iets anders spreken. Gij gelooft dus, dat Mr. Russel hier morgen zal aankomen?’

‘Ik kan u slechts herhalen, dat ik bij mijne aankomst van Hamburg, twee dagen geleden, van Mr. Dawson nog acht dagen verlof kreeg, terwijl hij mij in den loop van het gesprek mededeelde, dat Mr. Russel waarschijnlijk binnen eenige dagen in Brighton zou komen. Daar ik nu de plaats nooit gezien, maar er veel van gehoord had, besloot ik mijn vrijen tijd hier door te brengen. Ik ontmoette u, gij noodigt mij uit om gezamenlijk met u te dineeren, en dat is alles.’

‘Zal miss Russel haren vader vergezellen? Hebt gij daarvan misschien iets vernomen?’

Hugo deed eene geweldige poging om bedaard te schijnen, doch hij voelde dat hem onder den doordringenden blik van den Indiër het bloed naar de wangen steeg.

‘Gij schijnt er niet aan te denken dat ik mij niet gelijk gij op de vriendschap der familie beroemen kan,’ antwoordde hij.

‘Het is onnoodig mij daaraan te herinneren,’ riep de Indiër, Hugo nog steeds met een loerenden blik beschouwende; ‘waarvan zou ik wel meer overtuigd kunnen zijn dan van het onderscheid dat tusschen ons bestaat, doch...’

‘Er bestaat ontegenzeggelijk een in het oogvallend, voor iedereen zichtbaar onderscheid tusschen ons,’ viel Hugo hem gekrenkt, doch op bedaarden toon in de rede, ‘daar ik tot het Caucasische en gij tot het Indische ras behoor.’

Een onheilspellend vuur schoot uit de oogen van den Oosterling; hij scheen op het punt een heftig antwoord te geven, doch eene geheime gedachte dreef hem aan met gemaakte ongedwongenheid en een lach, welke in Hugo een gevoel van afkeer verwekte, te zeggen: ‘Hoe het ook zij, het ware in ieder geval aangenamer geweest, miss Russel hier te ontmoeten, in haar gezelschap de verveling te verdrijven en zich in hare lachjes te verkwikken.’

Ondanks zijne geweldige inspanning, om bedaard te schijnen tegenover dezen zoo oprecht door hem verfoeiden man, wiens uitnoodiging om met hem te dineeren, hij slechts aangenomen had uit vrees van onbeleefd te schijnen, ondanks dit goede voornemen was hij niet in staat de woorden terug te houden: ‘Misschien zou de jonge dame u minder toelachen dan gij u wel verbeeldt.’

‘En waarom niet? Kent gij misschien eene reden, welke dit beletten zou?’ riep Dadabhai, en een scherpen blik op Hugo slaande, voegde hij er bij: ‘Wacht slechts eenige maanden, en gij zult hooren, dat de schoone erfdochter er in bewilligd heeft mijn naam, die in mijn vaderland een trotschen klank heeft, aan te nemen.’

Hugo beschouwde vol inwendige onderdrukte gramschap dien terugstuitenden, hoogmoedigen Oosterling, terwijl zijne handen jeukten om hem tegen den grond te slaan.

De Indiër scheen zijne gedachten te raden en sprak, zijn glas vullende, en hem met een honenden blik aanziende: ‘Doch laat ons van een onderwerp afstappen, dat u onverschillig zijn moet. Wat denkt gij van een rijtoer? Gij hebt toch paardrijden geleerd?’

‘Ik had daartoe geene gelegenheid!’ antwoordde Hugo kortaf.

‘Waarlijk? dat is wel jammer! In dat geval sla ik u eene wandeling voor!’

‘Ik dank u voor uwe uitnoodiging; verschillende aangelegenheden noodzaken mij, mij het verdere genoegen van uw gezelschap te moeten ontzeggen.’

‘Ongetwijfeld zaken van zeer veel gewicht, die geen uitstel lijden, het doet mij van harte leed,’ hernam Dadabhai met spottende hoffelijkheid.

Hugo stond op. Nadat hij zijne rekening vereffend had, groette hij den Indiër, die hem voorstelde den volgenden ochtend wederom gezamenlijk te ontbijten, hetwelk Hugo ontwijkend beantwoordde.

Hij ademde vrijer, toen hij, van het bijzijn van dien gehaten mensch ontslagen, zich op de straat bevond. Noch gewichtige, noch ongewichtige aangelegenheden eischten elders zijne tegenwoordigheid, maar alleen de overtuiging, dat de woorden en de onverwachte, vriendschappelijke houding van Dadabhai hem in toorn zouden kunnen doen ontsteken en wellicht tot onvoorzichtige uitingen over Grace vervoeren, bewoog hem zich te verwijderen. Hij vreesde en terecht, dat de Indiër, die anders zoo terugstootend en hoogmoedig was, door ijverzucht aangedreven, waartoe de aanleiding hem overigens onbegrijpelijk was, onder het mom der vriendelijkheid beproefd had hem in een onbewaakt oogenblik uit te hooren, hetgeen hem echter niet gelukt was.

Onverschillig ging hij de Marine-parade langs, te zeer met zijne gedachten bezig om rondom zich heen te zien; had hij het gedaan, dan zou hij op eenigen afstand de gestalte van den Indiër ontdekt hebben, die, door hevige ijverzucht geplaagd, besloten had hem na te sluipen en geen zijner bewegingen uit het oog te verliezen.

Hugo had intusschen de stad verlaten. Reeds begon de schemering aan al de voorwerpen, boomen en velden, eene onzekere gedaante te verleenen, toen Hugo, vermoeid van het gaan, zich op het malsche gras liet nedervallen en behaaglijk zijne ledematen daarop uitstrekte. En terwijl hij op dezen zoelen zomeravond met gesloten oogen van Grace droomde, drong onwillekeurig het beeld van Therèse zich aan hem op, dat aanminnige, geestige gelaat met de donkere, zielvolle oogen, welke in zijn hart schenen te lezen. Zoo verliepen de uren.

Onmerkbaar sloten zich Hugo's oogen in den slaap, nog steeds door den in het duister van den nacht verborgen Indiër bespied, wiens wraakzuchtig hart thans de gunstige gelegenheid afwachtte, om een sinds lang opgevat, duivelachtig plan ten uitvoer te brengen....................

Twee donkere gedaanten slopen rondom het huis van den kwaker. Na een voorzichtig onderzoek traden zij in de duisternis terug en beraadslaagden fluisterend met elkander. De nachtwind droeg de slagen van de in het huis hangende klok tot hen over. Het sloeg tien uur. Wederom naderden de gestalten het huis. Zij slopen naar de zijde, waar eene soort van schuur tot berging van hout en kolen, benevens eenig stroo diende. Daarop haalde ieder hunner eene flesch uit den zak en wierp die met een krachtigen zwaai over den muur op de bergplaats. Een geraas als van gebroken glas, het blaffen van honden werd hoorbaar en ijlings verdwenen de gedaanten in het duister van den nacht.

XVIII.

Een gloeiend paar oogen rustte op het gelaat van den slapenden Hugo, een man boog zich over hem heen, een klein fleschje in de hand houdende; nu nam hij er den stop af, en grijnzend in zich zelven mompelende: 'Morgen zult gij er onkenbaar en afschuwwekkend uitzien,' was hij op het punt den inhoud daarvan op het aangezicht van den slaper uit te gieten, toen plotseling, zonder dat hij eenig gerucht vernomen had, eene zware hand zich op zijn arm legde en eene stem riep: 'Wat gaat gij beginnen?'

Verschrikt het fleschje latende vallen, keerde de aangesprokene zich om; de onverwachte aanwezigheid van een derde scheen hem van de spraak te berooven.

De nieuwaangekomene, een, voor zoover in de duisternis te onderscheiden was, bejaard, armoedig gekleed man, lette niet verder op hem, maar schudde Hugo krachtig. Deze sprong op, verbaasd de beide voor hem staande mannen aanstarende.

'Mr. Dadabhai,' riep hij verrast, van den eenen naar den anderen ziende.

'Kent gij dezen man?' vroeg de laatste, met een vreemden tongval, op den Indiër wijzende;

'ik kwam juist hier, toen hij op het punt stond uw aangezicht met den inhoud van een klein fleschje, dat hem ontvallen is, te begieten.'

'Gij vergist u,' stamelde Dadabhai, 'het bevatte brandy, die ik, daar gij bewusteloos scheent te zijn....'

Doch hij had geen tijd om te voleindigen. De zoo ter goeder ure verschenen man slaakte eensklaps een kreet van verrassing, ja van ontsteltenis.

'Ziet eens daar ginds!' riep hij, den arm uitstrekkend.

Hugo en Dadabhai keken in de aangewezen richting.

Een roodachtig schijnsel teekende zich duidelijk op den nachtelijken hemel af en scheen gestadig te vermeerderen.

'Er staat een huis in brand!' riep Hugo uit.

'Ja, en wel, naar ik vrees, een huis, wier bewoners ik ken en die nagenoeg allen hulpeloos zijn!' riep de oude man gejaagd uit; 'wij moeten ijlings hulp gaan bieden.'

En zonder op een antwoord te wachten, liep hij op de plek toe, waar de brand was uitgebroken, gevolgd door Hugo en Dadabhai, welke laatste misschien op de bij een brand gewoonlijk heerschende verwarring eenige hoop bouwde.

Na ongeveer tien minuten geloopen te hebben, hadden zij het huis bereikt, de vlammen sloegen reeds uit de eerste verdieping naar buiten en het achtergedeelte van het benedenhuis stond in brand. Een woedend hondengeblaf klonk in hunne ooren en Hugo meende menschelijk jammergeschrei te vernemen. Er scheen nog geene hulp opgedaagd te zijn om het vernielende element te bestrijden. Nu hadden zij het huis bereikt. Een oud, dun gekleed man, door eene bejaarde vrouw gevolgd, snelde op hen toe en riep vol vertwijfeling: 'Redt haar, redt haar!'

'Wie, man, wie?' riep de begeleider van den jongen man op onbeschrijfelijk angstigen toon, 'en waar is zij?'

'Mijne dochter, mijne Klara!' antwoordde de kwaker, handenwringende, 'daar op de eerste verdieping is hare slaapkamer!'

Aan een edel, heldhaftig gevoel gehoorgevende, wilde Hugo op den reeds in brand staanden trap toespringen, die naar de bovenverdieping voerde, doch zijn begeleider hield hem terug.

'Na mij, jongmensch, na mij!' riep hij; 'doch zou ik omkomen, neem dan mijne plaats in.'

En met eene heldhaftige verachting van alle gevaar, met eene onverschrokkenheid, die voor niets terugdeinsde, verdween hij in den rook. Op dit oogenblik ontwaarde Hugo de gedaante van een in een lang nachtgewaad gehuld jong meisje, dat het venster geopend had en met opgeheven armen luidkeels om hulp riep.

Bij het geluid dezer stem ontroerde Hugo en hij meende juist den man na te stormen, toen zich eensklaps een zonderling schouwspel aan zijne oogen vertoonde.

Een groote, zwaarlijvige man kwam uit het huis snellen, vertwijfelend met een dog worstelende, die zijne tanden in zijne lenden geslagen had en ze al dieper en dieper in het vleesch begroef, ondanks de vuistslagen, die de man met krachtige hand op zijn kop liet nederkomen. Met een akelig, hartverscheurend gekerm zonk de onbekende op den grond en het zou spoedig met hem gedaan geweest zijn, ware niet nog te rechter tijd de kwaker verschenen.

Ook Hugo schoot den ongelukkige ijlings te hulp, maar zonder de tusschenkomst van den kwaker, wien de dog toebehoorde, ware het hem niet mogelijk geweest het

woedende dier zijne prooi te doen loslaten, die bloedend en bewusteloos op den grond uitgestrekt lag.

Toen Hugo zijne oogen wederom op het venster richtte, was het meisje verdwenen. Door ontzetting bevangen bij de gedachte aan het haar dreigende gevaar, snelde hij ten tweede male op het huis toe; daar stormde met zwart aangezicht en verzengde haren, de man met het meisje in de armen den reeds brandenden trap af naar buiten in de open lucht. De felle gloed van den brand viel op Klara's bleek, lief gelaat, bij welks aanschouwing Hugo hevig ontroerde. Haar redder droeg haar buiten het bereik van het vuur, knielde naast haar op den grond en bedekte haar gelaat met kussen. Hij werd terstond door den kwaker en diens vrouw, door Hugo en Dadabhai omringd, die ten hoogste verwonderd zijne hartstochtelijke handelwijze aanschouwden.

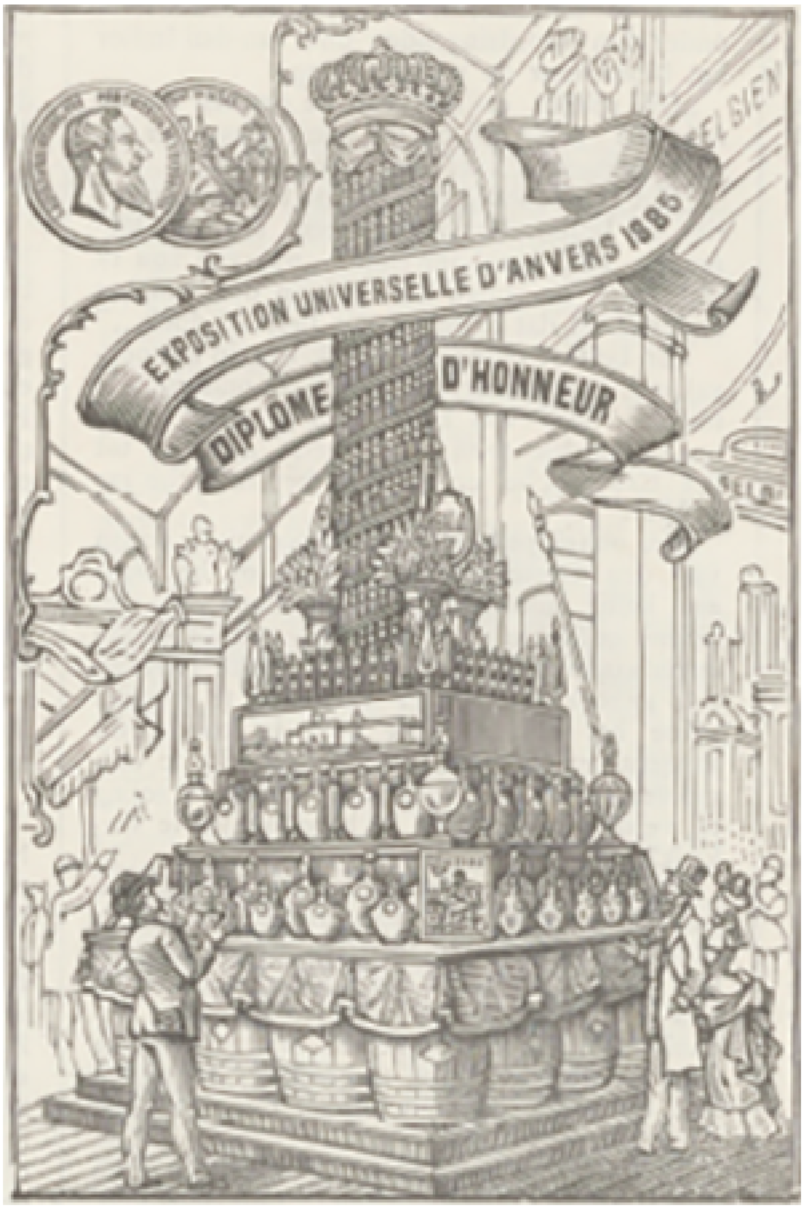

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN.
De uitstalling der Antwerpsche stokerij ‘De Kroon.’

Hugo's oogen vestigden zich als betooverd op zijn gelaat, oude herinneringen ontwaakten in hem; deze stem, deze gelijkenis, zou het mogelijk zijn?

De kwaker verzocht de mannen hem behulpzaam te zijn om nog zooveel mogelijk uit het brandende huis te redden. De onbekende legde Klara in de armen van de oude

kwakerin en voegde zich bij de overige mannen, die werkelooze toeschouwers moesten blijven van den steeds voortwoekerenden brand, welke alle binnendringen in het huis onmogelijk maakte.

En nog kwam er geene hulp opdagen!

Hugo bood aan die te gaan halen toen er plotseling wederom hondengehuil aan het achtergedeelte van het huis klonk; de mannen ijlden derwaarts, Klara's redder vooraan. Door een Newfoundlander vervolgd trachtte een man over het hek te klimmen, doch het dier was hem te vlug geweest en poogde hem terug te trekken.

‘Pitt! Pitt!’ riep de kwaker.

Met een vervaarlijken kreet was de redder van Klara op den vluchteling toegesprongen. Met een geweldigen ruk trok hij den man omlaag, terwijl Pitt met woedend gehuil zijne tanden in diens borst drukte.

Een akelig gekerm klonk door de lucht. De man deed bijna bovenmenschelijke pogingen om het dier van zijne borst af te rukken, doch tevergeefs.

De kwaker schoot ijlings toe en zijn arm om den hals van den hond slaande, mocht hij er in gelukken het dier te doen loslaten. Om den kwaker in zijne bewegingen niet te hinderen was de redder van Klara, hoewel hij den vluchteling scherp in het oog hield om alle verdere poging tot ontvluchten terstond te kunnen verhinderen, eenige schreden teruggegaan en had daarbij niet bemerkt, dat hij het brandende huis te dicht naderde; eensklaps bezweek het muurwerk en met donderend gekraak vielen balken en steenen neder ten deele den ongelukkigen, heldhaftigen redder bedekkende.

Zonder het gevaar te achten, zonder zich te bedenken, snelde Hugo, door den kwaker gevolgd, hem te hulp. Met koortsachtige krachtsinspanning slaagden zij er in hem van het puin te bevrijden en haalden hem bloedend te voorschijn.

‘Breng mij bij het meisje,’ lispelde de man met zwakke stem.

Zwijgend voldeed men aan zijn wensch.

Klara was reeds tot bewustzijn gekomen en toen men haar zeide, dat haren redder een ongeval overkomen was, berstte zij in tranen uit.

Nu verschenen eindelijk eenige brandspuiten uit Brighton ter plaatse van den brand, benevens politie, die op de aanklacht van den kwaker de beide door de honden vastgegrepen vreemden wegens brandstichting en diefstal de handboeien aanlegden.

Toen Klara's redder dit vernam, smeekte hij den kwaker de beide booswichten, vóór zij weggevoerd werden, hij hem te laten brengen, daar hij geloofde, dat zij hem inlichting konden geven omtrent eene voor hem hoogst gewichtige zaak.

Ten hoogste verbaasd voldeed de kwaker aan zijn verzoek. De beide met bloed bedekte kerels, wier wonden zoo goed mogelijk verbonden waren, werden bij den zwaar gekwetste gebracht, dien zij met boosaardige en woedende blikken beschouwden.

Het was een hoogst zonderling tafereel, dat zich aan de oogen der toeschouwers vertoonde.

Het in de armen der oude vrouw rustende, halfgekleede meisje, de half liggende gekwetste man, de beide eveneens deerlijk gehavende misdadigers, de verbaasde gezichten van Hugo en Dadabhai, de aandachtige, doch strakke gezichten der politieagenten, het brandende huis, het ruischen en sissen van het water der spuiten, de donkere gestalten der spuitgasten, dat alles vereenigde zich tot een geheel, dat een beklemmenden indruk maakte. Klara's en wellicht ook Hugo's redder richtte zich, naar het scheen onder groote smarten, een weinig op en zeide, de brandstichters aansprekende: ‘Gij weet, dat het met u gedaan is, en de waarheid u geene schade of voordeel meer kan aanbrengen. Toont derhalve, dat gijlieden, die mij zulk een

nameloos leed hebt toegevoegd, nog eenig menschelijk gevoel bezit en zegt mij, wat er van mijn zoon geworden is!'

De ellendelingen lachten grijnzend.

'Ik bezweer het u in Godsnaam,' ging de man gejaagd voort; 'mijn leven spoedt ten einde!'

'Wat gaat ons uw bengel van een jongen aan?' viel de groote, dikke kerel, in wien de lezer gewis reeds lang Jungblut en in den anderen Müntz herkend heeft, in het Engelsch uit; 'misschien zit hij op dit oogenblik in hetzelfde tuchthuis, waar gij pas vandaan gekomen zijt.'

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 16]

Antwerpen boven!

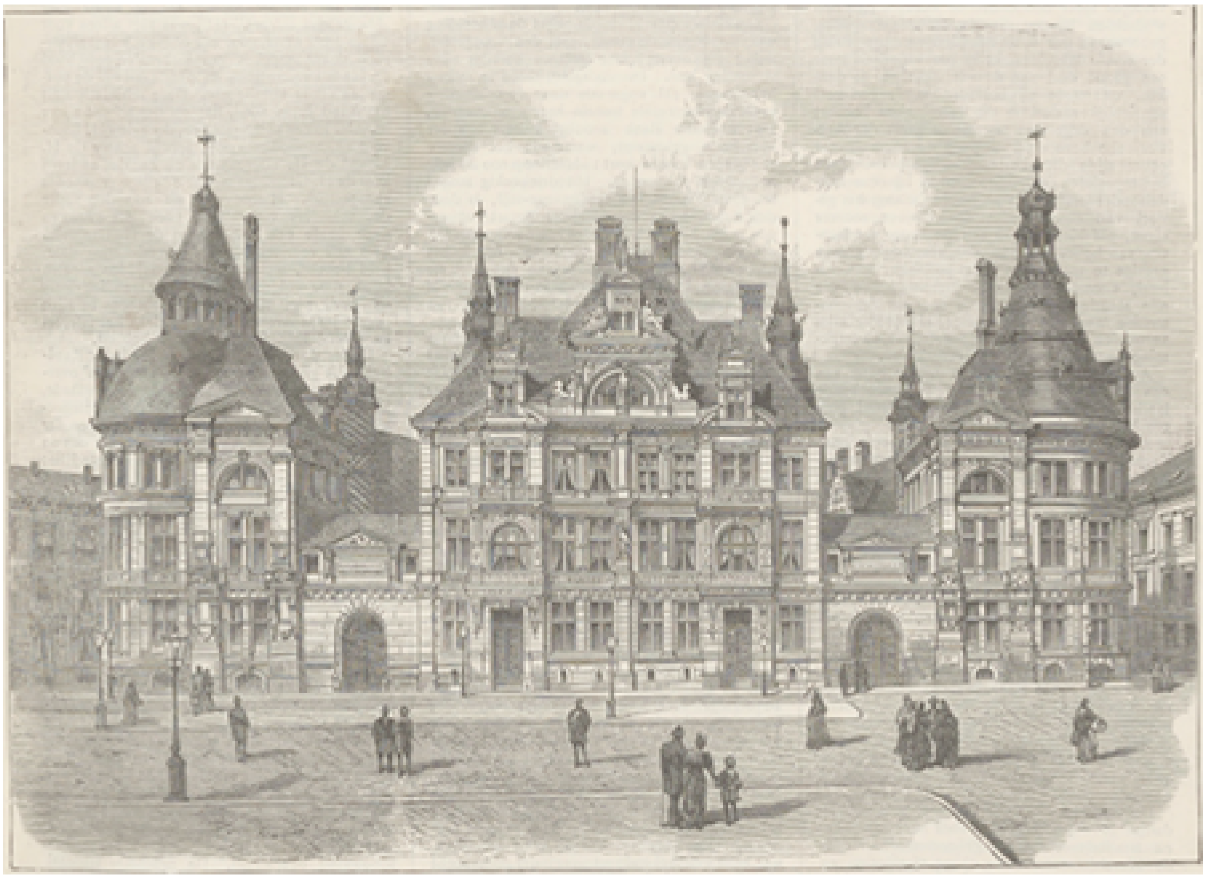

DE NATIONALE BANK TE ANTWERPEN.

Het jaar 1885 zal als een heugelijk, een gulden tijdstip in de geschiedenis van Antwerpen aangeteekend blijven. Met glans en schittering steeg dit jaar de zon op eener nieuwe en grootsche toekomst, die naar alle menschelijke berekeningen de Scheldestad voorbehouden is, en deze heerlijke dageraad was vreugde- en levenwekkend, vol lichttinteling, majesteit en vrede. In 1885 heeft Antwerpen niet alleen in feit den rang veroverd van hoofdstad onzes vaderlands, al is zij zulks dan ook niet bij naam, maar ook den titel van eerste haven des vastelands, eene hoedanigheid, die haar weldra tot wereldstad doen opwassen en haar in heuren krachtigen groei het vermogen geven zal om het krijgskleed te doen wegbarsten, dat haar tot nog toe omsluit.

Antwerpen boven! Als stad van ondernemingsgeest en eigen leven, als middenpunt van handels-, nijverheids- en kunstbeweging, als toongeefster van taal- en staatkundigen strijd, als erfgename der aloude Vlaamsche trouw en eerlijkheid, gastvrijheid, burgerdeugd en godsdienstzin.

Toen de nieuwe kaden en haveninrichtingen voltooid waren, door den snelaanwassenden bloei van Antwerpen's handel noodzakelijk geworden, kwam als van zelf het denkbeeld in den praktischen koopmansgeest op om de voordeelen dier

instellingen wereldkundig te maken. Van dit plan tot het ontwerpen eener algemeene Tentoonstelling, waar al de volkeren

de voortbrengsels van hunnen handel en hunne nijverheid heenzenden zouden, en die door vreemdelingen uit alle oorden zou bezocht worden, was maar een stap. Ook ligt de verdienste hier geenszins in de opvatting, zij ligt in de uitvoering. De inrichters der Wereldtentoonstelling hebben van eerst af hunne onderneming hoofdzakelijk beschouwd als eene handelszaak en die met zulken bewonderenswaardigen praktischen zin overwogen, berekend, aangevangen en met wijs beleid ten uitvoer gebracht, dat het dankbare Antwerpen hun met recht gezegd heeft: '*Wij vergeten uwe namen niet.*' De Wereldtentoonstelling onzer stad was als eene zinnebeeldige voorstelling, eene verheerlijking van het soliede *Huis van Antwerpen*, eene Pracht-Beurs, waar het goud bij honderdduizenden in- en uitvloeide om evenals in de Handels-Beurs rijke winsten af te werpen. Antwerpen heeft om zoo te zeggen schier alleen het geheele kapitaal gestort voor de onderneming benoodigd, en die met eigene hulpmiddelen tot zulk schitterend einde geleid. Wat het ontzaggelijke Parijs met zijne twee millioen zielen in 1876 niet vermocht, heeft Antwerpen met zijne tweehonderd duizend inwoners tot stand gekregen: zijne Wereldtentoonstelling met eene merkelijke winst gesloten. En tot diegenen, welke de onberedeneerde opmerking maken, dat de Wereldtentoonstelling van Antwerpen onbeduidend was in vergelijking van de laatstgehoudene Wereldmarkt van Frankrijks' hoofdstad, zullen wij de vraag richten wat Antwerpen niet zou hebben kunnen ten uitvoer brengen met de 30 millioen franks *déficit*, die de Parijsche Tentoonstelling van 1876 gelaten heeft? Bescheidene pracht, met eer betaald, verdient meer bewonderd te worden, dan den wijdschten luister, uit dwaze geldverspilling geboren. Maar is de benijdenswaardige uitslag der eerste Wereldmarkt in ons vaderland voor een groot deel aan de schranderheid te danken, waarmede zij bestuurd werd, een veel aanzienlijker deel in dit welgelukken behoort aan den degelijken en fieren geest der Antwerpsche bevolking. Begreep de beursman ter eener zijde dat alle staatkundige betwistingen buitengesloten moesten worden bij eene handelsonderneming van algemeen belang, het gevoel van eigenwaarde, den Sinjoor zoozeer eigen, gaf hier als van zelf de hooge verplichting van hoffelijkheid in, den vreemdeling geen getuige te maken van onze politieke verdeeldheid, evenals de trotsche ingenomenheid, die alle standen in Antwerpen voor de Tentoonstelling aan den dag legden, angstvallig alles vermijden deed, wat de vereerende onderneming zou hebben kunnen benadeelen.

Antwerpen boven! welde uit de borst van ons magistraat, dat met de andersdenkende landsoverheid broederlijk hand aan hand ging om het roemrijke werk te voltooien.

Antwerpen boven! weerklonk het in onze dagbladpers, die met eene onvolprezene belangloosheid, eenen onvermoeibaren ijver en eene bewonderenswaardige eensgezindheid gewrocht heeft om met hare machtige stem de Wereldtentoonstelling te dienen en te verheerlijken, en dat met terzijdestelling van alle persoonlijke veete, en eene stelselmatige onthouding van alle politieke besprekingen, die verbittering verwekken en eene eendracht breken mocht, zoo noodig tot bereiking van het betrachte doel.

Antwerpen boven! riepen allen onder den weldadigen invloed dier voorbeelden van hooger, en voor de eerste maal sinds ons heugt, leverde de Scheldestad zoolang het hartverblijdend schouwspel op eener bevolking, wier gemoed te zeer vervuld was met den roem en de grootheid harer geboortestad om nog plaats voor eenigen hartstocht van onedelen aard daarin te laten.

Dit tijdperk van vrede zal niet nalaten weldadige gevolgen te hebben voor het burgerlijke- en familieleven in onze geboortestad. Wel is de Wereldtentoonstelling thans afgeloopen en zal misschien - wat wij niet hopen - weldra geen spoor meer overblijven van den nijverheidstempel, die zes maanden lang onze trots en onze vreugde was, en toch zal van de plaats, waar hij eens oprees, een glans blijven opgaan, die niet alleen Antwerpen's naam in de oogen van den vreemdeling omstralen, maar ook nog lang eene mildere gemoedsstemming bij ons allen onderhouden zal. Niet zoo licht zal de weergalm verstorven zijn van den machtigen kreet, door duizenden hier als uit eene enkele borst aangeheven: *Antwerpen alleen*, *Antwerpen boven!*

Onze gravures.

Ons blad van heden is een echt Antwerpsch nummer. Bij den afloop der Wereldtentoonstelling hebben wij deze aflevering uitsluitend willen samenstellen met gezichten van de Rubensstad. Onze abonnenten uit het binnenland, die voorzeker meest allen ten minste eenmaal de Tentoonstelling en de stad Antwerpen dezen Zomer bezocht hebben, zullen ongetwijfeld met genoegen deze afbeeldingen, als herinneringen aan hun uitstapje naar de Scheldestad, ontvangen. Aan onze talrijke Antwerpsche inschrijvers zal het tegenwoordige nummer niet minder welkom zijn; ze zijn immers na den prachtigen afloop der Tentoonstelling zoozeer met gewettigde fierheid over hunne geboorteplaats vervuld, dat alles wat haar betreft hunne belangstelling gaande maakt. Voor hen kan de spreuk van den Griekschen wijsgeer nopens den mensch, thans meer dan op andere tijden in dezer voege gewijzigd worden: '*Ik ben Antwerpenaar*, *en niets wat mijne bakermat raakt kan mij onverschillig zijn!*'

Op de voorste bladzijde prijkt de afbeelding van de Nationale Bank, met den voorgrond, welke dit overschoone gebouw kort na zijne voltooiing had. Dit voorplan, thans in *square* herschapen, zal nogmaals door de oprichting eener monumentale fontein hervormd worden. De Nationale Bank is onbetwistbaar een der heerlijkste gebouwen, waarmede het nieuwe Antwerpen in een kort tijdsverloop zoo kwistig is bedeeld geworden. Dit driehoekig monument, in Vlaamschen renaissance-stijl, is door den Brusselschen bouwmeester Beyart ontworpsn, wien het een blijvenden roem schenken zal.

Onze middengravures verplaatsen ons in het hart van het oude Antwerpen, dat met de oprichting der nieuwe kaaien in de laatste vijf jaren insgelijks op vele plaatsen geheel van gedaante veranderd is.

Zoo staat het schilderachtige *Steen* thans geheel ontmanteld, als het eenige overblijfsel schier van het oude Burchtkwartier, en verbeidt in zijnen naakten en vervallen staat tot er over zijn lot beslist worde, want tot nog toe schijnt het behoud en de *restauratie* van dien eerwaardigen bouw nog volstrekt geene beslotene zaak. Wij hopen nogtans dat de kunstsmaak en de liefde tot de overleveringen der vaderstad ditmaal in Antwerpen boven alle stoffelijke beweegredenen gelden zullen en dat de oude Spaansche gevangenis voor ons en den nazaat zal gespaard worden.

Het roemruchtigste gebouw van Antwerpen, ja, van de beide Nederlanden, is voorzeker de grootsche kathedraal met haren vermaarden toren. Die ontzagwekkende tempel, door het vrome voorgeslacht opgericht ter eere der schutsvrouw van Antwerpen, is thans nog, evenals in vroegere eeuwen, het grootste aantrekkingspunt en de trots onzer uitzonderlijk katholieke bevolking. Meermaals bij groote kerkelijke feestgetijen is de reusachtige tempel te klein om de duizenden geloovigen te bevatten,

die door de zwaarbrommende klokken binnen zijne muren genoodigd worden. Dit was inzonderheid het geval bij de plechtige achtdaagsche betooging, dit jaar ter eere der Gods-Moeder in de hoofdkerk gevierd. De prachtige processie, ter gelegenheid van dit feest gehouden, was eene welsprekende getuigenis der godsvrucht van Antwerpen's bevolking en tevens van den diepen godsdienstzin des geheelen Belgischen volks, dat uit alle streken van den lande in ontelbare menigte toegestroomd was om den vermaarden uittocht te bewonderen. Het fijnbewerkt Gothische gestoelte, dat over eenige jaren op de koor der hoofdkerk geplaatst werd, is het uitgangspunt geweest van eene menigte kunstversieringen, welke thans het inwendige der kathedraal zulken prachtigen aanblik geven en waaronder de meesterlijke kruisweg van den Antwerpschen schilder Hendrickx en de keurige glasramen van het befaamde huis Stalins & Janssens voorzeker als de merkwaardigste mogen geteld worden. Ook tot de uiterlijke verfraaiing en herstelling van den volledigen grootschen indruk des gebouws wordt thans geijverd, door de opvolgendlijke afbraak der kleine huisjes, in vroegere tijden tegen de muren der hoofdkerk opgemetseld uit misplaatste bezuinigingszucht en met miskenning van alle kunstschoon.

Onze groote gravure geeft de kathedraal te aanschouwen langs de Groenplaats, het voormalige kerkhof, vanwaar zij zich in hare volle lengte vertoont en een voortreffelijken achtergrond vormt voor het standbeeld van Rubens, wiens geniaal penseel zoovele onvergelijkelijke meesterstukken der godsdienstige kunst op het doek tooverde.

Na de kathedraal is de St. Jacobs-kerk, met haar groot aantal rijkversierde kapellen en kunstige marmerwerken, ontegensprekelijk de schoonste kerk van Antwerpen. In den omgang van haar koor, juist achter het hoog-altaar, bevindt zich in eene kapel het graf van Pieter-Pauwel Rubens. De rustplaats des grooten Vlaamschen meesters, die in 1640 stierf, is bedekt met eenen steen, in 1755 aangebracht, waarvan het opschrift deze lofspraak bevat: '*non sui tantum saeculi sed et omnis aevi Apelles dici meruit.*' (Hij was niet alleen voor zijnen tijd, maar voor alle eeuwen.) Het altaarstuk dezer kapel is van Rubens' eigen hand en biedt ons, volgens de overlevering, de portretten zijner familie aan. Deze schilderij stelt het Kind Jezus voor, dat op den schoot zijner Moeder in een priëel gezeten, door den H. Bonaventura aanbeden wordt, terwijl achter de H. Maagd de H. Hieronymus en aan den anderen kant de H. Gregorius met drie heilige vrouwen is voorgesteld. Hieronymus nu zou den vader des schilders verbeelden, twee der vrouwen zijne beide echtgenooten en de H. Gregorius hem zelf voorstellen. Of de overlevering waarheid behelst, zullen we in het midden moeten laten, daar volgens sommigen de techniek dezer schilderij niet met die van Rubens in zijne laatste jaren overeenstemt en deze het tafereel toch eerst toen kan uitgevoerd hebben.

Onder de burgerlijke gebouwen is het Raadhuis niet alleen als zetelplaats van stads' overheid, maar ook voor zijne bouwkundige waarde, in de eerste plaats merkwaardig. Vertegenwoordigt de hoofdkerk ons het Antwerpen der middeleeuwen, het stadhuis verplaatst ons in de zestiende eeuw, toen de handelsstad het hoogste toppunt van bloei en rijkdom bereikt had en zelfs Venetië overtrof. Toenmaals gold Antwerpen voor de levendigste en heerlijkste stad der geheele Christenheid; duizenden schepen uit alle werelddeelen lagen te gelijker tijd in hare haven voor anker en meer dan honderd vaartuigen voeren dagelijks af en aan. Zijne markten trokken kooplieden uit alle landen herwaarts en niet minder dan duizend vreemde handelshuizen hadden zich door verloop van tijd binnen de stad gevestigd.

In dat gulden tijdperk kwam de welvarende burgerij op het denkbeeld zich door den bouw van een prachtig raadhuis een blijvend monument te stichten, en van 1561 tot 1565 bouwde Cornelis de Vriendt in strengen renaissance-stijl het stadhuis van Antwerpen. In den gevel prijkt het beeld der H. Maagd, de patrones der stad, door zinnebeeldige voorstellingen van de Wijsheid en Gerechtigheid omgeven. Ook het inwendige, dat sinds 1882 in den ouden stijl meesterlijk gerestaureerd werd, is eene beschouwing overwaard. De prachtige trapzaal onlangs ingehuldigd, zal weldra prijken met tafereelen uit de Antwerpsche geschiedenis, aan

den bestuurder der Koninklijke Academie, den talentrijken Karel Verlat besteld, en die ongetwijfeld met eer de vergelijking zullen kunnen doorstaan met het kunstjuweel, dat de Zaal-Leys genoemd wordt. De bloeiende linde, welke wij nog op onze gravure ontwaren, en die in 1830 in eene opwelling van vaderlandsliefde als vrijheidsboom geplant werd, is sinds een paar jaren gestorven en uitgeroeid en zal binnenkort door eene monumentale fontein van den beeldhouwer Lambo vervangen worden.

Naast de Groenplaats waren de voormalige kaaien van Antwerpen, die door frissche linden overschaduwd waren en vanwaar men een onbelemmerd gezicht over den bedrijvigen stroom genoot, de geliefkoosde wandelplaats der oude stad. Ook steeg een algemeen protest in Antwerpen op, toen men op de nieuwe kaaien de onafgebrokene rij doodsche hangars verrijzen zag, die het heerlijke uitzicht op den dichterlijken stroom geheel benamen. Aan den volkseisch is thans op eene overgelukkige wijze voldoening geschonken: een lange wandelweg is over de hangars heengelegd, vanwaar men eenen aanblik geniet over den breeden, kronkelenden stroom, die het vroegere uitzicht van op de oude kaaien in schoonheid en uitgestrektheid verre overtreft. Nooit zal men misschien van op dit *promenoir* een prachtiger schouwspel bewonderen, dan de optocht der koninklijke vloot aanbood, bij gelegenheid van de inhuldiging der nieuwe kaaien gehouden. Op drie bontversierde stoombooten hadden Koning Leopold, de geheele vorstelijke familie met hun gevolg, de ministers en afgevaardigden van verschillende gouvernementen te Theemsche plaats genomen, en gevolgd door een overgroot getal rijkbevlagde en met volk opgepropte schepen, voer men langs de vruchtbare en bedrijvige groene oevers van den Scheldestroom, waar duizenden juichende nieuwsgierigen hadden plaats genomen, als in een zegetocht naar Antwerpen. De geestdrift, die daar heerschte, getuigde dat men in de Scheldestad de plechtige inhuldiging van de nieuwe kaaien begroette als de voorbode der wederverheffing van Antwerpen tot de bloeiendste en rijkste handelshaven van Europa.

Waar van Antwerpsche merkwaardigheden spraak is, kan de Dierentuin niet vergeten worden, die tijdens den duur der Wereldtentoonstelling door honderdduizenden vreemdelingen bezocht en bewonderd werd. Wij sluiten dan ook de rij onzer gravuren uit de oude en nieuwe stad met een gezicht uit dien vermaarden tuin, wiens bloei van jaar tot jaar, dank zij zijne voortreffelijke bestuurders, op eene ongewone wijze toeneemt.

Amerikaansche uitvindingen.

Ook het uitvinden heeft zijne grappige zijde, hoewel men oppervlakkig zeggen zou dat er niets ernstigers moet zijn dan de arbeid van een uitvinder.

In vroegere tijden, toen de uitvindingen niet zoo dagelijks voorkwamen als tegenwoordig, weefden overlevering en legende een geheimzinnigen sluier rondom het hoofd van den uitvinder, en aan de weinige namen van uitvinders, die uit die tijden tot ons gekomen zijn, knoopen zich allerlei romantische geschiedenissen vast. Van hoevele kunstenaars verhaalt het volksgeloof nog niet heden ten dage, dat zij wreedaardig van het licht der oogen beroofd werden, om hun te beletten een tweede kunstwerk te maken, waardoor de waarde van het eerste zou kunnen verminderd worden. Salomon de Caus, den beweerden uitvinder van het stoomwerktuig, kunnen wij ons niet anders denken dan achter de tralies van een gekkenhuis, en Barthold

Schwarz stellen wij ons altijd voor op het noodlottig oogenblik, dat zijne heillooze uitvinding, het moordende buskruit, hem in de lucht doet vliegen.

Thans echter, nu in de meest beschaafde landen brevetten bestaan en de uitvinder dus zijne uitvinding slechts heeft aan te geven, opdat hij zelf er het rechtmatige stoffelijke en zedelijke voordeel van moge trekken, thans bestaat er geene vrees dat uitvinders of uitvindingen gelijk vroeger in het vergeetboek zullen raken. Geregeld worden wij nu op de hoogte gehouden van de zonderlingste uitvindsels, en als wij bij voorbeeld nagaan waar in Amerika zoo al patent voor genomen wordt, dan moeten we ons afvragen hoe het mogelijk is, dat er bij zooveel vindingrijkheid nog iets gebrekkigs ter wereld bestaan kan.

Het patentwezen heeft daar in de laatste jaren eene verbazende vlucht genomen, vooral sedert ook dames daarvan gebruik maken, om de produkten harer vindingrijkheid wereldkundig te maken. Jaarlijks worden in de Vereenigde Staten niet minder dan gemiddeld zestig patenten aan dames uitgereikt. Nog onlangs werden aldus gebreveteerd de Bostonsche dames Sara Mc Caffrey en Catharina M. Leonhardt, die een schommelstoel hadden uitgevonden, welke met eene wieg verbonden was, zoodat moeder en kind zich daarmee gelijktijdig wiegen konden. Opdat verder de moeder zoo min mogelijk genoodzaakt wezen zou hare gemakkelijke zitplaats te verlaten, zijn aan den schommelstoel daarenboven nog een werkkastje en eene bergplaats voor drink- en eetwaren bevestigd. Dien geheelen toestel - wieg, werkkastje, eet- en drinkwaren, moeder en kind - dient men zich in eene aangenaam schommelende beweging voor te stellen, om zich van de groote beteekenis der uitvinding een volledig denkbeeld te maken.

Voor personen, die in plaats van te schommelen, liever stil liggen, is het bed van Henry Müller berekend; aan het voeteinde daarvan is eene soort van lessenaar verbonden, die over het bed heengeschoven kan worden, en dan niet alleen tot schrijftafel, maar ook tot eet-, werk- of speeltafeltje dienen kan.

Voor de liefhebbers van rooken heeft Charles Swift een sigarenkastje uitgedacht, dat van binnen met een doorboorden achterwand voorzien is, waarachter een papier wordt gestoken, dat met aromatische vloeistoffen is gedrenkt en ten doel heeft de sigaren vochtig te houden, alsmede ze van aroma te voorzien, voor het geval dat zij dit uit zich zelve niet mochten bezitten.

Rookers, die een cilinderhoed dragen, vinden in de uitvinding van Alfred Doubledoy een geschikt middel om altijd sigaren bij zich te dragen en des noods de douane te verschalken. Genoemde uitvinder is namelijk op het vernuftig denkbeeld gekomen, hoeden met dubbele bodems te vervaardigen, waarin gemakkelijk een dozijn sigaren kan geborgen worden zonder den minsten argwaan te wekken. Lackmann, te San Francisco, gaat in zijne bezorgdheid voor het gemak der rookers zelfs zoover dat hij de sigaren, vóór de verpakking, van de puntjes ontdoet. Opdat nu echter de wantrouwige kooper niet meene, dat men die puntjes eenvoudig heeft weggenomen, wijl er iets aan mankeerde, en tevens om het philanthropische werk der sigarenpuntjes-verzamelaars geen afbreuk te doen, heeft de uitvinder de afgesneden puntjes weer aan de sigaren bevestigd door middel van een papieren hoedje, dat door twee smalle strookjes papier aan de sigaar verbonden is. Het merkwaardigste van deze uitvinding is intusschen voorzeker dat zij in vollen ernst gepatenteerd kan worden.

Als reeds eene eenvoudige sigaar het voorwerp van zulk een edel streven naar verbetering en volmaking is, kan men licht begrijpen dat ook de wandelstok tot heel

wat uitvindingen aanleiding gegeven heeft, en deze leent zich dan ook veel beter tot mechanische aardigheden dan een rolletje tabaksbladeren.

Horace Howton heeft een *picknick*-stok vervaardigd, die zich gemakkelijk in een stoel laat veranderen, opdat men zich niet in het groene gras of op het vochtige mos behoeft neder te zetten, ingeval men onder een glaasje wijn of eene andere versnapering de schoonheden der natuur wenscht te genieten. Het onderste gedeelte van den stok splijt tot een drievoet uiteen, terwijl het bovengedeelte met den knop zich in zes stukken laat uitleggen, die de zitting vormen. Met veel grootere schranderheid intusschen ging de heer Keams te werk, die stokken en paraplu's vervaardigde, welker knoppen onze likeurflesschen in doelmatigheid overtreffen.

Men moet weten dat er in Amerika geheele streken worden gevonden, waar in het geheel geen sterke drank verkocht of gedronken mag worden. In die onherbergzame oorden, waar de matigheidsgenootschappen de geheele bevolking onder den duim hebben, kan niemand zich de weelde van eene borrel vergunnen, zonder gevaar te loopen onmiddellijk achter slot en grendel te worden gezet. Welnu, ten gerieve van de liefhebbers, die dergelijke streken moeten bereizen, heeft Keams gewone wandelstokken en paraplustokken vervaardigd, die eene aanzienlijke hoeveelheid likeur, brandewijn of whiskey kunnen bevatten.

Op het oog ziet zulk een patentstok of paraplu er hoogst onschuldig uit; maar het is gebleken dat zij soms ver van onschuldig kunnen wezen. Het is namelijk gebeurd, dat zulk een stok, na eerst tot likeurflesch gediend te hebben, later gebezigd werd als een middel ter beslechting van geschillen, hetgeen soms tot de grofste buitensporigheden aanleiding gaf.

Ten slotte willen wij nog op een aardig kinderspeeltuig wijzen, dat in onzen tijd van ontploffingen en dynamiet volkomen op zijne plaats is. Het is de patent-knaltol, eene soort van tol, waarin een losse stift is ingevoegd, die tegen een metalen sluitstuk stoot. Tusschen dit metaal en de stift wordt een slaghoedje gelegd, dat met een behoorlijken knal ontploft, zoodra de tol in beweging raakt.

Men kan zich geen liever speelgoed voor de kinderkamer denken, vooral wanneer er verscheidene van zulke knaltollen te gelijk worden opgezet. Stel u voor dat de moeder in den patentschommelstoel haar zelve en het jongste kind wiegt, dat de vader, te bed liggende, aan den patentlessenaar werkt, waarbij hij aromatische sigaren uit het patentkastje rookt en daarbij van tijd tot tijd nog eene hartsterking uit den patentstok neemt, terwijl de grootere kinderen zich met patentknaltollen verlustigen - en gij hebt het bevallig tafereel van een gezin, waarin de laatst gepatenteerde uitvindingen worden toegepast.

Wijsgeerige zedespreuken.

Het overwicht der hartstochten verontschuldigt den mensch niet, dat hij geen heer over dezelve is; hij moet zijne kracht leeren gebruiken, die in het verstand bestaat. Weersta slechts dadelijk een opkomenden ongeregelden hartstocht en gij zult weldra de machtigste kunnen regeeren.

***

Slechts hij is waarlijk gelukkig, wiens tevredenheid uit zich zelven voortkomt, wiens geheele rijkdom in de ziel bestaat, de verheven man, die zelfs met voeten treedt, wat anderen bewonderen.

*_**

Dwalen is menschelijk, en wie bekent, gedwaald te hebben, geeft zich aan geene schande prijs, doch aan eene zwakheid en wel aan eene zwakheid, die hij met de edelste menschen gemeen heeft.

*_**

Ik zal den jongeling niet toeroepen: wacht u voor hartstochten! want het is dwaas tot de zee te zeggen: wacht u voor stormen! Maar dit zal ik den jongeling toeroepen: red u in de hartstochten.

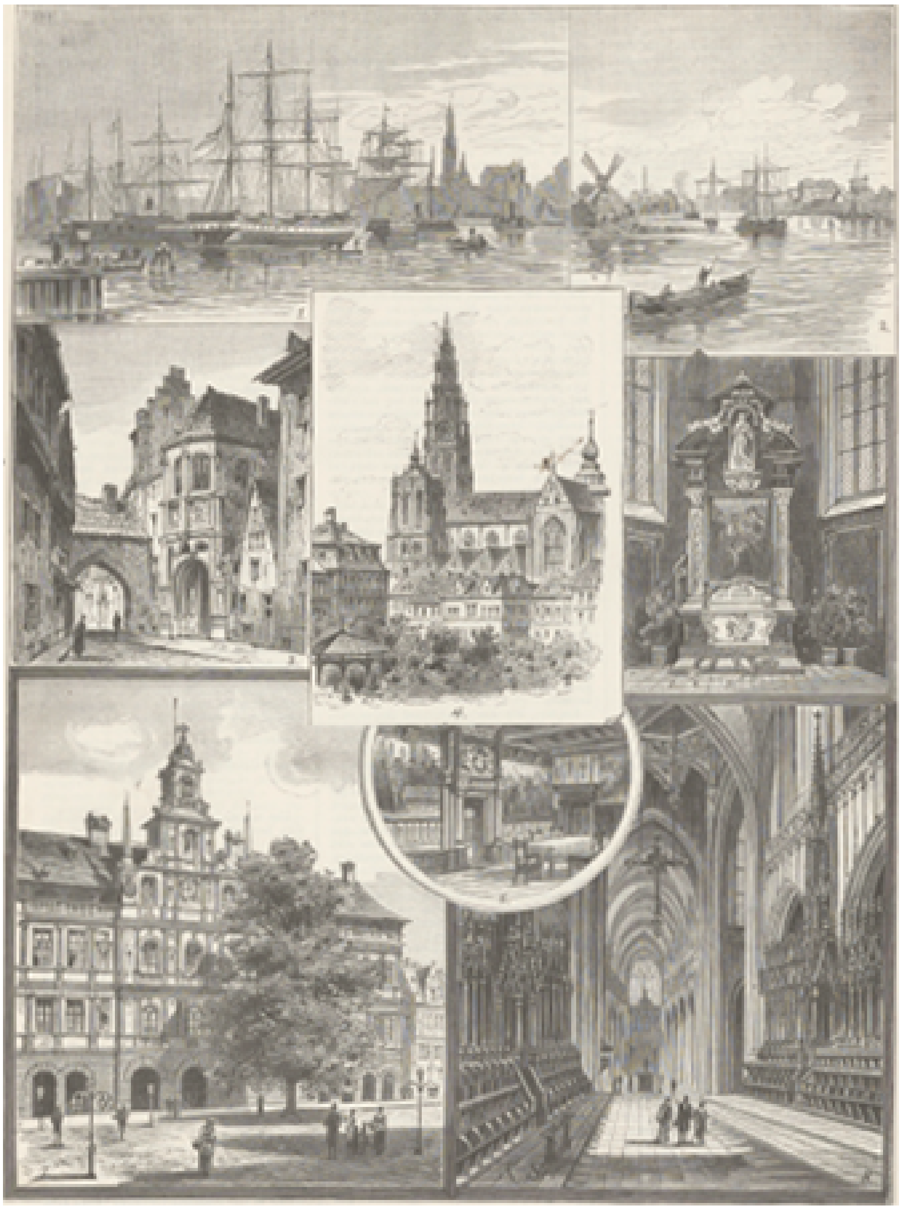

ANTWERPSCHE STADSGEZICHTEN.
1. In de haven van Antwerpen. - 2. Aan de Schelde. - 3. Het Steen. - 4. De Lieve-Vrouwekerk. - 5. Rubens' graf. - 6. De zaal Leys op het Stadhuis. 7. Het stadhuis. - 8. In de hoofdkerk.

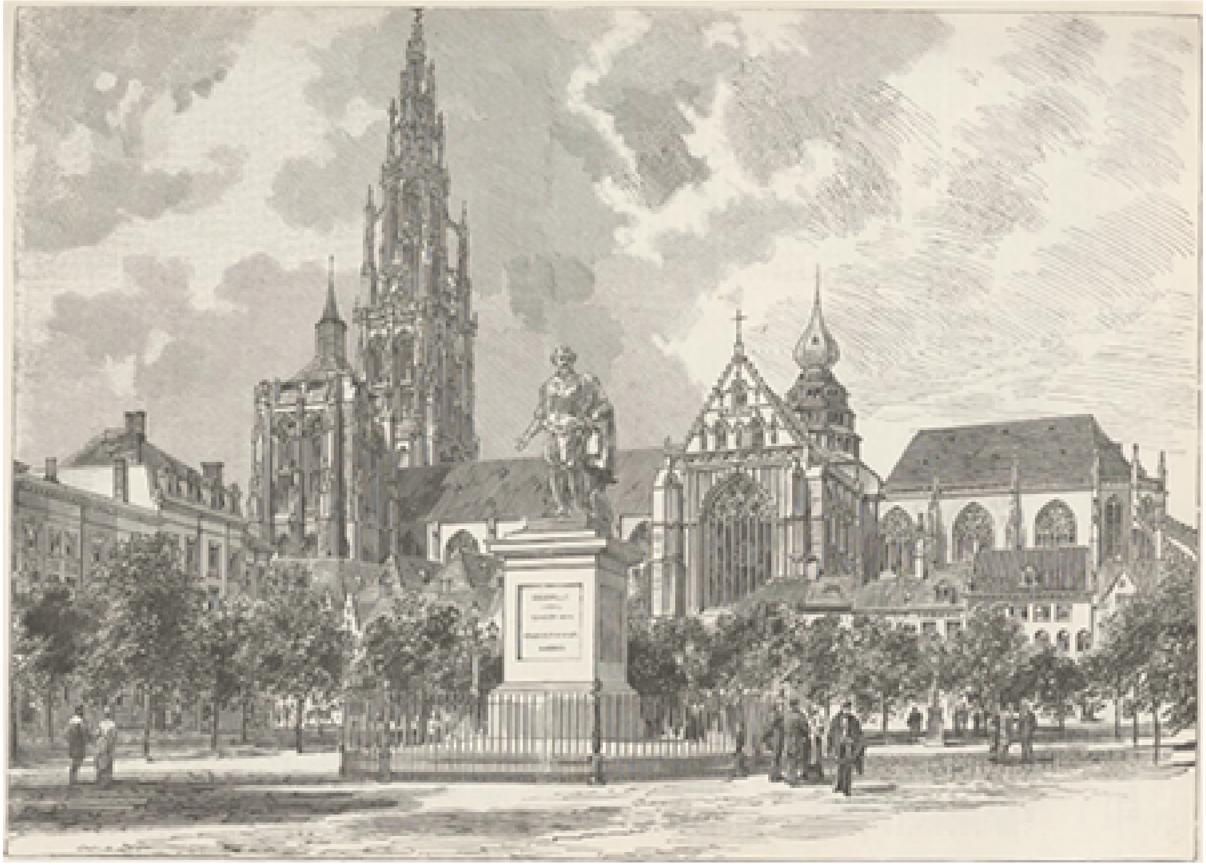

DE GROENPLAATS TE ANTWERPEN.

Eindelijk weergevonden. Naar het Hoogduitsch. (*Vervolg.*)

De omstanders wierpen een schuwen, vragenden blik op den man, die met eene smartelijke uitdrukking het hoofd boog.

'En daarbij hebt gij toch het geluk uwe dochter gered te hebben,' riep de andere, honend op Klara wijzende, 'uwe dochter die er trotsch op mag zijn een vervalscher tot vader te hebben.'

Klara slaakte een hartverscheurenden gil. 'Vader, vader, verlaat uwe dochter niet weer!' kreet zij, hare armen uitbreidende. Aller oogen waren op den man gevestigd.

'O monsters in menschelijke gedaante, gij weet maar al te goed, dat niet ik, maar gij schuldig waart!' riep hij met trillende stem uit. 'Ik heb veel in mijn leven misdreven, vele dwaasheden begaan, maar nooit heb ik het tijdelijk en eeuwig welzijn van een mensch vernietigd. U, ellendelingen, laat ik aan de vergelding over, die u toekomt en u vroeger of later achterhalen zal. Ik dank God, dat Hij mij voor mijn einde, hetwelk ik voel naderen, het geluk geschonken heeft mijne dochter te vinden, die ik in de hoede des Almachtigen aanbeveel.' En zich tot Klara wendende, voegde hij er, de hand uitstekende, bij: 'Kom voor de laatste maal in de armen uws vaders opdat ik u zegene!'

'Bachmann betreurt zijne zonden en zal zoo spoedig mogelijk heilig verklaard worden; zie toch hoe aandoenlijk!' schimpte Jungblut, op Klara wijzende, die door niemand ondersteund, enkel op het geluid der stem afgaande, zich aan de borst haars vaders geworpen had, daarna voor hem op de knieën gevallen was en haar hoofd naar hem ophief.

Met van teederheid stralende oogen woelde de vader met zijne handen liefkozend in hare loshangende haren; de zeldzame omgeving, de tegenwoordigheid zijner vijanden, alles scheen hij bij de aanschouwing van zijn kind te vergeten.

Bij het vernemen van zijn naam, bij de woorden van Jungblut, dien hij nu herkende, stond Hugo een oogenblik als verlamd. Zijn vader, naar wiens wedervinding hij zoozeer verlangd had, was een misdadiger! Barmhartige God! welk een harde slag! Doch te gelijk vond hij, als wilde het noodlot hem eene vergoeding schenken, zijne zoo lang gezochte zuster terug!

Ontsteltenis en blijdschap wisselden elkander in zijne borst af, de tegenstrijdigste gewaarwordingen doorwoelden zijn brein. Een oogenblik bleef hij sprakeloos staan; dan schoot het bloed gloeiend door zijne aderen, de stem der natuur deed zich gelden, vergeten was elke gedachte aan smaad en schande en slechts dit voelde hij, dat zijn vader gewond, wellicht stervende voor hem lag, dat hij zijne geliefde, hem zoo dierbare zuster met de hand aanraken kon en vooruit tredende zonk hij eveneens naast Klara, die hij met de armen omstrengelde, op den grond neder en zeide met eene door aandoening gesmoorde stem: 'Hier ben ik, vader, zie mij aan, uw zoon Hugo knielt voor u.'

Een uitroep van verbazing volgde op deze woorden. Alleen Klara was bedaard gebleven. Haar hart had haar de nabijheid haars broeders verkondigd, tegen wien zij vol vertrouwen aanleunde.

Bachmann richtte een langen, vorschenden blik op Hugo; hij herkende zijn zoon. Een vriendelijke lach verhelderde zijne trekken en hij opende juist den mond tot spreken, toen Dadabhai, wiens wraakzuchtig gemoed deze ontdekking met eene onuitsprekelijke vreugde vervulde, uitriep: 'Eene schoone, vereerende bloedverwantschap, die uw patroon vertrouwen moet inboezemen.'

Met een toornigen uitroep sprong Hugo op den Indiër toe, die, den dreigenden gloed zijner oogen gewaar wordende, een paar schreden achteruit trad en op de politieagenten wijzende, op sarrenden toon zeide: 'Overhaast u niet te zeer om de voetstappen uws vaders te drukken; ik ben niet alleen!'

'En,' sprak Müntz, Bachmann dicht naderende, met een werkelijk duivelachtigen lach en hem de geboeide handen dicht voor het gelaat houdende, in het Duitsch, 'ik ben voldaan, zelfs met deze armbanden om de polsen; ik herinner mij toch dat mijn vurigste wensch u en uwe nakomelingen aan ellende ten prooi te zien voortreffelijk vervuld is. Herinner u toch op den avond van uw huwelijksdag den man, die u in den hof gelukwenschte, ha, ha, ha! drievoudige domkop, gij herkendet niet in Müntz, den president der Duitsche gauwdievenclub, René Dulaine, uw medeminnaar en doodvijand. En als een onnoozele liept gij in den strik, dien Jungblut u op mijn verzoek gelegd had, terwijl hij eveneens op mijn verlangen uwe kinderen stal en wegvoerde, en heden had ik mij van uwe dochter meester gemaakt ingeval onze aanslag met het Grieksche vuur niet door die helsche beesten verijdeld ware geworden. Doch dat zij zoo. Gij werdt rampzalig en de bewoner van een tuchthuis; alles hadt gij aan mij te danken. Welnu!.... ik heb met u afgedaan, ik herhaal het, ik ben tevreden.' En met een laatsten blik vol haat en zegepraal trad hij terug.

Er greep eene ontzettende verandering in Bachmann's gelaatstrekken plaats; zijn eerst bleek gelaat werd vuurrood. Hij richtte zich met eene laatste inspanning op en zijne oogen met eene onuitsprekelijk smartelijke en smeekende uitdrukking op Hugo vestigende, sprak hij, den arm naar hem uitstrekkende, met vaste, onnatuurlijk bedaarde stem: 'Gij vergist u, jong mensch! Gij zijt mijn zoon niet, ik ken u niet!'

En nadat deze woorden, die de vaderlijke liefde en de bezorgdheid voor den goeden naam zijns zoons hem ingaven, over zijne lippen gekomen waren, zonk hij uitgeput achterover, Eene doodelijke bleekheid overtoog zijn gelaat, een bloedstroom gudste uit zijn mond, hij wierp een laatsten liefdevollen oogslag op zijne ontstelde kinderen, eene zware, reutelende ademhaling liet zich hooren, de oogen werden strak en het hart van dezen door de omstandigheden en de zwakheid zijns karakters in het ongeluk gestorten man stond voor eeuwig stil.

En als een onfeilbaar Rechter het schuldboek zijns levens doorziet, zal Hij dan niet zijne fouten en zonden door zijn lijden en zijne goede daden als uitgewischt beschouwen?

XIX.

Een vroolijk vuur brandde in den marmeren haard van het sierlijke *boudoir*, hetwelk miss Russel kortelings, tengevolge eener harer vele grillen, fonkelnieuw met donkerblauwe zijde had laten behangen en met de kostbaarste meubelen naar den laatsten smaak stoffeeren. Het uitzicht dat het park opleverde, was bijzonder naargeestig. Een dichte, grauwe nevel hing over de boomen en de grasperken en bedekte alles met een ondoordringbaren sluier.

Het was een zeer onaangename Zondagmorgen en het was waarlijk eene verademing zich aan dien somberen aanblik te kunnen onttrekken en een oogslag te werpen op het schoone, bloeiende gelaat van het meisje, als zij de kamer binnentrad.

Haar lang, goudblond haar viel in lichte krullen op hare schouders af, haar fraai, blank voorhoofd vrij latende; haar engsluitend morgenkleed deed de nette vormen van hare gestalte zeer voordeelig uitkomen. Terwijl zij met hare kleine roode, met rozetten versierde schoenen op de haardplaat stond en, nadenkend in het vuur starende, inwendig bewogen scheen, hadden hare trekken de gewone hooghartige uitdrukking verloren en gaf de droomerige, zachte opslag van hare prachtige thans in het zuiverste blauw schitterende oogen aan haar gelaat eene buitengewone bevalligheid.

‘Het is zonderling,’ morde het meisje halfluid, ‘hoogst zonderling dat die jonge Duitscher telkens door het lot schijnt uitverkoren te worden om mijn pad te kruisen. En als hij mij dan met zijne trouwhartige oogen aanziet, die zoo veel zeggen, en waaruit zoo veel eerbied en bewondering straalt, kan ik mij niet ontveinzen, dat mijn hart ontstuimiger klopt, dat mijne gedachten bij hem, den vreemdeling, verwijlen. Het smart mij dan, dat hij slechts een arme klerk van mijn vader is, dien ik....

‘Grace, Grace,’ onderbrak zij zich zelve, ‘haar gloeiend gelaat in den spiegel beschouwende, ‘welke belachelijke dingen en onwaardige gedachten; ik wil, ik moet die uit mijn geest verbannen!..... Weet ik wel eens, of die man, wiens zonderlinge, zwijgende opmerkzaamheid mij sinds vele jaren vervolgt, niet in u slechts de dochter van zijn patroon, den rijken koopman, ziet en hij misschien meent, dat het tot zijne verplichtingen behoort, haar de grootste hoffelijkheid te betoonen? Of meent hij misschien in mij eene romantische met geheimzinnige vreemdelingen dweepende zottin gevonden te hebben, die zich zelve in zijne armen zal werpen? O mijnheer, gij zult u bedrogen hebben!’ Zoo sprekende wierp Grace een oogslag vol trots op haar schoon aangezicht in den spiegel. ‘En toch,’ ging zij na eene poos zwijgens, weder in het vuur starende, voort, terwijl een lieve lach aan hare trekken eene werkelijk betooverende uitdrukking gaf, ‘als ik bedenk, hoe smeekend hij mij destijds aanzag, toen hij mij verzocht hem te zeggen, of ik met dien hatelijken Indiër verloofd was, hoe gelukkig hij scheen, als ik dit ontkende, dan voel ik, dat hij, de ver beneden mij staande man, eene onverklaarbare macht over mijn gemoed bezit, eene macht, waaraan ik slechts met de grootste inspanning het hoofd bied.’

‘Doch beminde ik - mijn God, wat zeg ik daar!’ onderbrak zij zich zelve met ontroering, ‘zou ik, de dochter van een Engelschen handelsvorst, mij zoo diep vernederen, mij, al ware het ook slechts in den geest, bezig te houden met een vreemdeling, van wien zulk eene diepe klove mij scheidt?.... Nooit, nooit!’

En het trotsche meisje, welks hartstochtelijk hart koortsig klopte, wier hoogmoed onstuimig kampte met een gevoel, dat wellicht sterker was dan zij geloofde, verwijderde zich van den haard en zette zich op eene ottomane, het hoofd peinzend in de hand steunende...

In de groote eetzaal van Norfolk Lodge waren eene menigte vrienden van Mr. Russel bijeen. Alles getuigde van den grooten rijkdom des gastheers. Hij vertoonde zich in het prachtvolle massieve zilverwerk, de kostbare, geslepen glazen, in de zeldzame bloemen, die van op de tafel zulke zoete geuren verspreidden; alles op zich zelve geheel in overeenstemming met de kostbare meubelen en de statige, opmerkzame bedienden.

Ook het gezelschap was gezocht en deftig, maar, met uitzondering van eenige jonge dames en heeren, ook zeer stijf. Bij den aanblik dezer bejaarde heeren, wier

gelaat zoo duidelijk het bewustzijn van hun aanzien, van de macht van hun geld uitdrukte, dacht men onwillekeurig aan zijne eigene onbeduidendheid, zijne eigene geringheid tegenover hen.

Onder de gasten bevond zich ook Mr. Dadabhai, die van tijd tot tijd een honenden oogslag op een tegenover hem zittend jongmensch wierp, welke die blik met groote bedaardheid scheen te verdragen, doch wiens borst bij het aanzien van miss Russel telkens door felle smart geprangd werd. - Het was Hugo. - Zijn gelaat was bleek en ernstig en toch flikkerde er een onderdrukt vuur in zijne oogen als zij zich op het meisje vestigden, wier schoonheid zijne zinnen benevelde en wier koelheid en tot dusverre aan den dag gelegde terughouding hem bijna tot waanzin dreven.

Zij onderhield zich ongedwongen met haren buurman, een knap jonkman, wierp slechts zelden een blik op het andere einde der tafel en gaf klaarblijkelijk niet het minste acht op Hugo.

‘Hoe heeft die landlooper toch toegang gekregen, de oude is toch anders zeer trotsch!’ dacht Dadabhai, een kwaadaardigen oogslag op Hugo werpende. ‘Doch heb maar geduld, het staat in mijne macht hem met smaad en als een hond te doen wegjagen.’

Hugo's tegenwoordigheid is spoedig verklaard. Tengevolge van de in het vorige hoofdstuk plaats gevonden, treurige gebeurtenissen had hij verlof verzocht eenigen tijd langer in Brighton te vertoeven, hetgeen hem ook toegestaan werd. Hij had dezen tijd aangewend om zijn vader de laatste eer te bewijzen, welke droevige plechtigheid Klara niet bijwoonde, wegens gronden, waarop wij later terug zullen komen. Nadat hij haar aan hare liefdevolle pleegouders, die eene nieuwe woning betrokken hadden, weder had toevertrouwd, spoedde hij zich naar Londen, gat aan zijn patroon het door dezen verlangde mondelinge verslag van zijne werkzaamheden in Hamburg, en ongemeen voldaan over zijn betoonden iever, zeide Mr. Russel in een oogenblik van verstrooiing, dat hij hem den volgenden Zondag ten eten verwachtte, en toen Hugo, verrast door deze onderscheiding, welke slechts hoogst zelden aan een boekhouder in Engeland ten deel valt, vroeg, of hij niet verkeerd verstaan had, werd de uitnoodiging herhaald.

Na het maal begaf het gezelschap zich naar de drawing room, waar, naar Engelsch gebruik, de jonge dames geestelijke liederen begonnen te zingen en te spelen, aan welk tijdverdrijf ook Grace deelnam.

Hare schoonheid en hare hoedanigheid van dochter des huizes verzekerden haar in ieder geval den vleiendsten lof, doch al ware zij onbekend en leelijk geweest, had toch de zuiverheid van haar vol, klankrijk orgaan haar de bewondering moeten verdienen van degenen, die koralen weten te waardeeren, welke met zulk eene stem met gevoel worden voorgedragen.

Het is onnoodig te zeggen welken indruk zij op Hugo maakte, en toen hij, nadat zij geëindigd had, toevallig een blik van haar opving, was waarlijk de koele houding van de overige aanwezigen hoog noodig om hem van eene dwaze ontboezeming terug te houden.

Toen Grace hem, bijna door niemand opgemerkt, zoo verlaten en afgezonderd ter zijde zag staan, en hare oogen, de zijne ontmoetende, daarin zijne stomme, schijnbaar hopelooze liefde lazen, eene liefde, welke hoezeer zij zich ook daartegen verzette, een weerklank in hare borst verwekte, greep er op dat oogenblik in haar door trots en berekende pluimstrijkerij verwend hart een ommekeer plaats, welke haar, die steeds gewoon was aan hare grillen toe te geven, aandreef, hem eenige voldoening te geven. Deze opwelling werd nog versterkt door het gedrag van den Indiër, die, Hugo voorbijgaande, een ongemeen verachtenden blik op hem wierp en hem te gelijk eenige woorden toevoegde, die hem doodsbleek deden worden.

Een edele toorn overmeesterde Grace, toen zij de klaarblijkelijke deemoediging gewaar werd, welke men hem, gelijk zij met het instinkt der genegenheid ried, deed ondergaan en die haar slechts des te gunstiger voor Hugo stemde.

Een aan de gezelschapszaal grenzend vertrek voerde naar eene groote, met de uitgezochtste bloemen en gewassen prijkende oranjerie.

Gekrenkt door het hem toegevoegde minachtende gezegde van den Indiër, had Hugo het gezelschap verlaten en zich naar de oranjerie begeven. Hij gevoelde zich vrijer tusschen de bloemen, en zich op een rieten stoel nederzettende, die door eenige olijfboomen overlommerd werd, ademde hij den zoeten, bedwelmenden geur der zorgvuldig verpleegde kinderen der tropen in.

Eene vrouwengedaante betrad de oranjerie en ging langzaam op de ramen toe, die op het park uitzagen. Zij drukte het voorhoofd tegen de ruiten, peinzend voor zich uit starende.

Hugo had terstond de hem zoo dierbare, bevallige gestalte van de dochter des huizes herkend. Ongezien door haar en zonder zich te verroeren, uit vrees, dat de geringste beweging haar verjagen zou, verslond hij het ideaal zijner droomen met de oogen.

Zich na eene poos omkeerende, ontwaarde zij den jonkman. Eene lichte, snel voorbijgaande verlegenheid vertoonde zich op haar gelaat; een oogenblik scheen zij onzeker of zij blijven zou.

Doch Hugo trad thans op haar toe en zegde, op de bloemen wijzende: ‘Welk een verschil tusschen de natuur en de kunst!’

‘Gij hebt wel gelijk,’ antwoordde glimlachend de jonge dame, eenigszins spottend, ‘dat gij het gezelschap, eene schepping van menschelijke kunst, verlaten en hier de natuur, waaraan gij de voorkeur geeft, opgezocht hebt.’

Hugo wierp een blik in hare oogen, om den zin harer woorden te raden en antwoordde met eenige bitterheid: ‘De natuur is ten minste rechtvaardig tegenover alles wat leeft en richt geene kunstmatige scheidsmuren op; zij schenkt aan de geringste zoo wel als aan de kostbaarste planten dezelfde bescherming, dezelfde liefde.’

‘Ik vat uw verwijt,’ hernam Grace, hare eigene gedachte in woorden uitdrukkende, met een lichten blos. ‘Gij beklaagt u, dat men u veronachtzaamd heeft.’

‘O miss, hoe zou ik het recht hebben mij over veronachtzaming te beklagen, ik, die er trotsch op moet zijn in dit huis ontvangen te worden!’

De hooghartige deemoedigheid, die uit deze woorden sprak, wekte al de betere gevoelens van Grace op. Zij keek hem plotseling vriendelijk, ja vertrouwelijk aan, en sprak op meewarigen toon: ‘Ontken het niet, men heeft u beleedigd!’

‘Beleedigd!’ herhaalde Hugo. ‘En indien het zoo ware, miss Russel, zou ik dan nog het recht hebben mij te beklagen? Bezit niet ieder vriend uws vaders naar hij meent het recht, met minachting op mij neder te zien, ja, mij, indien het zijn hoogmoed goeddunkt, door woord of daad te beleedigen? Mag ik, hoewel eveneens een gast, maar afhankelijk van uw vader, derhalve naar de zienswijze dier hoogmoedige rijken ver beneden hen staande, mag ik, vraag ik u, mijne verontwaardiging over de krenking mijner gevoelens toonen? Zou men mij niet uitlachen, zou men mij niet een ingebeelden zot noemen, die zijne stelling vergeet? O miss,’ besloot Hugo op hartstochtelijken toon, ‘het was eene dwaasheid van mij hierheen te komen en bitter werd ik daarvoor gestraft!’

Grace beefde onwillekeurig; zij had die vrijmoedige taal niet verwacht, eene taal, welker hartstochtelijkheid zich aan haar mededeelde, en zij zeide eenigszins vertoornd: ‘Weet gij wel, mijnheer, dat hetgeen gij daar zegt, allesbehalve vleiend voor ons is?’

Een droefgeestige lach gleed over Hugo's gelaat. ‘Ik wist wel, dat gij het mij ten kwade zoudt duiden; ik had moeten begrijpen, dat mijne woorden u zonderling, ja, van slechten smaak getuigend, moesten voorkomen.’

‘Gij zijt ondankbaar, mijnheer.’

‘Ondankbaar? Ik begrijp u niet!’ betuigde Hugo verbaasd.

‘Gij zijt meer dan ondankbaar, gij zijt onbillijk,’ herhaalde Grace. ‘Ik vraag u of men u beleedigd heeft, ik toon belang in u en hoe antwoordt gij mij? Met een uitval op den hoogmoed onzer gasten, gij, die zelf zoo hoogmoedig zijt. Doch wees verzekerd, dat ik in het vervolg minder verkwistend met mijne deelneming zijn zal.’

‘Uwe deelneming?’ vroeg Hugo met onverholen vreugde.

‘Het deed mij leed,’ antwoordde Grace, hare oogen onder de fonkelende blikken van Hugo neerslaande, ‘de handelwijze van Mr. Dadabhai tegenover u, zoowel als den diepen indruk, dien zij op u maakte, op te merken.’

‘Hoe kan ik u genoegzaam danken?’ hernam Hugo met bevende stem. ‘Uwe deelneming stelt mij voor alles schadeloos, en wat Mr. Dadabhai betreft...’

‘Nu, waarom voleindigt gij niet?’ vroeg Grace, daar hij stokte.

‘Vergeef het mij, zoo ik zwijg.’

‘Neen, integendeel, ik verlang dat gij spreekt,’ riep Grace met eene gebiedende handbeweging.

‘Welnu dan,’ antwoordde Hugo, haar vast aanziende, ‘ik wil den man niet aanklagen, wien gij binnen kort uwe hand....’

Een gloeiend rood overtoog haar gelaat, en hem onderbrekend, riep zij met heftigheid uit: ‘Geen woord meer daarover, mijnheer! Wie geeft u het recht, mij herhaaldelijk op deze manier te beleedigen?’ En zonder hem verder met een oogslag te verwaardigen, ging zij haastig naar de deur.

Hugo was buiten zich zelven over zijne, naar hij geloofde, begane dwaasheden. Het bloed gloeide koortsachtig in zijne aderen, zijn hoofd brandde en zonder te overleggen wat hij deed, trad hij haar in den weg en riep met eene stem, die van opgewondenheid beefde: ‘Hoor mij een oogenblik aan; wat ik u bidden mag, sta mij toe mij te rechtvaardigen.’

Grace voelde haar hart onstuimig kloppen. Gehoorzamende aan een onweerstaanbare toovermacht, die haar van het koele verstand beroofde en niet in staat hem zijn verlangen te ontzeggen, boog zij toestemmend het hoofd.

‘Miss Grace,’ sprak Hugo vol vuur, ‘gij hebt mij beschuldigd, u beleedigd te hebben, gij, die sinds jaren de eenige ster in mijn anders zoo eenzaam en treurig leven geweest zijt, gij, die voor mij het symbool van alle schoons op deze aarde zijt, en ik zou u voorbedachtelijk een seconde bedroeven? Toen ik u, bijkans nog een knaap, voor de eerste maal zag, prentten uwe trekken zich onuitwischbaar in mijn geheugen en uw beeld zal eerst met mijn dood daarin uitgewischt worden. God alleen kent de eerbiedige bewondering, die ik u toedraag en die mij zoo gelukkig en te gelijk zoo rampzalig gemaakt heeft, rampzalig door de overtuiging, dat mijne stelling mij niet veroorloofde mijne oogen tot u op te heffen, daar ik nooit de verwezenlijking mijner wenschen en verwachtingen kan hopen. Mijn verstand zegt mij, dat ik heden mijn eigen banvonnis uitspreek, maar eer ik mij verwijder, wil ik u openbaren, hoe innig, hoe grenzenloos ik u bemind heb. Vergeef mij en gedenk mijner soms met toegevendheid en deelneming.’

Nadat hij deze hartstochtelijke bekentenis afgelegd had, staarde hij in hevige spanning het meisje aan, dat hem zwijgend, bewegingloos had aangehoord. De macht der liefde kampte geweldig met den trots in haar hart; zij richtte een blik op Hugo; het magnetische vuur in zijne oogen deed hare zoo lang onderdrukte gevoelens ontvlammen en de liefde zegevierde. Hare hartstochtelijke ziel sprak in hare op hem gerichte oogen en hij las daarin eene taal, die zijn hart met onuitsprekelijke gelukzaligheid vervulde. Vergeten waren thans alle verstandige voornemens, alle

gedachten aan de diepe klove, slechts een ding zag en gevoelde hij; de zekerheid, dat hij door dit heerlijke wezen bemind werd.

'Grace,' fluisterde hij, innig in hare smachtende oogen blikkende, 'spreek een enkel woord, mag ik hopen?'

Zij boog het hoofd en een nauw hoorbaar 'ja' kwam over hare lippen.

En toen Hugo, dronken van blijdschap, hare handen vatte en deze met gloeiende kussen bedekte, onttrok zij ze hem niet.

'O Grace,' lispelde Hugo, 'wanneer zal ik u wederzien, wanneer zal ik het geluk hebben, u weder te mogen aanschouwen, uwe zoete stem te vernemen, een geluk, waaraan ik ter nauwernood waag te gelooven, hetwelk zoo

groot is, dat ik vrees, het als een zeepbel te zien uiteenspatten?'

Het meisje neigde haar schoon hoofd een weinig voorover, haar rozenroode mond was zoo dicht bij den zijnen, dat haar adem zijne wangen raakte.

'Vertrouw en heb geduld,' fluisterde zij nauw hoorbaar.

OPVAART DER KONINKLIJKE FAMILIE VAN THEEMSCHE NAAR ANTWERPEN, VOOR DE INHULDIGING DER NIEUWE KAAIEN.

HET ROOFVOGELGEBOUW IN DEN ANTWERPSCHEN DIERENTUIN.

Medegesleept door de zielsvolle uitdrukking harer stem, onmachtig zich langer te bedwingen, drukte Hugo een gloeienden kus op hare lippen.

Met een zwakken kreet, en een laatsten blik vol liefde op hem werpende, snelde zij heen, Hugo, als het ware door zijn geluk bedwelmd, alleen latende.

Eindelijk in het gezelschap terugkeerende, dat zijne afwezigheid, naar het scheen, in het geheel niet opgemerkt had, vond hij minder smaak dan ooit in de gevoerd wordende gesprekken, en daar Grace, eene onpasselijkheid voorwendende, zich verwijderd had, nam hij insgelijks spoedig afscheid van den gastheer en keerde langzaam huiswaarts, het hart met de rooskleurigste vooruitzichten in de toekomst vervuld.

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 17]

Onze gravures.

Eene phantastische plant.

EENE PHANTASTISCHE PLANT.

Er heerscht wellicht nergens zooveel verscheidenheid als in de plantenwereld. Men staat dikwijls verbaasd over de duizende kleurschakeeringen en grillige vormen, welke de natuur in het aanzijn weet te tooveren. De inlandsche gewassen wekken dikwijls reeds onze bewondering, maar als wij een blik werpen in de wondervolle tooverwereld der uitheemsche planten, en daar de stoute doch bevallige spelingen der natuur gadeslaan, dan stijgt onze bewondering waarlijk ten top.

Onze gravure geeft een prachtexemplaar te aanschouwen van de phantastische plantenfamilie der Orchideeën.

Het is de *Masdevallia chimaera*, welke in Nieuw-Granada, een der Zuid Amerikaansche Staten, thuis hoort en er op bogen mag de eerste van haar soort te zijn, welke sinds 1872 in Europa bekend is. Geene plantenfamilie biedt ons eene zoo groote verscheidenheid van vormen aan als de familie der Orchideeën. Hare bloemen bootsen allerlei gedaanten na. Nu eens stellen zij een vlinder of vogel voor, dan wederom eene vlieg of een sprinkhaan, ja men vindt er zelfs die den vorm hebben van eene urn, vaas of iets dergelijks. In de verzengde luchtstreek komen de Orchideeën het talrijkst voor en men ontmoet daar ook de prachtigste, grootste en zeldzaamste exemplaren. De *Masdevallia*, waarvan onze gravure eene afbeelding geeft, is eene groote, prachtige, weelderige plant, welke gekweekt wordt in den slottuin van St. Gilles bij Luik. Hare bloem, die eene afmeting heeft van 25 cM., vertoont de gedaante van eene groote spin, en is wit van kleur met roode vlekken.

Het eiland Marken in de Zuiderzee.

'Kent gij het eiland Marken?' vraagt Hildebrand in zijne *Camera obscura.* 'Het levert het doorslaandst bewijs dat soberheid en ontbering de kloekste menschengeslachten kweeken en in stand houden. Marken is, zou men zeggen, een hoop slijk in de Zuiderzee; meer niet; hier en daar een weinig gras voor een enkel mager paard, en voorts geen plantenleven dan een steel of wat lepelblad tegen het scheurbuik. Op Marken geene schaduw van een enkelen boom; op Marken geen schijn of zweem van eenigen oogst. Op Marken zelfs geen bakker. Het brood dat het reuzengeslacht, hetwelk op dien moddergrond tiert, eet, wordt in Monnikendam bereid, en als de veerschuit, die het dagelijks aanbrengt, de slechte haven niet binnen kan loopen, hongeren de reuzen. En toch heeft zich aldaar de waarachtige type onzer

oudste voorouders bewaard, in die mannen van meer dan zes voet, met schouders als Atlassen en goudgele lokken; en de nieuwsgierige, die den voet onder dit eenvoudig visschersvolk zet, vindt er de huizen, de gewoonten, de zeden, de begrippen van voor twee eeuwen; ofschoon het niet te ontkennen is, dat de lichtingen voor den krijgsdienst en het vervallen der groote en kleine visscherijen [de haring- en de kabeljauw visscherij], die den Markenaar nu ook tot een ansjoviszouter maken, hem eenigszins uit zijn afgesloten kring hebben gerukt.'

En als eenmaal het plan van de droogmaking der Zuiderzee tot uitvoering komt, mogen wij er bijvoegen, zal het met die afsluiting geheel en al gedaan zijn, en zal Marken natuurlijk veel van zijne eigenaardigheden verliezen, welke het thans tot een der curiositeiten maken, welke geen vreemdeling in Nederland verzuimt te gaan bezichtigen. Vooral sedert de Amsterdamsche tentoonstelling van 1883, die zooveel bezoekers uit alle oorden van Europa naar Holland lokte, heeft het eiland Marken onder de toeristen eene groote vermaardheid gekregen, en sinds eenigen tijd vaart op Zon- en feestdagen geregeld van de De-Ruyterkade te Amsterdam een pleizierbootje naar Marken en terug, ten einde de reizigers in staat te stellen, dat merkwaardig plekje gronds in oogenschouw te nemen.

De teekeningen in dit nummer hebben wij te danken aan den Engelschen kunstenaar Adrien Marie, die volgenderwijze zijne indrukken op Marken weergeeft:

'Bij onze aankomst op het eiland trof ons de boomlooze aanblik, die zonderling afstak bij de welbebouwde velden, waaraan wij tot hiertoe in Holland gewoon waren. Zoodra wij aan wal gestapt waren, namen wij de diensten aan van een oud man, die aanbod ons den weg op het eiland te wijzen en ons weldra naar het hoofddorp leidde. Er zijn zeven van die dorpen of huizengroepen op Marken, waar de huizen uit geteerd hout bestaan en uit voorzorg tegen overstrooming op hoogten gebouwd zijn. Ons binnentreden van het dorp dreef een troep kinderen op de vlucht, wier bontgeschakeerde kleederdracht onze nieuwsgierigheid gewekt had. Eenige vrouwen echter bleven achter en stelden ons in staat een blik te werpen op hare werkelijk origineele kleeding. Het Marker hoofdtooisel is eene soort van slaapmuts of witte mijter, gedragen over eene gekleurde kap, welker uiteinden er onder uit komen. Uit die muts hangt eene franje van haar over het voorhoofd, terwijl van weerszijden twee groote krullen als kurketrekkers neerhangen. Het overige der kleeding bestaat in een gekleurden rok met een lijf van dezelfde kleur, waarvan de mouwen rood en wit gestreept zijn. Voor de borst wordt een rijk gekleurde en naar ouderwetsche patronen versierde lap gedragen en de voeten steken in groote klompen.

'Over de dracht der mannen konden wij alleen oordeelen naar die van onzen gids, daar hij nagenoeg de eenige man was, die niet op zee voer. Hij droeg een blauw buis, eene buitensporig wijde broek en zwarte kousen. De mannen van Marken, die allen visschers zijn, varen de heele week uit en komen alleen des Zondags aan wal terug, zoodat de vrouwen al den handen- en veldarbeid moeten verrichten. Zoo troffen wij in een huis twee vrouwen aan, die als schilders van beroep ijverig bezig waren eenen zolder te witten. De vloeren der huizen zijn bruin geverfd, en wij waren er verlegen mee, dat wij de zindelijkheid daarvan met onze vuile laarzen moesten bezoedelen. De inboorlingen trekken altijd vóór het binnenkomen hunne klompen uit, - welk voorbeeld wij ongelukkig niet konden volgen. De wanden zijn met geelsel bestreken en met Delftsch aardewerk versierd, terwijl de meubels keurig in Renaissance-stijl gebeeldhouwd zijn. De lepels hangen netjes in een rek, het blinkend geschuurde

koperwerk prijkt op de kast, - kortom het heele vertrek glimt van zindelijkheid. De bevolking van Marken is klaarblijkelijk stevig gebouwd en gezond, te oordeelen naar de vrouwen en eenige oude mannen, die wij zagen en die ondanks hun leeftijd nog kloek waren. De kinderen zien er frisch uit, niettegenstaande de eilanders het schraal hebben, daar visch hun eenig voedsel uitmaakt. Zij drinken zelden bier of sterken drank, maar hoofdzakelijk koffie en thee. De mannen zijn buitengewoon matig en beschouwen het als eene misdaad te dikwijls de herbergen te bezoeken, waarvan er trouwens maar vier op Marken zijn. De godsdienst der bewoners is de protestantsche en zij gaan geene huwelijken aan dan in hunne eigene gemeente. Gaarne zouden wij nog wat gebleven zijn om de zeden en gewoonten der goede eilanders te bestudeeren, maar daar wij nog vóór den avond naar Amsterdam moesten terugkeeren, gingen wij met leedwezen weer aan boord van onzen kleinen stoomer, eene aangename herinnering medenemende van zooveel onverwachte levendigheid en schilderachtigheid.'

Men mag zeggen dat onze Engelschman goed uit de oogen heeft gekeken; want zijne beschrijving komt geheel overeen met het beeld, dat ons door Hildebrand geschetst is, zoodat wij er niets meer behoeven bij te voegen, dan alleen dat het vooruitzicht eener aanstaande droogmaking der Zuiderzee, waardoor Marken zal ophouden een eiland te zijn, het op dit oogenblik voor de toeristen dubbel belangwekkend maakt.

De stervende zomer.

Als een lieve teringkranke,
Wie de laatste kracht ontvlood,
Welkt en kwijnt de najaarszomer,
Schoon en rijk nog in den dood

't Bonte bosch ziet al zijn blâren,
Groen en frisch nog kort geleên,
Kalm en waardig, stil gelaten,
Dorren, vallen, één voor één.

Wazig hangt een zilvren nevel
Over 't vredig landschap neer,
Hult als in mystieken sluier
't IJl geboomte, fijn en teer.

Als een rilling rijdt het koeltje
Door het dor en dun geblaârt,
Of de schrik voor 't nadrend sterven
De angstige natuur doorvaart.

Weldra zal ze zuchten, kreunen
Onder 't woeden van d'orkaan,
Die na 't lang zieltogend steunen
Den genadeslag zal slaan.

Thans nog toont zij als den glimlach
Op des kranken uitgeteerd
Wezen, als hij voor 't verscheiden
Biddend in zich zelven keert.

Als een lieve teringlijdster,
   Wie de laatste kracht ontvlood,
Kalm, glimlachend, sterft de zomer, -
   Zij zoo schoon eens onze dood!

J.R. VAN DER LANS.

Een machien om tellooren te wasschen.

Gelijk bekend is, zijn de Duitschers en de Amerikanen onvermoeid in het uitvinden van gereedschappen voor huishoudelijk en keukengebruik. Talloos zijn de nieuwe uitgevondene wasch- en wringmachienen, werktuigen om te scherpen, vruchten te schillen, kooktoestellen, en hoe die dingen allen heeten mogen. Voor zoover wij echter weten is tot dusverre geen enkele restaurateur in het Duitsche rijk of in het land der Yankees op het gedacht gekomen, bij de voor- en sluitwerkzaamheden in de keuken de menschelijke hand nagenoeg geheel stelselmatig uit te sluiten en daarbij verschillende werkzaamheden in de keuken door middel van dynamo-electrische machienen te verrichten. De verdienste hiervan komt toe aan den Parijzer restaurateur Marguery. Verdienste zeggen wij, niet dat wij met machienenarbeid op zich zelve zoo bijzonder ingenomen zijn, maar omdat de zindelijkheid, eene bij spijstoebereiding in het groot dikwijls gemiste deugd, gelijk wij zien zullen, hierbij ontegenzeggelijk wint.

De heer Marguery is de eigenaar van een uitgebreide restaurant, waarin dagelijks meer dan duizend menschen hunnen honger en dorst komen stillen. Het spreekt van zelf dat de keuken daar aan een heirleger van dienstbare geesten werk verschaft. Hier worden groenten van alle soort schoongemaakt, aardappelen geschild, beenderen geschaafd of geraspt, vleesch gehakt enz. terwijl andere afdeelingen met het afwasschen van tellooren en glazen, het poetsen van messen en vorken, het spoelen van leege flesschen enz. de handen vol hebben. Dat bij zulk eene groote drukte alles niet altijd toegaat zooals het zijn moest, laat zich licht denken, en alleen het breken van porselein, glas en aardewerk vertegenwoordigt in zulke inrichting een klein kapitaal.

Ten slotte werd het den schranderen Marguery, die zulk een onnut verlies reeds vele jaren met leede oogen had aangezien, een weinig al te buitensporig en hij peinsde op middelen om daarin te voorzien. Van de gedachte tot de daad was slechts een stap en met vastberadenheid trok hij den Rubicon over. Op zekeren dag verscheen een bataljon werklieden, die het geheele huis het onderste boven keerden. Weldra wentelden in den kelder twee gasmachienen, die van hunne zijde door middel van drijfriemen, ja, zelfs van elektrische geleidingen, met een groot aantal mekanieke meiden en knechts in verbinding gebracht werden. Daar in den hoek arbeidt vlijtig een klein toestel, dat de hem toevertrouwde beenderen in een oogwenk tot poeier maalt; iets verder draait eene machinale zeef, waaraan Marguery's gasten de heerlijke sausen en mengsels danken, die onder allerlei onmogelijke benamingen op de spijskaarten prijken.

In een ander lokaal zien wij een werktuig om koffie te branden, eveneens door de gasmachiene in beweging gebracht en in de eigenlijke keuken talrijke braadspitten, die met de grootste regelmatigheid draaien.

Nog bezienswaardiger zijn de poets- en waschmachienen. Wel heeft het messenpoetstoestel niets bijzonders om zich; maar des te eigenaardiger is de op bladzijde 136 afgebeelde machien om tellooren te wasschen, welke acht tellooren te gelijk zuiver maakt. De door den werkman in de machien gestoken vuile telloor wordt dadelijk aan den boord door een drietandigen vanger gepakt en in kokend water gedompeld, waarin ze even blijft en daarbij sterk geschud wordt, opdat de vetdeelen zouden loslaten. De telloor komt daarna van zelf onder borstels, die haar stevig boenen en komt daarop in aanhoudend vernieuwd koud water, dat ze van alle onreinheden volkomen zuivert. Dezelfde werkman vat haar eindelijk met de linkerhand en legt haar in den rechts zichtbaren afdrupbak. Het machien wascht dagelijks meer dan 4000 tellooren schoon en biedt het groote voordeel aan, dat de tellooren nooit met reeds gebruikt afspoelwater in aanraking komen, maar met voortdurend vernieuwd. Ook breekt het in tegenstelling met de meeste dienstboden nooit iets.

Het machien om flesschen te spoelen, dat in hetzelfde gebouw in werking gebracht wordt, is niet alleen door zijne inrichting zelve maar ook door de omstandigheid, dat het door eene kleine dynamo-elektrische machien gedreven wordt, zeer merkwaardig.

De flesschen draaien 300 maal in den minuut in het toestel om, dat is: elk deel van het binnenste komt gedurende het tijdsverloop van 36 seconden ongeveer 180 maal met de borstels in aanraking! Als dit niet voldoende is,

moet men van het schoonmaken van flesschen maar geheel afzien. Het spoelen geschiedt met altijd versch water; wat eveneens een groot voordeel is. Met behulp van dit toestel kunnen twee mannen en een jongen per uur 400 flesschen schoonmaken. Ook dit machien breekt niet en levert alles ongeschonden af. Daaraan mogen alle keukenprinsessen een voorbeeld nemen.

Het kindermeisje.

I.

't Is schoon om zien, hoe vlug ze met de kleinen
Heur toevertrouwd, door 't gras des boomgaards stoeit;
Hoe zij hen helpt, met hoog verhitte wangen
En glinstrend oog, de vlugge vlinders vangen,
Hoe ze elk op beurt met bloemenkransen tooit.

Doch treffend is 't, de rede te beluisteren,
Die zij bijwijl heur' kleinen maatjes houdt;
't Zij ze in hun hart een vroom gevoel wil wekken,
Hunne aandacht op des Heeren wijsheid trekken,
Of hen verheugt door gullen lach en kout.

En zie! hoe allen vroolijk haar omringen;
Hoe 't broerken, daar zij neerzit, minzaam rond
Heur' hals zijne armpjes slaat, wijl, in heur vlechten,
Nu op hun beurt, zijn zusjes bloempjes hechten
Naast halmpjes stroo, en schaatren om dien vond.

Maar ook zij heeft hen lief! Geen vreugde kent ze,
Dan die ze in d' omgang met de kleinen vindt.
En wonder is dit niet, want ze is eene arme weeze,
Wiens lot geen hart met hoop vervult of vreeze;
Ze is schuldloos nog, eenvoudig als een kind.

Heur moeder heeft ze nooit gekend. Acht jaren
Had ze niet gansch bereikt, toen onverwacht
Ook vader stierf. Dan nam de brave vrouwe
Haar op, wier kroost zij thans de zorg en trouwe
Vergeldt, waarmee zij zelf werd grootgebracht.

Sinds hechtte gansch heur hart zich aan de kleinen.
Thans telt zij zestien jaar en nimmer nog
Kwam 't denkbeeld haar, van hen zich los te rukken.
Zij dacht niet eens, dat 't noodlot in zijn nukken
Dit doen kon! Dan, helaas! 't geschiedde toch!

II.

De stille nacht heeft, met zijn' zwarten sluier,
   Het zwijgend aardrijk toegedekt,
En al wat leeft slaapt in zijn plooien.
Na 't spel des daags en 't lustig stoeien,

Smaakt, op heur' peuluw uitgestrekt,
Ook 't kindermeisje zoete ruste.
Hier, naast heur' sponde, in 't donzig wiegje, ligt
Het knaapje, met zijn blozend aangezicht,
Dat zij nog straks in sluimer kuste,
Wijl ginds, in 't zelfde bedje, - een englenpaar! -
Zijn blonde zusjes slapen naast elkaar!

Want ook de nacht scheidt, van heur lievelingen,
Het trouwe, waakzaam meisje niet.
Zij zorgt, dat hun geen leed moog' deren,
Vervult hun' wensch, wen ze iets ontberen,
En sust hun lijden, hun verdriet.
Zelfs nu, terwijl ze in zachten sluimer
Daar neerligt, droomt zij nog van hen, en lacht
Hen toe, en hoor! heur lippen murmlen zacht....
Doch zie! heur' borst jaagt ongestuimer!
Zij rilt en slaat met kracht heur' arm in 't rond!
't Is reeds voorbij: een lach tooit weer heur' mond.

Wat deed aldus haar schrikken? Wis bedreigde
Der kleinen hoofd een groot gevaar?
Heur arm deed hen daaraan ontglippen?
Vandaar die glimlach om heur' lippen?
Was dit heur droom, die droom is waar!
Want hoor! met naar en aaklig galmen,
Snijdt, door de nacht, een lange, bange kreet:
'Brand! brand!' En 't meisjen, eer zij 'waar' nog weet,
Is opgerezen, zonder talmen
Uit 't bed gewipt en naar de deur gespoed:
Zij vindt - het huis in brand, den trap in gloed!

Den trap in gloed! Hoe dan 't gevaar ontkomen!
Vertwijflend staat daar 't arme kind!
Zij snelt naar 't venster, rukt het open:
Wis daagt dáár redding? IJdel hopen!
't Verdiep, waarop zij zich bevindt,
Is met geen ladders meer te naken.
't Is vuur en vlam al wat zij ziet! o God!
Een wreede dood is dan hun aller lot!
Hoor, hoe de vlammen knettrend kraken!
Nog een ge stonden slechts, en 't brandend huis
Begraaft hen, onder gloeiend puin en gruis!

Doch neen! het moedig kind zal 't uiterst' wagen
Tot redding van 't geliefde kroost,
Dat huilend haar omvat. Daar snelt zij weder
Naar 't bed, grijpt een paar kussens, stort ze neder
Door 't raam. Nu volgen onverpoosd,
Matrassen, peuluws, lakens, dekens,
Tot wieg en bedden ledig staan. En dan,
Terwijl haar 't harte slaat tot brekens,
Zij grijpt een kind en werpt zoo zacht zij kan,
Het op den stapel neer. Men juicht: 'gered!'
Daar stort een tweede, - een derde op 't zachte bed!

Goddank! heur moed behield den kleinen 't leven.
't Gejuich verkondt het telkens weer.
Slechts nu, gansch uitgeput van krachten,

Op 't punt in wolken rooks te smachten,
  Stort zich ook 't meisje uit 't venster neer!....
Men neemt haar op, draagt in een deken
Haar weg.... Beweegloos, bleek ligt ze uitgestrekt
Op 's buurmans spond!... Geen vlijtge hulpe wekt
  't Bewustzijn haar!... Laat vrij uw' tranen leken,
Gij die het lijk omringt van 't edel kind:
Zij heeft die mild, oneindig meer verdind!

Lier.

A.O. VERMEIREN.

Het geluk hangt aan een haar!

Mijnheer Verstap is schoenfabrikant en kandidaat voor het ordelint van den landbouw. Dit laatste staat echter op zijne visitekaart niet, deze luidt eenvoudig: ‘Eudore Verstap, fabrikant van schoenen.’

Vroeger, toen de menschen nog dom waren, zou er niemand hebben uitgedacht zich schoenenfabrikant te betitelen: men was toen eenvoudig weg, schoenmaker of zelfs schoenlapper. De Crispijndienaren van dien tijd wisten evenwel schoeisels te vervaardigen, die jarenlang meegingen - tegenwoordig is een paar nieuwmodische bottienen in eene halve maand kapot. Nu, daar is niets aan te doen, en het ware domheid daarop te vitten, vermits wij het toch niet beteren kunnen. Domheid ware het insgelijks aan mijnheer Verstap zijnen titel te betwisten: ook zullen wij hem maar schoenenfabrikant laten, - of fabrikant van schoenen, zooals hij verkiest.

Wij zouden er overigens zonde van maken den besten man te verdrieten, want een braaf man *is* Verstap, daar hebt ge mijn woord op. Hij is de beste der burgers, het voorbeeld der garde-civieken, het puik der kiezers voor Senaat, Kamer, Provincie- en Gemeenteraad; de allervoldoendste der echtgenooten en hij zou de braafste der vaders zijn.... indien hij slechts kinderen had.

Maar al heeft hij geene kinders, hij heeft toch eene keukenmeid, een hondje, een katje en een kanarievogeltje. Onder den zachten invloed van 's mans goêlijk gemoed, akkordeert heel het huisgezin allerbest; man, vrouw, meid, hond, kat en vogel - allemaal schepsels nogtans die schijnen geboren te zijn om *slecht* te akkordeeren.

Om het portret van mijnheer Verstap volledig te maken, moet ik u nog zeggen dat hij tamelijk vollijvig is, en eenen zwaren rosachtigen baard draagt. Dit heeft hem de overtuiging gegeven dat hij precies het evenbeeld is van wijlen Gambetta. Die overtuiging is sterk in zijne hersens geankerd: men heeft goed hem te zeggen dat Gambetta maar één oog had terwijl hij twee kijkers als perels bezit; dat Gambetta pikzwart was, terwijl hij eerder.... bruinachtig is; dit alles is maar eene nevenzaak en de gelijkenis ligt volgens hem daar niet in. Indien zij dáár niet in ligt, ligt ze waarschijnlijk in iets anders, dat we niet goed begrijpen, en het kortste zal weerom zijn aan te nemen, dat Gambetta en Verstap aan elkaar gelijken als twee druppels water, vermits dat den braven man kan pleizier doen.

Verstap, in zijne hoedanigheid van schoenenfabrikant, werkt of liever laat werken voor voorname lieden, en menigeen is er onder zijne klanten die aan zijn knoopsgat een prachtig bloedrood of smaragdgroen lintje draagt. Dit steekt den armen Eudore de oogen uit, dat schijnt hem zoo *comme il faut*, dat hij dag en nacht van het geluk droomt, zich ook met zoo'n snippertje zijde te mogen optooien. Lang heeft hem dit verlangen een ijdele droom geschenen, maar nu is hij de verwezenlijking ervan nabij.

Hij heeft eenen vriend gevonden, die op het ministerie schrijft, en het ministerie is immers de lavende bronne van al degenen, die dorsten naar een ordelint!

Men kan ten minste niet beweren dat Verstap geene aanspraak kan maken op eene onderscheiding op het gebied van den landbouw. Bewerkt hij de huiden niet, die wassen op den rug der koeien, en eten de koeien geen gras? En als wij in het gras zitten zijn we dan niet te midden van den landbouw? Men heeft hem toegeworpen dat zijne huiden van Amerika komen, en dat er in dat republikeinsche land geene zijden linten in de weiden te plukken zijn: dat is ijdele praat. De verdienste moet beloond worden, om het even van waar de belooning komt!

De verdienste alleen blijkt evenwel niet genoegzaam te zijn, en de iever van den goeden vriend uit het ministerie dient soms wat aangestookt te worden. Daartoe werken heilzaam kleine keurige dinertjes, een paar oorringetjes voor Madame, doozen suikergoed voor de kinders, eene streeling voor den hond en, zelfs - men kan niet weten waar het goed voor is - een vijffrankstuk voor de oude grommige keukenmeid van den kantoorheer, als ze Verstap een nieuwjaar komt wenschen. Verstap kan er overigens wel tegen, en dat alles is, zoo het heet ‘geene speld van zijne mouw.’

Eene groote voortdurende bekommernis van Verstap bestaat in den kantoorheer niet te kwetsen, want het is vast dat die man een hoog hart heeft en dient met handschoenen behandeld te worden.

***

Het weder is grauw en somber, en er hangt regen in de lucht. Het is een soort van weder dat oorzaak is dat de katten zich likken, dat de honden geeuwen en slapen, dat de vrouwen lust hebben tot weenen, en dat de mannen gereed zijn om uit hun vel te springen van ingehouden gramschap, vooral als een haar hen in den neus zit te kittelen. Dit is juist het geval bij M. Verstap. Een haar van zijnen knevel, een ondeugend haar, een sarrend, plaagziek haar, een duivel van een haar, instede van neer te willen naar de lip, wil maar, kost wat kost, naar boven in den neus - waar het volstrekt niets te verlichten heeft - en veroorzaakt daar eene krieuweling, als ware er een legioen vlooien in losgelaten. Het is onzichtbaar en onvatbaar, noch trekken aan de lip, noch kijken in den spiegel, noch loeren, langs den neus weg, eerst met een oog geloken, dan met het ander, niets helpt: een mensch zou er razend van worden!....

Ook vergeet Verstap van lieverlede al de goedheid van zijne inborst, en de hond, die

heel vriendelijk zich tusschen zijne beenen komt vlijen, krijgt een venijnigen stamp, die hem huilend doet vluchten tot bij de kat. De poes, door dit ongewoon gejank zenuwachtig geworden, blaast de meid in het aangezicht, en doet de sukkel verbleeken. De ontsteltenis van het vrouwken groeit nog aan als zij, in stede van door mijnheer met vriendschap bejegend te worden, eenen hoop verwijten van hem ontvangt. - Madame gaat aan mijnheer vragen of hij gek wordt, en hij wil haar schier slaan; heel het huis is in rep en roer, de zoete vrede, die twintig jaren lang ongestoord heerschte, is verdwenen, de rust en de voldoening vluchten langs de schouw weg: het geluk hangt aan een haar!.....

DE STERVENDE ZOMER, NAAR ERNST HEYN.

Bang!....
De deur vliegt toe en men hoort een zwaren

HET EILAND MARKEN IN DE ZUIDERZEE, NAAR A. MARIE.
1. Op de boot naar Marken. - 2. Een Markensche cicerone. - 3. Het hoofddorp op Marken. - 4. Markensche vrouwen. - 5. Markensch binnenhuis. - 6. Kleine nieuwsgierigen. - 7. Straatgezicht. - 8. Eene Marker schoone. - 9. Markensch hoofdtooisel. - 10. Het opkomend geslacht.

stap in den gang. Het is M. Jans, de bureelist uit het Ministerie.

'Verschooning, Madame! Gelief u niet te derangeeren, ik ken heel goed den weg. Akelig weder, niet waar? Is mijnheer Verstap niet te huis? Ik heb hem goed nieuws te berichten. Onze zaak, u weet wel? maakt voortgang...'

En hij knipoogt zoo geheimzinnig en hij glimlacht zoo opgeruimd!...

Jans is reeds in de voorkamer. Eene deur slechts scheidt hem van het eetvertrek, waar Verstap, zijn ontbijt versmadend, driftig rondloopt, niezend en traanoogend, zich den neus wrijvend, dat hij bloedrood wordt als eene dikke meikriek, en grijpend naar dat helsche haar, dat hij maar niet vatten kan.

Madame Verstap loopt den bezoeker vóór om hem haren man aan te kondigen en Verstap de bedaardheid aan te raden in het bijzijn van den invloedhebbenden persoon.

'Eudore-lief, stil u wat: M. Jans is daar. Hij zegt dat hij u goed nieuws...,.'

'Mij stillen! - laat mij gerust - ik kan mij niet houden - laat mij gerust - en loop naar den duivel - en Jans ook - ja, zeg hem dat - o mijn neus! - dat hij naar den duivel - naar al de duivels - mag loopen. Hm, hm, brrr.....'

Jans heeft alles gehoord: hij is reeds buiten, bleek van woede. Madame kijkt hem achterna, met een bevend hart: o! wat zal er nu nog gebeuren in dat ramspoedig huis!....

Verstap is niet te stillen. De meid spreekt van haar pak te maken, de kat houdt zich op den zolder, onder eene kist verscholen. Eensklaps springt Verstap de trappen op, zijne vrouw ijlt hem achterna - hij grijpt een scheermes, de vrouw roept moord, de meid vlucht den huize uit - met vast besluit brengt de schoenmaker het scheermes aan zijn gelaat - zijne vrouw valt in bezwijming - en hij scheert zijnen knevel en vollen baard, die hem zoo treffend op Gambetta deed gelijken, meedoogenloos af! Hoe jammer!

Maar nu is de gekke vlaag ten einde. Een baardeloos wezen is nooit wreed en kan geene groote vrees injagen. Madame glimlacht, mijnheer lacht en de meid, die wedergekeerd is, schokt, roepende dat mijnheer nu net gelijk een dikke patattenboer is. O Gambetta! Wat geeft het? het sarrend haar is afgemaaid en nu is mijnheer weder gelukkig.

Kortstondig geluk.

Men belt - het is een briefken van M. Jans.

Het wordt met bevende vingers geopend, met tranend oog gelezen:

Waarde heer Verstap!

'Het spijt mij u te moeten berichten dat gij, ondanks mijne pogingen, van het ordelint zult moeten afzien. Ik heb heden morgen uwen naam aan den Minister voorgesteld en hij heeft mij voor antwoord gegeven: Zeg aan Verstap dat hij - naar den duivel mag loopen!

'Jans.'

Verslagenheid, verstomming, wanhoop!

Het ordelint is naar de maan. Het knoopsgat van de spiksplinternieuwe jas, met bont gevoederd, die opzettelijk gemaakt geweest is om het zoo vurig verlangde ornament te ontvangen, zal ledig blijven! De landbouwverdienste van den schoenenfabrikant zal onvergolden gelaten worden. Hij zal nooit een man *comme il faut* zijn. De vrouwen zullen hunne mutsen mogen volsteken met roode en groene

linten en strikken, rood en groen, om hem te sarren: hij blijft veroordeeld tot het knoopsgat zonder strikje! De geliefkoosde droom is hopeloos verzwonden. Het doel van zijn leven is verdwenen. Hij mag sterven. Nooit, nooit, zal hij nog een uur rust en genoegen genieten. Zijne vrouw zal hem gestadig zijne domheid verwijten, de meid zal in de buurt het wedervaren van haren heer verhalen, men zal hem uitjouwen, overal waar hij zich aanbieden zal. En dat alles om dat nietig, ongelukkig haarken. Ach, gewis, het geluk hangt aan een haar!....

***

Ja, en nu het haar weggeruimd is, is het geluk daarom niet teruggekeerd. Madame hoopte sterker nog op het ordelint dan haar man, en de vrouwen getroosten zich veel moeilijker dan de mannen het verlies van iets dat zij gehoopt hebben. Het huisgezin Verstap is een ongelukkig huisgezin geworden. De man treurt gedurig, en de vrouw kan niets meer dan knorren; de oude meid, die hen sinds twintig jaar diende, is verhuisd, en, sedert haar vertrek, hebben reeds tien nieuwe deernen, alle onverdraaglijker en onverdraaglijker, elkander in het huis opgevolgd. De kat heeft de woonst verlaten, en de oude poedel is schier van verveling gestorven. Het vogeltje leeft nog, maar het is blijkbaar teringziek....

Nieuw voorval. In de buurt is eene arme jonge vrouw, weduwe van eenen metser, die een paar maanden vroeger verongelukte, in het kraambed gestorven. Verstap heeft geweend toen hij het ongeluk hoorde verhalen, en vreesachtig gekeken hebbende naar zijne vrouw heeft hij gezien dat zij ook weende. Hij heeft een woordje van medelijden geuit en zijne vrouw heeft, voor de eerste maal sinds lang, met hem ingestemd. Kort: zij hebben het nagelaten kindje aangenomen.

Nu is het huis vol van het kindergeschrei, *geaccompagneerd* door het gezang der minne, om het wichtje te stillen; het vogelken, dat treurde, schijnt het piepen wederom te willen aanleeren; madame is vriendelijker en de meid verdraaglijker. Zou Verstap weder gelukkig worden? Dat is mogelijk, maar hij wachte zich van de zucht naar een ordelint en van knevelhaar....

ADRIAAN.

Menscheneters.

Van eenen in Australië verblijfhoudenden Oostenrijker bevat een Hongaarsch blad een uit Spirito Santo geschreven brief, die een schets van het land en de bewoners bevat:

‘Hier ben ik, aldus luidt onder andere in bedoeld schrijven, in Spirito Santo, onder de menscheneters. Nergens ter wereld is de afschuwelijke gewoonte van het menscheneten zoo sterk en zoo onuitroeibaar gevestigd, als op dit plekje van den aardbodem, dat de Spaansche veroveraar Quiros in den jare 1606 heeft ontdekt.

IJdel was het zelfverloochenend streven der zendelingen. De menschen hier konden het gebruik van menschenvleesch maar niet verzaken. Nog geen 45 jaar is het geleden, dat zij den bekenden Engelschen zendeling Williams gebraden en opgegeten hebben.

Wanneer zij het zich kunnen verschaffen eten zij ook nog op den huidigen dag menschenvleesch, waarvan zij meer houden dan van de kostelijkste lekkernijen. Dat ik nog niet door hen aan het spit ben gestoken dank ik alleen aan de omstandigheid dat de onmenschen mij voor een goddelijk wezen houden.

En dit is toe te schrijven aan mijn Amerikaansch photographie toestel, mijn voortreffelijken remington-revolver, mijn knalvuurpijlen en de grenzelooze lafheid

der wilden. Toen die schepsels hunne door mij vervaardigde afbeeldingen zagen, knielden zij voor mij als voor eene godheid neder om mij te aanbidden, want zulk een wonder hadden ze nog nooit gezien.

Eenige dagen geleden moest ik echter hooren, dat de monsters ergen trek hadden in mijn lichaam; want met de tong smakkend, zegden zij tot elkander in hunne taal:

Een lekker beetje!

Eene koude rilling liep mij door de leden. IJlings stak ik een vuurpijl aan, wier vonkenregen ik op de kanibalen liet nedervallen. Dit verschrikte hen dermate, dat zij wegsnelden zoo ver en zoo snel hunne voeten konden dragen.'

Wijsgeerige zedespreuken.

Onderzoek hoevele personen u achten, welke personen u beminnen en in welk eene mate; op die wijze kunt gij u een denkbeeld vormen van uwe eigene waarde.

***

De menschen zoeken niet waarheid, gerechtigheid en vrijheid, zij zoeken slechts zich zelven; en wisten zij dat nog maar op eene goede wijze te doen.

***

Zelfmoord is de afschuwelijkste zonde, de eenige waarover men geen berouw kan gevoelen, omdat dood en misdaad gelijktijdig plaats vinden.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg*.)

XX.

Gelijk reeds gezegd werd, had de kwaker een ander huis in de nabijheid van Brighton betrokken, terwijl hij zich met den wederopbouw zijner afgebrande woning bezig hield. De schrik in dien vreeselijken nacht doorstaan had mistress Hawkins op het ziekbed geworpen, en Klara, wier gestel zelf een hevigen schok gekregen had, wijdde zich met de grootste zelfopoffering aan hare verpleging, voor zooveel hare blindheid zulks veroorloofde.

Met uitzondering van eenige uren rust, verliet zij de zieke geen oogenblik en treffend was de teedere zorgvuldigheid, waarmede zij voor al hare behoeften waakte. De bewondering en dankbaarheid van den kwaker en Edwin, die, daags na den brand van de ramp verwittigd, dadelijk overgekomen was, waren onuitsprekelijk. Hier in de ziekenkamer kwam de geaardheid van het meisje in hare gansche beminnelijkheid voor den dag. Onvermoeid, vol zachtmoedigheid en geduld, naar ieder woord der oude vrouw luisterende, zich steeds beijverende haar lijden door vriendelijk en troost en door de hoop op spoedig herstel te verlichten, bood zij, zelve het medelijden zoo waardig, inderdaad het liefelijke beeld van de verpersoonlijkte barmhartigheid aan.

Edwin, een aankomend leerling van Esculaap, die het grootste gedeelte van den dag in de kamer zijner moeder, wier ziekte hij naar zijn beste vermogen trachtte te bestrijden, en in Klara's gezelschap doorbracht, merkte al die liefdevolle oplettendheden op, welke zoo ongevraagd van de voortreffelijke hoedanigheden haars harten getuigden en hij vroeg zich onwillekeurig af, waarom God zulk een braaf schepsel zoo zwaar door de ontzegging van het hoogste aardsche goed, het licht der oogen, gestraft had. Ook heden trad Edwin, die zijn eigen oordeel nog niet

vertrouwde, bemoedigd door de verklaring van den dokter, dat er eene aanmerkelijke verbetering in den toestand zijner moeder ingetreden was, de ziekenkamer binnen.

De zieke was ingesluimerd en toen hij naar Klara omzag, ontwaarde hij haar half achter het bedgordijn verborgen in een voor het bed staanden leuningstoel. Haar hoofd steunde achter tegen de rugleuning, hare gevouwen handen lagen in haar schoot. Ook hare moede oogen waren gesloten en de lichte, regelmatige ademhaling bewees, dat zij sliep.

Vol teederheid beschouwde de jonkman haar bekoorlijk, fijn gelaat, welks tengevolge van het nachtwaken ontstane bleekheid hem heden bijzonder in het oog viel. Met eene hem zelven onverklaarbare weemoedigheid verdiepte hij zich in de treurige beschouwingen, welke die aanblik in hem verwekte. Eene beweging der zieke wekte Klara. Met hare zachte stem, die in Edwin's ooren als de liefelijkste muziek klonk, riep zij vragend:

'Verlangt gij iets, lieve moeder?'

Doch deze, nog steeds sluimerende, antwoordde niet.

Edwin trad op Klara toe.

‘O Edwin!’ riep zij, met een vriendelijken lach den jonkman, wiens stap zij kende, de hand toestekende, ‘gij zijt vandaag den geheelen ochtend nog niet hier geweest.’

‘Vader had mij met verscheidene aanwijzingen omtrent de inrichting van ons weder in aanbouw zijnde huis belast, waarom ik niet eerder komen kon, doch ik ben bij mijne tehuiskomst door de tijding, dat moeder veel beter was, blijde verrast geworden; en dit hebben wij voor een groot gedeelte aan uwe zorgvuldige verpleging te danken, lieve Klara. Maar hoe gaat het met u vandaag?’ vroeg hij, als deze hem onderbreken wilde, ‘gij ziet er zeer bleek uit!’

‘Ik ben zeer wel, Edwin, slechts wat vermoeid,’ antwoordde Klara, ‘maar zet u nu naast mij neder; ik moet u verzoeken mij Hugo's brief voor te lezen. Ik ben altijd zoo blijde als ik een brief van hem ontvang; een oogenblik vergeet ik dan bijkans dat ik niet lezen kan.’ En een droefgeestige lach gleed daarbij over haar aangezicht.

Met een smartelijken zucht zette Edwin een stoel naast den hare en ging zitten. Klara was eveneens gaan zitten, en Edwin den brief overreikende, keerde zij hem vol verwachting het gelaat toe.

Met gedempte stem las Edwin de liefdevolle woorden des broeders. Een blijde lach verhelderde hare trekken. Doch weldra namen zij eene bekommerde uitdrukking aan.

‘Gij verlangt naar hem, niet waar, lieve Klara?’ vroeg Edwin, die zich met schaamte beleed, dat hij een gevoel als dat der jaloezie in zich ontwaarde; ‘gij zoudt gelukkig zijn als gij naar hem toe kondet gaan, naar hem, die u zooveel dierbaarder is dan ik?’

Het was haar niet vergund de op zijn gelaat uitgedrukte gemoedsbeweging te lezen, doch haar fijn, zoozeer in alle buigingen der stem geoefend oor vernam er den toon van het verwijt uit.

‘Het is zoo vele jaren geleden, sinds ik mijn broeder verloor, dat het, dunkt mij, niet te misbillijken is, zoo ik, nu hij mij eindelijk teruggegeven is, naar hem verlang, en meent gij dat ik u daarom minder liefde toedraag?’ vroeg zij treurig en als gekrenkt het hoofd latende zakken.

‘O! wat een onbezonnen, wreedaardig wezen ben ik,’ riep Edwin rouwmoedig uit; ‘ik heb u beleedigd, doch gij vergeeft mij, niet waar?’

‘Gij weet wel, dat ik niet boos op u kan zijn,’ antwoordde Klara, zacht hare kleine hand met vertrouwelijkheid op zijn arm leggende, ‘en ik zou u wel willen bekennen, welk een onweerstaanbaar gevoel mij aandrijft Hugo hier te hebben en door allen, die ik liefheb omgeven te zijn, indien ik niet vreesde....’

‘En wat zoudt gij vreezen?’ vroeg Edwin, door een bijzonderen angst aangegrepen als zij stokte.

Klara zweeg, zij scheen eene smartelijke, treurige gedachte te willen onderdrukken.

‘Spreek, lieve Klara, deel mij mede, wat u drukt. Indien het iets betreft, wat ik in staat ben om te volbrengen of uit te voeren, zoo hebt gij slechts te zeggen, wat ik doen moet,’ betuigde Edwin met zijne trouwhartige stem.

‘Gij zult mij stellig berispen en gelooven, dat ik mij aan zwaarmoedige gedachten overgeef, doch ik verzeker u, dat zij ongeroepen komen,’ antwoordde Klara.

‘Gij hebt behoefte aan frissche lucht, een weinig verstrooiing,’ merkte Edwin aan, ‘en dan zult gij wel weder opgeruimd worden.’

Het meisje glimlachte droevig.

‘Edwin,’ begon zij eensklaps met een ernst, die hem deed ontstellen, ‘ik weet, dat gij niet aan droomen gelooft, gij spot er mede als inbeeldingen, gij verklaart ze van uw geneeskundig standpunt op natuurlijke en stoffelijke wijze, en toch verzeker ik u, dat ik sinds gisteren mijn lot ken.’

Met eene zachte beweging en, naar hij meende, onbemerkt, had Edwin haren pols gevoeld, die koortsig klopte.

‘Gij meent, dat ik ongesteld ben,’ hernam Klara bedaard, terwijl zij hare hand een weinig terugtrok; ‘gij hebt u nu eens en voor al in het hoofd gezet, dat ik slechts door koortsachtige hersenschimmen geplaagd word.’

‘Verhaal mij slechts wat u gisteren overkomen is,’ zeide Edwin meegaande, daar hij haar door tegenspraak niet nog meer wilde opwinden.

‘Welaan dan, luister,’ begon zij op half fluisterenden toon: ‘gisterenmiddag was ik afgemat in dezen leuningstoel ingesluimerd. Ik weet niet hoe lang ik zoo gerust had, toen zich eensklaps mijne oogen schenen te openen en ik - helaas! slechts in den droom, - zag dat ik mij in den hof mijns grootvaders bevond, dien ik mij nog herinner. Alles om mij heen was somber en doodsch. De golven van den Rijn waren donker en glinsterden met een vreemdsoortigen glans, die mij deed huiveren, terwijl zij eene menigte ijsschollen medevoerden. Toen ik mijne oogen naar de boomen opsloeg, bemerkte ik, dat de bladeren in lange ijskegels veranderd en de takken kaal en insgelijks met ijs bedekt waren. Zware, dreigende wolken vlogen langs het uitspansel, een snijdende wind benam mij bijkans den adem. Eerst dun, maar steeds dichter, begonnen er sneeuwvlokken te vallen, tot zij zwaar op mijne borst lagen en mijne oogen verblindden. Het was ontzettend koud en mijn bloed begon te verstijven. Vertwijfelend zag ik om mij heen. Zoo ver mijn oog kon reiken, ontwaarde ik een onmetelijk ijsveld, terwijl de lucht door de tallooze sneeuwvlokken geheel wit scheen. Luid huilde de wind en suisde klagend door de boomen, zich met het ruischen van den stroom vermengende. Ik beproefde op te staan, doch, o schrik! ik was aan den grond vastgevroren! De verstijving drong onafgebroken, hoewel langzaam, in mijne ledematen door, ik dacht in de armen van den dood te verzinken. Eene poos bleef ik aan een zekere gevoelloosheid ten prooi, daarop scheen mijn leven weder te keeren, ik kreeg mijne krachten terug en opende mijne oogen. O! welk eene verandering had er plaats gegrepen! Het ijs was verdwenen, de even te voren daarmede bedekte oevers prijkten in het schoonste groen. Mijne oogen ten hemel slaande, rustten zij op het helderste azuur, opgeluisterd door de gouden stralen der zon. De boomen prijkten in een heerlijken bladerendos en in plaats van ijskegels hingen de heerlijkste vruchten aan de takken, waarop ik mij onbekende vogels in de verblindendste kleurenpracht zag zitten. Als hadden zij slechts op mijn oogslag gewacht begonnen zij een wonderbaar liefelijk gekweel; hunne stemmen, vol zeldzame schoonheid, klonken door het luchtruim nu eens zacht en zoet als de klank van zilveren klokjes, dan weder, zich krachtig en luid verheffende, dat de echo weergalmde en toch zoo liefelijk, als ware de lucht met hemelsche muziek vervuld. O Edwin! ik was betooverd, ik voelde eene onbeschrijfelijke nooit ondervonden zaligheid. Het gezang der vogelen werd zachter, slechts zwak klonk het nog in de verte. Eensklaps ontwaarde ik eene vrouwelijke gedaante. Als betooverd rustten mijne oogen op haar, mijn hart klopte hoorbaar, ik herkende mijne moeder.’

Edwin, die met groote belangstelling dezen zeldzamen droom aangehoord had, slaakte een kreet van verrassing. Hij poogde haar te onderbreken, daar hij wist, hoezeer de herinnering aan hare moeder haar altijd aangreep.

Doch Klara legde hare hand op zijn mond en sprak smeekend: ‘Hoor mij tot het einde toe aan; het is de laatste keer, dat gij nog daarvan zult hooren spreken.’

Edwin zweeg en Klara ging aldus voort: ‘Haar gelaat was kalm, bijkans blijmoedig, Zij zag mij vol oneindige liefde aan en lispelde: “Gij zaagt de droevige doodschheid en verstijving der natuur?” Niet in staat om te spreken, boog ik het hoofd. “Dat tafereel, mijn kind, geleek uw leven hier op aarde en de door u waargenomen verandering is een beeld van hetgeen u in de andere wereld wacht. Bij de goede menschen, die u als hun kind behandeld hebben, heeft u een eeuwige nacht ontgeven, in het rijk Gods wacht u eeuwige klaarheid en vreugd.” - “En wanneer, lieve moeder, zal ik tot God ingaan en niet meer van u gescheiden zijn?” vroeg ik bevend. - “Als de lente de natuur opnieuw tooit, als deze zich verjongt, zal uwe ziel hare vleugelen uitbreiden en Gods heerlijken hemel ingaan.” En een laatsten oogslag van hemelsche liefde, een oogslag, die niets aardsch had, op mij vestigende verdween zij uit mijne oogen.’ - En uitgeput door de gemoedsbeweging, welke het verhaal van haren droom in haar verwekte, leunde Klara in haren zetel achterover.

Edwin beschouwde vol smartelijke deelneming haar bleek gelaat en de zich op hare wangen vertoonende teringachtige roode vlekken. Onderzoekend rustten op haar zijne blikken, waarin meer dan de belangstelling van den arts lag, waarin, zich zelve onbewust, de reine, onbaatzuchtige liefde des jongelings zich spiegelde; eene liefde, die reeds sinds jaren in zijne borst gesluimerd had en thans nieuw leven scheen te bekomen, om welhaast het voorwerp daarvan, als gestorven te betreuren. En door eene namelooze droef heid over, weldigd, sloeg hij zijn arm om haren hals, haar vast aan zijne fel bewogen borst drukkendeals ware zij daar beveiligd tegen den afzichtelijken vijand, die haar leven ondermijnde.

Willig en bewegingloos rustte Klara in de armen van den jonkman, die aarzelend een langen, teederen kus op haar voorhoofd drukte, terwijl hij met gesmoorde stem lispelde:

‘Hebt gij er aan gedacht, wat er van mij worden moet?’

‘De scheiding van u allen is de eenige, diepe smart, die mij bij de gedachte van u te verlaten, vervult,’ antwoordde Klara.

‘En ik had mij altijd gevleid, dat gij u in ons midden gelukkig gevoeldet!’

‘Kunt gij daaraan twijfelen?’

‘Waarom geeft gij dan aan die gedachten toe, die u en mij ongelukkig maken? Wees verzekerd, dat gij u binnen korten tijd weder wel en opgeruimd zult gevoelen.’

Klara glimlachte twijfelend en verzocht vriendelijk: ‘Beloof mij, lieve Edwin, dat gij niemand een woord van ons onderhoud zult mededeelen.’

‘Geen woord daarvan zal over mijne lippen komen.’

‘Want, ziet gij,’ ging Klara met kinderlijke onschuld voort, ‘voor u heb ik geene geheimen, u kan, u moet ik het zeggen, want gij hebt mij eenigszins anders lief dan uwe ouders en Hugo, hoewel ik niet recht weet, waarin het onderscheid bestaat. Wees daarom niet bedroefd, beste Edwin, ik bleef gaarne bij u op deze aarde, doch God heeft het anders besloten en wij moeten er ons in schikken.’ En eene uitdrukking van stille berusting teekende zich op haar gelaat.

Met een onderdrukten snik, die zijn hart bijna deed bersten, stond Edwin op en ging naar de deur. Hoezeer zijn verstand ook tegen hare ziekelijke inbeelding opkwam, kon hij nogtans zijne oogen niet sluiten voor de verschijnselen die van ontbinding spraken.

‘Doch wat menschelijke kunst en opoffering vermogen om haar te redden zal geschieden!’ mompelde Edwin onder het heengaan.

XXI.

'Beste vriend Hugo,' schreef Schaffner aan dezen, 'ik heb groote lust mij over uwe nalatigheid in het schrijven te beklagen. Wat ter wereld is daarvan de reden? Is mijn geschrijf, dat, ik moet het erkennen, niet uit louter schoone volzinnen bestaat en waarin de afwezigheid van het attische zout misschien te scherp uitkomt, of misschien mijn eenigszins bedillend wordende stijl u tot last geworden? Of zijn soms zekere romantische, en natuurlijk tot talrijke wandelingen aanleiding gevende denkbeelden, die ik eens in goed Duitsch

en met klem bestreed, weder opgedoken? Bedenk het wel: *Timeo et dona ferentes*. Op mijn woord, ik zal op mijn ouden dag nog trotsch op mijn Latijn worden, bijna het eenige, in vertrouwen gezegd, dat ik mij nog uit den gelukkigen schooltijd herinner. Doch genoeg daarvan. Ik betreur van ganscher harte het treurige uiteinde uws vaders, die, gelijk gij met recht zegt, edel voor zijne fouten geboet heeft, en ik hoop nog eens het genoegen te hebben uw lief zusterken te begroeten.'

Berichten over handelsaangelegenheden, vragen naar zijne gezondheid, zijne werkzaamheden enz. volgden, en met eene zekere schaamte vouwde Hugo den brief zijns ouden vriends dicht. Hij had Grace herhaalde malen, hoewel zeer vluchtig, gezien en gesproken, gedurende welken tijd hij als in eene zee van verrukking zwom, die hem bijna het denkvermogen ontroofde.

Grace, wie al het met een romantischen nimbus omgeven verbodene aantrok, daar het zoo heerlijk prikkelend was, had hem medegedeeld, dat zij dien dag met eenige vriendinnen in het Kristallen Paleis zijn zou, dat gelijk bekend is, ongemeen groot is en waarin men met eenigen goeden wil maar al te licht verdwalen en zich afzonderen kan.

Was hij nu, nadat hij meer bereikt had, dan hij ooit had kunnen hopen, werkelijk gelukkig? Gevoelde zijn hart inderdaad zulk eene diepe, duurzame genegenheid voor Grace, wier schoonheid hem bedwelmde, en wier liefde hij als het toppunt zijner wenschen beschouwd had? Of trok hem meer jeugdige hartstochtelijkheid, versterkt door de elken jonkman aanklevende ijdelheid de gunst van een bekoorlijk, rijk meisje verworven te hebben, tot haar aan? Om billijk te zijn, moet gezegd worden, dat hij ook thans nog niet haren rijkdom in aanmerking nam; hij dacht inderlaad al te weinig aan de ernstige werkelijkheid, die zich, helaas! in het geheel niet om brandende harten, onbaatzuchtige liefde en alle soortgelijke der jeugd zoo belangwekkende gevoelens bekommert.

Zijne zinnen toonden hem een zeer schoon meisje, zijne dweepende verbeelding begiftigde haar met alle vrouwelijke hoedanigheden en deugden. Reeds had hij hare eens zoo bitter ondervonden hoogmoedigheid vergeten en was blind voor hare, hem reeds getoonde luimen; hij bewonderde, wat hij hare onafhankelijkheid noemde, waarmede zij hem somwijlen in het geheim zag en die voor hem zoo vleiend zijn moest. En toch, zoo zonderling is de mensch, was hij buiten haren magnetischen invloed, dan kwam de gedachte wel eens bij hem op, of wel juffrouw Therèse heimelijk en achter den rug harer verwanten zoo handelen zou. Dan herinnerde hij zich dit beminnelijke, goedhartige meisje, wier geestelijke begaafdheden haar oneindig ver boven zoo velen van haar geslacht verhieven en hij moest zich zelven bekennen, dat zij nooit iets dergelijks doen zou.

Hij had voor heden op het kantoor eene ongesteldheid voorgewend om zich te kunnen verwijderen. Met eene zekere ongerustheid dacht hij aan den zonderlingen, honenden lach van den Indiër, terwijl hij heenging; doch spoedig stelde hij zich weder gerust. 'Hij trekt altijd een gezicht als hij mij ziet,' zeide hij tot zich zelven.

Toen hij het Kristallen Paleis bereikt en ondanks alle ieverig zoeken de jonge dame nog niet gezien had, begon hij te vreezen, dat zij niet gekomen zou zijn.

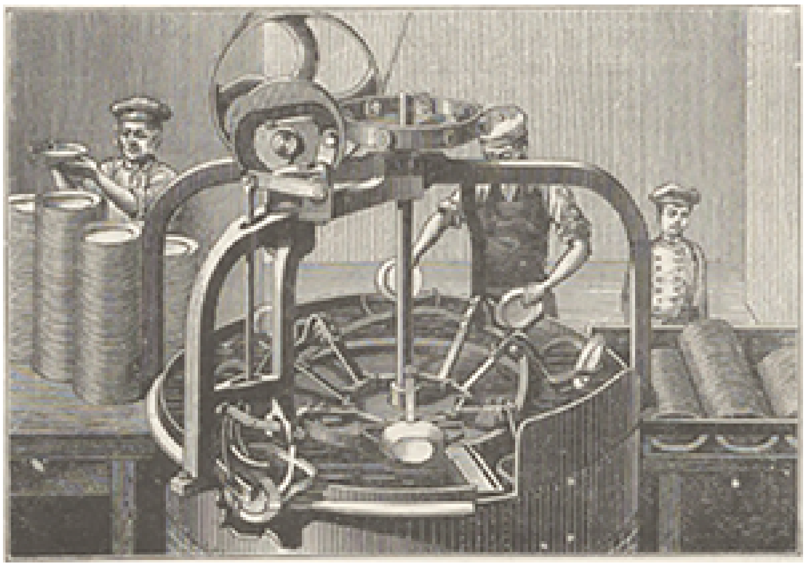

EEN NIEUW MACHIEN OM TELLOOREN TE WASSCHEN.

ONS LEVENSBEELD!

Nog eenmaal doorliep hij het paleis en thans werd hij beloond door den aanblik van Grace, die met hare tante en eenige andere jonge dames, die hij op dien voor hem zoo gedenkwaardigen Zondag in Norfolk Lodge gezien had, op de voor het orkest staande fluweelen zetels zaten.

Het prachtige, onovertrefbare orgel van het paleis liet zijne majestueuze tonen door het indrukwekkend grootsche gebouw hooren, dat ten gevolge van de vele duizenden glasruiten ondanks zijne hoogte zoo licht en luchtig schijnt.

Met eene verrukking, die hem voor een oogenblik de tegenwoordigheid van Grace deed vergeten, luisterde hij naar de heerlijke melodieën van den 'Judas Machabeus.' Na eene poos opstaande, zag hij dat hare oogen op hem gericht waren, die prachtige oogen, welke zijn geest en zijn gemoed schenen te overweldigen. Hij bemerkte hoe zij daarop levendig met hare tante sprak. IJlings ging hij een eind van het orkest terug, met een kloppend hart verbeidende, dat zij hare vriendinnen verliet.

Daar stond zij tot zijne groote blijdschap op.

Als bij afspraak spoedde Hugo zich naar de afdeeling waar een Romeinsche hof met woonhuis te zien was. Hij ging het huis en eene kamer binnen, die hij tot zijne groote tevredenheid geheel verlaten vond. En terwijl hij de vreemdsoortige meer dan achttien eeuwen oude inrichting beschouwde en de tonen van het orgel onduidelijk zijn oor bereikten, wachtte hij vol ongeduld op Grace.

Het ruischen van een zijden kleed werd hoorbaar en Grace stond voor hem. Haar voorhoofd was bewolkt; doch zij lachte hem toe. Teeder drukte hij hare met een handschoen bedekte hand.

'Ik had de grootste moeite om van tante weg te komen, die duizend vragen tot mij richtte; maar ik heb toch ten laatste mijn wil doorgedreven,' zeide zij, 'en hier ben ik.'

Het antwoord van Hugo is niet opgeteekend en evenmin het onderhoud der jongelieden, die elkander zooveel gewichtigs te vertellen hadden, hetwelk nogtans ieder ander tamelijk vervelend en ongerijmd zou toegeschenen zijn. Alleen dit is zeker, dat tijdens het gesprek, dat wel is waar fluisterend, doch voor een luisteraar verstaanbaar gevoerd werd, Hugo hare handen gevat had.

'Wees niet boos,' zeide Hugo, toen Grace er hem aan herinnerde, dat het tijd was om te scheiden, 'dat ik ondanks uwe liefde, die mij trotsch maakt, die mij steeds

aansporen zal door vlijt in de wereld vooruit te komen, ten einde dit kleinood, deze kleine hand te verwerven, dat ik ondanks dit heil sidder, dierbare Grace, als ik aan de moeilijkheden denk, die ik inzonderheid van den kant van Mr. Russel te duchten heb.'

Voor de eerste maal zoo rechtstreeks aan hare werkelijk zoo onhoudbare liefde herinnert, die haar voor het tegenwoordige gestreeld had, maar waarover zij eigenlijk nog niet nagedacht of de gevolgen berekend had, scheen haar deze bemerking onaangenaam te treffen. Peinzend voor zich ziende, zeide zij met blijkbare vreesachtigheid: 'Mijn vader heeft mij zeer lief, maar hij zal in alle gevallen tegenwerpingen maken. Doch waarom zouden wij moeielijkheden in het leven roepen, die tot de toekomst behooren; zou het tegenwoordige u reeds niet meer bevredigen?' dus besloot zij met betooverende koketterie.

Hugo antwoordde slechts met een welsprekenden blik en een teederen handdruk.

'Ware het anders niet mannelijker, ja eerlijker, indien ik uw vader, die mij zijn vertrouwen schenkt, met onze liefde bekend maakte?' vroeg hij.

Een angstkreet ontsnapte aan hare lippen.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 18]

Onze gravures.

De H. Maagd.

DE H. MAAGD, NAAR GUIDO RENI.

Het feest der Onbevlekte Ontvangenis, door de Kerk den 8 December gevierd, geeft aan het meesterlijke afbeeldsel der H. Maagd op onze eerste bladzijde eene dubbele aantrekkelijkheid. Talrijk zijn de gebeurtenissen uit het leven der Moeder-Gods, die geschikt zijn om tot onderwerp van boeiende, stichtende en ingrijpende kunstsamenstellingen te dienen. Haar beeld alleen echter bezit op zich zelven reeds zulken rijken schat van godsdienstig gevoel en poëzij, dat het schier op al de prinsen der kunst eene onwederstaanbare aantrekkingskracht uitgeoefend heeft.

In Maria toch vereeren wij al wat de vrouw rein en edel aan zich heeft: Zij is het ideaal der vrouwelijke volmaaktheid. Of wij Haar beschouwen, zooals de Italiaansche meester Guido Reni Haar hier wedergeeft, als het eeuwige toonbeeld der maagdelijkë zuiverheid, of als de hoogste uiting der liefhebbende, zelfopofferende en lijdende moeder, altijd is Zij de wederspiegeling van al de verhevene gevoelens, die het vrouwenhart op elken leeftijd tooien kunnen. Het heidendom aanbad in de vrouw alleen het uiterlijke schoon, dat de zinnelijkheid streelt; maar het kristendom heeft den troon van de wulpsche godin der liefde omgestooten en in zijne plaats het altaar opgebouwd der H. Moeder-Maagd, die met Haar de vrouw uit haren slaafschen en vernederenden toestand opgericht en tot het vereerde wezen verheven heeft, dat zij in de kristene samenleving is. De kunstenaars der oudheid vermochten in hunne vrouwenbeelden slechts weder te geven, wat zij in hun model zagen: een schepsel met fijnbesneden gelaatstrekken en slanke, weelderige lichaamsvormen, tot genot van den man aan dezes zijde geplaatst. Den kristenkunstenaar is het gegeven in de figuur van de Moeder des Heilands de veelzijdige en de hoogste innerlijke waarde van de vrouwennatuur af te malen. Een heerlijk voorbeeld van die gave kunnen wij in Guido Reni's Madonna aanschouwen.

Het zoo engelachtig schoone gelaat zijner H. Maagd, weerspiegelt al de verhevene deugden, waarvan Zij het toonbeeld was: eenvoud, minzaamheid, maagdelijke gemoedsreinheid, godsvrucht, kortom een zoo hemelschen zielenadel, dat hij zelfs den ongeloovigen vol eerbied en ontzag de knie zou doen buigen.

Ijs in de rivieren.

Ofschoon wij herhaaldelijk door ouden van dagen hooren getuigen, dat onze winters, wat vorst en sneeuw betreft, niets te beduiden hebben bij de kou van het jaar zooveel en zooveel vergeleken, wil het geloof, dat zulk een strenge vorst nooit meer over ons regeeren zal, er toch maar niet in. We weten nu eenmaal dat de tiran, die ons dwingt om twee frakken over elkaar aan te trekken, in huis overal te stoken, en die, erger nog, onze rivieren en kanalen (die machtige hulpmiddelen van verkeer) onbruikbaar maakt, dat die tiran, evenals alle dwingelanden, verschrikkelijk grillig is en dit met gewone koningen gemeen heeft, dat hij niet altijd juist op het oogenblik komt, waarop men hem verwacht.

Al scheen dit jaar in November het zonnetje soms ook zoo vriendelijk als op een zomerschen dag, dit bewijst volstrekt niet dat we ongemerkt van den Herfst naar de Lente zullen overgaan.

Onze oostelijke naburen vertrouwen onze zoogenaamde, zachte winters evenmin als wij, getuige een kostbare maatregel door eenige Duitschers in 1871 genomen, om op de knevelarijen van den wintervorst eenigszins voorbereid te zijn. Zoodra deze zich krachtig doet gelden, veranderen de groote riviermondingen aan de noordkust van Duitschland, door de opgestuwde schotsen in ijsvelden, die de scheepvaart onmogelijk maken, wijl het ijs door de werking van ebbe en vloed, in de *Haffe* somtijds tot eene dikte van 10 à 12 voet aangroeit.

Toen nu bij den strengen vorst in Januari 1871 de haven van Hamburg, de riviermond der Elbe, door de ijsmassa's ontoegankelijk was geworden en zoodoende de koophandel in die stad nagenoeg stilstond, sloegen eenige voorname kooplieden de handen aan het werk om eene zoo hinderlijke stremming in het verkeer voor het vervolg te voorkomen.

Zij schreven eene prijsvraag uit voor een ijsbreker, waarvan de uitslag luidde, dat aan den ingenieur Ferdinand Steinhaus werd opgedragen een ijsbreker te bouwen, naar het plan door dien beroemden scheepsbouwmeester ingezonden.

Het moest geen schip zijn met een puntigen boeg, zooals sommige oningewijden verwachtten, want zulk een bouw zou wel geschikt zijn om door het ijs heen te snijden, maar tevens om tusschen de schotsen vast te raken. De Noord-Amerikaansche ijsbreker, bestemd om in een regelmatig gevormd ijsvlak eene vaargeul te snijden, vermocht tegen het ijs in den Elbemond zooveel als niets. Steinhaus vervaardigde een boeg, die bij het werken van de schroef - de bedoelde ijsbreker is een schroefboot - over het ijs heenschuift en dit zoodoende onder den zwaren last doet bezwijken. Een moeielijk vraagstuk was het, bij deze constructie den hoek te bepalen, dien de steven met het grondvlak moest vormen.

Was die overgang min of meer bol dan zou het schip te ver over het ijs glijden en blijven zitten; was die scheiding te kantig dan moest de ijsbreker tegen de schotsen afstooten. Steinhaus heeft hier het ware midden weten te vinden en om eene zware

drukking op het ijs te verkrijgen den boeg eenigszins topzwaar gemaakt, door de machien van 600 paardenkrachten zoo ver mogelijk naar den voorsteven aan te brengen.

De ijsbreker, geheel uit ijzer samengesteld, heeft twee stoomketels, die elk afzonderlijk desnoodig de machien voldoende kunnen voeden. Tusschen de machien en de ketels bevindt zich de steenkolenbergplaats, die dwars over de geheele ruimte van het schip loopt, 100 ton kolen kan bevatten en door een tunnel met de machienkamer verbonden is. Achter deze kamer zijn verplijfplaatsen voor de bemanning aangebracht, welke uit 14 personen bestaat. Zes van hen bedienen de machien en de acht overigen zijn op het dek werkzaam. De kapiteinskajuit en de stuurstoel zijn op het dek uitgebouwd, dat door verwarmingsbuizen wordt verhit, wijl het anders al zeer spoedig met eene ijslaag zou overtrokken zijn. Tusschendeks aan een achtersteven, is een waterballastruim aangebracht, waardoor men den diepgang aan den achterkant van 11 voet, 6 duim (Engelsche maat) op 16 voet, 10 duim kan brengen. Het vullen en leegpompen geschiedt door stoomkracht binnen den tijd van 10 minuten. Door vulling en lediging van dit waterruim aan den achtersteven, doet men den boeg naar welgevallen rijzen en dalen.

In December 1871 werd de ijsbreker, door Steinhaus ontworpen, te water gelaten. De boot had eene lengte van 130 voet (Engelsche maat) eene breedte van 82 voet en in het midden eene diepte van 16 voet, 6 duim.

Het vaartuig kostte den ondernemers 190.000 mark, maar deze kosten zijn zeker niet te hoog, wanneer men bedenkt, dat het schip uitmuntend voldeed. IJsmassa's van 8 à 10 voet dikte werden zonder veel moeite stuk geslagen en zelfs door plaatsen waar het ijs 15 à 16 voet dik was, baande de boot zich een doortocht. Het schip verrichtte in 30 minuten tijds het werk, waaraan 1000 werklieden eene week lang zouden hebben moeten arbeiden.

Bij eene der eerste proefnemingen maakte het in eene vaste ijsmassa binnen 5 uren tijds eene vaargeul ter lengte van twee Duitsche mijlen, hetgeen een veertiental schepen in de gelegenheid stelde om Hamburg te bereiken. Niet alleen beweegt het zich geheel vrij tusschen de opstuwende schotsen, maar kan bovendien sleepdienst verrichten.

Zien we op de eene onzer gravures het menschelijk vernuft tegen de elementen kampen, de andere toont ons het woedend element in zijne woeste kracht geheel aan zich zelve overgelaten. Vriendelijk beschijnen de millioenen sterren aan den helderen hemel het heerlijk Moezeldal, het schilderachtig gelegen Beilstein, maar geene vredige stilte daalt met den nacht over het winterlandschap neder. Wild en woest golft de aangroeiende stroom het dorpje voorbij en krakend schuiven de ijsschollen, door het water opgejaagd, over elkander. Hier stooten zij elkander te pletter, ginds hoopen zij zich op, om met vereende kracht den oeverkant weg te scheuren, elders vormen zij een dam, waartegen de golven niets vermogen en schuimend teruggeworpen zich wreken op het omringende land, dat dan weldra in eene zee wordt herschapen.

Wanneer de ruïne van Beilstein, eenmaal de bakermat van een adellijk geslacht van denzelfden naam, welks geschiedenis tot in de vroege middeleeuwen opklimt, wanneer die ruïne kon spreken, zou zij ons veel te vertellen hebben van de Moezel, van die rivier daar beneden, welke iederen Zomer zoo liefelijk het lachend dal besproeit en iederen Winter, tot een stortvloed aangegroeid, den omtrek doet siddereu voor hare wassende macht.

Onze beide gravures stellen wintergezichten voor; maar hoe geheel verschillend zijn die twee tooneelen!

Hier het woeste element, dat den mensch met vrees vervult en het werk zijner handen, zijn eigendom bedreigt, ginds de mensch, die zegeviert in den strijd tegen de hinderpalen, welke het barre jaargetijde hem in den weg legt; hier de plaats bij uitnemendheid geschikt voor bespiegeling en fantasie, ginds de vrucht van denken en werken; hier reiken schilder en dichter elkander de hand, ginds de koopman en de nijveraar.

De koning der wedrennen.

De koning der wedrennen, de overwinnaar van alle harddravers is op het oogenblik de geheel zwarte, zevenjarige Russische hengst *Corsyr*, waarvan de heer Z.H. Everts te Zalt-Bommel de gelukkige eigenaar is. Voor weinige weken nog werd hem uit Parijs de niet te versmaden som van 37.000 franks voor het prachtige dier geboden; maar voor zulk eene kleinigheid doet men geen afstand van de eer, op alle wedrennen den prijs weg te dragen, en de heer Everts sloeg dan ook het aanbod van de hand.

Trouwens, Corsyr kan zijn eigenaar nog schatten gouds opbrengen. Zoo schreef ook de *Trotteur*, het orgaan der Fransch-Belgische wedrennen, bij gelegenheid der wedloopen van Vincennes, op 12 October laatstleden gehouden: ‘Diegenen, welke zich met Corsyr willen meten, mogen gerust hunne franks, guldens of marken en desnoods hunne roebels of guinjes gereed houden; want zoowel in Rusland als in Amerika zijn op het oogenblik de dravers zeldzaam, die kans hebben Corsyr - in het span of onder den man - bij afstanden van 5 of 6000 meters te verslaan, en tenzij er een ongeval of eene (noodzakelijke) verandering van programma tusschenbeide komt, is Corsyr de aangewezene om het volgende jaar de 12 of 15000 franks aan prijzen weg te dragen, welke voor de buitenlandsche paarden van half ras zijn uitgeschreven.’

Bij de bovengemelde wedrennen van Vincennes was Corsyr de held van den dag; het gerucht zijner overwinningen te Petersburg en Moskou was hem voorafgegaan en te Parijs sprak men in de *sport*-wereld van niets dan van den jongen Russischen hengst, die al zijn mededingers glansrijk zou verslaan. De spanning was des te grooter, daar sedert vier of vijf jaren altijd dezelfde paarden met de zege waren gaan strijken. Het was altijd Bédouin, Biegawoy, Krémène, Gramotiey of Mamay, die het pleit won, en de liefhebbers werden het moe altijd dezelfde paarden te zien. ‘Hebben die dravers niet reeds lang het loon hunner diensten ontvangen?’ riep de *Trotteur* uit. ‘Zou het niet eindelijk tijd worden hun een plaatsje in een invalidengesticht te bezorgen? Maar daar komt Corsyr, dat is een jonge: leve Corsyr!’

Nu, Corsyr beantwoordde aan de hooge verwachtingen, die van hem gekoesterd werden. Met Krémène, Hardy en Bédouin in het strijdperk getreden, won hij glansrijk den prijs. Hij legde den afstand van 5500 meters in 9 minuten en 53□ seconde af, terwijl zijne drie mededingers daartoe noodig hadden: Krémene, 9 minuten 59 seconden; Hardy, 10 minuten 2^{3}/ seconden, en Bédouin 10 minuten 14 seconden.

Van dat oogenblik was de Russische hengst Corsyr de koning der wedrennen. ‘De andere Russen,’ zegt de *Trotteur*, ‘zullen voortaan slechts eene tweede rol spelen en verscheidene zijn onverbiddelijk tot de rol van bijloopers gedoemd.’

Behalve te Vincennes bleef Corsyr in Frankrijk nog overwinnaar te Roubaix, in België te Kortrijk, Iseghem enz., in Holland eindelijk tweemaal te Amsterdam, eens te Clingendaal en eens te Nijmegen. De heer Everts kan er dus nog heel wat eer mee

inleggen, daar Corsyr in de eerste jaren waarschijnlijk wel de koning der wedrennen zal blijven. Jammer dat dit koningschap, gelijk al de grootheid der wereld, niet bestendig van duur is en dat Corsyr eenmaal voor anderen zal moeten wijken, gelijk thans Krémène en Hardy voor hem de vlag moeten strijken.

Doch thans is Corsyr nog de koning der wedrennen en ten bewijze dat wij aan zijn koningschap de verschuldigde hulde brengen, bieden wij onzen lezers hierbij zijn welgelijkend afbeeldsel aan, alsmede dat van zijn pikeur, den heer A. Mills.

De zaaier.

Op een' vroegen najaarsmorgen
Stapt de zaaier naar het veld,
Dat hij, met de grootste zorgen,
Daags te voren heeft besteld.

Dáár, het witte zaaikleed strikkend
Om zijn' schouder, neemt hij 't zaad;
Slaat een kruis, ten hemel blikkend,
En - dan gaat het voort op maat.

Rustloos stapt hij heen en weder,
Zwaait den arm in wijden boog:
't Zaadje daalt in de aarde neder,
's Landmans bede stijgt omhoog.

‘Heere, stort uw' milden zegen
‘Op mijn' akker, op mijn graan,
‘Schenk het wasdom, schenk het regen,
‘Laat geen onweer 't nederslaan!

‘Laat het rijk aan aren wezen,
‘Laat ze zwellen, rijpen, Heer!
‘En zij dan uw naam geprezen
‘Duizend duizendmaal en meer!’
En de zonne schiet heur' stralen
Koestrend op den akker neer,
't Windje lispt bij 't ademhalen:
‘Duizend duizendmaal en meer!’

Met de zoetste hoop in 't harte
Keert de landman huiswaarts weer:
Dat de kim nu maar verzwarte,
Op zijn' akker waakt de Heer!

Nu mag herfst en winter loeien
En verkwijnen mag de zon:
De Almacht toch zal 't werk voltooien,
Dat des zaaiers hand begon.

Koude, hagel, sneeuw en stormen,
Zal heur arm, die 't al regeert,
Haar ten trouwe helpers vormen,
Tot de lieve lente keert.

Dit, ja, weet, gelooft de zaaier,
Dit ook smeekt hij met zijn kroost,
Tot hij 's zomers keert als maaier,
En verblijd en dankbaar oogst.

Lier.

A.O. VERMEIREN.

David Teniers
En
De doedelzakspeler.

I.

Veel verdoen en weinig winnen, Is 't verderf der jongelingen.

Den 21 Juni van het jaar 1625, rond den middag, stapte een jongeling met zachte en regelmatige gelaatstrekken over de Meir te Antwerpen. Zijne blikken bij toeval naar de woning van eenen bakker richtende, zag hij iets, dat hem opeens deed stilstaan en zijne belangstelling in hooge mate verwekte.

Het was een jonge man, weinig ouder dan hij, maar op wiens trekken de ellende, of meer dan dat, het slecht gedrag reeds zijnen noodlottigen stempel scheen geprent te hebben. De verwilderde oogen des jongelings staarden met wanhopige begeerlijkheid naar de versch gebakken koeken, die daar in fraaie korfkens op het winkelraam uitgestald waren. Soms wierp hij vreesachtig eenige blikken rond zich heen, en dan schoof hij langzaam de hand naar de koeken. Bij het minste gerucht, bij ieder inof uittreden des bakkers, trok hij de hand snel terug, om een oogenblik later weer hetzelfde te beginnen.

De eerste onzer jonge lieden volgde met koortsachtige gejaagdheid iedere beweging van den hongerigen vreemdeling. - Zal hij hem beletten dien diefstal te bedrijven, of zal hij voorbijgaan, evenals zoovele anderen, zonder zich te bekommeren met het tooneel, dat hij daar, op eenige stappen afstands, ziet plaats grijpen? Het scheen, dat zijne eerste gedachte de bovenhand behield, want, na eene korte aarzeling, ging hij regelrecht op den onbekende aan. Op hetzelfde oogenblik, dat hij dezen zijne hand op den schouder ging leggen, ontsnapte hem een kreet van verbazing.

‘Van Heram,’ riep hij.

De vreemdeling keerde zich om, deed insgelijks eenen uitroep, maar zich hernemende, antwoordde hij koud en trotsch:

‘Ik ken u niet, mijnheer.’

‘Hoe! gij kent David Teniers niet meer, dien gij op school altijd J u n i o r noemdet,’ wedervoer de eerste, ‘herinnert gij u dan mijnen vader niet, ook David Teniers, met zijnen bijnaam de O u d e geheeten, alhoewel hij nog zeer jong was; hebt gij dan vergeten, dat hij u altijd deed z i t t e n , wanneer ge mij kwaamt bezoeken, iets dat u zoozeer verveelde, dat gij er voor weg bleeft? Sinds twee jaren heb ik de school verlaten, maar gij kunt mij toch nog zóó niet vergeten hebben, zeg, Van Heram?.... Gij antwoordt niet. Hoe komt het, dat gij er zoo mager en zoo oud uitziet, en dan......’ de jonge Teniers zweeg, hij dorst niet spreken over hetgeen hij zoo even gezien had; ‘hoe is dat gebeurd, wat is er u overkomen?.... Ik meende, dat gij in Oostende eene goede betrekking hadt, bij eenen graankoopman, geloof ik.... of ben ik mis, Van Heram?....’

‘Mijnheer, de naam, dien ge mij blijft geven, is....’

‘De uwe niet....’ voleindde Teniers, plotseling de hand des vreemdelings grijpende; en alvorens deze er zich kon tegen verzetten, hief hij de mouw van zijn kleed op en een lidteeken ontdekkende, dat hij op den arm had, hernam hij: ‘Deze schram dan? Herinnert gij u ook niet meer, dat gij gevallen zijt, toen gij die appelen stoolt bij Spakman, en daarvan dit teeken behouden hebt?.... Kom, Van Heram, foei! 't is niet schoon aldus zijne vrienden te verloochenen.’

De jongeling, geene uitkomst meer ziende, keek naar den grond en antwoordde:
‘Wel ja! ik beken het, ik wilde u niet herkennen.... Ach, Junior! wat al ongelukken heb ik niet doorstaan, sinds ik u niet meer gezien heb.’
‘Gij zult mij dat vertellen terwijl wij eene pint drinken,’ zei Teniers, die immer de daad voor oogen had, welke zijn oude makker had willen bedrijven. Daarop stak hij zijnen arm onder dien van Van Heram en trok hem naar eene nabijzijnde herberg.
‘Brood en bier,’ riep hij.
‘Vraag ook een stuk hesp,’ zeide Van Heram, die langzamerhand het karakter terug kreeg, dat met zijne trekken paste, ‘want ik heb eenen verschrikkelijken honger.’
Bij deze vraag, die zeer onbescheiden was, verschenen er eenige rimpels op Teniers' voorhoofd; niettemin zei hij tot den knecht, die nog bij hem stond:
‘Gij hebt het gehoord.’
‘En breng ook een stuk kaas,’ voegde Van Heram er bij.
Toen de bediende hen gebracht had wat zij wenschten, vroeg Teniers:
‘Vertel mij nu eens wat er u gedurende die twee jaren overkomen is.’
‘Ziehier,’ begon Van Heram, die met eene dierlijke gulzigheid aan 't eten gevallen was, ‘onder voorwendsel, dat ik oud genoeg was om in mijn eigen onderhoud te voorzien, deed mijn vader....’
‘Waart ge, over twee jaren, geen achttien jaar?’ onderbrak Teniers.
‘Ja.... mijn vader, zeg ik, deed mij terug naar Oostende komen, waar hij mij den avond zelven mijner aankomst verklaarde, dat ik moest uitzien naar middelen van bestaan, wijl hij mij niets nalaten kon. Hij wees mij eene boekhoudersplaats aan bij den graanhandelaar Oostveld, waar ik, indien ik mij goed gedroeg, op den tijd van een jaar eene schoone wedde zou hebben, en later misschien kans deelgenoot des patroons te worden.’
‘Dat was veel,’ zei Teniers.
‘Eene kruik bier,’ riep Van Heram. ‘Op uw gezondheid!’ voegde hij er bij, de twee pinten vol schenkende.
‘Dank u, 'k heb geenen dorst meer,’ antwoordde David; ‘ga maar voort met uwe geschiedenis, want ik weet niet hoe ik u, met zulk een schoon vooruitzicht, daar straks.... op straat.... voor den bakkerswinkel vond...’
‘Gereed om mijn brood zonder toelating te eten,’ volledigde Van Heram. ‘Ei! Ei! ga maar voort, ik weet wel wat ge mij zeggen gaat; ik doe mijzelven zooveel verwijten als gij er mij zoudt kunnen doen.’
Dat alles werd zoo onachtzaam, zoo los gezegd, dat Teniers oogen en mond wijd open deed van verbazing. Er verscheen eene uitdrukking van misprijzen op David's gelaat, en, zich geweld aandoende, sprak hij bits:
‘Ga voort dan!’
‘Wel! dat alles ging een jaar lang goed,’ vervolgde de Oostendenaar; ‘toen stierf mijn vader, die mij nauwelijks - jongen, een kruik bier! - genoeg overliet om deze kruik bier te betalen,’ sprak hij voort, terwijl hij de kruik uit de handen des bedienden nam en zijne pint volschonk.... ‘en ik had nogtans op iets gerekend, want ik had schulden. Toen had ik het ongeluk wat hooger op te klimmen.’
‘Het ongeluk!’ herhaalde David.
‘Gij gaat weten waarom,’ voer Van Heram jammerend voort; ‘de kashouder van ons huis stierf, en toen kwam de patroon mij zijne plaats aanbieden, die het dubbele waard was van de mijne.’
‘Wat een ongeluk!’ lachte Teniers.

‘Dat moogt ge zeggen,’ hernam de gewezen kashouder, wiens stem hoe langer hoe klagender werd - ‘breng ons nog eene kruik, jongen - want door iederen dag met geld om te gaan, kon ik niet nalaten te denken, dat ik er geen had; voeg daar nu bij, dat men mij nog plaagde om er te geven, men bedreigde mij zelfs met de gevangenis.... Natuurlijk ontleende ik mijnen patroon zekeren dag een klein sommeken, dat ik poogde te ontfutselen met eenige cijferkens te vervalschen; maar de patroon kon zoo goed uit zijn hoofd rekenen als ik met de pen, beter zelfs, en hij ontdekte mijne daad. Ik kon ze niet loochenen.... en....’

‘Hij gaf u eene geduchte ranseling,’ zei de jonge schilder kwaad weg.

‘Neen, neen, zoo niet,’ vervolgde Van Heram lachend, ‘zoo goedkoop kwam ik er niet van af: hij nam mij bij de schouders, bracht me zachtjes tot aan de straatdeur, duwde mij stillekens de straat op, en zei niet eene welwillende stem: Jongen, ga u elders laten ophangen.... en ik ben hier.... gekomen.... - breng dan bier, sapperloot! - En gij dan, Junior, wat hebt gij gedaan sinds ik u niet meer gezien heb?’

Teniers antwoordde droogjes:

‘Mijn vader is schilder, ik ook....’

‘Dat zal u ver brengen.’

‘He, Jan! wat ben ik schuldig,’ riep David tot den knecht, die eenen nieuwen bezoeker binnen bracht.

‘Een dukaat, heer,’ antwoordde de bediende, terwijl hij zich verwijderde om den binnenkomende te bedienen.

Teniers zocht naar zijnen geldbuidel, haalde er wat kopermunt uit, en bezag zijnen makker, met een gezicht, alsof hij wilde vragen: Wat nu gedaan?

II.

Stelt tering
Naar neering.

Terwijl de jonge Teniers met het hoofd in de handen te bedenken zat hoe hij betalen zou, deed Van Heram een snel onderzoek van de gelagkamer. Rechts ontwaarde hij eene deur, die te gelijker tijd tot ingang voor keuken en gelagkamer diende. Een weinig verder, in eenen donkeren hoek, zat de reiziger half slapend op eenen stoel; hij wachtte tot men versche paarden zou ge? pannen hebben voor zijne reiskoets. Nu was er nog eene deur die toegang gaf tot eenen hof. Van Heram stond even op om eens in dien hof te loeren, en kwam met glanzend gelaat terug naar zijnen gezel.

BEILSTEIN AAN DE MOEZEL BIJ IJSGANG, NAAR N. CRONAU.

‘Gij zegt niet genoeg te hebben om ons verteer te betalen,’ sprak hij fluisterend.
‘Neen, en ik zoek naar middels om daartoe te geraken,’ antwoordde Teniers.

‘Zonder er aan te denken, heb ik het gevonden: ziet gij die deur daar?.... achter die deur is de hof en verder eene wijdgeopende poort.... kom, volg mij.’

‘Zonder te betalen?’ vroeg David verontwaardigd.

‘Ja zeker, wijl gij niet genoeg hebt...’ zeide Van Heram, ‘of wel, geef me een briefken om het bij u te gaan halen.’

‘Mijn vader is niet te huis, en ik twijfel grootelijks of de meid zulke som in haar bezit heeft.’

‘Ziet gij wel, dat ge mijnen raad moet volgen.’

‘Zwijg!’ eindigde Teniers, en men kon duidelijk aan hem zien, dat hij daarover niets meer wilde hooren.

Intusschen weergalmden buiten de tonen van eenen doedelzak, en een weinig later trad een kind binnen met dit speeltuig.... Het bleef op den dorpel staan, en speelde een zijner schoonste deuntjes.

‘Ga weg,’ beet Van Heram het knaapken toe, ‘ik geef noch aan kinderen, noch aan grijsaards, noch aan vrouwen.’

‘Aan wie geeft gij dan?’ vroeg David.

‘Ik geef niet,’ antwoordde de wreedaard.

Bij het hooren van des schilders stem, was het kind vol vreugde bijgesprongen.

DE IJSBREKER VAN HAMBURG OP DE ELBE, NAAR F. LINDNER.

‘O! mijn goede heer, geeft ge mij vandaag niets? Ik heb nog nergens iets gehad; nu is het bijna avond, en mijne moeder ligt thuis zoo ziek.’

‘Indien uwe moeder zoo lui is als gij,’ riep Van Heram, ‘dan moet het er bij u schoon uitzien!’

‘Als gij aan dat kind niets geven kunt, daarom moet gij het niet beleedigen, Van Heram,’ zeide Teniers gestoord; hoe kunt gij een kind luiaard heeten, dat voor zijn eigen onderhoud en dat zijner blinde moeder moet zorgen.’

‘Met op den doedelzaak te spelen, voorwaar een schoon ambacht!’ wedervoer Van Heram.

‘Wel, wat wilt gij, dat hij op zijnen ouderdom anders doe? Hij doet wat hij kan, en dat is veel. Die geeft wat hij heeft, is waard dat hij leeft.... ziedaar Fransken....’ en Teniers gaf hem het geld, dat hij in de hand hield.

‘Zoo, zoo! Junior, gij hebt er nog te veel!’ schaterde de Oostendenaar.

‘De goede God zal het u vergelden, mijnheer,’ zei Fransken met vurige dankbaarheid in de

stem. ‘Maar zeg mij uwen naam, opdat ik hem 's avonds met dien mijner moeder kunne voegen in mijne gebeden.’

‘Ja, dat zal u beiden veel helpen,’ spotte Van Heram.

‘Uwen naam, mijnheer,’ bad de jonge doedelzakspeler, zonder acht te slaan op de spotternijen van den schriftvervalscher.

‘Teniers,....’ antwoordde David zacht.

‘Welke? de oude of de jonge,’ vroeg de eenvoudige knaap.

‘De oude,’ zei Van Heram lachend.

‘Bid voor alle twee, Fransken,’ antwoordde Teniers; ‘want de oude is mijn vader en ik ben dus de jonge.’

‘He wel! brengt u dat eenige dukaten in uwen buidel?’ vroeg Van Heram, na eene poos stilzwijgendheid.

‘Misschien,’ antwoordde Teniers, ‘terwijl hij het hoofd vergenoegd ophief. ‘Jan! breng mij een groot blad papier en een potlood.’

De bediende bracht weldra het gevraagde.

III.

Help u zelven,
Zoo helpt u God.

‘Fransken, kom wat vooruit,’ zei Teniers tot den jongen doedelzakspeler, ‘zet u hier.... neen.... een beetje meer in 't licht, houd uwen doedelzak alsof gij er op speeldet, maar speel niet... zoo.... blijf nu stil!....’

En Teniers begon te teekenen.

‘Ik zie niet wat daarvan zal komen,’ zeide Van Heram, en ter zelfder tijd legde hij zich, als een volslagen luiaard, zoo lang als hij was, op de bank, die tegen den muur stond.

‘Help u zelven, zoo helpt u God,’ wedervoer David lachend.

‘Ik zie u werken, doch nergens ontwaar ik den goeden God, die u helpen moet.’

‘Is Hij het niet, die het kind hier gezonden heeft, en mij de gedachte heeft ingegeven daar nut uit te trekken?....’

‘En.... verder?...’

‘Wel, verder zult gij zien.’

Eene diepe stilte heerschte nu in het vertrek; men hoorde niets meer dan het zachte gekras des potloods op het papier. Teniers werkte ijverig voort, Van Heram had eene pijp opgestoken en blies de rookwolkjes naar de zoldering, en de vreemdeling, wiens slaap maar geveinsd was, kwam zachtjes achter den stoel des jongen schilders staan.

‘Milord, uwe paarden zijn ingespannen,’ riep een stalknecht, die eensklaps in de gelagkamer verscheen.

‘En mijne teekening is af,’ zei Teniers, terwijl hij onderaan zijnen naam zette, en het papier een weinig vooruit hield om het beter te onderzoeken.

‘Jan, jongen,’ sprak hij tot den binnentredenden knecht, ‘neem het papier en draag het naar vader Everaart; hij zal u een dukaat geven en dan is mijne schuld voldaan, ik heb geen ander geld.’

‘Jonge heer!’ onderbrak de vreemdeling, die vlugger geweest was dan de bediende en het papier gegrepen had. ‘Ik geef er u drie dukaten voor, wilt gij het mij afstaan?’

‘Ha! de goede God heeft mij verhoord,’ jubelde de kleine Antwerpenaar met tranen in de oogen.

‘Dit is voor u,’ sprak lord Falton, een stuk gelds in 's knapen hand leggende; en zich tot Teniers wendende voegde hij er bij: ‘en nu behoort mij de teekening.’

‘Zij is maar al te wel betaald, milord,’ zeide Teniers, terwijl hij de drie dukaten ontving.

‘Milord, de paarden zijn ingespannen.’ klonk het ten tweeden male.

‘Ik kom,’ sprak de Engelschman; ‘jonge heer Teniers, uwe hand, gij zijt een edel en rechtschapen jongeling, een waar kunstenaar. Ik heet lord Falton; indien gij ooit in Londen komt, moet gij mij komen bezoeken; gij zijt niet alleen een groot kunstenaar, maar ook een deftig man....’

Na het vertrek des vreemdelings nam Teniers een der drie dukaten en betaalde zijn verteer; toen de twee andere in de hand van Van Heram leggende, sprak hij:

‘Ziehier, en indien ik u de laatste woorden van uwen patroon niet herhaal, dan denk ik ze toch. Vaarwel.... ik heb *uwen* naam vergeten.... herinner u nooit den *mijne....*’

NEEGEU.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

I.

Eer wij afscheid nemen van onze prachtige Wereldtentoonstelling, moeten wij toch ook een woord zeggen over de afdeeling van *Opvoeding en Onderwijs*. Deze afdeeling was zeker eene der belangrijkste. België heeft getoond, dat het door de inrichting van zijn onderwijs in alle graden, evengoed als in kunst en nijverheid, met de eerste landen der wereld wedieveren kan.

In de Belgische afdeeling waren, ja, alle graden en alle vakken van onderwijs vertegenwoordigd: hoogere, middelbare en lagere scholen; nijverheids-, teeken- en normaalscholen, bewaarscholen en kindertuinen, beroepsscholen voor juffrouwen, gestichten voor blinden en doofstommen, werk- en verbeteringshuizen. Naast de staats- en gemeente-inrichtingen namen ook de vrije onderwijsgestichten eene goede plaats in.

Beschouwen wij eenige vakken wat meer in het bijzonder.

De Staatsuniversiteiten van Gent en Luik hebben beiden zeer werkwaardige verzamelingen van toestellen, preparaten en teekeningen uitgestald. Hieronder bemerken wij zeer kunstige werktuigen tot proefnemingen bij de lessen van levensleer, heel- en ontleedkunde, zelfs tot waarneming der ademhaling bij de kerfdieren. De hoogeschool van Gent munt ook uit door de toestellen voor 't onderwijs der burgerlijke bouwkunst; die van Luik, door al wat strekken kan bij de lessen van werktuigkunde en mijnontginning.

Jammer dat de *vrije* hoogescholen des lands niet naast die van den staat ten toon staan. Vooral de *Alma mater* van Leuven hadden wij er gaarne aangetroffen.

Waarschijnlijk is men voor de plaatsingskosten achteruitgeweken, gelijk met zooveel andere vrije gestichten het geval geweest is.

Blijven wij dan voor het oogenblik bij het Staats- of officieel onderwijs. Het Middelbaar Onderwijs vinden wij vertegenwoordigd door werken van leerlingen der Atheneums, der Middelbare scholen en der Normaalscholen voor Middelbaar en Lager onderricht. Onder al die werken hebben de landkaarten en de teekeningen ons meest bevallen. Ééne kaart, welke onzes dunkens eene bijzondere melding verdient, is die der voortbrengselen van België, vervaardigd door de leerlingen van het Atheneum van Namen. Ook eenige grondplannen in plaaster, de verschillende hoogten van het gebied der gemeente aangevende, zijn zeer merkwaardig.

Bij de verzamelingen door de lagere Normaalscholen van den Staat tentoongesteld, merken wij onder andere nog op eene reeks modellen in bordpapier tot het bewijzen der meetkunst in de ruimte of met drij afmetingen, eene groep afbeeldsels in natuur van de verschillende boomgriffels, eenige samenvattende tabellen tot vergemakkelijking van de studie der wetenschappen. Vergeten wij ook niet te spreken van de alleszins merkwaardige verzameling vrouwelijke handwerken, door de Normaalscholen voor onderwijzeressen ingezonden. Jammer dat de plaats der uitstalling voor deze werken te gering is; alles hangt zoodanig op elkander, dat het bijna niet mogelijk is eenig stuk in het bijzonder te onderscheiden.

In de Staatsnormaalscholen voor juffrouwen heeft men het onderwijs waarlijk ver uitgebreid, zelfs tot het overdrevene toe. Wij vinden in de tentoonstelling, als leermiddelen voor 't vak van huishoudkunde, eene gansche verzameling keukengerief, allerlei potten en pannen, bezems, borstels, matten, stuifdoeken, dweilen, sponsen, en wat dies meer tot het huishouden en de keuken behoort. Het is zeker goed, dat eene onderwijzeres wete wat al dienstig is in 't huisgezin, maar, als zij in hare school onderwijst welke hoedanigheden al dit huisgerief hebben moet om goed te zijn, zou het dan ook niet behoeven, dat zij de kinderen der volksklas de kunst leere altoos geld genoeg te bezitten om zich het beste gerief aan te schaffen, en in die goede potten ook wat goeds te kunnen koken?

Dezelfde overdrijving vinden wij in de Staatsmiddelbare scholen voor juffrouwen. Zoo treffen wij in de schrijfboeken der leerlingen van de middelbare meisjesschool van Namen geheel de theorie aan van de projectiën, en dan nog wel op zulke wijze, dat de teekeningen in 't geheel niet overeenkomen met den woordelijken uitleg.

Maar wat nog erger is, in de *middelbare afdeeling* der Staatsnormaalschool voor juffrouwen te Brussel vinden wij eenen zeer breedvoerigen leergang van Fransche letterkunde; Montaigne, Descartes, Pascal, J.J. Rousseau, Voltaire.... worden er uitgebreid in behandeld; ook over andere vreemde schrijvers, als Sheakspeare en Schiller, is er gesproken; maar tevergeefs hebben wij gezocht naar eenige mededeeling over de *Nederlandsche* letterkunde, geenen enkelen naam zelfs van eenen Vlaamschen of Nederlandschen schrijver hebben wij aangetroffen. En echter wordt er in alle pedagogische werken gezegd, dat de opvoeding *vaderlandsch* of *nationaal* moet wezen. - Wanneer men zoo de onderwijzeressen vormt, die de dochters der welhebbende standen later moeten opleiden, moet men zich niet verwonderen, dat de kanker der verfransching allengs erger wordt; dan zal, ja, na korte jaren ons kleine België rijp zijn om bij het groote, immer verheerlijkte en bewonderde Frankrijk te worden ingelijfd en voor altoos van de wereldkaart te verdwijnen. Dit verhoede God en de waakzaamheid aller oprechte vaderlanders!

(*Wordt vervolgd*).

WILLEM RAETS.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg*.)

‘Hoed u wel voor eene dergelijke onvoorzichtigheid; ik verbied het u,’ riep Grace opgewonden uit; ‘mijn vader mag nog niets vernemen.’

Hoe zonderling klonken die woorden eensklaps in zijn oor; hoe zonderling antwoordden zij op de zachte, inwendige stem, die hem aanklagende eigenaardige dingen toefluisterde, die van beginnende koelte en een dwazen voor de geringste opoffering terugdeinzenden hartstocht lispelde!

‘Niets ware dwazer dan eene ontijdige openbaarmaking, die alles kon bederven,’ ging Grace voort. ‘Wij moeten gunstige omstandigheden afwachten en tot zoo lang is het noodig hem in onwetendheid te laten.’

‘Waarvan ik mij echter de vrijheid zal veroorlooven, den heer Russel te bevrijden,’ riep plotseling eene hun maar al te wel bekende stem en de Indiër stond voor hen, hen met een honenden blik aanziende en zich in hunne verwarring verlustigende.

Eene straal van toornige verachting schoot uit Grace's oogen.

‘Gij hebt den verspieder gespeeld, eene bezigheid uwer waardig,’ voegde zij hem met verpletterende minachting toe.

‘Ik was waarlijk zoo gelukkig uw teeder

onderhoud mede aan te hooren,' antwoordde Dadabhai, bij die herinnering onwillekeurig op de tanden knarsende, 'en kon mij niet onthouden dien gelukkigen held oprecht te benijden, wien het overgroote gesmaakte geluk eenigszins van de spraak beroofd heeft.' En hij wees met een sarrenden lach op Hugo op wien zijne verschijning inderdaad eene verlammende uitwerking gehad had, eene uitwerking, welke Grace echter toeschreef aan den schrik, dat hun geheime liefdehandel ontdekt was. Doch slechts een korten tijd duurde zijn zwijgen, en dreigend op den Indiër toetredende, riep hij: 'Verwijder u!'

De Indiër haalde minachtend de schouders op, en Grace zijn arm aanbiedende, zeide hij met spottende beleefdheid:

'Veroorloof mij u uit de nabijheid van dezen mensch en naar uwe tante terug te brengen.'

De oogen van het jonge meisje gloeiden van verontwaardiging terwijl zij uitriep:

'Gij waagt het mij te beschimpen, gij...?' Doch zij had den tijd niet om te voleindigen.

Met eene heftige beweging had Hugo den Indiër teruggeslingerd, terwijl hij met eene van toorn bevende stem uitriep:

'Nog eens! verwijder u, en wel terstond!'

liet donkere gelaat van den Oosterling was akelig door gramschap verwrongen.

'Hond!' siste hij door zijne opeengeklemde tanden, 'gij waagt het de hand aan mij te slaan?' En een oogenblik scheen hij voornemens zich op Hugo te werpen, doch toen Grace zich omkeerde om heen te gaan, hernamen zijne trekken hunne gewone plooi en zeide hij, grijnzend lachende:

'Heb nog even geduld, miss, en laat mij uwen cavalier vragen, wie en wat zijn vader was.'

Grace wierp een blik van oneindige verachting op den spreker, doch de grootste verrassing teekende zich eensklaps op haar gelaat, toen zij zag, dat Hugo doodsbleek geworden was.

'Antwoord mij toch, jongeheer,' verzocht de Indiër, wiens wraakgierig hart juichte over de macht, die het toeval hem geschonken had; 'of zal ik u van de moeite bevrijden en voor u antwoorden?'

Schaamte en vertwijfeling verscheurden den boezem van den ongelukkigen jonkman bij de gedachte aan de thans onvermijdelijke onthulling.

'Spreek, Hugo, wat hebben de woorden van dien man te beteekenen?' beval Grace met onstuimigheid.

Doch er kwam geen geluid over zijne lippen.

Grace stampte ongeduldig met haren kleinen voet op den vloer.

'Gij ziet wel, dat hij niet durft spreken,' hernam Dadabhai honend, 'doch ik wil u niet langer in onwetendheid laten. Verneem dan, dat de vader van dien held uwer kleine idylle een schriftvervalscher was, die voor eenigen tijd uit het tuchthuis ontslagen werd.'

Bij deze vreeselijke beschuldiging verbleekte Grace; zij wachtte een oogenblik op Hugo's verontwaardigde logenstraffing, doch toen hij, te trotsch om te loochenen, nog steeds zweeg, trad zij dicht op hem toe, en hare oogen diep in de zijne borende, als wilde zij het binnenste zijns harten doorgronden, vroeg zij in ademlooze spanning:

'Hugo, o! zeg toch dat die man onwaarheid heeft gesproken; het kan toch niet zijn, niet waar, hij vergist zich?'

Alleen God weet welke folterende zielepijn hem bij deze woorden vervulde, en ofschoon slechts een zwakke weerschijn daarvan zich in zijn gelaat afspiegelde, zou ieder mensch, die niet gelijk Dadabhai door gloeiende wraakzucht verteerd was, tot medelijden bewogen zijn geworden.

Onmachtig langer de uitdrukking van deze vurige, angstvol vragende oogen te verdragen, boog Hugo het hoofd. Heesch, bijna onverstaanbaar onsnapten de woorden aan zijne borst:

‘Het is waar!’

Grace slaakte een onderdrukten smartelijken kreet, zij werd zoo bleek als een doode. Een oogenblik scheen zij onder het gewicht van den vreeselijken slag te zullen bezwijken, doch slechts één oogenblik, want hare aandoening met geweld bedwingende, zag zij Hugo met een verwijtenden blik aan.

Voldaan met den verkregen uitslag was Dadabhai verdwenen; misschien vreesde hij wel eene uitbarsting van Hugo's toorn.

‘Zij moet de waarheid, de geheele waarheid vernemen,’ klonk het vermanend in Hugo's binnenste. ‘Grace, Grace,’ riep hij met hartstochtelijkheid uit, ‘hoor mij aan! Het is waar, dat mijn ongelukkige vader een misdadiger werd, maar hij was onschuldig. In zijne laatste oogenblikken, in het aangezicht des doods en in tegenwoordigheid der mannen, die hem in het verderf gestort hadden en voor wier misdaad hij boette, betuigde hij zijne on schuld. En wilt gij daarom mij, den zoon, die eerst kortelings de vreeselijke waarheid vernomen heeft, het ongeluk zijns vaders laten misgelden, wilt gij u van mij afwenden?’

‘Gij hebt mij schandelijk bedrogen, gij hebt mij, die u vertrouwde, die om uwentwille zooveel waagde, in uwe schande willen doen deelen,’ antwoordde Grace met afgewend gelaat; ‘hoe is het mogelijk, dat ik u zulks zou kunnen vergeven?’

‘Bij onze liefde, Grace, ik bezweer het u, heb medelijden!’

‘Spreekt mij niet weder van eene liefde, welke deze ontzettende onthulling gedood heeft en verwacht geen medelijden, hetwelk gij niet verdient. Had ik mij niet genoeg vergeten, had ik niet, met schaamte zeg ik het, om uwentwille de aan mijn stand verschuldigde achting uit het oog verloren?’ riep zij hevig en met vernietigenden trots. ‘Vergeet het verledene, gelijk ik thans uw beeld uit mijn hart gerukt heb. Nooit had ik het kunnen verdragen, mij aan de verachting prijsgegeven te zien. Vaarwel voor eeuwig!’

En zonder hem verder met een oogslag te verwaardigen, verliet zij haastig de Romeinsche kamer.

Roerloos, vernietigd, staarde Hugo haar na. Uit de verte klonken de zwaarmoedige tonen van het orgel, dat het doodsgelui der liefde scheen te zijn die hem zoolang overheerscht had.

En dit was het einde! het onverwachte, verpletterende einde eener liefde, die, met de bestaande menschelijke orde in strijd, reeds van haar ontstaan af de kiem der vernietiging in zich droeg. Dit was de taal van het meisje, dat hij als de parel van haar geslacht beschouwd, dat hij met de verblindheid der jeugd boven alle menschelijke gebreken en zwakheden verheven geacht, in welks bezit hij een paradijs op aarde verwacht had te zullen vinden. Dit ideaal vol ingebeelde opoffering had hem bij het eerste dreigen van den storm verlaten, hem met afkeer en verachting voor een ingebeeld onrecht gestraft.

Het is niet mogelijk, den toestand zijns geestes te schetsen.

Een afgezonderd, teruggetrokken leven leidende, met meer dan gewone verbeeldingskracht begaafd, had zijn vurige hartstochtelijke aard hem dingen als

mogelijk voorgespiegeld, die geheel en al buiten het bereik van het mogelijke in het zoo zeer praktische Engeland lagen. Ik heb getracht hem getrouw te schilderen, zonder zijne fouten te bemantelen, zonder zijne goede eigenschappen te vergrooten.

Zijne dwaze liefde voor Grace, die eerder eene zinsbegoocheling genoemd kon worden, had het gewone lot dier neigingen, welke niet op gelijkheid van geboorte en stand berusten, gedeeld. Aan de verzoeking blootgesteld, was hij er voor bezweken, en zooals hij gezaaid had, moest hij oogsten. Als een luchthartig jonkman, vol rooskleurige verwachtingen, had hij het Paleis betreden, als een man, eene begoocheling armer, verliet hij het....

Een ongeluk, zegt men, komt nooit alleen, en Hugo maakte hierop geen uitzondering. De harde werkelijkheid des levens drong zich aan hem op, met onbarmhartige hand zijne smart over zijne verlorene liefde onderbrekende.

In den loop van den volgenden dag werd hij in het kantoor van den principaal ontboden, dat de Indiër zoo even verlaten had. Het zien van den laatste en het ernstige gelaat van den eerste bereidde hem voor op hetgeen hij te verwachten had.

'Hoe lang zijt gij in mijne zaak geweest, mijnheer Bachmann?' luidde de stroeve vraag van den heer Russel.

'Ongeveer zeven jaar,' antwoordde Hugo, die heden voor de eerste maal bij zijn familienaam genoemd werd.

'Ik heb u doen ontbieden om u wegens redenen, de gij wel zult kennen, persoonlijk te zeggen, dat ik uwe diensten niet langer noodig heb.'

'Mr, Russel, sta mij toe....'

'Ik verlang geene verklaringen,' viel deze hem ijskoud in de rede. 'Overhandig den kassier de nota van uw salaris met inbegrip met dat van de volgende maand, waarna gij terstond ophouden zult tot de leden van mijn personeel te behooren.'

Een gevoel van erkentelijkheid, door de hem steeds betoonde goede behandeling opgewekt, deed hem zeggen: 'Ik wil niet de geringste poging in het werk stellen, om u op het door u genomen besluit terug te doen komen, doch vergun mij, daar binnen weinige minuten de deuren van uw huis zich voor altijd achter mij sluiten zullen, u te zeggen, dat niets mij ooit zal kunnen doen vergeten, welken dank ik u schuldig ben.'

'Dien gij op zonderlinge wijze hebt getoond,' merkte de principaal droog aan. 'De toekomst zal u misschien verstandiger vinden. Good day!'

Zoo prozaïsch, zoo kort eindigde zijn laatste onderhoud met zijn gewenschten toekomstigen schoonpapa. Inderdaad, de werkelijkheid overtrof al die ingebeelde liefdesmarten, die men voor zoo ongeneeslijk houdt als men twee en twintig jaar oud is. En toen hij na een hartelijk afscheid van Mr. Dawson en zijne collega's, die geene hoogte konden krijgen van dit plotselinge vertrek, het kantoor verlaten wilde, wierp hij een laatsten, weemoedigen oogslag op de plaats van zijn lessenaar waaraan hij jarenlang gearbeid had, op den stoel, dien hij als knaap naast Schaffner ingenomen had.

Een oogenblik later stond hij op straat, een atoom in het moderne Babel, opnieuw aan de stormen en wisselvalligheden des levens prijsgegeven, doch thans goed toegerust om den strijd daarmede aan te vangen en een nieuw leven te beginnen.

XXII.

In eene eenvoudig gemeubelde, doch gezellige kamer eener woning in de voorstad St. George te Hamburg zat eenige maanden na de in het vorige hoofdstuk verhaalde

voorvallen, een eenvoudig gekleed meisje, druk met het doorzien van schoolschriften bezig. Nu en dan wierp zij een liefdevollen blik op een bij de kachel zittende ouden man, wiens ingevallen gelaat en witte haren een hoogen ouderdom schenen aan te duiden. En toch was dit niet het geval. Kommer en plotselinge schrik hadden dit voorhoofd en deze wangen gegroefd, zijn haar vergrijsd; eene zware ziekte had van den krachtigen man een grijsaard gemaakt.

Bij het schijnsel der lamp werpen wij een oogslag op het gelaat van het meisje, welks ernstige, geestvolle trekken en kleine fraaie mond vastberadenheid verrieden. Wij beschouwen nadenkend dit hooge, blanke voorhoofd, omgeven door schoone, prachtige haren, welke bij het lamplicht een blauwachtigen weerschijn hebben. Wij pogen ons te herinneren, wij zijn onzeker; nu ziet zij van het boek op; wij zien in een paar donkere, peinzende oogen, onze blik zweeft van haar op den ouden man, en ons geheugen fluistert ons de namen van personen toe, die wij voor langen tijd onder oneindig verschillende omstandigheden, door rijkdom omgeven, gezien hebben. - Dat is niet mogelijk! zeggen wij; doch ons geheugen herhaalt de namen met volle gewisheid. Herkent gij niet, zegt het, in dien ouden man den vroeger welgestelden mijnheer Fernberg, in dat peinzende meisje zijne dochter Therèse. En wij herkennen ze! Wij vragen ons, wat wel de reden van deze plotselinge ver-

andering zijn kan? Hen, die wij in den schoot der weelde verlaten hebben, hier in deze kamer, in deze niets minder dan voorname wijk, waar weelde een onbekend artikel is, weder te vinden? Waarlijk, de fortuin speelt zonderling met de menschen en onwillekeurig komen ons de woorden van Solon voor den geest, dat niemand voor zijn dood gelukkig is!

Alleen het geritsel der over het papier glijdende pen verstoort de in de kamer heerschende stilte.

Bij tusschenpoozen stak Therèse het hoofd op en scheen te luisteren.

Plotseling klonken er treden op den trap; ze kwamen al nader en nader.

Vol verwachting keek Therèse naar de deur; eene band legde zich op den knop, de deur ging open en een man vertoonde zich op den dorpel.

Verrast, onthutst bleef hij eene poos in den zich aan hem vertoonenden aanblik verloren staan; doch zich dra herstellende sloot hij de deur.

Met een voorkomen, waarin zich innige droefheid met de uitdrukking van ongeveinsde achting paarde, kwam hij op den ouden man toe, wiens hand hij vatte en met warmte drukte.

‘O mijnheer Fernberg,’ sprak hij, ‘vergeef mij mijne onbeleefdheid, als ik openhartig zeg, dat het mij smart u zoo veranderd weer te zien.’

De oude man glimlachte droevig.

‘Gij zijt een vriend, en gij behoeft u niet te verontschuldigen,’ antwoordde hij; ‘gij herinnert u onzer in den tegenspoed. Doch ook gij, mijnheer Bachmann, zijt geweldig veranderd.’

En dat dacht ook Therèse, toen Hugo haar de hand reikte, en beide jongelieden tegenover elkander stonden.

DE KONING DER WEDRENNEN.

Zijn gelaat was ernstiger, mannelijker geworden, de ernst des levens had zich aan hem opgedrongen, de gebiedende werkelijkheid had alle zorgeloosheid voor immer uit zijn gemoed verbannen. De tijd van droomen en wenschen was voorbij, het uur van zelfstandig handelen had geslagen. De harde, scherpe in Engeland bekomen les had zijne ziel gelouterd, er toebijgedragen aan zijn karakter meer vastheid te geven. En toen Hugo van zijnen kant op Therèse's teedere gestalte blikte, welke ondanks hare eenvoudige kleeding onbewust eene waardige houding, een bescheiden en toch voornaam uiterlijk vertoonde, die boven hare omgeving verheven scheen, toen hij op haar bleek gelaat en in hare diepe, donkere oogen keek, die zoo klaar en vast opzagen, moest hij zich zelven bekennen, dat er naturen zijn, wie het ongeluk wel buigen, doch niet ontmoedigen kan.

'Mejuffrouw Therèse,' sprak hij, evenals in de dagen van haar voorspoed diep voor haar buigende, 'het was mij vroeger een waar genoegen door u ontvangen te worden, vandaag maakt het mij trotsch en gelukkig, want het bewijst mij, dat gij u mijner herinnert. Meer dan ooit zou ik het als eene groote gunst beschouwen door u vriend genoemd te worden.'

Een licht rood overtoog hare wangen. Met een innemend lachje wees zij op een stoel.

'Gij zijt in waarheid een vriend,' zegde zij, nadat Hugo plaats genomen had. 'Gij hoordet van het ongeluk dat ons getroffen heeft en geheel verschillend van anderen, die door papa met weldaden overladen waren en ons geheel vergaten, haasttet gij u ons in onze afzondering op te zoeken.'

‘Ik dank u uit den grond mijns harten,’ antwoordde Hugo, ‘en verzoek u slechts mij spoedig in de gelegenheid te stellen u bewijzen van mijne vriendschap te kunnen geven. Doch sta mij nu toe, een weinig over onze aangelegenheden te praten. Toen ik gisteren het geluk had u te ontmoeten - want ik beschouw het als zoodanig - mejuffrouw, had ik natuurlijk ternauwernood gelegenheid u de in mijne omstandigheden plaats gehad hebbende verandering mede te deelen.’

‘Ook hadt gij de kieschheid mij niet te vragen, wat ik zoo laat in deze wijk der stad te doen had, hoewel ik duidelijk genoeg uwe verbazing gewaar werd,’ hernam Therèse.

‘Ik beken, dat mijne verrassing groot was, doch mijn genoegen van u te zien was nog veel grooter.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 19]

Onze gravures.

De historieschilder Vander Ouderaa.

DE HISTORIE-SCHILDER P. VANDER OUDERAA.
(Naar een portret der Antwerpsche Photographie Artistique.)

Eene flinke figuur! Dat gelaat kenmerkt een vast karakter; er ligt wilskracht, verstandelijkheid, overtuiging, gepaard met waardigheid, in te lezen. Wat die man wil, zal hij pogen uit te voeren, geleid door eene grondige, doch altijd eerlijke redeneering. Zóó is inderdaad Vander Ouderaa, de jonge meester, die in en door Antwerpen leeft en op elken stond de getuigenis aflegt dat men geen wijden kring noodig heeft, om de aandacht der kunstwereld tot zich te trekken.

Waar ontlook dat schitterend talent? Andermaal in den burgerstand. Zijne opvoeding stond dus zeker niet in verhouding met de maat van zijne thans zoo ontwikkelde hoedanigheden. Die ontwikkeling is wel degelijk het werk zijner wilskracht. God legde in hem een vonk van liefde voor het schoone en het goede, en die vonk, eenmaal ontdekt en aangewakkerd, wordt nu nog voortdurend, door veredelende studie, tot eene immer helderder vlam aangeblazen.

Vader Vander Ouderaa was een Bergen-op-Zoomenaar, dezes echtgenoote uit Rozendaal herkomstig: twee Noordbrabanders van den echten stempel, die, in Antwerpen gevestigd, door een eerlijken en werkzamen levenswandel zich een goeden naam verwierven - voorwaar! een schoon en kleurrijk blazoen. De vader werd zeer oud; men zag het kloeke manneke, tot over een paar jaren, nog rustig wandelen, schijnbaar onverschillig voor het hem omringende, doch sprak men hem over zijnen

‘Pieter, die het zoo ver bracht in de kunst,’ dan tintelde er een glimp van tevredenheid in het oog des ouden mans.

Pieter zag het levenslicht te Antwerpen, in de Kammestraat, en wel op 13 Januari 1841: een lieveling en tevens een last te meer in den huiskring. Het is ons nooit ter oore gekomen dat hij een wonderkind was en dat hij iets anders deed dan 't geen al de kleine bengels doen. Wonderkinderen ontluiken in het algemeen slechts later, hetzij in de verbeelding van dezen of genen hoveling, en soms wel in de ijdelheid van de kunstenaars zelven, die wanen dat hunne latere grootheid er door verhoogd wordt als men kan doen gelooven, dat zij reeds in de wieg lagen te spartelen met eenen straalkrans om den schedel.

Die onderscheiding gaf onze Pieter zich nooit. Hij was een kind dat, gelijk alle kinderen, speelde en knutselde, dikwijls met tegenzin leerde en ook al eens als een ‘kwaêpits’ te boek stond; doch reeds vroegtijdig was liefde tot het teekenen, of om de kindertaal te bezigen ‘het mannekens maken’ hem eigen. Zijne eerste modellen waren eenige stijve, houterige teekeningen van zijnen Jan-oom, die, met allen eerbied gesproken, wel eens mannen zal gemaakt hebben met vierkante buiken, boonstakige beenen, steenroode wangen, blauwe haren en groene hoeden. Wij lasteren misschien Jan-oom's genie, en wie weet of de goede man er niet fier op gaat in de andere wereld dat hij een man van zoo schitterend talent, als zijn neef geworden is, heeft voortgebracht.

Hoe het zij, laat ons aannemen dat het Jan-oom's kunst was, door den knaap nagebootst, die dezen laatsten den weg naar de koninklijke Akademie opende, en na eenigen tijd wroetens, met de eerste medaille, de hoogste belooning voor de geschaduwde hoofden, 's vaders winkel deed binnenstormen.

Wij zeggen stormen; want op dat oogenblik viel er niet slechts eene greep lauwerblâeren in het vaderlijke huis; maar het was bij al de huisgenooten of er een kolossale lauwerboom ontsproot, die met zijne weelderige takken, muren en zoldering uiteen wrong. Schilder zou hij worden! Schilder, een woord dat in de Antwerpsche gezinnen zoo gemeenzaam klinkt als dat van koopman. Wie weet of vader Vander Ouderaa 's nachts niet droomde dat Rubens en Van Dyck zijn smallen trap op klauterden, om hem geluk te wenschen en hem te zeggen: ‘Uw jongen zal een der onzen zijn.’

Op zijn 20e jaar bracht Pieter twee goede nummers thuis: hij behaalde de medaille van ie klas in het hooger onderwijs en trok een gelukkig nummer in de loting, hetgeen hem ontsloeg van den last des ransels: die doos van Pandora, welke vele onzer kunstlievende jongelingen gedoemd zijn eenige jaren lang om te dragen.

In 1861 nam hij, onder leiding van den historieschilder De Keyser, bestuurder der koninklijke Akademie, den schilderborstel op en ving aan met zijne eerste denkbeelden op het doek weer te geven, Zijne schilderij, *Jephte droomende op de heuvelklingen*, werd in de driejaarlijksche tentoonstelling van Brussel door de commissie aanvaard, en wat een groot *Te Deum* voor hem was - het werd aangekocht. Weet ge wat al gloed, wat al kleur, wat al lente in dat woord ‘gekocht’ voor een jongen schilder besloten ligt? Schooner melodieën dan de klingelende vijffrankstukken bevatten gewis de weelderigste sonaten van Mozart of Beethoven niet.

In 1865 dong onze jonge vriend naar den prijs van Rome. Zijn medestrever erlangde den in prijs, doch Vander Ouderaa's werk kenmerkte zóóveel degelijke verdiensten, dat men voor hem aan het Staatsbestuur een tweeden in prijs vroeg en dezen bekwam. Ook hij dus zou het vaderland der groote Italiaansche meesters bezoeken; doch alvorens naar Italië te reizen, zou hij het land der dadels en palmen zien. In Februari

1865 vertrok hij met jonkheer Albert Cogels - den zoon van den edelmoedigen en geestvollen Vlaming, John Cogels-Osy, die als senator voor het distrikt Antwerpen, in de maand November 1885 stierf - naar Algiers, Tunis, Oran en andere gewesten, en keerde in 1866 langs Spanje in zijn vaderland terug.

De opmerkingsgeest van den jongen laureaat was reeds geducht gescherpt, en velen van ons hebben, jaren later, met genoegen de geestige en sterk gekleurde beschrijvingen gehoord, die hij, over zijne omzwervingen door het rijkgetinte Oosten, in de letterkundige afdeeling van den *Katholieken Kring* te Antwerpen, voordroeg.

Eerst in juli 1866 ving hij de reis aan naar het land, dat het Mekka is voor allen, die de kunst vereeren.

Achttien maanden verbleef de jonge kunstenaar in Rome en omstreken; hij vergaarde daar eenen schat van kennis, zonder echter zijn oorspronkelijk karakter prijs te geven. Dat karakter kon den gloed van Italië's kunstzon opvangen, en er zich weldadig in koesteren, doch deze hervormde zijne eigenaardigheid niet: zij versterkte die integendeel. Zijne eerste afzending uit Rome, *Lazarus en de rijke Vrek*, gaf hiervan getuigenis.

In 1869 keerde Vander Ouderaa naar Antwerpen, in den kring zijner talrijke vrienden, terug. Het hart trok naar het noorden, naar den oorsprong van zijnen vader en zijne moeder. Daar zocht de kunstenaar zijne gade, als wilde hij zijn levensgeluk slechts toevertrouwen aan eene vrouw, die in denzelfden godsdienstigen luchtkring geademd had als zijne ouders. Negenentwintig jaar oud, rijk in hoop en begoocheling, doch juist niet rijk in de beurs, betrouwend op wilskracht en talent, huwde Vander Ouderaa zijn nichtje, Mejuffer Vander Ouderaa, van Bergen-op-Zoom, en die keus was zeker een ander goed nummer, dat de jonge man uit 's levens loterij trok.

Lief en leed deelde de jonge vrouw met den kunstenaar; levend in zijne kunst en in de liefde haars echtgenoots, heeft zij zijne loopbaan meer dan eens vereffend en de donkere dagen, die altijd verschijnen, met haren oogenglans en een hartelijk woord verlicht, zooals alleen eene vrouw doen kan.

Vander Ouderaa is een Vlaming van den besten stempel en van dat oogenblik staat het vast, dat hij met hart en ziel aan Antwerpen verkleefd is. Bij voorkeur kiest hij zijne tafereelen uit de geschiedenis zijner geboortestad, en die geschiedenis wekt immer nieuwe belangstelling op. De eerste groote schilderij, waarmee Vander Ouderaa optrad, was getiteld: *Uitroeping van Philips van Artevelde tot Ruwaart van Vlaanderen*, een stuk dat in het Museum plaats vond, doch later vervangen werd door *de Mondzoen*, een der karaktervolle scheppingen van den jongen meester, waarvoor men hem tevens de groote gouden medaille van Staatswege toekende.

Later volgde *de Vrouw van Egmond voor het magistraat van Antwerpen*, in ons oog eene zijner meest ingrijpende tafereelen, dat zich tegenwoordig in een voornaam kunstkabinet te Parijs bevindt. Verder *de Uitdeeling der Rozen*, *Vóór de opening der Jaarmarkt*, dat naar Engeland overging, en *de Ontvangst van Karel V inden hof van den Ouden Voetboog*, welk keurig stuk in eene Antwerpsche verzameling werd opgenomen.

Een meesterlijk werk als opvatting, samenstelling en uitvoering is de schilderij *Op weg naar den brandstapel*, waarvan een Nederlandsch kunstliefhebber de gelukkige eigenaar is. Van dit werk maakte de schilder eene reproductie op groote schaal voor Londen. In 1880 deed dit tafereel hem te Brussel de Leopoldsorde verleenen en de gouden medaille op de Tentoonstelling te Amsterdam. De schilderij *Eerherstelling van Van Breuseghem* viel aan de stad Dendermonde ten deel, terwijl *de laatste Schuilplaats*, eene heerlijke bladzijde uit de dagen der Spaansche Furie, in de tentoonstelling van 1885 door het Belgisch Staatsbestuur werd aangekocht.

Nu wij deze regelen schrijven, borstelt de kunstenaar aan eene overgroote schilderij, *Anna van Oostenrijk te Antwerpen*, een werk, waarin hij als kolorist zijn vroeger palet overtreft.

Wij zouden hier een aantal andere schilderijen, sommige van minderen omvang dan de bovengenoemde, kunnen aanhalen, zooals *het laatste Pand*, *het*

Bruiloftsgeschenk, *de Venitiaansche Fruitverkooper*, *een Florentijnsch Bloemenmeisje, Passionnate*, *de Drukproeflezers in de Plantyn-drukkerij* enz. en een overgroot getal portretten, die om hunne degelijkheid eene hooge en blijvende kunstwaarde bezitten. Weinig schilders werken zoo ieverig, zoo gewetensvol als deze meester.

Vander Ouderaa bezit soliede kennissen in zijn vak, een helder en gezond oordeel. Hij is geen overvlieger, dat is niet een van die, welke met een enkelen sprong op een voetstuk gesprongen is; stap voor stap, vast en zeker gaat hij vooruit en daarvan geeft hij blijk bij elk gewrocht dat hij in het publiek brengt. Hij is een van die van wien men niet zeggen zal met den dichter: ‘De bloem te ras gekweekt moet spoedig ook vergaan.’ Integendeel, de hoedanigheden ontwikkelen zich derwijze, dat zij een langen levensbloei voorspellen.

DR. AUG. SNIEDERS.

Eene rechterlijke eerherstelling in de XVI$_e$ eeuw.

De levensbeschrijving van onzen zoo hoog gewaardeerden als *populairen* Antwerpschen meester P. Vander Ouderaa kon voorzeker aan geene bevoegdere pen toevertrouwd worden dan aan die van onzen eersten novellist, welke daarenboven een der oudste en beste vrienden van den gevierden schilder is. Al de hoedanigheden des talents van P. Vander Ouderaa zijn in deze biographie door den geschatten kunstkritieker zoo kernachtig en juist beschreven, dat ons de taak bespaard wordt hier nog de hooge waarde te bespreken van het indrukwekkende tafereel uit de veelbewogene Antwerpsche geschiedenis, waarvan wij in dit nummer zulke schoone gravure mededeelen. Er blijft ons dus slechts de geringe moeite het historiek in herinnering te brengen van deze merkwaardige schilderij.

***

De rijke Antwerpsche koopman Jan van Breuseghem werd in het jaar 1593 van verstandhouding met de oproerlingen aangeklaagd, gevangengezet en gefolterd. Toen eindelijk zijne onschuld aan den dag kwam, vergenoegde het magistraat zich niet met den gebroken grijsaard weder in zijne burgerrechten te herstellen, maar begaf zich *in corpore* voor de gevangenis om hem plechtig vergiffenis te vragen en hem daarna tot eeregeleide tot aan zijne woning te verstrekken. Met waskaarsen in de hand, het zinnebeeld van de waarheid en het licht, ontvingen de raadsheeren den vrijgelatene, wiens zoon en dochter hem uithoofde zijner zwakheid ondersteunen moesten, in de nauwe straat voor het ‘Steen,’ en zijn rechter treedt voor hem met de vraag welke vergoeding hij voor het onverdiend geleden onrecht begeert. Met edele waardigheid antwoordt de grijsaard: ‘Ik ben rijk; men heeft mij onherstelbaar mijne gezondheid en mijne rust geroofd: nu vorder ik geene andere voldoening dan dat de folterwerktuigen waarmede men mij gepijnigd heeft, ter eeuwige gedachtenis in mijnen kerker vastgeketend worden.’ En zoo geschiedde het. Eerst in het jaar 1794 werden de foltertuigen door de Franschen weggenomen.

St. Niklaas.

Na het drama, het blijspel: zoo gebeurt het in de tooneelwereld en zoo moet het ook geschieden in de wereld der gravures, waar afwisseling eene eerste vereischte is. Overigens, het gansche leven beantwoordt doorgaans aan de spreekwijze: *Na lijden, verblijden.* Achter het ingrijpende tafereel der *Rechterlijke Eerherstelling* laten wij het luimige tooneel van den schilder Karl Kronberger volgen. Vierden wij niet deze week met onze kleinen het langverbeide feest van den goeden St. Niklaas en is deze gravure voor de meesten onzer geene herinnering aan het kinderlijke genoegen, dat wij in kinderlijke verrassing en pret gesmaakt hebben? Misschien hebben vele onzer lezers in het huishoudelijke lustspel van den St. Niklaasdag wel eene rol vervuld in den aard van degene, waarmede de langgebaarde en vreemdtoegetakelde bisschop onzer plaat zijne landelijke familie veraangenaamt. Het St. Niklaasfeest wordt immers niet alleen in elken huiskring, maar in iedere landstreek nagenoeg op gelijke wijze gevierd? Bij zijn werk heeft de Duitsche schilder ongetwijfeld de voorstelling van een tooneel uit de *Weihnachtszeit* op het oog gehad.

Welk een nauw verband er bestaat tusschen het St. Niklaasfeest en den gelief koosden *Weihnachtsabend* onzer Germaansche naburen (het *Christmas-feast* der Engelschen wordt ongeveer met dezelfde ceremoniën gevierd) kan uit het volgende blijken:

In Zwaben komt St. Niklaas als *Peltzmärte*, in een ander gedeelte van Oostenrijk als *Wauman* onder de kleinen schrik verspreiden of lekkernijen rondstrooien, al naar gelang zij zich meer of minder goed gedragen hebben. Elders wederom komt de geheimzinnige kindervriend, volgens algemeen gerucht op eenen schimmel gezeten, het Duitsche volkje bezoeken; de kleinen zorgen dan, dat zij des avonds voor het naar bed gaan, hunne schoenen met haver voor het paard vullen; in Amerika hangen de kinderen in gespannen verwachting hunne kousen aan den haard.

De geschiedenis komt dus, zooals wij even zegden, overal vrijwel op hetzelfde neer. Het St. Niklaasfeest is kortom in alle kristene landen een vermaak dat de groote menschen zich zelven in en door hunne kinderen verschaffen.

Een lief kopje.

Dit bevallige tafereeltje leert onzen genreschilders nogmaals dat het welgelukken van hunne scheppingen minder afhangt van het nieuwe en belangwekkende hunner onderwerpen dan van het nieuwe en belangwekkende der behandeling. Een kinderhoofdje is voorzeker een zeer alledaagsch onderwerp, maar hoe verrassend, hoe keurig en dichterlijk schoon, hoe fijngevoeld is hier de uitvoering. Kan men zich wel een liever kinderhoofdje droomen, dan dit aanminnige knapelijn met zijnen weelderigen goudblonden haartooi, die het ronde mollige aangezichtje omlijst, zijn levenslustig en zachtschitterend oogenpaar, zijn frisch koraalrood mondje, waartusschen een parelsnoer van hagelwitte tandjes uitschittert, als de dauwdruppels in den kelk eener ontluikende roos? Wat minder levensweelde in die stralende kijkers, wat meer kinderlijken ernst om dit lachende mondje en gij hebt een volmaakt engelenhoofdje. In de nauwe verwantschap tusschen stoffelijke en ideale schoonheid, in dit kinderkopje uitgedrukt, ligt dan ook grootendeels het geheim van zijne wonderbare lieftalligheid. Een kunstwerk, van welken aard het ook zij, moet steeds den stempel dragen van onderscheiding, van het hoogere om 's menschen gemoed te streelen. Wie dit zelfs bij het gewoonste onderwerp in de uitvoering leggen kan, maakt vaak, zooals hier de schilder Ludwig, op een onbeduidend plan een meesterstuk.

Uit de geschiedenis eener schilderij.
Door P. vander Ouderaa.

I.

Het was zoo wat in het jaar 1815 of 1816, juist heb ik het niet te weet kunnen komen, doch dat het kort na den val van den grooten overweldiger Napoleon I heeft plaats gehad, dat is zeker.

Op eenen zondagmorgen, na de hoogmis, stapte Jan Pruis, de held van ons verhaal, de '*Polderboer*' binnen, een koffijhuis dat te Bergen-op-Zoom nog bestaat. Volgens de overlevering was de kastelein, dien men algemeen Tist noemde, een man van meer dan middelmatige gestalte: ook was hij bevoordeeld met

een veel meer dan middelmatig ontwikkelden buik; de gezondheid kon men duidelijk op zijn aangezicht lezen, en een fijne kenner had misschien kunnen raden, hoeveel kruikjes bruin of wit bier en schiedammertjes er noodig waren om wangen en neus van zijn roodbloemig en weelderig gelaat tot die hoogte te kleuren. Aan de oogleden en op de plaats der wenkbrauwen kon men eenige lichtblonde haartjes ontdekken, overigens was dit hoofd zoo glad en zoo blinkend als een versch gekookte kalfskop.

Het portret, dat ik u hier in weinige woorden schets, moet zeer juist zijn; want de achterkleinzoon van den man in kwestie, de huidige kastelein van den *Polderboer*, noemt men ook eenvoudig weg *Tist*, hij is ook even groot, even dik, even rood en... even kaal.

Tegen een der wanden van het voormelde koffijhuis waren aan eene koord verscheidene druksels met spelden vastgehecht, die verschillige verkoopingen van paarden, hoornvee, hooi en stroo aankondigden. Doch een dezer plakkaarten scheen de aandacht van Jan Pruis bijzonder op te wekken. Met groote belangstelling las hij het volgende: *Gemeente Rosendaal. Bij sterfgeval. Openbare verkooping van meubelen, lijnwaad*, *huis- en keukengerief*, *enz. benevens eene schilderij*, *zeer kunstig geschilderd*, *geteekend C.* Na den inhoud dezer plakkaart nauwkeurig opgenomen en den kastelein en de aanwezigen vriendelijk gegroet te hebben, stapte Jan Pruis in diepe gedachten verslonden, den *Polderboer* uit. Wat en wie is toch die Jan Pruis, zult ge u te recht al afgevraagd hebben? Ik ga het u zeggen en uwe nieuwsgierigheid voldoen.

Jan Pruis was een man van ongeveer 45 à 50 jaren, beneden de middelmatige gestalte, doch zijne breed ontwikkelde borst gaf den man nog al een tamelijk voorkomen. Zijn hoofd, als een appel zoo rond, was met peper en zout haar goed bezet, dat echter, naar de mode van dien tijd, zeer kort geknipt was. Ook kon men geen spoor van knevel of baard aan hem ontdekken. Zijn aangezicht liet schranderheid vermoeden; dit getuigden kleine, levendige oogen, overschaduwd door zware wenkbrauwen, een min of meer gebogen neus, dunne lippen, eene weinig vooruitstekende ronde kin, hoog en breed voorhoofd en goed gevulde wangen.

En zijn deze uiterlijke trekken sprekende bewijzen van schranderheid, dan drukken zij ook te gelijker tijd zelfstevredenheid uit. Dat is het portret van den man, dien wij thans volgen zullen in dit verhaal.

Jan Pruis was de *Polderboer* uitstappende eene wandeling gaan doen rond de stadswallen; daar was het rustig en eenzaam, daar zou hij goed en ongestoord kunnen overwegen, want het was dan ook een gewichtig plan, dat in zijn hoofd broeide, dat rijpelijk diende overwogen te worden. Met de handen op den rug en gebogen hoofd stapte hij langzaam voort; doch bleef nu en dan eene poos staan. ‘Zeventig of tachtig guldens, het is verschrikkelijk veel geld,’ zoo sprak hij half luid, ‘en misschien wel 90 of 100... Kom, kom, er valt niet aan te denken, gekheid, gekheid!’ Jan Pruis verhaastte zijne wandeling en was al spoedig in de Zuivelstraat, waar hij eene woning binnenstapte, boven welker deur op een uithangbord te lezen stond: *J. Pruis*, *verwer en glazenmaker.* Deze twee vakken, destijds nauw verbonden, werden met veel talent door Jan Pruis beoefend. In zijne ledige uren was zijn grootste vermaak teekenen of schilderen, en zoo hij deze zoo moeilijk scheidbare kunsten met zooveel kennis als voorliefde beoefend had, dan stellig zou de naam J. Pruis u allen zoo goed als dien van P.P. Rubens bekend zijn.

Het middagmaal scheen niet te smaken en den ganschen dag was de brave man verstrooid. Vrouw Pruis had allang opgemerkt, dat er iets belangrijks omging in het hoofd van haren geliefkoosden man; doch zij zou zich niet verstout hebben naar de oorzaak daarvan te vragen of te polsen; want in die tijden hadden de vrouwen nog een patriarchalen eerbied voor hunnen man, aan wien zij onderdanigheid en gehoorzaamheid gezworen hadden; dan was een eed geen onbezonnen woord.... maar wat zal ik hier nog meer van zeggen: ontzag en eerbied zijn in verval en die goede tijd is lang voorbij.

Zoo ge u soms verbeeldt dat Jan Pruis de verkooping, die den volgenden dag te Rosendaal moest plaats hebben, vergeten had, dan zoudt ge u deerlijk vergissen; want hij had er zoo onophoudelijk aan gedacht, dat hij bijna den nacht van Zondag op Maandag niet geslapen had, en al heel vroeg was hij opgestaan, daar hij het toch niet in het bed uithouden kon. Onder het ontbijt verklaarde Jan Pruis dat hij voor zaken naar Rosendaal moest gaan, en dadelijk vertrekken zou om bijtijds op zijnen post te zijn. Hij had, alvorens zijne woning te verlaten, zijne zakken goed met gouden tientjes en guldens voorzien. 'Goeden dag, vrouw.' - 'Goede reis, man,' en Pruis stapte den dorpel af en verdween in de straat. Wat er hem onderweg door het hoofd vloog, heb ik niet te weet kunnen komen, alleen zal ik u zeggen dat onze schilder glazenmaker vóór het aangeduide uur der verkooping te Rosendaal aankwam en dus nog den tijd had om de schilderij, waarvoor hij gekomen was, goed in oogenschouw te nemen. Dat was dan ook hetgeen hij deed, en na het tafereel met de nauwkeurigste aandacht langs alle zijden bezien te hebben, was hij ten volle overtuigd, dat de gelegenheid zich voordeed om in het bezit te komen van een meesterstuk. Doch dit zou afhangen, zoo dacht hij, van den prijs, en zoo die in het bereik zijner beurs bleef, dan stellig, zou hij de schilderij koopen; dat was een genomen besluit.

Om alle nuttelooze langdradigheid te vermijden, zal ik u maar in het kort zeggen, dat Jan Pruis de gelukkige bezitter werd van het schoone kunstgewrocht, voor de zeer beduidende somme van 99 guldens, zonder opgeld. Zijn aangezicht, dat doorgaans bleek was, gloeide van vreugde. Gedurende de verkooping was het hem zeer benauwd aan het hart geweest; hij had gevreesd dat hem die kostbare schilderij zou ontsnappen; maar thans was hij er de gelukkige eigenaar van en nu kon hij weer vrij ademen.

Na zijne rekening met opgeld betaald te hebben liet hij de schilderij bij den voerman van Bergen-op-Zoom bezorgen, die in den namiddag zou vertrekken. Intusschen was het in Rozendaal algemeen bekend geworden, dat ééne schilderij de somme van 99 guldens bad opgebracht en dit was eene gebeurtenis, die door iedereen besproken werd. De meesten aanzagen Jan Pruis voor eenen mensch, die totaal van zijne zinnen beroofd was, wijl anderen, doch deze ware zeer gering in getal, geloofden dat hij eene goede zaak gedaan had. Deze laatsten wachtten zich echter wel den gelukkigen kooper eenige guldens winst aan te bieden. Nu, alles goed ingezien, de tijdsomstandigheden, de groote waarde van het geld en het totaal gemis aan kunstkennis in kleine en afgelegene plaatsen in aanmerking genomen, mocht men degenen, die zoo oordeelden, als verstandige lieden en menschen zooals Jan Pruis voor gekken of dwaashoofden beschouwen.

In den namiddag vertrok de voerman, en had buiten eenige pakken en andere voorwerpen, de kostbare schilderij op zijne kar geladen. Jan Pruis, het is licht te begrijpen, was in gezelschap van den voerman vertrokken. Beiden stapten naast de kar en eene lekkere pijp en een gezellig gesprek verkortten oneindig den weg. Onze gelukkige kooper was zoo opgeruimd dat het scheen of hij was den hemel te rijk. Zij vervoorderden hunnen weg in deze aangename stemming, en al spoedig kregen zij

den toren van Bergen-op-Zoom in het zicht... Tot dan toe had Jan Pruis in eenen toestand verkeerd, die hem als het ware van zijn bewustzijn beroofde, maar nu hij de stad naderde, kwam hij van uit de hoogte, waarin hij zweefde, tot het werkelijke terug en zijn gelaat, van blijgeestig, zooals het den ganschen dag geweest was, veranderde van uitdrukking, Hij sprak bijna niet meer en het was duidelijk, dat pijnlijke gedachten den man door het hoofd schoten.

De zon daalde langzaam; doch vóór zij de aarde met hare laatste stralen begroeten mocht, steeg er achter den gezichteinder een dikke nevel op. Zon en stralen verdwenen, en vóór de avond viel was de lucht betrokken.

Zoo was het ook met Jan Pruis gesteld; den ganschen dag was hij gelukkig geweest, hij had aan niets dan aan zijnen onschatbaren koop gedacht, hij had alles vergeten, alles..... ja, zelfs vrouw Pruis; maar in eens bij het naderen der stad rees zij als eene dichte wolkgordijn voor zijnen geest en kwam al het genot, dat hij zoo volop gesmaakt had, in het donker stellen... 'Zou zij ook schik hebben in den koop, dien haar man zoo duur betaald had?' Zoo men op dien oogenblik deze vraag aan Jan Pruis gedaan had, is het meer dan waarschijnlijk, dat hij een zeer bedenkelijk antwoord zou gegeven hebben. In alle geval, de veronderstelling, dat vrouw Pruis hare ontevredenheid toonen zou, rees bij hem sterk op, en daar hij huiselijken vrede en vriendschap buitengewoon hoog schatte, is het lichtelijk te begrijpen dat de gedachte aan deze stoornis alleen voldoende was om den braven man den angst op het lijf te jagen.

Intusschen waren onze reizigers zoo ver gevorderd dat thans de vrachtkar voor de woning van Pruis stilhield. Vrouw Pruis kwam met een minzamen groet haren man te gemoet.

'Wat goed nieuws brengt ge van Rosendaal mede?'

'Wel, vrouw, uitstekend nieuws, ik heb eene schilderij gekocht van onschatbare waarde, ja, vrouw, eene schilderij, zoo schoon, zoo prachtig, dat ge er zult van verstomd staan. Hadden de Fransche roovers ze gekend, dan was ze stellig naar Frankrijk gevoerd. Jammer dat ge ze niet meer zien kunt, het is nu al wat donker; maar heb maar geduld, vrouw, tot morgen, dan zult ge ze bij klaren dag kunnen bewonderen.'

Vrouw Pruis had schijnbaar met gespannen aandacht en deelneming naar haren man geluisterd; maar hoe meer hij in verrukking was over zijne schilderij, hoe meer zij begon te vreezen, dat hij weer eene grove somme had uitgegeven voor iets wat in haar oogen toch nooit anders kon zijn dan eene bul van geringe weerde.

Nadat haar man vertrokken was, had zij bij het betalen eener rekening bestatigd, dat de inhoud der geldschuif merkelijk verminderd was: hij had, zoo berekende zij met angst, meer dan honderd guldens medegenomen.

'Het is toch niet te veronderstellen,' zoo dacht zij, 'dat hij zulke beduidende somme aan eene schilderij zou besteed hebben?' Neen, zoo iets kon haar eenvoudig verstand niet begrijpen, en dan, Pruis had immers bij zijn vertrek gezegd, dat het voor zaken was, dat hij naar Rosendaal moest gaan, en daarvoor diende die groote somme, die hij met zich had genomen. Dat was het geruststellend besluit, de gevolgtrekking harer redeneering.

Den volgenden dag was Piet Pruis, broeder van Jan, die den koop vernomen had, al vroeg de schilderij komen zien. Hij had al zooveel over schilderen en schilderijen door zijn broeder Jan hooren spreken, dat ook hij in de kunst liefhebberij had gekregen. Met de meeste belangstelling kwam hij naar de prachtige schilderij zien. Deze stelde voor '*Het vertrek eener Nederlandsche vloot*' en uit al wat ik er heb van

kunnen vernemen, moet het eene zeer uitvoerige schilderij geweest zijn, met een onnoemlijk tal figuurtjes versierd.

Beide broeders zaten langen tijd in stille bewondering voor het prachtige tafereel. Nu en dan schoven zij dichter bij, om alle kleinigheden nauwkeurig te ontleden, of stapten een paar schreden achteruit om des te beter den algemeenen indruk te omvatten, dan hielden zij het hoofd op zij, dan weer achterover, zagen door de vuist, of, zaten gehurkt of geknield, als biddende paters. Eindelijk zegde Piet Pruis: ‘Broer Jan, ik wensch u geluk met uwen koop, het is eene prachtige en overheerlijke schilderij: ik wenschte dat het de mijne ware. Maar, zeg eens, onder ons, wat hebt ge die betaald?

EENE RECHTERLIJKE EERHERSTELLING IN DE XVI^de EEUW, NAAR P. VANDER OUDERAA.

Misschien wel 50 of 60 guldens? Niet? Dan 70? Nog niet? Wel nu dan 80.... 90....?

'Broer,' wedervoerde Jan Pruis, 'onder ons gezegd en verder gezwegen, ik heb die schilderij gekocht voor de som me van 99 guldens.'

'99 Guldens! O Lieve God! sta me bij!' riep vrouw Pruis en vluchtte naar beneden.

ST. NIKLAAS, NAAR KARL KRONBERGER.

Vrouw Pruis was naar boven gegaan om haar zwager Piet te verwittigen, dat men was komen vragen of bij naar huis wilde komen; want dat er iemand op hem wachtte. Wanneer zij boven kwam, stond de deur half open en op den oogenblik van binnen te gaan, hoorde zij zonder het te willen, de bekentenis van haren man, die haar zoo pijnlijk trof. Heeft zij, alvorens binnen te gaan, een beetje staan luisteren, daarvan spreekt de geschiedenis niet; doch wanneer wij rekening houden van de vrouwelijke gebreken, waaronder wij de nieuwsgierigheid mogen rangschikken, dan kunnen wij met eenige gegronde reden veronderstellen dat vrouw Pruis geluisterd had. Wij zullen deze zaak niet langer betwisten. Wat er ook van zij, zeker is het, dat vrouw Pruis nu wist, afgeluisterd of niet, dat die groote somme geld, uit de schuif ontvreemd door haren man, besteed was geworden aan die bul, zooals zij spijtig, dit onschatbare kunstgewrocht noemde.

Ik geloof dat er nu, om de verhouding tusschen man en vrouw te schetsen, geene breed-

voerige beschrijving noodig is. Ieder zal die begrijpen. De oneenigheid had den vrede vervangen; doch men verbeelde zich niet, dat vrouw Pruis tot die slach van vrouwen behoorde, die voor iets, dat hun niet bevalt, gansche dagen zitten mokken. O neen, zij was daarvoor eene veel te grootmoedige vrouw, en had bovendien te veel eerbied voor haren man. Zij deed al wat haar mogelijk was om het spijt, dat haar griefde, voor Pruis te verbergen; doch er was nu en dan iets in de uitdrukking van haar gelaat, iets zoo onbeduidend, soms slechts een enkele zenuwtrek om hare lippen, die ongelukkiglijk alles verraadde. Pruis begreep zeer goed, wat in haar omging en nogtans was zij nu veel gespraakzamer dan naar gewoonte; zij wist allerlei nieuwigheden te vertellen; aan de maaltijden vroeg zij hoe de spijzen smaakten, die zij met veel meer zorg bereid had: kortom, die voorbeeldelooze vrouw spande alles in om voor haren man haar verdriet te verbergen. Maar ongelukkiglijk, dat, wat zij beoogde, had eene tegenovergestelde uitwerking voor gevolg. Pruis las in haar gemoed als in een open boek; hij begreep dat zijne vrouw inwendig diep bedroefd was, en die overtuiging, hoe gelukkig hij ook met zijnen kunstschat was, vergalde zijne opgeruimdheid.

Dagen en weken vervlogen, zonder dat er eene merkelijke verandering in den toestand kwam. Waren de tijden voordeeliger geweest en de verdiensten grooter, dan zou vrouw Pruis het voorval spoedig vergeten hebben; maar ongelukkiglijk waren de ontvangsten zoo gering, dat de goede vrouw in haar huishouden met den grootsten overleg moest te werk gaan om alles dadelijk te kunnen betalen. De nieuwjaarsrekeningen waren toen nog niet zoo in zwang en iets op den kerf halen, dat was beneden hare weerdigheid. Had Pruis die ongelukkige dwaasheid maar niet begaan, dan was stellig de toestand minder bezwaarlijk geweest, en vrouw Pruis had met meer gerustheid betere tijden kunnen te gemoet zien. Dat waren de pijnlijke gedachten, die beurtelings door het hoofd schoten der brave vrouw, en wanneer zij in stille eenzaamheid bij haar naaiwerk gezeten was, dan ontsnapte haar menige zware zucht. Doch, gelukkig voor haar, wanneer droevige dagen haar troffen, nam zij altoos haren toevlucht tot het gebed; daarin vond zij verlichting en troost, en versterkt in haar lot, sprak zij deze schoone woorden: ‘Het is God, die 't zoo gewild heeft, dat Zijn heilige wil geschiede.’

(*Wordt vervolgd.*)

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

II.

Aangaande het lager onderwijs vinden wij eene gansche verzameling documenten, ingezonden door het Belgisch Staatsbestuur: schoolreglementen, leerprograms, reglementen en verslagen van conferentiën, zoo voor onderwijzers als voor onderwijzeressen, verordeningen en statistieken over het sparen in de school, catalogen van schoolmuseums en schoolbibliotheken, verslagen over prijskampen van lagere- en adultenscholen, over schoolreizen, enz.

De officiëele lagere scholen hebben, evenals de gestichten van middelbaar onderwijs, gezamenlijk tentoongesteld. Men ziet erin, dat de middelen van

aanschouwing bij 't onderwijs allengs meer worden uitgebreid; zelfs voor 't aanleeren der vrouwelijke handwerken is er eene schoone verzameling practische toestellen voorhanden. De kinderen zien er in 't groot hoe de mazen worden gevormd bij het breien, hoe de steken gelegd bij het naaien of bij het teekenen, enz.

In de werken der leerlingen bemerken wij dat de schriftelijke uitleg een al te groot overwicht krijgt. Dit is een noodzakelijk gevolg van de prijskampen, die sedert eenige jaren alleen schriftelijk gebeuren. Al wat er geleerd wordt, moet dus door de leerlingen schriftelijk kunnen uitgedrukt, door woordelijken uitleg op papier tot in de minste bijzonderheid omschreven worden. Zelfs het *hoofdrekenen* en het *schrijven* worden aldus schriftelijk behandeld.

Onzes dunkens leidt men het lager onderwijs aldus geheel van zijn doel af, en doet men den kinderen eenen kostelijken tijd nutteloos verliezen. Het is toch voldoende dat de kinderen der volksschool goed kunnen schrijven en vlug kunnen rekenen, zonder dat zij theoretisch elke letter verklaren en elke bewerking van 't koprekenen overschrijven kunnen. Zij zijn toch niet bestemd om later al wat zij kennen aan anderen te onderwijzen? Maar 't is nu eenmaal zoo: in ons land is de eene helft des volks altoos bezig met de andere helft te *examineeren.* En 't practisch nut wordt daarbij veel over 't hoofd gezien.

Gelukkig nog, dat er voor de meisjes geene openbare prijskampen bestaan; zij zouden misschien wel moeten schriftelijk uitleggen, hoe zij de breinaalden houden en den draad slingeren bij 't maken van den rechtschen steek, enz. Wij zien liever de voortbrengsels hunner handwerken, zooals de rijke verzameling in de tentoonstelling ze aanbiedt. Deze is heel merkwaardig en toont, dat men daarin toch nog op het practisch en nuttig gebied is gebleven.

Ook de gemeentelijke bewaarscholen en kindertuinen stelden gezamenlijk ten toon. Vele nette en voor die kleine handjes kunstig gemaakte werken zijn er uitgestald: jammer dat ze allen in glazen kassen zijn opgesloten en dus niet van nabij kunnen bezichtigd worden.

Voor zooveel wij kunnen oordeelen, zijn er nagenoeg al de giften van Froebel in vertegenwoordigd: papier vouwen, vlechten en uitknippen; werken met de latjes en de stokjes, met de teerlingen en de bouwsteenen, met de halve cirkels, ja, meetkundige vormen, gemaakt bij middel van stokjes en erwten en geboetseerde figuren uit potaarde vervaardigd. Ook het tuingerief tot het bewerken der hofjes is niet vergeten.

Dit alles door bekwame onderwijzeressen aangewend, is allerbest geschikt om de vermogens der kleinen harmonisch te ontwikkelen. Maar, zooals een zeer bevoegd schoolopziener zich dezer dagen uitdrukte, ‘er is in onze eeuw te veel streving naar ontwikkeling van lichaam en rede; het hart en het gevoel worden vergeten. Men wil in alles licht; maar het is dikwijls noorderlicht. Dit is heel schitterend en kleurrijk, maar het is koud en kan de natuur niet bezielen.’ - Dat blijkt maar al te wel uit hetgeen het lager officieel onderwijs tentoongesteld heeft. Alles schijnt berekend op de ontwikkeling van het verstand en 't verkrijgen van lichamelijke vaardigheid. Alles heeft droge wetenschap en stoffelijk nut ten doel.

Het is sterk te vreezen, dat, door het al te onzijdig en zuiver wetenschappelijk onderwijs, zelfs het gevoel der menschelijke waardigheid zal verloren gaan. Zoo zien wij in de lessen van natuurkunde den mensch behandeld als een dier, schier op gelijken rang gesteld met het paard en de koe. In een schrijfboek der oefenschool, bij de middelbare normaalschool voor onderwijzeressen te Brussel, vinden wij als opschrift eener les: *Appareil digestif d'un vertébré supérieur* (spijsverteringstuig van

een hooger werveldier). En het werveldier, waarover gansch die les rolt, is *de mensch.* - In een ander schrijfboek derzelfde school draagt eene les tot opschrift:

Le règne de la raison (Het rijk der rede). Zou men met zulk onderwijs niet eerder naderen tot het rijk des vleesches, *le règne de la bête?*

Overdrevenheid is in alles nadeelig, zelfs in de beste zaken. In diezelfde oefenschool (waarschijnlijk als *modelschool* beschouwd) vinden wij bij de beginselen der aardrijkskunde de eenvoudigste begrippen aanschouwelijk voorgesteld; zelfs *uitgaan* en *weer thuiskomen* zijn afgebeeld met twee teekeningen. Als men meent zoo elk begrip door eene afbeelding te moeten voorstellen, hoe zullen de kinderen dan ooit tot hoogere denkbeelden geraken? Of, zou men den kleinen van jongs af tot in het diepst der ziel willen prenten, dat zij niets moeten gelooven dan hetgeen zij zien? - Maar dan moeten zij ook hun eigen vader en moeder verloochenen; want deze kennen zij alleen door de getuigenis van anderen.

De steden Antwerpen en Brussel hebben elk geheel hunne onderwijsinrichting afzonderlijk tentoongesteld. Antwerpen munt meer uit door zijne schoolmeubelen en leermiddelen, dan wel door de werken zijner leerlingen. Wat de werken betreft, geleverd door de kindertuinen, de lagere en middelbare scholen, deze zijn zoo al gelijk aan hetgeen wij van die scholen in de algemeente tentoonstelling zagen.

De beroepsschool voor juffrouwen heeft vooral pracht- en fantaziewerken uitgestald: kunstbloemen en porseleinschildering, heel net en fraai, maar weinig geschikt voor vrouwen uit de volksklas, voor welke de beroepsschool is ingericht; ook gelooven wij niet, dat zij daarmede in Antwerpen hun brood verdienen kunnen. Wel is waar zien wij er ook prachtige dameskleeren; maar daarbij liggen kaartjes, vermeldende, dat men zich voor den aankoop tot een voornaam magazijn der stad wenden moet. De leerlingen der stedelijke beroepsschool werken dus niet voor hun eigen, niet voor hunne ouders, maar voor een magazijn. *Alles* is dus in dit onderwijsgesticht erop berekend de meisjes bekwaam te maken om geld te verdienen met te werken voor rekening van anderen; zij blijven dus steeds in eenen ondergeschikten, afhankelijken toestand. Ware het niet beter de vrouw bekwaam te maken tot al wat in het huisgezin noodig is, haar in staat te stellen om zelve een geheel gezin of eene kleine handelszaak te bestieren?

Ook de nijverheidsschool voor jongens heeft uitgestald in de Antwerpsche afdeeling. Naast een aantal teekeningen door de leerlingen vervaardigd, zien wij er werken in hout, ijzer of steen uitgevoerd, waaronder merkwaardige gebindten en trappen. Benevens deze staan er ook schoone verzamelingen van teekenmodellen in plaaster of draadbeelden, alsook talrijke voorbeelden van steensnede en houtverbindingen voor schrijn- en timmerwerk.

De meubelen door de stad Antwerpen tentoongesteld, zijn op de hoogte van hetgeen in de laatste jaren voor de scholen uitgedacht en verbeterd is; ook aan leermiddelen, wij weten het, worden geene kosten gespaard. Maar wat vooral de aandacht boeit, zijn de prachtige landkaarten, op doek geschilderd door Flor. Van der Wee, die ook onze handelsbeurs versierde met aardrijkskundige kaarten in muurschildering, kaarten, welke door alle vreemdelingen bewonderd worden.

De afdeeling van onderwijs der stad Brussel is heel merkwaardig. De uitstallingen der verschillende leergestichten zijn in zoo goede orde geschikt, dat de eerste indruk, dien men daar, bij 't binnentreden, ontvangt, zeer gunstig is. Alles is in een groot vierkant, met twee ingangen recht over elkander, bijeengebracht, in welk vierkant elke school eene betrekkelijk kleine ruimte beslaat.

Al aanstonds treft u eene groote glazen kast, geheel opgevuld met allerlei werkjes der kleinen van de Froebelschool. Links daarvan is eene modelklas van kindertuin volledig ingericht; waarlijk eene modelklas onder alle opzichten, zoowel voor de meubels als voor de leer- en aanschouwingsmiddelen. Daarnaast treffen wij de werken aan eener gemeente-jongensschool. Hier zien wij iets nieuws, namelijk: verschillende voorwerpen in hout of ijzer vervaardigd, tot zelfs een volledig ijzeren raam voor een venster.

Zulke dingen laten uitvoeren hoort, volgens ons, niet tot de lagere school. Als men dit noodig oordeelt, waarom zich dan bij hout- en ijzerwerk bepalen? Waarom dan niet alle stielen in de school aangeleerd? - Maar dit is onmogelijk! hoor ik uitroepen. Juist daarom moest men er geen enkelen stiel onderwijzen:

de lagere school moet de kinderen datgene leeren, wat hun later bij alle stielen, in alle betrekkingen kan te pas komen.

Dit stielonderwijs is eene navolging van hetgeen men in Zweden en Noorwegen doet. Daar leert men den kinderen der volksschool allerlei klein huisraad vervaardigen, zooals; houten lepels en kommen, stoelen, tafels, manden, korven, enz. Daar komt zulke bezigheid bij de lange winteravonden te platten lande zeer wel te pas; maar dit voegt zeker niet voor de bevolking onzer steden. Indien het werk in de school zich tot dit kleine huisgerief bepaalde en dan in de uitspanningsuren alleen beoefend werd, zouden wij er kunnen meê instemmen.

Langs den anderen kant zien wij de werken der gemeente-meisjesscholen: hieronder zijn zeer goede naaldwerken en teekeningen. De stedelijke normaalschool voor onderwijzeressen heeft vooral schoone teeken-modellen voor het snijden van vrouwenkleeren. Het patroonteekenen en snijden, zoo belangrijk voor de vrouwen, schijnt daar zeer wel onderwezen te worden.

Verder door vinden wij de teeken- en nijverheidsschool. Wij weten niet juist hoe die school is ingericht, welk doel men er met het onderwijs beoogt, maar, volgens de tentoongestelde werken, gaat men meer tot de kunst dan tot de nijverheid. Schilder- en beeldhouwwerken, zoo het schijnt vervaardigd naar het levend model, behooren toch alleen in de kunstschool tehuis; de kunst op de nijverheid toegepast bepaalt zich tot de versierschildering en 't boetseeren van sieraden. De uitgestalde teekeningen kunnen tot het eene en het andere vak leiden.

Behalve al hare gestichten van lager en middelbaar onderwijs, heeft de stad Brussel ook eenige andere harer werken van openbaar nut tentoongesteld. Zoo zien wij de afbeelding van de waterleiding, de toestellen van den branddienst en de reddingsmiddelen bij brandgeval, ja ook de inrichting der bliksemafleiders op de openbare gebouwen. Eene verzameling overblijfsels van 't oude Broodhuis toont zelfs de bouwkunst in vorige eeuwen.

Wij zien niet in, hoe dit alles bij de afdeeling van onderwijs behoort, maar, aangezien het in de Brusselsche toezending er is bijgevoegd, hebben wij gemeend het niet te mogen achterlaten.

WILLEM RAETS.
(*Wordt vervolgd.*)

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

‘Gij zijt zeer bescheiden, mijnheer Bachmann,’ zeide Therèse glimlachend, ‘waarom ik zonder verwijl u met de oorzaak van onzen tegenspoed bekend wil maken. Gij weet, welke zaken papa dreef, en u is natuurlijk beter dan aan mij de gevaarvolle aard daarvan bekend. Eveneens weet gij beter dan ik welk eene geweldige krisis in den handel heeft plaats gevonden, eene krisis, waarvan mijn arme vader het slachtoffer geworden is. Verscheidene zijner grootste handelsvrienden, die hem zeer aanzienlijke sommen schuldig waren, staakten hunne betalingen en sleepten hem in hun ondergang mede. O! levendig staat mij nog de schrikkelijke dag voor den geest, die vertwijfeling

in ons gelukkig huis bracht,’ riep zij met bevende stem, ‘die dag, waarop men mijn geliefden vader, die even te voren berichten van nieuwe faillissementen ontvangen had, bijna levenloos te huis bracht. Overweldigd, vernietigd door die onafgebroken slagen, had hij eene hevige beroerte gekregen. Hij is bijna geheel verlamd en lijdt veel,’ dus besloot zij hare mededeeling, en naar haren vader toegaande, omhelsde zij hem met warmte en brak in tranen uit.

De oude man zag het weenende meisje vol teederheid aan.

‘Moge God u zegenen, mijn kind; zwaar heeft Hij mij beproefd, doch mij een grooten troost in u geschonken. Hij heeft mij getoond, welken schat ik in mijn kind heb.’

‘O vader, gij overdrijft.’ lispelde Therèse, zich uit zijne armen losmakende, met beminnelijke verlegenheid.

‘Oordeel zelf,’ ging de heer Sternberg voort. ‘Nadat ik alles aan mijne schuldeischers had afgegeven, toen al mijne vroegere vrienden mij verlaten hadden, haastte zich Therèse, die nog slechts een gering gedeelte van haar moeders erfdeel bezat, eene plaats te bekomen aan eene school als onderwijzeres, om haren vader, die onbekwaam was geworden om zijne ledematen te gebruiken, tot aan zijn dood een onbekommerd bestaan te verzekeren, waarin hij niets zou behoeven te ontberen. Ik weet dat het voor haar, die aan een gemakkelijk leven gewoon is, een hard, onaangenaam lot moet zijn. Doch zij beklaagt zich nooit; zij beweert haar vak lief te hebben, het arme kind. En ik kan slechts herhalen: God zegene u, mijn kind!’

Vuurrood van verlegenheid had Therèse meer dan eens beproefd hem in de rede te vallen.

Met eene bewondering, die aan eerbied grensde, beschouwde Hugo dit zwakke schepsel, hetwelk met de kalmte van eene sterke ziel een, in vergelijking met het zijne, oneindig zwaarder lot zwijgend verdroeg, en met beschaming prentte hij deze leering diep in zijn gemoed.

‘Ik wist er hoegenaamd niets van,’ zeide Hugo; ‘wat gij u gemakkelijk zult kunnen verklaren, als ik u zeg, dat ik sinds ongeveer drie maanden niet meer op het kantoor van Russel & Co werkzaam ben.’

‘Dat verrast mij uitermate,’ riep de oude man verwonderd uit. ‘De heer Russel scheen veel met u op te hebben en ik had niet gedacht, dat gij uwe betrekking in zijn huis ooit verlaten zoudt hebben.’

Hugo voelde hoe Therèse's blik met eene zekere bevreemding op hem rustte, en hij antwoordde met blijkbare verlegenheid: ‘Mr. Russel meende mij te kunnen missen. Ik begaf mij daarop van Londen naar Brighton, om mijne zuster Klara te bezoeken, die ik wedergevonden heb.’

‘Het verheugt mij dat te hooren,’ riep Therèse met levendigheid uit, ‘en onder welke omstandigheden hebt gij haar weergevonden?’

‘Ik vond haar onder zeer treurige omstandigheden,’ antwoordde Hugo, wiens gelaat verduisterde, ‘doch zij is thans onder de hoede van rechtschapen, edele menschen, die haar als eene dochter liefhebben. De staat van hare gezondheid veroorzaakt mij echter eenige bezorgdheid.’

Therèse zweeg. Slechts hare schoone oogen drukten eene deelneming uit, welke hem goed deed en welsprekender was dan woorden.

‘Hebt gij een bepaald plan?’ dus verbrak de heer Sternberg de pijnlijke stilte; ‘wat zijt gij voornemens te doen?’

‘Ik ben voornemens, op aanraden van een Duitsch vriend, eenige agenturen te zoeken. De vertegenwoordiging van eenige niet zeer aanzienlijke, maar gunstig

bekende Zuid-Duitsche huizen is mij door de aanbeveling van mijn vriend verzekerd. Buitendien zal ik hier in de stad zaken zien te doen. Ik heb eene bescheiden som gelds overgespaard, ken den handel met Engeland, en zal het niet aan moeite en vlijt laten ontbreken. Ben ik eenmaal goed gevestigd, dan ben ik voornemens Klara bij mij in huis te nemen en als een goed broeder over haar te waken.'

'En niemand zal u meer geluk op uwe onderneming toewenschen dan wij,' sprak Therèse met warmte, terwijl haar vader te gelijk zijne onmacht om hem krachtdadig te ondersteunen betreurde.

Op die wijze verliep, onder een ernstig, belangwekkend onderhoud de avond. Hugo beloofde van de gedane uitnoodiging gebruik te zullen maken en toen hij wegging, voelde hij hoe goed het gezellig gesprek hem gedaan en hem in zijn voornemen om zich met hart en ziel op zijne nieuwe zaken toe te leggen, versterkt had. Doch grootere moeielijkheden, dan hij verwacht had, deden zich voor. In Hamburg gelukte hij er niet in een werkelijk eenigszins goed agentschap te bekomen. Men had bezwaar tegen zijne jeugd, men betwijfelde het of hij genoegzame ervaring bezat, vond zijne bekwaamheden, die hij eerlijk opgaf, te gering, wilde nauwkeurig weten, waarom hij zijne laatste betrekking verlaten had, kortom, men maakte zoovele zwarigheden, dat menigeen, minder vastbesloten om het voorgestelde doel te bereiken, den moed zou opgegeven hebben.

Gedurende dezen tijd bezocht hij bijna dagelijks zijne vrienden in St. George, telkens nieuwe bekoorlijkheid in Therèse's waardig, verstandig onderhoud vindende. Hij verzuimde natuurlijk niet haar van den stand zijner onderhandelingen op de hoogte te houden, en hare opbeurende woorden en onwankelbaar vertrouwen op een goeden uitslag schraagden den moed, die hem soms dreigde te begeven.

Een brief van Edwin veroorzaakte hem veel vreugde. De jonkman schreef dat Klara zich beter voelde en hij hoop had haar spoedig weer hersteld te zien.

Therèse nam een ongeveinsd aandeel in die vreugde, hetgeen Hugo aanleiding gaf om te zeggen, dat ingeval zij met elkander in betrekking kwamen, zij elkander weldra als twee zusters zouden liefhebben.

Een paar dagen later kwam Hugo op een ochtend haastig de kamer binnenstuiven.

'Wensch mij geluk, mejuffrouw,' riep hij vergenoegd, terwijl hij een brief openvouwde, 'mijn oude en getrouwe vriend Schaffner meldt mij zooeven, dat hij voor mij de vertegenwoordiging van een goed huis in Augsburg, Neurenberg en Weenen bekomen heeft, dat de zaak zoo goed als beklonken is, doch dat hij het voor beter houdt, dat ik mij met die heeren persoonlijk bekend ga maken. Ik ben derhalve van plan Hamburg morgen vroeg te verlaten. Doch ik zie den heer Sternberg niet; is hij ziek?'

'Hij voelde zich niet recht wel en is naar bed gegaan,' antwoordde Therèse; 'doch komt gij voor uw vertrek nog niet even hier aan? Ik ben overtuigd dat het hem leed zou doen u niet eerst nog gesproken te hebben.'

'O! stellig kom ik van avond nog een bezoek brengen. Ik spoedde mij om u die goede tijding te komen mededeelen, zonder te bedenken, dat ik u voortdurend met mijne aangelegenheden kom lastig vallen,' voegde hij er eenigszins spijtig bij, toen Therèse minder warmte om hem geluk te wenschen aan den dag legde, dan hij verwacht had.

Therèse wierp een snellen, verwonderden blik op den spreker.

'Twijfelt gij aan onze of aan mijne belangstelling?'

Hugo bloosde over zijne spijtige bemerking.

‘In het geheel niet! Ik schaam mij over mijne onheuschheid. De waarheid is, dat ik zelf niet goed begrijp, hoe thans, nu ik aan de verwijdering van Hamburg denk, mijne opgeruimdheid geheel verdwenen is.’

‘Eene beleefde manier om te kennen te geven, dat ik tengevolge van mijne onverschilligheid de aanleiding ben van uwe slechte luim.’

‘Ik moet om vergeving smeeken,’ riep Hugo lachend, ‘naar het schijnt heb ik mijne zaak door mijne rechtvaardiging nog verergert.’

‘Welaan! ik wil mij laten verbidden, en ten bewijze van mijne opnieuw geschonken gunst zult gij mij tot aan de school vergezellen,’ riep Therèse schalks.

‘Met het levendigste genoegen begeleid ik u door geheel Hamburg, waarheen gij het ook moogt bevelen,’ sprak Hugo galant.

‘O! uw geduld zal niet verder dan tot aan het schoollokaal op de proef gesteld worden. Gij zult daardoor gelegenheid hebben, wel te verstaan als gij er lust in zoudt hebben, mij nog

een en ander van uwe plannen mede te deelen.'

Vol bevreemding staarde Hugo haar aan.

'Zijt gij dan van avond niet te huis, mejuffrouw Therèse?'

Zij had de oogen gevestigd op een aantal schoolschriften, die zij bijeen wilde binden en scheen zijne vraag niet gehoord te hebben.

Hugo naderde haar eenige schreden.

'Mejuffrouw Therèse,' zeide hij langzaam, 'hebt gij mij niet verstaan?'

Hij bemerkte, dat een lichte blos hare wangen kleurde en zij zich drukker met het bijeenbinden bezig hield, terwijl zij antwoordde, dat de kostschoolhouderes haar dien avond dringend genoodigd had.

'Heb ik haar beleedigd, of wil zij mij niet wederzien?' dacht Hugo, verwonderd over het smartelijke gevoel, dat hem bij deze gedachte overmeesterde.

Iets van dien aard moest zich, toen hij hierop een beleefd antwoord gaf, in den toon zijner stem kenbaar gemaakt hebben, want Therèse hief eensklaps het hoofd op en zag hem een oogenblik peinzend en eenigszins ontroerd aan. Daarna verontschuldigde zij zich voor een paar minuten en ging in de naaste kamer om zich voor het uitgaan te kleeden.

Toen zij in eenvoudigen netten, zwarten, hoogsluitenden damespaletot op den dorpel verscheen, terwijl hare kleine, met zwarte handschoenen bekleede handen een regenscherm vasthielden, vertoonde zij het beeld van een bekoorlijk meisje.

Hugo nam het pak schoolschriften op en opende voor haar de deur, hetgeen hem een vriendelijk lachje verwierf. Op de straat bood hij haar den arm, dien zij met eene bijkans onmerkbare aarzeling aannam.

Beiden spraken weinig. Therèse hield het hoofd eenigszins gebogen, terwijl Hugo door zulke zonderlinge aandoeningen vervuld was, dat hij slechts weinige eenlettergrepige woorden vond. Het verheugde hem Schaffner terug te zien, hij was verlangend, zijn nieuwen werkkring in te treden, hij zeide bij zich zelven, dat hij zijne terugreis over Hamburg nemen zou en toch was hij vol onrust en gejaagdheid. Ongemeen ergerden hem de bewonderende blikken van eenige heeren, die hij uiterst onbeschoft vond.

'Een schoon paar,' hoorde hij eenige voorbijgangers halfluid zeggen.

Hugo ontroerde onwillekeurig. Een vreemde had toevallig aan het gevoel uitdrukking gegeven, dat hem zonder zijn weten vervulde. Met een smartelijken zucht zag hij Therèse aan. Haar gelaat was gloeiend rood geworden en hare oogen hield zij naar den grond geslagen.

Er werd verder geen woord gewisseld tot zij aan de school gekomen waren.

'Hier moeten wij scheiden,' sprak zij met eene stem, die ondanks al hare inspanning om haar kalm te doen schijnen, sterk trilde.

'Ik zal u dus vandaag niet meer zien?' vroeg Hugo, die eveneens bedaard poogde te schijnen en wien dit eveneens niet gelukte. 'Ik zal nochtans niet nalaten u na het afdoen mijner zaken te bezoeken.'

'Gij zijt dus van plan uwe terugreis naar Londen over Hamburg te nemen?' vroeg Therèse, hem voor de eerste maal, sinds zij hare woning verlieten, aanziende.

De belangstelling, die uit hare oogen sprak, ontlokte Hugo den uitroep:

'O juffrouw Therèse, hoe kondet gij gelooven, dat ik Duitschland zou verlaten, zonder u weergezien te hebben?'

‘Hoe kon ik weten, dat gij zoo veel belang in ons stelt,’ antwoordde zij met eene verlegenheid, die Hugo betooverde. ‘Doch nu, vaarwel!’ voegde zij er bij, hem de hand reikende.

En als deze bevend in de zijne rustte, als hij ze innig drukte, zagen zij, door een gemeenschappelijken aandrift gedreven, elkander in de oogen. Wat zij in de zijne las, bewoog haar hem haastig hare hand te onttrekken. Doch ook hij had in hare donkere oogen een zonderlingen, eigenaardigen glans waargenomen. En ‘tot weerziens!’ riep hij, toen zij ijlings het lokaal binnenging.

‘Ik ben erger dan een dwaas, ik ben een domkop,’ mompelde hij ontroerd, terwijl hij verder ging; ‘zal ik dan nooit wijzer worden?’

EEN LIEF KOPJE, NAAR LUDWIG.

XXIII.

Van Hamburg was Hugo naar Augsburg gereisd, had zich daar aan den principaal van het bedoelde handelshuis voorgesteld en was door hem als agent voor Engeland aangenomen. Van Augsburg begaf hij zich naar Neurenberg en zat thans in het kantoor der firma Schaffner & Uhlich tegenover zijn ouden beproefden vriend, die hem bij zijne aankomst allerhartelijkst ontvangen had en hem met vragen over zich zelven en Engeland bestormde.

Schaffner was in den tijd hunner scheiding veel veranderd. In Engeland had hij volstrekt geen aanleg getoond tot zwaarlijvigheid; het verblijf in de eerwaardige stad

Neurenberg met haar beroemd, niet enkel door de Beieren, hooggeschat bier had hem dik doen worden.

‘Het goede, gemoedelijke leven hier doet wonderen, mijn jongen,’ zeide hij lachende, ‘als gij u hier slechts een korten tijd kondet ophouden, zoudt gij de genoegens des levens eerst goed naar waarde weten te schatten.’

Op zijne daaromtrent gedane vragen deelde Hugo hem eenige bijzonderheden betreffende de vroeger door hem bestuurde club der Verlichten mede, welke een langzaam wegsterven voorspelden.

Nadat Schaffner zijn vriend al de merkwaardigheden zijner vaderstad had laten zien, stelde hij hem den volgenden ochtend aan zijn handelsvriend voor, die, ingenomen door het uiterlijke, de manieren en de handelskennis van Hugo, dezen zonder aarzeling de vertegenwoordiging zijner firma opdroeg.

Zeer in zijn schik met dezen gunstigen uitslag betuigde Hugo daarover aan Schaffner zijnen warmsten dank. Deze echter wilde daar niets van hooren.

‘Gij kent mijne grondbeginselen,’ beweerde hij, ‘en gij weet dat ik nooit iets zonder berekening doe; begrijpt gij dan niet, dat ik door u bij de verkrijging van die agentuur behulpzaam te wezen, zelf een vertrouwd en eerlijk agent gevonden heb, dien ik noodig had.’

En hij keek Hugo daarbij zegevierend aan, en deze, die hem van ouds kende, gaf hem lachende gelijk. Des avonds bezocht hij met Schaffner eene met dezen bevriende familie, die hem met hartelijkheid ontving.

Hugo bemerkte al spoedig, dat Schaffner zich het liefste met de beminnelijke dochter des huizes onderhield.

Terwijl zij na een hoogst aangenaam gesleten avond naar Schaffners woning terugkeerden, waar Hugo op dringende uitnoodiging van zijn vriend, zijn intrek genomen had, maakte Hugo eene toespeling op de beminnelijkheid der jonge dame.

‘Zij is een zeer verstandig meisje,’ antwoordde Schaffner ongemeen levendig, ‘en daarbij allerliefst in den omgang.’

‘Gij houdt toch immers nog altijd onwrikbaar vast aan den stelregel van den club der Verlichten?’ vroeg Hugo, die evenals de meeste menschen zeer scherp oordeelde over dingen, die hem niet aangingen.

‘O ja, waarom niet?’ antwoordde Schaffner eenigszins verlegen en toen hij Hugo's lachend gelaat bemerkte, voegde hij er veelbeteekenend bij:

‘Doch stel u gerust, Hugo, hier in Beieren heeft men minder reden dan in Engeland om dezen stelregel tegen het andere geslacht ter hulp te roepen.’

Nu was de beurt aan Hugo om verlegen voor zich te zien en aan Schaffner om te lachen......................

Na weinige dagen, die hij zich steeds met genoegen herinnerde, nam Hugo afscheid van Schaffner.

‘Mijne beste wenschen vergezellen u,’ zeide deze, toen Hugo reeds in eene coupé van den trein zat, die hem naar den Rijn zou voeren. ‘Schrijf zoo dikwijls als gij kunt en als de schoen u ergens drukt, weet gij toch tot wien gij u te richten hebt.’

‘Gij zijt een braaf mensch, Schaffner,’ sprak Hugo diep getroffen; ‘ik kan slechts zeggen, verlaat u op mij.’

Ontroerd wisselden de beide vrienden een laatsten handdruk, de locomotief floot, de stoom steeg op en langzaam rolde de trein uit de statie.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 20]

Onze gravures.

Het groote hijschtoestel te Stockholm.

HET GROOTE HIJSCHTOESTEL TE STOCKHOLM.

Dat men in groote inrichtingen zooals hotels, gestichten en magazijnen in de laatste jaren het lastige trappenklimmen aanmerkelijk heeft weten te beperken door het aanbrengen van hijschtoestellen, elevators of lifts, is van algemeene bekendheid. Doch een zoo reusachtig hijschtoestel als de straat elevator te Stockholm, waarvan wij in dit nummer eene afbeelding geven, zal wel tot de zeldzaamheden behooren en is tevens een merkwaardig staaltje van hedendaagschen bruggenbouw.

Dit reuzenwerk werd aangelegd met het doel, een aanmerkelijk hooger gelegen gedeelte der Zuidelijke voorstad Södermalm met de eigenlijke stad te verbinden. In die voorstad, welke door twee valbruggen met de stad in verbinding staat, bevindt zich namelijk de wijk Mosebacke, die, op eene steile rotshoogte gelegen, een prachtig vergezicht over de stad met hare bosch en waterrijke omgeving aanbiedt, en om hare heerlijke, schilderachtig aangelegde tuinen de geliefkoosde wandelplaats der Stockholmers uitmaakt.

Vandaar dat zich reeds sedert jaren het ongerief deed gevoelen, dat dit paradijs zoo moeilijk te bereiken was, daar menigeen en niet het minst de vreemde bezoekers zich door de inspannende klouteroefeningen lieten afschrikken. Het algemeen belang vorderde dus niet alleen eene betere gemeenschap tusschen de oude stad en de genoemde wijk, maar het was

daarenboven te voorzien dat het totstandbrengen van een doelmatig middel van verkeer ook uit een financieel oogpunt eene winstgevende onderneming zou zijn.

Toen dan ook in 1881 de kapitein Knut Lindmark het denkbeeld daartoe aan de hand deed, werd hem bereidwillig de concessie gegund. Den 19^{en} Maart 1883 werd de door hem ontworpen en onder zijne leiding uitgevoerde brug met het hijschtoestel, waardoor het personenvervoer ook in loodlijnige richting mogelijk gemaakt wordt, met passende plechtigheid voor het openbaar gebruik opengesteld.

De *hissen*, zooals de Stockholmers dit merkwaardig hijschtoestel noemen, is geheel uit smeedijzeren staven vervaardigd. Het hoofdgedeelte van het reusachtige bouwgewrocht, dat bij al zijne stevigheid toch den indruk van buitengewone lichtheid maakt, is de horizontale brug met hare vier steunpijlers. Overeenkomstig die vier pijlers heeft de brug, die in het geheel 150 meters lang is en van eene schitterende gasverlichting alsmede een doelmatig asfaltplaveisel is voorzien, vier bogen, waarvan er een eene spanning heeft van 85 meters, de grootste die in Zweden wordt aangetroffen. De eerste pijler heeft eene hoogte van 35 meters en daarbinnen bewegen zich twee ophaalbakken, van binnen netjes als kamers ingericht en elk een vijftiental personen kunnende bevatten, afwisselend op en neer.

Het ophalen en neerlaten dezer hangende kamers heeft plaats door middel van een zwaar windaswerk, dat door een stoomwerktuig en een daarmee verbonden hydraulische pers, met eene snelheid van één meter per seconde in beweging gebracht wordt, zoodat het op- of neergaan weinig meer dan een halve minuut tijds vordert. De voet van den pijler is door een stationsgebouw omgeven, dat de woningen van den conducteur en de machinisten bevat.

Hoog in de lucht, op den top van den pijler, is een koffiehuis aangebracht, van welks twee boven elkaar gelegen, rondloopende balkons men het heerlijkste vergezicht geniet, zonder door een storenden voorgrond gehinderd te worden. Tot dusver werden met behulp van het nieuwe middel van verkeer gemiddeld dagelijks drie duizend personen opgevoerd en een zelfde aantal neergelaten en dat tegen den prijs van 5 *ore* per hoofd voor het ophalen en 3 *ore* voor het neerlaten. (Eene *krona* van 100 *ore* heeft eene waarde van ongeveer 1.35 fr.) Wanneer dus, gelijk met zekerheid is aan te nemen, het verkeer op den duur even druk blijft, zal de maatschappij, die het hijschtoestel exploiteert, ongetwijfeld goede zaken maken.

De eerste winterkoude.

Alhoewel volgens den almanak het rijk van vorst Winter eerst den 21 December aanvang neemt, begint hij, daarin gelijk aan menig Cesar, zijne heerschappij en knevelarijen reeds geruimen tijd voor de inhuldiging zijner regeering. Reeds van in November stoot hij doorgaans den rijken en weldadigen Herfst van den troon om ons met zijne ijzige hand te komen overheerschen. Niet aan allen is echter de woeste overweldiger onwelkom; want ergere dwingelanden dan hij hebben hunne vleiers en bewonderaars gevonden. Voor de rijken is de strenge vorst Winter een gevierde heerscher, die door hen voor het minst zoo bemind wordt als zijne drie goedaardige voorgangers. De aanzienlijken toch hebben vrede met elke regeering, die hun feestpartijen aanbiedt. En daarin overtreft koning Winter wellicht Lente, Zomer en Herfst. Meer nog, deze drie demokraten schenken hunne gunsten aan alle

menschenkinderen: de milde zonneglans, het frissche groen, de geurige bloemen, de voedzame en lekkere vruchten zijn elks deel. De aristokratische Winter heeft slechts glimlachen voor de grooten en komt op de geringen al zijne kwade luim en barschheid botvieren. Voor de eersten zijne dans- en muziekpartijen, zijne banketten en schouwburg-vertooningen, oor de laatsten zijn snerpende wind, zijn regen, sneeuw en ijs. Noch geslacht, noch ouderdom spaart de booze. Hij dringt met zijn bevriezenden adem door het dunne kleedsel van de kinderen der armen, zooals hij met zijne ijzige vingers het traag omloopend bloed van de ouderlingen stremmen wil.

Onze gravure vertoont ons een der beklagenswaardige slachtoffers van den kwaadaardigen vorst, eene stokoude vrouw, wier schamele woning hij met zijne nijpende koude onherbergzaam en met zijne vroege duisternis ongezellig gemaakt heeft. Om zich tegen zijne kwellingen te verzetten is de oude grijze hout in het naburige bosch gaan sprokkelen en bij de medelijdende buren olie gaan afbedelen. Met den verkregen voorraad strompelt zij thans huiswaarts, en haar beeld vertoont eene sprekende bede om medelijden aan de bevoorrechten van den Winter, een levend gedicht aan de rijken ter opwekking hunner liefdadigheid jegens de armen.

Een kattenklavier.

De beroemde pater P. Kircher S.J. verhaalt in het zesde boek van zijne 'Musurgia' dat een kunstenaar, om den geest van zijn vorst eenige verstrooiing te verschaffen, een kattenklavier uitgedacht had. In plaats van snaren bevatte zijn speeltuig een zeker aantal staarten van levende katten, in smalle scheden vastgeklemd, waaronder de met de aangeslagen toetsen overeenkomende hamers op en neer gingen. De katten waren naar verschillend geslacht en ouderdom gekozen, en naar de toonladder gerangschikt in smalle hokken naast elkander geplaatst. Wanneer nu de hamers tegen de staarten der verschillende dieren sloegen, antwoordden deze eerst met een kort zacht miauwen; weldra geraakten zij echter door het onafgebroken hameren in eene ware woede en hieven dan *crescendo* en *rinforzando* een dier merg en been doordringende liederen aan, waardoor waarschijnlijk wel meerdere onzer lezers in de maand Maart een slapeloozen nacht hebben doorgebracht, als de katten hunne nachtelijke bijeenkomsten hielden.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

III.

Thans zouden wij moeten spreken over de vrije onderwijsgestichten. Onder deze bekleeden hier te Antwerpen, evenals vroeger reeds te Parijs, te Londen en te Weenen, de inzendingen van de Broeders der Christelijke Scholen de eerste plaats.

Wij zijn gelukkig in onze *Illustratie* eene plaat te kunnen mededeelen, den gelukzaligen De La Salie, stichter der christelijke scholen, voorstellende te midden zijner leerlingen. Geven wij dus vandaag iets meer over dezen grooten weldoener der menschheid.

Jan Baptist de la Salie was van edele afkomst en werd te Reims geboren in 1651. Hij wordt in Frankrijk terecht beschouwd als de stichter der lagere school, de inrichter van het ware volksonderwijs. Hij was de eerste, die het zoogenaamd g e l i j k t i j d i g of klassikaal onderwijs invoerde. Hij leerde den kinderen al wat hun voor 't latere leven dienstig was: lezen, schrijven, moedertaal, rekenen, meetkunst en teekenen.

De la Salie, priester en doctor in de godsgeleerdheid, kon zeker het lager onderwijs niet begrijpen zonder godsdienst. Van zijne leerlingen goede christenen en tevens bekwame burgers, behendige werklieden maken, was 't doel dat hij beoogde.

En dit is nog het doel zijner volgelingen, de Broeders der Christelijke Scholen; en daarin ligt ongetwijfeld het groote geheim van hunnen goeden uitslag.

De la Salie gaf zijn ontslag als kanunnik te Reims, verkocht zijn vaderlijk erfgoed en deelde het den arme uit en wijdde zich gansch aan zijne nieuwe stichting, welker leden, als ware ‘Broeders,’ allen in armoede leefden en zich kosteloos toelegden op het onderwijs der onwetende jeugd. Met vele moeilijkheden hadden de Broeders te kampen. Dit belette niet, dat de ieverige stichter aanhoudend nieuwe huizen opende en scholen inrichtte om meesters aan te kweeken, welke scholen de eerste normaalscholen zijn geweest. Ook was De la Salle de stichter der kostscholen of pensionaten.

Hij had het geluk, ondanks velerhande wederwaardigheden, zijn werk voor goed gevestigd te zien, en stierf in het moederhuis te Saint-Yon, den 7 April 1719, in den ouderdom van 68 jaren. Op dit tijdstip telde zijne stichting zeven en twintig huizen, 274 broeders en 9885 leerlingen. Thans zijn de Broeders verspreid in alle landen van Europa, en tellen zelfs reeds vele scholen in Amerika.

De schilderij, waarnaar onze gravure vervaardigd is, werd door den algemeenen overste der christelijke scholen te Parijs besteld, en onderscheidt zich door eene algemeene uitdrukking van liefde en zachtmoedigheid. De kinderen zijn bevallig om hunnen meester gegroepeerd, en over het geheel ligt een geest van aandacht en bezieling, die ons innig aan het harte grijpt!

WILLEM RAETS.

(*Wordt vervolgd.*)

Een rit op leven en dood.

Zoo dikwijls ik een wolf in gevangenschap zie, herinnert mij zulks aan een huiveringwekkend avontuur, hetwelk een mijner vrienden in zijne vroegste jeugd beleefde en waarvan het verhaal mij zoo zeer getroffen heeft, dat het mij nog levendig voor den geest staat. Ik laat het woord aan den verhaler zelven:

De bezittingen mijner ouders lagen wel niet ver van het Poolsche grensplaatsje Wieruszöw, maar toch tamelijk ter zijde en afgezonderd, en de eenzame, slechte landweg met de kale, vermolmde wilgen aan weerszijden, die van de groote hofstede naar het stadje voert, vermeerdert slechts den akeligen indruk der verlatenheid. Daar sleet ik mijne kinderjaren en ik was nog slechts een vijfjarige knaap en kon ternauwernood het Onze Vader bidden, toen mijn vader met de paardenposterij van Wieruszöw belast werd, waaraan onder anderen ook de verplichting verbonden was om, wanneer zich bij strenge winters enkele wolven uit het binnenland van Polen in die streek vertoonden en de verbinding met andere stations gevaarlijk maakten, de beesten dood te schieten of te verdrijven. Dan doorkruiste hij gewoonlijk te paard of in eene slede den omtrek, volgde de sporen en legde enkele dieren neder, waarna het meestal weder veilig werd. Slechts eenmaal weet ik mij te herinneren, dat er eene

grootere jacht plaats had, waartoe de grondbezitters uit de nabuurschap uitgenoodigd werden.

Het was tegen het einde van December; heinde en verre lag alles onder een dik sneeuwkleed bedolven en de koude had reeds zulk eene hoogte bereikt, dat de vensterruiten met eene vingerdikke ijslaag bedekt waren.

'Zulk een winter heb ik nog niet beleefd,' hoorde ik mijn vader aan tafel zeggen; 'wij zullen wel spoedig de wolven hier hebben!'

Buiten klonk het heldere bellengerinkel van de juist aankomende sledepost en kort daarop verscheen de oude Madcief op den drempel der kamerdeur.

'Geloofd zij Jezus Christus,' groette de oude postiljon van achter zijn met ijs bedekten baard.

'In eeuwigheid amen,' dus beantwoordden wij zijn vromen groet.

'Wel, Madcief. is er wat nieuws?' vroeg mijn vader.

De oude streek de ontdooiende rijm van zijn baard, wreef zijn aangezicht en zijn neus en

antwoordde afgemeten: 'Ja, mijnheer, in Wielum zeggen ze, dat de wolven zich vertoond hebben!'

'De wolven?' vroegen wij als uit een mond.

'Ja, mijnheer, ook mijn zwager Pifforz heeft het mij gezegd, mijnheer; van dezen hebben ze gisteren nacht de geit in den stal opgevreten.'

Daarop slofte de oude naar de kachel om zijne verstijfde ledematen te verwarmen, zonder zich verder om de verontrustende tijdingen te bekommeren, die hij mede gebracht had en die een zeer verschillenden indruk op ons maakten.

Mijne ouders wisselden een ernstigen, bezorgden blik, mijn oudste broeder fluisterde vader iets in het oor en de kleine Francka klemde zich weenende aan mijne moeder vast; ik echter deelde hunne vrees niet, maar besloot eene heldendaad te verrichten en maakte in stilte mijne plannen. 'Vader gaat met de slede op de wolvenjacht uit,' dus redeneerde ik. Ik had nog geen levenden wolf gezien en zoo wilde ik dan nu eens eene wolvenjacht medemaken.

Ons kinderen werd het streng verboden het erf te verlaten. Mijn vader en mijn broeder gingen naar de zolderkamer, waar de geweren hingen en een half uur later hoorde ik mijne moeder met beiden in de naaste kamer een druk gesprek houden, waarbij het mij voorkwam, alsof zij hen van eene onderneming wilde terughouden. Ten slotte hoorde ik mijn vader zeggen: 'Het zal wel zoo erg niet zijn; maar dan zal ik overmorgen eene groote klopjacht inrichten?'

'Nu is het tijd!' meende ik. IJlings trok ik mijne pelslaarsjes en mijnen dikken duffelsche overjas aan, zette mijne pelsmuts met de lange oorlappen op en hing mijne pelshandschoenen om mijn hals. Vervolgens sloop ik uit het huis over de plaats in de openstaande schuur, kroop onder de bank der lichte slede en wachtte geduldig op de dingen, die komen zouden.

Ik had nog niet lang gewacht, of Koba, onze bekwaamste koetsier, kwam haastig uit den stal loopen. Ik had mij niet vergist, hij schoof het voertuig, waarin ik mij verborgen had - eene lichte, maar stevige houten slede, op een breed, massief houten onderstuk - ijlings uit de schuur, zonder mij te bemerken, en spande er vier van die kleine, doch flinke en onvermoeide Poolsche paarden voor, die moedig hinnikend hunne lange manen schudden.

Het aanspannen vorderde niet veel tijd en lustig bellende draafden de paardjes tot voor de huisdeur, waar mijn vader en mijn broeder, met de nieuwe tweeloopspercussie-geweren op den rug, reeds stonden te wachten en snel instapten. De zweep klapte en voort ging het in snellen draf.

Tot dusverre had ik slechts gewaagd nu en dan even ter sluiks van onder het kleed der zitting uit te kijken; ook nu durfde ik mij nog niet vertoonen en ontweek zorgvuldig elke aanraking met de vier beenen onder de bank om mij niet te verraden.

Zoo konden wij wel een uur lang gereden hebben, toen de slee op eenmaal stilhield. Ik hoorde van 'spoor' spreken, mijn broeder uitstappen en voor de slede uitgaan, die stapvoets volgde. Na eene poos hield de slede weder stil, mijn broeder steeg in en in korten draf ging het verder.

Er konden nog geen tien minuten verloopen zijn, toen er op eens snel twee op elkander volgende schoten vielen - een merg en been doordringend gehuil volgde en zacht als een echo uit de verte klonk hetzelfde gehuil veelstemmig terug. Nog eens knalde het en daarna werd het stil.

Nu echter begon het mij in mijn schuilhoek angstig en benauwd om het hart te worden; ik kon het niet langer uithouden en zoodra ik mijn broeder weer van de slede hoorde springen, kroop ik snel te voorschijn, en omvatte, om vergiffenis smeekende, de knieën mijns vaders.

'Mijn God, gij hier?' hoorde ik hem uitroepen, zag hem ineenkrimpen en verbleeken. Tot opheldering van mijne aanwezigheid was er geen tijd, want mijn broeder keerde weder terug met een zwaren wolf op den schouder, wierp dien achter op de slede en wipte er haastig weder in. Ook mijn broeder zag ik bij mijn aanblik ontstellen. De beide mannen namen mij in hun midden, mijn vader beval den koetsier ijlings om te keeren en deze wierp de paarden bliksemsnel om. Voort ging het als de wind over de glinsterende sneeuwvlakte, de kleine paardjes schenen te vliegen. Heisa? wat ging het duizelingwekkend gauw! Ik begon er werkelijk pleizier in te krijgen en lachte luidkeels, doch mijn vader zag niet gelijk anders glimlachend op mij neer, maar zat ernstig en stil op zijne plaats, terwijl hij mij vast in zijne armen drukte.

Herhaaldelijk keek hij en ook mijn broeder bezorgd om, dan riep mijn vader den koetsier steeds opnieuw toe de paarden nog harder aan te drijven en de zweep viel dan steeds opnieuw op de als razend voortijlende dieren neder. Wanneer de smalle weg eene scherpe kromming maakte, geraakte de slede steeds in eene bedenkelijke schommeling, niet zelden suisde zij vlak langs de boomen heen en eenige malen zelfs schaafde zij er zoo hard langs, dat het geheele voertuig in zijne voegen kraakte. Dan placht mijn vader mij vaster aan zijn hart te drukken en als ik hem aankeek, zag ik hem bleeker worden.

Al menigvuldiger en ongeruster keerden zich de mannen om en voortdurend dreef Koba de paarden nog aan, die ik nog nooit zoo hard had zien loopen en nu begon ik te begrijpen, dat er iets bijzonders met ons gebeurde. Angstig maakte ik mij uit de armen mijns vaders los en keek eveneens om. Daar - ik vertrouwde mijne oogen niet - daar was een geheele troep wolven ternauwernood een honderdtal passen van onze slede verwijderd - achter ons.

'Vader, vader, wolven!' riep ik beangst, al begreep ik ook het gevaar nog niet in zijn geheelen omvang; het was meer een kinderlijke angst, die mij mijn vader, als mijn gewonen beschermer, vaster omstrengelen deed, maar zoo had ik mijn vader nog nooit gezien - zoo bleek, zoo ernstig, ik kende hem ternauwernood meer, en toen hij mij zoo eigenaardig aanzag, begon ik bitter te weenen en te jammeren, smeekte en bad, dat hij toch niet boos op mij zou zijn en beloofde voortaan nooit weder ongehoorzaam te zullen zijn.

'Voortaan!' hoorde ik mijn vader gesmoord zeggen, daarop drukte hij mij vaster tegen zich aan en ik zag zweetdroppelen op zijn voorhoofd parelen. In regelmatige volgorde vlogen de langs den weg staande wilgen ons voorbij en het was alles heinde en verre doodstil om ons heen, slechts nu en dan bereikte een veelstemmig gehuil ons oor. Wat had ik mij eene wolvenjacht toch geheel anders voorgesteld.

Hemel! wat was dat? Een geweldige ruk, de slede wankelde, een Poolsche vloek klonk van de lippen des koetsiers en dan zagen wij de twee voorste paarden met de teugels voortjagen. Een der beide voorpaarden was gevallen, doch bliksemsnel weer opgesprongen en was daarbij het voorstuk van den dissel losgeslagen, waardoor de beide voorpaarden vrij werden, voortjoegen en de aan hen vastgemaakte teugels medenamen, zoodat de slede nu nog slechts door twee paarden getrokken werd, die wegens de ontbrekende teugels geheel aan zich zelven overgelaten waren.

Zoodra de beide vastblijvende achterpaarden hunne kameraden zagen voortstormen, poogden zij ze met verdubbelde kracht te volgen en renden ze hijgend achterna, maar de zwaarte der slede hield hen terug en hun loop werd gestadig langzamer, terwijl het gehuil der ondieren achter ons steeds nader kwam.

Vaster omvatte ik thans mijn vader; hij maakte zich echter zacht uit mijne omarming los en zijn blik nam iets starends, iets wilds aan. Hij keerde zich met mijn broeder om en beiden namen hunne buksen ter hand. Ook ik keerde mij vol vrees om en zag nu de wolven dicht achter de slede aankomen, voorop een sterk dier, dat af en toe een gehuil aanhief, waarmede dan de andere instemden. Een schot kraakte, gevolgd door een doordringend gehuil, nogmaals knalde het en dan nog eens. Elk schot velde een roofdier en werd door een gehuil van woede beantwoord. De wolven schenen ontzag te hebben voor het kruit, want zij bleven weder wat terug. Doch de gang van onze slede werd voortdurend langzamer, tevergeefs poogde de koetsier de hijgende paarden aan te zetten, zij tuimelden bijkans van vermoeidheid om en hij moest blijde zijn ze op de beenen te houden.

Nauwelijks hadden de mannen hunne buksen weder geladen of de wolven waren de slede opnieuw bedenkelijk genaderd. Wederom knalden vier schoten kort achter elkander en wentelden hunne offers zich huilend in hun bloed en wederom bleven de ondieren een weinig terug. Maar het begon reeds te schemeren en nog altijd was de hofstede niet te zien. Te recht begon mijn vader te vermoeden, dat de koetsier inderhaast verkeerd gereden was.

'Koba, gij hebt bij de Brzeczinke den verkeerden weg ingeslagen,' zeide hij.

'Ja, mijnheer, maar wij moeten hier weer spoedig op den goeden weg komen,' antwoordde de koetsier om hem gerust te stellen.

De duisternis nam hand over hand toe en steeds driester werden de wolven, die wij thans als donkere, spookachtige schimmen over de sneeuwvlakte zagen glijden. De mannen zag ik met met vertwijfelde blikken naar voren uitzien - zij keken gewis naar de hofstede, welke zich nog altijd niet liet zien en ik hoorde mijn vader een vurig gebed fluisteren.

Vaster omklemden de beide mannen hunne buksen, want reeds hoorden wij weder duidelijk het onheilspellende snuiven der monsters achter ons en dan klonk er weer een akelig gehuil, doch niet meer achter ons, maar ook van ter zijde, rondom ons heen: de wolven hadden ons omsingeld, ingesloten en er stond ons nu een aanval van alle kanten te wachten - wij waren verloren. Ik zag hoe aan mijn vader, alsof hem alle kracht begeven had, de buks ontviel, hoe hij mij daarna met de oogen zocht, hoe hij mij een oogenblik starend aankeek - doch slechts een oogenblik - en toen weer haastig naar zijn wapen greep. Dan hoorde ik, dat mijn broeder naar voren een schot loste, waarschijnlijk om de dieren, die de paarden van ter zijde aanvielen, neer te schieten; daarbij maakten de paarden dolle zijsprongen, zoodat de slede bedenkelijk slingerend heen en weer gerukt werd. Hierop zag ik hoe mijn vader een paar maal naar achteren sloeg, zag, hoe een der dieren koen een sprong naar de slede deed, maar dien te kort nam, waarschijnlijk omdat de slede juist bij een plotselingen ruk der paarden een heel eind vooruit vloog, zoodat de kolf van mijns vaders geweer het ondier niet trof maar met een doffen slag op de rugleuning der slede neerkwam.

Nog een laatsten blik zag ik mijn vader voor zich uit richten, ontwaarde toen hoe de paarden plotseling in duizelende vaart voortstoven, hoe wij kort daarop scherp om den hoek van een bosch bogen en de mannen bij het zien van lichten in vreugdegejuich losbarstten; de hoeve lag voor ons, nog ternauwernood een paar honderd schreden waren wij van het redding belovende doel verwijderd - onder

nieuwe aanhitsingen hieuw de koetsier op de afgematte dieren in. Er volgde een ontzettend oogenblik van spanning, De hoefslag der hijgende paarden, het geknars des sneeuws onder de ijzers der slede en het gehuil der roofdieren achter ons, - dat zijn tonen die zich voor altijd in mijn geheugen prentten.

Daar vlogen wij door de hofpoort, allen sprongen van hunne zitplaatsen op, maar de paarden waren bij gemis van teugels niet tot staan te brengen en pijlsnel vloog het voertuig dwars over de plaats op de openstaande groote wagenschuur toe. Suisend vloog de slede de schuur binnen en hier vielen de paarden neer. Bliksemsnel vatte mijn vader mij op, sprong uit de slede en was in een oogwenk met mij langs de ladder naar den hooizolder geklommen: de beide anderen waren hem werktuigelijk en met het instinkt van het gevaar gevolgd en de doffe val van de omvergeworpen ladder vermengde zich met het

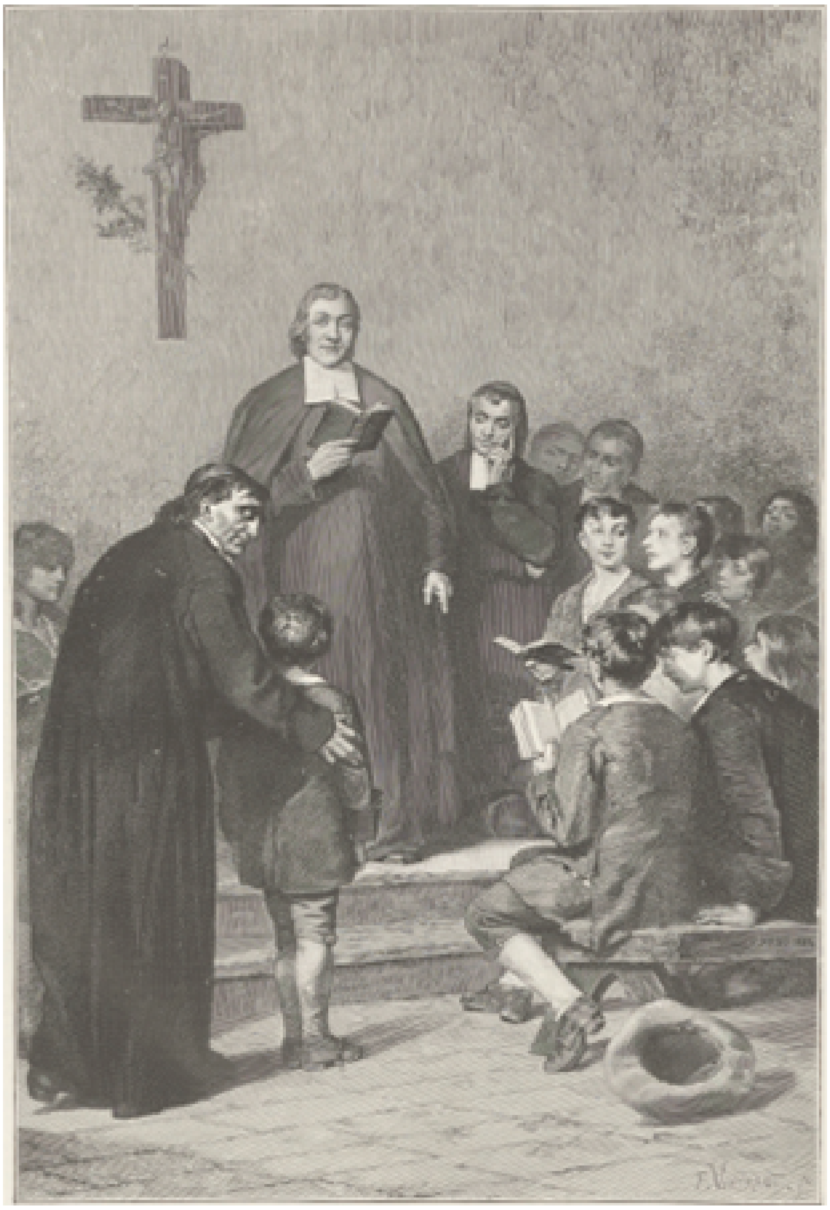

DE LA SALLE EN ZIJNE LEERLINGEN.

DE EERSTE WINTERKOUDE.

gehuil der binnenstormende roofdieren en het klagende brieschen van de woedend om zich heen slaande paarden.

Terwijl dit beneden plaats greep, stonden de mannen boven een oogenblik zwijgend en elkander verward aanziende, bijeen, alsof zij eerst van den toestand, waarin wij verkeerden, een klaar begrip moesten krijgen.

Plotseling greep mijn vader naar zijn voorhoofd; hij maakte mij bijkans ruw van zijne knieën, die ik weenend omklemd hield, los, liep naar het dakvenster en riep den lieden toe, die ten gevolge van het rumoer uit het huis en de stallen, met lichten en lantaarns toegeschoten waren, de deur der schuur te sluiten. Zij schenen nu eerst te begrijpen wat er voorviel, want verscheidene hunner liepen onder het slaken van angstkreten in huis terug, maar eenigen der moedigste onder de knechts snelden naar de schuur en wierpen de vleugeldeuren dicht, waarna nu allen toesprongen om ze van buiten te versperren.

Intusschen hadden beneden de bloeddorstige dieren de afgematte paarden overweldigd en onder hunne scherpe tanden eindigden deze hun leven. De mannen boven zag ik hunne geweren op de wolven richten en nu werd schot op schot in regelmatige orde door het zolderluik naar beneden afgevuurd. Elk daarvan werd door een akelig gehuil gevolgd en de dieren, die spoedig de val erkenden, waarin zij zich bevonden, sprongen als razend tegen de wanden op. Doch steeds geringer werd het aantal stemmen tot het laatste schot het laatste roofdier verstommen deed. Intusschen waren de mannelijke dienstboden van het goed, met knuppels en allerlei akkerbouwgereedschap gewapend, toegesneld en openden nu de schuurdeuren. Maar welk - een aanblik vertoonde zich daar aan hen! Dertien wolven lagen dood in het rond, terwijl meer op den achtergrond de bloedige tot op de beenen ontvleeschde lichamen der paarden lagen. Het waren de schoonste paarden van het goed en mijn vader schoten de tranen in de oogen bij het zien der misvormde dieren, die hun trouwen dienst met hun leven betaald hadden.

Boven omarmden mijn vader en mijn broeder elkander na het doorgestane gevaar. Doch plotseling maakte de eerste zich los, keerde zich om en zocht mij met de oogen. Daar kroop ik uit den hoek te voorschijn, waarin ik mij vol vrees verborgen had en snelde op mijn vader toe, die sidderend de armen naar mij uitstrekte. Hij drukte mij innig aan zijne borst en zag mij lang aan, doch niet meer zoo zonderling als onderweg, want hij glimlachte er bij terwijl de tranen langs zijne wangen liepen. Langzaam klom hij de intusschen van beneden opgezette ladder af, doch hij wankelde en moest door mijn broeder ondersteund worden.

Beneden kwam mijne moeder op ons toesnellen. Zij had mijne afwezigheid al spoedig bemerkt en was na lang zoeken eindelijk op de gedachte gekomen, dat ik de mannen op de wolvenjacht vergezelde, in welk vermoeden zij versterkt werd, doordien mijne warme bovenkleeding insgelijks verdwenen was. Zij had vreeselijke uren van angst doorgestaan en zij ontscheurde mij thans aan de armen mijns vaders, om mij met kussen te overladen en aan haar hart te drukken.

Onze lezers zullen na het lezen van dit avontuur met mij erkennen, dat de jagers niet naar verre werelddeelen behoeven te gaan om spannende, gevaarvolle jachtontmoetingen te zoeken, maar dat zich daartoe in de nabijheid der oostelijke grenzen van Duitschland, waar gedurende zeer strenge winters de wolven zich nog altijd bij troepen plegen te vertoonen, dikwijls meer de gelegenheid aanbiedt dan den bewoners dier streken wel lief is.

Uit de geschiedenis eener schilderij.
Door P. Vander Ouderaa.

II.

Het was kermis en er heerschte bijgevolg groote drukte in de stad. Op de markt stonden er een groot getal kramen, waarop allerlei voorwerpen uitgestald waren. Wafel- en oliekoeken-kramen verspreidden over de markt eene echte kermislucht, die het reukorgaan der kinderen zoo aangenaam streelt.

Overal hoorde men oorverdoovende en wanluidende muziek, trommel en trompet, bas en fluit, onophoudend gebel, geroep en geschreeuw: alles was in wedstrijd om het meeste gedruisch te maken.

Er stond ook een kraam op de markt, waar allerlei porselein en aardewerk was uitgestald, en men verkocht daar ook kleine spiegels en achter glas ingelijste prenten, die veldslagen van keizer Napoleon voorstelden. Dat deze laatste bijzonder de aandacht trokken, is lichtelijk te begrijpen. Men drong op elkander om te kunnen zien, en wel zoodanig dat een der nieuwsgierigen het ongeluk had het glas te breken van een dezer prenten. De ongelukkige betaalde, wel is waar niet graag, maar toch zonder verzet. Deze kleine gebeurtenis heeft eene groote beteekenis voor het vervolg van ons verhaal. In den namiddag kwam de kermiskramer bij Jan Pruis te winkel met de ingelijste prent, waarvan het glas gebroken was, onder den arm, en verzocht aan Pruis een nieuw glas te snijden. Nu, terwijl deze aan zijn werk bezig was, bemerkte de kramer de schilderij, die Pruis tijdens de kermisdagen in zijnen winkel had uitgestald.

‘Een schoon stuk, monsieur Pruis,’ merkte de kramer op, terwijl hij het tafereel langen tijd met de grootste nauwkeurigheid beschouwde.’ ‘Schoon,’ herhaalde hij nogmaals, ‘prachtig, een echt meesterstuk.’ Er ving een klein gesprek aan tusschen de beide personen, dat, terwijl Pruis het glas klaar maakte, werd voortgezet en toen dit eindelijk gesneden was, betaalde de kramer en ging den winkel uit. Maar ziehier wat er nu gebeurde. Toen de kermis was afgeloopen, vertrok de kramer, met wien wij zoo even kennis maakten, naar Dordrecht. Op zekeren dag bevond hij zich aldaar in een koffijhuis met iemand in gesprek en het onderwerp, waarover beiden handelden, mocht, de personen in aanmerking genomen, met recht als zeer zonderling voorkomen; doch daar wij weten dat onze kramer prenten verkocht, zal het ons niet vreemd schijnen, dat hij in zijne gesprekken hoogere pretentiën aan den dag legde en, wanneer hij in gezelschap was, liever verkoos over schilderijen dan over prenten te redekavelen, hetgeen ook dien dag nogmaals gebeurde. Er was nog een derde persoon naast onze sprekers aan dezelfde tafel gezeten. Deze had eene lange pijp in den mond en scheen met een waar genot de rookwolkjes, die hij in de hoogte blies, in hunne sierlijke kringen te volgen. Die persoon scheen niet de minste aandacht te geven op het gesprek, dat naast hem gevoerd werd; doch deze onverschillige houding was maar schijnbaar; want hij volgde met de grootste belangstelling al de bijzonderheden van dit onderhoud, en nadat hij alles vernomen had betreffende de prachtige schilderij, die de kramer te Bergen-op-Zoom bij Jan Pruis gezien had, dronk hij zijn Schiedammertje uit, legde voorzichtig zijne lange pijp ter zijde en ging heen na de twee sprekers vriendelijk een goeden morgen gezegd te hebben.

Den volgenden dag, heel in de vroegte, rolde in snelle vaart een licht rijtuig over de baan, die van Dordrecht naar den Moerdijk leidt. Daar gekomen stapte de eenige

reiziger af, die buiten den voerman in het rijtuig zat, nam een tamelijk zwaren zak, die in het rijtuig naast hem lag, met de grootste voorzichtigheid in de armen en stapte in een klein vaartuig, dat met nog eenige andere personen bevracht, richting nam naar den anderen oever van den Moerdijk. Hier aangeland, was de persoon, dien wij volgen, dadelijk bezorgd om zich zoo spoedig mogelijk een rijtuig aan te schaffen, hetgeen hij met goed te betalen nog al spoedig bekwam. Het rijtuig scheen met een uitstekenden draver bespannen te zijn, want nauwelijks zat de reiziger met den zwaren zak in het rijtuig en de voerman nog niet goed op den bok, of paard en rijtuig vlogen als een pijl den klinkerweg over, recht naar Fijnaart, waar de reizigers eenige oogenblikken vertoefden en wat gebruikten.

Daarop ging het weer met dezelfde vaart in rechte lijn naar Kruislant, en van Kruislant over Halsteren op Bergen-op-Zoom. Doch alvorens deze stad binnen te trekken, denk ik het noodig, dat de lezer nader kennis make met dien haastigen reiziger, in wien hij waarschijnlijk reeds den man met de lange pijp zal herkend hebben. Ik kan echter van 's mans uiterlijk geene uitvoerige beschrijving geven om de eenvoudige reden, dat ik aangaande zijn portret nooit iets ben te weet gekomen. Was in dien tijd de lichtteekening bekend geweest, dan was er stellig in de familie Pruis een portret van dien man overgebleven en misschien zou ik dan in de gelegenheid geweest zijn dit in de *Illustratie* mede te deelen. Ongelukkiglijk is dit het geval niet en ik zal mij dus moeten bepalen met te zeggen, dat de naam des reizigers Versteeg was, dat hij woonachtig te Dordrecht en van beroep handelaar in oudheden en schilderijen was en bovendien als fijnschilder tamelijk bekend stond. Laten wij nu het rijtuig ongestoord in zijne rammelende vaart de Steenbergsche poort van Bergen-op-Zoom binnenrijden.

Weinige oogenblikken nadien hield het voor de woning stil van den schilder-glazemaker. De geburen kwamen buiten geloopen en vroegen elkander, wie daar zooeven bij Pruis was afgestapt? De voerman, die met het rijtuig naar eene afspanning was gegaan, had niets kunnen zeggen dan dat het een heer van Dordrecht was. Eenige nieuwsgierige knapen zagen door de kleine ruiten en ontwaarden dat de vreemdeling de hand drukte van Pruis; ook hadden ze opgemerkt dat hij in de andere hand eenen zak vasthield, die nog al zwaar scheen te zijn. Maar dit was al het nieuws, waarmede de geburen zich voorloopig moesten bevredigen.

(*Slot volgt.*)

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

Alvorens Hugo Duitschland verliet, had hij een heiligen plicht te vervullen. Zijn hart had lang de begeerte gevoeld een pelgrimstocht naar het graf zijner moeder te ondernemen. Te Bingen aangekomen, begaf hij zich regelrecht naar het kerkhof.

Wij verlaten hem bij het graf van haar, welke alle goede, edele gevoelens in zijn hart geplant en zich in de diepste en eerbiedigste liefde van haar kind verheugd had.

En wederom verplaatse zich de geduldige lezer in de voorstad St. George; wederom betrede hij de ons reeds bekende woning.

Hugo was voor eenige uren in Hamburg aangekomen en zooeven bij den heer Fernberg verschenen, die met ongeveinsde belangstelling naar de bijzonderheden zijner reis luisterde. Doch terwijl Hugo verhaalde, waren zijne oogen voortdurend op de deur gevestigd, daar hij met ongeduld de tehuiskomst van Therèse verbeidde.

‘Mij dunkt, dat juffrouw Fernberg heden zeer lang uitblijft,’ sprak hij na eene in zijn verhaal ingetreden poos.

‘Zij komt nooit vroeger dan om dezen tijd,’ zeide de heer Fernberg, die het koortsachtig ongeduld van den jonkman niet deelde.

Terwijl hij nog sprak, hoorde men een lichten stap en Therèse trad binnen. Bij den aanblik van Hugo week zij onwillekeurig eene schrede terug. Doch zich terstond herstellende, kwam zij naar hem toe en toen zij hem de hand reikte, bemerkte hij, dat zij de oogen van hem afwendde.

Na wisseling van de gewone plichtplegingen verdween zij in de aangrenzende kamer om

hoed en mantel af te leggen. Hugo begreep dat er iets moest zijn hetgeen haar zoo terughoudend jegens hem stemde, doch hij kon zich niet verklaren wat het zijn mocht. Toen Therèse weer in de kamer verscheen, was elke aandoening uit hare trekken verdwenen. Zij hoorde met belangstelling naar de door hem herhaalde bijzonderheden zijner reis, doch zonder die warme deelneming aan den dag te leggen, die Hugo voor zijn vertrek zoo geroerd, ja betooverd had. Hugo bleef er den avond doorbrengen. Hij onderhield zich druk met den ouden heer, daar Therèse stiller dan anders ja zelfs eenigszins gedwongen was. Terwijl hij sprak, volgden zijne oogen bijna elke harer bewegingen, die hem nooit zoo lieftallig voorgekomen waren.

Den volgenden dag was het een Zondag en Hugo stelde voor des namiddags eene wandeling te gaan maken. Thesèse had echter hiertegen vele bedenkingen. Zij kon haren vader niet alleen laten, zeide zij, en de oude meid was te onbeholpen om hem al die kleine diensten te bewijzen, die hij zoo zeer behoefde en waaraan hij zoo gewoon was. Doch haar vader wilde deze bedenkingen niet laten gelden.

‘De frissche lucht zal u goed doen,’ zeide hij, ‘gij hebt waarlijk weinig verstrooiing genoeg, arm kind.’

‘Juffrouw Therèse zal mijn gezelschap waarschijnlijk niet onderhoudend genoeg vinden,’ merkte Hugo met een gedwongen lach aan; ‘mijne gesprekken onderscheiden zich niet door groote aantrekkelijkheid.’

De oude man lachte.

Therèse boog het hoofd en zweeg.

Des namiddags van den volgenden dag verscheen Hugo stipt op het afgesproken uur. Therèse, reeds gekleed om uit te gaan, ontving hem vriendelijk, doch stil. Met de belofte haren vader niet lang alleen te zullen laten, verliet zij door Hugo gevolgd de kamer. Zij volgden in zich zelven gekeerd den naar den Uhlenhorst voerenden, met wandelaars bezaaiden weg langs den Alster-Bassin en zij, die anders zoo veel stof tot praten gehad hadden, wisten nu slechts eenige alledaagsche bemerkingen te wisselen.

Hugo, die een zeer onverschillig gesprek wenschte aan te knoopen, verbrak het weder heerschende zwijgen door de zeer geestige opmerking, dat dit gedeelte van Hamburg zeer schoon was.

Therèse twijfelde daar niet aan, zij was er zelfs van overtuigd.

Wederom trad na deze schitterende gedachtenwisseling eene stilte in. Hoe zonderling, dat de geestigste mensch van de wereld tegenover een schoon meisje een domkop wordt als hij ongedwongenheid veinzen wil, ofschoon hij al dien tijd zeer goed weet, dat hij eene bespottelijke figuur maakt.

Na ettelijke andere, niet minder schrandere opmerkingen van Hugo, die door Therèse even kort beantwoord werden, riep hij plotseling, haar vast aanziende, uit: ‘Waarom zijt gij zoo tegenover mij veranderd, mejuffrouw Therèse?’

‘Ben ik dan veranderd?’

‘Ja, en wel zoo sterk, dat ik in u ternauwernood mijne nog kort geleden zoo goedhartige en deelnemende vriendin herken. Gij vraagt nog of gij veranderd zijt? Heeft er iets plaats gehad of hebt gij iets vernomen, dat u tegen mij ingenomen heeft? O, mejuffrouw, gij weet zoo goed als ik, welk eene moeite ik mij gegeven heb om ongedwongen te schijnen, een bedaard, onverschillig voorkomen aan te nemen, terwijl ik den geheelen weg over naar een vriendelijk woord, een deelnemenden blik van u gesmacht heb.’

Hugo voelde hoe de op zijn arm rustende hand beefde, en hij hoorde hare stem trillen, als zij hem nauw hoorbaar met nedergeslagen oogen antwoordde: ‘Mijne belangstelling in uw lot is dezelfde als altijd.’

‘O Therèse, het is wreed van u, heden, op den laatsten dag van mijn verblijf alhier, zoo tot mij te spreken.’

Zij hief met eene snelle beweging het hoofd op, eene onmiskenbare uitdrukking van gekrenktheid sprak uit hare oogen.

‘Wat geeft u het recht, mijnheer Bachmann, om zulk eene taal tot mij te voeren?’

Hugo antwoordde niet. Hij richtte slechts zijne oogen met eene smeekende, smartelijke uitdrukking op haar vertoornd gelaat, dat zich met een hoogrood overtogen had.

‘Mijn vader heeft mij aan uwe bescherming toevertrouwd, doch gij rechtvaardigt dat vertrouwen op eene vreemde manier.’

Zoo sprekende onttrok zij hem haren arm. Zij bevonden zich in eene dreef onder het looverdak der boomen. Hugo was voor haar blijven staan. Het bloed was uit zijn gelaat teruggevloeid.

‘O juffrouw Therèse,’ riep hij met bewogen stem uit, ‘acht gij mij tot zulk eene schandelijkheid bekwaam, om slechts in de verste verte het opzet te hebben van u te beleedigen, u, mejuffrouw, die mij eene hoogachting hebt ingeboezemd, gelijk ik nooit voor eenig ander vrouwelijk wezen ondervonden heb....’

‘Mijnheer Bachmann,’ viel Therèse hem haastig in de rede, ‘ik bid u dit onderwerp, dat u tot eene onwaarheid zou kunnen verleiden, te laten rusten.’

‘Duid het mij niet ten kwade, maar er ligt mij te veel, er ligt mij alles aan uwe goede meening, ik moet mij rechtvaardigen!’

‘Doch waarom, mijnheer Bachmann,’ hernam Therèse minzaam, ‘behoeft gij u tegenover mij te rechtvaardigen, als ik u daarvan ontsla?’

‘Omdat alles, mijn toekomstig geluk, mijne rust daarvan afhangt, mejuffrouw Therèse,’ riep Hugo met hartstochtelijkheid uit. ‘Gij, die anders zoo goed, zoo deelnemend jegens mij waart, wendt u thans van mij af wellicht wegens een of ander onoverlegd, onbedacht woord. Ik bid u, laat ons niet met gevoelens van bitterheid van elkander scheiden.’

Therèse was slechts eene vrouw. Zij kon de in haar hart voor hem sprekende genegenheid niet tot zwijgen brengen en onwillekeurig zeide zij met meer hartelijkheid in hare stem, dan zij er wel in wilde leggen:

‘Welaan! laat ons vrede sluiten.’

En zij maakte eene beweging om haren arm weder in den zijne te leggen, waarin Hugo haar haastig te gemoet kwam.

Eene wijl gingen zij zwijgend verder voort.

‘Wat lacht mij hier alles toe,’ begon Hugo weder met een zucht; ‘wat zal ik dat alles in Londen missen!’

‘Gij zult daar ruime schadeloosstelling vinden,’ antwoordde Therèse; ‘spoedig zal uw verblijf in Duitschland eene verwijderde herinnering voor u zijn.’

‘Er zijn dingen, die zich diep in eens menschen hart griffelen en die men nooit vergeet.’

Therèse antwoordde niets.

Op den terugweg wisselden zij slechts eenige karige bemerkingen. Bij hunne tehuiskomst vernamen zij, dat de heer Fernberg even te voren een hevigen aanval van zijne kwaal gehad had en Hugo had ternauwernood den tijd afscheid van hem te nemen, daar hij zich terstond naar zijne slaapkamer begaf.

Met tranen in hare schoone, donkere oogen keerde Therèse na eene poos tot Hugo terug. Deze voelde zijn hart ineen krimpen bij de gedachte haar misschien voor altijd te zullen moeten verlaten. Zij nam tegenover hem plaats en sprak vol treurigheid over den toestand haars vaders.

'Mijn God,' zeide Hugo deelnemend, 'de taak om uw vader op te passen en te verplegen is bijkans te zwaar voor u, mejuffrouw Therèse.'

'De taak om mijn vader te verzorgen kan mij nooit te zwaar vallen,' antwoordde Therèse met eenvoudigheid.

Er ontstond wederom eene lange stilte.

'Mejuffrouw Therèse,' begon Hugo eensklaps, 'ik weet niet of ik u ooit weder terug zal zien, sta mij toe u eene bekentenis te doen.'

Therèse ontroerde en keerde met eene weigerende beweging het hoofd af.

'Vrees niets,' hernam Hugo treurig, 'ik zal mij niet weder vergeten, doch een onweerstaanbaar gevoel drijft mij aan, u een geheim mede te deelen dat gij weten moet.'

'Neen, neen,' riep zij eenigszins heftig, 'ik begeer het niet te vernemen.'

'O! vergun mij het u mede te deelen, opdat niemand anders gelegenheid hebbe u dingen te verhalen, die ik voor u zou verzwegen hebben. Het betreft mijne familie; wilt gij mij aanhooren?'

Als verlicht zag zij op en knikte toestemmend.

Hierop deelde hij haar het ons bekende uiteinde zijns vaders mede. Als hij geëindigd had en bijna ademloos op haar antwoord wachtte, sprak zij met bewogen stem:

'Hoezeer beklaag ik u, wat moet gij veel geleden hebben.' En met gebogen hoofd en bijkans fluisterende stem voegde zij er bij: 'En dit noopte u Mr. Russel te verlaten?'

Hugo's hart klopte bijkans hoorbaar. Zijne wangen gloeiden, toen hij den blik harer donkere oogen op zich gevestigd voelde.

'Het koste mij wat het wil, ik wil niet met eene leugen op de lippen van haar scheiden,' dacht hij. - Neen,' zeide hij, even opziende in de donkere sterren, die vol verwachting op hem gericht waren, 'ik heb niet uit eigen beweging het kantoor verlaten, de heer Russel ontsloeg mij!'

Therèse was zeer bleek geworden en had zich afgewend.

'Hij zond mij weg,' ging hij met schijnbaar kalme stem voort, 'de grond was - doch gij hebt dien zeker wel geraden, en gij hebt volkomen het recht om mij uit te lachen!' riep hij met een gedwongen lach, waarbij zijn hart dreigde te breken.

En ondanks hare tegenwerpingen verhaalde hij haar met naar den grond geslagen oogen, hoe hij eenzaam in de wereld stond en verlangend naar een hem beminnend hart had uitgezien, hoe hij in jongensachtige onwetendheid bevrediging der ijdelheid, een hartstochtelijk gevoel voor ware liefde had gehouden. Hij ontzag zich niet, ja, hij scheen er een wreed genoegen in te vinden, haar den toestand zijner ziel te openbaren. Hij bemerkte den diepen indruk niet, dien zijne bekentenis op haar maakte. Opstaande, stak hij haar de hand toe en zeide:

'Laat ons afscheid nemen en herinner u, dat gij aan gene zijde des oceaans een vriend bezit, die nimmer ophouden zal, zich al uwe goedheden en uwe vriendschap te herinneren.'

Therèse was eveneens opgestaan. Zij drukte zwijgend de aangeboden hand en deed hem uitgeleide tot aan de deur.

Hij legde de hand op de kruk en sprak met eene van ontroering onduidelijke stem:

'Vaarwel! Therèse, vaarwel!'

‘Vaarwel!’ lispelde zij met bleeke lippen, en de oogen onafgewend op den grond gevestigd houdende.

Hij opende de deur. Daar klonk een zenuwachtig snikken in zijn oor. Hij zag om naar Therèse, die haar aangezicht met hare handen bedekt had, door welke heete tranen sijpelden.

‘Therèse,’ riep hij op haar toesnellende, ‘dierbare Therèse, weent gij om mij?’

Therèse trok de handen van haar met tranen bevochtigd gelaat terug; hare donkere, glimmende, zielvolle oogen rustten met de uitdrukking der liefde op hem. Daarop wilde zij heensnellen, doch Hugo sloeg zijnen arm om haar middel, zij rustte aan zijne borst, hunne harten klopten tegen elkander en hij lispelde haar de bekentenis zijner liefde in het oor.

‘O! ik had u zoo innig lief?’ fluisterde Therèse, ‘en gij kunt het u niet verbeelden hoezeer ik geleden heb door de gedachte, dat uw hart aan een ander toebehoorde!’

‘En toch hebt gij dit zoo hardnekkig voor mij verborgen gehouden,’ antwoordde Hugo, haar in vervoering aan zijn hart drukkende. ‘O, Therèse, als ik bedenk, dat ik op het punt stond Hamburg te verlaten, zonder het bewustzijn van door u bemind te worden mede te nemen.’

‘De gedachte, dat ik u wellicht voor het laatst gezien had, maakte mij nameloos ongelukkig en verried mij. En ofschoon ik het

u niet volkomen vergeven kon, dat gij ooit een ander meisje bemind hadt, sprak mijn hart toch te sterk voor u, om, gelijk ik voornemens was, met koelheid van u te scheiden,' lispelde Therèse, haar hoofd tegen zijn schouder verbergende.

'Therèse,' sprak Hugo, van opgetogenheid bijkans buiten zich zelven, 'thans kan ik Hamburg onmogelijk verlaten. Morgen reeds wil ik met uw vader spreken.'

Zij had zich intusschen uit zijne omhelzing losgemaakt.

'Neen, mijn Hugo,' sprak zij, 'vervul vóór alles uwe plichten en laat ons dan aan onze liefde denken. Kom, zet u hier naast mij neder,' vervolgde zij, plaats nemende en op een stoel aan hare zijde wijzende.

Zonder aarzeling volgde haar Hugo. Hij vatte hare handen tusschen de zijne en vroeg, haar vol liefde aanziende:

'Gij dwingt mij dus om heen te gaan?'

'Ja, Hugo, ik dwing u!' antwoordde zij met warmte. 'Doch gij kunt u voorstellen hoe veel moeite het mij kost u van mij weg te zenden, terwijl ik hier terugblijf en vol teederminnenden angst, ik loochen het niet meer, aan u zal denken, die door de zee van mij gescheiden is, alleen gesterkt door de gedachte, door de hoop, dat gij eenmaal terugkeeren zult.'

'Zeer spoedig, geliefde Therèse, zal ik terugkeeren. En wilt gij, mijn dierbaar meisje, mijn leven in Engeland deelen, om mij uw vaderland verlaten?'

'Behoort mijn hart u niet toe?' vroeg zij, hevig blozende.

Doch wij willen niet langer toeschouwers van deze jeugdige gelieven zijn. Er werd ten slotte overeengekomen, dat Hugo, nadat hij de onvermijdelijke beslommeringen aan de vestiging van eene nieuwe zaak verbonden te boven zou zijn, eene woning zou huren en inrichten, om daarna zijne geliefde Therèse en haren vader te komen halen en hen naar hun nieuw vaderland over te voeren. En wederom stond hij aan de deur, doch met geheel andere gevoelens vervuld dan eenige oogenblikken te voren en wederom klonk het van zijne lippen:

'Vaarwel, geliefde Therèse, vaarwel!'

'Vaarwel, mijn dierbare Hugo, God behoede u!' fluisterde zij met gesmoorde stem.

Nog eenmaal drukte hij haar hartstochtelijk aan zijne borst; daarop rukte hij zich uit hare armen los en verliet ijlings de woning.

XXIV.

In gedachten verzonken volgde Edwin te paard den weg, die naar het thans geheel voltooide huis zijns vaders voerde. De lente was reeds tamelijk ver gevorderd en reeds begonnen zich zekere, den naderenden zomer verkondigende teekenen te vertoonen. De langs den weg geplante boomen prijkten reeds in hun volle blad en hier en daar verhieven bescheidene voorjaarsbloemen liefelijk het hoofd. Lustig zongen de vogels in de takken, zich in de weldadige, warme lucht verheugende.

Doch Edwin voelde en zag van alles niets. Treurige gedachten hielden hem voortdurend bezig en benamen hem alle levensvreugde. Voor het huis aangekomen, steeg hij van het paard en wierp den teugel toe aan den ijlings toeschietenden knecht. Hij vond zijne moeder in den gang op hem wachten.

'Is Hugo aangekomen, lieve moeder?' vroeg hij.

'Ongeveer een uur geleden, beste jongen; hij is bij Klara.'

IJlings liep Edwin de trappen op en trad de gezellige kamer van Klara binnen. Hij vond er Hugo, die met zijne zuster op den sofa zat.

De jonge mannen begroetten elkander met hartelijkheid en Edwin vroeg hem hoe hij het in Duitschland gemaakt had en boe het nu met zijne aangelegenheden in Engeland stond. En terwijl hij deze vragen deed en Hugo's antwoorden aanhoorde, rustten zijne oogen zwaarmoedig op Klara.

‘Ik heb reeds een kantoor gehuurd en denk binnen korten tijd voor goed te beginnen, daar ik slechts op de vervollediging mijner monsters en stalen wacht,’ dus besloot Hugo zijn bericht. ‘En niets heeft mij bij mijne aankomst meer verheugd dan mijne kleine zuster zoo wel en bloeiende te vinden.’ En hij keek met liefdevollen trots naar het jonge meisje.

EEN KATTEN-KLAVIER.

In een wit, hoogsluitend kleedje, met haar lichtbruin krullend haar, dat in den hals afhing en haar lief gezichtje eene nog grootere bekoorlijkheid bijzette, bood zij inderdaad de type van een schoon meisje aan. Een fijne, scherp afgeteekende blos was op hare wangen zichtbaar, een bedrieglijke blos, die Hugo verheugde en Edwin vrees aanjoeg.

‘Het voornaamste heeft hij u niet medegedeeld,’ riep Klara lachende. ‘Gij moet weten, Edwin, dat hij in Duitschland eene bruid gevonden heeft.’

‘Eene bruid?’ riep deze vragend. ‘Gij, schelm, hebt mij daarvan te voren niets gezegd. Nu kan men eens zien, hoe geheim hij is? En ik ben er zeker van dat het een schoon meisje is? Gij geluksengel? Vertel mij alles eens zeer uitvoerig.’

‘Op een anderen tijd, beste Edwin,’ riep Hugo met een vroolijken lach, ‘en als wij nog een weinig wachten zult gij wellicht eveneens eene dergelijke geschiedenis te verhalen hebben.’

Als door een tooverslag was Edwin's opgeruimdheid verdwenen. Een pijnlijke lach speelde om zijne lippen en eene gezochte verontschuldiging stamelende, stond hij op en verliet de kamer.

‘Wat kan hem zoo plotseling verdreven hebben?’ vroeg Hugo, hem verbaasd naziende; ‘hij kan zich onmogelijk door mijne woorden beleedigd voelen.’

‘De toon zijner stem getuigde van ontroering,’ antwoordde Klara, die wellicht ten gevolge eener verborgen zielenverwantschap zijne zonderlinge handelwijze aan de juiste reden toeschreef.

‘Het zou mij ook van harte leed doen, indien ik hem in het een of ander gekrenkt had, want hij is een door en door goed en innemend mensch.’

Deze woorden vonden weerklank in Klara's hart en plotseling hare armen om den hals haars broeders slaande, berstte zij in tranen uit.

Hugo blikte sprakeloos van verrassing op haar door tranen overstroomd gelaat.

‘Kwelt u eenig verdriet, dat gij voor mij verzwegen hebt, zusjelief?’ vroeg hij teeder, terwijl hij haar hoofd liefde vol omhoog hief; ‘wilt gij het mij niet toevertrouwen?’

Hij bemerkte, hoe hare wangen zich verfden, hare borst zwoegde en haar stil geween in een zenuwachtig snikken overging.

‘Klara, Klara!’ riep Hugo onthutst; ‘vertel mij, uw beangstigden broeder, alles!’

‘Ach! lieve Hugo, ik ben zoo diep ongelukkig!’

Hugo poogde haar te troosten. Hij begreep, dat een diepere oorzaak dan eene voorbijgaande, door hare hulpeloosheid licht te verklaren treurigheid, deze uitbarsting van gevoel moest te weeg brengen. Na verloop van eenige minuten werd zij kalmer. De liefdevolle, vertroostende woorden haars broeders werkten bedarend op haar geschokt gemoed. Zij hief het hoofd op en hem onder hare tranen toelachende, verzocht zij hem teeder om vergeving, dat zij hem beangst gemaakt had.

‘Ziet gij, lieve Hugo, ik kon mij niet inhouden. En gij neemt het immers niet zoo kwalijk op; wellicht zal ik u niet lang meer bezorgdheid veroorzaken.’

Hugo wist niet, waarom bij den aanblik van hare opgewondenheid en den zonderlingen, koortsachtigenblos op hare wangen, deze zoo eenvoudige, bijkans fluisterend uitgesproken woorden hem zulk eene onverklaarbare, plotselinge smart veroorzaakten. Later begreep hij, dat zijn hart hem het gevaar van Klara, het geheimzinnig merkteeken op haar gelaat had willen doen kennen.

Eenige dagen later trof hij Edwin alleen in den hof aan.

‘De dokter heeft Klara zooeven verlaten,’ riep hij dezen beangst toe, ‘en ik heb vernomen, dat hij bijna elken dag om haar hier komt. Om Godswil, zeg mij toch om welke reden; zij schijnt zeer wel te zijn.’

De jonkman zag hem met zulk een oneindig treurigen blik aan, dat eene huivering van schrik hem door de leden voer en hij plotseling zijn hart als toegenepen gevoelde.

‘Spreekt, Edwin, spreek toch?’

‘Zij gij dan geheel onvoorbereid?’

‘Waarop, Edwin, waarop?’

‘Op den toestand uwer zuster?’

‘Ik begrijp niet wat gij bedoelt,’ riep Hugo sidderende.

‘Ik bedoel haren gezondheidstoestand,’ hernam Edwin met onvaste stem.

Hugo werd doodsbleek.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 21]

DE VERSCHIJNING DER ENGELEN AAN DE HERDERS, NAAR EENE ETS VAN REMBRAND.

Kersmis.

Zooals de vriendelijke, verkwikkende oase den reiziger in de eentonige, barre woestijn tegenlacht, zoo brengt het frissche en heugelijke Kersfeest opbeuring in den langen en vervelenden Winter. De Kersmis is als eene kortstondige Lente in het tijdperk van sneeuw en ijs. Wel mag buiten de noordewind loeien, het donzen sneeuwkleed uitgespreid zijn, de vorst de kabbelende golfjes in zijne ijzeren boeien slaan, wel mag buiten de koude, doodende Winter in zijne volle kracht onbeperkt heerschen; in onze huizen en kerken, in onze harten kan hij op het heerlijke Kersfeest geen toegang vinden, daar heerscht dien dag de warmte, het licht, de opgewekte stemming des jaargetijden van het lachende groen en de kleurige bloemen. De frissche kersboompjes en hulstranken vervroolijken dien dag de woonkamer en sieren haar in zomertooi; honderden lichten verdrijven in onze kerken den grauwen winternevel en vervangen den milden Meizonneglans, en het herdenken aan den heiligen Geboortenacht, zoo vol zaligheid en verhevene poëzij, doet ons hart, als bij de beschouwing van het prachtigste natuurtafereel, met verwarmende aandoening in onzen boezem kloppen.

Het Kersfeest is het eenige hooggetij dat door alle Kristenen, zonder onderscheid van sekte, met de hoogste plechtigheid en in eenstemmigheid gevierd wordt. Allen jubelen wij dien dag met de engelenscharen op het Bethlehemsche veld: *Eere aan God in den Hooge en vrede aan de menschen van goeden wille.* Allen knielen wij met de vrome herders aanbiddend neder voor het goddelijk Kindje, dat tot den Verlosser van het menschdom opwassen moest. Grenzen, talen en verschillige geloofsbegrippen mogen onze beschaafde volkeren van elkander scheiden, zoolang echter allen met overtuiging het Kersfeest, het uitgangspunt van het zegenaanbrengend Kristendom, vieren zullen, zal het hechte gebouw onzer moderne samenleving pal blijven. Het ongeloof poogt van rond het hoofd des Kindjes van Bethlehem het goddelijk aureool weg te nemen, dat sinds negentien eeuwen de wereld verlicht en zooveel wonderen heeft doen ontkiemen. Waar dit gelukt worden de grondvesten der samenleving geschokt: gezag en overheid ontkend; rechten, wetten en vrijheid vernietigd; naastenliefde door ik zucht, eergevoel door zedeloosheid, zelfopoffering door genotzucht vervangen. Vol vertwijfeling zinkt de ongeloovige maatschappij in den afgrond, maar kan gelukkiglijk even als Petrus, toen hij vol vrees voor den storm zijnen Meester op het meer van Genezareth te gemoet snelde, steeds roepen tot Dengene, wiens rijk van alle eeuwen is: *Heere*, *behoud mij!* Waar die kreet klinkt, keert ook met het geloof de reddende hand weder van Hem, die den menschen van alle tijden in den persoon van Petrus de waarschuwende vraag toestuurde: *Man van klein geloof*, *waarom hebt gij getwijfeld?*

Een beroemde kersnacht.

Toen Karel de Groote op het Kersfeest van het jaar 800 de plechtige Mis in de St. Pieter bijwoonde en in stille aandacht voor het altaar van den Prins der Apostelen lag nedergeknield, trad Paus Leo III op hem toe en drukte de keizerskroon om zijne slapen. Uit alle hoeken van het reusachtige heiligdom stegen eensklaps luide

jubelkreten den grooten Karel, den door God gekroonden vredekeizer ter eere, langs de gewijde gewelven.

De Paus zalfde hem vervolgens tot keizer en zijn zoon Pepijn tot koning, terwijl hij na het einde der plechtigheden kostbare geschenken aan Karels voeten nederlegde.

Door deze daad had hij een der gewichtigste feiten der wereldgeschiedenis voltrokken; een feit, dat diep ingreep in den gang der wereldgebeurtenissen, een feit eindelijk dat den grondslag legde voor de ontwikkeling der volgende eeuwen, de stichting van het Roomsch-Duitsche keizerrijk.

Zoo werd het Kersfeest van het jaar 800, volgens de tijdrekening der Franken tevens de eerste dag van eene nieuwe eeuw, na het éérste Kersfeest wel de beroemdste aller Kersdagen, een mijlpaal op den weg der wereldgebeurtenissen, het uitgangspunt van een nieuw tijdvak in de geschiedenis der volkeren.

Het nieuwe Roomsche keizerrijk was eene wedergeboorte van het Westersch-Romeinsche keizerrijk, dat sinds 476 na Ch. van den aardbodem was weggevaagd, doch het was eene hernieuwing of liever gezegd eene wedergeboorte, welke eene verjonging, eene politieke scheppingsdaad van gansch bijzonderen aard in zich sloot. Volgens de gemeenschappelijke opvatting van den kronenden Paus en den gekroonden keizer moest het nieuwe keizerschap een tweevoudig denkbeeld vertegenwoordigen en verwezenlijken. Het moest de hoogste beschermende macht van de gansche Kristenheid en der gekroonde vorsten wezen, doch tevens moest het zijn voorrang handhaven boven de kristelijke koningen ter verdediging der Kerk en der algemeene kristelijke belangen. Er is veel en lang geredetwist over de vraag, of het denkbeeld der kroning onmiddellijk van den Paus of van Karel den Groote is uitgegaan. Een feit is het echter, dat Karel, volgens het verhaal van zijn levensbeschrijver Einhard, zich over 's Pausen handeling verrast toonde en dat Paus Leo deze verrassing als een gevolg zijner daad beschouwde. Dit sluit immers volstrekt niet uit, dat er te voren met Karel onderhandelingen gevoerd zijn ofschoon daarvan nergens gewag wordt gemaakt. De Paus handelde bij die gelegenheid als opperhoofd der Kerk en als wereldlijk monarch van het éénig overblijfsel van 't Romeinsche keizerrijk; niet echter deed hij zulks in naam van den Romeinschen Senaat, welke bereids lang zijn invloed van voorheen verloren had; noch in naam van het Romeinsche volk, wiens blijde jubelkreten enkel als de uiting van vreugde en niet als de uiting van recht moeten beschouwd worden.

Karel zelf herkende in 's Pausen handeling Gods wondervolle beschikking en noemde zich daarom ‘door Gods wil gekroond keizer,’ en reeds vroeger in de hoedanigheid van Romeinsch Patricier tot bescherming der Kerk verplicht, gevoelde hij zich thans nog in hoogere mate daartoe geroepen. In het beschermheerschap over de Kerk was de tweevoudige plicht opgesloten, niet slechts de Kerk tegen den inwendigen en uitwendigen vijand te verdedigen, doch haar tevens behulpzaam te wezen in hare groote levenstaak, dat is de verbreiding van het Kristendom over het gansch heelal. Het hierdoor in het leven geroepen overwicht, dat de Roomsche keizer op de gansche wereld uitoefende, was niet het gevolg van de stichting eener wereld-monarchie, doch bestond enkel in de zedelijke opperleiding over de volkeren. Karel werd geen keizer krachtens het recht van verovering, het recht der ruwe kracht. Hij werd plechtig uitgeroepen als drager van het grootste gezag in de rij der wereldsche vorsten, omdat hij de daarmede overeenstemmende macht reeds in de hoogste mate bezat. Niet oppergebieder zou hij wezen, maar voorzitter in de raadzaal der vorsten, hun toonbeeld in de verdediging der Kerk, bemiddelaar en vredevorst

der volkeren, en wereldlijk hoofd van den kristelijken bond der natiën, gelijk de Paus het geestelijk opperhoofd was.

En evenals door Karels kroning geen enkelen vorst de kroon van het hoofd werd gerukt, zoo bleef ook de tot dan toe onafhankelijke Paus de eenige heerscher op kerkelijk gebied.

Aangezien de keizer een zeker overwicht uitoefende in de raadzaal der vorsten, stond ook de Paus als wereldlijk monarch onder hem; daarentegen was de Paus de geestelijke vader des keizers. Paus en keizer moesten elkander wederkeerig ondersteunen en waren in zekeren zin van elkander afhankelijk. Beiden zwoeren elkander den eed van hulde, liefde en trouw; tot verkrijging der keizerlijke waardigheid was de pauselijke kroning onontbeerlijk, en de nieuwgekozen Paus behoefde de erkenning des keizers.[1] Deze wederkeerige huldiging van Paus en keizer had althans in den beginne altijd plaats. Overigens werd aanvankelijk alles langs den vriendschappelijken weg van overeenkomst en niet door nauwkeurige afbakening van wederzijdsche bevoegdheden geregeld. Doch later werd hiervan door de keizers misbruik gemaakt en zoo werd het de kiem van tallooze moeielijkheden en verwikkelingen, welke wij in den loop der eeuwen te betreuren hebben.

Wat nu de voorstelling betreft, welke de schilder Alfred Rethel ons van het wereldberoemde feit geeft, kan men zeggen, dat de kunstenaar meer met eigen opvattingen dan met de historische overlevering rekening gehouden heeft. Vol eerbied knielt Karel, in een hoogst eenvoudig gewaad, voor het graf van Petrus neer, zonder dat hij door iemand der omgeving herkend wordt. Eensklaps verschijnt Leo III aan het hoofd van een talrijk gevolg en zet den verrasten koning de keizerskroon op het hoofd. Rethel stelt ons den Heiligen Vader voor als beroofd van het licht zijner oogen en laat daarom den tastenden arm des Pausen ondersteunen. En inderdaad, Leo III werd den 25 April 799 door zijne vijanden overvallen en bij die gelegenheid van gezicht en spraak beroofd, doch toen hij in den Zomer van hetzelfde jaar Karel te Paderborn ontmoette, was hij bereids op wonderbare wijze genezen. Een uit het pauselijk gevolg draagt een vaandel met het opschrift S.P.Q.R. (*senatus populus que Romanus*) het zinnebeeld der oude Romeinsche wereldheerschappij.

Het volk wijkt vol eerbied terug in de rijkversierde zuilengangen; de menigte, welke zich achter in het heiligdom bevindt, dringt naar voren en de gezellen des keizers heffen jubelkreten aan bij het aanschouwen van die merkwaardige gebeurtenis.

Kerslied.

Gezegend stille nacht, wanneer geen somber wolken
Verduist'ren 't sterrenlicht der hooge hemelkolken!
Wanneer het windje kwijnt, geen nachtuil blaast in 't woud,
Alsof geheime schrik natuur bevangen houdt.
    Daar daalt van uit de Hemelzalen
    Een schaar van Eng'len nêer;
    Zij zingen zoet als nachtegalen:
    Aan God zij lof en eer,
  Vrede zij aan al de zielen,
  Die ootmoedig voor Hem knielen
  Luisterend naar zijn woord en leer.
    En dan luidt,
    Met zoet geluid,
    Van den grijzen toren

1) Men dient dit wel te onderscheiden van het zoogenaamde keizerlijke benoemingsrecht, waarvan nergens gewag wordt gemaakt.

't Klokje dat met plecht verkondt,
Over gansch het wereldrond,
Christus is geboren!
Het schepsel lag gedoemd, het menschdom moest verloren
Eén enkel wezen slechts, één maagd bleef uitverkoren,
't Was Zij die op deze aard, in dezen stillen nacht,
Vertroosting in het leed, hoop op verlossing bracht.
Treedt dan, schepsels, treedt te gader,
Tot het lieve wichtje nader,
Dat gebaard ligt in een stal.
Voegt uw stem bij de Englenkooren
Hij zal uwe bêe aanhooren
Hij de Meester van 't Heelal.

CONSTANT WOLFS.

Het kersfeest in het noorden.

In zijne belangwekkende ‘Reisschetsen uit Noorwegen’ verhaalt ons de heer C. Honigh een en ander over de viering van het Kersfeest in Noorwegen. Kersmis is daar niet alleen een kerkelijk, maar ook een huiselijk feest, dat op het land wel dertien dagen duurt, welke tijd met het afleggen en ontvangen van bezoeken, muziek, zang en allerlei gezelschapsspelen wordt doorgebracht. ‘Twee, drie weken van te voren begint men reeds met toebereidselen.... Maar hoe druk men het heeft, daags vóór Kersmis moet alles gereed zijn; dan moeten de huizen van boven tot onder schoongemaakt en de vloeren met versch dennengroen bestrooid worden. Hierop neemt ieder een bad, en trekt de beste kleeren aan. Zoodra het donker wordt, begint het feest; het kerslicht wordt ontstoken, allen scharen zich om de tafel; de vader leest uit den bijbel voor van de geboorte van den Heiland en het kerslied wordt door groot en klein aangeheven.’

Nu beginnen de feesten en allen deelen in de feestvreugde. De dienstboden ontvangen hun loon en de daarboven bedongen kleeren en schoenen, terwijl de kersboom ieder het een of ander geschenk brengt. ‘Maar ook de dieren worden niet vergeten,’ gaat de heer Honigh voort. ‘De huisdieren krijgen een lekker hapje, ieder naar zijn smaak; de hond een vet kluifje, de kat eenen grooten visch en eene flinke schotel melk. En paarden en runderen, schapen, geiten en varkens, alle krijgen eene dubbele portie van het lekkerste voeder, soms zooveel, dat ze het met mogelijkheid niet alles kunnen verteren. Maar de vroolijk en vroom gestemde Noor doet op 't Kersfeest nog meer dan zich alleen over zijn vee ontfermen. Hij denkt ook aan de vogelen des hemels, die noch uit den hard bevroren grond noch van de onder sneeuw bedekte struiken hun kostje kunnen ophalen. Voordat de zon op Kersavond ondergegaan is, haalt hij de dikste korenschoof uit zijne schuur en steekt die op eenen paal of bindt die op een dak. En de uitgehongerde vogels vinden een rijkelijk maal en eene beschutting tegen storm en sneeuwjacht in de Kersschoof.’

Dit ter inleiding en toelichting van het schoone gedicht van den Noorschen dichter Wergeland, hetwelk de heer Honigh ons in de volgende keurige vertolking weergeeft. Voegen wij er nog bij, dat het landschap Solör, in den eersten regel genoemd, in het Oosten van Noorwegen, ten Oosten van de Glommen, tusschen Kongsvinger en Elverum ligt. ‘Wergeland,’ zoo teekent de heer Honigh verder bij den vierden regel aan, ‘verplaatst ons in den tijd, toen Noorwegen, met Denemarken verbonden, zuchtte onder de knevelarijen der bijna uitsluitend Deensche ambtenaren, die herhaalde malen aanleiding gaven tot ongeregeldheden en opstanden.’

De vogeltjes op de kersschoof.
Naar het Noorsch van Wergeland,
door C. Honigh.

Groen staat in Solör nu het dennenwoud nog,
Maar waar zijn de vroolijke zangertjes toch?

Zij zwegen: zij hoorden den landman zoo klagen,
En vluchtten, toen woest daar de schout langs kwam jagen.

Nu fladdren zij over de heide stil heen,
Den vorigen kersavond zong er nog een:

‘Kom, sijsje, vlieg mede zoo vlug als de winden,
‘Een kostelijk kersmaal weet ik nu te vinden.

‘De schamele landman hierachter in 't woud,
‘Heeft ons weer een kersschoof gebonden aan 't hout,

‘Twee schoven zijn nu hem slechts overgebleven,
‘In Jesus' Naam heeft hij er ons een gegeven.

‘Kom, sijsje, zit niet meer bedrukt op dien boom,
‘Maar volg nu de musch gauw, uw grauw-grijzen oom.

‘Toch mag nu dat grijs-grauwe pak wel bekeken;
‘Want 'k heb het voor 't Kersfeest mooi gladjes gestreken,

‘Hoe stuift hier de jachtsneeuw, wat vriest het weer fel,
‘Maar ginds in de schoof is het warmpjes en wel.

‘Daar zitten we in 't voedsel tot over onze ooren,
‘Ja, ons ook werd nu een Verlosser geboren.

‘Wij vullen daar gretig de hongrige maag,
‘De vogeltjes vieren ook Kersfeest vandaag.’

En vroolijk nu vlogen ze heen met hun beiden,
Waar de arme den vooglen een feest wou bereiden.

Ze ontkwamen een ekster, die rondvloog om buit,
En rustten een poosje op een windwijzer uit.

Daar klauterde onhoorbaar de kat op naar boven:
Vol moordlust om een van die kleinen te rooven.

Maar 't hongrige tweetal scheen doof en scheen blind:
Het vloog onbevreesd naar de kersschoof gezwind

Slechts sterretjes waren het, die hen daar zagen,
Daar binnen beveiligd voor sneeuw en voor vlagen.

Zij vulden hun buikje op de zwiepende stang;
De Kersnacht viel geen van hun beiden te lang.

En eerst toen de klokken de vroegmis verkondden,
Was 't mooglijk, dat zij zich verwijderen konden.

Als goud blonk de haan op den kerktorentop,
Daar zetten de vogeltjes zingend zich op.

Zij zagen, toen zij daar aan 't rondkijken waren,
Den Hemel gevuld met Gods engelenscharen.

‘Mijn kinderen! brengt altijd eerbiedig uw dank’ -
Dus sprak er een engel - ‘voor spijs en voor drank.’

En zij hadden straks het bedanken vergeten -
Hoe heeft dat den vriendelijken vogels gespeten!

‘Wij moeten terug naar den gastvrijen boer. -
‘Al zitten ook ekster en kat op den loer.’

Zij vonden den landman, maar hoorden hem zuchten:
‘'k Ben raadloos, het vreeslijkste heb ik te duchten.

‘De inhalige schout komt op Nieuwejaarsdag
‘En legt op mijn huis en mijn have beslag.’

De vogeltjes smeekten, geroerd door zijn weenen,
Aan God, den barmhartige, hulp te verleenen.

‘Ja, God zal u helpen,’ zoo troostten hem die,
‘Gij gaaft ons een Kersschoof en hadt er slechts drie.

‘Gij gaaft ze ons, die ook tot Gods kindren behooren,
‘In naam van het Kind, dat deez’ nacht werd geboren,

‘Wij komen en danken voor 't Kersgeschenk nu,
‘God helpe en verblijde, barmhartige, ook u.’

Toen zijn zij op nieuw naar de Kersschoof gevlogen,
Maar hoor, wat zij blij daar toch jubelen mogen?

‘O Brave! hier is een mirakel geschied,
‘Laat komen den schout, want nu deert hij u niet.

‘Want zie, zooveel korrels als gist ren hier waren,
‘Lei 't Kerskind nu goudstukken neer in deze aren.

‘Wel duizend en meer nog vindt gij hier bijeen,
‘Nu is ook voor goed u bekommering heen.’

En krijschende schreeuwde toen de ekster van boven:
‘Op d'akker des braven groeit goud in de schoven.

‘Alleen onzen schout maak’ dat geld nimmer rijk,
‘Verkeere 't bij hem maar in modder en slijk.’

‘Neen,’ zeiden de vogeltjes, ‘'t worde weer koren,
‘En 't koren des landmans weer goud als te voren.’

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

IV.

In ons vorig nummer hebben wij reeds gezegd, dat, onder de vrije onderwijsgestichten, de Broeders der Christelijke Scholen vooal uitmunten. Het zijn de twee bloeiende gestichten van Malonne en Carlsburg, kost- en normaalschool tevens, welke in de Antwerpsche tentoonstelling vertegenwoordigd zijn. Voor wie deze inrichtingen kent, is dit reeds genoeg gezegd. Waar mannen, als broeder *Mémoire*, *Alexis*, *Achille* en *Marianus* werkzaam zijn, kan geen slecht werk geleverd worden.

Het is recht aangenaam die wel verzorgde schrijf- en teekenboeken der leerlingen te doorbladeren. Er zijn daar albums te zien, in groot getal en in groot formaat, albums welke eenen volledigen leergang van teekenkunde inhouden, van de eenvoudige lijnteekening af, tot de ornamenten, solieden, projectiën, perspectief, bouworders, werktuigen, enz. Ook bemerken wij, bij de uitgestalde werken van Malonne, een merkwaardig geschiedkundelijk album van het gesticht zelve, en verder een kruidboek, bevattende, met aanduiding hunner namen, 1000 verschillende planten, tusschen Samber en Maas opgezocht en verzameld door de leerlingen-onderwijzers.

Bij de uitstalling van Carlsburg bemerken wij, onder veel andere merkwaardigheden, eene reeks van 23 kaarten, eene volledige en methodische studie der provincie Luxemburg voorstellende. De eerste vier kaarten zijn gewijd aan de studie der gemeente Carlsburg, de vijfde aan het kanton Paliseul, de twee volgende aan het arrondissement Neufchateau en de overige van 8 tot 28 aan de provincie Luxemburg, welke onder alle opzichten beschouwd wordt. - Dit heeten wij de rechte methode voor het onderwijs der aardrijkskunde: zijne eigene streek ter plaats waarnemen, bestudeeren en door teekening op eene kaart afbeelden, en daarna zijne waarnemingen en studiën trapsgewijze, van graad tot graad, uitbreiden. Op die wijze krijgen de leerlingen vastbepaalde begrippen, en worden in staat gesteld om bij middel van beschrijvingen en kaarten ook de verst afgelegene landen wel te leeren kennen.

Wat deze studie nog werkelijk komt ondersteunen is, dat de leerlingen ook de hoogten van den bodem waarnemen en in 't klein leeren afbeelden. Zoo zien wij het gesticht van Carlsburg en geheel de gemeente *en relief*, in verheven vorm, voorgesteld.

Een leermiddel, ongetwijfeld door de Broeders van Carlsburg uitgevonden, is hetgene tentoongesteld is onder den naam van *appareil démonstratif pour l'application des traits de force dans le dessin.* (Bewijstuig voor de toepassing der zware lijnen in de teekening.) - Bij middel van beweegbare stukken hout, in elkander schuivende, kan men op een effen vlak verschillende meetkundige figuren min of meer doen uitsteken, zoodat het licht, zijdelings of van boven stralende, altoos één of meer lijnen als beschaduwd en dus zwaarder doet uitkomen. Dit tuig is dus zeer practisch en doeltreffend.

Ook het gesticht van St. Vincentius à Paulo, te Mechelen, bestierd door de Broeders van O.L.V. van Barmhartigheid, heeft eene zeer schoone verzameling schrijfboeken en teekeningen tentoongesteld. Onder de schrijfboeken munten die van het *boekhouden* bijzonder uit door goede orde en groote sierlijkheid. De teekeningen onderscheiden zich ook door de overgroote zorg, met welke zij tot in de kleinste bijzonderheden zijn afgewerkt.

De kostschool St. Victor, van Alsemberg, onder het bestier derzelfde Broeders, onderscheidt zich in hare tentoongestelde werken door dezelfde goede hoedanigheden. Jammer maar dat al de opschriften der schrijfboeken

en teekeningen uitsluitelijk in 't Fransch zijn. Dit is voor ons geen goed teeken voor scholen, te midden van Vlaamsche bevolkingen gelegen. Ongelukkiglijk gaan de meeste, zoo niet alle kostscholen aan het euvel der verfransching mank.

HEER, BEHOED MIJ! NAAR B. PLOCKHORST.

Eindelijk een gesticht, dat onder allen zich zeer gunstig onderscheidt, is de school *St. Ghislain*, van Brussel, onder de hooge bescherming van den achtbaren markies de la Boissière-Thaines. Deze meisjesschool voor lager en middelbaar onderwijs is onder alle opzichten voorbeeldig ingericht.

Zij heeft te Antwerpen zeer merkwaardige werken tentoongesteld. Wij zien er vooreerst keurig gehoudene dagboeken der onderwijzeressen, die, zooals daaruit blijkt, niet alleen hunne dagelijksche bezigheden erin aanstippen, maar zelfs sommige lessen breedvoerig voorbereiden. Een uitmuntend middel om eenen goeden uitslag te bekomen.

Ook de werken der leerlingen getuigen van de grootste orde en zindelijkheid. De landkaarten vooral verdienen eene bijzondere vermelding. Er zijn er eenige in verschillende kleuren of zwarten grond, welke zich door hunne groote duidelijkheid kenmerken. Andere *historische* landkaarten stellen ons vaderland voor in de voornaamste tijdperken der geschiedenis en bevatten tevens in bijgeschreven tekst den korten inhoud der merkwaardigste feiten. Eene bijzondere kaart geeft de verschillende voortbrengsels van België aan, met bijvoeging in natuur van de voornaamste produkten. Ook voor de kruidkunde zijn er schoone verzamelingen en samenvat tende tafels. - Voor de vrouwelijke handwerken stippen wij aan de kleederen in 't klein gesneden en vervaardigd, waarmede eenige poppen prijken. Men ziet, dit alles is zeer practisch.

De school St. Ghislain heeft voor kenspreuk: *Dieu*, *sciences et patrie.* Moge dit gesticht nog vele jaren bloeien, om eenen on waardeerbaren schat van vruchten op te leveren voor *God*, *Wetenschap en Vaderland!*

WILLEM RAETS.

(*Wordt vervolgd.*)

Uit de geschiedenis eener schilderij.
Door P. vander Ouderaa.
(*Slot.*)

Versteeg stond reeds eenige oogenblikken in den vloer, toen Pruis op het geklingel der kleine deurbel, met zijne slaapmuts op eene oor, van achter uit zijn werkhuis kwam geloopen. Bij het zien van dien vreemden heer bleef Pruis plotseling staan, maar de bezoeker trad toe, stak de hand uit, en sprak met luidruchtige stem: 'Goeden dag, Monsieur Pruis, hoe maakt u het?... U schijnt mij niet meer te herkennen?'

KERSNACHT, NAAR SEITZ.

'Eh! mijn hemel, Monsieur Versteeg, waarachtig, ik had u niet herkend. Het is ook zoo lang geleden, dat wij elkander niet meer gezien hebben. Wel, wel, dat is misschien wel vijf of zes jaren. Och, de jaren vliegen zoo gauw voorbij en in den laatsten tijd hebben er toch zooveel schrikkelijke gebeurtenissen plaats gehad, dat men waarlijk alles zou vergeten.'

'Laten wij die droevige zaken ter zijde, Monsieur Pruis, en spreken wij liever van wat anders. Zeg eens, mijn beste, ik was dezen morgen te Kruislant en daar vernam ik dat ge

weer eene mooie schilderij hebt. De persoon, die mij dit vertelde, heeft ze bij u met de kermis in den winkel zien staan. Ik dacht dadelijk: dat is eene goede gelegenheid om mijnen allerbesten vriend Pruis een bezoek te brengen.

Om de liefde van het smeer
Likt de kat den kandeleer.

Zeg eens, geachte, heb je die schilderij nog? Het is maar enkel nieuwsgierigheid weet u.'

'Ja, Monsieur Versteeg, zou u ze graag willen zien?... Wees dan zoo goed mij te volgen, zij staat boven.'

'Ik volg u, Monsieur Pruis.'

Na een vijftiental trappen geklommen te hebben, waren zij op de kamer, waarde bewuste schilderij stond. Versteeg sloeg een vluchtigen blik op de schilderij en had dadelijk bemerkt dat er zaken te doen waren.

'Die zak weegt me te zwaar, Monsieur Pruis, ik zal hem daar zoo lang in dien hoek smijten.'

Hij zegde en deed dit stellig met berekening; want bij het neervallen van den zak hoorde men de geldstukken duidelijk klinken.

'Laat ons nu eens zien.'

Nadat Versteeg de schilderij langs alle kanten goed bezien had, vroeg hij plotseling: 'Zeg eens, Pruis, heb je geen dorst? Ik vind het zoo warm vandaag; mag ik je eene fijne flesch aanbieden?'

Dadelijk werd de leerjongen om een paar fijne flesschen uitgezonden, want er was in dien tijd niet zooveel weelde als nu, de menschen leefden eenvoudiger, alleen rijke lieden, en nog niet allen, hadden wijn in den kelder.

Wanneer de leerjongen weêrkeerde, waren de glazen en de lange pijpen reeds voor den dag gehaald. Intusschen was Piet Pruis gekomen, die het bezoek van den vreemden heer reeds vernomen had; er werd dadelijk kennis gemaakt, en na eenige oogenblikken was men gezellig gezeten. Tabakspot en wijnflesch deden nu hunnen noodigen dienst en er werd gepraat over allerlei zaken, doch minst over kunst. De gevallen keizer was het hoofd-onderwerp van het gesprek, en dit was ook nog al natuurlijk; hij was er zoo goed bekend, op zijn tocht naar Rusland, was hij in persoon door Bergen-op-Zoom getrokken, en die gebeurtenis heeft op den Bergenaar een diepen indruk achtergelaten; ik heb er mijnen vader zaliger zoo dikwijls van hooren spreken, want deze ook had den keizer gezien, en goed gezien: hij stond op den stoep bij zijnen oom, Jan Pruis, wanneer Napoleon voorbij toog. Het scheen dus zeer natuurlijk dat Versteeg bij voorkeur van andere zaken dan van schilderijen sprak. Dit was hier nogmaals berekening; hij mocht immers niet te veel belangstelling laten blijken in het meesterstuk, waarvoor hij eigenlijk gekomen was, want, zoo dacht hij, dan zou Pruis er te veel waarde aan hechten. Edoch, er moest een einde aan komen en daarom maakte hij gebruik van een oogenblik dat het gesprek verkoelde en zegde aan Pruis: 'Luister eens, mijn beste, de tijden zijn wel slecht, en er wordt in den kunsthandel al weinig of niets verdiend; maar toch wil ik je een voorstel doen.'

'Welnu laat eens hooren, Monsieur Versteeg, u zoudt waarschijnlijk die schilderij van mij willen koopen?'

'Juist zoo, maar vooraleer verder te gaan, moet ik je zeggen, mijn beste Monsieur Pruis, dat ik het wel eene mooie schilderij vind; doch ik heb er wel mooier gezien.

U ziet, ze heeft veel geleden en is overal geborsten. En wie verzekert mij, dat ze echt is? U weet wel, dat er veel kopijen bestaan, waarin de beste kenner zich zou kunnen bedriegen. U begrijpt dus dat het voor mij een waagstuk is. Ja, ja, Monsieur Pruis, een waagstuk!.... Slimmer dan ik hebben zich al deerlijk bedrogen, en veronderstel nu, dat het eene echte schilderij is, wat zal ze mij niet aan herstelling, aan tijd en onkosten komen te staan, en bovendien loop ik groot gevaar van niet te gelukken in het verdoeken, want dat zal moeten gebeuren, u ziet wel dat het doek verduurd is, en in zulken staat kan men er geene zaken mede maken. Zoo, Monsieur Pruis, alles goed ingezien, moet ik je verklaren, dat je niet te taai moogt zijn; want anders zie ik van de zaak af; maar we blijven daarom toch de beste vrienden, dat versta je wel. Welnu dan, Pruis, wat vraag je? Laat eens hooren, ik ben zeer benieuwd.'

'Ja, Monsieur Versteeg, het is nog al bezwaarlijk om u dat zoo maar dadelijk te zeggen, en bovendien ik verkoop die schilderij niet graag.'

'Je hecht er zeker aan als de duivel aan eene ziel, Monsieur Pruis? Als dat het geval is dan wil ik je er niet van berooven.' En dit zeggende was hij naar den hoek der kamer gegaan om de zware geldbeurs op te nemen, maar hoofdzakelijk om ze eens geweldig te doen rammelen.

'U vertrekt toch nog niet zoo dadelijk, Monsieur Versteeg? Blijf zitten, ik zal mijne vrouw eens spreken en hooren wat zij er van denkt.'

Wanneer Pruis beneden was en aan zijne vrouw verklaarde dat Monsieur Versteeg de schilderij koopen wilde, schoot er in de oogen der brave vrouw eene lichte straal van hoop.

'Wat denkt u, dat ik voor de schilderij mag vragen?'

'Wel Pruis, luister naar mijnen goeden raad en geef de schilderij aan denzelfden prijs, waarvoor gij ze gekocht hebt, en zoo Versteeg soms vijf of tien guldens wilde af bieden, sla dan den koop maar al gauw toe, dat ge in Godsnaam van de bul afgeraakt.'

'Neen, vrouw,' zegde Pruis op eenen waardigen toon, 'dat nooit. Ik heb de overtuiging, dat ik in het bezit ben van eene prachtige schilderij, die veel meer waarde heeft. Ik zal aan Versteeg zeshonderd guldens vragen.'

'Zeshonderd guldens, maar, manlief, ge zijt van uwe zinnen beroofd. Zeshonderd guldens vragen voor iets dat men 99 betaald heeft! Dat is woekeren. In Godes naam, Pruis-lief ik smeek u, doe toch zulke dwaasheid niet. Versteeg zal u vierkant uitlachen, u den rug keeren en dadelijk heengaan. Laat u toch bewegen, ik vraag het u immers zoo vriendelijk, geef de schilderij aan den inkoopprijs....'

Hier kon de vrouw niet meer. Terwijl Pruis naar boven was gegaan, begon zij te snikken en borst in tranen los.

'Welnu, Monsieur Pruis, wat is uw besluit?' vroeg Versteeg, die zich voordeed als wilde hij dadelijk vertrekken. 'Is de schilderij te koop of moet ik heengaan?'

Hier volgde eene korte maar plechtige stilte: Pruis stond diep gebogen in zware en pijnlijke gedachten verslonden, slaakte eindelijk een zware zucht, richtte het hoofd op en zag den kunsthandelaar vlak in de oogen.

'Monsieur Versteeg,' zegde hij, met eene bevende stemme, 'de mij zoo duurbare schilderij moet zeshonderd guldens kosten.'

'Dat zal je hebben, Monseur Pruis.' En met grooten drift schudde Versteeg dadelijk zijne geldbeurs op de tafel uit. Eenige gouden tientjes vielen op den grond, en, o spotternij, rolden vlak voor de voeten van Pruis, die nog verstomd op zijne plaats als vernageld stond.

Ik gevoel, lezer, dat ik machteloos ben om den toestand te schetsen, waarin Pruis zich op dit oogenblik bevond. Die toestand moet bedroevend geweest zijn; want volgens de overlevering hebben de woorden: ‘Dat zal je hebben, Monsieur Pruis,’ die warme en oprechte kunstenaarsziel als een doodvonnis in de ooren geklonken. ‘Dat zal je hebben, Monsieur Pruis.’ O! hoe dikwijls heb ik in mijne jeugd, wanneer ik op den schoot mijner grootmoeder gezeten was, deze verschrikkelijke woorden uit haren mond gehoord. Zij wist ten volle wat deze woorden beteekenden, want Jan Pruis was haar oudste broeder en zij heeft beter begrepen, dan dezes vrouw, hoe die brave man heeft geleden en hoe pijnlijk het hem was afscheid te nemen van zijnen kostelijken schat, waarvoor hij zoo menig uur in het zaligste genot had gesleten.

Verlaten wij voor een oogenblik den ongelukkigen Pruis en volgen wij Monsieur Versteeg. Deze had nadat het bod aangenomen was en de zes honderd guldens in klinkende munt betaald te hebben oogenblikkelijk eene pakkist laten maken bij den timmerman Van der Schrik. Verders had hij een akkoord gemaakt met eenen schipper, en den volgenden dag werd de schilderij, na met veel zorg ingepakt te zijn, in gezelschap Van Versteeg en Monsieur Pruis naar de schuit gevoerd. Daar namen zij plech tig afscheid, en de schuit stak van wal, dreef langzaam onder de brug door, de zeilen wer den opgehaald en wanneer de schuit met haren kostbaren schat uit het zicht verdwenen was, stapte de arme Jan Pruis met langzame schreden naar zijne woning. Daar vond hij het zoo eenzaam en stil en het scheen hem of er was een lijk ten grave gebracht.

Weken en maanden waren vervlogen. Alles was terug in zijn gewonen toestand; vrede en eensgezindheid waren in het stille gezin van Jan Pruis weergekeerd. Zijne vrouw was in alles zoo bezorgd en zoo voorkomend dat Pruis zich dikwijls afvroeg of hij ten gevolge van al de vorige strubbelingen in haar niet gewonnen had. Zijne gade was zeker een voorbeeld in hare soort en mocht met recht als een pronkexemplaar van haren tijd en voor de toekomst beschouwd worden. Zij had het besef van haar ongelijk, en spande alles in om dit zooveel mogelijk te herstellen. Deze buitengewone hoedanigheid, die bij de vrouw maar zelden voorkomt, heb ik mij ten plichte gerekend, in dit verhaal te doen uitschijnen.

Men ziet dus dat het kleine gezin, eenigen tijd gestoord, weer in een paradijs herschapen was, waar man en vrouw in vrede gelukkig hunne dagen sleten. Doch die vrede, dat geluk moest nogmaals en ditmaal gevoeliger verstoord worden, ofschoon de schilderij, die zooveel ongenoegen had teweeggebracht, sinds lang vergeten, en de verschrikkelijke woorden, ‘dat zal je hebben, Monsieur Pruis,’ bijna uit het geheugen gewischt waren.

Zekeren dag bracht de schipper van Dordrecht eene kist, benevens eenen brief. Brief en kist kwamen beide van Monsieur Versteeg. Pruis, die doorgaans een man van groote kalmte was, brak ditmaal dien brief met eene zekere driftigheid open. Hij las het volgende voor aan zijne vrouw, die met naaiwerk bij de tafel was gezeten:

‘Mijn Zeergeachte Monsieur Pruis,

‘Sinds eenigen tijd gevoel ik dat er mij een zware plicht van dankbaarheid drukt. Daarom heb ik mij zooveel mogelijk gehaast dien tegenover UEd. te vervullen. De kist, die u te gelijker tijd met deze letteren ontvangen zult, bevat eene waterverwteekening, kostbaar ingelijst. Deze teekening, door mij vervaardigd, verzoek ik UEd. vriendelijk als aandenken te willen aanvaarden. Het toezenden dezes bewijs mijner dankbaarheid, zal u misschien verwonderen; doch ik ga u zulks in weinige

woorden verklaren. De schilderij, die ik eenige maanden geleden het genoegen had van UEd. te koopen, heb ik, na ze hersteld te hebben, bevonden een echte Adriaan Cuyp te zijn en wel een zijner meesterstukken. Onlangs heb ik ze op eene veiling in Amsterdam te koop gesteld, alwaar ze voor rekening van een Engelschman is aangekocht voor de somma van tien duizend guldens....'

Hier kon de man niet verder; het werd hem zoo duizelig in het hoofd. De brief ontviel zijnen handen en met tranen in de oogen bezag hij zijne vrouw, die onder het lezen zachtjes het hoofd had laten zakken en ook zat te snikken.

Het werd avond, en het bedroefde paar, dat door die onverwachte tijding zoo hevig geschokt was, gevoelde zich deerlijk vermoeid; daarom besloten zij van maar vroeg naar bed te gaan. Vrouw Pruis viel op de knieën, en bij het bidden van haar avondgebed, beloofde zij den Heer van zich in het vervolg nooit meer met zaken van haren man te bemoeien. Pruis vroeg den Heer voor de toekomst meer

schranderheid en doorzicht en nadat deze gebeden den Almachtige waren opgedragen stapten zij beiden hunne bedstede in.

Vrouw Pruis was al spoedig ingeslapen; zij had hare belofte zoo oprecht en zoo plechtig gedaan, dat zij met een rein geweten en in volle gerustheid den slaap der rechtvaardigen genoot.

Pruis was na lang woelen en tobben eindelijk ingesluimerd. En had zijne vrouw niet zoo vast en rustig geslapen dan had zij haren man luidop droomende de smartverwekkende woorden hooren uitspreken: ‘Dat zal je hebber, Monsieur Pruis.’

De Keulsche legende van de schijndoode vrouw.

Een onzer lezers wenscht te weten wat ons bekend is van deze legende, waarvan ieder, die ooit Keulen bezocht en daar het befaamde huis met de twee paardenkoppen gezien heeft, stellig heeft hooren spreken. Van verschillende personen, die de reis naar de aloude bisschopsstad gemaakt hadden, had hij dan ook het bedoelde volksverhaal vernomen, en daardoor nieuwsgierig geworden om er het rechte van te weten, had hij reeds meermalen in boeken gesnuffeld, doch altijd tevergeefs. Eindelijk besloot hij zich tot ons te wenden, en daar misschien velen onzer lezers met hem in hetzelfde geval verkeeren en zij dus evenzeer in de bewuste legende belang zullen stellen, hebben wij gemeend zijne vraag in de kolommen van ons tijdschrift te moeten beantwoorden.

Aanvankelijk ging het ons eveneens als den geachten vrager en als iedereen, die iets wenscht te vinden. Dingen, die het meest voor de hand schijnen te liggen, worden gewoonlijk opeens onvindbaar, zoodra men ze noodig heeft, en zoo kostte het ons nog vrij wat zoekens, eer wij eindelijk in een zeer interessant boekje, *Die Sagen des Rheinlandes van Basel bis Rotterdam*, *von F.J*, *Kiefer* (*Mainz, Verlag von David Kapp*, 1871), de bekende legende volgenderwijze verhaald vonden:

Omstreeks het midden der veertiende eeuw woonde op de *Neumarkt* te Keulen zekere heer Von Aducht, een rijk en aanzienlijk man, met zijne vrouw Richmodis. De hartelijke genegenheid, die de beide echtelieden elkander toedroegen, hun nooit gestoorde huiselijke vrede en hun voorbeeldige levenswandel hadden hun de algemeene achting verworven en ieder prees hen als een voorbeeld van gelukkigen echt.

Maar dit geluk zou smartelijk verstoord worden. Toen namelijk in het jaar 1357 de pest te Keulen woedde en eene menigte inwoners wegmaaide, werd ook Richmodis plotseling ziek en reeds binnen weinige dagen was de edele vrouw een lijk. Aan eene plechtige begrafenis was in dien verschrikkelijken tijd, terwijl er dagelijks honderden stierven, niet te denken; veeleer haastte men zich telkens het lijk zoo spoedig mogelijk uit het huis te verwijderen, en zoo het dan ook heer Von Aducht, hoe zwaar het hem mocht vallen zich van de beminde doode te scheiden, haar ten spoedigste in alle stilte op het kerkhof der H. Apostelen bijzetten. Hij had echter, om zijne vrouw althans nog eenigermate in den dood te eeren, haar een kostbaar sieraad en een prachtigen ring in het graf meegegeven.

Dit was den doodgravers niet ontgaan; zij besloten het graf te openen en zich van de kleinoodiën meester te maken. Om middernacht daalden zij in het graf af; reeds hadden zij het lijk bijna van al zijne sieraden beroofd en beproefden juist den bijzonder

kostbaren ring van den vinger te trekken, toen de doode plotseling de oogen opsloeg en zich in de kist oprichtte - vrouw Richmodis was namelijk slechts schijndood geweest. De dieven, in den waan dat de geest der afgestorvene han voor hunne euveldaad wilde straften, namen de vlucht en maakten zich zoo overijld uit de voeten, dat zij het kleinood benevens eene kaars, die zij meegebracht hadden, achterlieten. Niet minder groot echter was ook de schrik der vrouw, die, uit den doodslaap ontwaakt, zich in de kist vond liggen; en slechts met groote inspanning vermocht zij op te rijzen, bij het schijnsel der kaars uit de groeve te stijgen en met wankelende schreden naar hare woning terug te keeren. Hier lag alles in diepen slaap en Richmodis moest lang aan de deur kloppen, eer een bediende des huizes ontwaakte en van uit een venster vroeg wie op zulk een ongelegen uur nog verlangde binnengelaten te worden. Toen zij den vrager haar naam noemde en deze de stem herkende, liep hij, door ontzetting bevangen, naar zijn meester en meldde dezen de schrikwekkende verschijning. Heer Von Aducht wilde echter zijn dienaar niet gelooven, noemde hem een door spokenvrees geplaagden dwaas en riep eindelijk, daar deze de waarheid van zijn bericht met de krachtigste eeden bevestigde, ongeduldig uit:

'Mijne vrouw kan evenmin verrezen zijn en nu voor de deur staan, als het mogelijk is dat mijne paarden uit den stal breken en naar den zolder klauteren om daar uit het venster te kijken.'

Nauwelijks echter had hij deze woorden gesproken of er deed zich op de trap een geweldig getrappel hooren, en met verbazing en ontsteltenis zag heer Von Aducht dat zijne beide schimmels werkelijk bezig waren naar den zolder te klauteren. Zich moedig van den schrik herstellend, liep hij thans zelf naar de huisdeur om die te openen, en de aanblik zijner echtgenoote, die hem te gemoet trad, gaf hem het overtuigend bewijs van de waarheid van hetgeen zijn dienaar hem gezegd had.

Eene zorgvuldige verpleging bezorgde Richmodis kracht en gezondheid terug. Zij leefde met haar echtgenoot nog eene reeks van jaren in gelukkigen echt en schonk hem zelfs nog drie zonen, doch was sedert hare opstanding, bij al haar inwendigen vrede, toch steeds ernstig en in zich zelve gekeerd.

Nog langen tijd wees men in Keulen het voormalige huis van Von Aducht aan, hetwelk den naam van 'de Papegaai' droeg, en al is het op het oogenblik door een ander vervangen, op dubbele wijze is toch het aandenken der gebeurtenis bewaard; want in het nieuwe huis zijn twee houten schimmels aangebracht, die met de koppen uit het zolderraam op de *Neumarkt* uitzien, terwijl men de aangrenzende straat den naam van *Richmodisstrasse* gegeven heeft.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Vervolg.*)

'Hoe zou ik iets weten!' sprak Hugo. Sinds haar tiende jaar, op welk tijdstip zij een zwak klein ding was, heb ik haar uit de oogen verloren en thans komt zij mij gezonder voor, dan in vroegeren tijd, daar zij niet meer bleek is, ja, men kan zelfs zeggen, dat de gezondheid op haar gelaat ligt, bij het zien van het fijne blosje, dat het verft.'

'Verneem dan, dat deze blos,.....' hernam Edwin, 'doch bezit gij den moed om eene ontzettende waarheid te vernemen?' onderbrak hij zich zelf, terwijl hij zijne hand op Hugo's schouder legde.

'Alles kan ik verdragen, alleen deze pijnigende onzekerheid niet!'

‘Welaan dan, Hugo, arme vriend, deze blos, deze bloeiende wangen beduiden den dood!’ sprak Edwin met gesmoorde stem.

Hugo wankelde als van den bliksem getroffen.

‘Barmhartige God,’ lispelde hij, ‘verlangt gij haar als een zoenoffer? Maar neen, gij vergist u stellig, Edwin!’

‘O Hugo, dat is juist het verschrikkelijkste,’ riep Edwin vol vertwijfeling uit, ‘dat ik sinds langen tijd geweten heb, wat voor de oogen van anderen verborgen was, dat ik dagelijks, ieder uur het verloop van deze doodelijke, ongeneeslijke ziekte, die men de tering noemt, heb moeten aanzien. Begrijp wat ik geleden heb en lijden moest, als ik, om zoo te zeggen, een tot werkeloosheid gedoemd toeschouwer moest blijven hoe dit aanminnige, onschuldige wezen langzaam ten grave neigde, overtuigd, dat de aangewende middelen wel verzachten, doch niet genezen konden. Na den brand hoopte ik nog, thans hoop ik niet meer. - O, mijne geliefde Klara, ik zou u verliezen, u, voor wie ik mijn laatsten druppel bloed opofferen zou!’ lispelde hij met eene van tranen verstikte stem.

Hugo's droefheid over deze vreeselijke, plotselinge onthulling was onbeschrijfelijk. Hij herinnerde zich nu eene menigte bijzonderheden, die hem vroeger ontgaan waren. Nadat hij zich een weinig met die gedachte vertrouwd gemaakt had, vond hij er een zekeren troost in, dat de smart van Edwin, hoewel een vreemde, zoo diep en ontroostbaar was. Hij begreep nu de reden van zijn plotseling heengaan uit de kamer, toen hij van eene verloving hoorde spreken. ‘Hij heeft eveneens troost noodig; ook geve God, dat hij zich vergist hebbe,’ dacht hij.

‘Deze ziekten zijn toch dikwijls te genezen,’ zeide hij daarop overluid.

Edwin schudde het hoofd.

‘Ik heb mij tegen mijn beter weten aan deze hoop vastgeklemd, ik heb verscheidene voorname geneesheeren geraadpleegd; zij wordt door een der uitstekendsten behandeld en allen hebben mij dezelfde vreeselijke uitspraak doen hooren.’

En niet in staat nog verder een woord te uiten, keerde hij haastig in huis terug; treurig volgde hem Hugo.

Er begon een zonderling leven voor de jongelieden. Zij poogden Mr. en mistress Hawkins, die nog niet de volle waarheid vermoedden, Klara en zich zelven door eene gehuichelde kalmte te misleiden, eene onbevangenheid, die te doorzichtig was om haar doel te bereiken.

Hugo had reeds naar Londen kunnen terugkeeren, maar de dagelijks toenemende zwakte van Klara gaf hem aanleiding om te blijven en andere schikkingen te treffen. Hij gevoelde, dat het geluk haar bij zich te hebben, hem niet lang meer vergund zou zijn en hij week zelden van hare zijde.

Edwin was een getrouw opvolger van de voorschriften des geneesheers; alles wat tot de verlichting van haren toestand kon bijdragen werd nauwgezet aangewend.

Op zekeren namiddag was Hugo op dringend aanhouden van Mr. Hawkins met dezen uitgegaan.

Klara bevond zich op hare kamer en Edwin hield haar gezelschap. Zij was vandaag zeer lijdend. Haar teeder gezichtje was als doorschijnend geworden, terwijl men bijna het bloed in de blauwe aderen onder de dunne huid zag voortsnellen. Doch een lichte blos brandde op hare wangen en zelfs in hare uitgedoofde oogen flikkerde een zonderlinge gloed.

Met treurigheid beschouwde Edwin dit door heure lange, loshangende haren omlijst gelaat en deze treurigheid deelde zich aan zijne stem mede. Klara vermoedde de

oorzaak en glimlachte, doch het was een lachje, zwak als het schijnsel van de winterzon.

'Ik ken uwe gedachten, beste Edwin, en ik dank u daarvoor,' sprak zij zacht.

De jonkman poogde aan zijne stem eene opgeruimde, onbekommerde uitdrukking te geven, wat hem intusschen niet gelukte en antwoordde:

'Ik meende opgemerkt te hebben, dat gij vandaag wat beter waart.'

'Edwin,' zeide Klara op droefgeestigen toon, 'is het geen tijd, dat wij onverholen voor de waarheid uitkomen?'

'Welke waarheid?' mompelde Edwin, het aangezicht met beide handen bedekkende.

'Dat ik sterven moet,' fluisterde zij.

Hij hield nog steeds zijn aangezicht bedekt.

‘Ik ben u zeer erkentelijk voor de liefde en de zorgvuldigheid, waarmede gij mijn toestand voor mij poogt verborgen te houden, maar meent gij dan, lieve Edwin, dat ik niet weet, hoe mijne dagen geteld zijn; dat ik niet voel, hoe mijne krachten dagelijks afnemen? Laat ons niet den korten tijd, dien ik nog met u zal doorbrengen, verspillen met pogingen om het onvermijdelijke te bestrijden. Kom nader, beste Edwin, en wees niet treurig!’

Bereidwillig voldeed hij aan haar verzoek en zette zich naast haar neder. Toen hij haar zoo nabij was, toen hij haar gelaat met eene zoo oneindig treurige uitdrukking, welke hij er nooit op waargenomen had, naar zich toegewend zag, werd hij door diepe vertwijfeling aangegrepen. Hij kwam in opstand tegen God, dat Hij hem zijn kleinood ontrukken wilde en zeide:

‘Zoovele menschen, die het leven moede zijn, schijnen door den dood vergeten en naar u, die mij het liefste op aarde is, die ik nooit van mij zou willen laten heengaan, strekt hij de armen uit.’

En hij drukte haar met vurigheid aan zijn hart. Terwijl haar hoofd zoo tegen zijne borst rustte, zeide hij: ‘Mijne Klara, ik heb het tot dusverre niet gewaagd u te bekennen, dat ik u zoo lang, zoo innig bemind heb, en niet enkel als een broeder. Zeg mij toch, of gij mij een weinig meer bemind hebt dan Hugo?’

Een hoogroode kleur verfde hare wangen, terwijl zij haar hoofd tegen zijne borst verborg en zacht fluisterde:

‘Mijn broeder is mij zeer dierbaar, doch, niet waar, het is geen onrecht, als ik u, Edwin, zoo geheel anders, en wellicht iets meer liefheb? En omdat,’ voegde zij er bij, als Edwin haar na deze bekentenis, welker beminnelijke eenvoud zoo bekoorlijk was, haar innig omarmde, ‘omdat ik u zoo gaarne gelukkig zou weten, had ik nog wel eenige jaren langer willen blijven leven.’

PAUS LEO III KROONT KAREL DEN GROOTE TOT KEIZER VAN HET ROOMSCHE RIJK, NAAR RETHEL.

Met verrukking had Edwin hare woorden aangehoord. Nog lang fluisterden die beide jonge wezens elkander wederkeerig troost en hoop toe.

Doch het lang gevreesde, schrikkelijke tijdstip naderde met rassche schreden. Klara's toestand verergerde met den dag en welhaast kon zij het bed niet meer verlaten. Weinige weken later gaf de geneesheer alle hoop op.

‘Ik verwacht niet, dat zij over vier en twintig uren nog in leven is,’ sprak hij op zekeren dag tot Klara's ontroostbare pleegouders, ‘en vrees, dat zij nog voor dien tijd opgehouden zal hebben te lijden.’

Welke ontzettende, onvergetelijke uren waren dit voor Hugo en Edwin zoowel als voor de ouders! Welke ziekte is zoo misleidend, zoo hartverscheurend als de tering, die de lijders heden met eene schijnbare beterschap schijnt op te frisschen, om hen morgen des te zwakker te doen schijnen; die den gewonen beschouwer zoo weinig zekere voorboden van den dood aanbiedt!

Op zekeren namiddag stonden Mr. en mistress Hawkins, zoowel als Hugo en Edwin rondom het bed der zieke bijeen. Haar liefelijk gelaat vertoonde eene wonderbaar kalme uitdrukking, hare kleine doorzichtige handen rustten op de lakens, in witheid daarmede wedieverende.

Men hoorde slechts het snikken van Hugo en mistress Hawkins en het zware ademen van Edwin, die doodsbleek de oogen onafgewend op Klara gevestigd hield. Dikke tranen rolden uit de oogen van den kwaker langs zijne gerimpelde wangen af.

De reeds aan den gezichteinder wegzinkende schijf der zon wierp hare laatste matte stralen door de ruiten op het bed van het stervende meisje.

Een vogel zat in een voor het venster staande bloeiende boom te zingen, de lucht met zijne welluidende klanken vervullende.

'Lieve vader en moeder,' sprak Klara met zwakke stem, 'laat ik u nogmaals voor al uwe liefde en goedheid bedanken.'

Het hart der oude menschen was te vol om te antwoorden.

DE AANBIDDING DER HERDERS.

'En gij, mijn lieve Hugo, dierbare, goede broeder, vaarwel en leef gelukkig! Ik ga naar den hemel, waar ik vader en moeder zal weervinden om niet meer van hen gescheiden te worden.'

Niet in staat een woord uit te brengen, boog Hugo zich over zijne zuster en drukte een kus op hare bleeke lippen; toen zonk hij voor het bed op de knieën en verborg zijn gelaat in het kussen.

'Edwin,' fluisterende de stervende nauw hoorbaar, 'wees niet zoo bedroefd. Als ik bij God ben, zal ik over u waken. Kus mij, mijn Edwin, en vergeet uwe Klara niet!'

Hij drukte een laatsten kus op den verbleekenden door een zoeten glimlach omspeelden mond, hij ontving haar laatst vaarwel, hij voelde haren laatsten ademtocht op zijne wangen. Onafgewend, strak hield hij zijne droge oogen op haar gevestigd. Eene laatste zonnestraal speelde op haar gelaat, eene vale bleekheid verbreidde zich over hare trekken, hare ziel had het stoffelijk omhulsel verlaten.

'Zij heeft uitgeleden,' sprak Edwin met gesmoorde stem en liet er met plechtigen ernst op volgen: 'De vurigste wensch haars harten om met hare moeder vereenigd te zijn is vervuld.'

En toen hij ophield met spreken verstomde het gezang des vogels, die, zijne vleugels uitbreidende, omhoog steeg en zich in het azuur des hemels verloor.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 22]

Onze gravures.

Ontwerp van grafmonument ter nagedachtenis van Hendrik Conscience, door Van Beurden.

ONTWERP VAN GRAFMONUMENT TER NAGEDACHTENIS VAN HENDRIK CONSCIENCE, DOOR E. VAN BEURDEN.

Onmiddellijk na de begrafenis van Vlaanderens beroemdsten romanschrijver, die zooals ons allen heugt in Antwerpen met koninklijke plechtigheid plaats had, vormde zich in zijne geboortestad een comiteit, samengesteld uit een gelijk getal letterkundigen en lettervrienden der beide staatkundige gezindheden, om op de asch des grooten mans een duurzaam gedenkteeken te doen verrijzen. Ten dien einde

werden door deze commissie openbare inschrijvingslijsten onder het Vlaamsche volk in omloop gebracht en een prijskamp voor gezegden gedenkzuil uitgeschreven. Niet minder dan 34 ontwerpen werden ter beoordeeling ingezonden, waarvan een genoegzaam getal zich onderscheidden, door degelijke verdiensten van opvatting en bewerking, - ofschoon het den meeste dan ook aan eigenaardigheid van vinding mangelde - om de taak der beoordeelaars zeer moeilijk te maken. Al de ingezondene stukken werden openbaar tentoongesteld en door het Antwerpsche publiek, zoo rijk aan kunstkennis, druk bezocht en besproken. Het ontwerp, waarvan wij heden eene afbeelding mededeelen, werd nogtans door het volk algemeen als het beste aangeduid.

De uitspraak der Jury kwam evenwel het *vox populi* niet bevestigen. Met 5 stemmen tegen 4 werd aan het monument van den heer Joris de voorkeur gegeven. Waarschijnlijk had de meerderheid der kunstrechters zich vooral laten leiden door de beweegreden, dat het ontwerp van den H. Van Beurden eigenlijk niet geheel beantwoordde aan het denkbeeld, waarin een grafmonument dient opgevat te worden.

Inderdaad hef de hoofden op der twee treurende maagden en gij aanschouwt eene prachtige groep, die u vol leven en hoop tegenlacht, eene groep, die wij gaarne eene der openbare plaatsen van eene Vlaamsche stad zouden zien versieren. Het hoofdgedacht is hier den onvergankelijken roem, de onsterfelijkheid van Hendrik Conscience's naam te huldigen en daarin ligt dan ook de groote verdienste van deze schepping, hetzij dan misschien niet als grafmonument, dan toch onbetwistbaar als kuntgewrocht. Van Beurden omringde het borstbeeld van den geliefden volksschrijver door de genieën der drie Vlaamsche zustersteden: Antwerpen, Gent en Brugge, en dit was een gelukkig, een overschoon gedacht. De maagden van de hoofdplaatsen der beide Vlaanderen leunen in treurnis verzonken, tegen het voetstuk, waarop de beeltenis prijkt van den dichter, die hunne helden Deconinck, Breydel en Van Artevelde zoo glorierijk uit het stof der vergetelheid verrijzen deed.

Zij schijnen niet alleen te weenen over het afsterven van hem, die hunne voormalige grootheid zoo heerlijk bezong, maar ook over het verlies dier grootheid zelve, terwijl Antwerpen, de bloeiende en groeiende bakermat van den grooten man, vol levenskracht, met hoopvollen en stralenden blik haren beroemdsten zoon eene zegepralende toekomst aanwijst. Beneden ligt een knaap uit het volk neergevleid, die de beteekenisvolle woorden op het voetstuk aantoont, welke eigenlijk Conscience's schoonsten roem aanduiden: HIJ LEERDE ZIJN VOLK LEZEN.

De lieve figuur van dit kind verhoogt nog grootendeels den treffenden indruk van dit beeldhouwwerk, dat zijnen vervaardiger, al viel hem dan ook de bekroning niet ten deel, eenen schoonen naam in de kunstwereld verwerven deed.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen.
Drijfwerk.

Het goudsmeden en effen platen door butsing met sieraden opsmukken, is eene overoude kunst. Van in de middeleeuwen tot vrij laat in het herboren tijdvak was het goudsmeden een bloeiend bedrijf, dat zeer hoog geschat werd.

De goudsmeden van dien tijd bepaalden zich niet bij het bewerken van edele metalen; aan hen ook hebben wij die onovertrefbare koperen altaren en relikwieënkasten te danken, die thans nog ieders bewondering afdwingen.

In het emailleeren der metalen waren zij thuis; zij legden de licht smeltbare glasverwen in uitgegroefde diepsels of in lagen, door beschuttingen omsloten; soms ook wel als dunne doorschijnende belegsels op het metaal, om zoo dezes glans en eigenaardige kleur te benuttigen of te wijzigen.

Van het tijdvak, begrepen tusschen 1475 en het begin der XVIIIe eeuw, bestaan er veel met email beschilderde platen, die met de prachtigste tafereelen kunnen wedijveren.

Wil men weten wat de Antwerpsche goudsmeden voortbrachten, dan bezoeke men het museum dier stad; bij het portret van Abraham Grapheus, knaap der St. Lukasgilde, zal men eene reeks prachtige hanapsen en drinkschalen geschilderd zien, die destijds door de rederijkers in prijskampen gewonnen waren; de knaap zelf is met een halssnoer omhangen, waarvan iedere plaat een meesterstuk is.

Tusschen onze hedendaagsche zilverdrijvers, die zich het meest beieveren om de oude kunstkennissen in hun geheel te herwinnen, behoort stellig de H. Lambert van Ryswyck op de eerste plaats vermeld te worden. Het paar gravuren over zijne uitstalling in de Antwerpsche Wereldtentoonstelling, die ons nummer van heden opluisteren, zullen den lezer ongetwijfeld welkom zijn.

Links op het voorplan staat de voorschoot van het Hoogaltaar der St. Gudula-kerk te Brussel. Het middenvak verbeeldt God den Vader, de zijvakken St. Gudula en de H. Engel Michaël; de hoeken zijn gevuld met zinnebeeldige voorstellingen der Evangelisten en levende Engelen. Als stijl is het altaar in overeenstemming met den gothischen bouwtrant der Brusselsche hoofdkerk.

Rank en hupsch zijn de figuren in hunne hoofdvormen, streng en keurig zijn de trekken, die de hoofden afbakenen: het is te merken, dat de maker verstand en wijsheid in de stof wilde wegleggen.

Is de opvatting grootsch, niet min bewonderenswaardig is de uitvoering: wie zag ooit dinker gedreven koperwerk?

Wie zal specimens aanhalen van heel verheven drijfwerk in ééne enkele plaat gebutst?

Op den achtergrond prijkt een altaarstuk van de kerk van Vechel. (Holland) en hierin oók zijn de eischen der middeleeuwsche kunst met slaafsche nauwgezetheid gevolgd.

Oudheidskundigen mogen den nijper opzetten en met jeukigen vitlust de figuren der vier Evangelisten navorschen, den gekruisten Zaligmaker met de twee engelen onderzoeken: zij zullen niet het minste ontdekken dat de kritiek zal inloopen.

Wij aarzelen niet vooruit te zetten dat wij nooit behendiger hand de drijfstift zagen leiden.

Sterk ook verkondigt zich de middeleeuwsche kunst in den koorlessenaar, die op het voorplan prijkt. De arend met ontplooide vleugelen, rustend op drie leeuwen, is wel de vorm, die wij bij overlevering in onze oude kerken terugvinden. Het ex-voto in koper, den Passiedoek gewijd, is flink bewerkt, zoowel als de lampen, die boven aan het gewelf wiegelen.

Ten blijke van zijn veelzijdig talent heeft de Antwerpsche meester nog verscheidene voorwerpen tentoongesteld, waarvan wij er nog een paar bespreken zullen.

In zijne relikwieënkast voor Tilburg toont de meester, dat bij met de begrippen der vrome tijden afbreken kan om met meer onafhankelijken kunstsmaak op zuider bodems te oogsten. Onder dit opzicht is de relikwieënkast een echt pareltje en getuigen de gelukkige samenvoeging van vergulde sieraden op rood koperen achtergrond dat de maker in het renaisance-drijfwerk ook volkomen thuis in.

Op dit keerpunt geraakt, mogen wij het heerlijk geschenk niet vergeten, dat door het Vlaamsche volk in 1881 aan den beroemdsten zijner schrijvers geschonken werd: wij bedoelen het portret van Hendrik Conscience, op drie kwart van natuurlijke grootte uitgevoerd.

Zooals bijgaande gravuur vertoont is de geniale man afgebeeld gelijk hij in zijne laatste levensjaren was, met vollen baard, doch nog altijd even jeugdig, dichtervol en gemoedelijk als toen hij plag zijne verhalen den vrienden ten gehoore te brengen.

Wie dat portret met ernst wil onderzoeken zal gemakkelijk merken dat het van eene vriendenhand gemaakt is. En wie beter dan Lamb. van Ryswyck kende H. Conscience in wel en wee, in tijden van triomf en in tijden van vervolging? Wie buiten hem zou met de drijfstift in het koude zilver die toetsen hebben kunnen zoeken, welke hoedanigheden verraden moeten die achter de pel schuilhouden? De geniale Vlaming mocht niet anders dan in een Vlaamsch pak gestoken worden; vandaar die echte Vlaamsche versierselwijze, die in elkander gevlochten riemen, middel van gebekte draperijen uit saterkoppen hangend verbonden. Zwierige bloemkransen wiegelen aan haken en ringen; met fruit gevulde korven bekronen de opstekende toppen.

Op twee banderollen is de spreuk te lezen

'AAN HENDRIK CONSCIENCE, ZIJNE TAALGENOOTEN 1881.'

Het portret is met eene lauwerkroon omgeven, op het kronkellint daarvan staat de naamlijst geschreven van des dichters wereldberoemde verhalen.

Om het plaatachtige, aan alle drijfwerk eigen, uit het tafereel te bannen, is het krulwerk, als kant uitgesneden, door mat en blink kleuriger gemaakt en zeer bollig en diep uitgewerkt. De achtergrond, door somber fluweel merkelijk verdiept, doet

goed zien hoe het liefelijk speland loofwerk door elkander gevlochten is. Verstrekt het half verheven drijfwerk als techniek den maker tot eer, dan voorzeker spreekt dit meesterstuk nog luider van diepgevoelde en in den breedsten zin begrepen kunst.

J.C.

De zondaarsklok van Breslau.
Ballade.

Naar aanleiding van onze gravure in No. 15 van dezen jaargang heeft onze geachte medewerker, de Eerw. Heer L. Mercelis, de volgende vrije en lieve vertaling gemaakt van Grimm's sage:

Eens was 'r een klokkengieter
Te Breslau in de stad,
Een meester in de kunste,
Die veel vermaardheid had.

Veel klokken goot hij, vele,
Schoon klokken, bruin en blank,
Voor kerken en kapellen,
Met zuivren zilverklank.

En als zij klonken, zegt men,
Tot Godes eer en dank,
Dan sprak er in hun luiden,
Als hoop- en liefdezang.

Doch aller klokken krone
Die hij gegoten had,
Die heet de ‘Zondaarsklokke’
Te Breslau in de stad.

In Magdalena's toren
Daar hangt het meesterstuk,
Dat menig zondaarherte
Tot Gode riep terug.

Toen men die klok gong gieten,
- 't Was al gereed en klaar,
De vorm die stond te wachten,
De klokkespijs was gaar. -

‘Sa, jongen, sprak de meester,
Tot zijnen jongsten gast,
‘Kom sta wat bij den ketel,
‘Kom hier, en.... opgepast!

‘Ik loop een teugje pakken,
‘'k Ben op een weerlicht heen
‘En weer; blijf gij intusschen
‘Bij 't ziedend brons alleen.

‘Maar, wat er ook gebeure,
‘En kom niet aan de kraan,
‘Want, laat ge een lek ontsnappen,
‘Dan is 't met u gedaan!

De kunstnaar ging - de jongen
Bezag het lillend brons,
Dat prossend dampte en ziedde
Met zwelpende gegons.

Hij zag het borlend bobblen
En bruisen op de kraan,
Die stenend scheen te zeggen
Dat zij wou opengaan.

Hij hoort het wervlend klaatren
Hij ziet het wentlend slaan,
Zijn vingeren die beven,
Zijn hand die raakt de kraan.

Hij raakt ze en raakt ze nog eens,
Een derdemaal,.... hij raakt!
En huilend kwam de klokspijs
De krane doorgebraakt.

Luid schreiend loopt de kleine,
Zijn meester te gemoet,
En valt van droefheid zinloos
Hem biddende te voet.

Genade! - doch de kunstnaar
En hoort geen smeeken meer,
Hij vloekt, hij grijpt zijn zakmes
En steekt den jongen neer.

En springt dan over 't lijk weg,
- Een losgebroken stier -
Met open mond en armen,
Tot bij het ketelvier.

Te laat! - Het kokend brons is
Den vorm al in gevloeid:
De klok die is gegoten,
Het meesterstuk voltooid!

Die klok die is gegoten!
Geen haarke ontbreekt er aan....
En spraakloos blijft de meester
Bij 't wonderwerrek staan.

Hij zwijgt maar dankt den Hemel
Met oog en kloppend hert....
Maai verder kloeg de leergast
Van rauwe stervensmert....

Daar lag in 't zand de kleine
Die stervend bad en kloeg,
En snakkend nog vergiffnis
Aan zijnen meester vroeg.

Nog uren bleef hij, uren,
Bij 't stuk te droomen staan,
En ging dan naar 't Gerechte
En kloeg zijn zelven aan.

Men wou den kunstnaar redden.
Doch bloed vroeg wederbloed:
De moordnaar hoort zijn vonnis
Met ongebroken moed.

Doch eer zijn hoofd moest vallen,
Op 't wrekende schavot,
Bracht men hem zijn genade
In 't somber kerkerkot.

‘Ik dank voor uw genade,
‘Men redt geen moordenaar,
‘Maar 'k vraag een andre gunste
‘Eer ik ten hemel vaar’.

‘Men laat' mijn klokke luiden,
‘En zij heur eerste klank
‘Bij 't heengaan van mijn ziele
‘Me een dood- en uitvaart zang!’...

Men gaf hem wat hij wenschte:
- De vraag scheen zoo gering -
Zijn klok klonk de eerste male
Als hij 't schavot opging.

Zij luiddde! droef maar statig,
Zij luidde! treurig - zoet...
En 's meesters oog dat schreidde
Zijn ziele schoot in gloed...

Zijn hart begon te kloppen,
Want, in dien wondren klank
Weergalmde voor zijn ziele
Als 's hemels welkomzang!

En als zijn hoofd te neer viel
Op 't moordende schavot
Dan vloog een galm der klokke
Als smeeklied meê tot God!

Doch sedert werd de klokke,
Die hij gegoten had,
De zondaarsklok geheeten
Te Breslau in de stad.

LODEWIJK MERCELIS.

Leenaart-Lodewijk De Bo.

Menigeen onzer lezers, buiten West-Vlaanderen, zal waarschijnlijk de naam van den Eerwaarden De Bo teenemaal onbekend zijn. Bij dichters staat hij bekend door eenen bundel verzen te Brugge, in 1874, verschenen; bij taalgeleerden door zijne *Nederduitsche spraakkunst* en zijn *Westvlaamsch Idioticon.* Dit woordenboek is eene verzameling en verklaring van duizenden woorden uit de gewestspraak bijeenvergaard; ‘woorden die hij één voor één uit den mond des volks vernomen, bij de oudere tale vergeleken, in menigvuldige woordenboeken vruchteloos gezocht, gewikt, gewogen gelijk in de goudschale, geschreven en hergeschreven, nagezien en voor den druk verbeterd had...’

Medewerker van *Rond den Heerd* en van *Loquela* ieverde hij tot zijn laatsten adem toe voor de verheerlijking van den zoetvloeienden Vlaamschen tongval. Hij was een verblijdend verschijnsel op taalgebied. Want hoe men die *taalparticularisten*, om als Nolet de Brouwere te spreken, ook beoordeelen moge, zeker is het, dat zij een weldoenden invloed op onze letterkunde uitoefenen. Zij verdrijven uit ons midden die stijve en onnatuurlijke boekentaal, waarvan ons volk niet weten wil.

‘Het volk - zegt de welsprekende lofredenaar van De Bo - en is niet te ontvoogden op het taalgebied, het volk is meester; op taalgebied en heeft het volk geen verlichtingen vandoen, het volk zelve is een licht! De Bo ging naar hel volk zoo hij naar de blommen des velds, zoo hij naar de kruiden van Gods akker ging; hij speurde licht, en waar hij licht en vrijheid speurde, daar ging hij met blijder hand en met nooit bedrogen verwachtingen naar toe.’ (Guido Gezelle.)

Anders, helaas, gaan vele onzer Vlaamsche dichters, onzer schrijvers te werk. De schoolvossen geven den toon. De taal werd herkneed, hervormd, in een Noordnederlandsch keurslijf geregen; woorden en wendingen welke bij het volk nog voortleven werden gedoemd en weggemaaid.

De Bo trok met vromen moed ten strijde tegen de onverstandige richting dezer taalhervormers. Hij doorlas, met de penne in de hand, al onze oude Vlaamsche schrijvers. En allen gaven hem getuigenisse dat hunne taal, de taal van zooveel eeuwen, Maerlants tale, de oude schoone tale is die in Vlaanderen - nu nog - met eere gesproken wordt. In zijnen ijver, boekt hij de schoone woorden en wendingen van die tale, die hij in het rijk des doode vernomen hadde, maar die de levende niet meer hooren wilde; hij hoorde Kiliaan en Van Maerlant spreken onder 't volk, en hij zeide verontwaardigd: sprekende als die mannen spraken, zullen wij ons, van een deel hervormde hervormers, laten in den ban doen? - Neen! - en De Bo schreef zijn onstervelijk *Idioticon!*’

En op zijne roepstem rees West-Vlaanderen als uit een langen doodslaap op. Een leger van schrijvers volgden de nieuwe richting; eerbiedigden de volksspraak in hunne schriften en redevoeringen, en het volk luisterde gretig naar zijne dichters en redenaars. De invloed der West-Vlamingen valt als een verkwikkenden regen over de Vlaamsche letterkunde; er is misschien wel eenige overdrijving in hunne pogingen, om verouderde woorden, gewestelijke uitdrukkingen en wendingen in de schrifttaal hierin te voeren, maar ten slotte brengt het overvloed en rijkdom aan in de taal, voorzeker geene verarming aan.

Ook met welken hartstocht beminde De Bo zijne moedertaal. Reeds in zijne jeugd zong hij:

Het Vlaamsch heeft in mijn hart ontsteken

Het liefdevuur voor 't vaderland.
En hoe ik luide Vlaamsch hoor spreken
Hoe machtiger ook dat vuur ook brandt;
Hoe zoeter ik 't genoegen smake
Dat ik in Vlaanderen ademhaal.
De spraak is 't volk, en 't volk de sprake,
En Vlaanderen is mijn Vlaamsche taal!

Liefde voor de taal, liefde voor het vaderland, liefde voor den Godsdienst is gansch de levensgeschiedenis van den eerwaardigen man. Eerst als de tijding van zijnen dood ons kwam treffen, besefte men ten volle, hoe warm dit hart voor zijn volk geklopt had. Vergeten, bijna ongekend buiten West-Vlaanderen, overleed De Bo den 28 Augustus te Poperinghe, en reeds eene maand later vloeide uit al de gouwen van Nederland, eene uitgelezene schaar van mannen te Thielt bijeen om de nagedachtenis van den ootmoedigen en geleerden priester te verheerlijken.

Wie was dan DeBo? Ach, zijne geschiedenis is niet lang. Zaaier van het goede woord ging hij langzaam over den Vlaamschen akker en langs het strand der zee, onvermoeid zwoegende voor het geestelijk welzijn van zijn volk 'en als de werkosse trekkende zijne streng.'

Den God dien vijftien eeuwen rond
Ons Vlaamsche vaderen vereerden;
Den God wiens naam uit moeders mond
Ons kinderlippen staamren leerde;
Den God, die troost èn druk èn nood,
En 't hert verheugt in beter tijden:
Dien God zijn wij getrouw ten dood,
En zullen eeuwig voor Hem strijden.

Leenaart-Lodewijk De Bo werd tot Beveren aan de Leve in West-Vlaanderen, den 27 September 1826 geboren; na schitterende studiën in het collegie van Thielt werd hij priester gewijd tot Brugge in 1851. Meer dan twintig jaren was hij leermeester in Sint Lodewijks-collegie te Brugge. Al zijne ledige uren waren toegewijd aan de beoefening der Vlaamsche letterkunde. Beurtelings verschenen prachtige gedichten, die reeds getuigden van zijne streving, om aan de gewestelijke tongvallen den voorrang te geven op de zoogezegde Nederlandsche officiëele schrifttaal. Onder zijne leiding ontkiemde onder de jongelingschap een vurige drift voor de beoefening der moedertaal. Sinds 1873 beurtelings pastoor te Elverdinghe, te Ruyslede en eindelijk pastoor-Deken te Poperinghe verflauwde zijne werkzaamheid nooit. Tusschen zijne menigvuldige ambtsbezigheden, welke hij met eene kristelijke nauwgezetheid vervulde, arbeidde hij onverpoosd aan het opstellen en verbeteren van zijn *West-Vlaamsch Idioticon.*

Gedurende al dien tijd, en tot de ure zijner dood toe was hij een ieverig medeopsteller van *Rond den Heerd* en van *Loquela.*

Rond den Heerd is een weekblad, verschijnende te Brugge, onder de leiding van den onvermoeibaren schrijver, den eerwaarden heer Duclos; de geleerde geschiedschrijver van: *Onze Helden* en van *Karel de Goede.*

En als ik van dit tijdschrift spreek mag ik niet nalaten hulde te brengen aan al die wakkere en talentvolle West-Vlaamsche schrijvers, welke er beurtelings optreden, om te strijden onder godsdienstige vlag voor de volkstaal. Wie kent de gemoedvolle dichter niet Dr. Karel de Gheldere en Verreest, en Samijn, en den te vroeg gestorven Rodenbach?

En hoe zou ik al de namen kunnen optellen, één voor één uit die glansrijke rij van dichters, schrijvers en geleerden, welke heden West-Vlaanderen het middelpunt maken onzer vaderlandsche letterkunde?

Ik groet u in het voorbijgaan, edele jongelingschap, zoo moedig en zoo eensgezind geschaard rond de *Vlaamsche Vlagge.* Neen, neen, tot u is niet gericht de hartroerende weeklacht van den dichter:

En jongelings geslachten
Zijn beuzelend heengegaan
Geen geestdritt - geene krachten!
Een jeugd van jeugd ontdaan! (C l a y e s)

De sprankel die den geestdrift der jeugd ontstoken heeft werd uitgeworpen door De Bo en aangevuurd door zijnen boezemvriend Guido Gezelle, dichter van die heerlijke *Kerkhofbloemen*, en opsteller van *Loquela.*

In dit merkwaardig tijdschrift, gewijd aan taalkunde, arbeidde De Bo tot zijn laatsten dag toe, voor de verheerlijking van zijn geliefd West-Vlaamsch. In de laatste tijden vooral ieverde hij fel tegen het zoogenaamde verhollandschen der taal.

Hooren wij hem spreken: ‘Er zijn er die door beroep of anderzins eenigen invloed in scholen hebben, dat zij nooit het voorbeeld volgen van koning Saül, die den jongen David in ijzeren kleeren wilde steken, en die op het einde nog zijn verstand verloor. Laat de Vlaamsche kinderen, laat de Vlaamsche jeugd hunne blinkende keien uit de beke! De Goliaths van onzen tijd schimpen ermee. Dat kan geen leed. Varen zij maar niet gelijk hun snorkende voorzaat, de philistijnsche reus: eerst om verre door eenen kei uit den slinger, en dan den roeper af door hun eigen zweerd, 't is zeggen, hun letterkundig hollandsch, wiens wanschapenheid zoodanig in de oogen begint te springen, dat de reuzen zelven er welhaast beschaamd van worden, en zwijgen zullen.’

Tot dus verre is 't wel; maar als eenige ijveraars van geene andere taal willen weten als van eenen tongval, die slechts in een enkel gewest der Nederlanden gesproken wordt: verouderde wendingen, uitgestorven woorden in de schrifttaal willen herinvoeren, niet langzamerhand, wijs en voorzichtig, maar tegen stroom en wind in, dan vervallen zij in dezelfde overdrijving als hunne tegenstrevers; wil men slechts door een enkel gewest verstaan worden, men gebruike den plaatselijken tongval, maar richt men zich tot gansch het Nederlandsche

volk, dan moet men geene woorden en wendingen gebruiken, die buiten een eigen kring onverstaanbaar zijn. Hoe men het keere of niet, de gulden regel van onzen dichter Ledeganck zal immer gelden:

Spreekt en schrijft dat men 't versta.

De Bo bleef echter meest altijd getrouw aan dit voorschrift. Men leze zijne gedichten en zijne prozaschriften; men vindt eene eenvoudige, dichterlijke taal, verstaanbaar voor alwie de Nederlandsche taal spreekt: zoo moet het zijn. Met deze richting te volgen zullen de West-Vlamingen een verfrisschenden invloed uitoefenen op onze vaderlandsche letterkunde.

GESCHENK DOOR HET VLAAMSCHE VOLK IN 1881 AAN HENDRIK CONSCIENCE AANGEBODEN, TER GELEGENHEID DER VERSCHIJNING VAN ZIJN 100ste BOEKDEEL.

Doch was De Bo een dichter, hij was vooral priester: de twaalf laatste jaren was hij beurtelings pastoor van Elverdinghe, van Ruyslede en eindelijk van Poperinghe. Gedurende al dien tijd preekte hij onvermoeid het woord Gods. Men zegt dat hij als

redenaar zeer welsprekend was. Zijne sermoonen, welke men zal uitgeven, schijnen in taalvorm en inhoud boven allen uit te munten. Tot nu toe, meenen wij, zag geene dezer sermoonen het licht, want het was een ootmoedig en eenvoudig man; zijne werkzaamheid was zonder gedruisch, zonder gerucht, zedig en weldoende als de *Gerwe* (*Achillea miliefolium*), zijne lievelingsplant:

Hoe zedig staat het, dun gestengeld,
Van schaamlen rang,
Bij 't nedrig kerkhofgras vermengeld,
Drie palmen lang.

De bladeren fijn uitgesnikkeld
Met stil fatsoen,
En langs den bleeken stam ontwikkeld,
In 't donkergroen!

En geurig, aan den top aleene
Van zijnen steel,
Wel honderd bloempjes wit en kleene
In een kapeel!

Eenvoudig, zusters,... En verdraagzaam
Hoe 't ook al vaart.
Gekraakt, vertrappeld, rijst het traagzaam
Weêr hemelwaart...

Het leent weldadig zijnen bloezem
Aan de arme liën,
Om in een koeldrank hunnen boezem
Solaas te biên.

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. - Uitstalling van den kunstdrijver L. VAN RYSWYCK.

En 't legt zijn neschgestooten bladeren
    Op kwetse en wond,
En meestert zacht de bloedende aderen
    En 't lid gezond.

Ah! geerne zie 'k de tuinbloem groeien
    Van 't vreemde strand;
Nog liever, d'eigen wasdom bloeien
    Van 't Vaderland;

Maar 't liefst dat mij, van geur en verwe
    Den grond ontspruit,
Is bovenal de troostbre Gerwe
    Dat kerkhofkruid.

Dit bloemeken was het ware zinnebeeld van den gevoelvollen dichter, den werkzamen taalgeleerde, den voorbeeldigen priester.

Hij overleed den 25 Augustus door eene kwijnende ziekte weggerukt. Lenige dagen later werd het ontzielde lichaam, met kerkelijke plechtigheid, naar het graf gedragen. Slechts een klein getal getrouwe vrienden volgden den lijkstoet. Geen rouwkronen, geene lijkredenen, geene lofartikels in de dagbladen! Was de vreedzame werker reeds vergeten; zou geene hulde gebracht worden aan de nagedachtenisse van den onvermoeiden werker, den dichter, den geleerde?

Geen stem heeft op zijn graf een enkel woord gesproken.
Wij stonden daar verstomd, het hert van wee gebroken,
En niemand van ons al, die 't spreken wagen dorst
En zeggen wat er woelde in ons beklemde borst;
Noch iemand die een grepe dier gezegende aarde
Van Vlaanderen, dat al zijn liefde en hope gaêrde,
Gestrooid heeft op zijn graf, en weenende gezeid:
'Vaarwel, De Bo, vaarwel tot in der eeuwigheid!

(Dr. K. De Gheldere)

De Thieltsche afdeeling van het Davidsfonds besloot deze vergetelheid te herstellen - dit *falen aan plicht.* - Een huldedag werd de nagedachtenis van De Bo toegewijd en een oproep in het Vlaamsche land rondgezonden. En zie, reeds den 30[en] September stroomde in het stadje Thielt, uit al de gouwen onzes vaderlands, eene talrijke schaar bijeen van taaloefenaars, dichters, schrijvers, leeraren en leerlingen, om Leenaert Lodewijk de Bo te verheerlijken.

De gansche vergadering bevestigde door luide toejuichingen de woorden van den hoogleeraar Willems.

Eene eereplaats zal worden toegekend aan den schranderen geleerde, die door taaien arbeid de verborgen schatten zijner gouwspraak, overal waar zij verdoken waren, wist op te speuren en te vergaderen tot een grootsch kunstjuweel, dat alom verwondering verwekte niet alleen van hen, aan welke de Vlaamsche taal dierbaar is, maar van allen die taalkennis en wetenschap naar weerde schatten.

Nu staat *Lenaart-Lodewijk De Bo* op een waardigen gedenkzuil bij het Vlaamsche volk verheven! Indien echter de wakkere Thieltsche afdeeling van het Davidsfonds haar werk wil voltooien, het gedenkteeken onvergankelijk maken, *are soeronnius*,

zal zij met vlijt al de schriften van De Bo verzamelen, en in eene goedkoope uitgave over het Vlaamsche land verspreiden.

En op dezen gedenkzuil griffele zij de kenmerkende verzen van Lodewijk de Koninck:

Hij heeft ons volk gekend, ons volk bemind, beschreven;
Hij heeft ons volk zijn hart, zijn gouden hart gegeven;
En daarom zal zijn naam, in 't liefdegoud gedreven,
In 't hart van 't Vlaamsche volk vereenigd staan en leven!

L. VAN RUCKELINGEN.

Papieren booten.

Ten jare 1867 werd een Amerikaansch jonkman, met name George Waters, te Troy (New-York), uitgenoodigd, deel te nemen aan eene maskerade, en hij besloot zich tot dat doel als een reus te verkleeden. Spoedig had hij alle kleedingstukken en verdere benoodigdheden gereed, alleen het masker ontbrak hem nog. Daar echter het eenige, dat voor zijne rol geschikt was, 8 dollars kostte en hij er zooveel geld niet aan besteden wilde, besloot hij er zelf een volgens genoemd model te maken. Zijn vader had eene fabriek van chemische waren, waaronder schrijfinkt en eene zekere soort van siroop, tot genezing der longen, de voornaamste waren.

Aan dat fabriek was eene soort van pakhuis verbonden, waar alles, wat tot de expeditie van genoemde artikelen vereischt werd, aanwezig was.

Daar nu maakte de jonge Waters zijn masker uit verscheidene reepen papier, welke hij op elkander legde en door middel van eene zekere kleefstof onderling bevestigde. Verrassend was het welslagen van 's jongelings arbeid, want inderdaad, het door hem gemaakte masker behoefde volstrekt niet voor zijn model onder te doen, ja overtrof het zelfs, wat degelijkheid betrof, in hooge mate. Zoo kwam hij dan ook op het denkbeeld, tot het repareeren van zijn roeiboot, die op verschillende plaatsen beschadigd was, hetzelfde middel aan te wenden. Hij bedekte dus de lekke plaatsen van zijnen boot met verschillende reepen papier, die hij onderling vastlijmde, op dezelfde wijze als hij dat met zijn masker gedaan had. Was de eerste uitkomst, die hij verkregen had, verrassend geweest, niet minder gelukkig mocht het welslagen van den jongeling in zijne tweede onderneming heeten, en het kan ons dus geenszins verwonderen, dat hij bij een weinig verder nadenken tot de overtuiging kwam, dat papieren booten volstrekt niet tot de onmogelijkheden behoorden. Met ijver zette hij zich dus aan den arbeid en reeds in Juni van hetzelfde jaar zag hij zijn werk voltooid. Deze boot, die geheel en al uit lagen papieren vervaardigd was, ontving tot naam '*the Experiment*' en heeft jarenlang goede diensten bewezen, zoodat men thans, want hij bestaat nog, gerust de vleiende qualificatie 'goed geslaagd' voor zijnen naam kan plaatsen.

In den Herfst van hetzelfde jaar werden nog drie zulke booten vervaardigd en in October werd reeds een van deze bij een wedstrijd te water gebruikt. Spoedig daarop namen de heeren Elisha en George Waters, vader en zoon, een patent voor den bouw van dusdanige booten, en een nieuw veld voor de industrie had zich geopend. Men was er nu natuurlijk op bedacht de nieuwe uitvinding meer en meer te volmaken, en ten jare 1874 had men het daar reeds zoover mede gebracht dat N.H. Bishop op een papieren boot zijne reis van Quebec naar de golf van Mexico durfde ondernemen. In zijn boek '*Reise mit einem Papierboot*' verhaalt hij daaromtrent het volgende:

‘Na op een gewonen boot eene reis van 400 Engelsche mijlen te hebben afgelegd landde ik te Troy aan, waar de firma Waters reeds sinds geruimen tijd papieren booten fabrikeerde. Het groote voordeel van eenen boot, die slechts acht en vijftig pond weegt, en wiens sterkte en duurzaamheid voldoende op de proef was gesteld, bracht mij tot het besluit, trots de waarschuwende stem van vele ervaren zeelieden, de nog overige 2000 mijlen met een papieren boot af te leggen. Aanvankelijk was ik wel een weinig beducht, doch het gezicht van verschillende dusdanige booten, welke ik voorbijvoer, stelde mij al spoedig gerust. Mijn boot heette ‘Maria Theresia’ en was van roeispanen, uit pijnboomhout vervaardigd, voorzien. De wanden waren 3 millim. dik, terwijl de boot in 't midden 3 decim. diep was.

‘Het verwonderlijkst van alles echter was dat de boot, met alles, wat zich daarin bevond, nog zooveel niet woog als twee groote moderne damesreiskoffers en ik durf dan ook gerust verzekeren, dat de uitvinding van papieren booten eene groote aanwinst mag genoemd worden....’

Vooral echter sinds de papieren booten bij eenen wedstrijd te water de overwinning behaalden, is hunne voortreffelijkheid ten duidelijkste gebleken en het mag ons dus niet verwonderen, dat voor eenige jaren de firma Waters reeds voor 25 à 50000 dollars per jaar van die booten fabrikeerde.

Deze nieuwe uitvinding heeft tot nog toe haar hoogste toppunt bereikt in eenen stoomboot, of liever eene pleizierjacht, die thans te Pittsburg (Pennsylvanië) wordt uitgerust.

Op de Wereldtentoonstelling van Antwerpen zijn wij in de gelegenheid geweest de papieren booten van nabij te onderzoeken en te bewonren. In de Fransche afdeeling waren namelijk een paar allerliefste zeilbootjes tentoongesteld, geheel uit papier vervaardigd, en waarmede reeds verschillende zeereizen gelukkig afgelegd werden. Deze evenals andere verbazingwekkende aanwendingen van het papier laten ons gerust toe te zeggen dat wij tegenwoordig in een papieren tijdperk leven.

De kikvorsch.

De kikvorsch is een van de aardigste beestjes uit de schepping. Zijne verschillige veranderingen van vorm, zijn levensregel, alles wekt in ons bewondering.

Vooreerst moet er gezegd worden, dat de kikvorschen onder de nuttigste beschermers van den landbouw mogen gerekend worden, door de groote hoeveelheid insekten van allen aard, wormen, rupsen, slekken, die ze verdelgen. Hun eetlust is onverzadelijk en dit vooral, als de insekten het talrijkste zijn, in de warmte van den Zomer.

Merkwaardig is het om te zien, hoe ze het aan boord leggen, om hun voedsel te vangen: zoodra ze ergens een insekt in beweging gezien hebben, houden zij stil, loeren het af, en zoodra het onder hun bereik gekomen is, vallen ze er op, hunne tong vooruit stekende, waarop het slachtoffer geplakt blijft door de slijmachtigheid, waarvan deze omgeven is. Doode insekten willen ze niet.

In den Herfst verzwakt hun eetlust ook, en eindigt met geheel over te gaan in den Winter.

In het najaar, en naarmate de koude nadert, zoeken de kikvorschen bij voorkeur hunne verblijfplaats in de grachten en ondiepe wateren, waar ze in het slijk kruipen, om er in staat van doodslaap het slechte jaargetijde door te brengen. Zij schikken zich daar in groepen, somtijds zoo dicht ineen gesloten, dat ze eene laag van

verscheidene decimeters dikte vormen. Er zijn ook kikvorschen die des Winters zich verduiken onder verdorde bladeren of puinhopen.

Men denke niet dat de vorst, hoe streng ook, hen zal hinderen of doen sterven. Men heeft kikvorschen opgenomen die zoo hard vervrozen waren, dat men hunne pooten als glas kon breken: na eenigen tijd aan de warmte blootgesteld te zijn, kwamen ze bij en begonnen te bewegen.

De kikvorschen blijven in doodslaap tot in de eerste schoone dagen der Lente. Alsdan worden ze opnieuw levend en weldra ziet men ze in bijzondere woeligheid grachten en vijvers doorzwemmen. Het is dan ook het oogenblik hunner paring. liet wijfje legt hare eieren, die, als bolletjes van eenen paternoster aaneen kleven, en omgeven zijn van zeker Iijm. Die paternoster, na eenigen tijd 't zij op den slijkbodem des waters, 't zij op de bladeren der waterplanten gerust te hebben, scheidt uiteen en de verschillende bolletjes komen boven, alwaar ze onder de warmte der zon opzwellen en openbersten. Het kikvorschenjong verlaat dan zijne cel en begint onmiddellijk te zwemmen: het heeft den vorm van een platachtig eitje voorzien van eenen langen staart.

Veertien dagen later beginnen de oogen zich af te teekenen, alsook twee langwerpige lidmaten die de achterste pooten zullen worden, en nog veertien dagen nadien komen de voorste pooten.

Tot in dien tijd zijns levens heeft de kikvorsch geen ander voedsel gehad dan waterplanten, en geademd, even als de visschen, door de kieuwen. De kieuwen gaan nu ook op hunne beurt weg en de longen ontwikkelen zich; de staart verdwijnt en de kaakbeenen vertoonen zich.

Men is nu in tegenwoordigheid van de volkomene kikvorsch, kleiner, wel is waar, dan onder zijne vorige vormen, maar die aldus langzamerhand moet voortgroeien; en, indien hij niet gevangen of opgeëten wordt, in even-

edigheid eene lange loopbaan zal doorloopen. Men schat het leven van een vorsch wel op 12 tot 13 jaren. Maar zulks is doorgaans het geval niet, want dit diertje heeft talrijke vijanden: in zijne jongheid de visschen, voornamelijk de palingen, en later de watervogels; en voorzeker ook de menschen, waaronder men er vele vindt die naar vorschenbilletjes gretig zijn. Men begrijpt dat al die vijanden aldra het vorschenras zouden uitgeroeid hebben, ware het niet de bijzondere vruchtbaarheid der wijfjes, waarvan ieder van 600 tot 1200 eieren 's jaars legt.

De vorsch biedt nog iets wonders aan in zijne jongheid: wanneer hij namelijk door ongeluk het eene of andere lidmaat verliest, groeit dit van zelf weer aan. Hij is ook aan verscheidene vervellingen 's jaars onderhevig.

In onze streek ontmoet men doorgaans maar twee soorten van kikvorschen: de groene, (*ratia viridis*) die meest in de wateren leeft, en de rosse, (*rana temporaria*) die meer de velden en akkers verkiest. Beide hebben den zelfden levensregel, zijn tweeslachtig, en onderscheiden zich maar enkelijk door hunne kleur, en misschien ook omdat de schreeuw van de groene harder en veelvoudiger is dan bij de rosse. Er is nog eene derde soort, die men veel zeldzamer tegenkomt en maar slechts in de hagen en in het kreupelhout: men heet ze hagenvorsch (*Hyla arborea*). Men is soms nog al genegen de rosse vorsch met de padde (*Bufo vulgaris*) te verwarren, doch het onderscheid is gemakkelijk te maken; want, het vel en de lichaamsvormen der padde zijn veel ruwer, en hare sprongen ook veel kleiner. Als er eenige redens bestaan om van deze laatste mistrouwig te zijn, voor het venijn dat ze op haar lichaam draagt, bestaat er niet eene jegens den vorsch, die een oprecht argeloos beestje is, dat niets anders doet dan goed.

Wijsgeerige zedespreuken.

Hartstochten zijn de winden, die ons levensschip voortstuwen; het verstand is de leidsman, die het stuurt. Liet schip zou stil liggen zonder wind en liep zonder stuurman op het strand.

***

Goede, vrome werken maken nooit een goeden, vromen man, maar een goed, vroom man maakt goede werken: de vruchten dragen den boom niet, maar de boomen dragen de vruchten.

***

Verstand is een kleinood, dat het edelste vonkelt, wanneer het in nederigheid is gevat.

***

Er bestaat geene grootere verscheidenheid van kunstig geweven patronen, dan in de sluiers, waarmede wij onze geheime wenschen en belangen weten te verbergen.

***

Hoe meer liefde tot God en den mensch, hoe minder eigenliefde; hoe sneller een planeet zich rond de zon beweegt, hoe langzamer zij om haar eigen as wentelt.

***

Wie een smeekende onbevredigd afwijst, diens huis wordt in zeven dagen niet door de engelen betreden.

Eindelijk weergevonden.
Naar het Hoogduitsch.
(*Slot.*)

XXV.

Vier jaren na de in het vorige hoofdstuk vermelde gebeurtenissen las men in de ‘Morning Post,’ het toonaangevende orgaan der Engelsche aristocratie, de volgende nieuwstijding: ‘Wij ontvingen heden uit een zeer vertrouwbare bron het volgende bericht over een te Parijs plaats gehad hebbend treurspel van het werkelijke leven, hetwelk daar veel opspraak heeft verwekt en ongetwijfeld nog veel grooter opzien zal baren in de aanzienlijke kringen der Engelsche handelswereld.

‘De door hare schoonheid en voornaamheid zelfs aan het hof gaarne geziene miss G.R., de dochter van een der rijkste Engelsche kooplieden, was sinds eenige jaren verloofd met den deelgenoot haars vaders, een jongen, rijken Perser, die om harentwille tot de Anglicaansche Kerk overgegaan was. Men zegt, dat ondanks de bijkans aan waanzin grenzende liefde van den Indiër, de jonge dame slechts weinig genegenheid voor hem gevoelde, ja, dat zij hem met beleedigende koelheid behandelde en haar ophanden echtverbintenis met den grootsten, dikwijls openlijk uitgesproken tegenzin te gemoet zag. De booze tongen der ontelbare mannelijke en vrouwelijke vijanden, die zij zich door hare schoonheid en haren hoogmoed op den hals gehaald had, fluisterden weldra van eene ongeoorloofde tusschen haar en een ritmeester der keizerlijke garde heerschende vertrouwelijkheid.

‘Zooals gewoonlijk kwam dit gerucht eerst ter kennis van den meest daarbij belanghebbenden persoon, nadat het reeds lang in al de café's besproken was geworden. Onverwachts verscheen de verloofde in Parijs. Een zeer hevig tooneel vond plaats in het Bosch van Boulogne. De ritmeester ontving ten aanschouwe van honderden getuigen eene bloedige beleediging van den woedenden Indiër; eene uitdading volgde, die terstond aangenomen werd. Eergisteren had het tweegevecht in het bosch van Vincennes plaats. De ritmeester bracht zijne tegenpartij eene doodelijke wonde toe, terwijl hem zelven de arm verbrijzeld werd. De bruidegom der schoone miss R. gaf na weinige uren den geest. De jonge dame had Parijs reeds verlaten, en zich, naar men zegt, naar Rome begeven, waarheen de ritmeester haar, zoodra de staat zijner verwonding zulks veroorlooft, denkt te volgen.’........................

In de gelagkamer van eene kleine, walgelijk naar brandewijn en bier riekende herberg in Goodmansfield, Whitechapel, te Londen, waren de gewone bezoekers, eene mengeling van gemeene spitsboeven, vreemde en inlandsche raadselachtige figuren, alsmede havelooze bedelaars van beroep en kunstmatige of veeleer voorgewende gebrekkelijken verzameld.

De tafels zijn uit ruwe planken opgetimmerd, evenals de banken, die de klanten tot zitplaatsen dienen. Het nuttige, het duurzame is hier niet aan het sierlijke opgeofferd.

‘Een paar ferme kerels, jongens,’ riep een klein manneke met een sluw gezicht en een vuilen frak en een ongemeen morsigen hoed, die hem schuins op een oor stond, met de vuist, waarin hij een dagblad hield, op de tafel slaande.

‘Wat is er toch gaande, Benjamin?’ schreeuwde een lid van het achtenswaardige gezelschap; ‘voor den duivel, van wien spreekt gij toch?’

‘Van Jungblut en Müntz,’ antwoordde Benjamin. ‘Gij weet, hoe de arme drommels na de schoon uitgedochte wisselzwendelarij, die, helaas! te vroeg ontdekt werd en allen dwong, Londen voor eenigen tijd ter wille van onze gezondheid te verlaten, ten gevolge eener slecht uitgevoerde brandstichting te Brighton zich een strop om den hals legden.’

‘Dat is oud en lang vergeten,’ merkte een ander aan.

‘Men had ze naar Van Diemensland gezonden om zich van de doorgestane vermoeienissen te herstellen en hier nu lees ik in de “Sidney Herald,” dat zij tengevolgê van aanhoudende verveling, in vereeniging met eenige gelijkgezinde edele zielen, besloten zonder van hunne beschermers afscheid te nemen, te vertrekken, uit vrees dat deze hen anders nog eenigen tijd zouden willen houden. Doch genen kregen de lucht van de zaak, loerden op hen, er ontstond een gevecht, en eenige gevangenopzichters en soldaten beten in het gras. Müntz en Jungblut hadden zich lofwaardig door hun grooten ijver onderscheiden en gelijk de vijanden dezer lammeren beweerden, verscheidene rechtvaardigen hoogst eigenhandig gedood.’

‘En wat was het einde van deze geschiedenis?’ riepen zijne toehoorders met levendige belangstelling uit.

‘Och!’ zeide Benjamin langzaam en op het dagblad wijzende, ‘die kerels in de warme landen zijn verduiveld kort van stof en verstaan geen gekscheeren; zij waren belachelijk genoeg de zaak zeer ernstig op te nemen en op zekeren schoonen dag hebben zij onze dierbare vrienden met de grootste gemoedelijkheid opgeknoopt. Die arme kerels!’ liet hij er grijnzend op volgen. ‘Doch troosten wij ons met de gedachte, dat hoogst waarschijnlijk, terwijl zij zich behaaglijk in den maneschijn schommelden, de kanguro's uit eerbied een potsierlijk dansje rondom hen uitgevoerd hebben.’

Een schaterend gelach volgde op deze woorden.

‘Doch laten wij ons zelve zorgvuldig voor eene nadere kennismaking met den hennippen das in acht nemen,’ besloot Benjamin waarschuwend, terwijl hij een krachtigen slok bier nam en eene lange pijp aanstak......................

‘Klaartje, Klaartje, grootvader heeft u geroepen, hij is in den hof,’ riep eene schoone jonge vrouw van omstreeks drie en twintig jaar, die voor een benedenraam van een der vele fraaie, door kleine Duitsche kooplieden bewoonde huizen in Islington zat, een allerliefst meisje van bijna drie jaren toe, dat in een hoek der kamer speelde. En terwijl zij dit zeide, zag zij door het raam verlangend de straat af.

Het kind gaf een kreet van blijdschap en liep op een ouden man toe, die juist de kamer binnentrad. Hij nam het meisje in de armen en zette zich met haar naast de jonge vrouw neder.

Plotseling vertoonde zich eene verheugde uitdrukking in hare donkere oogen. Zij stond op en verliet de kamer.

Een jonge man kwam op het tuinhek toe, opende het; stapte den net onderhouden voorhof door en liet den klopper klinken. De deur werd onmiddellijk geopend en de jonge vrouw werd er in zichtbaar.

IJlings had hij de deur gesloten en dan de jonge vrouw gekust. Daarop betraden beiden het vertrek, waar het kind, zich van grootvaders schoot latende glijden, op hem toeliep en hem met haar zilveren stemmetje: ‘goeden avond, papa!’ toeriep.

De jonkman drukte den heer Fernberg de hand en het kleine schepseltje omhoog heffende en voor zich uithoudende, beschouwde hij het met blijden trots. Nu zette hij het lachend weer neder.

‘Zij begint met den dag meer op u te gelijken, lieve Therèse,’ sprak hij, de jonge vrouw liefdevol aanziende.

‘Ik vind al zeer weinig, Hugo,’ schertste Therèse. ‘Zij heeft uw neus en uw mond.’

‘Dat is nog de vraag; ontegenzeggelijk heeft zij mijne oogen niet, want de uwe zijn even donker als de hare.’

‘Intusschen zijt gij hongerig en verlangt naar eten,’ merkte Therèse aan. ‘Gij ziet er vermoeid uit.’

‘Hebt gij het vandaag buitengewoon druk gehad?’ vroeg zijn schoonvader.

‘Ik had in alle gevallen veel te doen en het verheugt mij te kunnen zeggen, dat mijne zaken zich langzaam maar steeds meer uitbreiden.’

En de beide mannen verdiepten zich in een gesprek over handelsaangelegenheden.

Na het eten, terwijl zij in een gezellig gemeubleerde huiskamer zaten, deelde Hugo aan zijne vrouw en zijn schoonvader mede, dat hij twee brieven van goede vrienden had ontvangen.

‘Inzonderheid de eerste heeft mij veel genoegen gedaan,’ zeide hij, een met een poststempel van Beieren voorzienen brief uit zijn borstzak halende, ‘en gij kunt u ook op eene zeldzame verrassing voorbereiden.’

‘Van Schaffner?’ vroeg Therèse.

‘Ja, en ik zal er u een gedeelte van voorlezen.’

‘Wat betreft de door Burger voorgestelde volledige verandering der statuten van de Club der Verlichten,’ las Hugo, ‘moet ik die in alle opzichten goedkeuren. Een onderhoud, dat de vermelding zelfs van het schoone geslacht volstrekt uitsluit, moet mettertijd alle aantrekkelijkheid verliezen; evenmin kon de uitsluiting van alle gehuwde mannen op den duur onmogelijk volgehouden worden.’

‘Aha! mijnheer de vrijgezel en vrouwenhater! welk eene bekentenis!’ lachte Therèse.

‘Wacht even en gij zult nog iets anders hooren,’ sprak Hugo vroolijk, en hij ging met lezen voort: ‘Want oprecht gesproken, Hugo, mijn beste jongen, men wordt de gedwongen eenzaamheid en het geeuwen mettertijd moede en verlangt ten slotte naar een eigen huishouding; doch hoe is het mogelijk, een wezenlijke huishouding zonder vrouw te bezitten? Daarbij hebt gij mij zooveel van uw huiselijk geluk gesproken, dat ik sinds jaren niet weinig lust gevoelde uw voorbeeld te volgen.

‘Het zal u dus weinig bevreemden, als ik u bij uw aangekondigd bezoek, waarop ik overigens bepaald reken, eene zekere dame zal voorstellen, die gij u nog herinneren zult en die tegenwoordig met genoegen den naam van ‘Schaffner’ draagt. Ik was reeds dikwijls voornemens u zulks mede te deelen, doch, verwonderlijk genoeg! is mij dit steeds ontgaan. Sinds twee jaar ben ik zeer gelukkig gehuwd en daar wij nu eenmaal op dat onderwerp zijn, wil ik u in het oor fluisteren, dat er een erfgenaam van den naam Schaffner bestaat, die reeds een ferme kleine kerel is en er alleraardigst uitziet.

‘Waarlijk! dat is allergrappigst!’ riep Hugo lachende uit, terwijl hij den brief samenvouwde.

NA DE KIEZING.
Per dépêche. 4 ure.
Groote triomf! Onze vrienden winnen te V.... met 200 stemmen meerderheid.
Jandorie! dat gaat me.
Laatste dépêche. 4 ure.
Alles is verloren. Onze tegenstrevers zegepralen met eenige gekochte stemmen.
Ei! hoe spijtig.

'En gij, mannen, ziet wel, hoe hulpeloos gij zonder ons zijt,' merkte Therèse met een schalkschen lach aan. 'Maar van wien is de andere brief?'

'Van Edwin, die ons uitnoodigt aanstaanden Zondag naar Brighton te komen,' antwoordde Hugo, onwillekeurig ernstig wordende.

'En zullen wij gaan?' vroeg Therèse.

‘Wel zeker, kind, als gij het goedvindt,’ antwoordde Hugo.

Zij hielden woord. En toen zij den volgenden Zondag Mr. en mistress Hawkins, die Therèse zeer lief gekregen hadden, bezochten, vernamen zij, dat Edwin voor een uur naar het kerkhof gegaan was, om Klara's graf met frissche kransen te beleggen.

‘Zij was hem zeer dierbaar,’ zeide mistress Hawkins bekommerd, ‘en hoewel hij zeer ieverig studeert en slechts zelden haar naam noemt, kan men het hem toch aanzien hoe diep hij in het geheim haar verlies betreurt.’

‘Men moet alles van den tijd hopen, die le smarten lenigt.’

a_l Kommervolle gedachten vervulde het jonge paar, terwijl het zich naar het kerkhof begaf. Toen zij nu, om Klara's graf te bereiken, de zorgvuldig onderhouden dreven volgden, ontmoetten zij Edwin.

‘Ik ben zoo even daar geweest,’ zeide hij, hun de hand reikende, ‘komt en ziet wat ik gedaan heb.’

Hij voerde hen naar de hun zoo welbekende plek, waar naast het graf van Bachmann dat van het blinde meisje was.

Hugo had boven de groeve zijns vaders een schoon gedenkteeken laten plaatsen, en plan gehad een dergelijk aan de nagedachtenis van Klara te wijden. Doch Edwin had daar niets van willen hooren.

‘Niemand, zelfs haar broeder niet,’ zeide hij, ‘mocht hem de voldoening ontrooven, haar na haren dood zijne liefde te kunnen bewijzen.’

En een prachtig gedenkteeken uit wit marmer prijkte boven haar graf dat met treurwilgen en bloemen beplant was. Heden, haar sterfdag, was het met kransen bedekt, waarbij Hugo en Therèse de hunne voegden.

De zon scheen op de bloemen en graven, als wilde zij de treurenden er aan herinneren, dat niets op aarde door God verlaten is.

Tranen schemerden in de oogen der jonge vrouw, toen zij aan het onschuldige zachtzinnige wezen dacht dat de rust, die haar op aarde ontzegd was, onder de koele graszoden gevonden had.

‘God is zeer genadig jegens ons geweest,’ sprak zij, deelnemend naar Edwin ziende, die, in zichzelven gekeerd, voor hen uitging, terwijl zij het kerkhof verlieten. ‘Hem hebben wij na al onze beproevingen het geluk te danken, dat wij thans met elkander smaken, terwijl anderen vreugdeloos hun leven moeten voortslepen.’

[Nummer 23]

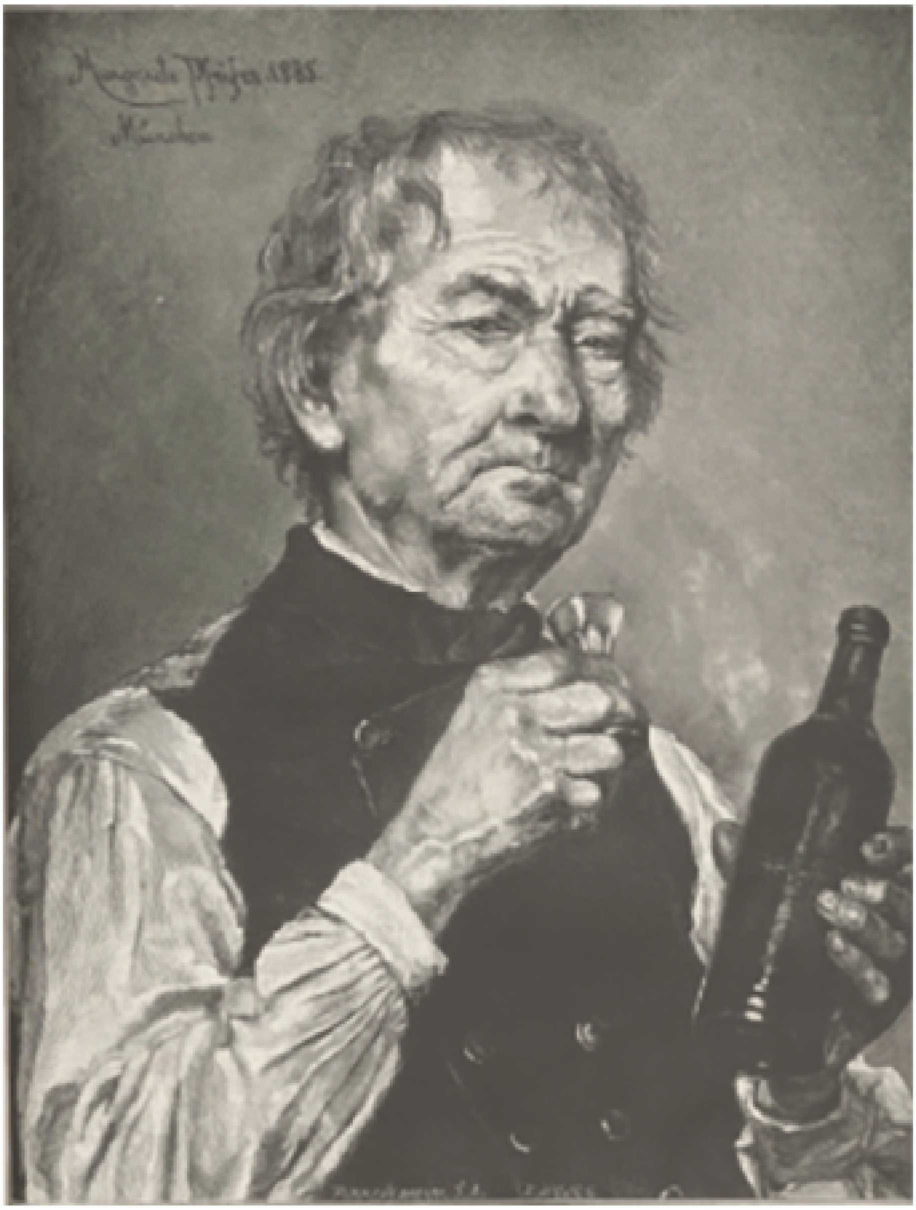

EEN SLOKJE BITTER, NAAR E. DE ROLLI.

Een slokje bitter.

‘Een schat is mijn, slechts één op aarde,
En 'k wensch niet meer, 'k ben rijk genoeg.
Zoo 'k hem niet gansch mijn liefde droeg,
Een dwaashoofd ware ik, een ontaarde.

‘Kom, fleschje lief, gij zijt die schat,
Gij zijt mijn vreugd, mijn troost in 't leven;

Gij zijt alleen mij trouw gebleven
Van al, wat 'k ooit heb liefgehad.

‘Kom, fleschje, 'k wil uw zoetheid smaken.
Kom, laaf mij met uw krachtig vocht,
Opdat zijn gloed, die wondren wrocht,
Mij 't hart verwarme bij 't ontwaken.

‘Kom, stort mij frissche kracht in 't bloed,
Schenk veerkracht mijnen ledematen.
Laat andren u verachten, haten,
Mij smaakt een slokje bitter zoet!

‘Ja, 't schijnt mij daaglijks frisscher, zoeter.
Geen koningsdrank kan beter zijn!
Laat rijken dweepen met hun wijn:
Uw nat is wijn voor d'armen wroeter!

‘Gij zijt een ster, die in den nacht
Zijns levens, hemelsch licht doet dalen;
Een zon, hem koestrend met uw' stralen;
Een balsem, die zijn leed verzacht!

‘Gij zijt een bloem, wier milde geuren
Geen guur getij hem rooven kan;
Een engel zijt gij d' armen man,
Wiens moed uw lonk weet op te beuren!

‘Schoon 'k oud zij, arm en moegezwoegd,
Schoon 'k eenzaam door de wereld zwerve,
Blijft gij mij trouw slechts tot ik sterve,
En 'k leef gelukkig, vergenoegd!’

D.R.

Het Meisje met de Gouden Haren. Eene kersvertelling door Julius van der Voort.

Het was Kersavond.

De Winter had zich in zijn hermelijnen feestkleed uitgedost, de zilveren maan wierp haren tooverglans over het onmetelijke donzen sneeuwgewaad en duizenden sterren fonkelden hel in het lichtgeblauwde hemelgewelf.

Zoo vierde de natuur in al hare winterpracht het geboortefeest van den Zoon haars Scheppers.

Maar ook de menschen bereidden zich om het vreugdige en plechtige Hooggetij waardig te gedenken.

In de kronkelende straten van het oude en schilderachtige stadje Wilgenheim bewogen zich talrijke wandelaars, die zich voor het feest gingen bevoorraden of reeds met kersboompjes, geschenken en lekkernijen beladen, huiswaarts keerden. Op aller aangezichten blonk ingetogene vergenoegdheid en met tuchtigen, veerkrachtigen tred stapten zelfs ouden van dagen over het schitterende, blanke sneeuwtapeet, dat door de jubelende jeugd met sleden doorploegd of hier en daar in zwierende vaart tot weerkaatsende ijsbanen gepolijst werd. Stroomen van licht golfden door de vensters naar buiten en vermengden hunne roodgele klaarte met den zilver witten schijn der nachtelijke hemellamp.

Alles had een druk, opgetogen en phantastisch aanzien in het middeleeuwsche steedje; doch naarmate de slagen vermeerderden, die elk uur uit den toren van het eerwaardige kerkgebouw weerklonken, verminderden ook van lieverlede de voorbijgangers in de straten, werden de lichten der winkels uitgedoofd en kreeg het plekje uitwendig een rustig en droomerig voorkomen.

Leven en beweging had zich thans rond den huishoudelijken haard teruggetrokken, waar het Kersmaal opgedischt werd. En was het den gegoeden gegund heerlijk feest te houden, ook de geringeren schaarden zich dien avond met opgeruimdheid rond den soberen disch. Alleen de allerbehoeftigsten van het steedje zochten in den slaap het ongenoegen te vergeten van geen Kersmaal te kunnen aanrechten. Wie op dit uur wakende bleef in Wilgenheim zonder de feesttafel te dekken was erger dan arm: hij was boos of zwaar beproefd.

In een ruim en ouderwetsch bovenvertrek bevond zich een gezin, dat door geen enkelen blijk vermoeden liet dat het de schier algemeene heuglijke viering bijtreden zou. De echtgenoot, een man nog in den vollen levensbloei, zat in gebogene houding bij den haard, waarin weifelende vlammen een luttel kolen verteerden, en blikte weemoedig op zijne jonge vrouw, die aan de tafel bij een lampken eenig naaiwerk voltooide.

Geen woord werd tusschen beiden gewisseld en de stilte in de kamer werd slechts onderbroken door het onverpoosde geprik der naald en door de diepe ademhaling van een lief meisje, dat in eene wieg naast de bedstede te slapen lag.

‘Hebt gij nog lang werk, Mina?’ vroeg eindelijk de man.

‘Binnen een tiental minuten is alles klaar, Ernst,’ antwoordde de vrouw, even van hare taak opkijkende.

‘Goddank,’ vervolgde haar echtgenoot, ‘want de laatste kolen zijn opgebrand en met van koude verstevene vingers is het niet geraden fijn naaiwerk te voltrekken.’

‘Ik heb geene koude, Ernst,’ wedervoer Mina en zag haren man nogmaals met hare trouwhartige oogen vriendelijk aan.

‘Ja, gij, vrouwen, zijt louter zelfsopoffering; de liefde tot echtgenoot en kind schenkt u zelfs zooveel macht over uw lichaam, dat gij om hen niet te bedroeven, den honger en de koude van u weren kunt.’

Ernst eindigde die woorden met onvaste stem, er blonk iets vochtigs in zijne oogen en om aan zijne aandoening lucht te geven stond hij op, ging tot zijne vrouw, nam haar hoofd vast en drukte een innigen kus op haar aanminnig gezichtje.

Zij legde het naaiwerk in den schoot en nam de beide handen heurs echtgenoots in de hare.

‘Wees toch zoo ter neergedrukt niet, Ernst,’ sprak zij bemoedigend, ‘en bied als man het hoofd aan de eerste beproeving van ontbering, die ons sinds onzen echt bezoeken komt. Gedenk daarenboven dat gij niet de eenige zijt, wien het lot getroffen heeft: bij de opschorsing van uw dagblad werden al de drukkersgezellen, uwe genooten, afgedankt en meest allen zijn thans nog, zooals gij weet, zonder bezigheid, want in uw vak is het niet zoo gemakkelijk als in een anderen stiel aan werk te geraken, vooral niet wanneer, gelijk thans het geval is, zoovelen in eens hunne betrekking verloren hebben...’

‘Dit is het juist wat mij het pijnlijkst kwelt,’ onderbrak de man. ‘Reeds twee maanden ben ik zonder verdiensten en trots al mijn pogen doet zich nog niet het minste vooruitzicht op dat er beternis in dezen hachelijken toestand komen zal. Wat moet er van ons geworden? Al wat wij maar eenigszins konden ontberen is reeds te gelde gemaakt. Er blijft ons niets meer over om te verkoopen en de vrucht van uwen arbeid, hoe moedig en ononderbroken gij, arme en bewonderenswaardige vrouw, dien ook voortzet, is niet toereikend om in onze behoefte te voorzien.’

‘Wij hebben ons zeker vele opofferingen moeten getroosten, Ernst, en meer dan gij vermoeden kunt, heeft het mij in het gemoed gegrepen toen gij u van uw uurwerk en gouden kleinoodiën, van uwen geringen, dierbaren boekenschat, van uwe zondagskleêren zelfs hebt moeten ontmaken om het onmisbaarste voedsel te kunnen koopen. Maar. Goddank, wij hebben tot nog toe geenen honger behoeven te lijden, en al begint de toekomst zich dan ook eenigszins zwarter te vertoonen, daarom toch niet gewanhoopt, want God verlaat de zijnen niet.’

De vrouw was bij dit vrome gezegde opgestaan, had haren arm om den hals haars echtgenoots gelegd en zag hem nu liefdevol en opbeurend in de oogen. Met onuitsprekelijke teederheid liet hij zijn blik op haar rusten en zegde:

‘Ik had mij nooit voorgesteld dat in een vrouwenhart zooveel edele moed kon verborgen liggen. Wij, sterke mannen, kunnen niet lijden en de smart van hen, die ons dierbaar zijn, aanzien, zonder in bitter klagen uit te varen; gij, zwakken, lijdt in uwe teedere natuur en door den rijkeren liefdeschat uws gemoeds dubbel wee en gij kunt nog de jammerklacht door de troostrede vervangen. Sinds dezen middag hebt gij niets meer geëten, Mina; er is geen kruimel brood, geen vuur, geen enkel muntstuk om er aan te schaften meer voorhanden, en toch hoopt gij.’

‘Maar heb ik dan mijn naaiwerk niet, dat zoo aanstonds voltooid is, en waarvoor ik morgenvroeg geld trekken zal?’

‘En hoeveel bedraagt het karig loon van dien onverpoosden arbeid eens ganschen dags?’

‘Toch genoeg om morgen van te leven.’

‘Morgen.... En dan?.... Gij zwijgt.... Na morgen zult gij.... zal ons kind geheel ten prooi zijn aan de ontbering.... O! d....’

Er lag iets als eene vermaledijding op zijne lippen Het fijngevoelig, vrouwelijk instinkt waarschuwde haar zulks en zacht legde zij de vingers op zijnen mond, zag hem ernstig aan en zegde:

‘Bezondig u niet door toornige woorden in dezen heiligen nacht, dit zou onheil verwekken. Hedennacht stierf uwe zalige moeder, hedennacht werd het goddelijke Kindje geboren, wiens beeldje ten schuts bij het wiegje van onze Machteld hangt. Gij zijt een rechtschapen en edelaardig man, Ernst, en toch zou uwe Mina willen, dat tusschen al de deugden, waaraan uwe ziel zoo rijk en waarover zij zoo trotsch is, zich een onwankelbaarder betrouwen op Hierboven bevond. Ongetwijfeld put ik mijne kracht in mijne genegenheid tot u en tot ons kind, maar de kalme berusting in onzen tegenspoed en de hoop op lotsverbetering, die gij zoozeer schijnt te bewonderen, zoek ik Hooger.’

De innemende eenvoud, waarmede de jonge vrouw deze woorden sprak, vergrootte nog hunne waarde voor haren echtgenoot, die haar met sprakelooze opgetogenheid aanschouwde.

‘Ik vrees niet,’ ging Mina voort, ‘dat ons dochtertje gebrek hebben zal aan het dagelijksch brood, dat zij alle avonden op hare knietjes met reine lippekens den Hemel afvraagt. De verzuchtingen der onschuld blijven nooit onverhoord en zoo gij daaraan twijfelt, wankelmoedige, dan weet gij toch dat een kind nooit honger lijden kan, zoolang zijne moeder daar is.’

Ook haar schokte thans eene lichte ontroering de leden, maar zij bedwong die fluks en zeide haastig:

‘Maar het is tijd, dat ik mijn werk afmake. Wij moeten morgen vroeg op om ter dageraadmis te gaan. Begeef u maar te bed, Ernst, binnen weinige stonden kom ik ook te ruste.’

Mina was reeds weder aan den arbeid, doch haar echtgenoot, in plaats van den raad zijner gade te volgen, zette zich dicht bij haar op zijnen stoel neder, en de uitgezochtste woorden hadden niet welsprekender zijne gevoelens kunnen vertolken dan de blik vol teederheid, waarmede hij haar daar zwijgend bleef aanzien.

En wederom werd het zoo stil in de kamer, dat niets het oor trof dan het geprik der naald en de diepe ademhaling der slapende Machteld.

Daar werd de klink der deur opgelicht; beiden wendden te gelijker tijd verrast het hoofd om; de deur werd langzaam opengestooten en eene rijzige, rijkgekleede dame stond op haren drempel.

Man en vrouw hadden zich opgericht en tuurden met bevreemding naar de binnentredende, wier trekken zij in de schaduw niet onderscheiden konden.

‘Mevrouw,’ begon de man des huizes met eerbiedige beleefdheid; maar eene deemoedige, smeekende stemme antwoordde hem:

‘Ik ben het, Ernst.’

Als had eene ruwe hand hem de borst aangeraakt, trad de jonge man achteruit.

‘Gij hier!’ riep hij met gramstorige verwondering. ‘Wat komt gij hier doen?’

‘Ik heb vernomen in welken nood gij u bevindt en ik kom u hulp brengen.’

Onder deze met beschroomde stem uitgebrachte woorden, was de vreemde schoorvoetend in het licht getreden en liet thans ten volle waarnemen, welke zonderlinge tegenstrijdigheid er bestond tusschen haren nederigen toon en de prachtige kleedij, welke hare jeugdige en zeldzame schoonheid zoo heerlijk uitkomen deed.

‘Welke hulp?’ vroeg Ernst schamper.

‘Gij zoudt mij genoegen doen,’ werd hem schier biddend geantwoord, ‘indien gij van mij eenig geld aanvaarden wildet om in uw levensonderhoud te voorzien, zoolang het u niet gegund is te arbeiden.’

Het rood der gramschap of der schaamte steeg den man naar het aangezicht. Hij kruiste de armen, stelde zich dicht voor de schoone dame, daarbij echter zichtbaar mijdende haar aan te raken, en zag haar vlak in de oogen.

‘Hebt gij in ernst gemeend dat ik in staat wezen zou mij zoover te verlagen?’ vroeg hij met bevende stem.

‘Maar uwe vrouw, uw kind lijdt gebrek, Ernst,’ sprak zij ditmaal met heftigheid. ‘Lieden uit den huize hier hebben mij onderricht, hoe zij u tot zelfs de kleederen, die gij noodig hadt om u tegen de koude te beschutten, hebben zien verkoopen om u een ontoereikend voedsel te kunnen aanschaffen. Uw nood is dus zoo dringend, dat hij alle

bedenkingen over de hand die u ter redding toegereikt wordt, tot zwijgen brengen moet.'

'Ik weet dat uwe zedeleer zeer rekkelijk is, mevrouw de gravin,' beet Ernst haar toe, een spottenden nadruk, die haar deed verkrimpen, op deze betiteling leggende, 'tot mijne schande weet ik zulks zoo goed, als het u bekend is, hoezeer ik mij thans door uw verachtelijk aanbod beleedigd achten zou, indien het niet van zoo laag kwam, dat het zelfs mijne volslagene maar eerlijke armoede niet bereiken kan.'

'Wees niet zoo wreed, Ernst, van zelfs het goede gevoel in mij te wraken,' smeekte de vernederde vrouw. 'En welke billijke redens gij ook hebben moogt om mij met uwe verwijtingen te overladen, schors thans den toorn, ouder welken ik mij een andermaal buigen zal, om met mij slechts aan de hulp te denken die uw bedroevende toestand zonder verwijl vordert.'

'Maar met welk recht komt gij hier eene hulp opdringen, die men weigert te aanvaarden?'

'Is er dan voor mij in u niets meer overgebleven van uwe zuster Machteld, die gij eens zoo innig liefhadt?' vroeg zij met indringende stem.

'Niets,' klonk het koele antwoord. 'Van het oogenblik dat gij uwe moeder, dat gij mij, uwen broeder, verlaten hebt om den man te volgen, die uwe schande met zijn goud betaalde, hebt gij vrijwillig den voetzuil verbrijzeld, waarop gij in ons hart troondet en in zijne plaats slechts puinen gelaten: vernedering en schaamte over de onteering van een familienaam, tot dan toe met trots gedragen, omdat geene enkele smet ooit op hem gekleefd had. In dit huis hebt gij niets meer te maken, gij hebt het vrijwillig verlaten, om het stille geluk en de liefde, welke gij er genoot, tegen weelde en schande te gaan ruilen; het zal nooit zijne deur meer voor u openen, want onder zijn dak kan wel, zooals gij ziet, de nijpendste armoede, maar nooit de oneer beschutting vinden. Vertrek thans; gij liet ons sedert twee jaren, sinds uwe vlucht, ongemoeid en onbekend met uw lot; ik ben volstrekt niet nieuwsgierig te vernemen in welke hemelstreken gij met uwen graat rondgedoold hebt of wat u wedervaren is, en het is mij onverschillig of hij nog uwe diensten betaalt of die opgezegd heeft. Wat er ook gebeurd zij of nog geschiede, alleen dit moet gij begrijpen: dat Wilgenheim de laatste stad en dit huis de laatste woning wezen moet waar gij u nog vertoonen moogt.'

Dieper en dieper was Machteld het hoofd op de borst gezakt bij deze verpletterende woorden, door haren broeder met eene klem geuit, die hen onverbiddelijk maakte. Ook vond de rampzalige de kracht niet tot spreken; maar Mina, die tot dan toe door een gevoelen van eerbaarheid en uit ontzag voor haren man vreemd aan de woordenwisseling gebleven was, hoe luide de meewarigheid met de schuldige zuster zich ook in haar binnenste had laten hooren, dacht zich thans verplicht tusschen beiden te komen.

'Niet alzoo, Ernst,' zegde zij met hare zoete stem. 'In uwe trotsche strengheid vergeet gij den last, dien uwe stervende moeder u opgedragen heeft.'

'Zij stierf op dezen dag, in dit uur, niet waar?' nokte Machteld.

'En op de plaats, waar gij u thans bevindt,' vervolgde Ernst.

Huiverend week de misdadige dochter ter zijde.

'Op dezelfde plaats,' ging de gestrenge man voort, 'waar zij u den avond van den nacht uwer ontvluchting nog haren zegen gaf.'

Een gesmoorde kreet ratelde in Machtelds keel, en ditmaal deinsde zij tot in den hoek der kamer.

'Ernst,' vermaande Mina andermaal, 'gij beloofdet plechtig aan uwe ontslapende moeder dat gij uwe berouwhebbende zuster met een vergevend harte ontvangen zoudt.'

'En heilig hoop ik eens mijn woord te mogen gestand doen,' wedervoer haar echtgenoot. 'Maar hetgeen ik nopens de boetvaardige zondares beloofde, verbindt mij niet jegens de vrouw, wier bont en fluweel hier onze fatsoenlijke armoede beleedigen komt, jegens haar, welke onbeschaamd en als brallend op hare oneer zich hier in eene prachtkleedij vertoonen durft, verlagender dan de livrei van den laagsten der lakeiën.'

En verachtend stiet Ernst even met den voet tegen den rand van den pelsmantel zijner zuster, die dichter nog tegen den muur aangedrongen was en haar aangezicht in beide handen verborgen had.

'Uwe bitterheid stort wanhoop, geene opbeuring in hare ziel,' bemerkte Mina, en tot de rampzalige gaande legde zij zacht de hand op dezes arm en noemde met zoete stem haren naam.

Verrast zag de aangesprokene op en een dankbare blik straalde uit hare schoone oogen.

'Machteld,' herhaalde Mina, 'uwe moeder heeft tot haren laatsten stond gehoopt dat gij eens rouwmoedig in de ouderlijke woning terugkeeren zoudt. Zij had het eenvoudige, zwarte kleed bewaard, dat gij vóór uw vertrek te huis droegt. Hoe dikwijls heb ik het haar zien kussen en met hare tranen bevochtigen, wijl zij snikte: "Mijne Machteld zal wederkeeren, haar hart is niet verdorven, zij dwaalt slechts." Trouw hebben ook wij, op haar verzoek, na haar afsterven dit kleed bewaard.'

'O, ik dank u,' nokte Machteld.

'Zie, hier is het; het wacht u,' vervolgde Mina, eene kas openende, waarin zich niets dan het bedoelde voorwerp meer bevond, en met een stillen, bitteren glimlach voegde zij erbij: 'Gij ziet dat wij uit nood al onze eigene kleederen hebben moeten verkoopen. Het uwe echter was ons eigendom niet; het was een nagelaten en door de smart uwer moeder geheiligd pand en nooit zullen wij het in andere dan in uwe handen overgeven.'

'O, wat voel ik mij verachtelijk en laag tegenover u,' borst Machteld los. 'Mat heb ik gedaan!... Maar kon ik anders?... Denkt gij, dat ik niet gestreden heb tegen den hartstocht, die mij ten verderf heeft gevoerd, dat ik niet geleden heb onder het vreeselijk schuldbesef van aan dien man alles, tot zelfs mijne zielezaligheid, ten offer te hebben gebracht; maar ik had hem lief met een drift, die aan waanzin grensde; niet voor zijn naam, niet voor zijn fortuin, voor hem zelf en voor hem alleen werd ik misdadig. Nog kan ik mij niet van hem losscheuren, want, o barmhartige God, nog altoos bemin ik hem.'

Thans vertoonde zich Machteld geheel in haar waar karakter: als een meisje vol wilde hartstochtelijkheid, die zoomin ten halve beminnen als niet met alle zielekracht haten kon en wier onstuimige natuur zich geheel vastklonk aan het wezen, waarop de verhitte verbeelding al den glans harer fantazij had uitgestort. Met hijgenden boezem stapte zij woest heen en weder door het vertrek, zenuwachtig rillende door gansch haar lichaam.

'Maar waarom zijt gij dan eigenlijk in Wilgenheim weergekeerd? Is het dan enkel het verlangen om ons bij te staan dat u herwaarts gevoerd heeft?' vroeg Mina na eene pooze.

‘Neen,’ antwoordde de rustelooze vrouw, ‘ik vernam eerst na mijne aankomst, dat het ongeluk u had bezocht. Ik ben hier gekomen omdat een geheimzinnige, een onbestemde maar machtige aandrang mij op den eersten verjaardag van het afsterven mijner moeder naar de plaats dreef, waar hare ziel voor een beter vaderland scheidde. Ik heb eerst onlangs door vreemden haren dood vernomen, want al hadt gij mij zulks ook nog waardig gekeurd, was het u toch onmogelijk mij van moeders ziekte en overlijden te onderrichten, daar mijn verblijf u onbekend was. Den Hemel alleen is het bewust of het al dan niet beter geweest is dat ik niet aan hare sterfsponde geknield lag. Alleen dit weet ik, dat haar dood mij het hart vermorzeld heeft en dat, sinds ik dien vernam, mijne ziel onophoudelijk door de verschrikkelijke vraag gemarteld wordt in hoever het hartzeer om mijn wangedrag schuld had in het sterven mijner moeder.’

‘Zij heeft veel om uwentwil geleden, maar haar dood was het gevolg niet van dit verdriet,’ zeide Mina.

‘Goddank! dan kan ik nog hopen,’ riep Machteld uit, en op zachteren, smeekenden toon ging zij na een oogenblik van stilzwijgen voort: ‘Verleen mij thans nog eene gunst vooraleer ik vertrekke.

‘Laat mij uw dochtertje, mijn doopkind, omhelzen.’

‘Neen,’ sprak Ernst, thans weder even koel, maar echter minder hard het woord hervattende, ‘laat der kleine haren gerusten en gelukkigen slaap ongestoord genieten. Indien gij haar moest wekken, zou zij wellicht om eten vragen en wij kunnen er haar voor het oogenblik geen geven.’

‘En toch weigert gij mijne hulp?’ vroeg Machteld smartelijk aangedaan.

‘Indien gij iets op u droegt, dat u toebehoorde, zou ik het misschien, in dank aanvaarden,’ wedervoer haar broeder met terugkeerende bitterheid.

‘Laat uwe zuster bij al het pijnlijke, dat haar hier dezen nacht rechtmatig heeft getroffen, ook een enkelen weldadigen indruk medenemen: de hand, die slaat, moet ook kunnen zalven. Kom, Machteld,’ sprak Mina, deze tot bij het meisje voerende, ‘omhels het kind. Het zal u tot heil zijn.’

In plaats echter van zich dadelijk over de kleine slaapster heen te buigen, bleef Machteld haar met gevouwen handen beweegloos aanstaren. Het aanschouwen van dit bevallige schepseltje met zijne fijnberoosde wangen en welige blonde krulharen, dat met zijne mollige armpjes over de borst gekruist daar als het toonbeeld der reinste onschuld ten toon lag, herinnerde haar levendig aan den tijd van gemoedsreinheid en zielevrede, die ook eens als kind haar deel, als maagd heur geluk en trots geweekt was, en wiens onherroepelijk heenzijn zij op dit oogenblik met verdubbelde wroeging gevoelde. Dan, deze ontroering plots bekampende, boog zij zich langzaam als met eene soort van eerbied over de kleine en drukte een vurigen kus op de blozende wang. In zijnen slaap gestoord door deze aanraking, bewoog het kind zich, woelde even op zijne armoedige maar zindelijke legerstede en opende eindelijk een paar donkere, schitterende oogen, die zich met verwondering op de vreemde dame vestigden. Een schoon gelaat, verhelderd door eenen blik vol liefde en teederheid, mist nooit zijne aantrekkingskracht op het kinderlijk gemoed. De kleine Machteld glimlachte dan ook weldra de rijke mevrouw tegen, richtte zich op en stak hare handjes verlangend naar haar uit. Met een gesmoorden vreugdekreet snelde de geroepene toe, drukte het kind in hare armen en omhelsde het met vervoering. Zij raakte daarbij echter de kleine met den breeden rand van haren rijkopgetooiden, fluweelen hoed onzacht tegen het voorhoofd en met een bitter lippeken trok het kind zich terug. Maar Machteld bracht snel de handen aan hel hoofd en in haren drift om het voorwerp te verwijderen,

dat het lieve meisje van haar deed terugschrikken, rukte zij den hoed slechts ten halve losgemaakt van het hoofd en deed door die geweldige beweging de opgebondene haren op hare schouders nedervallen. Als een glinsterende stroom ontrolde zich op het zwarte bont van haren mantel een schat van goudblonde, gestruivelde haren, wier weergalooze schoonheid tot nu toe onder hoed en sluier verborgen gebleven was.

Achteloos schudde en streek Machteld den gouden haartooi achteruit, drukte dan opnieuw de kleine aan den boezem en zoende haar herhaalde malen hartstochtelijk. Toen ook het kind haar vriendelijk de wangen begon te streelen, welden overvloedige tranen in hare oogen op en het meisje zacht nederleggende, zakte zij op de knieën en legde haar hoofd snikkend op den rand der wieg. Zoo vertoonde

DE OPDRACHT IN DEN TEMPEL, NAAR REMBRANDT.

zij eene sprekende, levende afbeelding der boetende Maria Magdalena.

'Het kind zal haar tot heil zijn, Ernst,' herhaalde Mina fluisterend.

KERSTMORGEN, NAAR R. PUTTNER.

Maar eer nog de toegesprokene iets had kunnen antwoorden, stond Machteld reeds weder gejaagd op en begon met drift en zonderzorg heure haren op te binden.

'Ik hoop, Mina,' zegde zij met gebroken stem, 'dat uw dochtertje harer meter nooit gelijken zal.'

'Dit was de laatste wensch, dien uw

met haren zegen over het hoofdje van haar kleinkind uitsprak,' merkte Ernst aan.

Zenuwachtiger en woester nog verrichtten Machtelds handen hunne taak.

'Uw beider wensch is echter alleen in zedelijken zin opgevat,' vervolgde haar broeder, 'maar ik volledig hem door de hoop uit te drukken, dat ons kind u nooit naar het lichaam gelijken moge; want uw schoon gelaat en vooral die prachtige, gouden haren brachten het verderf over u en over ons huis.'

Een oogenblik zag Machteld haren broeder met eenen zonderlingen blik aan, toen greep zij naar haren hoed, zette dien haastig op, trok haren mantel dicht en verliet met een kort gesmoord vaarwel de kamer. Een stond later viel de huisdeur achter haar toe en bevond zij zich, zooals op het uur harer ontvluchting, alleen in het holle van den nacht in de eenzame straat. Het was zomer toen zij zich heimelijk aan de hoede haars broeders onttrok en de liefde harer moeder versmaadde om zich onder den steun eens vreemden in de begoochelingen van een zinnenzwijmel te gaan werpen. Het groene loover der hoop sierde toen het geboomte, de vogels kweelden hun streelend liefdelied, de stille, zwoele nacht fluisterde de bevrediging toe der onstuimigste hartsverlangens. De wereld, buiten haren nederigen en eentonigen huiskring, scheen haar toen als een tooverpaleis, dat zijne dreven vol onbekend genot voor haar ontsluiten ging. Thans was alles koud en doodsch om haar heen: de kille sneeuw had het bloeiende groen vervangen, slechts hier en daar klonk nog een enkel flauw noodgepiep in het geboomte en de geheimnisvolle stem van den nacht drong verwijtend en dreigend door tot in haar binnenste. Tot in het verste verschiet der wijde wereld kwamen slechts tafereelen vol treurnis en akeligheid voor haren geest opdoemen.

Niet meer als eene levenslustige hinde, wie men de deur harer kooi ontsluit, sprong thans Machteld met lichten, veerkrachtigen tred voorwaarts; met den koortsigen, zwaren stap van het ploegende paard, zwoegde zij door den sneeuw, met opzet de gebaande wegen vermijdende om door den moeilijken gang over de dikke sneeuwlagen hare gespannen zenuwen afleiding te geven. Doelloos strompelde zij voort; de weg, dien zij volgde, leidde niet tot het gasthof, waar zij afgestapt was; ondanks haren opgewonden toestand, wist zij zulks zeer goed, en toch veranderde zij niet van richting. Waar ging zij heen? Het was haar onbekend en onverschillig. Alleen dit scheen zij duidelijk te weten: zij mocht niet naar hare tijdelijke verblijfplaats terug; er moest nog iets volgen. Wat dan? Zij was er volstrekt onkundig van en toch gevoelde zij het zoo duidelijk als zij de gebiedende stem in zich gehoord had, die haar naar Wilgenheim had teruggedreven. Gejaagd onder den druk harer woelige gedachten, spoedde Machteld zich steeds voort, zonder acht te geven op de lieden, die zich reeds hier en daar naar den Kersmis-dienst begonnen te begeven en die de schier vluchtende gedaante met bevreemding natuurden. Uit sommige huizen, waar men nog rond den kersdisch geschaard was, klonken vroolijke en luidruchtige stemmen, waartusschen zich bijwijlen jubelende kinderkreten hooren lieten. Schuw week Machteld dan ter zijde en ijlde haastiger nog vooruit.

Zonder er zelve van bewust te zijn, stond zij eindelijk aan de grens van het steedje. Vóór haar strekte zich de wijde, verlatene vlakte uit. Als om hare bezinning terug te roepen, streek de rampzalige met eene bevende hand over haar voorhoofd en vroeg zich af wat zij hier doen kwam. De plotseling terugkomende herinnering deed haar ontzet achteruit deinzen: naast haar lag het kerkhof, waar hare moeder begraven was. Gehoorzamende aan eene eerste onwillekeurige beweging, wendde Machteld zich

om en wilde terugsnellen; maar dan rees de vraag bij haar op of het wel toeval, geene beschikking was, die hare dwalende stappen hierheen geleid had en of de geheimzinnige zucht, die haar naar dat onbekende iets haken deed, niet hier door een gebed op het graf harer moeder bevrediging vinden zou. Schoorvoetend en huiverend trad de schuldige dochter tot de getraliede deur van den doodenakker. Als een enkele reusachtige, marmeren zerk spreidde zich het dikke, blanke sneeuwkleed over al de graven uit, slechts op luttel plaatsen doorgang verleenende aan de onaanzienlijke zerken en kruisen, wier zwarte schaduwen op den door de maan verzilverden grond, allerlei vreemdsoortige en spookachtige gedaanten aannamen.

Vol ontroerenden angst klemde Machteld zich met beide handen vast aan de staven van het hek en legde haar kloppend hoofd tegen het koude ijzer. Zoo prevelde zij met zwoegenden boezem een Onze Vader; maar toen zij bij het *Vergeef ons onze schulden* eenen smeekenden blik hemelwaarts sloeg, stokte zij. Daarboven meende zij in het bleeke gelaat der maan de verwrongen trekken harer stervende moeder te zien en daarop smart en verwijt te lezen. Met open mond bleef Machteld eene wijl beweegloos omhoog zien. ‘Neen,’ mompelde zij toen, ‘neen, ik kan niet van hem weg. Hij is zoo goed, zoo geheel teederheid voor mij. Neen!’ En vol ongetemden hartstocht trad zij hoofdschuddend achteruit en hernam hare woeste vaart.

Noch de edele fierheid door haren broeder in den nijpendsten nood tentoongespreid, noch het treffendste herdenken aan hare zalige moeder hadden vermogen genoeg gehad op de schuldige vrouw om haar berouw luider te doen spreken dan hare heillooze liefde.

Na zich eenigen tijd werktuigelijk en gansch verslonden in gedachten voortgespoed te hebben, bleef Machteld staan als om de plaats te herkennen, waar zij zich thans bevond. Zij was dicht bij de rivier genaderd en moest nu de brug overgaan om naar het gasthof terug te keeren. De oude brug, over eenige uren nog zoo vol drukte, was nu verlaten en eenzaam. Niets dat naar eenig levend wezen zweemde dan alleen het groote steenen heiligenbeeld op zijn arduinen voetstuk vertoonde er zich op. Met vertraagden tred begaf zich Machteld op de brug en bleef bij de leuning staan. Het water onder haar was door den gesmolten sneeuw reeds hoog gezwollen en voerde op zijne bruischende oppervlakte groote ijsschotsen, die knotsend tegen elkander stieten en schurend of beukend tegen de oevers aangeslagen werden. Weemoedig blikte Machteld op dit zinnebeeld van haar rusteloos leven, op die verleidende rivier, die met hare suisende stem den ongelukkigen vergetelheid voor hunne teleurstellingen en bedrogene hoop, in haren kouden schoot beloofde. Hoeveel verdwaalden, zooals zij, had de wanhoop onder die rollende baren, in de stille diepte een ontijdig graf doen zoeken. Rillend wendde Machteld het hoofd om en thans viel haar oog op het heiligbeeld te midden der brug. Aan dat beeld waren voor haar de zoetste herinneringen harer kinderjaren verbonden. In den geest zag zij eene flinke, opgeruimde vrouw met een dartel, aanvallig klein meisje aan de hand over de brug gaan. Zij zag haar voor het beeld des heiligen stilhouden en het dochtertje optillen. Zij zag hoe het kind zijn teeder handje in de vooruitstekende steenen hand van het beeld lei en hoorde het met een zilverig stemmeken stamelen: ‘Goeden dag, lieve heilige, bid voor kleine Machteld.’ Tranen borsten uit de oogen der verdwaalde vrouw bij dit herdenken, en met onvasten voet stapte zij tot voor het heiligbeeld. Men had dit sinds haar vertrek hooger geplaatst. Was zulks een voorteeken, dat de genade, die hare jeugd omstraalde, thans voor haar onbereikbaar geworden was? Neen,... de speling van het maangeglim scheen als een bemoedigenden lach op de steenen trekken te tooveren en eer zij er van bewust was, had Machteld hare hand op het voetstuk

van het beeld gelegd. ‘Goeden dag. lieve heilige, bid voor kleine Machteld,’ klonk het in hare ziel.

Een plotseling gedreun deed haar verschrikken, doch zij liet den voet des beelds niet los, maar drong zich daar sterker als bij een beschermer tegen aan. Uit den toren der oude kerk galmden de blijde tonen der klok, die de vromen naar de middernacht-mis riepen. Met een kloppend hart luisterde Machteld eene wijl naar die helle roepstem, toen stak zij met een treurig hoofdschudden de hand weer onder haren mantel en verwijderde zich werktuigelijk. Niet voor haar klonk die stem. De dolende vrouw was nu zeer vermoeid: zij wilde ter rust en zich aan den wondervollen invloed onttrekken, die haar nog steeds van het huiswaartskeeren terughield. Met gematigden stap begon zij de straten te volgen, die naar haar verblijf voerden en bevond zich weldra op den weg, die ter kerke leidde. Sinds eenigen tijd had Machteld geen enkel mensch meer op haren dwaaltocht gekruist; hier bewogen zich nu meerdere gedaanten, die stil langs de woningen over den zachten sneeuw als schimmen heengleden. Deuren werden behoedzaam geopend en gesloten, door even zwijgende wezens, die langs dezelfde richting in de duisternis verzwonden. Met schuchteren blik trachtte Machteld in elk hunner, die zij nabij kwam, eene kennis te ontdekken.

Eensklaps bleef zij getroffen stilstaan. Die vrouw met dat kind, daar, voor haar, was dat niet Mina en kleine Machteld? - Neen. - Ja, toch, Mina, in het zwarte kleed, dat haar straks nog in de kast getoond werd. Maar dat was niet mogelijk. Hare overprikkelde hersenen schiepen uit eene eenvoudige gelijkenis de beelden dergenen, die zoozeer haar denkvermogen hadden ingenomen. Zij wilde er zich van overtuigen door die onbekenden van nabij te beschouwen. Waarom durfde zij niet nader treden? Waarom was zij zoo aangedaan bij het zicht van die vrouw met dat kind, van die vreemden? Waarom schoof tusschen de tafereelen, die zich dezen nacht in werkelijkheid of in verbeelding voor haar ontrold hadden, steeds de figuur van het kind met geheimzinnige tooverkracht op den voorgrond? Wat wilde zij die vrouw nog volgen, die zich met haar dochtertje naar de kerk begaf? Maar toch, daar, in het licht zou zij de volledige zekerheid erlangen dat zij slechts onbekende lieden voorhad.

Machteld bleef dus voortstappen in het spoor dergenen, die zich tegen haar wil aan heure aandacht opdrongen, en trad met hen den tempel binnen. Daar bemerkte zij dat de vrouw en het meisje haar inderdaad geheel vreemd waren. Het was eene eenvoudige burgervrouw in zwaren rouw, eene jonge weduwe wellicht, met een lief dochtertje, haar eenig liefdepand misschien, dat zij niet aan iemands bewaking had kunnen of willen toevertrouwen en daarom liever in het nachtelijk uur met zich medegenomen had.

Met moederlijke bezorgdheid zette de onbekende vrouw hare lievelinge op eenen stoel, fluisterde haar eenige geruststellende woorden in het oor, wees haar op het van licht schitterende altaar en op de groote schilderij, die daarboven prijkte, en begaf zich dan eenige stappen verder ter biecht.

Het kleine meisje vouwde vroom de handjes, sloeg hare glanzende oogjes met blijde verbazing op de menigte vroolijk flikkerende vlammetjes en bezag daarna met lieven, kinderlijken ernst het tafereel, dat achter dien lichtgloed oprees. Het was een meesterstuk van den genialen Rembrandt, zijne *Opdracht in den Tempel*, eene schepping vol fantazij en kleurenpracht. De aandacht der kleine beschouwster viel echter natuurlijk niet op den reusachtigen tempelbouw, noch op de grootsche figuren, die het tafereel stoffeerden, zij ontwaarde alleen het zoete kindeken Jezus en lachte dit vriendelijk knikkend tegen. Ook Machteld, welke zich schier naast het kleine meisje neergezet had en al dezer bewegingen volgde, zag op naar de haar zoo

welbekende schilderij. Zij insgelijks bemerkte nu alleen het liefelijk beeld van liet goddelijk Kindje, dat met zonneglans omtogen, evenals haar doopkind verlangend de armpjes naar haar scheen uit te steken. Het werd Machteld zoo zonderling te moede in dien tempel, waar

aan de heiligste herinneringen van haren levensloop verbonden waren. Het hart scheen haar in den boezem te zwellen. Zij meende in zwijm te zullen vallen en sloot de oogen. Al de tooneelen harer gelukkige kinderjaren zweefden nu achtereenvolgens voor haren geest. Het kwam haar voor alsof zij nog jong en onschuldig was en alsof al het overige slechts een nare droom geweest was.

Eindelijk opende zij weer de oogen. Verschrikt sprong zij op; want het kind, dat zij als het ware onder hare hoede genomen had, was verdwenen. Angstig schouwde zij rond. Zou zijne moeder het ook teruggehaald hebben? Neen, de vrouw zat nog, als de eenige biechtelinge op dit uur, aan de voeten des priesters neergebogen. Machteld verliet hare plaats en begon in de nabijheid rond te zoeken. Eindelijk ontwaarde zij het meisje. Door het instinkt van nabootsing aangedreven, had de kleine, naar het voorbeeld harer moeder, zich in het ledige vak van den biechtstoel op de knietjes gezet. Machteld ging tot het onnoozele schepseltje en poogde het met vriendelijke woorden te bewegen om haar te volgen en bij haar op moeder te wachten.

'Neen,' stamelde de kleine, evenals hare toespreekster lispelende, 'neen, blijf gij hier.'

'Hier?' vroeg Machteld ontroerd meer tot zich zelve dan tot het kind.

Met eene onweerstaanbare vriendelijkheid zag het kleine meisje Machteld met hare schoone, azuren oogen aan.

'Ja, wacht hier bij mij, schoone mevrouw, tot moeder mij halen komt,' sprak de kleine andermaal met een wonderzoet, indringend stemmeken en streelde daarbij met hare handjes den zachten pels van den mantel der rijke dame.

Alles scheen rondom Machteld te verzwinden; zij boog zich tot het meisje en zoende dit zacht op het voorhoofd. Daarop hoorde zij een licht gerucht dicht bij haar. Zij voelde als een zucht op haar aangezicht en vernam eene fluisterende stem. De zegen des priesters daalde over de zondares en snikkend zonk zij op de knieën met het kind aan het hart.

Bruisend stroomden met volle akkoorden de orgeltonen door den tempel, als voorspel van den plechtigen dienst, die ging gevierd worden. De kerk, zooeven nog weinig bezet, werd thans langzamerhand door de geloovigen gevuld. Vol ingetogenheid verbeidden allen den verjaringsstond van de geboorte des Verlossers. Daar klonk eindelijk met tragen, statigen galm het indrukwekkendste middernachtsuur. De bellen klingelden; de priesters in glinsterend feestgewaad togen ten altaar; het tabernakel werd geopend en de gouden kelk met het levensbrood straalde in den lichtglans. Vol stille godsvrucht, als zwevend, naderden de meeste vromen tot den heiligen disch. Af en aan vlotten hunne scharen tot de laatste zich aan het lichaam zijns Heeren gespijsd had. Nu wilde de oude herder weer de trappen des altaars beklimmen om het misoffer aan te vangen. Maar nog eene geloovige, die ter heilige Tafel treden wilde, daagde in de verte op. Met de armen over de borst gekruist, het schoone gelaat verhelderd door de zaligste aandoening, den betraanden blik onafgewend gevestigd op het beeld van het goddelijk Kindje, dat haar tot heil was, kwam Machteld zich vol berouw en liefde geheel verzoenen met Dengene, bij wiens geboorte de Engelen zongen:

'*Vrede aan de menschen, die van goeden vuil zijn.*'

Toen de boetvaardige vrouw op hare plaats, in den afgelegensten en stilsten hoek van den tempel, teruggekeerd was, poogde zij vruchteloos te bidden, maar de

onstelpbare gedachtenvloed, die de woorden op hare prevelende lippen gedurig onderbrak, vormde een voor den Barmhartige welgevalliger gebed dan schoonklinkende maar onwerkdadige bewoordingen.

Verlangend scheen Machteld het einde van den dienst af te wachten, als stond haar nog veel en dringend werk te verrichten, en wanneer de laatste zegenzang aangeheven was, repte zij zich weg met eenen opgetogen maar stemmigen haast, die zonderling en gunstig afstak bij de zenuwachtige gejaagdheid, waarmede zij de kerk binnengetreden was. Met luchtigen voet, veeleer glijdende dan stappende over den geharden sneeuw, doorliep zij verscheidene straten en hield eindelijk voor een aanzienlijk gasthof stil. Nadat men daar op haar schellen geopend had, snelde zij na een korten groet den breeden trap op en trad een schoon slaapvertrek binnen. Altijd met dezelfde vlugheid, als vreesde zij dat het haar aan tijd of aan volharding om een voorgenomen besluit ten uitvoer te brengen ontbreken zou, ontdeed Machteld zich hier van haar prachtig wintergewaad en verving dit door eene eenvoudige kleeding. Dan al de kleederen en kostbaarheden, welke in schilderachtige wanorde door de kamer verspreid lagen, bijeengarende, sloot zij die met al het geld, dat zij bij zich droeg, in haar reiskoffer? Zij verrichtte die bezigheden half schreiend en half lachend, maar met een bestendigen trek van opgewektheid om den mond, welke daar zelfs zweven bleef, toen zij, altoos met gelijke voortvarendheid, een afscheidsbrief schreef naar den man, die voortaan nog slechts in oogenblikken van boetedoening voor hare verbeelding zou staan.

Nadat zij dit alles voor de verzending naar zijne bestemming aanbevolen had, verliet zij het gasthof. De dunne, eenvoudige dracht, die haar nu dekte, was niet toereikend om hare leden tegen de gure nachtlucht te beschutten, maar zij ijlde zoo snel voort, dat de wintervorst haar niet in zijne macht krijgen kon. Voor een der weinige winkelhuizen, waar op dit vroege morgenduur nog altoos of alreeds licht brandde, bleef zij staan en klopte.

Een reeds bejaard man, met een uiterlijk, dat van opgeruimdheid en zelftevredenheid getuigde, liet Machteld binnen, en deze bevond zich thans in het netjes opgeschikte salon van een kapper.

‘Goede Hemel,’ riep de oude man de handen verwonderd te zamen slaande, ‘de dame met het weergalooze schoone haar, die ik gisteren de eer had in het groot hotel te mogen coiffeeren. Reeds zoo vroeg te been, mevrouw, en in....’

‘Zulken vernalatigden opschik,’ vulde Machteld op een gemaakt lossen toon aan, den verbijsterden man glimlachend aanziende.

‘O, vergeef mij, mevrouw,’ stamelde de kapper, ‘zulke vrijpostige opmerking lag niet in mijne bedoeling.’

‘Ik duid ze u niet ten kwade,’ zegde Machteld vriendelijk, de hand op den arm van den ouden man leggende. ‘In uwe veeljarige praktijk hebt gij ruimschoots gelegenheid gehad om de ervaring op te doen dat wij, vrouwen, zeer nukkige wezens zijn.

‘O, mevrouw,’ begon haar tegenspreker weder, eene verontschuldigende en beleefde buiging doende, om deze bewering te logenstraffen.

‘Zoo gij met de hoffelijkheid, die den lieden van uw vak zoo eigen is, niet toegeven wilt dat wij grillig zijn van gemoedsaard, moet gij toch de onbetwistbare daadzaak erkennen, dat wij veranderziek zijn in den smaak van onze kleederdracht en kapsels.’

Ditmaal knikte de man eenigszins toestemmend.

‘En ik kom u deze waarheid andermaal bevestigen door de aankondiging dat ik het bod aanvaard, dat gij mij gisteren gedaan hebt.’

Een verbaasde en ondervragende blik was het eenige antwoord van haren aanhoorder.

'Bij het coiffeeren hebt gij mij immers gezegd, dat gij willig honderd franken geven wildet om in het bezit van dit haar te komen' helderde Machteld op, en met bedrevene hand heuren hoofdtooi losmakende, liet zij den schat van goudkleurige haren in golvende vlechten over zich nedervallen.

Met geestdriftige bewondering liet de kapper zijne vingeren schier streelend door de fijne, weelderige haren gaan.

'Welnu?' vroeg Machteld, met eene lichte beving in de stem, die niet volkomen strookte met de loszinnige wijze van spreken, door haar aangenomen om beter haar oogwit te bereiken.

'O, ik houd mijn woord, indien het u ernst is, mevrouw,' antwoordde de pruikmaker.

'Volkomen ernst,' sprak Machteld, zich op eenen stoel zettende, 'ik wil voortaan korte haren dragen en heb besloten het geld, dat gij mij voor mijnen hoofdtooi geven zult, aan een Kersgeschenk te besteden. Spoed u dus.'

Zonder van zijne verwondering te kunnen bekomen, maar met zichtbaar geluk, ging de oude man thans aan de taak, waartoe hij uitgenoodigd werd, en weldra hing de kostbare schat als een glanzend gouden weefsel op zijnen arm.

Machteld wierp een laatsten oogslag, waarin de vergenoegdheid de overhand op de treurnis behaalde, naar de prachtige natuurgift, die hare lichtzinnige ijdelheid ten kwade aangewend had, maar die zij thans als een onderpand van haar berouw en uit liefde tot hare betrekkingen ten offer bracht.

Na de bedongen som ontvangen te hebben, spoedde zij zich heen.

Geruimen tijd later klopte zij zwaar beladen aan de ouderlijke woning, waar zij nu niet alleen als eene boetvaardige, maar ook als eene weldoende zuster wilde binnenkomen. Zij vond echter de kamer haars broeders ledig, daar deze met Mina en kleine Machteld ter dageraad-mis was. Blijde verrast over dit gelukkige toeval, begon zij met vaardigheid den voorraad uit te pakken, die zij medegebracht had, en weldra knapperde een verwarmend vuur in den haard en wierpen de kleurige kaarsjes van een frisch kersboompje hunne flikkerende lichtjes over eene welvoorziene feesttafel.

Nog een weinig later zat Machteld, in haar eigen zwart kleed, en met het overschot harer schoone gouden haren onder een eenvoudig mutsje bedekt, aan den disch met diepgevoelde vreugde den indruk te verbeiden, die hare aanstalten op hare geliefden maken zouden.

En nog een luttel later lag zij schreiende aan Ernst voeten, omarmde zijne knieën, sprong dan weer op, snelde naar Mina, viel haar met de vervoering der innigste liefde om den hals, en zegde haar met hoeveel geluk zij voortaan haren arbeid deelen zou, hief kleine Machteld omhoog en drukte deze haar tot smachtends toe aan de zwoegende borst; weende, lachte, kloeg, jubelde en stelde zich aan, gelijk alleen eene vrouw zoo vol hartstocht, maar tevens ook zoo vol edel gevoel als zij, zich in zulke omstandigheid gedragen kan.

En toen hare verwanten eindelijk van hunne verbazing eenigszins bekomen waren, en haar konden ondervragen over al hetgeen hun zoo geweldig verraste, viel zij andermaal voor haren broeder neder en verhaalde hem wat zij gedaan had.

'Vergeef mij thans, Ernst,' besloot zij weenend, 'zooals ik van Hierboven vergiffenis verwierf en laat mij den troost te denken, dat gij met eenig gevoelen van erkentelijkheid den bijstand aanvaardt, dien ik u zoo uit de volheid mijns gemoeds

brengen kom. Het eenige wat mijn eigendom was, heb ik te gelde gemaakt om u ter hulp te komen tot er betere tijden opdagen. Wat mij eens ten verderve voerde, baart nu heil. Geef mij den zegen terug, Ernst, die onze moeder mij op haar sterfbed onttrekken moest, in naam van Dengene, die aan de schuldige vrouw vele zonden vergaf, omdat zij veel bemind had.'

Daar lag zij aan Ernst borst en voelde zijne tranen op haar voorhoofd leken en aan hare ooren ruischte zijne verstikte stem, welluidender en zielroerender dan hemelharmonij:

'Ik zegen u in naam van het Kind, dat u tot heil was.'

De dag van een kloosterscholier.

Moge de hedendaagsche ongeloovige wetenschap ook de schouders ophalen over de duistere middeleeuwen en de Kerk beschuldigen, opzettelijk domheid en onwetendheid bevorderd te hebben, - voor ieder onpartijdig beoefenaar der geschiedenis staat het vast, dat juist de Kerk als eene veilige ark de Grieksch-Romeinsche beschaving door de golven der volksverhuizing en der middeleeuwsche woelingen heengedragen en voor het nageslacht bewaard heeft. De kloosters waren toevluchtsoorden en kweekplaatsen der wetenschap, waar de nagelaten handschriften der oudheid overgeschreven en bestudeerd werden; en aan de meeste kloosters waren scholen verbonden, niet alleen tot vorming van aanstaande kloosterlingen of priesters, maar ook eigenlijke volksscholen, waar de kinderen der geloovigen in de eerste beginselen van godsdienst en wetenschap onderwezen werden.

Onze gravure, naar de meesterlijke schilderij van Von Gebhardt vervaardigd, stelt ons een paar kloosterscholieren in hun studeervertrek voor. Den eenen schijnt de taak niet bijzonder lastig te vallen, maar de andere heeft zichtbaar bij zijne studie met groote moeilijkheden te kampen, waardoor echter het met moeite verworvene hem misschien des te sterker zal bijblijven. En bij zijn meer begaafden mededinger zal de wijze leiding der monniken ongetwijfeld het hare doen, om hem voor de klippen te bewaren, waarop juist de meest begaafden het eerst schipbreuk lijden. Want de opvoeding in het klooster onderscheidt zich vooral door eene heilzame gestrengheid en de wijze kloostervaderen sparen, waar het noodig is, de roede niet. Om een denkbeeld van de levenswijze der kloosterscholieren te geven, kunnen wij niet beter doen dan een hunner leermeesters, den Angelsaksischen monnik Alfried, te raadplegen, die in het jaar 1005 gestorven is en in het volgende gesprek, aaneen zijner leerboekjes ontleend, in korte trekken de geheele dagtaak van een kloosterscholier samenvat:

Meester: Gij, knaap, wat hebt gij vandaag zoo al gedaan?

Scholier: Veel. Van nacht, toen ik het teeken hoorde, stond ik van het bed op, ging naar de kerk en zong de Nocturnen met de broeders. Dan zongen wij het officie *de omnibus sanctis* en de metten. Later de primen en de zeven psalmen met de litanie en de eerste mis. Dan zongen wij de sexten, vervolgens aten, dronken en sliepen wij en stonden weder op om de nonen te zingen. En thans zijn wij bij u, oplettend luisterend naar hetgeen gij ons zeggen zult.

IN DE KLOOSTERSCHOOL, NAAR E. VON GEBHARDT.

Meester: Wanneer zult gij de vespers zingen en het completorium?

Scholier: Als het tijd is.

Meester: Hebt gij heden straf gekregen?

Scholier: Neen, want ik was zeer oplettend geweest.

Meester: Nu, en hoe stond het dan met uwe kameraden?

Scholier: Wat vraagt gij mij daarnaar? Ik mag niet uit de school klappen. Ieder weet, of hij al dan geene straf gekregen heeft.

Meester: Wat eet gij dagelijks?

Scholier: Ik eet nog vleesch, omdat ik een knaap ben, die onder de roede staat.

Meester: Wat eet gij behalve dat?

Scholier: Groente, eieren, visch, kaas, boter, boonen en alles over het algemeen met dankzegging.

Meester: Gij zijt zeer begeerig, als gij alles opeet, wat men u voorzet.

Scholier: Neen, zoo gulzig ben ik niet, dat ik allerlei spijzen bij eene maaltijd zou eten.

Meester: Hoe dan?

Scholier: De eene maal eet ik van de eene spijze en op een anderen keer van eene andere, altijd met matigheid, zooals het een monnik betaamt; nooit met gulzigheid, want ik ben geen zwelger.

Meester: En wat drinkt gij?

Scholier: Bier, als ik het heb, en water als ik geen bier heb.

Meester: Drinkt gij geen wijn?

Scholier: Ik ben niet zoo rijk dat ik mij wijn koopen kan; ook is wijn geen drank voor knapen en dwazen, maar voor grijzen en wijzen.

Meester: Waar slaapt gij?
Scholier: In het dormitorium met de broeders.
Meester: Wie wekt u voor de nocturnen?
Scholier: Nu eens hoor ik het teeken zelf en sta op, dan eens wekt mij de meester onzacht met de roede.
Meester: O voortreffelijke knapen en beminnenswaardige scholieren! Tot u richt uw leermeester de vermaning dat gij u voegt naar de heilige regelen der tucht en overal betamelijke manieren in acht neemt. Verzuimt niet, wanneer gij het geroep der kerkklokken verneemt, binnen te gaan in het oratorium en u diep te buigen voor de zegenrijke altaren; behoudt de plaatsen, die u aangewezen zijn; zingt eenparig te zamen en gaat dan, zonder dwaasheden te bedrijven, in het klooster of in de school terug.

Hieruit ziet men dat de kloosterscholieren in alles onder eene wijze, strenge, maar altijd vaderlijke leiding stonden, dat hun dag was verdeeld tusschen de studie en het gebed. Kan het ons bij zulk eene opvoeding wel verwonderen, dat uit de kloosterscholen der middeleeuwen zoovele groote, werkzame, verdienstelijke en heilige mannen zijn voortgekomen?

[Nummer 24]

Onze gravures.

Sledevaarten op het ijs en sneeuwtochten.

SLEDEVAARTEN OP HET IJS.

De vorst is hier te lande gewoonlijk van zoo korten duur, dat de sledevaart ten onzent slechts bij een wintervermaak van een paar dagen blijft, en er van een geregeld middel van verkeer door sleden geene sprake kan zijn.

In koudere landen daarentegen is vaak de slede gedurende het grootste gedeelte van het jaar het eenig bruikbare voertuig. Zoo bij voorbeeld in Siberië, waar de Samojeden van sleden gebruik maken, die uit twee stukken hout bestaan, ter lengte van acht en ter breedte van drie voeten, welke van voren als schaatsen omgekruld

zijn. De voerman is op het achterste gedeelte der slede geplaatst en heeft een klein plankje voor zich, dat van boven rond is en waaraan de twee stukken hout zijn vastgehecht; daarachter bevindt zich nog een dergelijk plankje, dat tot steunpunt dient. De plaats, waar de voeten liggen, is met dierenvellen bekleed.

Gewoonlijk wordt zulk eene slede door een paar rendieren getrokken; de teugel is aan een stuk leder vastgehecht, dat tot halsband dient en dan ook de eenige optuiging vormt. Daar de sleden zeer licht zijn en de rendieren bijzonder snel loopen, kan men met dit voertuig ongeveer dertig uren per dag afleggen. Maar men dient daartoe bijzonder met dit middel

van vervoer vertrouwd te zijn, daar men anders licht gevaar loopt dat de slede omkantelt.

Op vele andere plaatsen in Rusland worden die sleden weder op geheel andere wijze samengesteld, namelijk uit boomschors, met grof vilt bekleed. Deze sleden zijn zeer lang, zoodat men er gemakkelijk in liggen kan, terwijl eene warme bedekking met dierenvellen den reiziger voor de scherpe koude beschut.

Aan de Voorpommersche kust wordt gedurende den winter eene geregelde kustvaart met sleden onderhouden, waarvan onze gravure den lezer een denkbeeld geeft. Wanneer daar de herfststormen hebben uitgewoed en het laatste zweempje van plantengroei tot nader order is weggevaagd, komt eene koude, maar heerlijke, kristalheldere lucht van de zee over het land gestreken; de strandbewoners herademen weer en verhelpen, niet het oog op den naderenden winter, de schade, die de stormen aan hunne hut hebben toegebracht.

De zeelieden, die kort geleden van de groote vaart zijn thuisgekomen om hun winterkwartier te betrekken, ziet men dag aan dag met groote belangstelling de uitwerkselen van den vorst op de binnenzee gadeslaan; want deze begint langzaam maar zeker den kristallen ijsvloer te leggen, waarover weldra in alle richtingen de sleden met bliksemsnelheid zullen voortglijden. Overal worden de schaatsen en sleden reeds te voorschijn gehaald en nagezien, in afwachting dat van regeeringswege aangekondigd zal worden, dat het ijs geschikt is om bereden te worden. Wil de een of andere waaghals niet zoo lang geduld hebben, dan staat het hem natuurlijk vrij op eigen rekening een tocht te ondernemen en daarbij door het ijs te zakken en te verdrinken. Dit gaat den officiëelen ijskeurder niet aan; daarentegen is hij wel verantwoordelijk voor de ongelukken, die op de afgepaalde ijsvlakte plaats hebben, nadat hij het ijs voor sterk genoeg verklaard heeft.

Dit geschiedt niet bij uitvoerig rondschrijven of aanplakbiljetten, maar door eene soort van kolossaal runenschrift, bestaande uit allerlei zonderlinge krassen en teekens in het ijs, die tegelijk de richting der baan aangeven - en thans gaat het er op los. Behalve de sleden met paarden bespannen, komen spoedig ook de zeilsleden opdagen en zelfs de postdienst geschiedt met dit middel van vervoer. Zulk eene zeilslede is nagenoeg in den vorm van eenen boot gebouwd, doch een weinig ronder en met langere boorden, en deze soort van schuit staat op een onderstel van twee sterke met ijzer beslagen balken. De takelage wordt gevormd door een of twee masten met het noodige zeiltuig; doch het belangrijkste en onmisbaarste deel is het roer, dat uit een drie of vier voet lang stuk ijzer ter breedte van eene hand en ter dikte van eenen vinger bestaat, hetwelk van scherpe tanden voorzien is en in eene scharnier draait. Want men moet weten dat zulk eene zeilslede evenals een schip ook tegen den wind in kan laveeren; liep ze alleen vóór den wind, dan zou het gebruik ervan natuurlijk zeer beperkt zijn.

Hoe eenvoudig die gansche inrichting er uitziet, wordt er toch heel wat voorzichtigheid en bedrevenheid vereischt om er zich van te bedienen, want vooral bij het kruisen en het omzetten der zeilen, alsook bij veranderlijken wind slaat de slede licht om, en wee dan aan die er inzitten! Want de snelheid van zulke zeilsleden in volle vaart overtreft soms die van eenen sneltrein, en het gebeurt niet zelden dat er groote scheuren in het ijs zijn, waardoor het zeewater heftig opbruist en die men alleen zonder gevaar overschrijden kan, door ze met de slede in bliksemsnelle vlucht rechthoekig te kruisen.

Eene andere manier van sleden, insgelijks aan de Pommersche kust in gebruik, is het zoogenaamde *peeken.* Aan het achtereind der slede, die twee personen bevatten kan, staat dan een man, met een langen staak gewapend, die hij tusschen de beenen doorsteekt en waarmee hij de slede over het ijs voortstuwt, op dezelfde wijze als bij de bekende priksleden het geval is. Ook hiertoe wordt eene bijzondere bedrevenheid gevorderd, daar eerste beginners niet zelden met peekstang en al van de slede glijden. Gevaarlijk vooral wordt het, als de slede in volle vaart tot stilstand moet gebracht worden, bij voorbeeld als er gaten in het ijs zijn en de peeker die te laat ontdekt. In zulk een geval is het zaak er bijtijds af te springen en de slede met de lading in Godsnaam maar te laten schieten. Dit middel van verkeer wordt voornamelijk tot goederenvervoer gebezigd en op werkdagen ziet men dan ook op deze wijze allerlei vrachtjes over het ijs vervoeren, zoodat de onafzienbare ijsvlakte den levendigsten aanblik oplevert.

***

Gansch verschillend van die reizen per slede zijn de tochten door den muilen sneeuw. Aan de sledevaarten op het ijs is over het algemeen niet veel eigenlijk gevaar verbonden en de overwinning der moeilijkheden, waarmede zij gepaard gaan, roept zelfs eene opgewektheid in het leven, die ze tot wezenlijke pleiziertochten maakt. Het vervoer door den ongeharden sneeuw integendeel mist niet alleen het opvroolijkende van een snellen rit, maar het is een voortdurende, afmattende en ontmoedigende kamp, waarbij in eene verlatene streek vaak de dood dreigt. Wee den reizigers door de eindelooze sneeuwvlakten, wanneer de verraderlijke wind opsteekt en de vlokken uit de zwangere wolken met die van het dikke sneeuwkleed op den grond in woeste, verblindende dwarling door elkander jaagt en aldus langs alle zijden uitzicht en uitweg beneemt. De semoen, die het gloeiende zand der woestijn, in verstikkende wolken opwaarts drijft, is nauwelijks meer gevaarlijk dan de verkleumende en begravende sneeuwstorm. Onze laatste gravuur vertoont den tocht van eene zwaargeladene en sterkbespannen vrachtkar door een sneeuwonweer, een onderwerp dat hier zoo belangwekkend en schilderachtig voorkomt als de wezenlijkheid onaangenaam en gevaarvol is.

Van edel bloed.
Episode uit den tijd der puriteinen,
door J.R. van der Lans.

Het was in de dagen van den ongelukkigen Engelschen koning Karel I, aan wiens zwakke handen de teugels van het bewind waren toevertrouwd, op een oogenblik dat alleen een reus als Cromwell zich in Engeland vermocht te doen gehoorzamen; van den koning, die na achtereenvolgens al zijne vrienden en raadslieden aan de woede zijner oproerige onderdanen te hebben prijs gegeven, zelf zijn hoofd moest laten op het schavot.

Karel I bevond zich feitelijk op voet van oorlog met zijn volk. Het parlement, dat met vertreding van al de rechten des konings besloten had, niet uiteen te zullen gaan voordat aan de grieven des volks recht zou gedaan zijn, rustte legers uit, die onder aanvoering van mannen als Fairfax en Cromwell de koninklijke troepen versloegen of op de vlucht dreven. De koning zelf zwierf als een opgejaagd edelhert door zijne

staten rond, onder zijne onderdanen nergens eene schuilplaats kunnende vinden en zich ten slotte overleverende in de handen der Schotten, die hun vorst voor eene ellendige som gelds aan het parlement verkochten.

Treurig was het lot der getrouwen, die ondanks al de tekortkomingen en gebreken van hun vorst, den eed gestand deden, dien zij eenmaal hun koning gezworen hadden, en moedig de wapenen aangordden om hem tegen de dweepende benden der Puriteinen te verdedigen. De koning, om wiens wille zij goed en bloed in de waagschaal stelden, was niet bij machte zich aan hun hoofd tegen zijne vijanden te doen gelden. Op hun vorst konden zij niet rekenen, en weldra stonden zij zelf weerloos aan de woede der dweepzieke Rondhoofden bloot.

In woeste horden liepen dezen het land af, overal jacht makende op de trouwe aanhangers des konings, de Royalisten, die met den ‘verrader des vaderlands’ heulden. En wee den ongelukkigen edelman, die zich en de zijnen in zijn versterkt kasteel niet door eene schaar van getrouwen wist te verdedigen; wee den rampzalige, die den Rondhoofden in handen viel; want aan hem koelden zij al den haat, al de helsche woede, die hen tegen den koning bezielde.

In het kasteel Westhall was het adellijk gezin in diepe verslagenheid gedompeld, en in angstige bekommering zaten de edele vrouw des huizes en hare drie kinderen om den dierbaren echtgenoot en vader geschaard, die geen middel wist om de zijnen tegen het naderend gevaar te beschermen. Al zijne getrouwen had hij heengezonden ter verdediging van de zaak des konings, niet vermoedende dat hij hen tot verdediging van eigen huis en haard, van vrouw en kroost zou noodig hebben. Het was immers rustig in het afgelegen oord, waar het kasteel zijner vaderen gelegen was; de rondzwervende benden waren daar tot dusver nog niet doorgedrongen en vooreerst liep dus zijne woning geen gevaar.

Doch daar was onverwachts de tijding gekomen, dat de Rondhoofden in aantocht waren, en dat hunne *commissioners* alle adellijke huizingen doorsnuffelden, waar zij meenden dat een der gehate Royalisten eene schuilplaats gevonden had. Er was geen twijfel aan of zij zouden ook aan de poort van Westhall kloppen; zij zouden eischen dat de Royalist zich met vrouw en kroost in hunne handen zou leveren, en met het zwaard in de vuist zouden zij dien eisch klem weten bij te zetten.

Wat stond alzoo den in de engte gedreven Royalist te doen? Zijn voorvaderlijk kasteel tot het uiterste tegen de indringers te verdedigen zou een hopeloos werk zijn, daar de zwakke bezetting het onmogelijk tegen de bespringers zou kunnen volhouden, en de vernieling van het slot, de vreeselijkste wraakneming misschien op de bewoners het eenig gevolg zou zijn van den wanhopigen tegenstand.

Zou hij zich dan met zijn gezin op genade of ongenade overgeven? Vreeselijk vooruitzicht! De Rondhoofden toch kenden geene genade voor de gevloekte papisten; en de tranen en jammerkreten zijner dierbaren verboden den edelman zelfs een oogenblik hieraan te denken. Bedaard poogde hij hen gerust te stellen, maar intusschen diende er toch een besluit genomen te worden; de vijand was in aantocht, binnen een uur wellicht kon hij het kasteel opeischen.

Nog stond de edelman besluiteloos tusschen zijne schreiende betrekkingen, toen de horen van den torenwachter zich hooren deed en een dienaar melden kwam dat de Rondhoofden voor de poort stonden.

‘Wat verlangen zij?’ vroeg de heer des huizes.

‘Zij eischen dat Mylord zich overgeve,’ kwam men hem boodschappen, ‘en dreigen dat zij hem anders dood of levend uit dit nest zullen halen.’

‘Groote God!’ riep de beangste echtgenoote uit en de kinderen drongen zich schreiend om hun vader, als om hem met zacht geweld in hun midden vast te houden.

‘Zeg dat Mylord in het leger des konings is!’ sprak de edelvrouw gejaagd.

‘Dat zullen zij niet gelooven,’ hernam haar echtgenoot; ‘zij zullen het huis willen doorzoeken en wij kunnen hun den toegang niet beletten.’

‘Maar gij kunt u verbergen; in den geheimen schuilhoek dezer zaal zijt gij veilig.’

‘En gij, en de kinderen?’ vroeg de edelman.

De beangste vrouw barstte in tranen uit en drukte wanhopig de jammerende kinderen aan het hart. Intusschen lieten de Rondhoofde vragen of men haast van plan was hun ann woord te geven.

‘Ga, zeg dat Mylord niet op het kasteel is,’ zegde de lady, terwijl zij haren echtgenoot, die den dienaar wilde terughouden, hartstochtelijk om den hals viel en hem belette haar bevel te herroepen. De dienaar ging en kwam na eene poos met zijne boodschap terug.

‘De Rondhoofden zeggen: zij weten wel beter: De Royalist is op het kasteel en levend of dood zullen en moeten zij hem in handen krijgen. Wil Mylady hun de poorten openen en hun gelegenheid geven het kasteel te doorzoeken, dan zweren zij bij Gods woord, noch haar noch den kinderen een haar op het hoofd te krenken. Blijven echter de poorten gesloten, dan zullen zij binnen een uur het heele huis onder den voet halen.’

‘Welnu, zeg dat ik hun op die voorwaarde de poorten openen zal,’ sprak de edelvrouw vastberaden, en eer haar echtgenoot den tijd had een beter redmiddel te bedenken, was de oude dienaar reeds heengesneld om zijne boodschap over te brengen.

Zonder een woord te spreken, trad nu Mylady op den wand der zaal toe, drukte op een zorgvuldig verborgen pen, waardoor eene geheime veer in werking gebracht werd, die op eens in de dikte van den muur eene soort van kast ontsloot. Verbaasd zagen de kinderen dit aan, doch Mylady duwde haar echtgenoot in de opening, sloot die weer, nam haar achtjarig zoontje bij de hand en begaf zich met hare kinderen naar een belendend vertrek.

Dit alles was het werk van een oogenblik geweest, en toch hoorde Mylady de valbrug reeds neerlaten en hoofdmannen der Puriteinsche bende met hunne zware voetstappen en rinkelende wapenen het kasteel binnendringen. Met kloppend hart luisterde zij toe, hoe zij al de vertrekken en gangen, de kelders en schuilhoeken van het ruime, oude gebouw doorzochten, overal met de hellebaarden op den vloer stampende of de behangsels met hunne pieken doorborende, om zich te vergewissen dat onder de vloeren of binnen de wanden geene geheime schuilplaatsen waren aangebracht, waar de Royalist zich kon verstoken hebben.

Na een uur van angstige spanning, waarin de moeder tevergeefs trachtte hare sidderende kinderen tot bedaren te brengen, kwam een krijgsman met een hellebaard gewapend, haar op gebiedenden toon verzoeken, hem met de kinderen naar de heeren *commissioners* te volgen. Met de beide jongste kinderen aan de hand en van hare oudere dochter vergezeld, volgde Mylady den man naar de zaal, die zij zoo even verlaten had en waar haar echtgenoot verborgen zat. De *commissioners* hadden zich om de tafel geschaard en een hunner begon het verhoor. Begrijpende dat de edelvrouw de schuilplaats van haar gemaal niet licht verraden zou, besloot hun hoofdman het met de kinderen te beproeven en wenkte daarom het jongste, het achtjarig knaapje, tot zich. Zonder aarzelen liet de kleine de bevende hand zijner moeder los en trad onbeschroomd tot voor de tafel. Hij moest op een bankje gaan staan, opdat het heele gezelschap hem in het gelaat zou kunnen zien.

‘Waar hebt gij uw vader het laatst gezien?’ vroeg de Puritein, den knaap bemoedigend en vriendelijk aanziende, terwijl de overigen hem scherp in het gelaat keken.

‘Hier in huis,’ antwoordde het kind zonder weifelen, en zijne moeder sidderde reeds van angst, dat de argelooze kleine de schuilplaats zijns vaders zou uitbrengen.

‘Sedert wanneer?’ ging de Puritein voort.

‘Sedert de laatste maal dat ik hem gezien heb,’ hernam de knaap gevat.

‘En waar is uw vader nu?’ vroeg de Puritein verder, na zijne makkers veelbeteekenend te hebben aangezien.

‘Dat is u al gezegd,’ hervatte het jongske onverschrokken.

‘Men heeft gezegd dat hij in 's konings leger was, maar hij is in het kasteel.’

‘Als gij dit weet, waarom vraagt gij het me dan?’ hernam de knaap, zijn ondervrager met de heldere, blauwe kijkers vlak in het gezicht ziende.

‘Maar hij is hier verborgen.’

‘Gij hebt immers het slot doorzocht.’

‘Maar hem niet kunnen vinden.’

‘Welnu, zoekt dan beter,’ hernam het kind.

De Rondhoofd kon, terwijl hij zich naar zijne gezellen wendde, een glimlach niet onderdrukken; daarop keerde hij zich weer tot den knaap.

‘Dat zullen wij ook, en ik verzeker u dat hij ons niet ontgaan zal, al zouden wij ook het kasteel met u allen er in boven zijn hoofd laten instorten.’

‘Dat zult ge niet,’ sprak het kind, zonder door den angstkreet, die op dit oogenblik zijne moeder ontsnapte, van zijn stuk gebracht te worden.

‘Waarom niet?’

‘Omdat gij bij Gods woord gezworen hebt, moeder en ons geen leed te doen.’

‘Goed, dan zullen we Mylady en u laten gaan; maar uw vader zal ons niet ontsnappen, en als gij niet wilt, dat wij hem onder dit huis begraven, wijs ons dan zijne schuilplaats.’

‘Het staat u immers vrij zelf te zoeken, indien gij werkelijk meent vader hier aan te treffen.’

‘Onze tijd is daartoe te kostbaar; zeg ons waar uw vader verborgen is, en al dit goud zal het uwe zijn,’ hernam de Rondhoofd, terwijl hij een zijner mannen wenkte hem eene kostbare cassette aan te geven.

‘Al gaaft gij mij nog tienmaal zooveel, dan nog zou ik u mijn vader nooit verraden,’ sprak de knaap, verontwaardigd met het voetje op den grond stampend, terwijl zijne moeder en zijne beide zusjes beefden en schreiden van angst.

‘En als gij ons niet onmiddellijk zijn schuilhoek wijst,’ sprak de Rondhoofd, ditmaal als ten toppunt van ongeduld woedend opspringend en zijn degen trekkend, ‘stoot ik u dit wapen in de borst.’

Een kreet van ontzetting ontsnapte aan de borst der moeder, toen zij het staal in de hand van den Rondhoofd flikkeren zag; maar het jongske zei bedaard, onverschrokken de borst vooruitstekende:

‘Ga gerust uw gang; dat is zeker het beste middel om mij te doen spreken.’

‘Kind!’ riep de Rondhoofd uit, wiens woede slechts voorgewend was geweest, en die inderdaad over zooveel kinderlijken moed tot in het diepst der ziel getroffen was, ‘uw moed heeft uw vader het leven gered. Al zou hij op staanden voet voor mij verschijnen, hem zal geen leed meer geschieden; u schenk ik zijn leven. Ik heb ook een zoon en het kan gebeuren dat God hem evenals u zijns vaders leven in de hand geeft: dan smeek ik den Hemel dat hij denzelfden moed moge toonen als gij, en dat ik op hem even trotsch moge zijn, als uw vader op u wezen mag. Ga, kleine Royalist; uw vader is vrij, waar hij zich ook bevinden moge.’

Op dit oogenblik ging een vak in den muur open; de edelman trad uit zijne schuilplaats te voorschijn en drukte in vervoering zijn kind aan het hart, terwijl de moeder zich weenend om zijn hals wierp en de overige kinderen hem half juichend, half schreiend omringden.

‘Heb dank, o God!’ riep de gelukkige vader uit, ‘voor dit kind, dat reeds op zoo teederen leeftijd toont van edel, ridderlijk bloed te zijn.’

De Rondhoofden staarden als verbluft dat tooneel eene wijle aan en wierpen toen een vragenden blik op hun aanvoerder. Maar deze stond op, wenkte hun hem te volgen en zeide:

‘Wel moogt gij God danken, Royalist, dat Hij u zulk een zoon geschonken heeft. Als al de aanhangers des konings zulk een hart in het lijf hadden, zou hij spoedig gewonnen spel hebben.’

‘En als alle Puriteinen,’ hervatte de edelman, ‘zoo edel dachten als gij, zou ik, als de eed aan den koning mij niet weerhield, een der hunnen wenschen te zijn.’

Wereldtentoonstelling van Antwerpen.
Onderwijs.

V.

Wij zijn in ons overzicht gekomen tot de gestichten voor bijzondere vakken, of voor uitzonderlijke personen.

Handelen wij eerst over de *Nijverheidsscholen*, welke in groot getal vertegenwoordigd zijn. In 't algemeen kunnen wij aanmerken, dat in de meeste steden onzes lands de Nijverheidsschool het een of ander vak meer in 't bijzonder beoefent; dit is zeer practisch, wanneer dit vak daar ter plaatse voornamelijk uitgeoefend wordt. Zoo zien wij dat Gent en Verviers, bij voorbeeld, zich vooral toeleggen op de weefsels, Luik op de werktuigen en de metaalbewerking, Oostende op den scheepsbouw, enz.

Indien onze nota's juist zijn, hebben er niet minder dan drie en twintig Nijverheidsscholen onzes lands teekeningen, uitgevoerde werken en verzamelingen tentoongesteld. Het is ons onmogelijk van elk gesticht afzonderlijk te spreken; wij zullen dus enkel het merkwaardigste aanhalen. De Nijverheidsschool van Gent, eene der eerste gestichten van dien aard, welke in ons land zijn ingericht, heeft zeer schoone, veelkleurige teekeningen ingezonden als patronen voor katoenen weefsels, ook geweven stoffen, door de leerlingen naar voorgestelde teekeningen uitgevoerd, alsmede eene verzameling kleurstoffen, en modellen voor bouwing en versierschildering.

Het is jammer dat in die school, die overigens zoo practisch schijnt, sommige leergangen, te oordeelen naar de tentoongestelde handleidingen en schrijf boeken, uitsluitelijk in 't *Fransch* gegeven worden (*mécanique*, *économie industrielle, chimie*). En dat in 't oude Gent, in de hoofdstad van 't *Vlaamsche* land!! Het grenst waarlijk aan 't ongelooflijke!

Helaas! vele Nijverheidsscholen der Vlaamsche provinciën prijken met Fransche titels en Fransche opschriften. Is dat eigenwaarde, eigen volkskarakter toonen? - De Nijverheidsschool van Veurne alleen maakt loffelijke uitzondering: deze heeft haren titel en de opschriften op de werken der leerlingen in onze moedertaal.

De Nijverheidsschool van Luik, nog eene der oudste, onderscheidt zich ook op gunstige wijze. Zij heeft zeer goede teekeningen tentoongesteld van metaalbewerking en mekanieken, ook modellen in hout en ijzer uitgevoerd; verder studiën over de smeltovens, de gasbereiding, de staalfabrieken, enz. Zeer practisch in verhouding met de plaatselijke noodwendigheid.

Ook de Nijverheidsschool van Seraing houdt haren rang goed staande. Daar ook gaan grondige theorie en goede praktijk hand aan hand, en worden voortdurend goede leerlingen gevormd.

De Nijverheidsschool van Verviers, nog eene der oudste van ons land, heeft ook merkwaardige dingen ingezonden: teekeningen en uitgevoerde werken in betrek met de lakenweverijen en -verwerijen, alsook met de mekanieken, bij de lakenbereiding in gebruik. Een werk, dat bijzondere vermelding verdient, is een groot album, voor titel voerende: *Etude du dessin pour application à la draperie*, *par A. Maquinay.* (Studie der teekening voor toepassing op de lakenweverij, door A. Maquinay.) Dit album bevat eene zeer rijke verscheidenheid van teekeningen in allen aard met stalen van weefsels, waarin die teekeningen zijn uitgevoerd. Wij brengen hier onze hulde aan professor Maquinay, die zeker veel moet bijdragen tot de immer toenemende verscheidenheid der schoone lakenstoffen van Verviers.

Stippen wij onder de vele andere Nijverheidsscholen nog die van Brugge en van Doornik aan: in de eerste dezer schijnt men zich voornamelijk toe te leggen op de kantenweverij, de plaastersieraden en de werktuigen; in de tweede meer op het meubelmaken, het timmer-

werk en de bouwing. Te Arlon heeft men schoone stalen vervaardigd van hout- en marmerschildering, te Leuven goede modellen van steensnede.

VAN EDEL BLOED. - 'Zeg Ons waar uw vader verborgen is.' Naar de schilderij van W.F. YEAMES, in de 'Walker Art Gallery' te Liverpool, met toestemming van dit genootschap op hout gebracht.'

Eindigen wij met de algemeene bemerking dat de Nijverheidsscholen, nauwelijks sedert het vierde eener eeuw in België bekend, voor goed in de zeden onzes volks schijnen geworteld te zijn. Alle voorname steden en groote nijverheidsplaatsen zijn er van voorzien, en zeker is het, dat de invloed dezer zoo nuttige gestichten zich in den vooruitgang onzer nijverheid doet gevoelen. Kunsten en wetenschappen bloeien en gaan aanhoudend vooruit door telkens nieuwe, verbazende ontdekkingen; en het is de toepassing der kunsten en wetenschappen op de nijverheid, welke voornamelijk in de Nijverheidsscholen geleerd wordt. Het is daar dat de werklieden gevormd worden tot zelfstandige denkers, bekwaam om zich zelven in hunnen stiel te volmaken en onder opzicht van nut en schoonheid merkwaardige verbeteringen aan hunne voortbrengsels toe te voegen. En onbetwistbaar is het, dat hedendaags de voorrang behoort aan dat volk, hetwelk in zijne produkten het meest den zoo zeer ontwikkelden kunstsmaak zal bevredigen, aan dat volk, hetwelk door toepassing der wetenschap, goede, schoone en tevens goedkoope stoffen zal leveren. Het Nijverheidsonderwijs alleen kan dit doel bereiken.

(*Wordt vervolgd.*)

WILLEM RAETS.

Eene overlevering nopens Philips van Artevelde.

Er is geene geschiedenis van Frankrijk, of zij verhaalt ons, sprekende van Karel VI, dat deze koning, toen hij in 1392 het Manswoud doortrok om den hertog van Bretanje te gaan bevechten, zijn paard tegengehouden zag door een soort van spook, en dit hem dermate verschrikte dat hij er woedend waanzinnig van werd.

Karel VI was slechts veertien jaar, toen het Fransche leger, in 1382, de Vlamingen met Philips Van Artevelde aan het hoofd, in den moorddadigen veldslag van West-Rosebeke, gansch versloeg.

Na de zegepraal gebood de kleine koning dat men Philips bij hem zou brengen. Hij wilde den gekwetste voor hem doen neerknielen; maar de koene Vlaming, die deze vernedering niet wilde doorstaan, weigerde hardnekkig

aan 's konings bevel te gehoorzamen. Karel, gebelgd over de stoutheid des geslagenen veldheers, deed hem aan eenen lindeboom ophangen, die daar nabij stond. Men ziet dat de koninklijke spruit voor de toekomst beloofde! De lindeboom werd nog langen tijd daarna, in de omstreken, de ‘boom der kreten’ genoemd, omdat men er 's nachts, zoo vertelde het volk, kreten van pijn en vermaledijding kon uit hooren.

Alvorens de Gentsche volksman opgeknoopt werd, had hij tot den jongen koning gezegd:

‘Ik wacht u binnen tien jaar!’

Wat gebeurde er? Eene volksoverlevering, eerst onlangs weer opgehaald, gaat het ons zeggen.

Toen de Franschen de overwinning behaald hadden, joegen zij de vluchtelingen achterna, hetzij om nog meer krijgsgevangenen te maken, hetzij om nog wat meer Vlamingen van kant te brengen; intusschen kroop Philips' schildknaap, gekwetst evenals zijn meester, tot aan den boom, waar deze met den doodstrijd kampte. De knaap klom zoo goed mogelijk op den boom, sneed de koord over en strekte zijnen meester behoedzaam op den grond uit. Hij deed hem tot zich zelven komen met wat koud water tegen zijne slapen te sprinkelen, droeg hem met veel moeite in eene nabijzijnde gracht, waar beiden zich verborgen tot aan den avond en toen spoorloos verdwenen.

Tien volle jaren waren verloopen, sinds de slag van West-Rosebeke plaats had, toen eenige houthakkers, die in het Manswoud aan den arbeid waren, op zekeren dag eenen uitgeteerden man, eenen vreemdeling ontmoetten, welke hun met moeite en in eenen uitheemschen tongval om bijstand vroeg.

In de oogstmaand van hetzelfde jaar, vertrok koning Karel VI, nu vier en twintig jaar oud, om de Bretanjers te gaan tuchtigen, en, in het woud gekomen waar de onbekende leefde, zag hij eensklaps uit het struikgewas een man met een vermagerd gelaat en een half naakt en ontvleescht lichaam te voorschijn komen, die woest de teugels van 's konings paard vastgreep en met holle stem uitriep:

‘Rijd niet verder, uw uur is daar!’...................

De koning meende in dien man Philips van Artevelde herkend te hebben. Was het inderdaad de beroemde Gentenaar, dien men dood of verborgen waande, of slechts eene eenvoudige gelijkenis? Ziedaar de vraag.

Wat er ook van zij, seffens na de verdwijning des onbekenden, kreeg Karel VI een dusdanigen woedeaanval, dat hij vier mannen van zijn gevolg doodde, en men zich genoodzaakt zag hem, op eene kar gebonden, naar Mans terug te voeren. Hij was voor altijd ‘Karel, de krankzinnige’ geworden.

Deze treffende overlevering was eertijds in Vlaanderen overbekend; maar zij verdween eindelijk bij gebrek aan eenigen ernstigen geschiedschrijver, om ze te boeken.

H.
NEEGEU.

Wetenswaardigheden.

Blauwe rozen.

Door den heer Emile Gobereau, te St. Cloud, werden ter vergadering van de Société d'Horticulture de France, helder lichtblauwe rozenbloemen aangeboden, door hem langs scheikundigen weg verkregen.

Door het 'Journal des Roses' zijn wij thans in staat gesteld het middel mede te deelen, hoe die verkleuring bewerkstelligd wordt. Een weinig fuchsine wordt opgelost in gedistilleerd water in dier voege dat men eene sterke oplossing verkrijgt; in een tweede glas lost men in 25 vingerhoeden gedistilleerd water eene vingergreep potasch op. Neemt daarna een witte of bleek vleeschkleurige roos die men in de potasch-oplossing dompelt, vervolgens in zuiver water afspoelt en ten slotte met de fuchsine oplossing bevochtigd en laat drogen. Op die wijze bekomt men rozen in verschillende blauwe kleurschakeeringen.

De haring.

Het verbruik van haring, gansch de wereld door, is overgroot. De Fransche, Engelsche, Zweedsche, Deensche en Nederlandsche visscherijen verzenden groote hoeveelheden naar alle streken. In eene kleine golf van Noorwegen worden in ééne visscherij meer dan 29 millioenen haringen gevangen. Men heeft berekend dat de inwoners van Gothemburg, in Zweden, eertijds meer dan 700 millioenen van die visschen per jaar vingen.

Volgens het verslag van kapitein Galawan zijn er in Japonie zooveel haringen dat men ze soms als mest gebruikt. Om zich een gedacht te maken van de wijze, waarop de haring voortteelt, zij het voldoende te weten dat elk wijfje meer dan 50,000 eieren per seizoen werpt.

Men eet slechts een tiende deel verschen haring, de overigen worden gerookt of gezouten. De gerookte haring heeft een gelen glans; welnu, de vervalschers zijn er in gelukt den haring dien glans te geven bij middel van bichromate van potasch. Over twee jaren, werden in eenige winkels van Parijs haringen, alzoo bereid, in beslag genomen.

De Nederlanders zouten en bewaren den haring op de wonderbaarste wijze. Het was Willem Beukels, die, op het einde der twaalfde eeuw, die kunst uitvond. Men verhaalt, dat keizer Karel V, vijftig jaren later, ter eere van den uitvinder, een haring ging eten op Beukels graf.

De haring is niet voedzaam. De visch bevat op 100 deelen: stikstof 2; koolstof 18; vet 7; water 70. De haring bevat dus minder voedzame bestanddeelen dan de abberdaan, de makreel, de snoek, enz.

De versche haring verteert gemakkelijk en is zeer gezond. Men verkiest met reden den homharing. De pekelharing levert eene spijs van mindere hoedanigheid, die zeer verhit. Men moet hem altijd in het water weeken. De gerookte haring verhit en past slechts aan kloeke magen; men heeft nochtans personen geweten, die er hunne zwakke, lijdende maag zeer wel aan gewenden.

De treurwilg.

Het vaderland van den treurwilg is het Oosten, in 't bijzonder Perzië en Aziatisch Turkije. De Europeesche treurwilgen, door stekken vermenigvuldigd, stammen allen af van één plantje. De beroemde Engelsche dichter Alexander Pope (geb. 1688, overl.

1744) ontving eens eenige vijgen ten geschenke, die in een korfje gepakt waren, van wilgenhout gevlochten. Toevallig bemerkte Pope aan een der takjes een nog groenen knop. Hij plant het in zijn tuin, 't slaat aan, het wordt een boom, en 't is een treurwilg, - de eerste in Europa.

Wijsgeerige zedespreuken.

Hem heeft de zonde reeds overwonnen, die met dezelve in onderhandeling treedt.

***

De waarheid behoeft geene andere bescherming dan zich zelve.

***

Nooit zijn vrouwen sterker, dan wanneer zij zich wapenen met hare zwakheden.

Menig hart kwijnt weg door zijn eigen leed. De mot tast sterker het weggelegde kleed aan, dan dat hetwelk in storm en strijd wordt afgedragen.

De wees uit de Ardennen.

I.

Nello en Patrasche waren geheel alleen op de wereld achtergebleven. Zij waren innige vrienden.

Nello was een kleine knaap uit de Ardennen, Patrasche een groote Vlaamsche hond. Zij waren, naar de jaren gerekend, van denzelfden leeftijd, doch de eene was nog jong en de andere reeds oud. Beiden hadden het behoud huns levens aan dezelfde hand te danken.

Hun tehuis was eene hut, de laatste en armelijkste in een Vlaamsch dorpje. Dit ligt op eenige kilometers afstands van Antwerpen tusschen vlak weiland en korenvelden. Daar ziet men lange rijen van populieren en olmen, die zich in den wind zacht wiegelend naar het groote door het dorp loopende kanaal buigen, als hadden zij lust daarin een bad te nemen. Het dorpje bestond uit ongeveer twintig huizen en hutten, waarvan de vensterluiken lichtgroen of hemelsblauw geverfd, de daken met roode of zwarte pannen of met riet gedekt waren en de gekalkte muren sneeuwwit in het zonlicht schitterden. In het midden van het dorp stond een windmolen op een groenen heuvel; voor eene halve eeuw was hij rood geverfd geweest, ten tijde, als het meel voor Napoleons soldaten gemalen werd; thans echter was hij door weer en wind roodbruin geworden en scheen ook - door hoogen ouderdom - aanvallen van jicht en stijfheid in de ledematen te hebben, maar hij bediende nochtans de geheele nabuurschap. Vlak tegenover den molen stond de kleine, door ouderdom vergrijsde kerk met den kegelvormigen toren, wiens eenige klok 's morgens, 's middags en 's avonds met eene zekere doffe zwaarmoedigheid klepte.

In de armoedige hut aan het uiteinde van het dorpje woonde een zeer oude en arme man, Johan Daes, die in zijne jeugd soldaat geweest was, den het land verwoestenden oorlog had medegemaakt en uit zijn langdurigen diensttijd niets anders mede naar

huis gebracht had dan een kreupel geschoten lichaam. De oude Daes had zijn tachtigste jaar bereikt, toen zijne kortelings weduwe geworden dochter bij Stavelot in de Ardennen stierf, hem tot erfenis haar tweejarig zoontje achterlatende. De oude man kon ternauwernood zich zelven onderhouden, maar hij nam den hem toegevallen last zonder klagen aan en kreeg den knaap weldra zeer lief. De kleine Nello - dit was eene liefdevolle verkorting voor Nicolaas - groeide goed op; de oude man en het kleine kind leefden tevreden in dezelfde hut.

Het was eene zeer kleine, lage hut van leem, maar zij was helder gewit en zindelijk en stond midden in een stukje hof, waarin boonen, groenten en meloenen met de grootste zorgvuldigheid geteeld werden. De bewoners dezer hut waren vreeselijk arm - zij hadden nooit genoeg te eten; maar de oude man was zeer zacht en goed jegens den knaap en de knaap was een schoon, onschuldig kind; zij voelden zich gelukkig bij eene korst brood en een krop salade en begeerden anders niets op de wereld dan dat Patrasche altijd bij hen zou blijven. Patrasche was hun kostwinner en dienaar en trouwste vriend; want Johan Daes was een oude invalide, Nello een kind.

Patrasche was een Vlaamsche hond met glad geel haar, sterke ledematen, dikken kop, kromme beenen en breede pooten, welker spierkrachtige ontwikkeling zijn ras in zwaren arbeid en dienstbaarheid bekomen heeft. Deze honden zijn in Vlaanderen eeuwenlang slaven aan den dissel geweest; zij hebben hunne spieren in het gareel der karren gestaald en zijn dikwerf op de spitse keisteenen onder hunnen last bezweken.

Patrasche was enkel op de wereld om te

arbeiden. Reeds vóór hij nog zijn vollen wasdom bereikt had, spande men hem voor de kar. Eer hij dertien maanden oud was, werd hij het eigendom van een rondreizenden koopman in ijzerwaren. Deze verkocht den hond voor een geringen prijs omdat hij nog te jong was. Zijn kooper, een ruwe dronkaard uit Brabant, bereidde het arme dier een ondraaglijk leven. Hij belaadde zijne kar met potten, pannen, koper- en blikwerk, en liet het aan Patrasche over den zwaren last der koper-, tin- en ijzerwaren te trekken, terwijl hij zelf er op zijn doodegemak naast slenterde, zijne pijp rookte en in iedere herberg eene borrel nam.

Bij geluk of ongeluk was Patrasche zeer sterk; hij stamde af van een ras, dat sinds lang tot zulk een gruwzamen arbeid opgebracht werd; daarom bezweek hij niet, maar behield zijn ellendig leven onder de zware vracht, verduurde de vreeselijke slagen, den honger, den dorst, de schoppen, de vloeken en de vermoeienis. Dit is menigmaal het eenige loon, dat de Vlamingen den geduldigsten en arbeidzaamsten hunner viervoetige slachtoffers geven.

Na twee jaren van dit lijden liep Patrasche op zekeren dag als naar gewoonte met de zware kar op den rechten stoffigen steenweg van Antwerpen. Het was in Juli en zeer warm. Koper- en ijzerwaren lagen hoogopgestapeld op de kar. De eigenaar slenterde er naast en gaf het hijgende dier nu en dan een zweepslag. De Brabander was op zijn tocht elke herberg binnengegaan om bier te drinken; maar bij had zijn hond zelfs geen dronk uit het kanaal gegund. Zoo trok de arme hond in den vollen zonnegloed over den gloeiend heeten steenweg de zware kar voort; hij was hongerig en dorstig, door het stof verblind, door de slagen gewond, door den last uitgeput. Hij wankelde - viel neder - bleef liggen. Zijn meester gaf hem vloekende het eenige geneesmiddel, dat hij kende: stooten en slagen met den eiken knuppel. Maar Patrasche lag als dood in het witte stof. De Brabander nam hem vloekend het lederen gareel af en stiet hem met den voet in de sloot naast den weg; daarop duwde hij zelf van zweet druipende de kar verder en liet den dooden hond aan de mieren en de raven tot spijs.

Het was kermis in Leuven. De Brabander wilde de jaarmarkt daar bezoeken en hij was woedend, omdat hij het sterke, taaie dier verloren had en nu zelf zijne kar naar Leuven moest duwen. Het kwam hem niet in de gedachte nog eens naar Patrasche om te zien; daarentegen was hij vast voornemens den eersten grooten hond den besten te stelen, dien hij onbewaakt te zien zou krijgen.

Zoo lag dan Patrasche voor dood in het gras. De weg was dien dag druk begaan. Honderden menschen kwamen te voet of op ezels, in wagens of in karren voorbij - zij spoedden zich welgemoed naar Leuven. Eenigen zagen den hond, de meesten zagen hem niet. Na eene poos kwam een oude man, kreupel en gekromd er langs; hij droeg geen feestgewaad maar eene zeer schamele kleeding en trad langzaam tusschen de pleizierreizigers voort. Hij kreeg Patrasche in het oog, bleef staan en ging naar hem toe; daarop knielde hij in het hooge gras neder en bekeek hem medelijdend. Een blozende, blonde, donkeroogige knaap van vier jaren was bij hem. De kleine knielde naast den ouden man neder en staarde verwonderd op het arme, groote, rustige dier. De oude Johan Daes droeg het lijdende beest met veel inspanning in zijne kleine hut, die ongeveer een steenworp ver van den grooten weg stond; daar legden zij den hond in een koel hoekje en verpleegden hem zoo zorgvuldig, dat hij weldra weder vast op zijne vier gele pooten stond. Patrasche was een dankbare hond. De oude invalide kon om zijn levensonderhoud te verdienen niets anders doen dan met een melkwagen rijden; hij bracht de gevulde melkkannen zijner gelukkiger buren,

die vee bezaten, naar de stad Antwerpen. De dagelijksche gang viel den drie-en-tachtigjarigen man zwaar, want Antwerpen lag een uur ver. Patrasche was getuige van het heengaan met de volle en het terugkeeren met de ledige melkkannen van den ouden man, terwijl hij den eersten dag nadat hij hersteld was en - getooid met een door Nello gemaakten halsband van paardebloemen - zich in de zon lag te koesteren. Den volgenden morgen liep de hond naar den melkwagen eer de oude man de kannen oplaadde en ging tusschen den disselboom staan.

Johan Daes, de oude man, behoorde tot de weinigen, die het inspannen van honden niet goedkeuren, dewijl de natuur ze in het geheel niet tot lastdieren bestemd heeft. Hij wilde Patrasche dus wegjagen; doch deze bleef hardnekkig staan. Ten laatste gaf Johan Daes toe en richtte zijne kar zoo in, dat Patrasche haar trekken kon. En dat deed de hond elken morgen van zijn leven. Toen de Winter kwam, dankte Johan Daes den goeden God voor den trouwen helper, want de oude invalide werd met den dag zwakker en had zijn melkwagen niet meer door den sneeuw en het slijk kunnen voortduwen. Patrasche echter draafde lustig voort en trok zonder moeite het groene wagentje met de blinkend blekken kannen, terwijl de oude man aan zijne zijde hem door eene liefkoozing of een vriendelijk woord beloonde. Overigens was het dagwerk van den hond om drie of vier uur 's namiddags afgeloopen en dan kon hij in de zon gaan liggen slapen of met den kleinen knaap spelen.

Tot geluk voor zijne rust was zijn vroegere meester bij een dronkemansvechtpartij op de kermis te Mechelen doorstoken geworden, daarom bleef hij ongestoord in zijn nieuw tehuis.

Eenige jaren later werd de oude Daes door de jicht zoodanig verlamd, dat het hem onmogelijk was nog langer naast zijne kar te loopen. De thans achtjarige Nello kende de stad zeer goed, dewijl hij zijn grootvader dikwijls daarheen vergezeld had en nam nu de plaats naast het wagentje in, verkocht de melk en bracht het geld te huis. Nello was een zeer schoone knaap met peinzende, donkerbruine oogen, rozige wangen en dikke blonde lokken, die zich om zijn hals krulden. Menige kunstenaar teekende de groep: het groene wagentje met de blekken kannen, den geelbruinen, stevigen hond in zijn gareel, welks klokjes vroolijk tingelden en den kleinen bevalligen knaap op klompen. Nello en Patrasche verrichtten welgemoed hun dagwerk en evengoed als Johan Daes zelf. Als de oude man zich in den Zomer weer beter gevoelde, behoefde hij niet meer naar de stad te gaan; hij kon voor de deur in de zon zitten en zijn kleinzoon door het hofpoortje zien heengaan. Dan sluimerde hij, droomde, bad en zag tegen drie uur verlangend de komst van de kar te gemoet. Na den terugkeer schudde Patrasche vroolijk blaffende het gareel af en gaf Nello verslag van zijne verrichtingen. Dan ging het aan den maaltijd, die uit roggebrood en melk of uit eene dikke breipap bestond. Later zaten alle drie voor de hut, aanschouwden, boe de schaduwen zich op de weiden verlengden en de schemering den schoonen toren der kathedraal omsluierde, en gingen vreedzaam ter ruste, nadat de oude man het avondgebed verricht had.

II.

In de Lente, den Zomer en den Herfst zag de hut van den ouden Daes er zeer aardig uit, begroeid en overdekt als zij was met de weelderige ranken van den wilden wingerd; maar in den Winter! Dan blies de wind door menig gat in de leemen wanden en was de wingerd dor en ontbladerd. Ja, de Winter was hard, nochtans maakte Nello

onverdroten met den hond dag aan dag den gang naar Antwerpen, trots sneeuwjacht en vorst. Zoo verliepen jaren.

Toen Nello wat ouder geworden was, begaf hij zich dikwerf in het reusachtige steenen gevaarte dat zich in sombere majesteit boven de daken der nauwe straten van Antwerpen verheft. Hij trad de kathedraal binnen, terwijl Patrasche in de kar buiten op de straat wachten moest. Als dan Nello weer uit de kerk kwam - de hond had intusschen van verveling menigmaal gehuild - dan sloeg hij zijne armen om den hals van den hond en fluisterde hem altijd dezelfde woorden toe: 'Mocht ik ze toch eens zien. Patrasche! Het is verschrikkelijk, ze niet te mogen zien, omdat ik zoo arm ben!'

Hij kon ze niet zien en Patrasche kon hem niet helpen, want het zilverstuk, hetwelk voor de bezichtiging der onvergelijkelijke meesterstukken van Rubens *de opheffing aan het kruis*, en *de afneming van het kruis* gevorderd werd, was even onbereikbaar als de spits van den hemelhoogen toren der kathedraal.

Eene verteerende liefde voor de kunst vervulde de gansche ziel van den armen boerenknaap. Terwijl hij van den vroegen morgen af door de oude stad van deur tot deur ging om zijne melk te verkoopen, leefde hij in een hemel van droomen. Rubens was zijn ideaal. Hij zag het wonderschoone gelaat der Allerheiligste Maagd Maria in de 'Hemelvaart'; de gouden golven heurer haren lagen op hare schouders en het licht der eeuwige zon omstraalde haar voorhoofd. De in armoede opgevoede, door de fortuin misdeelde, ongeletterde en geringe Nello bezat den schat of den vloek, dien men *genie* noemt. Niemand wist het, hij zelf het allerminste. Alleen zijn gestadige metgezel Patrasche zag, dat hij alle dingen, die groeiden of ademden, met krijt op de steenen teekende.

'Ik zou in vrede sterven, Nello, mocht ik slechts hopen dat gij, als gij een man zult zijn, deze hut bezitten en den kleinen hof bebouwen kondet en door de buren *baas* genoemd werdt,' zuchtte de oude Johan menigmaal op zijn ziekbed.

Het bezit van een klein stukje gronds en de naam van Baas is de grootste eerzucht der Vlaamsche boeren. De oude soldaat, die in zijne jeugd in den vreemde rondgedoold had en arm tehuis gekomen was, meende dat hij zijnen lieveling geen schooner lot wenschen kon dan in de hut van het dorpje te leven tot aan zijn dood toe. Nello zegde geen woord. Hij dacht er niet aan het kleine plekje lands te bebouwen en door zijne buren als baas begroet te worden. De toren der kathedraal, op welken hij in de avondschemering en in den morgennevel blikte, sprak hem van andere dingen. Nello fluisterde zijne fantasieën in Patrasche's oor, als zij zamen aan hunnen arbeid gingen of aan den boord van het traag stroomende kanaal uitrustten. Want zulke droomen laten zich niet licht in woorden uitdrukken om de sympathie van onwetende menschen te winnen. De bedlegerige, oude grootvader ware over de droombeelden zijns kleinzoons zeer verwonderd en beangstigd geweest.

Buiten Patrasche was er nos een wezen, aan hetwelk Nello zijne luchtkasteelen toevertrouwde; het was de kleine Aloysia, het eenige kind van den bemiddeldsten man van het gansche dorp. Het was een aardig meisje met een rond, blozend gezichtje en de schoone donkere oogen, welke uit den tijd der Spaansche overheersching in menig Vlaamsch gezicht overbleven, gelijk de Spaansche kunst indrukwekkende paleizen, balcons en hoektorentjes met verguld beeldhouwwerk. geschiedenissen in wapenschilden, en gedichten in steen in het land achterliet. Aloysia verkeerde veel met Nello en Patrasche.

Op zekeren dag ontwaarde haar vader, baas Cogez - een goedhartige, maar eenigszins ruwe man - eene zonderlinge groep achter den molen op de groote weide,

waar het gras daags te voren gemaaid was. Zijn dochtertje zat tusschen de hoopen hooi, Patrasche's groote, bruingele kop rustte op haren schoot en beide waren met guirlandes van klaprozen en korenbloemen omkranst en Nello teekende ze met een stuk je houtskool op een glad dennenplankje. De molenaar bekeek het portret met verwondering; de gelijkenis was sprekend. Hij beknorde Aloysia, dewijl zij hier ledig haren tijd verbeuzelde en hare moeder haar noodig had, en zij ging weenend naar huis; daarop keerde

hij zich om en nam het plankje uit Nello's hand.

'Maakt gij dikwijls zulke prullen?' vroeg hij en zijne stem sidderde.

Nello boog beschaamd het hoofd.

'Ik teeken alles, wat ik zie,' lispelde hij.

De molenaar reikte hem een frank en zegde: 'Het is onzin, zeg ik, en louter tijdverspilling; het lijkt echter op Aloysia en zal aan moeder pleizier doen. Neem dit geldstuk en geef mij het plankje.'

Het bloed week uit het aangezicht van den jongen Ardenner; hij richtte het hoofd op en legde de handen op den rug.

'Behoud uw geld en het portret, baas Cogez,' zegde hij eenvoudig; 'gij hebt mij dikwijls goed gedaan.'

Hij riep Patrasche en ging over het veld naar huis.

'Voor dien frank had ik de schilderijen kunnen zien,' fluisterde hij Patrasche toe; 'maar ik kon haar portret niet verkoopen.'

Baas Cogez ging in zijn molen. 'Deze knaap mag niet meer zooveel met Aloysia omgaan,' zegde hij des avonds tot zijne vrouw; 'wij zouden daarvan later spijt hebben. Hij is thans vijftien jaar oud, zij is twaalf, en hij is een zeer knappe, goed ontwikkelde jongen.'

'Hij is braaf en trouwhartig,' sprak de vrouw, terwijl zij naar het dennenhouten paneeltje zag, dat aan den wand hing.

'Dat ontken ik niet,' antwoordde de molenaar, terwijl hij zijn tinnen kroes uitdronk.

'Als gij dan denkt, dat zij elkander zullen liefhebben, wat zou het dan schaden?' vroeg de vrouw weifelend. 'Gij hebt geld genoeg voor beiden.'

'Gij spreekt en oordeelt naar echte vrouwenmanier,' sprak de molenaar verstoord. 'De jongen is doodarm en met zijne schildersgrillen er erger aan toe dan een bedelaar. Draag zorg, dat zij voortaan niet meer bijeen komen, of ik zend het kind onder beter toezicht naar het klooster der zusters van het H. Hart.'

Verschrikt over de bedreiging van haren man, beloofde de vrouw zijn wil te zullen volbrengen. Zij scheidde Aloysia wel niet geheel en al van haren speelmakker, doch het verkeer werd geheel en al beperkt. Nello was fier, gevoelig en lichtgeraakt; hij ging niet meer met Patrasche in den molen. Hij wist niet wat hij misdreven had, maar hij vermoedde, dat hij baas Cogez geërgerd had door Aloysia op het hooiveld uit te teekenen. Bij den ouden, rooden molen placht hij anders op den heenen terugweg halt te maken; Aloysia's vlaskopje vertoonde zich boven de lage schutting en de knaap riep haar een blijden groet toe. Dan strekte zij hare handjes uit om Patrasche eene korst brood te geven. Thans blikte de hond vol verwachting op de gesloten deur, terwijl Nello haastig voorbijreed.

Op zekeren dag trof Aloysia hem toevallig alleen op het veld bij het kanaal aan; zij liep op hem toe en snikte, want den volgenden dag was het haar geboorte- en naamdag en hare ouders hadden hem voor den eersten keer niet tot het jaarlijksche feestmaal uitgenoodigd.

IN DEN SNEEUWSTORM.

Nello troostte haar met de woorden: ‘Het zal eenmaal anders zijn, Aloysia. Eenmaal zal mijn stukje dennenplank, dat uw vader bezit, tegen zilver opgewogen worden en zal hij zijne deur niet voor mij sluiten. Blijf mij steeds liefhebben, ik zal beroemd worden.’

‘En als ik u niet liefheb?’ vroeg zij met de aangeborene koketterie van haar geslacht, eenigszins pruilend.

Nello's blikken zweefden in de verte, waar zich in het avondrood de toren der kathedraal verhief. Er speelde zulk een pijnlijk weemoedige lach om zijne lippen, dat de kleine Aloysia er van verschrikte.

‘Ik zal toch beroemd worden,’ sprak hij nauw hoorbaar; ‘ik zal een kunstenaar worden of sterven, Aloysia.’

Hij glimlachte en ging zijns weegs.

Hij voelde zich zelfs gelukkig toen hij den volgenden namiddag met Patrasche eenzaam in zijne armoedige hut terugkeerde en roggebrood at, terwijl in het huis van den molenaar al de kinderen van het dorp zongen en jubelden en groote ronde

mastellen en Brabantsche amandelpeperkoeken ontvingen en nog bij het sterrenlicht in de groote schuur op de muziek van de fluit en de vedel dansten.

‘Wees tevreden, Patrasche,’ zegde hij, terwijl hij zijn arm om den hals van den hond legde, die naast hem in de deur der hut zat, waar in de avondstilte het gejubel uit den molen tot hunne ooren doordrong: ‘wees tevreden. Later zal alles anders worden.’

Patrasche echter was een realist; hem schenen de droomen van melk en honig in het verschiet eene slechte schadeloosstelling voor het tegenwoordige verlies van het avondeten in den molen. Patrasche knorde, zoo dikwijls hij langs baas Cogez heenging.

‘Vandaag is het Aloysia's naamdag, niet waar?’ vroeg de oude Daes dien avond; hij lag als gewoonlijk in den hoek der hut op een stroozak. De knaap maakte eene toestemmende beweging met het hoofd - hij wenschte dat grootvaders geheugen iets minder trouw geweest ware.

‘En waarom zijt gij er niet heengegaan?’ vraagde zijn grootvader verder. ‘Gij zijt er vroegere jaren altijd geweest, Nello?’

‘Gij zijt te ziek om alleen te blijven,’ lispelde de knaap en boog zijn schoon hoofd over de legerstede.

‘Ach wat! Moeder Bulette zou bij mij gezeten hebben gelijk zij het zoo dikwijls doet. Wat is de oorzaak, Nello?’ vroeg de oude man halstarrig. ‘Gij hebt toch zeker met de kleine geen twist gehad?’

‘Neen, nooit, grootvader,’ antwoordde de knaap haastig, terwijl zijn afgewend gelaat vuurrood werd. ‘Om de waarheid te zeggen, baas Cogez heeft mij dit jaar niet uitgenoodigd; hij moet iets tegen mij hebben?’

‘Maar gij hebt toch niets kwaads bedreven?’

‘Voor zoover ik weet niet. Ik teekende Aloysia's portret op een stuk dennenplank; dat is alles.’

‘Aha!’

De oude man zweeg; hij vermoedde de waarheid.

‘Gij zijt zeer arm, mijn kind,’ zegde hij met bevende stem; ‘och! zoo arm! Het is hard voor u!’

‘Neen, ik ben rijk!’ mompelde Nello, en in zijne onervarenheid hield hij zich voor rijk aan onuitputtelijke kracht.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 25]

Onze gravures.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. - Uitstalling der Compagnie-Liebig.

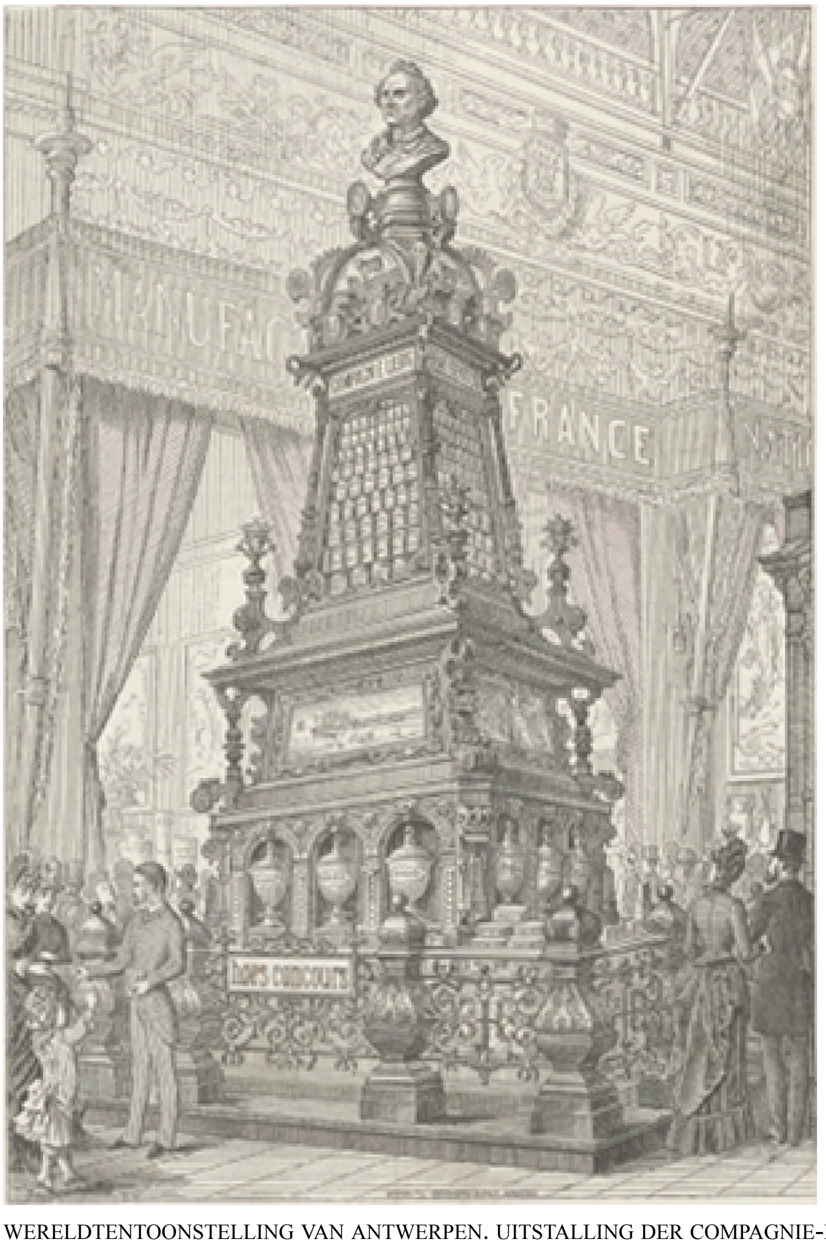

WERELDTENTOONSTELLING VAN ANTWERPEN. UITSTALLING DER COMPAGNIE-LIEBIG.

De gravure op onze eerste bladzijde, in de werkhuizen van onzen verdienstelijken stadgenoot L. Seghers vervaardigd, is voorzeker eene der duidelijkste, meest juiste en tevens sierlijkste teekeningen, die als herinnering aan de Antwerpsche Wereldmarkt het licht zagen. Als wij haar beschouwen, denken wij ons inderdaad geheel terug op een der heerlijke dagen, dat de Tentoonstelling nog in haren vollen luister praalde en ontelbare nieuwsgierige bezoekers met vroolijke drukte elkander in hare gaanderijen verdrongen.

Op den achtergrond dezer gravure ontwaart men de zaal, waarin de prachtige Gobelintapijten en het kostbare Sèvres-porselein eene zoo welsprekende getuigenis gaven van de hooge waarde der Fransche kunst-nijverheid. Het geheele voorplan wordt echter ingenomen door de monumentale uitstalling der Compagnie-Liebig. Ofschoon de produkten dezer firma naar alle oorden verzonden worden en hunne tentoonstelling op eene wereldmarkt hunne welverdiende faam nog slechts luttel uitbreiden kon, had deze voorname maatschappij, evenals meer andere inrichtingen, die eene algemeene vermaardheid genieten, er niettemin aan gehouden het spreekwoord: '*Adel verplicht*' te huldigen en zich op de eerste wereldtentoonstelling van België waardig te doen vertegenwoordigen. De tentoonstelling der Compagnie-Liebig bestond uit eene soort van viervlakkige kolom, in kunstig besneden hout en bekroond met de beeltenis van den geleerden scheikundige, wiens naam zij draagt. Aan de vier zijden waren de verschillende soorten van vleesch-extracten uitgestald, daaronder bemerkte men gezichten van de uitgestrekte inrichtingen der firma en lager waren de produkten geplaatst, door die lichaamsdeelen van het vee opgeleverd, welke niet tot de fabrikatie van vleesch-extract kunnen benuttigd worden: het poeder der beenderen, als mest gebezigd; vleeschpoeder, voor de voeding der dieren; in blikken doozen bewaard vleesch en geconserveerde ossentong. Het geheel, van eene eenvoudige en ongezochte opvatting, maar die van veel goeden smaak getuigde, voldeed zeer wel en trok de algemeene aandacht.

Eenige woorden over de fabrikatie van het vleesch-extract zijn hier niet van onpas.

Het was de vermaarde scheikundige, baron Liebig, die de kunst uitvond, om de voedzaamste bestanddeelen van het vleesch samen te persen tot eene onbederfbare zelfstandigheid. Deze doenwijze laat toe van overgroote hoeveelheden ossenvleesch, die tot dan toe om zoo te zeggen ongebruikt bleven, tot een voedsel te bewaren, dat als een onbeschadigbaar han-

delsartikel onder alle klimaten kan verzonden worden.

De Compagnie-Liebig werd gesticht te Londen, waar zij nog haar zetelplaats heeft, maar hare bijzonderste fabriek bevindt zich te Fray-Bentos, op den Uruguay-stroom, in Zuid-Amerika. Deze inrichting beslaat eene oppervlakte van ongeveer 30,000 hectaren en voedt gemiddeld 50,000 stuks vee.

In het zomerseisoen (van December tot Juni) worden er 1000 tot 1200 ossen per dag geslacht. Sinds de oprichting der fabriek (1865) doodde men er 2,450,000 ossen, die eene waarde vertegenwoordigden van ruim 160 millioen franks.

Hoe belangrijk de fabrikatie van het vleesch-extract ook wezen moge, toch stelt deze alleen niet uitsluitend de groote inkomst der onderneming daar. De produkten, die er aan verbonden zijn, zooals gezouten huiden, ruut, geconserveerde tongen en vleesch, mest enz. maken insgelijks aanzienlijke handelsartikels uit. De vervaardiging van het vleesch-uittreksel geschiedt onder het bijzonder toezicht van voorname scheikundigen. Men berekent dat een pond vleesch-extract eene gelijke hoeveelheid soep oplevert, als uit twintig kilogrammen vleesch kan gekookt worden, en daar deze zelfstandigheid al de oplosbare bestanddeelen van het vleesch bevat, zoo verkrijgen de plantaardige spijzen, die met Liebig's uittreksel vermengd worden, ook gedeeltelijk de voedingskracht van het vleesch. Het vleesch-extract is thans in alle landen zoo algemeen in gebruik, dat de Compagnie-Liebig alleen een jaarlijksch handelscijfer van 30 millioen franks heeft.

Poolsche joden.

Vormen de Joden over de geheele aarde eene streng afgesloten kaste, die niettegenstaande ze zich naar alle omstandigheden van plaats en tijd schikt en zich naar alle vormen van het maatschappelijk leven weet te voegen, toch altijd op zich zelve blijft staan, - de Poolsche Joden inzonderheid vertegenwoordigen een sterk afgeteekende type. Die type vinden we in al zijne eigenaardigheden weergegeven op de schilderij van den Poolschen schilder Kozakiewiez, waarnaar de gravure in dit nummer genomen is. De drie karakterkoppen stellen ons biddende joden voor uit de omstreken van Krakau; zij bevinden zich in de synagoge en de karakteristieke figuur op den voorgrond draagt het gebruikelijke Galicische hoofddeksel, terwijl zijn buurman ter rechterhand in den zoogenaamden *talles* of bidmantel gehuld is, dien de Israëlitische knaap bij zijne aanneming tot lidmaat ontvangt.

De andere gravure geeft ons eveneens Poolsche joden te zien, en wel van dezulken, die bij onze Duitsche buren maar al te wel onder den naam van *Schnorrer* bekend zijn. Het zijn zwervende schacheraars en bedelaars, die hetzij door armoede, hetzij door aangeboren afkeer van geregelden arbeid en lust naar avonturen uit hun vaderland gedreven worden om in den vreemde een goed heenkomen te zoeken. Vooral in den laatsten tijd is het aantal dezer zwervers in de oostelijke streken van het Duitsche rijk sterk toegenomen, en men kan niet zeggen dat de Duitschers reden hebben zich daarover te verheugen: veeleer mag men aan de overstrooming van joden de zoogenaamde anti-semitische beweging toeschrijven, die zich in bedoelde streken openbaart.

Niet alleen in het Oosten van Duitschland, maar over de geheele uitgestrektheid van het rijk ziet men tegenwoordig de Poolsche joden met hunne sterk sprekende,

stereotype gelaatstrekken, hunne verwarde haren en lange baarden, hunne fonkelende oogen en enorme neuzen verspreid. Als onvermoeide zwervers doortrekken zij steden en dorpen bij heele karavanen van mannen en vrouwen, grijsaards en kinderen; van de Wolga dwalen zij naar den Weichsel en van den Weichsel naar den Rijn, als moest bij voorkeur aan hen de vloek bewaarheid worden, die op het geheele jodendom rust: 'Ongestadig en voortvluchtig zult ge wezen op aarde.'

De reis van zulk een Poolschen jood is eene ware kunstreis; de fatsoenlijkste onder hen zijn met aanbevelingsbrieven van allerlei aard voorzien, waarmee zij zich op de behendigste wijze overal toegang weten te verschaffen. De eigenlijke *Schnorrer* echter houdt er zulke hulpmiddelen niet op na; hij trekt al bedelend van huis tot huis en ontwikkelt daarbij eene onbeschaamdheid en vaardigheid, die inderdaad verbazend zijn. Eerst kruipend en deemoedig, komt hij allengs met stouter eischen voor den dag; geeft men hem geld, dan vraagt hij om middag- of avondeten; verleent men hem ook dat, dan komen de oude kleeren aan de beurt, die spoedig weer voor een anderen wensch plaats maken. Verliest iemand daarbij het geduld, dan kan hij op de onbeschaamdste grofheden en verwenschingen rekenen.

Zulk een zwervende Poolsche jood gelijkt geheel aan een vogel, die aan de kooi ontsnapt is; thuis aan al de voorschriften eener strenge orthodoxie gebonden, stoort hij zich op reis aan niets meer, steelt en bedriegt waar hij kan en onderbreekt dat handwerk alleen op den *schabbes* (sabbat), het eenige wat hem nog heilig is. Er zijn omtrent de Poolsche joden in Duitschland eene menigte anekdoten in omloop, waarvan wij er hier eene zullen meedeelen.

Een Poolsche jood was uit het hartje van zijn vaderland naar Frankfort gekomen om daar zijn schatrijken geloofsgenoot, baron Anselm von Rothschild onderstand te gaan vragen. Na vele moeiten en ontberingen bereikte hij eindelijk het doel van zijn tocht en meldde zich in een allesbehalve passend kostuum bij den joodschen Croesus aan. Zoodra hij echter het paleis van den geldwolf wilde binnendringen, kwam hem een waakzame Cerberus te gemoet, die hem beduidde dat hij maar zoo niet met de deur in het huis kon vallen.

De jood, die zijn eenige hoop op zijn rijken geloofsgenoot gesteld had, en alleen om een onderhoud met Rothschild te hebben, zich de lange reis naar Frankfort getroost had, bezwoer den lakei bij zijner ziele zaligheid hem toch tot zijn meester te voeren, verzekerende dat hij dezen maar een enkel woord te zeggen had en zijn tijd volstrekt niet in beslag wilde nemen. De lakei, die een menschelijk hart had, ging naar zijn heer en bracht hem de boodschap over, waarop de jood bij den baron werd binnengelaten.

Trouw aan zijne belofte, sprak de bedelaar bij het binnentreden slechts het ééne woord *Gemara* uit, dat, met de vier letters G, M, R, A geschreven, de Hebreeuwsche naam van den Talmud is. Verwonderd zag Rothschild den bedaard wachtenden bedelaar aan en vroeg wat hij daarmee bedoelde. Deze antwoordde, terwijl hij aan ieder woord eene bijzondere klem gaf, zoodat de vier beginletters duidelijk uitkwamen:

'*G*oeden *M*orgen, *R*eb *A*nschel (mijnheer Anselm)!'

'En wat zoudt ge gezegd hebben, als ge 's middags gekomen waart?'

'Gezegende Maaltijd, Reb Anschel!'

'En als ge nu 's avonds gekomen waart?'

'Dan had ik gezegd: Geef Moos, Reb Anschel!'

Volkomen bevredigd en rijkelijk van 'moos' (geld) voorzien, verliet de jood het huis van den moedigen 'Reb Anschel.'

Deze anekdote geeft een staaltje van de voorbeeldelooze sluwheid en gevatheid der Poolsche *Schnorrer.*

De gevangen muis.

Muizen, zoowel vliegende als trippelende, bezitten de eigenschap den menschenkinderen door hunne verschijning eenen zoo geweldigen als ongegronden schrik op het lijf te jagen, en het is alleen als wij de vledermuis tegen eene deur gespijkerd en het kleinste der zoogdieren in de val gelokt zien, dat wij, niet zonder eenige schaamte over ons dwaas vooroordeel, met gerustheid den gevangen of gedooden schrikaanjager naderen. De beide kinderen op ons laatste tafereeltje zijn in hetzelfde geval. Het muisje, wiens aanwezen in het huis hen reeds zoolang beangst had, is eindelijk in de val geraakt en onschadelijk gemaakt, en met lachende verwondering staren broeder en zuster thans op dat aardige, onaanzienlijke diertje, wiens voorbijschieten hen zoo vaak gillend op de vlucht gejaagd heeft. Bij de verbazing des jongens mengt zich eene soort van fierheid, omdat hij zich geheel alleen de eer toekent door het behendig opstellen der val den kleinen vernieler verschalkt te hebben. Wat het meisje betreft, zij is er slechts op bedacht den gevangen vijand zoolang mogelijk in het leven te houden en vast drukt zij den vetten kater in de armen om hem te beletten door een ontijdig toespringen aan de pret voor goed een einde te maken. Voor dit laatste schijnt echter voor het oogenblik geen het minste gevaar te bestaan, want de kater aanziet het lekkere beetje met eene onverschilligheid, die niet anders te verklaren is dan door de wijsgeerige waarheid, dat iets dan alleen aantrekkelijkheid en waarde voor ons heeft, als wij het met moeite verkrijgen moeten.

De schilder van '*De gevangen muis*' heeft van een gewoon onderwerp een allerliefst en boeiend genrestukje gemaakt, dat menig onzer lezers wel in zijn salon wenschen zou.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen.
Onderwijs.

VI.

Onder de gestichten voor teekenonderwijs en kunstnijverheid onderscheidt zich bijzonder de St.-Lucasschool van Gent. Deze heeft eene reeks schoone methodiek opgaande teekenmodellen tentoongesteld; jammer wederom, dat de bijschriften alleen in 't *Fransch* zijn. Wat gewordt er dan eindelijk toch van de *Vlaamsche* kunst, als zij zoo immer met *Fransche* uithangborden moet prijken?

En echter is de stijl der werken, voortgebracht en tentoongesteld door de oud-leerlingen der St.-Lucasschool, zoo zuiver en zoo echt oud-Vlaamsch. Wat zijn zij schoon die beelden, die kandelaren, lusters en lijsten in zilveren en koperen drijfwerk, die autaren en die geschilderde ramen in zuiver gothieken vorm! Ja, dit alles is Vlaamsche kunst van den echten stempel, en doet ons met fierheid denken aan onze prachtige gothieke kerken, aan onze grootsche stadhuizen der dertiende en veertiende eeuw. Het is spijtig, dat ons artikel te laat komt, anders zouden wij al onze lezers aanzetten om het schoone kunstvertrek der St.-Lucasschool nog eens te gaan

bewonderen, want het was waarlijk een der schoonste perels van geheel de tentoonstelling.

Daarin ziet men wat het vrij onderwijs, wat eigene oorspronkelijkheid vermag, wanneer ze niet door de voorschriften eener vaak te eenvormige schoolregeling gekluisterd worden.

Daar wij nu van kunst handelen, zeggen wij dan ook wat aangaande andere kunstvakken is tentoongesteld.

Voor het muziekonderwijs heeft de heer Ed. Gregoire elf platen ingezonden, op karton geplakt, in den aard der vroegere leestafels. Deze platen bevatten regelmatige oefeningen op de verschillende moeielijkheden, die de notenleer aanbiedt. Eene handleiding bij 't gebruik der muziektafels is onlangs verschenen bij den drukker J. Dirickx, Markgravestraat alhier.

Voor het onderwijs der toonkunst vinden wij verder nog een practisch aanschouwelijk leermiddel, tentoongesteld onder den naam van: '*Echelle harmonique brevetée*, *par Ed. Livain de Mons.*' (Gebreveteerde harmonische

schaal, door Ed. Livain, van Bergen.) Dit werktuig is vergezeld van een kunstboek getiteld: '*Traité théorique et pratique des sens musicaux au moyen de Péchelle harmonique brevetée*, *par Ed. Livain.* (Theoretische en practische verhandeling der muziektonen, bij middel der harmonische schaal, door Ed. Livain.)

Dezelfde schrijver heeft nog ingezonden een leesboek voerende voor titel: *Méthode de division musicale*, *Traité théorique et pratique*, *pour apprendre à lire la musique en* 25 *leçons par Ed. Livain. Editeurs: Schott frères*, *à Bruxelles*. (Methode van muzikale verdeeling. Theoretische en practische handleiding om in 25 lessen de muziek te leeren lezen, door Ed. Livain. Uitgevers: gebroeders Schott, te Brussel.)

Het spijt ons, dat wij naast deze handleidingen ook het zoo practisch en nuttig handboek niet aantreffen van den schoolopziener G. Bols, voor het zangonderwijs volgens het cijferstelsel Galin-Paris-Chevée. Ongetwijfeld was het niet tijdig genoeg gedrukt om te kunnen ingezonden worden. Nochtans vinden wij eene proef van liederen in cijfermuziek bij de uitstalling van den heer Groetaers, lettergieter te Brussel, die de cijferboekstaven voor den uitgever Van Os-de Wolf te Antwerpen geleverd heeft.

Wij raden al degenen, die zich met zangonderwijs bezighouden, aan, met deze methode kennis te maken. De reeds verkregen uitslagen toonen klaarblijkelijk dat zij voor lagere scholen, en zelfs ook voor meergevorderden, veruit de beste is.

WILLEM RAETS.

(*Wordt vervolgd.*)

De dichter-zangers der middeleeuwen.
door J.R. van der Lans.

In den goeden, ouden tijd, toen de boekdrukkunst nog niet was uitgevonden en men zich nog niet voor een paar franks een dichtbundel in net geprest linnen bandje bezorgen kon, stonden de gunstelingen der Muzen vrij wat meer in aanzien dan thans, waarschijnlijk omdat het toen zoo gemakkelijk niet ging zich het genot hunner dichterlijke producten te verschaften.

Wie een dichter wilde genieten, moest hem hooren; want zwart op wit waren zijne scheppingen niet te bekomen; zoo hij ze al in schrift gebracht had, zorgde hij wel dat anderen zich niet van die manuscripten konden meester maken, ten einde daarmee als met hun eigen werk te pronken. En dat gold niet alleen den tekst, maar ook de melodie van het lied, waarvan de oorspronkelijke dichter-componist (want melodie en tekst gingen hand aan hand) zoolang mogelijk het monopolie trachtte te bewaren, opdat hij zelf en niet anderen de vruchten van zijn dichterlijken arbeid mocht plukken.

Zoo ging het tusschen de twaalfde en de veertiende eeuw. Er was toen heel wat concurrentie in het vak, en de rondreizende dichter-zangers waren wel genoodzaakt streng voor hun letterkundigen en muzikalen eigendom te waken. Auteursrecht bestond nog niet, dan alleen in het rechtsbewustzijn der kunstenaars zelven, dat elken letter- of toondief aan de algemeene verachting prijsgaf. Er waren ook nog geene uitgevers, bij wie zij eenig honorarium bedingen konden, en zoo zagen zij zich wel genoodzaakt het land af te reizen, ten einde op de kasteelen en adellijke huizingen

hunne liederen ten gehoore te brengen en af te wachten wat men hun tot loon voor hunne moeite schenken wilde.

Mag men hunne nagelaten gedichten gelooven, dan was dikwijls eene vorstelijke belooning hun deel; zoo leest men dat dergelijke zangers vaak met rijke geschenken, paarlen, kostbare mantels of kleinoodiën werden begiftigd, terwijl zij mede werden uitgenoodigd om ter feesttafel aan te zitten en zich aan de kostbare wijnen en fijne gerechten te goed te doen. Maar het is niet onmogelijk dat de zangers in hunne liederen van dergelijke dingen ophaalden om hunnen hoorders onder den neus te wrijven, wrat zij billijkerwijze als loon mochten verwachten. Want het is een feit, dat zij er over het algemeen niet rijk bij werden; niet zelden troffen zij onverschillige hoorders aan, die de gaat der poëzie al zeer weinig wisten te schatten en de beoefenaars der edele dichtkunst met eene kleinigheid afscheepten. Het zal er wel mee gegaan zijn als tegenwoordig, nu de eene dichter (adres aan Victor Hugo) bij zijn dood millioenen achterlaat, en de andere het na jaren arbeids zoo ver brengt, dat men hem op zijn ouden dag geen aangenamer huldeblijk kan geven, dan te zorgen, dat hij onbekommerd zijn einde kan halen.

Wij weten bij voorbeeld van Walther von der Vogelweide, den geniaalsten zanger der middeleeuwen, dat kommer en zorgen hem niet bespaard bleven en de armoede tot aan zijn dood toe eene sombere schaduw op zijn dichterleven wierp. Wat zijn loon vaak was, kan men hieruit opmaken, dat hij er groot op gaat nooit afgedragen kleeren te hebben aangenomen.

Daarentegen waren er onder de dichters van dien tijd ook rijke en machtige heeren, die in de wereld vaak hooger boven hunne landgenooten uitstaken, dan zij op het gebied der poëzie hunne mededingers overtroffen. Zoo is het bekend dat hertog Jan I van Brabant met veel verdienste de lier hanteerde en, wat niet minder verdienstelijk was, in tegenstelling met andere Nederlandsche vorsten, welke zich daartoe uitsluitend van de Fransche taal bedienden, in Dietsche verzen de Fransche *trouvères* poogde op zijde te streven. Er zijn negen liederen van dien beminden vorst tot ons gekomen, die van hooge dichterlijke vlucht en fijn gevoel getuigen. ‘Terwijl verzen en inkleeding,’ schrijft professor Jonckbloet omtrent die verzen, ‘ons door hunne liefelijkheid en onnavolgbare naïveteit wegslepen, wordt de indruk nog verhoogd door den toon van betamelijkheid, waardoor Jans gedichten zich loffelijk boven die van zijnen vader onderscheiden, waarin Fransche wulpschheid een hoofdtrek uitmaken.’

Maar deze vorstelijke zangers behoorden natuurlijk niet tot de reizende kunstenaars, die meerendeels menestreels of meistreels, dat is *ministeriales* of dienstlieden genoemd werden. Deze naam is klaarblijkelijk hiervan afkomstig, dat sommige zangers aan het hof van een bepaalden grooten heer verbonden waren, wiens livrei zij droegen en van wien zij een jaargeld ontvingen. Later ging de naam echter ook op de rondtrekkende zangers en ‘spreekers, die ghene heren en hadden’ over. Wij noemden daar het woord sprekers en daarmede werden de dichters aangeduid, die geene liederen zongen, maar hunne gedichten eenvoudig declameerden. Het declameeren zelf heette ‘sproken spreken’ of ‘ghedichten segghen.’

Wat het woord *trouvères* betreft, dat wij hierboven noemden, dit is afgeleid van *trouver* (vinden) en onder dien naam werden in het noorden van Frankrijk de dichters aangeduid terwijl zij in Provence als *troubadours* bekend stonden, dat op zijne beurt van *trobar* (vinden) is afgeleid. Ook hier te lande was vinden en dichten van gelijke beteekenis, zooals blijkt uit de volgende regelen van den bekenden zanger Willem van Hildegaersberch:

Dairom soe heeft hi dit g h e v o n d e n
die van Hildegaersberch is gheboren.
Men mach wel ander v o n d e n v i n d e n
die die lude gaerne horen,
Die d i c h t e n konden ende v i n d e n .

Genoemde Willem van Hildegaersberch is zeker de meest bekende onder de Nederlandsche sprekers, want wij bezitten van hem niet minder dan [117] groote en kleinere liederen, terwijl het nog te betwijfelen is of die wel zijne geheele dichterlijke nalatenschap uitmaken. Om te doen zien welke onderwerpen zulk een spreker zooal bezong, laten wij hier enkele titels volgen: *Vanden tien gheboden: Vanden conic van Poertegael: Dits van Reyer die Vos; Vanden Serpent*, *Vander wrake Gods*, *Vanden ghesellen die onime seylaen; Vander gheboorten Christi; Hoe man ende wijf sullen leven; Van Sinte Gheertruden min; Vanden Saramente van Aemsterdam; Hoemen houden sel vriendscap*, enz. enz. Als eene proeve van zijn dichttrant volge hier de aanhef *Vander wankelre brugghe:*

Op een rivier quam ic ghegaan,
dair bloemen stonden scoen ontdaen,
int beghinsel vander Meye;
ende ander vruchten menicherleye
waren versieret over al.
Die voghelkijns dreven groet gehescal
met soeten sanghe menighertieren.
Die vissche zwam inder rivieren
ende was zonderling verhoecht,
overmits der Meyen doecht,
dat si verstroyt wel menig vrucht;
die voghelen boven inder lucht,
die visschen mede bij den gronde.
Hi waer wijs, diet al verstonde,
hoe menighe doecht Mey heett in;
want si verstroyt wel droeven sin,
daer hi wandelt int ghedocht.
Hier om soe quam ic ende socht
dezen rivier schoen ende claer.
Van sorghen was ic wat in vaer;
maer ic docht ten selven tiden
dattie voghelkijns hem verbliden
als die Meye comt an hant,
ende legghen off der sorghen bant,
die des winters sin bedwinghen.

Uit al de gedichten, die ons van de sprooksprekers der Middeleeuwen zijn overgebleven, blijkt dat zij volstrekt niet zoo eenzijdig waren, als men lang gemeend heeft. Over het algemeen stelt men zich voor dat die rondtrekkende zangers niets dan minneliederen zongen en vandaar, dat men ze allen over ééne kam scheert, door ze eenvoudig minnezangers te noemen. Wel waren minnarijen een geliefkoosd thema dier dichters, - hetgeen trouwens natuurlijk is, daar zij zich voortdurend bij bruiloften en dergelijke feesten moesten doen hooren, - en vooral de Fransche *trouvères* waren onuitputtelijk in de meest romaneske liefdesavonturen en in de gloeiendste ontboezemingen over de bekoorlijkheden van het schoone geslacht. Doch in Duitschland en vooral ten onzent, waar de bevolking zich altijd door ernst en zedelijken zin heeft gekenmerkt, hadden de sprekers nog tal van andere snaren op hunne lier.

Menig lied dient ter verheerlijking van God en Zijne heiligen of tot opwekking tot den heiligen strijd voor het Christendom tegen de ongeloovigen. Reinmar von Hagenau en Walther von der Vogelweide wekten niet alleen in hunne liederen den geestdrift der ridders op tot den strijd om het heilig Graf, maar namen ook zelf aan den kruistocht deel. Verder behandelden de sprekers meermalen de politieke aangelegenheden van den dag, gaven allerlei opmerkingen en zedelessen ten beste, hekelden de gebreken van hun tijd, kortom vormden als het ware datgene wat thans door de pers verkregen wordt: de openbare meening. Vandaar dan ook dat Willem van Hildegaersberch in den aanhef van zijn *Lekenspieghel* zegt:

Wie dat dichten wil hantieren
die moet menich dinc visieren,
des ander luden ledich staen.

Dat wil zeggen dat een dichter van vele dingen verstand moet hebben, waar een ander niet mee noodig heeft, en inderdaad staat men dikwijls verbaasd over de levenswijsheid, het gezond verstand en het fijne vernuft, in de naïeve zangen der sprekers verscholen.

Willem van Hildegaersberch was op het einde der veertiende eeuw dichter of spreker aan het grafelijke hof van Holland en trad zoowel te 's-Gravenhage als te Middelburg en waar verder dat hof verblijf hield voor zijne vorstelijke meesters op. Het schijnt dat bij de graven van Holland de sprekers over het algemeen zeer gezien waren; want herhaaldelijk wordt in de grafelijke rekeningen van giften en geschenken aan sprekers melding gemaakt. Vooral Albrecht van Beieren schijnt de kunst hoog geacht te hebben en ontving zelfs sprekers uit den vreemde, zooals uit Vlaanderen, Westfalen, Heidelberg enz., aan zijn hof.

POOLSCHE JODEN IN DE SYNAGOGE, NAAR KOZAKIEWICZ.

Terwijl intusschen de poëzie hier te lande nog door heeren en vorsten geëerd werd, liep in het buitenland de kunst reeds om brood; de sprekers vermochten met hunne liederen en gedichten alleen de aandacht niet meer te boeien en zagen zich genoodzaakt muzikanten en goochelaars mee te brengen, die langzamerhand geheel

en al de klad in het vak brachten, zoodat geen werkelijk dichter zich meer verwaardigd zou hebben als menestreel op te treden.

Reeds Willem van Hildegaersberch, die zijne taak blijkbaar zeer ernstig opvatte en volgens wien 'gherechte dichters zeede' was 'die

waerheit bringhen voert,' klaagt er over dat die waarheid in zijn tijd niet meer gezegd wilde zijn:

> Dichters conste was ghepresen
> doe die goeden hoer edel wesen
> bruucten in der eren naem;
> nu ist sulken onbequaem
> dat men hem die waerheid secht.

Het spreekt vanzelf dat zulk eene fijngevoelige dichternatuur als die van onzen Willem dit moeilijk verzetten kon; want, zooals hij zelf zegt,

> .... zijn natuer is soe ghedaan,
> dat hijs qualiken can vertyen.

POOLSCHE 'SCHNORRER' TE LEIPZIG.

In een zijner gedichten raadt hij dan ook den ‘ghesellen’ (zoo noemden de zangers elkander) de ‘wandelingh’ dat is het rondtrekkende leven af, wijl daar toch geen baat meer bij te vinden was: vroeger was daar meer eer mee te behalen:

.... vormaels doe die heren melde
rive waren van haren ghelde
te gheven den menestreren,
doe mochten hen deghenen gheneren,
die van conste werdich waren
waer al woudi nu openbaren
u ghedichte ende u menestric,

en condi ghene reinaerdie,
smeken, no lecken berden,
men sal segghen; 'Gaet uwer verden,
hier en es uws niet te doene,
noch te horen van uwen sermoene.'

Minder gevoelige naturen wisten er zich echter best in te schikken, zoolang men hun op de feestmalen, waar zij als zwermen roofvogels op neerstreken, nog maar nu en dan eene vette brok toewierp en een nap wijn reikte, en onze Willem legt een dier jolige gezellen in den mond:

Alsoe langhe als ic des goets wijns
mach drinken dore mine craghe,
ende ic mine derme ende mine maghe
mach aisieren da minen eesche,
beide met broede ende met vleesche,
willie mi ane wandelinghe houden,
tes ic op crucken ga van ouden,

Bij dezulken kan intusschen van de ware poëzie geene sprake meer zijn; het ras der echte dichters trok zich in zijne binnenkameren terug en gedurende de stormachtige eeuwen van oorlog en beroering, die op de Middeleeuwen volgden, zijn zij daar gebleven tot in onzen tijd, nu het hun bij den prozaïschen wind van nuchter positivisme, die er heden ten dage waait, zeker niet geraden is het hoofd buiten de deur te steken. De schoone dagen, toen de poëzie gemeengoed was van het gansche volk, zijn voor altijd vervlogen!

Wetenswaardigheden.

Het echtelijk leven der vogels.

Het echtelijk leven der vogels heeft eene merkwaardige overeenkomst met dat van de menschen. Op weinige uitzondering na is het ook bij hen eene verbintenis voor het leven, zooals men dit bij de raven, de eksters, de duiven en de musschen kan opmerken. Tot de geheel onafscheidelijke vogels behooren de anders zoo wilde steenvalken. Zeer vele vogels vereenigen zich in het najaar bij troepen, maar dan ook blijven de paren trouw bij elkaar. Bij andere trekvogels scharen zich de mannetjes en wijfjes afzonderlijk, en zoo zijn zij op reis gescheiden, maar in het voorjaar komen dezelfde paren toch altijd weer bij elkander.

De huwelijken der vogels worden meestal in de eerste lente na het jaar waarin zij geboren zijn, gesloten, en daarbij doen zij eene bepaalde keus, ieder naar zijn eigen smaak. Soms beslist het toeval, tusschen medeminnaars het recht van den sterkste. Zelfs als er meer wijfjes dan mannetjes zijn (hetgeen zelden het geval is, want bij de vogels hebben de mannetjes doorgaans de meerderheid) vallen er dikwijls hevige gevechten uit jaloezie voor. In het huwelijk zelf heeft geene oneenigheid plaats. Het wijfje schikt zich naar het mannetje. De keus van het nest, bij voorbeeld, wordt altijd aan het mannetje overgelaten, en bij musschen en duiven heeft men opgemerkt dat het mannetje soms eene geheel ongeschikte plaats had gekozen en het wijfje dadelijk het benoodigde aanbracht, hoewel dit bijna niet te doen was.

Alleen bij de steenvalken komen wel eens oneenigheden voor die echter niet tot dadelijkheden overslaan. De deugd van huwelijkstrouw moet men in 't algemeen allen vogels, die maar met een wijfje leven, toekennen, evenwel is er tusschen beide geslachten onderscheid te maken.

Een nauwkeurige opmerker van de gewoonte der vogels, heeft bij het wijfje nooit een geval van ontrouw bespeurd maar bij de mannetjes wel eens, doch slechts bij uitzondering. Als men in aanmerking neemt dat het wijfje van natuur voorzichtiger en schuwer is, zal men dit onderscheid kunnen verklaren.

Echtscheidingen komen bij de vogels even goed voor als bij de menschen, wel is waar nu en dan en soms scheidt het wijfje zich ook vrijwillig van het mannetje. Bij de duiven hebben zulke vrijwillige echtscheidingen alleen dan plaats als zij van den beginne af niet uit neiging en vrijwillig, maar gedwongen met elkaar gepaard zijn geweest. In vele gevallen was het dus van den beginne af een ongelukkig huwelijk, en de ontbinding daarvan heeft ook dikwijls juist plaats omdat een van het paar het gaaike, waarvan hij of zij door den luim van zijn eigenaar gewelddadig gescheiden was, weder opzoekt. Bij de wilde vogels zijn zulke echtscheidingen nog zeldzamer, omdat er bij hunne verbintenis volstrekt geen dwang is.

Het voedsel in aardappels.

Zooals bekend is vormt het zetmeel in die vrucht de voornaamste voedingswaarde, dat met het rijp worden, hetwelk eerst in December en Januari plaats heeft, aan massa toeneemt, en daarna weer vermindert, waarop ons inziens wat meer diende gelet te worden. Stöckhardt heeft hieromtrent onderzoekingen gedaan met een en dezelfde soort aardappels en volgens hem bevatten de aardappels

in Augustus ..... 10 percent zetmeel
in September ..... 14 percent zetmeel
in October...... 15 percent zetmeel
in November ..... 16 percent zetmeel
in December ..... 17 percent zetmeel
in Januari ...... 17 percent zetmeel
in Februari...... 16 percent zetmeel
in Maart ...... 15 percent zetmeel
in April....... 12 percent zetmeel
in Mei .... 10 percent zetmeel

In de maanden Juni en Juli heeft er eene verdere vermindering van zetmeel plaats en de aardappel heeft dan ter nauwernood nog eenige voedingswaarde. Uit een landbouwkundig standpunt is het daarom aan te raden om de aardappels in die maanden te vervoederen en voor de fabrieken om ook in dien tijd het meest te verbruiken, waarin zij de hoogste zetmeelgehalte hebben, nl. van November tot Februari. Eene groote dwaasheid daarentegen is het om oude aardappels tot ver in den Zomer, ja tot in Juli, Augustus en zelfs in September te bewaren, omdat zij dan al eene zeer geringe voedingswaarde bezitten en daarin door nieuwen verre overtroffen worden.

Het verminderen van het zetmeel in Februari en Maart vindt zijne reden hierin, dat in dien tijd de levensvatbaarheid wordt opgewekt, in andere woorden dat de kiemen ‘zich zetten’ om nieuwe vruchten voort te brengen en naarmate de temperatuur warmer is, vermeerdert de kiemkracht en vermindert het zetmeel, dat de kiemen

voedt, zoodat de aardappel naarmate zij meer of minder aan het ‘uitloopen’ is, ook minder of meer zetmeel of, wat bijna 't zelfde is, voederwaarde bezit.

Met het ontkiemen en het verloren gaan van zetmeel gaat het gewichtverlies gepaard, welk met Mei zeer sterk is, terwijl de aardappels in Juni of Juli nog ongeveer een tiende gedeelte van het gewicht hebben dat zij in den tijd der rijpheid hebben.

Om de voedingswaarde der aardappels zoo lang mogelijk te bewaren, dient men te zorgen dat ze zoo laat mogelijk ontkiemen, welk doel men het best bereikt door ze op droge plaatsen en in tamelijk hooge hoopen te bewaren en zoo het niet te veel werk vereischt, de kiemen in 't voorjaar af te breken of wel voor dien tijd ze met een fijn mesje van de kiemen te ontdoen.

De wees uit de Ardennen.

II.
(*Vervolg en slot.*)

Nello bezat een geheim. Tot de hut behoorde eene kleine schuur, die hij alleen betrad, een ellendig hok, maar dat een helder licht van de noordzijde ontving. Hier had hij zich een plompe schildersezel getimmerd en op opgespannen grauw papier een der tallooze droombeelden zijner verbeeldingskracht geschetst. Niemand had hem ooit onderricht gegeven in het teekenen; verven kon hij niet koopen, hij had dikwijls het geld voor zijn droog brood uitgespaard, om zich de weinige eenvoudige werktuigen te verschaffen, die hij hier bezat. Eene groote krijtteekening stelde een ouden man voor, die op een omgekapten boomstam zat. Zoo had hij den ouden houthakker Michaël dikwerf tegen het vallen van den avond zien zitten. Niemand had hem ooit over den omtrek of het perspectief, den lichaamsbouw of licht of schaduw gesproken en nochtans had hij in zijn tafereel den on vermoeiden, afgeleefden ouderdom, de onderworpen en droevige berusting, de boersche en natuurlijke waardigheid van het origineel zoo getrouw voorgesteld, dat de eenzame, peinzende figuur op den boomstam met den achtergrond der invallende duisternis een waar gedicht was. Het was, gelijk van zelf spreekt, slechts eene ruwe teekening, die zonder twijfel vele gebreken had, doch het beeld vertoonde zich natuurgetrouw en vol ware kunst.

Nello wilde deze groote teekening ter mededinging in eenen prijskamp naar Antwerpen zenden. Er waren tweehonderd franken jaarlijks uitgeloofd voor een talentvol jonkman, onverschillig uit welken stand, die den prijs voor eene teekening in krijt of potlood zonder vreemde hulp winnen zou. Drie der voornaamste Antwerpsche kunstenaars zouden uitspraak doen en den overwinnaar naar verdienste benoemen. In Lente, Zomer en Herfst had Nello aan zijne teekening gewerkt; indien zij den prijs verwierf, zou zij hem den weg tot onafhankelijkheid en tot de geheimen der kunst openen, die hij onwetend en toch zoo hartstochtelijk bewonderde. Hij sprak er met niemand over; zijn grootvader zou hem niet begrepen hebben, en de kleine Aloysia was voor hem verloren.

De teekeningen moesten den eersten December ingeleverd worden en den vierentwintigsten zou de uitspraak plaats hebben, om den winner eene Kersverrassing te bereiden. In de schemering van een bitterkouden winterdag legde Nello zijne teekening met een kloppend hart op het groene melkwagentje en bracht ze naar de stad, waar hij ze volgens de bestaande voorschriften in de Schilder- en Beeldhouwakademie afgaf.

‘Misschien is het ding in het geheel niets waard. Hoe kan ik het weten?’ dacht hij met het beklemde hart eener schuchtere natuur.

Thans kwam het hem zoo gewaagd, zoo ijdel, zoo dwaas voor, te droomen, dat hij, de barrevoetige jongen, die ter nauwernood lezen kon, iets zou geteekend hebben, dat groote schilders, werkelijke kunstenaars, een blik waardig zouden keuren. Het moge gaan gelijk God het wil, dus troostte hij zich, en keerde des namiddags welgemoed naar huis terug.

De koude begon zeer streng te worden. Nadat Nello zijne armelijke woning bereikt had, begon het te sneeuwen en dit hield met kleine tusschenpoozen een paar dagen aan. Het werd een zware arbeid de melkkannen des ochtends vroeg af te halen en naar de stad te rijden. Het was inzonderheid zwaar voor Patrasche, want de jaren, die Nello's jeugdige kracht versterkten, brachten hem de gebreken des ouderdoms; Nello hielp hem echter met duwen.

Op zekeren namiddag vond Nello bij den terugkeer uit Antwerpen op den harden sneeuw eene schoone beweegbare pop, een in scharlaken en gouden vederband gekleede tamboerijnspeelster. Hij liep tevergeefs eenige lieden na om den eigenaar te vinden, en meende toen, dat hij er Aloysia wel pleizier mee zou kunnen doen. Het was volslagen duister, als hij aan den molen kwam. Hij kende het kleine venster van Aloysia's kamertje; er kon immers geen kwaad in steken, wanneer hij de vroegere speelgenoote zijn gevonden schat schonk? Een

leeg hondenhok met een spits dak stond onder haar venster; hij klom er op en klopte zacht aan het venster. Er brandde licht in het kamerke; de kleine opende en zag half verschrikt naar buiten. Nello legde de tamboerijnspeelster in hare handen.

‘Hier is eene pop, die ik in den sneeuw gevonden heb, Aloysia,’ fluisterde hij; ‘neem haar en God zegene u.’ Hij gleed op den grond eer zij tijd had om hem te bedanken en verdween in de duisternis. Des nachts brak er brand uit op het erf van den molenaar. De schuur en veel graan verbrandde, doch het woonhuis en de molen bleven onbeschadigd. Het geheele dorp was in rep en roer en de brandspuiten van Antwerpen kwamen ratelend door den sneeuw aanrennen. De molenaar had zijn eigendom verzekerd en verloor niets, maar hij was woedend en verklaarde luide dat de brand niet toevallig ontstaan, maar door kwaadwillige hand aangestoken was. Nello ontwaakte uit den slaap en snelde gelijk de anderen naar het tooneel van de ramp. Baas Cogez stiet hem woedend terug.

‘Gisteren avond hebt gij in het duister hier rondgezworven,’ riep hij; ‘ik geloof, dat gij meer van den brand weet, dan iemand anders.’

Nello hoorde hem zwijgend en verbaasd aan; hij hield het voor scherts en begreep niet, hoe iemand in zulk eene omstandigheid nog lust had tot schertsen. Nochtans sprak de molenaar in de volgende dagen tegen vele buren openlijk zijne verdenking uit. Er werd geene aanklacht tegen den knaap ingediend, maar het gerucht verbreidde zich dat Nello den avond voor den brand onder een gezocht voorwendsel op het erf van den molenaar geweest was; hij had een diepen wrok tegen baas Cogez opgevat, dewijl deze hem verboden had met Aloysia om te gaan Niemand sprak wel is waar openlijk ten nadeele van Nello; maar de verdenking van den molenaar oefende zijn invloed op het gansche dorp uit en in de hutten en hoeven, waar Nello en Patrasche 's morgens vroeg de melk afhaalden, vernamen zij niet meer de gewone hartelijke groeten. Niemand geloofde aan de onzinnige beschuldiging van den molenaar; maar de bevolking was zeer arm en zeer onwetend en de eenige rijke man der plaats verhief de stem tegen den armen knaap.

‘Gij zijt zeer wreed tegen den armen jongen,’ waagde de molenaarster tot haren man te zeggen; ‘hij is een vroom, onschuldig kind, en zou nooit aan zulk eene boosheid denken, hoe diep hij zich ook gekrenkt gevoelen moge.’

Baas Cogez was een stijfhoofdige man en bleef bij zijn woord, hoezeer zijn geweten hem ook zijn onrecht verweet. Intusschen verdroeg Nello het hem aangedane leed met eene zekere hooghartige gelatenheid, die alle verdediging versmaadde.

En toch veroorzaakte het den nauwelijks zestienjarigen knaap, die zijn kortstondig bestaan in het dorpje had gesleten en in zijne kindsheid door allen bemind geweest was, een diepen kommer, dat deze kleine wereld zich zonder reden tegen hem keerde. Het viel hard in dezen strengen wintertijd, waarin hij honger leed en licht en warmte slechts aan den haard der buren vinden kor. In den Winter vond Nello vroeger altijd een open plaatsje aan het vuur en thans wilde niemand met hem te doen hebben. In de hut van den ouden Daes was de kachel meestentijds koud en de broodkas ledig, want een melkhandelaar uit Antwerpen was begonnen met zijn ezelwagen de melk aan verscheidene hoeven af te halen en slechts vier boerenhuizen waren het kleine groene wagentje trouw gebleven. Zoo was de vracht, die Patrasche trok, zeer licht geworden en Nello verdiende slechts zeer weinig.

Kersmis naderde. Het weder was stormachtig en koud. De sneeuw lag verscheidene voeten hoog en het ijs was overal sterk genoeg om menschen en vee te dragen.

Op zekeren avond in de week voor Kersmis was de oude Johan Daes, die slechts de armoede en den kommer van het aardsche leven gekend had, naar de eeuwige gewesten overgegaan.

Hij was na het avondgebed zacht ingesluimerd om hier beneden niet weder te ontwaken en toen Nello in de grauwe morgenschemering den dood van zijn grootvader ontdekte, voelde hij zich onuitsprekelijk ongelukkig. Daes was sinds langen tijd slechts een zwakke, verlamde grijsaard geweest, maar hij had den jongen innig lief gehad en zijn terugkeer uit de stad steeds met een blijden glimlach begroet. En toen zijn lijk in de armoedige kist van dennenplanken ter aarde besteld was, ging Nello met een gebroken hart naar huis; maar zelfs de troost, dit armelijke, treurige tehuis te bezitten, zou hem ontroofd worden. De maandelijksche huur voor de hut was achterstallig en nadat hij den doode de laatste eer bewezen had, bleef hem geen cent meer over. Hij verzocht den eigenaar om uitstel. Deze was een schoenlapper, die eiken zondagavond zijne pint bier in Baas Cogez' gezelschap dronk. De hardvochtige man kende geen medelijden; hij nam in plaats van de huur alles wat in de hut aanwezig was in beslag en beval Nello het hem beschuttende dak den volgenden dag te verlaten. Gedurende den ganschen nacht zat de jongen met den hond bij den konden haard. Beider lichamen waren schier ongevoelig voor de koude, maar hunne harten dreigden te bevriezen. Van koude bibberende, boog Nello zich des ochtends tot Patrasche en zijne heete tranen vielen op den breeden kop van het trouwe dier.

‘Laat ons gaan, mijn lieve Patrasche,’ fluisterde hij; ‘wij willen niet wachten tot wij er uitgejaagd worden; laat ons gaan!’

De hond volgde zijn meester en zij verlieten de hun zoo dierbaar geworden hut. Patrasche liet mismoedig den kop zinken, toen hij zijn klein groen wagentje voorbijging; dit behoorde hem niet meer, maar was met de overige zaken in beslag genomen. Zijn gareel met de bellekens lag glinsterend in den sneeuw.

Beiden sloegen den gewonen ouden weg naar Antwerpen in. Het schemerde pas, de meeste vensterluiken waren nog gesloten, maar eenige dorpsbewoners waren reeds aan den arbeid. Zij gaven geen acht op den knaap en zijn hond. Voor eene deur bleef Nello staan en zag vol verwachting naar binnen; zijn grootvader had dezen menschen menigen vriendschapsdienst bewezen.

‘Och! vrouw, geef Patrasche eene korst brood?’ bad hij schuchter. ‘Hij is oud en heeft sinds gisteren ochtend niets gegeten.’

De vrouw sloot haastig de deur. Nello en zijn hond gingen mismoedig verder, zij bedelden niet meer. Na een langzamen, afmattenden tocht bereikten zij Antwerpen toen de torenklokken tien uren sloegen.

‘Kon ik slechts wat van mijne kleeren verkoopen, om hem brood te verschaffen!’ dacht Nello; maar hij droeg slechts een oude dunne kiel over zijn hemd en een paar klompen aan de voeten. Patrasche drukte zijn vochtigen snuit in de hand van den knaap, als wilde hij hem verzoeken, zich over hem niet te bekommeren.

De bekroning der teekeningen zou ten twaalf ure bekend gemaakt worden en Nello richtte zijne schreden naar de akademie. Op de treden en in den gang wachtten vele jongelingen; eenigen van zijn leeftijd, anderen ouder dan hij, allen vergezeld door hunne ouders of naastbestaanden. Zijn hart bonste, toen hij, Patrasche aan den halsband vasthoudende, zich onder hen mengde. De groote klokken der stad verkondigden het middaguur. De deuren eener zaal gingen open; de woelige menigte drong naar binnen. Men wist, dat de bekroonde teekening op eene verhevenheid tentoongesteld zou zijn. Een nevel verduisterde Nello's oogen, zijn hoofd duizelde, zijne knieën knikten. Dan zag hij dat de tentoongestelde teekening niet van hem was.

Hij wankelde naar buiten en bleef eene wijl half bewusteloos tegen den muur van het gebouw leunen, terwijl zijn hond hem de hand lekte. Als in een droom hoorde hij hoe de jongelieden den bekroonde onder luid gejuich vergezelden tot hun gejubel zich eindelijk in de verte verloor. Met den moed der vertwijfeling richtte Nello zich eindelijk op - hij liep wel onzeker maar toch sloeg hij den weg naar het dorp weder in. Patrasche liep met gebogen kop naast hem; de sterke hond werd door honger eveneens zwak. Plet sneeuwde sterk, er woei een scherpe noordenwind, het was bitter koud. Zij kwamen slechts langzaam op den hun welbekenden weg voorwaarts: het sloeg reeds vier uur als zij het dorpje naderden.

Plotseling stond Patrasche stil - hij rook iets in den sneeuw, krabde, scharde, jankte en haalde met de tanden eene kleine brieventesch van bruin leder te voorschijn. Hij hield haar Nello in de schemering voor. Langs den weg stond een kruisbeeld, verlicht door eene zwak brandende lamp. De knaap hield de tesch werktuigelijk dicht onder de lamp: de naam van baas Cogez stond er op en er zaten zes biljetten van duizend franken in. Deze vondst wekte den knaap eenigermate uit zijne verdooving. Hij stak de tesch in zijn zak, streelde Patrasche en trok hem verder mede. Nello ging regelrecht op den molen aan en klopte aan de huisdeur. De molenaarsvrouw opende schreiend, terwijl de kleine Aloysia zich weenend tegen hare moeder drukte.

‘Zijt gij het, gij, mijn arme jongen?’ vroeg de snikkende vrouw goedig. ‘Ga weg, eer de baas u ziet. Hij ging uit om papieren van waarde te zoeken, die hij bij het naar huis rijden verloor en in den hoogen sneeuw zal hij ze niet wedervinden. O God! welk een droevige Kersmis zullen wij doorbrengen.’

Nello legde de lederen tesch in hare hand en schoof zijn hond in huis.

‘Patrasche heeft het geld gevonden,’ sprak hij haastig; - ‘zeg dat aan baas Cogez. Ik denk, dat hij den ouden hond huisvesting en voedsel zal willen geven. Verhinder den hond mij te volgen en wat ik u bidden mag, behandel hem goed.’

Eer de vrouw wist wat hij deed, boog hij zich over Patrasche, kuste het trouwe dier op den kop en verdween in de duisternis.

De vrouw en het meisje stonden sprakeloos van schrik en vreugde, Patrasche krabde vruchteloos aan de met ijzer beslagen eikenhouten buitendeur. Zij waagden het niet hem er uit te laten, maar beproefden al het mogelijke ter zijner geruststelling. Zij lokten hem met de lekkerste beten aan den warmen haard, maar Patrasche wilde noch eten, noch de gesloten deur verlaten.

Tegen zes uur trad de molenaar door eene andere deur van de hofzijde binnen. Hij kwam afgemat en neerslachtig op zijne vrouw toe.

‘Het is voor altijd verloren,’ sprak hij met doodsbleeke wangen en zijne anders zoo vaste stem trilde; ‘wij hebben overal met lantaarns gezocht. Het is verloren het erfdeel van mijn kind, mijn geheel roerend vermogen.’

De vrouw toonde hem het geld en verhaalde hoe het haar teruggebracht was. De sterke man zonk sidderend op een stoel en bedekte beschaamd zijn gelaat met beide handen.

‘Ik ben wreed jegens den knaap geweest,’ mompelde hij eindelijk; ‘ik heb het niet verdiend, goed uit zijne hand te ontvangen.’

Aloysia vatte moed, ging naar haren vader en vleide haar blond krullenkopje tegen zijne borst.

‘Mag Nello weder hier komen, vader?’ fluisterde zij. ‘Mag hij morgen komen, gelijk hij vroeger altijd placht te doen?’

De molenaar drukte haar aan zijn hart; zijn stroef, door de zon verbrand gelaat was zeer bleek en zijne lippen trilden.

‘O zeker, zeker!’ antwoordde hij. ‘Hij moet tijdens de feestdagen hier komen en zoo lang blijven als hij wil. In mijne geldzucht heb ik gezondigd, en Gods goedheid bracht mij tot inkeer. Ik wil mijn onrecht aan den knaap weder goed maken!’

Aloysia kuste hem en gleed van zijne knieën en liep naar de deur, waar de hond de wacht hield.

‘En van avond mag ik Patrasche een lekker maal bereiden?’ riep zij in kinderlijke, zorgelooze vreugde uit.

Haar vader boog weemoedig het hoofd.

‘Ja, geef den hond het beste,’ sprak hij geroerd. De ruwe man was tot in het diepste zijner ziel geschokt.

Op dezen vooravond van Kermis was de keuken van den molenaar goed van eiken blokken en turf voorzien, eiloof kronen hingen aan de zoldering, witte Kersrozen omkransten het kruisbeeld en de koekoeksklok; koeken stonden voor den feestdag gereed. Licht, warmte en overvloed waren overal in huis en het meisje had den hond gaarne tot een feestelijk onthaalden gast gemaakt, maar Patrasche wilde geen lekker hapje aannemen. Ondanks zijn honger liet hij zich niet voederen; hij bleef vlak bij de deur staan on wachtte slechts op eene gunstige gelegenheid om te ontsnappen.

‘Hij verlangt naar zijn jongen meester,’ zeide baas Cogez. ‘die goede hond! Morgen vroeg ga ik Nello terstond halen.’

In de keuken van het molenhuis knetterden de houtblokken vroolijk aan den haard, de buren kwamen op het avondmaal - er waren heerlijke karpers en goede wijn. Aloysia sprong en zong en wierp hare blonde krullen terug: zij verheugde zich in het vooruitzicht haren vroegeren speelkameraad weer terug te krijgen. Baas Cogez zag haar met een ontroerd hart en vochtige oogen aan en zegde, dat hij voor Nello's toekomst wilde zorgen. De moeder zat met een rustig, tevreden voorkomen aan het spinnewiel.

Patrasche werd steeds opnieuw tot eten verlokt, maar vruchteloos. Terwijl de gasten in vroolijken kout aan het maal zaten, schoot Patrasche door de deur, die een nieuwe gast een weinig te ver geopend had naar buiten en draafde zoo snel als zijne oude, vermoeide pooten hem dragen konden, in den duisteren nacht over den sneeuw voort om Nello te zoeken. Een met den knaap bevriend mensch ware wellicht bij den vroolijken disch, in de verkwikkende warmte van de keuken gebleven; maar zoo was Patrasche's vriendschap niet.

DE GEVANGEN MUIS.

Het sneeuwde onafgebroken, en het was bijna tien uur. Het spoor der voetstappen van den knaap was geheel uitgewischt; Patrasche moest lang en ieverig zoeken en raakte het spoor telkens bijster. In den stormachtigen nacht was de lamp onder het kruis aan den weg uitgewaaid, de paden geleken ijsvelden, de ondoordringbare duisternis verborg de woningen en geen levend wezen was er op den steenweg. Het vee sliep in de stallen, in alle huizen vierden de menschen den plechtigen avond. Alleen Patrasche doolde in de ijzige koude rond. Het spoor der voetstappen van Nello, die hij ondanks den verschgevallen, diepen sneeuw volgde, ging naar Antwerpen. Eerst na middernacht bereikte Patrasche de stad, en liep door de nauwe straten. Hier en daar drong een lichtstraal door de reten der vensterluiken. Men vernam geen ander geluid dan het huilen van den wind, die de krassende weerhanen en de ijzeren lantaarnstangen schudde. Zoo vele voetgangers hadden den sneeuw doorkruist, dat de hond zeer moeielijk het gevolgde spoor houden kon; maar hij snuffelde en kraste nochtans zoolang tot hij het weer terugvond, ofschoon de koude hem door merg en been drong, het scherpe ijs zijne pooten openreet en de honger in zijn binnenste knaagde gelijk de tanden eener rat. Het arme trouwe dier volgde onverdroten het spoor en bereikte eindelijk de steenen treden van den ingang der kathedraal. Het sloeg twee uur. De middernachtsmis was sinds lang geëindigd en het statige huis Gods gesloten.

Nello lag nog nabij de hooge koor in de kathedraal op de knieën toen de kerkedienaars het gebouw reeds wilden sluiten. Want bij gelegenheid van het plechtige Kersfeest waren de gordijnen voor Rubens' heerlijke schilderstukken weggetrokken en Nello had ze eindelijk kunnen zien en was zoodanig in de beschouwing daarvan verzonken, dat hij tijd en plaats en alles rondom zich vergat. Nadat hij aan de

aanmaning der kerkedienaars om de kerk te verlaten, aarzelend had voldaan, was hij buiten in een hoek van het donkere portaal ineengedoken..............................

Den morgend van den eersten Kersdag vond men Nello en Patrasche dood in het kerkportaal. De nachtvorst had het oude en het jonge leven doen verstijven.

Nello's lijk werd op het kleine dorpskerkhof begraven - zoo had een berouwhebbend man, de windmolenaar, het gewild en de kosten daarvan bestreden. Alle bewoners van het dorpje bewezen den armen knaap de laatste eer - het was de eerste en eenige eer, die hem ooit ten deel gevallen was - en onmiddellijk achter de lijkkist gingen, als waren het de naaste bloedverwanten, schreiende de drie bewoners van den molen - vader, moeder en dochter.

Een dag daarna kwam een befaamd schilder uit Antwerpen in het dorpje.

‘Ik zoek hier iemand, die daags voor Kersmis den prijs gewonnen zou hebben, indien naar verdienste beslist geworden ware,’ zeide hij tot den pastoor - ‘een jong mensch met een buitengewonen aanleg; zijne schets stelde een ouden houthakker op een boomstam zittend voor. Ik zou hem gaarne vinden en tot leerling aannemen!’

Maar Nello was hier beneden niet meer te zien: God had hem tot zich genomen.

[Nummer 26]

De Julius-toren te Spandau, naar R. CRONAU.

De oorlogsschat van het Duitsche rijk.

'Gereed zijn is alles!' Dit woord van Hamlet maakte de groote rijks kanselier zich in het jaar 1874 tot leuze, en uit de milliarden der Fransche oorlogsschatting vorderde hij 120 millioen mark, om in tijd van nood aanstonds de middelen tot de noodige krijgstoerustingen bij de hand te hebben. Eigenlijk kwam deze vordering slechts neer op eene uitbreiding van den Pruisischen oorlogsschat van 90 millioen tot 120 millioen voor het Duitsche rijk. Na de toestemming van den Rijksdag werden den 3en Juli

1874 60 millioen mark uit de Duitsche Rijksbank naar Spandau afgezonden en twee dagen later volgden de overige 60 millioen. Deze oor-

logsschat van het Duitsche rijk, uit gemunt goud en zware gouden staven bestaande, werd in ijzeren kisten in de kelders van den Julius-toren te Spandau neergelaten.

Onze gravure geeft eene afbeelding van de citadel, uit wier midden de Julius-toren oprijst, en bij den aanblik der zware bastions, die den verborgen schat bewaken, schiet ons allicht het sprookje te binnen van den prins, die jaren lang eene sterke vesting belegerde om een heerlijken.... koek machtig te worden. De dwaze prins nam eindelijk, na verschrikkelijke moeite en opofferingen, de veste in, doch bevond dat het voorwerp zijner inspanning, de lang begeerde koek, intusschen... oudbakken geworden was. Aan dat gevaar staat wel is waar de schat in den Julius-toren niet bloot, daar het goud, in welken vorm of onder welke omstandigheden ook, toch altijd zijne waarde behoudt; maar feitelijk krimpt toch de schat in, als alle geld dat aan de circulatie onttrokken wordt. Sedert bijna twaalf jaren liggen nu de 120 millioen in den Julius-toren begraven, en een schooljongen zou kunnen uitrekenen dat dit geld, zonder nog intrest van intrest te rekenen, in dien tijd reeds meer dan 60 millioen rente had kunnen afwerpen.

Zestig millioen mark! Hoeveel ellende had daarmede gelenigd, hoeveel groots daarmee tot stand gebracht kunnen worden! Maar de hedendaagsche beschaving schijnt nu eenmaal mee te brengen, dat de verschillende staten van Europa, tot de tanden gewapend, elkander onophoudelijk beloeren en steeds gereed staan elkander te bespringen.

Onophoudelijk worden in de stad Spandau nieuwe wapenen gesmeed; in hare artilleriewerkplaatsen zijn voortdurend drie duizend arbeiders bezig, en de heldergele schoorsteenen, die als Turksche minarets hoog boven de stad uitsteken, blazen dag aan dag geweldige rookwolken uit. Overigens ziet de stad er hoogst vreedzaam uit en zelfs de vestingwerken met hunne roode muren en spitse torentjes van baksteen hebben volstrekt geen krijgshaftig voorkomen. Aan de voorzijde der stad steekt de gekanteelde top van den Julius-toren boven de reusachtige populieren van den straatweg naar Berlijn uit en ligt ook de citadel, wier bastions, uit roode tegels opgetrokken, door een arm der Spree worden ingesloten. Eene ophaalbrug voert naar de geheimzinnige sterkte, wier hooge poort met een wapenschild, door zwarte adelaars gedragen, versierd is. Is men echter dezen donkeren doorgang binnengetreden, dan wordt men door een aangenaam schouwspel verrast.

De binnengebouwen, die het ruime exercitieveld insluiten, hebben meer van vreedzame buitenhuizen uit het midden der zeventiende eeuw dan van vestingwerken. Eeuwenoude kantanjeboomen overlommeren de witte gevels en roode tegeldaken der kazernen, welke tegen de vestingwallen aanleunen, en aan de westzijde der citadel verheft zich op eene heuvelvormige hoogte de kolossale Julius-toren, die eveneens uit rooden baksteen is opgemetseld en den oorlogsschat van het Duitsche rijk bevat.

Al deze gebouwen, die uit een strategisch oogpunt beschouwd, op het oogenblik niet de minste waarde meer bezitten, hebben aan opbouw schatten gelds gekost, zoodat men in werkelijkheid zeggen mag dat de schat van het Duitsche rijk in een gouden graf verborgen ligt. De Julius-toren zelf is in den laatsten tijd met groote kosten gerestaureerd. De ingang tot de schatkamer is verborgen in een gebouw, dat tegen den voet des torens leunt en waarin de sleutelbewaarder woont, terwijl de toren van buiten voortdurend door een schildwacht bewaakt wordt.

Als men bedenkt dat Spandau behalve den Julius-toren met de citadel twaalf kazernen en reusachtige werkplaatsen tot het vervaardigen van allerlei oorlogstuig

bevat, dan zal men moeten erkennen, dat de overigens onbeduidende stad lang zoo onschuldig niet is, als zij er uitziet. Wie weet welke stormen van hieruit nog overë het verschrikte Europa zullen opsteken! Daarom is het te hopen dat de Julius-toren in de eerste jaren maar zorgvuldig gesloten moge blijven.

De pleegdochter.
Novelle
Door Julius van der Voort.

I.

In een eng, armoedig kamerken lag eene nog jonge vrouw op het krankbed uitgestrekt.

Drie wezens stonden bij hare sponde: een man, een kind en die onzichtbare, geduchte bezoeker, die ook ons eenmaal den kouden handdruk zal komen bieden,.... de Dood.

Zij wachtten alle vier.

De ongenoodigde met het geduld eener oppermachtige Majesteit, wie alle vleesch ten buit vallen moet.

Zijn slachtoffer, den jeugdigen, schoonen man doordringend aanstarende en met meer angst in de wegstervende trekken dan de vreeselijke komst des Doods alleen erop zou kunnen gewekt hebben.

Het kind, een lief tienjarig meisje, in stuiptrekkend snikken het hartstochtelijke, maar onduurzame verdriet luchtgevende, dat het verlies eener moeder op dien leeftijd in het ongevormde harte kan doen ontstaan.

De man, met bevreemding en ontroering beurtelings moeder en dochtertje aanschouwende.

‘Gij hebt mij laten roepen, goede vrouw,’ sprak hij met trillende, welluidende stemme. ‘Wat kan ik voor u doen?’

‘Alles, mijnheer,’ antwoordde zij zacht.

Hij aanzag haar met klimmende verwondering.

‘Gij zijt geen vreemdeling meer voor mij, mijnheer, zooals gij wellicht veronderstelt,’ vervolgde de kranke. ‘Gedurende twee maanden, dat ik hier op het ziekbed geklonken lig, heb ik in uwe ziel, als in een open boek, kunnen bladeren en lezen.’

Hij begon te vermoeden dat zij in ijlkoorts was.

Zij vervoorderde op eenigszins dweependen toon:

‘Daar achter dien muur, in het naburige huis, staat uw orgel. Dagelijks hebt gij uw gemoed in zijne tonen uitgestort. Zijne plechtige stem heeft mij gezegd dat gij een edel mensch, een groot kunstenaar zijt.’

Zij poosde eene wijl vermoeid en hernam toen met begeestering:

‘Eer ik u in werkelijkheid gezien had, verbeeldde ik mij u dikwijls als een troostende afgezant van den Allerhoogste.... Toen ik den dood met afschrik naderen zag, klonk mij plots de orgelzang in de ooren.... Hij onttrok mijnen geest aan alle aardsche vrees en voerde hem opwaarts naar zijn waar vaderland.... Toen ik bad, klommen mijne verzuchtingen met zijne klanken ten Hemel.... Toen ik Gode wanhopig afvroeg wat er na mijn afsterven van mijn kind zou geworden.... antwoorddet gij mij als in Zijnen naam met de bemoedigende taal uws orgels.... Zou ik mij bedrogen

hebben?.... Zou dit alles slechts de verkeerde, overdrevene voorstelling zijn van een krank verstand?'

De ongelukkige vroeg dit meer zich zelve dan haren toehoorder af en in hare strakke blikken gloorde weder die felle zielsangst.

'Wat verlangt gij van mij, arme vrouw?' herhaalde de jonge man met vermeerderde aandoening.

Zij wees op haar kind, wilde spreken.... maar stokte.

Hij had haar begrepen. Met zachte hand trok hij het meisje naar zich, streek hare golvende lokken achterwaarts, kuste haar op het voorhoofd en aanzag toen de lijderes met die verhevene uitdrukking op het gelaat, die uit hoogere zelfvoldoening alleen ontspruiten kan.

Eene lichtstraal verhelderde het aangezicht der kranke.

'Was het dan toch eene ingeving des Hemels, die mij tot u mijnen toevlucht deed nemen? Zoudt gij der arme ouderlooze bescherming willen verleenen?' stamelde zij voort.

'Ze heeft buiten u geene andere bloedverwanten meer?' vroeg hij.

'Neen, mijnheer,' zuchtte de moeder. 'Ik zou u mijne levensgeschiedenis verhalen, zoo mij daartoe nog de tijd gegund werd,.... doch wat bevat ze anders dan de alledaagsche ongelukken eener vrouw, die fortuin en echtgenoot verloor.... en acht jaren tegen ontberingen worstelen moest.'

De jonge man greep hare hand, drukte die en sprak met vaste, plechtige stem: 'Sterf in vrede, moeder. Uw kind zal het mijne zijn. Ik zweer het u bij de nagedachtenis van haar, die mij ook als wees achterliet.'

De twee laatste tranen der scheidende rolden op zijne vingers. Daarna haar dochtertje tot zich wenkende, omhelsde zij het teeder en fluisterde: 'Heb hem lief, uwen edelhartigen behoeder, meer nog dan gij mij bemind hebt.' En zich naar dezen wendende, ging zij voort op den toon der innigste overtuiging: 'Elke weldaad draagt haar loon in zich: zij zal u ten zegen verstrekken!.... Laat het zoo wezen, mijn God!'

De overspanning had hare laatste krachten uitgeput, haar mat hoofd zonk op de ellendige peluw, hare oogen sloten zich, de vredeglans overtoog haar aangezicht.

De Dood boog zich reeds over haar en zij wachtte gelaten en getroost naar zijnen kus.

De jeugdige beschermer sloeg den arm om de tengere leedjes van het meisje en knielde met haar.

Weinigen tijd later steeg de verloste ziel met hunne gebeden ten Hooge.

II.

Zoo werd Edmond Van Linden de pleegvader der kleine Valentina. Hij was een zeer rijk man, die zich in de toonkunst eenen hooggeschatten naam verworven had. In ruil van naaste betrekkingen had zijne rechtschapene inborst hem met eenen dichten kring van warm toegenegene vrienden omringd. Die omgeving had tot nog toe zijn hart gevrijwaard voor diepen indruk van vrouwelijke bekoorlijkheid en zijne verbeelding vond voedsel genoeg in de reine sferen der kunst. Zijn mild gemoed had met voorliefde de taak op zich genomen der arme weeze tot hoeder te strekken en de jonge Valentina hechtte zich weldra aan haren beschermer met eene innigheid, die menig waar vader zou benijd hebben.

Het was een zonderling kind, dat geheel het dweepzieke karakter harer moeder geërfd had en meer gevoel en verstand bezat, dan men bij meisjes van haren leeftijd

gewoon is te ontmoeten. Zij koesterde eene mystieke vereering voor het orgel, zoo zegenend en wonderbaar met haar lot verbonden. En wanneer Edmond voor zijn geliefkoosd speeltuig zat, miste zij nooit stil en eerbiedig in de ruime zaal te sluipen en zich in den uitersten hoek op den sofa te verschuilen.

Droevige tafereelen uit het verledene, wegrukkende droombeelden der toekomst zweefden dan voor haren kinderlijken geest. Zij herinnerde zich daar levendig hare armoede, hare moeder, die ofschoon van hooge afkomst voor een daggeld moest gaan werken om in hun beider onderhoud te voorzien, de ziekte en het afsterven der dierbare, en het scheen haar dikwijls alsof de ziele der ontslapene in het orgel nederdaalde en in zijne samensmeltende tonen tot haar sprak van de eeuwige hemelblijheid, waarin zij baadde, en het welgevallen, waarmede zij op haar kind nederschouwde. Dan weer zag zij haren pleegvader aan het krankbed verschijnen, zij hoorde hem de plechtige gelofte afleggen haar op te voeden, zij zag zich uit de ellende naar de weelde overgevoerd en slechts van het eene minnende harte afgerukt om aan het andere geklonken te worden. En alzoo mijmerende trok zij zich nu eens huiverende terug, bad een andermaal met vochtigen oogappel of staarde in verrukking hemelwaarts en overwoog hoe zij eens den geliefden vader zou kunnen wederschenken wat hij der verlatene bewees; zoodat de prach-

tige akkoorden soms reeds lang verstorven waren, eer zij het gewaar werd en Edmond haar met eenen kus op het voorhoofd uit hare droomerij moest komen opwekken.

Zulk een ernstig, dichterlijk meisje was de kleine Valentina. Ook, wanneer zij met Karel, den veertienjarigen neef haars beschermers, die hen bijna dagelijks kwam bezoeken, speelde of redekavelde, scheen het wel dat zij de oudste der twee was, zoo weinig kinderlijks lag er in hare taal en handelwijze, en als zij aan zijnen arm door den hof wandelde, stapte zij zoo statig aan de zijde haars geleiders, dat Edmond haar soms glimlachend van uit zijn studeervertrek stond té bewonderen.

Zoo gingen ruim twee jaren voorbij.

Valentina wies op als eene gekoesterde bloeme, Edmond rijpte tot een beroemd kunstenaar.

Hij was bijna dertig jaren toen hij nog, op aanraden zijner vrienden, aan den prijskamp van Rome deelnam en, zooals trouwens algemeen voorzegd was, met den eerepalm bekroond werd.

Wat dus nog aan zijne kunstontwikkeling ontbrak, moest hij in de oorden der klassieke toonkunde gaan volmaken. Gedurende zijne driejarige uitlandigheid zou Valentina eene voorname Duitsche kostschool gaan bewonen. Edmond hoopte haar als een geleerd, fiks opgegroeid meisje weder te zien.

Hoezeer het der kleine ook smartte zoolang van haren pleegvader gescheiden te zullen blij zen, werd niettemin dit verdriet getemperd door haar vurig verlangen om door een grondig onderricht hem en zijner weldaden waardiger te worden.

‘Keer gelukkig weder, lieve vader,’ zegde Valentina in de kostschool bij het afscheidnemen. En Edmond vertrok.

III.

Hij vertrok en kwam niet gelukkig terug.

Vijf jaren snelden heen sinds den heilwensch van het kind, waarop de Hemel zijn amen niet uitgesproken had.

Het hoofd versierd als een rijke gaarde, het hart vol doornen en distels, had Edmond weder den geboortegrond betreden. In Italië had hij voor de eerste maal bemind en de onstandvastige zielsgeliefde, hoezeer dan ook van adellijken bloede, had zijn edel gevoelen met ontrouw beloond. Hij had gemeend het ideaal zijner jongelingsdroomen verwezenlijkt te zien, hij had het op den troon geheschen, zoolang in zijn hart onbezet gebleven; het vereerde beeld had zich zelven van dien troon geworpen en hem in zijnen val verbrijzeld. Vreeselijk had zijn hart onder die verwoesting geleden, vruchteloos had hij in de kunst leniging gezocht, tevergeefs had hij in het reizen verstrooiing willen verkrijgen. Eindelijk was hij naar zijne vaderstad teruggekeerd, hopende in het midden zijner vrienden balsem voor zijne wonde te vinden. Ook die betrachting was teleurgesteld. Het stille *te huis* was hem na een vijfjarig woelig en afgewisseld ronddolen ondragelijk geworden. Hij wilde weder de wijde wereld in, hij wilde terug naar het oord waar hem de giftige pijl getroffen had; want zonder het zich zelven te durven bekennen, koesterde hij in het diepste van zijn binnenste de uitzinnige hoop, dat de misdadige hand het moorddadige wapen misschien terugtrekken en de wonde heelen zou.

Doch vooraleer andermaal te vertrekken, wilde de kunstenaar het lot van zijn aangenomen kind verzekeren. Valentina, die nu reeds haar achttiende jaar bereikt had, zou met Karel, zijnen neef, in het huwelijk treden en den gelukkigen echtgenoot eenen rijken bruidschat aanbrengen.

Over die plannen mijmerend, vinden wij Edmond in de rijkste kamer zijner woning weder, waar hij niet zonder eenige ontroerende afwachting de aankomst van zijne pleegdochter verbeidt, die gedurende zijne lange afwezigheid de kostschool niet verlaten had.

Alhoewel het verdriet zijnen onloochenbaren stempel op het gelaat des toonkundigen had gedrukt, had dit niettemin zijne innemende, dichterlijke uitdrukking behouden, die thans door den warmeren tint der zuiderlanden en een rijperen leeftijd nog verhoogd werd.

Plotseling vermilderde dit aangezicht, voetstappen klonken, de deur ging open, Karel verscheen door Valentina gevolgd.

Een gil en zij lag aan Edmond's borst.

Geen woord ontsnapte haren mond, maar door hare tranen heen aanzag zij hem met eenen zoo sprekenden blik van liefde, dat hij sidderde.

Hoe had hij op zijnen zwerftocht zoo weinig aan haar kunnen denken, hoe kon hij thans nog het voornemen koesteren haar zoo ras weer te verlaten? Zoo heilloos verteert de vlam van zinstreelende liefde elke andere zielsgewaarwording.

Hij bracht haar naar de fluweelen rustbank en zette zich naast haar. Weldra herstelde zij zich, en vader en dochter keuvelden lang over hetgeen hun tijdens hunne scheiding wedervaren was en dat zij nog niet in hunne weinig drukke briefwisseling hadden kunnen melden of omschrijven. Naarmate Valentina op hare lieve, ernstige manier tot hem sprak, kwam Edmond tot de ervaring dat zij zoo rijk in kennissen als in deugden was en eene gewettigde fierheid over zijn kind welde op in zijn hart. Zoo onafgebroken praatten beiden, dat Karel zich bijna geheel in de rol van toehoorder moest schikken.

Valentina zou nog denzelfden avond hare intrede als juffer in de wereld doen. Edmond moest eene luisterrijke uitvoering zijner jongste gewrochten gaan besturen, en dochter en neef zouden hem naar dit muziekfeest vergezellen. De kamenier wachtte de jonge aangekomene om haar voor die plechtigheid op te schikken.

Toen Valentina de kamer verlaten had, vroeg Edmond den jongeling hoe hij de speelgenoote zijner kinderjaren thans vond. Karel was verrast geweest over haren geest en hare bekoorlijkheid. De kunstenaar knikte goedkeurend bij dit antwoord, als bij eene eerste belofte tot het welslagen van zijne inzichten.

Weinigen tijd daarna keerde het meisje weder.

Edmond sprong op; ook Karel was verwonderd.

Was dat Valentina? Die rijzige, schoone maagd, met dat weelderige haar zoo keurig opgesmukt, den fijnen leest getooid in het schitterende roze satijnen kleed, waarop haar welgevormde blanke hals en hare beroosde wangen zich zoo heerlijk uitlosten. Beiden hadden haar slechts gezien in het eenvoudige, korte, zwarte gewaad der kostschool, het hoofd door den platten stroohoed beschut. En nu stond zij daar voor hen als eene Madona van schoonheid.

'En het was over dien perel, dat ik zoo overhaastig beschikken ging,' schoot het door Edmond's brein, en zich tot Valentina begevende sprak hij: 'Gij zijt waarlijk allerliefst, mijn kind. Karel zal zich fiks hoeven op te kleeden om u een waardige geleider te zijn.'

‘O,’ wedervoer het meisje ongedwongen glimlachend, ‘Karel is waarachtig aanminnig genoeg. Ik heb hem reeds daar straks gelukgewenscht, dat hij zulk hupsch heertje geworden is... Kom, Karel, vergezel mij eens naar den tuin. De schoonste witte roos wil ik mij op de borst speten ter eere mijns vaders, dien ik heden voor de eerste maal openbaar zal mogen toejuichen.’

En met eene haar ongewone levendigheid stak zij haren arm door dien des jongelings en troonde hem mede.

Edmond oogde hen vergenoegd na: hij had nooit een beter passend paar gezien.

IV.

Stil!.... Wij treden in het heiligdom van Valentina's rustplaats.

Met losgewoelde haren, de blanke armen over den golvenden boezen gevouwen, ligt zij op de legerstede en staroogt met lichtgeopenden monde en smartuitdrukkende trekken in de ruimte.

Het zilveren licht der maan dringt door de ruiten, overglanst tooverachtig het blauwe behangsel der wanden en omhult de droeve met zijne matte, treurige klaarte.

Wat is er sinds vier dagen gebeurd? Met schrander, vrouwelijk oog heeft Valentina uit Edmond's droefgeestigheid, uit zekere vragen, gezegden en zinspelingen de geheele waarheid ontdekt. En hoor hoe het thans in hare ziel stormt, luister naar dien woeligen gedachtenstroom, die haar teisterend mederukt.

‘Aan Karel verloofd! Maar bemin ik hem dan met die liefde, welke men zijnen echtgenoot wijden moet? Is dit het eerbiedwekkende beeld, dat ik mij van den man mijner keuze wel eens in mijne meisjesdroomen gemaakt heb? De goedige, eenvoudige Karel, dien ik nooit anders dan met zusterlijke genegenheid geliefd heb. Maar ook hij koestert voor mij slechts broederlijke vriendschap. Mijn hart zegt het mij, en men beweert dat een vrouwenhart zich nooit bedriegt. O, lieve, goede, vereerde vader, laat mij bij u blijven al de dagen mijns levens, laat mij u volgen op uwe tochten naar vreemde hemelstreken. Zoudt gij mij kunnen berooven van het genot u als een genius te zien schitteren onder de talentrijkste kunstenaars en mij te baden in uwe heerlijke scheppingen?.... Maar wie ben ik dan, om zoo aandringend te durven spreken? Eene arme wees, door zijne edelmoedigheid aangenomen en opgevoed. Niet eens zijne bloedverwante. O, indien ik zijne dochter ware.... Neen, dan zou ik hem niet inniger kunnen beminnen dan thans. Maar, als hij mijn vader ware, zou hij mij dan ook zoo voor eene vreemde vrouw kunnen verlaten? O, wat haat ik haar, die hem het heil rooft, waarvoor ik mijnen laatsten druppel bloed zou willen storten. Hem verstooten, welke verwaandheid!... Hoe ondankbaar ben ik. Waarom denk ik met zulken afkeer aan een huwelijk met dien trouwen, rechtschapen jongeling, aan die verzekering mijns lots, door mijnen zorgvollen pleegvader ontworpen? Waarom bemin ik Karel niet, waarom wil ik mijnen beschermer tot last blijven? Tot last? Iedere streving naar geestontwikkeling, elk denkbeeld, al de kloppingen van mijn hart, iedere ademtocht was eene verzuchting om waardig te worden later aan zijne zijde te wandelen en iederen doorn, eiken steen van zijn levenspad te verwijderen. Vijf jaren lang heb ik naar den heilrijken stond getracht, waarop ik dien heiligen plicht van erkentelijkheid zou mogen aanvangen. En hoe menigmaal ben ik in de kostschool mijne levenslustige gespelen ontweken om op het terras in stille eenzaamheid met streelend zielsgenoegen aan de vervulling dier taak te gaan droomen en reikhalzend naar de boodschap uit te zien, die mij naar het vaderland terugliep.

En nu wil vader mij van hem wellicht voor altoos scheiden. O, neen, vader, verban mij niet van uwe zijde, maak mij niet ongelukkig!'

En met heftig gebaar steekt het meisje beide armen uit naar Edmond's afbeeldsel aan den wand en geeft het overkropt gemoed lucht in eenen stroom van tranen.

Stil!... Treden wij terug.

De bleeke maan, die zoo menig nachtelijke lijden en vreugde, weldaad en misdrijf onbewogen bescheen, zij alleen de stomme getuige dier nijpende smart.

Stil en wees gerust: de weenende heeft in het rijk des vredes eene moeder, die over haar waakt.

V.

Klagend en trillend ruischten de tonen van het orgel als stroomden Edmond's gemoedsaandoeningen door zijne vingeren in de glanzende pijpen,

Luide spraken de stemmen zijns gevoels. De kunstenaar vroeg zich af of hij dit onmannelijke leed om verstootene liefde niet zegevierend zou kunnen bekampen?

'Eilaas!' steunde het orgel, 'de lang sluimerende bron was ontweid en haar loop was

niet meer te stuiten. Wel stortte zij hare weldoende wateren op den ondankbaren rotsgrond, maar vloeien moesten zij, tot Gods hand hen van richting deed veranderen.'

Hij verwonderde zich over de neerslachtigheid en de zonderlinge teruggetrokkenheid, die hij sinds luttel dagen bij zijn kind had meenen op te merken. Was zij zoozeer aan hem gehecht dat zijn lijden en zijn vertrek haar in treurnis dompelden? De hartelijkste erkentelijkheid paarde zich dan aan hare talrijke deugden, aan haar uitstekend verstand en hare bloeiende schoonheid?

Het orgel beefde.

DE PLEEGDOCHTER. - Valentina op het terras.

'Maar,' vroeg hij voort, 'kon hare innige aangekleefdheid hem geene vergoeding schenken voor wat zijn hart thans ontberen moest? Kon hij de bevrediging zijns gevoels niet vinden in zich te verlustigen in de zaligheid zijner dochter? Hij zou haar de gelukkige gade van Karel zien, hij zou zijnen naam door hen beiden hooren

zegenen, hij zou hunne kinderen de handjes zien vouwen en de knietjes buigen om voor hem te bidden, hij zou die kunnen troetelen en liefhebben.'

Een snijdend, sidderend akkoord, aan eenen spotlach gelijk, bruiste uit het orgel, als wilde het

zeggen: ‘Ja, zie anderen den vreugdebeker niet volle teugen ledigen, dien gij eens voor u zelven gedroomd hadt, en die nooit met zijne hemelsche lafenis uwe lippen netten zal.’

Duistere wolken onderschepten de zonnestraal, die met heur gouden gloed het statige speeltuig had omtogen en Edmond dacht weer met heimwee aan den zuiveren, helderblauwen Italiaanschen hemel, wiens pracht hem meerder aantrok dan zijne verraderlijkheid hem afschrikte.

En het orgel dreunde voort, tot eindelijk Valentina verscheen als eene fee door zijne betooverende klanken opgeroepen.

KOOLMEEZEN EN WEZELS, NAAR F. SPECHT.

Met bleek gelaat en de hand op het hart gedrukt kwam zij schoorvoetend binnen. Het was vijf jaar geleden, dat zij den kunsttempel nog betreden had, voor haar zoo rijk aan herinneringen. Zij zag naar den sofa, in wiens hoek gedoken zij zoo dikwijls

als kind uren lang in gedachten dwalend had doorgebracht en nog meer aangedaan zette zij zich stil op het geliefde plaatsje.

Al de beelden uit vervlogene tijden, verrezen voor haren geest.

‘Heb hem lief, meer nog dan gij mij bemind hebt,’ stroomde haar tegen op de vleugelen der harmonij.

‘O, moeder, waarom toch moest gij mij dit aanbevelen?’ ontsnapte haren geprangden boezem.

‘Zij zal u ten zegen verstrekken!’ hervatte de geheimzinnige stem.

‘En ik strek hem ten vloek!’ gilde zij gesmoord en sloeg beide handen voor de oogen.

Daar zweeg het orgel plotselings.

Haastig stond de maagd op en wilde zich verwijderen.

Haar pleegvader had zich reeds opgericht. Zij bemerkte dit en liet zich weer verschrikt op de rustbank nederzakken. Zij hoorde zijne naderende stappen en dook nog dieper ineen. Eene zachte hand trok de hare van voor haar gelaat.

‘Wat deert u, mijn kind?’ vroeg de kunstenaar met deelnemende verwondering.

Het meisje zeeg geknield ten gronde.

‘Wat overkomt u toch?’ voer hij voort.

‘Erbarming, vader, erbarming!’ snikte Valentina.

Edmond beproefde haar op te tillen.

‘O, vader,’ jammerde zij, ‘maak mij niet ongelukkig en meineedig: doe mij toch Karel niet huwen.’

‘Gij bemint hem dan niet!’ riep hij achteruittredend.

Zij zweeg. Een stond later bonste zij op en hervatte nog heviger: ‘Ik ben uwer on waardig, mijn weldoener. Gij hebt eene slang aan uwen boezem verwarmd. Ik ben eene heiligschendster. O, laat mij van hier gaan en u nooit meer aanschouwen.’

‘Gij hebt dan eenen andere lief?’ vroeg hij, en zijne stem en zijn blik hadden eene zonderlinge uitdrukking.

Ook Valentina aanzag hem thans met open, verbaasden oogslag en een bittere glimlach speelde om hare lippen.

‘Wien bemint gij?’ hernam Edmond.

Zij sidderde en streek duizelig met de hand over het voorhoofd. Hij zag dat zij wankelde en trad tot haar. Toen verborg zij schuchter haar aangezicht aan zijne borst, trok zijn hoofd naar zich toe, lispelde een enkel woord en hing toen krachteloos aan zijnen hals.

Een schok voer hem door de leden en hij had nauwelijk de kracht om de bezwijmde op de bank te leggen.

‘Zij beminde hem!’

Hij zonk voor haar neder en staarde verbijsterd als ware hij van den nacht plots in den hellen zonneglans verplaatst. Het kwam hem niet in het verlamde denkvermogen hoe weinig zeldzaam het is, dat hooggedrevene, dankbare vereering den stap overschrijdt, die haar nog van de liefde scheidt en hoe luttel verrassend dat gevoelen moest zijn bij een dweepziek meisje, dat reeds van hare moeder geleerd had hem als een hooger wezen te beschouwen, jegens wie hij zich, zelfs niet in hare kindsheid, als vader gedragen had en aan wie hij thans, na een vijfjarig afwezen, in den vollen bloei harer diepingewortelde genegenheid, verschenen was in al de omstandigheden, welke dien bloesem tot heilige liefde konden doen rijpen.

Geene enkele dier overwegingen kwam bij hem op, maar hij ondervroeg zich zelven of hij ooit door woord of daad opzettelijk die liefde had trachten op te wekken. Zijn geweten pleitte hem vrij, zelfs van de geringste gedachte aan zulk onedel inzicht, en met stralende blikken aanschouwde hij het beminde meisje. Dra keerde deze weder tot het bewustzijn terug.

‘Vergeving!....’ begon zij te stamelen: maar hij murmelde zacht en liefdevol: ‘Stil!’ nam haar hoofdje met beide handen en legde dat aan zijn hart te rusten. Daar hoorde zij zijn antwoord.

Geen woord werd gesproken: engelenvreugde laat zich niet door woorden vertolken.

Maar wanneer Edmond het vochtige oog in geestdriftigen dank ten Hooge hief, kwamen hem eensslags de laatste woorden van Valentina's moeder in het geheugen, als werden hem die door God herinnerd, en vuriger drukte hij het lieve hoofd tegen den boezem.

‘Zij zal u ten zegen verstrekken.’ had de stervende voorspeld.

Zij had zich als een hemelgeest met opengespreide vleugelen op den boord van den afgrond geplaatst, waarin hij mannenmoed en mannenwaarde, kunstroem en zielsrust versmoren ging. Zij had hem niet alleen voor den val behoed, maar hem eene nieuwe wereld geopend van nooitverhoopte genietingen. Hij voelde het verjongde bloed sneller door de aderen vlieten, zijn scheppingsvermogen als eene heldere vlam opflikkeren en in de toekomst zag hij de heerlijkste droom en zijner jeugd, zijne stoutste betrachtingen verwezenlijkt.

Zijne weldaad had haar loon in zich gedragen.

***

Tien jaren na die heugelijke gebeurtenis maakte ik Edmond's kennis. Toen ik den beroemden toonkunstenaar voor de eerste maal in zijne woning een bezoek bracht, trof ik er, benevens zijne bevallige echtgenoote Valentina, ook Karel met zijne zeer innemende gade aan. Een half dozijn neefjes en nichtjes huppelden en dwarlden door elkander. En wanneer ik later het geluk en de eer had in nauwere vriendschapsbetrekkingen met den grooten man te komen, verhaalde hij mij eens de geschiedenis, die ik gepoogd heb zoo goed mogelijk hier te schetsen en hij besloot die met de woorden:

‘Ik ben zoo gelukkig, dat ik als het ware reeds hier op aarde mijn deel van de hemelzaligheid geniet. Wonderbaarlijk ben ik tot nu toe van alle beproevingen bevrijd gebleven en indien zij eens de zon van ons heil komen benevelen, hoop ik dat het mij altoos zal gegeven zijn opbeuring te vinden bij de twee machtige beschermgeesten mijner woning: de genius der liefde en de genius der kunst.’

De meezen.

‘Als men in den Herfst,’ zoo verhaalt Tschudi, ‘door de sparrenbosschen van het Zwitsersche gebergte gaat en wijd en zijd geen vogeltje heeft aangetroffen, stuit men dikwijls plotseling op een luid en lustig leven.’

De luidruchtige levenmakers, waarvan de schrijver hier spreekt, zijn geene andere dan de meezen, die tegen de barre wintermaanden de gematigde gewesten van Europa verlaten om in bloeiender streken hun vroolijk en dartel leventje te gaan voortzetten. Er is schier geen geslacht, dat zoovele en talrijke familiën telt als dat der meezen, en enkel in de gematigde luchtstreek van Europa ontmoet men niet minder dan twaalf verschillende soorten.

De mees, volgens haar wetenschappelijken naam *Parus* geheeten, is een klein, doch wakker vogeltje en behoort, volgens de stelselmatige rangschikking van den bekenden vogelkundige Temminck, tot de vierde orde, die der graanetende vogels

(*aves granivorae*). Een korte, sterke, scherpe snavel, vleugels van eene middelmatige afmeting, korte pooten, wier verdeelde teenen van scherpe kromme klauwen voorzien zijn, meestal een lange staart en zachte, schier donzige vederen, ziedaar zoovele eigenschappen, waardoor het geslacht der meezen zich over het algemeen onderscheidt. De sterke, scherpe snavel, waarmee de diertjes door de natuur zijn uitgerust, is een zeer geschikt werktuig tot het ontbolsteren van zaadvruchten, welke naast insekten en beziën het voornaamste voedsel der meezen uitmaken.

Dartel en woelig in de hoogste mate, zijn het eerste liefhebbers in het maken van potsierlijke bewegingen en gymnastische toeren, zoodat men ze zonder eenige overdrijving de turners van de vogelwereld zou kunnen heeten. Zij doorklieven buitengewoon snel het luchtruim en hunne vlucht gaat altoos gepaard met een snorrend geluid. Klouteren en springen is hun leven en niet zelden gebeurt het, dat ze met hunne scherpe klauwen het onderstboven aan de looverrijke takken van een boom hangen en zich lustig laten wiegelen en schommelen. Ofschoon het gezang der meezen niet te vergelijken is met het betooverende lied van nachtegaal en leeuwerik, moet men toch erkennen, dat ze eene alleszins eervolle plaats in het orkest der gevleugelde zangers innemen.

Al deze diertjes zijn buitengewoon vruchtbaar en vermenigvuldigen zich sterk. Minder dan zes eieren vindt men zelden in een meezennest en van de koolmees is het zelfs bekend, dat zij tweemaal per jaar broedt.

In ons vaderland wordt het meezengeslacht door zeven familiën vertegenwoordigd. De koolmees, welke zich bij voorkeur in onze boomgaarden ophoudt, is een zeer aardig vogeltje, met zwarten kop, groenen rug en geelachtig groene borst. Met uitzondering van enkelen, die in de nabijheid onzer woningen overwinteren, verlaten de koolmeezen in den Herfst troepsgewijs onze streken en reizen dagelijks van acht tot tien uur, terwijl ze met elkaar in snelheid van vlucht wedijveren. Dreigt de hemel met slecht weder, dan zetten zij hunnen tocht tot drie uur in den middag voort, om zoo den tijd uit te winnen, gedurende welken zij genoodzaakt zullen zijn zich schuil te houden. Ruim vijf maanden toeven zij in andere gewesten, doch in het begin van de Lente, als de natuur uit haar langen winterslaap ontwaakt, en het glanzig hermelijnen kleed, dat de aarde bedekte, weer heeft plaats gemaakt voor het groene tapijt, waarop dra de bloemetjes in duizend kleurschakeeringen zullen tieren en bloeien, dan keeren de koolmeesjes tot ons weder, doch meestal met gedunde legerscharen.

Ook de pimpelmees, een cosmopolitisch vogeltje, ter grootte van 't sijsje, met blauwe vleugels en staart, een groenen rug en een goudgelen buik, verlaat ons land, als de koude, vochtige herfstwind zijn grillig spel met de afgevallen, dorre bladeren van boomen en struiken aanvangt. De tocht van dezen gevleugelden zanger kenmerkt zich door iets eigenaardigs. Instinktmatig schuwt de pimpel het vlakke veld en slechts in de uiterste noodzakelijkheid zal een troep pimpelmeezen, na herhaalde verkenningen, den laatsten boom aan den uitersten zoom van het bosch verlaten, om eene vlakte over te steken.

Dit verschijnsel laat zich intusschen zeer goed verklaren, door de groote vrees voor roofvogels, welke den pimpels schijnt ingeboren.

De *parus cristatus*, of gekuifde mees, op wier kopje eene zwarte, witgerande kuif pronkt, verlaat onze dennenbosschen niet, tenzij om van het eene boschje naar een ander over te vliegen, Verder verdienen onder onze meezenfamiliën de staart- en baardmees nog vermelding, om den eigenaardigen bouw hunner nesten. Het bundelvormig nest van de staartmees rust op takken of hangt er aan, slechts voor een

deel door den stam gesteund. De nauwe ingang is naar boven gekeerd, doch buitendien heeft het in den wand twee openingen, vlak tegenover elkander, waarin gedurende het uitbroeden de lange staart wordt opgenomen. Het baardmannetje bouwt zijn nest uit grashalmen in het riet, waarin het zich bij voorkeur ophoudt en juist de ruwe vorm van dat nest, dat in tegenstelling met die der andere meezen niet den minsten kunstzin verraadt, wekt onze aandacht en doet ons de grillige spelingen der natuur bewonderen. Kunst vol, in den ruimsten zin van het woord, mag het nest genoemd worden, dat de *parus pendulinus* zich bouwt. Met zijn bovenst uiteinde aan den top van een bundel biezen hangende, zweeft het slechts eenige voeten boven den helderen waterspiegel. Zijn uiterlijke vorm heeft veel van een zak, in welks boveneinde zich de opening bevindt, een weinig samengeperst en omgebogen. Deze nesten zijn in Rusland zeer gezocht, daar ze buitengewoon geschikt zijn, om er op eene gemakkelijke en goedkoope wijze warme pantoffels uit te maken.

De meezen staan dikwijls bloot aan de vervolging der menschen, die, door onkunde misleid, in dat gevleugeld geslacht een vijand zien van hunne akkers. Als de insekten echter

konden spreken, dan zouden velen spoedig van die dwaling verlost zijn, want in de insektenwereld zijn de meezen volstrekt niet gezien. Het is waar, de diertjes pikken wel eens in vruchten en planten, maar dan is het gewoonlijk te doen om het een of ander insekt, dat daarin de kiem van bederf gelegd heeft. Vooral door het opsporen van insekteneieren dragen zij machtig veel bij tot het uitroeien van dat schadelijk gebroed, zoo noodlottig dikwijls voor ons plantsoen en onze tuinvruchten.

De rietmeezen, waartoe ook ons baardmannetje behoort, maken zelfs jacht op slakken, die een dunwandig huisje bewonen, en de zwartkop of *parus ater* leeft in den Herfst en den Winter schier uitsluitend van insekteneieren. Wij behoeven in het meezengeslacht dus volstrekt geen vijand te zien, maar veeleer een bondgenoot, die ons helpt in den strijd tegen alle voor den landbouw schadelijk ongedierte.

De gevleugelde turners, gelijk wij de meezen hierboven reeds noemden, zijn zeer strijdlustig, ja zelfs overmoedig van aard en wanneer het geldt hun nest te beschermen, sparen zij de vingers der kwaadwillige, roofzieke jeugd volstrekt niet. Dikwijls vallen zij met vermetelen overmoed andere zelfs grootere vogels aan en verbrijzelen dezen met hun scherpen, puntigen snavel den schedel. De koolmees overvalt bij voorkeur kleine, zwakke vogeltjes, aangezien de hersenen van die arme diertjes hun lievelingskost uitmaken. Zij legt steeds een buitengewonen moed aan den dag, zoowel wanneer zij aanvallenderwijs in het strijdperk treedt, als wanneer ze door een harer vijanden onverhoeds overvallen wordt. In meesterlijke trekken heeft de beroemde dierschilder F. Specht de laatstgenoemde eigenschap der koolmees teruggegeven en van die kunstvolle teekening bieden wij onze lezers thans eene gravure aan. Twee roofzieke wezels hebben op hun plundertocht het nest eener koolmeezenfamilie ontdekt en staan op het punt zich daarvan meester te maken. De bezorgde moeder, door het geritsel van takken en bladeren opgeschrikt, heeft ijlings haar nest verlaten en zich in de nabijheid op een tak nedergezet, om den vijand moedig het hoofd te bieden. Haar klagend getjilp heeft dra het gaaike, dat was uitgevogen om voedsel te garen voor de jongen, van het dreigend gevaar verwittigd en op snelle wieken komt het ter hulp toegevlogen. Intusschen tracht het wijfke, door kinderliefde met een ongewonen moed bezield, den vijand af te weren. Zie eens hoe wanhopig zij klapwiekt met hare vleugelen! de kleine oogjes schieten vlammen en haar bek houdt ze dreigend geopend. Niet weinig verrast verheft zich de eene wezel op zijne achterpooten en slaat het overmoedige vogeltje spottend gade, terwijl de andere gluipend zijne prooi beloert. Arme meesjes, de strijd is ongelijk; gij zult uw nestje aan den vijand moeten laten, of beide het slachtoffer worden uwer kinderliefde!

De geluksdroomen eens snijders.

Zulke type als deze gravure te aanschouwen geeft, wordt meer en meer zeldzaam. Hij dagteekent uit den tijd toen de kleermaker nog in den toestand van *rups* verkeerde en nog niet door de koesterende beschaving tot den staat van *vlinder*, dat is tot den *pretentieusen marchand-tailleur* onzer dagen ontwikkeld was. De snijder uit vroeger tijd stelde er meer eer in onzen grootvaders een deugdelijk, dan wel een nauwpassend en sierlijk kleed te bezorgen, en de huwelijksjas onzer oûkens deed niet zelden nog dienst bij de zilveren bruiloft. Een net kostuum uit de hedendaagsche *maisons de confections* beantwoordt al zeer wel aan de verwachting als het een enkel seizoen zonder merkelijke *avarie* doorkomen kan.

Of daarin eigenlijk het *progres* en de reden ligt, waarom de *tailleur* zich zoover boven den *snijder* verheven waant, is voor ons, oningewijden, moeilijk te begrijpen.

Niet dat de nederige, eerzame snijder van vroeger geheel vrij te pleiten was van die ingenomenheid met eigen werk en eigen persoon, die kleermakers, schoenmakers, *coiffeurs* en andere lieden, welke voor onzen opschik werken, zoo bijzonder eigen is. Ook niet, dat de *rups* geheel onkundig bleef van de begoochelingen, waarin de *vlinder* zich later baden moest.

Onze gravure bewijst dit doorslaande. Bij het vinden van een loterij-briefje in een jas hem ter verstelling gegeven, verzinkt onze oude snijder in eene wereld van geluksdroomen. ‘Dit billet moest nog eens geldig zijn? En het moest hem toebehooren? En bij de trekking uitkomen met den prijs van honderd duizend franks? Laat zien, wat zou hij met dit onverwachte fortuin verrichten?’

En op dit *thema* vlot de arme, oude snijder weg op eenen stroom van fantazijen, en zijn verrukt gezicht toont ons genoegzaam hoe deze zoo schitterend en weelderig zijn, dat de droombeelden van La Fontaine's melkvrouwken slechts herdershuttekens mogen genoemd worden in vergelijking met zijne luchtkasteelen.

Quinten Massys.
Door Constant Wolfs.

Zooals het bij vele beroemde mannen het geval is, betwist meer dan eene plaats de eer aan Quinten Massys, het eerste daglicht te hebben geschonken; Leuven zoowel als Antwerpen aanziet hem als een harer zonen.

Veel is over dit onderwerp geredetwist en geschreven, doch tot hiertoe is dienaangaande niets stelligs bewezen.

Zij die beweren dat Quinten te Leuven geboren werd, steunen zich hoofdzakelijk op Guicciardijn, een Florentijner, welke vele jaren te Antwerpen verbleef, en korts na den dood van den schilder eene geschiedenis schreef over de Nederlanden.

Deze putte zijne inlichtingen uit het boek: ‘De Levens der uitmuntendste Schilders,’ door zijnen landgenoot Vasari geschreven; welke van Quinten sprekende, hem van hetzelfde land noemt als Dirk Bout, een Leuvensche schilder.

Deze woorden ‘hetzelfde land,’ werden door Guicciardijn in eenen verkeerden zin, en wel als dezelfde stad opgenomen, bijgevolg zou het aan dit misverstaan bijzonder te wijten zijn, dat Quinten door velen als Leuvenaar aanzien wordt.

Molanus en Opmeer schikken zich langs de zijde van Guicciardijn; Dominicus Lampsonius, een geboren Bruggeling, betitelt hem met den naam van Antwerpschen schilder, ook Van Mander en Tornenberg houden staande, dat de Scheldestad wel degelijk de bakermat is van den beroemden kunstenaar.

Van dit onderwerp was eenigszins afgeweken, toen op onze dagen de heer Ed. van Even, Archivaris der stad Leuven, Quinten als een zijner stadgenooten betiteld hebbende, eenen moedigen tegenkamper vond in den persoon van den heer P. Génard, Archivaris der stad Antwerpen.

Deze geleerde mannen hebben de archieven hunner wederzijdsche steden tot in de oudste tijden doorwroet en getracht den stamboom van den genialen kunstenaar er uit op te graven; doch tot hiertoe ontbreken aan beiden de noodige stukken om hunne bevestigingen te staven; welke dus bijgevolg op louter waarschijnlijkheden berusten.

De naam van Massys komt zoowel voor in de bescheiden van Leuven als in die van Antwerpen, en het is zeer goed aan te nemen, dat deze familien aan elkander verwant waren, daar beide uit de Kempen afkomstig zijn.

Het is ook ontegensprekelijk, dat in de laatste helft der 15e eeuw te Leuven een Quinten Massys verbleven heeft, wiens vader het beroep uitoefende van smid; doch of deze Quinten wel iets gemeens heeft met den Antwerpschen schilder, wordt door niets bevestigd.

Wij vinden in het jaar 1453 te Antwerpen een Jan Massys, die smid was en voor de hoofdkerk verschillende ijzerwerken uitvoerde; zou het niet even goed mogelijk zijn, dat deze de vader is van Quinten?

Over zijne jeugd zijn weinig bijzonderheden gekend; hij was volgens het algemeen gevoelen de zoon van Josse Massys en Catharina van Kinckem van Leuven; ofwel van Jan Massys en Margareta van den Eijnde, te Antwerpen.

Is hij de zoon van deze laatste, dan is Quinten wel zeker een Antwerpenaar; is hij een afstammeling der twee eersten, dan is nog niets ten voordeele van Leuven beslist, want wie zegt ons dat deze misschien ook niet van Antwerpen waren, eenigen tijd te Leuven gewoond hebben, om later naar hunne geboortestad weder te keeren.

Men ziet het, er moeten, ten einde over dit punt te kunnen beslissen, meerdere afdoende bewijzen gegeven worden, welke ons misschien den eenen of anderen dag door schrandere mannen zullen geleverd worden, als vrucht hunner onophoudende opzoekingen.

Wat er ook van zij, Massys mag als Antwerpenaar beschouwd worden, het is aan den oever der Schelde dat hij gewoond heeft, dat hij zich op de schilderkunst heeft toegelegd, en het grootste deel zijner wonderbare scheppingen heeft voortgebracht, welke zijnen naam eenen eeuwigen roem en luister zullen bijzetten. Onder dit oogpunt kan hij ons, evenmin als Rubens, bewist worden.

Het jaar zijner geboorte wordt door velen als 1466 opgegeven, doch ons dunkens moet dit wel een tiental jaren vroeger dagteekenen, zie hier waarom:

Quinten's twee oudste kinderen waren meerderjarig in 1508; en daar volgens de Costuymen van Antwerpen, de meerderjarigheid op vijf-en-twintigjarigen leeftijd gesteld was, moet Quinten rond het jaar 1480 zijn in den echt getreden; iets dat niet aan te nemen is van eenen man die slechts in 1466 zou geboren zijn.

Zijn eerste beroep was smid, in deze hoedanigheid mag hij reeds als kunstenaar aanzien worden; daarvan getuigen de werken die hij alsdan uitvoerde. Deze dragen den stempel reeds van dit vernuft, hetwelk de verhevene geesten kenmerkt.

Het ijzer werd door hem met veel gemak tot allerlei sierlijke vormen gesmeed, bloemen en vruchten levendig nagebootst rezen als bij tooverslag onder zijnen hamer uit.

Wie van ons heeft niet dikwijls de pomp bewonderd, welke zich op de Handschoenmarkt terstede verheft? Het loofwerk daarvan wordt aanzien als door Quinten gesmeed, en volgens de overlevering zou hij daarvoor slechts een stuk ijzer en eenen hamer gebruikt hebben.

Boven op de pomp staat het afbeeldsel van Antigoon, en welke Antwerpenaar kent de legende niet van dezen reus, die eene ware plaag was voor de zeevaarders? Zij werden door hem gemarteld, moesten eenen rijken tol betalen, en wanneer zij het waagden hem te bedriegen, hakte hij hun de rechterhand af, om ze in de Schelde te werpen. Quinten heeft den reus afgebeeld, op het oogenblik dat hij deze wreede daad uitoefent.

Dit kunststuk door gansch de wereld beroemd, moest den jongen smid eene bron van welvaart openen; verscheidene kerken deden hem bestellingen, tot zelfs over zee was zijn naam bekend geworden, daar Engeland hem gelastte de grafzuil van haren koning Edward IV te vervaardigen.

Massys was een schoone jongeling onder alle opzichten, zijne wezenstrekken waren regelmatig en indrukwekkend, lange haren golfden rondom zijn breed voorhoofd, en in zijne blikken was moed en wilskracht te lezen. Sterk gespierde leden, struische handen getuigden dat hij een dapper werkman zijn moest.

Wanneer de meisjes den jongen smid op hunne wandeling ontmoetten, roemden zij onder

elkander zijnen schoonen lichaamsbouw en zijne bevallige houding, spraken met lof over zijne werken, met begeestering over zijne zachte inborst, en allen waren het eens om te besluiten dat Quinten het ver in de wereld zou gebracht hebben. Meer dan eene schoone achtte zich gelukkig eenen vriendelijken groet van den vernuftigen ambachtsman te ontvangen; hoevele zouden hun hartje niet met blijdschap en liefde aan den jongeling geschonken hebben; doch deze dacht voor het oogenblik niet aan zulke zaken; zich gansch aan den arbeid toewijdende, was hij de troost en de steun zijner moeder; elkander liefhebbend doorworstelden zij samen de moeielijkheden, welke zich in dit leven opdoen, en wanneer deze brave zoon des avonds aan den huiselijken haard, eenige uren in gezelligen kout kon doorbrengen, achtte hij zich voldaan en gelukkig.

Doch de ziekte, die zoowel in het paleis der rijken als in de hut des armen binnendringt, kwam weldra ook in zijne nederige woning aankloppen, en met haar traden lijden en nood er binnen. Op het ziekbed uitgestrekt klaagde de jonge smid dat hij zijnen dagelijkschen arbeid niet kon verrichten; en wanneer hij sprak van zijne moeder, welke weldra aan de grootste ellende zou blootgesteld zijn, rolden warme tranen over zijne bleeke wangen. Dit wekte het medelijden op zijner vrienden, welke zoo min rijk waren als hij, doch naar middelen uitzagen om het beproefde gezin behulpzaam te kunnen wezen.

Rond dit tijdstip was de vastenavond aanstaande, en volgens een oud gebruik vereenigden zich alsdan degenen, welke in het jaar door eene zware ziekte waren geteisterd geweest, om stoetsgewijs door de stad eene bedevaart te doen, ten einde God voor de bekomene genezing te danken.

Deze droegen flambouwen met bloemen versierd en deelden op hunnen doortocht aan de kinderen godvruchtige prenten uit. Een van Quinten's vrienden raadde hem aan zulke prenten te kleuren, ten einde zijne ledige uren door te brengen, en ter zelfder tijd eenige stuivers te verdienen. Hij volgde dezen raad en gelukte ten volle in zijne onderneming; een ieder prees zijn werk, want nooit had de speelzieke jeugd zulke schoone prenten te zien gekregen.

Quinten was schilder geboren, doch onbewust van het kunstvuur dat in zijnen boezem blaakte, moest men hem slechts het penseel in de hand leggen om hem dien toestand klaarlijk blijkbaar te maken.

Genezen zijnde, vatte hij opnieuw den smidshamer op, dit prentenkleuren hem niet genoeg opbrengende om in zijn onderhoud en dat zijner moeder te kunnen voorzien.

Hij was toen ongeveer twintig jaren oud, en voelde zich door een gevoel overmeesterd, hetwelk hem tot hiertoe was onbekend gebleven. Alijt van Tuilt, een jong bekoorlijk meisje, was het geliefde voorwerp zijner droomen geworden; hij beminde ze met al het vuur aan twintigjarige harten eigen, doch de liefde was voor hem geen bed van rozen. Quinten had eenen medevrijer, die meer kans tot gelukken had dan wel hij, daar het een rijk schilder was.

Alhoewel de schoone Alijt den jongen smid de voorkeur schonk, boezemde zijn ambacht haar zooveel afschuw in als dat van den schilder haar behaagde. ‘Quinten,’ zegde hem eens het meisje, ‘waarom toch zijt gij geen schilder; hoe gelukkig zouden wij samen het leven doorbrengen, geen lot zou benijdenswaardiger zijn dan het onze.’ En hij, bekoord door de zachte blikken zijner geliefde, zag voor zijnen geest zich een schouwspel ontrollen, dat een zoete lach tooverde op zijne wezenstrekken, hij

dacht aan eene gansche toekomst aan hare zijde gesleten, altoos te zamen, beiden droomen en genieten, elkanders vreugd en smarten deelen; kon wel hinderpaal machtig genoeg zijn, zulk een lot te verhinderen?

DE CELUKSDROOMEN EENS SNIJDERS, NAAR ANTONI ROTTA.

En dan des Zomers, als de avond zijne frissche koelte over bosch en velden heenspreidt, en de lucht bezwangerd is met den zoeten geur der bloemen, met haar wandelen onder de dichtbewassene beukenlanen, het lied des nachtegaals als eene zachtruischende muziek aanhooren, zich spiegelen in de klaterende beek, zich verlustigen in het beschouwen der rijpende korenhalmen, en wanneer het klokje van de naastgelegene dorpskerk zijne zoetluidende tonen in het ronde spreidt, met den geest naar hooger sferen opstijgen, droomen van vrede en van liefde, het aardsche wee vergeten om zich aan de bron der hemelpoëzij met volle teugen te kunnen laven.

Hoe verleidend lachte hem dit leven tegen, dat moed en volharding hem konnen schenken, hoe begeesterend waren zijne blikken, hoe machtig waande zich op dit oogenblik de jonge smid, welke de hand gevat had zijner geliefde, om ze dikwijls en teederlijk te kunnen drukken.

Het meisje staarde hem met smeekende blikken aan, Quinten, door eene onzienbare macht voortgezweept, scheen een gewichtig besluit genomen te hebben; het meisje minzaam tot zich trekkende, riep hij vol vervoering uit: ‘Voor u wil ik schilder

worden, zwoegen van den morgend tot den avond; mocht uwe hand het loon mijner pogingen worden.'

Sinds dit oogenblik heeft hij zich met iever op de schilderkunst toegelegd, de hand gestaald door de liefde verrichtte hij wonderwerken, met moed en vlijt streefde hij voort, en weldra bezat de Scheldestad eenen schitterenden perel te meer aan hare heerlijke kroon.

Het meisje had woord gehouden; niet zoo haast had Quinten genoegzame blijken zijner kunst gegeven, of alles werd bereid gemaakt om de bruiloft eens echt vroolijk te vieren.

Het moet er lustig toegegaan zijn aan de welvoorziene tafel, waar de wijn gulhartig werd rondgeschonken, en menige teug gedonken werd op het heil van den jongen schilder en zijne geliefkoosde bruid.

De liefde, welke zoovele wonderen verricht heeft, en aan wie eene zoo groote macht wordt toegeschreven, maakte dus van eenen smid eenen schilder, evenals te Napels het geval was met Antonio Solaria, een Boheemschen ketellapper, welke schilder werd, om de hand te winnen der dochter van een der grootste schilders van Italië.

Nog andere vertellingen zijn in omloop aangaande de reden, waarom Quinten den hamer en het aambeeld zou verwisseld hebben tegen penseel en palet, het is eene ingeborene gewoonte des volks, het leven zijner geliefde zonen met zooveel verdichtsels mogelijk te doorweven, doch daar de aangehaalde reden door niemand is betwist geworden, mag ze wel als echt aanzien worden.

Molanus beweert dat Massys zich in de schilderkunst ging oefenen onder de leiding van zekere Rogier; die men denkt Rogier van der Weyden te zijn.

Het is waarschijnlijk dat de schrijver hier van der Weyden de jongere bedoelt; daar die eerst in het jaar 1528 als vrijmeester in de St.-Lucas-Gilde werd aangenomen.

Even onmogelijk schijnt het, dat Massys in het werkhuis van Rogier van der Weyden den oudere gearbeid heeft, daar deze reeds lang overleden was, wanneer Quinten schilder werd.

Rogier van der Weyden, de oudere, grootvader van den jongere, had te Brugge onder de leiding van Van Eyck zijne studiën volmaakt; in hem zien we reeds die strekking tot verwezenlijking zijner figuren, op welks punt Massys van de oude Vlaamsche school teenemaal is afgeweken.

Vele beweren dat Quinten zonder iemands toedoen schilder werd; Van Mander zegt ook in een bijvoegsel van zijne beschrijving over den smid schilder. '*Quityn Macys hadde 't schilderen bij niemant gheleert*,' doch zou het wel mogelijk zijn, wanneer men altijd op zich zelve heeft gesteund, een zoo machtig genie te worden.

Wij gelooven het niet, en is de bevestiging van Mander waarheid dan toch moet Massys in Van der Wegden's werken stof genoeg tot studie gevonden hebben, en zeker zullen de gewrochten van den deken der oude Vlaamsche school als toonbeelden aan den jongen schilder verstrekt hebben.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 27]

Onze gravures.

In het begijnhof te Brugge.

IN HET BEGIJNHOF TE BRUGGE, NAAR KLAUS MEYER.

De schoone instelling der Begijnen, die voor zoovele vrouwen, welke zich in het gewoel der wereld niet voegen kunnen, eene stille en veilige wijkplaats heeft opgeleverd, bloeit in België nog welig voort en ook de stad Brugge heeft nog haar Begijnhof, waarin de schoone schilderij van Klaus Meyer ons ditmaal verplaatst. Hier leiden de vrome vrouwen een kloosterlijk leven, zonder zich echter door bepaalde geloften te binden. Zij mogen dan ook nog bezoeken ontvangen en afleggen en zelfs de orde verlaten en in het huwelijk treden, wat intusschen zelden gebeurt.

Wij zien hier in het eenvoudige, gewitte, vertrek, dat op den tuin uitziet, een vijftal oude en jongere vrouwen ieverig met naaiwerk bezig, terwijl de eerwaarde moeder een stuk lijnwaad onderzoekt, dat de naast haar staande begijn straks onder handen zal nemen. Eene

andere begijn, die waarschijnlijk de keuken voor hare rekening heeft, komt juist met den gevulden korf van de markt terug om voor het middagmaal te zorgen.

Hoezeer ook onderling verschillend, leggen die vrouwen toch allen zulk eene stille kalmte, zulk een heiligen zielevrede aan den dag; er ligt zulk eene weldadige stilte over het geheele tafereel, dat men het tikken der klok en den naderenden voetstap der begijn in het voorvertrek meent te kunnen hooren. Daarbij heeft de schilder aan zijne Vlaamsche vrouwen zulke sprekende trekken weten te geven, dat men bij ieder van haar als het ware op het gezicht zou kunnen lezen, wat haar uit het gewoel der wereld naar het stille Begijnhof gedreven heeft. De rustige kloosteratmosfeer is hier voortreffelijk weergegeven en vandaar dan ook de groote bijval, dien het tafereel op de tentoonstelling te Munchen in 1883 gevonden heeft.

Drusus en de Germaansche priesteres.

Julius Caesar had in het jaar 55 vóór Christus tot tweemaal toe bij Andernach met zijne Romeinsche legioenen den Rijn overschreden om den Germanen schrik in te boezemen, doch was in de nabijheid der rivier staande gebleven en na een oponthoud van achttien dagen teruggekeerd, zonder den vijand zelfs gezien te hebben. Verder waagde de groote veldheer niet door te dringen in het onherbergzame land, dat met dichte wouden bedekt, den Romeinen nog geheel onbekend was. Dit bleef Nero Claudius Drusus, den stiefzoon van keizer Augustus, voorbehouden.

Na in het jaar 13 vóór de christelijke jaartelling Rhaetië aan de heerschappij van zijn ouderen broeder, keizer Tiberius, te hebben onderworpen, werd Drusus met het bewind over Gallie bekleed en ondernam al aanstonds een veldtocht tegen de woeste Germanen, die voor de Romeinsche wingewesten gevaarlijke buren waren. Zoo streed hij eerst tegen de Usipeten en Sicambren, sloot vervolgens een verbond met de Batavieren en Friezen en stevende daarna de Noordzee op om de Bructeren aan de Eems en de Chaucen aan de Weser aan te tasten.

In het jaar 11 vóór Christus drong hij vervolgens, door het gebied der Sicambren en Usipeten heen, tot aan de Weser door en stichtte er aan de Lippe en in het land der Katten een aantal kasteelen om de onderworpen volksstammen in bedwang te houden. Al deze wapenfeiten verschaften hem te Rome de eer der zoogenaamde kleine zegepraal of *ovatio* en den titel van *proconsul.* Het leger riep hem zelfs tot *imperator* uit, welke titel echter door den keizer niet bekrachtigd werd.

Doch in zijne afwezigheid waren intusschen in het jaar 9 v. Chr. de Germanen opnieuw opgestaan, en thans besloot Drusus aan het hoofd van eene sterke Romeinsche krijgsmacht en door Gallische hulptroepen ondersteund, opnieuw in hun gebied door te dringen en hen voorgoed aan de heerschappij van den Romeinschen adelaar te onderwerpen. Hij versloeg de Katten, drong over de Werra tot in het Thuringsche Woud door en voerde zijne legioenen tot zelfs aan de oevers der Elbe.

Ook dezen stroom wilde hij overschrijden, doch het stond geschreven dat hier de zegetocht van den stouten Romein een einde zou nemen. Toen hij aan het hoofd zijner troepen een dicht woud doortrok, trad plotseling van achter den stam van een heiligen eik eene vrouw van reusachtige gestalte te voorschijn, die hem met opgeheven arm terughield en hem in de Latijnsche taal toeriep:

‘Waarheen, Drusus, onverzadelijke! Het is u door het noodlot niet beschoren al onze landen te aanschouwen. Keer terug - reeds staat gij aan den eindpaal van uwe daden en van uw leven!’

Het was een dier priesteressen, welke bij de oude Germanen in zoo hooge eere werden gehouden en zich in de eenzame spelonken der heilige wouden ophielden. Onze gravure stelt ons dit merkwaardig tafereel voor oogen. De veldheer en zijne krijgers waren door de ontzagwekkende verschijning en hare onheilspellende woorden diep getroffen en nog staarden zij de priesteres na, toen deze reeds te midden der raven, welke haar hoofd omfladderden, in het duister van het woud verdwenen was.

Werkelijk zag Drusus zich kort daarop tot den terugtocht gedwongen en bezweek, nog voor hij den Rijn weer bereikt had, aan de wonden, die hij door een val met zijn paard had opgedaan, zoodat de woorden der geheimzinnige vrouw volkomen vervuld weiden.

Eene leeuwin met hare, jongen.

Biedt de dierenwereld ons over het algemeen de treffendste voorbeelden van moederliefde aan, - vooral de dieren van het talrijke kattengeslacht leveren ons het bewijs hoe sterk die natuurdrift bij hen ontwikkeld is. Bij allen toont het wijfje zich de trouwste verpleegster harer jongen, bewaakt ze met de uiterste zorgvuldigheid en toewijding, speelt en stoeit er mee en houdt zich onophoudelijk met hen bezig. De meesten onzer lezers zullen dit bij eene gewone huiskat wel meermalen waargenomen hebben; maar ook de leeuwin legt, als zij moeder geworden is, tegenover haar kroost eene zelfde teederheid en zorg aan den dag.

De gemalin van den koning der dieren brengt meestal twee of drie jongen ter wereld, die niet als die onzer huiskat blind, maar met open oogen geboren worden. Aanvankelijk hebben zij ongeveer de halve grootte van eene volwassen kat en zijn vrij onbeholpen, doch worden door de ouden met de grootste teederheid verpleegd, zoodat men zich moeilijk een aantrekkelijker beeld uit de dierenwereld kan voorstellen dan eene leeuwin met hare jongen.

De kleine leeuwtjes of welpen leeren eerst met de twee maanden loopen en beginnen eerst nog later te spelen, waarbij zij zich geheel als jonge katten aanstellen, terwijl de moeder, evenals eene kat met hare kleintjes, in dat dartel gestoei een levendig aandeel neemt. In den beginne miauwen de kleine leeuwen ook als katten, en eerst later wordt hunne stem langzamerhand krachtiger en voller.

Na ongeveer zes maanden worden zij gespeend, en reeds eenigen tijd van te voren mogen zij, als ze zich wat vrijer hebben leeren bewegen, de moeder bij kleine uitstapjes en strooftochten volgen. Het doel dier eerste tochten zijn gewoonlijk de drinkplaatsen, die in de woestijn en de steppen tamelijk zeldzaam zijn, en waar het meest kans is om buit te behalen. De leeuwin brengt hare jongen aanvankelijk kleine, buitgemaakte dieren aan, waarop deze dan met wilde begeerigheid aanvallen om ze te verscheuren, gelijk onze gravure te zien geeft. Later brengt de oude ze ook wel levende dieren, die zij voor hen loslaat, opdat de jonge leeuwen ze mogen vangen en alzoo langzamerhand geoefend worden in de jacht, waarvan zij later zullen moeten leven. Ten laatste neemt de oude ze mede op groote strooftochten, waar zij nu alle listen en lagen, kortom de geheele kunst van het rooversbedrijf leeren moeten. De vader bekommert zich maar weinig om zijn kroost, doch helpt de moeder bij het

aanhalen van voedsel en verdedigt zijn gezin, in geval van nood met heldhaftige zelfopoffering.

Tegen het einde van het eerste jaar hebben de jongen ongeveer de grootte van een flinken hond bereikt, doch scheiden zich eerst, als zij geheel op eigen beenen staan kunnen, van de ouden af.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

VII.

Spreken wij thans van verschillende liefdadige inrichtingen, welke ook in de afdeeling van onderwijs waren vertegenwoordigd.

De *verbeterings-* of *hervormingsschool* van Beernem heeft eene groote hoeveelheid vrouwelijke handwerken tentoongesteld, gemaakt door de meisjes, welke aldaar tot verbetering hunner zeden worden opgevoed. Eenige dezer werken zijn zeer merkwaardig door de zorg en de nauwkeurigheid, waarvan zij het kenmerk dragen. Onder andere bemerken wij er een prachtig donzen kussen en eene zeer schoone sprei, bestemd voor Hare Majesteit de koningin van België.

Verschillende *leerwerkhuizen* van Oostvlaanderen, welke tevens schuilplaatsen voor arme weezen zijn, zonden eene verzameling weefsels van linnen en katoenen stoffen, alsook schrijfboeken en teekenwerk; maar tot ons spijt moeten wij zeggen, dat deze bijdragen van lager onderwijs ons minder voldeden dan het overige.

Ook eenige *gestichten voor doofstommen en blinden* hadden de werken hunner verpleegden uitgestald. Zoo bemerkten wij het gesticht van St.-Lambrechts-Woluwe, met werken van jongens, als kleederen, schoenen en manden; dat van Brugge, met fraaie handwerken door doofstomme en blinde meisjes vervaardigd; dat van Luik, insgelijks met verschillende jongenswerken, tot borstels en houten voorwerpen toe.

Nog meer verscheiden en rijker was de inzending van *'t Doofstommengesticht* der Broeders van Liefde te Gent. Deze hadden, benevens schrijf- en handwerk hunner leerlingen, ook de handboeken der onderwijzers en verzamelingen van aanschouwelijke leermiddelen uitgestald, waaronder eene reeks platen, de houding van den mond verbeeldende bij 't uitbrengen der verschillende klanken en medeklinders. Dit moet den kleinen doofstommen het zoo moeilijke vormen der spraakgeluiden werkelijk vergemakkelijken. Hoe meer aanschouwingsmiddelen bij dit onderwijs hoe beter; immers alles moet door die ongelukkige misdeelden door het *gezicht* of door het *gevoel* worden opgevat.

Wij hebben met genoegen gezien, dat de kweekelingen der Broeders van Liefde niet alleen de gewone stielen, als kleer-, klak- en schoenmaken leeren, maar daarenboven zich ook toeleggen op de *boomteelt*, wat voor Gent, zoo rijk in tuinbouw en boomkweekerijen, zeer nuttig is.

In een gansch afzonderlijk vertrek vonden wij nog het provinciaal *Doofstommengesticht* van St. Agatha-Berchem. Dit ook schijnt ons onder alle opzichten geheel op de hoogte van onzen tijd en zeer wel ingericht te wezen. Naast merkwaardige leermiddelen stelde ook dit gesticht eene rijke verzameling voortbrengselen zijner leerlingen ten toon.

Wij kunnen niet nalaten hier te herinneren, dat de eerste gestichten van dien aard in ons land, evenals alle andere menschlievende werken, te danken zijn aan de christelijke liefdadigheid. Wie heeft er niet hooren spreken van dien edelmoedigen man, dien heiligen priester, kanunnik Triest, die gansch zijnen levensloop aan het lijdende menschdom heeft toegewijd? Hij is het, die in ons land de eerste schuilplaatsen stichtte voor arme weezen, voor ouderlingen, voor ongeneesbare zieken, voor doofstommen en blinden. Hij is het, die het eerst het onderwijs aan de doofstommen gaf en deed geven, die hen leerde spreken met de vingers, hen leerde lezen en schrijven.

Kanunnik Triest stichtte in 1803 te Lovendeghem, bij Gent, het eerste klooster der *Zusters van Liefde*, in 1807 te Gent dat der *Broeders van Liefde.* Beide deze kloosterinrichtingen strekken tot het verzorgen van zieken, ouderlingen, zinneloozen, weezen, blinden en doofstommen. - In 1822 richtte kanunnik Triest de congregatie der *Dames van moederlijke liefde* in om de moeders uit de arme volksklas bij te staan; in 1825 de orde der *St.-Jans-Broeders* om de zieken aan huis te verzorgen, en in 1835 die der *Zusters van Jezus' kindsheid* tot verpleging der vondelingen en zieke kinderen. Mag die brave priester dan niet met reden een der grootste weldoeners van het menschdom geheeten worden?

Voor onze Antwerpsche lezers willen wij hier nog bij voegen, dat ook onze stad twee gestichten voor doofstommen telt, beiden door dezelfde liefdadige maatschappij ingericht en bestierd, dat voor jongens, al ruim een kwarteeuw bestaande, mag thans als een der bloeiendste en best op de hoogte van onzen tijd gerekend worden; dat voor meisjes, nog maar een paar jaren invoege, belooft eerlang even bloeiend te zullen zijn als het eerste. Wij raden al degenen aan die eenig belang stellen in den vooruitgang van 't onderwijs, het Doofstommengesticht in de Van Schoonbekestraat te gaan bezoeken. Alle Donderdagen van twee tot vier uren 's namiddags worden er openbare lessen gegeven. De bezoekers kunnen er zien en *hooren*, hoe wel de kleinen, die er nog maar eenige maanden verblijven, verscheidene voorwerpen kunnen *noemen* en reeds kunnen *lezen* en *schrijven*; hoe de grooteren over aardrijkskunde, geschiedenis, rekenen en meer andere vakken *antwoorden* als hoorenden; want, neen, *stommen* blijven zij daar niet. Zij leeren op de lippen lezen wat men zegt en, kunnen door de veelvuldige oefening welke hun door de meesters met een engelachtig geduld gegeven wordt, zich meest allen heel verstaanbaar uitdrukken. Wij hebben zelfs de leerlingen onder elkaar tooneelstukjes hooren opvoeren.

Wat eene oneindige weldaad is dit onderwijs niet voor die ongelukkigen! Zij blijven niet langer de verstootelingen der natuur, maar worden aan de *samenleving* teruggeschonken, aan welke zij door hunnen arbeid wezenlijke diensten leeren bewijzen. Zij worden in staat gesteld om met hunne dierbare, en voorheen ontroostbare ouders te kunnen *spreken.* Wat moet het hart van eenen vader en eene moeder niet gevoelen, wanneer zij, hunnen *doofstommen* zoon bezoekende, hunnen naam van dezes lippen hooren vloeien. En dit alles is het gevolg van 't liefdewerk van kanunnik Triest!

WILLEM RAETS.
(*Wordt vervolgd.*)

Godlief Naumann.

I.
De smidsbaas.

‘Godlief, hebt gij kolen gehaald?’ riep zekeren morgen der oogstmaand van het jaar 1753, meester Fabri, de smid van Blessewitz nabij Dresden, tot een bleek en mager jongsken van omtrent acht jaar, dat op den dorpel der werkplaats oude nagels rechtsloeg en te gelijker tijd een liedje zong.

‘Ik zal dadelijk gaan, meester,’ antwoordde het kind, en ging voort met zingen.

‘Wilt gij wel op eene andere manier antwoorden, deugniet!’ hernam de smid met grofheid, ‘en u wat spoeden, of ik zal uwe lenden eens laten kennis maken met mijnen voorhamer.’

Verschrikt door deze bedreiging, want hij wist dat de smid in staat was uit te voeren wat hij zei, stond de kleine jongen op, en juist wilde hij eene mand opnemen om de kolen te gaan halen, toen eene ruwe hand zijnen arm vastgreep; hij keerde zich om en bevond zich tegenover de smidsvrouw.

‘Wat doet gij hier, luiaard?’ schreeuwde zij. ‘In plaats van boven den kleine te gaan wiegen, zit gij hier te spelen... O! die boerenkinders zijn voor niets goed... dan voor te zingen.’

‘Zijt ge nog niet weg met de mand? Neem u in acht, Godlief!’ tierde de smid.

‘Ha, gij zijt nog niet boven! ik sla!’ riep het wijf, en hare hand viel klinkend op de wang van den knaap, die tevergeefs den slag had trachten te vermijden.

‘Naar wien moet ik hier luisteren, mijn God?’ kreet de ongelukkige leerjongen.

‘Naar mij! - Naar mij!’ riepen man en vrouw te gelijk.

‘Waarom verstaat gij elkander niet? Ik kan toch niet te gelijker tijd boven en onder zijn!’ sprak Godlief, die nog altijd tusschen de klauwen zijner meesteres zat.

‘Ha! gij redeneert, lomp boerken!’ En zij gaf hem eene tweede oorveeg. ‘Gauw naar boven of ik begin opnieuw!’

‘Laat hem toch eerst kolen gaan halen, Griet,’ onderbrak de smid; ‘als hij terugkomt zal hij het kind wiegen.’

‘'t Is aan mij, dat zijne moeder hem toevertrouwd heeft; 't is dus ook aan mij, dat hij het eerst moet gehoorzamen.’

‘Zijn vader heeft hem bij mij in de leer gezet, hij zal mij gehoorzamen of ik sla hem den kop in!’

‘Dat zullen wij gaan zien!’ hernam de smidsvrouw, terwijl zij Godlief losliet en de handen in hare heupen zette. ‘Naar boven! en als het kind schreeuwt, krijgt ge t' avond geen eten.’

‘Loop de kolen halen, of.... Meer zeg ik u niet: gij moet weten wiens hand het zwaarste weegt, de mijne of die mijner vrouw,’ wedervoer de smidsbaas.

Godlief, die zeker meer dan eens kennis gemaakt had met de handen zijns meesters, dacht in zijn eigen, dat hij nog liever door de vrouw geslagen werd: hij greep dus de kolenmand en liep de straat op.

‘Wacht maar, manneken, tot straks, ik zal u wel krijgen!’ riep het booze wijf hem achterna.

‘Blijf niet lang weg of ik sla u de beenen af!’ bulderde de vergramde smid.

Alhoewel Godlief reeds ver was, hoorde hij niettemin de dubbele bedreiging en haastte zich nog meer. Doch eensklaps herinnerde hij zich, dat hij vergeten had geld te vragen om de kolen te betalen. Wat nu gedaan?.... De kolenbrander gaf niets zonder geld.... De kleine jongen bleef in 't midden van den weg staan, en begon te weenen.

‘O! mijn God! mijn God! heb toch medelijden met mij!’ en hij hief zijne betraande oogen naar den hemel.

Een bejaarde heer kwam op de baan aangestapt en hoorde de bede van het wanhopige kind. ‘Wat hebt gij, jongen?’ vroeg hij; en hij wilde een geldstuk in zijne hand steken.

‘Ik vraag geene aalmoes, mijnheer!’ antwoordde Godlief achteruittredende.

‘Daarom wilde ik u dat geld niet geven,’ hernam de vreemdeling; ‘gij weent, en ik dacht, dat het een middel zou zijn om u te troosten.’

‘Ja, ik ween,’ sprak de snikkende knaap.... ‘wat ik ook doe, ik word toch altijd geslagen....’

‘Is 't door uw vader of door uwe moeder?’

‘O! mijnheer,’ antwoordde het eenvoudige kind, ‘zijn er vaders of moeders, die hunne kinderen slaan?’

‘Wel, over wien klaagt gij dan?’ vroeg de man bewogen.

‘Over de meesters, mijnheer!’ sprak Godlief, die gelukkig was zijn leed eens te kunnen vertellen. ‘Meester Fabri, de smid, die op de Markt woont, is zoo boos!.... en zijne vrouw!.... O! zijne vrouw, mijnheer, is nog boozer.... geloof ik.’

‘En wat doet uw vader, mijn jonge vriend? Waar woont hij?’

‘Mijn vader is een landbouwer, die nog al ver van hier woont; want ik moet zeer lang gaan eer ik te huis ben. En om terug te komen moet ik nog langer gaan.’

‘En 't is nogtans dezelfde weg’ zei de vreemdeling glimlachend.

‘Dezelfde, mijnheer? dat is waar, en niettemin is hij langer als ik terugkom; want kijk.... 's Zaterdags 's avonds vertrek ik om vijf uur, en om zeven uur ben ik te huis.... Om terug te komen, vertrek ik 's Zondags om vijf uur, doch kom slechts om acht uur bij Fabri aan. Ziet gij nu, dat de weg in het terugkomen langer is?’

‘Ja, maar gij gaat misschien ook langzamer in het terugkomen.’

‘Dat geloof ik niet, mijnheer.’

‘Maar, waarom weendet gij dan zoo even?’

De knaap verhaalde met dezelfde eenvoudigheid de tegenstrijdige bevelen van den man en van de vrouw, zijne verlegenheid toen hij bemerkte, dat hij het geld voor de kolen vergeten had. ‘Mijn vader,’ ging hij voort, ‘heeft mij bij baas Fabri in de leer gedaan; in plaats van mij nu iets te wijzen, doet hij mij den ganschen dag rondloopen, de vrouw doet mij het kind wiegen; zoo leer ik niets... en dan word ik nog geslagen... dat is geen leeren, mijnheer!’

‘Gij hebt gelijk, vriendje. Maar dewijl gij goede ouders hebt, moet gij er terug henen gaan, en hun zeggen wat er van is.’

‘Mijn vader is niet rijk, en hij heeft nog zooveel kinderen, waar hij voor zorgen moet...’

‘Hoe heet uw vader!’

‘Jan Naumann, mijnheer, landbouwer op de Heihoeve.’

De vreemdeling dacht eene poos na, en sprak toen:

‘Ik woon te Dresden in het gesticht van het Heilig-Kruis; ga uwen vader de toelating vragen mij morgen te komen vinden. Ik ben meester Messenius.... zult ge dien naam onthouden?’

‘O! wees daar zeker van; want, na mijn vader en de pastoor, zijt gij de eerste man, die mij met goedheid aangesproken heeft.’

‘Zeer wel,’ sprak de leeraar, ‘en indien gij wat verstand hebt, zult gij kosteloos mogen leeren.’

‘Wat zijt ge goed, mijnheer,’ zeide Godlief, wiens gelaat glinsterde van vreugde... ‘Maar de mand van baas Fabri.., en de kolen waar hij op wacht... en zijne vrouw, die...?’

‘Geef mij de mand, ik belast mij met alles.’ En Messenius nam hem de mand uit de handen. ‘Tot morgen, te Dresden in de Heilig-Kruisschool.’

‘Onze pastoor heeft gelijk: als men u aanroept, o goede God, dan komt Gij ons altijd te hulp!’ sprak Godlief; en een blik rond zich werpend om te zien of hij door niemand opgemerkt werd, begon hij, door de velden heen, naar zijns vaders huis te loopen.

II.
Op school.

Het huisgezin van Jan Naumann was juist bij het middagmaal aan tafel vereenigd, toen Godlief in de keuken sprong. Iedereen was ongerust over zijne aankomst, doch

toen hij verteld had, dat hij alle dagen geslagen werd door den smid omdat hij de boodschappen niet gauw genoeg deed, en door de vrouw omdat hij het kind niet goed wiegde, zeide vader Naumann:

‘Gij hebt wèl gedaan, jongen; maar gij hadt wat gauwer moeten terugkomen.’

Toen het kind van zijne ontmoeting sprak met meester Messenius, merkte de vader aan, dat Dresden zoo wijd was.

‘Och!’ antwoordde de moedige knaap, ‘met vroeg op te staan, zal ik gelijk de andere scholieren daar zijn.’

's Anderendaags was Godlief om vijf uur op; hij legde eenig voedsel in eene soort van reiszak, en zette zich met lichten tred en vroolijk hart op weg naar Dresden. Men deed juist de poort der school open, toen Godlief er zich met een groot getal andere kleine jongens aanbood.

‘Waar komt die vandaan, met zijn verbrand gezicht en zijne smidshanden?’ vroeg een van de kinderen, die bij hem stonden.

‘Half van de boerderij, half van de smidse,’ antwoordde Godlief lachend.

‘En wat komt ge hier doen?’

‘Wat gij er komt doen!’

‘Wel, wel! zou men niet zeggen!....’ hernam een scholier, die met eene zekere pracht gekleed was. ‘Meent gij, dat het onderwijs aan iedereen gegeven wordt?’

‘Waarom niet! de zon is het wel!’ wedervoer Godlief, en alle scholieren riepen bravo.

De knaap trad met de andere jongens het

gebouw binnen. Tot nu toe ging alles goed, maar toen alle leerlingen zich voor hunnen lessenaar geplaatst hadden, was er geene enkele plaats meer open, en moest Godlief dus recht blijven staan. Meester Messenius, die hem nu bemerkte, ging op hem toe en sprak:

'Goed, jongen, dat wil nog iets zeggen! kom, ik zal u eenen lessenaar doen geven.'

Een bediende bracht eene schrijfbank binnen, en Messenius overhandigde Godlief de boeken en schrijfboeken, die hij noodig had.

DRUSUS EN DE GERMAANSCHE PRIESTERES, NAAR H. MERTE.

Toen de les geëindigd was, liep Godlief met zijne nieuwe makkers de straat op. Nu werd de school eerst drie uren later weer geopend, en de jonge leerling wist niet wat aanvangen niet al dien tijd, toen hij aan 't einde der straat, op een plein, eene kerk bemerkte.

'In het huis van den goeden God,' zeide hij tot zich zelven, 'kan ik mijnen tijd goed besteden,' en hij stapte er op aan; doch alvorens binnen te treden, stond hij in

het portaal stil, bij de gedachte, dat het niet passend was in eene kerk te eten. Hij zette zich dus in eenen hoek op de steenen kerktrappen

neder en at er het meegenomene smakelijk op.

'Gij zijt zoo vergenoegd?' vroeg hem een knaap, die liever op de markt was blijven spelen, dan naar huis te gaan.

'Wel, dat is omdat ik mij zoo gelukkig voel!'

'Gij zijt dan niet aan veel gewoon,' spotte de kleine Dresdenaar.

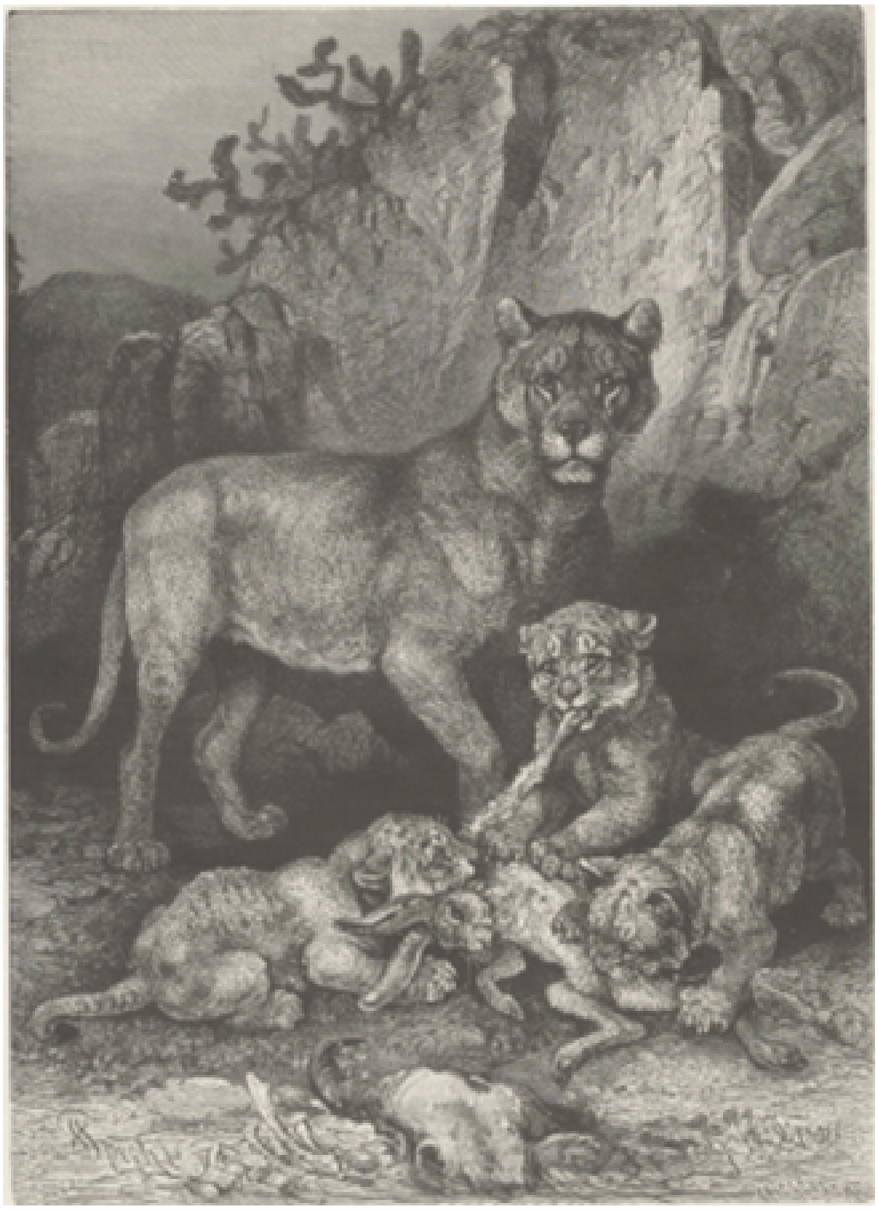

EENE LEEUWIN MET HARE JONGEN, NAAR F. SPECHT.

'Dat is mogelijk,' hernam Godlief, 'maar niettemin ben ik gelukkig, want ik heb eenen goeden vader, eene lieve moeder, broerkens en zusterkens, die mij liefhebben; en ik moet niet meer naar den smid gaan.... Nu mag ik hier in Dresden naar de school komen, waar ik al die schoone zaken zal leeren, schrijven, rekenen, lezen, teekenen, zingen.... en dan, wie weet?'

'Ei! wacht maar eens, tot gij den eersten pensum krijgt, dan zult ge wel een ander liedje zingen.'

Dat vooruitzicht van straf ontmoedigde Godlief niet; hij dacht met reden, dat hij er geene krijgen zou, indien hij zich goed gedroeg. Inderdaad, gedurende de drie jaren, dat hij de school bezocht, kreeg hij geen enkel strafwerk.

Op dat tijdstip was Godlief, alhoewel slechts twaalf jaar oud, een der beste leerlingen van het gesticht. 'Waar hij het meest van hield, was van de toonkunst; daar besteedde hij al zijne vrije uren aan en deed er ook verbazende vorderingen in. Men weet, dat de Duitschers geborene toonkunstenaars zijn; men leert in hun land de kinderen zingen, gelijk men hun leert spreken. Alle Zondagen brengen de huisgezinnen den ganschen avond met zingen door.

Zekeren Zondag, tegen den avond, bleef een reiziger, die wellicht wat laat in Blessewitz gebleven was, verwonderd voor de deur der Keihoeve staan, waaruit hem een spel tegengalmde, dat op eenen schouwburg niet misplaatst zou geweest zijn. Een drietal stemmen zongen er een koor, dat op het klavier door eene meesterlijke hand begeleid werd.

De vreemdeling trad aanstonds binnen, en vroeg de toelating om te mogen luisteren.

'Zet u neer, en doe naar uwe beliefte,' sprak de meester des huizes, die hem te gelijker tijd eenen stoel aanbood.

De onbekende aanvaardde, en welk was zijne verbazing, toen hij zag dat de kunstenaar, die zoo meesterlijk speelde, slechts een kind was.

'Hoe juist! hoe schoon! Uw zoon zal een groot kunstenaar worden,' zeide de vreemdeling tot vader Naumann.

'Och! mijnheer,' antwoordde de landbouwer, 'ik zal mij gelukkig achten indien hij hier schoolmeester worden kan; dan zullen de kinderen van ons dorp zoo ver niet meer moeten loopen om te leeren lezen.'

'Een jongen gelijk hij, schoolmeester! gij spot er mee, mijn vriend!' riep de reiziger uit; 'in een dorp, zulk een perel begraven.... Maar wie is dan zijn zangmeester?'

'De natuur, mijnheer.'

'En wie heeft hem op het klavier leeren spelen?'

'Ik een weinig, zijne moeder een weinig en de natuur veel, want hij kent er meer van dan ik en mijne vrouw te zamen.'

Godlief bezag beurtelings den vreemdeling, een jongman met welwillend gelaat, en zijne ouders, die vol vreugde den lof aanhoorden, welken de onbekende over hem sprak.

'Deze jongeling mag geen schoolmeester worden, hij is kunstenaar geboren en gij moet er een toonkunstenaar van maken.'

'Het middel, mijnheer?' vroeg Naumann met ontmoedigend hoofdschudden.

'Het middel?.... wel, ziehier....' sprak de reiziger, na eene poos bedenkens. 'Dewijl dit kind te Dresden naar de school gaat, moet gij Messenius kennen, een vriend mijns vaders, die mij heeft zien ter wereld komen; bevraag u bij hem naar mij.... hij zal u zeggen, dat ik deel maak van de koninklijke kapel te Stockholm, ik heet Alberghi, ben nog maar twee en twintig jaar oud en daar ik voel, dat ik nog een vermaarde vioolspeler worden kan, ga ik het beproeven. Ik ben op weg naar Italië, waar ik in Padua lessen ga nemen bij den beroemden Tartini, den meester der vermaarde school, welke hem den bijnaam van Maestro delle Nazione gold. Ziedaar wat mij betreft; luister nu naar hetgeen ik u aanbieden ga voor uwen zoon. Vertrouw hem mij toe....'

'Wederom mijne familie verlaten?....' onderbrak Godlief.

Zijne moeder trok hem tot zich, en riep verschrikt uit:

'Mij van mijn kind scheiden!.... nooit!'

‘Wacht dan, vrouw,’ sprak Naumann, ‘en gij ook, Godlief, gij kunt immers later beslissen... Gij zeidet dan, mijnheer?’... voegde de landbouwer er bij, zich tot Alberghi wendend.

‘Dat indien gij mij uwen zoon toevertrouwen wilt, ik hem zal leeren zingen en op de viool spelen. Gij geeft mij een ongeslepen diamant, zonder glans, en om zoo te zeggen zonder waarde... Ik verbind mij hier plechtig, u binnen weinige jaren een kunstenaar terug te geven, waar Duitschland zich zal mogen over beroemen.... Wat zegt ge er van, mijn jonge vriend?...’

‘Ik zeg niets, mijnheer, 't is te schoon.’

‘Het talent leidt tot het fortuin,’ hernam de jonge Zweed; ‘en ik zie hier nog al broeders en zusters, zonder uwe ouders, wien een weinig welstand geen kwaad zou doen.’

‘O! indien gij een middel ziet om mij eens nuttig te doen worden aan mijne familie, wil ik u volgen, waar gij maar wilt.’

‘Ik zal mijn best doen; maar gij moet willen!’

‘Daar zal ik niet aan te kort blijven,’ antwoordde Godlief met warmte.

‘Maar ik zal niet toestemmen in het vertrek van mijnen zoon,’ sprak vrouw Naumann met onrust.

‘Och, moeder! ik wil fortuin voor u maken.’

‘Geld brengt geen geluk, lieve jongen!’

‘Vrouw, wees redelijk,’ sprak de landbouwer zacht beslissend... ‘Laat Godlief vertrekken, wijl deze heer, die vriend is van meester Messenius, zich met hem gelasten wil... Wij moeten onze kinderen liefhebben voor hen zelven en niet voor ons. Dat Godlief overigens spreke... het gaat hem aan!’

De jonge Naumann, die intusschen in tranen was losgebarsten, naderde den vreemdeling en sprak:

‘Mijnheer, wij zijn niet rijk, maar, gij ziet het, wij beminnen elkander. Reeds weent mijne moeder over mijn vertrek; mijn vader zwijgt, doch hij is droef, ik weet het; mijne broeders en zusters zullen ook tranen storten als ik vertrek.... Gij hebt daareven beloofd van mij een' man te maken... ik op mijne beurt, zweer u te beminnen, u te gehoorzamen gelijk ik mijnen vader gehoorzaam. Ziehier mijne hand, mijnheer.’

De vreemdeling greep glimlachend de aangebodene hand, drukte ze hartelijk en zeide:

‘'t Is wel, mijn jonge vriend! Gij zult in mij een tweeden vader vinden.’

Professor Messenius gaf over Alberghi de beste inlichtingen en roemde zijn talent als vioolspeler. De familie Naumann hield zich dus onverwijld bezig met de toebereidselen voor Godlief's vertrek.

Op den gestelden dag kwam Alberghi in zijne koets den jongen Naumann halen, en verliet Blessewitz, na de gansche familie nogmaals verzekerd te hebben, dat hij voor Godlief zou zorgen als voor eenen zoon.

(*Slot volgt.*)

Wetenswaardigheden.

Het wasschen van groenten.

Wie van versche groenten houdt, late ze nooit wasschen wanneer ze uit den grond worden genomen, maar eerst dan, wanneer men ze voor de keuken of het eten bereidt. Aardappelen, knollen, wortels, selderij en vele andere moeskruiden, verliezen spoedig bij het wasschen hun eigenaardigen fijnen smaak. Brengt men 's Zomers bloemkool en andere koolsoorten in aanraking met water, dan bederven deze groenten spoedig en verliezen hunne frischheid en lekkeren smaak. Nog erger is het bij salade. Wanneer men deze volstrekt wasschen wil, zoo moet dit onmiddellijk voor de toebereiding geschieden en al het water dan verwijderd worden door afgieten en doorslaan in een netje, in een doorslag of vergiettest, en daarna moet men de salade dadelijk klaarmaken. Hoe verscher uit den grond des te fijner en frisscher smaakt de salade, vooral kropsalade, andijvie en koolsalade. Niets bederft den lekkeren smaak der groenten meer en maakt een goede salade spoediger smakeloos en oneetbaar, dan wanneer er te veel water aan blijft hangen. Is de latuw heel zuiver, dan is het veel beter die ongewasschen te bereiden; maar wil men ze nu bepaald wasschen, dan moet dit vlug geschieden en de bladeren moet men daarna zorsvuldig met een schoonen doek afdrogen; nooit echter late men salade en versche groenten langer dan een paar minuten in het water.

De kikvorschen.

De kikvorschen, zoowel de bruine als de groene, maken ijverig jacht op honigbiën. Men weet dat de kikvorschen zich gaarne in klavervelden ophouden. Zij worden daar heen gelokt door het groot aantal biën, die zulke velden, vooral wanneer daar veel van de zoo honingrijke witte klaver groeit, bezoekt. Vele dezer nijvere diertjes keeren echter nimmer naar hunne korf terug, want terwijl zij aan het verzamelen van honing zijn, worden zij door kikvorschen verslonden. Met begeerige, wijdgeopende oogen staart en loert de roover, evenals een kleine tijger, naar de door hem uitgekozen prooi, eindelijk wanneer de bie met het voorste deel van haar lichaam in eene bloem dringt, bemachtigt hij haar met zekeren sprong, niet lettende op de steken welke hem door de gevangene worden toegebracht. Men heeft in de maag van eenen gedooden kikvorsch niet minder dan 11 biën gevonden, dus nog al veel voor zulk een klein dier.

Quinten Massys.
Door Constant Wolfs.
(*Vervolg.*)

Uit het eerste huwelijk van Massys met Alijt van Tuijlt, welke tot eene achtbare Antwerpsche familie behoorde, werden vier kinderen geboren:

> Jan, schilder, welke ten jare 1501 als vrijmeester in de St.-Lucasgilde werd aangenomen.
> Quinten, Pelswerker,
> Pauwel, welke overleed in 1532; en Catharina.

Massys verbleef met zijn gezin in de Huidevetterstraat, welke in dien tijd wel is waar eene voorname straat was; doch het rijk aanzien van heden niet genoot.

De huizen met hunne spitse gevels, waren meestal door huidevetters bewoond, zooals de naam der straat het getuigt.

Boven zijn huis, dat thans het nummer 16 draagt, was het afbeeldsel geplaatst van eenen aap, om de woning aan te duiden; elk huis had alstoen zulk bijzonder kenteeken.

Wanneer later de woning van Massys werd afgebroken, trad de heer Seghers, vader van den huidigen schoonschrijver des konings, in bezit van de deur des huizes. Het slot daarvan, kunstig en sierlijk gesmeed, heeft langen tijd de verzameling van den heer Kuhnen, verzamelaar van kunstvoorwerpen, versierd.

Niet langen tijd geleden werd deze verzameling verkocht, en ging het slot over in de handen van den heer Pollovet te Brussel, voor de som van 209 franken.

Ten jare 1491, werd Massys als vrijmeester in de St.-Lucasgilde ontvangen; doch opmerkenswaardig is het, dat hij aldaar nooit het ambt van deken uitoefende.

Sommige geschiedschrijvers hebben hieruit afgeleid, dat Quinten afgunst bij de Antwerpsche kunstenaren opwekte, en zij met een nijdig oog zijnen klimmenden roem aanstaarden, doch of het wel geoorloofd is dit gezegde bij te treden, valt hard te betwijfelen, zie hier waarom:

De St. Lucasgilde, eene zeer oude instelling, welke reeds ten jare 1382 gesticht was, bestond uit eene machtige vereeniging kunstenaren, welke in haren schoot verschillende ambachten telde, zooals: schilders, beeldhouwers, plaatsnijders, glasschilders, borduurders enz.

In 1480, sloten de Violieren, eene groep rederijkers, zich bij de gilde aan.

Uit deze aansluiting moet de zoo beroemde kenspreuk der gilde, uit vriendschap vereenigd, (WT. JONSTEN VERSAEMT) zijn voortgesproten.

Het doel dezer vereeniging was het geven van gezellige feesten, zoowel op tooneel-als

letterkundig gebied; ook wanneer het feest was in de stad, zooals bij het inhalen van graven en hertogen, droeg de gilde veel bij om de plechtigheid op te luisteren.

De gilde had nog een ander en niet min belangrijk doel: geen bedrog mocht door wie het ook zij in het vervaardigen van kunstwerk gebruikt worden, daarom moest op alle werk een keurteeken gebrand worden.

Daar het de plicht was der dekens, te zorgen dat deze maatregel stipt werd toegepast, zoo bracht dit eereambt veel zorg en arbeid mede, en meermaals zien wij beroemde kunstenaren, door het een of ander geschenk de lastige plichten van het dekenschap afkoopen.

Zou Massys niet met hetzelfde doel gehandeld hebben, wanneer hij zijn portret, door hem zelven geschilderd, aan de gilde geschonken heeft.

Massys was te zeer geacht om te durven veronderstellen dat nijd hem vervolgde; de beste betrekkingen moeten tusschen hem en zijne gildebroeders bestaan hebben; zien wij niet in 1496, vijf jaren na zijne ontvangst, eene medalie slagen, ter zijner eer, als bewijs der hooge waardeering zijner kunde.

'Geene kunst zonder nijd,' immer zal de booze geest der afgunst met nijdige blikken nederzien op al het grootsche en het schoone, dat het machtig genie des menschen zal voortbrengen; zoo geschiedt het op onze dagen, zoo ook gebeurde het vroeger.

De werken van Massys schitterden als eene zon, in wier koesterende stralen het volk zich met liefde verlustigde, wat gaf het dat soms voor eenen enkelen dit licht al te glanzend was, omdat hij door dien helderen gloed zijne eigen schaduw maar al te wel kon bemerken.

Het portret door Massys aan de gilde geschonken, toont hem ons als eenen eenvoudigen burger, waarvan de wezenstrekken eenen droomer te kennen geven, en in wiens vonkelende en stoute blik men het machtig genie ziet doorstralen, dat voor niets achteruitdeinst, en bekwaam is tot het voortbrengen van verhevene gewrochten.

Nog een ander tafereel werd door hem aan de gilde geschonken: Eene schilderije van Sinte Lucas conterfeijtende onze Lieve Vrouw.

De liggeren leeren ons dat Massys in 1495 zekere Adriaen ontving als leerling; zes jaren nadien in 1501 dient hij tot leermeester aan Willem Muelenbroec, in 1504 aan Eduwart Portugalois en in 1510 aan Hendrik Boeckmakere. Geen enkel dezer leerlingen heeft als schilder eenigen roem verworven, daar geen van hunne werken ons zijn toegekomen.

Quinten verstond de kunst in al hare vertakkingen, hij was niet alleen *genre*-schilder, maar ook *portret*- en *historie*-schilder; elk dezer vakken beoefende hij met zooveel gemak als behendigheid; afwijkend van de oude school, voor wat de samenstelling zijner tafereelen betreft, opende hij een nieuw tijdvak voor de kunst, en moest eens tot leidsman dienen aan die roemrijke schaar kunstschilders, welke met Rubens aan het hoofd, den lof onzer Scheldestad door gansch de wereld hebben uitgebazuind.

In de werken zijner voorgangers was de mensch afgebeeld als een wezen zonder handeling, zonder doel, Quinten doet hem optreden als levend persoon, en schenkt hem de plaats die het verhevenste schepsel toekomt. Treffend schetst hij hem ons af, nu lijdend dan weder door blijdschap vervoerd; hier met de vuigste driften op het gelaat; daar met een wezen, waarop deugd en liefde te lezen staan; de nuttelooze

bijzaken van zijne paneelen weglatend, stelt hij ons groepen voor, in welke de mensch zijn eigen beeld als in eenen spiegel ziet weerkaatsen.

Vooraleer zijn werk te beginnen, bestudeerde Massys zijn onderwerp grondig, doordrongen van het doel, hetwelk hij bereiken wilde, schetste hij zijne beelden met zulk eenen machtigen toon van uitdrukking, dat weinigen hierin den grooten meester geëvenaard hebben.

Als kolorist staat hij op den verhevensten trap, als schepper moet hij voor den grooten Rubens niet onderdoen.

Van Massyses jongste werken zijn er ons geene bekend, en het moge wel ongelooflijk schijnen dat het stuk, waarmede hij in de kunstwereld optrad, het schoonste zijner werken is.

Dit tafereel werd ten jare 1508 door het schrijnwerkersambacht besteld, ten einde er hunnen altaar in de O.L. Vrouwe-kerk mede te versieren.

In dien tijd bezat de hoofdkerk een groot getal altaren, welke aan de verschillige ambachten toehoorden.

De bestellingen, welke den kunstschilders door de ambachten gedaan werden, tot het versieren hunner altaren, die dikwijls van buitengewone pracht waren, hebben, het zij ter loops gezegd, veel bijgedragen tot den bloei der schoone kunsten.

Deze bestelling werd aan Quinten gedaan voor de som van 300 gulden, in drie termijnen te betalen, doch in het jaar 1511 werd dit kapitaal veranderd in eene jaarlijksche rent van 30 schellingen groot Brabantsch, ten voordeele der kinderen zijner eerste vrouw.

Het bedoelde werk is eene triptiek, waarvan het middenpaneel de graflegging van Christus verbeeldt, op den rechtervleugel is de marteling van St. Jan de Evangelist afgeschetst, op den linkervleugel die van den heiligen Joannes Baptista.

Deze schilderij, welke veel ophef baarde, en welhaast door gansch Europa als een meesterstuk geroemd werd, bleef gelukkiglijk gespaard in de XVIe eeuw van de woede der beeldstormers, Philips II wilde ze mede naar Spanje voeren, doch welke groote sommen hij er ook voor bood, hij gelukte er niet in, ze uit onze Scheldestad te kunnen verwijderen.

Het Antwerpsche volk heeft immer liefde gekoesterd voor de kunstwerken zijner stadgenooten, en nu zoowel als het vroeger was, zou het moeielijk zijn hen die werken te ontnemen, welke zij met zooveel fierheid den vreemdeling aantoonen.

Koningin Elisabeth bood er ten jare 1577 den schrijnwerkers ongeveer 64000 gulden voor, eene verbazend groote som voor dien tijd.

Het ambacht, door de onwentelingen verarmd, ging den koop toeslaan, doch dank aan den kunstschilder Marten de Vos, verzette er zich het magistraat tegen, de stad kocht zelf de triptiek aan, voor de som van 1500 gulden, waarmede de schrijnwerkers een huis kochten, dat hun als vergaderplaats moest dienen; bovendien werd hun de kapel van den Ouden Voetboog geschonken.

Tot het jaar 1798, versierde zij het altaar der H. Besnijdenis, als wanneer zij door tusschenkomst van den kunstschilder Herreyns, uit de handen der Fransche republiekeinen gered wierd.

Thans hangt ze in het Museum van Antwerpen, en draagt de Nummers 245 tot 249.

Wie voelt zich niet tot bewondering gedreven, wanneer hij zijn oog op dit tafereel slaat.

De Calvarieberg ontrolt zich voor uwe blikken, op den achtergrond hangen nog de twee moordenaars, tusschen welke de Zaligmaker aan het schandhout gestorven

is. Op den voorgrond ligt zijn lichaam uitgestrekt, hetwelk men gaat balsemen vooraleer het in het graf te plaatsen, dat een man in de spelonk, welke men opzijde ziet uitgekapt, aan het in orde brengen is.

Het doode lichaam is mager en afgeteerd, het is wel datgene van iemand die de ijselijkste folteringen doorstaan heeft, welke kunnen bedacht worden; en toch is op dit uitgemergeld gelaat niet den minsten drift te bespeuren; gelatenheid en zachtmoedigheid staan er duidelijk op afgeschetst; van die veege lippen schijnen nog de zoete woorden 'Het is volbracht' te ontglippen, welke de Godmensch op het oogenblik van te sterven ten Hemel zond.

De heilige vrouwen, die het lijk omringen, zijn door droefheid ter neergeslagen, en het is onmogelijk dit schouwspel aan te staren, zonder dat een traan van weemoed de oogen kome bevochtigen.

Josef van Arimatheën ontlast Christus van zijne doornen kroon; daarnevens in knielende houding bemerkt men Nicodemus welke het ontvleeschde lichaam ondersteunt; het hoofd van dezen ouderling is sierlijk wedergegeven, en boezemt den aanschouwer eerbied en ontzag in.

O.L. Vrouw, door Joannes ondersteund, bidt met saamgevouwen handen; arme moeder, zij heeft reeds zooveel geleden, haren Zoon, welke de beulen onder hare oogen gemarteld en gekruist hebben, schijnt zij tot het leven te willen terugroepen, doch alles blijft doof voor hare klachten, duidelijker dan bij de andere vrouwen is de smart in hare zoete wezenstrekken wedergegeven, die ten volle aanduiden wat scherp zwaard haar moederhart heeft doorstoken.

De H. Joannes in het rood gekleed, schijnt zijne droefheid te onderdrukken, hij herinnert zich de woorden welke zijn afgestorvene meester hem toestuurde: 'Zoon, ziedaar uwe moeder.' Is het dus zijn plicht niet, die moeder met liefde te bejegenen, met teederheid te overladen, en haar met schijnbare kalmte te troosten.

Nevens de moeder Gods bevindt zich eene jonge vrouw, welke eene spons met olie doortrokken aan eene andere vrouw overhandigt, welke de hand van Christus vasthoudt; verder bemerkt men de H. Magdalena, welke met hare lange haren de diepe wonden zijner voeten reinigt.

Zij stort heete tranen over het verlies van hem, die haar uit de vertwijfeling heeft opgebeurd, en wanneer een ieder haar had verlaten en verstooten, ze met liefde en weldaden overlaadde.

Achter deze jonge maagden bevindt zich eene oude vrouw, welke van droefheid schijnt ineen te plooien.

Hoe schoon, hoe verheven is die schepping! Wat diep gevoelen moet den meester bezield hebben, om elk zijner figuren met eenen zoo machtigen toon van uitdrukking af te schetsen, Quinten moet eene gevoelige ziel gehad hebben, wier snaren trilden bij de minste aandoening.

Rijk aan inbeelding en karakterkennis moet zijn geest zich gemakkelijk van het stoffelijke ontdaan hebben, om ongestoord in betooverende droomen weg te dwalen.

De twee luiken zijn minder gelukkig. Op de rechter, welke St. Jan in de Olie verbeeldt, zijn de twee stokers, welke het vuur aanhitsen, meesterlijk geschetst. Hun gelaat is als een spiegel, waarin men hunne ongevoeligheid lezen kan, de vreugde welke zij uit hun beulenwerk putten, doet een nijdige lach op hunne lippen ontstaan, en met stevige hand maken zij zich bereid, om eenen nieuwen takkenbos in den vuurgloed te werpen.

De martelaar, wiens spieren door de pijn worden saamgetrokken, toont eene groote gelatenheid, de handen opgeheven, de oogen ten hemel gericht, schijnt hij te bidden, in afwachting dat een beter lot zijn lijden kome verwisselen.

De Israëlitische overste, eenen tulband rond het hoofd dragend, is omringd van eene groep ruiters, die allen met koude blikken dit nare schouwspel aanstaren.

Op de linkerluik, welke de marteling van den H. Joannes den Dooper verbeeldt, zit Herodus achter eene rijkversierde tafel; met ongevoelige blikken bestaart hij het hoofd van den martelaar, dat op eene schotel geplaatst als middenstuk prijkt. Nevens hem zit eene vrouw, welke met wreede koelheid in het voorhoofd van den doode pikt met den punt van een mes. Herodias, de danseres, bevindt zich voor de tafel, daarnevens een paadje, welke eenen hond tegenhoudt.

Vier muzikanten bemerkt men in eene tribuun, en op den achtergrond ziet men door eene arkade de onthoofding des martelaars.

De kleurenladder in gansch deze schepping is krachtig, de draperijen zijn meesterlijk geworpen, de samenstelling en teekening duiden ten volle aan hoe ver Quinten zijne voorgangers is voorbijgestreefd.

(*Wordt voortgezet.*)

Genezen
Door
De Galvanische batterij.

1. Geplaagd door rhumatiek in 't been, Hinkt Peer-Jan naar den dokter heen.

2. De dokter is een deftig man, Peer klopt dus heel bescheiden 'an.

3. Hij toont den zetel van zijn pijn. ‘Hm! dat zal gauw verholpen zijn.’

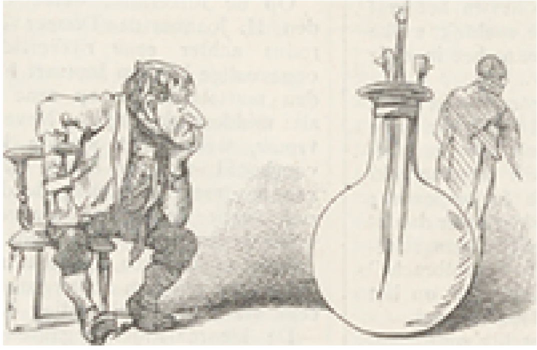

4. Peer vat er 't rechte maar niet van, Hoe hem zoo'n flesch genezen kan.

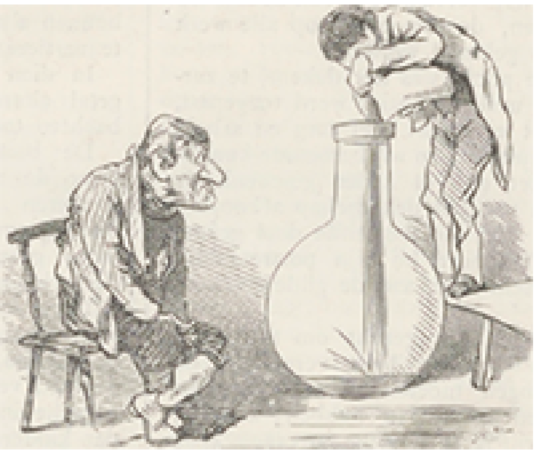

5. De dokter vult de flesch gezwind, Schoon Peer dat werk niet richtig vindt.

6. ‘Nooit,’ zucht hij bang, ‘drink ik dat uit,’ - Tot dokter hem de zaak beduidt.

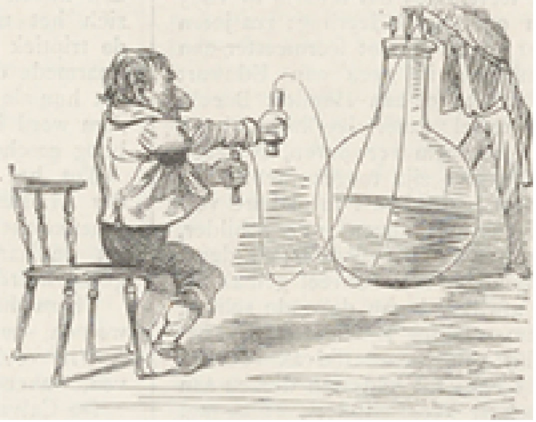

7. ‘Hou vast die dingen; schreeuw maar niet, Wanneer 't soms in uw beenen schiet.’

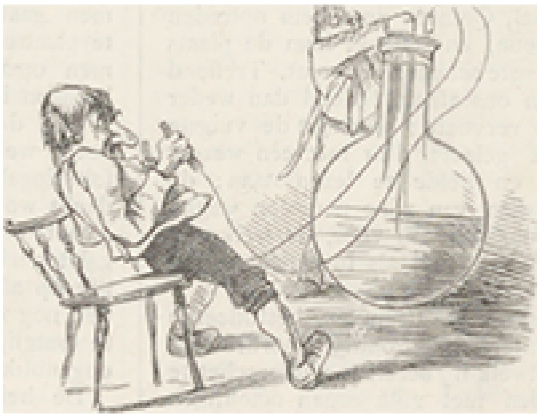

8. Reeds werkt het vocht; Peer-Jan zit stom. 't Trekt haast met stoel en al hem om.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 28]

EEN ITALIAANSCHE BEDELAAR, NAAR LAZZARONI.

Onze gravures.

Een Italiaansche bedelaar.

Om de kunstwaarde der schilderij, waarnaar deze gravure genomen is, wel te schatten, zou men eigenlijk geen vreemdeling mogen wezen in de stad, die zich amphitheatersgewijze verheft aan 't diepst der dichterlijke, schilderachtige baai, welke Portici, Stabiae, Castellamare en nog andere steden bespoelt, in de stad, welke de

Italiaan voor zijnen dood aanschouwen moet, volgens het bekende spreekwoord: 'Napels zien en dan sterven!'

In die stad, welke door schoonheid van ligging, omstreken en klimaat schier alle steden der aarde overtreft, wemelen de straten en pleinen van bedelaars, die in eenen staat van armoede, ellende en zorgeloosheid zonder bepaalde huisvesting hun leven slijten. Die lieden, welke men *lazzaroni* noemt, of ook wel *banchieri*, omdat velen hunner op banken onder afdaken den nacht doorbrengen, vormen in Napels een aanzienlijk deel der bevolking. Men vindt ze aan alle hoeken van straten en pleinen, en daar ze liefst *in dolce far niente* hunne dagen doorbrengen, trachten ze door bedelen in hunne levensbehoeften te voorzien; ze zijn echter niet ongenegen als pakjesdrager dienst te doen voor den vreemdeling, die Napels bezoekt, vooral niet als zich het vooruitzicht opent op eene belooning, die hen weer voor een dag van arbeid ontslaat.

Nooit denken de *lazzaroni* aan den dag van morgen en het spreekwoord: 'Die morgen leeft, morgen zorgt' schijnt ook hun niet onbekend te zijn.

De *lazzarone* van den Italiaanschen schilder is inderdaad een type. Die ruige baard en verwaarloosde haren, die trekken, waaruit loomheid, die oogen, waaruit matheid spreekt, de armoedige plunje, die zijne ledematen dekt, de breedgerande hoed, die als offerbus dienst doet, de bedelstaf in zijne rechterhand en het mutsje op zijn hoofd, dat alles is zoo karakteristiek, dat het ons vanzelf doet uitroepen; 'Zie, dat is nu het ideaal van een bedelaar!'

De laatste oogenblikken der Girondijnen.

Men schreef den 31[en] Mei 1793. Bij het krieken van den dag hoorde men te Parijs het sombere gebrom der stormklokken, en het gebulder der kanonnen op de *Pont-neuf* dreunde onheilspellend boven de stad.

Zeven en dertig burgerafdeelingen, in dienst der Jacobijnen, vereenigden zich met 40.000 gewapende Sansculotten der voorstad, en met vereende krachten rukten zij op naar het paleis der nationale conventie. Het volk was dus wederom onder de wapenen, doch tegen welken vijand stond het thans op?

De troon der Bourbons was omvergehaald, de koning had op het schavot zijn leven gelaten, de adel was deels in de gevangenissen vermoord, deels naar andere oorden gevlucht. Wie was dan de vijand? Als een andere Saturnus maakte de revolutie zich gereed, hare eigene kinderen te verslinden: de Jacobijnen openden den strijd tegen de Girondijnen.

Hoe spoedig wisselden in die bloedige jaren de rollen der partijen!

Nog in de eerste wetgevende Vergadering van Frankrijk, die, tegen verwachting in, tot het monarchaal beginsel overhelde, maakten de Girondijnen, eene groep van afgescheidenen, wier leiders in het departement der Gironde gekozen waren, de linkerzijde uit. Zij waren het juist, die zich door hunne vurige welsprekendheid als de heftigste voorstanders eener volslagen omwenteling deden kennen. Hunne leiders Brissot, Bergniaud en anderen predikten zoowel in het parlement als op de schitterende avondbijeenkomsten van madame Roland als apostelen der republiek; zij ook waren de opvoeders der toekomstige Jacobijnen, Robespierre en Danton. Doch den 21[en] September 1792, toen de nationale conventie bijeenkwam, werden ze verdrongen door de meer radicale partij der Jacobijnen en vormden, aangezien de monarchale partij geheel en al verdwenen was, de uiterste rechterzijde van het nieuwe Wetgevende Lichaam.

Al spoedig werden ze nu door hunne tegenstanders beschuldigd van reactionnaire kuiperijen. Zij boden geen werkdadigen tegenstand aan den drang der Bergpartij, ja ontzagen zich niet, schoon tegen hunne innerlijke overtuiging, voor den dood des konings te stemmen, en zich dus de hand te bezoedelen met het bloed van den gezalfden vertegenwoordiger des gezags!

Bloedig zou die laffe koningsmoord ook aan hen gewroken worden.

Toen de zitting der nationale Vergadering van 31 Mei 1793 geopend werd, drongen gewapende deputatiën van het door de Jacobijnen opgehitste Parijsche volk de zaal binnen en eischten dat 42 afgevaardigden der Gironde in staat van beschuldiging zouden gesteld worden wegens verraad tegen Frankrijk en de republiek. Dat verraad bestond hierin dat zij niet wilden meegaan met al de buitensporigheden van het schrikbewind, dat gruwelen op gruwelen stapelde. Drie dagen lang duurde de parlementaire strijd, welke eindigde met de zegepraal der Jacobijnen. Het bevelschrift tot gevangenneming der verdachte Girondijnen werd uitgevaardigd, en voor het grootste gedeelte vluchtten zij naar de departementen, om daar een leger te verzamelen tegen het schrikbewind der hoofdstad.

Slechts weinigen en onder hen Bergniaud, de ziel der partij, bleven te Parijs, waar zij met huisarrest gestraft werden. De heldhaftige weerstand der Vendée, de opstanden te Calvados, Marseille, Lyon en Toulon, voor een deel door de voortvluchtige

Girondijnen in het leven geroepen, en de nederlagen van het Fransche leger tegen de buitenlandsche vijanden, deden de woede der republikeinen nog stijgen, en immer dreigender eischten zij de veroordeeling der verraders.

Den 3^{en} October stelde Amar in de nationale Vergadering voor, 21 afgevaardigden der Gironde te beschuldigen van samenzwering tegen de eenheid en ondeelbaarheid der republiek. Van stonde af werd hunne gevangenschap verzwaard en spoedig bevonden zich in de *Conciergerie* onder één en hetzelfde dak de Girondijnen en het rampzalige slachtoffer der revolutie, de koningin Marie Antoinette.

Daar wierp Bergniaud het vergift, dat hij sinds 2 Juni bij zich droeg, door een venster weg, vastbesloten het lot zijner gezellen te deelen. Daar ook schreef Brissot zijne gedenkschriften, die hem en zijne partij voor het nageslacht moesten rechtvaardigen; daar eindelijk kwam de afgevallen priester Fauchet tot de overtuiging, dat een staat zonder godsdienst in bloed en gruwelen moet ondergaan en hij verzoende zich met het geloof, dat hij zoo schandelijk had verloochend.

Den 26^{en} October werd in het paleis van justitie het proces geopend en in den nacht van 30 October werd den een en twintig Girondijnen het doodvonnis voorgelezen. Terstond na lezing van het vonnis doorstak Balazé zich in tegenwoordigheid zijner rechters met een dolk. De overige Girondijnen verzamelden zich om het lijk, riepen het een laatst vaarwel toe en verlieten de zaal onder den kreet: ‘Wij sterven onschuldig. Leve de republiek!’

Zij wierpen het geld, dat zij nog bij zich droegen, onder het volk en keerden voor de laatste maal naar de *Conciergerie* terug. In de gangen der gevangenis hieven zij de *Marseillaise* aan; die tonen drongen door tot de cellen, en de gevangenen, uit den slaap opgewekt, riepen hun het afscheid toe, want zij wisten allen dat de Girondijnen hun graflied zongen. Een vriend, die zich heimelijk te Parijs ophield, had de wachters omgekocht en een laatste feestmaal voor de veroordeelden bereid. Oude wijnen en geliefkoosde spijzen waren op de lange tafel opgedischt. Het kaarslicht wierp zijn somber schijnsel door de merkwaardige eetzaal. Bergniaud zat het maal voor met dezelfde waardigheid en kalmte, als weleer de vergaderingen zijner partij. ‘Wij hebben ons vergist,’ zeide hij in zijne laatste rede, ‘wij meenden in Rome te zijn doch wij leefden te Parijs.’

Bij het aanbreken van den dag werd hun door den beul het haar afgesneden en begon de tocht naar het schavot. Het ontzielde lichaam van Balazé moest mede naar de guillotine, zoo luidde het uitdrukkelijk bevel van het Jacobijnsche gerechtshof. De veroordeelden werden op vijf wagens naar de *Place de la Grève* vervoerd.

In meesterlijke trekken heeft de schilder Piloty dit oogenblik geschetst, en zijne schilderij, waarnaar onze gravure genomen is, stelt ons de Girondijnen voor, gelijk ze voor de guillotine aankomen. Twee wagens zijn reeds achter het schavot verdwenen. Op den laatste ligt Balazé's lijk; als opgetogen staat de dweper Bergniaud, de ziel zijner partij, in het midden: Brissot in staande en Gensonné in zittende houding reiken hem de handen. Nevens hen zit de priester Fauchet met saamgevouwen handen in gedachten, misschien in gebed verzonken.

Op den voorlaatsten wagen reikt Lafource een brief over aan een soldaat; de linkerhand houdt hij opgeheven; hij schijnt met nadruk te verzoeken, dat de brief aan zijn adres bezorgd worde. Naast hem liggen Ducos en Fonfrède in elkanders armen en Du Chastel slaat dat schouwspel gade. Nog zien wij aan den ingang van het schavot, Antiboule, Gardien en Sillery, terwijl de jongeren, Mainville en Duprat met hunne hoeden zwaaien en onder den kreet: ‘Leve de Republiek!’ de guillotine begroeten. De beruchte breisters slaan van hunne tribune af het belangwekkende

schouwspel gade, deels met onverschilligheid, deels met een hoonenden spotlach om de lippen, deels met een vloek in den mond, en het volk, dat door de soldaten wordt teruggehouden, dreigt de veroordeelden met gebalde vuisten.

Burger Samson, de scherprechter, monstert, over de omheining van het schavot leunende, met vorschende oogen de ongelukkigen. ‘Twintig levenden en één lijk’ mompelt hij binnensmonds, ‘'t is in orde.’ Het oogenblik door Peloty op het doek gebracht, is voorbij; andermaal weergalmt de *Marseillaise.* Eén voor één worden de rampzaligen weggevoerd; zwakker en zwakker klinkt het lied der vrijheid als ten spot over het gebied der guillotine. Eindelijk! nog éene stem klinkt vol republikeinsch fanatisme - het is Bergniaud; hij zingt alleen.

Ook die stem verstomt.... en de Girondijnen zijn niet meer.

Eenige jaren later vond men in de oude archieven de volgende rekening:

Voor een en twintig afgevaardigden der Gironde.

voor doodkisten fr. 147

voor begrafeniskosten - 63

te zamen. fr. 210

Welsprekende lijkrede op de stichters der Fransche republiek!

Wereldtentoonstelling van Antwerpen.
Onderwijs.

VIII.

Wij hebben nu reeds een kort overzicht gemaakt van alle soorten onderwijsinrichtingen onzes lands; alvorens van andere volken te spreken, willen wij hier eenige cijfers mededeelen uit de statistieken door het Belgische Staatsbestuur op de Wereldtentoonstelling ingezonden.

Die statistieken en documenten, betreffende de drie graden van openbaar onderwijs in België, sedert dit belangrijk punt door vaste wetten geregeld werd, waren zonder twijfel hoogst merkwaardig onder al wat in de afdeeling van onderwijs was uitgestald.

Maar, wij vragen het, wie had, te midden van die duizenden wonderen der nijverheid, te midden van 't gewoel der duizenden bezoekers en nieuwsgierigen, het geduld en den tijd om die kolommen van cijfers en die gekleurde aanschouwelijke vergelijkingstafels, hoe kunstig en geleerd dan ook samengesteld, met genoegzame oplettendheid gade te slaan? Wij althans niet.

Wij hebben er ons bij bepaald van de schoone kaart, welke het aantal geletterden per provincie van 't jaar 1844 tot het jaar 1881 zoo goed voorstelt, eenige cijfers af te schrijven.

Voor elk jaar beeldt die kaart de negen provinciën van België af, en geeft telkens in cijfers voor elke provincie het aantal personen per honderd, welke kunnen lezen en schrijven.

Zoo kwam in 1844 de provincie Oost-Vlaanderen het laagst met 38,23 pCt. geletterden; in 1881 staat de provincie Henegouw aan den staart met 73,99 pCt. lezenden en schrijvenden.

Ziehier voor het jaar 1881 de tabel van al onze provinciën, gerangschikt volgens 't getal onderwezenen:

Luxemburg	96,36 per honderd inwoners.
Namen	93,12 per honderd inwoners.
Luik	86,93 per honderd inwoners.
Limburg	86,93 per honderd inwoners.
Brabant	81,27 per honderd inwoners.
Antwerpen	80,95 per honderd inwoners.
West-Vlaanderen	79,55 per honderd inwoners.
Oost-Vlaanderen	74,62 per honderd inwoners.
Henegouw	73,99 per honderd inwoners.

Het gemiddeld getal geletterden in gansch België was

in 1844	49,79 pCt.
in 1881	80,67 pCt.

Dit maakt eene vermeerdering van 30,88 geletterden op 100 inwoners, of eene aanwinst van 62 per honderd op het getal geletterden van 1844.

Dit is de uitslag van de wet op 't lager onderwijs, uitgevaardigd in 1842. En die schoone, zeer bevredigende uitslag is vooral te danken aan de goede overeenkomst, aan de krachtdadige samenwerking der geestelijke en wereldlijke overheid. Ongelukkiglijk voor ons land werd dit schoone werk der algemeene verstandhouding, de wijze wet van 1842, vernietigd.

De ongelukkige, voor ons land zoo ramp-

spoedige schoolstrijd begon; twist en twèedracht heerschten tot in de minste dorpen, en thans zullen er nog vele jaren verloopen, eer de gevolgen der schooldwaasheden geheel zullen verdwenen zijn. Ja, hoe men ook werke tot algemeene bevrediging en tot herstelling van 't gestichte kwaad, nog lang zullen vele wonden bloeden en eenige, vele zelfs der onderwijzers, die onder 't beheer der wet van 1842 krachtig hebben bijgedragen tot het bereiken van den hooger besproken uitslag, zullen tot aan hunnen dood toe de slachtoffers blijven van de heethoofden, die de eenheid en den vrede zoo roekeloos hebben verbroken. Wee hun, er weegt op hen eene zware verantwoordelijkheid.

(*Wordt vervolgd.*)
WILLEM RAETS.

Quinten Massys.
Door Constant Wolfs.
(*Vervolg.*)

Nauwelijks had hij zijne Graflegging geëindigd of wij zien den onvermoeibaren kunstschilder de hand slaan aan een ander groot werk, hetwelk hij in het jaar 1589 voor het broederschap van de H. Anna, in St. Pieterskerk te Leuven gevestigd, vervaardigde.

Dit tafereel verbeeldt de legende van de H. Anna, betrekking hebbende op de geboorte van O.L. Vrouw.

De binnenzijde vertoont links de geboorte van Maria aan Joachim aangekondigd, rechts den dood van de H. Anna. Op de buitenzijde rechts ziet men de ‘Weigering der offerande van Joachim’ links ziet men deze aanvaarden.

Het middenpaneel verbeeldt de H. Familie.

Het is hier geene droefheid, die u beklemt zooals in zijne Graflegging, maar eene zoete vreugde, die u medesleept. Van de wezenstrekken van O.L. Vrouw glanst eene teedere moederliefde u tegen; zij is als in zoete droomen verslonden, en als onbewust van hetgeen rondom haar gebeurt, houdt zij met de hand een draadje vast, waaraan een vogeltje is gehecht, dat het Kindeken met zijn edel, lief aangezichtje, aan zijne lipjes laat drinken. De H. Anna biedt het wicht eenen druiventros aan. De hoofden der vier mannen, welke zich op den achtergrond bevinden, zijn in veel krachtigeren stijl opgevat, dan wel die der vrouwen, welke daar roerloos nederzitten en genoegen smaken in de liefde, met welke men het onschuldig Kindje omringt.

Zoet en bevallig is hunne houding en hij, die dit tafereel beschouwt, voelt zich door de teederste gevoelens overmeesterd, hij is als weggetooverd in eenen huiskring, waar vrede, lust en liefde heerschen.

Niet minder dan in zijne Graflegging, is de kleurenladder in dit werk meesterlijk en het oog verlustigt zich in de verwisseling der zachttintelende tonen, welke over het gansche werk schijnen heen te zweven.

Dit gewrocht werd ten jare 1509 geschilderd, Quinten heeft er met zijnen naam ook het jaartal op aangeteekend.

Hersteld in 1633 door Jan Baptist Bruno van Antwerpen, werd het ten jare 1794 door de Fransche republikeinen naar Parijs gezonden. Eerst in 1816 kwam de St. Pieterskerk terug in bezit van haren eigendom.

Heden bewondert men het in het Museum te Brussel, daar het Gouvernement hetzelve in 1879 heeft aangekocht voor de som van twee honderd duizend franken.

Quinten was een vlijtig man, die zich onverpoosd in zijn werkhuis ophield, zijne werken zijn door gansch Europa verspreid; Antwerpen, Parijs, Weenen, Florencië en verscheidene andere steden bezitten van zijne tafereelen.

Ongelukkiglijk zijn er vele zijner werken verdwenen, en zeker moet hij er meerdere gewrocht hebben, dan wel degene ons door de catalogen der verschillende Museums opgegeven.

De stad Aix bezit vijftien geschilderde tapijtwerken, welke aan onzen smid-schilder worden toegeschreven: ‘Een blik op deze werken geworpen,’ zegt de heer Alfred Michiels, ‘en aanstonds erkent men Quinten's stijl.’

Een dezer tapijtwerken draagt het jaartal 1511, doch de naam van den schilder is er niet meer op te vinden.

In dien tijd was Antwerpen in vollen bloei, Venetië had zijn schoonste tijdvak doorleefd, de koophandel van Brugge had zich grootelijks naar Antwerpen verplaatst, talrijke schepen gingen dagelijks in en uit hare haven, en de vreemde voortbrengsels werden hier tegen hoopen gouds verruild.

Waar de handel bloeit, heerschen welstand en weelde, en waar weelde heerscht, wordt gewoonlijk gespeeld, getuischt en gewoekerd. Niet dat deze ondeugd in den aard der Antwerpsche bevolking lag; de invloed der vreemden, die uit alle gewesten naar onze Scheldestad kwamen toegestroomd, riep dezen schandigen drift in het leven.

Massys, die de oude zeden zijner vaderen liefhad, stond op tegen die snoode inbreuk, en deed met zijn penseel aan het volk de lage rol kennen, welke de woekeraars met zooveel listigheid wisten te vervullen.

In de ‘Louvre’ te Parijs hangt eene schilderij in dit vak, ‘de goudweger’ genaamd.

Achter eene met groen bekleede tafel, zit een man in donkerblauwe kleur gekleed, hij houdt in de hand eene schaal terwijl hij met nauwgezetheid het gewicht van het goud gadeslaat. Daarnevens zit zijne vrouw, in het rood gekleed, welke voor een oogenblik uit haar boek opziet, om naar haren man te kijken. Arme vrouw, hoe droevig moet uw leven heenvlieden aan de zijde van eenen man, die alleen het goud aanbidt, en wiens hart geene andere gevoelens koestert dan zijne schatten te vergrooten.

Deze schilderij is geteekend ‘Quinten Massys, schilder, 1548.’ De erfgenamen van den heer Alfons Delafaille bezitten er eene herhaling van, welke voor het werk van den Louvre niet moet onderdoen.

In andere Museums vinden wij herhalingen van zijne Geldteller, Wisselaars, enz, doch of Massys ze wel allen schilderde, valt hard te betwijfelen.

Marinus van Roymerswale, door van Mander de See (Zeeuw) genaamd, een kunstenaar, die weinig gekend is, was een der trouwste navolgers van Massys. Zoo zien wij in het Museum van Munich twee schilderijen, welke gansch den stijl van Quinten verraden en waarvan de eene de copij is van ‘De Goudweger’ uit den Louvre.

Deze werken, niet zonder kunstwaarde, zijn geteekend Roymerswale Marinus.

Het nummer 244 van ons Antwerpsch Museum is insgelijks eene zedenschets van Massys ‘De Rekenplichtige’ genaamd, doch in de XVIIe eeuw met den naam van ‘De Tollenaars’ betiteld.

Het nummer 566 van hetzelfde Museum, alhoewel als het werk eens onbekenden opgegeven, moet volgens het algemeen gevoelen door Massys geschilderd zijn.

De schilders der XVIIe eeuw hebben het aan den grooten meester toegeschreven.

Het toont ons een oude rijkaard, die niet leeft dan tot voldoening zijner wulpsche driften. Eene beurs met goud gevuld houdt hij in de handen, doch een jong meisje, wier hebzucht door dit goud is opgewekt, streelt en liefkoost lachend den ouden wellusteling om in het bezit van het gewenschte voorwerp te geraken. Een man, in de opening der deur, welke voorzeker in dien schandelijken handel betrokken is, spiedt met nieuwsgierigheid den uitslag harer pogingen af.

Veel leven heerscht in dit werk, de zedenles is hard en bijtend, men zou zeggen dat de meester er vermaak in vond, de hebzucht zoo hatelijk mogelijk af te schilderen.

Keeren wij thans tot den huiselijken kring van den smid-schilder terug, waar vele veranderingen zich hebben voorgedaan.

In het jaar 1508 werd Quinten door eenen gevoeligen slag getroffen, zijne geliefde Alijt werd van zijne zijde weggerukt, hem, zooals wij vroeger gemeld hebben, vier kinderen achterlatend, waarvan de twee jongsten nog minderjarig waren.

Wanneer Massys rekening aflegde zijner goederen, traden als voogden op voor zijne minderjarige kinderen: Jan Massys, de oude, Pieter Moys en Cornelis Peterceels. Daar het in zulk geval immer de gewoonte was zijne naaste bloedverwanten en vrienden tot voogden te kiezen, zoo veronderstelt men dat deze Jan Massys de jongere broeder is van Quinten. Jan Massys, zoon zijnde van den ijzerwerker Jan Massys en Margareta Van den Eijnde, waarvan wij in het begin van onze beschrijving gesproken hebben, getuigt dit punt wel eenigszins ten voordeele van Antwerpen, voor wat de geboorte van den schilder betreft.

De brave man, welke gansch den dag aan zijnen arbeid bezig was, kon zich niet behoorlijk gelasten met over zijne jongere kinderen te waken; daarom was hij, om zoo te zeggen verplicht een nieuw huwelijk aan te gaan, hetwelk hij omtrent een jaar na den dood zijner eerste vrouw deed.

Catharina Heyns, natuurlijke dochter van Jan Heyns, een der welstellendste inwoners der stad, was de tweede vrouw van Massys.

Niet minder dan tien kinderen werden uit dit huwelijk geboren. Zie hier hunne namen:

Jan, Cornelis, Quinten, Maria, Huibrecht, Abraham, Peternella, Catharina, Sara en Susanna. Het eerste dezer kinderen, zijn zoon Jan, werd ten jare 1531, als vrijmeester der St. Lucasgilde aangenomen, en volgde niet zonder roem de stappen zijns vaders, alhoewel hij bij dezen vergeleken teenemaal in de schaduw staat.

Massys was een man, die veel aanzien genoot en in betrekking stond met de grootste geleerden van zijnen tijd.

Pieter Gilles, in het Latijn Pieter Aegidius, staatssecretaris, bewees den verdienstelijken man veel vriendschap en liefde; door zijne tusschenkomst werd hij in betrekking gesteld met Erasmus, een der uitstekendste mannen, die ooit het daglicht begroet hebben.

Deze beroemde rechter verhaalt in een zijner brieven, dat zijn beeld door Quinten in brons gegoten werd, waarvan hij zelf aan kardinaal Albert van Brandenburg een afbeeldsel heeft aangeboden, en spreekt met den meesten lof over dit werk, waarmede hij ongetwijfeld de medalie heeft willen bedoelen, op welke Massys zijne wezenstrekken in ijzer gesneden heeft.

Ieder maal dat Erasmus onze stad bezocht, legde hij met zijnen leerling Aegidius een bezoek af in het werkhuis van den smidschilder; zij gingen daar de werken bezichtigen die in uitvoering waren en spraken er druk over de geliefkoosde kunsten.

Quinten had die herhaalde bezoeken te baat genomen, om de portretten zijner twee vrienden op het paneel te brengen.

Deze geleerde mannen schonken deze gewrochten aan Thomas Morus, welke ook een vurige bewonderaar was van Massyses werken.

Op twee ovale paneelen afgebeeld houdt Pieter Aegidius eenen brief in de hand, voor den kanselier bestemd, waarin zij jegens hem hunne vriendschapen verkleefdheid uitdrukken.

Morus, zeer gevleid over deze verrassing, zinspeelde hierop met een Latijnsch dichtje, in dezen zin opgevat:

'Zoo goede vrienden als Castor en Pollux zijt gij het thans, Erasmus en Aegidius, welke ik afbeeld.

Morus betreurt het grootelijks zoo wijd van hen verwijderd te zijn, wanneer de vriendschap hen allen zoo nauw verbindt, doch in deze leemte is voorzien, door den brief welke voor hem hunne teedere achting uitdrukt, en waarvan ik de vormen heb nagebootst.'

Deze portretten waren later in het bezit van Karel I, koning van Engeland, die er veel

prijs aan hechtte; sinds dan zijn zij spoorloos verdwenen.

Bevoegde mannen denken in het portret van Peter Gilles, hetwelk zich onder nummer 198 in het Antwerpsche Museum bevindt en aan Holbein wordt toegeschreven, de copij te vinden van datgene door Massys gewrocht, zoo ook gelooft men de herhaling van het portret van Erasmus gevonden te hebben in het Museum van Hampton Court.

Dr. Alfred Woltmann heeft over deze portretten belangrijke inlichtingen medegedeeld.

De rampzalige kanselier van den bloeddorstigen Hendrik VIII, zijne bewondering persoonlijk aan Quinten willende uitdrukken, zond hem een epistel Latijnsche verzen, waarvan de vertaling luidt als volgt:

‘Quinten, o herschepper eener oude kunst, die aan doode figuren het leven schenkt, door kleuren meesterlijk te zamen gebracht, waarom hebt gij genoegen gesmaakt, op het brooze hout, de beelden zoo levendig nagebootst te schetsen van mannen, zoo uitstekend, dat in de oudste tijden, en vooral op onze dagen men ze weinig heeft aangetroffen, en waarvan het nageslacht misschien nooit de weerga zal bezitten.

Gij hadt een harder bestanddeel moeten gebruiken, op hetwelk hunne beelden eeuwig zouden bewaard gebleven zijn.

Waarom hebt gij op zulke wijze uwen luister niet vergroot, en der wenschen van uwe nakomelingen gehoor verleend. Want indien in latere tijden de liefde voor de schoone kunsten blijft voortleven, indien de wreede Mars Minerva niet verbrijzelt, hoe hoog van waarde zal dan deze plank niet zijn?’

Deze loftuiging is niet zonder waarde, en moest oneindig genoegen verschaffen aan den man, wiens verheven genie niet altoos de waardeering genoot, op welke het terecht aanspraak mocht maken.

Doch hoe kon het anders? Van over de Alpen kwam ons eene nieuwe leer toegewaaid, het oude Rome was om zoo te zeggen terug uit den grond opgehaald, zijne oude tempels, zijne beelden wekten de bewondering op van geniale kunstenaars, die dezelve als leiddraad gebruikten, om de kunst eene gansch andere richting te geven, dan degene, welke zij tot hiertoe gevolgd had.

DE LAATSTE OOGENBLIKKEN DER GIRONDIJNEN, NAAR PILOTY.

Karel van Mander in ‘Het Leven der Doorluchtighe schilders’ wijdt aan de vinding van het oude Rome de volgende regelen toe, welke wij hier wel willen inlasschen.

‘'t Is kenlyk, dat voormael 't hoofd der steden, het alder schoonste Room, bloeyende in voorspoet, en volkrijk wesende, placht in ghelijk ghetal van menschen 't overvloeyen, en verciert te wesen van constighe uytnemende beelden, oft om beter segghen Marmoren en Coperen, die door hooge vernuftheijt natuurlijck in uytghekosen alderschoonst Menschen lichamen, en Dieren lijven waren verandert. Ooc weet men wel, dat verscheydenmael den dullen krijgh, nijdigh, knerstandende, dese soo heel verheven Stadt heeft met rouwe handen aenghetast, overhoop gheworpen, en met vernielende voeten vertreden; Maer doe eyndlingh Room haer begon beter te voelen onder de vredighe heerschinghe der Pausen, heeft men ghevonden, en uyt haeren greysigen schoot voort ghehaelt eenige der verhaelde schoon ghestaltighe Marmoren en Coperen, welcke uyt den donckeren comende voor den dagh, hebben onze Schilderconst een groot licht ghegheven, en den Oeffenaers van deser den oogen gheopent, om t' onderscheyden, wat leelijck, en schoon, en 't alderschoonste in 't leven oft in der natueren was, aengaende de ghestaltnissen der Menschen lichamen en der Dieren litmaten.

Massys, die getrouw gebleven was aan de Vlaamsche overleveringen van Memmelinghe en Van Eyck, was een hardnekkige tegenkamper der Italiaansche schilderwijze; de groote man dacht dat de kunst meer vooruitgang zou maken, met het eigene schoone aangekleefd te blijven, dan wel in de werken der Grieken en der Romeinen zich nieuwe modellen gaan aan te schaffen.

Massys werd hierin wel is waar ondersteund door de grootste kunstenaren zijner eeuw, doch zij die hem navolgden waren zeer gering in getal, het is slechts eene eeuw later, wanneer de Vlaamsche Schilderschool het toppunt van luister had bereikt, dat de invloed van den grooten meester zich duidelijker deed gevoelen.

Kon men daarom Massys beschuldigen, zich tegen de ontwikkeling der kunst te verzetten?

Voorzeker neen! was hij niet als baanbreker in de kunst opgetreden? en had hij de dramatische groep niet tot stand bracht?

De groote Italiaansche meesters, zooals Leonardi da Vinci, Michel Angelo en Raphaël, die als wonderen door gansch de wereld geroemd werden, en wier naam in alle monden lag, zochten vooral in het naakte te toonen, welke ontzagwekkend groote kunstenaars zij waren.

Doch de beelden, welke zij voorstelden, bestonden enkel in de verbeelding, geen enkel wezen had de natuur met zulke malsche vleeschdeelen en zulke bekoorlijke schoonheid begiftigd, dit alles kon wel het oog van den aanschouwer verlustigen, en in zijn binnenste begeerlijke driften opwekken, doch het sprak niet zoo treffend, zoo natuurlijk als het naakte dat Massys ons voorstelt, zooals bij voorbeeld in zijne Graflegging.

Door het nieuwe verblind, weken vele kunst-

schilders uit naar Italië, zij wilden dit wonderland bezichtigen met zijnen helderblauwen hemel, voor de werken der groote meesters in verrukking staan, ze navolgen om verbasterd in hun vaderland weder te keeren.

Daar werden zij met allerlei eerbewijzen ontvangen, koningen en prinsen riepen hen aan hunne hoven, en onderwijl zien wij den smid-schilder, in nederigheid doch met vastberadenheid voortwerken, niet zonder droefheid de omwenteling waarnemende, welke zich in het lijk der kunsten had voorgedaan.

Onze handelsbetrekkingen met Italië waren grootelijks de schuld van dien, verderflijken invloed, welke zich verder uitstrekte dan wel tot de schilderkunst; want alles werd hier min of meer op vreemden leest geschoeid, zelfs waren er Antwerpenaren die zich niet schaamden, hunnen familienaam te verminken en er eene Italiaansche wending aan te geven.

(*Wordt voortgezet.*)

Wetenswaardigheden.

De hamster.

De hamster is oorspronkelijk een bewoner van het noordelijke en oostelijke gedeelte van Europa en wordt in Duitschland bijna overal aangetroffen. Ook in Zuid-Limburg heeft hij zich inheemsch gemaakt gedurende de laatste jaren.

De hamster is 25 centimeters lang, roodachtig geel en van onderen zwart. Te midden van bebouwde akkers of in de nabijheid daarvan graaft hij zijne kunstvrije woning. Deze bestaat uit verschillende kamers en gangen, van welke de eene tot voorraadschuur, de andere tot woning en de derde tot bergplaats voor uitwerpselen dient.

Eerst graaft de hamster een schuine benedenwaarts loopenden gang; aan 't einde daarvan holt hij den grond uit tot eene groote bolronde ruimte, waarvan de wanden geheel glad worden gemaakt en de bodem bedekt met zacht hooi. Uit deze holte, die tot woonkamer dient, geleidt een tweede loodrechte gang naar boven. Deze dient tot ingang, de eerste schuins loopende tot den uitgang.

't Wijf je, dat nooit met 't mannetje samen woont, maakt verschillende loodrechte gangen, vermoedelijk om aan hare talrijke jongen, die van vier tot zestien kunnen bedragen, beter gelegenheid te geven in 't hol te vluchten.

Van zijn woonvertrek uit graaft nu de hamster nog andere gangen, die telkens in een wijd gedeelte uitloopen, dat hem tot voorraadschuur dient.

Gestadig gaat hij met dit aanleggen van voorraadschuren voort, zoodat de woningen van oude hamsters soms tot anderhalven meter onder den grond doordringen en 't geheele stelsel van kamers en gangen van twee tot drie meters middellijn heeft.

De hamster is een zeer bijterig dier, dat zich zelfs tegen de menschen met woede verdedigt. Hierbij zet hij zich op de achterste beenen, eene houding, die hij veel aanneemt, vooral bij 't eten. 't Verzamelde voedsel bestaat uit graan, boonen, erwten en andere plantenzaden. Zij bedienen zich tot 't vervoer van hunne wangzakken, die meer dan een tiende liter op eens kunnen bevatten. Ook is 't voedsel, dat zij bijeenbrengen, zeer aanmerkelijk en buiten alle verhouding met hunne wezenlijke behoeften. Doch evenals de door den gierigaard opgestapelde schatten niet zelden

aan hem onbekende neven en nichten ten deel vallen, zoo komen ook de magazijnen der hamsters in streken, waar het voedsel schaarsch is, aan de arme inwoners ten goede.

Eene enkele hamsterwoning bevat somtijds meer dan 50 Kg. Hieruit volgt, dat waar de hamsters eenigszins talrijk zijn, zij groote schade kunnen aanrichten. 't Uitloven van premiën is 't eenige middel, dat krachtdadig op de uitroeiing dezer dieren werkt. Zoo werden in 1817 aan de stedelijke regeering van Gotha niet minder dan 111817 in den omtrek der stad gevangen en gedoode hamsters afgeleverd.

Mieren eieren.

Ieder vogelliefhebber weet welk een onwaardeerbaar geschenk der natuur de mieren-eieren zijn; dat zij echter ook, en wel in het bijzonder op de Berlijnsche markt een niet onbeduidend handelsartikel uitmaken, zal wel niet aan iedereen bekend zijn.

Wanneer men bijvoorbeeld in den nacht voor den wekelijkschen marktdag over de Gendarmenmarkt gaat, zal men voor den Duitschen dom dozijnen zakken opgestapeld zien liggen. Deze zakken bevatten voor verre het meerendeel ‘mieren-eieren,’ die door de verkoopers, meestal landlieden uit den omtrek van Bernau, zelve gezocht en verzameld zijn.

Wat dit laatste aangaat, dat is niet zoo omslachtig als het met het oog op de mierenhoopen wel schijnt. Heeft de verzamelaar, hetgeen in de uitgestrekte bosschen, die tot het gebied der Markt behooren, volstrekt niet moeilijk is, eenen grooten mierenhoop gevonden, dan onderzoekt hij eerst of er ook eieren in zijn. Is dit het geval, dan verstoort hij den mierenhoop door deze als een koek uit te spreiden. en maakt er dan rondom heen gaten, zoo groot als eene vuist, in den grond en bedekt die met een boomblad. Nu haasten zich die mieren, in den waan, dat zij hare jongen in veiligheid brengen - want de mieren-eiren zijn geene wezenlijke eieren, maar de larven (poppen) der mieren, de zoogenaamde eieren in de gaten te dragen. Daaruit neemt de inzamelaar ze dan later; hij laat dus den grootsten arbeid de diertjes zelven verrichten.

Per centenaars worden deze eieren wekelijks naar Berlijn op de markt gebracht, waar zij dadelijk door de handelaars in vogels worden opgekocht. De prijzen wisselen met de jaargetijden, maar zijn naar verhouding vrij hoog. In den herfst komen bovendien nog wagenladingen vol gedroogde mieren eieren uit Rusland op de staties aan om de handelaars in vogels van hunnen wintervoorraad te voorzien. Deze tak van handel is ook eene bijzonderheid en zeker een der eigenaardigsten.

Paardenkracht.

Niet algemeen bekend is wellicht de oorsprong van het woord paardenkracht, de kracht die per seconde een gewicht van 75 kg. 1 Meter hoog kan opheffen.

Het was in de bierbrouwerij Witbread, dat Watt de eerste toepassing deed van zijne stoommachine. Deze moest den molen vervangen, bestemd om water op te voeren. De brouwer, van den stoom gelijke werking als van zijne paarden wenschende te erlangen, stelde aan Watt voor, om een paard gedurende 8 achtereenvolgende uren te laten werken en om de werking van de stoompaardekracht te gronden op het

gewicht water dat in die 8 uren door het paard omhoog zou zijn gevoerd. Dit voorstel werd door Watt aangenomen.

De brouwer nam daarop zijn beste paard (men weet dat de paarden van de bierbrouwerijen van Londen om hun lichaamsbouw vermaard zijn) en liet dit, zonder de zweepslagen te sparen, acht uren achtereenvolgens werken. De daarop gemeten hoeveelheid water bedroeg 2,120,000 kgr. of 75,6 kg. 1 Meter opgevoerd in 1 seconde.

Aardappel-kaas.

Met dit produkt is volstrekt niet te lachen, integendeel, 't is eene spijs, die in Saksen en in sommige streken van Duitschland veel genuttigd wordt. Men zegt dat ze voedzaam en zeer aangenaam van smaak is?

Mochten er onder onze lezers gevonden worden, die de bereiding daarvan eens beproeven willen; wij bieden hun hierbij het echte recept aan.

Men neemt daarvoor witte aardappelen, die goed volwassen en volkomen gaaf zijn, na ze geschild te hebben worden ze gekookt en vervolgens tot deeg geperst. Bij elke 5 pond aardappeldeeg of moes voegt men eenen halven liter afgeroomde zoete melk en zout in voldoende hoeveelheid, alles zorgvuldig goed ondereen mengende.

In dezen toestand bewaart men die deeg 4 of 5 dagen, waarna men de massa nogmaals ter dege doorkneedt en den deeg in steenen of houten vormen doet.

Nadat deze kunst-kaas gedurende een veertiental dagen in eene donkere plaats gestaan heeft, is hij goed om geëeten te worden. Hoe ouder hij wordt des te beter; op eene droge, koele luchtige plaats bewaard, wordt hij des te smakelijker en kan zeer lang duren.

De liefhebbers van aardappel-kaas geven er verre de voorkeur aan boven den gewonen mageren kaas.

Wat doen de bladeren?

De hoofdverrichting der bladeren is, den plant van de noodige hoeveelheid lucht te voorzien en de uit te wasemen bestanddeelen te doen ontsnappen. 't Zijn dus de ademhalingswerktuigen des plants. Hieruit volgt, dat hij niet met eene laag stof bedekt mag wezen. Heeft de plant geene gelegenheid behoorlijk versche lucht in te ademen en de uitwasemingen te volbrengen, dan zal hij evengoed gaan kwijnen als mensch of dier, wie de gelegenheid tot ademhaling wordt belemmerd, of wie eene laag vuil de uitwaseming belet. Denkt er om, dames! bij uwe kamerplanten.

Godlief Naumann.
(*Slot.*)

III.
In Italië.

Zoohaast Godlief in Padua aangekomen was, schreef hij zijnen ouders eenen brief vol uitdrukkingen van liefde en hoop. Maar de jongeling wist niet welk een leven hij in Italië leiden ging!

'Krijg ik vandaag mijne les?' vroeg hij iederen dag aan zijnen beschermer.

'Borstel mijne kleeren, poets mijne laarzen en bereid mijn ontbijt,' antwoordde de vioolspeler.

De beschermer vertrok, en kwam 's avonds slechts terug; en als zijn beschermeling hem dan, met de tranen in de oogen vroeg:

'Geeft ge mij nu mijne les, meester?'

'Morgen,' antwoordde hij dan barsch.

Die morgen kwam, maar de les niet. Godlief zag met doodelijke droefheid de dagen voorbijgaan, zonder iets te zien verwezenlijken van hetgene Alberghi aan zijne ouders beloofd had.

'Slechts in dit schoon land gekomen te zijn,' sprak hij 's avonds tot zich zelven, 'om knecht te wezen, dáár waar ik leerling moest zijn.'

Nochtans dorst hij zijnen ouders die droeve ontgoocheling niet doen kennen; en dan, gelijk alle jonge lieden met een trouw hart, hoopte hij, dat zijn meester wel veranderen zou.

Zekeren avond gebood zijn meester, hem te volgen met de vioolkas. De knaap gehoorzaamde zuchtend.

Zij begaven zich naar een prachtig paleis, waar alles getuigde, dat er een groot feest zou plaats hebben; eene groote menigte rijkgekleede edellieden vervulden de tuinen, die met eene oogverblindende kleurenpracht verlicht waren

De meester nam zijne viool onder den arm

en deed zich in eene rijkgestoffeerde zaal binnenleiden. Godlief bleef in de voorkamer. Welhaast werd het teeken tot aanvang van het toonfeest gegeven. Een der kunstenaars speelde een solo met zulk eene volmaaktheid, dat Godlief, zijne droefheid vergetende, begeesterd, vervoerd in 't midden der zaal ging snellen om meer van nabij den kunstenaar te bewonderen, die zulke tonen aan zijn speeltuig ontlokken kon, toen een bediende hem tegenhield.

‘Zeg, jongen,’ sprak hij, ‘sedert wanneer treden de knechts ongeroepen de zalen binnen?’

‘'t Is waar,’ antwoordde Godlief... ‘Maar zeg mij den naam eens van den kunstenaar, die daareven deze solo gespeeld heeft.’

‘Zijt gij dan niet van Padua, dat gij signor Tartini, il Maestro delle Nazione, niet kent?’

‘Tartini! ik ben bij Tartini!’ sprak de knaap, terwijl hij gretige blikken in de zaal wierp om den man te ontdekken, waar hij zoo dikwijls had hooren van spreken. ‘Tartini, waar mijn meester alle dagen lessen gaat nemen?’

‘Uw meester en nog anderen; wij hebben veel leerlingen, en nog wel voorname.’

Godlief bleef eene wijl sprakeloos.

‘Verschooning, maar ik moet u nog iets vragen,’ zeide hij toen, ‘geeft signor Tartini, uw meester, lessen.... aan iedereen?’

‘Aan iedereen, die betaalt. Men zegt, dat als hij veel, zeer veel verstand in een leerling aantreft, hij geen geld vraagt.... Ik twijfel er nochtans aan, want ik weet goed, dat uw meester betaalt, dat mevrouw Sirmann betaalt, dat Signoren Hagni, Nardini, Pasqualino Bini, Domenico Ferrari, Carminato, la Houssaye en Capazzi betalen, en zeer rijkelijk betalen.’

‘Ik zou hem zoo gaarne eens willen zien!’

‘Dat is gemakkelijk, dáár, hij komt nu juist naar dezen kant.... hij groet Signor Alberghi.’

‘Hoe!.... die schoone grijsaard?’ vroeg Godlief met verwondering.

‘Dacht gij dan, dat het een jonge man was? Signor Tartini is thans vijf en zestig jaar oud.’

Godlief bewonderde nog altijd den grooten kunstenaar, toen Alberghi buitenkwam en tot hem zeide:

‘Kom, en draag mijne viool.’

‘Ja, mijnheer.’ En Godlief nam het speeltuig aan; doch in stede van het mee te nemen, schoof hij het met de kas onder eene tafel, en volgde toen zijnen meester op eenigen afstand.

Hij naderde het huis eerst na de deur achter Alberghi te hebben zien toevallen. Alsdan klopte hij op zijne beurt, trad binnen en vond tot zijne groote verwondering zijn meester nog onder aan den trap.

‘Wel, waar zijt gij met mijne viool gebleven?’ vroeg hij, Naumann met ledige handen ziende.

‘Ik heb ze vergeten,’ stamelde Godlief verlegen.

‘Lummel!’ hernam Alberghi ruw, ‘zorg, dat ik ze morgen voormiddag hebbe.’

‘Gij zult ze hebben, mijnheer,’ sprak de verwaarloosde jongeling met eenen zonderlingen glimlach.

‘Van violen sprekende,’ riep zijn meester nog van op het bordes; ‘maak, dat ge mij morgen weer niet doet wakker worden, met op uwe viool te krassen.’

Godlief zweeg.

IV.
Tartini.

Den volgenden morgen kleedde Godlief zich zoo net mogelijk, kamde en herkamde zijne schoone blonde lokken, deed eenen witten halskraag aan, en ging eerst in de kerk een gebed doen om den noodigen moed te verkrijgen voor zijn ontwerp ten uitvoer te brengen. Daarna begaf hij zich naar het paleis van Tartini.

Onderweg zocht de jonge Duitscher naar de woorden, die hij spreken zou om den grooten meester over te halen; en hij, die hem gadegeslagen hadde, terwijl hij de straten van Padua doorliep, zou hem gewis aanzien hebben voor een zinnelooze, want hij sprak hardop en maakte allerlei gebaren. Vermoeid en gansch bezweet kwam hij in het paleis aan.

‘Is Signor Tartini spreekbaar?’ vroeg Godlief aan eenen bediende.

‘Ja, volg de tonen zijner viool maar, en gij zult zijne kamer vinden.’

En ziende dat de knaap bedeesd bleef staan, hernam hij:

‘Ga dan, de meester is alleen.’

Al den moed, dien Godlief verzameld had, verging bij deze woorden: Hij is alleen. De gedachte, dat hij arme, nietige jongen zich alleen tegenover den grootsten maëstro van zijnen tijd ging bevinden, verlamde zijne beenen.

De knecht begon te lachen, en stiet hem met de schouders vooruit, zeggende:

‘Voort dan... Verduiveld! wat is die jongen nog onnoozel!’

Gelijk een werktuig, dat in beweging gebracht wordt door eene veer, ging Godlief zonder tegenspreken tot aan de deur eener zaal, die met eene gordijn gesloten was; hij bleef eensklaps staan om de welluidende tonen eener viool op te vangen. De kunstenaar was gewis in een zijner vlagen van droefgeestigheid, want de tonen der viool waren treurig; afwisselend klonken zij spottend, nijdig, verachtend in Godlief's ooien, dan smeekten, klaagden zij om eindelijk in een weemoedig gesteun te eindigen.

Nu wilde Godlief de gordijn opheffen en de zaal binnentreden, toen de tonen zich opnieuw lieten hooren. Hij week terug en bleef, als betooverd door het hoopvolle spel dat nu weerklonk, aan den grond genageld staan. Hij zag niets meer en hoorde slechts de begeesterende tonen van het klankrijke speeltuig,

Eene dame kwam voorbij en zag het kind daar als een paal voor de gordijn staan.

‘Wat begeert gij?’ fluisterde zij met eene zachte stem, zonder twijfel om ook niets van het schoone spel te verliezen.

Godlief bleef het antwoord schuldig, hij had haar niet gehoord. Nu tikte de dame hem mèt den vinger op de wang; de knaap stiet eenen lichten kreet uit alsof men hem uit eenen slaap kwam wekken, en zonder zich zelfs om te keeren, murmelde hij:

‘Stil!.... laat me met rust.... die tonen komen uit den hemel!’....

Bij deze woorden schaterde de dame van lachen; de viool zweeg, de gordijn werd teruggeschoven, en Godlief bevond zich zonder te weten hoe, in tegenwoordigheid van eenen schoonen ouderling en eene reeds bejaarde dame.

‘Wat is er dan, Blanca?’ vroeg de grijsaard.

‘Orpheus bracht de steenen in leven, vriendlief,’ antwoordde de vrouw; ‘maar gij, Tartini, doet meer, gij verandert de menschen in steenen. Aanzie dit kind.’

‘Wat begeert gij, mijn lieve jongen?’ vroeg Tartini met goedheid.

‘Ik zal nooit durven....,’ antwoordde de kleine Naumann.

‘Dat is jammer, want uw gezicht bevalt mij, en ik voelde mij geneigd u al te geven wat ge mij ook vragen wildet.’

‘O! mocht zulks waar zijn!’ wedervoer Godlief, die nu moediger werd door de minzame woorden, welke Tartini gesproken had, ‘dan geeft ge mij meer dan het leven! want gij zoudt mij in staat stellen mijne ouders, broeders en zusters eens te helpen, die nu zoo bekrompen moeten leven.’

Tartini deed Godlief neerzitten op eene rustbank, tusschen hem en zijne echtgenoote, en ondervroeg hem over zijne familie en over hetgeen hem naar Padua gevoerd had.

Godlief voldeed aan al die vragen en vertelde al het leed dat hij gevoelde van sinds een jaar dat hij in Padua was, nog niet gedaan te hebben dan kleerborstelen, schoenenpoetsen en boodschappen doen.

‘En gij wilt, dat ik Alberghi spreke opdat hij u de lessen geve, die hij u beloofd heeft?’

‘Neen.... 't is niet geheel dat, wat ik....’

‘Wat wilt gij dan?....’

‘Wat ik wil....’ sprak de knaap met den moed der wanhoop, ‘is van hier de lessen bij te wonen, die gij aan uwe leerlingen geeft.... dáár.... in eenen hoek: ik zal mij niet verroeren, ik zal luisteren.... Dat is alles. O! mijnheer, ik bid u, weiger niet, want ik zou er van sterven!...’

‘Ik stem toe in uw verzoek; maar dat zal u niet ver brengen, mijn arme jongen.... Gij zoudt toch eerst de beginselen moeten leeren.... Kunt gij den strijkstok hanteeren?’

‘O! dat heb ik alleen geleerd.’ sprak Godlief minder vreesachtig.

‘Alleen!’ herhaalden te gelijk Tartini en Blanca Cornaro, zijne gade.

‘Ik moest wel, wijl mijn beschermer zijn woord niet hield.’

Tartini ging zijne viool halen, en legde ze in Godlief's handen.

De knaap bloosde, en begon met zulk eene bekoorlijkheid te spelen, dat Tartini uitriep:

‘Gij zult mijn beste leerling zijn, Godlief Naumann; dit is uwe eerste les. Wie heeft het stuk getoonzet, dat gij daar gespeeld hebt?’

‘Ik!’ antwoordde Godlief zoo eenvoudig, dat Blanca ongeloovig riep:

‘Gij!’

‘Ja, mevrouw; 't is slecht, maar ik kan er niet aan doen. Ik heb nochtans niet nagelaten den duivel te aanzoeken voor mij te doen, wat hij voor Signor Tartini deed.’

‘Ja,’ zei Tartini lachende, ‘gelijk voor mijne Duivels-sonaat! En gij gelooft waarlijk, dat de duivel ze mij voorgespeeld heeft?’

‘Men zegt het.’

‘Luister,’ hernam Tartini ernstig, ‘ik wil u, den merkwaardigsten leerling, dien ik misschien ooit hebben zal, niet in die grove dwaling laten. Ik heb van den duivel gedroomd, dat is waar.... en ik wil u mijnen droom vertellen:... 't Was in 1713, ik was een en twintig jaar en Venaine van Florencië, mijn leermeester, mijn mededinger en vriend, herhaalde mij zoo dikwijls, dat men om goed samen te stellen en om goed te spelen den duivel moest zien, dat ik zekeren nacht droomde dit helsch wezen te zien. Ik droomde, dat de duivel mijn dienaar was en ik slechts een wensch hoefde te uiten om hem te zien verwezenlijken. Ik gaf hem natuurlijk - altijd in mijnen droom - mijne viool eens in de klauwen om te zien of hij ook spelen kon. Welk was mijne verbazing, toen ik hem zulk eene zonderlinge sonaat hoorde spelen, met zooveel juistheid, met zooveel kunstgevoel, dat niets van hetgeen ik kende, in vergelijking daarmee mocht komen! De verrassing, de bewondering deden mij den adem verliezen.

Ik ontwaakte door die hevige gemoedsaandoening en greep aanstonds mijne viool, om er zoo mogelijk een deel der akkoorden aan te ontlokken, die mijne ooien kwamen treffen; doch het was tevergeefs. Het stuk, dat ik toen maakte is inderdaad het beste dat ik ooit samenstelde, en ik heette het de Duivels-sonaat, alhoewel het niet in vergelijking mag komen met hetgeen ik gehoord had.'

Na dit verhaal bleef de oude toondichter een oogenblik zwijgend en als meegesleept door deze herinnering zijner jongelingsjaren, daarna gaf hij zijnen jongen leerling teeken tot afscheid.

Godlief Naumann bleef acht jaren in Italië en het is aan dit lang verblijf, in zulk eenen jeugdigen ouderdom, dat hij die volmaakte kennis der Italiaansche maatklankkunde te danken heeft, welke zijne voortbrengsels kenmerken. Zijne vermaardheid vergrootte van dag tot dag, en Gustaaf III deed hem de schitterendste voorstellen om hem aan zijn hof te krijgen. Godlief Naumann kon toen roemen op eene eer, welke geenen enkelen toonkunstenaar tot dan toe ten deel gevallen was: hij had een vorst tot dichter. De koning van Zweden schreef eigenhandig het stuk Gustaaf Wasa, dat Naumann toondichtte.

Hij keerde terug in Saksen, zijn vaderland. Zekeren namiddag, dat hij te Dresden in den lusthof van den keurvorst wandelde, werd hij door eene beroerte getroffen en stierf den 27 Mei 1801, in den ouderdom van zes en vijftig jaren.

H.

NEEGEU.

Genezen
Door
De Galvanische batterij.
(*Slot.*)

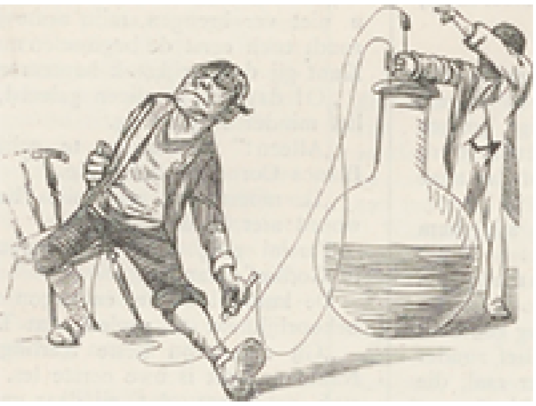

9. Schiet hem door 't lijf met helschen drang.
De dokter gaat bedaard zijn gang.

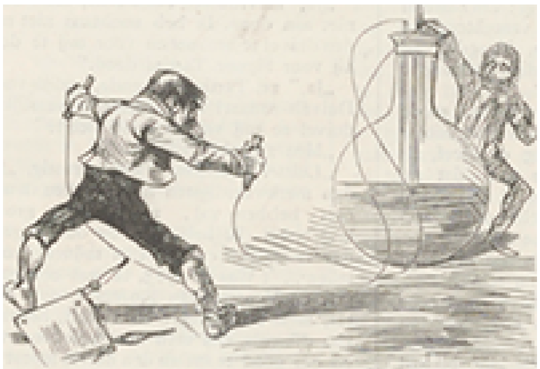

10. Het scheurt hem bijna uit elkaar.
De dokter zegt: ''t Is aanstonds klaar.'

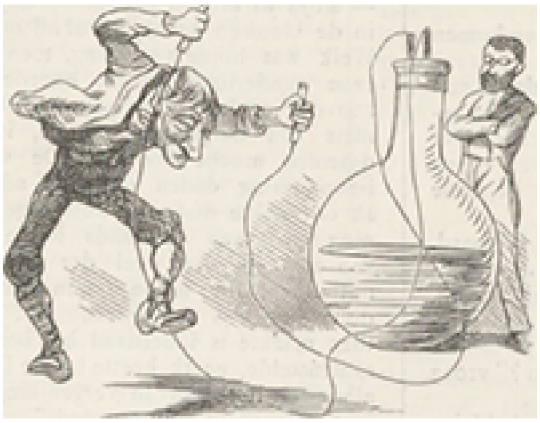

11. Het doet den dokter heimlijk goed
Dat Peer zoo jolig springen moet.

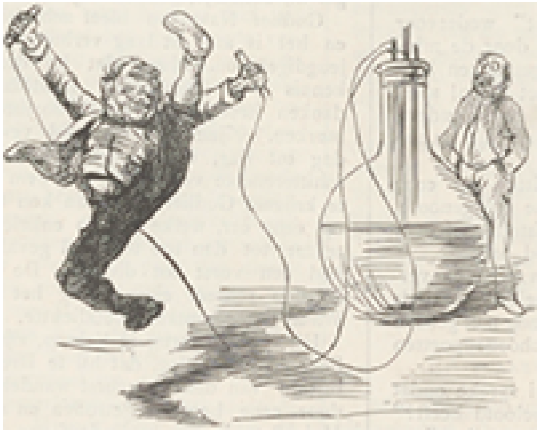

12. Hij danst en huppelt dat hij hijgt,
Maar toch er zelf plezier in krijgt.

13. De pijn is over, wat geluk!
Peer slaat de krukken nu maar stuk.

14. Hij merkt niets meer van jicht of smart
En klemt zijn redder aan het hart.

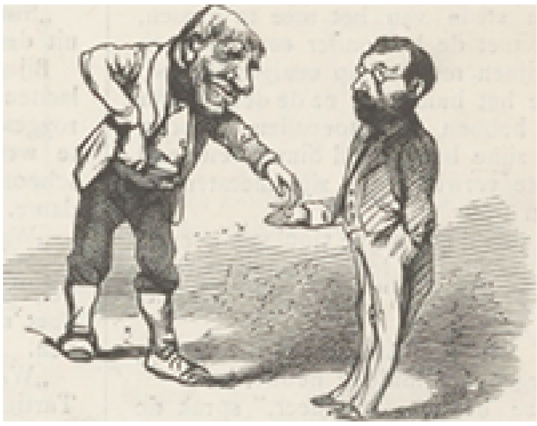

15. En kost het geld, hij kijkt niet zuur;
Dat geeft hij graag voor zulk een kuur.

16. Dank zij de macht der wetenschap,
Keert Peer weer huiswaarts, vlug en rap.

[Nummer 29]

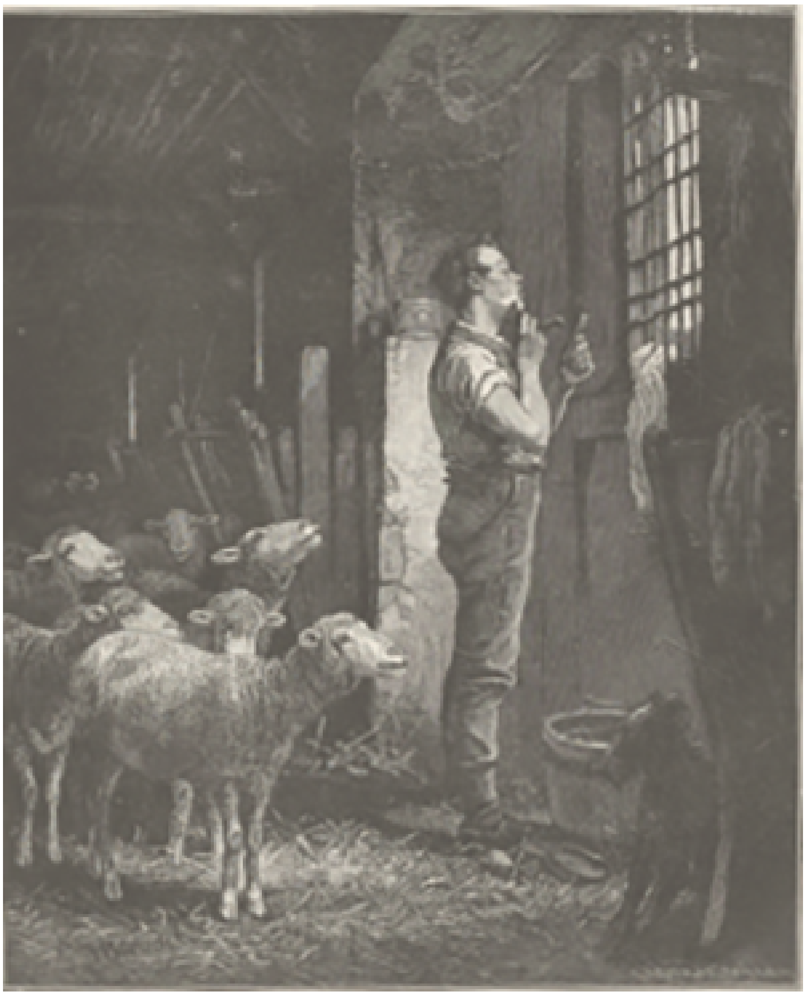

HET TOILET IN DEN SCHAAPSTAL.

Onze gravures.

Toilet in den schaapsstal.

‘Niet slecht gevonden en beter nog uitgevoerd,’ zal de kunstkenner bij het beschouwen van dit genre-stukje der Duitsche school uitroepen En inderdaad, het onderwerp van dit tafereel, ofschoon niet geheel nieuw, is bier toch met oorspronkelijkheid opgevat en met den gezonden *humor*, den Germaanschen stam zoo eigen, talentvol behandeld. Er zit in deze schilderij een natuurlijke luim, wiens indruk men bij den eersten oogslag ondergaat, zonder dien echter dadelijk te kunnen ontleden, zoo ongezocht schijnt alles gegroepeerd en voorgesteld. En toch is dit effekt verkregen door fijne en welgeslaagde berekening.

Met welke kluchtige en onnoozele verbazing verdringen die schapen zich rond hunnen meester heen, om de gewichtige *operatie* na te gaan, die hij bezig is aan zich

zelven te verrichten en die hun niet geheel en al onbekend is. Want zij insgelijks worden geschoten, al geschiedt zulks bij hen dan ook op eene eenigszins andere wijze, en niets wat die belangrijke bewerking aanbelangt kan hun dus onverschillig zijn. Als boeren rond eenen wonderdokter op de jaarmarkt staan onze gewolde viervoeters daar geschaard en schijnen met al de spanning, waarvoor een schapenbrein vatbaar is, de handeling huns meesters te volgen. Geheel verschillend is daartegenover de houding van den hond. Als een schepsel van hoogere verstand vermogens komt het hem schier onbegrijpelijk voor hoe zijne natuurgenooten eenige belangstelling kunnen toonen in eene zoo alledaagsche verrichting als het baardscheren. De domme nieuwsgierigheid der kudde, die hij als dril-sergeant sinds jaren aan verstandig handelen en regeltucht tracht te gewennen, ergert hem blijkbaar en hij zit gereed om zijnen onderhoorigen bij een nader voorwaartskomen met zijne meerdere ervaring van de scheeroperatie bekend te maken, en

den onnoozelen onzacht te betoogen dat zij op dat oogenblik door eene enkele aanraking 's meesters bloed kunnen doen vloeien.

Het is waarschijnlijk de bewustheid met deze schranderheid en waakzaamheid zijns honds, welke den scheerder de kalme gerustheid schenkt, die wij hem te midden van zijne storende en gevaarlijke omgeving bij zijn werk zien aan den dag leggen. Ofschoon het toiletgerief des boerenknechts van de primitiefste soort is en enkel uit een oud mes, een stukje spiegel en een staleemer bestaat, besteedt hij niettemin, als de deftigste heer in zijn slaapsalon, eene buitengewone zorg aan zijnen opschik, en wie hem straks bij de feestelijke gelegenheid ontmoeten zal, op welke hij zich thans voorbereidt, zal gewis niet aan hem bemerken, zelfs misschien niet eens aan hem ruiken kunnen, hoe en waar hij zich zulk een fiksch voorkomen verschafte.

Stormvloeden aan de Noordzeekusten.

Wie de zee niet met eigen oogen gezien heeft, als zij onder den aandrang van den storm tegen de kusten beukt, dien kan ook de levendigste schildering geen denkbeeld geven van de teugellooze woede der opgezweepte baren.

Meer dan de uitvoerigste beschrijving zegt hem het tafereel, door den Duitschen kunstenaar Ferdinand Lindner naar de natuur geteekend en door onze gravure weergegeven. Het vertoont ons in al zijne verschrikkelijkheid een dier stormen, welke in den loop der eeuwen zoo dikwijls de kusten der Noordzee geteisterd en zooveel rampen en ellende over de kustbevolking gebracht hebben. In ons vaderland zijn heden slechts rivieroverstroomingen bekend en welke schade en onaangenaamheden deze ook berokkenen kunnen, zijn zij echter schier onbeduidend in vergelijking der geweldige zeevloeden, die onze Noorderburen van tijd tot tijd komen teisteren. En vermelden onze jaarboeken, dat de Noordzee zich hier ten lande langzaam achteruit getrokken heeft en dat de vroegere zeehavens Damme en Brugge thans alle natuurlijke verbinding met den oceaan missen, de oude Kronijken der Noordelijke-Nederlanden daarentegen zijn vol van verhalen omtrent vreeselijke watervloeden, met sneeuwjacht en ijzige koude gepaard, die òf langzamerhand kwamen opzetten en met blokken drijfijs dijken en zeeweringen beukten, òf plotseling uit den oceaan opgestegen, dood en verderf brachten over de bloeiende landschappen.

Van de vroegste tijden af heeft Nederland met den woedenden waterwolf te worstelen gehad en het fiere woord: ‘*Deus mare*, *Batavus litora fecit*, God schiep de zee, doch de Nederlander schiep de kust,’ is ondanks de stoutheid der uitdrukking volkomen waar, althans wat de kunstmatige zeeweringen der laatste tijden betreft: want in vroegere eeuwen, toen den oceaan nog geene perken waren gesteld, scheurde en verbrokkelde hij de kust naar willekeur en gaf hij het tegenwoordige Nederland zijne eigenlijke gedaante.

Reeds het bericht van de eerste bevolking dezer gewesten door de Cimbren en Teutonen knoopt zich vast aan een geweldigen watervloed, en gaan wij verder de geschiedenis na, dan vinden wij bijna op iedere bladzijde van nieuwe overstroomingen gewag gemaakt.

Zoo lezen wij dat in 1144 de zee twaalf mijlen ver het land indrong, en in 1162 duizenden menschen en een menigte vee in de golven omkwamen, terwijl tegen het einde dier eeuw de vorming der Zuiderzee een aanvang nam. De dertiende eeuw, die

bijzonder rijk was aan vreeselijke watervloeden, begon en eindigde met overstroomingen. In 1216 kwamen 10.000 menschen aan de kusten van Noord-Friesland om, terwijl in 1219 eene even verwoestende overstrooming woedde, die waarschijnlijk niet minder offers eischte. Daarop volgde de Kersstorm van 1277, waarmee de vorming van den Dollart begon en waardoor dertig dorpen verwoest werden. Tien jaren later werd het begonnen verwoestingswerk voltooid door den ontzettenden watervloed, die aan de Zuiderzee en den Dollart hunne tegenwoordige gedaante gaf en 80.000 menschen het leven kostte. Doch als had de noodlottige eeuw met de vreeselijkste overstrooming willen besluiten, kwam den 16^{en} Januari 1300 een stormvloed opzetten, die vier ellen boven den hoogsten dijk uitging, die in Sleeswijk alleen 7600 menschen doodde en op Helgoland alles op twee kerken na verwoestte.

In 1330 werd in Noord-Friesland Rungholt met zeven kerspelen verzwolgen, en bij den vloed van den 8^{en} December 1362 gingen in Noord-Friesland bij de dertig kerspelen, in Oost-Friesland Torum met vijftig plaatsjes te gronde, en deze overstrooming werd in den loop der eeuw nog door zes andere gevolgd.

De vijftiende eeuw bracht elf groote watervloeden, waarvan de geweldigste de St.-Elisabethsvloed was, die 72 dorpen verwoestte en 100.000 menschen het leven kostte. Nog vreeselijker was in 1570 de Allerheiligenvloed, die midden in den nacht losbarstte, acht en veertig uren lang langs de geheele kust van Holland tot Jutland woedde, 400.000 menschen verzwolg en geheele bloeiende landstreken in onbewoonbare woestenijen veranderde.

Daarop volgde de zeventiende eeuw met elf groote overstroomingen, waaronder de zware storm van 11 October 1634, die geheel Noord-Friesland verwoestte en het in hoofdzaak zijne tegenwoordige gedaante gaf, en waarbij 44 dijkbreuken plaats hadden, 20 kerspelen verwoest werden en 15000 menschen verdronken. Een hoogst opmerkelijke overstrooming deed zich in 1630 voor in de marschlanden aan den Weser: op een mooien zomerschen dag steeg het water zachtjes aan al hooger en hooger, stroomde over den dijk, verwoestte den oogst en trok zich daarna weer even stil terug als het gekomen was.

In de achttiende eeuw was het voornamelijk de Kersvloed van 1717, die de grootste verwoestingen aanrichtte; hij verzwolg 15000 menschen en werd nog door drie hooge vloeden in dezelfde eeuw gevolgd. De watervloeden van 1825, 1845, 1850 en 1855 liggen nog versch in het geheugen, evenals de overstroomingen en de dijkbreuken, die tot in den laatsten tijd nog de provinciën Noord-Brabant en Gelderland hebben geteisterd. In het geheel rekent men dat in den loop der eeuwen Nederland niet minder dan 125 vierkante geographische mijlen aan grondgebied door de baren heeft zien verzwelgen. Hopen wij, met onze Noorderbroeders dat vooreerst geene nieuwe watervloeden hun klein vaderland in de toekomst nog meer komen verkleinen, en ten andere dat door de droogmaking der Zuiderzee een groot gedeelte van den vroegeren buit op den alouden erfvijand moge heroverd worden.

Ontwerp van Paul Haag voor een spoorweg-viaduc binnen Parijs.

De weelderige hoofdstad van Frankrijk heeft tot heden toe geen stedelijk spoorwegnet evenals hare Europeesche zusters Londen, Berlijn en Weenen. De heer Paul Haag heeft echter thans daartoe een ontwerp voorgedragen, dat bij het publiek zoowel als

in de technische wereld met geestdrift is ontvangen geworden, omdat het ten volle beantwoordt aan al de eischen, die men onder opzicht van praktijk en sierlijkheid aan dergelijk werk zou kunnen stellen. Om geenen grond te verliezen en de hoofdstraten der stad door geenen spoorweg te belemmeren en in hun uiterlijk aanzien te schenden, wil de ontwerper zijne lijnen in zekeren zin op de huizen zelven leggen. De vierdubbele baan, welke de groote spoorstandplaatsen van Frankrijk met het hart van Parijs verbinden zou, wordt door den H. Haag midden van eenen nieuwen boulevard over eene boogbrug geleid, wier benedenverdiepingen uit schoone en ruime winkels bestaan, zoodat alleen eenige bruggen van een gansch monumentaal uitzicht den nieuwen spoorweg verraden zouden.

Van de spoorlijnen, welke over dezen doelmatigen viaduc zouden loopen, moet eene groep in verbinding staan met de groote banen in de omstreken der hoofdstad. De treinen van en voor Marseille, Lyon en le Havre zouden daar op en neer stoomen om reizigers in het centrum van Parijs op te nemen en af te zetten.

Andere treinen zouden weer dienst doen tusschen Parijs en de meest bezochte punten van den omtrek, als: Auteuil, Vincennes, Brunoy, St. Germain, Joinville-le-Port, Argenteuil en Juvisy.

Eene andere groep zou uitsluitend bestemd zijn voor den dienst binnen de stad en derhalve in concurrentie treden met de tramwegmaatschappijen. De halten zouden dus talrijk moeten wezen, vooral in die gedeelten van Parijs, welke den tourist bij voorkeur trekken.

De heer Haag heeft zorg gedragen zijne spoorwegen grootendeels te leiden langs de kwartieren, welke door hunne morsige en ongezonde straten, sinds lang voor afbraak en hervormingen aangeduid waren, en de nieuwe wegen, die noodzakelijk zijn voor den loop der viaducs, zouden dus bovendien nog strekken tot verfraaiing en ter bevordering van de gezondheid der stad.

Daarenboven heeft de ontwerper door de verbinding der omstreken met het hartje van Parijs en door het ten nutte maken van zijne spoorwegbrug voor het oprichten van winkels, het middel gevonden om geheel en al de kosten te dekken van zijne onderneming.

Het plan van den schranderen ingenieur is dus eene uitermate praktische vinding en daarbij nog een grootsch, waarlijk nationaal werk, wiens voordeelen, niet alleen op maatschappelijk maar ook op strategisch gebied, voor de Franschen van groote beteekenis zijn.

De geschiedschrijver Johannes Janssen.

Een der befaamdste mannen van onzen tijd is ongetwijfeld de onvermoeide en verdienstrijke geleerde, die door zijne historische onderzoekingen, in eene lange reeks van werken, maar bovenal in zijne beroemde *Geschichte des Deutschen Volkes beim Ausgang des Mittelalters* neergelegd, voorgoed met de leugens en lasteringen der geschied vervalschers heeft afgerekend.

Johannes Janssen werd den 10^{en} April 1829 te Xanten aan den Beneden-Rijn geboren. Zijn vader Gerhard, een braaf, werkzaam burgerman van den ouden stempel, bezat eene nederige handelszaak, waarmede hij zich een tamelijk vermogen verwierf. Zijne moeder, eene buitengewoon godsdienstige vrouw, verloor hij reeds vroeg; maar de van haar ontvangen indrukken bleven hem zijn geheele leven bij.

De omstandigheden brachten het mee dat hij als knaap aanvankelijk den werkmansstand koos en bij een koperslager, den vader zijner stiefmoeder, in de leer gedaan werd. Maar onder zijn schootsvel hield hij boeken verborgen, en de meester klaagde er over, dat hij door zijn onophoudelijk vertellen de knechts van het werk hield. 'Ik mag den jongen graag lijden,' zei hij tot een van diens vrienden, die de rectoraatschool te Xanten bezocht, 'maar voor de koperslagerij komt er niets van hem terecht; er is aan hem een gestudeerde verloren.'

Aan de bemoeiingen van den rector der genoemde school, die den ouden Janssen wist te overhalen, ook zijn zoon daarheen te zenden, was het te danken dat er geen gestudeerde aan hem verloren werd. Johannes Janssen mocht nu studeeren, maar dat hij den handwerksstand, waarin hij zijne eerste jongensjaren gesleten had, niet vergat, bewijst de liefde, waarmee hij in zijne werken steeds het werkmansleven behandeld heeft. Bij gelegenheid van zijne bevordering tot doctor in de wijsbegeerte schreef hem zijn voormalige patroon, de koperslager: 'Dat uit een koperslagersjongen in negen en een half jaar een doctor kon groeien,

hebben wij geen van allen gedacht. God heeft u gezegend, omdat gij niet uit luiheid geen werkman wildet worden, maar van God de roeping meendet te hebben, een anderen hamer te hanteeren dan in de smidse. Laat het u echter niet berouwen, koperslagersleerling geweest te zijn en houd veel van den handwerksstand.'

'Deze woorden,' zegt Janssen, 'hebben mij altijd voor den geest gezweefd, als ik over het werkmansleven schreef,' en inderdaad straalt uit zijne boeken zulk eene liefde tot den werkman door, dat de beroemde Alban Stolz, met wien hij later zeer bevriend was, hem schertsenderwijze 'onzen beminnelijken democraat' noemde; 'maar,' voegde hij er bij, 'hij is democraat in den zin der middeleeuwen en zal nooit vergeten, dat hij uit den werkmansstand is voortgekomen en zelf eenmaal een ambacht moest leeren.'

Op de rectoraatschool te Xanten onderscheidde de jeugdige Johannes Janssen zich vooral door zijn iever voor de geschiedenis en op zestienjarigen leeftijd had hij reeds een kort begrip van de wereldgeschiedenis opgesteld.

Na vervolgens het gymnasium te Recklinghausen bezocht te hebben, ging hij in 1849 naar de academie van Munster om er de godgeleerdheid te bestudeeren, doch volgde reeds het jaar daarop zijn vriend en medestudent Beckmann naar de katholieke hoogeschool van Leuven, waar hij in aanraking kwam met den grooten doorvorscher der middeleeuwen, professor Möller, en met den geestrijken canonist Feye, een Nederlander, die hem aandreef eene studie te maken van de Nederlandsche beroerten, welke later in de Duitsche uitgave der *Civiltà Cattolica* te Munster het licht zag.

Tot in het najaar van 1850 bleef Janssen voornemens zich aan de studie der godgeleerdheid te wijden, doch zijne zwakke gezondheid, die hem deed vreezen ooit de lasten der zielezorg te kunnen dragen, en zijne aangeboren neiging dreef hem tot historische en taalstudiën, en het volgend jaar trok hij dan ook naar Bonn, waar hij die studiën voortzette en in 1853 tot doctor in de wijsbegeerte bevorderd werd, om zich vervolgens een half jaar in het ouderlijk huis te verpoozen en daar zijn eerste groot werk, over den abt Wibald van Stablo en Corvey te voltooien.

Daarna bracht hij een zomer in Berlijn door, om er de beroemdheden der hoogeschool te hooren, vestigde zich in 1854 als privaat-leeraar in de geschiedenis te Munster, en werd nog in hetzelfde jaar tot leeraar in de geschiedenis aan het gymnasium te Frankfort beroepen. Hier knoopte hij al spoedig vriendschapsbetrekkingen aan met den grooten geschiedvorscher Böhmer, die op de richting zijner studiën een beslissenden invloed uitoefende, en eens van hem schreef: 'Een grooter wetenschappelijken ijver en ernst, eene diepere ontvankelijkheid voor al het schoone in natuur en kunst, gepaard met zooveel bescheidenheid en trouwhartigheid als bij hem, zal men niet licht bij een jong mensch aantreffen.'

Ondanks zijne zwakke gezondheid had Janssen toch zijne roeping tot den priesterlijken stand niet kunnen weerstaan; na jarenlang in stilte zich zelven beproefd te hebben, bereidde hij zich te Tübingen op de heilige priesterwijding voor, die hij den 26^{en} Maart 1860 in den dom van Limburg ontving. Bij den grooten naam, dien hij zich reeds verworven had, lag het voor de hand dat hem spoedig hooge waardigheden werden aangeboden, doch Janssen wees alles af, zeggende dat hij alleen roeping gevoelde voor de beoefening der geschiedenis.

In December 1863 deed de geleerde geestelijke eene reis naar Rome, waar hij in het paleis woonde van kardinaal Reichenbach, den invloedrijken kerkvorst, met wien

hij reeds vroeger in kennis was gekomen, en op wiens lijkkist eenmaal de pauselijke bul zou liggen, welke hem tot eersten voorzitter van het Vaticaansch concilie benoemde. De groote Paus Pius IX, die professor Janssen driemaal in bijzonder gehoor ontving, stelde een levendig belang in de geschiedkundige onderzoekingen van den ieverigen Duitscher en gaf hem volledige vrijheid, uit de Vaticaansche archieven te putten, van welke toestemming Janssen een vlijtig gebruik maakte, o.a. voor zijn beroemd werk, *Zur Genesis der ersten Theilung Polens.*

Behalve de reeds genoemde werken, zagen tallooze kleinere geschriften en bijdragen voor tijdschriften van zijne hand het licht, en die buitengewone werkzaamheid wekt des te meer onze bewondering op, als wij nagaan dat Janssen bij dat alles gestadig voortarbeidde aan zijn levenswerk, de beroemde *Geschichte des Deutschen Volkes.*

Reeds in zijne studiejaren was het plan tot dien reuzenarbeid bij hem gerijpt en na meer dan twintig jaren voorbereidende studiën verscheen in 1876 het eerste deel, dat onmiddellijk den indruk maakte van een wetenschappelijk werk van den eersten rang. Terwijl het de verbazing der geleerden opwekte over de meesterlijke wijze, waarop de schrijver eene zoo omvangrijke stof had weten te verwerken, verdiepten ruimere kringen zich vol geestdrift in de gloedvolle schilderingen, welke voor het eerst een levend beeld gaven van het Duitsche volk, in het gewichtigste tijdperk van zijn leven. En die geestdrift bepaalde zich niet tot de katholieken; hij sloeg ook tot protestantsche kringen over, die met het boek dweepten, tot zij in het volgende deel de helden der hervorming op onverbiddelijke wijze tot hunne ware grootte of liever kleinheid zagen teruggebracht. Thans maakte de bewondering voor verontwaardiging plaats en heftige stemmen gingen tegen den geschiedschrijver op, die ze echter in zijn kalm en waardig '*Wort an meine Kritiker*' en '*Ein zweites Wort an meine Kritiker*' met al de overtuiging der waarheid tot zwijgen bracht. Sedert hebben zijne tegenstanders hunne kracht dan ook steeds in een verlegen stilzwijgen gezocht; maar het feit dat juist in het protestantsche noorden van Duitschland de meeste exemplaren van het boek geplaatst werden, bewijst hoe weinig schade dit doodzwijgen Janssen's werk berokkend heeft. Dat het boek in protestantsche kringen veel goed gesticht heeft, blijkt voornamelijk uit het groot aantal bekeeringen, die het heeft uitgewerkt, en ongetwijfeld is het ook niet zonder beteekenis, dat Janssen bij gelegenheid van zijn zilveren priesterfeest meer dan vijftig gelukwenschen mocht ontvangen van protestanten, waaronder vier van predikanten en leeraars aan openbare inrichtingen.

Als men Janssen's heldere, afgeronde voorstellingswijze nagaat, waardoor hij als zonder moeite de wanhopigste verwikkelingen schijnt te ontwarren, kan men zich moeilijk voorstellen hoeveel dagen van afmatting en lijden vaak tusschen het eene gedeelte en het andere zijn voorbijgegaan; want nog altijd heeft de onvermoeide man met een ziekelijk gestel te kampen, en zoo is bijvoorbeeld de verschijning van het vijfde deel, dat omstreeks Kersmis het licht had moeten zien, weer ten gevolge van ongesteldheid moeten uitgesteld worden.

Aan eerbewijzen heeft het, gelijk wij reeds aanstipten, den grooten geschiedvorscher niet ontbroken. In 1866 werd hij benoemd tot aartsbisschoppelijk geestelijk adviseur van Freiburg en in 1883 verleende de universiteit van Würzburg hem bij gelegenheid van haar eeuwfeest den titel van doctor in de godgeleerdheid *honoris causa*, terwijl de hoogeschool van Leuven hem den titel van doctor in de rechten aanbood. Maar de vereerendste erkenning zijner verdiensten was voor hem de pauselijke benoeming tot prelaat en apostolisch protonotarius, omdat dit zijn kinderlijk vroom gemoed de

overtuiging schonk, dat hij zich waarlijk verdienstelijk had gemaakt voor de Kerk en de waarheid.

Moge het den edelen man gegeven zijn nog lange jaren zijne krachten te wijden aan de verheven taak, die hij op de schouders genomen heeft, en het reuzenwerk te voltooien, waardoor niet alleen voor onze oogen het weefsel van leugen en laster der ongeloovige en onkatholieke wetenschap als rag is verscheurd, maar dat nog tot lichtbaak zal strekken voor de volgende geslachten.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen.
Onderwijs.

IX.

Er blijft ons nu nog over te spreken van de tentoongestelde schoolmeubels, leermiddelen, handboeken, leerwijzen, enz. Twee zeer bekende huizen van Brussel hebben eene merkwaardige verzameling schoolgerief ingezonden. Vooreerst het huis der Gebroeders Callewaert, met allerlei toestellen en platen voor het aanschouwelijk onderwijs, lessenaars, borden en landkaarten. Onder deze laatsten bemerken wij eene bijzonder schoone kaart van België in verheven vorm (*en relief*) ten prijze van 100 frank. De borden in leisteen met houten kaders, ook verkrijgbaar voor 100 frank, zijn aanbevelenswaardig. Zij hebben het groote voordeel van altijd effen en *mat* te wezen, en, aangezien zij nooit moeten geschilderd worden, zal zulk bord na eenige jaren niet duurder komen, dan een gewoon houten bord.

Het huis Windels, Atrechtsche straat, Brussel, is even merkwaardig om zijne landkaarten en aanschouwingsmiddelen, en vooral door eene rijke verzameling dieren en typen der menschenrassen in bordpapier. Deze voorwerpen, welke door hunnen goeden vorm en hunne kleuren de natuur zeer wel afbeelden, moeten zeker bij 't onderwijs veel beter voorstellingen stichten dan gekleurde platen, hoe goed ze ook mogen vervaardigd wezen.

Het huis Castaigne van Brussel stelde eene verzameling voorwerpen van ontleedkunde en andere leermiddelen ten toon.

De Wwe. De Backer van Antwerpen had eene rijke verzameling gerief voor kindertuinen uitgestald, benevens boeken en andere schoolbehoeften.

Van de goede en zoo practische landkaarten en atlassen, door broeder Alexis vervaardigd, hebben wij elders reeds gesproken.

Ook de schoolbanken van Happel, ter bevordering der gezondheid van de leerlingen, verdienen hier eene bijzondere vermelding.

De *Belgische turnbond* prijkte in de tentoonstelling met eene volledig ingerichte turnzaal in miniatuur.

Verder vonden wij er eene geheele verzameling werken van aardrijkskunde door Du Fief, en eene andere verzameling boeken over hetzelfde vak door Mouzon, alsook de talrijke klassieke handboeken van Robyns.

Voor het schoonschrift of calligraphie troffen wij aan *Cours complet de la méthode H. Sauvenier*, verzameling schrijfboeken van Engelsch, loopend, rond en gothiek geschrift ten prijze van 2 fr. 50.

Vermelden wij thans nog eenige afzonderlijke tafels of toestellen.

Voor de *hofbouwkunde: Ontleedkunde*, *levensleer*, *opkweeking*, *snoeiing en onderhoud der ooftgewassen*, *aanschouwelijk met acht albumplaten*, *opgehelderd door J.S. de Beucker.* Deze zeer merkwaardige platen, met de pen geteekend en in Vlaamschen tekst met eigenhandige ophelderingen verklaard, getuigen van de hooge bekwaamheid en den onvermoeibaren studielust des vervaardigers.

Voor de *geschiedenis:* a) *L'histoire universeile sacrée et profane en* 9 *tableaux*, *publiés par Paul Godenne*, *libraire-éditeur à Namur.* Deze tabellen, heel merkwaardig van samenstelling, bevatten, onzes dunkens, te veel om gemakkelijk te kunnen geraadpleegd worden.

b) *La Belgique à travers les siècles*, *tableau par Jules Roland*, *régent à l'école moyenne de l'état*, *à Namur.* Zeer nuttig bij het onderwijs.

Voor de *cosmographie* of wereldbeschrijving: a) *Uranographe Stroesser ou planétaire.* Zeer merkwaardig toestel om den loop der zon, der aarde en der planten aanschouwelijk te maken.

b) *Géotrope solaire* par Regnart, frères,

Bruxelles; werktuig tot hetzelfde doel gebruikelijk.

EEN STORMVLOED AAN DE NOORDZEEKUST.

Eindelijk voor de *schoone kunsten: Traité général de l'enseignement des arts du dessin*, *publié sous la direction de L. de Taeye;* en eene rijke verzameling teekenmodellen voor meubels, versieringen, enz. door het huis Ch. Claesen van Luik.

(*Wordt vervolgd.*)
WILLEM RAETS.

Quinten Massys.
Door Constant Wolfs.
(*Vervolg.*)

Ten jare 1520, wanneer de nog jonge keizer Karel in onze stad zijne plechtige intrede moest doen, werd er niets verwaarloosd om hem een prachtig onthaal voor te bereiden.

Praalbogen werden opgericht, de huizen met vlaggen en bloemen versierd, dichters namen

ONTWERP VAN PAUL HAAG VOOR EEN SPOORWEG-VIADUC BINNEN PARIJS.

hunne lier van den wand, om gelegenheidsdichten te vervaardigen, kunstschilders gelastten zich met het versieren der praalbogen, alles wedijverde om Antwerpen met een zoo luisterrijk mogelijk feestkleed te omhullen.

Tusschen de schilders, welke zich bezig hielden met de toebereidselen der feestelijkheden, bemerken wij ook Quinten Massys: de jaarboeken der stad komen zulks getuigen.

Deze schilders vergaderden zich in de schilderswerkplaats, welke zich op den Oever in het tuighuis ‘de Eekhof’ bevond.

't Is daar dat Albrecht Dürer hen allen aan het werk vond.

Albrecht Dürer, de grootste schilder welken Duitschland heeft voortgebracht, werd te Neurenberg in het jaar 1471 geboren en stierf in dezelfde stad ten jare 1527.

Hij genoot in Antwerpen veel aanzien, en was opzettelijk naar deze stad gekomen, om ooggetuige te kunnen zijn van de intrede van keizer Karel.

De groote schilder spreekt in zijn dagboek over de feesten, welke ter dier gelegenheid plaats grepen, roemt de voortbrengsels onzer kunstschilders, en gewaagt over het prachtig maal hem door de St. Lucasgilde aangeboden.

Dürer was der Antwerpsche bevolking dankbaar voor al de blijken van achting en toegenegenheid, welke zij hem betoonde, en besloot op zijne beurt door eenige bezoeken de plicht van erkentelijkheid te volbrengen, welke hij voor al die huldebewijzen schuldig was.

In de eerste plaats begaf hij zich ten huize van meester Quinten, den voornaamsten der kunstschilders, welke hem met veel kieschheid ontving; het moet een plechtig oogenblik geweest zijn, wanneer deze twee arenden in de schilderkunst elkander de hand drukten, en belangwekkend moet hunne samenspraak geweest zijn over al hetgene met haar in betrekking stond.

In de voorzaal van ons Museum vinden wij het bezoek van Dürer aan Massys afgemaald. Dit prachtig tafereel zijn wij aan het penseel van den beroemden kunstschilder N. de Keyser verschuldigd.

Treden wij na Dürer de woning binnen van Massys. Wij vinden er Erasmus en nog verscheidene andere vrienden van den smidschilder, welke zich insgelijks bereid maken tot het vertrek.

De Rotterdamsche wijsgeer had met den beroemden Duitscher nadere kennis gemaakt, en alles deed voorzien dat hunne betrekkingen op zeer vriendelijken voet zouden worden voortgezet, iets dat ook gebeurde, daar later Dürer tot tweemaal toe het portret konterfeitte van zijnen nieuwen vriend.

Onder het ledigen van de glazen sprak men er natuurlijk over een punt dat iedereen bezig hield: de feestelijkheden, welke binnen eenige dagen moesten plaats grijpen, en ieder der aanwezigen drukte zijne misnoegdheid uit over de verbastering, welke men in de versiering der straten kon opmerken.

En inderdaad, op de groote triomfbogen, welke waren opgericht, moesten de rederijkers allerlei soorten van beelden voorstellen. De deftigste meisjes der stad hadden het durven toezeggen, om halfnaakt op die poorten te gaan prijken...

Dit laatste levert het bewijs dat de kunstsmaak in Antwerpen wel degelijk veranderd en het grootste gedeelte der bevolking de Hergeboorte in de kunst was toegedaan.

Wanneer de vrienden van Massys vertrokken waren, bleef hij nog langen tijd in de eenzaamheid nadenken over de toekomst der schilderkunst, en droeve gedachten

moesten hem door het hoofd vlotten, want hij hield den blik ten gronde gericht, terwijl pijnlijke zuchten van tijd tot tijd uit zijnen boezem opstegen.

Hij zag in zijnen geest die zwarte wolken opdagen, welke den glans zijner werken voor eenen geruimen tijd zouden verduisteren, en wanneer hij dacht dat zijne gewrochten, aan welke hij met zooveel iever en moed gearbeid had, voor welke hij zelf uren lang in bewondering en opgetogenheid gestaan had, op zekeren dag vergeten in den eenen of anderen hoek zouden gehangen hebben, dan werd zijn hart nog meer gefolterd, en tranen kwamen de wangen van den grooten man bevochtigen.

Doch eene geheime stem kwam zijne smarten lenigen. Deze suisde hem toe: Niet altoos zal het ware en eigenaardige schoone miskend blijven, eenmaal zal het volk zijne misgreep erkennen, het dwaalspoor verlaten, om op den rechten weg terug te keeren.

Eenigszins getroost, ging hij zich bij zijnen huiskring vervoegen, waar weldra zijne droefheid geheel verdween om plaats te maken voor eene hemelsche vreugde.

Te midden van zijn talrijk kroost gezeten, verschijnt een gulle lach op zijne wezenstrekken, zijn blik waart van het eene kind naar het andere, allen heeft hij lief, met vaderlijke teederheid omringt hij hen. Hij denkt aan de kunst, zijne welbeminde zuster, en vraagt zich af: Zou geen enkel dier jonge spruiten door Minerva zijn uitverkoren, om eens als den roem van het vaderland te worden uitgeroepen?

Gansch begeesterd en meegesleept door die verleidende gedachten, aanschouwt hij zijne beminde gade, de moeder zijner geliefde kinderen. Hij beschouwt hare zachte wezenstrekken, prent dit beeld in zijnen geest, en wanneer hij in het werkhuis is teruggekomen, schetst hij ze af op het doek, om ze nog dikwijls ongestoord en langen tijd te kunnen toelachen.

Massys heeft vele zijner tijdgenooten op het doek gebracht, doch meest al deze werken zijn verdwenen.

De galerij Uffizi te Florencië bezit er twee prachtige, die aanstonds de hand van Quinten verraden.

Het eene, een mannenportret, wordt door velen als zijn eigen afbeeldsel aanzien, een ander, hetwelk eene jonge vrouw met poezelige leden en ronde wangen voorstelt, wordt voor dat zijner vrouw gehouden.

Wanneer men dit mannenportret vergelijkt met hetgene hij aan de St. Lucasgilde heeft geschonken, dan ziet men dat tusschen beide een groot verschil bestaat, en aanstonds velt men het oordeel, dat de bewering van hen, die daarin Quinten's beeld meenen te erkennen, ongetwijfeld op eene dwaling berust.

Het portret van Florencië stelt ons eenen man voor van middelmatigen leeftijd; wiens rustig gelaat niet kan toehooren aan eenen man, die jaren lang gezwoegd heeft, en wiens geest moet afgemat zijn door de studie, met welke hij zich onophoudend bezighield.

Het portret der vrouw, dat ongetwijfeld ook Catharina Heyns niet voorstelt, is op hetzelfde tijdstip geschilderd als het mannenportret, en daar het 1520 voor jaartal draagt, moet Quinten in dien tijd veel ouder geweest zijn dan de ons voorgestelde persoon.

Wij laten hier den lijst volgen der bijzonderste werken van Massys, dien wij beurtelings als dramaschilder, zedenschilder en portretschilder hebben doen optreden, en die met recht als den stichter onzer Antwerpsche Schilderschool mag aanzien worden.

Museum van Antwerpen:

Een Christus: hoofd met doornen gekroond (*Ecce Homo.*)

De Rekenplichtige.
Een Christus ten halve lijve.
Portret van O.L. Vrouw, dito.
Eene H. Magdalena, insgelijks ten halve lijve.

Zijne beroemde *Graflegging* met zijluiken.

In den Louvre te Parijs: zijne *Goudwegers.*

In Florencië, behalve de twee schoone portretten, waarvan wij hooger spraken:
Een H. Hieronymus.
Een mansportret.

In de galerij Doria te Rome:
Gelijkenis van den onrechtvaardigen Rentmeester.
Te Venetië: *Christus voor Pilatus.*
Te Napels: *Aanbidding der Drij Koningen.*
Te Cassel: *Een schoon mansportret.*
Te Cassel: *Een meisje welke eenen grijsaard liefkoost.*

Te Weenen in de galerij Lichtenstein:
Een H. Hieronymus, geteekend Quinten Massys 1513.

In dezelfde stad, in de keizerlijke galerij:
Een H. Hieronymus.
Een mansportret.
Gelijkenis van den onrechtvaardigen Rentmeester.
Te Windsor: *De bankiers.*
Te St. Petersburg: *Maria*, *Jezus in de handen houdende;* vroeger in Nederland in de galerij Willem II.
Te Berlijn: *een Mansportret.*
Maria op den troon gezeten, *haren zoon omhelzende.*
Te Amsterdam: *De H. Moeder met haar kindje.*

Dit laatste werk werd langer tijd toegeschreven aan Francesco Mazzuoli. De oude koningin der Nederlanden bewonderde het zoodanig, dat zij er eene kopij van besteld had.

Te Gotha: *Het portret van eenen jonkman*, en eindelijk in het Museum van Brussel:
De Legende van St. Anna, *met zijdeuren.*

Het Museum van Antwerpen bezit twee tafereelen van Jan Massys, zoon van Quinten; deze zijn:
Het bezoek van de H. Maria en
De Genezing van Tobias.

Deze kunstschilder werd, zooals wij vroeger gezegd hebben, in het 1531 als vrijmeester in de St. Lucasgilde aangenomen, hij deed eene reis door Italië en vestigde zich in zijne geboortestad in een huis aan de hoofdkerk toehoorende.

Hij overleed rond het jaar 1580, vier kinderen achterlatende, waarvan het oudste, Quinten genaamd, schilder was even als zijn vader en zijn grootvader........................

(*Slot volgt.*)

De torenwachtster. Historische episode.

Den 7[en] September 1793 was het nagenoeg vijf weken, dat de Oostenrijkers, reeds meester van Valenciennes en de grenssteden van het Noorder-departement, het beleg om Quesnoy geslagen hadden. In dit tijdsverloop had het kleine garnizoen, dat de plaats verdedigde, wonderen verricht; de inwoners, plotseling in soldaten herschapen, hadden eene krachtdadige hulp geboden; vrouwen, kinderen zelfs hadden aan den strijd deelgenomen; kortom, iedereen, zonder onderscheid van stand, ouderdom of kunne had dapper zijn plicht gedaan. Maar deze heldhaftige wederstand scheen zijn einde te naderen. Wel ontbraken er nog geene bommen en kanonkogels, maar de geweerpatronen waren uitgeput, en wat nog meer zei, de levensmiddelen ook. De bevolking, sedert veertien dagen op rantsoen gesteld, moest zich reeds behelpen met hetgeen ze vinden kon, wat zeer weinig of niets bedroeg. Beschuit was er nog slechts voor drie dragen, gerekend tegen half rantsoen per man en kwart-rantsoen voor de vrouwen en kinderen. Indien de stad geen toevoer van levensmiddelen ontving, schoot er niets anders over dan zich te laten dooden of zich over te geven.

Op genoemden dag, tegen tien uur des morgens, vervoegde zich een reeds bejaarde, door den ouderdom en de vermoeienissen gekromde boer bij den staf en vroeg om den commandant te spreken.

‘Wat hebt gij hem te melden?’ vroeg de sergeant der wacht.

‘Ik kom hem inlichtingen brengen, goede inlichtingen!’

In den oorlog wantrouwt men hen, die beweren hulp te bieden, evenzeer, zoo niet erger dan den vijand zelf. Achter ieder woord vermoedt men een strik, in iederen onbekende een spion. De sergeant nam het boertje op van top tot teen, wat dezen zoomin scheen

te verwonderen als te ontstellen. Klaarblijkelijk had hij 't niet anders verwacht, want hij voegde er schouderophalend bij:

‘Als ik een spion ben, is er nog tijd genoeg om mij te fusilleeren.’

Hiertegen viel weinig in te brengen. De sergeant verdween een oogenblik, verscheen weer en zeide:

‘Kom.’

Hij liet hem in eene lage, verwelfde, slecht verlichte zaal binnen, in wier midden, voor eene met kaarten bedekte tafel, de plaatselijke commandant en de kolonel van het garnizoen op stoelen zonder leuningen gezeten waren. Hun bleek gelaat, gefronste wenkbrauwen, samengetrokken lippen spraken zoowel als hunne verscheurde, beslijkte kleederen van geleden gevaren en uitgestane vermoeienissen.

‘Gij hebt verzocht mij te spreken?’ vroeg de kolonel.

‘Ja.’

‘Wie zijt gij?’

‘Simon Barbotte.’

‘Waar woont ge?’

‘Op 't land.’

‘Waar kom ge vandaan?’

‘Van Kamerijk.’

‘En wat hebt ge mij te zeggen?’

‘Dat er Fransche troepen zijn te Crèvecour, te Lesdam, te Hancourt, en op al die andere wegen daar.’

De kolonel en de majoor sprongen gelijktijdig op.

‘Men komt ons helpen! eindelijk dan toch!’ riepen ze als uit eenen mond.

‘O, als het waar is wat ge zegt...’ voegde de kolonel er bij.

‘Ik heb niet gezegd dat men ons ter hulp kwam,’ hernam de boer, ‘maar alleen dat er Fransche troepen zijn, en vele ook.’

‘Nu ja, Fransche troepen! Weten zij, die ze commandeeren, niet, dat wij ingesloten zijn?’

‘Ja.’

‘Zoo... en ze zenden ons niets of niemand.’

‘Men meent dat gij levensmiddelen hebt voor zes maanden en kruit voor een jaar.’

Het antwoord van den landman geleek zoo sprekend op een strik, dat de majoor en de kolonel een blik met elkander wisselden. Men zou zich verraden met nog nader aan te dringen. Hadden zij niet reeds te veel gezegd?

‘Voer dien man weg,’ beval de plaatselijke commandant, ‘en houd hem in het oog. Als het noodig is, zullen wij hem wel verder ondervragen.’

De boer maakte rechtsomkeer en verliet de zaal zonder nog een woord te uiten.

‘Als men dien man eens kon vertrouwen,’ begon de kolonel zoodra zij weer alleen waren.

‘Wat dan?’

‘Dan waren we misschien gered.’

‘Hoe zoo?’

‘Spreekt hij waarheid, dan is er een legercorps zes mijlen van hier.’

‘Als het er maar blijft! Wij kunnen het hoogstens nog drie dagen volhouden.’

‘Ja, maar wanneer er bericht naar gestuurd werd, kon het in dien tusschentijd eenige wagens leeftocht en oorlogsmaterieel bezorgen.’

‘Afzenden, bedoelt ge; maar hoe het hier binnenkrijgen? Wij zijn ingesloten.’

‘Daarmede belast ik mij. Luister. De Oostenrijkers hebben het gros hunner strijdkrachten aan de Valenciennes-poort samengetrokken. 't Is onze Achilles-hiel. 't Is dus zeker niet het punt, waar zij ons dwaas genoeg veronderstellen een uitval te wagen, vooral niet onze proviand te vernieuwen.’

‘Welnu?’

‘Welnu, door deze poort zal de leeftocht ons geworden. Honderdvijftig man geleide is genoeg. Men zal het ons niet weigeren.’

‘Honderdvijftig man tegen...’

‘Tegen niemand. Zoodra het konvooi in aantocht is, zenden wij onze veteranen en vrijwilligers met hetgeen ons aan patronen rest, naar de Kamerijksche poort. Zij zullen nog voorraad genoeg bezitten om een groot rumoer te maken; de artillerie zal overigens ook van de partij zijn.

‘De vijand, die weet dat wij tot het uiterste gebracht zijn, houdt deze charge voor eene laatste poging, ons door de wanhoop ingegeven, en zal al zijne beschikbare strijdkrachten op het bedreigde punt samentrekken. In dien tusschentijd zal het konvooi, door zijn honderd vijftig man en mijne troepen ondersteund binnen de stad komen, of.... ik laat er het leven bij.’

‘'t Is stout!’

‘Zeg liever zeker.... maar kan men dien boer vertrouwen?’

Men ontbood Simon Barbotte nogmaals.

‘Kent gij iemand in de stad, die voor u kan instaan?’

‘Vraag het den gemeenteraad. Ik ben hier geen onbekende.’

Terstond werd iemand naar den maire afgevaardigd. Binnen vijf minuten was hij terug met het volgende antwoord:

‘Een eerlijk man; een goed patriot. Verdient alle vertrouwen.’

‘Dan heeft God hem gezonden!’ riep de kolonel vroolijk uit.

‘Gij zijt de liniën doorgebroken om te komen,’ vervolgde hij tot Simon Barbotte, ‘en kunt ze dus ook eene tweede maal passeeren om te gaan.’

‘Wanneer gij wilt. Ik ken zoo iets van de krijgslisten. Ik heb in Canada, onder Montcalm, tegen de Indianen en de Engelschen gediend.’

‘Welnu dan, zoodra ge uitgerust zijt...’

‘Moê ben ik niet.’

‘Zoo kunt ge vertrekken. Gij zult den bevelhebber opzoeken van de troepen, waarvan ge gesproken hebt, hem zeggen dat we nog slechts leeftocht voor drie en ammunitie voor twee dagen hebben. Vraag hem een konvooi van tien wagens levensmiddelen, één met patronen en hondervijftig manschappen voor 't geleide.’

‘Zeer wel.’

‘Alles kan morgenavond gereed zijn. Zelf zult ge des nachts het konvooi begeleiden tot voor de vijandelijke liniën, die bij de Valenciennes-poort geposteerd zijn.’

‘Begrepen.’

‘Aldaar aangekomen, voor zoover altijd dat ge niet aangevallen of verrast wordt... Kent ge eene geschikte plaats om ons een sein te geven?’

‘Ja wel, de hoeve van Louettes; ze is verlaten en ligt aan den zoom van een bosch.... Ik zal een vuur ontsteken. De torenwachter zal het wel zien.’

‘Ja, maar een vuur in dezen tijd.... de vijand ontsteekt er van alle kanten, dat kan tot vergissing leiden...’

‘Drommels!’

‘Men zal u twee vuurpijlen geven. Ge weet wat dat zijn.’

‘Ik was grenadier in mijn tijd.’

‘Best. Morgen, in 't holle van den nacht, op de hoeve van Louettes, schiet ge die twee vuurpijlen af... het overige gaat ons aan.’

‘Goed.’

‘Wat wilt ge tot belooning wanner ge slaagt?’

‘Wat geeft men aan hen, die hun leven op het slagveld wagen?’

‘Een handdruk, mijn dappere,’ zeide de kolonel, wiens stem beefde zoowel als zijne hand; en hij omhelsde den oudgediende, die heenging om zijne gevaarvolle zending te volbrengen.

‘En nu kunnen wij niets anders meer doen dan ons in Gods bijstand aanbevelen en den loop der gebeurtenissen afwachten,’ hernam de majoor.

‘En den torenwachter inlichten,’ voegde de kolonel er bij.

De kolonel zond iemand naar het gemeentebestuur met het bevel, den torenwachter voor hem te brengen. Een half uur later kwam de soldaat terug, niet met den man, dien men verwacht had, maar met eene vrouw van omtrent veertig jaar, wier scherpgeteekende en ruwe trekken nog een spoor van vroegere schoonheid droegen.

‘Ik heb den torenwachter ontboden,’ zeide de kolonel.

‘Die ben ik,’ antwoordde de vrouw.

‘De man heet Pierre Pichery.’

‘Ik ben zijne vrouw, Jacqueline Pichery.’

‘Ik moet niet zijn vrouw, maar hem zelf spreken.’

‘Pierre Pichery kan niet komen.’

‘Waarom niet?’

‘Zijne beide beenen zijn den 17^{en} Augustus door den splinter van eene bom verbrijzeld. Hij ligt bij ons te huis op 't stroo. De heelmeester komt van tijd tot tijd naar hem zien.’

‘En neemt gij nu den dienst waar?’

‘Ja.’

‘Geheel alleen?’

‘Ja... Ik had een zoon, maar die is de vorige week gesneuveld.’

De kolonel en de majoor wisselden een blik, die zeide: ‘Arme vrouw! arme moeder!’ en stonden beiden op, als om aan deze heldhaftige vrouw een bewijs van hoogachting en eerbied te geven.

‘Wij hebben u voor eene zaak van vertrouwen noodig,’ hernam de kolonel.

‘Goed.’

‘Van u zal morgennacht het heil of de ondergang der stad afhangen.’

‘Zeer wel. Wat is uw begeeren?’

‘Kent gij de hoeve van Louettes?’

‘Ja, ze ligt een uur hier vandaan, op den weg naar Valenciennes.’

‘Kan men ze van den uitkijk des torens zien?’

‘Ja’

‘Zijt gij met hare ligging zoo goed bekend, dat gij haar zelfs des nachts niet uit het oog zult verliezen?’

‘Ja.’

‘Welnu, morgennacht zullen er, op welk uur weten we niet, door een der onzen op die hoeve twee vuurpijlen worden afgeschoten. Dat is een sein. ‘Zoodra gij deze twee vuurpijlen gewaar wordt, ontsteekt ge twee lantaarns in den uitkijk. Daarna kunt ge naar beneden gaan en uwe rust nemen.’

‘Zeer wel.’

‘Maar bedenk het goed, 't heil der stad is hier op het spel. Wanneer gij de hoeve uit het oog verliest, of inslaapt, kortom, wanneer het sein u ontgaat...’

‘Dat zal het niet.’

‘Een vuurpijl! Gij moet weten dat deze even spoedig verdwijnt als verschijnt.’

‘Schiet me dood als ik hem niet zie.’

‘Wij kunnen dus op u rekenen?’

‘Ja.’

‘Alles moet onder ons blijven!’

De vrouw haalde met een zweem van gekrenkte fierheid de schouders op, ging heen en keerde naar haar woning weder.

Den 8^{en} September, bij het vallen van den avond, plaatste zij bij den gekwetste alles wat hij des nachts noodig had.

‘Wanneer er iets ontbreekt,’ zeide zij, ‘klop dan even tegen den muur. Grignette onze buurvrouw, zal dan komen, ik heb haar ingelicht.’

‘Zeer goed,’ antwoordde de gekwetste. ‘Zijt ge dan niet van plan, van nacht even te komen zien?’

Soms nam zij enkele minuten van hare nachtwake af, om ze bij haren man door te brengen.

‘Neen,’ antwoordde zij. ‘'t Is eene zending van vertrouwen. Morgen zal er nieuws zijn.’

‘Zoo? En wat voor nieuws?’

‘Ik weet het niet, maar 't is eene zaak van gewicht! De plaatselijke commandant heeft me gezegd: ‘Het heil der stad hangt van u af. Ik kan van nacht onmogelijk van mijn post.’

‘Welnu, ga dan, vrouwlief, en heb goeden moed! een nacht is spoedig voorbij.

‘O, die oorlog, die oorlog!’ zuchtte de vrouw, terwijl ze hare handen samenneep.

Tien minuten later trad zij het torenkamertje binnen.

‘En nu opgepast,’ prevelde zij.

De nacht was donker. Gelukkig woei er een hevige westenwind, die de wolken voortjoeg en nu en dan den gesternden hemel liet zichtbaar worden. Dit was voor haar voldoende om de hoeve niet uit het oog te verliezen. Zij kende overigens de ligging en had spoedig eenige richtingspunten gevonden; vergissing was niet mogelijk. Doch 't is een uitputtende arbeid, een ganschen nacht, uur aan uur, de oogen op een zelfde punt te moeten gevestigd houden. Hoe vaak beginnen ze te schemeren! Men ziet eerlang allerlei spookachtige

vormen, die men voor werkelijkheid zou gaan houden, wanneer men de blikken niet een oogenblik afwendde. Jacqueline sloot nu en dan de oogen en opende ze onmiddellijk weder. Een vuurpijl was zoo spoedig verteerd. Zij hoorde 't negen uur slaan, nog niets; half tien, niets!

Tien uur! Nog niets. Jacqueline, sinds twee uren onbeweeglijk op haar post, stond op; hare ledematen waren zoo verstijfd dat zij ze nauwelijks kon bewegen. Eensklaps doorkliefde eene flikkerende lichtstreep den hemel; zij sidderde: 't was maar eene bom. Zonder het hoofd af te wenden, zig zij hoe de streep een bevalligen bocht door het luchtruim beschreef.... er volgde eene dofte losbranding; daarna weder de stilte en de nacht. Vijf minuten later, weder een licht, weder eene losbranding; het bombardement was hervat. Zoodra Jacqueline wist, waaraan zij zich had te houden, liet zij de lichtstrepen hunne bochten beschrijven en bemoeide er zich niet verder mede.

Haar oog was onophoudelijk naar één punt in het noorden gericht: de hoeve van Louettes. Om halftwaalf was zij echter gedwongen zich om tekeeren, al was het slechts voor eene seconde; er was brand in de stad ontstaan, eene wolk van vuur steeg even ten hemel, 't was in de richting van het kruithuis. Slechts eens wendde zij het hoofd om, om hiervan de zekerheid te bekomen. Toen, zonder de oogen van 't haar aangewezen punt af te wenden, gaf zij met een zwaren hamer drie snelle slagen op eene klok, die midden in haar vertrek hing; vervolgens drie andere nog snellere slagen, daarna het brandalarm; dat was hare lastgeving, en wilde zooveel zeggen als: ‘brand in de wijk van het kruithuis.’ Maar al slaande bleef haar oog op het aangeduide punt gericht.

‘Nog niets! en 't is al middernacht; wat duurt dat lang! Ik kan niet meer.’

Op het geroep der noodklok was de geheele stad plotseling ontwaakt; Jacqueline zag eene ontstelde menigte, met lantaarns en fakkels gewapend, door de straten snellen. Men haalde de brandspuiten.

Waarheen?

Naar 't kruithuis!

Voorwaarts! 't Is gedaan met de stad, wanneer de vlammen het kruit bereiken!

Even daarna was het kerkplein aan de voeten der torenwachtster weder eenzaam en stil. Jacqueline, de oogen neerslaande, zag de straatsteenen glimmen in den rossen gloed der vier lantaarns, die het plein verlichtten. Zij zag dat alles, zonder er het oog op te laten rusten, met een enkelen vluchtigen blik. De tijd ontbrak haar om er zich bij op te houden; zij kon zelfs het hoofd niet afwenden. De vuurpijlen, ginds, in de hoeve! En intusschen bleef er een regen van bommen vallen; maar men onderscheidde nog slechts met moeite de lange, kronkelende lichtstrepen; de gloed van den brand deed ze verbleeken, en die groote helderheid verlichtte de taak van Jacqueline niet. Zij werd nu en dan door eene soort van verblinding aangegrepen, waardoor hare vrees, het afgesproken sein niet te zullen waarnemen, met ieder oogenblik grooter werd. Spoedig kwam het haar zelfs voor, dat de gloed van het vuur haar op eene vreemdsoortige wijze omringde. De lucht, zoo even nog kil, werd warm; het was haar als voelde zij vlammen in hare nabijheid.

En toch lag het kruithuis op een grooten afstand. Vanwaar kwam dan die hitte? Zonder haar post te verlaten, zonder zich te verroeren, wendde zij even het hoofd af en liet haar oog bliksemsnel rondgaan.

Een kreet ontsnapte aan hare lippen, een kreet van ontzetting!

Het huis van Grignette, beneden op het plein, stond ook in brand, en dat huis paalde aan het hare! Zoo men de vlam in het eene niet meester werd, zou zij ook het andere bereiken; daarin lag een hulpelooze man, een gekwetste, van het gebruik zijner beenen beroofd, Pichery, haar man! Zij greep den hamer en deed opnieuw de noodklok dreunen. Helaas! wat baatte dit? De gansche stad was bij het kruithuis verzameld. Wie zou zich om een paar huisjes op het kerkplein bekommeren, wanneer het vuur het buskruit bedreigde! En in het huis van Grignette groeide de vlam stilletjes aan, als in een wintervuur dat nog tusschen opwakkeren en uitdooven wankelt. Kleine vlammentongen sloegen uit de vensters gelijkvloers, zij likten de muren en verdwenen. Jacqueline, door een onzeglijken angst aangegrepen, had den hamer laten vallen. Haar oproep was vergeefsch! en de oogen op de hoeve van Louettes gekluisterd, prevelde zij:

'Wanneer ik van mijne plaats wijk, is de stad verloren.'

Hare handen omklemden met vertwijfelende kracht den balk, hare oogen den gezichteinder!

Nog sprak ze tot zich zelve:

JOHANNES JANSSEN, NAAR EENE PHOTOGRAPHIE VAN 1879.

'God zal zich over mij ontfermen.... Hij zal dat niet dulden!.... Hij zal een hulpeloozen man niet zoo laten sterven!....'

Of wel de gedachte rees bij haar op dat hij kracht genoeg zou bezitten, om zich tot beneden aan de trap te laten glijden en zich op het plein te redden; of ook, dat men hem zou ter hulp komen. Er was toch wel iemand daar gebleven! Wat betreft, haar post te verlaten, daaraan dacht ze niet.

'Schiet mij neer, wanneer het sein mij ontsnapt,' had zij gezegd. Dit was het echter niet wat haar vrees inboezemde.

Wat zij duchtte was, dat zij de stad niet zou redden, aan den vijand zijne prooi niet zou ontrukken!.... en altijd onbeweeglijk aan hare standplaats vastgesnoerd, hield zij het oog op den verren noordelijken gezichteinder gevestigd.

Niets! nog altijd niets! De klok had reeds het tweede uur na middernacht geslagen! Het huis van Grignette was niets meer dan een vuuroven, het hare begon reeds te branden. Dit zag ze met een snellen oogslag; eene ijselijke rilling voer haar door de leden, zij wilde om hulp roepen en kon het niet. Waartoe zou 't ook baten? Zoo hoog geplaatst, kon zij zich toch niet doen verstaan. Zij zou haar armen man ter hulp willen snellen, en kon noch mocht het! Neen, zij had het recht niet, ter wille van één mensch er drieduizend in het verderf te storten. Maar wat zij zich niet kon ontzeggen, was, naar beneden te blikken, den voortgang van 't vuur te bespieden, en of Pierre nog zou gered worden; - en de snelle beweging harer oogen van haar brandend huis naar de hoeve, en van de hoeve naar het brandend huis, bedwelmde haar.

Zij keek er niet langer meer naar.... Haar oog, verblind door den gloed der vlammen daar beneden, onderscheidde niets meer wanneer het zich den donkeren hemel vestigde. Toen omklemde zij den steunbalk aan hare zijde, en haar huis den rug toekeerend, mompelde zij:

'Ik zal er niet meer naar zien.'

***

En zij zag naar niets anders meer dan naar den horizon, ieder oogenblik de vuurpijlen verwachtend, die de verlossing der stad zouden aankondigen. Maar zij wachtte werktuigelijk, zonder bewustheid van den verloopen tijd, zooals een terdoodveroordeelde zijn laatste uur moet verbeiden. Het lichaam is roerloos, de ziel als heengetogen. Zij telde de uren niet meer, en hoorde ze zelfs niet meer slaan. Hare handen hadden met de krampachtigheid van een schipbreukeling den steunbalk omklemd, misschien was zij niet meer bij machte ze te openen. Er leefde niets meer in haar dan haar blik, die strak op één punt gericht bleef. Er leefde niets meer in deze vrouw dan dit ééne:

'Het heil der stad hangt van u af.'

Eensklaps schoot er uit den achtergrond der vlakte een bleekblauwe lichtstreep op, die de toppen der heuvelen deed zichtbaar worden, allengskens grooter en sterker werd en eindelijk den geheelen gezichteinder verlichtte.

Het was dag!

'Is het sein mij dan ontsnapt?' vroeg de ongelukkige torenwachtster zich vol ontzetting af.

Dit was hare eersLe gedachte. Maar neen, dat was onmogelijk! Zij wist zeker aan haar plicht niet te kort te zijn gebleven. Zij, die moesten komen, waren niet gekomen, het plan was mislukt: ziedaar het feit!

Toen wendde zij het hoofd af en blikte naar het plein beneden haar. Op de plek, waar haar huis had gestaan, ontdekte zij nog slechts een puinhoop.

'En dat voor niets!' sprak ze met een diepen snik, 'ik heb mijn plicht gedaan, hem opgeofferd en.... voor niets!'

Een rauwe kreet ontsnapte aan hare keel, zij viel....

***

Denzelfden dag, 9 September, tegen 10 ure des morgens, werd Quesnoy door de Oostenrijkers bezet. Twee dagen te voren hadden ze een landman gefusilleerd, die beproefde hunne liniën te passeeren. Toen hun aanvoerder den toren beklom, om den omtrek te verkennen, trof hij eene vrouw aan, die bleek, ontdaan, met loshangend haar en verwilderde oogen zijn arm vastgreep, met een woest gebaar naar 't Noorden wees en hem met een schaterlach toeriep:

'Twee vuurpijlen! zie goed!'

De arme vrouw was krankzinnig. Simon Barbotte had zijn leven, zij haar verstand ten offer gebracht. Heden en morgen gelijk gisteren, zal men dergelijke toewijding ontmoeten. Steeds zal het vaderland zijne martelaren hebben, de meest verborgene zijn de grootste.

[Nummer 30]

De laatste zegen.

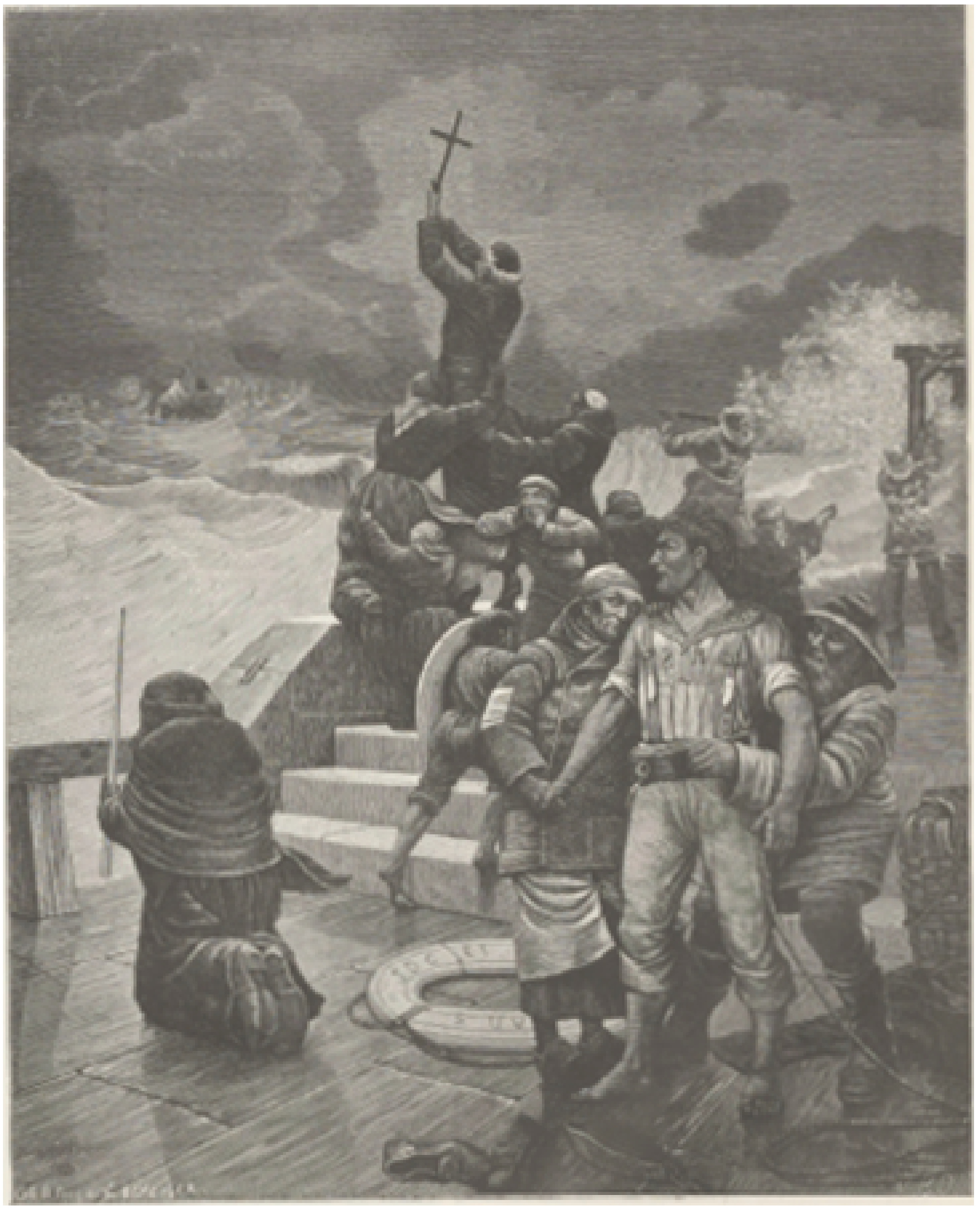

DE LAATSTE ZEGEN, NAAR MAURICE POIRSON.

God! welk een storm!
Gierende orkanen beroeren de kolken,
Zweepen het schuim tot de jagende wolken,
Of weer 't heelal zich tot baaierd vervorm'.

God! welk een storm!
Geesten der lucht en der zee, fel ontstoken,
Worstlen verwoed als Titanische spoken.
Wat is de mensch bij dien kampstrijd? - Een worm...

Luister: een schot!

Boven de branding, wier kokende wieling
't Siddrende stranddorp bedreigt met vernieling,
Weeklaagt de noodkreet des scheeplings, o God!

Mannen! een schip!
Zie, door de baren als grimmige wolven
Razend besprongen, geslingerd, bedolven,
Zwalkt het daar hulploos, - een speelbal, een stip!

Helpt, mannen, helpt!
Straks, op een zandbank te pletter gesmeten,
Barst en verzinkt het, aan splinters gereten.
Helpt, om Gods wil, eer de zee 't overstelpt!

't Noodsein geluid!
Hol klinkt de stormklok door 't bruisen en branden.
Mannen roept ze aan, kloek van moed, rap van handen.
Ach! maar geen hand steekt tot redding zich uit.

Eén ja, die 't waagt!
Zegen, o God, d'eedlen borst om zijn pogen!
Bang volgen hem aller harten en oogen.
Ach, 't is vergeefs! - Neen, geen hoop, dat hij slaagt!

Zie, op den wal,
't Kruis in de hand, staat de priester des Heeren,
Dienaar van Hem, die den storm kan bezweren
En geen gebed onverhoord laten zal.

'Spaar, Heer, uw volk!
Doe hen genade in Uw oogen verwerven!'
Zóó klinkt de bede voor ben, die gaan sterven,
Wie reeds een graf beidt in 't diepst van den kolk.

'Hoor ons, o Heer!
Gij pleegt genadig te zijn en te sparen.
Red dan uw volk uit de onstuimige baren!'
Zóó klinkt de beê nog, en... 't schip is niet meer.

'Spaar, Heer, uw volk!'
God, Hij verhoorde genadig die bede,
Want op den storm voer ter hemelsche reede
't Scheepsvolk omhoog in een lichtende wolk.

J.R. VAN DER LANS.

Onze gravures.

Vroolijk, ondanks weer en wind. - De sledenwedstrijd te Amsterdam.

Stilaan loopt liet rijk van koning Winter alweer ten einde en is hij tot nu toe geen al te streng vorst geweest, hij heeft zich daarentegen als een zeer nukkig heerscher gedragen en ons een aantal onverwachte sneeuwvlagen overgezonden, die zijne huidige regeering in dit opzicht nog lang in herinnering houden zullen. De Winter van 1885-1886 is een echt sneeuwjaargetij, met al de ongelukken, schaden en onaangenaamheden, maar tevens ook met al de dichterlijkheid en de vermaken, die de neerzwindelende donzen pluimpjes en het dikke, zachte kleed, dat zij weven, alom in het leven roepen. Wij willen thans niet meer gewagen van al de rampen en het stoffelijk nadeel door sneeuwstormen en daaruit vloeiende overstroomingen onlangs te weeg gebracht - onheilen zijn rasser vergeten dan genoegens - maar ons liever verplaatsen in de opgeruimde stemming van het meisje onzer gravure, wier zwarte schitterende kijkers bij het genot van de sneeuwvlaag nog eens zoo hel en levenslustig schijnen te fonkelen. Want de sneeuw is de vriend der kinderen, en de onaangenaamheden van blauwe neuzen, tranende oogen en natte voeten verdwijnen bij hen geheel onder de pret van het sneeuwballen-smijten en het baantjes-slibberen. Is het misschien het vooruitzicht op deze vermaken, die het jonge meisje onder den familieparaplu zoo lachend en met veerkrachtigen stap dwars, door den gierenden wind en den geeselenden sneeuw, van de school huiswaarts doet snellen? Men schijnt als op haar mollig gezichtje te kunnen lezen: Gauw naar huis, die lastige aartsvaderlijke tent toegeplooid en als overtollige weelde ter zijde gezet, koffij gedronken en dan.... eene baan gemaakt in onzen hof! Want meisjes zijn op het glijden, evenals op het dansen, meer nog verzot dan de jongens, al leveren zij zich fatsoenlijkheidshalve en uit vrees voor de woeste knapenbende doorgaans slechts ter sluiks aan dit pleiziertje over.

Maar ook de groote, rijke menschen hebben dit jaar volop hun hart kunnen ophalen aan een genoegen, dat alleen de sneeuw bezorgen kan, en dat hun nu reeds sinds lang onthouden was, het vermaak namelijk der sledevaart.

Nauwelijks had de sneeuw zijn dik en ditmaal voor eenigen tijd duurzaam tapijt over de aarde gespreid of allerwege schenen de sneeuwsleden als bij tooverslag uit den grond te rijzen. In onze groote steden wedijverden zij met elkander in rijkdom, sierlijkheid en flink gespan en het was waarlijk een heerlijk schouwspel die talrijke bonte en rinkelende sleden in zwierige en luchtige vaart langs onze leien over den blanken sneeuwvloer te zien vliegen.

In sommige steden, onder andere te Amsterdam, werd een sledenkampstrijd uitgeschreven en onze gravure vergunt den lezer zich een gedacht te vormen van dien wedstrijd, welke den 12 December j.l. op het course-veld van Holland's hoofdstad plaats greep. Er waren prijzen uitgeloofd voor de schoonste sleden met een paard, met dubbel span en voor het beste voeren. De toevloed van deelnemers en toeschouwers was niet gering en op aller aangezichten was de voldoening zichtbaar een in onbruik geraakt nationaal vermaak weer in eer hersteld te zien.

Hoezeer wij ook met die vreugde instemmen, kunnen wij ons toch niet onthouden ter wille der armen te wenschen dat het den rijken dezen Winter niet meer moge gegeven zijn in en met hunne sleden te pronken en te kampen.

Kaap Hoorn.

Kaap Hoorn werd in 1616 ontdekt door den Nederlandschen zeevaarder W.C. Schouten, die haar den naam gaf zijner geboortestad. Het is eene hooge, steile, barre, zwarte rots met puntige kruinen, die als een reusachtige steenen muur, met allerlei grillige kanteelen en torenspitsen bekroond, tweehonderd voet hoog onmiddellijk uit het water oprijst en zich landwaarts in door eene reeks van veel hoogere rotsterrassen voortzet.

Kaap Hoorn ligt niet op het vasteland van Zuid-Amerika, doch op het laatste der kleine Hermieten-eilanden, op 55 graden zuiderbreedte en 67 graden westerlengte. Het omvaren der kaap gold vroeger voor uiterst gevaarlijk, maar dit gevaar moet thans aanmerkelijk verminderd zijn, omdat de schepen nu liever de kaap omzeilen dan zich door de straat van Magellaen te wagen, die als gevaarlijker beschouwd wordt.

Onze gravure die naar eene teekening van Rudolf Cronau vervaardigd is, geeft ons een prachtig tafereel van de Kaap en herinnert ons tevens, door het vuur der Indianen op den voorgrond, aan den oorsprong van den naam Vuurland, welke door den Portugeeschen zeevaarder Magellaen aan de eilandengroep ten zuiden van Amerika gegeven werd. Toen die beroemde zeereiziger met zijn schip in den nacht deze kusten naderde, zag hij overal vuur schitteren, en meenende, dat dit door vulkanen uitgeworpen werd, gaf hij het land den naam van *Terra del fuego* of Vuurland. Bij de landing werden echter nergens werkende vuurbergen waargenomen, en men kwam toen tot het besluit dat de gewaande vulkanen niets anders geweest waren dan de vuren der inboorlingen.

Die inboorlingen zijn een klein, mager, leelijk slag van menschen, met breede schouders, saamgedrongen onderlijf, dikke knieën en zeer dunne beenen. Hunne hoofden zijn dik, het aangezicht breed, de neus plat, de kinnebakken uitstekend, het haar dik en met vischtraan besmeerd, de baard dun, de kleur naar roest of olijfbruin trekkende en het uitzicht dom en weinig deelnemend. Zij slaan op een zeer lagen trap van beschaving, ontberen bijna de noodigste levensbehoeften en voeden zich met vleesch van robben, zeevogels of visschen, dat zij soms rauw en half verrot nuttigen.

Hunne hutten bestaan, zooals op onze gravure te zien is, uit eenige kegelvormig aan elkander gehechte palen, bedekt met zeehondenvellen of ook met stukken boomschors, die door middel van pezen aan elkander genaaid en met eene soort van hars bestreken zijn; eene opening dient te gelijker tijd tot deur en tot schoorsteen. Hunne schuiten, waarvan onze gravure er insgelijks een paar te zien geeft, zijn mede van boombast met pezen aaneengehecht en door het besmeren met hars waterdicht gemaakt. Ook hunne kleeding is van zeehondenvellen, welke zij zich zonder eenige toebereiding om de schouders slaan en om de beenen binden. Toch houden zij veel van opschik, tooien zich het hoofd met vederen, armen en beenen met schelpen, beschilderen zich de naakte deelen des lichaams, en geen geschenk is hun meer welkom dan gekleurde glaspeerlen.

De Kaapbewoners toonen alleen eenige behendigheid in de vervaardiging hunner wapenen, die in bogen, pijlen, slingers, werpspiezen en dolken bestaan, ofschoon men niet heeft opgemerkt dat zij zich door bijzondere krijgshaftigheid of twistzucht onderscheiden; integendeel schijnen zij zeer zachtaardig en vredelievend. Men schat slechts op een paar duizend het getal van dezen volksstam, waaraan men den naam van Pescheräs gegeven heeft, een woord, dat zij voortdurend in den mond hebben

en dat zooveel als *vrienden* schijnt te beteekenen. Overigens spreken zij weinig en bestaat hunne taal slechts hoofdzakelijk uit keelklanken.

Men treft op deze eilanden, behalve lama's, weinig meer dan honden aan. Landvogels, buiten gieren en haviken, zijn er in klein getal en insekten bijna in het geheel niet; doch des te meer zeedieren: walvisschen, zeeleeuwen, zeehonden, ontelbare schaaldieren en watervogels van allerlei slag, wilde ganzen, eenden, vetganzen, meeuwen enz.

Deze eilanden bezitten eene flora, die hun bijzonder eigen is en welke slechts weinig met die van het naburige Patagonië en de hoogere Andes gemeen heeft.

Plet zijn kortom, evenals de meeste uithoeken van onzen aardbol, zeer onherbergzame gewesten, waar de beschaving nog schier alles te verrichten heeft.

Quinten Massys.
Door Constant Wolfs.
(*Slot.*)

Degene, die op een schoonen zomerdag van het jaar 1521 langs de Huidevetterstraat zou gewandeld hebben, zou vóór het huis van den schilder eene drukke bedrijvigheid hebben kunnen gadeslaan. De meubelen, vóór de deur verzameld, werden door lustige ambachtsgezellen op eenen wagen geplaatst, om ze naar eene nieuwe woning over te brengen.

Wanneer hij dan dicht bij de buurvrouwen zou genaderd zijn, welke bij hoopjes in de straat stonden saam geschaard, zou hij alras vernomen hebben, dat meester Quinten verblijf ging houden in de Schuttershofstraat, in een huis, hetwelk hem als erfenis was ten deel gevallen.

De vrouwen, welke altoos zoo nauwkeurig ingelicht zijn over hetgeen er in de buurt voorvalt, bedrogen zich ook ditmaal niet: Massys betrok daar het huis dat thans het nummer 25 draagt.

Boven den ingang zijner woonst had hij het beeld van zijnen patroon geplaatst, hetwelk hij zelf in ijzer had geslagen en waarvan hij de gelaatstrekken met zachte kleuren had bekleed.

Quinten had in dezelfde straat nog een ander huis, de Poorte geheeten; bovendien behoorde hem het huis in de Huidevetterstraat, dat hij verlaten had, ook in eigendom toe, daar hij hetzelve in het jaar 1519 had aangekocht van Jan Karel van der Hulst en zijne echtgenoote Catharina.

Zijne nieuwe woning, St. Quinten genoemd, had hij als in eenen kleinen kunsttempel herschapen. Tornembergh, die het huis in zijnen oorspronkelijken staat heeft bewonderd, verklaart dat het gansch met grauwschilderingen was versierd, en beschrijft ons deze als volgt:

‘Ick hadde bij na vergheten, 't gene ick hier-boven belooft hebbe te beschrijven, te weten die Schilderingh van Quinten, op den muer ghedaan t' sijnen huys, in de Schuttershofstraat in S. Quinten, welk is een door-gaende werck, beginnende van de ghelase vensters af, (boven de deur, de muren rond-om loopende) eyndight inden lesten hoeck: dit werk (gheordoneert tot cieraet der camer) bestaet uyt ronde en ovale compartementen, Grotissen, Festonnen, en de versierighe krollen, met eenighe blader-ranckskens door-steken, hier en daar swieren eenige kinderkens tusschen henen, alles van water-veruw, Wit en Swart. T'en rechter hoeck als men t'er camer in comt, ende het begin van 't werck is, heeft hij ghemaeckt de Keyserlijke Columnen,

met het omslingerende Rolleken van Plus-Oultre, t'er sijden twee Geny of de kinderkens die de pilaren vast houden. In den hoeck teghen over, neven de Schouw, wesende 't Hoogheynd der camer, boven de Tafelplaets, heeft hij gemaeckt een uyt-springhende Gaelderijken, waer op vier Figuerkens sitten, neven een, van coleur Gheschildert, spelende te-samen op een Accoordt van Fluyten.'

De schrijver voegt er bij: 'Dit werck is met een Gheestighe manier Rouw en Swadderigh af-ghedaen, en der hal ven niet van Quintens beste, maer wel van syn leste.' Deze gewrochten, welke het jaartal 1528 dragen, toonen ons aan, dat Quinten in zijnen ouden dag, zich nog met de schilderkunst bezig hield.

De versiering zijner kamer, getuigt ook, dat Quinten nog andere vakken der kunst beoefende. Dit punt wordt bevestigd door Van Mander, welke zegt dat hij een groot musicien

was, en door Tornembergh, welke verklaart: 'oock ghedenckt mij, in mijn jonckheydt wel ghehoort te hebben, dat hij een jonstigh Liefhebber van de Rhetorycke was, die doen t'er tijdt seer yverigh in zwangh gingh.'

De versiering van zijn huis had wel eene bijzondere rede. Quinten wilde de herinnering van zijn vroeger leven bewaren, wanneer hij aan den haard gezeten, het een of ander boekdeel las, en dan van tijd tot tijd zijne blikken op die geschilderde wanden liet dwalen, moest het penseel, dat hij zoovele jaren in de hand had gehad, hem nogmaals toelachen, en zou het kunstvuur, dat gedurende gansch zijn leven in zijnen boezem geblaakt had, met nieuwe kracht opvlammen, om hem in zoete droomen doen weg te vlotten.

De groote meester had zich van de wereld afgezonderd; buiten heerschte haat en tweedracht onder de anders zoo vreedzame bevolking; het prediken eener nieuwe godsdienstleer had de gemoederen verdeeld, en daar men de zucht naar hervorming" dempen wilde, grepen dikwijls bloedige tooneelen plaats, die hij niet bijwonen wilde.

Zacht van inborst en rijk aan gevoel, leende hij hulp en vertroosting daar waar tranen vloten; en de arme, die aan zijne deur klopte, mocht zeker zijn er altoos door eene medelijdende ziel geholpen te worden.

Zoo zien wij op 5 October van het jaar 1524, Quinten optreden als voogd en beschermer der minderjarige kinderen van zijnen kunstvriend Joachim de Patinis, welke door Albrecht Dürer de *Goede Landschapschilder* genoemd werd.

Quinten had gehoopt nog eenige jaren in rust en huiselijk genot te mogen slijten, doch helaas, die hoop mocht zich niet verwezentlijken: op het oogenblik dat niemand er zich aan verwachtte, werd de grijsaard door eene ziekte aangegrepen, die hem ten grave moest voeren

De overlevering leert ons dat hij bezweek aan de zweetende ziekte, welke in het jaar 1529 zoovele slachtoffers in onze stad maakte. Ook op zijnen grafsteen staat dit jaartal aangeteekend; doch uit eenen akt, welke de schilder op 7 Juli 1530 voor den Heer Van Ertborn, magistraat der stad regelde, blijkt dat Quinten op dien datum nog niet overleden was.

In de rekeningen der O.L. Vrouwe kerk van Kersnacht 1529 tot Kersnacht 1530, vinden wij de begrafeniskosten geboekt van meester Quinten, hetgeen doet veronderstellen, dat hij in de tweede helft van het jaar 1530 moet gestorven zijn.

Het laatste overschot van den grooten man werd op het O.L. Vrouwekerkhof of de huidige Handschoenmarkt ter aarde besteld.

Langen tijd na zijnen dood werd op zijn graf een nederige grafsteen geplaatst, met het volgende opschrift:

Sepulture van M. Quinten Matsys, in sijnen leven grofsmidt, ende daarnaar fameus schilder weidt. Sterf anno 1529........................

Het groot genie dat in zijn leven de algemeene bewondering had opgewekt, voor wie geene loftuigingen gespaard bleven, lag daar thans vergeten, want de schilderwijze van Massys werd niet meer bewonderd, zijne werken hingen in eenen hoek, de Hergeboorte in de kunst was wel degelijk tot in de Nederlanden doorgedrongen en had de oude Vlaamsche school eenen gevoeligen slag toegebracht.

Honderd jaren nadien woonde er een man te Antwerpen, Cornelius van der Geest genaamd, die zijn aanzienlijk fortuin gebruikte tot het doen bloeien der schoone kunsten.

Deze kon de miskenning van Massys niet verkroppen, en als om zijne medeburgers hunne ondankbaarheid voor oogen te leggen, richtte hij op zijne eigene kosten aan den voet der O.L. Vrouwekerk een gedenkteeken op ter eere van den grooten schilder. Een ieder kan het er heden nog bewonderen. In eene arkade is het borstbeeld van Quinten in witten marmer geplaatst. Tornembergh getuigt dat het van eene opmerkenswaardige gelijkenis is. Onder het beeld is langs den eenen kant al het gerief, aan eenen smid toehoorende, uitgekapt, langs den anderen kant ziet men penseel en palet afgebeeld.

In eenen arduinen steen, liet de kunstminnaar het volgende opschrift houwen:

Quintino Matsys
Incomparabilis artis pictori
Admiratrix grataque posteritas
Anno post obitum
Saeculari
CIC.ICCXXIX posuit
Connubiales amor de mulcibre fecit Apellem.

hetgeen vertaald zeggen wil:

Het bewonderend en dankbaar nageslacht richtte dezen steen op aan Quinten Matsys, schilder van een onvergelijkelijk talent, eene eeuw na zijnen dood 1529.

De liefde maakte van eenen smid eenen schilder. Lager werd de grafsteen van Massys aangehecht.

Deze laatste is later vernieuwd geworden, de oorspronkelijke bewondert men in het Museum, onder zijne beroemde graflegging.

Drij en half eeuwen zijn heengevlogen, sinds de dag waarop Massys het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, drij en half eeuwen ook bleef de plicht van dankbaarheid miskend, welke Antwerpen aan een zoo groot man verschuldigd was. Wel is waar heeft een tal van dichters zijnen roem bezongen, en zoo zijne gedachtenis bij het volk vereeuwigd, want wie kunstenaar is meer de geliefde zoon van het Antwerpsche volk dan wel onze smid-schilder, ook heeft men zijnen naam aan een onzer schoonste leien geschonken; doch dit was niet genoeg, Massys diende een standbeeld te hebben, evenals zij, die veel later dan hij, de wereld door hunne kunst verbaasd hebben. Die plicht is thans volbracht en aan den ingang van het Park prijkt nu het marmeren standbeeld van Quinten, hetwelk door den talentvollen beeldhouwer De Braeckelaer vervaardigd is.

Een honderdjarige.

1.

Een vriend van ons allen, die ons voortdurend dicht aan het hart ligt, vierde over eenige maanden zijn honderdsten verjaardag.

Hij is in den vollen zin des woords een nieuwe rijke, een fortuinskind, een *parvenu*, zooals de Franschen zeggen, en nogtans bestond er nooit een wezen, dat waardiger was een vereerenden naam in de geschiedenis te dragen, dan hij, wiens levensloop

ik u ga vertellen. Niemand begon lager, niemand klom hooger en gebruikte minder kuiperij en kabaal.

Ik zeg: niemand begon lager. Oordeelt of ik geen gelijk heb.

2.

De toestand van de werklieden onzer fabrieksteden, levende gedeeltelijk in kelders zonder licht of lucht; die van onze mijnwerkers, zwoegende onder den grond, geven ons slechts een onvolmaakt gedacht van den nederigen oorsprong, het stille en sombere leven van het uitschot, waarover ik u spreek.

Hoe werd het ook behandeld! Wat misprijzen! In den stal der vuilste dieren werd het geworpen als het uit zijn hol kwam, en in de armste hutten ontving men het met tegenzin.

Dit wezen had echter niet alleen goede hoedanigheden, zooals later wel is gebleken, maar het bezat zelfs in zijne jeugd eene zekere schoonheid; wel is waar ruw en zedig en gelijk aan de zwakke kleuren en de lichte geuren der wilde bloemen, met hunne droefgeestige gratie. Maar men bemerkte zoo min zijne bevalligheid als zijn nut.

3.

Onze held leefde dus als een verworpeling sedert.... ach, sedert lang, toen de Voorzienigheid op hem de aandacht trok van een geleerde, die ter zelfder tijd een braaf man was.

Niets is doordringender dan het oog van een verheven geest; hij weet de verdienste te ontdekken in de duisternis, gelijk een steenslijper het diamant gist onder den ruwen omvang; gelijk de schilder het hoofd eener madona vindt in het zwarte gezicht eener werkende boerin. Onze geleerde blijft staan, beziet het verlaten wezen, onderschept zijne geheime hoedanigheden en vindt in hem, wie zou het gelooven, een schepsel dat nuttig kan worden, niet alleen voor zich zelven, maar voor anderen, ja, een weldoener van het menschdom; en hij zweert dat dit wezen zijn weg zal maken in de wereld.

Maar hoe? Dat is de knoop.

4.

Onze geleerde was rijk, geëerd, en werd overal goed ontvangen; maar zoodra hij zijnen beschermeling wilde voor den dag brengen, ja als hij hem maar noemde, begon men met hem te lachen en hem zelfs uit te jouwen.

Wat doet hij? Hij stapt over het hoofd van al die rijke kooplieden, die verachtende geleerden, die schoone lachende dames, die onbeleefde groote heeren, en stelt onzen held voor.... aan wie, aan den koning! Ja, zooals ik u zeg, aan den koning zelf, aan den koning van een groot land.

Gelukkig had die koning meer verstand dan zijne omgeving. Hij staat stom over de verdiensten van den voorgestelde, hij neemt hem onder zijne bescherming, hij roemt er over, en op zekeren dag, met een groot feest, verschijnt de Koning, met den armen duivel aan zijne zijde.

Wat roem! wat gunst! Nu is zijn fortuin gemaakt! Ja wel, gij rekent zonder de kasten!

Een nieuwen rijke! een beslijkten schooier! een boer, zwart van de aarde, die aan hem kleeft, zou zulke eer te beurt vallen, die zij, groote heeren, nooit hebben kunnen bekomen! En in 't publiek met den koning verschijnen!! Een schreeuw van verontwaardiging, een schreeuw.... een stille, een hovelingschreeuw, ontsnapte hun bij die heiligschennis.

5.

De koning mocht zijn beschermeling in zijn beste kostuum voorstellen, niets holp; en niettegenstaande de ondersteuning van koning en geleerde, ging onze vriend in het slijk terugkeeren, toen er een krachtiger bijstand opdaagde, machtiger dan de koning: het Volk.

6.

Het volk, dat den armen duivel reeds langer kende, dat zich door hem als vertegenwoordigd zag, als weinig blinkend en veel geldende, zooals het zelf was, het volk trok partij voor hem, en de geliefkoosde van 't volk werd allengskens de geliefkoosde van iedereen.

Hij, die gedurende langen tijd niets kende dan stallen, zag één voor één voor hem de huizen openvliegen van de rechtsgeleerden, de hotels van de groote handelaars, de kasteelen en de paleizen der edelen. Overal was hij welkom; hij verschijnt op alle feesten, hij neemt plaats aan alle tafels; zijn roem spreidt zich uit over gansch Europa; de nijverheid, de koophandel brengen hem in eene massa nuttige ondernemingen. Zijne medehulp wordt overal gevraagd; en van trap tot trap, van land tot land, bekomt hij een roem, die slechts enkele tusschen de uitverkorenen kunnen bereiken.

7.

Wie is dit nu? O! gij kent hem allen!

Men roemt menschen gedurende hun leven

en ook na hunnen dood; maar het buitengewoonste van alles is, dat het menschdom aan u denkt als gij ziek wordt!

Welnu! op een zekeren dag wordt onze nieuwe rijke, onze held in een woord, ziek.

8.

Hoe zal ik u den algemeenen schrik afschetsen? Een ieder houdt zich met hem bezig; alle nieuwsbladeren schrijven over hem. De academiën zoeken hulpmiddelen om hem te genezen. In den schouwburg spreekt men over zijnen toestand; op den predikstoel leest men gebeden voor zijne herstelling...

VROOLIJK, ONDANKS WEER EN WIND.

Het volk vooral, het volk, wiens steun hij was, verdubbelt zijne gebeden om zijne redding te bekomen en opdat hij aan den geesel zou ontsnappen... Zoovele gebeden moesten verhoord worden; en op een zekeren dag....

9.

Maar, ik zie dat ik iets vergeten heb: ik spreek u al zoo lang van mijnen held...; en ik heb u zijnen naam nog niet gezegd!

10

‘Wilt ge hem weten?’

‘Ja zeker.’

‘Welnu! 't is de aardappel.

(VRIJ NAAR LEGOUVÉ.)

De jacht op zeevogels.

DE SLEDENWEDSTRIJD TE AMSTERDAM.

Rondom IJsland en de Faröer-eilanden tot aan de Noord-kaap toe verheffen zich uit zee ruwe, kale rotsen, vol spleten en holen, door welke de golven wild heenbruisen. Voor de menschen nauwelijks toegankelijk, dienen zij aan ontelbare watervogels tot plaatsen om hunne eieren uit te broeden. Vooral zijn het de eiderganzen, vogels uit het hooge Noorden, bewonende de bevrozen kusten van den Atlantischen Oceaan in de Oude en Nieuwe wereld, die zich in den broeitijd hier verzamelen en klippen en holen met hunne nesten letterlijk bedekken. Zij leveren den bewoners der nabijgelegene landen hunne voornaamste vleeschspijzen, door hunne eieren een aangenaam voedsel en in hunne nesten het kostbare dons, dat zij zich zelve uitplukken om hunnen jongen een goed zacht bed toe te bereiden; en ofschoon zij ook de ontoegankelijke rotsen opzoeken, zoo worden zij toch ijverig vervolgd. De mensch vervolgt den leeuw in de gloeiende zandwoestijnen van Afrika, den walvisch onder

de ijsvelden van den Noordpool, den olifant in de natuurwouden van Ceylon en Birma - waarom ook niet de eidergans op de rotsen van IJsland?

De jager vereenigt zich met eenige vrienden, om de uit mos samengestelde en met de zachtste borstvederen bekleede nesten te berooven. In eenen boot, met ladders en haken en sterke uit zeehondenvellen vervaardigde strikken, begeeft zich het gezelschap in den doolhof van rotsen. Daar zoekt terstond een hunner de hoogten te beklimmen; is dit met behulp van klimijzers gelukt, dan houdt hij het eene einde van een lang touw in de hand, terwijl de andere jagers de naastbijzijnde rots pogen te bereiken, waar een tweede den top tracht te beklimmen, met het andere einde van het touw in de hand, dat nu, om eene hoekige klip geslagen, de beide rotsen verbindt. Aan dit touw maakt men eene katrol vast, waaraan eene mand gehangen wordt, welke, nadat alles behoorlijk is vastgemaakt, op de oppervlakte der zee wordt nedergelaten, daar een derden man uit den boot opneemt, die daarin naar boven geheschen wordt, naar die plaats, waar men een nest vermoedt. Is het gevonden, dan neemt de man in de mand voorzichtig den broedenden vogel daaruit, laat hem wegvliegen en ziet dan of de eieren reeds bebroed zijn; in welk geval hij alleen het dons neemt, waarna hij door een teeken te kennen geeft, dat hij hooger op wil getrokken worden. Zijn de eieren nog versch, dan voegt hij die bij zijnen buit en gaat verder, totdat alles doorzocht en ieder nest beroofd is. De vogels paren nu weder, vullen het nest opnieuw met vederen, maar ook deze rooft de jager weder en eerst tegen het midden van den Zomer, wanneer zij voor de derde maal hun nest gebouwd en nog slechts even den tijd hebben om hunne eieren uit te broeden, laat hij ze met rust, om het broedsel niet te doen mislukken. De moedergans plukt zich zulk eene menigte der zachtste vederen uit de borst, dat zij het nest als met een dik bed vullen. Wanneer de vogel het nest voor eenigen tijd verlaten wil, bedekt hij de eieren geheel daarmede; zulk een nest geeft ongeveer 174 pond zuiver dons, ter waarde van fr. 2.80. Na de eerste plundering gebruikt de oude reeds minder vederen in het nest, en moet het voor de derde maal gemaakt worden, dan bezorgt het mannetje het dons, dat van hem veel witter is.

Op plaatsen, waar de rotsen geheel afzonderlijk staan en dus geene touw om twee daarvan kan geslagen worden, wordt de zaak voor den jager veel gevaarlijker, daar hij dan aan eene touw, dat om zijn midden geslagen wordt, door twee mannen uit de hoogte wordt nedergelaten en altijd wonden bekomt bij het verrichten van zijnen moeilijken arbeid. Dikwijls breken de touwen daarbij en de jager stort in de diepte neder of blijft verpletterd aan een der rotsen hangen, maar - de jacht wordt voortgezet en het heeft den eilanders nog nooit aan eieren, den rijken en aanzienlijken van het vasteland nog nooit aan dons voor hunne rustbedden ontbroken. De zoo even beschreven halsbrekende rotstochten zijn bijna op geene plaats meer gebruikelijk dan op St. Kilda, het noordelijkste der Hebriden. - Dit kleine, ongeveer eene Duitsche mijl in omtrek metende eiland, rijst overal loodrecht uit den Oceaan op, en vormt aan 't oostelijk uiteinde een 1380 met. hoogen rotswand, waar ieder uithoekje met broedende zeevogels bedekt is. - De gewichtigste van al deze vogels is voor de bewoners der eilanden de foelmar, die in ongeloofelijk aantal daar broedt. - Als de vogel gevangen wordt, braakt hij eene heldere barnsteenkleurige olie uit, die men zoowel in de lampen brandt, als tot geneesmiddel tegen velerlei lichaamskwalen aanwendt. Van de eveneens hier nestelende Baszmeerten worden jaarlijks meer dan 20,000 stuks gedood, om aan de tallooze eiers niet te denken. - Meeuweneieren zijn

voor niet weinig Noordsche eilanden, ja reeds voor die der Nederlandsche kust voorwerpen, die eene aanzienlijke jaarlijksche rente afwerpen.

Niet minder belangrijk is de jacht op de wilde zwaan, die insgelijks in de Noordsche streken op IJsland, Lapland, Spitsbergen enz. broedt. Het vleesch der jongste dieren smaakt zeer goed, de met de huid toebereide vederen leveren een kostbaar pelswerk, het dons een belangrijk handelsartikel. Ook de gewone (tamme of hok-) zwaan heeft bruikbaar dons, waarvoor hare nesten opgezocht en geplunderd worden, terwijl men de wilde ganzen bij duizenden vangt om hun lekker vleesch. De compagnie der Hudsonsbaai zout er jaarlijks 4000 voor haar wintergebruik in. Meeuwen, duikers en pelikanen leveren insgelijks eieren en vederen, en zijn daarom ook voorwerpen van de jacht. Onder de laatstgenoemden is vooral de hastansgans (Sula alba) van belang, die op het onbewoonde Schotsche eiland Bast in de golf van Edimburg bij myriaden broedt, zoodat het geheele eiland met nesten, eieren en jongen als het ware overdekt is, welke laatste versch gegeten, of ook voor den Winter ingezouten worden. De eieren smaken bijzonder goed en worden in groot getal verzameld. Verschillende duikersoorten vangt men om hunne vederen, vooral die met kappen, welke hunne huiden voor moffen, boordsels enz. leveren. De familie der alken heeft meestal een smakelijk vleesch, waarom men op hen jacht maakt. Onder hen verdienen de zeepapegaaien (papegaai-duiker) vooral vermelding, die op de Engelsche en Fransche kusten, op het eiland Wight, en in groote menigte op het Friestholm eiland in de nabijheid van Anglessey op eene diepte van 6-12 voet in den grond nesten graven, waaruit dan te geschikten tijde de jongen door middel van lange haken worden gehaald.

De genoemde vogels waren bijna allen bewoners der noordelijke zeeën; wij moeten echter ook van eene zuidelijke soort gewagen, waarop de jacht wel zeer eenvoudig is, maar die in zijn geheele wezen zooveel eigenaardigs heeft, dat eene meer uitvoerige beschrijving niet onbelangrijk zijn kan: de pinguin (pinguin beteekent vetduiker). Hij leeft in vier verschillende soorten alleen in het zuidelijke deel van den Atlantischen of Indischen oceaan, tusschen Amerika en Nieuw-Zeeland, altijd ver in zee, en begeeft zich alleen naar eilanden en landtongen om eieren te leggen. Hunne vleugels zijn hoogst gebrekkig; de veeren er van gelijken op met franje bezette hoornen schoppen en het is hun daarom onmogelijk te vliegen; daarentegen zwemmen zij zooveel te beter, waarbij zij de stompen hunner vleugelen als riemen gebruiken. Het gaan wordt hun zeer bemoeilijkt doordien hunne pooten zeer ver naar achteren staan; als zij rusten houden zij daarom het lichaam overeind en schijnen dan te zitten. Zij verschillen zeer in grootte en kleur; de vetgans is aschgrauw met een zwarten bek, geel met zwart afgezette keel, een witten buik en heeft eene grootte van 3 voet; de kleine pinguin (brillen-pinguin, 20 duim groot,) is zwart, van onder wit, den snavel zwart met witte kringen, de keel geteekend met twee uit elkander loopende zwarte lange strepen; de goudharige pinguin (insgelijks 20 duim groot) heeft aan elke zijde van den kop een goudgelen vederbos. De eerste soort vindt men in menigte in de straat van Magellaen en is nog daardoor opmerkingwaardig, dat het wijfje haar ei niet in een nest legt, maar in eene vouw van de huid des buiks tusschen de pooten altijd bij zich draagt; de kleine pinguin houdt zich in menigte aan de Kaap en op de Malwinen of Falklands-eilanden aan het zuidpunt van Amerika op en legt zeer smakelijke eieren; de goudharige pinguin, die, omdat hij soms boven het water in de hoogte springt, springduiker genoemd wordt, bewoont de Zuidzee-eilanden. Het vleesch der oude vogels is hard, zwart en tranig, maar hunne dichte vederpelsen, die tot opschik dienen, zijn zeer gezocht; de huiden worden tot buidels bewerkt.

Wegens hunne zorgeloosheid is de jacht op deze dieren zonder eenige moeite. Omstreeks den avond verzamelen zich talrijke scharen op eene alleenstaande rots en laten de jagers zeer dicht bij zich komen. Deze zijn alleen met stokken gewapend, waarmede zij op de vogels losslaan, die onbewegelijk en ernstig blijven, als Romeinsche senatoren op hunne ivoren zetels.

Eenige vermelding verdient hier nog het rapen van zeevogeleieren in het groot, hetwelk op sommige onzer eilanden in de lente en den voorzomer plaats heeft. Op eenige eilanden langs de Noordzee, maar vooral op het Zeeuwsche eiland Schouwen worden die eieren bij duizenden geraapt en maken voor de eigenaars van andere zilte en onvruchtbare plekken een niet onbelangrijk middel van bestaan uit.

Endelijk moeten wij nog eenen geplaagden armen vogel gedenken, aan welken de mensch ook zijn nest rooft, maar niet om daarop te gaan liggen, maar om het op te eten. Eetbare vogelnestjes! Wij kunnen er ons moeilijk een denkbeeld van maken; maar des te beter zijn zij gekend door de bewoners van China en Oost-Indië. Het is bekend welke aanzienlijke sommen voor deze lekkernij betaald worden, en welk eene belangrijke pacht daarvoor aan het gouvernement wordt opgebracht. Eene zeezwaluw, die in diepe holen en spleten nestelt, levert ze; het wegnemen der nesten is dikwijls een halsbrekend werk. Men verzamelt ze driemaal in het jaar, zoodra de jonge vliegen kunnen; de jongste nesten zijn helder van kleur, doorschijnend en worden het duurst betaald.

De nesten zijn, even als vele anderen, in den Zomer met vederen enz. bekleed; hun hoofdbestanddeel bestaat uit eene dierlijke, geleiachtige stof, over welker oorsprong nog twijfel heerscht. Men vermoedt dat de vogel kleverige vischkuit, kwallen en dergelijke verzamelt en kneedt; vele omstandigheden doen ook vermoeden, dat de massa zich vooraf in de maag des vogels bevonden heeft. Men gebruikt de nesten in soep, ja men zou ze natuurlijke soepterrines kunnen noemen. Zij zijn zeer versterkend, maar wat den smaak aangaat - de verbeelding moet ze lekker maken. Een pond beste vogelnestjes kost niet minder dan fr. 90.

Wijsgeerige zedespreuken.

De alleen ter neder geworpen vijand kan weder opstaan, alleen de met ons verzoende vijand is werkelijk overwonnen.

***

Overleg met bedaardheid, doch handel met vastberadenheid. Geef toe met wellevendheid of verzet u met kracht.

***

Denkbeelden zijn zwaluwen, die eerst rond een dak vliegen, voor zij beginnen hun nest te bouwen.

***

Achting is niet de wortel, waaruit de wijnstok der liefde ontspruit, maar zij is de olm waaraan zij zich vasthecht en hare kostelijke vruchten rijpen.

$_*$

Hoe hoog schoonheid ook het hoofd moge verheffen, altijd raakt zij met de voeten toch de aarde aan.

$_*$

Gedenk de armen! - O ja, wij allen denken aan de armen en - laten het maar al te dikwerf daarbij.

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.

Hoofdstuk I.
De zieke.

‘Het hart is in orde,’ zeide de dokter. ‘De longen zijn in orde. Geen enkel organisch gebrek! Filip Lefrank! maak u niet ongerust; gij zult vooreerst nog niet sterven. Gij hebt u overwerkt: dat is de heele zaak. Het eenige geneesmiddel is rust.’

Zoo sprak de dokter in mijne kamers in den Londenschen Tempel. Hij was ontboden een half uur nadat ik mijnen klerk had verschrikt door flauw te vallen vóór mijnen lessenaar. Om zoo kort mogelijk mijzelven bij den lezer bekend te maken, deel ik hier mee, dat ik een jong rechtsgeleerde ben, wien het goed gaat, en dat ik geboortig ben van het eiland Jersey, waar mijn naam oorspronkelijk met eene *c* gespeld werd (*Lefranc*), maar sinds eene reeks van jaren door de *k* is verengelscht. Dat neemt niet weg, dat mijn geslacht zich niet wil vereenzelvigen met de Engelschen, en nog op den huidigen dag mijn vader zich ergert, wanneer men zijn zoon een lid noemt van de Engelsche balie.

‘Rust!’ riep ik den dokter na. ‘Maar, beste vriend, weet gij wel, dat het nu voor mij de drukste tijd is? Rust is voor mij eensluidend met ondergang.’

‘En werken,’ ging de dokter bedaard voort, ‘is eensluidend met dood.’

Ik ontstelde hevig. Blijkbaar was dat geene ijdele bedreiging, maar volkomen ernst.

‘'t Is,’ ging hij voort, ‘eenvoudig eene kwestie van tijd. Al zijt ge jong en sterk, toch kunt gij niet langer straffeloos uwe hersens overspannen en uwe zenuwen van streek brengen. Weet gij, wat gij doet? Doe eene zeereis. De zeelucht is probaat om er u weer boven op te helpen. Recepten schrijven wil ik niet, en daarmee uit.’

Met deze woorden verliet me mijn geneeskundige vriend. Maar ik was hardnekkig en ging nog dien eigen dag naar de gerechtszitting. Een der advokaten in de zaak, waarin ik betrokken was, wendde zich tot mij om inlichtingen. Tot mijne groote ontsteltenis bemerkte ik, dat ik mijne gedachten niet meer meester was, - dat feiten en cijfers een verwarden rondedans deden in mijne hersens. Ik moest uit de zaal worden weggeleid. 's Anderendaags volgde ik den raad van mijnen dokter, en scheepte me in op den stoomboot, die het eerst naar New-York voer.

Dat ik juist *daarheen* wilde koers zetten, had zijne reden. Een bloedverwant van mijne moeder was lang geleden uitgeweken naar de Vereenigde Staten, en had daar als heereboer goede zaken gedaan. Hij had me in algemeene bewoordingen uitgenoodigd om hem te komen opzoeken, als ik ooit den Oceaan overstak. De lange vacantie, waartoe het geneeskundige advies mij had veroordeeld, kon, meende ik, bezwaarlijk aangenamer worden doorgebracht, dan met een bezoek bij mijnen bloedverwant en een kijkje in het overige van de reuzen-republiek.

Te New-York aangekomen, hield ik me daar niet lang op, maar vertrok weldra per spoortrein naar Morwick-Hoeve, het verblijf van den heer Isaäc Meadowcroft, mijn aanstaanden gastheer.

Vindt men in de Vereenigde Staten vaak de verhevenste natuurtooneelen, aan den anderen kant ontbreekt het er evenmin aan landschappen, zóó plat, zóó eentonig, zóó

onbeduidend, als men ze ergens ter wereld kan aantreffen. Van deze laatste soort was de streek, waarin de hoeve van mijn bloedverwant gelegen was. Ik zag rond, toen ik uit den spoorwagen stapte bij het station Morwick, en ik zei tot mijzelven: 'Als genezing in mijn geval gelijk staat met verveling, kon ik geene betere plaats hebben uitgekozen.'

Zoo dacht ik toen; maar later zag ik in, dat het de woorden waren van iemand, wiens overijld oordeel zich den tijd niet gunde om te bedenken wat al verrassingen tijd en toeval niet voor hem konden hebben weggelegd.

Ambrose, de oudste zoon van den heer Meadowcroft, wachtte met een wagentje op mijne aankomst aan de standplaats. In zijn uiterlijk was niets, dat me een voorgevoel had kunnen geven van de vreemde en ontzettende gebeurtenissen, die op mijne komst in de Morwick-Hoeve zouden volgen. Een knap, gezond jonkman, zooals er bij duizenden zijn, stak me de hand toe en zei:

'Ah! mijnheer Lefrank! Hoe vaart gij? Ik ben blij, dat ik u zie. Spring maar in 't wagentje. De knecht zal voor uw valies zorgen.'

Met dezelfde soort van conventioneele beleefdheid antwoordde ik:

'Dank u. Hoe gaat het bij u aan huis?'

Kortom, we reden naar de hoeve. Aanvankelijk liep ons gesprek over landbouw en veeteelt. Ik moest bekennen, dat ik daarin een vreemdeling was. Ambrose zocht naar geschikter praatstof, maar vond die niet. Toen vroeg ik of ik een geschikten tijd had gekozen voor mijn bezoek. Aanstonds verhelderde zich het domme, bruinroode gezicht van den jonkman: ik had den spijker op zijn kop geslagen.

'O!' riep hij, 'gij hadt onmogelijk een geschikter tijd kunnen kiezen. Nog nooit is het bij ons zoo vroolijk geweest als nu.'

'Hebt gij misschien bezoekers in huis?'

'Dat eigenlijk niet, maar een nieuw lid van de familie is bij ons komen inwonen.'

'Een nieuw lid van de familie! Mag ik vragen wie dat is?'

Ambrose dacht na, eer hij antwoordde. Hij raakte zijn paard aan met de zweep, keek me aan met uilige schroomvalligheid, en viel toen met de deur in 't huis.

''t Is het mooiste meisje, mijnheer, dat gij u denken kunt.'

'Zoo, zoo! Een vriendinnetje van uwe zuster misschien?'

'Een vriendinnetje! Wel neen! 't Is ons nichtje, Naomi Colebrook.'

Er schoot me iets van te binnen, dat eene jongere zuster van Isaäc Meadowcroft lang geleden getrouwd was met een Amerikaansch koopman, en voor jaren was overleden, een eenig kind achterlatende. Nu hoorde ik van Ambrose, dat de vader insgelijks gestorven was. Op zijn sterfbed had hij de opvoeding van zijne hulpelooze dochter opgedragen aan de medelijdende zorg van de bloedverwanten zijner vrouw te Morwick.

'Ja!' ging Ambrose voort, ''t was met Naomi's vader, twaalf ambachten en dertien ongelukken. Bij zijn dood, mijnheer, liet hij op zijn best genoeg na om hem te begraven. Voordat zijne dochter bij ons was, zat mijn oude heer er nog al mee in, hoe dat gaan zou met dat Amerikaansche nichtje; want gij weet, we zijn Engelschen en al wonen we in de Vereenigde Staten, houden we ons in alles aan onze Engelsche zeden en leefwijs. Ik kan u verzekeren, dat we in 't algemeen een hekel hebben aan Amerikaansche vrouwen. Maar toen Naomi zich vertoond had, mijnheer, waren wij dadelijk allemaal ten zeerste met haar ingenomen. *Dat* is eerst een meisje! Wilt gij wel gelooven dat ze dadelijk bij ons thuis was, en zich nuttig maakte in de boerderij, voordat er eene week was verloopen? Ze is nu nog geene twee maanden bij ons, en toch begrijpen we niet, hoe we 't vroeger ooit deden zonder haar.'

Nu Ambrose eenmaal aan 't praten was over Naomi Colebrook, wist hij van geen uitscheiden. Er was niet veel doorzicht voor noodig om te bemerken, dat ze diepen indruk op hem had gemaakt. 't Was of zijn geestdrift aanstekelijk was: althans ik voelde eene toenemende belangstelling in Naomi, en was recht benieuwd om haar te zien, toen we, bij het vallen van den avond, voor het hek van Morwick-Hoeve stilhielden.

Hoofdstuk II.
Kennismaking.

Zoodra ik in het huis was aangekomen, werd ik voorgesteld aan den ouden heer Meadowcroft. Hij zat in zijnen leuningstoel, waaraan hij door terugkeerend rhumatisme voor goed gekluisterd was. Hij ontving me vriendelijk, maar op eene manier, die van afmatting scheen te getuigen. Zijne eenige ongehuwde dochter (hij was sedert lang weduwenaar) was bezig hem te verplegen. Zij was eene vrouw van middelbaren leeftijd, met een zwaarmoedig voorkomen, zonder eenige aantrekkelijkheid, - een van die menschen, die de verplichting om te leven niet zonder protest schijnen te hebben aanvaard, als een last, dien ze nimmer zouden hebben op zich genomen, had men hen maar eerst geraadpleegd. Mijn onderhoud met vader en dochter was kort en stijf, waarop ik naar boven werd geleid, om mijn valies uit te pakken in de voor mij bestemde kamer.

'Het avondmaal,' - had de dochter eerst gezegd - 'zal om negen uur opgediend worden, mijnheer!' En ze had die woorden uitgesproken op een toon, als ware het avondeten eene soort van dagelijksche beleediging, door de mannen bedreven, en door de vrouwen geduld. Toen ik met den knecht naar boven ging, was ik niet bijzonder voldaan over de eerste kennismaking op de hoeve.

Geene Naomi en niets romantisch - tot nog toe!

Mijn kamertje was zindelijk, - al te zindelijk. Ik werd er akelig van, dat er nergens een enkel stofje of smetje te ontdekken viel. Het venster zag uit op eene sombere, slechts gedeeltelijk ontgonnen vlakte, die zich eindeloos ver scheen uit te strekken. Het was of ik mij bevond in de neerdrukkende tegenmoordigheid van miss Meadowcroft. En het duurde nog zoo lang eer het avondeten daar zou zijn! 't Scheen me toe, dat er geen doorkomen was aan den tusschentijd. Ik stak de kaarsen op, en haalde uit mijn valies een roman, de eerste waarschijnlijk die ooit binnen de Morwick-Hoeve gezien was. Het was een wegsleepend verhaal; en nauwelijks waren er vijf minuten verloopen, of mijne ongezellige kamer scheen zich te vullen met het aangenaamste gezelschap. Uit die liefelijke denkbeeldige wereld werd ik eerst losgerukt door een nijdig geschel. Ik keek op mijne horlogie: 't was negen uur.

Ambrose wachtte me onder aan den trap, en wees mij den weg naar het vertrek, waar het avondeten ons wachtte. De rolstoel van den ouden heer stond aan het boveneind der tafel, en aan zijne rechterhand zat zijne dochter, die mij met spookachtige plechtigheid wenkte, dat ik den opengelaten zetel aan vaders linkerhand zou bekleeden. Silas, de tweede zoon, kwam binnen, en werd door zijnen broeder aan mij voorgesteld. Tusschen die twee broeders bestond eene treffende gelijkenis, hoewel Ambrose wat grooter en knapper was dan Silas. Beiden kwamen mij voor mannen te zijn, wier hoedanigheden zoowel ten kwade als ten goede nog op tijd en gelegenheid moesten wachten, om zich te ontwikkelen.

Nogmaals opende zich de deur, en een nieuw lid van den familiekring trad binnen en trok onweerstaanbaar mijne aandacht. 't Was een klein, uitgedroogd man,

buitengewoon bleek voor iemand, die zijn leven doorbracht op het land. Ook in andere opzichten was zijn voorkomen opmerkelijk. Hij droeg een dikken, zwarten baard met knevels, hoewel destijds in de Vereenigde Staten bijna iedereen zich schoor. Zijne onrustige, schitterende, bruine oogen maakten op mij den indruk, dat er in zijn denkvermogen iets niet geheel in orde was. Tot dien indruk gaven noch zijne woorden, noch zijne gedragingen aanleiding, zoover ik bespeurde, maar er was in die oogen iets, dat me deed denken, dat hij in buitengewone omstaudigheden tot buitengewone hartstochtelijkheid of dwaasheid in staat was.

De oude heer Meadowcroft, die tot dusver geen woord gesproken had, stelde me den nieuw

aangekomene voor, met een loenschen blik op zijne zonen, die iets had van uittarting - een blik, die (zooals ik tot mijn leedwezen opmerkte) door de twee jongelieden op dezelfde onaangename wijze werd beantwoord.

'Filip Lefrank!' zei de oude heer, 'dat is mijnheer Jago, mijn opzichter. John Jago! dit is mijn verre bloedverwant, mijnheer Lefrank. Met zijne gezondheid is het niet goed, en hij is uit Engeland hierheen gekomen, om rusten verandering van lucht te hebben. Mijnheer Jago is een Amerikaan, Filip! Ik hoop, dat gij geen vooroordeel hebt tegen Amerikanen. Doe me pleizier, Jago, en ga naast mijnheer Lefrank zitten, om kennis met hem te maken.'

Hij wierp zijne zonen op nieuw een donkeren blik toe, en de zonen beantwoordden dien als voren. Ze schoven in 't oog vallend achteruit, toen Jago op den ledigen stoel naast mij toetrad, en namen plaats aan het andere uiteinde der tafel.

KAAP HOORN, NAAR RUDOLF CRONAU.

Wederom ging de deur open, en eene jonge dame trad stil binnen. Was dat Noami Colebrook? Ik zag Ambrose aan, en las het *ja* in zijne oogen.

Een mooi meisje was het, en althans naar den schijn te oordeelen, een goed meisje. Haar hoofd was klein en welgevormd en rustte op een sierlijken hals. Hare oogen waren grijsblauw, verspreidden een koesterenden glans, zagen u eerlijk in het gezicht, en wisten van geene veinzerij. Ze was klein en tenger, - te onaanzienlijk naar onze Engelsche denkbeelden van schoonheid. Ze sprak met een sterk Amerikaansch accent, maar met eene zóó lieve stem, dat Engelsche ooren er niets stuitends in vonden. Eene lieve stem is anders in de Vereenigde Staten eene zeldzaamheid. In negen gevallen van de tien zijn onze eerste indrukken de ware; en mijn eerste indruk was, dat ze me uitstekend beviel, vooral om haar betooverenden glimlach en de hartelijkheid van haar handdruk toen we aan elkander werden voorgesteld. 'Nu!' dacht ik, 'al kom ik met niemand anders hier in huis op een goeden voet, met u kom ik het zeker.'

Ik bedroog me niet. In de atmosfeer van smeulende veeten, die op de hoeve heerschte, bleven het lieve meisje en ik trouwe vrienden van het eerste oogenblik tot het laatste.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 31]

Onze gravures.

De breiles en de zangles.

DE BREILES, NAAR H. WERNER.

Ontvangt de moederliefde hare hoogste uiting in de heerlijke daden van zelfsverloochening en heldenmoed, waartoe zij in gegevene omstandigheden de vrouw aandrijven kan, niet minder bewonderenswaardig, ja, hooger in waarde, is de onafgebrokene zorg, waarmede de moeder haar kind omringt van zijnen eersten ademtocht af. Aan den plicht van bekommering met het lot van hare telgen faalt de ware moeder geen oogenblik, en duizendvoudig zijn de toestanden, waarin zij hare kinderen met raad en daad bijstand verleenen moet. En hoe eenvoudig, hoe alledaagsch

ook die moederhulp wezen moge, altijd heeft zij iets roerends, iets poëtisch en edels en levert zij schrijvers en beeldenden kunstenaars eene onuitputbare bron van immer boeiende en treffende tafereelen.

Hoe gewoon zijn niet de onderwerpen onzer eerste en onzer laatste gravure van dit nummer? En toch zijn zij vol stille gemoedelijkheid en wekken zoete herinneringen in onze harten op; want eene moeder met haar kind is en zal altoos het reinste en streelendste van alle dichterlijke beelden blijven.

De Breiles verplaatst ons in een Duitsch binnenhuis, waar alles, en niet het minst de dikke spinnende poes, genoeglijken vrede ademt. In den fraai gebeeldhouwden zetel, blijkbaar een oud en eerbiedwaardig familiemeubel, zit de stemmige en reeds bejaarde huisvrouw en geeft met onuitputtelijk geduld, misschien voor de honderdste maal, aan hare lievelinge eene praktische les in de breikunst. Met een bekoorlijk lachje, waarin zich aandacht en leergierigheid

lezen laten, kijkt het blonde kopje toe en hoe verlokkend ook door het venster de bloemengeur en het gekwetter der dartele vogels haar naar buiten tot het spel roepen moge, toch wordt geen oogenblik hare oplettendheid afgeleid. Met zulke bedaarde, onvermoeide leermeesteres en zulke gewillige, ijvervolle leerlinge is de uitslag niet twijfelachtig en laat het zich gemakkelijk voorzien dat het kleine meisje weldra met al de geheimen der breikunst volkomen bekend wezen zal.

Onze laatste gravure voert ons in eene prachtigere, maar min schilderachtige omgeving. Eene jonge moeder begeleidt hier op het klavier den zwakken en weifelenden zang van haar zoontje en hoe weinig muzikaal dat ongeoefende stemmetje ook klinke, toch blikt zij innig vergenoegd, ja, zelfs met zekere fierheid op den kleinen zanger, en wie weet welken buitengewonen aanleg voor de muziekkunst de moedertrots haar in den harteschat ontwaren doet. Mochten hare verwachtingen zich verwezenlijken: zoo weinig droombeelden toch van roem en geluk, die het minnende gemoed der moeder zich voor hare kinderen schept, worden eens werkelijkheid en geen hart ondergaat, eilaas! doorgaans meer teleurstellingen dan het moederhart.

Twee tafereelen uit Tunis.

Terwijl in de meeste Algerijnsche steden de oorspronkelijke bewoners, zooals Kabylen, Arabieren en Mooren naar afgelegen wijken teruggedrongen zijn en door het voortdurend verkeer met de Europeanen en zoogenaamde Franken veel van hunne oorspronkelijkheid verloren hebben, heeft de stad Tunis haar Oostersch, half Arabisch, half Moorsch karakter ongeschonden bewaard en is dan ook een der schilderachtigste steden van den geheelen aardbodem.

Onze eerste gravure verplaatst ons daar op een Vrijdag, den Zondag der Muzelmannen, als de bazars ledig, de werkplaatsen, scholen en kantoren gesloten zijn en de bevolking in de moskeeën samenstroomt, waar geen Christen wordt toegelaten, of buiten de poorten een luchtje gaat scheppen. In wijde, lichtkleurige gewaden, met zware gouden borduursels versierd, wandelen de mannen, statig als de wijzen van het Oosten, de stadspoort uit. Enkelen zijn gehuld in een met goud doorstikten boernoe van zijden stof en allen dragen zij, bij wijze van tulband, een met goud doorwerkten witten doek om het hoofd. Die mannen zijn meerendeels krachtig gebouwd en slank gevormd; zij hebben eene olijfkleurige huid en groote oogen, waarvan het wit zekere parelmoerachtige tint heeft. Zij verstaan de kunst om hun schilderachtig kleed met smaak te dragen en drapeeren hun gewaad als Grieken en Romeinen. Zelfs de knaap werpt zijn boernoe reeds met zulke losse bevalligheid over den schouder, dat het een lust is om aan te zien. De vrouwen wagen zich maar zelden buiten de huizen, verbergen hun gelaat achter zwarte doeken, die hun het voorkomen van gemaskerden geven, sluipen schuw langs de muren en nemen zich vooral voor den blik van den vreemdeling in acht.

Wij verlaten de groote wandelplaats der Europeanen, die zich van de stadspoort tot het strand uitstrekt en vooral des avonds druk bezocht wordt, en volgen de inboorlingen, die het eigenlijke wandelen niet kennen. Zij gaan altijd op een doel af en dat doel is op zulke dagen altoos een der talrijke Moorsche begraafplaatsen, welke rondom de stad liggen. Ons Christenen wordt de toegang streng ontzegd; met luide vloeken, steenen en slagen weert men den ‘ongeloovigen hond’ van de heilige plaats.

Maar daar alles te Tunis, en dus ook de kerkhoven en hunne muren door en door in vervallen staat verkeeren, kan men gemakkelijk door eene spleet of scheur een blik in het verwilderde heiligdom werpen. Distelen, netelstruiken en hoog gras groeien welig tusschen de grafsteenen, die aan het hoofdeinde allen van een steenen tulband, op een paal rustende, voorzien zijn. Duidt het aantal snoeren van kameelhaar, die de Arabier zich om het hoofd windt, bij zijn leven zijn rang en stand in de maatschappij aan, na zijnen dood geven die snoeren, om zijn grafpaal gewonden, den graad van aanzienlijkheid des overledenen te kennen.

Enkele Moorsche kerkhoven, vooral in de nabijheid van de sterkte en het paleis van den bei, zijn beter onderhouden en prijken met schitterend witte grafsteenen, die helder tegen het donker, weelderig groen van mirten, rozemarijn en tamerisken afsteken. Op deze begraafplaatsen heerscht eene hoog ernstige, melancholische stemming, en zij worden veelvuldig door Tunesische vrouwen bezocht, die daar op de graven hunner dooden komen weenen. Ter sluiks sluipen zij er heen, en eerst als zij binnen de gewijde omheining zijn, waar zij zich onbespied weten, werpen zij het bovenkleed af, dat hare geheele gestalte omhult, om in hunne fladderende witzijden *haiks* van het eene graf naar het andere te wandelen. Zij zetten zich op de hurken neder, bidden, vervullen de lucht met hun geweeklaag en gejammer, tot eindelijk het klaaglied in een soort van tweegesprek met den doode overgaat. Zij vragen bij voorbeeld of zij hem ook iets misdaan, of zij hunnen plicht vergeten hebben, daar de geliefde hen zoo wreed verliet, en aldus onderhouden moeders, vrouwen en kinderen, over de grafsteenen gebogen, zich met de schimmen der afgestorvenen.

Menigmaal trekt een lijkstoet inderhaast de treurende gedaanten voorbij; het begraven der lijken moet namelijk altijd met grooten spoed geschieden; want zoolang het graf nog niet gesloten is, waart volgens de leer van den profeet, de doodsengel rond om nieuwe offers weg te rukken. De avond valt over het fantastische landschap; van de minaret der naaste moskee weerklinkt de roepstem van den *muezzin* tot het avondgebed; de feestdag is ten einde, de witte gestalten hullen zich weder in hunne wijde mantels en sluipen in het halfduister naar de enge straten terug, waar zij thuis hooren.

Een geheel ander tooneel geeft de tweede gravure ons te aanschouwen; zij verplaatst ons in een Tunesisch koffiehuis, dat meer dan onze cafés dien naam met recht draagt; want hier is de geurige mokka hoofdzaak: trouwens er is tusschen de Tunesische en onze koffiehuizen een aanmerkelijk verschil. Gewoonlijk komt men door een nauwen, donkeren gang in eene hooge sombere zaal, met vervallen muren en wit gekalkte Byzantijnsche bogen, die op groen en rood geschilderde, slanke kolommen rusten. Op den vloer van roode tegels, van steenen zitbanken en biezen matten voorzien, zitten mannen van verschillenden leeftijd neergehurkt en vormen in hunne veelkleurige kleederdracht schilderachtige groepen. Zwijgend en ernstig drinken zij hunne tas koffie of rooken hunne sigarette, terwijl de bediende met lichten voet en bijna onhoorbaar rondtrippelt om de gasten te bedienen of met een gloeienden kool het aromatische kruid aan te steken. In zulk eene tabagie komt de loome, trage rustigheid, welke het Oosten eigen is, tot hare hoogste uitdrukking en vormt eene sprekende tegenstelling met de bedrijvigheid, die wij in onze koffiehuizen waarnemen.

Ook is de koffiehuislectuur van dagbladen en tijdschriften, zooals wij die gewoon zijn, in Tunis onbekend, maar er is toch op eene andere wijze voor geestesgenot gezorgd. Wanneer er een aantal gasten bijeen zijn, staat een grijsaard, die reeds door zijne schoone, eerbiedwaardige gestalte de opmerkzaamheid trekt, van zijne plaats op, gaat op een der steenen rustbanken staan en begint te spreken. Allen luisteren,

zijne woorden worden al vloeiender en levendiger en gaan van bevallig natuurlijke en losse gebaren vergezeld. Die man is een sprookjesverteller, en schoon de toehoorders weinig blijk van belangstelling geven, maakt zijn gloeiend Oostersch verhaal toch blijkbaar een diepen indruk op hunne min of meer naïeve verbeelding.

Wat zoo'n sprookjesverteller zooal verhaalt in de klankrijke, welluidende taal van zijn land? Het is moeielijk te zeggen, maar hoogst waarschijnlijk zijn zijne verhalen ontleend aan het romantische verleden van den klassieken, legendarischen bodem, waarop Tunis staat.

Hier toch stichtte in de grijze oudheid Elissa met de riemen eener ossenhuid een wereldrijk, aan welks verwoesting de namen van Hamilcar, Hannibal en de Scipio's zich vastknoopen; hier verschenen in den loop der eeuwen in bonte afwisseling die tallooze scharen van Vandalen, Mooren en Kruisvaarders, de krijgers van Karel V en van Lodewijk XIV; maar vooral ook waren de ruïnen van Carthago getuige van den woesten triomftocht der zegepralende Halve Maan. Het zullen dan ook wel meestal episodes uit de krijgstochten van kalifen en sultans zijn, waarmede de verhaler zijne toehoorders aldus weet te boeien, romantische rhapsodiën uit de geschiedenis der Spaansche Mooren, fragmenten van dien schat van tooververhalen, welke om zoo te zeggen in het Alhambra begraven ligt.

Een honderdjarige.

II.

Het is slechts 100 jaar geleden dat de aardappel in Frankrijk werd ingevoerd; maar men kende dit voedzame knolgewas reeds vroeger in België.

En mag men niet zeggen, dat sedert de invoering van dit kostbaar gewas, de hongersnood niet meer gekend geweest is: niettemin is die vreeselijke ramp, sinds dien toch zeldzamer geworden.

Trouwens, de ouderlingen, die geboren zijn in 't begin der tegenwoordige eeuw, zijn nog te wel indachtig hoe vreeselijk de hongersnood onze arme bevolking in de jaren 1817 en 1845 heeft geteisterd; maar het mislukken van den aardappeloogst was voor zeer veel in die schrikkelijke volksramp.

Aan den aardappel is het inderdaad te danken dat de hongersnood in Europa veel minder gewoed heeft dan in vroeger eeuwen; want de aardappel is het brood, en een overvloedig en gezond brood van den arme geworden.

Onzeggelijk is het wat Parmentier in Frankrijk al deed om zijne wederspannige medeburgers te overhalen zich met aardappelen te voeden en niettegenstaande al zijn pogen, zou hij er niet in gelukt zijn, had Lodewijk XVI den verachten knol niet onder zijne bescherming genomen.

Het plein van Sablons werd ter beschikking gesteld van Parmentier, en ondanks eenen onvruchtbaren grond, kwamen de aardappels er toch welig op, en den 25 Augustus 1785 bood Parmentier, in de Tuilerien, den koning ter gelegenheid van zijnen feestdag, eenen tuil aan van aardappelbloemen gemaakt. Terstond nam Lodewijk XVI een dier bloemen, en liet ze pronken in een knopsgat op zijne borst. Aardappelen werden aan de koninklijke tafel opgedischt, en in tegenwoordigheid van gansch het Hof, wenschte de koning er Parmentier geluk meê. Van dan af had de aardappel de vooroordeelen overwonnen.

Edoch Parmentier was nauwelijks 7 jaar oud toen de Belgen den knol, hedendaags zoo onontbeerlijk geworden, reeds vrij algemeen aten. De eerste invoerder bij ons van dat Amerikaansch gewas was Filip de Sivry, heer van Walhain, gouverneur van Bergen in de XVI^{de} eeuw. De knollen, die door hem geplant werden in 1587, waren hem geschonken geweest door den gezant van den Paus te Brussel. Zij kwamen voort van degene, die door den monnik Hyronymus Cardanus in Italië werden gebracht.

Kanonik Fr. Vanstarbeek, die in de XVI^{de} eeuw leefde, noemt de aardappelen, *Peruanen van Papas;* en deze Antwerpsche kruidkundige voegt er bij dat zij in Vlaanderen ge-

kend zijn onder den naam van *aardperen*. Hij beveelt ze, gezien hunne gemakkelijke vertering, den menschen aan, die eene zwakke maag hebben.

Terwijl Vansterbeek er zich op toelegde om de teelt der aardappelen in de provincie Antwerpen te verbreiden, bracht Robert Clarke, een monnik, verdienstelijk Latijnsche poëet en vurige voorstander van den landbouw, den aardappel in de omstreken van Nieuwpoort aan, in 1620. Gekend doch weinig gewaardeerd, is het feit, dat in 1702 een Bruggeling, de landbouwer-hovenier Anton Verhulst, aardappelen in overvloed kweekte om ze kosteloos uit te deelen aan de leden van het *Broederschap* der 'hoveniers,' ingericht onder den naam van genootschap van *Sinte-Dorothea*.

Van dan af begon de aardappel in ons land wezenlijk burgerrecht te verkrijgen, en in 1740 verscheen hij in overvloed op de markten van Brugge. Toen, gelijk wij reeds hooger aanmerkten, was Parmentier nog maar 7 jaar oud. De verspreiding van den aardappel in ons West-Vlaanderen is dus vooral te wijten aan dien nederigen Brugschen landbouwer-hovenier, die zich voor België zoo verdienstelijk heeft gemaakt als Parmentier voor Frankrijk.

De steur.

Deze visch, welke in alle Europeesche zeeën voorkomt, begeeft zich op geregelde tijden uit zee naar de rivieren, om daar zijne kuit te schieten; hij gaat den Rijn op tot Bazel, den Donau tot Ulm, verschijnt in het voorjaar in de Noord-Duitsche, Zweedsche en Noorweegsche rivieren, in Engeland in de monden der rivieren, waar de hengellustige sportsmen op hem bij dag en niet zelden bij nacht in talrijke gezelschappen jacht maken.

Nergens komt deze visch evenwel zoo menigvuldig voor als in Rusland en Siberië. Zoo wij de eigenaardigheden, die met de vangst van deze dieren gepaard gaan, willen leeren kennen, moeten wij ons aan de oevers van Wolga en Ural verplaatsen. Derwaarts trekken in Februari, wanneer het ijs losgaat, eerst de hausen uit de Kaspische zee veertien dagen lang stroomopwaarts, die eene maand later door dichte sewrugen gevolgd worden. Omstreeks het midden van April volgen de steuren met de sterleten en welsen, die het grootste deel van den zomer hier vertoeven en in het begin van September verdwijnen, om voor de zich op nieuw vertoonende hausen plaats te maken. Men vangt deze visschen gedeeltelijk in netten, gedeeltelijk met hoeken bij opzettelijk daarvoor vervaardigde waterkeeringen in zoo groote menigte, dat de Astrakansche visscherijen in één jaar meer dan 100,000 stuks hausen, 300,000 stuks steuren en 1 1/2 millioen sewrngen opleveren. Van 100 stuks hausen verkrijgt men gemiddeld 7 1/2 pud - een pud staat gelijk met 16 Nederl. pond - hausenblazen en 100 pud kaviaar; van 1000 steuren 2 1/2 pud blazen en 60 pud kaviaar; 1000 sewrugen leveren 1/4 pud kaviaar. De visscherij en voornamelijk de wintervischvangst op het ijs (Bagrinie) is zoo belangwekkend, en maakt een zoo gewichtig deel uit van het leven der Uralsche Kozakken, dat wij niet nalaten kunnen iets naders daarvan uit de berichten van den Majoor Wangenheim von Qualem mede te deelen:

Zoodra de Uralrivier met eene dunne ijskorst bedekt wordt, hetwelk gewoonlijk tegen het einde van November of in het begin van December het geval is, zoeken de visschen bij voorkeur de diepere plaatsen van de rivier op, om hier den winter in eene soort van rust door te brengen. Maar daar de bodem van de Uralrivier door den stroom jaarlijks verandert, zoodat de diepere verblijfplaatsen der visschen niet altijd

kunnen ontdekt worden, zoo merken de Kozakken, zoodra de rivier begint toe te vriezen, de plaatsen op, waar de visch naar boven komt om te spelen, of zij gaan, zoodra de rivier maar even toegevroren is, op het dunne en doorzichtige ijs liggen, bedekken het hoofd met eenen donkeren doek en kunnen de visschen rustig op den grond zien liggen. Van deze aanwijzingen trachten zij dan bij de algemeene wintervisscherij gebruik te maken. De eerste en kleinste vischvangst geschiedt gewoonlijk in de eerste dagen van December, dikwijls reeds op het einde van November, wanneer het ijs nog zeer zwak is, en duurt gewoonlijk slechts één dag. Ook visschen hier gewoonlijk maar een zeker aantal Kozakken, want het doel bestaat eigenlijk slechts daarin, om naar oudvaderlijk gebruik eenige der schoonste visschen en den besten kaviaar als een geschenk naar het keizerlijke hof te zenden. Te dien einde wacht reeds een officier en negen driespannen met vlugge paarden aan den oever. De visch en de kaviaar worden opgeladen en met vliegende snelheid gaat het nacht en dag met postpaarden voort tot Petersburg toe, van waar de overbrengers altijd met rijke geschenken terugkeeren.

De tweede eigenlijke en algemeene vischvangst of de kleine bagrinie heeft altijd voor Kersmis plaats, duurt slechts acht dagen en eindigt 80 wersten van de stad Uralsk benedenwaarts naar de Kaspische zee, bij kleine dagreizen. De derde vischvangst of de groote bagrinie begint 80 wersten van de stad en eindigt 180 tot 200 wersten van Uralsk. Ieder Kozak vischt voor zichzelven met éénen vischhaak, want ieder krijgt slechts één bewijs van vergunning, maar de officieren en beambten naarmate van hunnen rang meerdere. Deze kunnen, indien zij zelven het vermaak der visscherij niet willen genieten, daarvoor andere lieden huren, maar dit verhindert niet, dat vele Kozakken, welke bewijzen van vergunning hebben, elkander onderling helpen en den gevangen visch gemeenschappelijk deelen. Tot vischgereedschap heeft iedere Kozaak eene staaf van 8-10 voeten lengte, aan welks benedeneinde sterke ijzeren halfronde en zeer scherpe haken bevestigd zijn, vele kleine haken aan houten staven om den visch op te halen wanneer hij reeds gevangen is, een breekijzer om het ijs stuk te slaan en eene schup. In vroegere tijden werd de wintervischvangst in Ural op eene geheel andere wijze uitgeoefend dan tegenwoordig. Alle vischbanken namelijk werden op sleden gelegd, die altijd met de schoonste en dikwijls ook met wilde paarden in rijen achter elkander, om, zoodra het teeken gegeven werd, in een soort van wedloop de plaats te bereiken, waar de vischvangst een aanvang nemen zou. Van het rumoer dezer wilde jacht, waarbij de een den ander poogde voor te komen, dreunde het ijs en werden de visschen uit hunne schuilplaatsen gejaagd. Daar echter bij deze soort van visscherij ongelukken niet konden vermeden worden en ook andere moeielijkheden plaats grepen, zoo werd deze dolle paardenjacht achterwege gelaten, en men vischt tegenwoordig op eene andere wijze.

Zoodra de dag aanbreekt, waarop de visscherij beginnen zal, en de hetman het opperhoofd der visscherij benoemd wordt, is reeds alles vol verwachting en leven. Menige Kozak kan van vreugde den geheelen nacht niet slapen en lang voordat het dag wordt, wordt er reeds gekookt en gebraden, gegeten en gedronken. Nauwelijks vertoont zich het eerste morgenrood, of reeds trekken duizende Kozakken te voet naar de plaats, waar de vischvangst beginnen zal. Hen volgt eene menigte Russen en Kirgisen, welke als gehuurde arbeiders voor de paarden te zorgen hebben, de tent of hutten opslaan, vuur van dorre struiken maken, of in het algemeen allen arbeid verrichten, die niet onmiddellijk tot de visscherij behoort, daar de Kozak zich alleen met het hoofdbedrijf bezig houdt. Achter de Kozakken volgt een groote trein Russische kooplieden van Uralsk en andere plaatsen, met hunne vele voerlieden en

arbeiders, welke de visschers altijd volgen, de visschen, zoodra zij uit het water komen, dadelijk van de Kozakken koopen, den kaviaar daaruit nemen, inzouten en in tonnen kuipen, maar de visch zelf, nadat de zoogenaamde hausenblaas daaruit genomen is, of hard laten bevriezen of insgelijks inzouten, ten einde alles zoo spoedig mogelijk naar het binnenste van het rijk te verzenden. Te gelijk met de kooplieden begeleiden ook eene menigte kleine handelaars en marketentsters de visschers, slaan hunne lichte hutten aan den oever op, alwaar zij dan haver en hooi, brood, gebak, noten, peperkoeken en andere eetwaren verkoopen en daarenboven thee en brandewijn schenken. Heeft deze groote menigte menschen en dieren eindelijk den oever der rivier bereikt, dan worden er in allerijl een aantal 500-1000 hutten, lichte tenten en andere woningen opgeslagen, die evenwel, daar zij de visschers stroomafwaarts begeleiden, slechts voor korten duur gemaakt zijn. Alles is druk werkzaam om de legerplaats in orde te brengen; de oevers wemelen van menschen en het geheel gelijkt op eene volksverhuizing. Eindelijk heeft alles eene plaats gevonden; aan den oever is het kanon tot het geven van het sein geplaatst en daarnaast staat de artillerist met de brandende lont in de hand. Nu ontvangen de Kozakken het bevel, om zich in lange rijen langs de oevers der rivier te scharen. Iedere Kozak sleept de vischhaken en breekijzers achter zich en plaatst zich aan den oever, waar hij plaats vindt of waar hij gelooft eene diepe plek en veel visch te zullen vinden.

Nadat alles geregeld is en de beide oevers van den Ural met Kozakken bezet zijn, treedt eindelijk de hetman der visscherij uit zijne tent en gaat langzaam naar het midden der rivier, die vòòr het kanonschot door geen Kozak mag betreden worden. Nu volgt er eene inderdaad doodelijke stilte. Alles is vol verwachting en, met het bovenlijf voorover gebogen, is ieder reeds tot den sprong gereed. Het is een belangwekkend oogenblik, deze rijen van zoovele krachtige en levenslustige menschen zonder een woord te spreken en toch in zulk eene groote spanning te zien. Ieders gelaat blinkt van vreugde en lust, terwijl de oogen onafgewend op eene te voren uitgekozene plek der rivier of op den hetman gericht zijn, die het teeken zal geven om het kanon los te branden. Doch deze overhaast zich niet - hij gaat bedaard van den eenen oever naar den anderen en maakt allerlei bewegingen, om de Kozakken te misleiden. Is de hetman van het leger toevallig tegenwoordig, dan neemt de hetman der visscherij eerbiedig zijne muts af en buigt zich onderdanig in die lichting, waar dit opperste hoofd der Kozakken aan den oever staat. Dan geeft hij eindelijk het geheime teeken, dat alleen aan hem en den artillerist bekend is.

Het kanon buldert en nauwelijks heeft zich de dikke rook uit den mond daarvan doen zien, of in hetzelfde oogenblik ontstaat er een waarlijk helsch leven, want het geheele leger Kozakken stort zich nu met geschreeuw en gejuich wild door elkander op het ijs. Ieder snelt nu in vliegende haast naar eene te voren uitgekozene plaats om te visschen, of, wanneer een ander hem voor geweest is, dan kiest hij zijne plaats, waar haast, toeval en ruimte het toelaten. In één oogwenk worden duizenden kleine gaten van een paar voet in doorsnede in het ijs gehakt - op vele plaatsen, waar men zeer veel visch verwacht, nauwelijks 3-4 groote schreden van elkander verwijderd - en vertoont zich een geheel bosch van lange vischhengels, welke in deze gaten, tot op één of twee voet afstands van den grond van den stroom worden nedergelaten en door de Kozakken in de hand gehouden, zoodat de visscher dadelijk voelen kan, wanneer een visch langs den haak gaat of de roede aanraakt. Is dit nu het geval, dan trekt de Kozak met een snellen ruk de roede naar boven; de scherpe haak hecht zich in den buik van den visch en hij is gevangen. Nu wordt het gat in het ijs grooter gemaakt, de visch met kleine haken nog steviger gevat en eindelijk door een Kozak,

zonder of met behulp van meerderen op het ijs gehaald. Door het heen en weder loopen en het geschreeuw van zoo vele menschen, het breken der ijsgaten en de duizenden lange

roeden, welke allen in de diepte worden nedergelaten, worden de visschen uit hunne verblijfplaatsen opgeschrikt, zwemmen onrustig heen en weder en geraken nu bijna altijd in de haken. Daardoor wordt ook weldra het geheele ijs met bloed bedekt, het is eene ware slachting; aan den oever hoopen zich kleine bergen van visschen opeen en, zoodra er maar een visch aan den haak zit, verschijnen er ook kooplieden op het ijs om te handelen en de Kozak zijn visch af te koopen. Dikwijls geschiedt dit wanneer de visch nog onder water is en men zijne grootte nog niet kent, in welk geval dan op goed geluk gekocht en verkocht wordt.

EENE MOORSCHE BEGRAAFPLAATS TE TUNIS.

Inmiddels gebeurt het ook wel eens, dat een spitsbekkige snoek of een groote wels van 6-8 pud gevangen wordt en reeds onder aan den haak vastzit. Daar de wels evenwel weinig geacht wordt en ook geen kaviaar geeft, zoo biedt de ervaren visscher, die zijne vangst, reeds zonder haar gezien te hebben, aan het gevoel van het zachtere

vleesch en de beweging van den haak kent, den visch op goed geluk ter verkoop aan, waarbij het dan ook

aan behendig aanprijzen niet ontbreekt. Als hij een onervaren koopman aantreft, wordt dezen de hengelroede in handen gegeven; hij voelt hoe de groote visch trekt en den hengel heen en weder schudt, en, hoe wilder de visch daar beneden is, des te grooter wordt de lust tot koopen, in de overtuiging, dat er stellig een groote hause of een heerlijke steur aan den haak moet zitten, Menige Kozak staat vele uren, zonder dat er een visch aan zijn hengel raakt. Eindelijk haalt hij dien uit het water, om eene andere plaats te kiezen. Nauwelijks heeft hij echter zijne plaats verlaten, of deze wordt reeds door een ander ingenomen, die dan dikwijls, door geluk en toeval begunstigd, dadelijk bij het nederlaten van zijnen haak er den heerlijksten visch uithaalt.

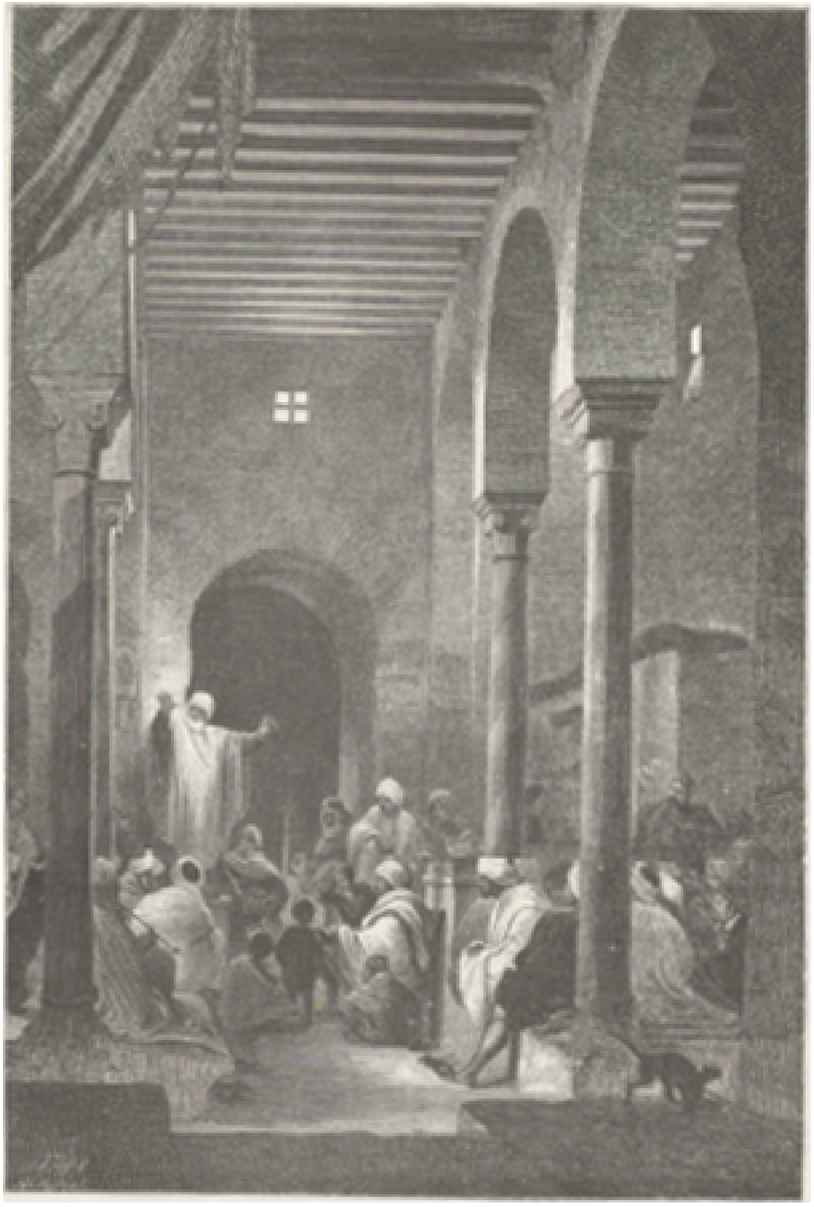

DE SPROOKJESVERTELLER IN EEN TUNESISCH KOFFIJHUIS.

Indien de Kozak in lang niets gevangen heeft, voelt hij ook wel eens

voorzichtig met zijn hengel onder het water rond, of hij niet een voorbijzwemmenden visch raken kan, dien hij dan door een krachtigen ruk vast tracht te haken. Is de visch te groot en maakt hij daar beneden te veel beweging terwijl hij los zoekt te komen, hetgeen zeer dikwijls gebeurt, vooral wanneer de haak slechts in den staart is vast blijven zitten, dan roept de Kozak zijnen naasten buurman te hulp. Nu wordt den visch nog een haak in het lijf geslagen en deze eindelijk met vereende krachten op het ijs gehaald.

Het voorzichtigst en daardoor het moeilijkst te vangen zijn de hausen van 15 pud, 120 kilo. Wanneer zulk een reuzenvisch door het vreeselijk gedruisch en geschreeuw, waarvan het geheele ijs dreunt, opgeschrikt wordt, komt hij dikwijls naar de oppervlakte van het ijs, om te zien wat daar boven geschiedt, of hij zwemt met overleg in half water. Wanneer nu zulk een groote knaap den hengel vat, waaraan de vier of vijf vadem dieper liggende haak zich bevindt, vereischt het veel snelheid en behendigheid om den haak vlug genoeg zooveel omhoog te halen, dat men den visch in den buik kan vatten. Dikwijls breekt zulk een visch ook de roede, geraakt in den haak van den buurman, breekt ook dezen en tracht te ontsnappen, hetgeen evenwel slechts zelden gelukt, want daar overal in den vloed haken nedergelaten zijn, zoo ontstaat er, wanneer een groote visch doorgaat, eene algemeene opschudding; allen letten op, waar de hengel aangeraakt wordt, en dikwijls wordt de vluchtelidg toch gevangen en onder algemeen gejuich op het ijs gehaald, en gaat nu in de handen der kooplieden over.

Is de vischvangst van den dag geëindigd, dan begeeft zich alles naar het leger; er wordt gegeten en gedronken, gekocht en verkocht, visch gezouten en kaviaar gemaakt. De gebeurtenissen van den dag worden dan veelvuldig besproken, er wordt gelachen en gejubeld en de oevers van den Ural weêrgalmen dikwijls van vroolijk gezang, totdat eindelijk allen, vermoeid door den arbeid, in slaap vallen. Doch nauwelijks schemert de morgen, of men breekt ook reeds op en trekt stoomafwaarts naar eene nieuwe standplaats, waar de visscherij even als op den eersten dag door een kanonschot geopend wordt. Op deze wijze trekt men iederen dag verder voort, totdat eindelijk de geheele rivier afgevischt is, en alle Kozakken naar hunne woningen terugkeeren.

Wetenswaardigheden,

Koude drinken.

Frissche dranken zijn eerder voordeelig voor de gezondheid, wanneer zij onder het eten genomen worden; zij zijn dit echter niet altijd in het tegenovergestelde geval en kunnen, alléén gebruikt, in enkele gevallen zelfs doodelijk worden. De zoon van den koning van Frankrijk, Frans I, stierf tengevolge van het drinken van een glas ijskoud water. Een militair geneesheer verhaalt dat er gedurende den oorlog van Italië meer soldaten stierven ten gevolge van het drinken van koud water, terwijl zij zweetten, dan door de kogels van den vijand.

Wat gebeurt er gewoonlijk bij iemand, die zeer koude dranken genoten heeft?

Eerst gevoelt hij eene frissche gewaarwording, die zich aan al zijne lichaamsdeelen meedeelt. Is de persoon sterk en bloedrijk, dan ontstaat aanstonds bij hem eene terugwerking en een gevoel van welstand. Is hij integendeel zwak, enz., dan kan de

terugwerking geene plaats hebben. Het gevoel van frischheid blijft dan niet alleen aanhouden, maar de koude wordt grooter, gevaarlijker, en de dood is dikwijls het gevolg zijner onvoorzichtigheid.

Daaruit moet men besluiten dat het altijd geraadzaam is nooit koude dranken te gebruiken, dan onder het eten, bijzonder wanneer men zwak van gestel is. Hoeveel vrouwen en jonge meisjes vooral hebben eene pleuris en zelfs de tering gekregen, omdat zij 's avonds te veel ijskoud gemaakte dranken of glaces genomen hadden!

Hier nog een woord over de glaces; de Engelschen noemen dit ices. De zuurgemaakte glaces, bij middel van citroen, ananas, enz. worden moeilijk genomen door personen die hoesten, tenzij wanneer zij er een weinig punch of brandewijn bij doen.

De gesuikerde glaces bij middel van aardbeziën, frambozen enz., zijn altijd gevaarlijk.

De beste glaces zijn die, opgemaakt bij middel van inmenging van likeuren; zij zijn altijd goed om te nemen, onder den maaltijd, maar gebruik ze nooit een half uur later, of ze kunnen aanleiding geven tot braaklust, koliek, buikloop en ziekten, die al de eigenschappen hebben van de cholera.

IJs kan een geneesmiddel zijn: in geval van bloedloop, gebruikt ijs; lijdt gij aan maagpijn, braking, enz., legt ijs op de zieke deelen. In het belang onzer lezers, hebben wij het nuttig geoordeeld deze beknopte bijzonderheden mede te deelen over het voor- en nadeelige van het gebruik van koude dranken en glaces.

De bierbrouwerijen in Europa.

Het is Duitschland niet, gelijk men doorgaans meent, dat in eersten rang prijkt voor het maken van het bier.

Het is Engeland, dat jaarlijks 4 milliards liters verschaft. Duitschland komt maar in tweeden rang met 3 milliards 635 millioen liters.

Het is met galons (eene maat die omtrent 4 liters verbeeldt) dat men de biervoortbrenging der verschillige landen meet. Duitschland geeft 900 millioen gallons. Het telt niet min dan 25,000 brouwerijen, evenals Engeland. De Vereenigde-Staten van Amerika geven 600 millioen gallons en tellen 3000 brouwerijen. Oostenrijk-Hongarië geeft 280 millioen gallons, en bevat 2903 brouwerijen; België 210 millioen 250 duizend galons en 1250 brouwerijen; Frankrijk 147 millioen gallons en 3000 brouwerijen, iets meer dan het zesde van hetgeen Duitschland voortbrengt.

Holland brengt voort in 500 brouwerijen een getal van 34 millioen gallons, Denemarken in 250 brouwerijen, 21 millioen gallons; Zweden in 220 brouwerijen, 24 millioen 99 duizend gallons; Zwitserland in 123 brouwerijen, 13 millioen 500 duizend gallons; Rusland in 480 brouwerijen, 8 millioen gallons, en Italië in 150 brouwerijen 4 millioen gallons.

Men rekent dat die fabrikatie, zonder mede te rekenen het vervoer van het bier en den verkoop, in Europa en in Amerika nabij de 4 millioen man bezig houdt.

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Ambrose schoof op, om plaats te maken voor Naomi, die tusschen hem en zijn broeder ging zitten. Een vluchtige blos overtoog haar gelaat toen ze bij het plaats nemen Ambrose aanzag met eene soort van onderdrukte teederheid.

Het avondmaal was niet vroolijk. De eenige opwekkende gesprekken waren die, welke over de tafel heen gevoerd werden tusschen Naomi en mij.

Om de eene of andere onbegrijpelijke reden scheen John Jago niet op zijn gemak in tegenwoordigheid van zijne jonge landgenoote. Nu eens keek hij aarzelend naar Naomi op, dan weer sloeg hij de oogen neer, langzaam en met gefronsde wenkbrauwen. Richtte ik tot hem het woord, zijne antwoorden waren gedwongen. Zelfs in zijn spreken met den ouden heer was hij blijkbaar op zijne hoede tegen de twee zoons: althans dit meende ik te mogen opmaken uit de manier, waarop hij dan telkens die jongelieden aanzag. Ik had opgemerkt, dat de linkerhand van Silas met eene groote pleister bedekt was: en nu trof het verder mijne aandacht, dat de onrustige oogen van Jago soms met eene eigenaardig cynische beloering zich keerden naar de gedeerde hand van den jongen landbouwer.

Wat voor mij, als vreemdeling, dezen eersten avond op de hoeve nog meer verward maakte, was de omstandigheid, dat vader en zonen elkander slechts van terzijde toespraken, en wel door tusschenkomst van Jago of mij. Sprak de vader afkeurend tot zijn opzichter over de eene of andere fout, in de ontginning der hoeve gemaakt, zoo keerden zich zijne opgen naar zijne zonen, als wilde hij die voor de geïncrimineerde zaak verantwoordelijk stellen. Zei ik b.v. in het algemeen iets omtrent veeteelt, zoo grepen de zoons die gelegenheid aan tot stekelige aanmerkingen over slechte behandeling van schapen en runderen, en keken dan naar Jago, terwijl ze het woord richtten tot mij. Bij zulke gelegenheden - en die waren volstrekt niet zeldzaam - kwam telkens Naomi tusschenbeiden, en wist met bewonderenswaardigen takt het gesprek op onzijdig terrein te brengen. Telkens wanneer ze op die wijs met het beste gevolg de rol van vredestichter vervulde, keek de sombere dochter des huizes haar aan, met een blik, waarin norsche afkeuring van hare tusschenkomst te lezen stond. In mijn gansche leven had ik nog nooit met een zóó akelig gezelschap aangezeten. Nijd, haat, boosaardigheid, hardvochtigheid stuiten mij nimmer zóó tegen de borst, dan wanneer men ze wil bedekken onder een gehuichelden schijn van welvoeglijkheid. Gelukkig werd mijne belangstelling levendig gehouden door Naomi en de nauw merkbare liefdesverstandhouding, die tusschen haar en Ambrose scheen te bestaan. Zonder die heilzame afleiding ware er voor mij geen doorkomen geweest aan dat avondmaal, en zou ik stellig mijne kamer en mijn roman hebben opgezocht, zoo spoedig als het maar eenigszins mogelijk was.

Eindelijk was het avondmaal, dat met veel vertoon van kwistigheid werd voorgediend, afgeloopen. De dochter des huizes stond plechtig op, en sprak:

‘Wij gaan vroeg naar bed hier op de hoeve, mijnheer Lefrank! Ik wensch u goeden nacht.’

Ze sloeg hare beenige handen aan den rug van den rolstoel haars vaders, wachtte niet eens het einde af van zijn groet aan mij, en rolde hem naar zijn bed, alsof zij hem het huis uitrolde naar zijn graf.

‘Gaat gij al dadelijk naar uwe kamer, mijnheer? Zoo neen, mag ik u dan eene sigaar aanbieden. Ten minste wanneer deze heeren er niets tegen hebben?’

Zoo sprak John Jago, zijne woorden angstvallig uitkiezende, en met een spottenden zijblik op ‘deze heeren.’ Ik antwoordde met eene beleefde weigering van zijne sigaar. Met bestudeerde beleefdheid wenschte hij me daarop goeden nacht, en verliet de kamer.

Nauwelijks had de deur zich achter hem gesloten, of Ambrose en Silas naderden mij op gulle wijs en hielden me hunne open sigarenkokers voor. Ambrose zei:

‘Gij hadt groot gelijk, te weigeren. Gij moet altijd bedanken voor zijne sigaren: ze zouden u vergiftigen.’

‘En,’ voegde Silas er bij, ‘gij moet geen woord gelooven van 't geen John Jago zegt. Hij is de grootste leugenaar in Amerika.’

Naomi dreigde de broeders met den vinger, als had ze kinderen voor zich.

‘Wat moet mijnheer Lefrank wel denken,’ riep zij, ‘als hij u zóó hoort spreken over iemand, die de achting en het vertrouwen geniet van uw vader? Ik schaam mij over u.’

Silas droop af, zonder een woord te spreken. Ambrose bleef: blijkbaar stelde hij er hoogen prijs op, zich met haar te verzoenen, alvorens haar te verlaten.

Ziende, dat ik er te veel was, ging ik naar eene glazen deur, die toegang gaf tot den keurig onderhouden tuin, op dat oogenblik zich badende in het heerlijkste maanlicht. Ik wilde er het volle genot van hebben, en stapte den tuin binnen, waar ik mij neerzette op eene bank onder den olmboom. Onuitsprekelijk schoon en plechtig was die kalmte der Natuur,

in tegenstelling van hetgeen ik binnenshuis had gezien en gehoord. *Nu* werd het me duidelijk, hoe het klooster een toevlucht kon worden voor hen, die wanhopen aan de menschheid. Als de meeste zieken, was ik min of meer menschenhater; en op *dit* oogenblik was ik het meer dan ooit. Daar voelde ik eene zachte aanraking op mijnen schouder, en ik was weer met het menschdom verzoend, want Naomi Colebrook stond voor mij.

Hoofdstuk III.
De ontmoeting in den maneschijn.

'Ik wilde u spreken,' begon Naomi. 'Ik hoop maar, dat gij geene kwade gedachten van mij zult krijgen, omdat ik u hier opzoek. Wij, Amerikanen, zijn niet gewoon veel te geven om étiquette.'

'Daarin hebben de Amerikanen groot gelijk. Neem plaats, als 't u belieft.'

Onbeschroomd ging zij naast mij zitten, en onbeschroomd zag ze me in 't gezicht, terwijl het maanlicht ons beiden bestraalde. Kalm hervatte zij:

'Gij en ik zijn beiden verwant met de familie hier; en daarom geloof ik, dat ik u mag zeggen, wat ik niet zou mogen zeggen aan een vreemdeling. Ik kan u niet *zeggen*, hoe blij ik ben, dat ik u bij ons zie, mijnheer Lefrank! Ik geloof, dat gij goed kunt doen in dit huis van ellende. Liefde, vertrouwen en vrede ontbreken op Morwick Hoeve. Alleen Ambrose is zoo kwaad niet, maar hersenloos. Al de overigen hebben behoefte aan iemand, die hen kan beschaamd maken over hunne hardvochtigheid, hunne nijdige, valsche, onuitstaanbare manier van doen. In u, mijnheer Lefrank, zie ik een echten *gentleman.* Uwe verstandelijke meerderheid maakt, dat ze tegen u opzien. Ik bid u - wanneer de gelegenheid zich voordoet, streef er dan naar om vrede te stichten. Gij hebt het gehoord, hoe het aan tafel toegaat, en het walgde u. Ontken het maar niet! Ik heb opgelet en gezien, dat gij meermalen de wenkbrauwen fronstet, en ik weet, wat dat bij u, Engelschen, te beduiden heeft.'

Ik begreep dat ik oprecht moest zijn, en erkende den indruk van hetgeen ik aan tafel had gezien en gehoord, even onbewimpeld als ik dat in de voorgaande bladzijden heb te boek gesteld. Naomi knikte, om hare ingenomenheid uit te drukken met mijne oprechtheid.

'Zóó mag ik het hooren!' sprak ze. '*Dat* is nu eens oprecht gesproken! En toch is de werkelijkheid nog veel erger, mijnheer! Wat er tusschen die mannen heerscht is haat, - bittere, bittere haat.'

Ze balde hare kleine vuisten, en schudde ze hevig, als om kracht bij te zetten aan hare woorden. Plotseling dacht ze aan Ambrose. Ze opende de handen, en legde de eene op mijnen arm, terwijl zij voortging:

'Ambrose uitgezonderd. Hem moet gij niet miskennen. De arme Ambrose heeft geen slecht hart.'

'Zou ik,' waagde ik te vragen, 'wel ver van de waarheid zijn, als ik onderstelde dat Ambrose u niet onverschillig is?'

Een Engelsch meisje zou op zulk eene vraag niet zonder schroom of althans aarzeling - zij deze dan ook slechts voorgewend - hebben geantwoord. Naomi daarentegen antwoordde oogenblikkelijk met de meest mogelijke kalmte:

'Gij hebt het geraden, mijnheer! Gaat alles goed, dan denk ik Ambrose te trouwen.'

‘*Gaat alles goed*,’ zegt gij. Wat is daarmee uwe bedoeling?’

‘Iets, waarvoor ik vrees, mijnheer Lefrank! Ik vrees voor eene geweldige botsing tusschen Silas en Jago. Hebt gij gelet op de hand van Silas? Welnu! dat heeft Jago gedaan, nadat hem de andere had geslagen.’

Deze onverholen blootlegging van den staat van zaken op Morwick Hoeve maakte op mij een geweldigen indruk. Slagen en messteken onder het achtenswaardige dak van Isaäc Meadowcroft! En niet onder de daglooners, maar onder de meesters! 't Klonk me ongeloofelijk.

‘Weet gij dat wel zeker?’ vroeg ik.

‘Ambrose heeft het mij verteld, en die zal mij nooit bedriegen. Hij weet er alles van.’

‘En mag ik er *ook* alles van weten?’

‘Ik wil u wel in 't geheim nemen, maar op ééne voorwaarde, en die is, dat gij ons niet verlaat, als gij alles weet. Geef me daar eerst de hand op! Kom, mijnheer Lefrank! geef me er de hand op!’

Hare bekoorlijke openhartigheid was onweerstaanbaar, en ik gaf haar den verlangden handdruk. Zonder omwegen begon ze toen onmiddellijk haar verhaal.

‘Als gij de hoeve hier bezichtigt, zult gij zien dat eigenlijk alles in tweeën is. Verreweg het grootste gedeelte dient voor veeteelt, de rest voor eigenlijken landbouw. Toen oom Meadowcroft te oud en te ziekelijk werd om persoonlijk op alles het oog te houden, verdeelden de jongens (ik meen Ambrose en Silas) die taak onder elkander. Ambrose zorgde voor den eigenlijken landbouw. Silas voor de veeteelt.

Van toen af gingen de zaken achteruit, - hoe, weet ik niet. Alleen ben ik overtuigd, dat Ambrose er geene schuld aan heeft. Oom werd hoe langer hoe meer ontevreden, vooral over zijne beesten, waar hij boven alles trotsch op is. Zonder een woord aan de jongens te zeggen, zag hij uit naar bijstand. Daar deed hij verkeerd aan: vindt gij dat ook niet? Ter kwader ure deed men hem John Jago aan de hand. Heeft die man op u niet een slechten indruk gemaakt?’

‘Geen al te besten.’

‘Zeer natuurlijk. En toch is 't best mogelijk, dat we hem onrecht doen. Er is eigenlijk niets tegen hem in te brengen, behalve zijne zonderlingheid. Men zegt, dat al dat vieze haar op zijne kaken het gevolg is van eene gelofte. Tusschen twee haakjes - baarden kan ik niet uitstaan. Maar wat zegt u wel van een man, die, om zijne droefheid te toonen over den dood van zijne vrouw, de gelofte doet, dat hij zich nooit meer zal scheren? Gelooft gij niet, dat het bij zoo iemand in de bovenkamers niet richtig is? Maar dat Jago het gedaan heeft, is misschien niet waar: er wordt hier zooveel gelogen. Maar wat zeker waar is (dat moeten zelfs de jongens bekennen) dat is: toen Jago hier kwam, had hij een zeer goeden naam, en wist hij oom, die anders lang niet gemakkelijk te voldoen is, te winnen. Over 't geheel hebben oom en zijne zoons een hekel aan Amerikanen. Ze zijn in merg en been Engelschen; en toch houdt oom van Jago, misschien alleen omdat hij zoo knap is. Ja! knap is hij, want sedert hij hier is gaat alles weer vooruit. Dat heeft me Ambrose zelf moeten toegeven. Maar, mijnheer Lefrank, 't is toch aan den anderen kant hard, zoo te worden op zij gezet door een vreemde. Vindt gij dat ook niet? De jongens doen hun werk; maar ze hebben niets meer in te brengen, sedert John Jago den ouden heer zoo geheel voor zich heeft gewonnen. Zoo stonden de zaken toen ik hier kwam; en van dat oogenblik af schijnt het hoe langer hoe erger te worden. Zelden gaat er een dag om zonder twist tusschen vader en zoons of tusschen de zoons en Jago. Och, mijnheer Lefrank! zie toch, dat gij hem bij gelegenheid daar iets van zegt! Ik geloof stellig, dat *hij* het is, die

voornamelijk die vechtpartij op zijn geweten heeft, die gisteren is gebeurd tusschen Silas en Jago. Maar de twee vechters hebben *ook* schuld. 't Was heel leelijk van Silas, Jago, die kleiner en zwakker is, te slaan; en 't was *nog* leelijker van Jago, den ander met zijn mes op het lijf te vallen. Ja, mijnheer! had Silas hem het mes niet ontrukt - en ik verzeker u dat hij daar zijne hand vreeselijk mee bezeerd heeft, ik heb zelf de wond verbonden - had Silas dat niet gedaan, 't zou naar alle gedachten zijn uitgeloopen op *moord.*'

Nauwelijks was dit vreeslijk woord over hare lippen gekomen, of ze zag om en ontstelde hevig. Ik gaf mijne oogen dezelfde richting. Eene menschelijke gedaante stond in de schaduw van den olmboom ons te beloeren. Onmiddellijk stond ik op en wilde op de gedaante afgaan; maar Naomi hield me terug. Ze had hare tegenwoordigheid van geest herkregen, en wendde zich nu levendig tot de gedaante, met de vraag:

'Wie zijt ge? Wat doet ge hier?'

De gedaante bewoog zich naar ons toe; en toen het volle maanlicht haar bestraalde, bleek het niemand anders te zijn dan John Jago.

'Ik hoop dat ik u niet stoor,' zei hij, met een strakken blik op mij.

'Wat is uw verlangen?' riep Naomi.

'Ik wensch u en dezen heer niet te storen; maar zoodra het Miss Naomi gelegen komt, zou ik me zeer vereerd achten, als ik u even onder vier oogen mocht spreken.'

Hij sprak zoo beleefd mogelijk, maar vergeefs trachtte hij eene sterke gejaagdheid te verbergen, die zich van hem had meester gemaakt. Wild flikkerden zijne oogen in den maneschijn; en die oogen waren met eene zonderlinge mengeling van smeekend verlangen en van wanhoop op de gelaatstrekken van Naomi gericht. Zijne bevende vingers poogden gedurig zich te krommen tot eene vuist. Hoe weinig sympathie ik ook voor hem mocht hebben, op *dat* oogenblik was ik met hem begaan.

'Is het,' vroeg Naomi met onverholen verbazing; 'is het uwe bedoeling me nog dezen avond te spreken?'

'Om u te dienen, miss Naomi! Zoodra het u en mijnheer Lefrank belieft.'

'Kan 't niet tot morgen wachten?' vroeg ze na eenige aarzeling.

'Morgen zal ik den ganschen dag voor zaken afwezig zijn. Ik hoop dus, dat u me van avond een paar minuten zult willen toestaan.'

Hij trad vlak voor haar, en met zachte, van aandoening trillende stem ging hij voort:

'Waarlijk, miss Naomi! ik heb u iets van groot belang te zeggen. Gij zoudt me een dienst, - een grooten, zeer grooten dienst bewijzen, als ik u nog dezen avond even mocht spreken.'

Ik stond op om heen te gaan; maar nogmaals werd ik door Naomi teruggehouden.

'Neen!' riep ze, 'wat ik u bidden mag - blijf hier!' Toen wendde ze zich schoorvoetend tot Jago, zeggende:

'Als het van zooveel belang is, dat ik u spreek volgens uw verlangen, dan moet het in vredesnaam maar geschieden, hoewel ik niet begrijp wat gij mij kunt te zeggen hebben, dat geen derde hooren, mag. Doch het moet dan maar! Gij weet, dat ik de klok in de zaal iederen avond om tien uur opwind. Welnu! kom dan maar in schijn mij een handje helpen, en naar alle gedachten zullen we daar het rijk alleen hebben.'

'O neen! niet in de zaal, als 't u belieft; en ik hoop, dat gij 't mij niet kwalijk nemen zult, als ik zeg: 'in 't heele huis niet!'

'Mag ik weten, waarom niet?' vroeg ze, met een zweem van bitsheid.

‘Ik bid u, miss Naomi, heb geduld met mij. Ik geloof, dat ik u kan doen begrijpen, wat ik meen. Er zijn hier in huis oogen, die loeren, en ooren, die hooren; en er zijn voetstappen zóó zacht, dat niemand ze hooren kan.’

Naomi had hem begrepen, en sprak gelaten:

‘Het zij zoo! Waar zal het dan gebeuren? Hier in den tuin?’

‘Hartelijk dank voor uwe goedheid! Deze plek hier,’ hij wees op een open gedeelte van den tuin, ‘wenschte ik u voor te stellen. Daar kunnen we alles om ons heen zien, en kan geene luistervink ons hooren. Om tien uur dan!’

Hij boog en verwijderde zich. Weldra verkondigde ons het nauw hoorbaar dichttrekken van eene deur, dat John Jago het huis weer was binnengetreden. Nu eerst, nu ze zeker was, dat hij haar niet hooren kon, verbrak Naomi het stilzwijgen, en zei op hoog ernstigen toon:

‘Ik hoop toch niet, dat gij mij in staat acht tot geheime verstandhouding met *hem.* Ik kan evenmin als gij begrijpen, wat hij van me verlangt. Zoudt gij me raden om maar weg te blijven?’

‘Nu eenmaal de afspraak is gemaakt, geloof ik, dat het uw plicht is, hem niet te bedriegen. Als gij in het minst bang zijt, zeg

het dan gerust: dan zal ik in een ander gedeelte van den tuin in hinderlaag staan en op uw geroep dadelijk te hulp schieten.'

Met een glimlach van medelijden met mijne onwetendheid antwoordde ze:

'Gij zijt een vreemdeling, mijnheer Lefrank! Anders zoudt gij zoo niet spreken. In Amerika weten de vrouwen zich zonder mannen te helpen. Gij hebt gelijk, dat het mijn plicht is, tegenover hem woord te houden, en zoo zal ik doen.'

Na eene korte poos ging ze, als tot zichzelve sprekende, fluisterende voort:

'Dat die Jago zoo achter de sluipwegen van die gluipende nicht is gekomen!'

Ik stond versteld. Het was dus de zwaarmoedige miss Meadowcroft, waar Jago op gedoeld had! Wat al verrassingen binnen weinige uren! Op mijne vraag, of ik het goed had begrepen, antwoordde ze:

'Wel zeker. Die valsche kat heeft de helft van het kwaad, dat hier gebeurt, op haar geweten. Ik ben overtuigd, dat ze onophoudelijk haar vader opstookt tegen hare broeders. Al is ze oud en leelijk, toch schijnt ze eene flauwe hoop te hebben om John Jago's tweede vrouw te worden. En wilt gij wel gelooven, dat ze er in 't minst geen bezwaar in zou zien, als de jongens werden onterfd, en zij alles kreeg! 't Is niet voor niets, dat ik haar heb bespied! O! mijnheer Lefrank! ik zou u dingen kunnen vertellen..... Maar daar heb ik nu geen tijd voor; want het zal gauw tien uur zijn. Ik ben zeer blij, dat ik u in 't geheim heb genomen; en nu het tijd is om te scheiden, herhaal ik mijne dringende bede: doe, wat in uw vermogen zal zijn, om althans de *mannen* in dit goddelooze huis te verzachten, en te maken dat ze zich schamen over zich zelven. Morgen, als gij de hoeve bezichtigt, zullen we nader spreken. Nu moeten we scheiden, want daar slaat het tien uur. En zie, daar komt Jago al het huis uitgeslopen. Goeden nacht, beste vriend! Slaap wel en droom pleizierig.'

Terwijl ze met de eene hand de mijne hartelijk drukte, gaf ze mij met de andere een ongegeneerd duwtje in de richting van het huis. Wat een betooverend meisje! Bepaald onweerstaanbaar! Ik kan u zeggen, dat ik op dat oogenblik bijna even sterken afkeer had van John Jago, als de 'jongens.'

Aan de glazen deur gekomen, zag ik om naar de bewuste open plaats in den tuin. Ik zag twee menschengedaanten te zamen op en neer wandelen in den maneschijn - de vrouwelijke een weinig voor de andere uit. Wat zou hij haar zeggen? Waarom was hij zoo bang, dat er ook maar een enkel woord van zou worden afgeluisterd? Somtijds, ofschoon zelden, is het voorgevoel de waarachtige profeet van de toekomst. Een onbestemd, maar onweerstaanbaar gevoel van wantrouwen ten opzichte van die ontmoeting in den maneschijn maakte zich van lieverlede meester van mijn gemoed. 'Zal er kwaad van komen?' vroeg ik mijzelven af, toen ik de glazen deur achter me dichttrok. Ja! er *is* kwaad van gekomen, en ge zult spoedig hooren, hoe.

Hoofdstuk IV.
De beukenhouten stok.

Wanneer menschen van een zeer gevoelig of zenuwachtig gestel voor het eerst in een vreemd huis te bed zijn gegaan, moeten ze er maar op rekenen, dat ze lang niet den ganschen nacht zullen slapen. Mijn eerste nacht op Morwick Hoeve was geene uitzondering op dien regel. Het weinigje slaap, dat ik genoot, werd door benauwende

droomen gestoord. Omstreeks zes uur in den morgen werd mijn bed me ondraaglijk. De zon scheen vroolijk door mijn venster, en ik besloot te beproeven, of eene kleine wandeling in de frissche morgenlucht niet een opbeurenden invloed op mijn geest zou teweegbrengen.

Nauwelijks was ik uit mijn bed gestapt, of ik hoorde voetstappen en stemmen. De voetstappen hielden op onder mijn venster, en de stemmen werden duidelijk hoorbaar. Daar ik den nacht met open venster had doorgebracht, kon ik ongemerkt zien en hooren, wat daar omging.

DE ZANGLES, NAAR EDMUND BLUME.

De personen onder mijn venster waren Silas, Jago en drie onbekenden, wier uiterlijk hen deed kennen als daglooners. Silas zwaaide een beukenhouten stok, dien men wel een knuppel noemen mocht, en sprak tot Jago op grove, beleedigende manier over zijne ontmoeting met Naomi in den maneschijn.

‘Als ge weer eene vrijagie in 't geniept hebt met eene jonge dame, zorg dan eerst, dat de maan niet schijnt. Gij zijt betrapt, zeg ik u, in den tuin, en ik zou u maar raden, dat ge er geene doekjes om wondt. Zeg nu maar ronduit - was ze nog al toegeeflijk. Of zei ze *neen?*’

Jago verloor zijne zelfbeheersching niet. Kalm en vastberaden antwoordde hij:

‘Als gij, mijnheer Silas, met alle geweld eene grap wilt hebben, wees dan zoo goed een ander onderwerp te kiezen. Wat er tusschen miss Naomi en mij is voorgevallen, is van gansch anderen aard als waar gij op doelt.’

Silas keerde zich met een spottend gezicht van hem af, en sprak tot de daglooners:

‘Ge hoor het, jongens! 't Was hem niet te doen om te vrijen. Wel neen! Dat zou ook *al* te gek zijn. Zijne eerste vrouw heeft hem den lust doen vergaan om ooit weer eene tweede te nemen.’

Tot mijne groote verwondering gaf Jago hierop ernstig en bedaard ten antwoord:

‘Ge hebt in zóover gelijk, dat ik nooit eene tweede vrouw denk te nemen. Wat ik miss Naomi te zeggen had, doet hier niets ter zake. Genoeg! het was iets, dat in de verste verte niet in verband stond met liefde. Eens voor al, mijnheer Silas, verklaar ik u plechtig, dat zelfs niet de gedachte om op miss Naomi te verlieven ooit in mijn geest is opgekomen. Ik heb veel eerbied voor haar; ik bewonder hare uitmuntende hoedanigheden; maar al was ze de eenige vrouw in de wereld, en al was ik veel jonger dan ik ben, toch zou ik er nooit aan denken, haar ten huwelijk te vragen.’

Dat was alles goed en gepast; maar nu barstte hij op eens uit in een akelig schellen lach, en ging voort:

‘Neen, mijnheer Silas! *mijn* smaak is ze niet, - waarachtig niet!’

In die woorden, op *die* wijs geuit, lag iets dat Silas verbitterde. 't Was uit met zijne plompe ironie, en met woeste verachting sprak hij tot Jago:

‘Niet uw smaak? Wat meent gij met *niet uw smaak?* Gij, brutale schooier! weet ge wel, dat Naomi Colebrook geen brokje voor u is, maar wel voor uw meester?’

John Jago begon zijn geduld te verliezen Op uitdagende wijs deed hij een paar schreden, om vlak voor Silas post te vatten, en op niet zeer liefelijken toon te vragen:

‘*Wie* is hier mijn meester?’

‘Ga naar Ambrose, die zal u antwoorden. Naomi is *mijne* liefste niet, maar de zijne. Kom hem maar niet in den weg, als ge prijs stelt op eene ongeschonden huid.’

John Jago wierp een spottenden blik op de gewonde hand van zijn beleediger, en sprak:

‘Als ge van *mijne* huid spreekt, mijnheer Silas, moogt ge wel denken aan uwe eigene huid. *Eens* heb ik op u mijn merk gezet, en als ge me niet rustig aan mijn werk laat gaan, zou ik u wel eens voor de tweede maal kunnen merken.’

Silas lichtte zijn knuppel op. De daglooners, begrijpende dat de twist gevaarlijk werd, drongen tusschen Silas en Jago in, en scheidden hen. Intusschen had ik me haastig aangekleed; en nu ijlde ik den trap af, om te beproeven wat mijn invloed zou vermogen, om den vrede te herstellen, of althans eene geweldige uitbarsting te voorkomen.

Toen ik de tuindeur opende, hoorde ik Silas woedend uitroepen:

‘Weg, laffe hond! Weg! Naar de stad! En pas op, dat Ambrose u niet in den weg komt!’

‘Pas gij maar op,’ schreeuwde Jago - ‘dat ik u nog eens de scherpte van mijn mes laat voelen!’

Silas worstelde met alle macht, om los te komen van de daglooners, die hem nog altijd vasthielden. Het gelukte hem zijn rechterarm vrij te krijgen en, zijn geduchten stok oplichtende, schreeuwde hij:

‘Laatst voeldet gij alleen mijne vuist, maar *nu* zult ge *hem* voelen!’

Hij was op het punt om zijn knuppel op het hoofd van zijn tegenstander te doen neerkomen, toen hem plotseling dat wapen werd uit de hand gerukt. In de hitte van

den strijd had niemand mijne nadering opgemerkt, zoodat de verbazing algemeen was, toen ze zagen, wie zich van den stok had meester gemaakt.

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 32]

Onze gravures.

De H. Engelbertus, aartsbisschop van Keulen.

MOORD VAN DEN H. ENGELBERTUS, AARTSBISSCHOP VAN KEULEN.

Hardnekkig was de strijd, welke de Kerk in de middeleeuwen te leveren had tegen den overmoed, de gewelddadigheid en de plunderziekte der edelen. Als eene ware moeder stond zij immer aan de zijde harer hulpbehoevende en verdrukte kinderen en verdedigde uit al hare krachten dezer gekrenkte rechten. De geschiedenis der beschaving is vol welsprekende bladzijden over de grootsche en volkslievende rol, welke het christendom sinds negentien eeuwen in de maatschappij vervulde, en zij heeft den naam van menig christen held opgeteekend, die als martelaar viel in de vervulling van den heiligen plicht: de zwakken tegenover de machtigen in bescherming te nemen. Ook Engelbertus was een dier slachtoffers.

Ten jare 1215 tot den aartsbisschoppelijken zetel van Keulen geroepen, toonde hij van den eersten stond af dat hij de waardigheid, waartoe men hem verheven had, overwaardig was. De riddereed, ‘bescherming der zwakken en handhaving van de rechten der Kerk’ was het richtsnoer van al zijne bisschoppelijke handelingen. Vandaar een brandende iever voor de eer Gods, eene bewonderenswaardige onpartijdigheid en eene zelfverloochenende onbaatzuchtigheid. Het volk van Keulen vereerde in hem een vader en hij zorgde voor zijne geestelijke kinderen met eene echt vaderlijke

liefde. De zelfverloochening hield met de lichamelijke versterving gelijken tred en door zijne diepe nederigheid, zijne hemelsche zachtmoedigheid en algeheele onthechting van al wat aardsch en vergankelijk is, geleek hij een engel in menschelijke gedaante.

En niettegenstaande dat heilig en vlekkeloos leven werd hij het mikpunt van lage hartstochten en het slachtoffer der ongerechtigheid.

Frederik, graaf van Isenburg en bloedverwant van Engelbertus, had zich opgedrongen als schutsheer en beschermer der abdij van Essende, doch verre van haar te verdedigen tegen roof- en plunderzieke ridders, scheen hij zelf er onophoudelijk op uit de goederen der kloosterlingen te plunderen. Meermalen waren de vreedzame bewoners van het klooster genoodzaakt naar Keulen te vluchten en de bescherming der aartsbisschoppen in te roepen. Engelbertus beproefde eerst met zachtheid graaf Frederik tot zijne plichten terug te roepen en bood hem zelfs een aanzienlijk jaargeld aan, zoo hij zich slechts volgens de wetten van recht en billijkheid wilde gedragen, doch toen al zijne pogingen vruchteloos bleken, deinsde hij er ook niet voor terug, den graaf te dreigen hem van zijn ambt te ontzetten.

Frederik werd woedend, en van stonde af beraamde hij den ondergang van Engelbertus.

Hij haalde de groote heeren, waarmede zijne familie verwant was, tot zijne partij over en toen Engelbertus hem het verlangen te kennen gaf naar eene ontmoeting, om zoo tot eene schikking in der minne te geraken, aarzelde hij geen oogenblik om daaraan gevolg te geven en gaf zelfs de meest vredelievende inzichten voor.

Men waarschuwde Engelbertus voor het gevaar, dat hem dreigde, doch de heilige man vreesde niets en begaf zich zonder den minsten argwaan naar Zoest in Westphalen. Oogschijnlijk liep daar alles goed af en bij het heengaan klonk de afscheidsgroet: ‘tot weerziens, op den rijksdag te Neurenberg!’

Frederik wist, dat de aartsbisschop den volgenden dag eene kerk te Swelme ging wijden en achtte dat oogenblik gunstig, om zijn slag te slaan. Hij nam de noodige maatregelen, plaatste moordenaars op den weg en zorgde dat zijn slachtoffer hem in geen geval kon ontkomen.

Onze gravure stelt ons het oogenblik voor oogen, waarop de heilige man door de gehuurde moordenaars van Frederik onverhoeds wordt overvallen en sterft als een martelaar der ongerechtigheid. Woedend springen de onmenschen op den aartsbisschop en doorboren hem met dolken, lansen en speren. Op het gelaat der beulen staat dierlijke wreedheid te lezen, maar de oogen van den prelaat stralen van eene hemelsche zachtmoedigheid en zijn laatste zucht is eene bede om vergeving voor zijne beulen. Dit geschiedde den 7^{en} November 1225. Engelbertus was niet meer, maar de Kerk van Keulen telde een martelaar te meer.

Het leggen des eersten steens van den Dom te Keulen.

Wie heeft niet hooren spreken van de Keulsche domkerk, het prachtigste kunstjuweel der gothische bouwkunst? Tal van wederwaardigheden zijn over dit meesterstuk heengegaan, vooraleer het geheel voltooid worden mocht: omtrent het midden der XIIIe eeuw begonnen, had de plechtige inwijding van den geheel voltrokken tempel slechts plaats op den 15en October van het jaar 1880. De verbazende tijdsruimte van meer dan zes volle eeuwen ligt tusschen het *alpha* en *omega* van dit heerlijke bouwwonder, dat ondanks zijne schoonheid en de keurige uitvoerigheid, waarin al zijne deelen opgevat zijn, nogtans geen eigenlijk reuzenwerk is.

Aartsbisschop Engelbert I, wiens leven en dood wij zooeven verhaald hebben, had het plan opgevat in plaats van den vervallen ouden dom een nieuw en prachtiger heiligdom te bouwen, doch eerst zijn opvolger bracht dit ontwerp tot uitvoering.

Het was op Zaterdag, 15 Augustus 1248, dat de aartsbisschop Koenraad van Hochstaden in tegenwoordigheid eener verheven rij van Duitsche vorsten en grooten: in de eerste plaats den nieuwgekozen Roomschkoning Willem van Holland, vervolgens den hertog van Brabant, hertog Walther van Limburg, graaf Otto van Gelder, Adolf van Berg, Jan van Henegouwen, den pauselijken legaat, den bisschop van Luik en vele andere bisschoppen en abten, den eersten steen tot dit bouwwonder legde, waarin middeleeuwsche vroomheid en middeleeuwsche kunst hun hoogste ideaal zouden belichamen. De voor den grootschen tempel, door den bouwmeester Gerhard van Ryle ontworpen grondvesten werden gelegd op dezelfde plek, waarop reeds Hildebold, de aartskapelaan van Karel den Groote, eene kerk aan den H. Apostel Petrus had gewijd. Den 27^{en} September 1322 was het koor afgewerkt en in 1388 werd een gedeelte van het schip voor de geloovigen geopend, doch de woeste storm der Hervorming zou ook over dit heiligdom heenvaren en zijne ontwikkeling belemmeren. De bouw werd eerst onderbroken en vervolgens geheel gestaakt. Drie eeuwen lang bleef het trotsche werk, dat met zooveel geestdrift ondernomen was, in vergetelheid en verval; ja, de legers der Fransche revolutie gebruikten het zelfs als fourrage-magazijn, tot eindelijk in het jaar 1842 onder de hooge bescherming van den Pruisischen koning Frederik Wilhelm IV de heropbouw ondernomen werd, die, zooals wij hooger zegden, in 1880 met de inwijding van den geheelen, voltooiden dom werd bekroond.

De aardvarkens.

Men vindt deze dieren in het zuiden van Afrika, waar de termieten hunne wonderbare bouwgevaarten opwerpen, die men voor negerhutten zou aanzien.

Het aardvarken behoort tot het geslacht der tandelooze dieren (*Edentata*); welke soort of wel alle tanden of enkel die van het voorste uiteinde der kaken missen.

Groote klauwen, die het uiteinde der beenen en vingers, eenigszins in den vorm van hoeven omvatten, eene zekere, langzame en on vaardige beweging, veroorzaakt door de bijzondere gesteldheid der ledematen, ziedaar de bijzonderste punten van overeenkomst dezer diersoort.

Het aardvarken (*Orycteropus Capensis*), dat zijn naam te danken heeft aan de overeenkomst, die bestaat tusschen zijn vleesch en dat van het everzwijn, is eene zeldzame verschijning en doet door de buitengewone afmetingen van klauwen, snuit en ooren onwillekeurig aan de dieren der voorwereld terugdenken.

Het dier is deels roodgeel, deels bruin van kleur; zijne oogen zijn vriendelijk en boezemen alle vertrouwen in, maar als ons oog valt op de harige pooten met hunne vreeselijke klauwen, dan wordt dat vertrouwen in niet geringe mate geschokt.

Het aardvarken bezit maaltanden, welke doortrokken zijn, ongeveer op de wijze van het riet, met talrijke, kleine buisjes, die aan de oppervlakte der kroon in loodrechte richting ineen smelten.

Aan de levenswijze van het aardvarken zou men zeggen dat het zoowel bij de gordeldieren als bij de miereneters is school geweest.

Met buitengewone kracht en vlugheid graaft het zelfs in den hardsten grond holen, waarin het zich over dag schuil houdt, want het aardvarken schuwt het zonlicht en daarenboven is het zoo angstig en schuw, dat het minste gedruisch voldoende is, om het ook des nachts weer naar zijn onderaardsch verblijf terug te jagen.

Bij voorkeur graaft het zijn hol in de onmiddellijke nabijheid van het rijksgebied der mieren en termieten, want deze beide insekten maken zijn lievelingsvoedsel uit. Nauwelijks is de nacht aangebroken of het aardvarken gaat op roof en plundering uit. Onze gravure stelt ons in de gelegenheid getuige te zijn van de krijgstactiek, welke de verklaarde vijand der termieten op zijne nachtelijke tochten volgt.

Zoodra het aardvarken eene termietenwoning ontdekt heeft, gaat het met zijne gezellen aan het werk, om het gevaarte, dat zeer veel heeft van een reusachtigen, afgeknotten boomstam, te ondermijnen. Als de loopgraaf onder zijne stalen klauwen tot den hoofdingang gevorderd is, verandert het dier van wapen en de wormvormige, kleverige tong vervangt nu de groote, scherpe klauwen. Thans begint het eigenlijk gevecht; het aardvarken steekt zijne tong in de opening en woedend van toorn vallen de belegerde termieten op het kleverig orgaan, doch nauwelijks zijn ze er mede in aanraking gekomen of zij bemerken, dat ze gevangen zijn. Het kleverige sap houdt de diertjes vast en het aardvarken verslindt ze levend. Deze krijgslist wordt herhaald totdat het dier volkomen verzadigd is, of het moet zijn, dat de ochtendschemering den vijand der termieten reeds eerder naar zijn onderaardsch verblijf terugjaagt.

Ofschoon het aardvarken door de verwoesting, welke het onder de termieten en andere schadelijke en plaagzieke insekten aanricht, wel de bescherming der bewoners van Zuid-Afrika verdiende, staat het toch voortdurend bloot aan de vervolging der Afrikaansche jagers. Het vleesch van het aardvarken geldt bij de inlanders voor een lekkerbeetje en liever willen ze een weinig door de termieten geplaagd worden dan zich zulk een boutje te ontzeggen. Intusschen laten de aardvarkens zich zoo gemakkelijk niet vangen. Bij nacht zijn ze moeielijk te verschalken en over dag houden ze zich schuil in hunne holen. Daarenboven weten ze zich met hunne krachtvolle graafnagels zoodanig in den grond vast te klampen, dat er schier geene mogelijkheid bestaat hen er uit te trekken. Jules Verreaux verhaalde aan den schrijver van '*Het leven en het maaksel der dieren*,' dat hij het eens beproefd heeft, doch zonder te slagen. Hij bond twee ossen aan den staart van het dier en noodzaakte die uit al hunne macht te trekken; na eenige oogenblikken brak de staart, zonder dat het dier in het minste losgelaten had.

Wereldtentoonstelling van Antwerpen. Onderwijs.

X.

Wij zullen onze reeks artikelen sluiten met een woord te zeggen over hetgene door vreemde natiën in zake van *onderwijs* werd tentoongesteld.

Italië zond eene rijke verzameling teekeningen en plaastersieraden, vervaardigd door de leerlingen van verscheidene nijverheidsscholen. De stad Venetië vooral was daarin wel vertegenwoordigd. Volgens ons bescheiden oordeel waren die werken der leerlingen op de hoogte van hetgene in dien aard door België werd geleverd. Alleen moeten wij aanmerken, dat schier alles betrekking had op de versieringen in bouwwerken. De eigenlijke nijverheid door mekanieken en stoomtuigen, de verwerking der natuurlijke grondstoffen tot allerlei nuttige zaken, was er niet te bespeuren. Ook bestaat die in Italië op veel kleinere schaal dan hier te lande, en heeft elk in de rijke verzamelingen meubels en andere voorwerpen, door Italië

tentoongesteld, kunnen bemerken, dat de beeldende kunsten en de toepassing der sierlijke kunstvormen op honderderlei huiselijke dingen er het overwicht hebben.

Wat wij ook niet onvermeld mogen laten is eene schoone verzameling landkaarten in verheven vorm, uitgestald door een huis van Turijn, waarvan het ons spijt den naam niet te hebben opgeteekend.

Ook Holland had zijn onderwijs tamelijk volledig tentoongesteld. Er waren werken der leerlingen van lagere-, middelbare en nijverheidsscholen. Ook handleidingen en leermiddelen. Dit alles genoegzaam om te toonen, dat Nederland in zake van onderwijs op de hoogte is van den hedendaagschen vooruitgang.

Maar wat ons nog meer belangrijk scheen, was het onderwijs in de overzeesche Fransche bezittingen. Zoo zagen wij de schrijf- en teekenboeken der leerlingen, alsook verschillende handwerken der meisjes van de negerscholen in Algiers en Tunisië; insgelijks die der scho-

len van de missionarissen en de kloosterzusters in Tonkin, Cambodje, Guyana, enz. Wij zijn gelukkig genoeg eenen missionaris te midden zijner scholieren in plaat te kunnen voorstellen.

Men ziet het, die geestelijke herder zit daar, te midden der zwarten, zoo kalm en zoo rustig als een meester hier te lande onder zijne leerlingen wezen kan. Maar ook, de knapen hebben reeds den invloed der opvoeding en beschaving ondergaan. Men leest de ordelijkheid en den leerlust op hun aangezicht. Ook loopen zij niet meer, als de wilden, half naakt, maar zijn heel betamelijk op zijn Europeaansch gekleed.

Doch, voegen wij het er bij, die geestelijke leermeesters hebben heel dikwijls hunnen scholieren niet alleen het geestelijk voedsel, onderwijs en opvoeding, maar veelal ook de lichamelijke spijze en de kleeding te bezorgen. Groot zijn dus de behoeften waarin die kloekmoedige geloofsverkondigers, *ware* voordelvers der beschaving, te voorzien hebben. Wij mogen dus met reden verwonderd staan over den uitslag, dien zij in hunne scholen bekomen.

De schrijfboeken der scholen van Algiers en Tunisië zijn over het algemeen gelijk wij ze gewoon zijn te zien. Die van de overige Fransche bezittingen zijn veelal groot en langwerpig van vorm in den aard onzer schrijfboeken voor het boekhouden, maar de meeste zijn niet zeer zindelijk gehouden en getuigen van geene bijzondere zorg der leerlingen. De oorzaak van dit laatste verschijnsel moet waarschijnlijk hierin gezocht worden:

Elk leerling heeft maar één enkel schrijfboek voor alle vakken; dit legt uit, waarom het groot en dik moet zijn. In dit één schrijfboek komt allerlei werk door elkander gemengd: dictaten, schoonschriftoefeningen, landkaarten, teekeningen, ontledingen, werkwoorden, vertalingen, gesprekken, zelfs Chineesch of ander Oostersch schrift. Men begrijpt dat zoo iets eene bonte mengeling en zonderlinge afwisseling maakt, waaraan wij niet gewoon zijn; dat het schrijfboek gedurig in handen moet wezen en dat het dus door 't veelvuldig behandelen wel beduimelde bladen met oortjes aan de hoeken bekomen moet.

Degenen onzer onderwijskundigen, die ook hier het stelsel van het *eenig* schrijfboek willen invoeren, hebben er kunnen leeren, dat dit stelsel niet geschikt is, om de kinderen aan orde en zindelijkheid te gewennen. Wel beweren zij soms het tegendeel, omdat er dan geen kladboek, dat maar al te dikwijls een kladderboek is, moet gehouden worden. Maar, onzes inziens, bestaat er enkel een kladboek en geen netboek, en niets belet, dat in eene goede school naast een zindelijk gehouden netboek, teekenboek en schrijfboek van schoonschrift, ook een behoorlijk schrijfboek van dagelijksch werk besta.

Wat overigens de methode betreft, deze is geheel en al die onzer streken.

Verheugen wij ons, dat de voordeelen van een goed onderwijs zich aldus over den ganschen aardbodem verspreiden en smeeken wij den Alregeerder, dat Hij onze overzeesche broeders bevrijde van de kwade gevolgen, die zich in de oude Europeesche beschaving allengs weer beginnen te ontwikkelen.

WILLEM RAETS.

De plantenwereld.

Het leven wordt op aarde niet alleen vertegenwoordigd door de bezielde wezens, die op de schors onzer planeet rondwandelen, in het luchtruim vliegen, of in den schoot der wateren zwemmen. Met elkaar een geheel uitmakend, zijn de dieren onderling verbonden door dezelfde karaktertrekken: de beweging, de ademhaling, de voeding, de verrichtingen van het dierlijk leven, het instinct en zelfs de gedachte voor een groot aantal onder hen; zij zijn met den mensch onderworpen aan de algemeene wetten der bewerktuiging, en wij gevoelen dat zij met ons tot hetzelfde levenssysteem behooren. Maar er is op aarde een ander leven, dat zeer veel van het vorige verschilt, hoewel het hiervan de oorspronkelijke basis, het grondbeginsel is, een ander leven, onderscheiden van het onze, dat naast het dierlijk leven voortbestaat en zich midden in de wereld tot eene soort van afzondering doemt. Het is het leven der planten, die geheimzinnige wezens, die ons in deze schepping zijn voorafgegaan, en langen tijd als souvereinen hebben geregeerd over den bodem, waar wij daarna onze heerschappij hebben gevestigd; van ons eigen bestaan zijn zij inderdaad de wortels, waarmede wij de voedende stoffen uit den grond opnemen; de telkens nieuwe bronnen van het leven, dat afstraalt van het gelaat der natuur; de scheppingen, die den overgang vormen tusschen het dieren- en het delfstoffenrijk en waarvan wij zoo min de waarde als de wezenlijke schoonheid kunnen schatten.

Met het schouwspel dier geheimzinnige en afgezonderde plantenwereld wenschen wij eene reeks wetenschappelijke beschouwingen te beginnen. Terwijl zij ons oog bekoren, zullen wij veel van haar leeren, en zullen zij in hare maagdelijke schoonheid, ons den tempel der natuur binnenleiden, een tempel, die zeer veel verschilt van de gewrochten der menschelijke bouwkunst, die onveranderlijk is, en waar wij voor onze ziel steeds een weldadigen vrede vinden en eene grootere liefde tot den Schepper.

'Geboren worden, groeien, tot hunne volle kracht, bevalligheid en schoonheid komen, daarop zich naar den grond buigen, verwelken en sterven, nadat zij hun geslacht vereeuwigd hebben door het voortbrengen van nieuwe kiemen, dat is de zichtbare wet, waaraan alle soorten van planten en dieren gehoorzamen, zonder dat de vruchtbaarheid der natuur wordt uitgeput door dat aanhoudend voortbrengen. Schijnen de dieren, van den olifant af, tot het kleinste afgietseldiertje toe, ons reeds ontelbaar, hoeveel te meer nog de planten, van den reusachtigen ceder- tot het kleinste mosblaadje! Van de grens des eeuwigen sneeuws, die de toppen der Alpen bedekt, tot het strand door de golven der zee besproeid; van de rotsspleet, waarheen de wind een kiemend zaadkorreltje heeft vervoerd, tot in de rivieren, in de beken, in de bronnen, wier kristalhelder water aan het groen nog grooter glans verleent; tot in de stilstaande wateren, in den regendroppel, die langzamerhand eene groef maakt in het graniet der Pyreneeën, tot op den bodem van den oceaan, waar de alg naast den zoöphyt (plantdier) ontstaat; tot in de schors der boomen, waar het woekerleven op het eigenlijke leven een bestaan vindt, tot aan de uiterste grenzen, waar beide rijken zich met elkaar schijnen te vereenigen: - heerscht de plant als over een gebied, dat zij zich het eerst had toegeëigend, en, waarop zij inderdaad het dier is voorafgegaan, dat zonder haar niet kon bestaan. Nederig, eerst nauwelijks zichtbaar op de dorre rotsen, door de brandende zonnestralen verweerd, bedekt zij die weldra met eene dunne laag mos, en neemt in omvang toe, naarmate de middenstof, waarin zij leeft, haar gunstiger wordt; hier laat zij een spoor achter, waarvan het bestaan slechts kan bemerkt worden door middel van den microscoop; daar vertoonen zich planten van een zeer samengestelden bouw of reusachtige soorten, die in de maagdelijke wouden der nieuwe wereld, reeds de eerste eeuwen van het bestaan onzer aarde schijnen beleefd

te hebben en die, even als de schijnbaar onvergankelijke rots, den tijd, als 't ware, trotseeren.

Dat zijn de gedachten, die zich op het eerste gezicht vormen in den geest van hem, die de natuur beschouwt. In de tweede plaats vertoont zich de belangrijke wet van eenheid en verscheidenheid, die de steeds verjongde opeenvolging der aardsche jaargetijden bestuurt. Als de lauwe adem van de lente het halfrond van zijn' zwaren ijsmantel heeft bevrijd en de zon de dompige nevelen heeft verdreven, waarmede de dampkring was bezwaard, komen eenige teedere bloempjes hunne kroontjes blootstellen aan den laatsten ademtocht van den noordenwind en verkondigen het ontwaken der natuur.

Die bevallige voorgangsters van een nieuw tijdperk in de ontwikkeling der planten verdwijnen, zoodra zij hunne rol hebben vervuld, en de zomer is daar met zijn' rijken bloemenschat. De aarde tooit zich met bloemen, de lucht is met duizenderlei balsemgeuren vervuld; ieder wezen, met een hart snel kloppende onder het bruiloftskleed, bereidt zich voor op de geheimzinnige taak der voortplanting. Dan komt de meer ernstige herfst de vruchten rijpen, waaraan de zon het aanzijn heeft geschonken. Alvorens weder te keeren tot de stilte van het graf of van de rust, wil de natuur voor het laatst nog schitteren met de rijkste verscheidenheid van tinten, en zoolang de koude het watervlak nog niet heeft doen verstijven, ziet men eene reeks van bloemen elkaar opvolgen, als eene laatste poging van het leven tegen de ijzige koude van den dood.

Het plantenleven is veel inniger dan eenig ander verbonden met den toestand van den aardbol, en de gestalten, die het doorloopt van de eene gedaanteverwisseling tot de andere, zijn de zichtbare openbaring van het krachtig vermogen onzer planeet.

Dat komt, omdat er in de wet, waardoor God het leven, den dood en de wederopstanding der planten heeft beheerscht, eene grootheid, eene voorzorg en eene liefde zijn op te merken, die het menschelijk verstand gevoelt zonder ze te kunnen vatten; omdat er in die geheimzinnige wezens, die wij planten noemen, een verborgen leven aanwezig is, dat den onderzoekenden geest verrast en met verbazing vervult.

Maar te gelijker tijd is er tusschen dat leven en het onze zulk een afstand, zulk eene schijnbare afscheiding, dat wij vreemdelingen meenen te zijn in de boomen- en bloemenwereld, en dat wij niet terstond de belangrijkheid inzien, die er ligt in de studie van hun leven. In hunne rechtstreeksche betrekking tot ons, zien wij eerder een verband tusschen die wereld en de onze.

Als wij uit onze kinderdagen ons eene oude lindenlaan herinneren, of een' eerwaardigen boomstronk, aan wiens voet wij gewoon waren te spelen, of eenig landschap, waarop ons oog in onze eerste levensjaren heeft gerust; als wij die schoone morgenstonden eener bloeiende lente in ons geheugen terugroepen, of die warme dagen van den oogst, van den herfst, waarin het rijpe ooft werd geplukt of die vroolijke en luidruchtige feesten van den wijnoogst; als wij de genoegelijke uren herdenken, die wij hebben doorgebracht in de bosschen, ofwel op de helling der heuvelen, door de ondergaande zon in goud gehuld, dan gevoelen wij sympathie voor de bloemen, de tuinen en de bosschen, die getuigen zijn geweest van onze vreugde of zelfs van ons verdriet; wij zien den purperen avondgloed weer en de schaduwbeelden der oude muren, wij hooren weer het mijmerende en welluidende gezang van den nachtegaal, en wij denken aan onze kinderlijke vrees voor eene vleermuis, die met haar somber gefladder de avondvertellingen kwam storen. Maar die herinneringen hechten zich meer aan ons dan aan de voorwerpen zelven; ook hier verraadt zich ons egoïsme.

Van die soort van sympathie wil ik thans niet spreken. Integendeel, daar het onbekende ons altijd meer aantrekt dan het bekende, wil ik u eenigermate het belang doen zien, dat de planten verdienen ons in te boezemen, afgescheiden van het maatschappelijk verband, waarin zij overigens tot ons kunnen staan, en zelfs buiten het plantenrijk op zich zelf beschouwd.

Een Duitsch dichter heeft gezegd: de planten en dieren zijn de droomen der natuur, en hun ontwaken is de mensch. Die diepzinnige gedachte zal weerklank vinden in onze ziel,

zoo wij er in bewilligen om voor een oogenblik af te dalen van het menschelijk en zelfs van het dierlijk leven, ter waarneming van het leven der planten.

HET LEGGEN DES EERSTEN STEENS VAN DEN DOM TE KEULEN.

Aan de uiterste grenzen van het leven, op den laagsten trap van het bestaan, ontdekken wij wezens, die schijnen te sluimeren op de onzekere grenslijn tusschen beide rijken. Die stomme schepselen, welke in het water zweven, als de Zee-Anemonen, de Medusen, de Madreporen, de Fucus, de Conferven. de Algen, al die protophyten, die zoösporeën, die zoöphyten, - namen, die zoowel het geheimzinnige van het leven dier wezens aantoonen als de onzekerheid van den natuuronderzoeker, - wat zijn dat? tot welk rijk behooren die? Zij zijn de oudste vertegenwoordigers van het leven op aarde. Vóór de mensch op deze wereld verscheen, sluimerden die levende raadsels onbewust voort op de grenzen der onbewerktuigde en der bewerktuigde wereld. Thans vinden wij ze nog, en

toonen zij ons de wankelende schrede van de kracht, die, zich onophoudelijk volmakend, moest voortgaan tusschen delfstof, plant en dier; en, weifelend tusschen deze drie, schijnen zij een onschuldigen spot te drijven met onze onbescheidene nasporingen.

AARDVARKENS, NAAR A. MÜTZEL.

Maar laat ons de plantenreeks nagaan in hare hoogere vorming, en laat ons trachten uit haar verrassend uiterlijk de levenswet te raden, waardoor die zonderlinge individualiteiten worden beheerscht, - wier zeden, neigingen luimen, zorgen, wier taal zelfs zoo geheel en al van de onze verschillen.

De plant is een wezen, dat onder een bijzondere type het leven voorstelt, de algemeene en tevens bijzondere kracht, waarmede God de geheele schepping bezield heeft, zoowel de ontoegankelijke bollen, die rustig hun zacht licht in de ruimte uitzenden, als de schitterende zon, wier ochtendstralen de aarde vruchtbaar maken; het veldbloempje, dat zijn kelk over

het murmelend beekje heendringt, als het klimop en de struiken, die van ouderdom insluimeren op de bouwvallen van een kasteel. En die type van leven, hoe verschillend hij zij van de menschelijke type, is daarom niet minder volmaakt en zeer belangrijk op zich zelf.

De plant ademt, de plant eet, de plant drinkt, de plant sluimert. Zij ademt, als wij, de dampkringslucht in, die de aarde als een azuur dons omgeeft, maar hare ademhaling heeft plaats in tegenovergestelden zin van de onze: zij neemt het koolzuur, voor ons een doodelijk element, tot zich, en het is hare taak om onophoudelijk het evenwicht te herstellen tusschen de bestanddeelen der lucht.

Zij eet en drinkt, haar voedsel is water, koolzuur, amoniak, zwavel. De wonderbare bewerktuiging van hare wortels en bladeren maakt het haar mogelijk de voedende stoffen uit de lucht en den grond op te nemen en zelfs op te zoeken, zoover hare armen kunnen reiken. - Zij sluimert: de meesten volgen gewillig de natuur en slapen van zonsondergang; maar anderen, vadsige schoonen, waken laat, durven nauwelijks voor den middag ontwaken, en openen zich in 't geheel niet, als er regen dreigt.

Er bestaat een geheim verband tusschen de plant en het licht; het uur van haar ontwaken en ontluiken wisselt af met de familiën; eenigen volgen de jaargetijden en de wisselingen der temperatuur, anderen schijnen, als meer volgzame dochteren, zich te richten naar den schijnbaren loop van de zon en hebben regelmatige gewoonten. Naar deze heeft Linnaeus zijn uurwerk van Flora vervaardigd.

Het is niet tegen te spreken, dat de plant het vermogen heeft om te kiezen. Zij weet te bepalen welk voedsel voor haar geschikt is. Het is een wezen nogtans, dat daadwerkelijk van het dier verschilt. De plant heeft wapens om zich te verdedigen, maar niet om aan te vallen. De roos heeft doornen, de bloem verdoovende vergiften. Hebben die scherpe doornen niet ten doel de kapel te weêrhouden en hare vermetele dieverijen tegen te gaan? Hebben die giftige uitvloeisels niet ten doel de vraatzuchtige insecten te verdooven, die, als heiren van West-Gothen, alles met verwoesting bedreigen?

En meen niet, dat zij blindelings, als een levenloos voorwerp, aan de levensvoorwaarden voldoet, die haar zijn opgelegd. Neen: zij kiest, zij weigert, zij zoekt, zij werkt. De heer Grimard maakt in zijn fraai werk over '*de Plant*' de juiste opmerking, dat zij een instinct bezit, dat zich tot een wezenlijken hartstocht verheft: het is de begeerte naar welzijn, de gebiedende behoefte om voorspoedig te leven, de zucht naar zelfbehoud in één woord, in al hare onverwinnelijke hardnekkigheid. Zij wendt zich af van de hinderpalen, die hare ontwikkeling kunnen belemmeren en van de omgeving, die haar kan schaden; begeerig zoekt zij de lucht, den vruchtbaren grond, het water; dat zij zelfs op een' afstand bemerkt, en werwaarts zij met eene onbegrijpelijke scherpzinnigheid hare wortels heenzendt.

Hoort b.v. eens de volgende geschiedenis: Op de bouwvallen van New-Abbey, in het graafschap Galloway, groeide een lorkeboom op een ouden muur. Daar, ver boven den grond, boven welken een steenhoop zich eenige voeten verhief, verkwijnde de arme lork van den honger, den Tantalus-honger, terwijl aan den voet van den muur de grond goed en voedzaam was.

Wie zal ze noemen? die hopelooze pogingen van de plant, die met den dood worstelt, hare stille folteringen, als zij van begeerlijkheid verteert?

Wie zal in bijzonderheden verhalen, wat er omging in het organisme van onze arme martelares, hoe zeer de vermogens verscherpt werden, welke gebiedende wenken

zich openbaarden, welke krachten er werden geschapen?.... Toch is het zoo, dat onze lork, een krachtige, vermetele lork als hij was, tot elken prijs wilde leven, en daar hij de aarde niet naar zich kon trekken, ging hij, de onbewegelijke, de geboeide, naar dat verwijderde plekje gronds, het voorwerp van zijne vurige begeerten.

Hij ging? neen; hij rekte zich uit, verlengde zich, strekte wanhopig een arm uit. Een wortel, voor deze gelegenheid gevormd, werd de open lucht in en op verkenning uitgezonden, naar den grond gericht, dien hij bereikte.... Dronken van vreugde drong hij daarin. De boom was voor goed gered. Door den nieuwen wortel gevoed, verplaatste hij zich, liet de oude wortels afsterven, die toch tevergeefs levenskracht trachtten te putten uit het puin; daarna herstelde hij langzamerhand, verliet den ouden muur en leefde door den wortel, die hem aan den dood had ontrukt en die weldra een stam werd.

Wat dunkt u van die volharding? Vindt ge niet, dat zulk een instinct zeer veel gelijkt op het dierlijk instinct, en zelfs, laat ons het bekennen, op den menschelijken wil?

Een beroemd kruidkundige uit de achttiende eeuw, Duhamel, verhaalt, dat hij eens eene sloot heeft laten graven tusschen eene laan olmen en een vruchtbaren akker om den wortels den doortocht te beletten en den akker voor hen te vrijwaren. Welk besluit namen die edele planten, wien men zoo den toevoer van levensmiddelen afsneed? Zij lieten de onafgesneden wortels een' omweg maken; deze gingen langs de glooiing en *onder* de sloot door en vingen zoo weer hun gewonen maaltijd aan.

Dit geschiedde zoowel om het gewone voedsel weêr te vinden als om het licht te ontwijken; want (en deze opmerking is de belangstelling van den wijsgeer ten volle waard) er zijn aan de planten twee zeer onderscheiden deelen: het eene, aardsch, dat het licht schuwt, het andere, in de lucht thuis behoorende, dat het opzoekt, het eischt en het door al zijne poriën opneemt.

De dichters hebben dikwijls de bloemen met de vrouwen vergeleken. Ik zou liever de planten in 't algemeen voor die vergelijking kiezen. Is zij niet het beeld der vrouw, der vrouw, die door hare zedelijke kracht en hare wezenlijke waarde, de wortels van het huisgezin in de uitgekozen plek gronds moet bevestigen, en die, terwijl zij zich zelve als een welriekende stengel tot de schoonheid en het licht verheft, in dat streven naar het ideaal den man en het kind moet medevoeren?

Licht! licht! riep Goethe uit op het oogenblik, dat hij den laatsten snik zou geven. Die kreet der ziel, die aspiratie eener verheven symboliek, die op het gelaat van alle menschen moest schitteren; die dorst naar licht, zij is het onophoudelijk smeeken van de plant, die in de lucht leeft, van den stengel met zijne groene bladeren, van de bloem met hare welriekende kroon.

Als wij een Oost-Indische-kersplantje in eene kamer brengen, die slechts door één raam is verlicht, zullen wij weldra zien, dat alle blaadjes zich met hunne bovenzijde naar het venster hebben gekeerd.

Een groot aantal onderzoekers hebben het groote feit van de richting der planten naar het licht aangetoond. Men heeft zaadkorreltjes gestrooid op een stukje watte en dit in eene kom met water laten drijven; daarop heeft men deze kom op verschillende punten in eene kamer geplaatst, die alleen door een bovenzijraam verlicht was: de worteltjes richtten zich naar het donkere gedeelte van de kamer en de uitspruitsels bogen zich naar het venster om den reinen kus van het licht te ontvangen.

Die wezens in hun' oorspronkelijken staat, onbewust en half in den dommel verzonken, doen mij denken aan het kind in zijn wiegje, dat nauwelijks de kleuren en de voorwerpen onderscheidt, maar voortdurend zijn hoofdje naar het licht keert,

en zijne zwakke armpjes naar de zonnestralen uitstrekt, als vermoedde het eene glansrijke bestemming, nog door een droom omsluierd.

Wat hebben zij het licht lief, die planten met hunne onbekende gewaarwordingen, hoe verheffen zij zich steeds om het te bereiken! Het is eene zonderlinge tegenstelling, de nederigheid dier wezens en de grootschheid hunner begeerten. Hebt ge wel eens in een' donkeren, vochtigen kelder, die ellendig kwijnende, kleurlooze plant, den aardappel gezien? Bleeke, uitgerekte stengels spruiten er uit, die opgroeien langs den muur en door volharding eindelijk het kelderraam bereiken, waar het licht ze aantrok.

Men heeft gezien dat een klein plantje, welks naam, Clandestina (een woekerplant van de familie der Orobancheën) reeds zijne geringheid aanduidt, en dat zich gewoonlijk slechts eenige centimeters boven den grond verheft, de verbazende hoogte van veertig meters bereikte, om den afstand af te leggen, die het van een luchtgat in eene mijn bij Mansfeld scheidde.

Een ander onderzoeker had eene jasmijn, die tot acht malen door eene met gaten voorziene plank heendrong, die haar voor het licht verborg, en die men na elke beweging van de plant omkeerde om te zien of zij dit eindelijk niet moede zou worden.

Al dat instinctmatig streven, al die pogingen, al die daden verrassen ons zonder ons rechtstreeks te treffen, omdat er eene leemte bestaat tusschen ons leven en dat der planten.

Wij vragen ons af, welke geheime sympathie eenige planten dringt de zon aan te staren, terwijl andere het noorden schijnen te verkiezen. Maar hoe zeer trekt het onze aandacht, als we bij de vorige beschouwingen eenige andere voegen, die nog krachtiger getuigen van de persoonlijkheid dier wezens; als wij herinneren aan de bloem der Nepenthes, die beurtelings haren sierlijken beker opent en sluit, welke met helder water is gevuld, dat zij in de warme landen voor den dorstigen reiziger bewaart; - als wij de Desmodia Oscillans beschouwen, die hare blaadjes als een secondenslinger doet bewegen, en inderdaad, men heeft in Indië opgemerkt, dat zij zestig slingeringen per minuut doen; als wij de Rossolis zien, of de Vliegenvangende Dionea, wier bijna cirkelrond blad (dat uit twee als op een scharnier draaiende helften bestaat, aan de randen voorzien van lange, stijve haren, en die honig bevatten, waardoor de insecten worden aangelokt) door het over elkaâr slaan der haren, de onvoorzichtige vlieg, die zich laat verleiden, gevangen neemt en verstikt, en zich niet weer opent voor het insect is gedood. Wat moet men bovendien denken van het Kruidje-roer-me-niet, dat bij de minste aanraking als door gevoelloosheid getroffen in eene soort van slaapziekte vervalt?

Onophoudelijk verontrust ten gevolge van de teederheid harer organen en hare buitengewone gevoeligheid, ducht de Mimosae de geringste aanraking. Zij wordt bevreesd als eene wolk haar voor een oogenblik van het zonlicht berooft. Bij den geringsten wind siddert zij en verbergt zij zich uit vrees voor den storm. Met het vallen van den avond sluit zij hare oogleden, en door een rustigen slaap verkwikt, ontwaakt zij weer bij het aanbreken van den dageraad. Zoo draait de magneetnaald onophoudelijk op hare spil, maar richt zich na al hare schommelingen naar hare lievelingspool.

Welk een teeder gevoel hebben die planten! In de tropische gewesten ziet men geheele velden met Mimosae (Kruidje-roer-me-niet). Het verwijderd gedruisch van de hoefslagen van een paard doet ze in elkaâr krimpen, alsof zij er door verschrikt waren. Zij buigen zich snel naar den grond, wanneer iemand ze nadert, en men heeft opgemerkt, dat een lichte schok die gevoelige planten over de geheele oppervlakte

door de leden voer, als waarschuwden zij elkander voor gevaar, wanneer een lastig indringer hen verontrustte. De schaduw van eene wolk is voldoende om ze allen in beweging te brengen. 't Is bijna zenuwachtig te noemen, het Kruidje-roer-me-niet. Volgens Pouchet wordt zijne gevoeligheid evenzeer als de onze door verdoovende middelen verzwakt. Met opium besproeid wordt het ongevoelig en slaapt in. Door eene electrische ontlading wordt het gedood. En toch, wat verwonderlijk is, men kan het temmen. Desfontaines had er een in zijn rijtuig geplaatst;

door het stooten verschrikt, kroop het eerst vreesachtig in elkaar, daarop begon het er zich langzamerhand aan te gewennen en 't werd rustig. Maar wanneer het rijtuig stilhield, scheen het op nieuw te schrikken, werd bang en trok zich samen.

Er zijn in het leven der planten dagen van geluk en van voorspoed, dagen van lijden en van verdriet, waarvan wij de teekenen niet zien in de rimpels van hun gelaat, maar in de gelijkmiddelpuntige cirkels, nu eens vol en gelijkvormig, dan mager en verarmd, die het aantal levensjaren van den boom op de horizontale doorsnede van zijn stam aanwijzen.

Onder al die openbaringen van een onbekend leven kan de wijsgeer niet nalaten in de plantenwereld een algemeen koorgezang te erkennen. Er is eene levende werkelijkheid, veel treffender dan men zou meenen, in dat plantenrijk, dat zoo harmonisch, zoo zoet, en zoo mijmerend op den trap onder het dier staat. Buitensporig waren echter de leerstelsels eener school der oudheid, die op gezag van Empedocles niet aarzelde den planten buitengewone vermogens toe te kennen, die er menschen en zelfs godinnen van maakte.

Eenigen beschouwde zij als slecht, boos en wraakzuchtig, getuige de wonderlijke Mandragora, die men niet dorst uitrukken dan na met de punt van een' degen drie cirkels er omheen getrokken te hebben, onder het uitspreken van onkiesche woorden. Neen; de planten zijn door een onmetelijken afstand van ons gescheiden: maar haar leven weten wij niet te waardeeren. Niet alleen spelen zij de voornaamste rol in de harmonie der natuur op aarde, maar ook op zichzelve is de plant een werkzaam wezen, dat in hare droomen toch krachtig werkt. Zij beschrijft een der hoofdstukken der groote synthesis: het streven van de wereld naar het ideaal. Zij is zoowel de geschiedenis als de poëzie der natuur; de spijs, de geur en de tooi dezer aarde. Zij leeft voor allen en voor zich zelve zonder twijfel, want wacht ook zij niet met den blik naar boven, de verwezenlijking van eene onbepaalde begeerte? In 't eind, zij *leeft* en wij zouden zeer verwonderd zijn, als wij voor een oogenblik in de geheimen der plantenwereld mochten dringen, om te hooren wat de kleine bloempjes en de groote boomen in hunne taal kunnen zeggen.

(Vrij naar FLAMMARION.)

Wetenswaardigheden.

Het kruidje-roer-me-niet.

Dr. George Sigersau en Dr. Edouard Divers hebben belangrijke onderzoekingen gedaan omtrent de eigenschappen van het kruidje-roer-me-niet. Zij hebben eene groote overeenkomst gevonden tusschen het stelsel, dat de bewegingen dier plant beheerscht en het zenuwstelsel, en schrijven haar een magnetisch karakter toe. Na zekere proef gevoelde de eerste eene pijnlijke aandoening in zijn arm, die hem door de plant scheen medegedeeld te zijn. De samentrekkende bewegingen hingen af van de personen, die ze aanraakte; was het eene kinderhand, dan waren de bewegingen sneller. Maar de belangrijkste proef was zeker, dat, wanneer men de plant met een stuk glas aanraakte, zij zich niet bewoog. 'Is het nog langer mogelijk,' vraagt Dr. Sigersau tot besluit, 'om de oude grenzen tusschen de rijken der natuur te behouden? Die volstrekte afdeeling is niet meer mogelijk.'

In zijn fraai gedicht 'Evangeline,' zegt Longfellow:

‘Aanschouw dat teedere bloempje, dat zijn hoofdje boven de weide verheft en zijne blaadjes, even als de magneetnaald, naar het noorden richt: dat is het kompasbloempje, door Gods hand op zijn ranken stengel geplaatst om den reiziger te geleiden in de onmetelijke woestenij. Zoo werkt ook het geloof in 's menschen ziel.’

Het uurwerk van Flora.

Plinius heeft reeds de aandacht gevestigd op de verschillende uren, waarop sommige planten ontwaken. ‘Het is,’ zegt hij, ‘alsof de natuur den landbouwer toeroept: Waarom ziet gij naar den hemel? waarom raadpleegt gij de starren? Ik heb u planten gegeven, die de uren aanwijzen, en, opdat de zon uwe blikken niet van de aarde aftrekke, volgen de heliotroop en de vijgenboom haar op haren dagelijkschen tocht.

Het uurwerk van Flora door Linnaeus te Upsala samengesteld gaat achter bij dat van Candolle te Parijs. Het ontluiken wisselt af met het licht en de warmte en bij gevolg met de breedte.

De plattelandsbewoners kunnen het uur van den dag weten aan het ontwaken der volgende planten, die allen in ons klimaat groeien en gemakkelijk te herkennen zijn:

'S morgens.

Te	1	uur.	De Laplandsche latuw of het melkkruid.		
Van	2	tot	3	uren.	De boksbaard, het bitterkruid.
Van	3	tot	4	uren.	De haaglelie.
Van	4	tot	5	uren.	De wilde chicorei, het basterd havikskruid, de papaver.
Van	5	tot	6	uren.	De paardebloem, de wilde mosterd, het vlas, de Turksche lelie.
Van	6	tot	7	uren.	De latuw, de waterlelie, het kroonbloemig havikskruid, de ringelbloem, het muizenoor.
Van	7	tot	8	uren.	De malwe.
Van	8	tot	9	uren.	De goudsbloem.
Van	9	tot	10	uren.	De Amerikaansche malwe, de ijsplant.

Van	10	tot	11	uren.	De scorsoneerwortel, de veldajuin.
Van	12	uren.			De latuw sluit hare bloem.

'S namiddags.

Van	12	tot	1	uur.	De postelein.
Van	1	tot	2	uur.	De grasanjelier en de malwe sluiten hunne bloemen.
Van	2	tot	3	uur.	Het muizenoor en het longkruid sluiten zich.
Van	3	tot	5	uur.	De goudsbloem, de Turksche lelie sluiten zich.
Van	5	tot	6	uur.	De welriekende oenothera opent zich, de witte waterlelie sluit zich.
Te	7	uren.			De nachtschoone opent zich.
Te	8	uren.			De grootbloemige cactus opent zich, de dagbloem sluit zich.
Te	9	uren.			De nyctanches arbor tristis opent zich.

Te	10	uren.	De purpere lelie opent zich.

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

'Mijnheer Silas!' - zei ik, dood bedaard - 'ik ben zwak en ziekelijk, en daarom wenschte ik even uw stok te mogen gebruiken, om op te leunen bij de kleine wandeling, die ik doen wou.'

De daglooners barstten uit in schaterend gelach. Silas was verstomd van verbazing en woede. Jago, die zijne gewone zelfbeheersching had herkregen, nam zijn hoed af, maakte eene beleefde buiging, en sprak me bedaard toe als volgt:

'Ik dacht niet, mijnheer Lefrank, dat we u stoorden. Ik schaam me over me zelf, mijnheer! en ik verzoek u vriendelijk mijne verontschuldigingen daarvoor aan te nemen.'

'Gaarne,' was mijn antwoord, 'wil ik uwe verontschuldigingen aannemen, mijnheer Jago, maar alleen op voorwaarde dat gij, als de oudste van de twee, het voorbeeld geeft van zelfbedwang, zoodra uw geduld weer op de proef wordt gesteld. En wat u betreft, mijnheer Silas! ik verzoek u dringend, dat gij *mij*, als gast van uw vader, iets ten gevalle doet. Mijn verzoek is, dat, als gij weer lust hebt om grappen te maken ten koste van mijnheer Jago, gij de zaak dan wat minder ver wilt drijven. Ik wil gelooven dat gij het zoo kwaad niet hadt gemeend. Zoudt gij mij het groote genoegen willen doen om te zeggen, dat ik mij niet heb vergist! En zoudt gij me nog het grootere genoegen willen doen om de hand der verzoening te reiken aan mijnheer Jago?'

John Jago stak hem de hand toe, met een vertoon van vergevingsgezindheid, dat me wel wat overdreven voorkwam. Maar Silas Meadowcroft hield zijne hand terug, en zei, barsch en somber:

'Laat hem aan zijn werk gaan! Om u te believen, mijnheer Lefrank, zal ik hem met rust laten; maar verg niet dat ik hem ooit eene hand geef.'

't Was duidelijk, dat er met zulk een man niet te redeneeren viel. Trouwens, hij gaf er me niets eens de gelegenheid toe; want zonder een woord te spreken maakte hij rechtsomkeer, zoodat ik alleen bleef met John Jago. Ik wachtte, tot hij spreken zou, en weldra verbrak hij het stilzwijgen, als volgt:

'Binnen een half uur, mijnheer Lefrank, zal ik op weg zijn naar Narrabee, de stad, waar we ter markt gaan. Hebt gij mij ook brieven of andere dingen mede te geven? Of kan ik u met iets anders van dienst zijn?'

Ik bedankte hem, maar zei, dat ik van zijne goedheid geen gebruik zou maken. Met eene eerbiedige buiging nam hij toen afscheid en verdween in het huis. Onwillekeurig sloeg ik denzelfden weg in als Silas. Weldra bevond ik me aan den ingang der stallen, waar ik plotseling opnieuw Silas Meadowcroft tegenover me zag. Daar stond hij, met de hand aan de klink der achterdeur, die hij langzaam op en neer liet gaan, terwijl hij een strootje tusschen de tanden knelde en het allerlei bewegingen liet maken. Toen hij zag dat ik naar hem toeging, kwam hij me te gemoet, en sprak met eene mislukte poging tot hoffelijkheid:

‘Ik hoop toch niet dat gij boos op me zijt, mijnheer Lefrank! Vraag me gerust alles, wat gij wilt, en ik zal het doen; maar verg niet van me, dat ik ooit de hand geef aan John Jago. Weet gij, wat er dan zou gebeuren? Terwijl ik hem mijne eene hand toestak, mijnheer, zou mijne andere hem bij de keel grijpen en wurgen.’

‘Zoo, mijnheer Silas! is dat uwe gezindheid jegens dien man?’

‘Om u te dienen, mijnheer Lefrank! En ik schaam er me volstrekt niet over.’

‘Zoo, mijnheer Silas! Mag ik vragen, of er hier in de buurt nergens eene plaats is, waar godsdienstoefening wordt gehouden?’

‘Wel zeker! eene kerk.’

‘En gaat gij daar wel eens heen?’

‘Wel zeker!’

‘Misschien niet dikwijls?’

‘Iederen Zondag, mijnheer! Ik sla nooit over.’

Eene uitbarsting van lachen achter de deur deed me omzien. We waren beluisterd door Ambrose.

‘Ik begrijp,’ riep hij, ‘waar gij heen wilt, mijnheer Lefrank! Maar - wat ik u bidden mag - val Silas niet te hard! Hij is waarachtig niet de eenige Christen, die zijn Christendom in de kerkbank laat, als hij terugkeert naar huis. Ik zeg u eens voor al - ons goede vrienden te maken met John Jago, is onmogelijk: 't zou den Moriaan geschuurd zijn, als gij dat beproefdet. Maar wat zie ik? Ja, waarachtig! 't is mijn stok! Overal heb ik er naar gezocht.’

De dikke beukenhouten stok was me een last geworden, veel te zwaar voor mijne ontzenuwde handen. Er was geene enkele reden om hem langer te behouden. Jago ging naar Narrabee, en Silas was op *zijne* manier bedaard. Ik gaf dus den stok aan den eigenaar terug, die hem lachend aannam, zeggende:

‘Gij zoudt niet gelooven, hoe vreemd het me was, mijn stok te missen. Men kan daar zoo aan gewend worden. Wel, mijnheer Lefrank! zijt gij klaar om te gaan ontbijten?’

‘Ik wenschte eerst eene kleine wandeling te doen.’

‘Of gij gelijk hebt! 'k Wou dat ik mee kon gaan; maar Silas en ik hebben het te druk. Als gij verder wilt gaan dan ons erf, dan moet gij ginder het hek uitgaan.’

Ik was onverstandig genoeg om de aangewezen richting in te slaan en het broederpaar bijeen te laten in den stal.

Hoofdstuk V.
De tijding uit Narrabee.

EEN MISSIONARIS TE MIDDEN ZIJNER LEERLINGEN.

In den tuin gekomen, bleef ik plotseling staan: eene gedachte kwam bij mij op. Uit de vroolijkheid en de ruiterlijke manier van doen van Ambrose bleek zonneklaar dat hij niets wist van hetgeen weinige minuten te voren onder mijn venster was voorgevallen. Als nu Silas hem eens op de hoogte bracht! Dat kon gevaarlijk worden! Ik keerde terug naar den stal, maar er was niemand. Ik riep de beide broeders bij hunne namen; maar er kwam geen antwoord. Onderstellende dat ze in een ander gedeelte der hoeve aan hun werk waren, keerde ik naar den tuin terug.

Eene lieve stem riep me ‘goeden morgen’ toe. Ik zag om, en jawel! daar stond Naomi Colenbrook voor een der benedenvensters. Ze was druk bezig met de messen voor het ontbijt te slijpen. Op hare schouder balanceerde eene zwarte poes, die al hare aandacht scheen gevestigd te hebben op de flikkerende bewegingen door ieder mes op zijne beurt gemaakt, wanneer Naomi het schielijk op en neer liet gaan over het leder. Op haar wenk ging ik naar haar venster, en zag dat haar lief gelaat met eene sombere wolk was overtogen. Met een nijdigen duw verwijderde zij de kat; en de glimlach, waarmede ze me verwelkomde, was nauwelijks een flauwe weerschijn van het betooverend lachje, dat hare wezenstrekken den vorigen dag had verhelderd.

‘Ik heb Jago gezien - zooeven. Hij sprak me van iets, dat van ochtend onder uw venster gebeurd is: maar toen ik hem vroeg wat dat was, verwees hij me naar u, omdat hij geen tijd had door zijn ophanden vertrek naar Narrabee. Doe me pleizier, mijnheer Lefrank, en vertel me zonder omwegen de waarheid. Ik ben vandaag wat kort van stof en om lang te luisteren heb ik geen geduld.’

Zooveel mogelijk het gebeurde vergoelijkend, zonder aan de waarheid tekort te doen, vertelde ik haar, wat de lezer reeds heeft vernomen. Ze had het mes, dat ze sleep, ter zijde gelegd; en nu stond ze daar, met de blanke handen op haren schoot gevouwen. Ze peinsde een oogenblik, en sprak toen:

‘Had ik hem dat *tête-à-tête* maar geweigerd! Als een man iets van eene vrouw verlangt, en de vrouw geeft toe, dan heeft de vrouw er meestal berouw over.’

Die opmerking maakte ze, met eene zeer bekommerde uitdrukking op het gelaat, die me de overtuiging schonk dat de ontmoeting met Jago in den maneschijn eene onaangename herinnering bij haar had achtergelaten. Ik was zóó nieuwsgierig, wat Jago haar mocht gezegd hebben, dat ik me niet kon weerhouden, haar met de noodige verontschuldigingen daarnaar te vragen.

‘*U*,’ antwoordde ze met sterken nadruk op dat woordje, ‘zou ik dat willen zeggen.’

Ze werd bleek, en een oogenblik later bedekte een hevige blos haar aangezicht. IJveriger dan ooit ging ze opnieuw aan haar werk. En terwijl ze met het hoofdje gebukt over het mes voor me stond, hervatte ze:

‘Neen! ik mag niet! Zelfs niet aan u! Ik heb plechtig beloofd dat ik er niemand iets van zou zeggen. Ja, mijnheer Lefrank! er is niets aan te doen: vergeten is hier het beste, wat ge doen kunt. Maar stil, daar komt de spion, die me in den maneschijn met Jago heeft zien loopen, en 't aan Silas heeft verklikt.’

De deur van de keuken, waarin zich Naomi bevond, ging open, en miss Meadowcroft vertoonde zich. Ze keek Naomi aan, zooals alleen eene vrouw van middelbaren leeftijd een mooi jong meisje kan aanzien, waarop ze jaloersch is.

‘Ontbijten, miss Colebrook!’ riep ze vinnig en met een zuur gezicht. Toen zag ze *mij*, waarop ze me toeriep: ‘Ontbijten, mijnheer Lefrank!’ maar nu op gansch anderen toon.

‘We zullen dadelijk komen, mis Meadowcroft!’ antwoordde Naomi voor ons beiden.

‘Ik wensch niet in te dringen in uwe geheimen, miss Colebrook!’ beet haar de dochter des huizes toe, en met die woorden stapte ze trotsch de keuken uit. Naomi kwam mij terstond daarop te gemoet, en zei:

‘Er is iets dat me ongerust maakt. Zeidet gij niet dat gij Ambrose en Silas bij elkander hebt achtergelaten?’

‘Dat is zoo.’

‘Als nu Silas eens aan Ambrose vertelde wat er van ochtend gebeurd is?’

‘Och, dat zal zoo'n vaart niet loopen. Mijnheer Jago is gelukkig uit de voeten; en in dien tijd, dat hij weg is, kunnen gij en ik de zaak wel in orde brengen.’

‘We willen het hopen. Laten we nu gaan deelnemen aan het ontbijt. Daar zullen we Ambrose vinden, en dan zal ik hem daarna zien te spreken.’

(*Wordt vervolgd.)*

[Nummer 33]

Onze gravures.

De beren.

DE BEREN, NAAR F. SPECHT.

Deze dieren worden in Europa, Azië en Amerika, zoowel in de koude als in de warme luchtstreken, gevonden.

De ouden beweren, dat er ook in Afrika beren werden aangetroffen; maar in dat geval zijn zij heden geheel uitgestorven, of hebben zich in de binnenlanden en bergstreken teruggetrokken, welke tot nog toe niet door beschaafde reizigers bezocht werden.

De beer, tegenwoordig tot enkele, schaarsbevolkte berglanden van Middel- en Oost-Europa beperkt, werd vroeger in al de landen van het Westen en midden van ons werelddeel aangetroffen.

Hoe gevaarlijk de beer der Noordpoollanden ook zijn mag, toch heeft hij zeer veel op andere roofdieren, op leeuwen, hyena's en wolven voor, daar hij, naast het rendier, van het grootste nut voor de Kamschatdalen en Samojeden is. Zijn vleesch en vet zijn voor de inboorlingen eene fijne lekkernij, de huid verschaft hun bed, mantel, hoofddeksel, voet- en handschoeisel. De halsbanden der honden zijn van berenhuid en de schouderbladen worden soms, aangescherpt, als zeisen tot het afsnijden van gras gebruikt.

De Laplander houdt den beer in hooge vereering en noemt hem ‘Gods hond,’ terwijl de Noorweger zegt: ‘De beer heeft de kracht van tien en de wijsheid van twaalf mannen.’ Dien eerbied voor roofdieren, welke zich door geweldige lichaamskrachten onderscheiden, vindt men bij alle onbeschaafde volkeren terug.

De oude Egyptenaren bewezen goddelijke eer aan de krokodil, de Galla-neger zal nooit een leeuw dooden en betaalt hem zelfs schatting; de Javaan noemt den geduchten gestreepten tijger ‘heer’ en ‘koning.’ Maar de eerbied van den Laplander voor den beer is minder platonisch en meer praktisch; waar hij zijn verblijf ontdekt, zal hij de groote vrijheid nemen, hem met geene al te eerbiedige bedoelingen een bezoek te brengen.

De berenjacht is echter niet zonder ernstig gevaar, en ‘wanneer men een beer aanvalt,’ dus luidt het advies van een Engel-

schen *bear shooter*, 'is een dubbel geweer zonder tegenspraak het geschiktste wapen. De beste mikpunten zijn: voorhoofd, borst en schouders. In ieder ander lichaamsdeel zal een kogel geene onmiddellijke uitwerking teweegbrengen. Is de sneeuw diep en komt de beer op u aan, mik laag, zeer laag, zelfs vlak langs den sneeuw, indien gij het dier in 't hart wilt treffen.'

De neiging van den beer, om zich bij een weggeworpen voorwerp op te houden en het te onderzoeken, is algemeen bekend en heeft aan duizenden tot middel gediend om hun leven te redden. Een walvischvaarder uit Hull kwam in 1860, aan een ijsveld, waarop zlch een pracht-exemplaar van een ijsbeer bevond. Een van de bemanning begaf zich op het ijs om het dier te schieten. Doch, op het oogenblik dat hij aanlegde, keerde de beer zich met de grootste koelheid om en staarde den man recht in het gelaat. De matroos hoopte hem met geroep en gebaren ontzag in te boezemen, maar het was geen reus met een schapenaard, om voor zulke nietigheden vervaard te worden. Hierdoor was het de man en niet de beer, die minder op zijn gemak was. Geen wonder, dat hij misschoot, toen hij afvuurde en de ruige viervoeter vrij ontevreden op hem afkwam. De jager maakte beenen, zooveel hij kon, want het was, dat begreep hij, eene harddraverij om 't leven. Om zich te verlichten, wierp hij zijn geweer weg, en ontdekte, tot zijne innige voldoening, dat de beer, ouder gewoonte, het weggeworpen voorwerp begon te besnuffelen en te betasten. Het duurde geruimen tijd, eer de onderzoeker tot de overtuiging kwam, dat het brokje te taai was voor zijn gebit, zoodat de matroos een aanzienlijken afstand vóórkwam. Maar de beer hervatte zijne vervolging en bewees spoedig beter met den glibberigen bodem vertrouwd te zijn dan zijn afgeslagen aanrander, zoodat de zeeman het geraden oordeelde, ook een zijner wanten op te offeren; daarna de andere, en vervolgens zijn hoed. Met deze krijgsmiddeltjes hield hij zijn vervolger zóó lang bezig, dat zijne kameraden den tijd hadden zich bij hem te vervoegen. De beer stond nu eensklaps stil, als om zijne kansen te berekenen, en, zekerlijk meenende dat zijn vijand hem te sterk was, keerde hij zich wijselijk om en slaagde er in, een eervollen aftocht te maken.

Treffend is de liefde der berin voor hare jongen. Een Noordpoolvaarder, kapitein Philipps, verhaalt daarvan een voorbeeld, waarvan hij ooggetuige was. Eene beerin met hare beide welpen, door het aas van eene zeekoe gelokt, begon het met groote gretigheid te verslinden, toen de varensgezellen met eene losbranding de beide welpen doodelijk en de moeder gevaarlijk wondden. De smart der moeder, zegt de kapitein, was hartverscheurend. Hoe ernstig ook gewond, kroop zij naar de plek, waar hare welpen lagen, en schoof hun ieder een stuk van de zeekoe voor. Ziende, dat ze niet aten, trachtte zij hen te doen opstaan en slaakte ter zelfder tijd de angstigste kreten. Toen verwijderde zij zich eenige passen, riep hen en zag herhaaldelijk om, als wilde zij zich overtuigen of zij wel gevolgd werd; maar toen dit vruchteloos bleek, keerde zij terug en begon hunne, wonden te likken. Dit deed zij drie-, viermaal; maar de welpen bleven ook hiervoor ongevoelig, en de wanhopige moeder kroop om hen heen, betastte en likte ze met zulk eene innige liefde, dat nooit eene hen met meer teederheid hare kiekens onder hare vleugelen vergaderd heeft; ten laatste, overtuigd, dat zij dood waren, weende zij eene wijl in stille droefheid en verviel toen in een doodstrijd van smart. Zij huildde alsof haar het hart zou breken, wendde haar kop in de richting van het schip, zag naar de bemanning met meer droefheid dan woede en scheen hun toe te roepen: 'Ziet wat gij gedaan hebt, gij hebt mij van mijn kroost beroofd, doodt nu de moeder ook.'

Eene nieuwe losbranding vervulde dien laatsten wensch; maar, stervende, likte zij nog de wonden van hare welpen.

Agar en Ismaël in de woestijn.

Wij lezen in de geschiedenis van Abraham dat deze aartsvader, ter wille der onvruchtbaarheid van zijne echtgenoote Sara, dezer dienstmaagd, Agar, tot eene tweede huisvrouw nam. Agar schonk haren meester eenen zoon, welke Ismaël genoemd werd. Toen later, door eene wondervolle gunst des Hemels, Sara op zeer hoogen ouderdom insgelijks nog een kind baarde, werd Agar afgunstig op hare meesteres en op Isaäc, den nieuwgeboren en rechtmatigen erfgenaam haars heers. Abraham zond daarop Agar met Ismaël weg en beiden verdwaalden in de woestijn van Bersabee. In dit onherbergzame oord was de geringe voorraad, welke de verjaagden medegekregen hadden, weldra uitgeput, zoodat Ismaël door dorst gekwollen, eindelijk zieltogend nederzonk. De diepbedroefde moeder sloeg de blikken van haren bewusteloozen zoon af en die hemelwaarts richtende, steunde zij: Ik wil mijn kind niet zien sterven. God erbarmde zich echter over de rampzaligen, deed Agar op eenigen afstand een waterbron ontdekken en beloofde haar uit Ismaël een groot volk te doen voortspruiten.

Het dramatische tooneel der beide verstootenen, die in de woestijn van dorst smachten, is een reeds veelgekozen onderwerp van onderscheidene kunstgewrochten; maar weinige kunstenaars wisten dit zooveel oorspronkelijkheid en een zoo ongezocht als aangrijpend effekt bij te zetten als E.K. Liska, naar wiens schilderij onze gravure is vervaardigd. Dit tafereel trok in 1883 op de internationale kunsttentoonstelling te Munchen de algemeene aandacht der kenners, en een bevoegd kunstrechter zeide daarvan dat de schilder geweten had ‘een oud thema nieuwe bekoorlijkheden te geven, door het woestijnlandschap, van de ondergaande zon bestraald, als een krachtigen factor tot sterker uitdrukking van de troostelooze gemoedsstemming der verstootelinge aan te wenden. Het hoofd van Agar,’ zoo besloot hij, ‘is vol uitdrukking, meesterlijk gekarakteriseerd, zonder het pathetische ook maar in het minst te schaden. Vooral treft echter de zuiverheid en degelijkheid der teekening en de smaakvolle drapeering van het gewaad, waarin de groote lijnen den boventoon voeren.’

Vol lieflijkheid, als eene stervende bloem, heeft de schilder den wegkwijnenden knaap afgemaald, die daar aan de voeten zijner moeder ligt, gehuld in zijn wit gewaad - de kleur der onschuld - tot de stem des Engels zich zal doen hooren:

> Gij zult niet sterven, zoon uit Abram! De woestijn Heeft zich een oogenblik uw graf gewaand te zijn, Die woestenij zal eens uw gloriën getuigen!

Uitdrijving der liefdezusters uit het ziekenhuis Cochin.

De oude geschiedenis meldt ons dat de Spartanen hunne slaven dronken maakten en deze dan in dien afzichtelijken en verdierlijkten staat voor hunne kinderen deden verschijnen om in de jeugdige gemoederen een onuitwischbaren walg voor de dronkenschap te verwekken. De moderne geschiedenis zal den nazaten leeren dat in

de laatste helft onzer eeuw de Europeesche vorsten hunnen onderdanen de afdwalingen der voornaamste republiek van ons werelddeel voor oogen hielden om het bedreigde monarchaal beginsel te redden. De vastste steun der tronen tegen de zoo sterk aangewassen macht der democratische partijen van allen aard is inderdaad het voorbeeld van onverdraagzaamheid, verdrukking en godsdiensthaat door de Fransche republiek gegeven, alsook de ondergeschiktheid, ja, de onmacht, waarin onder dezen regeeringsvorm de voormaals zoo machtige en trotsche natie vervallen is.

Het grondbeginsel der volksregeeringen werd nooit meer afbreuk gedaan dan door de wijze, waarop de veranderzieke, lichtzinnnige en voortvarende Franschen dien bestuurvorm toepassen, en zij, die een gemeenebest, zooals dat der Vereenigde Staten, met zijnen breeden zin van godsdienst- en burgerlijke vrijheid, verkiezen aan onze monarchieën met hunne bestendige gedachte naar machtvergrooting en de geld- en bloedbelasting hunner overgroote staande legers, mogen er den rouw over dragen dat de tegenwoordige Fransche republiek de verwezenlijking hunner wenschen in de eerste tijden tot eene verre onmogelijkheid gemaakt heeft.

Een der hatelijke en barbaarsche maatregelen, onder voorwendsel van godsdienstvrijheid, maar eigenlijk alleen uit kleingeestigen godsdiensthaat, door het huidige Fransche Staatsbestuur genomen is de zoogezegde verwereldlijking der gods- en gasthuizen. Niettegenstaande de waarschuwingen der befaamdste geneesheeren, grootendeels zelve overtuigde republikeinen, die verklaarden de hulp der Zusters niet te kunnen ontberen voor de verzorging der zieken, en ondanks de aandoenlijke smeekbeden der kranken, die van hunne verzorgsters niet wilden scheiden, werden de nonnen uit de meeste gasthuizen verjaagd en vervangen door burgerlijke ziekendienaars.

Onder die g e l a ï c i s e e r d e hospitalen moet, sinds eenige weken, ook gerekend worden het in 1780 gestichte hospitaal-Cochin, waar omstreeks 300 bedden voor zieken zijn en hetwelk door de Zusters Augustinessen van de H. Maria bediend werd. De stichter, de Eerw. Heer Cochin, gaf het geldelijk beheer bij zijn dood over aan het stadsbestuur, maar bepaalde tevens dat de verzorging der zieken moest geschieden door bovengenoemde orde. Zoo spoedig dan ook het besluit der verjaging van de zusters genomen was, stelde de familie Cochin, die sinds jaren met de pen en het woord de rechten van den godsdienst verdedigt, eene gerechtelijke actie tegen de stadsregeering in. Maar deze stoorde zich niet aan dit oponthoud en in de laatste dagen van het vorig jaar moesten de Zusters, die dit hospitaal bedienden, de plaats ontruimen voor door winstbejag gedreven bedienden.

De gravure op pagina 261 geeft onze lezers het oogenblik weer, waarop de eerste geneeskundige van het hospitaal, omringd door de familie Cochin en de vrienden der Zusters, met al de interne geneeskundigen, aan de Zuster-Overste hun dank betuigen voor de vele en goede zorgen aan de zieken bewezen: ‘Zuster,’ dus luidden zijne woorden, ‘de wenschen en de beden van uwe zieken, ons verlangen en de pogingen, die wij in het werk stelden, hebben dezen slag niet van u kunnen afweren. Maar de personen, die u op dit oogenblik omringen, de rechthebbenden van den vromen stichter van dit huis, hebben uwe zaak, die ook de hunne is, aan de beslissing van den rechter overgegeven. Wij wachten met vertrouwende beslissing af, die u en uwe Zusters weer in ons midden zal terugvoeren, en die ons uwe hulp, welke wij zoo oprechtelijk hoogschatten, weer zal verzekeren. Wij roepen u daarom geen vaarwel, maar tot weerziens toe.’

Voor de laatste maal gingen de Zusters en het geheele gezelschap de verschillende zalen rond om hunne dierbare zieken te verzorgen en te troosten. Voor het laatst

betraden zij de kapel, waar het hart van den stichter bewaard wordt en waar de in zijne liefde voor de armen onuitputtelijke Augustin Cochin begraven ligt; daar vroegen zij voor het laatst om onderwerping en geduld in de zware beproeving, die zij te doorstaan hebben. En daarna togen zij, ten getale van zes en twintig, zwijgend en met betraande oogen, omringd door hunne vrienden, door de straten van Parijs, naar het moederhuis der orde.

Twee uren daarna deden de loontrekkende dienaren der Parijsche stadsregeering hunne intrede in het hospitaal Cochin, waar zij, zooals in andere gasthuizen geschiedt, meer hunne eigene belangen behartigen dan die der zieken, welke het ongeluk hebben aan hunne zorgen toevertrouwd te zijn.

De verzoeking in de woestijn.

Toen Jezus door Joannes gedoopt was, werd Hij door den Geest Gods naar de woestijn geleid om van den duivel bekoord te worden.

In afzondering, gebed en vasten wilde Christus zich voorbereiden tot zijne verhevene, goddelijke zending, niet omdat die voorbereiding voor Hem eene behoefte was, want geheel zijn verborgen leven was wijs en heilig geweest; maar omdat Hij ons wilde leeren, hoe wij de bekoringen des satans en de begeerlijkheden van geest en zinnen moeten overwinnen.

Nadat Jezus veertig dagen en veertig nachten gevast had, kreeg Hij honger. Toen kwam de bekoorder bij Hem en zeide: Indien gij Gods Zoon zijt, zeg dan dat deze steenen brood worden. Jezus gaf tot antwoord: Er staat geschreven: '*De mensch leeft niet alleen van brood, maar van elk woord, dat uit Gods mond komt.*'

Dan nam de duivel Hem op naar de heilige stad, stelde Hem daar op het hoogste des tempels en sprak: Indien gij Gods Zoon zijt, werp u dan naar beneden; want er staat geschreven: '*Hij heeft zijne engelen last gegeven U te bewaken; zij zullen U of hunne handen dragen, opdat Gij uwen voet niet aan eenigen steen stootet.*' Maar Jezus antwoordde hem: Er staat geschreven: '*Gij zult den Heer, uwen God, niet tergen.*'

De duivel nam Christus dan wederom op naar eenen zeer hoogen berg en toonde Hem daar al de koninkrijken der wereld met hunne pracht. 'Dit alles zal ik U geven,' sprak hij, 'indien Gij voor mij nedervalt en mij aanbidt. Maar de Heiland gaf hem ten antwoord: 'Ga henen, Satan! want er staat geschreven: '*Gij zult den. Heer, uwen God, aanbidden en Hem alleen dienen.*'

Onze gravure, genomen naar eene schilderij van den befaamden meester Ary Scheffer, stelt ons het laatste gedeelte voor van die zoo zinrijke gebeurtenis uit het leven des Zaligmakers.

De wereld der oneindig kleinen.

In onze eerste studie hebben wij de plantenwereld leeren kennen zooals die op aarde naast ons voortleeft en zich ontwikkelt. Laat ons nu eenen blik slaan op een ander leven, dat op onze planeet plaats vindt, en slechts weinig hooger staat op den trap van bewerktuiging, maar dat misschien nog veel wonderlijker is door zijne uitgestrektheid en zijnen rijkdom. Het betreft hier ook eene wereld, waaraan niet genoeg wordt gedacht, en wier waarneming echter eene onuitputtelijke bron van verbazing en genoegen voor ons is. Het menschelijke leven is te kort voor al die belangrijke studiën, waarvan elk deel, goed beschouwd, eene geheele wereld uitmaakt!

Slechts voor korten tijd op aarde geplaatst, gevoelt de mensch, die zijne betrekking tot de onmetelijke natuur heeft leeren kennen, zich in het niet verzinken bij al de grootheid, die hem omringt: de grootheid in het oneindig kleine en in de onuitsprekelijke wonderen der onzichtbare wereld; - de grootheid in het eindeloos groote, in de reusachtige inrichting der sterrenwereld, waarvan de aarde zelve nog maar een atoom is. Wij duizelen evenzeer bij de gedachte aan het oneindig kleine

als aan het oneindig groote, zegt Bonnet, de eenvoudige en welsprekende schrijver van de *Contemplation de la nature.*

En inderdaad, wij worden door de verschijnselen in de schepping met verbazing getroffen, hetzij wij onze oogen opwaarts heffen en de sterren in hun loop naspeuren, hetzij wij ze vestigen op de nietigste schepselen hier op aarde. De onmetelijkheid is overal! Zij openbaart zich, èn aan het azuren gewelf, waar een heir van sterren schitteren, en op het levend atoom, dat de wonderen zijner bewerktuiging voor ons oog verbergt.

Al wie dat schouwspel met de oogen des geestes aanschouwt, gevoelt 's menschen geringheid in vergelijking met de grootheid van het heelal. Maar, indien het waar is dat een gevoel van nederigheid ons overvalt in tegenwoordigheid van het onmetelijke in de ruimte en van het eeuwige in den tijd, indien iedere schrede, die de mensch aflegt, indien iedere plooi, die zijn voorhoofd groeft, hem zijne broosheid, zijne zwakheid ontsluiert, dan toch steunt zijn genie, dat uitvloeisel der Godheid hem in zijn loop, waar het hem zijne macht en zijnen verheven oorsprong openbaart.

Wij willen uit de tallooze voorwerpen, die wij op reis door de natuur ontmoeten, een gedeelte thans kiezen eener nog weinig bekende wereld, waarin zich buiten ons weten onmeet, bare levenskrachten en zonderlinge lotgevallen ontwikkelen. Wij zullen een tochtje doen door de wereld der microscopische diertjes, die zich zoo snel vermenigvuldigen in de lucht, het water, de planten, de dierlijke lichamen, en waarvoor wij zelven verre van geheiligd zijn.

Aan den Pruisischen natuuronderzoeker Ehrenberg is men de degelijke kennis dier microscopische wezens verschuldigd; hij heeft het verbazende geduld gehad ze met den microscoop te onderzoeken, ze bij hunne geheimste verrichtingen te verrassen, ze te verdeden in klassen, familiën en soorten; hij heeft het eerst aangetoond dat die wezens, in weerwil hunner kleinheid, niettemin eene inwendige bewerktuiging hebben, die ons somtijds verbaast door hare samengesteldheid; in één woord, aan zijne werken is mende wetenschap der infusoriën (afgietseldiertjes) verschuldigd, eene wetenschap, waarvan hij inderdaad de schepper is.

De vorm der microscopische diertjes is evenzeer bepaald als die der groote dieren; alleen met de uitzondering, dat eenigen hun vorm naar welgevallen kunnen veranderen en zich op honderd verschillende wijzen aan den verbaasden toeschouwer voordoen: na vijf minuten herkent men ze niet meer. Op het eene oogenblik zijn zij bolvormig of driehoekig, en, een oogenblik daarna, hebben zij de gedaante van eene ster. Daarom heeft men dien wezens ook den naam van Proteus gegeven, ter herinnering aan dien toovenaar, die zich door zijne wonderlijke gedaantenverwisselingen aan ieders blikken wist te onttrekken.

Ook de microscopische wereld heeft hare uitersten. Er ligt een even groote afstand tusschen den nietigsten harer vertegenwoordigers, de monade, en eenen harer grootsten, de kapdragende kolpode, als tusschen een' kever en een' olifant.

Niets is wonderlijker dan de bewerktuiging der onzichtbare wezens, en was zij niet door nauwkeurige waarnemingen buiten twijfel gesteld, dan zou men geneigd zijn om de verhalen der natuuronderzoekers eenvoudig voor een verdichtsel of wel voor vermetele leugens te houden.

De weelde van de levensorganen der microscopische diertjes overtreft somtijds zeer verre die der grootste dieren en zelfs van den mensch. Er zijn er die honderdtwintig magen bezitten en bij sommige soorten telt men er zelfs meer. Nog meer, bij eenige infusoriën paart zich aan dien overvloed van organen een kunstig mechanisme: een dier magen is van onbegrijpelijk fijne tandjes voorzien, die men,

door het doorschijnende lichaam heen kan zien bewegen en de spijs vermalen. Bij een zeker aantal van hen heeft het stelsel voor den omloop der vochten betrekkelijk zulk eene groote uitgebreidheid, dat men zonder overdrijving kan verzekeren dat het hart dier microscopische wezens naar evenredigheid vijftigmaal zoo groot en zoo krachtig is als dat van een paard of een os.

In weerwil van de uiterste kleinheid dier wezens, welke zoo vele eenwen onbekend zijn gebleven, heeft de natuur ze niettemin met de grootste zorgvuldigheid behandeld. Er zijn er, wier lichaam door een kalkachtig pantser wordt beschut; en bij velen zelfs is de schaal onvernietigbaar en van den aard onzer vuursteenen.

Volgens Ehrenberg, hebben eenige infusoriën flikkerend roode oogappels. Indien men kon aannemen dat zulke fijne organen een gezichtsveld bezaten, waardoor het dien diertjes mogelijk was ons te bemerken met onze werktuigen om hen waar te nemen, welk een verpletterenden indruk zouden zij dan niet ontvangen, als zij zagen dat zij zich zoo in onze macht bevonden?

Heeft de wonderlijke bewerktuiging dier levende lichaampjes onze stoutste vermoedens overtroffen, er is niet minder reden om verbaasd te staan over hunne voortdurende werkzaamheid. Alle dieren moeten het verbruik hunner krachten door den slaap herstellen, en wij zelven moeten een derde gedeelte van ons leven daaraan opofferen. De infusoriën kennen iets dergelijks niet, hun leven is het beeld der onophoudelijke onrust. Ehrenberg heeft ze op alle uren van den nacht waargenomen en ze aanhoudend in beweging aangetroffen; hij besloot daaruit dat zij nooit rust, nooit slaap genieten! De plant gaat zelfs 's avonds slapen, maar als deze kleine onzichtbaren slapen, kan hun slaap slechts weinige seconden duren, - en wanneer hun slaap, als de onze, nog door zonderlinge droomen wordt afgebroken, dan zijn die droomen zeker niet lang!

Naarmate de wetenschap meer volkomen is geworden, heeft de gezichteinder van het leven zich uitgebreid en overal, waar men onderzoekingen doet, openbaart zich eene microscopische wereld vol leven; het ijs der poolzeeën, de hoogere luchtlagen van den dampkring en de duistere diepten van den oceaan zijn bevolkt met levende organismen; en overal staan wij verwonderd over de matelooze samenhooping en de eindelooze verscheidenheid hunner vormen.

Die nietige schepseltjes, welke aan ons oog ontsnappen, hebben echter meer levenskracht dan de sterkste wezens! Daar, waar het strenge klimaat de krachtigste planten doodt, waar slechts enkele dieren nauwelijks kunnen leven, weerstaat de bewerktuiging van het microscopisch diertje de sterkste koude, die men kent. Meer dan vijftig soorten van diertjes met een keisteenachtig pantser voorzien zijn door James Ross ontdekt op de ijsschotsen, die op 78° breedte in de Poolzee dreven.

In de diepten der zee, in die onherbergzame streken, is nog meer, leven dan aan hare oppervlakte. In de golf van Erebus heeft men door middel van het dieplood op 500 meters diepte acht en zeventig soorten van microscopische diertjes gevonden. Men heeft er zelfs ontdekt op eene diepte van 4000 meters, waar die diertjes den ontzettenden druk van 375 atmospheren hadden te verduren; eene drukking, die een kanon zou doen springen, en waaraan toch het geleiachtig lichaam van een infusiediertje verwonderlijk weerstand biedt!

Die levende lichaampjes, welke zich met eene ongeloofelijke snelheid vermenigvuldigen in de doorschijnendste streken van den oceaan, worden ook in overvloed in onze rivieren en vijvers aangetroffen; en zonder het te bemerken verzwelgen wij er dagelijks myriaden van met ons drinken. Als wij met een

microscoop onderzochten wat somtijds een enkele waterdroppel bevat, zouden wij nooit onzen mond durven openen om zulk eene wereld te verzwelgen.

Ieder, die wel eens een nacht op zee of aan het strand heeft doorgebracht, kent het verschijnsel der phosphorescentie of het lichten der zee, waarop de geleerden langen tijd hun brein hebben gescherpt. Vroeger aan zeer verschillende oorzaken toegeschreven, weet men thans dat het veroorzaakt wordt door eene menigte dieren. Meestentijds openbaart zich dat lichten op plaatsen, waar de zee in beweging is: iedere golf spat in lichtend schuim uitéén tegen den steven van het schip en de golven schitteren als de sterrenhemel. Die myriaden van phosphoresceerende punten zijn niets anders dan eene menigte oneindig kleine diertjes, wier glans hunne uitgebreidheid honderdmaal grooter doet schijnen.

Het water is niet het eenige gebied der microscopische diertjes; men vindt ze ook in den grond in zoo groote menigte, dat hunne

UITDRIJVING DER LIEFDEZUSTERS UIT HET ZIEKENHUIS-COCHIN.

AGAR EN ISMAËL IN DE WOESTIJN, NAAR E.K. LISKA.

macht alle berekening te boven gaat. Eenige soorten, die misschien geen vijftienhonderdste van een millimeter groot zijn, hebben op sommige vochtige plaatsen onder den grond geheele levende lagen gevormd, die somtijds verscheidene meters dik zijn.

In het noorden van Amerika vindt men zulke levende grondlagen tot zelfs van zeven meters diepte, en op de Luneburger-heide zijn er van meer dan dertien. De stad Berlijn is gebouwd op eene van zulke dierlagen, welke deze laatste driemaal in uitgebreidheid overtreffen. Dat grenst aan het miraculeuse. De microscopische wezens, waarvan hier sprake is, zijn zoo klein dat men tienduizend er van naast elkaar kan leggen op een centimeter; en het gewicht van elk hunner staat nauwelijks gelijk met het millioenste deel van een milligram, want men heeft berekend, dat er 1.111.500.000 noodig zouden wezen om een gram te verkrijgen.

Wat de overblijfselen, de schalen dezer diertjes betreft, die in zoo'n groot aantal hebben bestaan, daarvan zijn door opeenhooping geheele landstreken gevormd!

En wij zelven, wij vermoeden (zeer gelukkig) die onzichtbare bevolking niet, welke onze weefsels voortdurend verknaagt en bijwijlen ze vernietigt. In de darmen ontdekt men altijd eene menigte trillende wormen. De mond wordt altijd door myriaden diertjes bewoond; de wolf in de verwaarloosde tanden is het beenderhol, dat hunne kalkachtige overblijfsels bevat.

Er zijn ingewandswormen ter grootte van eenen speldeknop, die zich in koloniën vereenigen in den kop der schapen en den dood dezer dieren veroorzaken. Zij veroorzaken de bekende draaiziekte, aldus genoemd, omdat de dieren, die er door worden aangetast, onophoudelijk in het ronde draaien. Tallooze legioenen van eenen anderen, nog kleineren worm nemen het vleesch van ons lichaam in bezit. Deze vermenigvuldigt soms zoo sterk, dat men er zelfs vijf en twintig geteld heeft in eene spier aan den binnenkant van het oor, die niet grooter is dan een gerstekorrel. Die kleine parasiet is de trichine, die bij voorkeur het varken tot woonplaats uitkiest.

Levend worden wij verknaagd door die onmerkbare wezens, en geene menschelijke macht kan hunne verwoesting tegengaan.

Het rijk der microscopische diertjes heeft dus geene andere grenzen dan de oneindige ruimte.

Laat ons hier nog eenige beschouwingen bijvoegen.

Zekere meteorologische verschijnselen, die eertijds voedsel gaven aan het bijgeloof der onwetenden en den schrik der zwakken, zijn hun oorsprong verschuldigd aan het werk dier onzichtbare legermachten. De bloedregen, de roode kleur, die het water onder sommige omstandigheden aanneemt, zooals b.v. de Roode Zee, worden veroorzaakt door microscopische algen, de Trichodesmiën. De roode kleur des sneeuws reeds door Aristoteles waargenomen, wordt eveneens veroorzaakt door een microscopisch wezen, de Disceroea, die zonder gevaar den sneeuw der bergtoppen bewoont en de ijzige koude der poolstreken trotseert.

De lucht is zelfs met wezens bevolkt. Als het oude pantheïsme, verspreiden onze microscopische diertjes het leven over de geheele aarde, op elk bewoonbaar atoom en op de levende wezens zelven.

De onzichtbare bevolking der lucht maakt volgens von Humboldt zelfs eene Fauna op zich zelve uit. Maar, behalve de meteorische infusoriën, wier bestaan onbetwistbaar blijkt, voert de lucht in hare stroomen nog eene tallooze menigte gewone doode of levende diertjes mede en verspreidt die over de gansche aarde. Somtijds zijn zij in

zulk een overvloed in de lucht aanwezig, dat zij het licht onderscheppen en de reizigers doen stikken. Bij het onderzoek van een fijnen stofregen, waardoor de schepen op een afstand van 380 mijlen van de Afrikaansche kust als in een nevel werden gehuld, ontdekte Ehrenberg daarin achttien soorten van diertjes met eene keisteenachtige schaal.

Maar het microscopische leven vervult niet alleen het water, de lucht en den grond: ook in de dieren en planten oefent, als wij zagen, het zijne macht uit, geen orgaan van een levend wezen kan er zich aan onttrekken. Niet alleen komen die diertjes in alle holten voor, die met de lucht in gemeenschap staan, maar men vindt ze ook in volkomen afgesloten organen. Onze aderen zijn overal hermetisch gesloten en nogtans vindt men daarin dikwijls microscopische diertjes nevens de bloedbolletjes; de tocht, dien zij met ons bloed door ons lichaam afleggen, schijnt hun levensgenot niet te storen, schoon die zoo geweldige vaart voor zoo nietige wezens als een tocht over cataracten moet zijn.

De lucht bevat niet alleen bewerktuigde wezens, maar, en vooral bij bewoonde streken, duizenden kleine lichaampjes, de sporen van hetgeen zich op den grond bevindt, die door den wind worden opgenomen en medegevoerd. Ieder heeft wel eens opgemerkt hoeveel stofdeeltjes er zichtbaar worden, als eene zonnestraal door eene opening een donker vertrek binnendringt. In volle zee, op de bergen en vooral in den luchtbol is de lucht veel meer gezuiverd van die vreemde lichamen. Maar zoodra men de bewoonde aarde weer nadert, is de lucht overladen met onzichtbare stofdeeltjes. De lijst hunner namen is inderdaad niets anders dan het totaal van al wat de mensch voor zijne behoeften of zijne genoegens gebruikt. Overblijfselen van spijzen, van kleeren, van onze meubelen en van onze woningen, alles is daarin vertegenwoordigd.

Het meel, dat het voornaamste onzer voedingsmiddelen uitmaakt, is overal in de lucht verspreid. Met deze vloeistof dringt het door in de verborgenste hoeken onzer woningen. Pouchet heeft het ontdekt in het zes à acht eeuwen oude stof, dat zich in de minst bezochte gedeelten van oude gothische kerken bevond: hij heeft het gevonden in paleizen te Thebe, waar het misschien dagteekent van den tijd der Pharao's.

Men ontdekt ook in de lucht de overblijfsels van verschillende infusoriën; en, wat wonderlijk is, men vindt er zelfs levende diertjes in. Dikwijls treft men er ledematen van insecten in aan, stofjes van gekleurde wol, zijde of katoen; voorts deeltjes aarde en kool van den rook onzer schoorsteenen. Als een schip met koopwaren bevracht vervoert een atoom van de lucht een microkosmos op zijne vleugelen.

Al die lichaampjes uit den dampkring dringen onze ademhalingswerktuigen binnen. Onze longen bevatten ook altijd eene hoeveelheid dier stoffen. Pouchet heeft zelfs levende microscopische schelpdiertjes in de longen van een overledene ontdekt.

Als wij door de straten wandelen ademen wij, zonder het te vermoeden, legioenen van fossiele microscopische diertjes in, waaruit de bouwsteenen bestaan, en die bij de voortdurende verbouwingen in den dampkring geraken. Het stof der gesloopte gebouwen dringt met honderden antediluviaansche diertjes onze keel binnen.

De beenderen der vogels zijn niet met merg gevuld, maar hol, en, door een kunstig mechanisme staan zij met de longen in gemeenschap en dienen tot ademhaling. De holten dier beenderen bevatten dan ook een menigte lichaampjes uit de lucht.

Eene pauw, die aan den eigenaar van een kasteel had behoord, had in hare beenderen eene menigte stofjes van prachtig gekleurde wol en zijde; dat waren de duidelijke sporen van den rijken tooi der edele bewoonsters van het kasteel of van eenig borduursel, dat door hunne teedere vingeren was vervaardigd. De kiekens van

een eenvoudigen slachter daarentegen hadden niets anders dan een weinig meel en overblijfselen van grove kleedingstukken in de holten hunner beenderen; in die van eene hen, welke aan een kolenbrander had toebehoord, vond men eene groote hoeveelheid koolstof. Bij de eksters, die alleen de eenzame boschrijke streken bewonen, vindt men deeltjes van bladeren en van de schors der boomen in de ademhalingswerktuigen. De kraaien daarentegen, die hun leven zoowel op de daken der huizen als in het vrije veld doorbrengen, hebben in hunne beenderen de overblijfsels van al wat er in de lucht zweeft, op de plaatsen, die zij bezoeken. Veelkleurige wollen en katoenen stofjes, meel, roet en overblijfsels van planten ontdekt men er in. Het is aardig zoo de gewoonten der dieren te kunnen nasporen door het onderzoek hunner ademhalingswerktuigen.

Laat ons deze tweede studie eindigen met de opmerking, dat het microscopisch leven op aarde veel meer verspreid is dan het leven, dat wij met het bloote oog waarnemen; overal bestaan er wezens, terwijl wij ons tijdelijk leven op onze planeet vervullen en meenen dat wij alleen op de wereld zijn, omdat wij niets anders dan ons zelven zien.

(VRIJ NAAR C. FLAMMARION.)

De gescheurde sleep.
Eene Russische geschiedenis.

Een zeer rijk en sierlijk gekleed echtpaar wandelde door de hoofdstraat eener Zuid-Russische stad. De heer gold voor een der rijkste kooplieden van de plaats en zijne vrouw droeg den rijkdom van haar man behoorlijk te zien. De sleep van hare pronkkleedij veegde de straat over twee derden van hare breedte.

Daar komt een jonge luitenant van de Kasan-dragonders snel uit zijne woning gestapt en slaat den weg naar zijne kazerne in.

Voor een der vensters van het tegenoverliggende huis vertoont zich het hoofd eener jonge dame, dat onze dappere als dat zijner uitverkorene herkent, om wier hand hij eerlang zal gaan vragen. De officier haast zich, met een verrukten blik naar boven, haar een groet toe te zenden, en in hetzelfde oogenblik.... rrrats verscheurt een zijner sporen den sleep der bovengenoemde dame.

'Ik bid duizendmaal om verschooning, mevrouw!' roept de jonge man ontsteld; 'ik ben over de aangerichte schade ontroostbaar; ze is, hoop ik, gemakkelijk weder te herstellen.'

'Volstrekt niet, mijnheer!' schreeuwt de koopmansvrouw. 'De sleep is vernield, het kleed bedorven.'

'Gij moet de schade vergoeden,' voegde haar man er bij.

'Dat zal ik,' verzekerde de luitenant, 'hier is mijn adres.'

Doch de koopman wees het aangeboden naamkaartje af en hernam:

'Eerst betalen, of wij laten u niet heengaan.'

'Maar, mijnheer, de dienst roept mij. Wanneer ik te laat kom, wacht mij eene strenge straf. Hoeveel bedraagt dan de schade?'

'Het kleed is nieuw,' sprak de dame ernstig, 'ik draag het voor den eersten keer en vorder daarom zijn vollen prijs, tweehonderd roebels.'

'Tweehonderd roebels!' riep de krijgsman vol ontzetting, 'Mijn traktement bedraagt nauwelijks zooveel.'

Reeds had zich een kring van omstanders gevormd, die het gesprek met nieuwsgierigheid volgden.

'Dan verlang ik, dat gij ons naar de rechtbank volgt,' sprak de dame.

'De zitting is juist begonnen,' voegde de koopman er bij.

'Maar gij brengt mij in de pijnlijkste verlegenheid,' zei de ongelukkige dragonder met een zucht.

Men parlementeerde nog eenige oogenblikken, maar het echtpaar bleef onverbiddelijk, en dreigde met eene aanhouding door een der juist naderbij komende politieagenten. De luitenant moest eindelijk den weg naar de gerechtszaal inslaan.

De rechter was nog zonder bezigheid; spoedig was hem het voorval medegedeeld, en nog spoediger zijn vonnis gestreken.

'De luitenant moet betalen of gaan zitten voor schuld.'

'Terstond te betalen is mij onmogelijk,' verzekerde de veroordeelde, 'en is de prijs niet wat hoog geraamd?'

'Een ieder kan naar believen den prijs van zijn eigendom vaststellen,' zei de rechter; 'overigens moet ik den aanklagers den raad geven, menschelijk te handelen en den officier niet ongelukkig te maken.'

Een goedkeurend gemompel verhief zich van de bank, waar het talrijk publiek had plaats genomen.

De koopman onderhield zich eenigen tijd fluisterend met zijne vrouw; hij scheen tot toegeeflijkheid genegen te zijn, maar zijne voorstellen werden met een krachtig hoofdschudden afgewezen.

'Het recht moet zijn loop hebben!' sprak zij bitter; 'mijnheer de rechter, ik verzoek u, tot de volvoering van uwe uitspraak over te gaan.'

'Een oogenblik nog!' klonk eensklaps eene diepe basstem, en een oud heer, met vele ordelinten versierd, trad voor den rechter.

'Ik ben de gepensionneerde generaal Miloradowitsj; mijnheer de luitenant, wilt gij de tweehonderd roebels van mij te leen hebben?'

'Hoe zou ik dat kunnen en mogen, Excellentie?' zegde de jonge militair; 'ik ben misschien mijn geheel leven niet in staat, u het geld terug te bezorgen.'

'Misschien eer dan gij vermoedt,' meende de generaal, en fluisterde den beboete iets in het oor.

Het gelaat van den aangeklaagde helderde plotseling op.

'Ik neem de som aan,' sprak hij.

Een poosje later was de dame in het bezit van een wisselbrief en wilde zich aan den arm van haar man verwijderen.

'Een oogenblik nog,' riep de officier haar achterna. 'Ik verzoek mijnheer den president mij mijn eigendom te helpen in bezit nemen.'

'Hoe zoo?' vroeg deze.

'Het kleed behoort mij, ik heb het betaald.'

''t Zal vandaag nog aan uw adres bezorgd worden,' antwoordde de dame haastig, 'daar het schijnt dat de vod voor u nog iets waard is.'

'Dat is de bedoeling niet, mevrouw, ik heb ook het recht mijne zaken terstond af te doen. Wilt gij zoo beleefd zijn, mij mijn eigendom te geven? Ik heb haast.'

Slechts met moeite slaagde de rechter er in, het algemeen gelach te onderdrukken.

'Maar ik kan hier toch mijn kleed niet uittrekken!' riep de koopmansvrouw purperrood uit.

'Het is uw kleed niet meer, mevrouw,' antwoordde de officier koelbloedig.

De man verzekerde nogmaals verlegen, dat het kleed hem terstond zou gezonden worden, want het kon toch slechts kortswijl zijn, dat hij het hier, in de volle gerechtszaal, opeischte.

'Ik spreek in vollen ernst,' verzekerde de officier, 'en verzoek op mijne beurt den rechter aan mijn rechtmatigen eisch gevolg te geven.

Deze wenkte den gerechtsdienaar, een ouden gebaarden doggekop, die met militairen pas op de dame toetrad. De algemeene vroolijkheid groeide ontzaglijk aan.

‘Het verlangen is billijk,’ zei de rechter droog, ‘de officier heeft aanspraak op de onmiddellijke inbezitneming van zijn eigendom; weigert gij, mevrouw?’

‘Natuurlijk.’ snauwde de dame, ‘nooit zal ik hier mijn kleed uittrekken.’

‘Halt!’ riep haar man, ‘ik koop het kleed; ‘hier zijn tweehonderd roebels.’

‘Dat is niet genoeg,’ antwoordde de dragonder, den hem aangeboden wisselbrief afwijzend. ‘Ieder kan naar believen een prijs voor zijn eigendom vaststellen. Het kleed kost mij waarschijnlijk arrest wegens dienstverzuim, bovendien de proceskosten van het zooeven verloren geding. Ik eisch duizend roebels.’

De toehoorders barstten in een luid gelach uit; de rechter gebood met een krachtig gebaar stilte en verklaarde:

‘De eisch is buiten verhouding hoog; intusschen behoeft de beklaagde partij er geen genoegen mee te nemen. De dame kan van den terugkoop van het kleed afzien en het hier laten.’

‘Duizend roebels - dat is onbeschaamd!’ schreeuwde de dame woedend.

‘In het minst niet,’ antwoordde de luitenant beleefd; ‘ook denk ik er niet aan, eenig voordeel uit deze zaak te trekken. Hetgeen er na aftrek van 't bedrag des wisselbriefs en de onkosten overblijft, zal den weezen van de in den laatsten oorlog gevallen militairen ten goede komen. Met het oog hierop, stel ik mijn eisch nog iets hooger en vorder tweeduizend roebels!’

De koopman haalde zijne portefeuille te voorschijn. ‘Gij zult doen wat ik van plan was, mijnheer!’ zeide hij; ‘ziehier de som. De les is duur, doch kan haar nut hebben,’ waarop de rechter vol waardigheid sprak:

‘De partijen hebben elkaar verstaan, de zaak is geëindigd!’

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

We gingen naar de ontbijtkamer, maar noch Ambrose noch Silas was er. Na een minuut of tien wachtens zeide de oude heer aan zijne dochter, dat ze maar moest doen opdienen.

Na het ontbijt was het broederpaar nog afwezig. Miss Meadowcroft zag haar vader veelbeteekenend aan, en sprak:

‘'t Gaat hoe langer hoe erger. Juist zooals ik u gezegd heb.’

Bij wijze van tegengif, haastte Naomi zich op te merken:

‘Ze zijn stellig opgehouden door hun werk, oomlief! *Apropos*, mijnheer Lefrank! gij wenschtet de hoeve te bezichtigen, niet waar? Ik zal u rondleiden en dan zullen we meteen de jongens opzoeken.’

Naomi en ik verlieten het huis. Meer dan een uur lang doorkruisten we de aanhoorigheden der hoeve, zonder een spoor van de vermiste jongelieden te ontdekken. Ten laatste vonden we ze in een bosch, zittende op een omgehakten boom. Ons ziende naderen, stond Silas op, en ging zonder een woord te spreken en zonder groeten, verder het bosch in. Maar eerst had Ambrose hem iets in het oor gefluisterd, waarop ik hem had hooren antwoorden: ‘Precies!’

Intusschen was Naomi haar minnaar glimlachend genaderd, en nu sprak ze hem toe:

‘Zeg, Ambrose! dat beduidt toch niet dat er iets valt geheim te houden?’

De toegesprokene schopte nijdig tegen de voor hem liggende steentjes. Tot mijne verwóndering bespeurde ik dat hij zijn geliefkoosden beukenhouten stok miste. Tamelijk barsch antwoordde hij ten laatste:

'Silas en ik hadden met elkaar iets af te handelen. *Dat* beduidt het, als ge 't met alle geweld moet weten.'

Als eene echte dochter Eva's liet Naomi zich door zijne verbitterde manier van doen niet afschrikken om verder te vragen. Aanstonds hernam ze:

'Waarom zijt ge geen van beiden aan 't ontbijt geweest?'

'We hadden het te druk,' antwoordde hij, nog barscher dan zooeven.

'Dat is toch heel raar. Dat is, zoover ík weet, nog nooit gebeurd.'

'Zoo! dan is het *nu* gebeurd.'

Zijn toon was nu zóó grof geworden, dat een *man* hem niet licht verder zou hebben ondervraagd; maar bij vrouwen moet men met zulke dingen niet aankomen. Naomi had nog iets op het hart, en het was haar onmogelijk te zwijgen. Ze vroeg dan:

'Heb ge John Jago van ochtend niet gezien?'

Het smeulend vuur van Ambrose's gramschap barstte nu uit in lichtelaaie vlam.

'Op hoeveel vragen,' schreeuwde hij, 'moet ik hier wel antwoorden? Wat weet *ik* van John Jago? Ik heb hier mijn werk te doen, en daarmee uit.'

Met eene zware verwensching stond hij op, en ging, in dezelfde richting als zijn broeder, het bosch in. Naomi zag mij aan met hare schoone oogen, die thans bliksemden van verontwaardiging.

'Mijnheer Lefrank!' riep ze, 'zeg! begrijpt gij er iets van? Vindt gij 't niet onbeschoft, zoo tegen me te spreken? Ik begrijp niet, hoe hij er het hart toe heeft.'

Eene korte poos dacht ze na, en in dien tijd maakte haar toorn plaats voor bekommering. Op hoog ernstigen toon hervatte ze:

'*Nooıt*, mijnheer, is er vroeger tusschen Ambrose en mij zoo iets voorgevallen. Hij is plotseling ongelooflijk veranderd. Wat mag er gebeurd zijn? Zeg, mijnheer Lefrank! wat denkt gij er van?'

'Ik geloof,' antwoordde ik, 'dat er iets gebeurd is dat hem erg uit zijn humeur heeft gebracht. Och, miss Colebrook! daar hoort soms zoo weinig toe! Ik spreek uit eigene ondervinding. Laat hem een poosje met rust, en hij zal wel vergeving komen vragen.'

Maar het hielp niet; mijne lieve gezellin bleef zeer ongerust. Wij gingen naar huis terug, en bij het middagmaal verschenen Ambrose en Silas. De oude heer berispte hen over hun wegblijven van het ontbijt met meer vinnigheid dan mij gepast voorkwam. Ze namen de vaderlijke bestraffing zóó hoog op, dat ze verontwaardigd de kamer verlieten, waarop de dunne lippen van hunne zuster zich plooiden tot een valschen glimlach. Toen sloeg de volleerde huichelares haar oogen hemel- of liever zolderwaarts, zuchtte diep en sprak:

'We kunnen niets anders voor hen doen dan bidden.'

Terstond na het middagmaal verwijderde zich Naomi, en toen ik haar weer zag, had ze nieuws voor me.

'Ik heb,' zeide ze, 'gesproken met Ambrose, en hij heeft me om vergiffenis gevraagd. Maar... toch...'

'Wat is er *toch*, miss Naomi?'

'Hij is niet zooals anders, mijnheer Lefrank! Hij zegt wel dat ik me dat maar verbeeld; maar ik kan de gedachte niet uit mijn hoofd zetten, dat hij iets voor me verborgen houdt.'

De avond kwam, en ik nam weer mijn toevlucht tot mijn roman, maar tevergeefs. 't Was me onmogelijk, mijne gedachten te houden bij mijn boek, - waarom, weet ik

zelf niet. Ik wenschte dat ik nooit naar Amerika was gegaan, en kreeg een bepaalden afkeer van Morwick-Hoeve.

't Sloeg negen ure en bij het avondeten waren we allen weer bijeen, behalve John Jago. De afspraak was dat hij voor dien tijd thuis zou zijn, en daarom werd er een kwartier op hem gewacht, op verlangen van den ouden heer; maar hij kwam niet.

't Werd nacht, en nog altijd bleef Jago afwezig. De dochter des huizes bood zich aan om 's nachts op hem te zitten wachten, waarop Naomi haar bij het naar bed gaan wel wat ondeugend begluurde. In mijn bed gekropen, was ik even weinig als den vorigen nacht in staat om te slapen; en evenals den vorigen keer stond ik vroeg op, om de morgenkoelte te genieten.

Toen ik naar buiten wilde gaan, ontmoette ik op de trap miss Meadowcroft, die naar hare slaapkamer ging. Niets verried bij haar, dat ze den nacht wakende had doorgebracht. Op mijne vraag, of Jago al terug was, antwoordde ze hoofdschuddend de wenkbrauw frondsend:

‘Mijnheer Lefrank! we zijn in handen der Voorzienigheid. Mijnheer Jago schijnt in de stad verhinderd te zijn om terug te keeren.’

Noch aan de ontbijttafel noch bij het middageten verscheen de afwezige. De oude heer

en zijne dochter raadpleegden samen, en er werd besloten op kondschap uit te zenden. Een der schranderste daglooners werd naar de stad gezonden, om inlichtingen in te winnen.

Laat op den avond keerde de boodschapper terug met eene Jobstijding. Hij had al de herbergen en verdere publieke plaatsen van Narrabee bezocht; hij had eindelooze navorschingen in het werk gesteld, en de slotom was, dat geen sterveling Jago gezien had.

We zagen elkander aan, uitgenomen de twee zoons, die stil in een donkeren hoek der kamer gezeten waren. Onze slotsom kon geene andere zijn dan dat het gedaan was met John Jago.

Hoofdstuk VI.
De kalkoven.

‘We moeten hem opzoeken,’ zei de heer Meadowcroft.

‘Zonder een oogenblik te verliezen,’ voegde zijne dochter er bij.

Op eens trad Ambrose te voorschijn, en zei, dat hij zou gaan zoeken; waarop Silas insgelijks den donkeren hoek verliet, en zijn voornemen te kennen gat om zijn broeder te vergezellen.

‘Neen! zeide de oude heer op een toon van gezag, ‘laat Ambrose alleen gaan. 't Is raadzaam dat Silas vooreerst hier blijft, want het is best mogelijk, dat er nog in eene andere richting moet worden gezocht.’

Ambrose ging zich voorbereiden tot zijn ontdekkingstocht, en Silas ging een der paarden voor hem gereedmaken. Naomi volgde hen, zoodat ik alleen bleef met den heer en de dochter des huizes, beiden doodelijk beangst over den vermiste, en beiden trachtende hunne bekommering te verbergen onder een schijn van vrome berusting. Geen wonder, dat ook ik de kamer verliet, zoo spoedig de eischen der beleefdheid het maar eenigszins toelieten. Naar mijne eigene kamer gaande, ontdekte ik Naomi, half verborgen in eene soort van schuilhoek, gevormd door eene vensterbank bij het portaal. Daar zat ze, met den voorschoot over het gelaat en weende bitter. De zaak was, dat Ambrose haar niet zoo lief als anders goeden nacht had gewenscht, en dat ze nu nog vaster dan te voren overtuigd was, dat hij iets voor haar verborgen hield.

Des anderendaags kwam Ambrose's paard, maar niet Ambrose zelf op de hoeve. De berijder was een stalknecht uit het logement in Narrabee, waar de jongman zijn intrek had genomen, vanwaar hij met zijn paard een brief naar Morwick Hoeve had gezonden, inhoudende dat het hem ontwijfelbaar was gebleken, dat Jago niet in of nabij Narrabee geweest was. Het eenige, wat de briefschrijver omtrent Jago's wedervaren had kunnen uitvisschen, was een los gerucht dat een man, die naar de beschrijving te oordeelen met Jago overeenkwam, den vorigen dag gezien was in een spoorwegrijtuig, reizende in de richting van New-York. Op dit onvolkomen bericht afgaande, had Ambrose besloten naar New-York te gaan, om daar, zoo mogelijk, meer te weten te komen.

Dat alles was zeer vreemd, en deed me sterken argwaan opvatten. Nog dien eigen dag werd die bevestigd.

DE VERZOEKING IN DE WOESTIJN, NAAR ARY SCHEFFER.

De tijding van Jago's raadselachtig verdwijnen had zich intusschen ver in het rond verspreid; en ook hetgeen onder mijn venster was voorgevallen, was door de daglooners, die daarbij tegenwoordig waren geweest, tamelijk wereldkundig gemaakt. In Amerika pleegt de openbare meening zich te verklaren zonder eenigen zweem van achterhoudendheid, zoodat dan ook bij deze gelegenheid het publiek rond voor zijne overtuiging uitkwam, dat Jago het slachtoffer was geworden van een der jonge Meadowcrofts of van beiden. Later op den dag vond die opvatting voedsel in eene allerwonderlijkste geschiedenis. Een Methodisten-geestelijke, die, hoe kort ook in de nabijheid der hoeve gevestigd, zich toch reeds de algemeene hoogachting had verworven, had gedroomd dat John Jago vermoord was, en dat zijne beenderen op Morwick-Hoeve werden verborgen gehouden. In den loop van den avond drong dat sensatiebericht door tot in Narrabee; en allerwegen eischte men het opzoeken der beenderen, waarvan de leeraar had gedroomd.

Nimmer had ik gedacht dat de oude Meadowcroft zich in deze vreeselijke omstandigheden zoo goed zou hebben gehouden. Hij sprak ongeveer als volgt:

‘Mijne zoons hebben groote gebreken: niemand is daar meer van overtuigd dan ik. Ze hebben zich slecht en ondankbaar gedragen jegens Jago; maar vermoord hebben ze hem niet. Neen! Ambrose en Silas zijn geene moordenaars! Doorzoek gerust mijne hoeve. Ik dring er zelfs op aan. Eene zoo schandelijke verdenking mag niet blijven rusten op mijn eerlijken naam.’

De buren hielden hem bij zijn woord, en begonnen des anderendaags de hoeve te doorsnuffelen. Al handelden die eigenmachtige rechters van instructie geheel op hunne eigene verantwoording, ze vervulden de taak, die ze zich hadden opgelegd, met zóóveel orde en nauwgezetheid, als waren ze gezonden en gemachtigd door het hoogste gerechtshof der Unie.

Niet minder goed dan haar oom hield zich Naomi. Hoe hachelijker de toestand werd, des te meer tegenwoordigheid van geest legde ze aan den dag. Alleen voor Ambrose was ze bezorgd.

‘Hij moest hier zijn,’ sprak ze tot mij. ‘Dat ellendige volk hier in de buurt is slecht genoeg, om te beweren dat zijne afwezigheid gelijk staat met bekentenis van schuld.’

Ze had gelijk, en ik haastte me te antwoorden:

‘We konden telegrafeeren naar New-York; als we maar wisten, waar hij te vinden is.’

‘O!’ riep ze, ‘dat kan ik u, geloof ik, wel zeggen. Ik ken het logement, waar de familie hier pleegt af te stappen, wanneer ze in New-York zijn. Kort na den dood van mijn vader werd ik daar door miss Meadowcroft afgehaald.’

We besloten een telegram te sturen naar dat logement. Terwijl ik het opschreef, en Naomi over mijn schouder keek, werden we beiden opgeschrikt door eene vreemde stem vlak achter ons, die uitriep:

‘Dat is zijn adres, niet waar?’

De man, die zoo had gesproken, werd door Naomi herkend als een der buren. Vinnig vroeg ze hem:

‘Wat hebt ge met dat adres te maken!’

‘Wel, miss!’ antwoordde de man, ‘we hebben naar alle gedachten het overschot van John Jago gevonden. Silas hebben we al beet, en nu moeten we Ambrose er ook bij hebben. Ze worden allebei verdacht dat ze Jago hebben vermoord.’

‘Dat is eene leugen!’ riep ze woedend. ‘Eene schandelijke leugen!’

‘Mijnheer!’ zei de buurman, zich tot mij keerend, ‘wilt gij zoo goed zijn miss Naomi te geleiden naar de kamer hiernaast? Dan kan ze zich zelf overtuigen.’

We gingen naar de aangewezen kamer. Welk een schouwspel! In een hoek zaten de oude Meadowcroft en zijne dochter, hand in hand, stil weenende. Aan het andere einde van het vertrek zat in de vensterbank Silas, met bleeke wangen, akelig onrustige oogen en slap neerhangende handen, als het toonbeeld van een betrapten misdadiger. Voorts was de kamer vol menschen, waarvan sommigen zich tot taak hadden gesteld Silas te bewaken, terwijl de meesten zich verdrongen rondom de tafel, die midden in de kamer stond. Die lieden maakten plaats voor Naomi en mij, toen we naderden, zoodat we een onbelemmerd gezicht kregen op hetgeen op de tafel was uitgespreid.

Daar lag in het midden een hoopje verkoolde beenderen. Rondom die akelige verzameling waren gerangschikt een mes, twee metalen knoppen en een dikke half verbrande stok. Het mes hadden de daglooners herkend als dat van Jago, - hetzelfde, waarmee hij Silas Meadowcroft in de hand gewond had. De knoppen werden door Naomi zelve herkend, als behoord hebbende tot den jas, die Jago gewoonlijk droeg: ze waren zeer kenbaar door het zonderling fatsoen. En wat den stok betreft, ik herkende daarin zonder moeite dien van Ambrose, aan het eigenaardig snijwerk van

den knop. Op mijne vragen kreeg ik ten antwoord, dat alles wat daar op tafel lag, gevonden was in een kalkoven, op het grondgebied van de hoeve.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 34]

Onze gravures.

Het einde van den strijd.

HET EINDE VAN DEN STRIJD, NAAR ERNST IGLER.

De strijd is geëindigd; het was een tweegevecht op leven en dood, een ridderlijke kamp tusschen de koningen van het park, de aanvoerders van den hertentroep. Schuchter hebben de hinden op eerbiedigen afstand de bloedige worsteling gadegeslagen, en thans nu de strijd is beslecht, naderen zij schoorvoetend, om te zien wie van de beide kampioenen overwinnaar is gebleven. De eene strijder, door het gewei zijner weerpartij verscheurd, ligt uitgeput en hijgend ter aarde geveld, terwijl de ander zegevierend den kop in de lucht steekt en door een laatste gebrul zijne woede lucht geeft.

Gevallen is het edele dier, dat nog zoo kort te voren het breedgetakte gewei trotsch omhoog beurde en als koning van het park moedig rondschouwde. Maar hij was geen gebieder met onbeperkte macht; hij deelde zijn rijksgebied met een ander, en voor twee was hier geene plaats: een van beiden moest vallen. Ziedaar het einde van den strijd: het is de oude geschiedenis, die wij ook in de menschelijke samenleving waarnemen telkens wanneer er twee tegenover elkander staan, die de leus: *aut Caesar aut nihil*, alles of niets, huldigen.

De eerste brief.

De Duitschers zijn meesters in het *genre*, misschien wel omdat het *gemütlich* volksleven hun elk oogenblik tooneeltjes aanbiedt, als opzettelijk samengesteld om door het penseel onvergankelijk te worden gemaakt. Zulk een huishoudelijk tafereeltje, vol eenvoud, maar

tevens ook vol stille lieflijkheid en aantrekkelijkheid, stelt ons de schilder Schulze voor.

De kleine broekman, die zoo verlegen op zijne pen staat te knabbelen, heeft zijnen eersten stap in de letterkundige wereld gedaan: hij heeft zijnen eersten brief - een gelukwensch voor moeders feestdag misschien - buiten iemands weten en buiten iemands hulp opgesteld. Als ieder waarachtig, opkomend talent heeft de knaap echter eene zeer bescheidene meening over zijne verdiensten en wil dus liever eerst zijn geestesprodukt aan het oordeel van bevoegden onderwerpen, alvorens dit aan zijne bestemming over te leveren. Oudere en meer ervarene debutanten in de letterkunde mogen in die verstandige handelwijze van den kleinen schooljongen een niet te versmaden wenk vinden. Zij richten zich in dit geval echter tot een meer onbevooroordeeld en strenger rechter dan tot iemand in den aard eener toegevende en liefhebbende zuster, daar zij op ons tafereel genoegzaam zien hoe sterk de lezende maagd met het werk van haar lief broertje ingenomen is, al doen zijne naïve uitdrukkingen dan ook een glimlach om hare lippen spelen. Wat het jongere zusje betreft, deze is vol bewondering voor de meerdere kennis van haren broeder en volgt in gespannen aandacht de ontcijfering van al die voor haar nog zoo vreemdsoortige en onbegrijpelijke zwarte krabbekens.

Dit alles spreekt zoo duidelijk uit de bevallige groep onzer gravure, dat ons bijschrift, ja, zelfs de titel van het tafereel overbodig wordt en dit is voorwaar geene geringe hoedanigheid, zoo nief voor het algemeen publiek de hoofdverdienste van een schilderstuk.

De laatste hinderpaal.

De dwangmaatregelen ter uitroeiing van den godsdienst en de taal der Polen, welke thans weer door Duitschland beraamd worden, hebben het leedgevoel heropgevuurd dat alle edele harten over de vreeselijke verdrukking van die rampzalige natie bezielt. Om de eenheid van het Duitsche rijk te volledigen wil men het opkomende Poolsch geslacht door Duitsche meesters doen *germaniseeren*, omdat men weet dat *de taal gansch het volk is*, en dat men met de taal aan eene natie ook al hare overleveringen, vaderlandsche en godsdienstige, dus gansch hare nationaliteit ontneemt. Bloedig is dat gedeelte van Polen reeds gemarteld geworden, dat Rusland zich in de verdeeling van dat overwonnen land toegeëigend heeft, min barbaarsch, maar met sluwe berekeningen heimelijke kwelling, gaat Duitschland thans zijne Poolsche onderdanen als weerspannige overwonnelingen behandelen. De geschiedenis is echter daar om te bewijzen, dat men een volk niet zoo gemakkelijk zijnen eigendommelijken aard ontrooft als men de staatkundige grenzen van zijn rijk uitwischt en dat hoe langer en geweldiger de verdrukking geweest is, hoe heftiger op een gunstig oogenblik eens de weerwraak tegen den dwingeland oprijst. Dit tuigt thans de opstand der Ieren, dit getuigden de heldhaftige pogingen, die de ongelukkige Polen tegen hun honderdmaal sterkeren meester reeds herhaalde malen ter herovering hunner vrijheid inspanden.

En vermogen de pogingen van een krachtig en dapper man, wien drie reuzen de knie op de borst drukken, niets tegen zijne overrompelaars, zoolang deze eensgezind blijven in hun niet zeer moedig werk en geene andere vijanden te bestrijden hebben,

eene nietigheid toch kan dien toestand veranderen en den weerloosgemaakte de handen vrij geven.

Moge dit heil het arme, gemartelde Poolsche heldenras eens wedervaren!

Een der bijzonderste maatregelen ter beteugeling van iedere zucht naar vrijheid, welke Rusland tegen Polen aanwendt, is de verbanning naar het ijzige Siberië.

Het jammervolle lot dier ongelukkige bannelingen is uit talrijke roerende schilderingen bekend, en het is dan ook geen wonder dat de rampzaligen dikwijls met levensgevaar dit oord van folteringen trachten te ontvluchten. Om hun die ontvluchting zoo goed als onmogelijk te maken, worden in den laatsten tijd de veroordeelden tot dwangarbeid, meerendeels naar het eiland Sachalin verzonden; doch ook daaruit weten zij te ontsnappen, en zulk een vluchteling is door den Poolschen kunstenaar Karasin tot onderwerp voor zijn treffend tafereel gekozen.

De arme banneling heeft op zijne vlucht met alle mogelijke ontberingen, gevaren en ellenden te kampen gehad. Hij heeft zich een weg gebaand door de ontoegankelijkste bergkloven en de akeligste wildernissen, en nadat hij al die hinderpalen gelukkig is te boven gekomen, stuit hij eensklaps op den laatsten en onverbiddelijksten, die hem geene hoop meer overlaat, namelijk de bruisende en kokende, de eindelooze zee.

Dit aangrijpend oogenblik heeft de kunstenaar ons geschilderd.

Wat moet er niet omgaan in het gemoed van den man, die daar in zijn verlodderd plunje neergehurkt zit als een somber beeld der wanhoop? Hoe moet hij die vogels benijden, welke als tergend naast hem opvliegen om met hunne klapperende vlerken dien voor hem onoverkomelijken wijden waterplas luchtig en schaterend over te steken? Achter hem ligt de gevangenschap en de foltering, vóór hem de vrijheid of de dood: de dood zeer nabij, onder de rollende baren, die den voet der rots komen likken, waarop hij rust; de vrijheid, ver, zeer verre, onbereikbaar, aan den anderen zoom van dat uitgestrekte waterveld. ‘Neen, niet onbereikbaar,’ klinkt het in de ziele van den geloovigen en betrouwenden Pool,’ als de nood het hoogst klimt, is hij het dichtst bij den Hemel!’

En inderdaad, vele ontsnappingen uit de Siberische hel grenzen aan het wonderdadige. Zoo staken eens twee gevangenen, in eenen grooten boomstam, onder ontzettende moeilijkheden de zee over en bereikten den oever van den vrijen grond.

Ook onzen beklagenswaardigen vluchteling zij zulk geluk beschoren!

Een gemoedelijk paar.

Zulk een karakteristiek tweetal als de geestige C. Kronberger in deze naar het leven gemaald oudjes te zien geeft, wordt in onzen tijd van *progrès* meer en meer zeldzaam.

En dit verlies is dubbel betreurenswaardig: jammer voor de kunst, voor welke dergelijke typen echte juweeltjes zijn; spijtiger nog voor de oud-vaderlandsche zeden, die in soortgelijke luidjes hunne volmaaktste vertegenwoordigers vinden. Die beide nog zoo krasse oudjes hebben gewis geene zoo veelbewogene en stormachtige jeugd gehad als de jongheid van onzen tijd. In rustigen zielevrede sleten zij hunne dagen: onschuldig waren hunne kinderjaren, deftig en onbesproken hun verlovingstijd, trouw en liefdevol hun echtelijk leven. Dit leest gij in den stemmigen, schier vromen ernst, nauwelijks door den bezadigden lach om den mond getemperd, die het nog schoone gelaat der oude vrouw zulke innemende uitdrukking geeft; dit bespeurt gij in den gullen lach en het open gelaat van den grijsaard, die er uitziet alsof hem nooit eene

andere hindernis dan die van den zwaren zilveren bril op zijnen neus en geene andere kwelling dan die van zijnen stropdas het leven is komen veronaangenamen. Hoe eentonig de waardige echtelingen, volgens de hedendaagsche begrippen van leven, hunne dagen dan ook mogen gesleten hebben, zij zijn er gezond bij gebleven naar ziel en lichaam, en al hebben zij dan ook hunne geheele levenswijsheid slechts uit boeken als *Vader Cats* en *Het masker van de wereld* geput, toch zouden zij met hunne snedigheid en hun gezond verstand menigen verwaanden alweter uit onzen verlichten tijd beschaamd maken. Deze mogen vrij met een minachtenden grimlach op het voorvaderlijke echtpaar nederzien, dat naar oud gebruik de lange en vervelende winteravonden met eene vroolijke en stichtende lezing kort; zij mogen smalen op de onnoozelaars, die nog vermaak vinden in het stille genot van het familieleven! In den ronden lach des *mans van den ouden eed* schijnt wel iets sarkastisch te schuilen, dat onzen *modernen* toeroept:

'Vriendjes lief, gij leeft te gauw om ooit zoo oud te worden als ik!'

Een blik op het leven der insecten.

Hebben de plantenwereld en de microscopische diertjes ons reeds een leven doen kennen, dat zeer veel verschilt van het onze, in het dierenrijk is eene andere klasse van zonderlinge wezens, die door niet minder verrassende bijzonderheden onze aandacht trekt. Het is de klasse der insecten, die wezens, welke door hun lichaamsbouw en hunne gedaante buiten de overige dieren geplaatst schijnen en eenigermate tot de planten naderen. Evenals deze, volgen zij de jaargetijden en ondergaan zij gedaanteverwisselingen. Hun voedsel, althans in hun volwassen toestand, putten zij uit de bloemen, in wier gezelschap zij leven, en hunne verblijfplaats des daags is de lucht, evenals die des bloemengeurs. Hunne schitterende vleugels hebben hun den naam van levende bloemen doen verwerven. Denk u een vlinder zonder oogen, en gij hebt eene levende bloem. Geef eene bloem zintuigen en beweging en gij hebt een vlinder.

In deze studie vestigen wij een bijzonderen blik op de geschiedenis der insecten; door dien blik zullen wij eene andere zijde van het algemeene leven aanschouwen.

Het is inderdaad eene wonderlijke wereld, die wereld der insecten! Alles in hun zonderling bestaan trekt onze aandacht en wekt onze verbeelding. De natuur gaat zoodanig te werk, dat hoe meer wij hare werken trachten te doorgronden, hoe meer zij in uitgebreidheid toenemen en onpeilbaar worden. Dat is eene zonderlinge tegenstelling met de werken van den mensch. Het fijnste weefsel verandert onder het microscoop in het grofste paklinnen en er valt bij het onderzoek daarvan niets te ontdekken. Maar laat ons eens den vleugel van een bombyx, zijne oogen of zijne voelhorens onderzoeken, en wij staan verbaasd over de ontdekkingen, die met het vergrootend vermogen van ons werktuig toenemen. En merkt wel op, dat ik den zijworm niet kies om zijn rijk en schitterend voorkomen; die ijverige werker draagt integendeel niets anders dan de nederige werkmanskiel; hij mist elken tooi, terwijl hij in zich zelven het vermogen bezit om den meer ijdelen mensch de weelde van zijn zijden weefsel te verschaffen.

Maar laat ons het plan volgen, dat wij hebben ontworpen, en ons rekenschap geven van het onderscheid tusschen het leven der insecten en dat der hoogere dieren en het onze.

Het meest buitengewone kenmerk van het leven der insecten is de opeenvolging hunner gedaanteverwisselingen. Welke gelijkenis is er tusschen het *ei*, de *rups*, de *pop* en den *vlinder* van een zelfde wezen?

In den eersten toestand is het een bewegingloos voorwerp, waarin de meest onderzoekende geest geen levensbeginsel kan bespeuren. In den toestand van worm of rups is het eene weeke, lompe, vraatzuchtige larve, die haar leven in slijk of op het vochtige gras doorbrengt. De derde toestand vertoont ons eene mummie in hare lijkwade, een stijf gebakerd kind; het is nog hulpeloozer dan in zijne vorige gestalte en kan zich niet bewegen en voeden. En terwijl het geheimzinnige wezen in dien schijndood ligt, grijpt er eene onmerkbare, maar voortdurende werking in hem plaats; zijn aard verandert en binnen de windselen, die het knellen, openbaart zich een streven naar het nieuwe leven, dat hem wacht, en dat onbekend, maar ongetwijfeld schitterend is. De

zonnestralen dringen zijn graf binnen en hij ontwaart de schemering van den naderenden dag. Weldra, op een warmen lentemorgen, voelt hij zich van een hooger leven doordrongen, hij wentelt den steen van zijn graf, en stijgt met zijn verheerlijkt lichaam hemelwaarts.

Wat is er geworden van het ei, van de larve, van de pop? Schitterend insect, geniet het leven! Maanden, jaren lang hebt gij het verwacht. Spreid uwe vleugelen in den dampkring uit; het azuur des hemels en de geur der bloemen zijn voortaan uwe wereld. Laat u wiegen op de lichtstralen en breng voor de eerste maal den beker van den wellust aan uwe lippen! Maar, helaas! vrijheid en geluk gaan spoedig voorbij. De zon, die u hedenmorgen uit het duister te voorschijn riep, daalt reeds ter kimme. Leg uwe eieren aan den voet der plante neder, opdat zij u een nageslacht verzekeren, dat gij niet zult kennen; want de laatste zonnestralen verdwijnen, de koude van den nacht doet uwe vleugels verstijven en gij verzinkt in de rust om niet weer te ontwaken.

Die gedaanteverwisselingen zijn zonderling en aan het levensstelsel, waartoe wij behooren, geheel vreemd. Het zou ons een wonder toeschijnen, zegt Réaumur, sprekende over de pop van de vlieg, als men ons verhaalde van zeker viervoetig dier ter grootte van een beer of een os, dat op zekeren tijd van het jaar, bij het naderen van den winter bij voorbeeld, zich geheel van zijne huid ontdoet om er eene woning van te maken, die hem tegen den invloed van de lucht en de aanvallen van andere dieren beschermt. Dat wonder geschiedt in 't klein bij de gedaanteverwisseling van onzen worm. Hij ontdoet zich van zijne huid en maakt daarvan eene hechte, goed gesloten woonplaats.

Thans komen wij tot een der belangrijkste kenmerken van den bouw der insecten, tot zijne spierkracht, die betrekkelijk veel grooter is dan de onze of die der groote dieren.

Door middel van een krachtmeter heeft men aangetoond, dat de spierkracht van een man, die met beide handen trekt, omstreeks 55 kilogrammen bedraagt, en die van de vrouw 33 kil. Wij kunnen zelfs niet het gewicht van ons lichaam voorttrekken. Het paard trekt nog minder: een paard, dat 600 kil. weegt, trekt maar omstreekt 400 kilogrammen.

De meikever is veel sterker dan wij. Hij kan eene trekkracht uitoefenen, die veertien maal zoo groot is als het gewicht van zijn eigen lichaam. Uit de proefnemingen van Plateau is gebleken, dat de *Cabarus auratus* zeventien malen het gewicht van zijn lichaam trekt, de *bie* twintig maal, de *Doncia nymphea* twee en veertig maal. Wanneer het paard de kracht dezer laatste bezat, zou het een gewicht van 25,000 kil. kunnen trekken. Geoffroy verhaalt dat een Engelsch werkman eene koets van ivoor had vervaardigd. Op den bok zat een koetsier met een hond aan zijne voeten; vier personen zaten in het rijtuig en twee lakeien stonden er achter op. Die geheele equipage werd door eene vloo voortgetrokken. Over eenigen tijd zagen wij op eene foor, eenige *geleerde vlooien.* Voor een gouden berline met vier wielen waren twee vlooien gespannen. Eene derde zat op den bok als koetsier en hield eene zweep in den poot. Twee andere vlooien trokken een kanon voort. Dertig vlooien exerceerden, enz.

Wij hebben allen wel eens eene vloo zien springen. Die aardige parasiet overtreft nooit de lengte van twee millimeters en hij doet sprongen van een meter. Naar dien maatstaf zou de leeuw een sprong kunnen doen van zeven à acht minuten lengte.

Wij zijn er soms trotsch op, dat menschen de pyramiden hebben gebouwd. De hoogste is negentigmaal zoo hoog als de lengte van een gewoon mensch. Maar de

termieten bouwen woningen, die twaalfmaal zoo hoog zijn; hunne nesten zijn duizendmaal zoo groot als zij zelven. En de hechtheid doet daarbij voor de hoogte niet onder. Niet alleen kunnen verscheidene menschen er op loopen zonder dat zij instorten, maar de wilde buffels plaatsen er wachtposten op, omdat zij van die hoogten over het hooge gras kunnen zien, of zij ook door leeuwen of panters worden bedreigd.

De verwoesting welke die kleine wezens aanrichten, is niet minder dan hunne kracht. Sedert het begin dezer eeuw zijn de termieten bezig Rochefort en La Rochelle te ondermijnen, gelijk reeds geschied is met de stad Valencia in Nieuw Grenada. De voortgang der verwoesting is verbazend snel. Men heeft waargenomen dat zij in eenen enkelen nacht zich eenen weg hadden gebaand door een poot van eene tafel, door de tafel zelve, en vervolgens door den poot aan den anderen kant, na den inhoud van een koffer, dat op de tafel stond, bijna geheel te hebben verslonden.

De *sirex* doorboort het lood, getuigen de doorboorde patronen en kogels van het Fransche leger in de Krim.

Bij eene en dezelfde groep insecten zijn de kleinste altijd de sterkste. Hunne trek- en stootkracht is buitengewoon groot; hunne vliegkracht is echter kleiner, daar zij over het algemeen zelfs niet een gewicht als dat van hun eigen lichaam kunnen medevoeren.

De volgende kenmerken toonen duidelijk het groote verschil, waarop wij in den aanvang doelden. Maar er is nog een derde, dat niet minder belangrijk is, en dat wij niet stilzwijgend mogen voorbijgaan.

Bij ons is het vrouwelijk geslacht, zooals men zegt, volmaakter dan het mannelijke. Het maakt het 'schoone geslacht' uit. Zij zijn bijzonder zacht, teeder, beminnelijk, enz. En dit is juist het tegenovergestelde in de natuur, ik meen bij sommige insecten.

Zoo, bijvoorbeeld bij de paardevliegen, zijn de wijfjes strijdlustig, vraatzuchtig en bloeddorstig. De mannetjes hebben een meer vreedzamen zin; zij wiegelen zich op den luchtstroom en leven van het geurige sap der bloemen.

Nog eene andere karakteristieke zaak, altijd met het oog op de tegenstelling. In de oudheid riep Xenarchus uit: 'Hoe gelukkig zijn de mieren, hunne wijfjes hebben geene stem.' Het was niet zeer galant, maar het was waar. Men weet dat het werktuig, waarmee de cicaden geluid voortbrengen, zich onder den buik bevindt, en dat het Réaumur gelukt is, bij het onderzoek der spieren van zulk insect, dat reeds maanden lang dood was, het nog te doen zingen.

Sommige soorten, die zich anders gewoonlijk stil houden, beginnen in de lente een groot gedruisch te maken.

De krekels en de sprinkhanen hebben het vermogen om te zingen, - door de bovenste vleugels tegen elkaar te wrijven, - terwijl hunne vriendinnen tot een eeuwigdurend zwijgen zijn gedoemd. Bovendien is, bij alle insecten, het vermogen om gedruisch te maken het voorrecht van het sterkere geslacht. Men moet hierbij opmerken, dat dit voorrecht hun met het kennelijk doel geschonken is om de wijfjes te bekoren, die wel stom, maar niet gevoelloos voor teedere aandoeningen zijn.

Beschouw eens de cochenille. Het mannelijke geslacht verschilt zooveel van het vrouwelijke, dat men ze voor twee verschillende soorten zou houden. Herkennen zij elkaar gemakkelijk? Men zou er aan twijfelen. Het eerste is fraai; zijn wijfje leelijk. Het eerste is levendig, vlug; het andere lomp en traag. Het eerste heeft doorschijnende, sierlijke vleugels; het wijfje mist die en gelijkt eene larve.

Zekere glimwormen vertoonen ons dezelfde tegenstelling. De donkere, logge bruidjes zijn bijna vijftien maal zoo groot als hare echtgenooten; zij zijn vraatzuchtig,

hebben geene vleugels en kruipen op den grond, terwijl de anderen vlug en sierlijk over planten en struiken rondfladderen.

De glimwormen zijn wel beide phosphoresceerend; maar terwijl de mannetjes naar hun welbehagen rondzweven, brengen de wijfjes hun droevig leven op het gras door. De cucuyos van Mexico dienen den Creoolschen vrouwen tot tooisel voor hunne kleederen en hunne gitzwarte lokken. De smaragdgroene schaal dezer diertjes is zoo hard, dat zij door het gebruik met verslijt.

Bij andere *coleopteren* is dat verschil in voorkomen ook zeer groot. Een sieraad, waaraan bij velen het mannelijk geslacht te herkennen is, bestaat in de horentjens. Men heeft die nooit bij de wijfjes aangetroffen.

Er is nog eene belangrijke zaak, waardoor de insectenwereld zich van de onze onderscheidt.

Eene enkele bombyx legt omstreeks 700 eieren te gelijk. Een paar vlooien kan in het achtste geslacht, in minder dan een jaar tijds aan 441 quadrillioen 461 trillioen en 10 milliard individu's van hunne soort het leven geven. Het derde geslacht van twee.... luizen kan aangroeien tot 125.000. Een Portugeesch geneesheer uit de XVI[de] eeuw, Amatus Lusitanus, verhaalt dat deze parasieten zich bij een edelman, die aan phthiriasis leed, zich zoo sterk vermenigvuldigden, dat twee bedienden werk hadden om ze bij manden vol in zee te werpen?!

Eenige soorten van visschen deelen ook in die verbazende vruchtbaarheid. De kuit van een kabeljauw bevat 6,878.000 eieren; die van een haring 117.000; die van een baars, 155.000; die van een zalm, 19.000.

Het is ongetwijfeld zeer gelukkig dat ons geslacht zich niet dermate vermenigvuldigt, maar wij moeten er bijvoegen, dat wij middelen hebben om eene overbevolking te voorkomen, welke de insecten missen. Hoewel van twee sprinkhanen of twee krekels, die men bij elkaar in een doosje plaatst, de een den ander dikwijls verslindt; heeft men nog nooit geheele scharen van insecten zich in slagorde zien scharen om elkaar stelselmatig te vernielen. Alleen de mensch is op het vernuftig denkbeeld gekomen om veldheeren en legers te vormen!

Er is nog een ander feit, dat hun leven van het onze onderscheidt; sommige insecten voeden zich met stoffen, die voor ons doodelijk zouden zijn, en leven in eene vergiftigde lucht. Er zijn rupsen, die leven op het springkruid, eene plant, wier melk onzen mond in gloed zet, als men er maar een droppel van inneemt. Velen verslinden met gretigheid de haartjes van den brandnetel. En wat zijn het grage magen! Heeft men wel ooit de vraatzucht van eene rups nagegaan? Niet zelden verteren zij in vier-en-twintig uien driemaal zooveel als hun gewicht bedraagt en nemen zij een tiende in grootte toe. Dat is alsof een mensch van 60 kil. op een dag 120 kil. verteerde en 6 kil. aan vet won.

De horzels ontwikkelen zich in de maag van het paard, dat ze al likkende heeft binnengekregen, en zoo zijn vreeselijksten vijand gastvrijheid verleent. Die larve voedt zich in hare zonderlinge woning met het slijm, dat zich in de maag afscheidt. Zij leeft in een mengsel van gassoorten (stikstof, koolzuur, zwavelwaterstofgas), die voor den mensch en andere dieren vergiftig zijn.

Sommige insecten kunnen niet van gedaante verwisselen zonder van woonplaats te veranderen. De lintworm ontwikkelt zich in de maag van den mensch. De t r i c h i n e n moeten wij eerst opnemen, voor zij tot volkomen ontwikkeling kunnen komen.

De larven der langpooten stellen zich alleen met aarde tevreden; hunne uitwerpselen zijn niets dan droge aarde, waaruit het insect alles weet te halen, wat het behoeft.

Ten slotte, uit welk oogpunt men ze ook beschouwe, het leven der insecten is zoo verschillend van het onze, dat wij met recht kunnen vragen, of die wezens zich over de natuur geen heel ander denkbeeld moeten vormen en niet in eene heel andere wereld leven dan wij, ten gevolge van de eigenaardige wijze, waarop zij alles waarnemen.

Het is eene nieuwe wereld voor den diepen denker, evenzeer als de plantenwereld, waarvan wij vroeger het merkwaardigste hebben aangetoond. Wat weten wij nog maar weinig van de natuur.

De kennis der natuur is in onzen tijd eene algemeene behoefte geworden. De algemeene

invloed der wetenschappen doet zich rechtstreeks gevoelen bij den vooruitgang der maatschappij. Men herinnert zich wel de bloedregens uit de middeleeuwen. Langen tijd geleden vielen er op een goeden dag in Provence bloeddroppels neder Het was echter niets anders dan de roode vloeistof, die de Vanessae verspreiden bij het verlaten van de pop.

DE EERSTE BRIEF, NAAR C.F. DEIKER.

De verschijning van den doodshoofdvlinder viel in zekere landen samen met eene besmettelijke ziekte, en men zag in hem den bode des doods. Men meende dat hij met de tooverheksen in betrekking stond en het bijgeloof liet hem de zonderlingste rollen vervullen. Is het niet beter in hem eenvoudig een dier bezielde bloemen te zien, die in de lucht zweven?

De sprinkhanen strijken dikwijls bij geheele zwermen op een landstreek neder en vernietigen den oogst. Het gedruisch dier millioenen vleugels gelijkt op het bruisen van een waterval. De takken der boomen breken onder zulk een aanval. In weinige

uren is eene geheele streek verwoest, en als de zwerm sterft, ontstaan er besmettelijke ziekten uit de ontbinding van zulk een heir van lijken. In 1749 werd het leger van Karel XII door zulk een storm overvallen.

De meikevers in 1688 verduisterden de zonnestralen een half uur ver, en verwoestten eene geheele landstreek. Hunne vraatzuchtige

kaken maakten een gedruisch als eene zaag, en het gonzen hunner vleugels geleek op een verwijderd tromgeroffel. In 1479 veroorzaakten zij in Zwitserland een hongersnood.

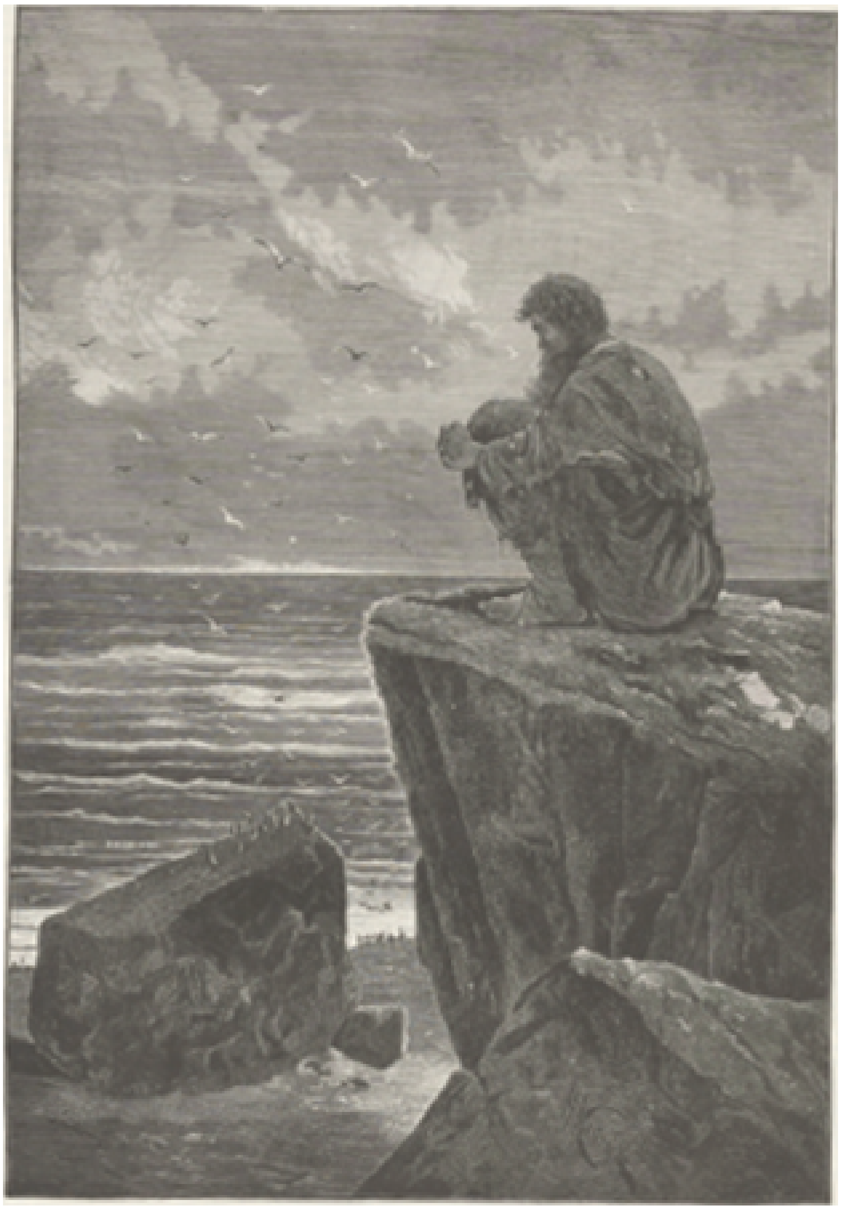

DE LAATSTE HINDERPAAL, NAAR KARASIN.

Men kan zich een denkbeeld maken van de schade die de pyraliden (zekere nachtvlinders) in de wijngaarden veroorzaakten als men weet dat in tien jaren tijds de departementen Rhone en Saone-et-Loire in 't geheel vier en dertig millioen franks verloren.

Laatstgenoemde feiten, waarmede wij onze studie over de insecten eindigen, versterken ons in de overtuiging, dat de rijkdom van een land oneindig wint bij de beoefening der wetenschappen en dat de zorg van ieder bestuur aanhoudend gewijd moet zijn aan het algemeen onderwijs.

(VRIJ NAAR C. FLAMMARION.)

Wetenswaardigheden.

De spierkracht der insecten.

Een man, die naar evenredigheid van zijn gewicht, zooveel kracht bezat als een meikever, zou een gewicht van 850 kilogrammen kunnen voorttrekken.

Een man, wiens knieboog betrekkelijk even sterk was als die van eene vloo, zou gemakkelijk tot eene hoogte van 150 malen zijne lengte, dit is bijna 250 meter hoog kunnen springen.

Men heeft de kracht berekend, die de menschelijke stem zou verkrijgen, wanneer het geluid, dat zij voortbrengt, in evenredigheid was met den omvang van het lichaam, vergeleken met dat van den sprinkhaan.

De sprinkhaan laat zich hooren op een afstand van 100 meters. Een gewoon mensch weegt evenveel als 6000 dier insecten: als zijn stemwerktuig even machtig was als dat van den sprinkhaan, zou die man gehoord kunnen worden op een afstand van 1.600 kilometers, zoodat van Parijs, b.v., zijne stem voorbij Constantinopel tot in Klein-Azië gehoord zou worden, en dat zij Moskou 100 kilom. voorbij zou streven.

Volgens die berekeningen zou iemand, die onvoorzichtig genoeg was om binnenshuis te niezen, onmiddellijk onder de puinhoopen zijner woning begraven worden.

De trichinen.

Men heeft reeds zooveel gesproken over de trichinen, dat het van belang is, hier hunne zoölogische geschiedenis mede te deelen.

De Duitsche natuuronderzoeker Virchow heeft de ontwikkeling der trichine, wanneer zij in de organen is doorgedrongen, volkomen verklaard.

De trichine bestaat in de ingewanden van het zwijn. Daar leeft zij en teelt zij voort.

Wanneer het varkensvleesch, waarin zich hare larven bevinden, door den mensch wordt gegeten, komen zij in diens ingewanden en blijven daar eenigen tijd. Daar die woonplaats hun niet past, verlaten zij die spoedig, boren zich door het darmvleesch heen en vallen in de aderen. Het bloed voert ze mede naar het hart en door de groote en kleine vaten, waarna zij eindelijk in de spieren geraken, hunne meest geliefde woonplaats. Tot volkomen ontwikkeling gekomen, leven de trichinen ten koste der spieren.

De trichinen kunnen zich dus slechts volkomen ontwikkelen en voortplanten in de ingewanden, hetgeen eerst plaats heeft, wanneer de spieren van een dier de blaaswormpjes der trichinen bevatten en door een ander dier of door den mensch worden gegeten. Aldus in eene voor hen gunstige middenstof gekomen, komen zij uit de blaasjes te voorschijn en eindigen daar hunne zonderlinge pelgrimstochten met het voortbrengen van nieuwe geslachten.

Die parasieten, welke alleen den mensch, het zwijn en het konijn tot woonplaats hebben uitgekozen, vermenigvuldigen zich in de ingewanden met eene schrikwekkende snelheid. Iedere moeder-trichine kan omstreeks 1000 kiemen voortbrengen; er zijn dus maar eenige duizenden wijfjes noodig om een millioen jonge trichinen te doen ontstaan. Door die verbazende vruchtbaarheid is het te

verklaren dat het lichaam van den mensch zoo snel overweldigd en verwoest wordt door die oneindig kleinen, die hem over zijne geheele uitgestrektheid onder hevige pijnen verteren.

De eerste maal, dat het bestaan der trichinen aangetoond werd, was in 1832 door den ontleedkundige Hilton, die bij de lijkschouwing van een grijsaard een groot aantal witte lichaampjes, omstreeks ter lengte van een millimeter, vond, die in de spiervezels verspreid waren. In 1835 bestudeerde Owen de lichaampjes met het microscoop en bevond dat het blaasjes waren, die een worm bevatten, waaraan hij den naam gaf van *spiraal trichine.* In 1859 werd eene epidemie van dien aard te Dresden waargenomen, door Zeuker. Zij had haar ontstaan te danken aan een enkel varken, dat op eene boerderij was geslacht. Eene dienstmaagd stierf er aan, en haar lichaam, dat met het microscoop onderzocht werd, bleek geheel door die geduchte gasten overweldigd te zijn.

Virchow te Berlijn heeft eene reeks van proefnemingen met die dieren gedaan. Hij gaf stukjes vleesch met trichinen aan een konijn. Na verloop van eene maand stierf het dier en vond men zijn lichaam vol trichinen. Een tweede konijn, dat hij met het vleesch van het eerste voedde, stierf insgelijks.

Eene epidemie te Maagdenburg, die verscheidene jaren duurde, tastte meer dan 300 personen aan. Te Edersleben bij Maagdenburg waren in 1805 meer dan 300 lijders aan die ziekte, wier lichamelijke smarten nog door een zedelijk lijden werden vergroot. De zieke toch, die door trichinosis is aangetast, heeft het vooruitzicht op een langzamen, onvermijdelijken dood, waaraan hij niet den minsten weerstand kan bieden. Een panische schrik vervulde de stad, de meeste personen, die aangetast waren, vluchtten in der haast om te ontkomen aan hetgeen zij de cholera waanden. Uitgeput, hulpeloos vonden zij den dood langs de wegen en aan de slootkanten. Alle geneesmiddelen, die men tegen de trichinosis heeft beproefd, zijn onmachtig gebleken. Bij den tegenwoordigen stand der wetenschap is alleen de genezing te verwachten, die de natuur bewerkt, en die daarin bestaat dat de trichinen zich in blaasjes hullen. De volle aandacht moet men dus vestigen op voorbehoedende middelen.

Men beveelt de volgende middelen aan om de ontwikkeling der trichinosis te beletten: een nauwkeurig toezicht te houden op het voedsel der varkens; zorgvuldig het vleesch te onderzoeken en als 't mogelijk is een microscoop in elke slachterij te plaatsen en met bijzondere zorg alle varkensvleesch te koken, dat op tafel moet verschijnen.

De ziekte onder de slachters, die de eerste offers aan de trichinosis hebben gebracht, bij de epidemieën in Duitschland, heeft hunnen makkers te Berlijn niet belet kreten van woede te uiten tegen professor Virchow. Ten einde de kwestie toe te lichten, waardoor de geheele bevolking van Berlijn verontrust werd, riepen de overheden van het slachtersgild, een groot aantal professoren der hoogeschool, geneesheeren en journalisten op, ten einde maatregelen te beramen om het kwaad te voorkomen. Te midden dier debatten nam een veearts, Urban genaamd, het woord tegen Virchow. Met heftigheid betwistte hij alle feiten, die de geleerden te berde hadden gebracht, en als sprekend bewijs, maakte hij zich sterk vleesch vol trichinen te eten.

De natuuronderzoeker beantwoordde die uitdaging door eene worst te voorschijn te halen, waarin hij pas de aanwezigheid dier geduchte parasieten had aangetoond. Hiervan bood hij zijn tegenstander een sneedje aan. Deze trachtte er zich aan te onttrekken, maar de geheele vergadering verhief zich tegen hem, en dwong hem door hare kreten en haren aandrang zijn eigen doodvonnis te voltrekken.

Onze veearts, in den strik gevangen, at tegen zijn zin een mondje-vol van die verraderlijke worst, en vertrok daarop onmiddellijk... De geschiedenis verhaalt dat hij naar een apotheker liep, door wien hij zich spoedig een krachtig braakmiddel liet toedienen. Zij gaat zelfs verder; zij voegt er bij dat de ongelukkige, welke die gedwongen proef had doorgestaan, in weerwil van dat braakmiddel, kort daarop, door verlamming getroffen, ten prooi werd aan de verwoesting van den geduchten vijand, wiens bestaan hij ontkend had.

Maken de insecten zich niet een geheel ander denkbeeld van de natuur dan wij!

Het is een der dwalingen van den mensch, dat hij het leven van alle andere dieren, die met hem de oppervlakte der aarde bewonen, vergelijkt bij zijne wijze van bestaan. Zou het wel anders kunnen zijn? Begaafd met zintuigen waardoor hij zich met de buitenwereld in betrekking stelt, verbeeldt hij zich licht dat alle andere geschapen wezens op aarde zien, hooren, ruiken, smaken, tasten, in één woord gevoelen op dezelfde wijze als hij. Niets valt echter meer te betwijfelen, en naar alle waarschijnlijkheid is niets valscher dan die methode ter waardeering van feiten.

Pascal, en, na hem, de eigenlijke physiologen hebben zich afgevraagd of alle menschen, die in het genot zijn van het gezicht, het gehoor, den reuk, den smaak en den tastzin, daarom van de buitenwereld nog wel gelijke indrukken ontvangen. Zeker is het, dat onze organen verschillend werken, al naar de individu's, het licht, het geluid, de geuren, den smaak, in één woord de waarneembare eigenschappen der lichamen. Maar hoe onbepaald en wankelend wordt de gang onze redeneeringen, als wij, den afgrond tusschen de gewervelde en de ongewervelde dieren overspringende, afdalen tot de lagere trappen van het leven, tot de mollusken, de schelpdieren, de insecten. Hierbij is niet meer sprake van hersenen, van ruggemerg of van een eigenlijk geraamte. Wij onderscheiden nog wel zekere zintuigen die de schipbreuk van de edeler deelen der dierlijke bewerktuiging zijn ontkomen; maar welke indrukken ontvangen die zintuigen?

De indrukken, welke de buitenwereld op de insecten maakt, zijn ons even onbekend als de eigenschappen der natuur zelve. Wij hebben zintuigen, die zij niet bezitten; zij hebben er, naar alle waarschijnlijkheid, weer, die ons ontbreken enz. Het aantal, de uitgebreidheid, de aard der zintuigen, die wij gemeen hebben, moeten zoo gewijzigd zijn, dat wij daartusschen niet één punt van overeenkomst kunnen vaststellen. Het is ons dus onmogelijk om een denkbeeld te maken van de smarten of van de genietingen, de werking, het gezicht, in één woord, van de gevoeligheid van een insect.

Die geheimzinnigheid maakt de studie dier lagere dieren ontegenzeggelijk veel aantrekkelijker. Het leven der insecten is eene andere wereld. De wonderen dier wereld zullen ons nooit geheel worden geopenbaard; maar wat wij daarvan zien, is voldoende om nieuwe gezichteinders te openen, waarbinnen onze altijd opgewekte en nooit bevredigde weetgierigheid aan het geheim van ons leven dat van andere levens toevoegt, die nog duisterder en nog moeilijker te bepalen zijn.

Naomi.

Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

De vrijwillige commissie van onderzoek ging ook verder met voorbeeldige orde te werk. Ten minste werd de zaak in handen gesteld van den naasten rechter; en nog vóór den nacht was Silas een gevangene. Er werd een gerechtsdienaar gezonden naar New-York, om zich meester te maken van Ambrose.

Wat mij betreft, ik deed wat ik kon, om me nuttig te maken. Met stilzwijgende toestemming van den heer en de dochter des huizes, begaf ik me naar Narrabee, en verzekerde me van den besten advokaat, dien de stad opleverde. Daarna zat er niets anders op, dan lijdzaam te wachten op de dingen die komen zouden. Den jammer in het huis, dat mij herbergde, te beschrijven, gaat mijne krachten te boven: alleen wil ik zeggen, dat Naomi eene geestkracht aan den dag legde, die mijne levendigste bewondering wekte, en in de gegeven

omstandigheden eene onwaardeerbare weldaad was. Wat mijne eigene gevoelens betreft, daarvan gaf ik mijzelven in die vreeselijke omstandigheden zóó weinig rekenschap, dat ik niet eens weet, al ben ik geneigd het te gelooven, of ik *toen* reeds begon Ambrose het vrouwtje, dat hij zich gewonnen had, te benijden.

Weldra bracht de telegraaf ons de tijding, dat Ambrose aangehouden en op weg naar Morwick was. Den volgenden dag kwam hij aan het station Morwick, en werd terstond gevangen gezet, maar in eene andere cel dan zijn broeder, met wien hem alle gemeenschap werd belet.

Nog twee dagen, en het voorloopig rechterlijk onderzoek had plaats. De gebroeders werden beschuldigd van moord met voorbedachten rade, gepleegd op den persoon van John Jago. Onder de getuigen was ook *ik* gedaagd, en op Naomi's verzoek nam ik het arme meisje mee naar het gerechtsgebouw, en nam ik plaats aan hare zijde. Ook de vader en de zuster der beschuldigden waren in de zaal tegenwoordig, - de oude man in zijn rolstoel gezeten, en zijne dochter naast hem.

Dat was dan de uitslag van mijne groote zeereis, die rust en ontspanning ten doel had! Zoo werd mijne ondoordachte voorspelling van de verveling, die mij te wachten stond, gelogenstraft!

Hoofdstuk VII.
Verdediging.

Toen ik met Naomi de verhevenheid voorbijging, waar de gevangenen stonden, nam Silas geene notitie van ons, terwijl Ambrose een vriendelijk teeken gaf van herkenning, en daarop zijne hand liet rusten op de balustrade voor hem. Door op hare teenen te gaan staan, slaagde Naomi er met moeite in om zijne hand te vatten. ‘Ik ben overtuigd van uwe onschuld,’ fluisterde ze hem toe; en met een blik van opbeurende liefde verliet ze hem. Geen oogenblik verloor hij zijne zelfbeheersching.

Ambrose en Silas Meadowcroft werden nu uitvoerig beschuldigd van Jago te hebben vermoord, en zijn lichaam in den kalkoven te hebben geworpen, om het te vernietigen. Als bewijs van dit laatste werden het mes en de metalen knoppen voorgebracht. Alleen die onbrandbare voorwerpen en de dikste beenderen waren aan de verbranding ontkomen. Geneeskundigen verklaarden, dat de beenderen aan een volwassen mensch hadden behoord. Vele andere onwraakbare getuigen weidden uit over de ingewortelde vijandschap tusschen den verslagene en de beschuldigden; en hoe langer hoe meer scheen de slotsom, waartoe het Openbaar Ministerie was gekomen, zich te ontwikkelen tot eene onbetwistbare waarheid.

Toen het gewicht der getuigenissen verpletterend was geworden, zag ik de beschuldigden aan. Op het oog hield Ambrose zich goed, maar geheel anders was het gesteld met Silas. Zijn akelig verwrongene wezenstrekken, zijne grove handen, zich krampachtig vastklemmende aan de balustrade, zijne starre oogen, waar de getuigen eene onweerstaanbare aantrekkingskracht op schenen uit te oefenen, dat alles sprak zóó duidelijk in zijn nadeel, dat de publieke opinie geen oogenblik aarzelde om hem te veroordeelen.

Nu kwam de verdediger der beschuldigden aan het woord, en wist op één punt een belangrijk voordeel te behalen. De meerderheid der geneeskundige getuigen erkende, dat hun onderzoek der bewuste beenderen overhaast was geweest, en dat

deze misschien van een dier afkomstig waren. De voorzitter schorste nu het onderzoek, totdat er meer artsen als deskundige getuigen bij zouden zijn. De beschuldigden werden voor drie dagen naar hunnen kerker teruggebracht.

Silas was, naar het scheen, door schuldbesef zoozeer overstelpt, dat hij door twee mannen moest worden ondersteund. Ambrose boog zich over de balustrade heen, om met Naomi te spreken.

‘Wacht,’ fluisterde hij haar toe op vertrouwelijken toon, ‘totdat ze hooren wat ik te zeggen heb.’ Naomi wierp hem liefderijk een handkus toe. Toen keerde ze zich met tranen in de oogen tot mij, en vroeg:

‘Waarom hooren ze niet dadelijk, wat hij te zeggen heeft? 't Is immers duidelijk dat hij onschuldig is. Vindt gij het geene schande, dat ze hem weer naar de gevangenis hebben teruggestuurd?’

Ware ik er voor uitgekomen, wat ik van de zaak dacht, zoo had ik moeten zeggen, dat Ambrose niet zijne onschuld bewezen had, maar wel eene buitengewoon hooge mate van zelfbeheersching. Dit evenwel kon ik haar niet zeggen zonder de zaak nog erger te maken; zoodat ik deed, alsof ik haar niet had verstaan, en, om hare gedachten af te leiden, haar voorstelde dat we zouden trachten verlof te krijgen om Ambrose den volgenden dag in zijn kerker te bezoeken. Naomi droogde hare tranen, en een hartelijke handdruk was het teeken van hare dankbaarheid.

‘Och!’ riep de rondborstige Amerikaansche, ‘och, mijnheer; wat zijt gij toch goed! Als gij trouwt, zal de vrouw, die gij krijgt, er stellig nooit berouw over hebben.’

Toen we terugreden naar de hoeve, sprak de oude Meadowcroft geen enkel woord: hij scheen volkomen terneergeslagen. Zijne dochter onthaalde ons van tijd tot tijd op bijbelteksten, waarmee ze zijdelings scheen te willen zeggen, dat ze alles, wat gebeurd was, had voorzien.

Het noodige verlof om Ambrose in zijnen kerker te bezoeken wist ik me te verschaffen; en den volgenden morgen reed ik met Naomi naar de gevangenis. We vonden Ambrose schijnbaar zeer goedsmoeds en schier even begeerig om te vertellen als *wij* waren om te luisteren. De bij onze bijeenkomst tegenwoordige overheidspersonen waarschuwden hem er aan te denken, dat van hetgeen hij zeggen zou akte genomen zou worden, dat het misschien, op schrift gesteld, tegen hem zou aangevoerd worden.

‘Best, heeren!’ antwoordde de gevangene, ‘schrijft maar alles op! Ik heb niets te vreezen; want ik zal niets anders zeggen dan de waarheid.’

Daarop keerde hij zich tot Naomi, en begon zijn verhaal ongeveer als volgt:

‘Den morgen van dat geval tusschen John Jago en Silas vond ik mijn stok in uwe handen, mijnheer Lefrank! en zoodra gij me met Silas hadt alleen gelaten, vroeg ik hem, waar gij mijn stok had vandaan gehaald. Bij die gelegenheid vertelde hij me de geheele historie, die onder uw venster gebeurd was. Ik beken, dat ik boos en jaloersch werd. Ja, Naomi! het moet er uit: ik kreeg heel slechte gedachten omtrent Jago en u.’

Hier viel Naomi hem zonder plichtpleging in de rede met de vraag:

‘Was *dat* de reden, waarom ge zoo alles behalve lief tegen me waart?’

Op zijn bevestigend antwoord vergde ze van hem eene openlijke verklaring, dat hem zijn gedrag van dien dag berouwde; en toen hij die verklaring had afgelegd, moedigde ze hem aan om zijn verhaal te hervatten, waaraan hij aldus gevolg gaf:

‘We waren op weg naar de hakplaats aan de andere zij van 't bosch, toen ons ongeluk wilde, dat we het pad insloegen, dat langs den kalkoven loopt. Bij het omslaan van een hoek, stonden we plotseling voor John Jago, die op weg was naar Narrabee.

Ik was te nijdig om hem rustig voorbij te laten gaan; zoodat ik hem het een en ander zei, dat niet liefelijk was. Hij was in geene stemming om dat lijdelijk aan te hooren, en zette mijne beleedigingen met gelijke munt betaald. Ik erken, dat ik hem toen dreigde met mijn knuppel; maar ik wil er op zweren, dat het louter bangmakerij was. Ge weet, dat Jago licht zijn mes trekt. Hij komt uit het Westen, waar de lieden altijd een wapen bij zich hebben, en er nooit tegen opzien om het te gebruiken tegen een beleediger. Ook ditmaal trok hij zijn mes; en toen hij het me voorhield, liet ik mijn stok vallen en werd met hem handgemeen. Met de eene hand ontwrong ik hem zijn mes, en met de andere greep ik hem bij den kraag van zijn jas, en schudde hem zóó duchtig, dat zijne knoken kraakten. Hij wou zich losscheuren; en zoo kwam het, dat een groot stuk van zijn jas in mijne hand bleef zitten. Wij stonden toen vlak bij den kalkoven; en niets was dus natuurlijker, dan dat ik dien lap en het mes er bij in den kalk smeet. Wie weet, of ik Jago zelf niet eindelijk ook in den kalk zou gegooid hebben! Maar Silas scheidde ons en riep Jago toe:

“Weg! Voort! En kom nooit weerom, als ge niet levend wilt verbrand worden in den kalk.”

Een oogenblik stond hij ons hijgend aan te staren. Toen sprak hij met eene grafstem en akelig holle oogen:

“Ja, mijnheer Silas! ik kom nooit meer weerom.”

Daarop lichtte hij de hielen, en was heel gauw uit het gezicht. Silas en ik, we keken elkaar aan als gekken. Eindelijk zei Silas:

“Hij meent er niets van. Hij is veel te verzot op Naomi om niet weerom te komen... *Apropos!* waarom heb gij zijn mes in den oven gesmeten?”

“Ja!” antwoordde ik, “een mensch weet dikwijls niet wat hij doet, als hij erg kwaad is. Maar weet ge *wat?* Ik zal eens beproeven of ik het mes niet kan terugvinden. 't Is zonde en jammer van zoo'n flink mes. Laat mij even op uwe schouders klimmen: dan zal ik met mijn stok in den kalk rondwoelen, tot ik het mes vind.”

Zoo gezegd, zoo gedaan. Ik klom in den oven, maar in plaats van het mes te vinden, was ik haast zelf in den kalk gevallen. De damp maakte me duizelig; ik liet mijn stok in den kalk glippen. Nog net bij tijds raakte ik uit den oven; en op den arm van Silas leunende, ging ik met hem het bosch in. Daar hielden we halt bij den gevelden boom, waar gij beiden ons op vondt zitten. We hadden het druk gehad over John Jago, en ons besluit was geweest, voorloopig niet van onze laatste ontmoeting te reppen, maar eerst de kat uit den boom te zien. Toen kwaamt gij mijnheer Lefrank, met Naomi; en nu weet gij allebei, wat de reden was van onze geheimzinnigheid.’

Hij had uitgesproken, en er heerschte eene plechtige stilte, die eerst verbroken werd, toen ik vrijheid vond hem iets te vragen, dat me op het hart lag.

‘Had geen van beiden eenige vrees voor hetgeen men u later heeft ten laste gelegd?’

‘In het minst niet, mijnheer Lefrank! Hoe konden we met mogelijkheid voorzien dat de buren den oven doorzoeken, en ons voor moordenaars uitmaken zouden? We vreesden alleen dat de oude man, als hij het gebeurde vernomen had, vijandiger dan ooit tegen ons zijn zou. En *ik* was er nog meer dan Silas op gesteld om de zaak geheim te houden, omdat ik behalve mijn vader ook mijne beminde te ontzien had. Gij kunt u licht voorstellen, hoe onaangenaam mijne positie zou zijn geweest, als Jago wegbleef, en de reden daarvan werd ontdekt.’

Gij gelooft dus dat Jago zijne bedreiging heeït uitgevoerd, dat hij leeft, maar niet wil terugkeeren naar de hoeve?’

‘Daar ben ik van overtuigd.’

‘Gelooft gij, dat hij werkelijk in een spoorwegrijtuig gezien is, reizende naar New-York?’

‘Dat geloof ik stellig, mijnheer! en wat meer zegt, ik geloof dat ik hem op het spoor was, en hem zou hebben uitgevischt in New-York, als men mij met had aangehouden.’

‘Ja!’ viel Naomi in, ‘dat geloof ik ook. Jago zal zich schuil houden.’

‘Gelooft gij, miss Colebrook, dat hij bang is om uwe neven onder de oogen te komen?’

Na eenige aarzeling antwoordde ze:

‘Misschien wel.’

‘Maar waarschijnlijk acht gij het misschien niet?’

Ze gaf geen antwoord, en was blijkbaar verlegen; maar ik hield voet bij stuk, en vroeg:

‘Gelooft gij dat er voor mijnheer Jago eene andere reden bestaat om zich schuil te houden?’

Met neergeslagen oogen antwoordde ze, ietwat gemelijk:

‘Dat weet ik niet.’

Ik wendde me tot Ambrose, en vroeg, of hij niets meer te zeggen had. Hij antwoordde:

'Niets. Alles wat ik van de zaak weet, heb ik u verteld.'

Ik stond op, om een woordje te reppen met den advokaat, dien ik te Narrabee had ontmoet, en die ons vergezeld had naar de gevangenis. Hij zat stil in een hoek, en had nauwkeurig opgelet, welke uitwerking het verhaal van Ambrose had gemaakt op de aanwezige overheidspersonen en op mij.

'Is,' vroeg ik hem fluisterend, 'is dit nu de geheele verdediging?'

'Om u te dienen, mijnheer Lefrank! Onder ons - wat dunkt u er van?

'Dat ze zullen verwezen worden naar de openbare terechtzitting.'

'Ter zake van moord?'

'Juist. Ter zake van moord.'

Hoofdstuk VIII.
De bekentenis.

Mijne antwoorden aan den pleitbezorger waren niets anders dan de uitdrukking mijner overtuiging. Ik hield het verhaal van Ambrose voor een verdichtsel, tamelijk lomp samengeflanst, om aan de getuigenissen, waar het Openbaar Ministerie zich op beroepen had, eene andere uitlegging te geven. Op den terugweg naar de hoeve deed ik mijn uiterste best om langzaam en voorzichtig Naomi's blind vertrouwen op de loslating of de vrijspraak der beschuldigden aan het wankelen te brengen.

Toen de dag voor de voortzetting van het gerechtelijk onderzoek daar was, verschenen Naomi en ik opnieuw in de gerechtszaal. De oude Meadowcroft was ditmaal buiten staat om den schok, die hem daar zou wachten, te trotseeren; maar zijne dochter was tegenwoordig, hoewel ze niet bij ons zat.

Dadelijk trof het me, dat Silas ditmaal veel bedaarder was dan bij de eerste zitting. Nieuwe getuigen waren er niet, behalve geneeskundigen, die over de beenderen-kwestie moesten worden gehoord. Drie van de heeren bekenden, dat ze het niet met zichzelven konden eens worden; twee gingen nog verder, en verklaarden dat het beenderen waren van een dier; de overigen hielden vol dat het *wel* menschenbeenderen waren. De advokaat der beschuldigden maakte zich deze onzekerheid ten nutte en ging toen over tot het verhaal van Ambrose.

EEN GEMOEDELIJK PAAR.

Natuurlijk kon men hier geene getuigen voor bijbrengen. Of hij, de advokaat, door deze omstandigheid werd ontmoedigd, of dat hij heimelijk zijne cliënten voor schuldig hield, kan ik niet zeggen; doch zeker is het dat hij zich wel is waar goed van zijne taak kweet, maar dat hij, als het ware werktuigelijk, zonder de kracht der overtuiging, het woord voerde. Toen hij had uitgesproken, wierp Naomi bekommerde blikken op mij. In de blikken en gebaren van het Openbaar Ministerie meende ze duidelijk te zien, hoe weinig indruk de pleitrede van den advokaat had teweeggebracht; maar ze hield zich goed, in afwachting van de uitspraak. Die uitspraak was, gelijk ik verwacht had. De beschuldigden werden verwezen naar de openbare terechtzitting ter zake van moord. Bij die vreeselijke woorden gleed Naomi's hoofdje op mijn schouder neer.

(*Wordt vervolg.*)

Rebus No. 3.

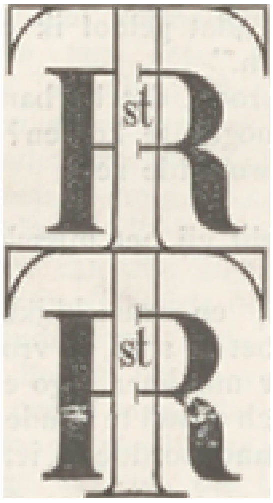

ALS PRIJS AAN DEZEN REBUS IS VERBONDEN OM BIJ LOTING AAN DE GOEDE OPLOSSERS TOEGEWEZEN TE WORDEN!

DE 1e SERIE DER

Gezamentlijke Novellen van H.A. Banning.

ZES SCHOONE BOEKDEELEN IN 80 MET GEÏLLUSTREERDE OMSLAGEN.

Bovendien hebben de goede oplossers het recht tegen verminderden prijs te kiezen tusschen boekdeelen, waarvan de lijst hun na ontvangst hunner oplossing zal toegezonden worden.

[Nummer 35]

Onze gravures.

EENE VLAAMSCHE GROOTMOEDER.

De Lente en de Winter des levens, de droomerige jeugd en de droomende grijsheid, hier de bloeiende jongheid, die den verschrompelden ouderdom ondersteunen komt, daar de nog krachtige ouderling, die de onbeholpen kindsheid bewaakt.... ziedaar de onderwerpen of liever het onderwerp onzer platen, want in dien zin beschouwd vormen zij een geheel vol sprekende en treffende tegenstelling.

De levenslente wordt hier voorgesteld door eene JONGE FRIEZIN. Wel is waar zou men bij den eersten oogslag niet zeggen in dit fijnbesneden gezichtje met zijne zachte uitdrukking, in dit tengere meisjesbeeld, eene dochter voor zich te zien van die kloeke en stuursche Friezen, welke in de laatste tijden door hunne buitengewone behendigheid

in het schaatsenrijden zoozeer van zich hebben doen spreken. En toch is de studiekop van Johanna von Pritzelwitz wel degelijk een type. Dat blonde meisje, met die fluweelige, hemelblauwe oogen is inderdaad een kind van het land der hemelblauwe meren en der blauwachtige zee met hare blonde duinen. Het droomerig waas, dat over hare trekken ligt, spreekt ons van de nevelen, die den hemel haars vaderlands bedekken; de koelheid harer wezenstrekken, het bedaarde van haar oogopslag vertoont ons een karakterbeeld der bewoners van het koude Noorden in zijne beminnelijkste gedaante.

De Winter des levens wordt vertoond door eene VLAAMSCHE GROOTMOEDER, in de nationale dracht onzer streken, in den alouden kapmantel, welke in de groote steden misschien in onbruik begint te geraken, maar die hier ten platten lande nog algemeen in eer gehouden wordt. Een zilveren haarkrans, wiens lichte ordeloosheid zelfs niets van zijne eerbiedwaardigheid afnemen kan, omlijst het droomende gelaat, dat trots zijne rimpels nog eene zekere innemende uitdrukking behouden heeft. De gekruiste handen op grootmoeders schoot duiden hare gemoedsrust aan, terwijl haar matte, starende blik ons zegt, dat haar geest in gepeinzen afdwaalt. Er ligt wel iet of wat bekommernis in den oogslag der oude vrouw, maar de bloementak in hare hand weerspreekt dit vermoeden en doel ons met meer grond veronderstellen, dat

grootje nog behagen schept in de frissche herinneringen harer jeugd en dat de verbeelding haar zoete tafereelen uit den meisjestijd, uit de Lente haars levens, hervoortoovert.

Voor de grijsheid toch is alle tegenwoordig genot niets bij het vermeien in de wereld der herinnering. Dit getuigt ons ook de GROOTVADER BIJ DE WIEG, die zich bij het beschouwen van zijn kleinkind geheel terugdenkt in den zaligen tijd der kindsheid, toen hij even als het blonde knapelijn de troostende pijp nog slechts als speelgoed beschouwde. Dan begreep hij even als de argelooze kleine nog niets van den ernst des levens, wiens weg bij den aanvang met bloemen bezoomd is, en het nietigste voorwerp was dan ook voor hem eene bron van gulle blijdschap geweest. Thans heeft hij ook de schaduwzijden van het leven leeren kennen en de ervaring opgedaan dat achter de lachende bloemen, die aan het begin van den levensweg staan, struiken met scherpe doornen wassen, die het hart menige bloedende wonde toebrengen.

Gelukkig, als liefdevolle handen die wonden, welke in den avond des levens soms nog niet gansch geheeld zijn of pijnlijke litteekens hebben nagelaten, met den balsem van medelijden en genegenheid genezen komen. En geene hand kan dat beter dan de zachte kinderhand, zooals blijkt uit het tafereel: IN HET ARMHUIS. De afgeleefde behoeftigen, welke in het dorpsgesticht samenwonen, worden hier door een deelnemend en vriendelijk bezoek van jeugdige weldoeners tot stemmige vroolijkheid opgewekt. Het lieve blondinnetje heeft eene der moederkens, die zij bijzonder goed schijnt te kennen, eene verrassing bereid en komt die met een innig genoegen in persoon overhandigen. Haar broertje, dat ook een brood onder den arm draagt, vergeet echter geheel en al deze gift te bestellen, verrast en geboeid als hij is door den wonderlijken zwarten vogel, die achter in het vertrek rondhuppelt. Het is blijkbaar aan de oudjes te zien welken opbeurenden indruk het bezoek hunner jeugdige weldoeners op hen maakt en hoe ook zij bij het beschouwen en bewonderen van wat zij eens waren, zich als voor een oogenblik weer voelen verjongen, zooals een winterdag soms door eene gulden en koesterende zonnestraal tot een lentestond opgevroolijkt wordt.

Over het verstand der dieren.

Laat ons thans van de lagere rangen der dieren de oogen opslaan en ons in betrekking stellen met de hoogere openbaringen van het aardsche leven.

De geheele natuur is gebouwd naar een zelfde plan, en vertoont overal en altijd de uitdrukking van hetzelfde denkbeeld. De groote wet van eenheid en samenhang openbaart zich niet alleen in den lichamelijken vorm der wezens, maar ook in de kracht, die hen bezielt, van het plantje af tot den verhevensten mensch toe. In de planten worden de cellen naar den aard van iedere soort door eene organische kracht gegroepeerd, en naderen zij daarbij steeds meer tot het ideale type van het plantenrijk. De ceder op den top van den Libanon, de wilg aan den oever der rivieren, de boomen in de dichte bosschen en de bloemen in onze tuinen, zij allen sluimeren droomend voort op de onafgebakende grenzen van het leven. Bij een groot aantal planten heeft men eene willekeurige beweging en andere verschijnselen waargenomen, waardoor het begin van een zenuwstelsel wordt aangetoond. De lagere rangen van het dierenrijk,

die den oceaan bewonen, de zoöphyten, schijnen in eenige opzichten tot de plantenwereld te behooren. Naarmate men hooger komt op de ladder des levens, verkrijgt de *geest* langzamerhand eene meer bepaalde persoonlijkheid; en bereikt hij zijne hoogste ontwikkeling in den mensch, de laatste schakel der onmetelijke keten op aarde.

'De overgang der onbezielde wezens tot de dieren,' zegt Aristoteles, 'geschiedt langzamerhand: eene onafgebrokene, opklimmende reeks bedekt de grenzen, waardoor beide klassen van wezens van elkaar zijn gescheiden en onttrekt het verdeelingspunt aan ons oog. Bij de meeste dieren', zoo gaat hij voort, 'vindt men sporen van die zielsaandoeningen, die zich sterker uitgedrukt bij den mensch vertoonen. Men onderscheidt bij hen een volgzaam of een woest karakter: zachtzinnigheid, edelmoedigheid, wreedheid, laaghartigheid, schroomvalligheid, vertrouwelijkheid, drift en kwaadwilligheid.' Als hij verder het onderscheid in het licht stelt, waardoor de individu's van eene zelfde soort zich kenmerken, voegt de scherpzinnige natuuronderzoeker er bij: 'Het karakter van het wijfje is zachter; het is spoediger te temmen, het is meer vatbaar voor liefkoozingen en gemakkelijker te vormen. Die karaktertrekken zijn sprekender bij den mensch, want zijne natuur is meer volkomen. Zoo is de vrouw medelijdender dan de man, eerder tot tranen toe bewogen, ook ijverzuchtiger en spoediger geneigd om er over te klagen, dat men haar minacht. Zij houdt meer van kwaad spreken, zij is eerder ontmoedigd en wanhopend. De vrouwen zijn gemakkelijker te bedriegen, maar zij vergeten moeielijker. Zij zijn wakkerder, hoewel zij trager zijn,' enz.

Men ziet dat Aristoteles niet slecht had waargenomen. Om op het verstand der dieren terug te komen, willen wij nog een oogenblik bij onze goede voorvaderen, de ouden, stilstaan, en Plutarchus eens hooren. Zelden is er eene belangwekkender critiek geleverd dan zijne samenspraak tusschen Circe, Ulysses en Gryllus. Circe had, zooals bekend is, de gave om de menschen in dieren te veranderen (dat bijwijlen niet zeer moeielijk was). Ulysses vraagt van haar als eene gunst om de Grieken, die zij van gedaante had doen veranderen, in het menschelijk leven terug te roepen. Circe antwoordt hem, dat hij de belangen zijner landgenooten slecht behartigt, daar zij veel gelukkiger in hun nieuwen toestand zijn dan in den eersten. Voor het overige staat zij hem toe, opdat hij zelf over het verschil kunne oordeelen, om een oogenblik te praten met Gryllus (een zwijn), de nieuwe gedaante van een ouden Griek. Zwijg toch, Ulysses, antwoordt deze, spreek er niet meer over. Wij koesteren allen eene diepe verachting voor u. Ik ken beide leefwijzen bij ondervinding en heb goede redenen om aan de laatste de voorkeur te geven. De ziel der dieren is volmaakter, meer geneigd tot deugd, en dat natuurlijk, zonder onderwijs, zonder vreemden invloed. - Maar welke deugden zijn dat dan, mijn waarde Gryllus, die deugden, waarmede de dieren begaafd zijn? - Vraag liever, of er eene enkele is, die zij niet in eene hoogere mate bezitten dan de wijste aller menschen! Voor u, veroveraars, bestaat de *moed* in niets anders dan in list en trouweloosheid, leugen en bedrog. De dieren strijden openlijk, alleen vertrouwende op hunne krachten; en als zij elkaar aanvallen, geschiedt dat niet uit vrees voor straf, als zij hunnen post verlaten, maar uit waren moed. Zij verdedigen zich tot het uiterste en sterven als helden. Men ziet ze geene genade vragen. De wijfjes evenaren het mannetje in kracht, terwijl uwe Penelope, als gij krijg voert, stilletjes thuis blijft zitten in het hoekje van den haard. Bovendien, de poëten zelven vinden niets, waarbij zij uwen moed kunnen vergelijken, dan den onzen. - Gryllus, gij zijt zeker een groot redenaar geweest, daar gij thans met uwen varkenssnuit nog zoo fijntjes redetwist. Ik zou u wel eens willen hooren over de

matigheid. - De *matigheid* bestaat daarin, dat men zijne begeerten beperkt, dat men die onderdrukt, welke overbodig en aan de natuur vreemd zijn, en in het beheerschen van die, welke noodzakelijk zijn. Ook zijn wij niet verzot op goud, zilver, ivoor of eenigen tooi. Door ijverzucht worden wij niet gekweld. Onze reukorganen vergasten zich kosteloos aan allerlei lekkere geuren, waaraan wij bovendien ons voedsel kunnen herkennen. Wij ademen de geuren der schepping in, en niet die van uwe specerijen, welke gij zoo duur betaalt. Zij, die wij liefhebben, verbergen hunne begeerten niet achter eene gemaakte weigering en verkoopen hunne gunsten niet. Wij voldoen aan den eisch der natuur, en de hartstochtelijke wellust heeft voor ons geene waarde. Onder ons bemerkt men niets van uwe schandelijke liefdesgeschiedenissen. De onmatigheid brengt u tot de verst verwijderde uitersten. Wij zijn tevreden met ons gewone voedsel. Gij zoekt altijd naar nieuwe overdaad voor uwe onverzadelijke gulzigheid. Wij hebben geene nuttelooze kunsten. Ieder onzer is zijn eigen geneesheer. Merk eens op welk eene menigte dingen men aan honden en andere dieren kan leeren, buiten de vermogens, die zij van nature bezitten.'

Zoo spreekt de Griek, die niet in het menschelijk leven wenscht terug te keeren en Ulysses bijna overtuigt van de voortreffelijkheid der dieren boven den mensch. Wij zullen die vernuftige paradox niet verder volgen. Montaigne, de Fransche Plutarchus, vergelijkt de dieren met den mensch op dezelfde wijze: 'Als ik met mijne kat speel,' zegt hij, 'wie weet dan of zij haren tijd niet meer met mij doorbrengt dan ik met haar? Wij onderhouden elkaâr met wederkeerige aperijen; heb ik mijn tijd van beginnen en eindigen, zij heeft ook den haren.'

Zoo spraken eertijds Aristoteles, Plutarchus en Montaigne. Thans komen wij tot ons praktisch onderwerp, en zullen wij het *verstand der dieren aantoonen* door eene keur te verzamelen van beteekenisvolle feiten, die met ernst zijn waargenomen.

Van alle dieren is de hond ontegenzeggelijk het verstandigste. Bij hem vinden wij in de hoogste mate standvastige genegenheid, grenzelooze zelfopoffering, beproefde trouw, onwankelbare plichtsbetrachting. Wanneer men bij die hoedanigheden nog den moed voegt, waarmede die dieren den persoon of het eigendom hunner meesters verdedigen, hunne edelmoedige gezindheid, en hun beminnelijk en gemakkelijk karakter, is het niet te verwonderen, dat de meeste menschen van eenige beteekenis veel van honden houden, en dat eenigen, die, als Byron, ondervinding van de wereld hebben en daarin niets hebben gevonden dan leugen, ijdelheid en teleurstelling, de menschelijke natuur uit een droevig oogpunt beschouwen en de deugd van den hond vergrooten ten koste van die der menschen. Burns zag in den hond niet alleen een leermeester der menschelijke zedeleer, maar ook een leermeester der godsdienstige zedeleer, die het dier door zijn voorbeeld verkondigt.

'De mensch,' zegt gij, 'is de god van den hond. Het dier kent geen anderen en kan zich geen anderen denken. Zie eens welken eeredienst hij hem bewijst, hoe hij aan zijne voeten kruipt, hoe hij hem liefkoost, hoe nederig hij hem aanziet, met welk eene vreugde hij zich haast hem te gehoorzamen! Zijne geheele ziel trekt zich als in één punt in zijn god zanten. Van alle krachten, van alle vermogens zijner natuur maakt hij gebruik om hem te dienen.'

De heer Jesse, de schrijver van een belangrijk werk over de honden van Groot-Brittanje, belijdt ten opzichte van zijne helden een dergelijk gevoelen. 'Neem eens,' zegt hij, 'den hond in collectieven zin, vergelijk eens zijne zedelijke eigenschappen met de uwen, b.v. het geduld, de trouw, de belangloosheid (dat gewis zeer groote deugden zijn), en zie dan eens hoeveel het dier boven ons verheven is!'

Deze schrijver verhaalt dat een groote bullterrier van een rentenier te Pembairy zich had aangewend om de hazen te vangen, die, door de honden der jagers vervolgd, voorbijsnelden. Hij bracht zijne prooi aan zijn meester; maar als de jagers voorbijkwamen, bleef de meester nooit in gebreke hun die aan te bieden. De hond zag die hoffelijke daad telkens met een kwaad oog aan. Om het in 't vervolg te voorkomen, nam hij eens een zeer verstandig be-

sluit. Op het oogenblik, dat de honden zich op den berg lieten hooren, liep hij stilletjes naar buiten. De vrouw des huizes, die aan het venster zat, zag hem daarop kwispelstaartend en springend naar haar toekomen, terwijl hij, zonder eenig geluid te geven, haar noodde om hem te volgen. De dame besluit naar buiten te gaan. Hij brengt haar in stilte naar een dicht laurierboschje en blijft daar stilstaan en met gestrekten hals op ééne plek staren. Daar lag de doode haas. De hond wachtte zich wel hem aan te raken, maar zijne blijdschap kende geene grenzen meer, toen hij zag, dat zijne meesteres hem opraapte en medenam. Dezen keer behield men den haas. En toen de honden op de plek kwamen en niets meer vonden, liep onze held in zegepralende houding heen en weer, thans luid blaffende, als wilde hij hun zeggen: ‘Gij zijt van 't spoor, waarde heeren; zoekt maar goed!’

Een kleine Schotsche terrier, die aan een officier van het leger te Bombay toebehoorde, had eene even zonderlinge als vernuftige manier uitgedacht om de slangen te dooden. Hij greep het dier bij den staart en liep, zoo hard als hij kon, er mede over de steenen; door het snelle loopen belette hij het dier zich om te keeren, en verpletterde het den kop tegen de keien.

De schranderheid van den hond openbaart zich vooral, wanneer het dier een voorgevoel heeft van eenig gevaar, dat het niet bij ondervinding kan kennen. Dit blijkt b.v. uit het volgende feit. Iemand, die pas van eene ziekte hersteld was, viel eens op een wandelrit uit den zadel en bleef met zijn voet in den stijgbeugel hangen. Er was niemand binnen het bereik van zijne stem; het paard draafde voort en zou den ruiter verminkt hebben, wanneer diens arme oude hond niet naar den teugel gesprongen ware, en dien had vastgehouden, tot zijn meester zijn voet had losgemaakt.

Iets dergelijks wordt door Walter Scott verhaald van een hond, welke eene dienstmaagd voor verbranden behoedde. Terwijl het meisje bij het vuur lag te slapen, had haar kleed vuur gevat en smeulde langzamerhand voort. De hond des huizes, die zijne nachtelijke ronde door het huis deed, bemerkte wat er in de keuken voorviel. Hij ging twee verdiepingen hoog om zijn meester te wekken en bracht hem naar de keuken.

Merkwaardig is ook de redding van den heer Procter van Lydd. Deze worstelde, ver van den oever, tegen de woedende golven, en was reeds tweemaal ondergeraakt. Zijn hond blafte om hulp, maar toen er niemand verscheen, sprong hij onbeschroomd te water en trachtte den drenkeling bij den kraag te vatten. Ongelukkig gleden de tanden op den mantel van caoutchouc uit. De Hr. Procter was op het punt van te zinken, toen hij eene stem meende te hooren, die hem toeriep: ‘Grijp den hond bij zijn staart!’ Op goed geluk gehoorzaamde hij. Dadelijk zwom de redder uit alle macht naar den oever met zijn bijna ontzielden meester op sleeptouw. De hond verliet hem geen minuut gedurende zijne ziekte, en in 't vervolg als zijn meester weer een water over moest, ging hij vooruit om de diepte te onderzoeken.

De geschiedenis van den hond geeft ons zooveel voorbeelden van zijn oordeel, dat het onmogelijk is niet aan te nemen, dat er in der daad in zijne hersenen evenzeer eene verstandelijke werking plaats heeft als in de onze.

Te Airth in Stirlingshire, zag men het wijfje van een hazewindhond uit een naburig dorp eene voedster halen, omdat haar kroost voor haar alleen te talrijk was.

Hoe vele voorbeelden van genegenheid vinden wij niet ten gunste van dat zelfde dier? Men herinnert zich dat Napoleon de eerste diep getroffen was, toen hij op het slagveld van Bassano een hond zag, die het lijk van zijn meester bewaakte. Hetzelfde

voorval heeft men te Talavera waargenomen. De Amerikaansche dagbladen hebben bericht, dat in den oorlog over de slavenkwestie, de hond van luitenant Pfuff, uit Illinois, diens weduwe naar den grafkuil van haar echtgenoot voerde. De hond was bij zijn dooden meester gebleven, had diens wonden gelekt, den kuil twaalf dagen lang bewaakt en dien alleen verlaten, om zijn honger te stillen en zijne meesteres te halen. Walter Scott en Wordsworth hebben den hond van een tourist vereeuwigd, welke drie maanden de wacht hield bij het onbegraven lijk. Een hazewindhond bewaakte zeven jaren het graf van zijn meester en verliet dat eindelijk om de justitie te halen en haar den moordenaar aan te wijzen, evenals de beroemde hond van Montargis.

Wat zullen wij zeggen van de herdershonden, bij welke de genegenheid voor hunnen meester in een diep gevoel van plicht overgaat. Meyrick verhaalt dat hij in de Schotsche Hooglanden een hond heeft gezien, die alleen eene kudde schapen hoedde, wier bewegingen hij van eene hoogte gadesloeg. De minste poging tot ongeregeldheid werd onmiddellijk onderdrukt. Den geheelen dag bleef hij op zijn post, en 's avonds bracht hij, op het fluiten van zijn meester, die bijna twee kilometers van daar woonde, de kudde naar de boerderij terug.

Uit welk oogpunt men de verstandelijke vermogens van het hondengeslacht ook beschouwe, men moet erkennen, dat zij die van den mensch zeer nabij komen en dat in verscheidene gevallen sommige honden zich door genegenheid, oprechtheid, moed, vereering der nagedachtenis van iemand beter kenmerken dan sommige menschen.

Als moest het hondengeslacht het onze tot in zijne zonderlingste afwijkingen evenaren, heeft men honden gezien, die zich met voordacht van het leven beroofden. Voor eenige jaren hebben vele bladen den zelfmoord van een hond gemeld, die zich vrijwillig doodde tengevolge der slechte behandeling, die hij onrechtvaardig had ondergaan. Eenigen tijd geleden behelsde het tijdschrift ‘le Droit’ het treurige einde van een hond, die bij zijn meester in ongenade was gevallen, en die zich in het kanaal Saint-Martin te Parijs wierp. Montaigne verhaalt twee voorbeelden van dezelfde soort: de honden van koning Lysimachus en van zekeren Pyrrhus, die zich op den brandstapel hunner meesters lieten verbranden. Men kent ook den hond van Mac Dowall, die zijn meester gedurende diens lange ziekte bewaakte en hem als een bediende ter zijde stond, die bij diens dood der wanhoop ten prooi was en zwijgend aan het voeteneinde van het bed ging liggen om er den volgenden dag te sterven.

Franklin heeft te recht gezegd dat de mensch drie trouwe vrienden heeft: een ouden hond, eene oude vrouw en contant geld.

Die trouwe, zelfopofferende vriend is somtijds echter het slachtoffer van eene harde en barbaarsche behandeling. Sommigen zijn wraakzuchtig evenals de menschen; anderen zijn beter. In het fraaie werk, dat Blatin aan den roem der nuttige dieren gewijd heeft, verhaalt hij een trek van afschuwelijke wreedheid en van verheven vergevingsgezindheid: ‘Een man neemt zijn hond mede naar den oever van de vaart, bindt hem een steen om den hals, tilt hem op en werpt hem te water. Het dier worstelt, maakt den steen los, en bereikt zwemmende den oever. De man strekt zijne hand naar hem en als de hond binnen zijn bereik is, brengt hij hem met een scheepshaak een slag toe. Half dood zinkt de hond. Maar al slaande is de man in de vaart gevallen; hij roept om hulp; hij zinkt; hij loopt gevaar van om te komen. Daar daagt een redder, die hem vastgrijpt, hem bovenbrengt en hem naar den oever sleept: het is zijn bloedende hond.’

Hoeveel uitgezochte voorbeelden zouden er tot stichting van den mensch zelfs niet aangehaald kunnen worden uit de werken over het instinct of het verstand der dieren!

Welke wonderlijke bewijzen heeft men b.v. niet van de beproefde genegenheid, de goedheid, de wijsheid en de schranderheid der vogels voor hunne jongen.

Merkwaardig is het, dat Maury den hond doet deelen in de eer der opperheerschappij van den mensch op aarde. 'Den mensch alleen,' zegt hij, 'den mensch alleen en *den hond*, zijn getrouwen metgezel, heeft de natuur geene grenzen gesteld, maar hun de aarde van de eene pool tot de andere opengesteld. Gezamenlijk bereizen zij haar en gezamenlijk gaan zij, werwaarts zij willen. Als de grond hun de middelen van bestaan weigert, paren zij verstand aan instinct om ze te vinden in de lucht, in het water en overal, waarheen hunne naspeuringen zich kunnen uitstrekken. De hond, die ware vriend, is door de natuur zoo zeer begaafd, niet alleen om ons nuttig te zijn, maar ook om ons genoegens te schenken. Daar zijn b.v. de wacht- en de jachthond. Het bijzonder instinct dier twee rassen wordt door die dieren noch om aan te vallen, noch ter verdediging, noch voor de behoeften des levens gebruikt; maar de mensch heeft er een verwonderlijk goed gebruik van gemaakt om de jacht meer te doen opleveren en dat bedwelmende vermaak nog eene aantrekkelijkheid te meer te verschaffen.'

Een laatste woord nog over den *reuk van den hond*, waarover ik mijne lezers uitnoodig een oogenblik na te denken.

De *reuk* heeft de opperheerschappij in de bewerktuiging van den hond en stelt alle andere zintuigen in de schaduw. Bij den mensch bekleedt het *gezicht* den eersten rang. Het meerendeel onzer wetenschappen steunen op waarneming door het gezicht, onze meeste hartstochten ontstaan eveneens door het gezicht.

Als de hond zijne wetenschap rangschikte, zou de reuk er voortdurend eene rol in vervullen; hetgeen voor ons zeker zeer vreemd zou zijn. Zonder twijfel zou hij noch de sterrekunde, noch de werktuigkunde bezitten, maar de meteorologie, de geneeskundige physiologie, de kennis van planten en van dieren zouden enkel op den reuk steunen. Een hond herkent zijn meester, zijn vriend, zijn vijand niet op het gezicht, evenmin oordeelt hij daarnaar over de verborgen hoedanigheden eener schoone van zijn ras, maar hij ruikt ze.

Welk eene wereld van gewaarwordingen, en hoe zeer verschillen die van de onzen!

Het is niet te betwisten dat de hond vermogens bezit, wier aard wij niet kennen.

De dieren in het algemeen, en de hond in het bijzonder, hebben in allerlei gevallen bewijzen gegeven van hun verstand, zoowel als van hun instinct, zoowals nog duidelijker blijken zal door de anekdoten uit de dierenwereld, die wij in de volgende nummers opnemen zullen.

(VRIJ NAAR C. FLAMMARION.)

Een bezoek aan eene eierfabriek

Ik mag aan mijne lezers verzekeren dat ik noch lust tot lachen noch zelfs tot glimlachen heb, wanneer ik den titel *eierfabriek* neerschrijf. Na de margarine of kunstboter hebben wij met schrik hooren spreken van den kunstkaas. Het kwaad heeft zich nog niet erg doen gevoelen langs den kant dezer laatste fabrikatie; nochtans zie ik met vrees in Duitsche en Engelsche dagbladen dat de uitdrukking gefabrikeerde kaas meer en meer voorkomt. De margarine-boter wordt overal verkocht. Ik verźoek

aan de opmerkers met aandacht een weinig van de boter te proeven, welke men hun als zuivere boter opdient; zij zullen er een lichten smaak van rans en somtijds van ruut in vinden, die de tegenwoordigheid van gesmolten vet zal bewijzen. Eenige dagbladen hebben de fabrikatie van kunsteieren voor eene grap opgenomen; zonder twijfel hebben zij gedacht dat die fabrikatie eene fantasie was, iets dat onmogelijk op eene groote schaal kon worden uitgebreid. Is het mogelijk te twijfelen na het lezen van het artikel dat ik meedeelen wil onder vorm van samenspraak, zooals ik het aangetroffen heb in '*the Farmer's Review*' van Chicago.

'Is het waar,' vroeg een reporter aan eenen

eierfabrikant van New-York, ‘dat gij eieren maakt zonder de hulp van een kieken?’ - ‘Ja, antwoordde hij, ‘en indien gij wilt zal ik u iets van onze doenwijze laten zien. Kom.’ Hij leidde mij in eene kamer waar kisten op kisten met eieren gevuld gestapeld lagen, en langs achter, in eene andere zeer groote en killige plaats, waar alles zuiver en rein was; verscheidene werktuigen van zonderling uitzicht en geheel verschillend met die, welke ik tot dan toe gezien had, bevonden zich in verschillige gedeelten der plaats.

BEZOEK IN HET ARMHUIS, NAAR RUDOLF HAUSLEITHNER.

Zes of zeven personen stelden die werktuigen in beweging, die stil en zeer vlug hun werk volbrachten. Ik volgde mijnen gids naar het uiteinde der plaats, waar ik die groote bewaringskuipen te zien kreeg. Eene dezer kuipen was gevuld met een geelachtig mengsel, de tweede met een mengsel van ameldonk, de derde was gesloten bij middel eener schijf. Wanneer de eigenaar ze mij toonde, sprak hij: deze kuipen bevatten den dooier en het wit van het ei. Wij ledigen ze iederen dag; gij kunt alzoo oordeelen over de uitbreiding die onze zaken reeds genomen hebben. Laat

GROOTVADER BIJ DE WIEG, NAAR J. SCHLESINGER.

mij u een dezer werktuigen toonen. Gij ziet dat zij verdeeld zijn in verscheidene vakken of verzamelplaatsen. De eerste en de tweede bevatten den dooier en het wit, de volgende is hetgeen wij noemen: velwerktuig, en de derde is het schelferwerktuig met hare droogmakende platen. De doenwijze is het gevolg van jarenlange proefnemingen en uitgaven. Ik kreeg er het denkbeeld van na eene scheikundige ontleding van het ei. Na veel tijd slaagde ik in het namaken van een ei. Toen wijdde ik mijne aandacht aan de vervaardiging der werktuigen, en de uitslag is die, welken gij zelve kunt beoordeelen. Natuurlijk zal ik u heel het mecanisme niet uitleggen, maar ik zal u een gedacht geven over de wijze, waarop ik te werk ga. In het eerste werktuig is het mengsel van den dooier. - Wat is dat? vroeg ik. - Welnu, 't is eene mengeling van maïsbloem, ameldonk uit graan getrokken, en verscheidene andere bestanddeelen. Men giet ze onder den vorm van dikke bloem in eene opening; daar maakt het werktuig haar rond en zij stremt. Dan gaat zij over tot het andere vak waar zij omgeven wordt door het wit, dat scheikundig gesproken van dezelfde stof is als een echt ei. Dáár ook stremt ze, en eene draaiende beweging doet haar eenen langwerpig ronden vorm verkrijgen. Zij gaat vervolgens in de andere verzamelkuip waar zij een licht vel, gelijk aan eene schil verkrijgt. Daarna komt zij in het schilferwerktuig, waar zij ten laatste omgeven wordt door een schelfergips, een weinig dikker dan het echt artikel. Vervolgens wordt zij op de droogmakende platen gelegd waar de scheller op eens droog wordt, terwijl het binnenste langzamerhand ontdooit. Zij wordt in schijn een echt ei.

‘Hoeveel eieren kunt gij dagelijks vervaardigen?’

‘Met eene inrichting zooals deze maken wij er omtrent duizend per uur.

‘Zijn er veel bestellingen?’

‘Stel u gerust, wij kunnen slechts aan de helft der bestellingen voldoen. Heel onze fabrikatie wordt genomen door twee huizen van New-York. Wij verkoopen ze hun 13 dollars per duizend (66 fr. 82 voor duizend) en zij herverkoopen ze in 't klein aan allen prijs, van 12 cents tot 30 cents het dozijn. De cent doet een weinig meer dan 5 centiemen. Zij zijn geheel onschadelijk, zoo voedzaam en zoo gezond als echte eieren. Indien al onze werktuigen in hout gemaakt zijn, dan is het omdat wij bemerkt hebben dat de aanwezigheid van welkdanig metaal den smaak bedierf en het koken van het ei belette.

‘Kunnen zij de zieding onderstaan?’

‘Ja.’ Hij riep een zijner lieden. ‘Jim, doe een ei koken.’

‘Kan men ze herkennen,’ voegde ik er bij, terwijl het versch ei aan 't koken was?

‘Ik heb moeite te gelooven dat iemand er het minste verschil kan in vinden, zoozeer hebben zij den smaak en den schijn van echte eieren. Wij kunnen hun, door het bijvoegen van bijzondere bestanddeelen, den smaak geven van ganzen- of eendvogeleieren, natuurlijk als wij de grootte wijzigen. Zij kunnen gedurende jaren bewaard blijven. Het ei dat gij zooeven hebt opgegeten, was juist een jaar oud. Zij bederven of verrotten nimmer. Dewijl hunne schaal harder en dikker is zijn zij beter dan echte eieren tot vervoeren geschikt. Wij rekenen dat wij binnen eenige jaren de kiekens geheel en al buiten handel zullen brengen, evenals de margarine de boter vervangen heeft.’

Is dit artikel ernstig in al zijne deelen? Is het eene scherts? - Het einde, dat een weinig gelijkt aan de grappen die in de Anglo-Saksische wereld in zwang zijn, kan eenigen twijfel doen ontstaan. De margarine heeft de boter niet vervangen en de

kiekens dienen niet alleenlijk tot het leggen van eieren. Ik geloof niet dat de fabrikant van Newark zou beweren dat zijne eieren zoo... natuurlijk zijn dat men er kiekjes zou van bekomen door ze te laten uitbroeien. De liefhebbers van gevogelte moeten dus de kiekens eieren zien leggen tot wanneer onze man werktuigen uitgevonden hebbe om met zijne bewaringplaatsen en houten kuipen kiekens met vleesch en misschien met pluimen te maken.

En toch is 't niet zonder vrees voor eenen der winstgevendste takken van den landbouw, dat ik dit bezoek aan de eierfabriek heb medegedeeld. Indien de voornaamste dingen er waar van zijn, dan heeft die fabrikant eene nieuwe en voor den landbouwer schadelijke uitvinding gedaan. Men moet zich afvragen langs welke zijde men de oogen wenden moet om voor onze voortbrengselen een uitweg te vinden.

'Het neerhof moet de pacht betalen,' zegt een spreekwoord, dat elkeen aanneemt. Wat zal het neerhof wel kunnen voortbrengen, indien de huisvrouw ter markt noch boter, noch kaas, noch eieren meer kan dragen? - Komaan, heeren scheikundigen, een beetje moed geschept, maakt ons kunstvleesch, kunstkiekens, kunstvarkens, evenals gij in weerwil der goede natuur reeds zooveel dingen maakt, en wij ook zullen niets meer te doen hebben dan op kunstmatige wijze te leven.

P. DU PRÉ-COLLOT.

Wetenswaardigheden.

De bloemen voor reukwerken.

In de drie Fransche steden Grasse, Cannes en Nice alleen zijn 12,000 menschen, voornamelijk vrouwen en kinderen, werkzaam om de bloemen in te zamelen, die uiteen te plukken, enz. Daar worden jaarlijks gemiddeld geoogst: 200,000 kilo oranjebloesem, ter waarde van fr. 800,000, 500,000 kilo rozebloemen, ter waarde van fr. 480,000; 80,000 kilo jasmijnbloemen (Jasminum), ter waarde van fr. 382,000; 40,000 kilo Akacia-bloemen, ter waarde van fr. 150,000; 20,000 kilo tuberozenbloemen, fr. 76,800; zijnde alzoo 2,720,000 kilo bloemen, tot een gezamenlijke waarde van omtrent 3 millioen frank. Bovendien leveren de landlieden der omstreken nog aanzienlijke hoeveelheden bloemen van in het wild groeiende planten, waarvan geen statistieke opgaven bestaan.

Uit deze ongehoorde bloemenmassa, alles en alles zeker meer dan drie millioen kilo bedragende, produceert men ongeveer 500.000 kilo pomaden en welriekende olieën, 1.000.000 liter oranjebloesemwater, 100.000 liter rozewater en 1200 kilo Neroli.

De Neroli (nero olio, zwarte of donkere olie, het voornaamste bestanddeel der eau de cologne) wordt door distillatie uit de bloemen der bittere oranjeappelboomen gewonnen. In Calabrië en Cicilië, bereidt men essencen uit de niet volkomen rijpe vruchten van oranjeappels, citroenen, bergamotten, enz. Deze beide provinciën leveren jaarlijks ongeveer 100.000 kilo bergamot-, 200.000 kilo citroen- en 180.000 kilo oranje-essencen, terwijl voor één kilo meer dan 3000 vruchten noodig zijn, zoodat deze industrie alleen meer dan 1500 millioen vruchten verslindt. Uit het vruchtvleesch der bittere oranjeappels wordt de algemeen bekende en geliefkoosde curaçao bereid, en het overblijfsel der citroenen en bergamotten dient tot veevoeder. Nu moet hier nog bijgerekend worden, wil men zich een denkbeeld van bloemenproductie van het Zuiden vormen, dat duizenden centenaars bloemen naar

het buitenland verzonden worden. Engeland trekt voornamelijk gele reukelooze rozen (natuurlijk, als het niet exentriek was, zou 't niet Engelsch wezen, gewone menschen beminnen de rozen voornamelijk om den geur), terwijl, tegen den verjaardag des Duitschen Keizers, waggonladingen blauwe korenbloemen naar Duitschland gezonden worden.

Kersen als geneesmiddel.

Men heeft water-, bad-, druiven-, wrijf-, koe-, ezel- en paardenmelk-kuren, daarenboven nog een ontelbare menigte kinderkuren, menschenkuren, enz. In den laatsten tijd is het aantal kuren er nog met eene vermeerderd, t.w. de kersenkuur.

Zeker Duitsch geneesheer Dr. Abicht beveelt deze aan als een voorbehoedmiddel tegen alle mogelijke ongesteldheden.

Het is overigens eene bekende daadzaak dat onderscheidene geneesheeren van den ouden, zoowel als van den nieuweren tijd, het gebruik van alle goed rijpe ooftsoorten in 't algemeen aanbevelende, in 't bijzonder altijd de kersen hebben aangeprezen, als een heilzaam middel tegen buikloop, onderbuikskwalen, gebrekkige spijsverteering, bloedvloeiing, bloedbraken, kramp, miltziekte enz.

Niet de zure kersen, noch de morellen, worden voor deze kuur aanbevolen, maar uitsluitend de zoete kersen, wier hoofdbestanddeelen bestaan in: plantaardige vezelstof, slijm, plantaardige zuren en hoofdzakelijk een groot suikergehalte, vooral bij chronische verstoppingen in het onderlijf, wordt de uitwerking van haar gebruik zeer geroemd. Hoe dit zij, het is eene onbetwistbare waarheid, dat een niet overmatig gebruik, van onverschillig welk goed rijp ooft, eene heilzame uitwerking heeft op het menschelijk lichaam; schrijver dezer regelen heeft daarvan meermalen verrassend gunstige uitkomsten bij onderscheidene personen waargenomen. Een tiental jaren geleden deelde een Fransch geneeskundig tijdschrift o.a. het volgende geval mede:

Van een Fransch linie-regiment te Lyon in bezetting, leden bijna alle manschappen aan eene hardnekkige bloed-diarrhee; de gewone middelen daartegen baatten niets, goede raad was duur; de soldaten werden zoo slap dat ze het geweer niet meer presenteeren, de tamboers niet meer trommelen, de hoornblazers niet meer blazen konden. Toen nam de kolonel een kloek besluit; 't was in den herfst, de druiven waren rijp, hij pachtte een wijnberg waarheen alle zieke soldaten heen gezonden en aan een druivenkuur onderworpen werden. Veertien dagen daarna waren alle manschappen gezond en frisch in hun garnizoen terug, marcheerende, blazende en trommelende, opgewekter dan ooit te voren.

Nieuwe soort van aardappel.

Men doet in dit oogenblik groote pogingen in Engeland, om eene nieuwe soort van meer kloeken aardappel samen te stellen, die meer weerstand biedt aan de plagen die de verschillende en talrijke verscheidenheden van de oude soort in bijna alle landen aantasten. Deze oude soort, de Solanum tuberosum, stam van ontelbare verscheidenheden, zou volgens eenen uitstekenden hovingbouwer-zaadkundige, den heer Arthur W. Sutton, gekomen zijn tot dusdanigen graad van verval, dat er geen middel meer zou bestaan om hem zijne levenskracht te hergeven. Daarom heeft hij eene reeks van proefnemingen ondernomen, die zeer merkwaardig zijn, met eenen

nieuwen knol, de Solanum maglia, die veel beter aan de plaag weerstand zou kunnen bieden.

De Solanum maglia is eene der talrijke ontdekkingen van Darwin, die hem zou ontmoet hebben in de eilanden Chonos, gelegen in den Stillen Oceaan, niet ver van Chili. Hij heeft de eigenschap te groeien in de vochtige landen, zelfs in de moerasachtige landen, hetgeen vooral het tegenovergestelde is van den eigenlijk gezegden aardappel, die de droge gronden vergt. De heer Sutton beweert dat eenige specimens die gekocht werden, zijn kunnen geëten worden. De nieuwe soort is nog niet ten volle geacclimateerd, de knollen die zij voortbrengt zijn nog te klein.

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Ik haastte me Naomi naar buiten te geleiden. Toen ik de beschuldigden voorbijging, zag ik dat Ambrose ons doodsbleek naoogde, terwijl Silas van schrik op een stoel was neergevallen, en als een weggeschopte hond over zijn geheele lichaam sidderde.

Toen we met miss Meadowcroft terugreden, sprak ze geen enkel woord, en ik kon in haar voorkomen zelfs niet het geringste teeken bespeuren van deernis met het lot van hare broeders. Nauwelijks waren we thuis gekomen, of Naomi trok zich terug op hare kamer, en ik bleef met de dochter des huizes alleen. Niet weinig verbaasd was ik, toen de schijnbaar zoo hardvochtige vrouw bewees, dat ze toch ook een van Eva's dochteren was, dat ze - zij het dan ook op geenszins lieftallige manier - kon gevoelen en lijden, als elke andere vrouw. Ze kwam namelijk plotseling op mij af, lei hare hand op mijn arm, en vroeg of ik niet een rechtsgeleerde was. Op mijn bevestigend antwoord vervolgde ze:

‘Hebt gij veel ondervinding in dat vak?’

‘Eene ondervinding van bijna tien jaar.’

‘Gelooft gij...’

Hare stem stokte; hare harde wezenstrekken werden zachter; hare oogen vestigden zich op den grond. Maar ze herstelde zich spoedig in zóóver, dat ze, hoewel niet zonder gejaagdheid, hervatte:

‘'t Is niets. Al die akeligheid heeft me een beetje van streek gebracht, al zou men 't me niet aanzien.’

Ze wendde zich af; en ik bleef lijdelijk wachten, in de vaste overtuiging dat de vraag, die ze me had willen doen, maar waarin ze was blijven steken, zich weldra den weg zou banen naar hare lippen. Ik vergiste me niet; want ze kwam spoedig weer naar me toe, hoewel schoorvoetend, als eene vrouw, die gehoorzaamde aan een of anderen invloed, waaraan de uiterste inspanning van hare wilskracht geen weerstand vermocht te bieden. Op een toon, alsof de woorden haar tegen wil en dank uit den mond vloeiden, vroeg ze:

‘Gelooft gij, dat John Jago nog leeft?’

‘Dat geloof ik *niet*,’ antwoordde ik vastberaden.

Ze was nog niet uit het veld geslagen, en hernam:

‘Bedenk toch, hoeveel hij van Ambrose en Silas heeft te lijden gehad. Houdt gij 't nu niet voor mogelijk, dat hij besloten heeft hier nooit meer terug te komen?’

‘Dat houd ik *niet* voor mogelijk,’ antwoordde ik, even onbewimpeld als te voren.

Ze zag me aan met een gelaat, waarop iedere trek getuigde van vertwijfeling. Een oogenblik stond ze daar voor me, als verpletterd: toen liet ze het hoofd hangen en verliet de kamer, prevelend: ‘*Mij is de wraak*,’ zegt de Heer. Dat was het *requiem* van John Jago, gevloeid uit den mond van de vrouw, die hem liefhad.

Toen ik haar weerzag, was ze even kalm en ondoorgrondelijk als ooit.

Zoodra ze me op het gedenkwaardig oogenblik, toen ze voor het eerst had getoond niet geheel van steen te zijn, had verlaten, voelde ik ongerustheid omtrent Naomi, en besloot naar het lieve meisje te gaan omzien. Ik liep de trappen op, klopte zachtjes

aan hare deur, en vroeg door het sleutelgat naar haren toestand. Met heldere stem, maar op bedroefden toon, riep ze me, de deur dicht latende, toe:

‘Ik ben bezig me te oefenen om mijne smart te dragen, ik zou u niet gaarne bedroefd willen maken, als we elkaar weer ontmoeten.’

Ik ging weer naar beneden; en voor het eerst begon ik na te denken over den waren aard van mijne belangstelling in het Amerikaansche meisje. Hoe kwam het, dat hare laatste woorden me de oogen hadden vochtig gemaakt? Ik ging eene kleine wandeling doen, om ongestoord te kunnen nadenken. Hoe kwam het, dat de tonen van hare lieve stem me den ganschen weg over in de ooren schenen te klinken? Hoe kwam het, dat mijne hand den laatsten druk van hare koude vingers, toen ik haar de gerechtszaal uitleidde, nog altijd scheen te voelen?

Ik voelde, dat mijne zielsrust gevaar liep, en besloot naar Engeland terug te keeren.

De avondschemering was reeds gevallen, toen ik het huis wederom binnentrad. Er was nog geen licht aangestoken. Daar 't in den gang nog al erg donker was, liep ik zeer voorzichtig en langzaam, en toen hoorde ik de stem van onzen advokaat uit Narrabee. Hij sprak met iemand op hoog ernstigen toon. Ik hoorde hem zeggen:

‘'t Is waarlijk mijne schuld niet. Ze ontrukte me dat papier, voordat ik erg in haar had.’

Daarop hoorde ik de stem van miss Meadowcroft, zeggende:

‘Hebt gij dat papier noodig?’

‘Neen, miss Meadowcroft! 't Is maar een afschrift. Als het dienstig kan zijn om haar tot bedaren te brengen, laat haar het dan maar gerust houden. Ik wensch u goeden avond.’

Terstond daarop vertoonde zich de advokaat in den gang; en zonder plichtplegingen trad ik op hem toe. Mijne nieuwsgierigheid was gaande gemaakt, en ik vroeg hem op den man af:

‘Wie was dat, die u dat papier ontrukte?’

De advokaat stond versteld: hij was overrompeld. Het instinkt van stilzwijgendheid, dat hem als man van de wet eigen was, deed hem niet terstond antwoorden. Daar klonk ons uit de verte eene stem tegemoet. 't Was miss Meadowcroft, die voor den rechtsgeleerde antwoordde:

‘Naomi Colebrook ontrukte hem dat papier.’

‘Welk papier?’

Achter mij ging zachtjes eene deur open, en Naomi verscheen op den drempel. Ze beantwoordde mijne vraag als volgt:

‘Ik zal u alles van dat papier vertellen. Kom binnen!’

Op deze fluisterend gesproken woorden volgde ik haar in de kamer, die ze had verlaten. Die kamer was slechts door eene enkele kaars verlicht; en bij het flauwe schijnsel zag het doodsbleek gelaat van het meisje er zoo spookachtig uit, dat ik er van verschrikte. Mijn besluit oin naar Engeland terug te keeren verdween als rook, en met eene van aandoening trillende stem riep ik uit:

‘Goede Hemel! wat is er nu gebeurd?’

In plaats van antwoord reikte ze me het papier over, waarvan de advokaat had gesproken.

't Was een afschrift van de bekentenis, afgelegd door Silas Meadowcroft, zoodra hij in de gevangenis was teruggekeerd. In dat stuk beschuldigde hij zijn broeder van den moord, gepleegd op John Jago! Onder eede verklaarde hij, dat hij zijn broeder den moord had zien volbrengen. De laatste volzinnen van dat ontzettend document waren:

‘Ik hoorde hunne stemmen bij den kalkoven. Ze hadden twist over nicht Naomi. Ik schoot toe, om hen te scheiden: maar het was te laat. Ik zag, hoe Ambrose met zijn zwaren beukenhouten stok een vreeselijken slag deed nederkomen op het hoofd van John Jago, die zonder geluid te geven ineenzakte. Ik lei mijne hand op zijn hart, en overtuigde me, dat hij dood was. Ik was ontzettend verschrikt. Ambrose dreigde *mij* te zullen vermoorden, als ik er aan een sterveling iets van zei. Hij tilde het lijk op en smeet het in den kalkoven met zijn stok er bij. Toen gingen we samen naar het bosch, en zetten ons aan den zoom daarvan neder, op een omgehakten boomstam. Daar verzon Ambrose het praatje, dat we moesten vertellen, als de zaak werd ontdekt. Hij liet het me als eene les van buiten leeren. Daar was ik nog niet mee klaar, toen nicht Naomi en mijnheer Lefrank aankwamen. Die twee weten het overige. - Dit verklaar ik onder eede voor eene waarachtige bekentenis. Ik heb haar vrijwillig afgelegd; en het berouwt mij oprechtelijk zulks niet eerder te hebben gedaan.’

Ik legde het papier uit de hand, en zag naar Naomi. In hare oogen las ik onwrikbare standvastigheid; en onwrikbare standvastigheid verried ook hare stem, toen ze tot mij sprak:

‘Silas verkoopt het leven van Ambrose om het zijne te redden. In iederen regel van die zoogenaamde bekentenis lees ik de valschheid en de wreedheid van een ellendigen lafaard. Ambrose is onschuldig; en de tijd is gekomen om dat te bewijzen.’

‘Maar’ - antwoordde ik, ‘ge vergeet dat we in dat bewijs voor het gerecht zijn tekortgeschoten.’

‘En *ik* zeg u - John Jago leeft, maar houdt zich verborgen voor ons en allen die hem kennen. Help me, beste mijnheer Lefrank, om eene geschikte oproeping te plaatsen in de dagbladen!’

Vol sprakeloozen jammer, deinsde ik achteruit: ik meende dat de nieuwe ramp, die haar was overkomen, haar brein had beneveld.

‘Gij begrijpt me niet,’ - zei ze - ‘Ik zal u van *mijnen* kant eene bekentenis doen; maar sluit eerst de deur!’

Ik sloot de deur; ze nam een stoel; en op een wenk van haar nam ik aan hare zijde plaats. Toen hervatte ze:

‘Ik ga iets doen, dat niet goed is: maar de omstandigheden dwingen me daartoe. Ik ga u een geheim openbaren, dat ik plechtig beloofd heb in mijne borst te zullen bewaren. 't Zal u nog wel niet ontgaan zijn, dat ik op zekeren nacht met Jago tegen mijn zin in den tuin heb gesproken.’

‘Dat herinner ik me volkomen goed.’

‘Welnu! ik zal u zeggen, wat er toen tusschen hem en mij is voorgevallen.’

Hoofdstuk IX.
De oproeping.

Stilzwijgend wachtte ik thans op de dingen, die zouden komen. Naomi begon met eene vraag.

‘Weet gij nog, toen we Ambrose in de gevangenis opzochten, dat hij ons toen vertelde, wat zijn schurk van een broer van Jago en mij had gezegd?’

‘Wel zeker. Silas had gezegd, dat Jago te veel op u verzot was, om niet terug te komen.’

‘Precies. Ik was toen van die woorden ontsteld; en gij hebt dat, geloof ik, wel gemerkt.’

‘Om u de waarheid te zeggen, ja.’

‘Waart gij niet nieuwsgierig, hoe dat kwam?’

‘Ik moet bekennen van ja.’

‘Ik zal er *nu* de verklaring van geven. Wat Silas van Jago en mij had gezegd, was juist wat ik zelf dacht op het oogenblik, toen Ambrose ons die woorden overbracht. Geen wonder dat ik ontstelde, toen ik uit den mond van Ambrose mijne eigen gedachte moest hooren! Ja, mijnheer Lefrank! ik ben de persoon, die John Jago uit de Morwick-Hoeve heeft verjaagd; en ik ben de persoon, die hem ook weer kan terugbrengen; en dat *zal* ik.’

Meer nog dan in hare woorden was er in hare wijze van doen iets, dat me plotseling de schellen van de oogen deed vallen. Diep getroffen, riep ik uit:

‘Is het mogelijk?! Is John Jago verliefd op u?!’

‘Smoorlijk!’ - antwoordde ze met zachte, bevende stem. - ‘Laat ik liever zeggen *krankzinnig! Dat* is het woord, dat het best voor hem past: Luister! Toen we een paar maal hadden op en neer geloopen, was het, als kreeg hij een plotselingen aanval van razernij. Hij viel voor me op de knieën, kuste mijn kleed en mijne schoenen, en smeekte me snikkend om liefde. Ik ben anders, voor eene vrouw, in 't geheel niet bang, zooals gij ook wel weet, mijnheer Lefrank! Ik kan me niet herinneren

dat ik ooit voor een man wezenlijk bang ben geweest, behalve toen voor Jago. Och! wat was ik ontsteld! Mijne knieën knikten, en mijne stem beefde, toen ik hem smeekte om op te staan en me alleen te laten. Maar neen! hij bleef onbeweeglijk; en zijne woorden - o! mijnheer Lefrank! de woorden vloeiden hem van de lippen, als water uit eene pomp, - zoo snel en zoo overvloedig! zijn geluk, zijn leven, zijne hoop op eeuwige zaligheid, en *wat* al niet meer - dat alles, riep hij uit, hing af van een enkel woord van mijne lippen. Eindelijk verzamelde ik al mijn moed, om hem toe te roepen:

'Gij moest u schamen zulke woorden te spreken tegen een meisje, dat, zooals gij heel goed weet, zoo goed als verloofd is met een ander.'

Toen ik het over dien boeg wendde, veranderde hij van toon, en begon kwaad te spreken van Ambrose. *Dat* gaf me al mijne tegenwoordigheid van geest terug. Ik rukte mij van hem los en riep:

'Ik haat u. Al had ik niets ter wereld uitstaande met Ambrose, toch zou ik met ieder ander man op aarde eerder willen trouwen dan met u. Ja, mijnheer Jago! ik haat u van ganscher harte.'

Hij zag dat het ernst was. Hij stond op, en was plotseling doodbedaard. IJskoud antwoordde hij:

'Gij hebt genoeg gezegd! Mijn hart is gebroken; 't is gedaan met mij. Met hart en ziel spande ik tot nog toe mijne beste krachten in voor mijnheer Meadowcroft; ik verdroeg de gemeene behandeling van uwe neven; en dat alles deed ik om uwentwil, miss Naomi! *alleen* om uwentwil! Maar nu is 't daarmee uit. Noch miss Naomi, noch iemand anders op Morwick-Hoeve zal langer in John Jago een steen des aanstoots vinden. Ik ga heen; en ik zal doen, als de stomme dieren, wanneer ze ziek zijn: ik ga me verbergen, en verborgen hoop ik te sterven. Maar om eene enkele gunst smeek ik u; en die is: verzwijg, wat er tusschen u en mij is voorgevallen, en maak me niet tot een voorwerp van bespotting voor de gansche nabuurschap! Ik kan die gedachte niet verdragen: het maakt me razend. Beloof me plechtig, dat ge aan geen sterveling zult zeggen wat er dezen avond tusschen u en mij is voorgevallen. Dat eene zult ge toch wel willen doen voor den man, wiens hart gij hebt gebroken, niet waar?!'

Ik was verteederd. Met tranen in de oogen legde ik de verlangde belofte af. Ja, mijnheer Lefrank! eerst had ik hem gezegd dat ik hem haatte - en dat was de zuivere waarheid - en toen stortte ik tranen om zijne ellende. Goede Hemel! wat zijn wij, vrouwen, toch dwaze schepsels! Waar zou het toch vandaan komen, dat wij, vrouwen, altijd overhellen tot medelijden met de mannen?! Toen Jago me de hand reikte, en me een eeuwig vaarwel toeriep, toen, mijnheer Lefrank! - ja, ik moet het bekennen, - toen had ik diep medelijden met hem.

'Mijnheer Jago!' - zei ik - 'ik zal u de hand geven, als ge me van uw kant ook eene belofte doet. Die belofte is, dat ge de hoeve niet zult verlaten. Mijn oom kan niet buiten u. Ik smeek er u om, - verlaat ons niet! Laten we goede vrienden zijn; en laten we vergeven en vergeten!'

Hij beloofde, wat ik van hem had verlangd. Ik geloof dat ik *alles* van hem had kunnen gedaan krijgen. Toen ik hem den volgenden morgen weerzag, herhaalde hij die belofte. Ja! al haat ik hem, - wat hem toekomt, wil ik hem geven; en daarom zeg ik, dat hij, naar mijne overtuiging, eerlijk meende, wat hij had beloofd. Maar toen hij uit mijn gezicht was, - toen bracht de duivel hem in verzoeking om zijn woord te breken en ons voor eeuwig te verlaten. Ja, mijnheer Lefrank! '*de duivel*' heb ik gezegd. Ik heb geleerd aan den duivel te gelooven; het geeft me den sleutel tot menig

raadsel. Vooral geeft het me den sleutel tot John Jago. Ik behoef maar te weten, waar hij zich ophoudt: dan sta ik er voor in, dat hij zal terugkeeren, en Ambrose zuiveren van de vreeselijke verdenking, die op hem rust. Maar daarvoor is eene oproeping in de dagbladen noodig. Hier heb ik de pen al klaar voor u, mijnheer Lefrank! Doe me plezier, en schrijf hier dadelijk de bewuste oproeping.'

EENE JONGE FRIEZIN, STUDIEKOPJE VAN JOHANNA VON PRITZELWITZ.

Ik had haar niet willen storen, en haar dus in één stuk door laten praten, totdat ze uitgepraat was Ik nam de pen zonder taal of teeken van haar over, en begon de verlangde oproeping te schrijven met eene gewilligheid, als ware ik zelf overtuigd geweest dat John Jago nog altijd tot het rijk der levenden behoorde.

't Was er echter ver van af, dat ik die overtuiging bezat, of zelfs er toe overhelde om zoo iets te gelooven. Ware er niets voorgevallen bij den kalkoven, dan zou ik bereid zijn geweest om te gelooven, dat Jago's verdwijning het gevolg was geweest van de vreeselijke teleurstelling, die Naomi hem had berokkend. Dezelfde ziekelijke vrees voor bespotting, die hem er toe gebracht had om te verzekeren dat Naomi hem onverschillig was, kon hem ook allicht hebben verleid om zich heimelijk en onverwachts te onttrekken aan het tooneel van zijne vernedering. Maar na al hetgeen er later was voorgevallen, nog te gelooven dat Jago in leven was, stond gelijk met te gelooven dat Ambrose Meadowcroft's verklaring overeenkomstig was met de waarheid.

Dit nu was me van begin af aan onmogelijk geweest; en dat was het me ook nu nog. Had ik uitspraak moeten doen omtrent de waarschijnlijkheid van de verklaringen der beide broeders, ik zou, hoe ongaarne ook, hebben moeten erkennen dat, naar mijne overtuiging, de verklaring van Ambrose de onwaarschijnlijkste was van de twee.

Maar kon ik bij Naomi daarvoor uitkomen? Neen! liever dan dit te doen had ik vijftig dagbladoproepingen geschreven, strekkende om John Jago te voorschijn te brengen. En gij, lezer! ge zoudt hetzelfde hebben gedaan, waart ge even verliefd op haar geweest als ik.

De oproeping, die ik voor de Morwicksche Courant opstelde, luidde als volgt:

‘MOORD.’

Alle uitgevers van nieuwsbladen ik de Vereenigde Staten worden dringend verzocht, bekend te maken, dat de gebroeders Ambrose en Silas Meadowcroft van Morwick-Hoeve, Graafschap Morwick, naar de openbare terechtzitting zijn verwezen, ter zake van moord, gepleegd op den persoon van John Jago, die thans op de Hoeve en in de nabuurschap wordt vermist. Een iegelijk, die bericht kan geven omtrent het verblijf van voornoemden Jago, kan het leven redden van twee valschelijk beschuldigde menschen. Jago is ongeveer vijf voet en drie duim hoog. Hij is mager en schraal, in het oog vallend bleek; en zijne oogen zijn donker, zeer schitterend en onrustig. Het onderdeel van zijn gelaat is geheel bedekt met een dikken zwarten baard en knevels. Het geheele uiterlijk van den man is min of meer verwilderd en ongunstig.’

Ik voegde er dagteekening en adres bij. Nog dien eigen avond werd een bediende te paard naar Narrabee gezonden, om de opneming van het stuk in het eerstvolgende nummer te verzoeken.

Toen we scheidden, om naar bed te gaan, zag Naomi er uit, als ware ze gelukkiger dan ooit. Nu de oproeping op weg was naar de drukkerij, hield ze zich overtuigd, dat het gewenschte gevolg niet zou achterwege blijven. Met warme hartelijkheid sprak ze tot mij:

‘Och! mijnheer Lefrank! gij weet niet, hoe veel goed me die oproeping doet. Al de dagbladen zullen dat stuk overnemen en gij zult zien, dat we van Jago zullen hooren, voordat de week ten einde is.’

Reeds was ze op weg naar hare kamer toen ze plotseling tot mij terugkeerde, en mij in het oor fluisterde: Nooit zal ik Silas zijne gerechtelijke verklaring vergeven. Als hij weer onder hetzelfde dak komt te wonen als Ambrose, dan - ja! dan geloof ik niet, dat ik de vrouw van Ambrose zou willen worden.

Zij ijlde weg. Dien nacht sliep ik bijna niet; zóó veel indruk hadden hare woorden op me gemaakt. Dat ze zelfs maar de mogelijkheid onderstelde van Ambrose niet te zullen trouwen, - daarin zag ik eene aanmoediging voor zekere hoop, die ik - het spijt me, dat ik het moet bekennen - reeds was begonnen heimelijk te koesteren.

Des anderendaags kreeg ik een brief, die mijne ambstbezigheden betrof. Mijn klerk namelijk wenschte te weten, of er eenige kans op was, dat ik te Londen zou terug zijn tegen de opening der eerstvolgende zitting van het gerechtshof. Zonder weifeling schreef ik terug, dat het me vooralsnog onmogelijk was, den dag van mijne terugkomst in Engeland te bepalen. Terwijl ik dat schreef, was Naomi in de kamer. Wat zou ze wel gezegd hebben, als ik haar de waarheid bekend had, - als ik had uitgeroepen: ‘*Gij* zijt het, die me dat antwoord hebt in de pen gegeven?!’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 36]

Onze gravures.

De oorlog der Vendee.

VOOR GOD EN KONING! NAAR C.A. COËSSIN DE LA FOSSE.

In het departement Vendée, eene landstreek, welke voor 1790 Neder-Poitou genoemd werd, woonde langs de zee, tusschen de Loire, Frankrijks reuzenstroom, en de bochtige Charente een braaf en arbeidzaam volk, dat met hart en ziel aan godsdienst en koning verkleefd was. De heillooze theoriën van Voltaire en Diderot, die eene reeks van jammeren over Frankrijk gebracht hebben, waren niet doorgedrongen tot die stille eenzame heuvelen, waar adel, geestelijkheid en volk op recht aartsvaderlijke wijze samenwoonden.

Rustiger dan eenig ander gedeelte van Frankrijk was dat afgelegen gewest bij de eerste schokken der omwenteling gebleven.

De landman, die daar de landerijen van zijn heer voor de helft der natuurlijke opbrengst bebouwde, had van het zoogenaamde ‘nieuwe recht’ weinig voordeel te wachten en hij was te eervol en rechtschapen om in naam der ‘vrijheid’ tegen zijn heer op te staan en geweldenarijen te plegen.

De heeren dier landstreek hadden hunne onderhoorigen altijd op vaderlijke wijze behandeld en vandaar was het in de oogen van dat brave landvolk een gruwel, het juk dat zij zoo gaarne torschten, af te werpen en de rechten hunner heeren te vernietigen.

Veeleer rekenden zij het zich ten plicht, die rechten tegen den heerschenden geest der omwenteling te verdedigen en vandaar dat de meeste landelijke gemeenten hunne heeren verzochten de nieuwe posten van maire en bevelhebber der nationale garde aan te nemen.

Zoo leefden de bewoners der Vendée en omstreken nog eenigen tijd rustig, maar toen hunne brave geestelijken, die denzelfden tongval spraken en leefden als zij, door zoogenaamde beëedigde priesters uit andere gewesten werden vervangen, omdat ze weigerden den revolutionnairen burgereed af te leggen; toen de landlieden genoodzaakt werden hunne godsdienstoefeningen heimelijk in de bosschen en het vrije veld te houden, toen eindelijk alle bijeenkomsten, die een godsdienstig karakter hadden, met de wet in strijd verklaard en door de gewapende macht belemmerd werden, toen de geestelijken

van hunne geringe jaarwedde beroofd en de koning afgezet in den Tempeltoren werd gevangen gehouden, toen ontwaakte de geestdrift voor God en koning in die onbedorven moedige harten en als een machtig lied donderde de leuze: 'Voor God en koning' over hunne anders zoo stille en eenzame heuvelen.

Nog in dezelfde maand, welke den koning de gevangenis zag betreden, in Augustus 1792, behaalde het 'katholieke, koninklijke leger' zijn eerste zegepraal op de republikeinen. Chatillon zag den witten standaard der Bourbons met de lauweren der overwinning getooid; jammer dat die overwinning zoo spoedig door eene nederlaag bij Bressaire werd verduisterd.

Nu ontstond er een tijdperk van schijnbare rust. De Vendée was een vulkaan gelijk; rustig en beweegloos was hare oppervlakte, maar in hare ingewanden gloeide het vuur der verontwaardiging.

Zelfs de dood des konings bracht geene uitwendige schokken te weeg, ofschoon iederen zoon der Vendée bij het hooren alleen van die gruweldaad eene kille huivering door de leden voer.

Daar verschijnt het edict van 23 Februari 1793; het gebiedt eene lichting van 300.000 man.

Dat was te erg! De nuttigste leden der kluizenaarsfamiliën uit de Vendée en omstreken zouden nu hun dierbaren geboortegrond en al hunne betrekkingen moeten verlaten om in den vreemde te strijden voor beginselen, welke zij haatten en verafschuwden uit alle krachten hunner ziel. En slechts één middel bleef hun over om dat onwettelijk bevel te ontkomen. Hun bloed werd opgeëischt; welnu, ze zouden het bloed, dat anders voor de republikeinsche dwingelanden gestort werd, tegen hen ten offer brengen en wederom daverde de leuze: 'Voor God en koning!' vol en krachtig over hunne heuvelen.

Binnen eenige weken stond de koningsgezinde Vendée onder haar witten standaard om de wapenen te keeren tegen de onderdrukkers van het vaderland, om troon en altaar tegen de overweldigers te verdedigen.

Het leger der Vendée stond in naam van den dauphin Lodewijk XVII, die in den Tempeltoren te Parijs zuchtte, onder de bevelen van een krijgsraad, te Chatillon gevestigd.

Gigot d'Elbée was opperbevelhebber; onder zijne bevelen stonden Bonchamp, Lescure en La Rochejacquelin uit de hoogere kringen en Chathelineau, Charette en Stofflet uit de lagere standen der maatschappij.

De gesteldheid van de landstreek, ongenaakbaar als ze was wegens hare holle wegen en bergpassen, hare talrijke rivieren en moerassen, was den Vendeërs gunstig, en de republikeinsche troepen, door de Nationale Conventie onder aanvoering van Marsey, Houlard en Berruyer tegen de 'dweepzieke vijanden der vrijheid' uitgezonden, hadden met heel wat moeielijkheden te kampen. Zoolang de Vendeërs slechts verdedigenderwijs te werk gingen en het tooneel van den oorlog niet buiten hun land verplaatsten, was de overwinning aan hunne zijde. Fontenay, Saumur en Angers zagen het 'katholieke, koninklijke leger' achtereenvolgens zegevierend, en de steden aan de Loire, met uitzondering van Nantes, openden hunne poorten voor de koningsgezinde Vendeërs.

Thans verscheen de republikeinsche generaal Westermann in het hart der Vendée; door overrompeling maakte hij zich meester van Chatillon, den hoofdzetel van de

krijgsmacht der Vendeërs en ternauwernood mocht Lescure er in slagen te midden der algemeene verwarring te ontsnappen.

Maar bloedig werd deze overwinning reeds een paar dagen later op de republikeinen gewroken; Westermann's leger werd door La Rochejacquelin schier geheel en al vernietigd en Chatillon kwam wederom in het bezit der Vendeërs. Niet gelukkiger was de republikeinsche generaal La Barrolière, die van Saumur uit trachtte voort te dringen, maar bij Vihiers door Charette met zijne gansche legermacht werd verslagen.

Acht dagen later brachten de republikeinen Charette eene nederlaag toe bij Luçon, maar kort daarop vereenigde hij zich met d'Elbée en La Rochejacquelin en behaalde bij Chataunay eene schitterende overwinning op de republikeinen.

Bij het vernemen van die overwinningen sloeg den Jacobijnen de schrik om het hart: ‘Vernietigt de Vendée,’ schreeuwde Barrère in de Nationale Conventie, ‘vernietigt de Vendee, die politieke pestbuil, welke het hart der Fransche republiek wegvreet.’

Dat geschiedde; als bij tooverslag zagen de Vendeërs zich door eene viermaal sterkere legermacht van alle kanten aangevallen. Reeds tien dagen daarna werden zij na een bloedigen strijd, die twee dagen duurde, geheel en al verslagen en Chatillon in een puinhoop herschapen.

De verwoesting was allerverschrikkelijkst; men hoorde niets meer dan het jankende gehuil der honden, die zich te goed deden aan de lijken, welke daar als opeengestapeld lagen.

De Vendeërs trokken zich naar Mortagne en Cholet terug.

Daar werden ze aangevallen door de hoofdmacht der republikeinen onder l'Echelle en Baupui en na een der bloedigste gevechten, welke dat bloedige tijdperk aanschouwde, leden ze eene volslagene nederlaag.

Lescure en d'Elbée werden doodelijk gewond, Beauchamp viel en de Vendeërs moesten de laatste sterke plaats in hun eigen land verliezen. De republikeinen hadden op hun zegetocht alles te vuur en te zwaard verwoest; de bevolking trachtte zich nog te redden door zich bij het leger te voegen, maar om den hongerdood te ontgaan werd ze genoodzaakt het tooneel van den oorlog naar andere nog niet verwoeste streken te verplaatsen.

Ze zoude beproeven tot de kusten door te dringen en zich in gemeenschap te stellen met Engeland. St. Florent werd tot algemeene verzamelplaats gekozen. Drie dagen achtereen trokken de vluchtelingen der Vendée, bestaande uit vrouwen, kinderen en grijsaards over de Loire; ze telden te zamen meer dan 100,000 hoofden.

Hun toestand was inderdaad hopeloos; zonder wapenen en levensmiddelen in een onbekend land en achtervolgd door het zegevierend leger der vijanden. Eene uitgestrekte landstreek scheidde hen nog van de kust waarop al hunne hoop gevestigd was; en er bestond dus alle vrees, dat ze in handen zouden vallen hunner verbitterde vijanden vooraleer zij de plaats hunner bestemming konden bereiken.

Barrère gaf na ontvangst der snoevende zegeberichten van l'Echelle in de Nationale Vergadering verslag van den oorlog der Vendée.

De republikeinen hadden er op eene allerwreedaardigste wijze huisgehouden, zoodat generaal Westermann kon getuigen dat hij ‘alle dorpen, gehuchten, hofsteden en molens in asch gelegd en mannen, kinderen en dieren had medegesleurd.’

‘Alles gaat hier naar wensch,’ voegden Lequinio en Laignelot er pochende bij; ‘het revolutionnair gerechtshof, dat wij hebben opgericht, zal de aristocraten wel uit de wereld helpen en hunne hoofden op de rechte plaats zetten.’

Die berichten waren intusschen wel wat voorbarig, want al spoedig veranderde het tooneel.

Varades, Ingrande en Segré vielen den Vendeërs in handen: het republikeinsche leger, dat slechts vluchtelingen waande te vervolgen, moest al spoedig ervaren, dat het nog te doen had met dappere strijders.

Na den bloedigen slag bij Château Goutier, waarin het republikeinsche leger geheel verslagen en l'Echelle zelf doodelijk gewond werd, ging ook uit het ‘land van graniet bedekt met eiken,’ ging ook uit Bretagne de leuze op: ‘Voor God en koning!’

De zonen van Bretagne, wier geloof krachtig was als de granietzuilen, die he schiereiland omringen, reikten hunnen broeders de vriendenhand, om eene laatste poging tegen de omwenteling te beproeven. Het ‘katholieke, koninklijke leger’ behaalde nu weer overwinning op overwinning, en de oorlog, welke reeds geëindigd scheen, had bij tooverslag een dreigender omvang aangenomen.

Thans ontstond er verdeeldheid onder de aanvoerders der koningsgezinden; sommigen wilden naar Bretagne terugkeeren, anderen echter naar Parijs oprukken, maar het stoutste plan behield de overhand. Voorloopig werd evenwel besloten om door bemachtiging van eenige sterke plaatsen aan de kusten de gemeenschap met Engeland te verzekeren.

Het ‘katholieke, koninklijke leger’ splitste zich in twee deelen en terwijl het eene in Bretagne achterbleef, drong het ander verder en verder door tot de kusten.

De republikeinen begonnen in te zien dat het tijd werd, met meer kracht op te treden; Marceau en Rossignol kwamen van Rennes opgerukt om de andere republikeinsche veldheeren te helpen en ofschoon de Vendeërs hen na een hevig gevecht dwongen den aftocht te blazen begon toch hun moed te zinken.

De pogingen om tot de kust door te dringen waren mislukt; de hulp, welke zij uit Engeland te gemoet zagen, bleef uit, de troepen weken naar de Loire terug en de honger, meer te duchten dan het wrekende staal der vijanden, begon zich met al zijne verschrikkingen onder het ‘katholieke, koninklijke leger’ te openbarén.

Door honger en gebrek uitgeput kwamen zij te Mans aan, maar plotseling zagen ze zich van alle kanten door den vijand ingesloten. Generaal Westermann leidde den aanval; woedend werd er gestreden; het bloed vloeide bij stroomen en de Vendeërs vielen bij duizenden. Na twee dagen was de strijd beslecht; 18,000 Vendeërs bleven op het slagveld. La Rochejacquelin mocht er in slagen met de overblijfselen van zijn leger te ontvluchten.

Het eiland Noirmoutier werd door de republikeinen heroverd; generaal d'Elbee gevangen genomen en ter dood gebracht, terwijl Charette bij Machecoult eene volslagene nederlaag onderging.

Charette wist zich nog een tijd lang te handhaven en zette onder afwisselend geluk den krijg voort. Twee nieuwe legers vormden zich in Opper-Poitou onder La Rochejacquelin, die van zijne wonden hersteld was, en den onverschrokken Stofflet, maar na verscheidene gelukkige ondernemingen vond eerstgenoemde den dood, welken hij door zijn overmoed opzettelijk scheen te zoeken.

Zijne troepen vereenigden zich met Stofflet, doch zijn verlies deed zich dubbel gevoelen.

Charette, die in de Bocage, het ongenaakbaarste gedeelte der Vendée, vertoefde, vond in de Chouans, die het den republikeinen op den rechteroever van den Loire zeer lastig maakten, krachtige bondgenooten; maar toch kon het zoo niet lang meer duren. De krachten van het koningsgezinde leger waren uitgeput. Carrier, dat monster van meer dan Neroniaansche wreedheid, was door Billaud-Varennes naar de Vendée

gezonden om ‘volgens de grondbeginselen der menschelijkheid den bodem der vrijheid te zuiveren.’

De ‘helsche Colonnes,’ welke op zijn bevel door het land trokken, brachten honderden mannen, vrouwen en kinderen op de wreedaardigste wijze om het leven. Het was om zoo te zeggen eene klopjacht op menschen, eerst werden de ongelukkigen door de onmenschen als wild bijeengedreven om vervolgens te worden geguillotineerd of dood geschoten.

Of Carrier liet zijne slachtoffers paarsgewijze aan elkander binden en door middel van klepschepen in den Loire verdrinken. Deze wijze van terechtstelling noemde hij ‘republikeinsche huwelijken voltrekken.’

Het kan ons geenszins verwonderen, dat de Vendeërs vurig naar het einde van den strijd verlangden en daar er bovendien oneenigheid heerschte onder de nog overgebleven aanvoerders, was Charette niet ongenegen met den vijand in onderhandeling te treden.

Den 17^{en} Februari 1795 werd door Charette en Sapineau te Jausnaie bij Nantes vrede gesloten met de éene en ondeelbare republiek. Ongestoorde uitoefening van den katholieken

godsdienst, vrijstelling van krijgsdienst tegen buitenlandsche vijanden en nog andere voordeelen maakten er de voorwaarden van uit.

Dat was reeds veel; de Vendeërs behoefden nu ten minste niet meer tot de bosschen of de zee hun toevlucht te nemen om de godsdienstgeheimen te vieren en hunne kerken en heiligdommen zouden niet langer ledig staan.

Zij mochten op hunne stille en eenzame heuvelen blijven wonen en behoefden het zwaard niet aan te gorden om te strijden voor beginselen, die zij moesten verafschuwen.

Thans stond Stofflet alleen; nog eenigen tijd zette hij in vereeniging met de Chouans de vijandelijkheden voort, doch zijne partij werd met den dag zwakker en ten laatste trad ook hij in onderhandeling met den vijand.

Den 20[sten] April 1795 kwam het te Mabilais bij Rennes tot een vrede tusschen de Chouans en de republikeinen en eenige dagen later, den 2[en] Mei, werd dat vredesverdrag ook door Stofflet onderteekend De 'reuzen in den strijd', gelijk ze door Napoleon werden genoemd, hadden voor de overmacht moeten zwichten.

Hun witte standaard werd gestreken voor de driekleur der omwenteling, die thans nog altoos over Frankrijk wappert en weldra haar eeuwfeest vieren zal. Maar de beginselen, waarvoor de kloeke Vendeërs hun bloed en leven ten offer brachten, bleven tot op onze dagen levendig in de harten van millioenen Franschen, en de godsdienstvervolgingen van eene materialistische regeering vuren thans meer dan ooit de verzuchting aan: 'Voor God en Koning!'

Twee martelaars.

De heerlijke zuiderzon overtoog met haren tintelenden, gouden glans de ontelbare, joelende menigte, die den circus van het trotsche, heidensche Rome vulde. Levendig verhoogden hare stralen de heldere en bonte kleuren van de kleedij der Romeinsche patriciërs en prachtig weerspiegelde zich hun gloed in de gouden sieraden van den *imperator* Diocletianus en in die van zijn rijkuitgedost gevolg.

Het was feest: een feest, zooals alleen een door het wellustigste zingenot ontaard volk aanrichten kan; een feest van onmenschelijken bloeddorst, dat de verfijnde wreedheid met al het *decorum* der tooneelschikking omringd had.

Op het geschal der fanfaren verschenen de zwaardvechters; zij richtten zich naar de logie van den keizerlijken dwingeland, bogen laf het hoofd voor hem, die zich in hunne doodstuiptrekkingen verlustigen kwam en lieten den gebruikelijken groet hooren: '*Caesar, morituri te salutant.*' Zij, die sterven gaan, groeten u, Cesar.

Maar hoe heftig hun kamp ook was, hoe behendig ook het zwaaien en raken der flikkerende zwaarden, hoe menig strijder ook bloedend ten gronde stortte en onder den zwaren voet zijner tegenpartij sidderend ineenkromp, in afwachting van den genadeslag zijns vijands of den genaderoep des volks; - toch werden de toeschouwers niet tot de gewone hartstochtelijke belangstelling en levendigheid opgewekt. Zij verwachtten immers grootere, schokkender genieting: christenen, en dat nog wel aanzienlijke lieden, moesten den wilden dieren tot spijze voorgeworpen worden.

Dat was heden het feestgerecht van den bloedigen disch eens volks, dat in zijne diepe verdorvenheid voor alle stoffelijke en zedelijke behoeften nog slechts *panem et circenses*, brood en cirkschouwspelen, eischte.

Een jong Romein ging met zijne bruid door de leeuwen verscheurd worden. Zij waren christenen en zouden dien dag voor het altaar van hunnen godsdienst den huwelijkseed hebben moeten afleggen. Een heiden, wiens wereldsche liefde door de reine maged verstooten was, had hun geheim ontdekt en hen aangeklaagd. 'Nooit zouden zij elkander toebehooren, want zijne wraak ging hun het leven kosten.' Zoo dacht hij.

'De marteldood ging hun het leven openen, waar zij onscheidbaar voor eeuwig zouden vereenigd zijn.' Zoo dachten zij.

De gruwelijke spelen in den circus volgden elkander op. Eindelijk kwam de beurt aan het gehate christene bruidspaar.

Daar opent zich eene deur van de uitgestrekte schouwplaats. Eene beweging van aandacht en vijandelijkheid doorloopt de duizenden toeschouwers. Een jong meisje verschijnt. Een sneeuwwit gewaad omgeeft hare tengere leden, en goudblonde gestruivelde haren omgeven heur schoon gelaat, dat glanst van eene hoogere bezieling. Stil en langzaam, als zwevend gaat zij zich in het midden van den circus plaatsen. Geen trek in haar aangezicht, geene beweging verraadt eenige vrees. Zij behoort reeds niet meer tol de aarde en gelijkt een hemelgeest, die zijne vleugelen ontplooien gaat om opwaarts te varen.

Vol kwaadaardige afgunst blikken de Romeinsche vrouwen op haar neer; want zij is schoon, die jonge christene, en bezit als natuurgave dien kostbaren schat van goudgele haren, die de wufte behaagzucht door allerlei kunstmiddelen tevergeefs poogt na te bootsen. En hun grimmig gemompel vermengt zich met der mannen gefluister, uit nog lagere driften van het menschelijk hart ontsproten.

Andermaal wordt eene deur geopend en verleent doortocht aan een krachtig gebouwd jongeling, wiens fijnbesneden gelaat den stempel van hoogen zielenadel draagt. Met versnelden stap begeeft hij zich tot zijne bruid. Zoet glimlachend steekt zij hem de hand toe en beiden knielen neer en bidden tot den Gekruiste, voor wiens leer zij sterven gaan.

Uit de scharen stijgen kreten van ongeduld op, die in een gesmoord gejubel overgaan nu een prachtige leeuw in den circus losgelaten wordt. Een paar stonden slechts springt het fiere dier in het rond als om zich van zijne meerdere vrijheid te vergewissen, maar dan stapt het gerust en statig voort zonder eenige aandacht te wijden aan de prooi, die hem voorbestemd is.

Een luid en aanhitsend geschreeuw doet zich hooren; maar de leeuw keert zich naar de menigte en overheerscht haar gedreun met zijn zwaar gebrul. Nu wordt weer alles stil. De martelaars hebben zich thans opgericht. Zij aan zij, met de armen over de borst gekruist en den blik naar den wachtenden Hemel geheven, toeven beiden op de verscheurende klauw en den vermalenden tand van het ondier. Maar nog schijnt de leeuw hen niet te ontwaren en een heilig ongeduld begint de harten des jongelings en der maagd te beroeren: welke verloofden haken niet vurig naar den stond der echtverbintenis? Waarom zouden zij dan niet verzuchten naar dat heil, nu hun tempel de hemel, hun altaar de eeuwige troon, hun priester de Allerhoogste zelf zijn zal?

En om den oogenblik dier onbesefbare blijheid te verhaasten, willen bruid en bruidegom de aandacht op zich trekken van het toevende monster. Helder en galmend klinkt het uit hunne borsten: *Credo in Deum*, *Patrem omnipotentem.*

Als verrast wendt nu de leeuw den kop naar zijne prooi en nadert haar langzaam. Met verwondering schijnt hij het paar aan te blikken, dat zijne nadering zoo roerloos afwacht, en zijn oor spitst zich als om de trillende klanken van hunnen zang beter op te vangen. Thans staat hij voor zijne slachtoffers. *Credo in Jesum Christum*,

weergalmt het. Gluiperig buigt de leeuw den kop tegen de uitgestokene voorpooten. Ademloos staren de toeschouwers op de groep: het verscheurende dier gaat toespringen, het oogenblik van wreede genieting is daar. Maar neen, de leeuw blijft eene wijl beweegloos, als ware hij onder den betooverenden indruk van de welluidende menschenstemmen, laat zich daarna geheel ten gronde zijgen en blijft zoo rustig neergevleid, dicht bij de voeten der maagd.

Een woest gehuil klinkt thans van de banken des circus: 'De hatelijke christenen hebben het wilde dier met hunne geheime heksenkunsten onschadelijk weten te maken. Ter dood, ter dood met hen!'

Ook Diocletianus is vermoeid van het langdurige schouwspel. Op een teeken van den *imperator* wordt de leeuw opgejaagd en naar zijn hok teruggedreven. Daarop nadert een soldaat de beide martelaars en duwt hen ruw ruggelings tegen elkaar. Nog klinkt het: *Credo in Spiritum sanctum....* Plotseling versterft de zang. Eene zware speer had in een stoot de twee harten doorboord, die zoo innig en rein voor elkander geklopt hadden.

Wat het woeste dier ontzien had, viel onder de wreedheid van den mensch!

****

Stil, plechtig stil en eenzaam is het in den uitgestrekten circus. Geen levend wezen beweegt er nog; geene zonnestraal zelfs verlevendigt nog de wijde ruimte. De dagvorstin verdwijnt aan de westerkim in haar bed van rozen, en de schaduwen van den nacht sluipen geheimzinnig toe en zetten zich op de verlatene, marmeren banken, zoo koud thans als de harten dergenen, die haar voor eenige uren bezetten. Alleen de vriendelijke avondster werpt nog een glimp van leven over de treurige vlakte en schijnt meewarig te blikken op het bruidspaar, wiens huwelijksbed een bloedbad is.

Want te midden van het circus-veld liggen nog altoos de lijken der beide martelaren. Geen trek van hun aangezicht verraadt dat de ziel hen ontvlood, alsof de dood zijn merk niet had willen drukken op de moedigen, die hem met zulke onverschrokkene kalmte getrotseerd hadden. Verhevener schoon dan in den levensbloei liggen de ontslapenen daar, en uit het witte gewaad der maged schijnt een zachte glans te stralen, die hen met eene heimnisvolle klaarte omgeeft.

Als schimmen komen nu eenige wezens zwijgend en eerbiedig nadergetreden: het zijn de bloedverwanten en betrekkingen der martelaars, die het dierbare overschot, thans der Kerk heilig geworden, grafwaarts voeren komen. Met zachte hand worden de ontslapenen opgetild en zonder vertoeven, als vreesden de christenen dat hun de kostbare schat nog zou kunnen ontrukt worden, verlaat men de martelplaats.

Vooraan stapt de blinde priester, den arm troostend geslagen om den hals van den snikkenden broeder der martelares, die den grijsaard leiden moest, maar die, in zijnen diepen weedom verzonken, thans zelf door dezen geleid moet worden. Twee kloeke mannen dragen het lichaam der maged, op wier marmeren hand de zielsbedroefde vader zijne brandende lippen drukt, niet als een ijdel pogen, door de wanhoop ingegeven, om dat koude vleesch weer met levenswarmte te bezielen, maar als eene hulde aan de heilige, die hij trotsch is aan den Hemel en zijn geloot geschonken te hebben. Wankelend van smart en zich tegen den muur steunend, strompelt aan de andere zijde de oude voedster der gemartelde, terwijl met even stille en eerbiedige droefenis het lijk des jongelings door de zijnen achterna gedragen wordt.

En zie, wijl men de martelaars de trappen van den circus afdraagt, ontstaat reeds op hun aanblik een wonder. Drie dansers, die waarschijnlijk de bloedige feesten van

dien dag bijgewoond hebben, kruisen den indrukwekkenden stoet. Eene kroon van wingerdbladeren, zinnebeeld van het hoogste tafelgenot, omgeeft het hoofd des mans; kransen van kleurige en geurige rozen, hier zinnebeelden van dartelheid en uitspatting, tooien zijne gezellinnen.

Bij de feestpartijen der rijke zwelgers, die zij met hunne zangen en dansen opvroolijken, treft niets dan zingenot en wellust hun oog en oor. De wereld van verdorvene hartstochten, waarin zij gestadig verkeeren, moet hunne zielen voor elke edele aandoening onvatbaar gemaakt hebben. En toch staat bij het zicht der christene martelares de man als aan den grond genageld en rukken de lichtzinnige vrouwen zich de bloemenkroon van het hoofd; want uit dat

ontzielde lichaam, zoo heerlijk schoon in den schrikverwekkenden dood, schijnt nog altoos voor hen die zilverige, aangrijpende stem op te stijgen, welke hen in den circus reeds ontroerde, en wier weergalm thans met verdubbelde kracht en beginnend geloof in hun gemoed klinkt:

Credo in Deum, Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum, et in Spiritum Sanctum.

Anecdoten uit de dierenwereld.
De chimpanzé.

Volgens de meeste natuuronderzoekers is de Chimpanzé van alle bekende apen diegene, welke den mensch het meest nabijkomt, niet alleen wegens het volumen zijner hersenen, maar ook wegens zijne geheele bewerktuiging.

De bouw van het hoofd, de grootere mate van verstand, die uit zijne gelaatstrekken spreekt, zijne breede armen, die beter met de lichaamsgestalte in evenredigheid zijn dan bij de andere apen, de grootte en de volkomenheid van den duim, de ronding der dijen, de meer menschelijke vorm der voeten en de bijna loodrechte gang, die het gevolg daarvan is, de aard der klanken, die hij in sommige omstandigheden laat hooren, dat alles werkt samen om den Chimpanzé van de andere apen te onderscheiden en hem meer tot den mensch te doen naderen.

Linnaeus had in den eersten druk van zijn *Natuurstelsel* er eene soort van het geslacht *homo* van gemaakt, onder den naam, van *homo silvestris* of boschmensch. Later heeft men er een afzonderlijk geslacht van gemaakt, het troglodyten geslacht der Zoölogen, en de echte soort draagt den naam van troglodyt *niger*, of zwarte Chimpanzé. Deze aap heeft een rond voorhoofd, dat verscholen ligt achter de wenkbrauwbogen, die zeer sterk ontwikkeld zijn; zijn gelaat is bruin en naakt, met uitzondering van de wangen, die als het ware van bakkebaarden zijn voorzien; hij heeft kleine oogen vol uitdrukking, een platten neus en een wijden mond. De Chimpanzé bereikt eene lengte van vijf à zes voet, en als hij op een stok leunt, kan hij eenige oogenblikken rechtop loopen. Zijn lichaam is met haar bedekt, op den rug, de schouders, en de beenen het meest, en dat haar is gewoonlijk zwart.

Dit schrandere wezen bewoont Afrika, en men heeft het nog slechts gevonden in de bosschen van Congo en van Guinea.

Jong zijn de Chimpanzé's vatbaar om allerlei zaken te leeren; zij leeren zich aan tafel te gedragen als beschaafde menschen; zij eten van alles, voornamelijk van suikerwerk. Men kan ze aan sterke dranken gewennen.

Zij gebruiken een mes, eene vork en een lepel; de personen, die hen komen bezoeken, ontvangen zij beleefd, zij blijven hun gezelschap houden en doen hen uitgeleide.

De Chimpanzé houdt veel van schitterende kleuren en staat op, wanneer eene sierlijk gekleede dame hem nadert.

Hij staat gaarne aan de ramen te kijken, de voorbijgaande paarden en rijtuigen verrassen hem en doen hem veel genoegen.

Die candidaat voor de menschheid heeft eene betrekkelijk zachte uitdrukking in zijne oogen; hij is bevallig in zijne vormen en beschaafd in zijne manieren. Tusschen de vermogens van den Chimpanzé en die van den Orang-Oetan bestaat hetzelfde verschil als tusschen de uiterlijke kenmerken van die beide dieren.

CHRISTENE MARTELAARS WORDEN UIT DEN CIRCUS GRAFWAARTS GEDRAGEN, NAAR A. BAUR.

Kapitein Payne verhaalt in de volgende woorden de zeden van zulken aap, die met een koopvaardijschip van de oevers der Gambia was gekomen, en die hij in 1831 naar Londen moest brengen.

'Toen dit dier aan boord kwam,' zegt hij, 'gaf hij aan eenige matrozen eene hand, maar weigerde dat teeken van vertrouwen, en zelfs toornig, aan eenige anderen, zonder eene blijkbare reden. Weldra werd hij echter met de geheele bemanning gemeenzaam, een scheepsjongen uitgezonderd, met wien hij zich nooit heeft willen verzoenen.

'Als het eten der matrozen op het dek gebracht werd, bleef hij steeds toekijken, ging dan de tafel rond en omhelsde schreeuwend iederen gast; daarna ging hij tusschen hen zitten om de spijzen met hen te deelen. Somtijds drukte hij zijn toorn uit door een soort van geblaf als dat van een hond; een ander maal schreeuwde hij als een pruilend kind en krabde zich heftig.

'Als men hem wat lekkers gaf, vooral suikergoed, drukte hij zijne tevredenheid uit door een klank als *hum!*, dien hij op hollen toon uitte.

'De verscheidenheid der klanken van zijne taal scheen overigens niet zeer groot. Op de warme breedten was hij vroolijk en druk; maar hij begon te kwijnen toen hij de heete luchtstreek had verlaten. Toen hij de Fransche kust naderde, toonde hij de begeerte om zich in warme dekens te wikkelen.

‘Hij was geenszins ongevoelig voor behaagzucht. Hij stelde er eene soort van eigenliefde in om manskleederen te dragen. Dikwijls zag men hem met een punthoed deftig op het dek wandelen.’

Het museum voor natuurlijke historie te P rijs bezat, eenige jaren geleden, een Chimpanzé, die veel verstand toonde te bezitten. Eens dat men hem, ik weet niet waarom, had opgesloten, ondervond hij dezelfde gewaarwording als alle gevangene levende wezens, de begeerte namelijk om zich te bevrijden. Maar hij toonde bij de pogingen, die hij daartoe aanwendde, zeer veel overleg. Hij vestigde eerst zijne oogen op de deur der kamer, waar binnen hij gevangen werd gehouden; maar de deur was op slot, en de sleutel hing aan een spijker.

De aap werd door dien hinderpaal niet ontmoedigd. Hij ging op zijne teenen staan en trachtte zoo den sleutel te krijgen; maar zijne gestalte was te klein en de spijker was te hoog, dan dat het dier dien met zijne hand kon bereiken. Na eenige vruchtelooze pogingen, waarbij hij evenveel volharding als schranderheid aan den dag legde, kwam hij tot de overtuiging, dat hij met zijne vingers nooit den sleutel kon raken; hij klom daarom op een stoel en nam den sleutel van den spijker. Daarop stak hij dien zeer behendig in het slot en opende de deur.

Wij halen nog een feit aan, dat ons een bewijs te meer levert voor den hoogen graad van ontwikkeling, dien het verstand der apen kan bereiken. Drie of vier kinderen vermaakten zich eens op de markt te Algiers met het kijken naar eenige apen, die bij de tonen van eene rinkelbommel eenige dansen uitvoerden, en vooral bewonderden zij een van die dieren, dat verwonderlijk goed dat instrument bespeelde, terwijl het daarenboven zijn armen blinden meester tot gids diende, en dit met zooveel behendigheid en voorkomendheid deed, dat het te dien opzichte menigeen, wien die zorg is opgedragen, beschaamd maakte. Van tijd tot tijd ging dat aardige dier bij de toeschouwers rond, stelde den blinde aan elk hunner voor en hield te gelijker tijd de rinkelbommel op om eene aalmoes.

Het regende klein geld en vruchten op het instrument. De aap deed onmiddellijk het geld in de tasch van zijnen meester zonder er iets van achter te houden, aldus een navolgenswaardig voorbeeld gevende.

De kinderen, waarvan wij hierboven gesproken hebben, waren de eerste geweest, die telkens hunne offerande hadden gelegd in de rinkelbommel, en telkens waren dat zilverstukjes geweest.

Op eens geeft een der kinderen, het jongste, een schreeuw en brengt zijne hand aan zijn hoofd. Een dief had hem zijne fez willen ontnemen, die met paarlen en goudstukjes versierd was; daar hem dit, dank zij den keelband, niet gelukte, stelde hij zich tevreden, met een groot goudstuk, een *mahmoudic* van 80 piasters, er af te rukken. De dief werd terstond gegrepen; raadt eens door wien?

Door den aap, die den dief onder de menigte

herkende en hem aanwees door zich met zijne tanden en zijne nagels aan diens kleederen vast te klemmen. Iedereen beijverde zich om hem de behulpzame hand te bieden, maar hij liet niet los alvorens er een politieagent aankwam, die zich van den schuldige meester maakte en dien in verzekerde bewaring bracht.

Tot zijne belooning ging de aap, trotsch op zijne heldendaad, de hand kussen van het kind, dat hij zoo dapper beschermd had; daarop zette hij zijne exercitiën voort.

Dat zijn feiten, die onbetwistbaar gunstig spreken voor een zelfbewust verstand bij die leden van het apengeslacht en als wij daarop de algemeene aandacht vestigen, verlagen wij het menschelijk verstand niet, maar dan waardeeren wij die dieren beter en werpen een nieuw licht over een vraagstuk, dat ten allen tijde natuuronderzoekers en wijsgeeren heeft bezig gehouden.

Wetenswaardigheden.

De Biën, meester van het slagveld.

Toen in den Duitsch-Oostenrijkschen oorlog van 1866 - aldus verhaalt Kellen's ‘Bienenblatt’ - eene Pruissische brigade haren marsch door onze stad nam, trok het de algemeene opmerkzaamheid, dat bij eene compagnie de manschappen geweldig dikke gezichten en handen hadden. Niemand die van dit merkwaardig verschijnsel eene verklaring wist te geven, want zoo vele gezwollen Pruisen had men nog nooit bij elkander gezien. Nieuwsgierig wat dit toch wel te beduiden moest hebben, zoo vroeg ik aan een vaandrig - die eveneens met vervaarlijke bolle wangen versierd was - naar de oorzaak; hierop vertelde mij de vaandrig het volgende; De brigade waartoe ook mijn regiment behoorde, bevond zich den vorigen dag ongeveer twee uren achter Schelletau tegenover Budwitz. In een dorp werd halt gehouden om het middageten te bereiden; terwijl dit gekookt werd, had mijne compagnie zich in een aan den kant eener straat gelegen grooten tuin gelegen, in het midden van dezen tuin stond een biënhuisje met 5 biënstokken.

Het was een prachtige, warme dag, de biën vlogen in ontelbare menigte door den tuin rond.

Een soldaat, die zeer dicht naast het biënhuisje lag te slapen, werd door eene bie pijnlijk in het gezicht gestoken; woedend sprong de man op, grijpt zijn zündnadel en lost daarmede een schot op een der biënstokken. Voor de biën der gezamelijke stokken was dit het sein tot een algemeenen aanval, zij staken zóó verwoed op de slapende en wakende Pruisen los, dat het een aard was. De Pruisen verdedigden zich dapper met alles waar maar onder hun bereik kwam, inzonderheid zochten zij de biën met hunne mantels van zich af te weren, doch ten langeleste bleef hun niets over dan eene wilde vlucht en behielden de biën het slagveld.

Van de geheele compagnie kwamen slechts 17 man ongedeerd uit het gevecht!

‘Ja, ziet u,’ hernam de vaandrig op gemoedelijken toon, terwijl hij zich nogmaals over zijn rood gezwollen wangen streek, ‘als de verduivelde biën zich lieten dresseeren en exerceeren, dan zouden zij in staat zijn om in den kortst mogelijken tijd eene streek van een geheel vijandelijk leger te zuiveren.’

Leedvermaak is waarlijk geene nobele deugd, desniettemin zou schrijver dezes een vijffrankstuk hebben willen geven, als hij het genoegen had mogen smaken op zijn gemak getuige te zijn van het gevecht tusschen de Pruisische infanteristen en

die kleine gevleugelde biën. Vermoedelijk hadden de biën hare angels beter gescherpt dan de Pruisen hunne bajonnetten en degens!

Het paardenvleesch.

Er zijn tegenwoordig zeven bijzondere slachterijen te Parijs, die wekelijks ongeveer 20,000 kilos paardenvleesch verkoopen. Het jaarlijksch vertier kan van nu af op een millioen pond geschat worden. Dat is meer dan tienmaal zooveel als al de bureelen van weldadigheid aan de behoeftigen uitdeelen.

Tot heden toe is het paardenvleesch altijd vrij gebleven van de stedelijke belasting en wordt het verkocht aan fr. 0,25 tot 1,00 den kilo, volgens de 'fijnte' der stukken. Men moet ook nog inzien dat het vleesch verkocht wordt zonder beenen, zonder vet en zonder toebaat.

Het paardenvleesch is voedzamer dan het ossenvleesch, zegt men. Terwijl men in die slachterijen gewoon is telkens ten minste 1/4 beenen of vet bij het vleesch te wegen, zou men dus mogen zeggen dat 3 kilos paardenvleesch zooveel weerd zijn als 4 kilos ossenvleesch.

Zes varkens-slachterijen verkoopen worsten samengesteld half uit varkens- en half uit paardenvleesch.

Drie tafelhouders verkoopen uitmuntende paardenvleeschsoep aan 20 centiemen per liter, en geven voor minder dan een frank een versterkend middagmaal.

De slachterijen worden uiterst net gehouden en streng bewaakt. Het bestuur heeft een bekwamen veearts gelast de paarden voor en na de slachting te keuren. Het is verboden vleesch te verkoopen niet alleenlijk van zieke dieren, maar ook die paarden welke te veel geleden zouden hebben of te zeer van vermoeidheid uitgeput zijn.

Normandië begint reeds paarden naar Parijs te zenden, welke wel oud, maar in goeden staat zijn. Men laat ze eenige weken uitrusten, en vervolgens worden zij geslacht. De stukken die van 40 tot 50 centiemen per kilo verkocht worden, leveren zoo goede soep op als van keurig ossenvleesch. Van ossenvleesch zegt men: oud vleesch, slecht vleesch. Van de paarden behoort men het tegendeel te zeggen. De oude paarden leveren zeer goed vleesch op, en men kan zeggen wat men van het zwart brood gezegd heeft; het is vleesch van tweede kwaliteit, wat minder aangenaam misschien, maar gezonder en voedzamer dan dat der eerste kwaliteit, welk toch altijd het ossenvleesch blijven zal.

Afgerichte varkens.

In paardenspelen ziet men nu meer dan eens afgerichte varkens. Naar aanleiding hiervan doel men opmerken, dat dit ook al niets nieuws is. Toen de Fransche koning Lodewijk XI te Plessis-les-Tours ziek lag, en men tevergeefs naar middelen zocht om den vorst verstrooiing te schenken, kwam een slimme kop op de gedachte om jonge varkens af te richten.

De dieren dansten en sprongen op de tonen van den doedelzak in het rond en droegen fraaie uniformen, hoeden, broeken, degens, sjerpen, enz., zij dansten niet enkel, maar wisten ook zeer bevallig hunne buiging te maken en het eenige wat hen veel moeite koste was om op de achterpooten te loopen.

De koning schudde telkenmale van het lachen wanneer de zonderlinge spelers voor hem optraden; de bestuurder van den troep was er in geslaagd om zijne artisten aan weinig voedsel te gewennen, dat zij op bepaalde uren kregen, opdat zij niet te vet zouden worden en sierlijk zouden kunnen buigen.

Een organist kwam op de gedachte om orgelpijpen te doen gieten, die het geknor der varkens in alle tonen teruggaven, en hij componeerde toen zwijnenstukken, die zoo natuurlijk de geluiden der vierpootige teruggaven, dat Lodewijk hem, evenals den varkensballetmeester, eene bijzonder rijke belooning gaf.

De kurkeik.

De echte kurkeik (Quercus ruber) behoort tot het gebied van den omtrek der Middellandsche zee en wordt in Portugal, Spanje, Italië en Algerië alleen tot het leveren van kurk aangekweekt. De boom is altijd groen en bereikt gemiddeld eene hoogte van 30 voet. Een paar andere soorten (de Quercus pseudoruber en Q. uilex) leveren in die zelfde landen mede kurk.

In den laatsten tijd heeft men zich in Algerië met bijzonderen ijver en uitnemend gevolg op de aankweeking van den kurkeik bevlijtigd. Toen dit land het eigendom van Frankrijk werd, hadden de Kabylen de kurkdistricten bijna uitsluitend tot weidevelden ingericht, terwijl zij het gestorven gras verbrandden, ten einde jaarlijks nieuw gewas te bekomen. Hierdoor echter leden de jonge eiken veel. De Fransche regeering verbood gestreng dit grasbranden en zorgde ook overigens op verschillende wijze voor de teelt van den voordeeligen kurkboom.

Hoe lang de kurkbast, die langs den stam en de zwaarste takken bijna een handbreed dik is, noodig heeft om haren wasdom te bereiken, hangt van onderscheidene omstandigheden, vooral ook van de standplaats af; doorgaans is dit 8-10 jaren. Tot het schillen der boomen gebruikt men bij voorkeur Kabylen, die bij ploegen van tien man onder een eigen, en bij tien van deze onder een Franschen opzichter staan. Als de tijd daar is, trekt de schaar met muziek en zoo luidruchtig mogelijk naar het bosch, waar hutten zijn gebouwd om in te slapen, voorraad te bergen en den kurk te leggen. Het volk wordt in buurten of ploegen verdeeld. De opzichter bepaalt volgens de zwaarte der boomen de hoogte tot welke de bast zal afgenomen worden. De arbeiders houwen dan eerst onder en boven eene ringsnede en twee tegenover elkander staande rechtstandige sneden, waarna men den bast lospelt, die er in twee trogvormige stukken afkomt.

Het leven van den boom schijnt slechts weinig door het wegnemen des kurkbasts te lijden. Bij boomen, aan welke men bij wijze van proefneming slechts van boven en van onder eenen ring afschilt, terwijl men het middelste laat zitten, werden de nieuwe houtringen op de afgeschilde plaatsen dadelijk dikker. Slechts de vruchtzetting schijnt door het afschillen benadeeld te worden.

De versche bast wordt eerst in opene schuren gedroogd, daarna weder nat gemaakt en de houtachtige buitenschil door schaafmessen met twee handvatten weggenomen. Daarna wordt het kurk in balen van 2 centenaars gepakt, vastgebonden en verzonden.

Zeegras.

Het alom bekende zeegras, 't welk de zee in ruime mate oplevert, wordt sedert eenige jaren in Frankrijk aangewend ter vervaardiging van vruchtensappen. Door bijmenging van organische zuren ontneemt men aan de gelei van zeegras den eigenaardigen geur en smaak; dan geeft men er, door andere kunstmiddelen den geur en den smaak van deze of gene vrucht aan en men verkrijgt aardbeziën-, frambozen-, of andere vruchtengelei naar verkiezing, zonder dat men zich de moeite behoeft te geven eene enkele vrucht te plukken op de etiquette van dergelijke gelei vermeld.

Een nieuwe zetmachine.

Tot nog toe moest het letterzetten met de hand geschieden en het was een eerste meester in zijn vak, die 1500 letters per uur zetten kon. Thans is echter door den Zweedschen werktuigkundige Lagerman, hoofdingenieur der

vermaarde stekjesfabriek te Jonköping, een werktuig uitgevonden, waarmede ieder, na eenige oefening, 7 à 8000 letters per uur zou kunnen zetten. Men koestert groote verwachtingen van die nieuwe machine, doch of zij den toets der praktijk kan doorstaan, zal de toekomst moeten leeren. Lagerman heeft vijf jaren aan zijne lettermachine gearbeid. Overigens is hij op het gebied der wereldkunde geene onbekende grootheid; want hij heeft ook reeds werktuigen vervaardigd, waardoor men in zijne fabriek te Jonköping 1,100,000 doosjes stekjes per dag kan vervaardigen.

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Hoofdstuk X.
De sheriff en de gouverneur.

Het vreeselijke tijdstip begon met rassche schreden te naderen. Binnen zes weken zou te Narrabee het gerechtshof voor crimineele zaken worden geopend.

In die zes weken ontvingen we menig antwoord op de bewuste oproeping; maar iets zekers hoorden we daaromtrent niet. Geen schijn of schaduw kregen we van logenstraffing der bewering, dat het Jago's gebeente was dat men in den kalkoven had ontdekt. Silas Meadowcroft hield zich hardnekkig aan de verschrikkelijke zoogenaamde bekentenis, die hij had afgelegd. Even hardnekkig hield Ambrose staande, dat hij onschuldig was, met herhaling van zijne vroegere uitvoerige verklaring. Van tijd tot tijd vergezelde ik Naomi naar de gevangenis, om Ambrose te bezoeken. Toen de zes weken bijna waren verloopen, scheen hij een weinig minder standvastig te worden. Hij werd onrustig en bij de nietigste dingen achterdochtig. Daaruit volgde echter nog niet bepaald, dat hij schuldig was; 't kon eenvoudig de uitwerking zijn van eene zeer natuurlijke zenuwachtigheid. Naomi was geenszins blind voor die verandering; maar het vermocht geen oogenblik haar vertrouwen in haren minnaar te schokken.

Gedurende de bewuste zes weken werd ik, wanneer we niet aan den disch waren aangezeten, bijna altijd alleen gelaten met de beminnelijke Naomi. Miss Meadowcroft hield zich voornamelijk bezig met snuffelen in de nieuwsbladen, om te zien, of er ook een spoor was ontdekt van John Jago; en ze deed dit altijd in de afzondering van hare eigen kamer. De oude heer Meadowcroft hield zich met niemand anders op dan met zijne dochter en zijn dokter, en soms ook met een paar oude vrienden. In die dagen van langdurig gemeenzaam samenzijn heeft Naomi hoogst waarschijnlijk den waren aard ontdekt van het gevoel, dat ze mij voor haar had ingeboezemd. Maar ze liet daar niets van blijken. Hare manier van doen tegenover mij was en bleef die van eene zuster; en nimmer ging ze ook maar een haarbreed de afgebakende grenzen te buiten, die de aangenomen rol haar oplegde.

Zoo gingen die zes weken voorbij, en het gerechtshof opende zijne zittingen. De gezworenen onderzochten de zaak tot in de kleinste bijzonderheden, en verwezen ze dan naar eene openbare zitting, te houden op den volgenden Maandag.

Op die beslissing had ik Naomi zorgvuldig en nadrukkelijk voorbereid; en ze droeg dan ook standvastig den nieuwen slag, die haar had getroffen.

‘Och!’ zei ze, ‘als het u niet te lastig is, doe me dan het pleizier om morgenochtend met mij mee te gaan naar de gevangenis. Ambrose zal behoefte hebben aan opbeuring.’

Natuurlijk was ik daartoe onmiddellijk bereid. Toen sloeg ze de oogen op de brieven, die voor haar lagen; en op droevigen toon hervatte ze:

‘Nog geen enkel woord over Jago! en toch hebben al de dagbladen de oproeping overgenomen! En ik rekende er zoo stellig op, dat we al veel eerder van hem zouden gehoord hebben!’

‘Zijt ge er nog altijd van overtuigd, dat Jago in leven is?’

‘Vaster dan ooit. Hij moet zich ergens schuil houden, en heeft misschien eene vermomming aangenomen.’

‘Maar laat ik eens onderstellen, dat we vandaag over eene week nog niets meer van hem hebben gehoord dan op dit oogenblik. Onderstel, dat de gezworenen op den schijn afgaan, en....’

Huiverend hield ze op, want voor haar innerlijk oog verrees een schavot! Maar ze wist hare aandoeningen spoedig te bedwingen, en ging voort:

‘We hebben nu lang genoeg gewacht, om tijdingen tot ons te laten komen: we moeten nu zelf de handen uit de mouw steken. We hebben nog eene week vóór ons, om te trachten Jago op te sporen. Zeg, vriend Lefrank! wilt ge me helpen om navorschingen te doen?’

Ik zal wel niet behoeven te verzekeren, dat ik die taak gaarne op mij nam, al hield ik me ook overtuigd dat het tot niets zou leiden.

We spraken af, dat we na dat bezoek onmiddellijk zouden beginnen met de voorgenomen nasporingen. Hoe dat onderzoek moest ingericht worden, was voor *mij* een raadsel en voor Naomi niet minder. We wisten alleen, dat we zouden beginnen met ons te wenden tot de politie, om hare medewerking in te roepen. Is er ooit op de wereld eene hopeloozer onderneming op touw gezet?!

Al dadelijk waren ons de omstandigheden ongunstig. Toen ik bij de overheid de gewone aanvraag deed om bij Ambrose Meadowcroft te worden toegelaten, werd het mij voor het eerst geweigerd, en wel zonder opgaaf van redenen. Ik mocht hoog of laag springen, ander antwoord werd mij niet gegeven dan ‘vandaag niet.’

Naomi bracht me op het denkbeeld om naar de gevangenis te gaan, ten einde daar te trachten de opheldering te bekomen, die ons door de overheid was geweigerd. De portier was een van Naomi's talrijke bewonderaars, en loste het raadsel fluisterend op. De zaak was, dat de sheriff en de gouverneur (directeur) der gevangenis op dat oogenblik een onderhoud hadden met Ambrose in zijne cel, en uitdrukkelijk hadden verboden, dat iemand hoegenaamd op dien dag tot de gevangenis zou worden toegelaten.

Wat moest dat beteekenen? Ons verdiepende in pogingen om die vraag te beantwoorden gingen we naar de hoeve terug. Daar kwam Naomi, door een toevallig praatje met een der dienstmaagden, het een en ander te weten, dat misschien tot opheldering zou kunnen strekken. Dien morgen was de sheriff naar Morwick gebracht door een oud vriend van de familie Meadowcroft. Tusschen den sheriff en vader en dochter Meadowcroft had daarop een langdurig onderhoud plaats gevonden. Terstond na het verlaten van Morwick-Hoeve was de sheriff naar de gevangenis gegaan, om daar, in gezelschap van den gouverneur, eene bijeenkomst te hebben met Ambrose. Wat zou daar wel de drijfveer van geweest zijn, en wat het gevolg?

Onze ongeduldige nieuwsgierigheid zou niet op eene al te zware proef worden gesteld. Geheel onverwacht kwamen den volgenden morgen de buren eene verpletterende tijding brengen. Ambrose had bekend, dat hij de moordenaar was van John Jago; en hij had die bekentenis, toen die was op schrift gebracht, onderteekend, in tegenwoordigheid van den sheriff en den gouverneur.

Later heb ik dat stuk onder mijne oogen gehad. In hoofdzaak bevatte het, dat Ambrose ongeveer hetzelfde bekende, als zijn broeder hem had ten laste gelegd, maar dat hij als verzachtende omstandigheid aanvoerde, dat hij gehandeld had ten gevolge van ondraaglijke uittarting, en derhalve zijn misdrijf geen moord was, maar manslag. Nu bleef echter de groote vraag over, of die bekentenis de zuivere waarheid bevatte, of dat Ambrose zich door den sheriff en den gouverneur had laten overhalen tot dit wanhopige middel om te ontkomen aan een schandelijken dood op het schavot. Zoolang de sheriff en de gouverneur niet volgens de wet gedwongen waren om te spreken, namen ze een ondoorgrondelijk stilzwijgen in acht.

Wie zou de persoon zijn, die Naomi verwittigen moest van deze laatste en vreeselijkste der rampen, die haar hadden getroffen? Ik, die haar innig liefhad, voelde een onweerstaanbaren tegenzin om de diepe vernedering van Ambrose te berichten aan het meisje, dat hem had trouw gezworen. Maar het was ook niet noodig dat *ik* haar die tijding bracht: toen ik den advokaat vroeg, of Miss Naomi reeds onderricht was van hetgeen er was voorgevallen, antwoordde hij, dat dit geschied was door Miss Meadowcroft.

Dit hinderde mij zeer. Miss Meadowcroft was in het geheele huis de minst geschikte persoon, om het arme meisje die vreeselijke zaak te berichten. Ze was er juist de persoon naar, om de zaak door hare manier van voorstellen dubbel akelig te doen voorkomen. Ik wilde Naomi spreken, maar ze was niet te vinden. Hoe nu?! Zij, die anders altijd voor mij toegankelijk was, - wilde ze me ontwijken? Zoo dacht ik, toen ik, na herhaald kloppen op hare deur, geen antwoord had gekregen. Maar ik liet me niet afschrikken. Eenige minuten later ging ik nogmaals naar boven, - zachtjes evenwel; en ziet! ditmaal trof ik haar op het oogenblik, dat ze hare kamer wilde verlaten.

Zoodra ze me zag, maakte ze rechtsomkeer; maar ik vatte haar bij den arm, en hield haar tegen. Met hare vrije hand drukte ze zich den zakdoek tegen het gelaat, als wilde ze dat verbergen voor mij.

‘Kort geleden,’ fluisterde ik haar toe ‘mocht ik van uwe lippen hooren, dat ik u geheel had opgebeurd: en zou ik u dan niet mogen opbeuren, nu ge daar meer dan ooit behoefte aan hebt!’

Maar het hielp niet. Ze bleef tegenstribbelen en haar hoofd bedekt en van mij afgewend houden. Eindelijk zei ze, met gebroken stem:

‘Ziet gij dan niet, dat ik me schaam om u in het aangezicht te zien? Laat me toch los!’

Maar ik liet haar *niet* los, en volhardde in mijne pogingen om haar tot bedaren te brengen.

Met zacht geweld trok ik haar mede naar de vensterbank op het portaal; en ik zei haar, dat ik zou wachten, totdat ze in staat zou zijn om met mij te spreken.

Ze liet zich neerglijden in de vensterbank, en wrong de op haren schoot rustende handen; maar ze hield de oogen neergeslagen en ontweek zorgvuldig de mijne. Weldra begon zij te prevelen:

‘Och! wat booze geest had zich van mij meeester gemaakt, toen ik Ambrose begon lief te hebben!’

Ze huiverde; en langzaam werden hare wangen met tranen bevochtigd. Nauw hoorbaar hernam ze:

'Och, mijnheer Lefrank! ik bid u, veracht me niet!'

Met al de kracht, waarover ik op dat oogenblik kon beschikken, streefde ik er naar, om de 'bekentenis' van Ambrose in een minder ongunstig daglicht te plaatsen. Zoo zei ik bij voorbeeld:

'Hij zal wanhopig geworden zijn; zijn moed zal hem zijn ontzonken; en in weerwil van zijne onschuld, zal hij dit middel hebben aangegrepen, om ten minste te ontkomen aan het schavot.'

Maar het mocht niet baten. Ze stampvoette van ergernis, stond op en keerde me haar gezicht toe, met een diepen schaamteblos op de wangen, en groote tranen in de oogen. Somber sprak ze:

'Geen woord meer over hem! Is hij geen moordenaar, wat is hij dan? Een leugenaar en een lafaard! Neen! ik wil niets meer van hem weten! Nooit zal ik een woord meer met hem spreken!'

Als razend, duwde ze mij van zich af, en ging op hare kamer toe. Maar bij hare deur gekomen, hield ze stil, en keerde naar mij terug. Hare edele natuur sprak uit hare volgende woorden:

'Jegens *u*, vriend Lefrank, ben ik niet ondankbaar. De zaak is maar, dat ik eene echte vrouw ben; en als zoodanig heeft het gevoel van schande me onbeschrijfelijk verbitterd. Geef me uwe hand, mijn vriend! God zegene u!'

Voordat ik er nog erg in had, bracht ze mijne hand aan hare lippen, en kuste die, waarop ze ijlings de wijk nam in hare kamer.

Op de plaats in de vensterbank, die ik zooeven had verlaten, zette ik me neder, vol van den blik, dien ze me had toegeworpen, toen ze hare lippen drukte op mijne hand. Ambrose en zijne bekentenis, de rechterlijke vervolging, ja mijn ambtsplicht en mijn vaderland, dat alles vergat ik, terwijl ik daar, als een echte dwaas zat te droomen in de vensterbank. Het eenige wat mijn gemoed vervulde, was het beeld van Naomi, op het oogenblik dat ze me dien blik had toegeworpen.

Hoofdstuk XI.
Het steentje tegen het venster.

De eenige vertegenwoordigers van de familie bij de definitieve zitting waren miss Meadowcroft en ik. Ieder op zich zelf gingen we naar Narrabee. 'Goeden morgen!' en 'Goeden nacht!' waren de eenige woorden geweest, welke de dochter des huizes tegen mij had gesproken, van het oogenblik af, toen ik haar gezegd had, dat ik niet geloofde aan het leven van John Jago.

We drongen er op aan, dat beide gevangenen zich *onschuldig aan moord* zouden verklaren. Voorts maakten we bezwaar tegen de wettigheid van het onderzoek. We beriepen ons op het oud-Engelsche rechtsbeginsel, dat geen moord als bewezen mocht worden aangemerkt, voordat het lijk van den vermoorden persoon was gevonden, of althans onwederlegbaar bewijs was geleverd voor het vernietigen daarvan. Onze slotsom was, dat we ontkenden, dat er voldoend wettig bewijs was geleverd voor de schuld van de gebroeders Meadowcroft. Maar de rechters beslisten, dat er geene voldoende reden bestond om de rechtsvervolging te staken.

Nu werden de verklaringen der beide gevangenen voorgelezen. Daarop verklaarden we, dat die waren afgeperst door vreesaanjaging of althans door ongeoorloofden invloed; en we drukten op sommige bijzonderheden, waarin de beide verklaringen van elkander afweken. Overigens was onze verdediging in hoofdzaak dezelfde als ze geweest was bij het voorloopig verhoor voor den magistraat. Thans beslisten de rechters, dat onze tegenwerpingen de geschrevene verklaringen niet konden krachteloos maken; en die stukken weerden derhalve als getuigenissen geldig verklaard.

Toen de voorzittende rechter overging tot de resumptie van al het verhandelde, liet hij het aan de gezworenen over te beslissen, of de verklaringen der beschuldigden al of niet waren ingegeven door hoop of vrees; maar mochten ze overtuigd zijn, dat dit *wel* het geval was geweest, *dan* drukte hij hun op het hart, dat ze aan zulke verklaringen geenerlei waarde moesten hechten. Zoo maakte Zijn Edel Achtbare zich af van de zaak.

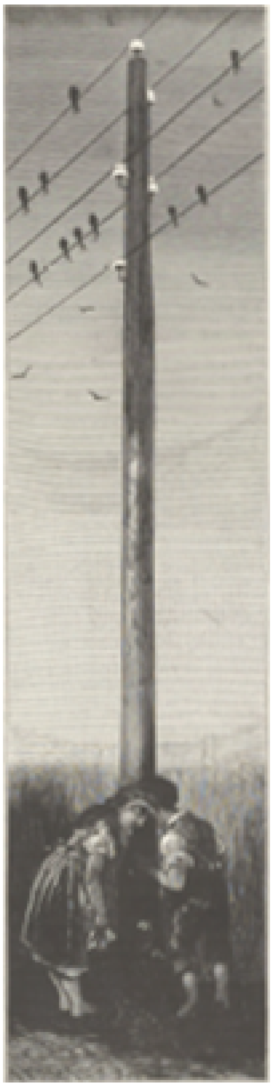

ST!.... HET TELEGRAM KOMT!

In den loop van het rechtsgeding was gebleken, dat de sheriff en de gouverneur der gevangenis, met goedkeuring van den ouden heer Meadowcroft, Ambrose hadden beduid, dat zijne eenige kans op lijfsbehoud bestond in het afleggen van eene bekentenis, en dat ze (de sheriff en de gouverneur) alsdan hun best zouden doen om de doodstraf te doen vervangen door levenslange deportatie. Wat Silas betreft, zoo was het gebleken dat hij radeloos was van angst, toen hij die verschrikkelijke beschuldiging inbracht tegen zijnen broeder. Eerst hadden we vruchteloos op die twee omstandigheden onze hoop gebouwd, dat het gerechtshof de geldigheid der beide verklaringen zou wraken: thans werden we opnieuw teleurgesteld in onze hoop, dat de gezworenen daardoor zouden genoopt worden om het *onschuldig* uit te spreken. Na eene afzondering van een goed uur keerden ze in de gerechtszaal terug met de uitspraak *schuldig* tegen beide beschuldigden.

Als naar gewoonte, werd daarop aan beiden gevraagd, of ze ook iets tegen hun vonnis hadden in te brengen. Plechtig verklaarden toen de gebroeders zich onschuldig, en zwoeren dat hunne geschreven verklaringen hun waren afgeperst door het hun voorgespiegelde uitzicht om zoodoende te ontkomen aan de handen van den scherprechter. Alles tevergeefs! Beiden werden ter dood veroordeeld.

Bij mijn terugkeer op de hoeve zag ik Naomi niet; miss Meadowcroft had haar reeds van den afloop onderricht; een half uur later overhandigde een der dienstmaagden me een omslag met mijn adres er op, door Naomi geschreven. In dien omslag zat een brief en een reepje papier, waarop Naomi in haast de volgende woorden had geschreven:

‘Om Gods wil! lees dadelijk dezen brief, en geef er dadelijk gevolg aan!’

De brief was van een heer te New-York, die den vorigen dag door een bloot toeval de oproeping van John Jago had gelezen bij een vriend, die haar uit een dagblad geknipt, en in eene portefeuille met curiositeiten geplakt had. Onmiddellijk had hij daarop een brief geschreven aan ons adres, om te berichten, dat hij iemand gezien had in New-York, die daar onder een anderen naam werkzaam was, als boekhouder of klerk op een koopmanskantoor en die volmaakt beantwoordde aan de door ons opgegeven beschrijving. Daar hij (de briefschrijver) nog tijd had, eer de post vertrok, was hij, alvorens den brief te sluiten, eens gaan kijken op het bewuste kantoor; en nu schreef hij in een postcriptum, dat hij tot zijne verbazing gehoord had, dat de gezochte persoon dien dag niet was verschenen, dat zijn patroon naar zijne woning gestuurd had, en zoodoende had vernomen, dat hij na zijne gewone lezing van het dagblad bij het ontbijt, plotseling zijn valies had gepakt, zijne huur betaald, en dat hij daarop was vertrokken, niemand wist waarheen.

Toen ik dat merkwaardig schrijven las, was het te laat op den avond, zoodat er niet vóór des anderen daags kon worden gehandeld, en ik dus ruimen tijd had tot nadenken. Aannemende dat de brief echt en Naomi's verklaring van Jago's gedrag juist was, kwam ik tot de slotsom dat het vorschen naar hem diende te worden beperkt tot de hoeve Narrabee en omstreken.

Bij die onderstelling namelijk nam ik aan, dat de lezing van het dagblad Jago moest hebben verwittigd van het levensgevaar der gebroeders Meadowcroft, en dat hij terug zou keeren naar Narrabee, om den gevaarlijken toestand van Ambrose te misbruiken, als een middel om Naomi's toestemming af te persen tot een huwelijk met hem. Wreede onverschilligheid ten opzichte van het lijden, dat hij anderen zou op den hals halen door zijne afwezigheid, was in die onderstelling onmiskenbaar; en die zelfde wreede onverschilligheid kon er hem zeer wel toe leiden, om, in een geheim onderhoud met Naomi hare toestemming tot een huwelijk met hem als voorwaarde te stellen voor het redden van twee onschuldigen.

Tot al die gevolgtrekkingen was ik gekomen na langdurige overpeinzingen. Maar dat alles ging uit van de onderstelling, dat de bewuste heer te New-York werkelijk Jago had ontdekt. Voor *mijn* persoon geloofde ik daar niet aan, en hield ik de gansche zoogenaamde ontdekking voor eene gruwzame mystificatie.

(*Slot volgt.)*

[Nummer 37]

In de goede week.

AAN DEN VOET DES KRUISES, NAAR F. DE ROHDEN.

De Lijdensweek is weer daar, - de week, die aanvang neemt met den zegetocht van Palmzondag en eindigt met de heerlijke doodsoverwinning van Paschen. Maar tusschen die beide jubeldagen ontrolt zich het goddelijke drama van het Verlossingswerk in zijne donkere somberheid, aangrijpender, verhevener en vruchtbaarder voor de menschheid dan de vervoerendste en stralendste verheerlijking. De Kersmis heeft zijn *Gloria*, het Paaschfeest zijn *Alleluia*, maar de Goede Vrijdag heeft zijn *Miserere.* De dolende, die niet geroerd wordt bij de Kribbe, de heiligste en teederste herinnering aan de dagen van onschuld zijner kindsheid; de dwalende, die uit zijne verdorvenheid niet opgeheven wordt door de Verrijzenis, die plechtige

waarschuwing voor zijne hoogere bestemming; - die zondaar, als hij nog eenig geloof bezit, wordt eens getroffen door het beeld van den God-mensch aan het kruishout. Als een goddelijke magneet rijst het boven de menschheid, door het Kruis uit de diepste zedeloosheid en barbaarschheid opgewekt, om met zijne heilige aantrekkingskracht volken en menschen voor het zinken in den immer verleidenden afgrond der dierlijkheid te behoeden. Niet alleen het zinnebeeld van den heiligsten der godsdiensten, maar de lichtbaak der beschaafde maatschappij en het heil van elk harer leden dient in het Kruis begroet te worden.

Dit denkbeeld schijnt de stift van Tofani bestierd te hebben, toen hij zijn *Christus aan het Kruis* teekende. De Heiland rijst daar over dat grenzenlooze landschap inderdaad vol majesteit op als de zegenbrengende Beheerscher der gansche aarde.

F. de Rohden leidt ons in zijn tafereel aan den voet van het kruis en laat ons daar de gedenkwaardige groep aanschouwen, die alleen den goddelijken Martelaar tot het einde toe getrouw gebleven was.

Zinrijk vertegenwoordigt dit heilige drietal den *arbeid*, de *smart* en het *berouw* aan den voet des kruises, zooals zij zich door alle eeuwen heen daar bevinden zullen. Als Joannes putten alle weldenkenden hunne kracht uit het sterkende kruis in het volbrengen hunner zending hier beneden. Als Jezus' Moeder in haar onnoembaar wee, zal elke smart steeds onweerstaanbaar door het kruis aangetrokken worden, evenals Maria-Magdalena daar het toonbeeld blijven zal voor elken schuldige, die door zijn leedwezen van den *Goeden Meester* genade wil verwerven.

Diep roerend heeft de talentvolle kunstschilder F. de Rohden dit laatste tafereel voorgesteld uit het goddelijk drama, waarvan de beroemde Fransche meester Paul de la Roche door zijn *Christus in den hof van Olijven* het voorspel zoo ideaal schoon afmaalde. De verhevene woorden: '*Vader, als het mogelijk is, laat dan dezen kelk van Mij gaan; doch niet Mijn, maar Uw Wil geschiede*,' schijnen den beschouwer als tegen te vloeien van de lippen dier hemelsche figuur, die daar in doodsangst bij het naderen van het verschrikkelijk lijden neergeknield ligt.

Eene verzachtende tegenstelling met deze zieltreffende tooneelen uit de Lijdensweek biedt ons de reproductie van het prachtig, wit marmeren Mariabeeld, door den talentrijken Hollandschen beeldhouwer F. Stracké, voor de kathedraal van Haarlem vervaardigd en dat door de kenners als een meesterstuk onzer moderne godsdienstige kunst geroemd wordt.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.

1794-1799.

Staatkunde der Oostenrijksche regeering. - Keizer Frans II in België. - Oostenrijk besluit de Nederlanden niet langer tegen Frankrijk te verdedigen, - Overgave van Charleroy aan de Franschen. - Veldslag van Fleurus. - De bondgenooten ontruimen België. - Beginselen van de Fransche revolutie. - Ongehoorde belastingen en brandschattingen. - Plundering onzer kunstschatten. - Assignaten. - Gemeentebestuu ten rechterlijk gezag overweldigd. - Knevelarijen der Franschen. - Comiteiten van waakzaamheid.

1794

De vreugde over de herstelling van de Oostenrijksche regeering, na de verdrijving der Franschen uit ons vaderland in 1793, was van korten duur. De gebeurtenissen hadden niets geleerd aan de staatslieden van het Weenerhof. De plagende en despotieke geest van Joseph II en Raunitz was blijven voortleven in de Oostenrijksche staatskanselarij. Almacht in wereldlijke en geestelijke zaken bleef het doel, de overheersching in kerk en school het middel.

De landvoogd, aartshertog Karel, de jongere broeder van Frans II, was anders een dapper man, een minzaam en vredelievend vorst. Doch wat gold zulke landvoogdij buiten eene ijdele waardigheid? De leiding van het bestuur berustte onverdeeld in de handen der hoogere staatsambtenaren. Terwijl men steeds op onze grenzen tegen Frankrijk oorloogde met wisselende krijgskans, was de inwendige strijd tusschen regeering en staatspartijen even fel aangevuurd als ooit te voren. Te vergeefs deed men een beroep op de vaderlandsliefde der Belgen, om Oostenrijk in den krijg te ondersteunen, men vond noch geld, noch manschappen.

In deze omstandigheden kwam keizer Frans II, omringd door een talrijken hofstoet, herwaarts over (9 April 1794). Plechtig bezwoer hij de *Blijde Inkomsten*, de voorrechten en vrijheden onzer gewesten, en werd beurtelings gehuldigd als hertog van Brabant en opperheer over de andere Staten der Oostenrijksche Nederlanden. Bij al deze plechtigheden was er ambtelijke geestdrift genoeg; doch het volk bleef koud en onverschillig.

De keizer was verbitterd over deze stemming der gemoederen; hij leende dus gewillig het oor aan de woorden zijner staatslieden, hem aanradende niet zooveel krijgslieden noch zooveel geld op te offeren voor de verdediging van België. Wat belang had Oostenrijk er bij de Zuid-Nederlanden te behouden; ver afgelegene bezittingen, eene oorzaak van zwakheid, niet van sterkte voor de monarchie? Neen, naar het Oosten moest men het oog richten; of wel eene uitbreiding van grondgebied in de nevenliggende landstreken van Duitschland, Polen of Italië. De minister Thugat, welke Raunitz als hoofdminister was opgevolgd, zette behendig deze denkbeelden vooruit en werd krachtdadig ondersteud door den overwegenden invloed van generaal Mack.

In een staatsraad werd dan beslist slechts een enkelen veldslag te wagen, en ware de krijgskans voor het bondsleger ongunstig, onmiddellijk met de Oostenrijksche legerafdeelingen op Duitschen bodem en achter den Rhijn terug te trekken. Pruisen, Engeland en Holland hadden alleen belang erbij de Franschen uit Belgie te verdrijven; voor Oostenrijk scheen de verdediging onzer landstreken niet veel moeite waard.

Zoo verried keizer Frans II heimelijk zijne bondgenooten, en vertrok in het begin van Juni naar Weenen terug.

Weinige dagen later toog het Fransche leger, onder het opperbevel van generaal Jourdan, de Samber over, belegerde Charleroy en dwong den 25^{en} Juni de stad tot overgave.

Des anderendaags, met het krieken van den dag viel de prins van Saksen-Coburg, opperbevelhebber van het leger der bondgenooten, de Franschen in de vlaktens voor Fleurus, met al zijne strijdbare macht tegelijkertijd aan. Men streed hardnekkig den ganschen dag door, maar met twijfelachtigen uitslag. De Waalsche regimenten van het Oostenrijksche leger muntten boven allen uit door hunne dapperheid. De nacht scheidde de strijders en nog was de veldslag onbeslist.

Gehoorzamende aan geheime bevelen, liet echter de prins van Saksen-Coburg den aftocht blazen, en week langzaam met gansch het Oostenrijksche leger op Brussel terug; de Engelsche en Hollandsche bondstroepen trokken insgelijks langs Vlaanderen en de Schelde op Noord-Nederland achteruit.

Een enkele veldslag besliste nogmaals over het lot onzes vaderlands. Jourdan met eene sterke Fransche legerafdeeling bemeesterde den 1^{en} Juli de stad Bergen, en rukte langs Henegouwen en Brabant op Brussel aan; terwijl generaal Pichegru met het Noorderleger Vlaanderen binnenviel en, bijna zonder slag of stoot, al de steden en sterkten veroverde, die op zijnen weg lagen.

Een onbeschrijfelijke schrik beving de bevolking. Fransche priesters en uitwijkelingen, kloosterlingen, boeren en stedelingen vluchtten jammerend voor den naderenden vijand. IJlings pakte de Oostenrijkste regeering te Brussel de archieven in, laadde de geldkasten en andere kostbaarheden op, en verwittigde de rechterlijke raden, dat de zetel des landsbestuurs naar Roermond zou verplaatst worden. Het leger zelfs ontruimde de 9^{en} Juli de hoofstad en ging zich achter de Dyle, bij Leuven, nederslagen. 's Anderendaags rukte Jourdan Brussel binnen en werd twee dagen later vervoegd door Pichegru. (10 Juli 1804.)

De Fransche legers vertoefden niet lang in de hoofdstad. Pichegru met het noorderleger vervolgde zijn tocht op Holland en nam bezit van Mechelen en Antwerpen, terwijl Jourdan, met het leger van Samber en Maas de Oostenrijkers op Luik achteruit dreef. Reeds den 27^n Juli verliet het keizerlijke leger de bisschoppelijke stad om zich achter de Maas, van at Luik tot aan Roermond te verschansen, de hand reikende aan het Eugelsch-Hollandsch bondsleger, achter Eindhoven en Breda nedergeslagen. Deze sterke stelling bleef bezet tot in October, wanneer het keizerlijk leger achter den Rhijn terugtrok, en het gansche grondgebied der Oostenrijksche Nederlanden ontruimde.

Vele Belgen zagen den val van het Oostenrijksch huis en de nieuwe overweldiging met een onverschillig oog aan. Sommigen betoonden openlijk vreugde over deze staatsverwisseling. Immers, zoo zeiden zij, wij zouden als Fransche burgers behandeld worden, niet als een overwonnen volk. Waren de meeste steden, gedurende den eersten inval der Franschen, niet erkend geworden als deelmakende van de Republiek? Het grondgebied van Henegouw was reeds door een besluit van de Nationale Conventie met Frankrijk vereenigd onder de benaming, van departement van Jemmappes.

Helaas! hoe waren zij teleurgesteld in hunne verwachtingen! Als een hoop hongerige gieren stormden de Franschen op ons Vaderland. Het wetboek *de Rechten van den Mensch*, de ronkende beginselen van *Vrijheid, Gelijkheid, Broederlijkheid* werden tijdelijk in den zak gestoken. Men was gekomen, volgens de schilderachtige uitdrukking van den Franschen commissaris ‘om den oogst in te halen!’

Ja, men beslisse - riep een lid van de Nationale Conventie uit - of wij weder niet anders gaan doen dan vrijheidsboomen planten? Zullen wij nogmaals twaalf honderd milloen *livres*[1)] in België gaan verteren; zullen wij nogmaals er onze ossen, onze koeien henen voeren, of ware het niet beter *de heiligen van België een klein reisken naar Parijs te laten doen?...*’

Dit was de voorbode van akelige tijden. Sinds September 1792 hield de Nationale Conventie het Fransche rijk gebukt onder de hardste dwingelandij. Na de vernietiging van het koninkdom was de macht dezer vergadering onbeperkt en onbeteugeld. Wetgevend en Uitvoerend lichaam tevens, kon niets haar geweld weerstaan. Kind der philosophische school verstiet zij het Evangelie, dat Europa had beschaafd, en verkondigde zij het wetboek *van de Rechten der menschen.*

‘Alle gezag vindt zijn oorsprong in God,’ leerde het Evangelie. ‘Het beginsel der Soevereiniteit berust in het volk,’ leerde de Revolutie. En met dit beginsel gewapend wettigde men alle dwingelandij, ieder misbruik van gezag.

‘De wet, zegde men, is de uitdrukking van den wil der algemeenheid.’ Alsof de mensch de eeuwige beginselen van het natuurlijk en goddelijk recht kon vernietigen! En die algemeenheid, de vorstelijkheid, werd weldra verbeeld door de groote steden; bij iedere gisting in de gemoederen schuimden daar steeds de onderste en slijkerige lagen der samenleving naar boven en gaven de wet. Luide verkondigde men de beginselen van *vrijheid van denken; vrijheid van schrijven*, *vrijheid van gods- en eeredienst;* alleenlijk die vrijheden bestonden niet voor de geloovigen ‘*want de openbaring hunner denkbeelden stoorde de openbare rust!*’

Zoo werden in Frankrijk opvolgenlijk verscheidene wetten uitgevaardigd tegen edelen, priesters, kloosterlingen. Niets was veilig voor het geweld: noch de eigendom, noch de vrijheid, noch het leven der burgers. Terwijl de Fransche legers ons vaderland overweldigden, woedde in Parijs het schrikbewind. Robespierre met zijne aanhangers

1) 100 f r a n k s stond gelijk met 101 l i v r e s t o u r n o i s de 5 sols.

in het *Comité de Salut public* (Raad van openbaar welzijn) overheerschte de Nationale Conventie. De bodem der Fransche republiek was rood van bloed.

(*Slot volgt.*)

Fra Bartolomeo.

Het was op het laatst der vijftiende eeuw, in den tijd dat kunsten en wetenschappen in Italië het toppunt van bloei hadden bereikt, maar ook de weelde en het zedenbederf tot eene hoogte waren geklommen, welke tot eene reactie leidde als die door de boetpredikaties van Savanarola werd teweeggebracht. Het klooster San Marco te Florence, waaruit die beroemde, maar ongelukkige prediker was voortgekomen, was bekend om de geleerdheid en kunstliefde zijner monniken en wijd en zijd vermaard om de heerlijke schilderstukken, welke de groote Dominicaan, Fra Angelico da Fiesole er had achtergelaten.

Op zekeren dag van het jaar 1500 meldde zich in dit klooster een onbekend jonkman aan, die er vermagerd en haveloos uitzag; zijne haren hingen hem woest over het bleeke gelaat en in zijne oogen fonkelde een zonderlinge gloed. Hij reikte den abt een pak over en verzocht in het klooster opgenomen te mogen worden,

al was het maar om de nederigste diensten te verrichten, daar hij de wereld en hare ijdelheden moe geworden was en zich uitsluitend aan het heil zijner ziel wenschte te wijden. Zijn verzoek werd toegestaan en men gaf hem den juist opengevallen post van portier, alsmede den kloosternaam Fra Bartolomeo.

De jonge kloosterling wijdde zich met hart en ziel aan de plichten van zijn nieuwen stand, leefde den kloosterregel voorbeeldig na, maar zonderde zich overigens zooveel mogelijk van zijne medebroeders af, die zich trouwens ook weinig om den nederigen portier bekommerden. Alleen de abt zag in zijn novice iets buitengewoons, doch liet daarvan uitwendig niets blijken; hij bepaalde er zich enkel toe, dezen nauwkeurig gade te slaan en merkte op dat, zoo vaak de portier de schilderstukken van Angelico in het klooster voorbijging, zijne oogen van bezielden geestdrift schitterden; ook was het hem bij het openen van het bewuste pakket opgevallen, dat zich daarin eene portefeuille met bijzonder fraaie teekeningen bevond.

Intusschen onderscheidde Fra Bartolomeo zich in niets van zijne medebroeders dan door zijn ijver en zijne godsvrucht, zoodat de abt er op aandrong dat hij zich tot het priesterschap zou voorbereiden: doch de nederige kloosterling wees dit voorstel beslist van de hand, zeggende dat hij zich niet waardig gevoelde zulk een verlieven stand te omhelzen. Hij verlangde niets anders dan portier te blijven en nam dien bescheiden post dan ook verscheidene jaren achtereen met de grootste nauwgezetheid waar, tot er eindelijk iets voorviel wat den eenvoudigen broeder plotseling tot den trots van het klooster zou maken.

Het was in het jaar 1504; de geheele kunstwereld van Florence was in beweging en ook in het klooster van San Marco heerschte ongewone bedrijvigheid. De man namelijk die algemeen als de koning der kunstenaars erkend werd, de groote Rafael Sanzio zou de stad met een bezoek vereeren. Hij werd met schitterende huldeblijken ontvangen; de Senaat richtte kostelijke feestmalen aan, maar meer dan dat alles trok den kunstenaar het klooster van San Marco aan, waar hij de fresco's van den grooten meester Fra Angelico zou bewonderen.

De gevierden Rafael sloeg geen acht op den bleeken schuchteren portier, wiens oog gloeide toen hij den grooten meester de kloosterdeuren ontsloot, maar die onverschilligheid maakte voor de levendigste belangstelling plaats, toen de abt hem de bewuste teekeningen als het werk van den eenvoudigen kloosterling liet zien. Als alle waarlijk groote geesten kende Rafael geene afgunst, en nauwelijks had hij de portefeuille doorbladerd of hij gaf als zijn oordeel te kennen dat die teekeningen van eene meesterhand afkomstig waren, welke voor de zijne niet onderdeed.

'Heer abt,' zeide hij, 'dit is het werk van een meester bij Gods genade, met wien zich weinigen meten kunnen, een meester, die zelfs niets behoeft achter te staan bij hem, wien uw klooster zijne vermaardheid in de kunstwereld dankt. 'Wèl is dit huis bijzander van God gezegend; want het ware inderdaad reeds genoeg dat God u een Fiesole gegeven heeft, en zonder dat gij het vermoedt herbergt uw convent een tweeden meester, die voor den eersten niet onderdoet en die hem, met de rijkere middelen, welke onzen tijd ten dienste staan, nog achterhalen zal. Gij moet mij met den man bekend maken.'

Met de onweerstaanbare minzaamheid, die Rafael eigen was, trok de groote schilder zich den nederigen kloosterbroeder aan. Het kostte hem groote moeite dezen aan de eenzaamheid te onttrekken, maar Rafaels onvermoeid geduld slaagde er toch eindelijk in. Hij kwam meermalen in het klooster terug en Fra Bartolomeo moest hem steeds

gezelschap houden als hij de fresco's van Fra Angelico bestudeerde; dan gaf de schilder zich alle moeite om den kloosterling tot spreken te bewegen jen wist alzoo ongemerkt de sluimerende vonk zijner kunstliefde weder te doen ontvlammen. Langzamerhand sloot Fra Bartolomeo zich bij den grooten meester aan, die hem geheel als gelijke behandelde; hij sloeg dezen bij den arbeid gade, begon weer belang te stellen in de kunst, zette zich allengs zelf weer aan het teekenen en het ontwerpen van schetsen en aldus ontstond een echte kunstenaarsomgang, die beiden ten goede kwam. Fra Bartolomeo werd door Rafael in de geheimen der perspectiefleer ingewijd en deze bekende later zelf dat hij met betrekking tot de zachtheid en warmte van het koloriet en de leer der draperieën veel van zijn vriend geleerd had. Kortom, het bleek dat de portier van het klooster San Marco een volleerd kunstenaar was, die zich reeds vroeger onder den naam van Maestro Baccio een aanmerkelijken naam had verworven door kunstvolle schilderstukken, van welke eenige zelfs door het hof waren aangekocht.

Baccio had in dien tijd aanvankelijk de pas opkomende realistische richting gevolgd, welke de streng mystieke school van Fra Angelico den oorlog aandeed. Die richting brak met het stijve en conventioneele, wat die school, vooral bij hare minder begaafde volgelingen, eigen was, maar verviel door eene te trouwe nabootsing der natuur tot een ander uiterste. Het zinnelijke en vleeschelijke verdrong het verheven ideale der christelijke kunst en tot zelfs in de beelden van Madonna's en engelen schemerde het model, in zijne schilderachtige, maar soms onkiesche naaktheid door. De jeugdige Baccio liet zich meesleepen door het verleidelijke dezer kunst, welke in Cosimo Rosselli en Leonardo da Vinci hare grootste beoefenaars vond, totdat op zekeren dag het aanhooren eener strenge boetpredikatie van Savonarola hem tot andere gedachten bracht. Hij zag het wulpsche en zondige in, waarop de kunstrichting, welke hij tot dusver gevolgd was, moest uitloopen en terwijl de inwoners van Florence, door het bezielde woord van den redenaar aangevuurd, hunne pronkgewaden en ijdele sieraden voor de deur der kerk verbrandden, wierp de kunstenaar zijne schetsboeken en teekeningen in het vuur, vast besloten zich nooit meer zoover door de studie der natuur te laten meesleepen, dat de reinheid zijner ziel en de innigheid van zijn geloof er schade door leden. Hij hield woord; wel leefde hij nog uitsluitend voor zijne kunst, maar wijdde zich slechts aan godsdienstige compositiën; het louter afbeelden van natuurlijke schoonheden zonder gedachte of zedelijke strekking kwam hem voor als zondig, als eene ontwijding der kunst, welke alleen ter eere van haar Schepper behoorde te arbeiden. Hij legde zich met ijver op de studie der drapeering toe en bracht het daar weldra zoover in dat hij algemeen voor den grootsten meester gold in het plooien van de gewaden der figuren en de overlevering hem zelfs de uitvinding toeschrijft om ledepoppen voor de studie schilderderachtig met kleedingstoffen te drapeeren.

Inmiddels werd geheel Florence in rep en roer gebracht door de predikatiën van Savonarola, die in zijn hartstochtelijken, dweepzieken ijver niets ontzag, ten slotte tot dwaalbegrippen verviel en eindelijk als oproermaker op den brandstapel het leven liet. Aan die koortsachtige beweging had de jonge schilder een werkzaam aandeel genomen, en het tragisch uiteinde daarvan had een vreeselijken indruk op hem gemaakt. Op de politieke overspanning was eene doodelijke moedeloosheid gevolgd; de kunstenaar was als dood voor zijne kunst, al zijne idealen waren vervlogen, en niet eerder keerde de kalmte in zijn gemoed terug, dan toen hij in het klooster van San Marco door gestadige plichtsvervulling de gedachte aan zijn stormachtig verleden had gesmoord.

Om dat verleden uit te wisschen en zich ongehinderd aan de heiliging zijner ziel te kunnen wijden had hij zelfs zijne kunst ten offer gebracht, en eerst op het aanhoudend aandringen van Rafael en op het strenge gebod van zijn abt, besloot hij er toe zich weer aan haar te wijden en haar uitsluitend aan de eer van God dienstboar te maken.

De abt deed al het mogelijke om dit besluit bij hem levendig te houden; nu moest hij dit, dan dat oude schilderstuk herstellen en weldra nieuwe vervaardigen. Na Rafaels vertrek dreigde Fra Bartolomeo weer in zijne oude verdooving terug te zinken, en niet zelden moest de abt van zijn geestelijk gezag gebruik maken en den kloosterling aan zijne gelofte van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid herinneren, om hem aan het werk te houden. Hij bezocht hem dikwijls in zijne cel, sloeg zijn arbeid gade, en zorgde er steeds voor dat Fra Bartolomeo onderwerpen had, waaraan hij niet alleen uit kloosterlijke gehoorzaamheid, maar met al den geestdrift zijner kunstenaarsziel kon arbeiden.

Het klooster San Marco, waar de schilder tot het einde van zijn leven werkzaam bleef, plukte dan ook voornamelijk de vruchten van zijn penseel, maar toch zijn er in verscheidene kerken en kunstverzamelingen nog stukken van zijne hand te vinden, die allen getuigen van de standvastigheid, waarmede hij zijne gelofte nakwam van uitsluitend heilige onderwerpen te kiezen. Aan den ernst en de strengheid van Fra Angelico paart Baccio de zachtheid en warmte van Leonardo da Vinci en vooral is de bevalligheid zijner Madonna's beroemd, in wier gelaat hij den glans der heiligheid met eene teedere vrouwelijke schoonheid wist te versmelten. In de jaren, die hem nog vergund waren, sedert Rafael hem tot nieuwe werkzaamheid opwekte, moet hij bijzonder ijverig geweest zijn; want er bestaan uit dat tijdperk vele scheppingen van zijne hand, die bijna alle op dezelfde volmaaktheid kunnen bogen. En toch was het hem niet lang vergund zich aan de christelijke kunst te wijden; zijne stormachtige jongelingschap had hem vóór den tijd verouderd en hij stierf reeds op 47jarigen leeftijd in 1507.

Slechts eenmaal heeft hij het klooster San Marco verlaten om zijn vriend Rafael te Rome op te zoeken, waar hij met hem en Michel Angelo een tijd lang samenwerkte. In het Quirinaal zijn van zijne hand de apostelen Petrus en Paulus maar de Petrus is door Rafael afgewerkt, want Fra Bartolomeo liet hem onvoltooid, onweerstaanbaar aangetrokken door de stilte van het klooster, waar hij alleen kon zijn met God en met zijn dierbaren meester Fra Angelico.

De 'Christophore' of drijvende kerk.

Sedert de oudste christelijke tijden heeft men de Kerk van Christus onder het beeld van een schip voorgesteld en ieder Godshuis heeft ten allen tijde zijn schip gehad. De uitdrukking kerkschip is hoogst alledaagsch, maar een wezenlijk schip, dat te gelijk ook eene kerk is, zal tot hiertoe wel nooit bekend of gezien zijn geweest. Het was den apostolischen zin van een Amerikaansch kerkvorst voorbehouden het plan daartoe te ontwerpen, - een echt Amerikaansch, doch tevens ook een katholieka-postolisch plan, vol dichterlijke schoonheid, dat voorzeker door de Amerikaansche wilskracht zal ten uitvoer gebracht worden ter eere Gods en tot heil der onsterfelijke zielen.

In het begin van verleden jaar, zoo verhaalt een Amerikaansch blad, bevond zich Mgr. De Macedo, bisschop van Para in Brazilië, te Rome om den zegen des Heiligen Vaders af te smeeken over den bouw van een groot stoomschip, dat den naam van

Christophore of Christusdrager zou voeren en binnenkort als eene drijvende kerk de uitgestrekte golven van den reusachtigen Amazonenstroom zou doorploegen om uitsluitend tot godsdienstige oogmerken, inzonderheid ter vergemakkelijking van het missiewerk te dienen.

Met een aantal ijverige priesters aan boord, zal de *Christophore* den reuzenstroom en zijne zijarmen onophoudelijk op en af varen, ten einde aan de christelijke en heidensche volksstammen, die thans in de grootste verlatenheid voortleven en sterven, geestelijke hulp, waarheid en genade te brengen. Om de groote beteekenis van de omvangrijke onderneming des ijverigen bisschops van Para wel te doen

uitkomen, zal het zijn nut hebben hier vooraf het een en ander omtrent den toestand van het uitgebreid veld zijner apostolische werkzaamheid mee te deelen.

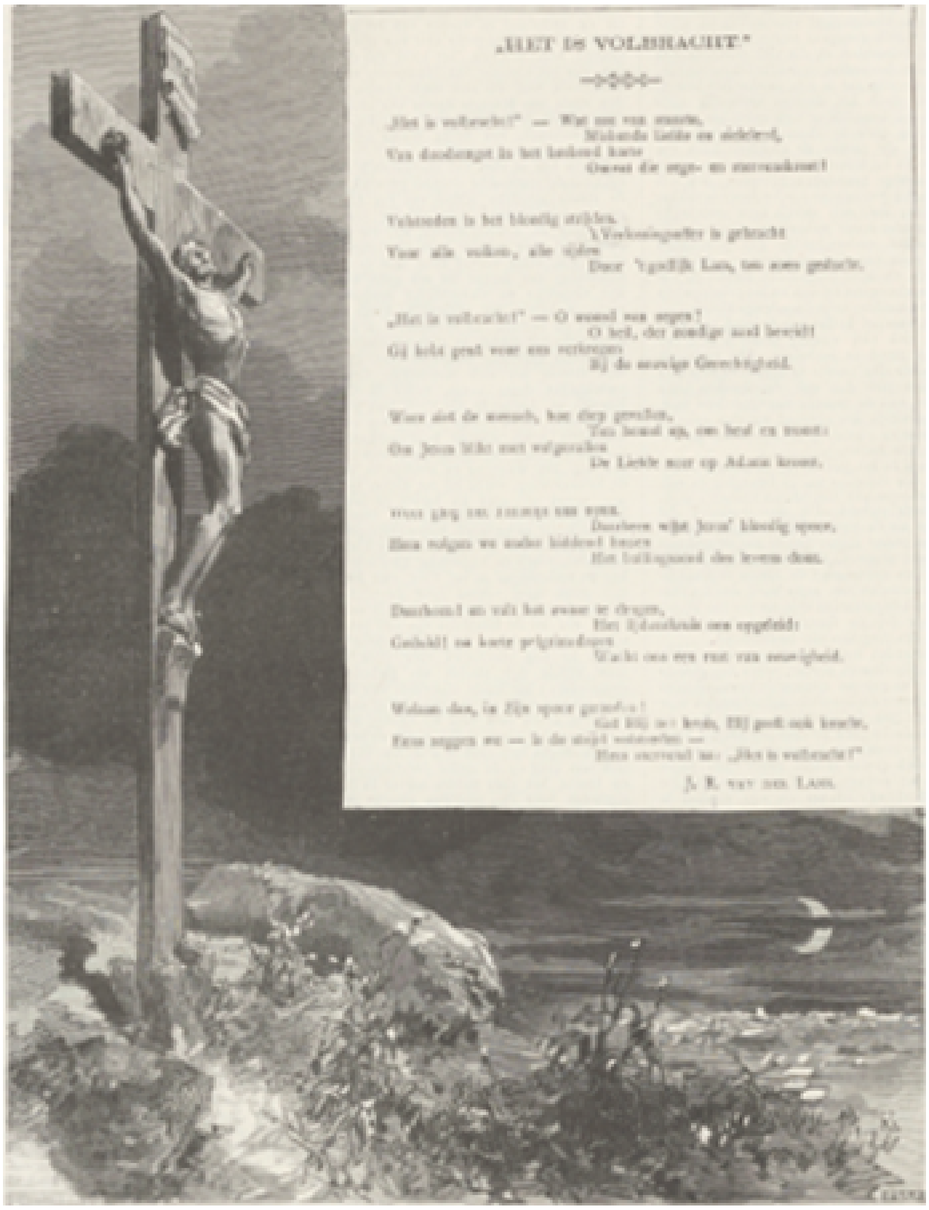

‘Het is volbracht.’

‘Het is volbracht!’ - Wat zee van smarte,
   Miskende liefde en zieleleed,
Van doodsangst in het brekend harte
   Omvat die zege- en stervenskreet!

Volstreden is het bloedig strijden.
   't Verlossingsoffer is gebracht

Voor alle volken, alle tijden
   Door 't godlijk Lam, ten zoen geslacht.

'Het is volbracht!' - O woord van zegen!
   O heil, der zondige aard bereid!
Gij hebt genâ voor ons verkregen
   Bij de eeuwige Gerechtigheid.

Weer ziet de mensch, hoe diep gevallen,
   Ten hemel op, om heul en troost:
Om Jesus blikt met welgevallen
   De Liefde neer op Adams kroost.

Weer ging het Paradijs ons open.
   Daarheen wijst Jesus' bloedig spoor.
Hem volgen we onder biddend hopen
   Het ballingsoord des levens door.

Daarheen! en valt het zwaar te dragen,
   Het lijdenskruis ons opgeleid:
Geduld! na korte pelgrimsdagen
   Wacht ons een rust van eeuwigheid.

Welaan dan, in Zijn spoor getreden!
   Gaf Hij het kruis, Hij geeft ook kracht.
Eens zeggen we - is de strijd volstreden -
   Hem stervend na: 'Het is volbracht!'

J.R. van der Lans.

Het bisdom van Mgr. De Macedo omvat de beide provinciën Para en Amazonas en is zesmaal zoo groot als geheel Frankrijk, doch uiterst dun bevolkt. Volgens officieele opgaven moet de geheele bevolking der provincie Amazonas 339,453 zielen bedragen. Voor dit geheele uitgestrekte diocees staan den bisschop van Para slechts 85 priesters ter beschikking en van dezen waren er op het tijdstip, toen Mgr. De Macedo zijn plan opvatte, twaalf ziek, Het grootste gedeelte der bevolking, welke over het onmetelijk gebied van Amazonas verstrooid woont, is derhalve van alle zielzorg verstoken.

Deze betreurenswaardige toestand bracht den verdienstelijken kerkvoogd op het grootsche, edele denkbeeld, de grenzen van zijn uitgestrekt bisdom om zoo te zeggen in te krimpen, en de zielen, welke niet tot hem konden komen, op te zoeken; zoodoende rijpte bij hem het plan tot den bouw der *Christophore.*

Op eene conferentie, in het vorig jaar gehouden, heeft de apostolische opperherder zijn plan in eene bezielde rede ontwikkeld, waaruit wij het volgende ontleenen:

'De Amazonenrivier, die koning der stroomen,

welke in ontzagwekkende pracht eene vlakte ter breedte van 7 tot 800 mijlen doorsnijdt en van een honderdtal zijrivieren de schatting die zij het bewonderend oog aanbiedt. Wetenschap, nijverheid en handel beginnen de natuurschatten van het Amazonebekken aan het licht der in haar uitstroomende wateren ontvangt, verrukt niet alleen dichter en kunstenaar door de onvergelijkelijke grootheid harer afmetingen, te brengen, dat eenmaal honderd millioen menschen rijkelijk zou kunnen voeden.

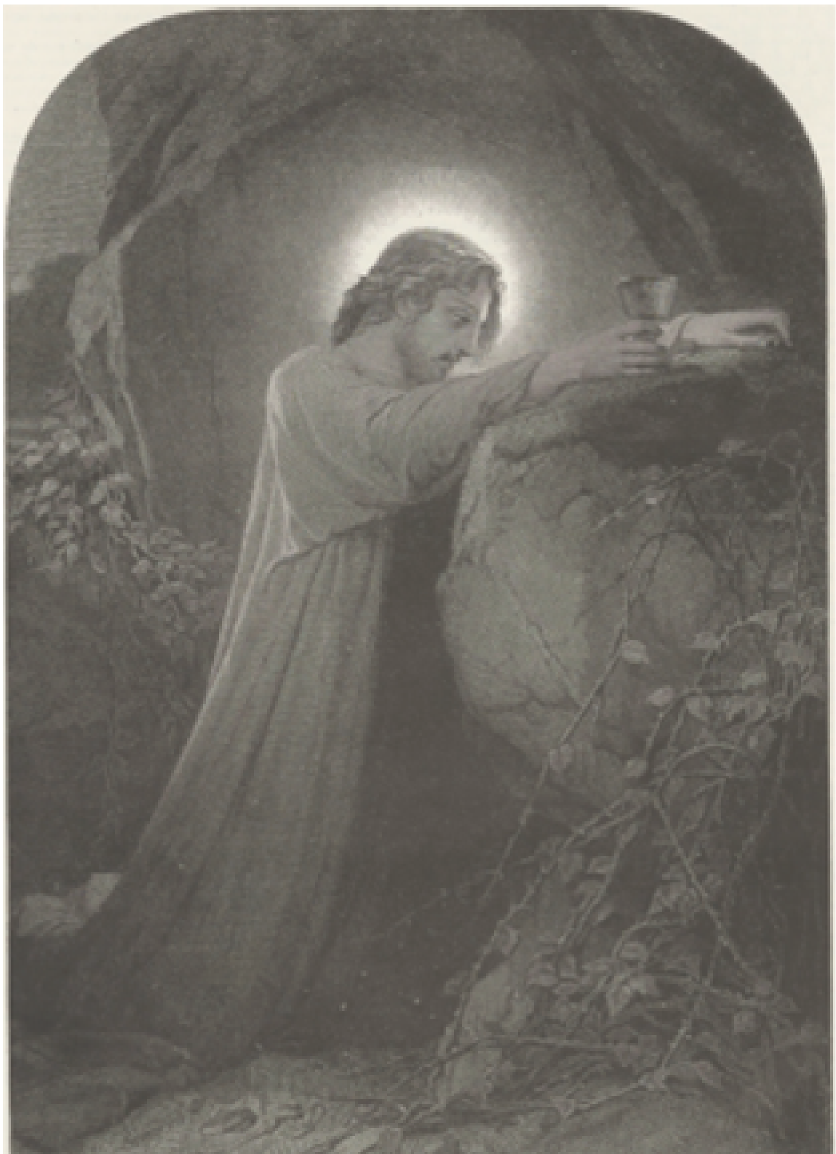

CHRISTUS IN DEN HOF VAN OLIJVEN, NAAR PAUL DELAROCHE.

Men zou een profeet moeten zijn, heeft Agassiz gezegd, door de schoonheid harer eilanden, door de geheimzinnige bekoorlijkheid harer maagdelijke wouden, door hare betooverende landschappen, om de toekomst te voorspellen van dit gebied, dat, rijker en vruchtbaarder dan de beroemde dalen van Nijl, Euphraat en Ganges, het aan-

gegroeide menschengeslacht onverwachte bronnen openen zal. De geleerde Von Humboldt heeft er, nadat hij Amazonas doorkruist had, evenzoo over gedacht. “Dit gebied,” zeide hij, “is geroepen om het middelpunt van den wereldhandel te worden.”’

Na eene opsomming der rijkdommen en voortbrengselen van dit ‘gezegende land’ gaat de bisschop tot de bevolking daarvan over: ‘Zij leeft daar, helaas! in verlatenheid en onwetendheid, in lediggang en ongebondenheid voort, zonder eenig wereldlijk of godsdienstig onderricht, deels nog in den staat der barbaarschheid. Zal dit volk het tot die groote toekomst brengen, welke wij allen dit stroomgebied toewenschen? Neen, dat is niet mogelijk.’

Deze overweging bracht Mgr. De Macedo op het denkbeeld van de *Christophore;* het kwam, gelijk hij zelf zegt, in hem op als eene ingeving des Hemels, en hij houdt de verwezenlijking van zijn plan voor het eenige practische middel, om de bevolking van Amazonas godsdienstig onderricht en zielzorg te verschaffen.

Over den bouw en de inwendige inrichting der *Christophore* deelde Mgr. De Macedo de volgende bijzonderheden mede:

De uitvoering en het toezicht over den bouw zullen aan de bekwaamste scheepsbouwmeesters uit Europa worden opgedragen, en dezen zullen steeds in het oog hebben te houden, dat het stoomschip volkomen aan zijne godsdienstige bestemming moet beantwoorden. Het bovendeel wordt bijna geheel door het schip der kerk in beslag genomen en deze zal inwendig zoo rijk mogelijk versierd worden. Gelijk bij den tempelbouw van Salomon de ceders van den Libanon dienst moesten doen, zoo zullen hier de verschillende soorten van ebbenhout, waaraan het Amazonegebied zoo rijk is, door hare menigvuldige kleurschakeeringen den luister van het heiligdom verhoogen.

Op de eereplaats zal zich het altaar verheffen met een verguld tabernakel, waarin het Allerheiligste bewaard zal worden. De nieuwe schipkerk zal ook haar predikstoel, haar doopvont, haar orgel en hare benoodigdheden voor den katholieken eeredienst hebben. In de benedenruimte zullen eene woning voor den bisschop van het diocees en vertrekken voor de verschillende priesters worden ingericht. Het geheele schip zal eene lengte van 120 bij eene breedte van 30 voet hebben.

Mgr. De Macedo hoopt de middelen, tot den bouw der *Christophore* benoodigd, zonder groote moeielijkheden bijeen te brengen. Hij rekent daarbij op den steun der regeering en van het katholieke Brazilië. Al de offers, voor deze onderneming gebracht, zullen zoowel uit een geestelijk als uit een stoffelijk oogpunt de rijkste vruchten voortbrengen.

‘Wanneer de regeering wil, wanneer wij allen willen,’ gaat Mgr. De Macedo voort, ‘zullen de bewoners van Amazonas niet langer in dezen toestand van stilstand blijven, maar met andere christelijke volken mede arbeiden aan het werk der algemeene beschaving. Ook de wetenschap, jegens welke de Kerk zich nooit onverschillig betoond heeft, zal daarbij winnen. Wij hebben priesters, die aanleg bezitten tot natuurkundige studiën; zij zullen, na hunne apostolische werkzaamheden, hunne vrije uren aan de doorvorsching van dit uitgestrekte gebied kunnen wijden. De flora van Amazonas biedt nog vele geheimen te ontsluieren aan. Aardrijkskunde, plaatsbeschrijving, weerkennis, oudheidkunde, godgeleerdheid en geneeskunde zullen van de kruistochten der *Christophore* voordeel trekken. Met den bouw van dit schip zullen wij een werk tot stand brengen, grootscher en heerlijker dan de muren van Thebe, de hangende tuinen van Babylon en de piramiden van Egypte. Al deze oude

bouwgewrochten waren slechts voortbrengselen der ijdelheid: het onze daarentegen zal een werk der liefde zijn. Gene vermochten aan de lijken der koningen, die zij omsloten, het leven niet terug te geven; van ons werk zal licht en leven uitgaan. Is het eenmaal voltooid, dan zullen wij voor de eerste maal ten onzent het stoomschip, die bewonderenswaardige uitvinding van den nieuweren tijd, uitsluitend zien dienstbaar gemaakt aan het Evangelie, daar het werkelijk onzen Zaligmaker zal brengen aan de volken, welke Hem en van Hem alle heil verwachten.

'Ziedaar het werk, mijne heeren. Ik wijd het u toe - het behoort u - neemt gij het in uwe bescherming. Ik stel het, gelijk Dante zijn Paradijs, onder Gods hoede, opdat Zijne hoogste macht en grenzenlooze liefde, welke de sterren aan den hemel leidt en der beschaving hare banen aanwijst, het kracht en leven geven mogen. Ik zal het aan de goedkeuring des Heiligen Vaders onderwerpen en er zijn zegen over vragen.'

Mgr. De Macedo is te Rome tweemaal door den Heiligen Vader in audiëntie ontvangen; de Paus heeft het plan der *Christophore* goedgekeurd en met vreugde over de uitvoering zijn zegen uitgesproken.

Anecdoten uit de dierenwereld.

Waterhonden.

Bij de spoorwegbrug te Genève wierp onlangs iemand verschillende voorwerpen in den Rhône, welke zijn hond dadelijk er uit haalde en aan zijn meester bracht, tot groot genoegen van eene menigte wandelaars, wien het schouwspel belang inboezemde. Maar de hond gaat zoolang te water, tot hij eindelijk moede wordt. Bij eene zijner kunsten wordt hij door de golven overweldigd en medegesleept. Het was gedaan met hem. Maar zijn meester, die hem in dat groote gevaar ziet, zal hem niet aan zijn lot overlaten; hij springt in het water en bereikt zwemmende het arme dier, na eene sterke inspanning op een halven kilometer stroomafwaarts; de hond grijpt zijnen meester bij een been en laat zich bedaard naar den oever sleepen, waar men behouden aankomt. Maar de man valt, door vermoeienis uitgeput, in zwijm. Zoodra het schrandere dier dit bemerkt, begrijpt het dat het zelf de eenige oorzaak is van de ramp, werpt zich op zijnen meester, en lekt diens handen en gelaat, overstelpt hem met liefkoozingen, zonder dat het iemand vergunt naderbij te komen en doet zoo lang zijn best tot hij na eenige minuten zijnen meester in het leven terugroept.

Zijn er alzoo honden, die het leven van drenkelingen hebben gered; er zijn er bij wijlen ook, die zonder noodzaak redders zijn, als om de aangehaalde voorbeelden te parodiëeren.

Een zonderlinge van de vermetelste soort heeft zich op verscheidene badplaatsen in Normandië vroolijk gemaakt met het redden van badenden, die volstrekt niet in gevaar waren van te verdrinken. Hij zond hun eenen prachtigen Newfoundlander achterna, die den zwemmer voorzichtig bij diens zwembroek vatte en hem, in weerwil van zijne pogingen en zijne kreten om in zee te blijven, aan land bracht. In een uur tijds heeft dat goede beest zoo veertien personen gered, die woedend, maar machteloos waren tegen het sterke dier, dat zijnen heiligsten plicht meende te vervullen. Wanneer de tegen hun zin geredden zich bij den eigenaar van den hond kwamen beklagen, antwoordde die hun met de grootste kalmte:

'Het ligt in den aard van den Newfoundlander om menschen, die te water zijn, aan land te brengen. Zulk een edel instinkt mag men niet tegengaan.'

'Mij te redden tegen mijnen zin, en dat, als ik geen gevaar loop, dat is te erg!'

‘Hoe kunt gij u daarover verwonderen? Er zijn philanthropen, die nog ijveriger dan mijn hond geheele maatschappijen ook tegen hunnen zin, hebben gered, en dat ook, wanneer zij niet het minste gevaar liepen.’

Honden, die van droefheid gestorven zijn.

De geschiedenis heeft ons de nagedachtenis bewaard van trouwe honden, die zich zelf aan een vrijwilligen dood hebben overgegeven om hunne meesters niet de overleven. Montaigne verhaalt twee voorbeelden daarvan, aan de oudheid ontleend:

‘Hyrcanus, de hond van koning Lysimachus, bleef na den dood van zijnen meester aan diens bed zitten, zonder te willen eten of drinken, en op den dag dat diens lichaams verbrand werd, sprong hij in het vuur, en verbrandde insgelijks; eveneens deed de hond van zekeren Pyrrhus; hij bleef ook op het bed liggen nadat zijn meester gestorven was; en toen men het lijk wegnam, liet hij zich wegvoeren en wierp zich bij zijn meester op den brandstapel.’

Ook op onze dagen ontbreken voorbeelden van dien aard niet.

De beroemde reiziger Mac Dowal Stuart is voor eenige jaren gestorven aan eene teringziekte, waarvan de kiem gelegd was op zijne tochten door het vasteland van Australië. Het wetenschappelijk overzicht van *La Patrie* bericht ons dat Mac Dowal Stuart, eenen trouwen, schranderen reisgezel had in eenen hond, dien hij zelf had opgekweekt en die afkomstig was uit het nest van een wilden hond van Australisch ras.

Die hond droeg den naam van Hopp; hoewel hij met veel zorg was opgevoed, behield hij nog altijd iets van het woeste karakter van zijn ras. Alleen voor zijnen meester was hij vriendelijk en gehoorzaam. Hij wilde niets weten van de andere personen, die aan den tocht deel namen en bleef altijd bij Mac Dowal Stuart. Op een gegeven teeken van den laatste begon hij jacht te maken op de kangoeroe's en het duurde niet lang of hij had ze ingehaald en bracht een of twee van die vlugge dieren mede, die wegens de scherpe nagels hunner voorpooten zoo geducht zijn, en die zulk een smakelijk wild opleveren.

's Nachts, in plaats van rust te nemen, waakte Hopp bij zijnen slapenden meester. Met open oor en neusgaten, bespiedde hij het geringste gedruisch en echter maakte hij nooit alarm dan bij het naderen van een wezenlijk gevaar. De inboorlingen, wier hebzucht door de wapenen en den voorraad der reizigers was opgewekt, namen te vergeefs hunnen toevlucht tot allerlei listen om de waakzaamheid van Hopp af te leiden; deze ontdekte steeds hunne aankomst en wekte Mac Dowal Stuart door zijn snuit zachtjes tegen diens gezicht te wrijven; als deze en zijne gezellen zich dan ter verdediging hadden gereed gemaakt, wierp de moedige hond zich onverwachts op de wilden, verworgde er twee of drie, en wist behendig hunne pijlen te ontwijken. Meermalen had hij Mac Dowal het leven gered, die, als te begrijpen is, bijzonder aan het dier gehecht was.

Gedurende de ziekte van zijnen meester, die, vooral in de laatste maanden zich nauwelijks van zijn bed naar zijnen stoel kon voortslepen, verliet de hond hem geen oogenblik. Hij lag altijd aan zijne voeten, sluimerde daar somstijds in, maar brak ieder oogenblik zijnen slaap af om den zieke bezorgd aan te zien en zich te overtuigen dat deze niets verlangde. Op het minste teeken of bij de minste begeerte, die uit het oog van den lijder sprak, stond hij op, raadde diens gedachte en volbracht somstijds zeer ingewikkelde bevelen, zonder dat hij, van wien hij zooveel hield, een enkel woord had gezegd.

Den dag, waarop Mac Dowal Stuart stierf, verdubbelde Hopp met dat onverklaarbaar voorgevoel, dat sommige honden kenmerkt, zijne zorgvuldigheid voor zijnen meester. Ieder oogenblik was hij bij het kussen, waarop het hoofd van den beroemden reiziger rustte, en

liet een zacht gesteun hooren. Eensklaps werd dat steunen een wanhopig gehuil; Mac Dowal Stuart had den laatsten snik gegeven. Van dat oogenblik af ging hij stil aan het voeteneinde van het bed liggen. De lieden, welke belast waren met het begraven van zijnen meester, kenden zijnen woesten aard en zijne kracht, en naderden hem slechts met vrees, maar tot hunne groote verwondering bewoog hij zich niet: hij was dood.

Verscheidenheden.

Moeder.

Eene moeder! Neen, neen, *wij* weten niet wat eene moeder is. O dagen der kindsheid. Gelukkige dagen, toen onze moeder ons ter ruste legde, en hare lieve hand als laatste avondgroet zegenend het kruisteeken maakte over ons hoofd! Toen onze mond de eerste gebeden stamelde, ons door haar geleerd, nog niet begrepen door ons, maar verstaan door Onzen Vader in den Hemel! Hoe heeft hare teederheid, hare zorg, haar onuitputtelijk geduld en heilige liefkozing; hoe heeft zij den grondslag van het H. Geloof diep in ons hart gelegd! Hoe liet zij de gevoelens van gehechtheid, van liefde, van onbezweken trouw aan onze H. Kerk als heldere dauwdruppels nederglijden in de bloemkelken, die pas ontloken! Hoe hebben hare oogen over ons gewaakt! zorg gedragen vooral voor dien dierbaren schat! Want zóó is eene moeder. En als het later mocht gebeuren, dat haar kind, hetwelk hare glorie is, wordt medegesleept door den stroom der wereld, - als het later mocht gebeuren, dat haar kind verre, verre afdwaalt, - dan zult gij hare liefde zien leven. Dan zal zij in hare diepste eenzaamheid, door niemand gezien, hare stramme armen ten Hemel beuren en bidden. Het schijnt niets te helpen, maar dat doet er niet toe; *zij* zal voortgaan, dag in dag uit. Den slaap zal zij weigeren aan hare oude en vermoeide oogen, om bekeering af te smeeken voor den verdwaalde, want het is immers haar kind! Schreiend zal zij hem bidden, zorg te dragen voor zijne ziel. Het doet er niet toe, of hij haar smaadt, of hij haar bespot zelfs, en mishandelt en verstoot, het is immers haar kind! Het kan zijn, dat haar lichaam niet bestand is tegen de overstelpende aandoeningen harer ziel; het kan zijn, dat haar eene sleepende ziekte aangrijpt en op het ziekbed nederwerpt, maar dan nog zal hare liefde blijven leven, en op het punt van de eeuwigheid in te gaan, stervende en met brekende oogen, fluistert zij nog: ‘mijn kind, mijn dierbaar kind, uwe moeder vergeeft u alles!’

Vrees en moed.

Van keizer Karel V wordt verhaald, dat hij eens, toen hij een grafschrift las, luidende: ‘Hier ligt een man, welke nooit vrees heeft gekend,’ de aanmerking maakte: ‘Dan heeft hij nooit eene kaars met de vingers gesnoten.’ Het is eene vrij ongerijmde, hoewel geliefkoosde uitdrukking van eenen held te verklaren, dat hij ‘nooit vrees heeft gekend.’ Niemand, die menschelijke zenuwen en menschelijke hersens bezit, kan dat in waarheid zeggen. Dat een moedig man nooit aan het gevoel van vrees heeft toegegeven, kan volkomen waar zijn; maar dat hij nooit vrees gevoeld heeft,

is letterlijk onmogelijk. Er is een verhaal uit den 30jarigen oorlog van een jong rekruut, die met de grootste blijmoedigheid voor de eerste maal in het vuur ging. ‘Zie Johan eens,’ zeide een van zijne kameraads, toen de troepen oprukten, ‘hij is vol grappen; wat is hij moedig!’ De aldus toegesproken oudgediende antwoordde: ‘Ik kan er niets moedigs in zien; hij weet nog volstrekt niet, hoe het er op los zal gaan. Gij en ik, oude kameraad, zijn veel moediger; wij zitten stil op onze paarden, hoewel wij verschrikkelijk bevreesd zijn.’ - Vrees openbaart zich soms in een zonderlinlingen vorm. Zij wordt niet altijd gewekt door de aanwezigheid van gevaar. Lieden, welke rustig en kalm zijn in oogenblikken van werkelijk gevaar, allen beven van ingebeelden angst. De hertog van Schomberg, die een vijand moedig onder de oogen zag, liep de kamer uit als er eene kat in was. Een dapper Fransch officier viel in zwijm als hij eene muis zag. De schijver van *de Turksche Spion* verklaart, dat, als hij een zwaard in de hand had, hij liever een leeuw in de woestijn zou ontmoeten dan met eene spin alleen in de kamer zijn. Vele menschen hebben dergelijke grillige antipathieën, die hen veel angstiger maken dan werkelijk gevaar zou vermogen. Vrees voor besmetting is een angst, die het leven van menig verstandig mensch verbittert. Er ligt eene diepe waarheid in die legende van een Oosterschen derwisch, die de pest op weg naar zekere stad ontmoette, en met de ziekte afsprak, dat zij niet meer dan een bepaald getal slachtoffers zou maken, Toen dat getal het dubbele was geworden, gaf de pest er eene verklaring van, dat zij schijnbaar haar woord niet had gehouden door de verzekering: ‘De vrees heeft het overige gedaan.’ In alle tijden van epidemieën kunnen de geneesheeren daar voorbeelden van verhalen.

De winst van de zondagsrust.

Wij worden er niet armer maar rijker door, zegt Macaulay, wanneer wij één dag van de zeven van onzen arbeid rusten. Die dag is niet verloren. Schoon de nijverheid gestaakt wordt, schoon geen beurs wordt gehouden, schoon geen rook in de fabriek opstijgt, wordt de rijkdom van het volk even krachtig bevorderd als op werkdagen. De mensch, die machine der machines - in vergelijking waarmede alle uitvindingen onbeteekenend zijn - wordt hersteld en opgewonden, zoodat hij 's Maandags naar den arbeid terugkeert met een helderder hoofd, een opgeruimder gemoed en hernieuwde lichaamskracht.

Wat de verbeelding al niet doet.

De Fransche geleerde Boutihouse diende bij het leger van Napoleon, en woonde verscheidene veldslagen bij. Bij den slag van Wagram was hij in de hitte van het gevecht; de gelederen om hem heen waren verschrikkelijk gedund, en tegen zonsondergang stond hij bijna alleen. Terwijl hij zijn geweer weder laadde, werd hij door een kanonskogel getroffen. Hij dacht niet anders, of de kogel had hem de beide beenen onder de knieën afgeschoten; want hij meende ongeveer een voet korter te zijn geworden. Het lijf viel achterover op den grond en hij was half bewusteloos door den schok. Zoo lag hij den geheelen nacht onbewegelijk te midden van dooden en gekwetsten; want hij durfde zich niet verroeren, uit vrees dat daardoor het bloedverlies met doodelijk gevolg zou toenemen. Dat hij geen pijn gevoelde, schreef hij toe aan

de verdoovende uitwerking van den schok op zijn zenuwgestel; hij had zijne zinnen nog niet genoeg bij elkaêr, om te kunnen beredeneeren, hoe het kwam, dat hij niet reeds doodgebloed was. In den vroegen morgen werd hij gewekt door een officier van gezondheid, die daar kwam om de gewonden te helpen. - ‘Wat scheelt u, goede vriend?’ vroeg de militaire dokter. - ‘Ach, raak mij voorzichtig aan, dokter.’ antwoordde Boutihouse, ‘een kanonskogel heeft mijne beenen afgeschoten.’ - De dokter bezag de bedoelde lichaamsdeelen, schudde ze ter dege en zeide lachend: ‘Sta maar op, er scheelt niets aan uwe beenen.’ In de grootste verbazing sprong Bouthouse overeind en stond vast op de beenen, die hij voor altijd dacht verloren te hebben. ‘Nooit in mijn leven heb ik zulk een dankbaar gevoel gehad,’ zeide hij. ‘Ik had geen enkele wonde. Wel was ik door een kanonskogel omver geworpen; maar in plaats van mijne beenen te raken, zoo als ik vast geloofde, was de kogel onder mijn voeten doorgegaan, en had een groot gat in den grond, van minstens een voet diepte gegraven, waar ik plotseling was ingezakt, hetgeen mij in den waan bragt, dat ik door het verlies van mijne beenen zooveel korter was geworden.’

Naomi.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Slot.*)

Daar sloeg de klok in de eetzaal, waar ik me bevond. Ik telde de slagen. 't Was middernacht.

Ik stond op van den stoel, waarin ik had zitten peinzen: ik wilde naar bed gaan. Daarheen waren al mijne huisgenooten me reeds meer dan een uur geleden voorgegaan. 't Was akelig stil in huis. Onwillekeurig liep ik op de teenen, toen ik naar het venster ging om naar buiten te zien. Ik lichtte de gordijn op, en zag dat het een heerlijke maneschijn was, juist als op dien noodlottigen avond, toen Naomi die afgeperste bijeenkomst in den tuin had gehouden met John Jago.

Op een hoektafeltje stond mijn blaker. Ik stak de kaars aan, en wilde daarop de zaal verlaten. Daar opende zich de deur; en Naomi stond voor mijne verbijsterde oogen.

Zoodra ik van den eersten schok bekomen was, zag ik terstond aan hare uitpuilende oogen, hare doodelijke bleekheid, ja hare geheele manier van doen, dat er iets zeer ernstigs moest zijn voorgevallen. Ze had een wijden mantel omgeslagen, en een witten zakdoek om het hoofd gebonden. Hare lokken zwierden ordeloos om hare schouders; en uit alles scheen te blijken, dat ze zooeven in angst en overhaasting hare legerstede had verlaten.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg ik, op haar toetredende.

Bevend greep ze me bij den arm, en fluisterde: ‘John Jago!’

‘Waar?’ vroeg ik, ongeloovig.

‘Onder het venster van mijne slaapkamer,’ bracht ze met moeite uit.

De omstandigheden waren van zóó dringenden aard, dat ik niet aarzelde haar voor te stellen om haar te begeleiden naar haar slaapvertrek.

‘Juist daarom kom ik hier. Ga maar mee!’ was haar openhartig antwoord.

We gingen samen den trap op. Haar slaapvertrek was het eenige, dat aan de achterzijde van het huis uitkwam. Op den trap vertelde ze me wat er eigenlijk gebeurd was.

‘Ik lag,’ zei ze, ‘slapeloos in bed, toen ik een steentje tegen mijn venster hoorde tikken. Verschrikt rees ik half overeind. Daar ketste een tweede steentje tegen het glas. Ik vloog op, en keek naar buiten. Daar stond Jago in den maneschijn, en zag op naar mijn venster.’

‘Heeft hij u gezien?’

‘Ja zeker; want toen ik zachtjes het venster had opengeslagen, zei hij: ‘Kom bij me! Ik heb u iets van het hoogste belang mee te deelen.’

‘En hebt ge hem niet geantwoord?’

‘Zoodra het mij mogelijk was, riep ik hem toe: “Wacht even!” en hep den trap af, omdat ik u in de eetzaal hoopte te vinden. En nu, vriend Lefrank! wat raadt gij me nu?’

‘Eerst moet ik hem zien.’

We waren in haar slaapvertrek gekomen; en ik school voorzichtig achter het venstergordijn weg, toen ik gluurde naar hetgeen daar buiten onder het venster te zien was.

Ja, waarlijk! Daar stond hij! Hij was nu zorgvuldig geschoren, en zijn haar was kort geknipt; en toch herkende ik hem onmiddellijk aan zijne woeste oogen en eigenaardige bewegingen, terwijl hij daar langzaam op en neer wandelde in den maneschijn, ongeduldig wachtende op de komst van Naomi. Ik had me zoo stellig overtuigd gehouden van Jago's dood!

‘Wat raadt ge me nu?’ herhaalde Naomi.

Ik antwoordde met eene vraag.

‘Is de deur van de schuur op slot?’

‘Ja; maar de deur van de bergplaats voor het gereedschap kunt gij opendoen.’

‘Best! Ga uit het raam liggen, en roep hem toe: ‘Ik kom.’

Het dappere meisje deed, zooals ik gezegd had, zonder een oogenblik te weifelen. Daarop fluisterde ik Naomi in het oor:

‘Hou hem aan de praat op de plek, waar hij nu is, totdat ik tijd heb gehad om achter den anderen kant van het huis om in de bewuste bergplaats te komen. Doe dan alsof ge bang zijt voor ontdekking om de nabijheid van de schuur, en breng hem den hoek om, zoo dicht mogelijk bij de deur van de bergplaats. Daar achter zal ik dan staan, om alles, als het mogelijk is, af te luisteren.’

Samen gingen we den hoofdingang van het huis uit: en daarop sloegen we ieder een anderen hoek om. Met echt vrouwelijke gevatheid volgde Naomi ten nauwkeurigste mijne onderrichtingen. Ik trad de bergplaats voor gereedschappen binnen, en deed de deur even onhoorbaar weer dicht, als ik die had geopend. Nauwelijks had ik daar een minuut lang achter gestaan, of ik hoorde de stem van Jago, die aan de buitenzijde van de deur zich met Naomi onderhield.

Het eerste, dat ik hem duidelijk hoorde zeggen, betrof de reden, waarom hij de hoeve had verlaten. De hoofdgrond bleek te moeten gezocht worden in gekwetste eigenliefde, - dubbel gekwetst door Naomi's minachtende weigering van zijn aanzoek en door de zware beleediging, die hij daarna nog had ondergaan van Ambrose. Hij erkende, dat hij de oproeping had gelezen, en dat die hem had versterkt in zijn voornemen om zich schuil te houden.

‘Ja!’ zei de ellendeling; ‘nadat ik was uitgelachen, beleedigd en door u met minachting afgewezen, was ik blij toen ik merkte, dat sommige menschen er heel wat voor zouden overhebben, als ik weer op de hoeve was. Gij, miss Naomi, hebt in uwe hand, me hier te doen blijven, en te maken dat ik uwe neven red, door me voor den magistraat te vertoonen.’

‘Wat bedoelt gij?’ hoorde ik Naomi vragen, op barschen toon.

Met gesmoorde stem, maar zoo, dat ik hem juist even kon verstaan, sprak hij:

‘Beloof me te zullen trouwen; en ik ga morgen ochtend naar den magistraat, en bewijs hem, dat ik nog leef.’

‘En als ik dat nu eens weiger?’

‘In dat geval verdwijn ik onmiddellijk; en dan zet ik het den beste, mij te vinden, voordat ze allebei zijn opgehangen.’

‘John Jago!’ riep het meisje, hare stem verheffende, ‘kan zoo'n afschuwelijke schurkenstreek u ernst zijn?!’

‘Heb het hart niet om alarm te maken: anders, zoo waar God daar boven ons is, zal ik u verwurgen. Ja, miss! nu is het *mijne* beurt, en ik zal me *niet* laten om den tuin leiden. Wilt gij me tot man hebben? Ja of neen?’

‘Neen!’ antwoordde ze, luid en vastberaden.

Daar vloog de deur van de bergplaats open, en ik stond eensklaps voor Jigo's verbijsterde oogen, terwijl hij de hand reeds ophief naar Naomi's keel. Hij had niet, zooals ik, geleden door zenuwoverspanning, en was dien ten gevolge sterker dan ik. Terwijl ik hem bij den rechterarm vastgreep, haalde hij met de linkerhand een geladen pistool uit zijnen zak, en hield mij dat voor de oogen. Plotseling werd het hem uit de hand geslagen. 't Was Naomi, die het afvuurde in de lucht. Op hetzelfde oogenblik maakte ik van zijn schrik gebruik, om hem achterover te werpen, en met behulp van Naomi, hield ik hem op den grond vast, totdat de huisgenooten, door het pistoolschot opgeschrikt, ons te hulp schoten.

Hoofdstuk XII.
Besluit.

MARIABEELD VAN F. STRACKÉ.

Den volgenden morgen werd John Jago naar de overheid gebracht, en zijne identiteit bewezen verklaard. Het leven der beide onschuldig veroordeelden was nu, voor zoover de menschelijke gerechtigheid betrof, buiten gevaar; doch de wet liet niet toe, hen zoo maar dadelijk in vrijheid te stellen; en terwijl er nog al tijd mee verliep, eer de vereischte formaliteiten waren in acht genomen, gebeurde er het een en ander, dat ik hier kortelijk wensch te vermelden, alvorens een einde te maken aan dit verhaal.

Gebroken door het verdriet van de laatste maanden, overleed de oude heer Meadowcroft plotseling aan eene rhumatische aandoening van het hart. Zijn uiterste wil rechtvaardigde ten volle, wat Naomi me had medegedeeld aangaande miss Meadowcroft's overwegenden invloed op haar vader, en aangaande het doel, dat ze bij het gebruik maken van dien invloed in de eerste plaats beoogde. Het bleek nu, dat hare broeders wel is waar niet geheel en al onterfd waren, maar dat ze toch niet meer ontvingen dan eene vrij bekrompen lijfrente. De hoeve, met alles, wat daarbij behoorde, werd het eigendom van miss Meadowcroft; en bij de daarop betrekking hebbende bepaling van het testament werd tevens de wensch uitgedrukt, dat ze in het huwelijk zou treden met des erflaters besten en dierbaarsten vriend, den heer John Jago.

Nauwelijks had het graf zich over den ouden man gesloten, of de erfgename van Morwick-Hoeve zond een onbeschoft briefje aan Naomi waarin haar verzocht werd, zich niet langer te beschouwen als eene der bewoners van de hoeve. Hierbij zij opgemerkt, dat miss Meadowcroft standvastig weigerde geloof te slaan aan onze verklaring, dat Jago Naomi had ten huwelijk gevraagd, en later op schandelijke wijze had bedreigd. Ze beschuldigde ons beiden van vuigen laster, voortvloeiende uit haat tegen ‘dien vreeselijk miskenden en beleedigden man.’ Geen wonder, dat ook ik, even goed als Naomi, verzocht werd om de hoeve ten spoedigste te verlaten.

Op denzelfden dag pakten wij, twee bannelingen, onze bagage: en met onze valiezen ontmoetten we elkander in de eetzaal.

‘Daar staan we nu allebei,’ sprak Naomi, met een schalkschen glimlach. - ‘Allebei de deur uitgezet! Gij gaat natuurlijk naar Engelang terug; en *ik* zal wel zien, dat ik *hier* door de wereld kom. In de Vereenigde Staten kunnen fatsoenlijke vrouwen licht werk krijgen en geld verdienen, mits ze een vriend hebben, die een goed woordje voor hen doet. Kunt gij me raden, waar ik gaan zou, om eene betrekking te vinden?’

‘Ik acht me gelukkig u eene plaats te kunnen aanbieden.’

‘Kom aan! *Dat* is heerlijk! Is het eene plaats in een magazijn of op een telegraaf kantoor?’

Maar neen: hoor! 't Was heel wat anders. Ik sloeg mijn arm om haar midden; en voor de eerste maal drukte ik haar een kus op de lippen. Toen fluisterde ik:

‘Lieve Naomi! de plaats, die ik u aanbied, is aan mijn huiselijken haard. Zeg, lieve Naomi! wilt gij mijn vrouwtje worden?’

Jaren zijn er sedert dien onvergetelijken dag verloopen; en *hoe* lang de wittebroods-weken ook reeds achter den rug zijn, *nog* ben ik even verliefd op haar als ooit te voren.

Eenige maanden na de inzegening van ons huwelijk, schreef mijne vrouw aan een goede kennis te Narrabee een brief, waarin ze vriendschappelijk verzocht, op de hoogte te worden gebracht van hetgeen er op de Morwick Hoeve omging.

Op die wijs kwamen we kort daarna te weten, dat Ambrose en Silas verhuisd waren naar Nieuw Zeeland, en dat Miss Meadowcroft de hoeve bewoonde met geen ander

gezelschap dan ondergeschikten. John Jago had geweigerd haar te trouwen, en was nogmaals verdwenen. Waar hij gestorven was, wist niemand te zeggen.

Naschrift.

De hoofdtrekken van bovenstaand verhaal zijn ontleend aan het gedrukte proces-verbaal van eene crimineele vervolging, die in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika heeft plaats gehad, in het begin van de tegenwoordige eeuw. Het is onlangs (1873) als brochure uitgegeven te Manchester in den Staat Vermont, en draagt tot titel: 'Verhooren, bekentenissen en veroordeeling van Jesse en Stephen Boorn, ter zake van moord, gepleegd op den persoon van Russell Colvin, en de terugkomst van den man, die ondersteld werd vermoord te zijn. Door Leonard Sargeant, Oud-Luitenant-Gouverneur van den Staat Vermont.'

Ten behoeve van ongeloovige lezers voeg ik hierbij de verzekering, dat al de onwaarschijnlijk klinkende feiten in deze wonderlijke geschiedenis waar gebeurd zijn, en getrouwelijk overgenomen uit het genoemde proces-verbaal.

TERECHTWIJZING. Het nommer van de vorige week, met de voorplaat 'Voor God en Koning!' staat verkeerdelijk gemerkt als No 55. Deze aflevering volgt op No 35 en moet dus No 36 dragen.

[Nummer 38]

Onze gravures.

In de weide.

IN DE WEIDE, NAAR J.H.L. DE HAAS.

De beschouwing van dit echt landelijk tafereel wekt het verlangen naar de stille genoegens van het buitenleven, dat bij den aanvang der Lente in ons ontwaakt, nog des te sterker op in ons gemoed. Niet dat juist het gezelschap van grazende runderen onder de buiten-vermaken bij ons op den voorgrond staat; want van dichtbij zijn die dieren ruim zoo prozaïsch en onaangenaam als zij in de verte schilderachtig voorkomen. Maar onwedersprekelijk is niets zoo landelijk als weidende runderen en schapen en wekt bij ons, stedelingen, geene andere afbeelding eene zoo levendige voorstelling op van wat wij voornamelijk door den buiten verstaan: eene stille vlakte, over welke het oog ongehinderd wijden kan tot in dat nevelige verschiet, waar de azure koepel den achtergrond vormt van het groene landschap, niet akelig eenzaam, maar toch zoo schaars met menschen en dieren gestoffeerd, dat het onze zoete mijmeringen niet storen kan. Zoo moet de buiten zijn voor ons, bewoners der muffe stad, met hare eentonige, dichte huizenrijen, en zoo hopen wij hem weldra zoo dikwijls mogelijk te genieten.

Paschen.

De tijd van somberheid en boete is heen. Paschen is daar, het blijde opstandingsfeest, met zijne vreugdehymnen in de tempels, met zijne juichtonen in de natuur. Want

niet alleen de Kerk heeft haar Alleluia voor de ontwaking haars Meesters, al het geschapene rijst met zijnen Schepper uit den sluimer en heft een jubelzang aan. En wijl in de kerken de altaren hun purper treurgewaad door het heldere en schitterend brocaat vervangen hebben en hunne feestelijk flikkerende lichten in de gouden plechtkleedij der priesters weerkaatsen, dossen zich daarbuiten ook de naakte boomen in het teedere, maagdelijke groen, prijkt het oogstreelende grastapijt in de plaats van het eentonige, koude sneeuwkleed en werpt de zon haar tintelend en mildste lichtgetoover over de herlevende schepping. Prachtig feest, immer jeugdig als de nooit verouderende natuur, immer zielesterkend als de ons bijblijvende hoop van een leven na sterven, heerlijk toonbeeld der algemeene ontwaking!

Alleluia! Alleluia! 'De Heer is verrezen gelijk Hij gezegd heeft,' zoo klonk het den vromen vrouwen uit den mond des engels tegen, op den morgen van den derden dag, dat Jezus in den schoot der aarde rustte. Welk eene vreugde, welke blijdschap na de bittere dagen van 's Heeren lijden, dood en begrafenis.

Onze gravure naar de schoone schilderij van den Dusseldorper kunstenaar Albert Baur vervaardigd, verplaatst ons nog voor eene wijle in dien treurigen tijd.

Het is de avond van den bloedigen lijdensdag, toen eenige vrome mannen het lichaam van het kruis namen om het in een nieuw steenen graf te leggen. De schemering daalt neer over de heilige stad, wier huizenzee slechts voor een gedeelte uit het halfdonker opdoemt. De gemoederen harer bewoners zijn ongetwijfeld nog vol van het vreeselijk drama, dat eenige uren geleden op Golgotha voltrokken is. In de verte toch rijzen nog dreigend de drie kruisen omhoog. Hier echter, op den heuvel, waar Jozef van Arimathea het graf had laten bouwen, waarin het eerst het Lichaam des Heeren zou rusten, is alles stil. Zwijgend zien wij verscheidene mannen en vrouwen de trappen afdalen, die van de hoogte naar de stad leiden. In hun midden schrijdt de Moeder van Smarten voort, door wier ziel heden het zwaard van droef heid ging, waarvan de grijze Simeon eenmaal gesproken had. Slechts twee vrouwen blijven nog achter: ‘Daar waren Maria Magdalena en de andere Maria en deze zetten zich bij het graf neder,’ - met deze eenvoudige, korte woorden besluit de evangelist Mattheus zijn verhaal van de begrafenis des Heeren. Zij konden nog niet scheiden van de droeve plek, waar hun beminde Meester rustte.

Maar voor welke vreugde zou de smart dier vrome vrouwen plaats maken op den blijden morgen der verrijzenis! Welk een plotselinge overgang van de diepste droefenis tot de hoogste opgetogenheid!

In het verhaal der beide discipelen van Emmaus heeft de evangelist ons een treffend beeld geschetst van de blijdschap, die op het bericht van 's Heeren verrijzenis de verslagenheid zijner trouwe leerlingen verving. In treurige stemming legden zij den weg af van Jeruzalem naar Emmaus, met elkander den dood huns Meesters besprekende, waarvan hun hart nog vol was. Zij hadden immers gehoopt dat Hij Israël verlossen zou, en het was nu reeds de derde dag dat deze dingen geschied waren! Weinig vermoedden zij dat de verrezen Verlosser zelf hun twijfel oplossen en hunne droefheid in vreugde veranderen zou. Zonder dat zij Hem herkenden, voegde Hij zich bij hen op den weg, verklaarde hen uit de Schriften waarom de Verlosser van Israël aldus lijden en sterven moest, at en dronk met hen en verdween uit hunne oogen op het oogenblik dat zij Hem herkenden in het breken des broods: het is het tafereel, ons door Yan d'Argent in dit nommer geschetst.

‘Was ons hart niet brandende in ons,’ riepen zij vol geestdrift uit, ‘toen Hij op den weg met ons sprak en ons de Schriften verklaarde?’ En aanstonds opstaande, togen zij weer naar Jeruzalem om te verhalen wat zij gezien hadden en de glorie te verkondigen van den Verlosser, die hun op den weg naar Emmaus verschenen, en dus waarlijk verrezen was, gelijk Hij gezegd had. Nu geene droefheid, nu geen twijfel meer aan de beloften, hun door den Meester gedaan. Door zijne opstanding van de dooden had Hij al zijne woorden bezegeld, en getoond, dat Hij waarlijk de verrijzenis en het leven was.

De gravin van Chambord.

Maria Theresia, gravin van Chambord, die den 24^{en} Maart 11. haren echtgenoot, den laatsten rechtstreekschen afstammeling der Fransche koningen, in het graf volgde,

was den 14en Juli 1817 geboren. Zij was de dochter van Frans IV, hertog van Modena, en Maria Beatrix van Savooie, oudste dochter van Victor Emmanuel I, koning van Sardinië.

Alzoo van vaderszijde uit de huizen van Lotharingen, Oostenrijk en Este, en van moederskant uit het koninklijk huis van Savooie gesproten, stamde de gravin van Chambord af van Lodewijk XIV, bijgenaamd den Groote.

Op den 3en September 1883 had eene schaar van 3000 Fransche koningsgezinden het lijk van den laatsten Bourbon van het kasteel Goritz naar het Franciscanerklooster Castagnavizza overgebracht en eenige dagen later zag men eene in zwaren rouw gekleede dame in den koninklijken grafkelder afdalen: het was de gravin van Chambord, die haren echtgenoot in zijne laatste rustplaats kwam bezoeken. Na langen tijd, op den grafzerk geknield, voor de rust zijner ziel te hebben gebeden, stond zij op en wees de plek aan, waar zij aan zijne zijde verlangde te rusten. Voor haar bepaalde zich de geheele wereld thans tot dit toevluchtsoord.

Want sinds God den edelen vorst had tot zich geroepen, wiens kloeke en bewonderenswaardige levensgezellin zij geweest was, had de gravin van Chambord alles verloren, wat haar aan het leven hechtte, en was het gemakkelijk te voorzien, dat zij haren diepen rouw niet lang overleven zou. 'Gestorven voor de wereld,' schreef zij weinige dagen vóór zij plotseling uit het leven werd weggerukt, 'denk ik nog slechts aan den hemel, waar ik met mijn Henri hoop te bidden voor Frankrijk, dat hij zoozeer bemind heeft.'

Men heeft van de gravin van Chambord gezegd dat hare ziel de zuiverste weerkaatsing was van de ziel haars gemaals. Reeds van de eerste maal af, dat zij hem, in al de bekoorlijkheid der jeugd, aan het strenge hof haars vaders ontmoette, gevoelde zij zich tot hem getrokken, en hare genegenheid voorkwam zelfs de zijne. Hunne echtvereeniging was de innigste, de volmaaktste, welke men zich denken kan; deze beide groote harten waren elkander waardig en beiden wisten met denzelfden adel en dezelfde zielegrootheid den last te dragen, welke hunne geboorte hun oplegde.

Niets kan vergeleken worden bij de met bewondering gemengde liefde, die zij haren echtgenoot toedroeg, tenzij de ridderlijke toewijding, welke de graaf van Chambord voor zijne gemalin aan den dag legde. Allen, die de gravin van Chambord van nabij hebben gekend, roemen om strijd hare waardigheid, hare beminnelijkheid en zachtaardigheid, terwijl de armen van Frohsdorf in haar een verlies lijden, dat niet te herstellen is; want hare liefdadigheid mocht te recht onuitputtelijk zooals hare godsvrucht die eener heilige genoemd worden.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

Gelukkiglijk wierp de staatsaanslag van 9 *thermidor*, jaar II, den 27 Juli, dit gewelddadig bestuur om verre; denzelfden dag als de republikeinsche legers bezit namen van de stad Luik.

Deze gebeurtenis bracht echter weinig verlichting aan ons lot. Een willekeurig krijgsbestuur werd ingericht. De gemeentelijke en rechterlijke besturen werden behouden, maar stonden regelrecht onder de bevelen der krijgsoversten van de bezetting der steden; alle bestaande belastingen, zelfs de tienden, werden streng afgeëischt, meermaals verdubbeld en de gelden in de algemeene krijgskas gestort. Al de gemeente- en consignatiekassen werden geweldddadig gelicht, de steden met buitensporige oorlogsschattingen geslagen. Op Antwerpen drukte eene belasting vaat tien millioen, op Brussel vijf millioen, op Gent zeven millioen, op Brugge zeven millioen *livres*; kortom achttien steden werden met boven de zestig millioen *livres* geslagen, eene som zesmaal zoo groot als de inkomsten van gansch België.

Deze belasting drukte uitsluitend op de gegoede burgers, op de geestelijke en wereldlijke genootschappen, op kloosters en kerken, en daar het onmogelijk was in weinig tijds zooveel geld bijeen te brengen, werden de voornaamste inwoners als gijzelaars opgelicht, naar Frankrijk overgevoerd en te Parijs, te Doway, en te Valencijn in de gevangenissen opgesloten. De krijgsbelasting beliep voor het gansche land 81.683.875 franks, waarvan eenige maanden later reeds 34.483.000 waren aanbetaald.

Hoe buitensporig in die tijden deze belasting moest zijn kan men zich heden niet lichtelijk inbeelden. Het land was betrekkelijk arm, uitgeput door aanhoudende en langdurige beroerten. De nijverheid was in verval; de handel bijna te niet. De bevolking van de Oostenrijksche Nederlanden en het land van Luik overtrof nauwelijks drie millioen inwoners. Onze steden waren weinig bevolkt. De stad Luik en de omtrek telde geen honderd duizend inwoners; Antwerpen had 56.000 inwoners; Gent, Brussel, ieder ongeveer 50.000 zielen. In vele kleine steden beliep het getal der hulpbehoevende menschen over de helft der bevolking.

De uitplundering van ons land werd behendig ingericht van den eersten dag der overweldiging afaan. Te Brussel zetelden drie leden der Nationale Conventie onder de benaming van *Representanten des Volks.* Al de legers der Republiek werden door zulkdanige afgevaardigden der Conventie gevolgd; hunne macht was bijna onbepaald; de veldoversten stonden onder hun gezag. Goed en lijf der inwoners waren prijsgegeven aan den willekeur van deze dictators.

Éen hunner belastte het Nationaal geldwezen van Frankrijk hier te lande onmiddellijk eenige *agenties* in te richten, voor de inning van brandschattingen en belastingen. ‘De Commissarissen van 's lands schatkist - zegde Cambon, minister van 's lands geldwezen in de Conventie - hebben onmiddellijk een behendig beambte ter plaatse gezonden, om alles voor te bereiden voor deze inrichting door de representanten des volks bevolen. Agenten werden benoemd om de belastingen te bewaken en te verzamelen. Iedere decade - tiendaagsche republikeinsche week - werden de gelden in eene kas te Brussel bijeengebracht en vandaar naar Rijssel gezonden; de commissarissen der schatkist kunnen al de inlichtingen verschaffen aan de Nationale Conventie over de opbrengst dezer belastingen.’ En den 30 September riep dezelfde minister zegevierend uit, onder de toejuichingen der Conventie: ‘Over vier dagen zijn ons 29 wagens toegevoerd met goud- en zilverstaven en muntspecies; de waarde beloopt 3 441.331 livres! Dit is nu de zevende aanvoer uit België. In plaats van 's lands schatkist uit te putten, in plaats van ons uit te hongeren, voedt en onderhoudt niet alleenlijk het veroverde land de legers der Republiek, maar wij ontvangen nog het overschot van de belastingen, die op dit grondgebied geheven worden! En daarbij bepaalt zich de werkkring der Representanten des volks niet: zij zenden ons insgelijks alle dingen toe, die nuttig

kunnen zijn aan de Schoone Kunsten, aan het Onderwijs, aan het Fabriekswezen!' (Zitting der Nationale Conventie van 9 Vendemiaire jaar III.)

Die dingen nuttig aan Kunst, Onderwijs en Nijverheid, waren de schilderijen, de beelden, de versieringen, de zilveren en gouden voorwerpen, die kerken, abdijen, kloosters, paleizen versierden. Het waren de schatten, vergaderd door die luisterrijke en zich opvolgende geslachten van kunstenaars, die België bewoond hadden. Al wat ontsnapt was aan de handen der beeldstormers der zestiende eeuw, al de kunststukken sinds dien voortgebracht door het penseel van Rubens, Van Dijck, Jordaens, door den beitel van Quellin; door gansch dit glansrijk heir van schilders, beeldhouwers, zilverdrijvers, werd onbeschaamd aangeslagen, gestolen, weggeroofd en naar Parijs overgevoerd. 'De Republiek - riep juichend Gregoire in de Nationale Conventie uit - heeft nu door hare dapperheid veroverd wat een Lodewijk XIV,

ten prijze van overgroote geldsommen, nooit kon verkrijgen. Rubens, Van Dyck, Crayer, zijn op weg naar Parijs; gansch de Vlaamsche kunstschool is opgestaan en komt onze Museums opluisteren!'

Deze ongehoorde uitplundering, strijdend met het volkenrecht, werd onder de bescherming der legers van het Noorden, van Samber-en-Maas, door de officiëele *Agentie van handel en uithaling van België* (*Agence de commerce et d'extraction de la Belgiqueu!*) uitgevoerd. Wel trachtten wereldlijke en kerkelijke overheden zich tegen den roof te verzetten; het gold alles tot niets. Eenige weken na de overweldiging onzes vaderlands, bleef geene enkele schilderij van Rubens of van Van Dyck in eene kerk, een klooster, een gemeentehuis meer over.

Barbier, een luitenant bij het voetvolk, geleidde de eerste toevoer onzer uitmuntendste meesterstukken naar Parijs. Hij bood zich bij de Nationale Conventie aan, en sprak de vergadering in dezer voege toe: 'Burgers, de onsterfelijke kunststukken der Vlaamsche school berusten niet *meer op vreemden bodem.* Door de zorg van de Representanten des volks werden zij bijeenvergaderd; zij zijn nu nedergelegd in den schoot van het vaderland der schoone kunsten, van het genie! in het land der vrijheid en der heilige gelijkheid, in den schoot der Republiek!'

En de gansche vergadering stond recht en wettigde, door herhaalde en geestdriftige toejuichingen, die heiligschendige plundering van onze nationale kunstschatten.

Zoo buitte men het land uit door belastingen, brandschatting en plundering. De schatkist van de Fransche republiek was door krijgslasten en buitensporige geldverkwistingen tot op den bodem leeg geput. De milliards voortgesproten uit de verbeuring van geestelijke en adellijke goederen was in den bodemloozen kolk der revolutie verdwenen. Het rijke België zou Frankrijks geldwezen uit den nood helpen. Niets was heilig; niets werd ontzien: de consignatie kassen even als de gemeentekassen werden gelicht, alle gelden te pand of ter bewaring gelegd, alle klinkende munt, zelfs degene in de notariëele kassen nedergelegd werd vervangen door papieren geld, door assignaten. Dit muntpapier, gewaarborgd door verbeurdverklaarde goederen, was niettegenstaande strenge wetsbepalingen, op het twintigste zijner waarde ter beurze van Parijs gedaald, en daalde immer lager en lager totdat het niets meer waard was. Nochtans in België werd het op volle schriftelijke waarde uitgegeven. 'Men moet meer vertrouwen stellen in den waarborg der Republiek, dan in de zilveren en gouden munt der dwingelanden.' Ook op zware straffe, zelfs op doodstraf, mocht niemand die assignaten weigeren[1]. En opdat alle goederen, niet evenredig aan de daling van het muntpapier in waarde zouden stijgen, voerde men het *maximum* in. Aldus noemde men een handelstarief, waarin de hoogste en laagste prijs aangeteekend stonden van iedere koopwaar. De kooplieden sloten echter hunne magazijnen en winkels en de boeren brachten geene levensmiddelen meer ter markt. Men beval magazijn en winkel open te houden; het was verboden zijne werkhuizen te sluiten of zijne neering te staken. Men gebruikte geweld om de assignaten in omloop te brengen; niemand mocht weigeren ze in betaling te ontvangen. Oneerlijke kerels gebruikten zelfs die assignaten om oude schulden te betalen, rentebrieven af te leggen, zich te verrijken door dezen schelmachtigen handel.

1) Zoo leest men in het Chronicon Antverpiense: 'Véele worden veroordeeld tot gevangenisse en eene geldboete om de assignaten te hebben geweigert, onder ander, is Petrus Bal, priester, veroordeelt tot eene gevangenisse van 6 maanden en 3000 livres, om aan een broederschap assignaten geweigert te hebben voor geleezene missen.'

Deze knevelarijen werden nog verzwaard door het recht van *rekwisitie.* Niets bleef gespaard voor de hebzucht van de Fransche veldoversten. Alle granen, voeder, ijzer, wapens, leder, linnen, wollen stoffen, olie, zeep, verfstoffen, alle paarden van weelde, het twintigste deel der labeurpaarden, alle vee, kudden aan edellieden, kerkvoogden, abdijen toebehoorende, zelfs alle vette ossen bij de boeren op stal, werden met geweld weggehaald of betaald in assignaten aan drie-kwartprijs van het maximum van Rijssel. Was alles immers niet beterkoop in België dan in Frankrijk?

De afpersingen waren buitensporig, ja, gaan alle denkbeeld te boven. Want niet alleen de krijgsoversten oefenden dit recht van rekwisitie uit, maar ieder burgerlijk ambtenaar. Zooals bij ieder onweder de vuile walmen der ruien en riolen in de hoogte stijgen, zoo wierp de revolutie de onderste lagen der samenleving naar boven. Het onedelste schuim van Frankrijk had bij den inval der Franschen het overweldigende leger gevolgd, en bezette bijna al de staatsambten. Zij roofden weg al wat zij konden meester worden; liepen zelfs al de dorpen af, mishandelden de gemeente-overheid en de boeren, namen alle eetwaren, alle voeder, allen voorraad weg, en verkochten het meestendeels voor eigen rekening. In eenige maanden tijd was het land uitgeput, verarmd, in de uiterste ellende gedompeld.

Wel hieven de gemeentebesturen van tijd tot tijd luide klachten aan over deze ongehoorde knevelarijen, maar men sloeg hunne vertoogen in den wind. De leden, welke weinig genegenheid voor de Franschen betoonden, werden uit het bestuur verwijderd en vervangen door mannen, welke meer gedwee het juk des vreemdelings droegen. En daarbij het gezag der gemeentebesturen was zeer gekortvleugeld. De policiedienst behoorde geheel en gansch aan de krijgsoversten. Nationale gendarmen, meestal Franschen, werden belast met de bewaking der openbare veiligheid; en niet alleen de policiedienst, maar zelfs het beheer der gemeentepenningen werd aan de wethouders der steden en dorpen ontnomen.

De rechterlijke raden boezemden geen vertrouwen in. Niettegenstaande alle schrikaanjaging verzettenden zij zich maar al te dikwijls tegen schreeuwende onrechtvaardigheden. Vier Crimineele gerechtshoven werden dan te Brussel, te Antwerpen, te Luik en te Bergen ingericht, om vonnis te vellen, zonder beroep, over alle misdrijven tegen de veiligheid der legers van de Republiek, tegen de besluiten van de vertegenwoordigers des volks. De meeste rechters waren Franschmannen, de andere, lieden welke verslaafde aanhangers waren van den vreemdeling. En als waren deze dwangmiddelen niet genoeg, om allen weerstand te breken, richtte men in alle groote sleden *Comiteiten van waakzaamheid* op.

Deze comiteiten, uit overdrevene Jacobijnen en Sanculotten samengesteld, hadden in last alle personen aan te klagen bij de crimineele gerechtshoven, welke door woorden, schriften, daden zich aan eenig misdrijf tegen de Republiek zouden plichtig maken. Niemands leven of goed was weldra meer veilig voor die vuige trawanten der dwingelandij. Eene aanklacht, hoe ongegrond ook tegen een vaderlander, was meer dan genoeg om hem te berooven van zijne goederen en zijne vrijheid. Een democraat mishandelen, zich beroemen keizersgezind te zijn, assignaten weigeren, de Fransche driekleur versmaden, alle dusdanige misdrijven werden door deze spionnen bij de crimineele rechtbank aangeklaagd en met gevangenis, zelfs met den dood gestraft[1)].

1) Niet alleen rijken, maar zelfs geringe lieden ontsnapten niet aan de wraak '18 October 1794. Philippus Nies rondgast tot Puers ter dood veroordeeld, omdat hij hadde mishandeld eenen burger die een democratiek liedeken zong, om eenen mensch gepraemt te hebben de cocarde af te doen, en zig geroemd te hebben dat hij keyzersgezind was. Werd gefusilleert op het kasteelplein.'

Gedurende verscheidene maanden zuchtte ons vaderland onder onbeteugelden willekeur en krijgsgeweld.

(*Wordt voortgezet.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

Ziet men bijwijlen dieren die uit verdriet om den dood hunner meesters sterven, het tegenovergestelde ziet men weinig. Een dergelijk feit volgt hier. Een grijsaard, de Hr. P., wonende rue Saint Honoré, de schrijver van eenige verdienstelijke werken, die een welgesteld man was geweest, was door eene reeks van allerlei ongelukken armoedig en verlaten geworden. Zijn eenige vriend op de vijfde verdieping was eene spreeuw, die zijn eten met hem deelde, zeer tam was en de menschelijke stem bedriegelijk nabootste. Toen dat verstandige dier voor eenige dagen stierf, maakte eene diepe droefgeestigheid zich van den grijsaard meester, en verklaarde hij die beproeving niet te zullen overleven. En inderdaad, een paar dagen daarna had hij zich in zijne kamer opgehangen.

***

Niet zelden heeft men vreemdsoortige voorvallen van gehechtheid gezien tusschen huisdieren en hunne meesters. Men heeft die vriendschap waargenomen bij den mensch en den visch, die door middel van zijne sterk ontwikkelde reukzenuwen de personen, bij wie hij leeft, kan herkennen.

Een der merkwaardigste voorbeelden is dat van Hortensius en eene lamprei. Bij den dood dezer laatste verviel de groote Romeinsche redenaar in zulk eene droefgeestigheid, dat het denkbeeld van zelfmoord bij hem opkwam. Een zijner vrienden maakte hem daarover verwijten.

‘Gij kunt mij niet begrijpen,’ zeide Hortensius, ‘gij, die zeven vrouwen hebt gehad, en bij den dood van geene van allen een traan hebt gelaten.’

***

Een Italiaansch reiziger, die het bergachtig gedeelte van Peru doorreisd had, verhaalt den volgenden trek der liefde, die de condor voor zijne jongen koestert.

Een arme Indiaan wilde zich meester maken van een nest jonge condors, die op den top van eene zeer hooge rots lag: op zekeren morgen dat de oude van het nest was, ondernam hij den gevaarlijken tocht. Zijne makkers, die hem in het dal afwachtten, zagen hem met moeite den top beklimmen, door eene kloof dringen en vervolgens met de jonge condors in eenen zak den terugtocht weder aanvaarden.

Eensklaps vertoont zich een nauw merkbaar stipje aan het azuur des hemels en bijna op hetzelfde oogenblik stort een verbazend groote condor zich met bliksemsnelheid op het hoofd van den armen Indiaan; door den schok en de smart overweldigd stort de ongelukkige van eene ontzettende hoogte in den afgrond.

Toen zijne verschrikte makkers toeschoten, vonden zij slechts een bloedend lijk met ledige oogholten en een door bek en nagels verscheurd gelaat; de wreede vogel vloog intusschen heen met den zak, waarin zijne jongen waren, in zijne klauwen.

Chronicon Antverpiense.

De telephoon in het Amerikaansche leven.

Amerika draagt niet tevergeefs den naam van Nieuwe Wereld; het is inderdaad het land der nieuwigheden bij uitnemendheid, en terwijl het oude Europa dikwijls nog slechts aarzelend overgaat tot het toepassen der nieuwste vindingen, maakt het jonge Amerika van elke nieuwe ontdekking der wetenschap gebruik, en nergens zijn dan ook de nieuwste uitvindingen spoediger ingeburgerd dan in dit wonderland der toekomst.

Vooral de telephoon is, ondanks zijn kortstondig bestaan;, in Amerika reeds zoo algemeen en alledaagsch geworden, dat men zich haast

geene Amerikaansche stad van eenige beteekenis zonder dit praktische middel van verkeer denken kan. Zelfs in de middelmatige steden van 100.000 tot 200.000 inwoners (in Amerika zijn dat steden van den derden of vierden rang) heeft de telephoon eene uitbreiding verkregen, waarvan men zich nauwelijks een denkbeeld kan maken. De voornaamste straten zien er uit als waren zij door een reusachtig spinneweb overspannen, zoovele telephoondraden kruisen zich links en rechts, van de eene huisnok tot de andere gespannen. Het aantal firma's en particuliere huizen, die in de Noord-Amerikaansche steden, vooral de westelijke staten, met elkaar in telephonische verbinding staan, moet dikwijls meer dan het derde deel zijn van het aantal huizen.

DE DISCIPELEN VAN EMMAUS, NAAR VAN D'ARGENT.

Dat zulk eene drukke aanwending van den telephoon een hoogst eigenaardigen invloed op het dagelijksche leven moet uitoefenen, spreekt vanzelf, en men kan zich

daarvan eenigszins een denkbeeld maken uit het volgende verhaal van een Europeaan, die voor eenigen tijd eene reis in Noord-Amerika maakte.

In eene middelmatig groote stad in het Noorden van den staat New-York, zoo verhaalt hij, bezocht ik eene bemiddelde familie, waarmede ik sinds lang bekend was. De aangenaam verraste vrouw des huizes ontving mij op de hartelijkste wijze; maar nauwelijks hadden wij elkaar de handen geschud of reeds greep zij naar den telephoon, die op de leuning harer *causeuse* lag en zeide, tot mij gewend:

'Gij moet me niet kwalijk nemen dat ik over u beschik; wij zullen een rijtoertje maken en dan zal ik u de stad eens laten zien. Vervolgens dineert gij bij ons met eenige personen, die u van dienst kunnen zijn. Daarna zeilen wij met eene stoomjacht de Niagara op; morgen rijden wij naar de petroleumstreek en overmorgen

zijn wij op onze villa, waar wij een paar dagen overbrengen zullen. Nu ga ik mijn man van zijn kantoor roepen, ik meld u aan, bespreek onze plannen en bestel dan onze equipage, die ik sedert de invoering van den telephoon buitenshuis kan laten stallen; ik noodig verder de gasten voor ons diner, bespreek het noodige met den machinist en den hofmeester, betreffende de vaart en een avondmaal op de jacht. Dan zal mijn man voor de reis naar de petroleumstreek zorgen en ten laatste heb ik nog tal van zaken met onze bedienden op de villa af te handelen.

NA DE GRAFLEGGING DES HEEREN, NAAR A. BAUR.

'En wanneer zal dat alles wel in orde zijn?' vroeg ik.

'O, zie maar een oogenblikje in die albums daar, of loop den tuin eens in; ik heb niet gaarne dat mij iemand op de vingers kijkt als

ik telephoneer. Binnen een kwartier ben ik weer tot uwen dienst,' zei de lieve gastvrouw glimlachend.

Daar ik dat werk toch eens wilde afzien, bleef ik in de albums bladeren, en luisterde, oogenschijnlijk geheel in de beschouwing der photographieën verdiept, met verbazing de geheele telephonische afspraak af.

Eerst werden uitvoerig al de ontworpen plannen in bijzonderheden met den heer des huizes besproken, en daarna volgden aan het stedelijk centraal-bureel de uitnoodigingen voor het diner aan drie, vier familiën. Twee daarvan antwoordden per omgaande, hoewel zij, bij elkaar gerekend, minstens acht en twintig Engelsche mijlen ver woonden. Daarop werd de equipage geroepen en geruimen tijd onderhandeld met de bemanning van de kleine stoomjacht, die op vijf mijlen afstands in het Erie-meer lag, om den menu van het avondmaal, dat op het vaartuig gebruikt zou worden, vast te stellen.

Vervolgens kwam de onderhandeling met de huishoudster der villa aan de beurt, die eerst weer langs telephonischen weg van de boerderij geroepen moest worden, en eindelijk liet de heer des huizes zich weer hooren met het bericht, dat de plaatsen voor den trein naar de petroleuinstreek besproken waren.

Dat alles was in twintig of vijf en twintig minuten afgehandeld, waarna de vriendelijke gastvrouw den telephoon met een zucht van verlichting uit de hand legde en zeide:

'Dat was eene heele karrewei! Nu ga ik toilet maken en ruim aan den telephoon het veld voor de keukenmeid. Tot straks.'

Zij wipte de deur uit en een oogenblik later verscheen de keukenmeid, eene waardige matrone, die thans op hare beurt het instrument ter hand nam en er even handig mee bleek om te gaan als hare mevrouw. Tot mijne verbazing hoorde ik nu vleesch, visch, groenten, fruit enz. voor het diner in de grootste winkels van de stad bestellen en breedvoerig over quantiteit en qualiteit beraadslagen.

Terwijl de vrouw des huizes en hare dienstmaagd aldus over eene uitgestrektheid van verscheidene vierkante mijlen links en rechts hare orders uitzonden en daarover onderhandelden en schikkingen maakten, had ik, bedaard in een hoekje gezeten, voor de aardigheid eens nagerekend, hoeveel tijd aan briefjes schrijven, boodschappen en ritjes per vigilante er wel gevorderd zou worden voor al het werk, dat vrouwenhand en vrouwenmond hier binnen veertig minuten afdeed, en ik kwam bij mijne becijfering tot het bedrag van veertig werkuren, over zoo- en zooveel personen verdeeld.

Het is er nog ver van af dat eenige Europeesche stad zulk eene uitgebreide toepassing van den telephoon zou kunnen aanwijzen. Bij de Amerikanen vergeleken, zijn wij dus op dit stuk nog heel wat ten achter, maar in den laatsten tijd is toch in menige Europeesche stad groote vooruitgang op het gebied der toepassing van den telephoon merkbaar.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.

Voorbericht.

Dit verhaal werd door den begaafden Engelschen romanschrijver als afscheidslezing voorgedragen tijdens zijne rondreis door de Vereenigden Staten van Noord-Amerika in den Winter van 1873-1874.

Reeds in het jaar 1856, had Collins op hetzelfde onderwerp een tooneelspel vervaardigd, onder den titel: *In 't IJs beklemd!* dat verscheidene keeren met grooten bijval werd opgevoerd, zoowel door liefhebbers in besloten kring als in openbare schouwburgen. De eerste opvoering had den 6^{den} Januari 1857 plaats ten huize van Collins' boezemvriend, Charles Dickens, met medewerking van dien wereldberoemden schrijver en van verscheidene zijner vrienden. Later werd het tooneelspel nog vertoond op bijzonder verlangen en in tegenwoordigheid van H.M. koningin Victoria, terwijl bij eene opvoering in 1857 te Manchester, door den schrijver en diens vrienden voor een liefdadig doel gehouden, Charles Dickens den eerepalm wegdroeg en door zijn meesterlijk spel het talrijk publiek in vervoering bracht.

Eenigszins omgewerkt en in verhaaltrant geschreven, heeft Wilkie Collins dit tooneelspel in 't licht doen verschijnen en wij verheugen ons thans in staat te zijn onze lezers met deze meesterlijke pennevrucht bekend te maken.

Eerste Tafereel.
De Balzaal.

Hoofdstuk I.

De tijd der handeling is ongeveer veertig jaren geleden. De plaats, eene Engelsche zeehaven. 't Is avond. Men vermaakt zich met dansen. Door het gemeentebestuur van de stad wordt een groot bal gegeven ter gelegenheid des vertreks uit deze haven van eene noordpool-expeditie. Twee schepen zullen dien tocht meemaken - *de Zwerver* en *de Zeemeeuw.* Den volgenden dag met het ochtendgetij zullen zij onder zeil gaan om de Noord-Westelijke Doorvaart te zoeken.

Eere aan het gemeentebestuur! Het bal is schitterend. Het orkest is goed. De zaal is ruim. De uitgestrekte wintertuin, die er aan grenst, is fraai verlicht met Chineesche lampions en smaakvol met bloemen en heesters versierd. Al de tegenwoordig zijnde officieren van het leger in de marine, zijn in groot uniform ter eere van 't feest. En wat de dames betreft, hunne toiletten (eene zaak waarvan de mannen *geen* verstand hebben) zijn meer dan prachtig - doch hunne schoonheid (eene zaak waarvan de mannen *wel* verstand hebben) overtreft nog, over 't geheel genomen, de schitterende toiletten.

Men is op 't oogenblik juist bezig eene quadrille te dansen. Twee der dames die er aan meêdoen, zijn het voorwerp der algemeene bewondering. De eene is eene brunette in den bloei van hare vrouwelijke schoonheid - de echtgenoote van den heer Crayford, eersten luitenant op ‘de Zwerver.’ De andere is een jong meisje, bleek en tenger van uitzicht, eenvoudig in 't wit gekleed, zonder eenig ander hoofdsieraad dan haar eigen fraai bruin haar. Zij is Miss Clara Burnham - eene weeze. Als boezemvriendin van mevrouw Crayford zal zij bij deze inwonen, zoolang de tocht van den luitenant in de Noordpoolstreken zal duren. Zij heeft bij dezen dans dien luitenant tot partner en mevrouw Crayford en kapitein Helding van ‘de Zwerver’ tot overburen.

Het gesprek van kapitein Helding met mevrouw Crayford loopt, terwijl zij wachten tot de beurt aan hen is om te dansen, over miss Burnham. De belangstelling van den

kapitein is opgewekt. Hij bewondert Clara's schoonheid; maar hij vindt dat zij er voor een jong meisje buitengemeen ernstig en zwaarmoedig uitziet. Heeft zij eene zwakke gezondheid?

Mevrouw Crayford knikt met het hoofd, zucht geheimzinnig en antwoordt:

‘Eene *zeer* zwakke gezondheid, kapitein Helding.’

‘Teringachtig?’

‘O neen, volstrekt niet.’

‘Dat verheugt mij zeer. Zij is een beminnelijk wezen, mevrouw. Zij boezemt mij onbeschrijfelijk veel belangstelling in. Als ik nog twintig jaar jonger was - maar daar dit niet 't geval is, is 't misschien maar beter dat ik den zin niet voleindig. Is 't onbescheiden, waarde mevrouw, als ik 't waag u te vragen wat haar eigenlijk deert?’

‘Indien een vreemde die vraag deed, zou men 't onbescheiden kunnen noemen,’ antwoordde mevrouw Crayford. ‘Maar aan een oud vriend als gij, is die vraag geoorloofd. Ik wenschte wel dat ik u zeggen kon wat Clara deert. De dokters zelf weten het niet. Naar mijne bescheiden meening is de oorzaak van het kwaad wel eenigszins te wijten aan de wijze waarop zij is opgevoed.’

‘Ei! Zeker eene slechte school?’

‘Zeer slecht, kapitein Helding. Maar ik bedoel niet de soort van school, die u op dit oogenblik voor den geest staat. Clara bracht hare jonge jaren door in een eenzaam, oud huis in de Hooglanden van Schotland. Het domme volk in hare omgeving stichtte het kwaad, waarvan ik zooeven sprak. Men vulde haar geest op met bijgeloovige zaken, waaraan men in het ruwe Noorden nog als daadzaken gelooft - vooral met het bijgeloof der Zienersgave.’

‘God beware ons!’ riep de kapitein uit, ‘gij wilt toch niet zeggen dat zij aan zulke soort van zaken gelooft? En dat in den tijd van verlichting, waarin wij leven!’

Mevrouw Crayford zag den spreker met een spottend lachje aan.

‘In dezen tijd van verlichting, kapitein Helding, gelooft men alleen nog maar aan den tafeldans en aan tijdingen, die men uit de andere wereld ontvangt van geesten, die zelfs niet eens kunnen spellen! Met die bijgeloovigheden vergeleken, zou 't geloof aan de Zienersgave, uit een poëtisch oogpunt beschouwd, althans nog eenigszins meer aanbevelenswaardig zijn, niet waar? Maar,’ vervolgde zij ernstig, ‘ga nu eens zelf na welken invloed zulk eene omgeving als ik beschreef, moet uitoefenen op een jong, teer, gevoelig schepseltje - een meisje met eene van nature rijke verbeeldingskracht, dat een eenzaam, verwaarloosd leven leidt. Is het dan zoo erg te verwonderen dat zij door dat bijgeloof besmet werd en er iets van heeft behouden? En is het zoo onbegrijpelijk dat haar zenuwgestel er bijgevolg onder lijdt, op een zeer hachelijk tijdstip van haar leven?’

‘Volstrekt niet, mevrouw, - volstrekt niet, zooals gij het nu voorstelt. Maar voor een gewoon mensch als ik, is het niettemin wel wat verrassend op een bal eene jonge dame te leeren kennen, die aan de Zienersgave geloof hecht. Meent zij werkelijk in de toekomst te kunnen zien. Moet ik 't zoo begrijpen dat zij wezenlijk in een staat van opgewondenheid geraakt en menschen ziet in ver verwijderde landen, en gebeurtenissen voorspelt, die in de toekomst zullen plaats hebben? Dat is 't toch wat men onder Zienersgave verstaat!

‘Zeker, kapitein. En dat is 't ook wat zij in werkelijkheid doet.’

‘De jonge dame die daar over ons danst?’

‘De jonge dame die daar over ons danst.’

De kapitein zweeg een oogenblik en dacht even na over het verrassende dat hij vernomen had. Hierop vervolgde de Noordpoolreiziger vastberaden zijn onderzoek.

‘Als ik vragen mag, mevrouw, hebt gij haar ooit met eigen oogen in zulk een staat van opgewondenheid gezien?’ vroeg hij.

‘Mijne zuster en ik hebben haar beiden, niet langer dan eene maand geleden, in zulk een staat gezien,’ was het antwoord van mevrouw Crayford. ‘Den geheelen ochtend was zij zenuwachtig en prikkelbaar geweest, zoodat wij haar naar buiten in den tuin geleidden om haar de frissche lucht te laten inademen. Eensklaps, zonder dat er eene enkele reden voor bestond, werd zij zoo bleek als een doek. Zij stond tusschen ons beiden in, ongevoelig, zonder te merken dat wij haar aanraakten en tot haar spraken; in den tijd van een oogenblik was zij zoo onbeweeglijk als een steen en zoo koud als de dood geworden Na verloop van een paar minuten merkten wij de eerste verandering op, die er met haar plaats greep. Zij begon hare handen langzaam te bewegen, alsof zij in het donker rondtastte. Een voor een ontglipten er woorden aan hare lippen, zoo dof en toonloos alsof zij in haren slaap sprak. Of hetgeen zij sprak betrekking had op 't verleden of op de toekomst, kan ik u niet zeggen. Zij sprak over personen in een vreemd land,

die mijne zuster en mij ten eenemale onbekend waren. Na eene korte poos zweeg zij plotseling stil. Er kwam even een blos op haar gelaat, maar om terstond weer te verdwijnen. Hare oogen sloten zich - zij wankelde - en zonk bewusteloos in onze armen.'

'Zij zonk bewusteloos in uwe armen.' herhaalde de kapitein, peinzende over die nieuwe mededeeling. 'Iets zeer buitengewoons! En, terwijl zij aan die toevallen lijdt, gaat zij toch naar het bal. Dat is nog merkwaardiger!'

'Ge vergist u geheel en al,' hernam mevrouw Crayford. 'Zij is van avond hierheen gegaan, alleen om mij genoegen te doen. En zij danst alleen ter wille van mijn man. In den regel schuwt zij gezelschappen. De dokter beveelt haar afwisseling en uitspanning aan, maar zij wil niet naar hem luisteren. Eene zeldzame gelegenheid als deze uitgezonderd, volhardt zij er steeds in thuis te blijven.'

Het gelaat van kapitein Helding klaarde op toen hij van den dokter hoorde spreken. Van des dokters tusschenkomst was een praktisch gevolg te wachten. Een wetenschappelijk man zou zeker die zeer duistere zaak wel weten op te helderen.

'Wat denkt de dokter er wel van?' vroeg de kapitein. 'Eenvoudig als ziektegeval beschouwd, hoe denkt hij er over?'

'Hij wil geen stellig oordeel uitspreken,' antwoordde mevrouw Crayford. 'Hij gaf mij te verstaan dat gevallen als die van Clara volstrekt geene onbekénde zaken zijn in de geneeskundige praktijk. "Wij weten," zeide hij, "dat sommige verstoringen in den toestand der hersenen en van het zenuwstelsel even buitengewone uitkomsten opleveren als gij mij beschreven hebt - en daarmee houdt onze wetenschap op. Mijne kennis evenmin als die van ieder ander, is in staat het geheimzinnige van dit geval op te helderen. 't Is een bijzonder moeielijk geval, waarmee we hier te doen hebben, daar Miss Burnham in hare jeugd met menschen heeft verkeerd, die haar geneigd hebben gemaakt een bijgeloovig gewicht toe te kennen aan de ziekte - sommige dokters zouden het zenuwziekte noemen - waaraan zij lijdt. Ik kan u voorschriften geven ter verbetering van haren algemeenen gezondheidstoestand; en ik kan u aanbevelen te trachten eenige verandering in hare levenswijze te brengen - mits ge vooraf haar gemoed kunt ontheffen van alle geheime zorgen, die er mogelijk op drukken."

De kapitein glimlachte goedkeurend. De dokter had de verwachtingen, die hij van hem koesterde, gerechtvaardigd. De dokter had gezinspeeld op eene praktische oplossing van de moeielijkheid.

"Juist! Eindelijk hebben wij den spijker op zijn kop geslagen! Geheime zorgen. Ja! ja! Dat is nu duidelijk genoeg. Eene teleurgestelde liefde - mevrouw Crayford?"

"Ik weet 't niet, kapitein Helding; ik tast in 't blinde rond; ofschoon Clara in alle andere zaken mij haar volle vertrouwen schenkt, heeft zij mij tot dusver nog niets toevertrouwd omtrent hare vermeende zorgen. Overigens gaan wij als zusters met elkaâr om; somtijds ben ik inderdaad bevreesd dat haar een geheim op 't hart drukt. Soms gevoel ik mij wel een weinig gekwetst over hare onbegrijpelijke stilzwijgendheid."

Kapitein Helding had dadelijk zijn praktisch middeltje gereed

"Aanmoediging heeft ze noodig, mevrouw, anders niets, ik verzeker het u, 't hangt geheel van u zelve af De zaak is zoo helder als glas. Moedig haar aan om in u vertrouwen te stellen - en zij zal het doen."

“Ik ben ook van plan haar aan te moedigen, kapitein, zoodra zij met mij alleen zal zijn - na 't vertrek der expeditie. Intusschen zult gij al hetgeen ik u heb medegedeeld wel willen beschouwen als alleen voor u bestemd. En neem het mij niet kwalijk als ik beken dat de wending die ons gesprek genomen heeft, mij niet uitlokt daarop verder door te gaan.”

De kapitein vatte den wenk. Hij liet dat onderwerp terstond glippen en koos een ander, ontleend aan zijne beroepszaken. Hij sprak eerst over schepen; die voor den dienst in den vreemde waren aangewezen; doch bemerkende dat dit mevrouw Crayford treurig stemde, begon hij over schepen te spreken die bevel hadden ontvangen huiswaarts te keeren. Die laatste poging nu miste haar doel niet - eene uitwerking, waarop onze kapitein niet gerekend had.

“Weet gij al,” begon hij, dat de *Atalanta* elken dag wordt terugverwacht van de Westkust van Afrika? Hebt gij ook kennissen onder de officieren op dat schip?’

Het toeval wilde dat hij deze vragen tot mevrouw Crayford richtte terwijl zij bezig waren een der figuren van de quadrille uit te voeren, die hen zoo dicht bij hunne overburen bracht dat deze hen konden hooren. Op hetzelfde oogenblik bracht - tot verbazing van hare vrienden en bewonderaars - Miss Clara Burnham door een verkeerden pas de quadrille in verwarring! Iedereen verwachtte dat zij hare fout zou herstellen. Maar zij deed er geene de minste poging toe - zij werd doodsbleek, en vatte haren danser bij den arm.

‘De warmte!’ sprak zij zacht. ‘Breng mij naar buiten - breng mij in de lucht!’

Luitenant Crayford geleidde haar terstond uit de balzaal naar den koelen wintertuin, waar zich niemand bevond. 't Sprak van zelf dat kapitein Helding en mevrouw Crayford te gelijker tijd hunne plaats in de quadrille verlieten. De kapitein meende eene goede gelegenheid te hebben iets te zeggen.

‘Komt nu het droomgezicht bij haar op?’ fluisterde hij. ‘Zoo ja, dan heb ik als kommandant van de Noordpool-expeditie een eigenaardig verzoek te doen: namelijk, of de Zienster mij zou willen verplichten door mij den kortsten weg naar de Noord-westelijke Doorvaart te doen kennen, vóór wij uitzeilen?’

Mevrouw Crayford wilde de geestigheid niet vatten. ‘Neem mij niet kwalijk dat ik u verlaat,’ zeide zij bedaard, ‘ik zal eens zien of ik te weten kan komen wat Miss Burnham deert.’

Toen zij den wintertuin binnentrad, ontmoette mevrouw Crayford haar man. De luitenant was van middelbaren leeftijd, slank en welgemaakt, een man met innemende, eenvoudige, minzame manieren en met eene onweerstaanbare goedhartigheid in zijne heldere blauwe oogen. In een woord, een man dien iedereen liefhad - in de eerste plaats zijne vrouw.

‘Wees niet bezorgd,’ zei de luitenant. ‘De warmte heeft haar benauwd - anders niet.’

Mevrouw Crayford schudde 't hoofd en keek haar echtgenoot spottend maar tegelijk teeder aan.

‘Beste vriend!’ riep zij uit, ‘daar geloof ik geen woord van. Ga gij maar eene andere danseres zoeken en laat mij met Clara alleen.’

Zij ging den wintertuin binnen.

Hoofdstuk II.

‘Kom, lieve, zeg mij eens,’ begon mevrouw Crayford, ‘wat deert u?’

‘Niets.’

‘Gekheid, Clara. Toe, zeg het mij maar.’

‘De warmte van de zaal.’

‘Dat geloof ik niet. Zeg dan maar liever dat gij uwe geheimen voor u zelve wilt houden; dan weet ik wat ik er van denken moet.’

Clara's droevige heldergrijze oogen zagen nu voor 't eerst mevrouw Crayford in 't gelaat en werden toen plotseling door tranen verduisterd.

‘Als ik het u maar durfde zeggen!’ fluisterde zij. ‘Ik stel er zooveel prijs op dat ge goed over mij denkt, Lucy - en ik vrees dat gij mij slecht zult vinden.’

Mevrouw Crayford veranderde van toon. Hare oogen bleven met ernst en bezorgdheid op Clara's gelaat rusten.

‘Ge weet evengoed als ik dat niets mijne genegenheid voor u aan 't wankelen kan brengen,’ zeide zij; ‘stel vertrouwen in uwe oude vriendin, kindlief. Niemand kan ons hier hooren. Stort uw hart voor mij uit, Clara. Ik zie dat ge door zorg gekweld wordt - en ik wenschte u zoo gaarne te kunnen troosten.’

Clara begon te weifelen of, wat op hetzelfde neerkomt, zij begon voorwaarden te stellen.

‘Wilt ge mij beloven alles wat ik u zeggen zal, geheim te houden voor ieder levend wezen?’ begon zij.

Mevrouw Crayford antwoordde op die vraag met eene wedervraag.

‘Is onder ieder levend wezen ook mijn man begrepen?’

‘Uw man meer dan ieder ander! Ik acht hem, ik heb eerbied voor hem. Hij is zoo edel en zoo goed! Als ik hem mededeelde wat ik u ga openbaren, zou hij mij verachten. Spreek openhartig, Lucy, is 't veel van mij gevergd als ik u verzoek een geheim voor uwen man te bewaren?’

‘Wees maar niet bevreesd, kind! Als gij eens getrouwd zijt, zult gij wel bemerken dat men 't gemakkelijkst van alles een geheim voor zijn man bewaart. Ik geef er u mijn woord op. Begin nu maar!’

Clara aarzelde nog steeds.

‘Ik weet niet hoe aan te vangen!’ riep zij uit, in eene uitbarsting van droefenis. ‘Ik kan geene woorden vinden.’

‘Dan moet ik u helpen. Gevoelt gij u van avond ziek? Bijvoorbeeld even ziek als dien dag toen ge met mijne zuster en mij in den tuin waart?’

‘O, neen.’

‘Ge zijt dus niet ziek; gij zijt niet door de warmte onpasselijk geworden - en toch werdt ge zoo bleek als een doek en waart gij verplicht de quadrille te verlaten! Daar moet toch eene reden voor zijn.’

‘Er *is* eene reden voor. Kapitein Helding....’

‘Kapitein Helding! Wat, in 's Hemelsnaam, heeft de kapitein er mee te maken?’

‘Hij vertelde u iets omtrent de *Atalanta.* Hij zeide dat de *Atalanta* elk oogenblik uit Afrika wordt terugverwacht.’

‘Nu, en wat zou dat? Komt er iemand, in wien gij belang stelt, met dat schip terug?’

‘Iemand, voor wien ik bevreesd ben, komt met dat schip terug.’

De prachtige zwarte oogen van mevrouw Crayford openden zich vol verbazing.

‘Clara, mijne beste! meent gij werkelijk wat ge daar zegt?’

‘Een oogenblik geduld, Lucy - en dan zult ge door u zelve kunnen oordeelen. Om mij goed te begrijpen moeten wij in gedachten terugkeeren naar het jaar voor wij elkander leerden kennen - naar het laatste jaar van mijns vaders leven. Heb ik u al verteld dat mijn vader, ter wille van zijne gezondheid, zich naar 't Zuiden begaf en een huis te Kent betrok, dat een zijner vrienden hem aanbood?’

‘Neen, lieve. Ik herinner mij niet ooit iets van het huis te Kent gehoord te hebben. Vertel er mij nu maar van.’

‘Er is niets anders van te vertellen dan dit. Het nieuwe huis stond dicht bij een fraaien buiten en in 't park dat daartoe behoorde. De landeigenaar was een zekere mijnheer Wardour. Hij was ook een van mijns vaders vrienden uit Kent. Hij had een eenigen zoon.’

Zij hield een oogenblik met spreken op, en speelde zenuwachtig met haren waaier. Mevrouw Crayford zag haar met aandacht aan. Clara's oogen bleven op haren waaier gevestigd - Clara zweeg stil.

‘Hoe heette die man?’ vroeg Mevrouw Crayford kalm.

‘Richard.’

‘Heb ik 't mis, Clara, als 'k vermoed dat mijnheer Richard Wardour u bewonderde?’

De vraag oefende de juiste werking uit: ze bracht Clara weer aan 't spreken.

‘In 't begin wist ik ternauwernood,’ zeide zij, ‘of hij mij bewonderde of niet. Hij was zeer wonderlijk in zijne manieren - koppig, zeer stug en opvliegend; maar grootmoedig en hartelijk, trots zijn onbestendig humeur. Kunt ge u zulk een karakter voorstellen?’

‘Zoo zijn er wel duizenden. Ik heb ook een onbestendig humeur. Ik begin Richard al lief te vinden. Ga maar voort.’

‘De dagen en weken snelden voorbij, Lucy. Wij waren zeer dikwijls in elkanders gezelschap. Langzamerhand begon ik de waarheid te vermoeden.’

‘En Richard zorgde natuurlijk wel u in die vermoedens te versterken?’

‘Neen. Ongelukkig voor mij was hij niet zoo'n soort van man. Hij sprak nooit met mij

over 't gevoel dat hij mij toedroeg. Ik was 't die het bemerkte. Ik kon er niets aan doen dat ik het zag. Ik deed mijn best hem te toonen dat ik gaarne éene zuster voor hem zou kunnen worden. Hij begreep mij niet - of wilde mij niet begrijpen - dat weet ik niet.'

'Dat hij u niet wilde begrijpen, komt mij 't meest waarschijnlijk voor, lieve. Ga voort met uw verhaal.'

'Het is mogelijk. Hij was wonderlijk ruw en ingetogen. Hij bracht mij in de war en maakte mij verlegen. Hij zei mij nooit wat hem op 't hart lag. Hij scheen mij te behandelen alsof we reeds als kinderen voor elkander bestemd waren geworden. Wat kon ik doen, Lucy?'

'Doen? Ge hadt uw vader kunnen vragen voor u een einde aan de moeielijkheid te maken.'

'Onmogelijk! Ge vergeet wat ik u daareven zeide. Mijn vader was toen reeds aan de kwaal lijdende, die later zijn dood tengevolge heeft gehad. Hij was geheel en al buiten staat tusschenbeiden te komen.'

'Was er dan niemand anders die u kon helpen?'

'Niemand.'

'Geene vrouw in wie ge vertrouwen steldet?'

'Ik had wel kennissen onder de dames in mijne omgeving: vriendinnen echter niet.'

'Wat hebt ge dan gedaan?'

'Niets. Ik aarzelde; ik verschoof het tot eene verklaring met hem te komen - totdat het ongelukkig te laat was.'

'Te laat, wat meent ge daarmee?'

'Dat zult ge hooren. Ik heb nog vergeten u te zeggen dat Richard Wardour in dienst was bij de marine.'

'Waarlijk? Dan stel ik nog meer belang in hem. En verder?'

'Op een schoonen lentemorgen kwam Richard bij ons om afscheid van ons te nemen voor hij weer naar zee ging. Ik dacht dat hij al heen was en begaf mij naar de aangrenzende kamer. 't Was mijne eigene zitkamer, die op den tuin uitkwam.'

'En toen?'

'Richard schijnt met opzet op mij gewacht te hebben. Hij vertoonde zich plotseling in den tuin. Zonder eene uitnoodiging van mij af te wachten trad hij de kamer binnen. Ik was een weinig verschrikt en verrast, maar ik deed mijn best dit voor hem te verbergen. Ik vroeg hem: “Wat verlangt ge, mijnheer Wardour?” Hij trad regelrecht op mij toe en zeide op zijne snelle, ruwe manier. “Clara! ik sta op 't punt naar de kust van Afrika te vertrekken. Blijf ik in leven, dan kom ik bevorderd terug; en beiden weten wij wat er dan zal gebeuren.” Hij kuste mij. Ik was half en half bevreesd en toornig. Voor ik in staat was een woord uit te brengen was hij reeds in den tuin en - verdwenen! Ik had moeten spreken, dat weet ik. Het was niet schoon, niet eerlijk gehandeld tegenover *hem.* Maar gij kunt mij mijn gebrek aan moed en openhartigheid niet bitterder verwijten dan ik het reeds mijzelve gedaan heb.'

'Kindlief, ik verwijt u niets. Alleen zou ik, als ik in uwe plaats geweest was, hem geschreven hebben.'

'Dat deed ik.'

'Openhartig?'

‘Ja; in duidelijke woorden gaf ik hem te verstaan dat hij zichzelf bedroog en dat ik nooit zijne vrouw zou kunnen zijn.’

‘Openhartig genoeg, inderdaad! Nu gij dat gezegd hebt, hebt gij u niets meer te verwijten. Maar waarover maakt ge u dan nu nog bezorgd?’

‘Gesteld eens dat hij mijn brief nooit heeft ontvangen.’

‘Waarom zoudt ge zoo iets onderstellen?’

‘Mijn brief eischte een antwoord, Lucy, - ik vroeg er zelfs om. Ik heb nimmer eenig antwoord ontvangen. Welke gevolgtrekking moet ik daaruit maken? Dat hij mijn brief nooit in handen heeft gekregen. En nu wordt de *Atalanta* terugverwacht! Richard Wardour zal van mij vorderen zijne vrouw te worden! Daareven vroegt ge verrast of ik meende wat ik zeide. Twijfelt ge er nog aan?’

DE GRAVIN VAN CHAMBORD.

Mevrouw Crayford leunde verstrooid achterover in haren stoel. Voor de eerste maal sedert 't gesprek begonnen was, liet zij eene vraag voorbijgaan, zonder er een antwoord op te geven. De waarheid was, dat mevrouw Crayford nadacht.

Zij zag zeer goed den toestand in, waarin Clara zich bevond; zij begreep welken verontrustenden invloed die toestand moest uitoefenen op 't gemoed van een meisje. En toch, al bracht zij dat alles in rekening, was het toch nog volstrekt niet duidelijk waaraan Clara's buitengewone ontsteltenis was toe te schrijven. Met hare vlugge opmerkingsgave had zij terstond bemerkt dat Clara's gelaat geen teeken vertoonde

van verlichting, nu zij haar hart had ontlast van 't geheim dat er op drukte. Het was duidelijk dat er nog iets was, nog iets van groot belang dat nog ontdekt moest worden. Eene vreemde twijfeling rees bij Mevrouw Crayford op en gaf haar de volgende woorden in, die zij tot hare jonge vriendin richtte:

'Lieve,' vroeg zij eensklaps, 'hebt gij mij alles gezegd?'

Clara ontstelde alsof de vraag haar schrik aanjoeg. Overtuigd dat zij nu den draad in banden had, herhaalde mevrouw Crayford nadrukkelijk hare vraag in andere woorden. In plaats van te antwoorden zag Clara plotseling op. Op 't zelfde oogenblik kleurde voor 't eerst een blos hare wangen.

Instinktmatig de richting volgende waarin Clara zag, werd mevrouw Crayford in den wintertuin een jongeling gewaar, die Clara voor de volgende wals kwam opeischen. Op nieuw rees er eene gedachte bij mevrouw Crayford op.

Had die jongeling (vroeg zij zichzelve af) iets te maken met het staken van 't verhaal? Had zij hier de ware reden voor zich van Clara Burnham's angst bij de gedachte aan de naderende terugkomst van Richard Wardour? Mevrouw Crayford besloot haar twijfel tot zekerheid te doen worden.

'Een uwer vrienden, lieve?' vroeg zij argeloos. 'Wilt gij ons niet aan elkander voorstellen?'

Clara stelde in verwarring den jongen man aan hare vriendin voor.

'Mijnheer Francis Aldersley, Lucy. Mijnheer Aldersley neemt ook aan de Noordpool-expeditie deel.'

'Deelgenoot aan de expeditie?' herhaalde mevrouw Crayford, 'Ik neem er ook deel aan - op mijne manier. Ik zal mij maar zelve aan u voorstellen, mijnheer Aldersley, daar Clara verzuimd heeft het voor mij te doen. Ik ben mevrouw Crayford van de *Zwerver*. Behoort u ook tot dat schip?'

'Ik heb die eer niet, mevrouw Crayford. Ik behoor tot de Zeemeeuw.'

Mevrouw Crayford keek met hare prachtige oogen nu eens Clara, dan weder Francis Aldersley aan, en zag toen het slot van Clara's verhaal dat in den steek was gebleven. De jonge officier was een flink jonkman van goed uitzicht. Juist iemand om de moeielijkheid van Clara met Richard Wardour te verergeren! Er was geen tijd om verdere vragen te doen. Het orkest was reeds met de introductie tot de wals aangevangen; en Francis Aldersley wachtte op zijne danseres. Met een woord van verontschuldiging tot den jongen man, trok mevrouw Crayford Clara een oogenblik even ter zijde en fluisterde haar toe:

'Eén woord, lieve, voor gij naar de balzaal terugkeert. 't Klinkt misschien wel wat verwaand - na het weinige wat gij mij hebt medegedeeld - maar ik geloof *nu* den toestand waarin gij verkeert beter in te zien dan gij zelve. Wenscht gij mijn gevoelen te vernemen?'

'Ik verlang zeer dat te hooren, Lucy! Ik heb uw oordeel en uw raad noodig.'

'Gij zult beiden hebben, zoo volledig en zoo kort mogelijk. Ten eerste, mijn gevoelen: Gij hebt geen anderen keus dan zoodra mijnheer Wardour terugkomt, met hem tot eene verklaring te komen. Ten tweede, mijn raad: - Indien gij die verklaring voor beide partijen gemakkelijk wilt maken, draag dan zorg daarbij uw onafhankelijk standpunt als vrouw te handhaven.'

Zij drukte sterk op deze laatste woorden, terwijl zij bij het uitspreken daarvan naar Francis Aldersley keek. 'Nu zal ik u niet langer van uwen danser berooven, Clara, besloot zij - en begaf zich toen weder naar de balzaal.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 39]

Onze Gravures.

Ten speelbal aan de golven.

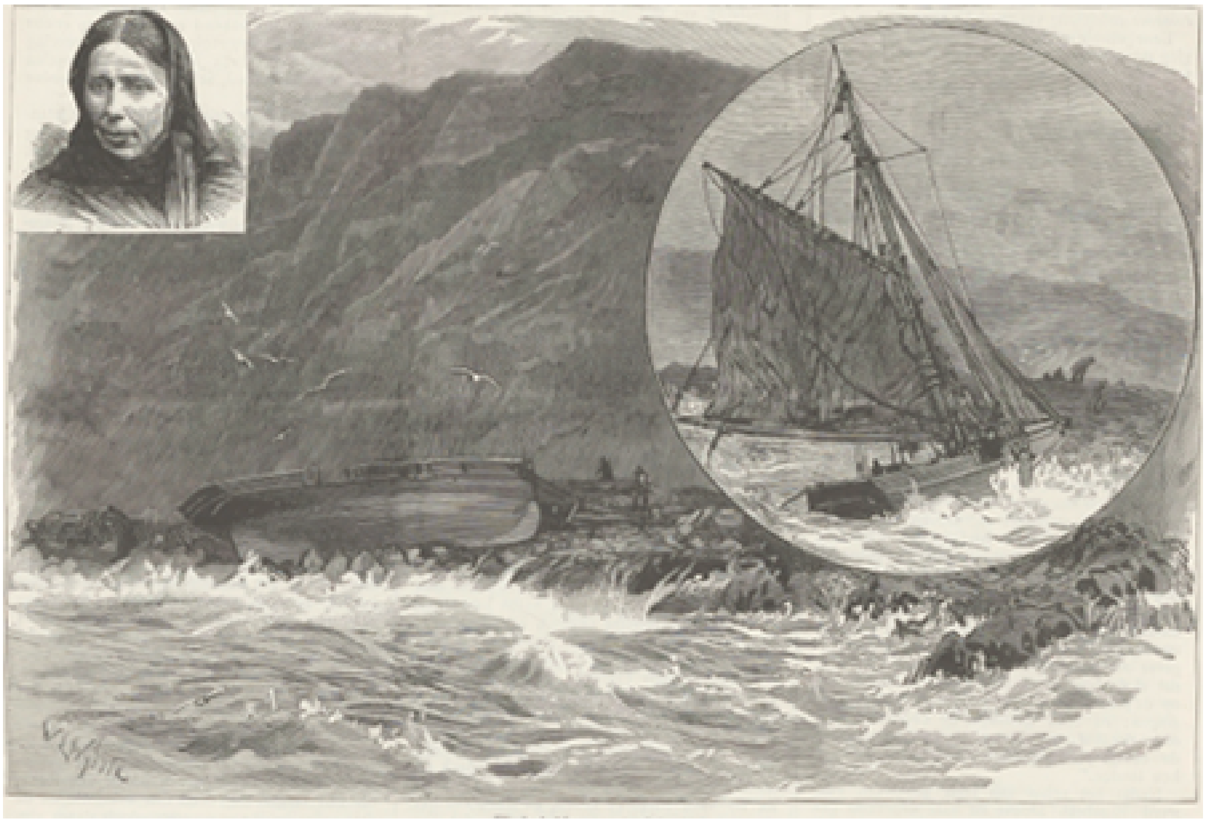

Elisabeth Mouat en de Columbine.
TEN SPEELBAL AAN DE GOLVEN.

De vreeselijke tafereelen, ons door de verbeelding van dichters of kunstenaars voor den geest getooverd, worden echter meestal door de werkelijkheid overtroffen.

Welk een aangrijpend verhaal zou er te maken zijn van de lotgevallen der oude vrouw, die eene week lang, moederziel alleen op een schip, letterlijk ten speelbal was aan de golven, en na dagen achtereen op de onstuimige zee te hebben rondgezwalkt, op de rotsachtige kust van Noorwegen werd aan land geworpen! Door een paar gravures geven wij in dit nummer het vreeselijk lot en de wonderdadige redding dier vrouw weder.

In den morgen van Zaterdag 30 Januari 11. vertrok de *Columbine*, een kleine smak van een en twintig ton, die tusschen Lerwick en Sumburgh, op de Shetlandsche eilanden voer, uit de haven van Grutness naar Lerwick. Het vaartuig had behalve den kapitein en twee matrozen slechts ééne passagierster aan boord, de vijf en zestigjarige Elisabeth Mouat, eene arme, maar brave en werkzame ongehuwde vrouw, die te Lerwick bekenden ging bezoeken en daar ook geneeskundige hulp ging inroepen voor eene ongesteldheid, waaraan zij in den laatsten tijd lijdende was.

Het was onstuimig weer; de zee stond hol en er blies een geweldige storm uit het Zuidoosten. Nauwelijks was het schip vier mijlen in de vaart, of de kapitein James Jamieson werd door een hevigen rukwind over boord geworpen. Oogenblikkelijk lieten zijne beide gezellen den

boot af en sprongen er in om den drenkeling te redden. Doch al hunne pogingen bleven vruchteloos: hun kapitein had den dood in de golven gevonden en onverrichter zake moesten zij naar de *Coluinbine* terugkeeren.

Doch wie beschrijft hunnen schrik, toen zij zagen dat het schip, door den hevigen wind medegesleept, inmiddels uit hun bereik was geraakt, terwijl de angstkreten der alleen achtergeblevene schepelinge hun door den storm heen telkens zwakker in de ooren klonken! De storm dreef het vaartuig met zulk eene snelheid voort, dat er geen denken aan was, het te achterhalen. Na lange hopelooze pogingen gaven zij het eindelijk op en slechts met de uiterste krachtsinspanning mochten zij er in slagen zelf weer aan land te komen, terwijl de ongelukkige Elisabeth Mouat, alleen op het schip achtergebleven, weldra in volle zee rondzwalkte.

De matrozen hadden haar, voor zij in den boot afstegen, op het dek vastgebonden om te verhoeden dat ook zij over boord mocht geslagen worden. Helaas, die voorzorg strekte thans slechts om het lot der rampzalige vrouw nog des te vreeselijker te maken; zij kon zich niet bewegen en was te zwak om zich van de knellende banden te bevrijden, zoodat zij, niettegenstaande er ruime voorraad van mondbehoeften aan boord was, zich geen droppel water, geen kruimel brood kon verschaffen.

Herhaalde pogingen werden aangewend om het weggedreven vaartuig op te sporen. Zoodra de beide matrozen aan wal waren gestapt, werden er in alle richtingen daartoe schepen uitgezonden; twee stoombooten en een schoener doorkruisten den geheelen omtrek, zelf met vreeselijke stormen worstelende en overal naar het vermiste vaartuig uitziende, tot zij eindelijk terugkeerden met de overtuiging dat de *Columbine* reddeloos verongelukt was.

Eene geheele week, van Maandag tot Maandag, ging aldus voorbij, zonder dat er iets van het vaartuig of de ongelukkige passagierster vernomen werd, tot eindelijk den 8^{en} Februari te Lerwick de blijde tijding uit Stavanger ontvangen werd dat de smak behouden op de kust van Noorwegen geland was. Op Zondag den 9^{en} was het vaartuig, zonder mast en in schrikkelijk gehavenden staat, te Aalsund gezien en vervolgens veilig de haven van Lepsoë binnengehaald. Eene groep Noorweegsche dorpelingen had het schip te midden der rotsen opgemerkt; in de verte onderscheidden zij het hoofd eener vrouw, dat over boord uitstak, en een kloeke jonge Noorweger, eene touw nemende en naar het vaartuig zwemmende, vond haar, schoon van honger en dorst, van vermoeienis en angst uitgeput, nog in leven en vol hoop. Acht dagen lang had de arme vrouw hulpeloos op zee rondgezwalkt, doch den moed niet verloren, sterk in het vertrouwen dat God haar in Zijne barmhartigheid uitkomst zou schenken.

Dat vertrouwen was niet beschaamd; de arme schipbreukelinge was op bijna wonderdadige wijze gered.

Een enkele blik op de kustkaart toch is voldoende om te doen zien, dat zoo het schip slechts een weinig noordelijker afgedreven was, de *Columbine* ongetwijfeld het land gemist zou hebben en naar het gebied van het eeuwig ijs zou voortgezweept zijn. 'Was het schip niet bestuurd geworden door eene onzichtbare, almachtige hand,' werd later uit Stavanger geschreven, 'er zou te midden dier duizenden rotsen nimmer iets van terecht gekomen zijn.' En een ander berichtgever meldde: 'De storm was zoo verwoed, dat al de booten, die niet binnengehaald waren, op de plek waar zij lagen vastgemeerd, te gronde gingen; en toch ontsnapte de *Columbine* aan dien

doolhof van rotsen en kloven en kipte de eenige plek uit, waar zij met mogelijkheid kon landen.'

Nadat het schip aan land getrokken was, werd Elisabeth Mouat uit hare drijvende gevangenis verlost, naar eene naburige boerenwoning overgebracht en daar door de liefderijkste zorgen omringd, zoodat zij weldra genoegzaam hersteld was om plaats te nemen op den boot voor Hull, naar haar vaderland terug te keeren, en daar dankbaar getuigenis af te leggen van de liefdevolle verpleging, die zij van de goede Noorwegers ontvangen had. Er werd dan ook eene inschrijving geopend, waardoor niet alleen aan de zwaar beproefde vrouw een onbezorgde oude dag verzekerd werd, maar ook eene welverdiende belooning kon geschonken worden aan de brave strandbewoners, die haar gered en verpleegd hadden. De Engelsche gezant te Stockholm werd door het ministerie van Buitenlandsche Zaken met de taak belast, die belooning te gelijk met den dank van het geheele Engelsche volk over te brengen.

Onze beide gravures zijn vervaardigd naar schetsen, door eer. Noorweegsch teekenaar op de plaats zelve vervaardigd, terwijl het portret der vrouw de reproductie is van een photographie, te Aalsund van haar genomen.

Onlusten in het Walenland.

Toen wij onzen tegenwoordigen jaargang openden met de reeks schoone gravures der Wereldtentoonstelling van Antwerpen, die hem tot zulke belangwekkende herinnering van deze heugelijke gebeurtenis maken, hebben wij voorzeker niet gedacht dat wij in de laatste afleveringen van dit boek tooneelen van een gansch tegenovergesteld karakter, en die insgelijks op den bodem van ons vaderland plaats grepen, zouden hebben moeten weergeven. Wie zou bij het vieren der zoo welgelukte Wereldmarkt, die aan al de beschaafde natiën eene zoo prachtige getuigenis gaf van den vreedzamen geest, de arbeidsliefde en den bloei van handel en nijverheid in België, - wie zou bij dit rijk feest van broederliefde hebben kunnen vermoeden dat het zoo van nabij zou gevolgd geworden zijn door betreurenswaardige gebeurtenissen van haat, vernieling en plundering, die ons niet minder met verbazing en droefheid geslagen, dan zij de volkeren verwonderd en getroffen hebben, welke ons eerst even als gasten in volle voorspoedige rust verlaten hadden.

De opstand in het Walenland moge dan ook door de dagbladen overdreven geworden zijn, zeker is het nogtans dat zijn ernstig karakter niet te ontkennen valt en 's lands overheid zoo pijnlijk verrast als bezorgd voor de toekomst gemaakt heeft. Het is voor ieder duidelijk dat men hier niet voor eene dier gewone werkstakingen tot het verkrijgen van loonsverhooging staat, die zich in het Walenland herhaaldelijk en ook wel eens bij uitzondering in Vlaanderen opdoen. De besprokene ongeregeldheden waren eene maar al te duidelijk afgeteekende betooging van diep misnoegen over den bestaanden maatschappelijken zakentoestand, een gewelddadige opstand van den knecht tegen den meester, van den onterfde der fortuin tegen dezer gunstelingen, van de onderdanen tegen het wettelijke gezag. Zij waren kortom eene herhaling op kleinere schaal van de gruwelen der Parijsche *commune* en hebben grootendeels hun ontstaan te danken aan den verderfelijken Franschen invloed, waaraan onze Zuider-provinciën door de gelijkheid van taal meer dan onze Vlaamschsprekende gewesten blootgesteld zijn. Het Waalsche gedeelte van ons land toch bezit om zoo te zeggen geene eigenlijke letterkunde en put al zijn geestesvoedsel uit de Fransche drukpers, die zich heden meer dan voorheen nog kenmerkt door haren haat tegen al wat naar godsdienst zweemt, hare zedeloosheid en hare onbekookte

denkbeelden van maatschappelijke hervormingen. En ofschoon de verkankerende Fransche geest ook wel den Dietschen stam heeft aangetast, de burgers- en werkmansstand toch zijn hier, door hunne gedeeltelijke of geheele onbekendheid met de taal van den zuiderling, van die kwaal bevrijd gebleven en maken op dit oogenblik, dank zij hunne gehechtheid aan den alouden godsdienst en de voorvaderlijke zeden, en dank aan het koele, redeneerende gezond verstand, dat den Vlaamschen stam kenmerkt, het sterkste bolwerk uit van het onafhankelijke België en zijne dynastie.

Die waarheid, voor iedereen door de jongste gebeurtenissen zoo duidelijk geworden, moet ook thans aan hoogerhand ten volle begrepen worden en zal, naar wij hopen, eene wijzinging brengen in de houding, die het staatsbestuur sinds vijftig jaren tegenover de Vlaamsche onderdanen van den lande aangenomen heeft. Om den terugkeer tot eene staatkundige vereeniging van België met Noord-Nederland tegen te werken heeft men hier de Nederlandsche taal vanaf het jaar 1830 schier alle burgerrecht ontnomen en geene poging onbeproefd gelaten om Vlaanderen te verfranschen. Gelukkig is men in dit kortzichtig opzet slechts voor een klein gedeelte geslaagd, zonder dat zou misschien het lot van het Belgische koninkrijk thans beslist geweest zijn, daar de opstand zich alsdan, door geenen dam wederhouden, ongetwijfeld over het geheele land verspreid en eene maatschappelijke omwenteling zou verwekt hebben.

Het gevaar dreigt thans niet meer uit het Noorden, de storm steekt bedreigend op in het Zuiden. In den reinen, gezonden Vlaamschen geest ligt de redding van den lande, in de taal van den Gal ligt ons verderf. Wil men 's lands rust verzekeren, men geve den Vlaming de plaats, die hem toekomt op zijnen geboortegrond, men herstelle zijne taal, zoolang miskend en verdrukt, in eer en recht; want zij is het voertuig van godsdienstzin, zuivere zeden en de spraak eens volks, van hetwelk reeds Karel V getuigde, dat het, ofschoon geene slavernij duldende, een volk van goede en trouwe onderdanen was. In den terugkeer op den beganen doolweg, in de vervlaamsching van België ligt ons behoud en ons heil!

***

De bijzonderheden der werkstaking met hare schromelijke gevolgen, die in geene jaren zullen hersteld worden, zijn onzen lezers genoegzaam uit de dagbladen bekend en wij kunnen er ons dus toe bepalen hun eenige feiten in herinnering te brengen in betrek tot het paar tafereelen uit den volksopstand, in ons nummer van heden opgenomen.

De eerste gravure stelt ons voor hoe de opstandelingen, na te Jumet de geheele fabriekinrichting van den heer Baudoux verbrand en geplunderd te hebben, naar Roux optrekken om er hun vernielingswerk voort te zetten en ook daar de glasblazerijen in asch te leggen. Op den achtergrond zien wij de vlammen uit het platgebrande Jumet opstijgen, terwijl dikke rookwolken den geheelen hemel verduisteren. Het was 's avonds zes uur toen de groote hoop der werkstakers, de roode vlag voorop, met revolvers, bijlen en allerlei gevaarlijke werktuigen gewapend, sommigen met brandende toortsen in de hand, in woesten optocht den weg naar Roux insloegen.

Om tien uur kwamen zij daar aan en wilden al aanstonds hunne woede koelen aan de glasblazerij *du Hainaut.* De hoofdleiders en eene soort van voorhoede, met oude geweren gewapend, wierpen zich op het hek, dat intusschen op last van den bestuurder

onmiddellijk geopend werd. Deze stelde hun, om hen tot bedaren te brengen, een dertigtal franken ter hand, doch wel verre van zich daarmee tevreden te stellen, overrompelen de werkstakers de kantoren, verscheuren de boeken, verbrijzelen vijf of zes duizend vierkante meters spiegelglas, brengen vervolgens een aantal vaten petroleum, die voor de verlichting moesten dienen, te voorschijn, steken daarmee de magazijnen en eindelijk de gietzaal in brand, waar echter de bestuurder, door zijne werklieden geholpen, er gelukkig in slaagde de woede der vlammen te beteugelen.

Intusschen kwam in looppas een compagnie van het derde regiment jagers onder bevel van kapitein Bulot tot ontzet aangesneld. De commissaris van politie van Roux, die hen vergezelde, deed den woestelingen de drie gebruikelijke sommatiën, doch dezen antwoordden daarop met een woest getier. Thans deden de soldaten hunnen plicht en legden op de brandstichters aan: acht hunner werden op den slag gedood, en een en twintig gewond. Daarmee

scheen althans te Roux de opstand gedempt, doch den volgenden morgen kwam eene nieuwe bende werkstakers daarheen opgerukt, ten einde de glasblazerij *Bougard* in asch te leggen. Zij stieten echter op dezelfde compagnie jagers van den vorigen dag, die ijlings kwam toegeschoten en de opstandelingen, met achterlating van acht dooden en negen gewonden, op de vlucht dreef.

Welk eene woede de muiters bezielde, kan blijken uit het gezegde van een der gewonden, die aan het been getroffen was. Toen men hem met de andere gekwetsten naar het schoolgebouw droeg, zei hij met brutale onbeschaamdheid:

‘'t Is jammer dat ik niet meer loopen kan, anders zou ik vandaag nog eens opnieuw beginnen.’

Dank zij het krachtig optreden der troepen werd het den woestelingen echter wel belet te herbeginnen en kon men den opstand in betrekkelijk korten tijd onderdrukken. Zoolang echter de zedelijke oorzaken dier betreurenswaardige onlusten bestaan blijven, mag men zich niet met de hoop vleien deze niet, en misschien geweldiger, te zien vernieuwen.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

II.

Verwarring in 's lands bestuur. - Klachten over de dwingelandij der Franschen. - Uitzonderlijke toestand van Luik en Henegouwen. - Schromelijke ellende onder de burgers. - Verdrukking van den katholieken godsdienst. - Republikeinsche almanak. - Eeredienst der Rede. - Eenige priesters ter dood gebracht. - Gemor der bevolking. - Hachelijke toestand der Republiek. - Verzachting der dwingelandij. - Herinrichting der gemeentebesturen. - Eenigen vragen de Vereeniging van België met Frankrijk. - Beraadslaging over dit voorstel in de Conventie. - Stemming en afkondiging van de wet over de vereeniging van de Oostenrijksche Nederlanden en het prinsdom van Luik met de Fransche Republiek.

1794-1795.

Eene onbeschrijfelijke wanorde heerschte, gedurende de eerste maanden na de verovering, in het landsbestuur. Het vorstelijk gezag berustte in de handen der Representanten van het volk. Doch zij schenen zich om niets anders te bekreunen, dan om het land uit te buiten. Al de ondergeschikte beambten bij het leger, in het algemeen en provinciaal bestuur vierden den lossen teugel aan hunne driften. Krijgsoversten, nationale agenten, crimineele gerechtshoven, comiteiten van

waakzaamheid plogen ongestraft de ergste willekeurigheden. Men plunderde alle lands- en gemeentekassen ledig; men stroopte de burgers af zooveel men kon. Alle verzet werd met gevangenis en verbeurdverklaring der goederen gestraft. De woekerhandel met de assignaten was ongehoord. Men kocht goederen aan en betaalde met dit muntpapier, weldra tot vijf en negentig ten honderd onder de waarde gedaald. Anderen betaalden schulden met die assignaten, of lostten rentebrieven af. Terwijl deze schelmerijen de eenen verrijkten, brachten zij menig deftig burger tot den bedelzak.

De gemeentebesturen der groote steden, alhoewel bijna uitsluitend in handen van aanhangers der Franschen, hieven luide klachten aan; het gold allemaal tot niets. ‘Als gij al ons leder, kloeg het magistraat van Brussel, al ons lood, al ons linnen, al ons laken zult hebben weggehaald, zullen wij dan met assignaten schoenen, hemden, kleederen maken; zullen wij met assignaten onze daken dekken; zullen wij assignaten eten als wij geen graan meer hebben!...’ En de municipaliteit van Gent riep wanhopend uit: ‘Onze gemeente werd eene belasting opgelegd, die gelijk staat met de gewone onderstandsgelden van tien jaren; men schat den geldomloop op 30 tot 40 millioen gulden in gansch het land en de buitengewone schattingen welke België werden opgelegd, bedragen reeds 70 millioen livres; vrij mag men gijzelaars nemen, goederen aanslagen, eigendommen verkoopen, er moet geld zijn, om ze te kunnen koopen.

Men was dus wel verplicht dien toestand te wijzigen en een meer regelmatig bestuur in te richten. Den 15en October 1794 werd in iedere provincie een algemeen bestuur aangesteld, en den 16en November, door besluit der representanten van het volk, al de plaatselijke agencies afgeschaft. Een midden-comiteit van achttien leden, bijgestaan door een nationalen agent en zijnen plaatsvervanger, zetelde te Brussel en werd belast met het algemeen bestuur des lands; aan dit hoogere bestuur waren acht provinciale besturen onderworpen. Ieder comiteit bestond uit zes leden en een nationale agent en een werd gevestigd te Brussel, te Gent, te Yperen, te Doornik, te Namen, te Bergen-Henegouw en te Sint Huibrecht; al de leden dezer bestuurlijke lichamen werden benoemd door de Representanten van het volk. Het beheer der nationale domeinen was toevertrouwd aan een bijzonderen raad, uitsluitend uit Franschmannen samengesteld.

Er kwam dan meer regelmatigheid in 's lands bestuur; doch de burger bleef verdrukt even als vroeger onder de willekeurigheid van den vreemdeling, of van Franschgezinde Belgen en Jacobijnen, hetwelk nog ruim zoo erg was.

Helaas, het is niet te ontkennen een groot getal Belgen, vooral velen uit Luik en Henegouwen, heulden met de Franschen. Vonckisten, democraten, Josephisten schaarden zich weldra eensgezind onder dezelfde vlag en werkten den vreemden veroveraar in de hand. Al deze mannen hadden het hoofd vol van verwarde denkbeelden over vrijheid, gelijkheid, volkssoevereiniteit, vooruitgang en geestes-ontslaving betoonden zich in woorden als in daden even dwaas. Zij streefden niet naar ware burgervrijheid, maar naar een hatelijk staatsdespotisme. De Staat leeraar en gebieder, voorzienigheid en leider; de Staat het beginsel en bekrachtiging van het Recht; de Staat steunende niet op het zwaard der gerechtigheid, maar des gewelds: overheerscher door de *Wet*, welke het uitvloeisel was niet van het eeuwige en goddelijke Recht, maar het voortbrengsel van eene willekeurige volkssoevereiniteit.

Zoo werd door een enkel besluit van de Representanten van het volk het gewestelijk en aloude bestuur onzer provinciën vernietigd.

De gemeentebesturen echter en de rechterlijke raden, de wetten en gebruiken werden behouden, als onder de vorige regeering, behalve in het land van Luik en in

de provincie Henegouwen. In deze twee gewesten was de Fransche invloed overwegend. Gedurend den eersten inval van Frankrijk had Luik met geestdrift zijne vereeniging met de Republiek gestemd; Henegouwen was reeds in 1793 als het departement van Jemmappes erkend geweest. De municipaliteiten werden er bij den tweeden Franschen inval heringericht en nieuwe rechterlijke raden aangesteld; het gansche bestuurstelsel werd er op Franschen voet geschoeid. Niettegenstaande de republikeinsche geestdrift, die zij aan den dag legden, werden echter beide provinciën, zoowel als de andere gewesten, behandeld als overwonnen landen. De uitoefening van alle politiek recht, als Fransche burgers, werd aan de inwoners dezer provinciën, als elders in België ontzegd.

Er heerschte dus meer regelmatigheid in het bestuur, maar er kwam weinig verlichting aan het harde lot waaronder de Belgen gebukt gingen.

Nieuwe belastingen werden geheven; de gemeentens met herhaalde en kwellende rekwisitiën geslagen, in granen, voeder, paarden en krijgsbenoodigheden. Doch de hatelijke *handelsagencie* werd op een meer redelijken voet ingericht, en paal en perk gesteld aan hare knevelarijen. Men mocht met Frankrijk weer handel drijven, want tot in December was de Fransche grens voor onzen handel gesloten, eindelijk werd in het begin van Januari 1795 het *Maximum* afgeschaft. Dit handelstarief had in ons land, zoowel als in Frankrijk, den hongersnood aangebracht. Landbouw, handel en nijverheid gingen te niet onder dezen uitzinnigen maatregel.

De ellende was groot in dorp en stad. De winter hard en streng en de oogst was mislukt. Er was geen werk, geene neering, geen handel. Arme lieden liepen met honderden langs de velden, en roofden weg wat de boer gespaard had van de roofzucht der Franschen. Het gebrek was zoo groot, dat in menige stad het bestuur tegen assignaten aan de bakkers graan moest verkoopen, ja, aan ieder burger dagelijks eene broodkaart van een pond moest afleveren, om zich het noodige voedsel aan te schaffen.

De nood was nijpend in het gansche land; de dwingelandij nog harder om te verduren. In alle gemeenten des lands had men een vrijheidsstaak, met de driekleurige Fransche vlag in top, plechtig geplant, terwijl men alle burgerrecht met de voeten trad. De uitoefening van godsdienst en eeredienst was vrij, volgens de beginselen der Fransche grondwet en van het wetboek der Rechten des Menschen, welke men in de scholen beval te onderwijzen, doch men duldde met weerzin de uitoefening van den katholieken godsdienst. Priester en kloosterling werden door de republikeinen openlijk beleedigd, de kerken beroofd van gewijde gouden en zilveren vaten, en zelfs van alle bronzen, koperen en metalen voorwerpen; de klokken der bedehuizen werden opgevorderd. Het christene tijdvak was ten einde volgens de Sansculotten. Met het nieuwe republikeinsche tijdvak voerde men een nieuwen almanak in. Heidensche feestplechtigheden vervingen de kerkelijke feesten.

De republikeinsche almanak begon het nieuwe tijdvak den 22^{en} September 1792, het eerste jaar der republiek. Het jaar was verdeeld in twaalf maanden, ieder van dertig dagen: *Vendémiaire*, *Brumaire*, *Frimaire*, *Nivôse*, *Pluviôse*, *Ventôse*, *Germinal*, *Floréal*, *Prairial*, *Messidor*, *Thermidor* en *Fructidor.* Aan deze maanden werden vijf dagen toegevoegd Sanscullotiden, later bijgevoegde dagen genaamd. Ieder week of Decade was van tien dagen: Primidi, duodi, tridi, quartidi, quintidi, sextidi, septidi, octidi, nonidi en eindelijk decadi, welke den christenen zondag moest vervangen. Op de decadi's was het verboden handel te drijven, of eenig slavelijk werk te doen. Iedere dag was toegewijd aan eene plant of dier; de decadi's aan republikeinsche feestplechtigheden. Niet min dan zeven-en-dertig republikeinsche feestdagen

vervingen onze heiligdagen. Zij waren toegewijd aan het Opperwezen, de Natuur, het Menschdom, de Vrijheid, de Jonkheid, den Ouderdom, de Liefde, den Akkerbouw enz. Van 5 October 1793 af aan tot 31 Januari 1805 was deze tijdrekening officieel en verplichtend in het Fransche rijk. Te gelijkertijd met deze nieuwe tijdrekening voerde men in België den eeredienst van de *Rede* in. Den 10en November 1793 werd dit goddeloos schouwspel te Parijs in de kathedrale kerk ingehuldigd. Men plaatste eene eerlooze vrouw op het altaar, brandde wierook, zong hymnen, 'en de mensch - zegt een welsprekend schrijver - aanbad zijn eigen hoogmoed onder den naam van Rede; hij aanbad hem onder het zinnebeeld der wulpschheid, de hoogmoed der onbeteugelde driften!'

En Chaumette, de uitvinder van dezen goddeloozen eeredienst riep uit: 'Geene priesters meer, geene andere goden meer dan degenen welke ons door de natuur aangeboden worden!' Toen de Fransche legers in 1794 België veroverden was dit uitzinnig tooneelspel reeds in Frankrijk verdwenen onder de algemeene verachting.

De Representanten van het volk ontheiligden niettemin onze groote steden door de schandelijke vergoding der Rede; de Jacobijnen braakten te dier gelegenheid de gruwbaarste godslasteringen uit.

Zoo werd, onder anderen, te Antwerpen de kloosterkerk der Ons Lieve Vrouwe-broeders aan de vergoding der Rede toegewijd.

'Den 30en November - verhaalt de *Gazette* van Antwerpen - begaven zich municipale raadsleden, de magistraten van het Crimineel gerechtshof, de Fransche staatsambtenaars, onder het geluid der klokken en het snelen van den

beiaard in stoet naar de Meir. Ruiters, gevolgd van personen met driekleurige vaandels, openden den stoet; dan volgde een wagen beladen met het schavot, de galg, het rad, de pijnbank, de ijzeren tangen, duimschroeven en foltertuigen van de dwingelandij. Op een praalwagen, bespannen met zes paarden, zat eene jonge Maagd als de godin der Rede opgetooid. Op de Meir werden onder de toejuichingen der menigte de werktuigen der lijfstraffen verbrand.' Na deze plechtigheid begaf de stoet zich naar den tempel der Rede. De godin werd op een troon verheven, men brandde wierook, zong hymnen, sprak verscheidene redevoeringen uit, schold geweldig tegen de priesters 'wanschepsels die het menschdom ontaarden en de gewetensvrijheid onderdrukken;' men verheerlijkte de Fransche vrijheid en bevool de assignaten aan 'die achtbare munt.' Na al die dwaasheden te hebben aanhoord en toegejuicht ging de vergadering uiteen onder het geroep van: Leve de Republiek!

ONLUSTEN IN HET WALENLAND. - Tocht der opstandelingen van Jumet naar Roux.

Zoo vierde men te Antwerpen in de kerk van het klooster der Ons Lieve Vrouwebroeders officieel de Decadi en den eeredienst van de Rede!

(*Slot volgt.*)

TOONEEL UIT DE BRANDSTICHTINGEN DER WAALSCHE WERKSTAKERS.

Gered door de Moedertaal.
(Eene ware gebeurtenis.)

I.

Op een zomeravond, tusschen licht en donker, werd er hevig gebeld aan de pastorij van St. Antonius parochie te Luik.

'Wellicht voor eenen zieke,' murmelde de heer pastoor, de oogen even opslaande van zijn getijdenboek.

Eenige oogenblikken later werd er bescheiden op de deur geklopt en, na een dreunend 'binnen!' van den heer pastoor, kwam de oude meid aankondigen dat hem iemand in de spreekkamer verlangde.

In de spreekkamer stond een man van middelbaren leeftijd, sterk gebouwd, en blijkbaar behoorend tot de klas der werklieden. Zijne houding was verlegen, de uitdrukking zijner gebruinde gelaatstrekken neerslachtig.

'Ga zitten, vriend,' sprak de heer pastoor, die eenen stoel bijschoof, - 'wat is er tot uwen dienst?'

'Mijnheer pastoor, ik kom voor eenen zieke.'

'Ik veronderstelde het reeds. Gij ziet er zoo bedrukt uit. Het geldt toch niet uwen vader of uwe moeder?'

'Neen, mijnheer. Vader is lang dood en moeder ook. Ik kwam voor mijnen broeder.'

'Is er haast bij?'

'Dat zou ik niet kunnen zeggen; maar de dokter heeft wel gewaarschuwd dat er gevaar is.'

'Nu, ik volg u onmiddellijk; gun mij slechts den tijd om mantel en steek te vatten. - Doch, wie zijt gij, vriend? Ik herinner mij niet u ooit gezien te hebben.'

'Dat zal wel, mijnheer pastoor.'

'Zijt gij niet van mijne parochie?'

'Neen, ik woon in eene andere wijk der stad.'

'En uw broeder?'

'Die ligt ziek in uwe parochie.'

'Hoe heet hij?'

'Karel D...., geboortig van Brugge.'

'Zóó, een Vlaming! Verstaat hij Fransch?'

'Zeer goed.'

'Dan zal ik wel met hem klaar komen. De Vlamingen hebben doorgaans een sterk geloof en zijn brave christenen.'

De pastoor stond op om zich tot den tocht gereed te maken, doch de aarzelende en verlegen houding van den werkman deed hem opnieuw nederzitten.

'Hebt gij nog iets mede te deelen, vriend?'

'Ja, mijnheer pastoor. Gij zeidet dat de Vlamingen doorgaans brave christenen zijn, en daarin hebt gij recht; doch ik moet u verwittigen, dat.... dat....'

'Dat uw broeder misschien wat wild geleefd heeft?' onderbrak de pastoor vragend.

'Inderdaad, mijnheer, zeer wild,' zei de man met een zucht.

'Zulks gebeurt nog al meer met de Vlamingen, die zich in den vreemde vestigen, wanneer zij het geluk niet hebben er een goeden leidsman aan te treffen. Maar als

het op sterven aankomt, dan zijn zij spoedig gereed om zich behoorlijk in te stellen. Dit weet ik door ondervinding en zoo zal het ook gaan met uwen breeder.'

'Misschien wel, mijnheer pastoor, indien gij hem genaken kunt.'

'Wat zegt ge daar! Zou uw broeder mij afwijzen?' riep de pastoor ten uiterste verbaasd.

De man verfrommelde zijne muts en scheen ten prooi aan eene ware smart, gemengd met schaamte.

'Ik beken het,' sprak hij met lage, half verkropte stem, ''t is eene schande voor ons. Mijn broeder Karel heeft sedert lang, zoo ik meen, zijne godsdienstplichten verwaarloosd; ook ben ik u komen roepen buiten zijnen weet.'

'De zaak wordt ernstig. Om te weten wie ik eigenlijk vóór heb en hoe ik het best moet aanpakken, ware het wenschelijk, vriend, dat gij mij in 't kort de geschiedenis van uwen broeder verteldet.'

'Onze geschiedenis is droevig, mijnheer pastoor. - Het is nu ruim vijf en twintig jaar, dat vader ons huis te Brugge verkocht en met moeder, mij en Karel, naar Luik kwam wonen. Karel was toen twaalf jaren oud en werd geplaatst als leerjongen bij eenen kleermaker. Ik, die reeds groot en sterk was, trad in dienst bij een rijken heer. Vader zocht werk hoe en waar hij kon, want een bijzonderen stiel kende hij niet. Moeder ondernam een kleinen handel in specerijen, en alles ging voorspoedig, wanneer vader schielijk ziek werd en in min dan drie dagen stierf. De slag was hard voor moeder, zij ook werd ziek van droefheid en nog meer van aanhoudende bekommernis over Karel, die, zoo jammerde zij, nu alleen, zonder steun in eene vreemde stad achterbleef. Mijne beloften van voor Karel te zorgen stelden haar eenigszins gerust; maar, toen ik bij de loting een slecht nummer trok en naar het leger moest, kon moeder deze nieuwe ramp niet overstappen. Zij overleed kort na mijn vertrek. Ik mocht haar niet meer wederzien... Eene Vlaamsche buurvrouw, die mijne moeder had opgepast, vertelde mij dat zij tot haren laatsten snik niets anders gedaan had dan voor den lieveling haars harten, den jongen Karel, te bidden, en meermaals, in hare ijlkoortsen, als ware ik tegenwoordig geweest, had gezegd: 'Donaat, waak toch over Karel, zorg toch voor Karel.'

Bij deze aandoenlijke herinnering versmoorde de stem des mans in een hartverscheurend gesnik.

'Gij hadt eene brave moeder,' troostte de pastoor, 'zij is in den hemel en bidt daar nog voor uwen broeder. Doch, ga voort.'

'Ik bekwam een verlof van eenige dagen om moeder te begraven. Na den lijkdienst begaf ik mij met Karel tot dezes patroon. De goede man had medelijden met ons, en stemde toe Karel in zijn huis op te nemen. Ik kon dus, meende ik, zonder vrees voor Karel naar mijn garnizoen wederkeeren om mijnen tijd uit te dienen. Het is alsdan, mijnheer pastoor, dat Karel van den goeden weg is afgeraakt. Zijn meester was een eerlijk, goedhartig man; doch van kerk en godsdienst trok hij zich niet veel aan. Karel bleef, onder dit opzicht, geheel aan zich zelven overgelaten, en gij weet hoe het dan gaat. Hadde alstoen een Vlaamsch genootschap bestaan gelijk heden, ik zou hem er hebben doen inschrijven, en wat ik nog vertellen moet ware misschien nooit gebeurd. Nu stond de arme jongen alleen, hij kende te weinig Fransch om de preeken die in de kerken gehouden worden te verstaan, een Vlaamschen priester om bij tijds te biechten, om raad en steun te vragen zocht hij niet; wellicht dacht hij er zelfs niet aan.'

'Geen wonder dus,' viel de pastoor in de rede, 'indien hij gelijk een verloren schaap van de kudde is afgedwaald. Hij was een slachtoffer van de droevige omstandigheden,

waarin hij zich bevonden heeft zonder zijne schuld. Eene reden te meer, vriend, om op Gods barmhartigheid te betrouwen. Herinner u de parabel van den *Goeden Herder*.'

'Het is gelijk gij zegt, mijnheer pastoor, en ik vrees misschien meer dan het noodig is. Karel was immers in zijne jeugd een brave jongen, want wij zijn recht christelijk opgebracht. Hij zal de lessen en voorbeelden van vader en moeder niet gansch vergeten hebben.'

'Gij, ten minste, hebt ze niet vergeten, zoo ik zie; en dat strekt u tot eer.'

Dit zeggende drukte de pastoor hartelijk de ruwe hand van den werkman.

'Uwe woorden doen mij deugd. Ik dank u, mijnheer,' antwoordde deze diep bewogen en op een toon van waardigheid die hem nog deed stijgen in de achting des priesters.

'Na mijn ontslag van het leger,' zoo vervolgde hij, 'keerde ik hier terug. Doch hoe was mijn broeder op twee jaren tijds veranderd! Hij wilde niets meer hooren van kerk of godsdienst, liep gedurig met slechte makkers, had leeren drinken en vloeken. Ik oordeelde hem streng te moeten vermanen; hij nam zulks kwalijk op, antwoordde onbeschoft en verklaarde, na eene hevige woordenwisseling, dat hij nu oud genoeg was om zelf te weten wat hem te doen stond. Ik schoot in gramschap en sloeg Karel....'

'Dat was verkeerd, vriend.'

'Ja, mijnheer, het was verkeerd, ik begreep het te laat. De woede van Karel was onbeschrijfelijk. Niet sterk genoeg om zich tegen mij te verzetten, liep hij weg razend en vloekend dat ik hem nooit meer zou wederzien. Eenige dagen later begaf ik mij tot het huis van den meester-kleermaker om eene verzoening met Karel te beproeven. Mijn broeder had zijn loon opgetrokken en was weggegaan zonder te zeggen waarheen. Vruchteloos deed ik, weken lang, al wat in mijn vermogen was om Karel op te sporen, ik vernam niets van hem en kon slechts uit eenige zijner woorden gissen dat hij naar Frankrijk moest zijn afgereisd. Zoo verliepen ongeveer twintig jaren. Ik trouwde ondertusschen en verkreeg allengskens, met hard werken, eene goede kostwinning, doch het denkbeeld van Karels toestand vervolgde mij dag en nacht. De laatste woorden van moeder op haar sterfbed lagen mij op het hart als eene wroeging. Ik verweet mij, niet voor mijnen broeder gezorgd te hebben gelijk ik het beloofd had; - en toch, mijnheer pastoor, wat kon ik anders doen?'

'Wees daaromtrent gerust. Gij hebt uwen plicht vervuld. Vertel verder, vriend. Hoe vondt gij uwen broeder terug?'

'Over eene goede maand, bemerkte ik op de marktplaats voor het stadhuis, eenen vreemdeling wiens blikken stijf op mij gevestigd waren. Ik bezag hem op mijne beurt. Hij was zeer mager en bleek; maar in zijne ge laatstrekken, gestalte en houding, vond ik met verrassing eene treffende gelijkenis met vader. Als een bliksemschicht ging mij het gedacht door de ziel dat ik Karel voor had, en het was mij, een oogenblik, alsof alles om mij ronddraaide en de grond onder mij wegzonk. Toen ik tot bezinning kwam, was de vreemdeling weg en verdween juist in eene zijstraat. Ik spoedde hem achterna, haalde hem bijna in, en zag hem eene herberg binnentreden. Ik ook stapte in de gelagkamer. De vreemdeling was er niet, maar ik vernam dat hij er kortelings te voren eene kamer gehuurd had, dat hij ziekelijk was en den naam van Karel D...... had opgegeven. - Ik had mij dus niet bedrogen en mijnen broeder weergevonden. Mijne verdere pogingen om met hem in aanraking te komen bleven vruchteloos. Ik wachtte nu op eene gunstige gelegenheid, wanneer mij de herbergier heden liet waarschuwen dat, volgens de verklaring van den geneesheer, mijn broeder in stervensgevaar verkeerde. Ik besloot aanstonds tot Karel door te dringen, maar de

huisbaas die hem ging vragen of hij niet gaarne zijn broeder Donaat zou wederzien, bracht mij het koude antwoord dat hij geen broeder had.'

De werkman hield op met spreken, dikke tranen rolden over zijne wangen, terwijl zijne lippen krampachtig beefden van ingehoudene pijn en smart.

'Ik weet nu genoeg,' zei de pastoor getroffen. 'Wanhoop niet, vriend; alles zal zich wel schikken. Doch laat ons naar den zieke gaan en onderweg een *Wees gegroet* bidden, opdat mijne priesterlijke tusschenkomst goed moge gelukken.'

(*Wordt vervolgd.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

Wraakzucht der dieren.

De uilen bewijzen den landman groote diensten; zij vernietigen eene menigte ratten

en schadelijke insekten. Niettegestaande dat, zijn die nuttige dieren het voorwerp van eenen dommen haat. Sommige boeren schijnen er behoefte aan te gevoelen om de uilen te dooden, evenals de vleermuizen, die zooveel vlinders en rupsen vernietigen.

Een boer uit de omstreken van Avranches, die ook dat vooroordeel koesterde, heeft te zijnen koste geleerd, dat die vogels, hoewel ze gewoonlijk niemand aanvallen, in hun ouderlijk gevoel moed en kracht genoeg vinden om hunne jongen te verdedigen en te wreken.

Een uit had zijn nest in een ouden eikenboom gemaakt, die bij eene boerderij stond; het wijfje had rustig op de eieren zitten broeden, waaruit twee jongen uilen waren voortgekomen.

Een boerenjongen bemerkte het nest, en doodde de jongen, die reeds sterk en bijna vlug waren. Den ouden veroorzaakte dit eene hevige smart en zij besloten zich op den onvoorzichtige te wreken, die hen dus van hun kroost had beroofd.

De volgende avonden, als de jonge boer thuis kwam, faalde het nooit of het mannetje vloog om het huis heen, maar men sloeg er geen acht op. Het scheen natuurlijk, dat hij rondom zijn oud nest fladderde. Maar hij werd door een ander instinkt geleid: hij bespiedde den moordenaar van zijne jongen. Vier dagen lang fladderde hij rond, zonder den aanval te durven wagen; eindelijk op den vijfden dag komt de knecht eens uit de boerderij, de uit vliegt uit den boom op hem aan en rukt hem met zijne klauw bijna het linker oog uit.

De boer gilt, razend van pijn, en valt bewusteloos neer; de vogel was echter reeds weg. Men bracht den gewonde hulp; zijn gelaat verkeerde in eenen deerniswaardigen toestand.

Den volgenden morgen bezocht hem een geneesheer, die verklaarde, dat de vogel de iris over hare geheele breedte had verscheurd. Als de klauw een weinig verder geraakt had, ware de geheele oogbol uitgerukt geweest.

***

Maar niet alleen op de menschen, ook op elkaar kunnen de dieren zich wreken, zooals wij onlangs lazen in een dagblad:

Nabij een korenzolder aan den oever der rivier, te Midkanwel (Wisconsin) bevonden zich duizenden ratten, die steeds aasden op de graankorrels, welke bij het vervoer van het graan uit de zakken vielen. Eenige dagen geleden komt er een zwarte Terrier en valt twee ratten, die zich aan de gevallen korrels te goed deden, dapper aan. Eene rat grijpt hij in den nek en schudt ze heen en weer. De rat heft een hartverscheurend geschreeuw aan. Daar komen twaalf kameraden aangesneld; zij roepen de overige stamgenooten. Duizenden ratten schieten van alle kanten toe. Nadat de Terrier zijn eerste slachtoffer heeft afgemaakt, valt hij moedig zijne talrijke vijanden aan. Maar weldra is hij dooi duizenden ratten omsingeld, die op hem den dood van hunnen makker willen wreken. Daar begint een hevige strijd op leven en dood. De ratten springen den hond op zijnen hals, op zijnen snuit, op zijne pooten, op zijnen rug en beginnen nem te bijten en het vleesch van het lichaam te scheuren. Met wonden overdekt, worstelt de hond nog met de kracht der wanhoop, en tracht zijn leven zoo duur mogelijk te verkoopen, maar hij had met eene te sterke tegenpartij te doen; na vijf minuten worstelens, valt hij neer om niet weer op te staan. In een

oogenblik was zijn lichaam door de ratten verslonden, die zich, razende van woede, op het lijk wierpen van den geesel van hun ras. Er bleef nauwelijks een spoor van den armen Terrier over.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Hoofdstuk III.

Clara voelt zich nog meer gedrukt dan ooit na het gesprek met mevrouw Crayford. Zij gevoelt zich te ongelukkig om den opwekkenden invloed van den dans te ondervinden. Na een toer door de zaal te hebben meegemaakt, klaagt zij over vermoeidheid. Mijnheer Francis Aldersley ziet in de richting van den wintertuin (die er nog even uitlokkend koel en ledig uitziet), geleidt haar daarin terug, en laat haar plaats nemen op eene bank tusschen de heesters. Zij doet eene poging - maar eene zeer zwakke - om hem te verwijderen.

'Laat ik u niet van den dans afhouden, mijnheer Aldersley.'

Hij gaat naast haar zitten en vestigt in verrukking zijne oogen op haar lieftallig en nedergebogen gelaat, dat zij niet waagt tot hem op te heffen. Hij fluisterde haar toe:

'Noem mij Frank.'

Zij haakt er naar hem Frank te noemen - zij bemint hem van ganscher harte. Maar de waarschuwende woorden van mevrouw Crayford klinken haar nog in de ooren.

Zij opent hare lippen niet. Haar minnaar schuift nog iets nader bij haar en vraagt haar eene andere gunst. Alle mannen zijn dezelfden in zulke oogenblikken. Stilzwijgen moedigt hen ontwijfelbaar aan nogmaals eene poging te doen.

'Clara! hebt ge vergeten wat ik gisteren op het concert tot u zeide? Mag ik het herhalen?

'Neen!'

'Morgen zeilen wij uit naar de IJszee. Wellicht kom ik in lange jaren niet terug. Laat mij niet zonder eenige hoop vertrekken! Denk eens na hoe eenzaam en verlaten 't daar in het donkere Noorden zijn zal! Maak het verblijf daar een gelukkig verblijf voor mij.'

Ofschoon hij met mannelijk vuur spreekt, is hij weinig meer dan een jongeling: pas twintig jaar oud - en hij gaat zijn jeugdig leven in de ruwe poolstreken wagen! Clara heeft zulk een diep medelijden met hem als zij nog nooit voor een ander menschelijk wezen heeft gevoeld. Hij vat zacht hare hand. Zij tracht die terug te trekken.

'Hoe! zelf die kleine gunst weigert ge me op den laatsten avond?'

Haar liefderijk hart kan zich, ondanks haarzelve, niet verloochenen. Haie hand blijft in de zijne rusten en voelt een zachten, innigen druk. 't Is met haar gedaan. Nu is het nog maar eene kwestie van tijd!

'Clara! hebt gij mij lief?'

Er heerscht een oogenblik stilte. Zij deinst er voor terug hem aan te zien - een wonderlijk gevoel van smart en vreugde maakt zich van haar meester - zij siddert. Zijn arm windt zich om haar middel; hij herhaalt fluisterend zijne vraag; zijne lippen raken bijna haar klein rozerood oor aan als hij nogmaals vraagt:

'Hebt gij mij lief?'

Ongevoelig sluiten zich hare oogen - zij hoort niets anders dan die woorden - voelt niets meer dan zijn arm om haar heen - vergeet de waarschuwing van mevrouw Crayford - vergeet zelfs Richard Wardour - keert zich plotseling tot hem, met de wanhopige onverschilligheid eener minnende vrouw voor alles behalve voor hare liefde - laat haar hoofd op zijne borst zinken en antwoordt hem dan eindelijk!

Hij heft het schoone neergebogen hoofd op - en drukt een kus op hare wang - beiden voelen een hemel van gelukzaligheid. Clara is het die hem 't eerst met een schrik tot de aarde terugvoert - zij is het die zegt: ‘O, wat heb ik gedaan?’ - eene vraag die altijd gedaan wordt, als het te laat is.

Frank beantwoordt die vraag.

‘Gij hebt mij gelukkig gemaakt, mijn engel. Als ik nu terugkom, kom ik om u mijne vrouw te doen worden.’

Zij siddert. Zij denkt bij die woorden weder aan Richard Wardour.

‘Denk er aan!’ zegt zij, ‘niemand mag weten dat wij verloofd zijn voor ik u verlof geef dit openbaar te maken. Vergeet het niet!’

Hij belooft er aan te zullen denken. Hij tracht nogmaals zijn arm om haar heen te slaan. Neen! Zij is thans zichzelve weer meester; nu heeft zij de macht hem weg te zenden.

‘Ga!’ zegt zij. ‘Ik moet mevrouw Crayford spreken. Zoek haar. Zeg haar dat ik hier ben en op haar wacht. Ga dadelijk, Frank - om mijnentwil!’

Er blijft hem niets anders overig dan te gehoorzamen. Zijne oogen verlustigen zich nog eenmaal in de aanschouwing van hare schoonheid. Hij snelt heen om den hem opgedragen last te volvoeren - de gelukkigste man in de zaal. Vijf minuten geleden was zij slechts de zijne voor den dans. Hij heeft gesproken - en zij heeft zich verbonden de zijne te zijn voor 't leven.

Hoofdstuk IV.

Het was niet gemakkelijk mevrouw Crayford in de volle zaal te vinden. Terwijl hij bezig was te zoeken, werd Frank een vreemdeling gewaar, die ook naar iemand scheen te zoeken. Hij was een sterkgebouwd man met een donker gelaat, zware wenkbrauwen, gekleed in een oud versleten zeeofficiers-uniform. Zijne manieren - opmerkelijk vastberaden en zelfbeheerschend - duidden onmiskenbaar den gentleman aan. Langzaam bewoog hij zich door de menigte heen, bleef staan bij iedere dame, die hij voorbijging, en vervolgde dan weder zijn weg met gefronst voorhoofd. Eindelijk was hij tot den wintertuin doorgedrongen - trad er, na zich een oogenblik bedacht te hebben, binnen - zag in de verte tusschen de heesters en bloemen een wit gewaad schemeren - trad nader om de dame van nabij te zien - en stond, een kreet van vreugde slakende, voor Clara.

Zij sprong overeind. Zij stond tegenover hem, sprakeloos, onbewegelijk, versteend van schrik. Hare oogen alleen flikkerden - de oogen, die haar zeiden dat zij Richard Wardour voor zich zag.

Hij was de eerste die sprak.

‘Het doet mij leed dat ik u schrik aanjoeg, lieve. Ik vergat alles behalve het geluk u weer te zien. Eerst twee uren geleden lieten wij de ankers vallen. Ik had eenigen tijd noodig om te onderzoeken waar gij waart en 't kostte mij ook eenigen tijd eene toegangskaart te bekomen, nadat ik vernomen had dat ge op 't bal waart. Wensch mij geluk, Clara! ik ben bevorderd. Ik ben teruggekomen om u mijne vrouw te doen worden.’

Eene plotselinge verandering was op haar doodsbleek gelaat waar te nemen. Een lichte blos kwam op hare wangen, hare lippen bewogen zich. Zij richtte schielijk eene vraag tot hem.

'Hebt gij mijn brief ontvangen?

Hij sidderde. 'Een brief van u? Neen, ik ontving dien nooit.'

De plotselinge gloed verdween weer van haar gelaat. Zij deinsde achteruit en zonk in een stoel neder. Hij naderde haar, verrast en ontzet. Zij kromp in den stoel ineen - kromp ineen alsof zij bang voor hem was.

'Clara! ge hebt mij zelfs nog niet eens eene hand gegeven! Wat beteekent dat?'

Hij zweeg, wachtte en zag haar aan. Zij antwoordde niet. Een vonk van drift flikkerde in zijne oogen. Hij herhaalde zijne laatste woorden op luider en vaster toon:

'Wat beteekent dat?'

Ditmaal antwoordde zij. Zijn toon had haar gekwetst - zijn toon had haar den moed teruggegeven, die haar dreigde te ontzinken.

'Het beteekent, mijnheer Wardour, dat ge u van het eerste oogenblik afaan, vergist hebt.'

‘Waarin heb ik mij vergist?’

‘Ge hebt een verkeerden indruk opgevat en hebt mij de gelegenheid niet gegeven u uit den waan te brengen.’

‘Waarin bestond die waan?’

‘Gij zijt te haastig geweest en hebt te veel vertrouwen op u zelf en op mij. Ge hebt mij geheel en al misverstaan. Het smart mij u verdriet te moeten aandoen, maar voor uw eigen bestwil moet ik openhartig spreken. Altijd zal ik u vriendschap toedragen, mijnheer Wardour. Uwe vrouw zijn, kan ik nooit.’

Werktuigelijk herhaalde hij de laatste woorden. Hij scheen er aan te twijfelen of hij wel goed verstaan had.

‘Nooit kunt gij mijne vrouw zijn?’

‘Nooit!’

‘Waarom?’

Zij zweeg. Zij was niet in staat eene leugen te zeggen. Zij schaamde zich hem de waarheid mede te deelen.

Hij boog zich over haar heen en vatte eensklaps hare hand. Hare hand vasthoudende, boog hij zich nog een weinig dieper over haar heen om te trachten in haar gelaat het antwoord te lezen, dat zij niet geven kon. Zijn eigen gelaat betrok naarmate hij haar langer aanzag. Hij begon haar te verdenken - en gaf dit in zijne volgende woorden te kennen.

‘Er is iets dat u ten mijnen opzichte heeft veranderd, Clara. Iemand heeft u tegen mij ingenomen. Is die iemand - ge dwingt mij die vraag te doen - een ander man?’

‘Gij hebt het recht niet mij dit te vragen.’

Hij ging voort, zonder acht te slaan op hetgeen zij tot hem zeide:

‘Is die andere man tusschen u en mij gekomen? Ik spreek mijnerzijds open en rond. Wees gij even openhartig.’

‘Ik *heb* gesproken. Ik heb niets meer te zeggen.’

Wederom heerschte er een oogenblik stilte. Zij zag de waarschuwende lichtvonken, die het vuur verrieden, dat in zijn binnenste woedde, al grooter en grooter worden. Zij voelde hoe hij hare hand al vaster en vaster omklemde. Hij deed voor de laatste maal een beroep op haar.

Redding der oude vrouw van het gestrande vaartuig.
TEN SPEELBAL AAN DE GOLVEN.

‘Bedenk u,’ zeide hij, ‘bedenk u voor het te laat is. Uw stilzwijgen helpt u niet. Indien gij blijft weigeren mij te antwoorden, zal ik uw stilzwijgen als eene bekentenis beschouwen. Verstaat gij mij?’

‘Ik versta u.’

‘Clara Burnham! Ik laat den spot niet met mij drijven. Clara Burnham! Ik verlang de waarheid te weten. Hebt ge mij bedrogen?’

Met de fijne gevoeligheid der vrouw kwetste haar het beleedigende dier vraag, waarin hij haar in haar gezicht van ontrouw beschuldigde.

‘Mijnheer Wardour! ge gaat te ver door op die wijze rekenschap van mij te vragen. Ik heb u nimmer iets gezegd wat zweemt naar eene belofte.’

Hartstochtelijk viel hij haar in de rede voor zij iets meer kon zeggen.

‘Ge hebt u in mijne afwezigheid verloofd. Uwe woorden getuigen het; uw blik bewijst het! Ge zijt verbonden met een ander man!’

‘Al *heb* ik mij verbonden, welk recht hebt gij, u daarover te beklagen?’ antwoordde zij op vasten toon. ‘Welk recht hebt gij, mijne daden na te gaan......?’

De volgende woorden bestierven haar op de lippen. Hij liet plotseling hare hand los. Eene merkbare verandering was in de uitdrukking van zijne oogen zichtbaar - eene verandering die haar de vreeselijke hartstochten deed aanschouwen, die zij in hem had opgewekt. Zij las iets in zijne oogen, iets donkers dat haar deed sidderen - niet voor haar zelf, maar voor Frank.

Langzamerhand verdween de donkere kleur van zijn gelaat. Zijne zware stem gings eensklaps tot een zachten, kalmen toon over, toen hij de woorden tot afscheid sprak:

‘Zeg niets meer, miss Burnham - ge hebt genoeg gezegd. Ik heb antwoord ontvangen; ik kan gaan.’ Hij zweeg een oogenblik, en haar naderende, legde hij zijne

hand op haar arm. ‘De tijd kan wellicht komen,’ zeide hij, ‘dat ik *u* vergeven zal. Maar wee den man die mij u ontstolen heeft; hij zal den dag betreuren, waarop hij u 't eerst ontmoette.’

Hij wendde zich om en verliet haar.

Een paar seconden later ontmoette mevrouw Crayford, die zich naar den wintertuin wilde begeven, een der aanwezigen. De man bleef staan alsof hij haar iets te zeggen had.

‘Wat is er van uw verlangen?’ vroeg zij.

‘Vergeving, mevrouw. Hebt gij wellicht ook een reukfleschje bij u? In den wintertuin is eene jongedame in zwijm gevallen.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 40]

Onze gravures.

De krijgsraad.

VOOR DEN KRIJGSRAAD, NAAR CHARLEMONT.

Deze gravure is vervaardigd naar een tafereel van den Franschen schilder Charlemont, die door velen met den beroemden Meissonier op eene lijn wordt gesteld. En inderdaad, groepeering, houding en uitdrukking zijn hier echt meesterlijk en maken van een onderwerp, dat der verbeelding niet veel stof levert, eene bevallige en karakteristieke schilderij. De gelaatstrekken vooral zijn sprekend en drukken zoo duidelijk als zonder de minste scherpte of overdrijving de verschillende gemoedsbewegingen der aanwezigen uit. Men leest klaar op al die aangezichten de teleurstelling, de bekommering en de besluiteloosheid, door het bericht van den binnengetreden jongen officier verwekt. Er moge dan al of niet reeds een gevecht of een slag daar buiten geleverd zijn; dit toch is zeker, dat alle berekeningen, plannen en verwachtingen der krijgsoverheden voor het oogenblik verijdeld zijn en dat de oorlogskans, die zich eerst zoo gunstig voordeed, thans eene gansch andere wending heeft aangenomen. Hier toch, in den krijgsraad, is men reeds uit het veld geslagen, wat ook het leger moge wedervaren zijn, en niets laat vermoeden dat men er al het middel gevonden heeft om de nukkige fortuin te doen terugkeeren. Ziedaar wat

Charlemont met het penseel zoo juist en duidelijk heeft beschreven in zijn sierlijk tafereel, als de bestversnedene pen het zou vermogen.

Het nieuwe Rijks-museum te Amsterdam.

De moker is in de jongste tijden te Amsterdam druk aan het woeden geweest; veel ouderwetsch en ongerieflijks viel er onder den hamer om voor nieuw en doelmatiger plaats te maken. Ging bij deze door de eischen des tijds noodzakelijk geworden veranderingen wel hier en daar iets schoons en vooral schilderachtigs te loor, veel merkwaardigs en prachtigs ook verrees als ruime vergoeding voor het verlorene. En onder dit laatste verdient het nieuwe Museum, eene schepping van den talentrijken Hollandschen bouwmeester Cuijpers, onbetwistbaar eene eerste zoo niet de voornaamste plaats te bekleeden.

'Wie dit bouwgewrocht aanschouwt,' zegt Louise Stratenus, 'op de eenige rechtmatige wijze, dat is zonder er voorat tegen of vóór gestemd te zijn, kan niet anders dan zich reeds terstond getroffen gevoelen door den grootschen aanblik, dien het geheel oplevert. In den soberen en toch zoo indrukwekkenden westerschen bouwtrant der zestiende eeuw ontworpen, met zijn torens, welke door de grauwe wolken van ons luchtgewelf schijnen heen te willen breken, vertoont het Museum zich in al de statige schoonheid, welke aan den kunsttempel voegde, die voortaan de doeken zou bevatten, welke eeuwenlang door al onze Europeesche naburen aan de Nederlanden werden benijd.

Naar men weet werd het terrein, waarop dit reuzenwerk gebouwd is, door de stad Amsterdam ten geschenke gegeven, terwijl ook eene onwaardeerbare verzameling portretten van Regenten en andere overheidspersonen door de gemeente afgestaan werd om het Nieuwe Museum te verrijken. Deze lap gronds, welke eene oppervlakte van drie hectaren beslaat, laat voldoende ruimte over tot den aanleg van tuinen, die in den stijl der verschillende eeuwen zullen ingericht worden.

In het buitenland is zeker, en dat vooral in de laatste jaren, veel schoons gebouwd en verrezen, tal van andere Europeesche volkeren mogen zich met recht beroemen op hetgeen hunne bouwmeesters in deze eeuw uit steen en kalk wisten omhoog te tooveren, maar zeer zelden slechts vindt men zulk eene rijke fantazie, zulk een schat van juiste zinnebeelden weer als hier. De architect van het Rijks-Museum heeft gansche gedichten in zijne teekeningen neergelegd, en daartoe is eene veelzijdige kennis noodig geweest, en eene verbeeldingskracht, waarover men verstomd staat. Ook al bevatte het gebouw nog geene enkele schilderij of ander voortbrengsel van kunst, men zou er dagen achtereen in kunnen ronddolen, en er telkens nieuwe schoonheden, nieuwe gedachten in ontdekken.'

Eene uitvoerige beschrijving van het inwendige des gebouws zou ons dus al te ver leiden. Trouwens onze gravure, die de bijzonderste binnendeelen des Museums vertoont, geeft ons niet enkel een vrij helderder denkbeeld van bedoelde schoonheden dan de nauwkeurigste omschrijving zou kunnen doen, maar maakt deze in zekeren zin schier overbodig.

Zekere bijzonderheden over de kunstschatten van het Museum kunnen wij echter niet onvermeld laten:

'Aan Rembrandt, zoon van Harmen Gerritsen van Rijn en van Neeltgen Willemsdochter van Suydbrouck, geboren aan de Weddesteeg te Leyden XV Julii MDCXII, te Sint Anna-Parochie in 't huwelijk bevestigd XXII Junii MDCXXXIII met de Leeuwarder Burgemeestersdochter Saskia van Uylenborgh, die hem in Juni MDCXLII ontviel, gelijk met gouden letters in een fries geschilderd staat, is de

eereplaats gegund. En ofschoon zijne beroemde *Staalmeesters* ook hier in volle pracht uitkomen, het glanspunt der Rembrandtzaal, en men mag gerust zeggen der gansche verzameling schilderijen, in het Rijks-Museum aanwezig, is en blijft zijne *Nachtwacht*, die nimmer wellicht alvorens zij hier op zoo vorstelijke wijze omlijst werd, aldus in al hare schoonheid is uitgekomen. Beter verlicht zou men haar niet kunnen droomen, en dit is veel gezegd.

Onmiddellijk ter linkerzijde van de Rembrandtzaal vindt men de Karolingische kapel, gelijk er, naar het schijnt, nog op huidigen dage eene te Maastricht moet bestaan. Ook dit is weder eene dier verrassingen, waaraan het Nieuwe Museum zoo rijk is, en dat er alle eentonigheid aan ontneemt.

Daarop komt men in de zoogenaamde 'Internationale Zaal' waar de schilderijen van vreemde meesters bijeen zijn. En hier doet het ons wel een weinig leed, dat men de prachtige Vlaamsche school zoo streng van de Nederlandsche kunst afgescheiden heeft. In het buitenland toch acht men haar nog zoo goed als één met de oude Hollandsche school. Voor het eerst treden wij Van Dyck voorbij, en begeven ons tot de Italiaansche, Fransche en Spaansche scholen, om van de laatste slechts drie schilderijen, en wel een Murillo, een Ribera en een Velasquez op te merken.

Thans volgt de Gothieke zaal met de oudste Nederlandsche doeken. De muren zijn geheel in middeleeuwschen stijl versierd, en zijn dus als het ware één met de aldaar aanwezige kunst. Men ziet hier ook een stuk van Albrecht Durer, en een van Hans Holbein, evenals van Quinten Massys.

Daarna komt de zaal der 16e eeuw, waarin men de wapenschilden aantreft der vorsten, welke tijdens die jaren over de Nederlandsche gewesten hebben geregeerd. Zoo ziet men daar ook het schild van Karel den Vijfde met het bekende devies: 'Plus Oultre.'

In de daaropvolgende zaal vindt men de schatten der zeventiende eeuw, zij heet de *Dupperzaal*, dank zij het legaat van 64 schilderijen, in 1870 door Leendert Dupper te Dordrecht aan 't Rijks-Museum vermaakt. Hieronder treft men doeken aan van Adriaan van Ostade, Adelbert Cuyp, Van de Velde, Jan Steen, Ruisdael, Hobbema, Frans Hals, Simon van der Goes, Frans van Mieris, enz. enz.

In de volgende zaal is het legaat Van de Poll, in 1880 aan het Museum vermaakt, en dat 52 zeer belangrijke schilderstukken rijk is.

Daarop heeft men de Portretzaal, waar o.a. eene belangrijke verzameling familieportretten van het geslacht Bicker aanschouwd wordt (44 stuks).

Na de portretzaal treedt men de *kabinetten* binnen, waarvan er vijf ten Westen en vijf ten Oosten der Voorzaal gevonden worden. Ook hier treft men weder doeken van de grootste meesters aan. Doch wat deze kabinetten voornamelijk onderscheidt, is de kunstige wijze, waarop men er in geslaagd is, hun ieder een geheel verschillend karakter te geven, - zoodat zij niet het minst op elkander gelijken, ofschoon natuurlijk eender van vorm. Dit is hoofdzakelijk te danken aan de groote verscheidenheid van versiering.

Eindelijk heeft men nog de zaal met het Museum Van der Hoop, dat uit niet minder dan 225 schilderijen bestaat, waaronder ook het beroemde '*Joodsche Bruidje*' van Rembrandt. - Dan de *Zaal der Admiralen*, bevattende de portretten der meest bekende Nederlandsche vlootvoogden, - en eene verzameling van vijftig portretjes van vorsten uit het huis van Oranje-Nassau.

Hierna volgen twee zalen, welke afgestaan werden aan de Vereeniging tot het vormen van eene openbare verzameling van hedendaagsche Kunst, en waar men reeds een vijftigtal stukken van uitstekende meesters onzer dagen vindt.

Vervolgens komen twee zalen, waarin men de Rijksverzameling Kunstwerken van moderne meesters, afkomstig uit het Paviljoen ‘Welgelegen’ te Haarlem, ziet. Daarna treedt men in eene wederom geheel verschillende zaal, behoorende aan het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, en eene Oud Hollandsche Regentenkamer weergevende. Aan de zoldering, welke bestaat uit acht geschilderde doeken, treft men er nog een aan van Gerard de Lairesse, door hem vervaardigd voor het vroegere Leproozenhuis, en ten slotte komt men aan een klein vertrek, vol merkwaardige voorwerpen, en met goudlederen behangsels versierd.’

En hiermede nemen wij afscheid, den lezer toewenschende dat hij spoedig in de gelegenheid moge zijn, zich met eigen oogen te overtuigen dat in het nieuwe Rijks-Museum van Amsterdam een monument is verrezen, dat waardig is met de schoonste gebouwen van Europa te wedijveren.

Overvallen.

Deze plaat spreekt door zich zelve en behoeft als het ware geene toelichting. Zij vertoont een dier drama's, welke ononderbroken in de bosschen en wildernissen afgespeeld worden, zonder dat het oog des menschen ze bespiedt. Zij verbeeldt eene enkele episode slechts van dien algemeenen kamp om het leven, die door al wat adem haalt voortdurend geleverd wordt. Geene ingeschapene wreedheid, alleen de zucht naar levensbehoud drijft er den beer toe zich op den zwakkeren hert te werpen. Hij zoekt aan hem zijn voedsel, zooals wij dit in het vleesch der door ons gedoode runderen vinden. Alleen dit hebben de meeste *wilde*, *wreede* beesten op ons voor: zij verscheuren enkel hunne natuurgenooten, omdat zij zich met geen ander dan dierlijk voedsel spijzen kunnen; zij dooden doorgaans slechts dan als de prikkel des hongers zich bij hen onwederstaanbaar gevoelen doet en niet meer dan tot hunne verzadiging vereischt wordt. Het past ons, menschen, zeer weinig uit de hoogte en met afgrijzen van de *wildheid* en *wreedheid* der dieren te gewagen: wij, die ons desnoods alleen met plantaardige voortbrengsels voeden kunnen, die onze jagers hebben, welke slechts dooden uit vermaak en vaak met wezenlijke hartstochtelijkheid, en onze lekkerbekken, die niet beschaamd zijn zich te vergasten aan het lieve vogelkijn, alleen door God geschapen om de schoone natuur met zijne zangen te verheerlijken.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

In al de andere steden en bij ieder republikeinsch feest ging het nagenoeg op dezelfde wijze toe. Het volk zag spottend dit huichelend comediespel na. Terwijl de republikeinen den mond vol hadden van Vrijheid, Gelijkheid, Broederliefde, drukten zij den voet meer en meer op den nek van het machtelooze volk; terwijl zij plechtig

schavot en galg gingen verbranden, was de schouwplaats van dit tooneelspel nog rood van onnoozel vergoten bloed. Twee ouderlingen, Fransche priesters, wiens eenig misdrijf was uitwijkelingen te zijn, werden in September te Brussel ontdekt en voor den kop geschoten. Den 23^{en} October onderging een kanunnik van Sint-Jacobs te Antwerpen, Louis Marcel, als Fransch onbeëedigd priester, hetzelfde lot. In November werden insgelijks twee Augustijner-monniken, pater Goubier en pater Mercier te Brussel ter dood gebracht, onder beschuldiging het gepeupel van Bergen-Henegouw, over de duurte der levensmiddelen ten opstand te hebben aangehitst.

Men begon inderdaad bevreesd te worden voor de steeds aangroeiende verbittering der gemoederen. Reeds begon het volk luide te morren; eene glinster was genoeg om een algemeenen opstand aan te steken. De buitenlandsche toestand was gevaarlijk voor de Republiek. Het Oostenrijksche leger toog opnieuw den Rijn over en rukte vooruit naar de Maas, na het belegerde Luxemburg te hebben ontzet. De republikeinsche legers verzwakt, slecht ingericht en aangevoerd, waren nauwelijks bestand den vijand tegen te houden. In zulke ongunstige

omstandigheden ware een oproer in België noodlottig geweest voor den overweldiger.

Men trachtte dan door meer toegevendheid de rust in ons vaderland te handhaven. Niet alleen werd het maximum in Februari 1795 geheel en gansch afgeschaft, maar de gijzelaars in vrijheid gesteld en de comiteiten van waakzaamheid ontbonden, die hatelijke werktuigen der dwingelandij. Zoo groot was de vreugd der burgers over deze maatregels, dat in vele steden men door het geluid der klokken, de blijde tijding begroette. Het staatsbestuur scheen tot meer zachtzinnigheid gestemd: het recht van rekwisitie werd beperkt tot de benoodigdheden van het leger; niets mocht meer afgeëischt worden dan wettelijk en door de bevoegde overheid; het achterstallige der belastingen zou mogen aanbetaald worden, de helft in assignaten, de helft in muntspecies; later zelfs werd drie vierden der belastingen in muntpapier door de ontvangers aanvaard.

In Maart 1795 werden de gemeentebesturen heringericht op een nieuwen en eenvormigen voet. De gemeenteoverheid kreeg het beheer terug over de gemeentepenningen en werd met den policiedienst belast; de willekeurige macht der crimineele gerechtshoven, werd door de aanstelling van een Jury meer beperkt; de uitgewekene burgers, op eenige uitzondering na, mochten in hunne haardsteden terugkeeren; schulden voor de verovering des lands aangegaan zouden in muntpapier niet meer kunnen afgelost worden.

Al deze maatregelen brachten eenige verzachting in het bestuur onzes vaderlands; maar bevrijddde het niet van de dwingelandij der Representanten van het volk, noch van de willekeurigheid der krijgsbevelhebbers. Vele burgers verlangden nu eene vereeniging van ons grondgebied met Frankrijk, als het eenige redmiddel in dien nijpenden nood. Dagelijks boden zich in de Nationale Conventie afgevaardigden van de gemeentebesturen onzer groote steden aan smeekende om deel te mogen maken van de Republiek. De volksrepresentanten te Brussel ondersteunden deze vertoogschriften. ‘Al de gemeenten van België,’ zegden zij, ‘betoonen hetzelfde ongeduld om met Frankrijk vereenigd te worden; allen verlangen een einde te zien aan den onzekeren burgerlijken en politieken toestand waarin zij verkeeren. Wij noodigen u uit hun deze gunst te verleenen; wij hebben in uwen naam hun deze vereeniging beloofd en wij oordeelen dat ze waardig zijn deze weldaad te genieten.’ (20 Februari 1797.)

De Nationale Conventie aarzelde echter deze vereeniging uit te spreken. Wel was zij vast besloten die prooi niet te laten ontsnappen, of het ontwerp te laten varen de grenzen van het Fransche grondgebied tot den Rijn uit te breiden, doch eerst wilde zij het rijke België tot den laatsten stuiver uitbuiten.

Op het einde van Augustus, nochtans, scheen de Nationale Conventie meer geneigd, en zonder langer te dralen, de vereeniging van de Belgische gewesten met het Fransche rijk te stemmen. Het *Comité du salut public*, eigentlijk de uitvoerende macht der conventie, legde een wetsontwerp in dien zin aan de vergadering voor, en verdeelde reeds op voorhand ons vaderland in departementen, om des te beter de inlijving voor te bereiden. Den 24^{en} September, na in het lange en het breede het wetsontwerp onderzocht te hebben, beantwoordde het verslag van Merlin van Douay het ontwerp van vereeniging in bevestigenden zin.

Eene laatste poging om België in eene onafhankelijke republiek herinterichten, die oude droom der Vonckisten en Luiksche patriotten, werd smadelijk in de

Conventie van de hand gewezen. Een voorstel om het volk van Limburg en Luxemburg, gewesten welke in 1793 geene stemming hadden uitgebracht, over hunne vereeniging met Frankrijk te raadplegen, werd insgelijks en met hoonende woorden verworpen. ‘De wensch van een volk is zijn belang!’ riep de conventioneel Portiez uit.

De beraadslaging duurde twee dagen, toch was de uitslag van den beginne af aan niet twijfelachtig. Den 1^{en} October stemde de nationale Conventie, bij toejuiching, de vereeniging van de voormalige Oostenrijksche Nederlanden, van het prinsdom van Luik en van de landen gelegen tusschen Maas en Rijn, bij de Fransche Republiek. Hollandsch Vlaanderen, de steden en het grondgebied van Maastricht en Venloo, door verdrag met de Staten-generaal aan Frankrijk afgestaan, werden de nieuwe departementen toegevoegd.

Zoo verdween van de wereldkaart het prinsdom van Luik en de Zuidnederlandsche gewesten. Het grondgebied van het *Veroverd land*, zooals men het heette, besloeg nagenoeg dezelfde uitgestrektheid als het huidige België, met Zeeuwsch Vlaanderen, Hollandsch Limburg en het groothertogdom van Luxemburg.

Deze landen werden willekeurig verdeeld in negen departementen: De Dijle, hoofdstad Brussel; De twee Nethen, Antwerpen; De Schelde, Gent; De Leie, Brugge; Samber en Maas, Namen; Jemmappes, Bergen-Henegouw; De Neder-Maas, Maastricht; De Ourthe, Luik; De Wouden, Luxemburg. Ieder departement was onderverdeeld in cantons, samengesteld uit een onbepaald getal gemeenten.

De grootere gemeenten werden bestuurd door eene municipaliteit, met een toegevoegden agent der Uitvoerende Macht; de kleinere gemeenten, degene beneden de vijfduizend zielen, werden alleenlijk beheerd door een municipaal agent en zijn adjunct. De municipale agenten, adjuncten en een voorzitter maakten den bestuurraad des cantons uit. Een commissaris van het Uitvoerend bewind werd dezen bestuurraden toegevoegd. In de hoofdplaats van het departement zetelde het middenbestuur, insgelijks bijgestaan door een commissaris van het Uitvoerend Bewind.

Het hoogere bestuur der *Veroverde Landen* werd voorloopig toevertrouwd aan drie Representanten van het Volk, herwaarts overgezonden onder de benaming van Commissarissen des Staatsbestuurs. Hunne bestuurlijke macht was zeer uitgebreid. Zij waren niet alleen met de bewaking van al de staats- en gemeentelijke ambtenaren belast, maar in den beginne benoemden zij tot alle bestuurlijke en rechterlijke ambten en bedieningen. In deze zending werden zij geholpen door een hoogeren raad van 's lands bestuur, welke te Brussel zetelde.

Na de vereeniging van ons land met Frankrijk, was er dus nog geen schijn van gemeentelijke of burgerlijke vrijheid. Men durfde het volk niet ter stembus roepen, zoo als in Frankrijk, zoo zeer mistrouwde men den volksgeest. Slechts in 1797 werd het aan de Belgen toegestaan hunne burgerrechten uit te oefenen.

De vereeniging van België met Frankrijk werd onmiddellijk in ons land afgekondigd en in alle groote steden door republikeinsche feesten gevierd.

De groote meerderheid der bevolking zag koud, onverschillig bijna, al deze feestelijkheden na, niet wetende of men zich te verheugen of te bedroeven had over deze gebeurtenissen.

(*Wordt vervolgd.*)

Gered door de Moedertaal.
(Eene ware gebeurtenis.)

II.

In een klein vertrek van de derde verdieping ligt Karel D.... op zijn ziekbed uitgestrekt. Zijn gelaat is lijkkleurig; druppelen zweet parelen op zijn voorhoofd; een korte, brandende ademhaling doet zijne borst zwoegen en ontsluit zijne paarsche lippen. De oogen staan dof of blikken onrustig rond; de handen tasten onheilspellend over het beddelaken; de zieke is woelig en zichtbaar gejaagd. Gewis, het einde nadert met rassche schreden, nog eenige uren en het is hier beneden voor Karel gedaan....

Behoedzaam wordt de deur geopend; eene lange, zwarte gestalte vertoont zich in den weifelenden schijn der nachtlamp en nadert tot het bed.

Het oog van den zieke valt op de verschijning; stomme verbazing staat erin te lezen.

'Hoe gaat het, mijn beste vriend?' vraagt de pastoor van St.-Antonius op innemenden toon, 'een weinig beter?'

De zieke blijft sprakeloos als gave hij zich nog niet goed rekenschap van hetgeen er gebeurt. Zijne magere, doorschijnende handen onderbreken hunne doellooze beweging, eene klimmende verwondering straalt uit zijn gespannen gelaat en zijn starenden blik.

'Ik heb vernomen dat gij ernstig ziek zijt,' herneemt de priester, 'en kom u bezoeken.'

'Wie zijt gij? fluistert de heesche stem van den lijder.

'Ik ben uw pastoor, vriend. Volgens mijnen plicht....'

'Ha! Gij zijt de pastoor! Ik had het moeten raden. Gij hebt gehoord dat ik ziek ben, en gij meent dat ik ga sterven. Gij bedriegt u, mijnheer. Ik sterf nog niet. Daarvoor ben ik te jong. Nog geen veertig jaar oud. Nog tijd genoeg om te sterven, gij komt te vroeg, mijnheer.'

Afgebroken en met moeite worden deze woorden uitgebracht; een nare spotlach plooit de bevende lippen van den zieke, die tot zijn volle bewustzijn is teruggekeerd. Afgrijselijk is die spotlach op het aangezicht van den ongelukkige, wien de dood reeds tegengrijnst.

'Mijn vriend,' begint op nieuw de pastoor, 'ik zeg niet dat gij gaat sterven, maar dat gij ernstig ziek zijt en ook wel in stervensgevaar, kunt gij niet loochenen.'

'Spoedig gaat het beter,' hijgt de kranke.

'Ik wensch het van harte, vriend, en zal er zelfs voor bidden. God is goed en kan u helpen.'

'Spreek mij niet van God,' bromt de zieke, terwijl een krampachtige trek eensklaps aan zijn gelaat eene terugstootende uitdrukking geeft.

'Wie anders dan God zal u bijstaan in uwe pijnen, u de gezondheid wedergeven, indien het zoo Zijn heilige Wil is en indien gij het met betrouwen afsmeekt?'

'Spreek mij niet van God,' herhaalt de ongelukkige met gramschap. 'Er is geen God.' 'Wat zegt gij, vriend! Er zou geen God zijn! Wie heeft dan de wereld geschapen, u het leven gegeven? Wie bestiert alles met zulke oneindige wijsheid? O vriend, spreek en handel niet alsof gij twijfeldet aan het bestaan van God; gij meent zelve niet wat gij zegt.'

'Ik meen wat ik zeg: er is geen God. Doch genoeg hiervan, gij vermoeit mij.'

Weer komt de krampachtige trek op het gelaat van den rampzaligen godloochenaar; - eene soort van innerlijke woede schijnt hem nieuwe krachten te schenken: - 'Neen,' grijnst hij, 'er is geen God;' - en een half gesmoorde vloek sist tusschen zijne gesloten tanden.

De priester voelt eene koude rilling van afgrijzen. Hij bedwingt nogtans zijne ontzetting en zegt: ‘Bedaar, vriend. Houd u stil. Het spreken doet u nadeel. Luister naar mijne woorden, gij weet dat ik het goed met u meen en slechts hier gekomen ben ter liefde van uwe arme ziel.’

‘Neen, het heeft lang genoeg geduurd. Waarom plaagt gij mij? - Ga heen, en laat mij met rust.’

‘Vermits gij het volstrekt wilt, ik zal gaan. Doch eerst wil ik u nog vragen, vriend, of ik u niet eenigerwijze kan dienstig zijn. Gij bevindt u hier zoo alleen en, naar 't mij toeschijnt, zoo verlaten. Misschien denkt er niemand aan om u op te passen gelijk het behoort. Verlangt gij soms niet dat uw broeder Donaat verwittigd worde? - Hoe gaarne zou hij bij u waken en u liefderijk verzorgen!’

‘Ik heb geen broeder,’ luidt het antwoord.

‘Ja toch, mijn zoon Gij hebt eenen broeder en het is niet wel van u hem te verstooten, daar hij u zoo oprecht bemint en nu zoo diep bedroefd is omdat gij ziek zijt.’

‘Hij weet dus dat ik ziek ben?’

‘Hij zelf is mij komen roepen.’

De zieke rijst overeind als door een elektrischen schok getroffen; een somber vuur gloeit

in zijne oogen; bitsig komen zijn witte tanden opeen.

'Ha! Donaat heeft u geroepen! Welnu, ga, en zeg hem dat hij die eens zijn broeder was hem haat en vervloekt.'

Dit zeggend valt Karel op het bed terug, wendt het gelaat naar den muur en blijft roerloos liggen.

De pastoor aarzelt of hij zal vertrekken en of hij nog eene laatste poging zal aanwenden om het verstokt en haatdragend gemoed des ongelukkigen te vermurwen. Na eenige oogenblikken inwendig Gods bijstand te hebben afgesmeekt, oordeelt hij het voorzichtiger niet verder aan te dringen.

'Mijn vriend,' zegt hij met tranen in de stem. 'Het smart mij diep u zóó te moeten verlaten. Ik hoop echter dat gij mij bij een tweede bezoek gunstiger zult ontvangen. Denk ondertusschen aan het toekomstig lot uwer arme ziel. Want, mijn plicht legt mij op het u te verklaren, uw toestand is uiterst gevaarlijk. Misschien blijven er u slechts eenige uren meer over om te beslissen of uwe ziel voor eeuwig gelukkig zal zijn in den Hemel of voor eeuwig ongelukkig in de Hel.'

De pastoor had de laatste woorden met kracht en nadruk uitsproken en wachtte op hun uitwerksel. Karel verroerde zich niet, maar dezelfde krampachtige trek vertoonde zich op zijn gelaat en de pastoor verliet ijlings de kamer om den vloek niet te hooren die nogmaals door de tanden siste van den rampzalige.

'Die mensch is te diep gevallen,' zuchtte de achtbare priester, 'om zonder een blijkbaar mirakel der goddelijke genade tot inkeer te komen.'

Beneden aan den trap stond Donaat in angstige verwachting. De smartvolle blik, dien de pastoor hem toewierp, zeide genoegzaam dat er niets goeds was voorgevallen.

'Mag ik naar boven gaan?' vroeg hij.

'Neen, nog niet. Ik moet eerst terugkomen; of liever, ik zal een anderen priester zenden; die moge beter slagen dan ik! De toestand van uwen broeder is erg. Indien hij den morgen bereikt, moeten wij God bedanken. Ik hoop dat de tweede poging hem zal doen overgaan tot het spreken zijner biecht. Hij weet nu dat de dood er mede gemoeid is, hij zal nadenken op hetgeen ik hem gezegd heb en, met de genade Gods, zich nog in tijds bekeeren. Blijft gij hier, vriend?'

'Zekerlijk, mijnheer pastoor. Ik ga niet naar huis vóór ik Karel gezien hebbe. Och, konde ik iets voor hem doen!'

'Gij kunt veel voor hem doen, beste vriend. Gij kunt bidden. Immers God alleen kan hem behulpzaam zijn. Tot later.'

Donaat ging in eenen hoek der gelagkamer nederzitten. Hij hoorde noch zag wat er rondom hem gebeurde. Gansch zijn denkvermogen was op Karel samengetrokken, en met grievende droefheid herhaalde hij in zich zelven: Indien mijn broeder sterven moest zonder bekeering! Hij herzag dan in den geest zijne zieltogende moeder en hoorde haar jammeren: Donaat, zorg toch goed voor Karel. Bij die herinnering ging telkens een priem door zijn hart en hij blikte als wanhopig ten hemel, in zijn binnenste uitroepende:

'Ja, ik zal, ik wil zorgen voor Karel, maar hoe?...'

Plotselings stond hij recht, - eene straal van hoop schitterde in zijne betraande oogen en verhelderde zijn gelaat. 'Hoe heb ik daar niet vroeger aan gedacht!' mompelt hij binnensmonds en als gejaagd vloog hij de deur uit.

(*Wordt vervolgd.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

GEZICHTEN IN HET NIEUWE RIJKS-MUSEUM TE AMSTERDAM.
Portret van den bouwmeester CUYPERS.
Voorzaal. Rembrandtszaal.
Eerezaal. Regentenkamer.
Trap. Binnenplaats der afgietsels.

TROUW DER VOGELS VOOR HUNNE JONGEN. - Aan de standplaatsen van den Noorder-spoorweg te Parijs bemerkte niet vóór eenige jaren, in een waggon van derde klasse, die in langen tijd niet gebruik was, een nestje van een roodstaartje, waarin vijf eieren lagen. Denzelfden dag maakte die waggon deel uit van eenen goederentrein, welke een afstand van 50 K.M. aflegde, daarop zes en dertig uren aan de statie bleef staan en na eenige omwegen aan het punt van uitgaan terugkwam.

De waggon was dus vier dagen en vier nachten onder weg geweest, en gedurende dien tijd was het nest niet verlaten, althans niet door de moeder, want bij de terugkomst vond men in plaats van vijf eieren vijf jonge vogeltjes.

De statieoverte, door dat bewijs van gehechtheid getroften, gaf bevel dat men den waggon op eene veilige plaats zou brengen; van tijd tot tijd bracht hij het nestje een bezoek en zag met genoegen dat de ouden hunne jongen voedsel brachten. Na drie dagen vlogen er drie jonge vogels uit en na vijf dagen de overige.

De conducteur van den trein, welke met die bijzonderheden onbekend was geweest, had zich wel verwonderd dat hij aan elk statie uit een der wagens een roodstaartje had zien vliegen en weer terugkomen. De groote snelheid, het gedruisch van den trein hadden het vogeltje niet verschrikt en het moederlijk instinkt had het diertje alles doen trotseeren. Hare jongen hadden warmte, beschutting en voedsel noodig, de moeder der verschafte het hun, zonder zich door eenige hindernis te laten weerhouden.

⁎

Wij kunnen niet nalaten bij dat voorbeeld er nog een te voegen, dat ons door den Hr. Sam. Henri Berthaud is medegedeeld.

In het begin van Mei zag iemand, die de groenmarkt te Parijs bezocht, met verwondering een roodborstje, dat rustig onder het ijzeren dak heen en weer vloog. Zonder in het minst vervaard te worden door de beweging en het gedruisch om zich heen, doorzocht het vogeltje den afval der groenten. Het liet zich in het minst niet verschrikken door de tegenwoordigheid van den nieuwsgierige, terwijl het zich juist trachtte meester te maken van een dier groote rupsen, welke men veel in de kool vindt, en die een wanhopigen weerstand bood, zich in allerlei bochten kronkelde en zich in eenen hoop bladeren liet vallen. Eindelijk greep de kleine jager zijne prooi, vloog er mede naar den groentenwagen, die een honderd schreden verder stond, en streek op een mandje met stroo neder, waaruit zich het gepiep van jonge vogels liet hooren. Men zou zijne oogen niet geloofd hebben! Op den bodem van de mand was een nestje, waarop een aardig wijfje zoo rustig zat te broeden als in een bosch.

De persoon, die dat tooneel bijwoonde, was ten hoogste verwonderd en vroeg aan eene vrouw van omstreeks dertig jaren, die op den boom van den wagen zat te breien en de eigenares scheen te zijn, hoe zij die vogels zoo mak had gekregen.

Wel, antwoordde de vrouw, glimlachend haar breiwerk ter zijde leggende, zij zijn van zelf gekomen. Dat is twee jaar geleden. Op een morgen, dat mijn man zijn wagen laadde met groenten, die naar de stad gebracht moesten worden, zag hij in die mand beide vogels bezig met het bouwen van een nestje, en gevoelde den moed niet ze te storen. En bovendien wilde hij welen, wat er van komen zou als de wagen op weg ging naar Parijs: want, ziet u, niet alleen dat mijn man veel van dieren houdt en het geringste zelfs geen leed zou doen, maar hij is nieuwsgierig ook en ik weet niet, wat hij al in onzen tuin opmerkt. Hij belaadde dus den wagen, en maakte de mand met het nestje op de plaats, waar zij nog staat, met eene touw vast. Fidéle, onze groote hond, die zich daar in de zon koestert, sprong als naar gewoonte op het stroo, waarmede wij de groenten bedekken en daarop gingen wij op weg. Het was nog nauwelijks dag en mijn man en ik sliepen spoedig in, want ons paard Cocotte

weet even goed als wij den weg, dien het tweemaal daags aflegt, het goede beest! en bovendien met Fidéle bij ons hebben wij geene dieven te vreezen! Gij ziet hoe gespierd hij is; met twee beten zou hij ieder onschadelijk maken, die zijne meesters zou trachten te bestelen en zich ten koste hunner groenten verrijken. Overigens is hij zoo mak als een lam, en laat met zich sollen door de kinderen, die den geheelen dag met hem spelen; engeltjes van kinderen, het oudste wordt zes jaar. Aan de groenmarkt gekomen staat Cocotte stil, wij worden wakker en springen van den vagen; Fidéle deed hetzelfde springen van den vagen; tusschen de wielen liggen. Eerst bij het afladen onzer groenten, kwamen ons de vogels weer in de gedachte. Het voltooide nest was leeg, Die arme dieren! zei mijn man, het is verkeerd geweest, dit wij de mand hebben medegenomen. Ik had ze uit den wagen moeten nemen en in de heg moeten plaatsen.

Terwijl hij dat zeide, zagen wij tot onze groote verbazing beide vogels met strootjes en veertjes in hun bek naar den wagen toevliegen; zij begonnen weer aan hun nestje te bouwen en legden er de laatste hand aan, alsof zij in het vrije veld waren. Tegen tien ure, toen wij weer vertrokken, legden zij den weg weder met ons af, nu eens in hun nest, dan eens van den eenen boom op den anderen vliegende, dan weder hun voedsel zoekende op den weg. Het was aardig ze soms midden onder eenige menigte musschen te zien, wier bijzijn hen niet bevreesd maakte en wien zij dikwijls de beste haverkorreltjes en wormpjes uit den bek rukten. Als zij vermoeid naar het nest terugkwamen ging het wijfje er in liggen, terwijl het mannetje op den rand van de mand kwam zitten om vroolijk zijne mooiste deuntjes te zingen. Want ik weet niet, of het u bekend is, mijnheer, maar een roodborstje zingt omtrent even mooi als een nachtegaal, en ik verzeker u, men moet er veel verstand van hebben om ze te onderscheiden.

Zoo werden beide vogels gewoon dagelijks met ons naar Parijs te gaan en vervolgens naar onzen tuin terug te keeren. Het wijfje zat nog niet lang in den nest of zij legde vier aardige eitjes, waarop zij ging zitten broeden, terwijl het mannetje overal vliegjes en rupsjes zocht, die zij op zulk eene aardige wijze aannam en waarbij zij haar kopje zoo bevallig bewoog dat het ons een plezier was er naar te kijken. Fidéle scheen het even aardig te vinden als wij, want altijd ging hij met zijn neus dicht bij de mand op het stroo liggen: nooit waren de vogeltjes bang voor hem. Het mannetje ving zelfs de vliegen van den rug of de ooren van den hond.

Uit de vier eitjes kwamen op zekeren morgen vier jongen te voorschijn, en zij schikten zich, even als de ouden, zeer goed in het stooten van den wagen, althans zij groeiden voorspoedig; nooit heb ik mooier vogeltjes gezien dan die diertjes met hunne gele bekjes en hunne met wit dons bedekte lichaampjes; zij schreeuwden altijd van den honger; zij waren niet te verzadigen. Mijn man heeft geteld dat zij met de moeder vijf à zes honderd rupsen per dag opeten; de vader moest ze maar vinden en ze thuis brengen, anders was het een geschreeuw zonder eind. De brave vogel was een voorbeeldig man en vader. Dikwijls kwam hij hijgende en uitgeput van vermoeinis bij zijn nest zitten; maar dan werd er weer om eten geschreeuwd en moest hij er met matten vleugel weer op uit om wat te zoeken. Tegen het laatst van September begonnen de jongen te vliegen en eens op een morgen vonden wij het nest geheel ledig. Zij waren zeker naar een land vertrokken waar nog insekten te vinden waren.

Het volgende jaar in de maand April, zeide mijn man: 'Ik geloof dat de tijd daar is, dat onze roodborstjes terug zullen komen. Mij dunkt, wij moesten de mand weer

op den wagen zetten.' Hij deed het, en wij hadden het nest zoo goed bewaard, dat er geen veertje, geen strootje aan ontbrak.

Zonneschijn en warmte lieten zich dat jaar lang wachten. Pas in de eerste dagen van Mei hield de koude op en zag men voor het eerst weer mugjes en rupsen. Op een morgen hoorden wij bij het opgaan der zon een vogel zingen, en wij herkenden de stem van onzen vriend het roodborstje. Hij was het, met zijn wijfje. Zij hadden zich weer in hun nestje begeven op den wagen, die onder een afdak stond.

Dit jaar was het weer dezelfde historie als het vorige jaar; alleen werden wij nog betere vrienden met elkaar dan wij waren. Beide vogels nemen niet alleen mugjes uit onze handen, maar ook uit die onzer kinderen aan, die niet nalaten ze 's morgens en 's avonds daarvan te voorzien. Nu moet ik u toch nig jegens ons zijn zich heel anders tegen andere vogels gedragen. Zij dulden geenen enkelen in de heggen of boomen van onzen tuin, met hunne bekjes randen zij elken nieuw gekomene aan, totdat die het terrein verlaat. Musschen en andere roodborstjes door de stilte van ons huis gelokt, zijn gedwongen eene andere woonplaats te kiezen. 'Drommels,' zeide zij, als tot besluit, 'wanneer men wezenlijk lief heeft, is men ook jaloersch! en ik ken verscheidene mannen en nog meer vrouwen,' voegde zij er lachende bij, 'die hetzelfde zouden doen als onze vogels. Maar daar komt mijn man aan, wij moeten vertrekken!'

Inderdaad, de groenboer spande in en klom op den wagen, terwijl zijne vrouw en zijn hond naast hem gingen zitten; het roodborstje zag de toebereidselen om te vertrekken, en plaatste zich op den rand van de mand; daarop verwijderden zich man, vrouw, hond en vogels.

Wil men 's morgens vroeg opstaan, voegt de Hr. Berthaud er bij, dan kan men met zijne eigen oogen het verschijnsel zien, dat ik u verhaald heb, en waarvan ieder op de groenmarkt de waarheid zal bevestigen.

Zijne wraak.
Naar hut Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Hoofdstuk V.

'Neen! Hij is hier! Hij is in onze nabijheid! Den geheelen nacht heeft een voorgevoel 't mij gezegd: - Frank en Richard Wardour zullen elkaar ontmoeten.'

'Maar, beste! waar denkt gij aan? Zij kennen elkaar in 't geheel niet.'

'Er zal iets gebeuren waardoor ze elkander zullen leeren kennen. Ik gevoel het! Ik weet het! Zij zullen elkaar ontmoeten - een doodelijke strijd zal tusschen hen ontstaan - en dat alles om mijne laakbare handelwijze. O, Lucy! waarom heb ik uwen raad niet opgevolgd? Hoe kon ik zoo dwaas zijn Frank te toonen dat ik hem liefhad? Gaat gij naar de landingplaats? Ik ben gereed - ik moet met u meegaan.'

'Daar is geen denken aan, Clara. Aan de haven zal het vol en druk zijn. Gij zijt niet sterk genoeg om het te kunnen verdragen. Ik zal niet lang wegblijven. Wacht totdat ik terugkom.'

'Ik moet en wil met u meegaan! Vol? *Hij* zal onder de menigte zijn! Druk? in die drukte zal *hij* Frank weten op te sporen! Eisch niet van mij dat ik wacht. Ik zou krankzinnig worden als ik wachten moest. Ik zal geen oogenblik rust hebben, voordat ik Frank met mijne eigen oogen veilig in den boot heb zien stappen, die hem naar zijn schip zal brengen! Gij hebt uw hoed reeds op; waar wachten wij dan op? Kom,

ga mede! of ik ga alleen. Zie maar eens op de pendule! Wij hebben geen oogenblik meer te verliezen.'

Er viel niet met haar te redeneeren. Mevrouw Crayford gaf toe. De beide vrouwen verlieten te zamen het huis.

Zooals mevrouw Crayford voorspeld had, hadden zich op de landingplaats eene groote menigte toeschouwers verzameld. Niet alleen de vrienden en betrekkingen van de vertrekkenden, maar ook vele anderen wilden getuigen zijn van het uitzeilen der schepen. Clara zag vreesachtig om zich heen naar de vreemde gezichten van de menigte; hare oogen zochten het ééne gelaat, dat zij vreesde te zien, maar vonden het niet. Zoo zwak waren hare zenuwen, dat zij een kreet van schrik slaakte, toen zij plotseling de stem van Frank achter zich hoorde.

'De booten van "de Zeemeeuw" wachten,' zeide hij. 'Ik moet gaan, lieveling. Wat ziet ge er bleek uit, Clara! Zijt ge niet wel?'

Zij antwoordde niet. Zij ondervroeg hem met gejaagde blikken en bevende lippen:

'Is u iets overkomen, Frank? iets ongewoons?'

Frank lachte om die vreemde vraag.

'Iets ongewoons?' herhaalde hij. 'Niets voor zoover ik weet - behalve dat ik nu naar de IJszee onder zeil ga. Dit is iets ongewoons, zou ik zeggen - vindt ge niet?'

'Heeft iemand met u gesproken, sedert gisteren avond? Heeft niet een vreemdeling u langs de straat gevolgd?

Frank keek, stom van verbazing, mevrouw Crayford aan: 'Wat ter wereld bedoelt ze toch?'

Mevrouw Crayford was ijlings met een antwoord bij de hand, dat haar op 't oogenblik inviel.

'Gelooft gij aan droomen, Frank? Natuurlijk niet! Clara heeft van u gedroomd en Clara is dwaas genoeg om aan droomen te gelooven. Dit is de geheele zaak - 't is de moeite niet waard er over te spreken. Hoor! zij roepen u. Zeg haar vaarwel, anders komt gij te laat.'

Frank vatte Clara's hand. Langen tijd daarna - inde donkere dagen en sombere nachten in de poolstreken, - herinnerde hij zich hoe koud en ongevoelig hare hand in de zijne had gelegen.

'Moed gevat, Clara!' zei hij opgeruimd, 'eene zeemansvrouw moet zich aan 't afscheid gewennen. De tijd zal snel voorbijvliegen. Vaarwel, mijn lieveling! vaarwel, mijne vrouw!'

Hij kuste de koude hand; voor 't laatst - wie weet voor hoelang! - staarde hij in haar bleek en schoon gelaat. 'Hoezeer bemint ze mij!' dacht hij; 'Wat doet haar 't scheiden wee!' Nog hield hij hare hand vast - hij zou nog langer hebben blijven toeven indien mevrouw Crayford niet wijselijk alle plichtplegingen had laten varen en hem had weggetrokken.

De beide dames volgden hem op een afstand door de menigte heen en zagen hem in den boot stappen. De riemen streken over 't water, Frank wuifde met zijne klak Clara toe. Nog een oogenblik en de boot werd door een ten anker liggend schip aan 't oog onttrokken. Zij hadden hem voor 't laatst gezien op zijn tocht naar de ijsvelden!

'Geen Richard Wardour in den boot,' sprak Mevrouw Crayford. 'Geen Richard Wardour aan wal. Laat u dit tot les zijn, lieve. Wees nu nooit meer zoo dwaas om aan voorgevoelens te gelooven.'

Clara bleef nog met achterdochtige blikken rond zich heen zien.

'Zijt ge nog niet tevreden?' vroeg mevrouw Crayford.

'Neen,' antwoordde Clara. 'Ik ben nog niet gerust.'

‘Hoe! ziet gij nog naar hem uit? Dit is waarlijk al te dwaas. Daar komt mijn man aan. Ik zal hem verzoeken eene vigilante te nemen om u naar huis te brenger.’

Clara ging een paar stappen achteruit.

‘Ik wil niet in den weg staan, Lucy, terwijl gij van uw goeden man afscheid neemt,’ zeide zij. ‘Ik zal hier blijven wachten.’

‘Hier wachten! En waarop?’

‘Op iets dat ik misschien nog zien zal. Of op iets dat ik wellicht nog zal hooren.’

‘Richard Wardour?’

‘Richard Wardour.’

Mevrouw Crayford keerde zich, zonder te spreken, tot haar man. Er viel niets te doen aan de inbeelding van Clara.

De booten van ‘de Zwerver’ namen de plaats aan den havenkant in, zooeven door de booten van ‘de Zeemeeuw’ verlaten. Een vroolijk gejuich, dat uit de buitenste rijen der omstanders oprees, kondigde de aankomst van den kommandant der expeditie aan. Kapitein Helding verscheen, en keek rechts en links naar zijn eersten luitenant uit. Toen hij Crayford bij diens vrouw zag staan, maakte de kapitein met de meeste beleefdheid zijne verontschuldiging dat hij hen stoorde.

‘Een minuut moet hij aan zijne plichten wijden, mevrouw Crayford, en dan moogt ge hem nog een half uurtje bij u houden. Niet de kapitein, mijne lieve mevrouw - maar de Noordpool-expeditie is de schuld dat man en vrouw gescheiden worden. Ware ik in de plaats van Crayford, dan had ik 't aan de vrijgezels overgelaten de Noordwestelijke Doorvaart te gaan opsporen en zou ik zelf bij u thuis gebleven zijn!’

Na deze ruw beleefde verontschuldiging gemaakt te hebben, trok kapitein Helding zijn luitenant een paar stappen ter zijde, en wel toevallig in eene richting waardoor de beide officieren dicht de plaats naderden waar Clara stond. Zoowel de kapitein als de luitenant waren te verdiept in de bespreking van ambtszaken dan dat zij haar opmerkten. Noch de een noch de ander had het flauwste vermoeden dat zij elk woord van hun gesprek hoorde of kon hooren.

‘Hebt gij mijn briefje van ochtend ontvangen?’ begon de kapitein.

‘Zeker, kapitein Helding - anders zou ik nu reeds lang aan boord zijn geweest.’

‘Ik zal zelf dadelijk naar boord gaan,’ vervolgde de kapitein. ‘Maar u moet ik verzoeken nog een halt uur uw boot te laten wachten. Ge zult dan nog eene poos langer bij uwe vrouw zijn. Daar dacht ik ook al aan, Crayford.’

‘Ik ben u zeer verplicht, kapitein. Maar er zal zeker wel eene andere reden zijn, die u noopt den gewonen loop van zaken te veranderen en den luitenant aan wal te laten, nadat de kapitein reeds aan boord is?’

‘Goed begrepen! er *is* ook eene andere reden. Ik wensch dat ge wachten zult op een vrijwilliger die zich daareven bij ons heeft gevoegd.’

‘Een vrijwilliger!’

‘Ja, hij moest in allerijl nog voor zijne uitrusting zorgen en zal dus waarschijnlijk een half uur later komen.’

‘Die aanmonstering is zeker plotseling geschied, niet waar?’

‘Zeker, zeer plotseling.’

‘En - neem mij niet kwalijk - 't is wel wat vreemd (op 't punt van vertrekken) de schepen te laten wachten op één man?’

‘Ook daarin hebt ge gelijk. Maar een man die waard is mee te gaan is ook waard om op te wachten. Aan alle klimaten en alle vermoeienissen gewend - een sterke kerel, een scherpzinnige kerel - kortom een uitmuntend officier. Ik ken hem door en door, anders zou ik hem niet aangenomen hebben. Het land heeft niet te klagen over de werkzaamheid van mijn nieuwen vrijwilliger, Crayford. Gisteren eerst is hij van eene verre reis teruggekeerd.’

‘Gisteren eerst van eene verre reis teruggekeerd! En van ochtend meldt hij zich aan om aan de Noordpool-expeditie deel te nemen? Gij verbaast mij.’

‘Dat geloof ik gaarne! Gij kunt niet meer verrast zijn dan ik was toen hij zich bij mij in mijn hôtel aanmeldde en mij zijn verlangen te kennen gaf. Maar, beste vriend,’ zei ik, ‘ge zijt pas thuis gekomen. Hebt ge al genoeg van uwe vrijheid, na een paar uren er van genoten te hebben?’ Zijn antwoord deed mij sidderen. Hij zeide: ‘Ik ben mijn leven moede, mijnheer. Ik ben thuis gekomen en werd verwelkomd op eene

wijze die mij 't hart heeft gebroken. Als ik geene redding vind in afwezigheid en moeitevollen arbeid, ben ik een verloren man. Wilt gij mij in mijne redding helpen?' Ziedaar, Crayford, woord voor woord wat hij tot mij zeide.'

'Hebt ge hem niet gevraagd verdere uitlegging te geven?'

'Wel neen! Ik weet wat hij waard is; en ik nam den armen kerel terstond aan, zonder hem met meer vragen lastig te vallen. Uitlegging was waarlijk ook niet noodig. De feiten spreken voor zichzelven in dit geval. 't Is de oude geschiedenis, mijn beste vriend! Natuurlijk is er eene vrouw bij in 't spel.'

Mevrouw Crayford, die zoo geduldig als zij kon, de terugkomst van haar man stond af te wachten, schrikte toen zij eensklaps eene hand op haren schouder voelde leggen. Zij keek om en zag Clara in 't gelaat. Haar eerste gevoel van verwondering veranderde in 't volgend oogenblik in ontsteltenis. Clara beefde van 't hoofd tot de voeten.

'Wat deert u? Waardoor zijt ge zou geschrikt, lieve?'

'Lucy! Ik heb van hem hooren spreken!'

'Alweer die Richard Wardour?'

'Herinner u wat ik u zeide. Ik heb elk woord verstaan van 't gesprek tusschen kapitein Helding en uwen man. Hedenochtend kwam er iemand bij den kapitein zich aanmelden om als vrijwilliger dienst te nemen op de "Zwerver." De kapitein heeft hem aangenomen. Die man is Richard Wardour!'

'Dat kan niet zijn! Zijt gij er wel zeker van? Hebt ge kapitein Helding zijn naam hooren noemen?'

'Neen.'

'Hoe weet gij dan dat het Richard Wardour is?'

'Vraag mij niets! Ik ben er zoo zeker van als ik hier sta! Zij gaan te zamen heen! zij zullen elkaar ontmoeten, de beide mannen: de eene die mij wil huwen en de ander wien ik 't hart gebroken heb!'

'Uw voorgevoel heeft zich *niet* bewaarheid, Clara! De beide mannen hebben elkaar hier niet ontmoet - en 't is niet denkbaar dat zij elkander elders zullen ontmoeten. Zij zijn op twee verschillende schepen. Frank behoort tot de "Zeemeeuw" - en Wardour tot de "Zwerver." Zie, kapitein Helding heeft uitgesproken. Mijn man komt hierheen. Ik moet zekerheid hebben. Ik zal 't hem vragen.'

Luitenant Crayford keerde naar zijne vrouw terug. Zij sprak hem terstond aan.

'William! hebt gij een nieuwen vrijwilliger, die met de "Zwerver" meegaat?'

'Wat! hebt gij mijn gesprek met den kapitein afgeluisterd?'

'Ik wenschte zijn naam te weten.'

'Hoe is 't mogelijk dat gij hebt kunnen hooren wat wij met elkander gesproken hebben?'

'Zijn naam? heeft de kapitein u zijn naam niet genoemd?'

'Wind u toch niet zoo op, lieve. Zie eens aan, ge zijt ook al opgewonden, Miss Burnham. De nieuwe vrijwilliger is geheel en al een vreemdeling voor ons. Hier is zijn naam - de laatste op de scheepsrol.'

Mevrouw Crayford trok de rol uit de hand van haar echtgenoot en las den naam:

'RICHARD WARDOUR.'

EINDE VAN HET EERSTE TAFEREEL.

Tweede tafereel.

De hut van ‘de zeemeeuw.’

Hoofdstuk VI.

Vaarwel Engeland! Vaarwel bewoonde en beschaafde streken der aarde!

Twee jaren zijn voorbijgegaan, sinds de reizigers de vaderlandsche haven uitzeilden. De onderneming is mislukt - de Noordpool-expeditie heeft schipbreuk geleden en is door het ijs ingesloten in de Poolzee. De goede schepen ‘Zwerver’ en ‘Zeemeeuw’ in 't ijs beklemd, zullen nooit meer de bruisende golven doorklieven. Na van masten en hout ontdaan te zijn, heeft men de beide schepen gebruikt om er hutten van te bouwen, die op 't meest nabijgelegen land zijn opgericht.

Het grootste dier beide gebouwen, welke nu de schipbreukelingen tot schuilplaats dienen, is in gebruik genomen door de overgebleven officieren en het scheepsvolk van de ‘Zeemeeuw.’ Aan den eenen kant van het voornaamste vertrek zijn de slaapplaatsen en de vuurhaard. Aan de andere zijde bevindt zich een ruime doorloop (die door een scherm van zeildoek is afgesloten) welke leidt naar een binnenvertrek dat voor de hoofdofficieren is bestemd. Eene hangmat is aan de ruwe balken van de zoldering in het groote vertrek bevestigd als buitengewone rustplaats. Geheel en al in de dekens verborgen, ligt een man in de hangmat te slapen. Bij den haard zit een tweede man - die vermoedelijk de wacht heeft - op dit oogenblik in een vasten slaap verzonken, de arme kerel! Achter dezen staat eene oude ton, die als tafel dienst doet. Op die geïmproviseerde tafel ziet men een stamper en vijzel, en eene pan gevuld met kale dierlijke beenderen, met andere woorden het middagmaal voor dien dag. Als eene soort van versiering der donkerbruine muren ziet men ijskegels door de spleten van het dak hangen, die bij tusschenpoozen door den rooden gloed van 't vuur verlicht worden. Geene windvlaag giert buiten de eenzame woning - geen geluid van dier of vogel wordt vernomen. Binnen en buiten de hut heerscht op dit oogenblik de vreeselijke, onverstoorbare stilte der Poolwoestenijen.

Hoofdstuk VII.

Het eerste geluid dat de stilte verbreekt, kwam van het binnenvertrek. Een officier lichtte het zeildoek in de hut van ‘de Zeemeeuw’ op en trad het groote vertrek binnen. Koude en ontbering hadden op droevige wijze de rijen gedund. De kommandant van het schip - kapitein Ebsworth - was gevaarlijk ziek. De eerste luitenant was dood. Een officier van ‘de Zwerver’ nam, met verlof van kapitein Helding, tijdelijk hunne plaats in. De officier was - luitenant Crayford.

Hij naderde den man bij den haard en maakte hem wakker.

‘Sta op, Bateson! 't Is uw tijd om te worden afgelost.’

De nieuwe schildwacht hief zich op van een hoop oude zeilen achter in de hut. Bateson snelde, geeuwende, naar zijn bed. Luitenant Crayford liep met groote stappen heen en weer door de hut, om te trachten op die wijze zich te warmen.

De stamper en vijzel op de ton trokken zijne aandacht. Hij bleef staan en zag op naar den man in de hangmat.

‘Ik zal den kok wakker maken,’ zei hij glimlachend bij zichzelven. ‘Die kerel weet weinig hoeveel dienst hij mij doet met mij op te beuren. De ergste knorrepot en brombeer dien men zich denken kan - en toch, zooals hij zelf zegt, de eenige vroolijke ziel onder de geheele equipage. John Want! John Want! Sta eens op!’

Een hoofd, prijkende met eene roode slaapmuts, kwam langzaam van onder de dekens te voorschijn. Droefgeestig kwam een neus buiten den rand van de hangmat kijken en eene stem, volkomen in harmonie met den neus, gaf haar oordeel over het poolklimaat in deze woorden lucht:

‘Hemelsche goedheid! al mijn adem is op mijn deken bevroren. Niets dan ijskegels, mijnheer, om mijn mond en over mijn deken. Elken keer dat ik snurkte, heb ik iets laten bevriezen. Als 't zoover met den mensch gekomen is dat de koude in zijn binnenste, het bed, waarop hij ligt, doet bevriezen, dan kan 't niet lang meer duren. Maar 't doet er niet toe! *Ik* pruttel niet.’

Crayford trommelde ongeduldig met zijne vingers tegen de pan met beenderen. John Want klom steeds pruttelende naar beneden, langs eene ladder die aan een balk aan 't hoofdeinde van zijn bed bevestigd was. In plaats van naar zijn officier en zijne pan te loopen, strompelde hij, rillende, naar den vuurhaard

en hield hij zijne kin zoo dicht mogelijk boven het vuur. Crayford begon zijn geduld te verliezen.

‘Wat doe ge nu weer, alle duivels?’

‘Mijne horlogie ontdooien, mijnheer. Den ganschen nacht heb ik ze onder mijn kussen bewaard en toch heeft de kou ze doen stilstaan. Een pleizierig, gezond, versterkend soort van klimaat hier om in te leven, vindt gij niet, mijnheer? Maar dat doet er niet toe! *Ik* pruttel niet.’

‘Nu, ja, daar weten we alles van. Kom nu maar hier! Zijn die beenderen klein genoeg gestampt?’

John Want naderde plotseling den luitenant en zag hem met een blik van de grootste belangstelling aan.

‘Neem me niet kwalijk, mijnheer.’ zei hij; ‘maar wat klinkt uwe stem hol van ochtend.’

‘Bemoei u niet met mijne stem, maar met de beenderen! Verstaat ge mij?’

‘Jawel, mijnheer - de beenderen. Ze moeten nog een beetje gestampt worden. Ik zal er mijn best op doen, mijnheer, om u pleizier te doen.’

‘Wat rammelt gij nu weer?’

John Want schudde zijn hoofd en keek Crayford met een droevigen glimlach aan.

‘Ik vrees, mijnheer, dat ik niet heel lang meer de eer zal hebben een beendersoepje voor u klaar te maken. Gelooft gij 't zelf wel, mijnheer, dat gij 't nog lang zult uithouden? Met allen eerbied voor u gezegd, ik niet. Ik houd het er voor dat het over eene week of een dag of tien met ons allen gedaan is. Maar dat doet er niet toe! *Ik* pruttel niet.’

Hij wierp de beenderen in den vijzel en begon ze te stampen - onder protest. Op 't zelfde oogenblik kwam een matroos uit het binnenvertrek.

‘Eene boodschap van kapitein Ebsworth, mijnheer.’

‘En?’

‘De kapitein is erger dan ooit, mijnheer. Hij verlangt u terstond te spreken.’

‘Ik kom dadelijk. Maak den dokter wakker.’

Met dit antwoord volgde Crayford den matroos naar het binnenste gedeelte der hut. John Want schudde opnieuw het hoofd en zuchtte nog droeviger dan daareven.

‘Den dokter wakker maken?’ herhaalde hij. ‘Gesteld eens dat de dokter bevroren is? Gisterenavond had hij geene warmte meer in zich en zijne stem klonk als een zucht in eene spreektrompet. Zouden de beenderen nu klaar zijn? Ja, ze zijn goed. In de pan er mee,’ riep John Want uit, de daad bij het woord voegende, ‘en geef nu maar een smaakje aan het heete water als ge kunt! Als ik er aan denk dat ik eens leerling was bij een pasteibakker, - als ik denk aan de ketels schildpadsoep die deze hand heeft omgeroerd in eene lekkere warmte - en als ik me dan hier zoo aan 't roeren zie van beenderen en heet water om soep te koken, terwijl ik zelf bijna tot ijs gestold ben, dan zou ik, als ik niet gelukkig zoo vroolijk van aard was, werkelijk geneigd zijn om te gaan pruttelen. John Want! John Want! waar hadt ge toch uw verstand, toen gij 't in uw hoofd kreegt om naar zee te gaan?’

Eene nieuwe stem, uit een van de bedden aan den muur van de hut, sprak den kok aan. Het was de stem van Francis Aldersley.

‘Wie staat er toch zoo bij 't vuur te mompelen?’

‘Mompelen?’ herhaalde John Want, met 't gezicht van iemand, die overtuigd is dat hem eene ongegronde beleediging wordt toegevoegd. ‘Mompelen? Gij vindt

zeker uwe eigen stem niet erg verminderd - niet waar, mijnheer Frank? Ik geef *hem*,' ging John voort, vertrouwelijk tot zich zelf sprekende, 'geene zes uren meer te leven. Dat is een van die pruttelaars.'

'Wat doet ge daar toch?' vroeg Frank.

'Ik maak beendersoep, mijnheer, en sta me zelf te verbazen dat ik zoo gek was om naar zee te gaan.'

OVERVALLEN, NAAR BUNGARTZ.

'Zoo, en waarom gingt gij dan naar zee?'

'Dat weet ik zelf niet, mijnheer Frank. Soms geloof ik dat ik 't deed omdat ik voor niets anders deugde; soms geloof ik dat mijn valsche trots om niet zeeziek te worden mij verleidde; en soms geloof ik dat 't gebeurde omdat ik Robinson Crusoe en meer van die boeken heb gelezen, die mij waarschuwden *niet* naar zee te gaan.'

Frank lachte. 'Gij zijt een vieze kwast. Wat bedoel ge met uw valschen trots om niet zeeziek te worden? Hebt gij dan een nieuw middel tegen zeeziekte uitgevonden?'

Het akelige gezicht van John Want helderde op. Frank had den kok een der merkwaardigste oogenblikken uit zijn koksleven in herinnering gebracht.

'Geraden, mijnheer!' zeide hij. 'Als ooit iemand zeeziekte op eene nieuwe manier genezen heeft, dan ben ik het - ik ben haar te boven gekomen, mijnheer Frank, met ferm te eten. Ik was als passagier aan boord van een paketboot, mijnheer, toen ik 't

eerst het blauwe water zag. Tegen etenstijd kwam er eene leelijke zee op en ik begon me wonderlijk te gevoelen, juist toen de soep op tafel werd gezet. “Ziek?” vraagt de kapitein mij. “Ik vrees van ja, mijnheer,” zeg ik. “Wilt ge mijn middel eens beproeven?” zegt de kapitein. “Gaarne, mijnheer,” zeg ik. “Zijt gij al misselijk?” zegt de kapitein. “Nog niet, mijnheer,” zeg ik. “Komaan dan maar, schildpadsoep?” vraagt de kapitein en bedient mij er van. Ik slik een paar lepels door en word toen zoo bleek als een doek. De kapitein houdt zijn oog niet van me af. “Ga op dek, mijnheer,” zegt hij, “spuw de soep uit, en kom dan in de kajuit terug.” Ik spuwde de soep uit en kwam terug in de kajuit. “Kabeljauw,” vraagt de kapitein en bedient me. “Dat kan ik niet verdragen, mijnheer,” zei ik. “Gij moet,” zegt de kapitein, “want dat is het middel.” Ik gebruik een mondvol er van en word toen nog bleeker dan straks. “Ga op dek,” zegt de kapitein. “Maak dat gij den kabeljauw kwijtraakt en kom dan maar weer in de kajuit.” Zoo gezegd, zoo gedaan. “Gekookte schapenpoot met groenten,” presenteert de kapitein mij nadat ik terug was en dient er mij van voor. “Geen vet, mijnheer,” zeg ik. “Vet is 't middel,” antwoordt de kapitein en geeft het mij te eten. “Voelt gij u wel?” vraagt de kapitein. Ziek,’ zeg ik. ‘Ga op dek,’ zegt de kapitein, ‘maak dat gij de gekookte schapenpoot en groenten kwijt raakt en kom dan maar weer in de kajuit.’ Ik ga waggelend weg - en kom meer dood dan levend terug, ‘Snijboonen?’ vraagt de kapitein. Ik sluit mijne oogen en eet ze. ‘De kuur begint,’ zegt de kapitein. ‘Schapencôteletten met ajuintjes.’ Ik doe mijne oogen dicht en sla ze naar binnen. ‘Hesp met cayenne peper,’ zegt de kapitein. ‘Glas ale en bezietaart?’ Moet ge nog op dek?’ ‘Neen, mijnheer,’ zeg ik. ‘De kuur is gelukt,’ zegt de kapitein. ‘Geef nooit uwe maag toe, dan zal de maag eindigen met zelf toe te geven.’

Na de moraal dezer geschiedenis in deze woorden, die voor geen antwoord vatbaar waren, te hebben medegedeeld, ging John Want met zijne pan de keuken in. Een oogenblik later keerde Crayford in de hut terug en verbaasde Frank Aldersley door het doen van eene onverwachté vraag.

‘Hebt ge iets in uw ledikant, Frank, waar gij waarde aan hecht?’

Frank keek hem vol verwondering aan. ‘Of ik iets van waarde in mijn ledikant heb? Neen, hoegenaamd niet het minste - als ik er zelf niet in lig,’ antwoordde hij. ‘Wat bedoelt ge met die vraag?’

‘Wij hebben bijna even groot gebrek aan brandhout als aan mondbehoeften,’ ging Crayford voort. ‘Uw ledikant is goed om verbrand te worden. Ik heb Bateson last gegeven binnen tien minuten hier te zijn met eene bijl.’

‘Dat vind ik zeer beleefd en vriendelijk van u,’ zei Frank. ‘Maar, mijn waarde heer, wat moet ik dan gaan beginnen als Bateson mijn bed in stukken heeft gehakt?’

‘Kunt ge dat niet begrijpen?’

‘Misschien heeft de kou mijne hersenen eenigszins verstompt, maar ik zie geene kans het raadsel op te lossen. Kunt gij mij niet op den weg helpen?’

‘Wel zeker. Weldra zullen er hier bedden over zijn - eindelijk zal er in ons ellendig bestaan hier verandering komen. Begrijpt ge 't nu?’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 41]

Aan den nachtegaal.

De dagtoorts dooft haar glansen;
Reeds daalt de stille nacht;
De maan, in zuivre pracht,
Rijst langzaam aan de transen.
O Nachtegaal, als water vliet
Door 't luistrend woud dijn drupplend lied!
Gezeten onder 't loover,
Op 't gras van 't groene dal,
Bewondren wij 't getoover
Van dijnen tonenval.

Hoe stil! Geen blaadje ruischt er....
Reeds sluimert de Echo zelf;
En 's hemels diep gewelf
Prijkt met zijn sterrenluister.
O Nachtegaal, als water vliet
Door 't luistrend woud dijn drupplend lied;
En 't juublen dijner zangen
Heeft in dit nachtlijk uur
Slechts ons om 't op te vangen,
O Zanger der natuur.

FR. S. DAEMS.

Onze gravures.

Eene meeting van jonge werkstakers.

NACHTEGAALS, NAAR GIACOMELLI.

Geen democratisch, socialistisch, internationalistisch, anarchistisch of soortgelijk antimonarchistisch vraagpunt heeft ons half dozijn straatvluggen hier vergaderd. Onze bengels zijn nog slechts werkstakers van de eerste broek en hunne onervarenheid heeft nog de kunst niet uitgevonden om hunnen afkeer van arbeid en tucht onder een schijnschoonen naam te bewimpelen. In eenvoud des gemoeds bekennen zij zich zelven nog, zelfs met eene tinteling van berouw, dat hun achterblijven uit de school volstrekt geene andere beweegreden heeft dan zich aan 's meesters werk en gezag te onttrekken. Het is in de school zoo eng en zoo muf, daarbuiten zoo vrij en opwekkend; het leeren is zoo vervelend, gehoorzamen zoo lastig; het spelen zoo genoeglijk, het involgen van eigen luim en het botvieren van eigen lust zoo onweerstaanbaar aantrekkelijk: ziedaar voor het oogenblik nog de eenige redeneering onzer *grèvisten.* Zij is niet zedelijk, verre van daar, maar zij is ten minste nog gezond. Indien onze jonge luiaards het geluk of het ongeluk hebben te blijven leven, zullen zij als mannen

een gansch anderen toon voeren, want in onzen tijd van *progrès* schijnt het gezond verstand niet meer te klimmen, maar veeleer te dalen met de jaren. Wij mogen dus veilig aannemen, dat de havelooze bengel met zijnen mispelaar en zijne ongeregen schoenen, wiens tronie *à la Cartouche* vooral vermoeden laat dat hij als een onverbeterlijke opwassen zal, binnen eenige jaren zijnen tegenzin van arbeid en tucht onder de holklinkendste en dolzinnigste woordenkramerij bemantelen zal.

Het doel der vergadering onzer jeugdige werkstakers is thans zeer onschuldig, alhoewel het hunne belangstelling in de hoogste mate schijnt gaande te maken, en bepaalt zich slechts tot het in orde brengen van een ontspannen boog. Maar hoe ernstig ook het doel moge wezen der meetingen, die zij mogelijk later houden zullen, zelfs al strekte zich dit uit tot het in toepassing brengen tegen hunne meesters van de onheilspellende teekening door hen op een der palen van de afsluiting gekrabbeld, altijd zullen aan hunne arbeidstaking hoofdzakelijk dezelfde oorzaken ten grondslag liggen: luiaardij en bandeloosheid.

Oud en nieuw Amsterdam.

In ons vorig nummer hebben wij door een aantal binnengezichten den lezer laten kennis maken met het inwendige van het Nieuwe Rijks-Museum, onlangs in Amsterdam geopend. Wij geven heden eene afbeelding van het uitwendige diens bouwgewrochts, te gelijk met een aantal andere schilderachtige gezichten uit Neerland's hoofdstad.

Amsterdam is, vooral in de jongste tijden, met Rotterdam als mededingster van Antwerpen opgetreden om de eerste plaats te veroveren der zeehavens van ons vasteland; evenals de Scheldestad heeft de hoofdstad van Holland in de laatste jaren hare grenzen aanmerkelijk uitgebreid, terwijl zij Antwerpen is vooruit geweest in het houden eener wereldtentoonstelling, welke door duizenden onzer landgenooten is bezocht geworden. Voor die redens, vertrouwen wij, zullen onze fraaie en getrouwe teekeningen van Amsterdam's bijzonderste merkwaardigheden aan velen dubbel welkom zijn.

'Amsterdam,' zoo leerden wij reeds op de schoolbanken, 'is gebouwd aan de Amstel, waar deze rivier zich uitstort in het IJ, en wel op een moerassigen bodem, zoodat er de fondamenten der gebouwen op ingeheide palen rusten.' Zoo staat onder andere het Koninklijk paleis alleen op 13659 palen. Amsterdam's bevolking overtreft die van Antwerpen, en werd bij de telling van 1883 boven de 350.000 inwoners bevonden, waaronder zich toen niet minder dan 40.000 Joden bevonden. Het handelscijfer van Antwerpen gaat daarentegen dit van Neerland's hoofdplaats aanzienlijk te boven.

Amsterdam heeft de gedaante eener halve maan, wier horens zich langs het IJ uitstrekken. De voornaamste straten en grachten hebben er eene boogvormige gedaante. Die straten zijn niet zeer ruim, maar bezitten meestal schoone winkels en schilderachtige huizen. Wat vooral aan Amsterdam een eigenaardig karakter geeft zijn de vele grachten, die de stad doorsnijden, en wier zoomen met boomen beplant en met vele aanzienlijke gebouwen en huizingen versierd zijn. Deze grachten of vlieten, zooals de Antwerpenaars ze zouden noemen, zijn bekend onder de namen van 'Singel, Heerengracht, Keizersgracht, Prinsengracht en Buitensingel.' Het zijn

voormalige buitengrachten, die door de achtereenvolgende vergrootingen der stad, thans tot binnenwaters herschapen werden, weshalve zij ook alle evenwijdig van elkander gelegen zijn. Buiten deze grachten vindt de scheepvaart in Amsterdam zeer doelmatige en uitmuntende dokken.

Evenals Antwerpen paart Amsterdam aan zijnen handelsgeest een sterk uitgedrukten kunstzin en kan dan ook roemen op een aantal hoogst merkwaardige letterkundige, wetenschappelijke- en kunstinrichtingen. Onder deze staat op de eerste plaats aangeschreven de Amsterdamsche dierentuin, wiens vreemde benaming *Natura Artis Magistra*, door de Amsterdammers gemakkelijkheidshalve tot *Artis* verkort, getuigenis aflegt dat ook onze Noorderburen zoowel als wij door de onhebbelijkheid aangetast zijn om uitheemschen, maar ronkenden woordenpraal aan eigen landstaal te verkiezen, waar het geldt zich geleerd of deftig voor te doen. Daar even als hier worden echter in de meeste dier omstandigheden - al is het dan voorzeker niet in dit geval - de woorden van pater Poirters bewaarheid:

> 't Is maar schijn
> Hier groot te zijn.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
(*Vervolg.*)
III.

Regeering van het D i r e c t o i r e . - Nieuwe geldleening. - Vernietiging in België van het leenroerig bestuurstelsel. - Nieuwe rechtbanken. - Almachtig bestuur van de Representanten des volks. - Opening van den tempel der Wet. - Katholieke eeredienst. - Inrichting van den Burgerlijken stand. - Vernietiging van abdijen, kloosters en geestelijke genootschappen. - Der geestelijkheid wordt eene verklaring van onderwerping aan de Fransche wetten afgevergd. - De Wetgevende Kamers hellen tot meer gematigdheid over.

1795-1797.

Eenige dagen na de vereeniging van ons vaderland met Frankrijk werd de Staatsregeering der Republiek veranderd. Onder den drang der gebeurtenissen was de Conventie genoodzaakt een einde te stellen aan hare dictatoriale alleenheerscherij. De nieuwe staatsregeling, in de geschiedenis bekend onder de benaming van de grondwet van het jaar III, werd den 22 Augustus 1795 gestemd en een weinig later door het volk bekrachtigd. Deze nieuwe grondwet beval de samenstelling van twee wetgevende vergaderingen, den raad der Ouderlingen en den raad der vijfhonderd. Het Uitvoerend Bewind werd toevertrouwd aan een *Directoire* van vijf leden, benoemd door de wetgevende raadsvergaderingen. De wetgevers werden rechtstreeks benoemd door het volk. Ieder Franschman, welke vijf en twintig jaar oud en niet dienstbaar was, belasting betaalde, gelijkstaande met het werkloon van drie dagen, en op den lijst der nationale wacht was ingeschreven, had stemrecht; alleenlijk had

de Conventie bepaald, dat twee derden harer leden van het eerste wetgevende lichaam zouden deelmaken.

Er was dus eene merkelijke verandering in den regeeringsvorm der Republiek, wetgevende en uitvoerende macht waren gescheiden, doch de geest, die het Staatsbestuur bezielde, bleef bijna onveranderd. Het Staatsbestuur bleef in de handen der revolutiemannen der nationale Conventie. Den 5^{en} brumaire, jaar III, (27^{en} October 1795) nam de regeering van het Directoire een aanvang.

Nooit was de toestand van het Fransche rijk zoo rampzalig als toen de Nationale Conventie van het bestuur trad. Handel en nijverheid was door de revolutie ten gronde gericht, het volk in armoede, de staatskas ledig en het land onder overtollige schulden bezwaard; wanorde heerschte in burger- en krijgsbestuur.

Onmiddellijk trachtte de nieuwe regeering in de dringendste noodwendigheden te voorzien door de uitgifte van eenige milliards assignaten; maar deze papierenmunt zonder waarborg, was bijna zonder waarde en niettegenstaande alle strafbepalingen niet gangbaar aan het honderdste harer schriftelijke waarde. Men was dan wel gedwongen zijn en toevlucht te nemen tot gedwongen geldleeningen. Aldus werd eene geldleening van zeshonderd millioen door het Directoire aan Frankrijk opgelegd. België droeg een zwaar gedeelte van deze belasting. Inderdaad het gedeelte der gedwongene leening, welke België werd aangerekend, moest betaald worden in gouden of zilveren muntspecies; doch de leening zou terugbetaald worden in assignaten. Jaarlijks zou een vijfde gedeelte der belastingen mogen betaald worden met deze assignaten. Deze last was zoo drukkend dat vele rijke burgers hunne goederen moesten verkoopen of zwaar herenten, om hun aandeel in deze leening te betalen.

Gedurende deze geldafpersingen werd in ons vaderland de Fransche wetgeving ingevoerd. Door besluiten van 4^{en} en 6^{en} November werden de gilden, burgerwachten, neeringen, alle leenheerlijke inrichtingen en voorrechten vernietigd. Iedereen, wie een patent betaalde, mocht vrij een ambacht of neering uitoefenen. Alle adellijke eertitels en voorrechten werden afgeschaft; de benamingen van Jonker, Mevrouw, Madame werden verboden als strijdende met de gelijkheid der burgers. Den 14^{en} November verklaarde het bestuur dat al de van ouds bestaande schattingen, belastingen, tienden voor eeuwig waren afgeschaft; maar in de plaats werden allerlei nieuwe belastingen ingevoerd op roerende en onroerende eigendommen, op deuren, vensters, schouwen, op goud- en zilverwerk ‘alles buyten oud gebruyck’ merkt een tijdgenoot al jammerend aan. Er was dus geene verlichting, wel verzwaring in de staatslasten. Deze veranderingen gebeurden in sommige plaatsen, zooals onder ander te Antwerpen, niet zonder eenigen weerstand, maar door geweld werd alle verzet onderdrukt.

Met evenveel spoed ging men op rechterlijk gebied te werk. Door besluit van den 2^{en} December 1795 werden al de bestaande rechtbanken en rechterlijke raadslichamen vernietigd en door een nieuw eenvoudig gerechtswezen vervangen en op denzelfden voet ingericht als in Frankrijk.

In iedere hoofdplaats van departement werden lijf- en boetstraffelijke gerechtshoven, crimineele en correctioneele rechtbanken genaamd, opgericht. Een vredegerecht zelf zetelde in ieder canton. In Frankrijk werden de rechters rechtstreeks door de kiezers verkozen; men mistrouwde al te zeer de Belgen om hun in den beginne dit voorrecht toe te staan; al de nieuwe rechters werden, op willekeurige wijze, door de Representanten des volks aangesteld en onder hen bevond zich niemand, wie geen Franschman was of een verkleefde aanhanger van de Republiek.

Alhoewel de vereeniging met Frankrijk was uitgeroepen, de Fransche wetgeving in ons land toepasselijk was, alles in bestuur en gerechtswezen op Franschen voet werd heringericht, bleef echter België bestuurd als een wingewest. Te Brussel was het hooger bestuur van 'de Vereenigde Landen' gevestigd. Een drietal wetgevers, onder de benaming van Representanten des volks, beheerden het land met eene bijna onbepaalde macht.

Zoo werd binnen het tijdverloop van nauwelijks eene maand, de aloude staatsinrichting onzer gewesten, het werk van eeuwen, door een splinternieuw bestuur vervangen. Het gansche leenroerig staatstelsel, met zijne bonte mengeling van gebruiken, wetten, bestuurlijke en rechterlijke vormen, met al zijne voorrechten en misbruiken, viel met eene verwonderlijke snelheid in duigen; maar terzelfder tijde stortte ook ten gronde neder het trotsche gebouw onzer onafhankelijkheid en van onze gemeentevrijheid.

Onder Oostenrijk had niet eene enkele provincie hare bestuurlijke onafhankelijkheid verloren; het volk had zijne zelfstandigheid behouden. Nu was alles veranderd, de eenheid onzer provinciën werd gebroken en verbrokkeld; de Vlaming werd behandeld als een vreemdeling in zijn eigen land. Zijne taal werd verbannen uit hooger en departementaal bestuur; voor de Rechtbanken en zelfs in de gemeentebesturen der groote steden, werd alleen Fransch

gesproken. De meeste staatsambtenaars en rechters waren Franschmannen, onbekend met de taal der Vlamingen. En toch men ging stelselmatig te werk in de verfransching van ons vaderland. Immers reeds vroeger had de Nationale Conventie beslist, dat alle gewestspraken en tongvallen op het grondgebied der Fransche republiek moesten verdwijnen voor de taal der vrijheid!' (*Verslag van Gregoire van* 14 *Fructidor*, *jaar III.*) Van toen afaan geraakte onze moedertaal meer en meer in minachting in ons eigen land. Fransch was de taal der veroveraars, Vlaamsch degene van den overwonneling; Fransch de taal van den meester, Vlaamsch degene van den slaaf.

(*Wordt voortgezet.*)

Gered door de Moedertaal. (Eene ware gebeurtenis.)

III.

Een half uur verliep. De avond was reeds ver gevorderd, maar nog weergalmde de straat van gelach en geschater. Na den langen, heeten zomerdag stroomde oud en jong, groot en klein naar buiten om zich in de nachtkoelte te verkwikken alvorens aan den slaap nieuwe krachten te vragen voor de toekomstige vermoeienissen.

De gelagkamer werd druk bezocht, meestal door mannen uit de kleine burgerij en door werklieden. Het gaat er aanhoudend in en uit, en de baas met zijne waardige huisvrouw hebben hunne handen vol om de klanten te bedienen.

Drie heeren, wier gezochte en fijngesneden kleederdracht den kleermakersgast verraadt, treden binnen en nemen plaats aan de eenige tafel die niet bezet is.

'Drie glazen Beiersch!' roept een hunner, die het hooge woord schijnt te hebben, want zijne twee makkers staan hem zonder aarzelen de eereplaats at, aanschouwen hem met eene soort van ontzag en wachten tot het hem behage het gesprek te hernemen.

'Ja,' zegt hij, 'ik herhaal het; Luik valt mij tegen. Vroeger meende ik dat er geene schoonere en pleizierigere stad op de wereld was, maar sedert ik mij gewend heb aan het Parijsche leven, komt het mij hier voor alsof alles stil en doodsch was. A propos,' wendt hij zich tot den huisbaas die juist het gevraagde bier aanbrengt, 'hoe gaat het met uwen nieuwen huurling, mijn vriend D....?'

'Is Karel D.... uw vriend, mijnheer?'

'Wel zeker, mijn beste vriend.'

'Dan verwondert het mij dat gij hem niet eens zijt komen bezoeken, sedert de drie weken dat hij doodelijk ziek te bed ligt.'

'Toen hij met mij uit Parijs vertrok, gevoelde hij zich onpasselijk, en gij zegt dat hij nu doodelijk ziek is?'

'Ja, doodelijk. De geneesheer heeft het zelf verklaard en de pastoor is reeds bij hem geweest.'

'Wat zegt gij daar! De pastoor? Karel heeft toch niet gebiecht?'

'Neen, nog niet. Maar de pastoor komt dezen avond terug.'

'Dat zal niet gebeuren. Ik ga eens zien wat Karel er over denkt. Waar is zijne kamer?'

‘Op de derde verdieping, rechts.’

Zonder op zijne makkers te letten, gaat de heer door de achterdeur naar den trap. In eenen wip is hij boven en in de kamer des zieken.

‘Zóó Karel!’ zegt hij, de hand uitstekend, ‘wat hoor ik? Gij ligt ziek te bed en ik wist het niet!’

Karel aanschouwt met zichtbare tevredenheid den nieuwen bezoeker en drukt hartelijk zijne hand.

‘Ik dacht wel, Eduard, dat gij komen zoudt, zoodra gij vernaamt dat ik ziek was. Ik kon het u niet laten weten, omdat ik uwe woning niet kende.’

‘Het is waar, bij onze laatste ontmoeting had ik nog geene plaats gevonden, en, bij gevolg, nog geen vast kwartier gehuurd. Doch, hoe gaat het?’

Karel antwoordde niet, maar zijnen vriend in de oogen kijkende, vraagt hij eensklaps:

‘Zeg mij, Eduard, is het waar dat ik ga sterven?’

De kranke blijft Eduard sterlings aanblikken met de angstige spanning van iemand, die zijn doodvonnis vreest te aanhooren.

‘Of gij gaat sterven!’ schokschoudert Eduard, die zijn best doet um onverschillig te schijnen, want de verrassende vraag heeft hem eenigszins uit zijn lood geslagen. ‘Of gij gaat sterven! Wel, wie zegt dat gij gaat sterven?’

‘De pastoor die daar even is hier geweest.’

‘De pastoor! O, dat is schoon. Wie gelooft er nog aan de woorden van eenen pastoor? Gij weet immers waar die zwartrokken altijd op uit zijn. Zij spreken niet dan van dood, oordeel en hel, om de menschen schrik aan te jagen en aan hunne duiten te komen.’

‘Dat weet ik. Ook heb ik den pastoor dood eenvoudig de deur gewezen. Doch...’

‘Bravo, Karel! Dat is handelen gelijk het een vrijdenker betaamt. Geef den bras van den pastoor en komt hij terug, laat mij met hem geworden, ik zal hem de goesting doen overgaan van u nog lastig te vallen.’

‘Gij voorkomt mijnen wensch. Neen, ik wil geen priester meer zien. Indien gij daarvoor zorgt, blijf ik u hartelijk dankbaar.’

‘Genoeg, vriend. Wees dan maar gerust. Oude kameraden als wij verlaten elkander niet.’

‘Ik ben toch hard ziek,’ zuchtte Karel, ‘ik voel het.’

‘Ziek zijt gij, dat moet ik bekennen. Doch ziek zijn en sterven is twee. Wat donder! Gij zijt nog geen oud en uitgeleefd man waar geen helpen meer aan is! Wat denkt de geneesheer?’

‘Hij geeft mij moed, en beweert dat hij mij zal genezen.’

‘Ziet gij het wel? Geloof den geneesheer. Karel, die weet er meer van dan een pastoor.’

‘Nu, het zij hoe het wil. Moet ik sterven, ik geef er niet veel om; ik heb het mijne van 't leven gehad, en dood is immers dood?’

‘Kom, kom, stel die gekheden uit uw hoofd, en denk liever aan de vermakelijke uren, die wij weer binnen kort te zamen zullen doorbrengen. A propos, ik moet u vertellen dat ik mij te Luik niet meer kan gewennen. Het gewoel van Parijs ontbreekt mij en ik ben voornemens zoo spoedig mogelijk op te breken.’

‘Ware ik genezen, ik ging mee. De geheimzinnige zucht, die mij naar hier deed terugkomen, is over. Ik begrijp zelfs niet, hoe ik mij er door heb laten overmeesteren. Zonder deze vervloekte ziekte vertrok ik op staanden voet.’

Tok! Tok! klopt het op de deur.

Eduard gaat zien wie er is. Eene zwarte gedaante vertoont zich half in den schijn der lamp.

'Is het hier niet dat een zieke mijne hulp behoeft?' vraagt met ingehouden stem een jeugdige priester, wiens gelaat goedheid en zachtheid aanduidt.

'Ja wel, mijnheer,' luidt het barsche antwoord. 'Hier is een zieke; maar uwe hulp behoeft hij geenszins.'

'Als kapelaan, ben ik door mijnheer pastoor gezonden om den zieke de troostmiddelen van den godsdienst aan te bieden.'

'De zieke kan die troostmiddelen gemakkelijk missen,' spot de vrijdenker.

'Ik wenschte hem zelven te spreken, mijnheer.'

'Die wensch zal vervuld worden. - Karel, ik stel u den zeer eerwaarden kapelaan vóór die u de troostmiddelen van zijnen godsdienst komt aanbieden, zeg hem of zij u welkom zijn.'

'Mijnheer, ik heb u niet doen roepen; gelief dus uwe diensten voor anderen te bewaren.' zegt de zieke.

De kapelaan wilde het woord opvatten, doch Eduard liet hem den tijd niet. 'Gij hebt het gehoord, mijnheer,' sprak hij vrij onbeschoft. 'Welnu, uw wensch is voldaan en gij hebt hier niets meer te verrichten. Daarom maar een einde gemaakt aan al die plagerijen. Mijnheer, ik verzoek u te vertrekken, of...' Een dreigend gebaar sloot den volzin.

'Het is niet noodig, mijnheer, geweld te gebruiken,' bemerkte de kapelaan, kalm en waardig. 'Ik ga, dewijl de kranke zelf verklaart mijne hulp te kannen missen. Doch gij, mijnheer, die bij dit doodsbed de rol vervult van een handlanger des duivels om den stervende te beletten aan de inspraak der genade gehoor te geven, gij zult er schrikkelijk voor verantwoorden bij God.'

De kapelaan daalde naar beneden, terwijl een honende schaterlach hem achterna klonk.

Voor de tweede maal had de hel gezegevierd en hare prooi behouden.

(*Wordt vervolgd.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

Het is zonderling dat men de ontdekking van verscheidene minerale bronnen aan dieren verschuldigd is. Men verhaalt dat de bron te Carlsbad ontdekt is bij het zoeken naar een jachthond van keizer Karel IV, die bij ongeluk er in gevallen was; de bron te Barèges werd door een schaap aangewezen, dat zich een weg door den sneeuw baande om daar te gaan drinken.

Het was een varken, dat de zoute bronnen van Luneburg in Hannover ontdekte. Die bronnen, waaruit men door verdamping aanzienlijke hoeveelheden zout verkreeg, leverden het land veel voordeel op; uit dankbaarheid heeft men daarom ook op het stadhuis eene soort van praalgraf voor den ontdekker opgericht.

Eene glazenkast in dat zonderlinge monument bevat eene goed bewaarde hesp, en op eene zwart marmeren plaat staat in het Latijn het volgende opschrift in gouden letters:

'Voorbijganger, aanschouw hier de sterfelijke overblijfselen van het zwijn, dat zich eenen onvergankelijken roem heeft verworven door de ontdekking der zoute bronnen van Luneburg.'

***

In een klooster van ons land, had men eenen grooten langharigen hond, Zwartkop genaamd, dien men op de plaats en in den tuin van het klooster liet losloopen. Die schrandere hond maakte daar jacht op katten, ratten, muizen, en bespiedde alle personen, die niet de kleedij van het klooster droegen en daar aanschelden, binnenkwamen of rondliepen.

Het maal, dat hij kreeg, scheen zeer sober te wezen en niet geëvenredigd naar de vermoeiende diensten, die men van hem eischte. Zwartkop, aan wien niets ontging van hetgeen er in het klooster voorviel, had opgemerkt dat alle monniken, die na afloop van den gemeenschappelijken maaltijd binnenkwamen, aan eene schelkoord trokken, waarop de kok den achterblijver door eene schuif in den muur eene schotel eten toezond.

De hond vond nu niets natuurlijker dan de goede monniken na te doen en begon op zekeren dag met zijne tanden aan de schelkoord te trekken. De koksjongen meende dat het een van de monniken was en gaf eene portie eten, die Zwartkop uitmuntend smaakte en in een oogenblik verorberd was. Dat spelletje beviel den hond; hij herhaalde het den volgenden dag en den daaropvolgenden dag nog eens; maar de schalk werd nu zoo stout dat hij zich meermalen daags zoo liet trakteeren en die buitensporige gulzigheid verried hem. Men bemerkte den list en de arme hond werd aan den ketting gelegd en op rantsoen gesteld.

***

Niets echter evenaart het volgende voorval, dat te Parijs te veel opzien gebaard heeft dan dat het niet waar zou zijn.

Eene bejaarde dame met eenen fraaien papegaai op haren schouder ging op den boulevard Sebastopol op eene bank zitten tegenover de kerk Saint-Leu; zij haalde daarop noten en andere lekkernijen uit haren zak en gaf die aan haren lieveling, die ze smakelijk oppeuzelde en van tijd tot tijd zeide:

'Dank u, vrouw.'

Weldra verzamelen zich eenige lieden om de goede dame met haren papegaai, die, dat ziende, hun toeroept:

'Hoop gekken!'

Schaterend gelach van de omstanders, die voortdurend in aantal toenemen.

'Gij zijt een troep leegloopers.'

EEN MEETING VAN JONGE WERKSTAKERS, NAAR M. BASHANTSI FF.

De toeschouwers barsten weer in gelach uit.

‘Gij zijt een troep nieuwsgierigen, een troep ezels!’

De kring wordt nauwer.

‘Gij zijt eene bende dieven dáár is een dief, dief! dief!’

En hetzij bij toeval, hetzij bij instinkt, de vogel vliegt op den schouder van een der nieuwsgierigen, wiens hand toevallig in den zak van zijn buurman verdwaald was en waarin men eenen portemonnaie vond, die hem niet toebehoorde.

Professor Sée te Straatsburg heeft onlangs twee aardige voorbeelden van de schranderheid der honden medegedeeld.

‘Mirette,’ zegt hij, ‘was een hond die aan eene doove dame toebehoorde. Als die dame thuis was en er gescheld werd, kon Mirette

OUD EN NIEUW AMSTERDAM.
1. Het nieuwe Centraal-station. 2. De St. Antonie-Breestraat. 3. Gezicht op den Buiten-Amstel. 4. De bocht van de Heerengracht. 5. Het Aquarium in Artis. 6. De Munttoren met het logement van dien naam. 7. De Groene Burgwal. 8. De Schreierstoren. 9. Het Rijksmuseum. 10. De oude Amsterdamsche aanspreker.

de deur niet openen en begreep zij wel, dat haar blaffen vergeefsch zou geweest zijn maar dan trok zij hare meesteres aan het kleed om haar te waarschuwen, dat er iemand wenschte binnengelaten te worden. Dat is nog niet alles; wanneer zij met hare meesteres op straat liep en er een rijtuig of iemand te paard aankwam, nam Mirette hetzelfde middel te baat om haar te waarschuwen, en dadelijk was de arme doove op hare hoede. De oogen van den blinde zijn die van zijn hond, evenals de ooren dier doove die van Mirette waren.'

Het tweede voorbeeld is niet minder belangrijk dan het eerste.

Honden en paarden zijn doorgaans goede vrienden en houden er van om in goede verstandhouding met elkaar te leven. Wanneer een hond eenen stal bewoont, waarin paarden van verschillende personen staan, betoont hij zijne genegenheid alleen aan het paard van zijnen meester. Te Straatsburg hadden twee broeders hunne paarden in denzelfden stal staan en twee verschillende palfreniers om ze te verzorgen; een hond leefde daar met hen in de beste harmonie. Een der paarden kreeg behalve zijn gewoon voedsel dagelijks eenige peën, waarvan het dier zeer veel hield.

Er lag een groote voorraad dier wortelen in de nabijheid, welke echter zeer spoedig verminderde, zonder dat men kon begrijpen, wie ze wegnam; men begon eens wat scherper toezicht daarop te houden en bemerkte dat de hond de dader van den diefstal was. Hij vatte de peën bij het loof en bracht ze naar het paard van zijnen meester, dat dus het lekkers niet meer moest ontberen, waaraan zijn makker zich vergastte.

Wetenswaardigheden.

Kamer-ooftboompjes.

Het is niet onaardig eens kennis te maken met de wijze waarop men aan gene zijde van 't Kanaal ooftboompjes in potten kweekt en dat zoowel in prachtige Chineesche vazen als in gewone aarden potten. Die boompjes tieren welig in hun enge cel en ook de vruchten, die ze voortbrengen, zijn uitmuntend en heerlijk. Zoo heeft men perzik-, abrikoze- en kerseboompjes ter hoogte van 25 à 100 centimeters, wier bekoorlijke vruchten zich met de lippen laten plukken. Men plaatst die dwergboompjes op een bloemtafeltje of in een bloemenmand; spoedig daarop verspreiden hunne bloesems reeds een welriekenden geur door het salon en na een paar maanden kan men hunne zoetsappige vruchten plukken.

De voornaamste voorstander dezer cultuur is van gevoelen, dat die dwergboompjes bestemd zijn om een groote rol te gaan spelen bij het dessert, en onze goede huismoeders, die zoo gaarne pronken met hare kristallen vruchtschalen en ooftmandjes, zullen daartoe spoedig niet meer in de gelegenheid zijn als zij ten minste, zooals het heet, met den tijd willen meegaan.

Het heeft ook inderdaad wel iets verlokkends en aautrekkelijks de vruchten te zien opgedischt op haar eigen stam. Voor elken gast kan men een perzik- en abrikozeboompje of een paar andere plaatsen, want ieder boompje draagt zoo gemiddeld drie à vijf vruchten, die frisch en heerlijk als zij er uitzien, ongetwijfeld aftrek zullen vinden.

En is het daarenboven niet een aardig gezicht, als men die boompjes onder zijne oogen ziet groeien en bloeien en ten laatste vruchten dragen. Zoo kan voortaan ieder

liefhebber een boomgaard hebben en zelfs in het prachtigste salon peren, kersen en abrikozen kweeken.

Doch hoe die boompjos te kweeken, zal men vragen? O dat is al heel gemakkelijk en met een weinig goeden wil is men daar weldra van pp de hoogte. Men ontdoet een jongen ooftboom van de groote wortels en plant hem vervolgens in een pot of vaas. ‘Maar dan zal hij sterven,’ hoor ik mompelen. Tot geruststelling kan al aanstonds gezegd worden, dat men die bezorgdheid kan laten varen, want de vezelworteltjes nemen nu het noodige voedsel op, en de pot, hoe klein hij ook zij, bevat aarde genoeg om tot de ontwikkeling van zoo'n dwergboompje bij te dragen. Volgens de *Moniteur industriel* heeft de heer Ingram, oppertuinier van de koningin van Engeland, door het toepassen van dit systeem waarlijk verbazende uitkomsten verkregen. Wijnstokken in een pot gekweekt en nauwelijks achttien maanden oud, dragen tusschen het frissche groen zes purperen trossen. Het mag dus wel de moeite waard heeten, ook eens de proef op de som te nemen, te meer daar de nieuwe cultuur zoo eenvoudig is dat ze zich laat samenvatten in drie woorden: gauw, goed en gemakkelijk.

Kostelijke roos.

Een der meest besproken rozensoorten is tegenwoordig de ‘5000 dollars roos’ van den Engelschen kweeker, W.F. Bennett, te Shapperton. Deze donkerroode theeroos wordt aldus genoemd, omdat in 1883 de Amerikaan Evans voor 5000 dollars (350,000 fr.) van Bennett de helft van zijnen voorraad van de bloem kocht, onder verplichting, vier jaren lang geen stekje of loot van deze rozeboomen te verkoopen, of anderszins te verspreiden, en niets anders dan de afgesneden bloemen te leveren. Eene andere nieuwe rozensoort van Bennett is de lichtroode ‘remontantroos’ *Her Majesty* (Hare Majesteit), welke eene middellijn van 15 centimeters heeft en, volgens kenners, niet alleen de grootste, maar ook de beste en fijnste roos in die kleur is.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Frank's oogen schitterden. Hij sprong zijn bed uit en zwaaide zijne bonte muts van blijdschap in de hoogte.

‘Of ik 't begrijp?’ riep hij uit: ‘wis en zeker doe ik 't! Eindelijk zal dan een gedeelte onzer manschappen worden uitgezonden om hulp te zoeken? Mag ik van de partij zijn?’

‘'t Is nog pas kort geleden dat ge uit des dokters handen zijt gekomen, Frank,’ zei Crayford vriendelijk. ‘Ik twijfel er aan of gij nog wel sterk genoeg zijt om de vermoeienissen van zulk een tocht te doorstaan.’

‘Sterk genoeg of niet,’ antwoordde Frank, ‘'t is beter kans te loopen onderweg om te komen dan hier te verkniezen en een langzamen dood te sterven. Schrijf mij maar op, Crayford, onder de vrijwilligers die zich aanbieden om te gaan.’

‘Vrijwilligers worden bij deze gelegenheid niet aangenomen.’ zei Crayford. ‘Kapitein Helding en kapitein Ebsworth hebben ernstige bezwaren om in onzen tegenwoordigen toestand tot die wijze van handelen te besluiten.’

‘Zijn zij dan van plan zelf aan te wijzen wie wel en wie niet meegaan?’ vroeg Frank. ‘Daar ben ik, om te beginnen, bepaald tegen.’

‘Wacht een oogenblik,’ zei Crayford. ‘Ik heb u kort geleden triktrak zien spelen met een van de officieren. Is net spel uw of zijn eigendom?’

‘Het behoort mij toe. Hier is het in mijne lade. Wat wilt ge daarmee uitvoeren?’

‘Ik heb den beker en de dobbelsteenen noodig, om het lot te laten werpen. De kapiteins hebben - zeer wijselijk, naar mijn inzien - bepaald dat het lot zal beslissen wie onzer meegaan met de expeditie en wie in de hutten achterblijven zal. De officieren en de equipage van “de Zwerver” zullen binnen een paar minuten hier zijn om het lot te werpen. Gij noch iemand anders kunt aanmerking maken op die wijze van handelen. Officieren en manschappen allen hebben dezelfde kans. Niemand heeft het recht te klagen.’

‘*Ik* ben er volmaakt mee tevreden,’ zei Frank. ‘Maar een der officieren zal zeker tegenwerpingen maken, dat weet ik al vooraf.’

‘En wie zou dat zijn?’

‘Ge kent hem even goed als ik. De “beer van de expeditie:” Richard Wardour.’

‘Frank, Frank! 't is eene slechte gewoonte van u om uwe tong zoo den vrijen teugel te laten. Noem hem toch niet bij dien bijnaam als ge spreekt van mijn goeden vriend Richard Wardour.’

‘Uw goede vriend? Ik begrijp het niet, Crayford, hoe gij zooveel van dien man kunt houden.’

Crayford legde minzaam zijne hand op Frank's schouder. Van al de officieren van ‘de Zeemeeuw’ was Frank Crayford's gunsteling.

‘Is dit zoo verwonderlijk?’ vroeg hij. ‘Maar hoe kunt ge daarover oordeelen? Gij en Wardour zijt nooit te zamen geweest op hetzelfde schip. Ik heb u beiden nooit vijf minuten lang in elkanders gezelschap gezien. Hoe kunt gij dan een juist oordeel over zijn karakter vellen?’

‘Ik denk over hem zooals iedereen over hem denkt,’ antwoordde Frank. Hij heeft zijn bijnaam gekregen omdat hij op zijn schip het minst van allen gezien is. Niemand houdt van hem - daar moet toch eene reden voor zijn.’

‘Eéne enkele reden is er voor,’ hernam Crayford. ‘Niemand begrijpt Richard Wardour. Ik praat niet in het wilde. Ge weet dat ik met hem op “de Zwerver” uit Engeland uitzeilde, en dat ik eerst op “de Zeemeeuw” werd overgeplaatst lang nadat wij in het ijs waren ingesloten. Maanden lang ben ik Richard Wardour's kameraad op 't schip geweest - en daar heb ik geleerd hem recht te laten wedervaren. Geloof mij als ik u zeg dat onder al zijne uiterlijke gebreken een moedig en grootmoedig hart klopt. Schort uw oordeel op, mijn jongen, totdat ge mijn vriend even goed kent als ik. En nu, genoeg over hem. Geef mij den beker en de dobbelsteenen.’

Frank opende zijne lade. Op hetzelfde oogenblik werd de stilte die daar buiten op de besneeuwde ledige vlakte heerschte, afgebroken door een verward gedruisch van stemmen, die op de hut af kwamen: - ‘Zeemeeuw, ho!’

Hoofdstuk VIII.

De matroos, die op wacht stond, opende de buitendeur. Daar naderden, dwars over de akelig witte sneeuwvlakte, de officieren van ‘de Zwerver’ de hut. Daar kwamen ook, zich afteekenend tegen den donkeren hemel, groepen matrozen aan met de honden en sleden, wachtende op het bevel dat hen zou gelasten den gevaarvollen en wellicht nutteloozen tocht te ondernemen.

Kapitein Helding van ‘de Zwerver’ trad, door zijne officieren vergezeld, de hut binnen, in vroolijke stemming, nu er vooruitzicht op verandering bestond. Achter hen stond afgezonderd een man met een donker, norsch uitzicht en gefronste wenkbrauwen, die langzaam de hut was binnengetreden Hij sprak geen woord en bood evenmin zijne hand aan iemand aan: hij was de eenige onder al de aanwezigen, die volmaakt onverschillig scheen te zijn omtrent het lot dat hem ten deel zou vallen. Dit was de man, die van zijne mede-officieren den bijnaam had gekregen van: de Beer der expeditie. Met andere woorden - Richard Wardour.

Crayford ging hen tegemoet om kapitein Helding welkom te heeten. Gedachtig aan de vriendelijke terechtwijzing die hij daareven ontvangen had, ging Frank de anderen officie-van ‘de Zwerver’ voorbij en deed hij blijkbaar

zijn best Crayford's vriend beleefd te behandelen.

'Goeden morgen, mijnheer Wardour,' zei hij. 'Wij mogen elkander wel gelukwenschen nu wij de kans hebben deze afschuwelijke plek te verlaten.'

'Gij moogt de plek afschuwelijk vinden,' was Wardour's antwoord. '*Mij* bevalt ze.'

'Bevalt ze u? Goede hemel! Waarom?'

'Omdat er hier geene vrouwen zijn.'

Frank wendde zich nu tot de andere officieren, zonder nog eene verdere poging te doen om Richard Wardour te naderen. De Beer der expeditie was ongenaakbaarder dan ooit.

Intusschen had zich de hut gevuld met alle offficieren en matrozen der beide schepen, die niet ziek lagen. Kapitein Helding stond in hun midden met Crayford naast zich, en deelde hun het voornemen mede om eene expeditie uit te zenden.

Hij begon in deze woorden:

'Kameraden, officieren en manschappen van "de Zwerver" en "de Zeemeeuw," het is mijn plicht u in 't kort de redenen mede te deelen, die kapitein Ebsworth en mij hebben doen besluiten een gedeelte onzer mannen uit te zenden om hulp te gaan zoeken. Ik behoef u niet de tegenspoeden in herinnering te brengen, die wij gedurende de twee laatste jaren hebben ondervonden - het verlies eerst van het eene, toen van het andere schip; den dood van eenige onzer beste en dapperste kameraden; den vergeefschen strijd, dien wij met het ijs en den sneeuw gevoerd hebben; de onverstoorbare eenzaamheid in deze ongastvrije streken. Ik zal daarbij dan ook niet stilstaan, maar het is mijn plicht u er op te wijzen dat deze plek, waar wij een toevluchtsoord gezocht hebben, ver buiten den weg ligt door vroegere expedities betreden, en dat derhalve de kans dat onze verblijfplaats ontdekt zal worden door hulptroepen, die wellicht zijn uitgezonden om ons op te sporen, op zijn minst genomen, eene zeer onzekere is. Zijt gij het zoover met mij eens, mijne heeren?'

De officieren (met uitzondering van Wardour, die in sombere stilzwijgendheid alleen stond) stemden allen het gesprokene toe.

'Daarom is het dringend noodzakelijk dat wij nogmaals en waarschijnlijk eene laatste poging doen ter onzer bevrijding. De Winter is niet ver verwijderd, 't wild wordt hoe langer hoe schaarscher, onze voorraad levensmiddelen begint te verminderen en het getal zieken - en het doet mij leed het te moeten verklaren, vooral van die in de hut van "de Zwerver" - neemt dag aan dag toe. Wij moeten voor ons eigen leven zorgen en voor het leven van hen, die van ons afhangen, en wij hebben geen tijd te verliezen.'

De officieren stemden van harte met die woorden in.

'Zoo is 't! Zoo is 't! Wij hebben geen tijd te verliezen.'

Kapitein Helding kwam tot het einde van zijne aanspraak.

'Het plan dat wij voorstellen is, dat een gedeelte van onze gezonde officieren en manschappen nog heden vertrekken, en nogmaals eene poging doen om de bewoonde plaatsen te bereiken, die 't dichtst bij ons zijn gelegen en vanwaar hulp en levensmiddelen aan de achterblijvenden kunnen worden gezonden. De nieuwe richting, die men moet inslaan en de voorzorgsmaatregelen, die men moet inachtnemen, zijn reeds vastgesteld. De eenige vraag, die nog beantwoord moet worden is deze: wie zal hier blijven en wie zal den tocht medemaken?'

Uit één mond klonk het antwoord der officieren: 'ja, ja, vrijwilligers!'

Wardour bleef zijn somber stilzwijgen bewaren. Crayford merkte op dat hij zeer afgezonderd van de overigen stond en vroeg hem daarom wat hij er over dacht.

‘Hebt gij niets te zeggen?’ vroeg hij.

‘Niets,’ antwoordde Wardour. ‘Of ik ga of blijf, 't is mij volkomen onverschillig.’

‘Dat kunt ge toch niet meenen?’ zei Crayford.

‘Het is de waarheid.’

‘Dan spijt het mij dit te hooren, Wardour.’

Kapitein Helding beantwoordde dien algemeenen roep om vrijwilligers aan te nemen met eene vraag, die onmiddellijk den geestdrift van de aanwezigen bekoelde.

‘Zoo,’ zeide hij. ‘Gesteld eens dat wij dat middel te baat nemen. Wie verlangt dan uit vrijen wil hier te blijven?’

Eene doodelijke stilte heerschte nu eensklaps. De officieren en manschappen zagen elkander verlegen aan. De kapitein ging voort:

‘Gij ziet dus dat wij met vrijwilligers niet veel verder komen. Allen wilt gij gaan. Ieder onzer, die zijne beenen tot zijn dienst heeft, wenscht te gaan. Maar wat moet er dan van hen worden die hunne beenen *niet* tot hunnen dienst hebben? Eenige onzer moeten hier blijven en de zieken verzorgen.’

Allen erkenden dat dit moest geschieden.

‘Wij komen dus weer terug op de oude vraag,’ vervolgde de kapitein: ‘Wie van de gezonden moeten gaan? wie moeten blijven? Kapitein Ebsworth en ik zeggen: laat het lot beslissen. Hier zijn dobbelsteenen. Twaalf is het hoogst - de twee zessen. Ieder die onder de zes gooit, blijft; ieder die boven de zes gooit, gaat. Officieren van “de Zwerver” en “de Zeemeeuw,” vindt gij het goed dat wij op die wijze de moeielijkheid ontgaan?’

Al de officieren gaven een teeken van goedkeuring - behalve Wardour, die nog 't stilzwijgen bleef bewaren.

‘Matrozen van “de Zwerver” en “de Zeemeeuw,” uwe officieren vinden 't goed het lot te laten beslissen. Stemt gij daar ook in toe?’

De matrozen keurden 't eenstemmig goed. Crayford reikte het bord en de dobbelsteenen aan kapitein Helding over.

‘Gij werpt 't eerst, mijnheer. Onder de zes beteekent blijven; boven de zes: gaan.’

Kapitein Helding wierp met de dobbelsteenen; de oppervlakte der ton deed als tafel dienst. Hij wierp zeven.

‘Gaan,’ zeide Crayford. ‘Ik wensch u geluk, mijnheer. Nu is de beurt aan mij.’ Hij schudde de steenen in zijn beker. Drie! ‘Blijven! Ook goed! als ik mijn plicht kan doen en anderen hulp kan bieden, doet het er weinig toe of ik ga of blijf. Wardour, 't is uwe beurt, bij afwezigheid van uw eersten luitenant.’

Wardour stond op 't punt de steenen te werpen, zonder ze vooraf te schudden.

‘Schud dan toch, man!’ riep Crayford uit. ‘Laat die kans van geluk niet voorbijgaan!’

Wardour stoorde zich niet aan die woorden; achteloos liet hij de steenen neervallen, zooals zij in den beker lagen.

‘Voor mij niet!’ mompelde hij in zichzelf. ‘Ik heb niets meer van 't geluk te wachten.’

Na die woorden gesproken te hebben, wierp hij den ledigen beker neder en ging op eene kist in de nabijheid zitten, zonder er naar te zien hoe de dobbelsteenen waren gevallen.

Crayford bezag ze. ‘Zes!’ riep hij uit. ‘Ziet ge nu, ondanks u zelf, hebt ge nu eene tweede kans. Gij zijt er evenmin boven als onder - gij moet nogmaals werpen.’

‘Ba!’ bromde de Beer. ‘Het is de moeite niet waard er voor op te staan. Laat iemand anders maar voor mij werpen.’ Hij zag eensklaps naar Frank op. ‘Gij, bijvoorbeeld; gij hebt wat de vrouwen noemen een gelaat dat geluk aanbrengt.’

Frank raadpleegde Crayford. ‘Wil ik 't doen?’

‘Als hij 't goedvindt, ja!’ - zei Crayford.

Frank wierp. ‘Twee! Hij blijft! Wardour, het spijt me, dat ik niet gelukkig voor u geweest ben.’

‘Gaan of blijven,’ herhaalde Wardour, ‘'t is mij volkomen hetzelfde. Gij zult gelukkiger zijn, jonge vriend, als gij voor u zelf moet werpen.’

Frank wierp voor zichzelf.

‘Acht! Hoera! Ik ga!’

‘Zei ik het niet?’ sprak Wardour. ‘Gij hebt geluk. Gij hebt voor uzelf beter gegooid dan voor mij.’

Na dit gezegd te hebben stond hij op en wilde de hut verlaten. Crayford hield hem staande.

‘Hebt ge iets voor uzelf te doen, Richard?’

‘Wie heeft hier wat te doen?’

‘Wacht dan even. Ik wenschte u te spreken, zoodra we hiermee klaar zijn.’

‘Wilt ge mij weer een goeden raad geven?’

‘Zie mij niet zoo knorrig aan, Richard. Ik wenschte u eene vraag te doen omtrent iets wat uzelf betreft.’

Wardour bleef zonder een woord te spreken. Hij keerde naar zijne zitplaats terug en nam eene onverschillige houding aan, alsof hij wilde slapen. Snel achtereen werden nu de steenen door de officieren en manschappen geworpen. Binnen het half uur had het lot voor allen beslist wie blijven en wie gaan zou. De matrozen verlieten de hut. De officieren gingen in het binnenvertrek om een laatste gesprek te houden met den bedlegerigen kapitein van ‘de Zwerver.’ Wardour en Crayford bleven alleen achter.

Hoofdstuk IX.

Crayford tikte zijn vriend op den schouder om hem wakker te maken. Wardour sloeg met een norsch en stuursch gezicht zijne oogen op.

‘Ik was zoo even ingeslapen’, zeide hij. ‘Waarom maakt ge me wakker?’

‘Zie om u heen, Richard. Wij zijn alleen.’

‘Nu - en wat wil dat zeggen?’

‘Ik wenschte u alleen te spreken; en nu is 't de geschikte gelegenheid. Gij hebt mij vandaag teleurgesteld en verbaasd. - Waarom zeidet ge dat het u volmaakt hetzelfde was of ge gingt of bleeft? Waarom zijt ge de eenige onder ons wien 't geheel en al onverschillig schijnt te zijn of wij gered worden of niet?’

‘Kan iemand altijd eene reden opgeven waarom hij wonderlijk in zijne manieren of woorden is?’ was Wardour's ontwijkend antwoord.

‘Hij kan er eene poging toe doen’, zei Crayford kalm - ‘als zijn vriend het hem vraagt.’

Wardour's toon werd zachter.

‘Dat is waar’, zei hij. ‘Ik *zal* die poging doen. Herinnert ge u den eersten nacht op zee, nadat “de Zwerver” uit Engeland was uitgezeild?’

‘Zoo goed alsof het gisteren ware.’

‘Een kalme, stille nacht’, vervolgde de andere mijmerend. ‘Geene wolken, geene sterren. Aan den hemel prijkte niets dan de heldere maan, en geen rimpel bijkans was zichtbaar op de lange lichtstreep, die zij in 't effen water wierp. Ik had dien nacht wacht op 't middendek. Gij kwaamt op dek en vondt mij daar alleen.’

Hij hield op. Crayford vatte zijne hand en eindigde den volzin voor hem.

‘Alleen - en in tranen.’

‘De laatste tranen, die ik ooit zal storten,’ voegde Wardour er met bitterheid bij.

‘Zeg dat niet! Er zijn tijden dal een mensch werkelijk te beklagen is, als hij geene tranen kan storten. - Ga voort, Richard.’

Wardour ging voort, thans wederom op zachter, minzamer toon.

‘Met ieder ander, die mij op dat oogenblik verrast had, zou ik in strijd geraakt zijn,’ zeide hij. ‘Maar er was zeker iets in uwe stem, toen ge mij vergeving vroegt dat ge mij stoordet, wat mijn hart trof. Ik zeide u toen dat ik eene teleurstelling had ondervonden, die mijn hart had gebroken. Ik behoefde er niets verder bij te voegen. De eenige hopelooze ellende in deze wereld toch is de ellende, die vrouwen veroorzaken.’

‘En het eenige onvermengd geluk,’ zei Crayford, ‘het geluk dat de vrouwen ons aanbrengen.’

‘Dat is wellicht uwe ondervinding omtrent haar,’ antwoordde Wardour. ‘Mijne ondervinding is eene andere geweest. Al de toewijding, lijdzaamheid, ootmoed en vereering, die een man toonen kan, legde ik voor de voeten neder van eene vrouw. Zij nam het offer aan, zooals vrouwen dit doen - nam het gewillig, beleefd en ongevoelig aan - zij nam het aan alsof het zoo vanzelf sprak. Ik verliet Engeland om een hoogen rang te verwerven, voor ik 't waagde *haar* te winnen. Ik zette mijn leven op 't spel in de koortspoelen van Afrika, alleen

om den rang te verkrijgen dien ik om harentwil verlangde - en won dien. Ik kwam terug om haar alles te geven en niets terug te vragen dan de vergunning om mij te mogen koesteren in den zonneschijn van haar lach. En hare eigen lippen - de lippen die ik bij mijn vertrek gekust had - zeiden mij dat een ander man mij haar ontroofd had. Ik sprak slechts weinige woorden toen ik die bekentenis vernam en verliet haar voor altijd. ‘De tijd zal wellicht komen,’ zeide ik tot haar, ‘dat ik *u* vergeven zal. Maar wee den man, die mij u ontstolen heeft; hij zal den dag betreuren, waarop hij u het eerst ontmoette.’....

‘Vraag mij niet wie die roover was! Ik moet hem nog altijd opsporen. Het verraad is een geheim gebleven; niemand wist mij te zeggen waar ik hem moest zoeken, niemand wist wie hij was. Maar wat nood? Toen ik de eerste folterpijn doorstaan had, kon ik mijzelf meester worden - geduld oefenen en mijn tijd afwachten.’

‘Uw tijd? Welken tijd?’

‘Den tijd waarop die man en ik elkander vlak in 't aangezicht zullen zien. Ik gevoelde het toen; ik voel het nog - mijn hart zeide mij toen en zegt 't mij nog - wij beiden zullen elkander ontmoeten en leeren kennen! Sterk in die overtuiging, nam ik vrijwillig deel aan deze expeditie, evenals ik zou gedaan hebben aan elke onderneming die arbeid, tegenspoed en gevaar als een bolwerk tusschen mij en mijne ellende plaatste. Sterk in die overtuiging, zeg ik u ook nu nog, dat 't mij onverschillig is of ik al hier blijf bij de zieken of wegga met desterkeren. Ik zal blijven leven totdat ik dien man ontmoet heb! De dag zal komen dat wij met elkaar zullen afrekenen. Hier in de verstijvende koude, of ginds in de gloeiende zon - op 't slagveld of in de schipbreuk - met den hongerdood voor oogen of de pest om ons heen; al vallen er honderden slachtoffers in 't rond, *ik* zal blijven leven! *ik* zal leven om één dag te zien aanbreken, *ik* zal leven om één man te ontmoeten!’

Hij hield op, naar lichaam en ziel bevende onder den indruk van zijn eigen vreeselijk voorgevoel. Crayford deinsde in stillen afschuw achteruit. Wardour merkte die beweging op. - Ze trof hem - en ter verdediging van die gelief koosde gedachte, deed hij een beroep op Crayford's bekendheid met zijn persoon.

DROOM VAN EEN STUDENT DAAGS VOOR HET EXAMEN.

'Zie mij aan', riep hij uit, 'zie hoe zwaar en sterk ik ben geworden, al knaagde de kommer aan mijn hart, al gierden de winden van het ijzige noorden om mijn hoofd! Ik ben de sterkste onder u allen. Waarom? Ik heb tegenspoeden overwonnen, die de gehardste mannen onder ons ter neder wierpen. Waarom? Wat heb *ik* gedaan dat mijn bloed even snel door mijne aderen stroomt nu op dit oogenblik, op deze plek des doods, als in het gezondste klimaat van Europa? Waarom word ik kennelijk bewaard? Ik herhaal 't nogmaals - om één dag te zien aanbreken - om één man te ontmoeten.'

Wederom hield hij op. Thans nam Crayford het woord op.

'Richard', zeide hij, 'sedert onze eers□e ontmoeting heb ik aan uwe betere natuur geloof gehecht, trots allen uitwendigen schijn. Ik heb vast en oprecht op u vertrouwd, als op een broeder. Gij stelt dat vertrouwen op eene zware proef. Als een uwer vijanden mij gezegd zou hebben dat gij ooit gesproken hadt als gij 't nu gedaan hebt, dat gij ooit een gelaat vertoond hadt, als gij 't nu doet, zou ik hem den rug hebben toegekeerd en hem hebben aangezien voor een lasteraar van een goed, braaf, oprecht mensch. O! mijn vriend, mijn vriend, ik bezweer 't u, laat die gedachten geen wortel

schieten in uw hart. Zie mij weer aan met den vrijen, reinen blik van een mensch, die de bloedige zucht naar wraak onder zijne voeten heeft vertrapt en die niet meer kent! Moge nooit, nooit de tijd komen dat ik u mijne hand niet meer kan aanbieden gelijk ik 't nu doe, aan den man dien ik nog bewonder - aan den broeder, dien ik nog liefheb!'

Het hart, dat door geene andere stem bewogen kon worden, werd door die smeeking getroffen. De vurige oogen, de harde stem werden zachter onder Crayford's invloed. Richard Wardour's hoofd zonk op zijne borst neder.

'Gij zijt vriendelijker voor mij dan ik verdien,' zeide hij. 'Wees nog iets vriendelijker en vergeet wat ik gesproken heb. Neen! laat ons niet langer over mij spreken; ik ben 't niet waard. Laat ons een ander onderwerp kiezen en nooit meer op dit terugkomen. Laat ons iets doen. Werken, Crayford, dat is het beste wat *wij* doen kunnen! Werk dat de spieren staalt en het bloed in gloed zet. Arbeid die het lichaam afmat en den geest doet rusten. Is er iets voor mij te doen? Niets te hakken? niets te dragen?'

Terwijl hij die vraag deed werd de deur geopend. Bateson - die was aangewezen om Frank's ledekant tot brandhout te hakken - kwam gelijk hem gelast was met zijne bijl binnen. Wardour rukte zonder een woord tot waarschuwing, de bijl uit de handen van den man.

'Waar hebt gij die voor noodig?' vroeg hij.

'Om mijnheer Alderley's ledekant in stukken te hakken voor brandhout, mijnheer.'

'Ik zal 't wel voor u doen! Ik ben er in een oogenblik mee klaar!' Hij keerde zich tot Crayford. 'Gij behoeft niet bezorgd om mij te zijn, oude vriend. Ik kies het beste middel. Ik wil mijn lichaam afmatten en mijn geest tot rust brengen.'

De booze geest in zijn binnenste was, althans voor eene poos, geheel weer onderdrukt. Crayford drukte hem de hand en verliet, door Bateson gevolgd, de hut, hem aan zijn werk overlatende.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 42]

Onze gravures.

Een landschap aan den ouden Rijn.

EEN LANDSCHAP AAN DEN OUDEN RIJN, NAAR E. DE SCHAMPELEER.

Hoe aanlokkend de milde zuidernatuur, met haren onbewolkten azuren koepel en haren weelderigen plantentooi, voor den toerist ook wezen moge, de landschapschilder voelt er zich niet door aangetrokken. Dat prachtige blauwe, maar eentonige hemelgewelf, dat schitterende zonnelicht, met zijne scherpe, zwarte schaduwen, vormt wel tafereelen vol gloed, maar ook zonder kleurschakeeringen. Wanneer de hemel half door donzen of onweerswolken bezet is en de zon hare stralenbussels slechts over een gedeelte van het landschap schiet, ontstaat er in loover en water een eindeloos kleurgetoover, zoo streelend voor het oog des mans van het palet als de zoetste melodij voor het gehoor van den toonkundige. Zulke rijk betinte natuurtafereelen vindt men voortdurend en alom in de Noorderlanden, waar een onbewolkte hemel eene uitzondering is. De boorden van Schelde, Maas en Rijn bieden er bij honderden aan en onze landschapschilders hebben dus dit op hunne kunstgenooten in andere vakken voor, dat zij nooit om een onderwerp dienen verlegen te zijn. Intusschen is de goede smaak in den keus van een gezicht, ofschoon doorgaans oorzaak, niet altoos hoofdzaak waar het de schepping van een meesterstuk geldt. De getrouwe weergeving der natuur is vooral de hoogste eisch der landschapschilderkunst. Maar waar de natuur zoo krachtig sprekend en leerend optreedt als ten onzent, erlangt die eisch gemakkelijker voldoening. Dit getuigen niet alleen de Hobbema's en

Ruysdael's van vroeger eeuwen, maar ook de Lamorinière's onzer dagen, waaronder de talentrijke E. de Schampeleer eene eerste plaats bekleedt. Het keurige tafereel, zoo vol statige rust en droomerige dichterlijkheid, zoo flink van teekening als weelderig van toon, dat wij heden in gravure den lezer te bewonderen geven, is daarvan een welsprekend bewijs.

Deurversiering of superporte

Meer en meer begint de nijverheid de kunst te hulp te roepen voor de versiering van het inwendige onzer woningen, en dat is een goed teeken. De kunst toch behoort niet iets aristocratisch te wezen, alleen geschikt voor paleizen en kostbare huizingen, uit eene ruime beurs gesticht;

zij is geene preutsche schoone, te hooghartig om zich in te laten met gewone huiselijke dingen; neen, evenals Gods schoone natuur voor alle menschen gelijkelijk openligt, zoo heeft ook ieder recht op kunstgenot, en daarom behoort de kunst zich met ieder en allen in te laten en niets gering te achten om er zich mee bezig te houden. Wat zij met haar tooverstaf aanraakt, houdt daardoor op gering te zijn, al was het op zich zelf nog zoo nietig of waardeloos.

Het gravuurtje op bladzijde 332 van dit nummer stelt eene zoogenaamde *superporte* of versiering voor, bestemd om boven een deur aangebracht te worden.

De Weener schilder Frans Leffler vervaardigde ze in olieverf en wie nu eene dergelijke versiering boven de deur van zijn salon mocht verlangen, behoeft zich daartoe niet tot den schilder te wenden, daar hetzelfde tafereel, in kleurendruk gereproduceerd, bij Eduard Gaillard, hof kunsthandelaar te Berlijn te verkrijgen is. Het is 1 meter 3 centimeters lang bij eene hoogte van 38 ½ centimeters. In onzen tijd van gemakkelijke reproductiemiddelen, nu elk kunstgewrocht, tot in het oneindige vermenigvuldigd, in ieders bereik wordt gebracht, behoeft niemand zich meer met smakelooze vodden te behelpen, en wanneer de smaak van het publiek nu maar gelijken tred hield met de pogingen om waarlijk schoone versieringen voor salon en huiskamer te verschaffen, zou de kunst weldra in het leven die plaats hernomen hebben, welke haar toekomt en die zij in betere tijden wezenlijk innam.

Twee tafereelen uit de geschiedenis van Engeland.

Als er een volk in Europa is dat door de natuurlijke grenzen zijns vaderlands tegen alle vijandelijke aanvallen van den vreemde beveiligd is, dan is het wel de bevolking der Britsche eilanden. Met onverstoorbare macht zetelt het trotsche Albion op zijn rotsentroon, te midden van den beschermenden Oceaan, en blikt minachtend op de bedreigingen van vijanden, die het niet genaken kunnen. Zulk land zou het Paradijs van Europa wezen moeten, en echter werd geen grond misschien meer met menschenbloed gedrenkt. Geene overweldigers van het vaderland waren het echter, die hier onder het zwaard vielen, ter verdediging der vrijheid uitgetogen; broederbloed was het dat eeuwen lang den hoogmoed ten offer op Engeland's bodem vloeide. Onbetwistbaar en droevig bewijs dat nergens in de menschelijke maatschappij ware rust heerschen kan en dat daar, waar alles hem vrede en voorspoed verzekert, de mensch weeldezat en overmoedig die weldaden met de voeten trapt om de inspraken van zijn onrustig en strijdzuchtig instinkt te volgen. In ons tegenwoordig nummer geven wij twee episodische tafereelen uit de bloedige burgeroorlogen van Engeland.

Het eerste voert ons terug tot den tijd toen het rijk verscheurd werd door den wreeden krijg, die in de geschiedenis bekend is onder den naam van den strijd der roode en witte rozen. De roode roos was door de partij van koning Hendrik VI uit het geslacht Lancaster tot zinnebeeld gekozen, terwijl die van York, hunne tegenstanders, zich tooiden met de witte roos.

Koning Hendrik VI was een vreedzaam man, van onberispelijken, zelfs heiligen levenswandel; hij was een dichter, een goed vader, een liefhebbend echtgenoot; in een stil, kalm leven zou hij op zijne plaats geweest zijn, maar het oorlogsgewoel verschrikte hem en de hofkuiperijen verlamden zijne geestvermogens.

Toen zijne echtgenoote, Margareta van Anjou, ten dien tijde bekend als de schoonste en verstandigste prinses der Christenheid, haren gemaal onbekwaam zag om zijne rechten en die van hunnen zoon te verdedigen, greep zij zelf naar het zwaard en met meer moed dan oordeel wist zij hare vijanden schrik in te boezemen. In eenen slag, dicht bij het stadje Hexham in 1463 geleverd, was de oorlogkans echter der roode roos ongunstig: de hertog van York versloeg er de koninklijke troepen. Hendrik VI moest naar den eenen kant, zijne gade met zijn zoontje naar de andere zijde de vlucht nemen.

De ongelukkige vorstin bereikte met haar kind het Hexham-forest, aan de Schotsche grens gelegen, en waande zich daar tijdelijk in veiligheid. Maar nauwelijks was zij doorgedrongen in dit eeuwenoude en woeste woud of zij werd door roovers overvallen. In dit dreigend gevaar spreidde echter de moedige vrouw al hare geestkracht ten toon. Toen een der roovers met uitgetrokken zwaard op haar af kwam, sloeg zij den eenen arm om haar kind, strekte den anderen vol gebiedende majesteit naar haren aanvaller uit en riep hem toe: 'Ik ben uwe koningin en dit kind is de zoon des konings, uwen meester. Ik leg hem in uwe armen en vertrouw hem aan u toe. Verberg hem voor degenen, die zijnen dood zoeken. Laat hem een toevluchtsoord vinden in uw schuiloord en eens zal hij u met luister ontvangen in zijne koningszalen.' Niet tevergeefs deed de koningin met zulke vorstelijke waardigheid een beroep op de edelere gevoelens van den roover: het zwaard viel den man uit de hand, vol trotschheid klemde hij den jongen prins aan de borst en bracht hem met de vorstin veilig naar zijne verborgene woning, eene grot aan den oever van een kleinen woudstroom, die thans nog in den omtrek bekend staat als de koningin-Margareta's grot.

'Drie dagen lang,' zoo besluit de verdienstelijke schrijfster Mathilde een boeiend verhaaltje over dit onderwerp, 'was de koningin verloren; op den derden morgen echter ontmoette haar gastheer een van Margareta's trouwste ridders, Pierre de Brézé, en zijn gevolg, die uit Frankrijk was overgekomen om haar zijne ridderdiensten aan te bieden. Gelukkig waren zij de roovers ontkomen en doorkruisten op gevaar van hun leven het woud om moeder en kind te zoeken.

De ridders werden naar de schuilplaats der koningin geleid en van hen vernam de vorstin dat haar echtgenoot gered was, maar tevens dat hare meest invloedrijke aanhangers, Somerset en Hemgesford, een wreeden dood waren gestorven; de hertog van York had hen zonder voorafgaand proces op de marktplaats van Hexham laten onthoofden.

De koningin besloot met hare ridders de grot te verlaten en Schotland weer op te zoeken, aan welks hof zij haren gemaal hoopte terug te vinden. Het was een treffend afscheid dat Margareta van den roover en zijne vrouw nam, zij schonk hun alles, waarover zij beschikken kon, de uitdrukking van hare erkentelijkheid.

De adellijke heeren van haar gevolg boden de vrouw van den vogelvrije een gedeelte van hunne armzalige bezitting gelds aan ter vergoeding voor de diensten der koningin bewezen, maar met verontwaardiging wees zij deze gift af, die der vorstin nog zoo goed kon te pas komen.

Met tranen in de oogen zeide Margareta die ruwe maar goedige menschen vaarwel.

'Van alles wat ik heb verloren, betreur ik niets zoo zeer, dan dat mij de macht is ontnomen om de deugd te beloonen,' sprak zij en reikte hun hare hand toe, die zij met tranen en kussen bedekten.

'Mijn kind,' sprak zij tot den kroonprins, 'zie die goede menschen aan en prent hunne trekken in uw geheugen. Als gij later koning zult zijn, vergeet dan niet, dat

gij in hen steeds uwe trouwste onderdanen zult vinden; uwe moeder en gij danken hun het leven, misschien de kroon!'

Helaas! de hoop der koningin werd niet vervuld; lang nog duurde de strijd met afwisselend geluk. Na vele lotgevallen kwam zij eindelijk in Schotland, maar slaagde er niet in daar hulp en steun voor haren echtgenoot te verkrijgen, die in handen van zijne vijanden was gevallen en bittere gevangenschap verduurde. Zij was gedwongen zich in te schepen naar het vasteland; bittere armoede en teleurstellingen konden haren moed niet doen bezwijken. Aan de hoven van Burgondië en Frankrijk bedelde zij vergeefs om hulp! Goede woorden en heilzame raad werden haar in menigte gegeven, geld en hulp bleven achterwege.

De terugkeer tot Engeland werd haar belet en zoo bleef zij lange jaren in Frankrijk vertoeven, terwijl haar gemaal in den Tower gevangen zat. De werkeloosheid viel haren mannelijken geest zwaar, doch wachten was het eenige dat haar overbleef; met verbeten toorn vernam zij nu en dan hoe de gelukkige overwinnaar Eduard IV uit het huis van York vreedzaam regeerde en haren echtgenoot met beleedigingen overlaadde, welke hij vol christelijk geduld ootmoedig verduurde.

Eindelijk keerden de oorlogskansen; nog eenmaal glimlachte de fortuin Margareta en haren zoon, thans den schoonsten en beminnelijksten prins van Europa, toe; zij betrad Engeland naar zij hoopte als overwinnares: Eduard was gevlucht, Hendrik op zijn troon hersteld.

De zegepraal was van korten duur; in den slag van Tewkesbury behaalden de Yorkisten weer de overwinning; de jonge, dappere Leeuw van Plantagenet, Margareta's eenige zoon werd laaghartig vermoord. Kort daarna viel ook zijn vrome vader door de hand van een lafhartigen moordenaar.

Nu hare geliefden, voor wie zij zooveel had geleden en gestreden, niet meer waren, bezweek eindelijk Margareta's heldenmoed; in diepe afzondering, gekweld door ziekte en blindheid, sleet zij hare verdere dagen op een eenzaam kasteel in Frankrijk; niets bleef haar over dan de herinnering aan voorbijgegane grootheid; wie weet of niet de minst bittere heugenis die was aan den edelmoedigen roover, wiens hardvochtig hart zij door hare gebeden had vermurwd.'

***

De schilderij van prof. Julius Schrader verplaatst ons in het tijdvak der Engelsche geschiedenis, aan welks hoofd de naam van Olivier Cromwell geschreven staat, doch naast den geweldigen Lord Protector der vereenigde republiek, toovert zij ons tevens de zachte en beminnelijke gestalte zijner dochter Elisabeth Claypole voor oogen. Welke geweldige tegenstelling tusschen vader en kind! Hij, de openlijke, verklaarde vijand van het oude koningshuis der Stuarts, zij daarentegen een der warmste voorstanders van Karels kroon. In haar oog was koning Karel Engelands wettige vorst en in haar eigen vader kon zij niets anders zien dan een overweldiger, wiens hand met het bloed eens gezalfden was bezoedeld. En toch beminde Olivier zijne dochter met eene teedere liefde en werd wederkeerig recht kinderlijk door haar bemind. De invloed, welken zij op haren vader kon uitoefenen, was dan ook groot, en menigmaal belette zij dat zijne wrekende hand op een schuldeloos hoofd nederdaalde.

Den 31^{en} Maart van het jaar 1657 had het Parlement met 123 tegen 61 stemmen besloten den Lord Protector de koningskroon van Engeland aan te bieden. Gaarne

had Cromwell de koninklijke waardigheid aangenomen, doch een deel der republikeinen en het leger waren er tegen. Maar vooral was het zijne dochter, die al haren invloed op Cromwell's hart liet gelden, om hem van het aannemen der koninklijke waardigheid af te schrikken. Meesterlijk geeft prof. Schrader dit geschiedkundig feit terug. Daar staat hij, Engelands overweldiger, in peinzende, sombere houding; voor hem op de tafel ligt op een fluweelen kussen de vorstelijke diadeem en de koninklijke schepter; verlokkend fonkelen beide hem in de oogen. Naast hem zien we zijne dochter, den rechterarm om zijn hals geslagen, terwijl de linker met een gebaar vol afschuw de kenteekens der koninklijke waardigheid als verwerpt.

Al de liefde, welke zij haren vader toedraagt, straalt in hare zachte, smeekende oogen en men zou het schier kunnen raden, wat zij haren

vader toen gezegd heeft. In het hart van Cromwell werd een heftige tweestrijd gestreden, doch de uitslag was, dit weten wij uit de geschiedenis, dat hij de kroon niet aannam. Nu verleende het Parlement hem het recht om zijn opvolger te benoemen en nadat dit geschied was, waande men Cromwell's macht voorgoed bevestigd. Reeds het volgende jaar stierf hij en met vorstelijke pracht werd hij in de Westminster-abdij begraven. Zijn zoon Richard volgde hem in de regeering op, doch kon zich slechts acht maanden staande houden; den 25^{en} Mei 1659 moest hij het koninklijk slot ontruimen.

Zoo wisselen de lotgevallen van vorsten en volkeren gestadig af en maken de geschiedenis tot de groote leermeesteres des levens.

De vogelkat.

Naar aanleiding van het keurige tafereeltje, dat de teekenaar naar de werkelijkheid ontworpen heeft, deelen wij het volgende over de merkwaardige vogelkat mede. Reeds voor jaren verzekerde de vogelhandelaar Mieth te Berlijn, welke jaarlijks naar St.-Andreasberg reist, om er kanarievogels te halen, dat in de kanariefokkerijen van den Harz dikwijls katten worden aangetroffen, die zonder gevaar voor de vogels rustig met hen samenwonen. Nooit krijgen zij het in den kop, dezen ook maar een bloeddorstigen blik toe te werpen, terwijl zij zich tegenover muizen geduchte roofdieren toonen.

Dat bracht een Duitschen natuurkenner, die zijne vogelkweekerij maar al te zeer door muizen bedreigd zag, op het denkbeeld om op zijne beurt eene kat zoo af te richten, dat zij tegen alle verzoeking van vogelmoord bestand zou zijn. Hij nam eene jonge kat, die hij telkens, wanneer ze maar wat al te begeerig naar de vogels keek, eene strenge bestraffing toediende; later was eene eenvoudige bedreiging reeds voldoende en dit, gevoegd bij de gewoonte van steeds onder de vogels te verkeeren, bleek toereikend om het dier tot eene onberispelijke vogelkat te maken. Daar echter dit beest, bijzonder wild en levendig van aard was en zijnen meerster weinig vertrouwen inboezemde, wachtte deze zich wel het in de vogelkamer alleen te laten. Op zekeren avond nu, dat de deur toevallig niet goed gesloten was geweest, had de kat in het heiligdom van den vogelliefhebber weten door te dringen; en deze vond ze daar, rustig in de vensterbank zitten naast een paar kleine, doodsbenauwde kwartels en duiven, die zich in hunnen angst stijf in eenen hoek gedrongen hadden, zonder dat echter de kat hun het minste leed gedaan had.

Het was deze vogelkat, welke op de jongste tentoonstelling der vereeniging *Ornis* te Berlijn de opmerkzaamheid van al de bezoekers trok. In eene betrekkelijk kleine kooi zat het beest door tal van verschillende vogels omgeven, die lustig rondtrippelden, over en om het roofdier heen, dat anders den schrik der kleine vogelenwereld uitmaakt. Daar zat bij voorbeeld eene goudvink rustig op den rug der kat; eene tortelduif zat vlak voor haren neus te kirren, eene brutale mees fladderde de kat over den kop en ging er nu en dan een oogenblik op zitten; eene spreeuw pikte haar in de vacht en draaide met haren snavel den staart der kat heen en weer. Deze intusschen liet dat alles bedaard begaan, zonder zich in het minst om het bedrijvig leven van het kleine volkje te bekommeren.

Honderden toeschouwers stonden onophoudelijk dat oogenschijnlijk wonder aan te staren. Een hunner, die zich nogal verbeeldde een dierenkenner te zijn, meende dat de heele geschiedenis maar een spiegelgevecht was, daar de kat klaarblijkelijk door het een of ander verdoovingsmiddel in eenen toestand moest gebracht zijn, die het haar onmogelijk maakte de vogels te deren. Een ander bracht als zijn gevoelen uit dat het dier suf geworden of in elk geval door honger of mishandeling in een staat van volkomene gevoelloosheid gebracht was en met den besten wil van de wereld geene vogel meer vangen kon. Beiden grondden hunne overtuiging vooral hierop dat de kat bijna voortdurend rustig neerlag, maar zij vergaten dat dit eigenlijk bij eene kat niets ongewoons is. Wanneer evenwel het beest, naar kattenaard, tegen den avond levendig geworden, lustig begon te spelen en nu op zijne beurt eene duif tusschen de pooten nam of zich met de nagels tegen den snavel der spreeuw verweerde, zonder deze echter zeer te doen; wanneer het vervolgens, uit de kooi gelaten, het geheele tentoonstellingslokaal behaaglijk spinnend rondkuierde tot ergernis der vele papegaaien en kakatoes, die de kat met draaiende koppen en opgezetten kammen uitdagend toeschreeuwden; maar vooral wanneer de exposant haar eene levende muis in de val meebracht, waarop zij dan, al was het midden op den dag, bliksemsnel toesprong om hare prooi met éénen slag van hare klauwen te dooden en vervolgens te midden der vogeltjes op te peuzelen, - dan schoot de wijsheid van al de wonderverklaarders te kort.

‘Ja,’ zegde men toen, ‘wie weet hoeveel mishandelingen het arme beest heeft moeten ondergaan, eer het zijne roofdiernatuur zoover heeft leeren verloochenen, dat het vreedzaam met de vogels in ééne kooi samenwoont!’ Hier echter hadden de dierenbeschermers een punt aangeroerd, waarop reeds dikwijls afdoende geantwoord werd.

Op dezelfde wijze als de mensch leeren moet, en hoe hooger hij staan of hoe onafhankelijker hij wezen wil, des te meer leeren moet, zoo is ook voor ieder dier, dat in 's menschen onmiddellijk verkeer deelt, onderwijs of africhting noodzakelijk. Moeten wij nu de africhting, dat wil zeggen de opvoeding onzer huisdieren, als dierenplagerij beschouwen? Het zou er fraai uitzien; want dan zou juist door de verwildering zijner huisgenooten en helpers uit de dierenwereld de mensch datgene prijs geven, wat hij door een eeuwenlang streven heeft veroverd.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1795 - 1797.
(*Vervolgd.*)

Zoo verdween de moedertaal, bijna zonder verzet der Vlamingen, uit de bestuurkringen. Deze toestand was immers langzaam voorbereid geweest onder de regeering van Oostenrijk; van toen afaan reeds was het Fransch de taal van het Hof, den adel en de hoogere staatsambtenaars. De Kerkvervolging, die nu meer opentlijk werd doorgezet, trof de Belgen harder dan ieder andere maatregel. Nochtans was de eeredienst vrij volgens decreet van 30 Juni 1795 en de staatswet van het jaar III.

Alleenlijk zou geene openbare godsdienstoefening meer geduld worden dan binnen de kerken. Alle processiën in de straten werden streng verboden. Reeds was dit bevolen geweest door een besluit van 22 Juli 1795 van den representant Giroust. Doch in den beginne scheen men er zich weinig om te bekreunen en in vele steden bleef de geestelijkheid, volgens oud gebruik, het H. Sakrament met luister door de straten dragen. Dit blijkt uit de briefwisselingen der commissarissen van het uitvoerend Directoire M. Rouppe en Dargonne te Antwerpen. Doch weldra verdween alle openbare eeredienst uit de straten der groote steden, en werd nergens meer geduld dan in eenige kleine gemeenten met oogluiking der overheid.

Zonderlinge zaak, nevens de Grondwet van het jaar III, bleven al de wetten bestaan, die uitgevaardigd waren legen de geestelijkheid. Door de vereeniging van ons land met Frankrijk werden deze wetten uitvoerbaar verklaard in België, door een besluit van de Representanten des volks den 10 December 1795.

In September 1796 verscheen te Brussel eene verzameling van wetten en besluiten, die in België toepasselijk waren. Dit *Code Merlin*, zooals men het noemde, werd naar al de departementale besturen gezonden, om deze wetten en besluiten uit te voeren.

Men nam een aanvang met de verwereldlijking van den burgerlijken stand. Tot hiertoe werden de geboorten, de huwelijken en de sterfgevallen door de geestelijkheid alleen ingeschreven. Deze boeken dienden eigenlijk voor het vaststellen van alle burgerrecht. Men beval al de doop- en trouwregisters uit pastorijen en kerken te halen en in de Gemeentehuizen neder te leggen. Niet zonder weerstand der geestelijkheid werd deze wetsbepaling uitgevoerd. Het huwelijk volgens de Fransche Staatswet was slechts eene verbintenis voor de wettelijke overheid aangegaan, die door de echtscheiding kon verbroken worden. De huwelijken moesten aangegaan worden voor de municipaliteit in den tempel *der Wet.*

Al deze maatregelen waren maar de voorbode van ergere gewelddadigheid. Den 11 September 1796 werd in de 'Vereenigde Departementen' de wet van 15 fructidor jaar IV uitvoerbaar verklaard. Deze wet beval de vernietiging van alle geestelijke genootschappen, kloosters, abdijen, reguliere kanoniken, kortom van alle geestelijke gemeenten van wat aard ook. Een weinig later, door de wet van 16 brumaire jaar V (6 November 1796) werden al de kloostergoederen, roerende en onroerende, verbeurd ten voordeele van den Staat. Men schatte de waarde der kloostergoederen op eene waarde van twaalf honderd millioen livres. Iederen kloosterling zou eene vergoeding toegekend worden in territoriale bons; aan de mannen vijftien duizend en aan de vrouwen tien duizend livres. Zoo doende berekende men dat aan den verkoop der roerende en onroerende verbeurde kloostergoederen voor de schatkist meer dan een milliard zou overschieten.

Onmiddellijk na den inval der Franschen had men reeds verklaard dat alle geestelijke genootschappen en kloosters opgehouden hadden wettelijk te bestaan. Ieder kloosterling mocht vrij zijn gesticht verlaten; zelfs moest het klooster eene jaarwedde uitbetalen aan ieder afvalligen kloosterling. Tot groote teleurstelling der Jacobijnen verlieten weinigen de kloostergemeenten.

Vele kloosterlingen weigerden territoriale bons te aanvaarden. Zij vermeenden, door deze aanvaarding van vergoeding, de onrechtvaardigheid en het geweld der regeering te bekrachtigen, ten minste goed te keuren, andere, wijzer en voorzichtiger, namen de bons aan, onder protest tegen de geplogen gewelddadigheid en menige kerk en kloostergoed werd door hen ingekocht en voor de vernielingszucht gespaard. Deze handelwijze werd door den Paus goedgekeurd.

De territoriale bons of betalingsaanwijzingen op verbeurde grondeigendommen waren ongeveer hetzelfde muntpapier als de assignaten. Op eenige maanden tijds had Frankrijk boven de een en-twintig milliards assignaten in omloop gebracht; als dit muntpapier zoo laag gevallen was dat honderd vijftig franks in papier tegen één frank in zilver werd uitgewisseld, besloot de regeering al de assignaten boven de honderd livres in te roepen, en uit te wisselen met twee derden verlies op de schriftelijke waarde, tegen territoriale bons. De wet van 27 ventôse jaar IV (27 Juli 1796,) beval de uitgifte van twee milliards van dit muntpapier en met gedwongen omloop. Het staatsbankroet op de assignaten boezemde weinig vertrouwen in voor het nieuwe muntpapier der Republiek; niettegenstaande allen dwang werd het den dag zelf der uitgifte, ter beurze met negen ten

honderd verlies verhandeld en weldra was het niets meer waard.

Zoo groot was insgelijks de misrekening met den verkoop der verbeurde geestelijke goederen. Gebouwen en grondeigendommen wierden voorspotprijzen, veelal aan vreemdelingen, verkocht; de meubelen, altaren, predikstoelen, versieringen der kloosterkerken en kapellen, als brandhout en steenklompen weggegeven. Gewijde zilveren en gouden vaten platgestampt en weggevoerd: kostelijke boekverzamelingen, deels gestolen, deels voor scheurpapier verkocht, en een klein gedeelte aan de bibliotheken van openbare scholen of steden geschonken.

Reeds in December werden de kloosterlingen uit hunne woningen gejaagd. Deze uitdrijving gebeurde overal met geweld, want nergens wilden de kloosterlingen vrijwillig het gesticht verlaten, bewerende dat het strijdend was met hun geweten zich aan de wet van 15 Fructidor te onderwerpen. Velen, alvorens den dorpel hunner huizen te verlaten, namen met luider stemme God en al zijne heiligen voor getuigen van het geweld dat men hen aandeed![1)]

DEUR VERSIERING OF SUPERPORTE, NAAR FRANZ LEFFLER.

1) Wie omstandige en wetenswaardige bijzonderheden wil lezen over de vernietiging der kloosters raadplege de merkwaardige verhandelingen van den heer P. Gerard in de 'Graf- en gedenkschriften der provincie Antwerpen.'

KONINGIN MARGARETHA VAN ENGELAND EN DE ROOVER VAN HEXHAM-FOREST, NAAR A. ZICK.

In vele steden, vooral in Brabant en Vlaanderen, zag de bevolking met weerzin de vernietiging der kloostergemeenten; maar door schrikaanjaging trachtte men alle verzet of alle vijandige betooging aan de uitvoering der wet te verijdelen.

De commissaris Dargonne dreigde reeds in September met gevang al wie een smeekschrift voor het behoud der kloosters durfde onderteekenen of ronddragen. Een als te Antwerpen de burgerij geldinzamelingen inrichtte, om in het onderhoud der verjaagde kloosterlingen te voorzien, beval de openbare Beschuldiger aan de commissarissen van politie ‘de noodige nasporingen te doen om de opstokers dezer verraderlijke en schuldige ondernemingen te ontdekken, en voorde vrederechters te voeren, ten einde zij aldaar vervolgd en gestraft worden, ingevolge de wet.’

Met zooveel strengheid ging men dat binnen de drie maanden tijds al de abdijen, mannenen vrouwenkloosters het gansche land door gesloten, en hunne goederen verbeurd en in veiling gesteld werden. Eenige geestelijke gestichten met het onderwijs en ziekendienst belast bleven voorloopig gespaard; doch een jaar later werden zij insgelijks vernietigd. Hunne goederen echter werden behouden en door de gemeen te besturen beheerd ten voordeele van het onderwijs of den armendienst.

(*Wordt verv.*)

OLIVIER CROMWELL EN ZIJNE DOCHTER, NAAR JULIUS SCHRADER.

Gered door de Moedertaal.
(Eene ware gebeurtenis.)
(Vervolg.)

IV.

Middernacht is voorbij. Het rumoer in de straten is langzaam weggestorven om plaats te maken voor eene doodsche stilte slechts nu en dan door een zwaren stap onderbroken, of door een rijtuig dat dreunend voorbijrolt.

Twee personen treden haastig op de herberg toe waar men bezig is met de vensters te sluiten.

‘Hier is het, pater,’ zegt Donaat, ‘dat mijn arme broeder ziek ligt. Moget gij, als Vlaming, beteren toegang vinden tot zijn hart!’

‘Vertrouw op God en zijne heilige Moeder, vriend. Uw broeder zou de eerste zijn die mij van zijn sterfbed verstiet.’

De kloosterling was de eerw. pater V...., Redemptorist, onder de duizenden Vlamingen te Luik algemeen gekend en bemind. Sedert jaren heeft hij er zich bijzonder op toegelegd om onze taalgenooten bij te staan, op het goede pad te doen voortwandelen, of ze er op terug te brengen indien zij er ongelukkiglijk van afdwaalden. Aan hem is grootelijks de buitengewone ontwikkeling te danken van het onschatbare *Werk der Vlamingen* dat zooveel goeds gesticht heeft. Ook is er geen Vlaamsch hart in Luik dat niet met gevoelens van achting, erkentenis en liefde jegens den ieverigen pater bezield is.

Reeds zet de kloosterling den voet op den trap om naar de kamer van den zieke te klimmen, wanneer een ruwe uitroep hem doet stilstaan.

‘Voor den drommel!’ scheldt een kerel die geweldig naar beneden stormt, ‘is daar alweer een dier akelige doodenjagers? Wacht een beetje, gij gaat niet naar boven.’

‘Zijt gij de heer des huizes?’ vraagt de pater, als hij het toornig gelaat van Eduard te zien krijgt.

‘Dat doet er niets aan,’ klinkt het onbeschofte antwoord. ‘Gij gaal niet naar boven, zeg ik, of wij zullen zien.’

Eduard blijft staan op den ondersten trap, ten teeken dat hij vast besloten is den weg te versperren.

‘Mijnheer, dewijl gij hier niet meester zijt, gelief mij door te laten, een zieke verwacht mij.’

‘De zieke verwacht u niet, hij heeft mij gelast elken priester van hem af te weeren. Of gij nu hoog springt of laag, ik zeg het nog eens: gij gaat niet naar boven.’

De kloosterling gaf zich echter niet verwonnen en poogde zijnen tegenstrever, ondanks dezes uitdagende houding en grammoedige blikken, zacht op zijde te dringen; doch nauwelijks had hij hem aangeroerd, of de woestaard stiet een vervaarlijken vloek uit:

‘Blijf van mij af,’ brulde hij razend en zwaaide dreigend de rechtervuist in de hoogte.

De slag ging kneuzend nedervallen op het kalme gelaat van den priester, als eensklaps het tooneel veranderde.

Donaat, die tot dan met klimmende verontwaardiging had toegeluisterd, bespeurde niet zoodra het dreigend gevaar waarin de eerbiedwaardige kloosterling verkeerde of hij schoot tusschen beiden, greep den vrijdenker om den middel, en sleurde hem met onweerstaanbare kracht de straat op, waar hij hem gelijk een stroozak over de kasseien heenslingerde.

Driemaal tuimelde de ellendeling rond. Dan, half bedwelmd, kwam hij langzaam overeind; zocht zijnen geblutsten hoed, en, bemerkend dat Donaat gereed stond een nieuwen aanval niet min krachtdadig af te slaan, droop hij zwijgend af.

'Wat gebeurt er toch?' roept de baas des huizes, die op het gerucht uit de gelagkamer komt toegeloopen en met verbaasde blikken Donaat aanschouwt.

'Oh! het is reeds gedaan,' antwoordt Donaat onverschillig. 'Ik heb een onbeschoften kerel die den eerwaarden pater te lijf wilde, op de straat gesmeten.'

'Wel gedaan, mijn jongen!' zegt de baas goedkeurend. 'Dat zal hem leeren zich met andermans zaken te bemoeien. Wat had hij hier ook te bestellen? Zoo lang uw broeder heeft ziek gelegen, is hij hem niet eens komen bezoeken, en nu zou hij bij zijn doodsbed de wacht hebben willen houden om den priester allen toegang af te snijden! Ik ben oprecht blijde dat gij hem naar verdienste hebt afgetroefd. Hij is toch maar een bluffer, die meent misschien dat elkeen voor hem uit den weg moet, omdat hij te Parijs geweest is en den vrijdenker uithangt. Ik ga naar de kerk niet meer dan het moet, maar ik wil ook dat elkeen vrij zij er zoo dikwijls heen te loopen als het hem belieft. Waart gij strakjes hier geweest, nooit hadde ik dien vent bij uwen broeder toegelaten. Kom binnen, Donaat, zet u wat en neem eene verversching, want gij ziet er bleek uit.'

Zoo goedelijk pratend had de huisbaas eenen stoel bijgeschoven en bood nu aan den werkman een versterkenden drank. Doch Donaat bedankte ervoor. 'Het zou hem onmogelijk zijn,' meende hij, 'iets te gebruiken.'

Inderdaad, de geweldige gemoedsaandoening en inspanning waarmede hij kwam te handelen, meer nog de pijnlijke gejaagdheid en onrust die hem de hopelooze toestand baarde van zijn broeder, hadden hem dermate ontsteld dat hij geen lust gevoelde naar eten noch drinken.

Daar hij den eerwaarden pater niet meer bespeurde, moest hij veronderstellen dat deze den uitslag der worsteling niet had afgewacht en voorzeker nu bij het ziekbed was van zijnen broeder. Hoe zou hij daar ontvangen worden? Zou de laatste straal van hoop, die eensklaps onder zijn vurig gebed, als een bovennatuurlijk licht, in zijn donkeren geest was opgegaan, - zou die gelijk de vorige uitdooven en niets achterlaten dan de bitterste teleurstelling met de grievende zekerheid dat zijn broeder voor eeuwig zou verloren gaan? Onder den druk dezer sombere gedachten kon Donaat niet langer meer aan de zucht wederstaan iets stelligs te vernemen. Als aangetrokken door eene geheime zielkracht naderde hij schoorvoetend tot den trap en luisterde: boven was alles stil. Dit scheen hem een goed teeken en meegesleept door zijn reikhalzend verlangen naar zijnen broeder, klom hij, trap voor trap, zonder gerucht, vreesachtig gelijk een dief, hooger op tot hij voor de deur stond van Karels vertrek. Verder dorst hij niet, maar op de knieën neerzinkend haalde hij zijn rozenkrans te voorschijn en begon vurig te bidden.

(*Slot volgt.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

Wederzijdsche gehechtheid onder sommige dieren van verschillende soort.

In de menagerie van het park de la Fêle d'Or te Lyon, bevindt zich eene gestreepte hyena, die nog bloeddorstiger is dan de meeste dier roofdieren, wier lafhartigheid spreekwoordelijk is geworden. Over eenige jaren ontsnapte zij uit hare kooi en was moeilijk weer te vangen, want zij bood geduchten weerstand, zette hare manen op en liet hare groote tanden zien aan hen, die zich van haar meester vilden maken. Een der beambten van het park ging te paard zitten en wierp haar eene lis, bij wijze van den lasso der Mexikanen, om den hals en ving haar aldus.

In weerwil van haar woest karakter was die hyena zeer gehecht aan eenen hond, dien men bij haar in de kooi geplaatst had, en het duurde niet lang of de hond werd de baas van het hok en onderwierp de hyena aan al zijne grillen.

Onlangs is die hond gestorven. In zijne laatste uren had de hyena hem nog allerlei blijken van genegenheid gegeven. Zij had hem tusschen hare pooten gekoesterd en hem voortdurend gelekt. Vier en twintig uren had de hond reeds opgehouden te leven en nog altijd lag de hyena op diens lichaam in een hoek van de kooi. Daar men vreesde dat de lucht door de ontbinding van het lijk besmet zou worden, besloot men de hyena het voorwerp harer liefde te ontnemen en haalde het met een haak uit de kooi.

Toen bemerkte men, dat de liefde van het dier voor zijn overleden medegevangene hem zoo ver had gebracht dat er geen scheiden meer mogelijk was. De hyena had haren vriend verslonden, ongetwijfeld, opdat hij zoo dicht mogelijk aan haar hart zou rusten, en wat men met den haak opnam was niets anders dan de langharige huid, die zij zoo zorgvuldig had afgevild, alsof zij uit de hand van een natuuronderzoeker ware gekomen.

***

De waarheid van het volgende is ons ook bewezen door geloofwaardige personen; het is op eene boerderij in de omstreken van Montluel (Ain) voorgevallen.

De huiskat had aldaar voor eenige dagen geworpen en was op de eene of andere wijze van hare jongen beroofd. Op een avond kwamen de maaiers thuis en brachten drie jonge hazen mede, die zij op het land in een nest hadden gevonden. Zoodra de kat ze bemerkte, eigende zij ze zich toe, nam ze in haren muil alsof het haar eigen kroost ware geweest, bracht ze in haar leêg nest en zoogde ze. Op het oogenblik, dat wij het bericht ontvingen, ging zij nog steeds voort hare moederzorg aan de jonge hazen te wijden.

***

Nog een voorbeeld.

Een herder uit Seine-et-Marne, die honderd schapen en twee honden had, bemerkte eens op een avond thuis komende, dat er een schaap en een hond ontbraken.

Den volgenden morgen hadden hond noch schaap eenig teeken van leven gegeven. Wat was hun overkomen?

Het schaap had twee jongen geworpen. Dit komt slechts van tijd tot tijd voor.

De hond had moeite gedaan om moeder en kinderen naar de boerderij te brengen, maar, daar geen van allen in staat waren om te loopen, was hij bij het gezin gaan liggen en had twee dagen lang het schaap met de lammeren bewaakt.

Gedurende die acht en veertig uren hadden de jongen de moedermelk genoten, het schaap had kunnen grazen, en de arme hond was zonder eten of drinken op zijn post gebleven.

Wetenswaardigheden.

Meelzakken van papier.

De Amerikaan weet toch van alles partij te trekken, en zoo verstaat hij onder meer ook de kunst om meelzakken uit 't zoogenaamde Manilla-papier te vervaardigen, hetwelk aan stevigheid niets te wenschen overlaat en natuurlijk legen uiterst lagen prijs verkocht kan worden. Dat het artikel zeer gezocht wordt, bewijst het feit, dat ééne fabriek te Canojohaire dagelijks ruim 14000 zakken aflevert.

Is het electrisch licht nadeelig?

Op deze vraag, in den laatsten tijd met het oog op de verlichting van woonkamers, kantoren, winkels enz. meermalen gesteld, moet de geneeskunde met een onverbiddelijk *ja* antwoorden. Het electrisch licht is namelijk *hard*; het heeft korte golvingen en veel sterker trillingen dan het fijne weefsel onzer gezichtszenuwen zonder schade verdragen kan. Om

het electrisch licht onschadelijk te maken, is het volstrekt noodzakelijk het te verzachten door het met ballons van matglas te omringen, en het zou eene dwaling zijn te gelooven dat de vastheid van het licht voldoende zou zijn om alle gevaar voor de oogen af te wenden. Diegenen, welke zich door het gebruik van gloeilampen gewaarborgd achten, zijn dus gewaarschuwd.

De pontijnsche moerassen.

Die vruchtbare bron van verpestende dampen, waardoor Rome en Napels gedurende eene lange reeks van eeuwen beurtelings zijn geteisterd, zullen eindelijk onschadelijk worden gemaakt en in rijke akkers worden veranderd. Aan pogingen daartoe heeft het niet ontbroken: zoowel in de dagen der Romeinsche heerschappij als gedurende de pauselijke regeering. 't Is met de Pontijnsche moerassen gegaan als met het openen van den waterweg tusschen de Middellandsche en Roode Zee. Herhaaldelijk heeft men in vroegere eeuwen, maar steeds tevergeefs, getracht het beoogde doel te bereiken. In onze dagen is het laatstgenoemde reuzenwerk binnen weinige jaren niet slechts verwezenlijkt, maar ook in stand gehouden en aanmerkelijk verbeterd.

Er zijn thans juist honderd jaren voorbijgegaan sedert Paus Pius VI millioenen heeft besteed om het grootsche plan tot herschepping der verpestende moerassen in vruchtbaar land te verwezenlijken. Ook die poging heeft schipbreuk geleden op de klip, welke alle andere ondernemingen van dien aard deed mislukken: onvoldoende kennis en gebrek aan de noodige hulpmiddelen. De ontwerpers van het nieuwe plan om deze lang gelegen streek, ter oppervlakte van een viertal kilometers, droog en bewoonbaar te maken, zullen veel minder jaren behoeven om het te verwezenlijken, dan er eeuwen zijn verloopen, sedert de Romeinsche keizers daartoe de eerste spade in den grond hebben doen steken. De onderhandelingen, deswege met de Italiaansche regeering aangevangen, worden ijverig voortgezet.

Suiker uit aardappelen.

Tot dusverre waren het suikerriet en de beetwortel nog de eenige planten, waaruit men suiker wist te bereiden; aan den aardappel, waaruit anders al heel wat uiteenloopende dingen gefabrikeerd zijn, werd nog niet gedacht. Te Lyon is echter sprake van eene ontdekking, ten gevolge waarvan de aardappel voortaan in de suiker-nijverheid geheel en al den beetwortel zou vervangen. Reeds was men er in geslaagd uit aardappelen zoogenaamde druivensuiker te vervaardigen, maar thans is een middel gevonden, waardoor uit aardappelen suiker kan worden verkregen, die niet van riet- of beetwortelsuiker te onderscheiden moet zijn.

Verschillende groote nijveraars in Frankrijk en het buitenland zijn naar Lyon overgekomen, ten einde zich met eigen oogen van de degelijkheid der vinding te overtuigen en zij moeten er zich allen hoogst mede ingenomen hebben betoond.

Voegen wij er bij dat volgens Amerikaansche deskundigen ook uitmuntende suiker op zeer goedkoope wijze te vervaardigen is uit den groenen maïsstengel, welke zooals

bekend is, in bijna alle staten van Noord-Amerika in zeer groote hoeveelheden groeit. In nog grooter hoeveelheid kan de suiker uit *sorghum* gewonnen worden, eene plant welke in Indië en China inheemsch is en sedert vijf en twintig jaren in de Vereenigde Staten gekweekt wordt. Het schijnt dus met de alleenheerschappij van suikerriet en beetwortel gedaan.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Hoofdstuk X.

Met de bijl in zijne hand naderde Wardour Frank's ledekant.

'Kon ik maar de gedachten uit mijne ziel rukken,' sprak hij bij zichzelven, 'evenals de planken uit dit meubel!' Hij begon met de bijl zijn aanval op 't ledekant, als iemand die wel met dat werktuig wist om te gaan. 'Ach,' dacht hij droevig, 'was ik maar als timmerman in plaats van als heer geboren! Eene goede bijl, vriend Bateson - waar zou hij die vandaan gehaald hebben? Er zit eene greep aan het handvatsel. Arme Crayford! zijne woorden bleven hem in de keel steken. Een brave kerel! een edele kerel! Maar wat helpt het na te denken of berouw te hebben; wat gezegd is, *is* gezegd. Werken maar! werken! werken!'

Plank voor plank viel op den grond neder. Hij lachte over de gemakkelijke taak der vernieling. 'Aha! jonge Aldersley? Het kost niet veel moeite uwe rustplaats stuk te slaan! Ik zal ze wel klein krijgen! Ik zou de geheele hut wel klein krijgen als ze maar toelating gaven er op in te slaan!'

Eene lange plank viel onder zijne bijl, lang genoeg om haar in tweeën te slaan. Hij draaide de plank om en boog zich er over heen. Zijn oog viel op iets - op letters die in 't hout gesneden waren. Hij bekeek ze van naderbij. De letters waren flauw en slecht gesneden. Hij kon alleen de drie eersten er van onderscheiden: en zelfs daarvan was hij niet volkomen zeker. Zij geleken - als ze al naar iets geleken - op de letters C.L.A. Driftig wierp hij de plank op den grond.

'Vervloekt zij de kerel, wie hij ook zijn moge, die deze letters in 't hout sneed! Waarom moest hij van alle namen op de wereld, juist *dien* naam er op krassen?'

Hij bleef een oogenblik peinzend staan - en besloot toen weer met het werk, dat hij vrijwillig op zich genomen had, voort te gaan. Hij schaamde zich over zijne plotselinge uitbarsting. Haastig zocht hij waar hij zijne bijl had gelaten. 'Werken! Werken! Niets is beter er voor dan werken.' Hij vond de bijl en ging voort met zijn arbeid.

Hij hakte eene andere plank los.

Hij hield op, en keek ze wantrouwend na.

Ook op die plank was iets ingesneden. De letters F. en A waren er op zichtbaar.

Hij wierp de bijl neder. Een onbepaald voorgevoel, waarvan hij zich geene rekenschap wist te geven, maakte zich van hem meester. Zijn eigen gemoedstoestand was hem een raadsel.

'Alweer dat gekras,' zei hij bij zichzelven. 'Daarmee brengen die jonge luilakken de lange uren door. F.A? Dat moeten de letters van zijn naam wezen - Frank Aldersley. Wie sneed de letters op die andere plank? Ook Frank Aldersley?'

Hij keerde het stuk hout, dat hij in de hand had, dichter naar het licht en beschouwde het meer naar beneden. Lager waren nog meer letters gesneden. Onder de voorletters F.A. stonden nog twee letters: - C.B.

‘C.B.?’ sprak hij bij zichzelven. ‘Zeker de voorletters van zijn liefje's naam? Natuurlijk - op zijn leeftijd - het naamcijfer van zijn meisje.’

Op nieuw hield hij op. Over zijn gelaat gleed eene schaduw, die eene plotselinge geheimzinnige pijn in zijn binnenste verried.

‘*Haar* naamcijfer is C..’, zeide hij op langzamen nadenkenden toon. ‘C.B.: - Clara Burnham.’

Hij bleef staan met de plank in zijne hand en herhaalde den naam eenmaal, tweemaal, alsof het eene vraag was die hij zich zelven deed.

‘Clara Burnham? Clara Burnham?’

De plank ontgleed zijne handen en eensklaps werd zijn gelaat doodsbleek. Met een zijdelingschen blik zag hij nu eens naar de plank die op den grond lag en dan weer naar het half vernielde ledekant. ‘O God! wat overkomt mij?’ zei hij half gesmoord bij zichzelf. Hij greep de bijl opnieuw met een wonderlijken kreet - een geluid tusschen woede en schrik in. Hij deed eene woeste poging, eene wanhopige poging om met zijn werk voort te gaan. Neen, hoe sterk hij ook was, hij kon de bijl niet langer hanteeren. Zijne handen weigerden hem den dienst; zij beefden zonder ophouden. Hij ging naar het vuur en hield zijne handen er boven. Zij bleven sidderen en deelden hunne trilling aan zijn gansch lichaam mede. Hij beefde van het hoofd tot de voeten. Vrees beving hem. Zijne eigen gedachten joegen hem schrik aan.

‘Crayford!’ riep hij uit. ‘Crayford! kom hier en laat ons gaan jagen.’

Geene vriendenstem antwoordde hem. Geen vriendelijk gelaat vertoonde zich aan de deur.

Eenige oogenblikken gingen voorbij, toen greep er eene nieuwe verandering bij hem plaats. Hij kreeg zijne zelfbeheersching terug even snel als hij die verloren had. Zijn gelaat vertrok zich langzaam, steelsgewijze tot een lach - een afgrijselijken, akeligen, onnatuurlijken, duivelachtigen lach. Hij ging van het vuur weg, zette de bijl zacht in een hoek en ging op zijne oude plaats zitten om zich op zijn gemak over te geven aan zijne aan razernij grenzende wraakgierige vreugde. Hij had den man gevonden! Hier, aan het uiteinde der wereld - hier, bij den laatsten strijd der Noordpoolreizigers met den hongerdood had hij den man gevonden!

Eenige minuten bleef hij in die houding.

Plotseling schrikte hij op door het gevoel van een ijskouden luchtstroom, die het vertrek binnenwoei.

Hij keerde zich om en ontwaarde Crayford, die de deur van de hut geopend had. Een man was achter hem. Wardour stond haastig op en zag over Crayford's schouder heen.

Was het - kon het zijn - de man die de letters in de plank had gesneden? Ja! Frank Aldersley!

Hoofdstuk XI.

‘Nog aan 't werk!’ riep Crayford uit, terwijl hij naar het half vernielde ledekant staarde. ‘Neem dan maar een oogenblik rust, Richard. De mannen die op expeditie uitgaan, staan gereed om te vertrekken. Indien gij van uwe mede-officieren afscheid wilt nemen, eer zij vertrekken, hebt gij geen tijd te verliezen.’

Hij hield plotseling op toen hij Wardour vlak in 't gelaat zag.

‘Goede Hemel!’ riep hij uit, ‘wat zijt gij bleek. Is er iets gebeurd?’

Frank - die bezig was uit zijne lade kleedingstukken te nemen, die hij op reis kon noodig hebben - keek nu om. Hij was even als Crayford verschrikt, toen hij zag hoe Wardour eensklaps, sinds zij hem 't laatst gezien hadden, veranderd was.

‘Zijt gij ziek?’ vroeg hij. ‘Ik hoor dat gij Bateson's werk in zijne plaats hebt gedaan. Hebt ge u gewond?’

Wardour draaide zijn hoofd om, om zijn gelaat voor Crayford en Frank verborgen te houden. Hij trok zijn zakdoek uit zijn jas en wond dien onhandig om zijne linkerhand.

‘Ja’, zei hij. ‘Ik heb mij met de bijl bezeerd. 't Is niets; 't is de moeite niet waard. Pijn heeft bij mij altijd eene vreemde uitwerking. Maar het heeft niets te beteekenen; bekommer er u maar niet om.’

Hij wendde weer 't hoofd naar hen toe, even snel als hij het had afgewend. Hij trad een paar schreden naar Frank toe en sprak hem aan met eene ongewone vertrouwelijkheid:

‘Ik gaf u geen beleefd antwoord, toen ge me eene poos geleden hebt aangesproken. Ik bedoel daar straks, toen ik hier met de anderen binnenkwam. Ik vraag u verschooning. Geef

mij de hand. Hoe gaat het met u? Klaar voor de reis?'

Frank beantwoordde die wonderlijke plotselinge voorkomendheid met de meeste vriendelijkheid.

'Ik wil gaarne uw vriend zijn, mijnheer Wardour. Ik wenschte dat ik even gehard was tegen vermoeienis als gij.'

Wardour barstte in een uitbundigen, vreemden, onnatuurlijken lach uit.

'Niet sterk, hé? Ge ziet er niet naar uit. Het lot had beter gedaan mij weg te zenden en u hier te houden. Ik ben nooit in mijn leven zoo gezond geweest als tegenwoordig.' Hij hield een oogenblik op en vervolgde toen met den blik op Frank, en met sterken nadruk op de woorden: 'Wij, mannen uit Kent, zijn taai van gestel.'

Frank deed een stap voorwaarts naar hem toe; hij had eene nieuwe belangstelling in Richard Wardour gekregen.

'Komt gij uit Kent?' vroeg hij.

'Ja. Uit het oosten van Kent.' Hij werkte wederom een oogenblik en zag Frank scherp aan. 'Kent gij dat deel van 't land?' vroeg hij.

'Of ik bekend ben in die streken, dat zou ik denken.' antwoordde Frank. 'Daar woonden indertijd goede vrienden van mij.'

'Vrienden van u?' herhaalde Wardour. 'Zeker eene van de familiën uit 't graafschap?'

Toen hij die vraag deed. zag hij over zijn schouder naar achteren. Hij stond tusschen, Crayford en Frank. Crayford, die geen deel aan 't gesprek nam, had hoe langer hoe aandachtiger naar hem gezien en naar 't gesprek geluisterd. In de laatste oogenblikken had Wardour dit instinktmatig gevoeld. Hij nam met ongegronden drift die handeling van Crayford kwalijk.

'Waarom ziet ge mij zoo aan?' vroeg hij.

'Waarom ziet gij er zoo ongewoon uit?' was het kalme antwoord van Crayford.

Wardour gaf geen antwoord. Hij zette zijn gesprek met Frank voort.

'Eene van de familiën uit 't graafschap?' herhaalde hij. 'De Witherbys van de IJpenhoeve, waarschijnlijk?'

'Neen', zei Frank; 'maar zeer waarschijnlijk wel vrienden van de Witherbys, - de Burnhams.'

Welke wanhopige moeite hij zich ook gaf om zichzelf meester te blijven, verloor Wardour echter zijne zelfbeheersching. Hij schrikte geweldig. Zijn zakdoek, dien hij zoo onhandig om zijne hand had geslagen, viel op den grond. Crayford raapte dien op zonder zijn oog van hem af te houden.

'Hier is uw zakdoek, Richard' zeide hij. ''t Is wonderlijk!'

'Wat is wonderlijk?'

'Gij zeidet daar dat ge u met de bijl verwond hadt.'

'Nu?'

'Er is geen bloed aan uwen zakdoek.'

Wardour trok den zakdoek uit Crayford's hand, keerde zich om en liep naar de deur van de hut die naar buiten voerde. 'Geen bloed aan den zakdoek', zei hij voor zich heen. 'Er kunnen wel een paar bloedvlekken op zijn als Crayford den doek weerom ziet.' Hij bleef op een paar passen van de deur staan en zei tot Crayford: 'Gij wildet dat ik van mijne medeofficieren afscheid nam voor het te laat was. Ik zal uw raad opvolgen.'

Juist toen hij de hand aan de kruk sloeg, werd de deur van buiten geopend.

De bootsman van ‘de Zwerver’ trad de hut binnen.

‘Is kapitein Helding hier, mijnheer?’ vroeg hij, zich tot Wardour wendende.

DE VOGELKAT, NAAR CARL GERDER.

Wardour wees op Crayford.

‘Vraag het den luitenant maar,’ zei hij.

Crayford naderde den bootsman en ondervroeg hem.

‘Wat verlangt gij van kapitein Helding?’ vroeg hij.

‘Ik moet iets rapporteeren, mijnheer. Er is een ongeluk op 't ijs gebeurd.’

‘Met een uwer manschappen?’

‘Neen, mijnheer, met een onzer officieren.’

Toen de bootsman dat antwoord gaf, bleef Wardour - die op 't punt stond de hut te verlaten - staan. Een oogenblik overlegde hij iets bij zichzelf. Toen ging hij langzaam terug naar dat gedeelte van 't vertrek waar Frank stond. Crayford wees den bootsman den weg naar de deur met de gordijn aan den zijkant der hut.

‘Het spijt mij dat er een ongeluk gebeurd is,’ zei hij. ‘Gij zult kapitein Helding daar in die kamer vinden.’

Ten tweede male hernieuwde Wardour, met vreemdsoortigen aandrang, het gesprek met Frank.

‘Ge kent dus de Burnhams?’ vroeg hij. ‘Wat is er van Clara geworden nadat haar vader gestorven is?’

Frank werd dadelijk rood van toorn.

‘Clara?’ herhaalde hij. ‘Met welk recht spreekt gij op zulk eene vertrouwelijke manier over Miss Burnham?’

Wardour nam de gelegenheid waar om met hem in twist te geraken.

‘Met welk recht vraagt gij mij dit?’ was zijn barsch antwoord.

Frank werd driftig. Hij vergat de belofte die hij Clara gegeven had om hunne verloving geheim te houden - hij vergat alles behalve de verregaande onbeschaamdheid van Wardour's woorden en manieren.

‘Een recht, dat gij eerbiedigen zult,’ antwoordde hij. ‘Het recht van haar verloofde.’

Crayford's kalme oogen waren nog steeds op het tweetal gevestigd - en Wardour voelde dit. Nog een oogenblik - en Crayford zou het recht hebben tusschenbeide te komen. Wardour zag zich ditmaal dus genoodzaakt, 't kostte wat het wilde, zijn hartstocht te beteugelen. Met gekunstelde beleefdheid maakte hij Frank zijne verontschuldigingen.

‘Over zulk een recht als gij bezit, valt niet te twisten’, zeide hij. ‘Wellicht zult ge mij willen verontschuldigen als ik u zeg dat ik een van de oude vrienden van Miss Burnham ben. Mijn vader en haar vader waren buren. Wij zijn altijd als broer en zuster geweest.’

Frank liet hem niet verder uitspreken.

‘'t Is genoeg,’ viel hij hem in de rede.

‘Ik had ongelijk - ik verloor mijne bedaardheid. Neem 't mij niet kwalijk.’

Wardour zag hem met vreemde mengeling van tegenzin en belangstelling aan, terwijl hij sprak. Daarop deed hij Frank eene wonderlijke vraag.

‘Houdt ze veel van u?’

Frank barstte in lachen uit.

‘Beste vriend!’ zei hij, ‘kom op onze bruiloft - en oordeel dan zelf.’

‘Op uwe bruiloft komen?’ Toen hij die woorden herhaalde wierp Wardour een blik op Frank, dien Frank (daar hij bezig was zijn knapzak vast te binden) niet opmerkte. Maar Crayford zag 't - en Crayford's bloed verstijfde. De woorden, die Wardour tot hem gesproken had, toen zij alleen waren, in verband brengende met de woorden die daareven in zijne tegenwoordigheid gewisseld waren, lieten voor Crayford geen twijfel meer over. Eéne gevolgtrekking was er voor hem slechts uit te maken.

De vrouw, die Wardour bemind en verloren had, was - Clara Burnham. De man, die hem haar ontroofd had, was Frank Aldersley. En Wardour was tot die ontdekking gekomen sedert zij elkander 't laatst gesproken hadden. ‘God zij gedankt!’ dacht Crayford, ‘het lot heeft hen van elkander gescheiden! Frank gaat mede met de vertrekkenden en Wardour blijft bij mij achter.’

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 43]

Onze gravures.

Graaf Albert de Mun.

GRAAF ALBERT DE MUN.

De heftige aanvallen, die de Kerk in Frankrijk vanwege de republikeinsche regeering moet verduren, heeft eenen tegenstand in het leven geroepen, die zich door evenveel talent als moed kenmerkt. En in die rij van wakkere strijders voor de rechten van Frankrijks alouden godsdienst, verdient voorzeker Albert De Mun op de eerste plaats genoemd te worden. In de wetgevende Kamers evenaren misschien velen hem in vurigheid en kracht, eenigen wellicht in redenaarstalent, maar geen in die fiere en edelmoedige ridderlijkheid, die het hem als eenen gebiedenden plicht doet aanzien in het heetste van den strijd steeds aan de spits te staan en te schitteren.

Graaf De Mun nam op nog betrekkelijk jeugdigen leeftijd deel aan den Fransch Duitschen oorlog. Spoedig echter werd hij gevangengenomen en te Mainz geïnterneerd. Hier gebruikte hij zijn vrijen tijd om den politieken en socialen toestand van zijn vaderland te bestudeeren. Hij kwam tot de overtuiging, dat het hoogst noodzakelijk was het Fransche werkvolk in de allereerste plaats weer tot den

godsdienst en tot het besef zijner plichten terug te brengen, wilde men Frankrijk niet onherroepelijk zien verloren gaan. De revolutie toch had voor een deel haar ontstaan te wijten aan de zedeloosheid der hoogere klasse, die de lagere standen had meegevoerd, de tegen revolutie moest, volgens De Mun, haar ontstaan te danken hebben aan de hoogere standen, die het volk, het diep gezonken volk, moest redden door het tot God herop te beuren.

Nauwelijks was dan ook de vrede geteekend en De Mun met zijn vriend graaf Latour du Pin aan Frankrijk weergegeven, of zij vormden een comiteit, waaruit later de *Société des cercles d'ouvriers catholiques* geboren werd, die zooveel heil aan Frankrijk gebracht en den eersten stoot gegeven heeft tot den tegenstand aan de revolutie.

Het is dus niet te verwonderen dat de stichter van die goed geordende strijdbenden tegen de vrijmetselarij der regeering en der Kamermeerderheid een doorn in het oog was? Vandaar dan ook dat de regeering hem zijn ontslag gaf als kapitein van den generalen staf van het commandement van Parijs en dat de Kamer tot tweemaal toe zijne verkiezing ongeldig verklaarde. Maar ten laatste zegevierde toch zijn goed recht en dat zijner kiezers, en moest de Kamer hem in haar midden toelaten.

Van dan af is voor De Mun de gewichtige strijd begonnen, en geen onderwerp bijna komt in behandeling, of hij treedt als spreker op, om, met zijn redenaarstalent, dat zelfs zijne vijanden bewonderen, de rechten en belangen van de Kerk en het Christenvolk te verdedigen.

Welke ook de einduitslag van dat pogen wezen moge, hij kan niets veranderen aan de som van dankbaarheid, die alle vrienden van godsdienst, zedelijkheid, vrijheid en maatschappelijke orde aan dien wakkeren kampioen zullen verschuldigd blijven.

De H. Felicitas en hare zeven zonen

De geschiedenis van de H. Felicitas en hare zeven zonen levert ongetwijfeld het treffendste voorbeeld op van jeugdigen moed dat ons in de Handelingen der Martelaren opgeteekend is. Deze tweede Machabeïsche moeder leefde omstreeks het jaar 150 en was eene Romeinsche dame, die evenzeer uitmuntte door hare deugden als door hare hooge geboorte. Zij voedde hare zeven zonen in de vreeze des Heeren op en prentte in hunne jonge harten reeds vroegtijdig de verheven beginselen van het Christendom. Na den dood van haren echtgenoot wijdde zij zich alleen aan de opvoeding harer kinderen en aan de uitoefening van goede werken, zoodat haar voorbeeld vele heidenen van hunne bijgeloovigheden aftrok.

De heidensche priesters, woedend over de afbreuk, die zij den dienst hunner goden toebracht, dienden hunne klachten in bij den keizer Antoninus en zeiden hem:

‘Gij moogt de stoutheid niet gedoogen, waarmede Felicitas de leer der Christenen belijdt; velen verlaten den dienst der onsterfelijke goden, die de wachters en beschermers zijn van het rijk; die afval en de toelating van een vreemden eeredienst zijn eene beleediging voor hen en zij zijn dan ook ten zeerste vertoornd zoowel op de stad als op den geheelen staat. Men kan ze alleen bedaren door Felicitas en hare kinderen te dwingen hun offers te brengen.’

Antoninus, die zelf zeer bijgeloovig was, gaf een gunstig antwoord op deze klacht der priesters en gelastte Publius, den prefect van Rome, hun voldoening te verschaffen en te doen wat zij verlangden om den toorn der goden te bedaren. Ingevolge dit bevel liet Publius Felicitas met hare zeven kinderen voor zich brengen en wendde alle pogingen aan om haar te doen besluiten aan de goden te offeren. Maar noch zijne

vleiende woorden, noch zijne bedreigingen vermochten in het minst de moeder en hare kinderen in hun geloof te doen wankelen.

Na afloop van het verhoor ondergingen de martelaren de geeseling, waarna zij naar de gevangenis gevoerd werden, terwijl Publius, overtuigd dat hij hunne standvastigheid nooit overwinnen zou, al de stukken betreffende het verhoor aan den keizer zond.

Toen deze het verslag gelezen had, gebood hij dat de martelaren naar verschillende rechters verwezen en tot verschillende straffen veroordeeld zouden worden. Januarius werd ter dood toe met roeden gegeeseld; Felix en Philippus eindigden hun leven onder de slagen van zware knuppels; Sylvanus, de vierde der broeders, werd met het hoofd naar beneden in een afgrond geworpen, terwijl Alexander, Vitalis en Martialis, de drie jongsten, onthoofd werden. Felicitas, de moeder dier jeugdige geloofshelden, stierf vier maanden later denzelfden dood. Hare gedachtenis wordt gevierd op den 23^{en} November, terwijl de marteldood harer zeven zonen den 10^{en} Juli herdacht wordt.

Terecht riep eenmaal de H. Gregorius de Groote uit, toen hij op het feest der H. Felicitas in het haar toegewijde heiligdom te Rome haren lof verkondigde: ‘Zij was meer dan martelares, omdat zij in zekeren zin onderging wat elk harer kinderen leed. Volgens de orde van den tijd streed zij het laatste; maar eigenlijk duurde haar strijd zoolang als deze bloedige tooneelen; zij begon haren marteldood in den oudste harer zonen en voleindde dien eerst in haren eigen dood. Zij ontving eene kroon voor zich en voor al de kinderen, die zij ter wereld had gebracht.’

De moord op den bisschop van Madrid.

De kronijk der misdaden wordt in onze dagen van hooggeroemde beschaving wezenlijk ontzettend. In dezelfde evenredigheid als men het geloof afbreuk doet, wordt ook aan de hartstochten een vrijere weg geopend en die weg eindigt doorgaans in den afgrond der misdrijven. Edoch te midden van een steeds algemeener wordend zedenbederf, doet zich de gansche katholieke geestelijkheid opmerken en bewonderen door haren onberispelijken, ja, heiligen levenswandel, hare nederigheid, onderdanigheid en zelfverloochening. Zoo groot als pijnlijk was dan ook de verrassing, die de weldenkenden beving bij het vernemen der ijselijke euveldaad, waarvan de hoofdstad van Spanje over eenige weken het tooneel was; en ofschoon de bijzonderheden van dit bloedige drama nog versch in ieders geheugen liggen, willen wij die toch hier nogmaals vermelden, omdat zij als eene hulde en een aandenken vormen aan den vromen bisschop-martelaar.

Toen Mgr. Martinez Izquierdo, bisschop van Madrid, op Palmen-Zondag in zijne kathedraal de plechtige palmwijding wilde verrichten en aan de deur der kerk uit zijn rijtuig stapte, naderde hem op eens een onverlaat onder voorwendsel van zijn bisschopsring te willen kussen, en loste drie revolverschoten op hem. Op het oogenblik dat de moordenaar zijn gewond slachtoffer zag vallen, keerde hij het wapen tegen zich zelven, doch werd daarin verhinderd door de verontwaardigde menigte, die hem ontwapende en in de eerste opwelling van haren billijken toorn de lynchwet op hem wilde toepassen; de politie ontzette hem echter en slechts met moeite kon zij hem naar de gevangenis voeren.

De bisschop was inmiddels de sacristij binnengedragen, waar men hem onmiddellijk de eerste hulp toediende. Hij leefde nog, maar zijn toestand was zoo zorgwekkend

dat er niet aan te denken viel, hem naar zijn paleis te vervoeren. Nog denzelfden avond zond de H. Vader hem den pauselijken zegen; koningin Christina liet van uur tot uur naar zijn toestand vernemen. Ook de pauselijke nuntius, de eerste minister Sagasta en markies De Xuiquena snelden naar zijne sponde; de geneesheeren wendden al de middelen hunner kunst aan maar te vergeefs. Nadat de lijder rustig den nacht had doorgebracht, was den volgenden morgen zijn toestand dermate verergerd, dat de geneesheeren vreesden dat hij den avond niet meer krijgen zou. Om drie uren verloor hij het bewustzijn en begon de doodstrijd, waarna hij kwart over vijven rustig en kalm in den Heer ontsliep. Aan het doodsbed stonden de nuntius, die den stervende de laatste genademiddelen der Kerk had toegediend, de aartsbisschop van Toledo, markies De la Vego de Armijo en andere bijzondere vrienden des bisschops.

Geheel Madrid was in rouw gedompeld over het droevig einde van zijn beminden kerkvorst. Terwijl naar Spaansch gebruik gedurende den doodstrijd al de klokken der stad luidden, leverden de straten een indrukwekkend schouwspel op. In diepe verslagenheid verdrong zich de menigte in de Toledostraat; de vrouwen weenden, de mannen stonden met ontbloote hoofden; de verontwaardiging over den heiligschendenden moord was grenzenloos.

Nadat het lijk den volgenden dag in de kathedraal van San Isidro was tentoongesteld, werd het met grooten praal onder begeleiding van al de geestelijke en wereldlijke overheden naar het bisschoppelijk paleis overgebracht, en Woensdag 21 April had de plechtige begrafenis plaats in de kathedraal, waar het lijk onder den middelbeuk werd bijgezet. Acht priesters droegen de kist op hunne schouders, waarin de diepbetreurde doode met ontbloot gelaat rustte. De nuntius, de kardinalen, de ministers, de grootwaardigheidsbekleeders van het hof en belangstellenden uit alle klassen der maatschappij vormden den onafzienbaren lijkstoet, aan wiens hoofd men twee eenvoudige landlieden opmerkte, de broeders van den bisschop, die van nederige afkomst was en deze zelfs onder het bisschoppelijk purper niet verloochende.

Mgr. Martinez Izquierdo behoorde tot die achtingswaardige mannen, welke zonder de hulpmiddelen van fortuin of hooge geboorte, alleen door eigen verdiensten en deugden tot de hoogste waardigheden opklimmen en eene taak vervullen, waartoe noch afkomst, noch eerzucht hen aanwezen, maar waartoe zij door God zelven geroepen worden. Hij was de zoon van eenvoudige landlieden. In 1831 te Rueda in de provincie Guadelajara geboren, onderscheidde hij zich reeds in zijne jeugd door schitterende studiën in het collegie en vervolgens aan het seminarie. Bij het einde zijner leerjaren aan de hoogeschool van Madrid, nam hij in 1857, na een welgeslaagd examen in het seminarie van Siguenza, het geestelijk kleed aan en trad vervolgens als professor op te Siguenza en te Grenada, nadat hij zijn diploma van licentiaat in de rechten en van doctor in godgeleerdheid en wijsbegeerte verworven had. Achtereenvolgens werd hij te Grenada, waar hij zich door zijn redenaarstalent beroemd maakte, tot kanunnik en aartsdiaken benoemd.

In 1871, tijdens de omwenteling, kozen zijne stadgenooten van Siguenza hem tot afgevaardigde voor de Kamer en twee jaar later benoemde Emilio Castelar, de toenmalige president der republiek, hem tot bisschop van Salamanca. Bij het herstel van het koningschap werd de bisschop van Salamanca door de geestelijkheid van Valladolid aangewezen om haar te vertegenwoordigen in den Senaat, waar hij zich een der grootste sprekers en een der ijverigste strijders voor de rechten der Kerk toonde.

In zijn bisdom werd de prelaat als een degelijk, wijs, rechtvaardig en gestreng bestuurder hoog geacht. Hij richtte kloosters op, deed scholen bouwen, bracht tal

van hervormingen tot stand en was een waar vader voor de lagere geestelijkheid. Dat hij intusschen de aandacht ook van het hof getrokken had, bleek uit de opdracht, welke hem bij den dood van koningin Mercedes door de regeering gedaan werd, om de lijkrede der betreurde vorstin uit te spreken, en toen in 1885 de hoofdstad tot een afzonderlijk bisdom verheven werd, droeg koning Alfonso XII, welke Mgr. Izquierdo hoog vereerde, hem voor tot het bekleeden van den nieuwen bisschopszetel, welken hij dan ook bekwam.

Te Madrid had de waardige prelaat door zijne edele hoedanigheden als mensch en priester weldra aller harten veroverd en men kan zich dus voorstellen welk een kreet van afgrijzen er opging, toen de beminde bisschop gevallen was als het slachtoffer van een moordenaar, die dan nog wel een priester was! Gelukkig mogen wij aannemen dat de schuldige, Cayetano Galeote, op het oogenblik dat hij den heiligschendenden moord pleegde, niet recht meer wist wat hij deed. Van een onstuimig, opbruisend karakter, had de onwaardige priester een uiterst woelig en onrustig leven achter den rug. Wegens zijn twistzieken, ongezeglijken, wispelturigen aard kon hij het nergens uithouden en moest eindelijk uit zijne geestelijke bediening ontslagen worden. Het schijnt dat wrok over vermeende miskenning en krenking dit hartstochtelijk karakter tot het uiterste gedreven heeft, want bij het verhoor kwamen dingen aan het licht, die aan volslagen waanzin doen denken.

Uit het rechtsgeding dezer zaak, dat waarschijnlijk eerlang zal gehouden worden, zal intusschen blijken in hoeverre de moordenaar dient verantwoordelijk gesteld te worden voor de vreeselijke euveldaad, die zijn slachtoffer hem op het sterfbed ten volle vergeven heeft.

‘Wie zal het hebben?’

Onder dien titel stelt ons H. Bever een niet onaardig genrestukje voor. Een jonge schalk, wien de onbezorgdheid uit houding en *toilet*, en de guitachtigheid uit het wezen spreekt, heeft voor het oogenblik zoo weinig lust voor zijn smakelijken boterham, dat hij er zijn vermaak in schept dien tot een uitlokkend, maar onbereikbaar beetje in de oogen van zijnen hond en zijner hoenders te doen blinken. Wie het lokaas bemachtigen zal is voor het oogenblik niet uit te maken. Wel springt Fidèle, naar gewoonte van de slokkerige hondennatuur, zijnen jongen meester vrijpostig tegen het lijf op, om het begeerde korstje meester te worden. Maar ook de haan staat voor zich en zijn gezin zoo meelijwekkend op de tobbe naar het beetje te hunkeren, dat een min edelmoedig hart dan eene straatvlugge-inborst er zich bewogen zou door gevoelen.

‘Wie zal het hebben?’ Wij vermeenen dat die vraag hier slechts onschuldige plagerij is en aan al de sollicitanten een rechtmatig deel van den buit te beurt vallen zal.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1795-1797.

(*Vervolg.*)

Gedurende deze verrichtingen groeide de ontevredenheid des volks van dag tot dag aan. Op verschillende punten des lands barstten wanorders uit. In Zeeuwsch-Vlaanderen en in het land van Waas kon men moeielijk, en niet als door eene talrijke, gewapende macht den opstand der bevolking beletten. Daarbij het land was onveilig door talrijke dieven- en stroopersbenden, welke zich in de bosschen verscholen en met eene verwonderlijke stoutheid te werk gingen.

Overigens de regeeringloosheid was zoo groot dat plaatselijk en rechterlijk bestuur in vele gemeenten niet kon ingericht worden. Niemand wilde in sommige streken een ambt aanvaarden. 'Op sommige kantons zelfs,' schreef een commissaris van het Directorium in 1796, 'waren er besturen, aangesteld onder het Oostenrijksch beheer, die hun ambt weigerden neer te leggen en zich gedroegen alsof zij nog altijd met gezag bekleed waren; alhoewel de wetten zware

straffen uitspraken tegen dergelijke akten, en dat twee jaren ijzers de gewone kastijding voor zulke misdaden was.'

In het land van Waas waren er negen maanden na de vereeniging met Frankrijk, op 53 besturen nauwelijks 24 bezet. Zoo ging het elders toe. Hadden eenigen in den beginne republikeinsche bedieningen aanvaard, zij gaven hun ontslag als zij zagen hoe hatelijk de Franschen te werk gingen. Zoo verre ging het dat het middenbestuur van vele departementen verplicht was de ambtenaars, door bedreiging van straffe, in bediening te houden. In sommige plaatsen was men genoodzaakt bijzondere commissarissen te zenden, om de uitvoering der wetten te verzekeren of de gemeente te besturen.

Zoo groot was de afkeer voor de Fransche overheersching. Alle tegenstand, in den beginne door schrik tot zwijgen gebracht, uitte zich van dag tot dag luider in vertoogschriften en schimpschriften, die over het land verspreid werden. Door een besluit van het middenbestuur, in Februari 1796 afgekondigd, waren de uitgewekene burgers uitgenoodigd naar het vaderland terug te keeren onder bedreiging van verbeuring van goederen, zelfs van als vijanden der republiek te worden behandeld. Een groot getal mannen van adel, van aanzien en invloed waren in het land teruggekomen en in het bezit gesteld van hunne goederen, welke door het Staatsbestuur reeds in beslag waren genomen. Doch in stede door deze toegevendheid aanhangers voor de republiek te winnen, had men slechts den weerstand der burgers versterkt. De wanorders groeiden van dag tot dag meer aan, en men begon te vreezen voor een algemeenen opstand der bevolking.

Het uitvoerend Directoire beschuldigde vooral de geestelijkheid den weerstand aan te vuren en besloot de aangevangene vervolging tegen de uitoefening van den eeredienst door te drijven. In Maart 1797 werd de afkondiging verboden van alle breve, bulle of welkdanige oorkonde van het pauselijk gezag; een weinig later werd in alle departementen van België de wet van 27 September 1795 over de regeltucht der eerediensten aangeplakt en uitvoerbaar verklaard.

Deze wet legde aan alle bedienaars van welkdanigen eeredienst ook de verplichting op, alvorens hunne bediening uit te oefenen, de soevereiniteit des volks te erkennen en onderwerping te zweren aan de wetten der Republiek. Ten dien einde zou elke geestelijke voor de municipaliteit zich aanbieden en de verklaring afleggen: 'Ik erken dat de algemeenheid der Fransche burgers de soeverein is, en ik beloof onderwerping en gehoorzaamheid aan de wetten der Republiek.' Alwie zich zou verstouten, tien dagen na de afkondiging der wet, eenigen eeredienst uit te oefenen, zonder deze verklaring af te leggen, zou gestraft worden met eene geldboete van 500 livres en eene gevangenis van drie maanden tot een jaar. Verders was het verboden, op straffe van eeuwigdurenden dwangarbeid, aan alle bedienaars van den eeredienst rechtstreeks of onrechtstreeks, door woorden, schriften of werken bij te dragen of aan te hitsen tot de herstelling van het koninkdom in Frankrijk of de omverwerping van de Republiek. Alle raad en aanhitsing tot moord, desertie van het leger, afkapping van vrijheidsboomen enz. werd met dezelfde strafbepaling bedreigd. Eindelijk werd eene straf van twee jaar gevang en bij hervalling van tien jaar dwangarbeid uitgesproken tegen de geestelijken, welke door schriften, plakkaten of redevoeringen de burgers zouden trachten in dwaling te brengen, hun als onrechtvaardig en plichtig zouden voorstellen den aankoop van nationale goederen, vroeger toebehoord hebbende aan geestelijken of uitwijkelingen.

Zooals men ziet was door deze wet de deur wagenwijd opgezet aan allen willekeur, aan alle valsche beschuldiging. Doch wat bijzonder opschudding verwekte onder de geestelijkheid was de afgevergde verklaring van onderwerping aan de wetten der Republiek. Men meende dat dusdanige verklaring eene openlijke goedkeuring was van alle wetten uitgevaardigd tegen Kerk en godsdienst. De meesten vonden de verklaring strijdend met hun geweten. Wel trachtte de aartspriester Jan Frans Huleu, de kanunnik en geschiedschrijver Ernst en de grootvicaris van Luik de Rochgrave deze verklaring uit te leggen in den zin, welke alle goedkeuring in zijn eigen zelven uitsluitend, alleen eene belofte was van feitelijk de staatswetten niet te bestrijden. In zulken zin had de Fransche geestelijkheid bijna algemeen deze verklaring afgelegd; in zulken zin ook wordt in vele staten hedendaags den eed van onderwerping aan staatswetten strijdend met de katholieke leering, door geestelijken en godsdienstige mannen gezworen.

Het geweten der Belgische geestelijken was op het einde der achttiende eeuw meer nauwgezet. De mannen, welke den eed aanrieden, werden als scheurmakers gedoemd en de priesters weigerden op weinige uitzonderingen na, de afgevergde verklaring af te leggen, of de uitoefening van den eeredienst op te schorsen.

Het middenbestuur te Brussel trachtte den algemeenen weerstand door geweld te breken. Een pastoor te Brussel, De Hase, werd als wederspannige voor het correctionneel gerechtshof gedaagd en veroordeeld. In beroep werd hij echter door het crimineel gerechtshof, tot groote verbittering van het uitvoerend Directoire, vrijgesproken.

Zoo bleef de wet over de regeltucht der eerediensten nagenoeg eene doode letter. Het uitvoerend Directoire durfde echter niet met doorslaande middelen te werk gaan. Er was een gansche ommekeer in den geest van het Fransche volk; men was de dwingelandij der revolutiemannen moede. De kiezers zonden weer gematigde mannen, zelfs eenigen die als koningsgezind bekend waren, naar de wetgevende Kamers. Tusschen de leden van het uitvoerend Directoire bestond geene eenstemmigheid meer. De stoutheid was zoo groot dat de koningsgezinden opentlijk in hunne dagbladen den val van de Republiek voorspelden.

In België was de dwingelandij van het Fransche staatsbestuur strenger dan in Frankrijk zelve: de bevolking in April opgeroepen om voor de eerste maal hare burgerrechten uit te oefenen, bleef verwijderd van de stembus. In Antwerpen lieten zich op eene bevolking van 56.000 inwoners slechts driehonderd kiezers inschrijven; op de dorpen bijna niemand. In Waalsche gewesten was het getal van kiezers eenigszins grooter, doch nergens aanzienlijk in verhouding der bevolking. Men moet dien weerzin onzer bevolking, om deel te nemen aan staatsverkiezingen, gedeeltelijk toeschrijven aan den afschuw voor den republikeinschen eed, welke den kiezers werd opgelegd.

Onder den drang der toenemende volksbewegingen betoonde zich de regeering verdraagzamer voor de geestelijkheid en de burgervrijheid van andersdenkenden. De raad der Vijfhonderd werd bestormd met vertoogschriften vergende de intrekking van de wet van 7 vendémiaire jaar IV, de wezentlijke vrijheid van eeredienst, de intrekking der revolutionnaire wetten tegen priesters en uitwijkelingen, de terugroeping van gedeporteerde burgers enz. In dien zin werd, niettegenstaande den tegenstand van het uitvoerend Directoire, na lange en woelige beraadslagingen in den raad der Vijfhonderd, de wet van 7 fructidor, jaar V, door de meerderheid gestemd.

De overheersching der Sansculotten en Jacobijnen scheen ten einde; in België vooral juichte men luidruchtig over de nakende verlossing uit de harde slavernij.

(*Wordt vervolgd.*)

Gered door de Moedertaal.
(Eene ware gebeurtenis.)
(*Slot.*)

V.

Karel D..... lag als vernietigd op zijne legerstede. Het gesprek met zijnen vriend Eduard, de opvolgende ontroeringen die zijn ontredderd zenuwstel hadden geschokt, hadden hem geheel afgemat en zijne laatste levenskrachten uitgeput. Hij behoefde slechts de oogen te sluiten om dood te schijnen, alleen zijn zwoegende borst verraadde dat hij nog leefde en dat zijne ziel haren laatsten kamp met den dood nog niet had gestreden, om zich van het brooze lichaam los te rukken en voor de ontzagwekkende vierschaar van den Eeuwigen Rechter te verschijnen.

Dacht Karel daaraan? - suisden de onheilspellende woorden van den pastoor in zijne ooren, of wel, zichzelven misleidend gelijk het zoo vaak met de stervenden gebeurt, geloofde hij aan de tegenovergestelde bevestiging van Eduard en verbeeldde hij zich dat er nog hoop bestond op genezing? Die verzachting in zijne straks zoo hevige pijnen, die toenemende verstomping zijner zintuigen, die betrekkelijke kalmte, welke hij nu ondervond, die dooreensmelting zijner denkbeelden, en die eigenaardige gewaarwording als voelde hij zich langzaam wegzinken in eene grondelooze diepte, aanschouwde hij ze niet als de voorboden van een weldadigen slaap, bewijs eener mogelijke beterschap? - Helaas! Het waren ditmaal de voorboden des aanstaanden doods; voor hem moest er geen andere slaap meer zijn dan de slaap des grafs, - en Karel wist het niet, geloofde het niet! O wie zal die ziel redden, slechts nog door eenige stonden gescheiden van eene onherstelbare, onveranderlijke, rampzalige eeuwigheid?...

De deur van het vertrek wordt nogmaals geopend en pater V.... treedt binnen. Eene beweging van de oogleden, eene lichte rilling, duiden aan dat de zieke den intredende bemerkt heeft, doch welke gevoelens de verschijning des priesters in hem verwekt, kan men niet raden. Misschien ontbreekt hem de macht om ze te uiten.

Met een enkelen blik heeft de kloosterling den toestand gevat en begrepen dat er geen tijd te verliezen overschiet.

‘Mijn goede vriend,’ begint hij in 't Vlaamsch, ‘wat ben ik blijde dat ik u nog in leven vind! Ik vreesde te laat te komen.’

Nieuwe rilling van den zieke. Is het van gramschap omdat men hem weer den hatelijken dood voor oogen stelt?

‘Gij zijt een Vlaming,’ vervolgt de pater, ‘en nog wel van Brugge. Ik ook ben van Vlaanderen. Wij zijn dus landgenooten en, gelijk gij weet, hier te Luik zijn al de Vlamingen broeders. O, ik bemin ze zoo oprecht en uit gansch mijn hart die goede Vlamingen, en hadde ik eerder geweten dat gij ziek waart, ik zou u ook eerder hebben komen bezoeken.’

De zieke bleef onbeweeglijk met gesloten oogen liggen, als hoorde of verstond hij niets van de woorden des priesters.

‘Ach! hoevelen onzer Vlaamsche broeders heb ik in den nood waarin gij u bevindt, bijgestaan, en met hoeveel vreugde aanvaardden zij mijne hulp om den grooten stap

te doen naar de eeuwigheid! Hoe gelukkig waren vooral zij, die in hunne verlatenheid den godsdienst hunner jeugd eenigszins hadden vergeten, - hoe gelukkig zich met hunnen God te kunnen verzoenen! Want immers de Vlaming heeft een sterk en diep ingeworteld geloof, en laat hij zich ook soms door zijne driften of door slechte kameraden medesleepen, spoedig komt hij tot inkeer en betreurt zijne misslagen. Hoe menigen Vlaming heb ik op zijn sterfbed zien schreien van leedwezen over zijn zondig leven bij de herinnering aan zijne vrome kinderjaren, aan zijn godvreezenden vader, aan zijne teedere moeder, aan al de lessen en voorbeelden in zijne jeugd ontvangen, aan de goede voornemens die hijzelf gemaakt had om zijnen God getrouw te dienen en die hij later, helaas! niet had nageleefd! - Gij ook, niet waar, hebt een braven vader gehad en eene godvruchtige moeder? - Gij ook, niet waar, zoudt nu wel willen altijd geleefd te hebben gelijk in uwe onschuldige kinderjaren tot op den schoonen, heiligen dag uwer eerste Communie? - Gij ook, niet waar, zult in het andere leven niet willen ge-

DE H. FELICITAS EN HARE ZEVEN ZONEN, NAAR VAN D'ARGENT.

DE MOORD OP DEN BISSCHOP VAN MADRID.

scheiden zijn van uwe ouders en van allen die u dierbaar geweest zijn op aarde?...'

De goede pater bespiedde onder het spreken het uitwerksel zijner woorden, ten einde aan te dringen zoodra hij bemerken zou, dat hij de gevoelige snaar geraakt had; - doch, behalve de lichte rillingen, die van tijd tot tijd de ledematen des lijders hadden doorloopen, - gaf niets te kennen dat deze zelfs naar hem had geluisterd.

Wat ging er evenwel om in de ziel van den stervende? O, wondere, ondoorgrondbare werking der goddelijke genade! O oneindige barmhartigheid des Heeren, die soms door de kleinste middelen den zondaar tot zich trekt! Nauwelijks hadden de eerste klanken der Vlaamsche taal het oor getroffen van Karel, of een der diepste snaren zijns harten, die sedert jaren was stom gebleven, begon in zijn binnenste te trillen en vervulde zijne ziel met een onbeschrijfelijk gevoel, waarin kalmte, leedwezen, vreugde, zoete ontroering samensmolten en geene plaats meer overlieten voor gramschap of welk andere drift, voorheen de eenige drijfveer zijner woorden en daden. Neen, er is geen gevaar meer dat hij met vloekgebraak de liefderijke opwekkingen des priesters zal beantwoorden, er is geen gevaar meer dat hij dezes reddende hand zal verstooten; - overheerscht door de geheimzinnige macht der moedertaal, blijft hij roerloos, bijna bewusteloos liggen, terwijl een warme stroom van vrome gevoelens, eenmaal met de moedermelk in zijn hart gevloeid, en losgedooid van de ijskorst, waarmede de koude onverschilligheid hem had bedekt, opborrelt in zijn binnenste en zijne dorstige, smachtende ziel komt laven en verkwikken.

O! daar staat wederom het kleine werkmanshuisje te Brugge vóór zijn brekend oog. Een knaap speelt er vroolijk onder de waakzame, liefdevolle blikken zijner moeder. - Die knaap is de kleine Karel; - die moeder is zijne moeder!

O! Daar ligt dezelfde knaap met gevouwen handjes voor het eenvoudig maar toch zoo mooi versierde Maria-beeld, en stamelt zijne moeder het 'Onze Vader' en den 'Wees gegroet' achterna!

O! daar huppelt dezelfde knaap aan de hand zijner moeder naar de schoone Lieve-Vrouwekerk en moet er zoo stil en braaf naast haar nederknielen, met haar bidden, terwijl de roerende tonen des orgels onder de gewelven ruischen, - terwijl de helklinkende koorbel zijne aandacht en bewondering opwekt - terwijl de priester tusschen de wierookwolken aan het altaar verschijnt gelijk een engel des Hemels!

O! daar ziet hij nogmaals denzelfden knaap statig, ingetogen in de lange rij der jongelinlingen voorttreden tot de Heilige Tafel, om zich voor de eerste maal met zijnen Schepper en Verlosser in de Communie te vereenigen - en bij zijne tehuiskomst drukken hem zijne dierbare ouders met verdubbelde liefde en eerbied aan het kloppende hart!

O! hoe levendig staan die roerende tafereelen daar voor zijnen geest!

Maar een somber floers schuilt er voor; - een ander huis in eene vreemde stad daagt op. - Een man ligt te zieltogen en die man is zijn vader. - De laatste blik der brekende oogen valt op den jeugdigen Karel, die aan het voeteinde van 't bed zit te schreien; - die blik schijnt hem te zeggen: Karel, tot weerziens. Hierboven!'

Eene doodsbleeke vrouw ligt te zieltogen; zij heft krampachtig de handen ten hemel en Karel hoort haar zuchten: 'Och wat zal er van Karel geworden!... Donaat, zorg toch goed voor den jongen Karel!' En die vrouw is zijne teerbeminde moeder, tot haren laatsten snik heeft zij gebeden voor den bij voorkeur geliefden, voor den ondankbaar geworden zoon!

En nu gaat hij, Karel, ook sterven!... Sterven, na al de vermaningen zijner ouders te hebben in den wind geslagen!... Sterven, na hunne voorbeelden te hebben met voeten getrapt!... Sterven, na den heiligen godsdienst zijner lieve ouders en zijner eigene jeugd te hebben misacht en bespot!... Sterven, na zich te hebben overgegeven aan al de buitensporigheden der laagste driften!... Sterven, na geleefd te hebben gelijk een goddelooze!... Sterven, als een wanhopige, als een verdoemde!...

Dit alles geschiedde in de ziel van Karel, terwijl de vrome pater voortging met de eene beweegreden na de andere op te roepen om het verstokte hart des zondaars te vermurwen. Hij giste niet, de heilige man, dat van den eersten stond de slag was gewonnen, en dat sedert lang zijne woorden niet meer doordrongen tot het verstand van Karel, verslonden als deze was in de inwendige bespiegelingen door de tooverklanken der moedertaal, door de machtwoorden van *vader* en *moeder* opgewekt.

Plotselings beginnen de oogleden des stervenden te beven, twee dikke tranen parelen te voorschijn, rollen langzaam af en blijven biggelend hangen op de uitgemergelde wangen.

De priester ziet het met blijde verrassing en zwijgt.

Karel blikt hem aan, - o hoe benauwd en angstvol is zijn blik! - Hij vraagt: ‘Vader, is er nog hoop voor een ellendeling gelijk ik?’

De kloosterling schuift zacht zijnen arm onder het kranke hoofd van Karel, zoent hem teeder, en diep ontroerd zegt hij met nadruk: ‘Mijn zoon, als plaatsvervanger en in name van Jezus herhaal ik u de woorden die Hij van het kruis den goeden moordenaar toesprak: *Heden nog zult gij met mij zijn in het paradijs.* - Of er nog hoop is, mijn zoon? - niet alleen hoop, zeg ik, maar zekerheid. Reeds juicht uw engelbewaarder, reeds jubelen al de heiligen en hemelsche geesten, reeds verblijden zich de zalige zielen uwer ouders in den schoot der Godheid over de bekeering des zondaars, over den terugkeer tot het vaderhuis van den lang betreurden verloren zoon; reeds opent zich het ontfermingsvolle Hart van Jezus om u op te nemen in dien kolk van oneindige barmhartigheid en liefde....’

VI

‘Donaat, uw broeder Karel is gebiecht, hij verlangt naar u.’

Bevend springt Donaat op van de plaats waar hij geknield was neergezonken.

‘Donaat, er is een wonder geschied,’ vervolgt de pater. ‘Verheug u en dank God. - Ik ga de laatste HH. Sacramenten halen om ze uwen broeder toe te dienen.’

Wankelend treedt Donaat de kamer binnen; - eene zwakke stem stijgt op uit het bed waar zijn broeder zieltoogt.

‘Donaat, mijn broeder,’ smeekt hij, ‘vergiffenis! Vergiffenis!

Donaat drukt reeds den lijder aan zijnen boezem en murmelt op zijne beurt tusschen een hartstochtelijk snikken: ‘Vergiffenis, Karel, schenk mij ook vergiffenis!’

Eene wijl omstrengelen de broeders elkander. Doch Karel is zoo zwak dat Donaat vreest hem in zijne armen te zien bezwijken. Voorzichtig en teeder legt hij hem terug op het bed en zegt: ‘O Karel, wat ben ik gelukkig u eindelijk te hebben weergevonden!’

‘Ik ben zeer plichtig geweest jegens u,’ antwoordt Karel, ‘maar nog meer jegens God. Nu begrijp ik eerst voor goed de grootheid mijner misdaden. Ik zou er om wanhopen, indien de goede pater mij niet verzekerd had dat alles, alles vergeven is. Ik gevoel mij nu ook gansch gerust, en ik betrouw alleenlijk op de goedheid van God, die voor mij aan 't kruis gestorven is. - Zie, hier is het kruisbeeld, de pater heeft

mij het zijne geleend, omdat ik er geen meer had. - Hoe zou ik durven wanhopen als ik zoo mijn gekruisten Zaligmaker aanschouw.' - Hij kuste teeder de doornagelde handen en voeten des Verlossers. - Donaat weende.

'Ween niet, broeder,' vervolgt Karel, die eenige kracht schijnt te hebben teruggevonden, gelijk eene lamp nog eens helder opflikkert vóór zij uitdooft, 'ween niet..... Verheug u liever..... ik heb zulk eene groote genade bekomen en zoo onverdiend!.... Niet te vergeefs hebben vader en moeder hierboven voor hun zondig kind gebeden!.... Donaat, hebt gij ook kinderen?'

Donaat knikt ja.

'Breng ze dan braaf en godvruchtig op. Zonder de eerste deugdzame opvoeding, die wij genoten hebben, ware ik voor altijd verloren geweest. Dan hadden de vermaningen des priesters geen weerklank gevonden in mijn hart. Ja, Donaat, waak over uwe kinderen, vooral als zij tot de jongelingsjaren zullen zijn opgewassen. Slechte kameraden zijn de ondergang der braafste jongelingen. Vertel hun de droevige geschiedenis van hunnen oom, dien zij niet gekend hebben en die hen wel had willen zien om hun te zeggen: wacht u van slechte gezelschappen. Zeg gij het hun als laatste aanbeveling van hun onwaardigen oom.'

Karel zweeg. De herbergier met zijne vrouw waren ondertusschen opgekomen en rangschikten haastig in de beste orde de weinige meubelen die in het vertrek waren. Zij plaatsten eene tafel naast het bed, overdekten ze met wit lijnwaad, en versierden ze met een kruisbeeld tusschen twee brandende kaarsen. Daar zou de God van hemel en aarde rusten, alvorens in het hart te dalen van den rouwmoedigen zondaar.

Op eens zuchtte Karel zwak. 'Hoor ik niet de bel?'

Ja, het was de berechting die naderde. De stappen des priesters weerklonken weldra op den trap; - de Heiland was daar! - in ontzagwekkende stilte werd de plechtigheid voltrokken: Karel had den goddelijken reispenning ontvangen voor de eeuwigheid, zijne ledematen waren gezalfd en de laatste smetten zijner ziel schoongewasschen door de bovennatuurlijke kracht en genade des H. Oliesels. - Nu rustte hij kalm en wachtte den dood. Bij den laatsten zegen met het Allerheiligste heeft hij nog getracht het kruisteeken te maken, doch zou het niet meer hebben kunnen voltrekken, ware Donaat hem niet ter hulp gekomen om zijnen arm van 't hoofd naar de borst, van den linkertot den rechterschouder te geleiden.

Eenige minuten later lispelde de zieltogende: 'Donaat, tot weerziens, bij vader en moeder!' - Onbeweeglijk stonden de trekken, de oogen verglaasden, een stille glimlach zweefde over de paarse lippen...

Karel was dood, maar voor eeuwig *gered door de moedertaal.*

MGR. RUTTEN.

De Vlamingen te Luik.

Het bisdom Luik strekt zich uit over de provinciën Luik en Limburg en bestaat dus voor de eene helft uit Walen, voor de andere uit Vlaamschsprekenden. Men zou zich echter vergissen door te denken dat de Vlamingen enkel op het gebied van Limburg te huis hooren: de stad Luik alleen telt eene Vlaamsche bevolking van 30,000 zielen op 130,000 inwoners. Om in de geestelijke noodwendigheden der Vlamingen te voorzien, zijn onder de aansporing van Mgr. Rutten verschillende stichtingen opgericht, waarvan de *Vlaamsche vergadering* met hare aanhoorigheden: *Kring*, patroonschap, enz. het middenpunt is. Veel is er sedert korte jaren gedaan, niet alleen

voor de godsdienstige behoeften, maar ook voor het bewaren van taal en nationaliteitsgeest van de Vlaamsche kolonie in de hoofd plaats van het Walenland. Edoch veel blijft er te doen en zou onmiddellijk worden uitgevoerd, indien de geldmiddelen niet te kort schoten. Zoo hebben de Vlamingen te Luik een schoon lokaal gebouwd in Vlaamschen stijl, dat ongelukkiglijk onvoltrokken blijft, omdat de noodige middelen niet voorhanden zijn. Wij roepen de aandacht en milddadigheid in op het *Werk der Vlamingen* te Luik; de onvermoeide pogingen, die Mgr. Rutten daar ten voordeele der godsdienstige-, zedelijke- en taalbelangen onzer rasgenooten in het werk stelt, verdienen ten volle de ondersteuning van hart en beurs.

Anecdoten uit de dierenwereld.

Dupont de Nemours verhaalt de drie volgende geschiedenissen met betrekking tot het verstand der honden.

In het begin van deze eeuw merkte men dikwijls onder de gasten op het Luxembourg zekeren monsieur *Trente-mille-hommes* op, wiens waren naam niemand ooit geweten heeft, en wien men dezen bijnaam gegeven had om de zekerheid, waarmede hij over de rechten en belangen der souvereinen van Europa besliste met behulp van *dertig duizend man*, die hij naar welgevallen rivieren liet overtrekken, bergen beklimmen, steden veroveren en veldslagen winnen. Als leerling van Turenne was hij niet voor groote legers; dertig duizend man waren voldoende.

De strijdlust liet den monsieur geene rust. 's Morgens vroeg kwam hij reeds in den tuin, ontbeet daar, dronk er 's avonds eene flesch bier en at dan met zijn hond eenig gebraad in de Porte d'Enfer. Hij ging eerst weg, als de wachters hem dit herhaaldelijk verzocht hadden. Op regenachtige dagen bleef hij bij een der wachters de gazet lezen, herlezen en bepraten, somtijds met zijnen hond, wanneer hij geen ander gezelschap had.

Hij kwam te sterven. Die wolfshond Sultan wilde geenen nieuwen meester aannemen, hoewel verscheidene vrienden van den overledene hem eene schuilplaats hadden aangeboden. Lang was de tuin zijne woonplaats. Hij bleef daar op de stoelen liggen als het schoon weêr was. Hij bleef genegenheid koesteren voor de kennissen zijns meesters, volgde hen op hunne wandelingen, stond met hen stil, bekeek oplettend de figuren, die zij in het zand trokken, kreeg dikwijls van den eenen of den anderen een stuk brood of een gebakje, dat hij behendig wist te vangen. Zoozeer was hij echter niet aan het Luxembourg gehecht, of hij was zeer blijde, als men hem in de stad te eten vroeg, hetgeen nog al dikwijls geschiedde, toen men bemerkt had, hoe gevoelig hij voor die beleefdheid was.

De gewone vorm was: ‘Sultan, wilt gij bij mij komen eten?’ Sommigen, die nog beleefder waren, zeiden tot hem: ‘Wilt gij mij de eer aandoen bij mij te komen eten?’ Als hij zijn woord nog niet had gegeven, toonde hij de uitnoodiging aan te nemen door liefkoozingen. Had hij integendeel reeds zijne belofte gegeven, dan gaf hij een klein blijk van dankbaarheid en ging naast dengene zitten, die hem het eerst uitgenoodigd had. Hij at dan met grooten smaak en deed allerlei aardigheden gedurende den maaltijd. Was het tafellaken weggenomen, dan wachtte hij eenige oogenblikken en betoonde dan zijne tevredenheid. Daarop vroeg hij beleefd om uitgelaten te worden, en als men de deur niet spoedig opende, begon hij te zuchten en daarna te brommen.

Dikwijls heeft men getracht hem te houden. Hij wist altijd te ontsnappen en kwam niet weer in de nabijheid van hen, die een bewijs van welwillendheid in slavernij hadden willen verkeeren.

Een onhandige, die misschien veel van hem hield, maar die niet fijngevoelig genoeg was om te begrijpen, dat men eene verheven ziel niet met geweld kan boeien, durfde hem vastbinden. Verontwaardigd beet Sultan dengene, die hem bond, knabbelde de touw stuk, liep hard weg en heeft dien trouweloozen vriend nooit weder ontmoet zonder hem door een luid geblaf zijne verraderlijke handelwijze te verwijten.

_

De beroemde heelkundige Pibrac, die nog kort voor de Revolutie leefde, vond eens op eenen avond voor zijne deur eenen mooien hond met een gebroken poot liggen. Hij liet hem opnemen, zette den poot en verbond dien. Gedurende en na die behandeling toonde de hond op allerlei wijzen zijne dankbaarheid; zijn redder meende hem voor altijd aan zich gehecht te hebben.

Maar de hond had eenen anderen meester, en de oude liefde kwam weer boven. Toen hij weder kon gaan, liep hij weg en kwam niet terug. De chirurgijn had bijna spijt van zijne goede daad. Wie zou ooit gemeend hebben, dacht hij, dat een hond ondankbaar kan zijn.

Zes maanden daarna komt de hond weer bij hem aan de deur en overstelpt den Hr. Pibrac, wien het genoegen doet het dier weer te zien met allerlei liefkoozingen. Hij wil den hond in huis laten gaan, maar in plaats van binnen te komen, blijft de hond hem beurtelings lekken en aan zijnen frak trekken alsof hij hem iets wilde toonen. Het was een makker met eenen gebroken poot, dien hij naar zijnen weldoener bracht om hem te genezen.

_

Het derde verhaal van Dupont de Nemours is het volgende:

Voor de deur van het hotel Nivernais stond alle dagen een kleine schoenpoetser met een grooten zwarten poedel, die het talent bezat om zijnen meester werk te verschaffen.

Hij ging met zijne harige pooten in de goot loopen en liep dan over de schoenen der voorbijgangers. De schoenpoetser was dan onmiddellijk bij de hand om het kwaad te herstellen en bood daartoe zijne diensten aan. Zoolang hij bezig was, zat de hond rustig naast hem. Het was dan niet noodig de voorbijgangers lastig te vallen. Maar zoodra het bankje leeg was, begon het spelletje weer.

Het verstand van den hond en de vriendelijkheid van zijnen meester, die zich bij de bedienden van het hotel verdienstelijk maakte, had ten gevolge, dat beider roem weldra tot in het salon doordrong. Onder de gasten was ook een Engelschman. Hij verlangt den hond en diens meester te zien. Men laat hen boven komen. Hij wenscht het dier te koopen, en biedt eerst 10 en eindelijk 15 Louis d'or. Dat is te verleidelijk voor den knaap. De hond wordt verkocht en vertrekt den volgenden dag over Calais naar Londen.

Zijn meester betreurde zijn verlies en verweet zich dat hij aan zijne geldzucht had toegegeven, maar.... welk eene vreugde!... Op den vijftienden dag na zijn vertrek stond de hond weêr voor het hotel Nivernais, meer bemodderd dan ooit en zijne klanten nog beter bemoederende.

Hij had opgemerkt in welke richting men per rijtuig van Parijs vertrokken was; dat men daarna op een pakketboot was overgegaan en dat hij weder met een rijtuig van Dover naar Londen was vertrokken. De hond wist zijn nieuwen meester te ontkomen, en volgde hetzelfde postrijtuig naar Dover terug. Daar wachtte hij dezelfde pakketboot af, en te Calais gekomen, volgde hij weer het postrijtuig naar Parijs. Bij vroegere wandelingen had hij de wetenschap opgedaan, dat wanneer hij na lang loopen ergens was gekomen, hij denzelfden weg terug moest gaan om op zijne oude standplaats te komen; en die standplaats was hier aan de zijde van zijnen jongen meester.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(Vervolg.)

Nauwelijks had hij die overdenking bij zichzelf gemaakt - Frank's ondoordachte uitnoodiging aan Wardour was pas even door hem herhaald - of de gordijn voor de tusschendeur werd opengetrokken. Kapitein Helding en de officieren, die met de expeditie zouden meegaan, kwamen door het hoofdvertrek om de hut uit te gaan. Toen hij Crayford gewaar werd, bleef kapitein Helding staan om hem aan te spreken.

'Ik heb u een ongeval mede te deelen,' zei de kapitein, 'waardoor ons getal met een vermindert. Mijn tweede luitenant, die met ons mede zou gaan, heeft een val op 't ijs gedaan. Naar het verhaal van den bootsman te oordeelen, vrees ik dat de arme man zijn been heeft gebroken.'

'Dan zal ik zijne plaats innemen,' riep eene stem van het andere einde der hut.

Iedereen keek op. De man, die zoo sprak, was Richard Wardour.

Crayford kwam terstond tusschenbeiden met eene hevigheid, die allen, die hem kenden, verbaasde.

'Neen!' zeide hij. 'Gij niet, Richard! gij niet!'

'Waarom niet?' vroeg Wardour luide.

'Ja, waarom niet?' voegde kapitein Helding er bij. 'Wardour is juist iemand, die van groot nut kan zijn op een langen tocht. Hij is volmaakt gezond en is de beste schutter onder ons. Ik stond al op 't punt het hem zelf voor te stellen.'

Crayford verloor ditmaal den gewonen eerbied voor zijn overste uit het oog. Hij betwistte luide de gevolgtrekking, waartoe de kapitein kwam.

'Wardour heeft het recht niet, zichzelf aan te bieden,' hernam hij. 'Er is bepaald, kapitein Helding, dat 't lot zou beslissen wie gaan en wie blijven moet.'

'En het lot heeft beslist,' riep Wardour uit. 'Denkt ge dan dat we weer zullen gaan dobbelen en aan een officier van "de Zeemeeuw" de kans geven een officier van "de Zwerver" te vervangen? Er is eene plaats opengevallen op ons schip, niet op het uwe; en wij hebben 't recht die plaats aan te vullen naar onze eigen verkiezing. Ik bied mij aan; mijn kapitein vindt het goed. Wie heeft dan nog het recht mij hier te houden?'

'Zacht wat, Wardour,' zei kapitein Helding. 'Iemand die gelijk heeft, behoeft zich niet zoo driftig te maken.' Hij keerde zich weer naar Crayford. 'Ge zult nu toch moeten toestemmen,' ging hij voort, 'dat Wardour ditmaal gelijk heeft. De officier die niet mee kan, behoort onder mijn kommando; en de billijkheid eischt dus dat een mijner officieren hem vervange.'

Er viel niet meer over dit punt te redeneeren. De domste man moest erkennen dat op het antwoord van den kapitein niets meer te zeggen viel. Wanhopig greep Crayford Frank's arm en trok hem een paar stappen ter zijde. De laatste kans die hem overbleef om de beide mannen van elkaar te scheiden, was de kans Frank te overreden om te blijven.

'Beste Frank,' begon hij. 'Als vriend gevoel ik mij verplicht u nog eens aandachtig te maken op den staat van uwe gezondheid. Ik heb reeds vroeger, zooals ge u herinneren zult, twijfel geopperd of gij wel sterk genoeg zoudt zijn deel te nemen aan dien tocht. Op dit oogenblik twijfel ik er nog sterker aan dan ooit. Wilt gij den raad aannemen van een vriend, die het wel met u meent?'

Wardour had Crayford gevolgd en viel hem nu op ruwe wijze in de rede, eer Frank nog had kunnen antwoorden:

‘Laat hem met rust!’

Crayford sloeg geen acht op dien uitval. Hij was te zeer in vuur om Frank van den tocht terug te houden, dan dat hij iets opmerkte wat door de personen in zijne omgeving gezegd of gedaan werd.

‘Doe het niet, 'k bid het u, stel u niet aan gevaren bloot, die gij ongeschikt zijt te doorstaan!’ ging hij overredende voort. ‘Uwe plaats kan gemakkelijk worden aangevuld. Verander van gedachten, Frank. Blijf hier bij mij.’

Wederom kwam Wardour tusschenbeiden. Wederom riep hij uit: Laat hem met rust!’ - nog ruwer dan daar straks. Maar Crayford, die doof en blind bleef voor alles behalve voor eene zaak, ging voort Frank te overreden.

‘Gij bekendet daareven toch zelf dat gij niet gehard waart tegen vermoeienis. Ge gevoelt (gij *moet* gevoelen) hoe zwak die laatste ziekte u gemaakt heeft. Gij weet (ik ben er zeker van dat gij het weet) hoe ongeschikt gij zijt om u aan de felle koude bloot te stellen en aan lange marschen door den sneeuw.’

Door Crayford's koppigheid buiten zichzelf van drift en terwijl hij aan Frank's gelaat zag of meende te bespeuren dat deze wilde toegeven, vergat Wardour zich zoover, Crayford bij den arm te pakken en te trachten hem van Frank te verwijderen. Crayford keerde zich om en zag hem aan.

'Richard,' zeide hij zeer kalm. 'Gij zijt u zelf niet meester. Ik beklaag u. Neem weg die hand.'

Wardour liet zijne hand zakken, met de gedwongen gedweeheid van een wild dier voor zijn bewaker. Het stilzwijgen, dat nu een oogenblik heerschte, gaf Frank de gelegenheid, eindelijk aan 't woord te komen.

'Ik ben diep gevoelig, Crayford,' begon hij, 'voor de belangstelling die gij mij toont.'

'En gij zult mijn raad opvolgen?' viel Crayford hem haastig in de rede.

'Mijn besluit staat vast, oude vriend,' antwoordde Frank op vasten, droevigen toon. ''t Spijt me dat ik u moet teleurstellen. Ik ben voor den tocht aangewezen. Ik ga met den tocht mee.' Hij ging dichter bij Wardour. In zijne onwetendheid klopte hij Wardour vertrouwelijk op den schouder.

'Als ik vermoeienis voel,' zeide de arme onnoozele Frank, 'dan zult gij mij wel helpen, kameraad, - niet waar? Kom, laat ons gaan!'

Wardour trok zijn geweer uit de hand van den matroos die het voor hem droeg. Op zijn donker gelaat kwam plotseling een glans van vreeselijke vreugde.

'Kom!' riep hij uit. 'Over den sneeuw en het ijs! kom! waar geen mensch nog ooit zijn voet heeft gezet en waar geen menschelijke voetstap een spoor achterlaat.'

Instinktmatig, zonder te weten wat hij deed, deed Crayford eene poging hen te scheiden. Zijne medeofficieren, die naast hem stonden, hielden hem terug. Zij zagen elkander bezorgd aan. De koude, die zonder genade op verschillende wijzen slachtoffers maakte, had bij sommigen 't eerst hun verstand aangetast. Iedereen hield van Crayford. Was hij op 't punt, evenals anderen, zijn verstand te verliezen? Zij dwongen hem, op een der vaten te gaan zitten.

'Houd u goed, oude kerel!' zeiden zij vriendelijk - 'kom, houd u goed!' Crayford gaf toe, maar in zijn binnenste kookte het, nu hij gevoelde hoe hulpeloos hij was. Wat, in Gods naam, kon hij doen? Kon hij Wardour bij kapitein Helding aangeven, louter op een vermoeden - zonder zelfs eene schaduw van bewijs dat dit vermoeden rechtvaardigde? De kapitein zou zelf niet een van zijne officieren willen beleedigen, door dezen de afgrijselijke beschuldiging mede te deelen. De kapitein zou evenals de anderen tot het besluit komen, dat Crayford's verstand aan 't dwalen was ten gevolge van koude en ontbering. Geene hoop - geen zweem van hoop bleef hem meer over, dan alleen dat de expeditie uit een groot aantal personen bestond. Officieren en matrozen, allen hielden van Frank. Zoolang zij handen en voeten konden bewegen, zouden zij hem voorthelpen - zouden zij zorgen dat hem geen leed geschiedde.

Het kommando werd gegeven; de deur werd opengeworpen; snel verlieten allen de hut. De tochtgenooten begonnen zich in beweging te zetten over de eindelooze sneeuwvlakte, onder den zwarten hemel. De zieke en gebrekkige manschappen, wier laatste hoop was gevestigd op hunne vertrekkende makkers, deden een zwakken juichtoon hooren. Enkelen, wier dagen geteld waren, weenden en treurden als vrouwen. Frank's stem haperde toen hij zich aan de deur omkeerde om zijn afscheidswoord te zeggen tot den vriend, die een vader voor hem geweest was.

‘God zegene u, Crayford!’

Crayford drong door de officieren heen, die om hem heen stonden, sprong voorwaarts, vatte Frank's beide handen, en hield hem vast alsof hij hem nooit wilde laten gaan.

‘God behoede u, Frank! Al wat ik in de wereld bezit, zou ik willen geven om bij u te blijven. Vaarwel! Vaarwel!’

Frank wuifde met zijne hand - wischte de tranen af die in zijne oogen welden - en liep naar buiten. Crayford riep hem de laatste, de eenige waarschuwing achterna, die hij geven kon:

‘Blijf, zoolang ge kunt, bij den hoofdtroep, Frank!’

‘WIE ZAL HET HEBBEN?’ NAAR H. BEVER.

Wardour, die tot het laatst gewacht had - Wardour, die Frank door den sneeuwstorm gevolgd was - bleef staan, deed eenige stappen terug, en antwoordde Crayford bij de deur:

‘Zoolang hij kan, blijft hij bij mij.’

EINDE VAN HET TWEEDE TAFEREEL.

Derde tafereel.
De ijsberg.

Hoofdstuk XII.

Alleen! Alleen te midden der ijsbergen!

De zon der Noordpoolstreken gaat donker op aan den somberen hemel! Het koude licht der maan, dat zich wonderlijk mengt met de schemering van den dageraad, hult de besneeuwde vlakten in een grijs loodkleurig waas. Bij dat spookachtige schijnsel ontwaart men eene ijsschol aan den verren horizont, die zich langzaam naar het zuiden voortbeweegt. Daarvoor is een open vak, waarin de donkere golven voorwaarts rollen en tegen de scherpe ijskanten breken. Nog dichterbij verheft een ijsberg, die het drijfijs volgt, zijne puntige spitsen ten hemel: hier schitterende in de stralen der maan, ginds als spookgestalten opdoemende in het aschgrauw schemerlicht.

Welk voorwerp is dat, dáár, in 't midden van die breede ijsvlakte op de onderste helling van den ijsberg, dat de akelige eentonigheid van 't tooneel breekt? Is 't mogelijk dat in deze ontzagwekkende eenzaamheid nog teekenen wijzen op de aanwezigheid van menschen? Ja! De donkere omtrekken van een boot, die op den ijsberg is vastgesjord, teekenen zich tegen den ijswand af. In eene ijsspelonk achter den boot flikkert een roode gloed van een bijna uitgedoofd vuur en werpt nu en dan zijn schijnsel over twee menschelijke gedaanten. De eene zit met zijn rug geleund tegen den zijkant van 't hol. De ander ligt neergestrekt met zijn hoofd op de knie van zijn medegezel. De eerstgenoemde is wakker en in nadenken verzonken. De andere ligt achterover met zijn bleek gelaat naar den hemel gewend, - slapende of dood. 't Is reeds lange dagen geleden dat zij beiden zijn achtergebleven en hunne tochtgenooten van de expeditie, die was uitgezonden om hulp te zoeken, hun tocht zonder hen hebben voortgezet. 't Is lange dagen reeds geleden dat zij beiden door hunne afgematte en vermoeide gezellen als veroordeelde verlorenen zijn beschouwd. De man die zit te peinzen, is Richard Wardour. Hij die slapende of dood ter neder ligt, is Frank Aldersley.

De ijsberg drijft langzaam voort - door de donkere golven, in 't aschkleurig licht. Van oogenblik tot oogenblik wordt het wegstervende vuur kleiner en kleiner. Van oogenblik tot oogenblik sluipt de ijskoude dood nader en nader tot de verloren mannen.

Richard Wardour heft het hoofd van den slapende op en geeft het een rustpunt tegen den wand der spelonk. Hij gaat naar den boot en keert terug meteen blok hout. Hij buigt zich voorover om het hout in 't vuur te werpen - maar blijft eensklaps stokstijf staan. Frank droomt en mompelt iets in zijn droom. Een vrouwennaam glijdt over zijne lippen. Frank waant weer in Engeland te zijn - op het bal - en Clara zijne liefdebekentenis toe te fluisteren.

Eene helsche gedachte werpt hare schaduw op het gelaat van Richard Wardour. Hij staat van het vuur op; hij brengt het hout terug naar den boot. Zijne ijzeren kracht van weleer is wel is waar gebroken, maar nog niet verloren. Zij drijven al nader en nader naar de open zee toe. Hij kan den boot te water laten zonder hulp; hij kan het voedsel en het brandhout medenemen. De man die daar op den ijsberg slaapt, is de man die hem Clara ontroofd heeft - die de hoop en het geluk van zijn leven voor altijd heeft vernietigd. Verlaat dien man, terwijl hij slaapt, en laat hem omkomen.

Dat fluistert de verzoeker. Richard Wardour beproefde zijne krachten op den boot. Hij beweegt, hij kan hem hanteeren. Hij staat stil en ziet om zich heen. Vóór hem de open zee. Achter hem ligt de man die zijn geluk heeft verwoest. De schaduw der helsche gedachte breidt zich al verder en verder, hoe langer hoe donkerder over zijn gelaat uit. Hij legt zijne handen op den boot - peinst en weifelt.

De ijsberg drijft langzaam voort - door de donkere golven, in 't aschkleurig licht. Van oogenblik tot oogenblik wordt het wegstervende vuur kleiner en kleiner. Van

oogenblik tot oogenblik sluipt de ijskoude dood nader en nader tot den slapende. En nog altijd wacht Richard Wardour - peinst en weifelt.

EINDE VAN HET DERDE TAFEREEL.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 44]

Onze gravures.

De gouden bul.

KEIZER KAREL IV ONDERTEEKENT DE GOUDEN BUL OP DEN RIJKSDAG TE METZ, NAAR H. MERTÉ.

Nauwelijks had de Duitsche keizer Karel IV, die van 1346 tot 1378 regeerde, den gebruikelijken tocht naar Rome volbracht, en was hij ten jare 1355 in de stad der zeven heuvelen tot keizer van het Heilige Roomsche Rijk gekroond, of hij sloeg de hand aan het werk om de diepgeschokte rechtstoestanden in het Duitsche rijk naar zijn beste vermogen te ordenen en te verbeteren. Vooral stelde hij zich voor eene Rijksgrondwet tot stand te brengen, die de keuze en kroning van den Roomsch-koning, den aangewezen opvolger des keizers, alsmede den rang en het kiesrecht der

keurvorsten nauwkeurig regelen, de rechten der Rijksregeering omschrijven en daardoor het land in het vervolg voor de telkens terugkeerende dubbele keuzen en de hieruit voortvloeiende oorlogen behoeden moest.

Hij begaf zich daarom, kort na zijn terugkeer uit Italië, naar den Rijksdag, die in 1356 te Neurenberg was saamgeroepen; hier en te Metz, waar nog in hetzelfde jaar de afkondiging volgde, vaardigde hij de beroemde Rıjksgrondwet uit, welke wegens het daaraan hangende gouden majesteitszegel onder den naam van gouden bul bekend is en later voor Duitschland zoo noodlottig moest worden.

Onze gravure op de eerste bladzijde van dit nummer stelt het gewichtig oogenblik voor, waarop Karel IV, door de grooten des rijks en de afgevaardigden der steden omringd, de gouden bul onderteekent, welke plechtige handeling op eersten Kersdag van het jaar 1356 te Metz plaats had.

Het gewichtige document telde dertig hoofdstukken in twee afdeelingen, van welke de eerste bepalingen vaststelde omtrent de keizerskeuze en de keurvorsten, terwijl de tweede eenige wetten ter beteugeling van het vuistrecht bevatte. Zij staat te lezen in de *Neue Erläuterungen der goldenen Bulle* door Olenschlager (1706), en schrijft hoofdzakelijk het volgende voor: Binnen verloop van eene maand na het openvallen van den troon moest de keurvorst van Mainz de zes andere keurvorsten uitnoodigen binnen drie maanden naar Frankfort aan

den Main te komen ter keuze van een nieuwen keizer. Daar moesten de vergaderden zweren dat zij naar hun beste weten en zonder bijoogmerken den meest geschikten persoon zouden kiezen, en zij mochten de verkiezingsstad niet verlaten voor en aleer de meerderheid tot het doen eener keuze vergaderd was. Evenzoo werd de rangorde der zeven keurvorsten, die ‘zeven luchters, waardoor het Heilige Roomsche Rijk in de eenheid des Heiligen Geestes verlicht moest worden,’ in dier voege geregeld, dat van de geestelijke keurvorsten die van Mainz de eerste, die van Trier de tweede en die van Keulen de derde plaats zou innemen. Van de wereldlijke keurvorsten kwam eerst de koning van Bohemen, dan volgde de paltsgraaf van den Rijn, vervolgens de hertog van Saksen en eindelijk de Markgraaf van Brandenburg.

Aan de keurvorstelijke waardigheid waren van oudsher ook de vier aartsambten van opperschenker, opperhofmeester, oppermaarschalk en opperkamerheer verbonden, terwijl de drie geestelijke keurvorsten, de bisschoppen van Mainz, Trier en Keulen als zegelbewaarders optraden en voor den keizer het gebed verrichtten. Aan de keurvorsten werden verder belangrijke voorrechten toegekend, doch daartegenover waren zij gehouden eenmaal 's jaars te vergaderen om met den keizer over de aangelegenheden des rijks te beraadslagen. Bij overlijden des keizers moesten de keurvorst van de Palts in het Zuiden en die van Saksen in het Noorden van Duitschland de heerschappij voeren tot tijd en wijle dat er een nieuw Rijks-opperhoofd zou gekozen zijn. Nog gewichtiger voor de toekomst was de paragraaf, welke den keurvorsten het rechtsgebied over hunne landen verleende, zoodat zij in hun gebied geheel met den keizer gelijkstonden.

Het tweede gedeelte was minder belangrijk, aangezien het vuistrecht niet werd afgeschaft; het bevatte slechts het verbod van strijd voeren, tenzij de veete drie dagen te voren was aangezegd, alsmede het verbod van samenspanningen, die gevaar opleverden voor de algemeene rust.

Deze bul, door de keizerlijke kanseliers in het Latijn opgesteld, werd plechtig afgekondigd en, voorzien van eene gouden doos met zegel, aan de zeven keurvorsten in even zoovele afschriften uitgereikt.

Hoe goed gemeend deze nieuwe Rijksgrondwet intusschen was, bewerkte zij toch juist het tegendeel van hetgeen de keizer er mee beoogd had. Zij werkte namelijk het sinds lang bestaande streven der keurvorsten naar oppermacht in de hand, maakte den naijver en den nijd der minder begunstigde vorsten, inzonderheid der Habsburgers gaande, beleedigde de lagere ridderschap door het vaststellen van den landvrede, waardoor zij zich in hun ‘recht om onrecht te plegen’ beperkt zagen, verbitterde door het verbod van alle ‘vereenigingen, samenspanningen en eedgenoodschappen zonder keizerlijke goedkeuring’ de steden en veroorzaakte door de botsing van al deze elementen de schromelijkste twisten, die het Rijk tot in zijne grondslagen schokten en langzamerhand den val er van voorbereidden.

Noord-Amerikaansche steden.

Groote steden zijn te allen tijde de middelpunten van ontwikkeling en beschaving geweest. Die beschaving echter is niet altijd de ware en oefent dikwijls een verlammenden invloed op de zedelijke kracht van een volk uit. Intusschen verandert dit de waarheid onzer stelling niet en een feit is en blijft het dat men de brandpunten

van ontwikkeling en beschaving vooral in groote steden moet gaan zoeken. Of was Athene in vroegere jaren niet het middelpunt der Grieksche beschaving? Was het niet daar vooral, dat kunsten en wetenschappen ten toppunt van bloei stegen en wel dermate dat de Romeinsche dichter zong: *Graiis dedit ingenium, Graiis dedit ore rotundo Musa loqui.* Aan de Grieken heeft de Muze het vernuft gegeven, aan de Grieken heeft zij het gegeven met een ronden mond te spreken. Later werd Rome het brandpunt der wereldbeschaving of liever de Grieksche beschaving werd naar Rome overgeplant om zich van daaruit over het gansche wereldrond te verspreiden.

Doch bepalen wij ons liever tot de nieuwere tijden en werpen we een blik op Europa!

Aan de blauwe wateren der Seine ligt in hare vorstelijke pracht de stad der moderne beschaving bij uitnemendheid, het éénige Parijs.

Verplaatst u een oogenblik in de woelige straten van Londen en ook daar zult ge een brandpunt van ontwikkeling en beschaving vinden, al hebben de jongste onthullingen ook getoond dat de vruchten dier moderne beschaving al te dikwijls zeer wrang zijn en dat een groot deel der bevolking tot het laagste peil van zedeloosheid en verdierlijking is afgedaald.

Doch leveren de hoofdsteden van Europa reeds een treffend bewijs voor de waarheid onzer stelling, nog meer doorslaande mogen de bewijzen heeten, welke de geschiedenis der steden van de Vereenigde Staten ons aan de hand doet. De ontwikkeling der Vereenigde Staten op stoffelijk gebied is in de nieuwere geschiedenis zonder weerga en geen enkele staat van zoo groote uitgestrektheid kan er op bogen, binnen een zoo kort tijdsbestek den trap van ontwikkeling en beschaving te hebben bereikt, waartoe de Vereenigde Staten zijn opgeklommen.

Het Mississippi-bekken, dat voor negentig jaren nog een onvruchtbaar gebied onder Fransche heerschappij besproeide, doorsnijdt thans eene rijke en vruchtbare streek en het verre Westen is in weinige jaren, om zoo te zeggen, eene mijngroeve geworden, die ongeevenaarde schatten verbergt. Over eene uitgestrektheid van meer dan 150.000 kilometers doorkruisen spoorwegen allerwegen het land en met de vele kanalen en de tallooze stroomen, welke als een reusachtig net over die streken liggen uitgespreid, vormen zij een onberispelijk stelsel voor binnen- en buitenlandsch verkeer.

De Amerikanen overvleugelen in nijverheid schier het Engelsche moederland en het jaarlijksche handelsverkeer der Vereenigde Staten gaat de som van zes duizend millioen franks te boven.

De bevolking bedroeg ten jare 1790 vier millioen zielen; ten jare 1850 was zij reeds tot drie en twintig millioen aangegroeid en heden ten dage is het bevolkingscijfer ruim vijftig millioen.

De ontwikkeling der Noord-Amerikaansche steden hield daarmede gelijken tred. Ten jare 1790 vond men er nog slechts ééne stad met vijf en zeventigduizend inwoners.

En thans telt New-York één millioen driehonderd, Philadelphia achthonderd vijftigduizend, Brooklijn en Chicago ruim zeshonderdduizend, Boston, St. Louis en Baltimore ruim vierhonderdduizend. San Francisco, Cincinnati en New-Orleans tweehonderdduizend en nog elf andere steden honderdduizend inwoners.

Nog merkwaardiger voorbeeld van snelle ontwikkeling levert de stad Denver, waarvan onze gravure een heerlijk panorama ontvouwt. Denver is de hoofdstad van den staat Colorado, die ten jare 1874 in het leven werd geroepen. Voor vijf en twintig jaren nog eene onbekende strook lands, heeft Colorado enkel aan de ontdekking van

uitgestrekte goud- en zilvermijnen zijn ontstaan en zijne snelle ontwikkeling te danken.

Reeds in 1858 werd Denver gesticht, doch in 1870 telde het nog slechts 4750 inwoners, terwijl het er thans reeds meer dan zestigduizend telt. Vooral dus, na het ontstaan van den staat Colorado, is Denver met reuzenschreden vooruitgegaan, en dat kan ons ook volstrekt niet verwonderen. Immers, het klimaat van Colorado is buitengewoon gezond; er heerscht eene zachte temperatuur en de lucht is er zuiver en verkwikkend. Het regent er zelden en koorts is er schier onbekend.

Het uiterlijk der steden van de Vereenigde Staten vertoont vier eigenaardige kenteekenen.

Rechte volgens één plan aangelegde straten, de over het algemeen beperkte grootte der woningen, en dientengevolg hun groot aantal, scherpe afscheiding van woonstraten en ambachtsbuurten en vooral het levendige verkeer op de straten, ziedaar even zoovele eigenaardigheden, waardoor de steden der Unie zich over het algemeen onderscheiden.

Schier alle Amerikaansche steden zijn op denzelfden eenvormigen leest geschoeid; zelfs de straten, welke op eenige oudheid mogen bogen, verraden nog iets van die zucht naar regelmatigheid, welke de praktische Amerikanen kenmerkt.

In geene enkele Amerikaansche stad ontbreekt de lange, rechte hoofdstraat, welke evenals de *Broadway* te New-York het middelpunt vormt voor het verkeer. Daar verheffen zich reusachtige, schier uitsluitend voor handel en nijverheid ingerichte paleizen, met vier à vijf verdiepingen, en groote, uitgestrekte bazars, die zoowel de wenschen van den eenvoudigen werkman als die van de pronkzieke modedame kunnen bevredigen. Daar ook bevinden zich de aanzienlijke hotels.

Marmeren en granieten voorgevels, schitterende, in levendige kleuren gemaalde glasschilderingen en aankondigingen van allerlei aard, ziedaar even zoovele dingen, welke daar bovendien de aandacht van den bezoeker tot zich trekken. Boven de gebouwen hangt een dicht netwerk van telegraaf- en telephoondraden, terwijl het plaveisel der straten met stoomen paardentramlijnen als doorsneden is.

De woningen zijn evenals de steden volgens hetzelfde eenvormig systeem gebouwd. Wij hebben daarbij natuurlijk slechts het vrij algemeene gebruik voor oogen, zoodat het gelijk zich begrijpen laat vooral in groote steden niet aan in het oog opringende uitzonderingen ontbreekt. De gewone, eenvoudige woningen vertoonen doorgaans een recht onbeduidend voorkomen.

Gelijk niet te verwonderen is, volgt men in Amerika een geheel ander systeem bij het bouwen van woonhuizen, dan hier te lande. De aannemer koopt in de fabriek de balken, vensters en deuren kant en klaar. Nadat de grondslagen zijn gelegd en de kelder gemetseld is, worden de achtermuur en de beide zijwanden opgetrokken tot die hoogte waar de eerste balkenrij moet worden aangebracht. Is men daarmede gereed, dan worden die drie muren verder tot het dak voortgezet.

Eerst nu wordt een begin gemaakt met het binnenste der woning. De timmerman verschijnt met een wagen pasgemaakt houtwerk, en begint met de woning door middel van beschotten in verschillende vertrekken te verdeelen. De grond wordt bevloerd; deuren en ramen worden aangebracht en ook de trap, welke tot het bovenhuis toegang moet verleenen, wordt niet vergeten. Intusschen steekt de steenhouwer den tot nog toe onbekleeden voorgevel in een kleedje van rooden zandsteen, marmer of graniet, iets wat geheel en al afhangt van de som, welke de eigenaar daarvoor besteden wil.

Eindelijk verschijnt de plafoneerder, die om de kroon op het werk te zetten, het gansche huis op waarlijk handige wijze bepleistert, zoodat het om zoo te zeggen, slechts één massief geheel vertoont en als het ware uit één stuk vervaardigd schijnt. Dikwijls is ook de gansche voorgevel van woningen uit ijzer gegoten.

Doch vertoonen deze huizen doorgaans een onbeduidend uiterlijk, binnen hebben zij alle gemakken, welke de bewoner maar wenschen kan. In alle vertrekken is voor goed helder licht en voor eene gemakkelijke luchtverversching zorg gedragen en nergens, zelfs in de kleinste woningen, ontbreekt de badkamer. Zoowel daar als in de keuken en de slaapvertrekken kan men door middel van eene kraan naar verkiezing koud of warm water verkrijgen. De vertrekken, voor huishoudelijke bezigheden bestemd, zijn van de woonvertrekken op doel matige wijze gescheiden.

Hierbij voegen zich nog eene reeks van voortreffelijke inrichtingen, waardoor de stad het leven harer burgers tracht te veraangenamen.

Telephonische verbindingen zijn daar niet alleen en uitsluitend in het bezit van de rijken,

doch ook vele woningen der beschaafde middelklassen mogen tegenwoordig reeds op het bezit van een eigen telephoon bogen. Welk een uitgestrekt veld het electrische licht in 't laatste tiental jaren veroverd heeft is, gelooven wij, genoegzaam bekend.

Wijders is het een karakteristiek kenmerk van den *Yankee*, dat kunstzin en schoonheidsgevoel slechts in zeer geringe mate bij hem ontwikkeld zijn, zoodat men, zoowel bij de prachtige privaatwoningen als bij de openbare gebouwen, die algeheele afwezigheid van bepaalden bouwtrant vindt, welke onze oogen, aan vormen vol kunstzin gewoon, zoo onaangenaam aandoet.

Naar Amerika!

Nog altijd bezit de naam der Nieuwe Wereld eene wondere tooverkracht voor de volkeren van het oude vasteland. Amerika blijft het land der hoop voor vele bewoners onzer streken, die onder vrijheidsdwang zuchten of de fortuin slechts tot stiefmoeder hebben. Ginds, aan de overzijde van den Oceaan, schijnt die grillige dame niets dan troetelkinderen te hebben en de zon der vrijheid steeds onbewolkt te blaken. De ondervinding moge dan ook duizenden malen bewezen hebben dat dit vermetel betrouwen niet altijd naar wensch verwezenlijkt wordt, toch hebben al die teleurstellingen de faam van het wonderland niet kunnen verduisteren. Naar Amerika! blijft in vele gewesten van Europa een kreet, die zijne toovermacht zelfs aan de kinderen mededeelt. Dit getuigt onze gravure. De visscherskinderen, die wij daarop afgebeeld zien, hebben van hun strand reeds zoovele uitwijkelingen naar dat Beloofde Land zien vertrekken, zij hebben reeds zooveel van dat rijke en schoone oord hooren vertellen, dat zij den lust niet langer hebben kunnen wederstaan ook eens - al is het dan slechts in verbeelding - een tocht naar dat land hunner droomen te maken. Het is recht aardig om zien hoe ernstig zij dat spel opnemen. In een boot, in zijnen aard niet veel beter dan de karveelen van Columbus, wordt de avontuurreis aangevangen. Vooraan *fungeert*, evenals de beroemde ontdekker in zijnen tijd, de kleine schippersknaap te gelijk als kapitein en stuurman, en schijnt van zijne onderneming voor het minst even groote verwachtingen te koesteren als weleer de groote Genuees van zijn stouten ontdekkingstocht. Maar ook even als bij deze blijken de passagiers niet onvoorwaardelijk dit vaste vertrouwen te deelen: de gezichtjes der drie zittende meisjes althans duiden wel min of meer aan dat zij over den afloop van het spel niet heel en gansch gerust zijn. Alleen het neergeknielde zusterken wacht spelend en onbezorgd, de hond met wijsgeerige onverschilligheid de aanlanding af. Wij denken dan ook niet dat deze zich nog lang zal laten te gemoet zien: de *nieuwe Columbus* zal waarschijnlijk weldra het een of ander vooruitstekend landpunt benuttigen om het als *zijn* Amerika te begroeten en er met zijn volk voet aan wal te zetten.

Aan den zoom des wouds.

Hier is het goed om zijn. Op den worteltronk, naast den rustenden herdersknaap, zouden wij ons willen nederzetten om met hem, ons in het genot te vermeien van het

stille en majestatische avondlandschap. In rozengloor verdwijnt de zonne in het Westen; haar laatste lichtgetoover verguldt de boorden der wolkjes aan de kim, overstroomt de oppervlakte der kronkelende rivier met ontelbare, tintelende lichtpuntjes en speelt met onnavolgbaren kleurenrijkdom tusschen het welige loover der woudreuzen. Alles ademt hier eene plechtige en tot mijmering stemmende rust, die wij ons slechts afgebroken voorstellen door het kabbelende vlieten der rivier, het geklep der bedeklok in de verte en het zoete gekweel des nachtegaals in het geboomte. Hier, in die indrukwekkende omgeving, die onze ziele nader bij haren Schepper voert, is het goed om zijn.

De faizant.

Deze prachtvogel is evenals de pauw, het parelhoen en de kalkoen van uitheemsche afkomst: de zilverfaizant behoort oorspronkelijk in Japan, China en Mongolië thuis, terwijl de goudfaizant uit het Hemelsche Rijk afkomstig is.

Allen zijn het slanke, sierlijke vogels, wien men het niet zou aanzien dat zij tot het geslacht behooren van het gewone hoen. Daarvan onderscheiden zij zich echter door een gekuifden of gladden kop, die gedeeltelijk naakt is, en door een prachtigen staart, die uit zestien of achttien spits toeloopende en bij wijze van dakpannen over elkaar gelegde veeren bestaat. De mannetjes prijken daarbij met een fraaien kleurentooi, terwijl daarentegen de wijfjes, zooals dat in de vogelenwereld meermalen het geval is, bescheiden donkere veeren dragen. Een meer mannelijk sieraad der mannetjes zijn de sporen, die zij aan de pooten dragen, en die bij de wijfjes ontbreken.

In den wilden staat bewonen de faizanten, in troepen van eenige hennen met een haan, meestal den zoom der wouden of houden zich in elk geval in boschachtige streken op, schoon zij maar zelden vliegen of zich in de takken der boomen neerzetten, daar zij meestal laag bij den grond blijven en zich in het kreupelhout verbergen. Zij loopen snel, scharrelen veel in den lossen grond, en wanneer zij eene enkele maal vliegen, doen zij dit alles behalve vlug en slechts bij enkele tusschenpoozingen. Zoo zij niet gestoord worden, zijn zij niet schuw en laten zich gemakkelijk tam maken. In dien staat planten zij zich ook gemakkelijk voort en vormen dikwijls bastaarden met aanverwante vogelsoorten. De hennen maken een kunstloos nest op den grond, waarin zij van tien tot veertien eieren leggen, en zorgen uitstekend voor hunne jongkens. Het voedsel der faizanten bestaat uit graankorrels, plantenzaad en vruchten, maar zij zoeken ook ijverig naar slakken, insekten en wormen.

Men onderscheidt voornamelijk drie soorten van faizanten; de gewone, de zilverlakensche en de goudlakensche faizant. De gewone heeft een hoornachtigen snavel, roode kringen om de oogen, een donkergroenen kop en een hals met een paarschen weerschijn, terwijl de borst en de zijden van den buik schitterend rood, de vleugels geelachtig bruin en de dekveeren roodachtig bruin zijn met purpere randen. De staart heeft eene dergelijke kleur met zwarte dwarsstrepen en de pooten zijn grijsachtig bruin. Het wijfje is grijsachtig bruin en draagt zwartachtige vederen met lichte randen, terwijl hals en borst met witte veeren getooid zijn. Deze soort, wier vleesch voor eene keurige spijs wordt gehouden, vindt men in het Oosten en Zuiden van Europa, in Bohemen, Thuringen, aan den Donau en den Rijn, terwijl zij in Middel-Azië tot aan den Caucasus voorkomt. In Middel-Europa moet men ze zoeken in de daarvoor opzettelijk aangelegde parken, faizantentuinen genaamd, waartoe bij voorkeur eene uitgestrektheid gronds genomen wordt, die uit bosch,

weide en bouwland bestaat. Ook de eieren dezer vogels worden zeer op prijs gesteld; zij zijn zoo groot als henneneieren en lichtgeel van kleur, terwijl de zachte faizanten-vederen, tot bundels vereenigd, uitstekende *plumeaux* leveren.

De zilverfaizant is wat grooter dan de gewone en wordt wel een meter lang, hoewel de helft daarvan door den staart wordt ingenomen. Zij heeft haar naam te danken aan de glinsterend witte kleur van haar bovenlijf, dat prachtig bij het zwart of donkerblauw van den buik afsteekt; ook de lancetvormige borstvederen zijn aan de benedenzijde zwart en aan de bovenzijde wit, terwijl de snavel lichtgeel en de pooten rood zijn. Het wijfje is van boven geelachtig bruin en van onder grijsachtig bruin met donkere, gebroken dwarslijnen.

Rijker nog dan de zilverfaizant is de goudfaizant getooid. Ook deze is een meter lang, waarvan een derde gedeelte aan den staart behoort. Keel en wangen zijn bruinachtig vleeschkleurig; van onder aan den rug is zij fraai geel, zij draagt eene kuif en een oranjekleurigen kraag, met half-cirkelvormige, indigo blauwe dwarslijnen. De rugvederen zijn schitterend groen met donkere randen, de benedenzijde en de dekvederen van den staart zijn vuurrood, de staart zelf lichtbruin met zwarte dwarsstrepen en een gedeelte der slagveeren indigo-blauw. Het wijfje is ook hier stiefmoederlijk bedeeld, daar zij slechts een eenvoudig lichtbruin kleedje met zwarte banden draagt.

Aan den lezer blijft het nu overgelaten te oordeelen, welke der drie faizantensoorten op onze gravure is afgebeeld.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
(*Vervolg.*)
VI.

Staatsaanslag van 18 Fructidor, jaar V (4 September 1797). - Dwingelandij van het Directoire. - Nieuwe eed den bedienaars van de eerediensten opgelegd. - Weigering der katholieke geestelijkheid den eed te plegen. - Kardinaal Frankenberg uit het land gebannen. - Priestervervolging. - Sluiting van kerken; wegneming der heiligenbeelden - Beloken tijd. - Vredeverdrag van Campo-Formio - Vernietiging der Hoogeschool van Leuven. - Herinrichting van middelbaar en lager onderwijs. - Verplichtende decadis en Republikeinsche feestdagen.

1797-1798.

Het verze tegen de dwingelandij van het Directoire werd weldra een opentlijken aanval tegen het bestaan der Republiek zelve. In dagbladen en vergaderingen spraken de koningsgezinden stouter dan ooit over het herstel van het Huis der Bourbons in Frankrijk.

De uitslag van de verkiezingen in Mei 1797 was wel geschikt, om de republikeinen schrik aan te jagen. De gematigde mannen verkregen het overwicht in de wetgevende vergaderingen. De revolutionnaire wetten tegen onbeëedigde priesters, edelen,

uitwijkelingen werden herroepen; de besluiten, waardoor verschillende personen *buiten de wet* gesteld werden, zooals men toen zegde om iemand vogelvrij te verklaren, werden afgeschaft; kortom gansch het dwangstelsel van de Conventie werd omgeworpen.

Generaal Pichegru, tot voorzitter van den Raad der vijfhonderd verkozen, smeedde met de heimelijke ondersteuning van twee leden uit het Directoire, Carnot en Barthelemy, eene uitgebreide samenzweering, met het doel zich van de regeering meester te maken, het staatsbestuur om te werpen en de herstelling van het koningdom voor te bereiden.

Honderden bannelingen en uitgewekenen keerden in het land weder en versterkten den hoop der misnoegden. De aanhangers van Oostenrijk voorspelden reeds luide in ons land het herstel van den ouden staat van zaken, en trotseerden de bevelen van de departementale middenbesturen. De verwarring in de regeering werd grooter van dag tot dag. In vele gemeenten, vooral ten platte Jande, wist men nauwelijks aan welke overheid men te gehoorzamen had.

Ongelukkiglijk het geheim der samenzweering tegen de regeering werd te Parijs onderschept door het Directoire. Onmiddellijk werd eene sterke legerafdeeling, onder het bevel van den dweependen republikein Ougereau, naar de hoofdstad geroepen, en men besloot krachtdadig het gevaar af te wenden. Over het algemeen was het leger verkleefd aan de Republiek. De meeste officieren waren Jacobijnen, veelal ruwe Sansculotten. Velen onder hen waren uit

de heffe des volks opgestaan en tot hooge bedieningen opgeklommen; eene verandering van den regeeringsvorm zou hunne toekomst in de weegschaal werpen. Ondersteund dus door eene verkleefde krijgsmacht besloot de meerderheid van het Directoire de ontwerpen der samenzweerders deur een staatsaanslag te verijdelen.

Den 18 Fructidor jaar V (4 September 1797) werden de wetgevende vergaderingen geweldddadig door de krijgsmacht uiteen gedreven: twaalf leden uit den raad der Ouderlingen, een en veertig uit den raad der vijf-honderd aangehouden en tot de deportatie veroordeeld. Carnot en Barthelemy, de twee gematigde leden van het Directoire, ondergingen hetzelfde lot. De verkiezingen werden in acht en veertig departementen willekeurig vernietigd. Een aantal bestuurders, rechters, beambten, alwie verdacht was niet de republiek te zijn toegedaan, werden afgesteld.

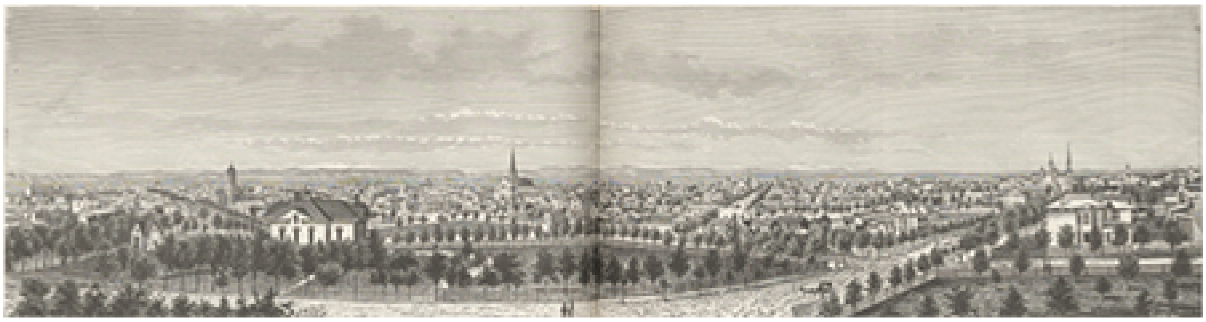

Place La Zeta.
School. Gerechtshof van Arapahoe-comte.
Verblijf van den Luitenant-Gouverneur.
St. Maria Academie.
Kerk der Congregationalisten.
Katholieke kathedraal.
Groote O
Kerk der Unitariërs.
School v m.u.l. onderwijs.
Kerk der presbyterianen.
Hotel Windsor.
Zweedsch-Luthersche kerk.
Kathedraal St. Jan.
Kerk van het H. Hart.
PANORAMA VAN DENVER, HOOFDSTAD VAN COLORADO.

NAAR AMERIKA! NAAR R. HIRTH DU FRÈNES.

AAN DEN ZOOM DES WOUDS, NAAR DÜFFER.

Alle weerstand werd verbroken, de oppositie tot zwijgen gebracht; alle dagbladen vijandig aan de regeering werden verboden en een groot getal dagbladschrijvers naar Cayenne gevoerd.

Deze ongehoorde dwingelandij werd bekrachtigd door de wet van 19 Fructidor, reeds 's anderendaags door de minderheid der wetgevende lichamen gestemd en onmiddellijk door het Directoire uitgevaardigd. De wetgeving tegen priesters, uitwijkelingen, koningsgezinden werd verzwaard en zou streng uitgevoerd worden. De wet van 7 Vendémiaire jaar IV, over de regeltucht der eerediensten, en tot dan toe, vooral in België, eene doode letter, zou nauwgezet door de staatsbeambten worden toegepast. Het Directoire zou gemachtigd zijn iedere gemeente in beleg te verklaren waar de rust gestoord werd; de bedienaars van eerediensten zouden geen geestelijk ambt mogen uitoefenen, alvorens in de handen der municipaliteit den volgenden eed te hebben afgelegd. '*Ik zweer haat aan het koningdom en aan de*

regeeringloosheid, aangekleefdheid en getrouwheid aan de republiek en aan de grondwet van het jaar III.' De priester die nalatig was den eed te doen ofwel die gevaarlijk was voor de rust der Republiek, mocht bij enkel besluit van het Directoire gedeporteerd worden.

Deze en andere dwangmaatregels werden spoedig in België, te midden der verslagenheid der inwoners, afgekondigd. In de stad Luik, echter, werden deze gebeurtenissen, door de talrijke patriotten, met vreugdekreten gevierd. Reeds den 8^{en} September schreef het centraal bestuur van het departement aan het Directoire: 'Met buitengewone blijdschap hebben wij de zegepraal der vrijheid over het royalisme vernomen, wees zonder kommer, de rust zal in ons departement krachtdadig gehandhaafd worden!' Als bekroning van al dien geestdrift werd den 22^{en} September in de oudbisschoppelijke stad, met grooten praal, de verjaardag der koningsmoord van Lodewijk XVI gevierd, onder eenen grooten toeloop van volk.

Het was de aanvang van droeve tijden. De commissarissen bij de centraal-besturen maanden dreigend de nationale agenten bij de cantons en municipaliteiten aan hunnen plicht te doen, en onmeedoogend de wetten toe te passen en te doen uitvoeren; vele lauwe of twijfelachtige agenten, rechters, ambtenaars werden willekeurig afgezet en door verslaafde aanhangers van de regeering vervangen. Een gansche zwerm van Fransche Sansculotten en Jacobijnen vloog onheilspellend over het land. Het waren meestal ruwe, onbeschaafde mannen, zonder kennis, zonder opvoeding en daarom des te trotscher en te onhandelbaarder.

Vooral tegen de geestelijkheid was de woede dezer republikeinen gekeerd. De voorgeschreven eed gaf het middel aan de hand, om de vervolging tegen de bedienaars van den godsdienst te beginnen. Kon er immers eenige twijfel bestaan over het al of niet geoorloofde van de vroeger afgevergde verklaring, den eed mocht men in geweten niet doen. De republikeinsche eed was niet alleen afgekeurd door de kerkelijke overheid, maar uitdrukkelijk verboden door paus Pius VI.

Reeds den 19^{en} September werd de aartsbisschop van Mechelen, kardinaal Franckenberg, opgeëischt den eed te plegen en zijne onderhoorige priesters aan te manen, zich bij den cantonraad aan te bieden om zich aan de voorschriften der wet te onderwerpen. De kerkvoogd weigerde het bevel te gehoorzamen. Hij beloofde rechtstreeks, noch onrechtstreeks iets te pogen tot herstelling van het koningdom, op welke wijze ook de openbare rust te storen, iets tegen het behoud der republiek te ondernemen, 'maar de katholieke godsdienst - zoo schreef hij - verbied mij haat te zweren en aan den persoon des konings, en aan het koningdom zelve. Men moet zijn evennaaste beminnen gelijk zijn eigen zelven, en het koningdom in zichzelve goed zijnde en door God ingesteld, kan nooit een voorwerp van haat worden. Overigens hebben wij reeds geene klaarblijkende bewijzen gegeven onzer onderwerping aan de overheid; heeft de Belgische geestelijkheid niet geduldig het verlies zijner wereldlijke goederen gedragen en eenige reden tot klachten gegeven?'

Over het algemeen werd dit merkwaardig antwoord van den doorluchtigen kerkvoogd door de geestelijkheid onzer gewesten bijgetreden. Die priesters, die kloosterlingen, zoo gelaakt, zoo geschandvlekt door Vonckisten en Jacobijnen, in dagbladen, vlugschriften en karikaturen afgeschilderd als verslaafd te zijn aan zingenot en wereldlijk goed, onderwierpen zich zonder aarzeling, zonder woordenpraal, met eene heilige en verwonderlijke heldhaftigheid, aan armoede, ballingschap, aan den

marteldood, liever dan door een enkelen eed hun geweten te bezwaren. Het getal afvalligen en scheurmakers, of beter beëedigde priesters was betrekkelijk gering. In het bisdom van Luik plogen een grooter getal priesters dan elders den republikeinschen eed, en geen wonder; de groot-vicaris De Rougrave, met het bestuur van het bisdom belast, gaf het voorbeeld en raadde de onderwerping aan zijne onderhoorige geestelijkheid aan. Wel keurde de bisschop de Méan, in Duitschland gevlucht, den eed af; doch hij wederriep de volmacht niet van zijn groot-vicaris, om eene kerkscheuring en grootere onheilen te voorkomen.

Nooit werd de katholieke Kerk in België zoo hard beproefd als in die rampzalige tijden. De meeste bisschoppelijke stoelen stonden ledig. De bisschoppen van Gent en Brugge waren in Duitschland, in ballingschap, gestorven; de bisschop van Antwerpen, de akademische letterkundige De Nelis, was naar Rome gevlucht, de bisschop van Yperen naar Holland. De kerkvoogd van Namen, de kloekmoedige graaf de Lichtervelde, was op het einde van 1796 bezweken onder de smart over den smaad den godsdienst aangedaan.

Te midden van die verwarring in het kerkelijk bestuur bleef echter over het algemeen de Belgische geestelijkheid getrouw aan haren plicht. Zelfs de beëedigde priesters of de *zweerders*, zooals men ze in Vlaanderen noemde, keurden uitdrukkelijk den eed af in algemeenen zin; zij beweerden met eenige godgeleerden als Huleu, later tot groot-vicaris en bestuurder van het bisdom Antwerpen aangesteld, dat deze eed niets te beduiden had dan de herstelling van het koningdom in Frankrijk niet te begunstigen, en eene lijdzame gehoorzaamheid aan de Staatswetten van het Fransche volk. Dit gevoelen werd echter uitdrukkelijk door de hoogere kerkelijke overheid afgekeurd. De regeering was vastbesloten voor geen geweld achteruit te gaan en de wet te doen uitvoeren. Den 9en October beval het Directoire van Parijs den *genaamden* Franckenberg aan te houden en weg te voeren. De kardinaalaartsbisschop werd opgelicht, smadelijk door gendarmen naar Brussel, en van daar over de Pruisische grens gevoerd. Het was het begin van den ‘Beloken tijd’ van de kerkvervolging, waarover onze grootouders zooveel wisten te verhalen.

(*Wordt vervolgd.*)

Anecdoten uit de dierenwereld.

Gehechtheid bij een paard.

Een onzer hedendaagsche schilders, de Hr. Brasseur Wiztgen, heeft bij zijne dierenstudiën dikwijls gelegenheid gevonden om het instinct en het verstand van het paard waar te nemen.

Hij verhaalt de noodlottige geschiedenis van een paard en een knaap, die hij beide had leeren kennen, toen hij met den schilder Dedreux nog van tijd tot tijd schetsen maakte in de stallen van de Omnibusmaatschappij ‘*Hirondelles*’ in de rue Marcadet, te Parijs.

Achter in een der stallen stond een paard, l'Enragé genaamd, dat men, hoewel het nog jong was, wilde afdanken, omdat het eene benauwde borst had. Dat paard had van allen het beste gewerkt. Eerst was het ontembaar geweest en men had het een jaar lang dubbelen dienst laten doen ten einde het te temmen. Als het na zijn moeilijk dagwerk op stal kwam, moest men het nog met zeer veel omzichtigheid naderen.

Alleen een kleine, zwakke knaap van twaalf jaren, Ditz geheeten, behoefde dat niet te doen. Deze ging onbevreesd naar het dier toe, sloeg zijne handen om den kop van het paard en kuste het op den neus. Het dier streek daarop zachtkens den knaap met zijne tong over het gelaat, dat was meer dan een tegenbewijs van genegenheid; het paard had den knaap door dat natuurlijke middel van eene huidziekte genezen, die voor andere middelen niet wilde wijken. Ditz, de zoon van eenen stalknecht, een dronkaard, wilde zich zoo veel hij kon verdienstelijk maken met het verzorgen der paarden. Somtijds mocht hij boodschappen in den stal doen en dan vond hij dikwijls gelegenheid om zijn vriend aan eenige statie weer te zien. L'Enragé zag hem dan niet aankomen of hij begon van blijdschap te trappelen en draaide den kop in alle richtingen om zijn beschermeling maar niet uit het oog te verliezen. In de hondsdagen bevochtigde hij zoo dikwijls mogelijk de neusgaten van het paard met eene spons. Somtijds riep de koetsier of de conducteur den knaap dan toe: ‘Domme jongen, moet het paard u een ongeluk toebrengen?’ Een opmerkzaam oog zag wel beter dat er geen gevaar voor den knaap bij was. In de hoop het paard nog voor den dienst te behouden had de veearts het op de pooten gebrand; de vliegen kwamen op die open wonden aan, maar Ditz verjoeg ze en wierp het dier voortdurend koud water over de pooten. L'Enragé toonde zich gevoelig voor die zorgen door zijnen kop naar den knaap te buigen en zachtjes te hinniken.

Somtijds als de knaap in goede luim was kroop hij onder het paard, stak zijn hoofd onder de borst door, en deed alsof hij het dier wilde optillen, dat inderdaad nu eens den eenen en dan den anderen poot oplichtte, als om den knaap te doen gelooven dat hij zoo sterk was.

Op zekeren dag had het paard Alfred Dedreux tot model gediend. Over het dier voldaan, wilde deze het beloonen en gaf het een broodje; het dier nam het aan maar wierp het in zijne kribbe. Dedreux, die dat ziet, wil het weer wegnemen en aan een ander geven. Maar nauwelijks steekt hij zijne hand daartoe uit, of het paard legt de ooren in den nek en laat de tanden kijken. Een oogenblik later komt Ditz binnen en tot groote verwondering van den kunstenaar neemt het paard het broodje weer op en geeft het aan den jongen. Meenende dat hier toeval in het spel was, herhaalt hij de proef en het paard geeft weer dezelfde blijken van bezorgdheid voor den knaap. Maar, arm kind! roept de schilder uit, wat zult gij beginnen, als het paard u ontnomen en naar de slachtplaats gebracht wordt? Ditz antwoordde niet, maar wischte de tranen weg die hem in de oogen kwamen.

Zoodra het dier den knaap na eene lange afwezigheid weder bemerkte, betuigde het door een luid gehinnik zijne vreugde; eene siddering voer het door zijne leden en het was een kluchtig schouwspel de blijdschap van het dier te zien en de voorzichtigheid, die het aan den dag legde, opdat het zijn lieveling geen leed zou doen.

Gewoonlijk sliep Ditz onder de kribbe en trachtte l'Enragé met zijne hoeven en zijn bek het stroo naar zich toe te halen om er den knaap mede te bedekken.

Zoo veel verstand wekte bij Dedreux de begeerte op om dat paard in eigendom te bezitten en bij zijne woning eenen stal te laten bouwen. Hij rekende daarbij op de toestemming van den vader om het kind niet van het dier te willen scheiden; maar dat plan mislukte.

Op zekeren dag was Ditz uitgezonden om boodschappen te doen en keerde hij 's avonds langs een voetpad over een weiland terug; dicht bij de gebouwen der Omnibusmaatschappij gekomen, wordt hij door iemand aangevallen, die hem zijne mand van den arm wil rukken. Hij biedt weerstand, maar wordt op den grond

geworpen en durft niet opstaan. Nogtans moeten zijne angstkreten door het paard gehoord zijn en schijnt het dier voor zijn beschermeling gevaar te hebben gevreesd, want op eens breekt het zijne touw los, en doof voor de woorden der stalknechts, die niet weten waaraan die plotselinge woede was toe te schrijven, vliegt het den stal uit, slaat een stuk uit eene houten schutting, die rondom het gebouw staat, en is in een oogwenk bij den knaap. Daarop vervolgt het den dief, die op de vlucht was gegaan. Op het oogenblik dat het paard bij hem is, laat de ellendeling van schrik de mand vallen, zijne beenen zijn als verlamd. Het paard grijpt hem bij zijn middel, werpt hem op den grond, vertrapt hem met de voorpooten en laat hem daarna liggen. Daarop komt het dier naar het kind toe, lekt het en betoont op allerlei wijzen zijne blijdschap over het geluk dat zij elkaar weerzien. Het ongelukkige kind wist op dat oogenblik niet wat hem was over-

komen en het duurde vrij lang eer hij het gebeurde kon verhalen.

Uit het onderzoek dezer gebeurtenis bleek dat de dief, wiens wonden doodelijk waren, niet zijn proefstuk had geleverd; men herkende in hem den dader van eenen moord, naar wien men tevergeefs opsporingen had gedaan.

Ieder was verbaasd over het instinct van het paard en geruimen tijd werden de stallen der Maatschappij bezocht door vele nieuwsgierigen, die het beroemde paard wenschten te zien.

In weerwil van zijn buitengewoon verstand werd l'Enragé door het personeel der stallen als een gevaarlijk dier beschouwd dat men diende af te maken. Hij werd het voorwerp van eenen algemeenen haat, die zelfs op het kind terugwerkte, als ware het medeplichtig aan den dood van eenen man. Het gevolg daarvan was dat kind en paard nog meer aan elkander gehecht werden.

Op zekeren dag moest een stalknecht plotseling naar de stad vertrekken, en plaatst zijn ontbijt, een stuk brood met spek, in de kribbe. Het paard toont al heel spoedig dat ontbijt te willen hebben, het dier kon dit echter niet bereiken, daarom trekt het den bundel stroo naar zich toe, waarop het ontbijt was neergezet, en verbergt dit onder het hooi. Na een half uur komt de stalknecht terug, maar vindt zijn ontbijt niet; het paard had het aan Ditz gegeven en deze had het verorberd. Het kind vlucht naar het paard, om bescherming te zoeken.

Daar nadert de vader van den knaap en roept hem toe: ‘Ellendeling, gij maakt uw vader te schande.’ Daarop neemt de dronkaard eene zweep en slaat daarmede den armen jongen. Nauwelijks wordt het paard dat gewaar, of het rukt den halster los, vliegt op den dronkaard aan en werpt hem een eind verder tegen den grond.

Gelukkig kwam de man er met den schrik en zijne gescheurde kleederen af. Hij roept zijne makkers, met wie hij zat te drinken, bij elkaar, en allen vliegen met stokken en hooivorken gewapend op het paard aan. Weldra stroomt het bloed van het arme dier uit zijne talrijke wonden; het paard valt neer. Ditz, die zijn gelaat in zijne handen verborgen had, om het hartverscheurend schouwspel niet te zien, begint luidkeels te schreien; zijn vader wil hem daarop weer met de zweep slaan, en het paard weet nog met bovennatuurlijke inspanning op te staan als om den knaap te verdedigen. De dronkaard laat de zweep vallen en vlucht. Op hetzelfde oogenblik sterft het paard, en valt als door den bliksem getroffen neder.

Daar komt Dedreux de stallen binnen, hij werpt zich midden onder de razenden, en rukt de hooivorken uit hunne handen, waarmede zij nog steeds het lijk van het paard mishandelden. De toorn, die uit zijne blikken sprak, weerhield eindelijk die lieden.

De arme knaap was verslagen, Dedreux nam hem mede zonder dat de vader er zich thans tegen verzette. ‘Gij hebt reden om bedroefd te zijn, arme jongen,’ zeide hij, ‘bij menschen vindt men zelden zulk eene vriendschap.’

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Vierde tafereel.
De tuin.

Hoofdstuk XIII.

De Lente is aangebroken. De frissche Aprilkoelte doet knoppen en bladeren trillen. Fier staat de maan aan den onbewolkten en gestarnden hemel. Alom, over 't land en over de zee, heerscht de stilte van het middernachtelijk uur.

In eene villa aan de westkust van het eiland Wight zijn de glazen deuren van de huiskamer, die op den tuin uitzien, nog open. De carcellamp brandt op de tafel. Eene dame zit bij de lamp te lezen. Van tijd tot tijd kijkt zij in den tuin naar het witte kleed van een jong meisje, dat langzaam op en neer wandelt door de lanen, terwijl het maanlicht zacht en liefelijk op 't grasperk schijnt.

Verdriet en onzekerheid hebben hun stempel op haar gedrukt. Niet alleen ijverzuchtigen maar zelfs hare vrienden, die haar vroeger bewonderden, zijn nu eenstemmig van oordeel dat zij er vermagerd uitziet. Anderen daarentegen spreken met evenveel oprechtheid het genadiger oordeel uit, dat hare oogen, heur haar, hare natuurlijke bevalligheid en fiere houding slechts weinig van hunne vroegere bekoorlijkheid verloren hebben. De waarheid ligt, als gewoonlijk in het midden. Trots zorg en verdriet, is mevrouw Crayford nog steeds de schoone mevrouw Crayford.

De heerlijke stilte van het nachtelijk uur wordt afgebroken door de zachte stem van de jongedame in den tuin.

‘Lucy, ga eens aan de piano zitten. Het is een nacht om muziek te maken. Speel iets wat in harmonie is met dezen nacht.’

Mevrouw Crayford ziet naar de pendule op den schoorsteenmantel.

‘Beste Clara, het is al over twaalven! Denk er aan wat de dokter u gezegd heeft. Ge hadt al een uur geleden te bed moeten zijn.’

‘Een half uurtje, Lucy - nog een klein half uurtje! Zie eens die maneschijn over de zee. Wie kan in zulk een nacht aan slapen denken? Speel iets, Lucy - iets verhevens en goddelijks.’

Zoo smeekende naderde Clara hare vriendin aan de tuindeur. Ook zij had onder den verterenden invloed der onzekerheid geleden. Haar gelaat had zijne jeugdige frischheid verloren; geen teedere blos kleurde hare wangen als zij sprak. De zachte grijze oogen die eens Franks hart betooverd hadden, zijn droevig veranderd. In rust zien ze er dot en vermoeid uit. Is Clara echter opgewekt, dan zijn ze woest en rusteloos, alsof zij plotseling uit een verschrikkelijken droom is ontwaakt. In haar wit kleedje, met het loshangende zachte bruine haar over hare schouders, ziet het meisje er als eene geestverschijning uit, terwijl zij daar naar het venster loopt in het volle licht der maan - en smeekt om muziek, die in harmonie is met de geheimzinnigheid en schoonheid van den nacht.

‘Zult gij dan binnenkomen, als ik iets speel?’ vraagt mevrouw Crayford. ‘Gij zult u ziek maken, lieve, door zoo lang in de nachtlucht te blijven.’

‘Neen! neen! Ik geniet er van. Speel - terwijl ik in den tuin ben en naar zee staar. Dat geeft mij kalmte en troost; dat doet mij goed.’

Zij zweeft weer als eene geestverschijning terug over het grasperk. Mevrouw Crayford staat op en legt het boek, dat zij bezig was te lezen, neder. Het is eene reisbeschrijving van een tocht in de IJszee. Nu de hoop haar bijna is ontzonken - nu de laatste tijdingen van ‘de Zwerver’ en de ‘Zeemeeuw’ meer dan twee jaar oud zijn - kunnen de twee eenzame vrouwen van niets anders lezen, kunnen zij aan niets anders denken dan aan de gevaren en ontdekkingen der verlorenen en geredden in de vreeselijke Poolzee.

Ongaarne legt mevrouw Crayford haar boek ter zijde en opent zij de piano. Mozart's 'Aria in *A.* met Variaties' ligt open op het instrument. Achter elkaar speelt zij de liefelijke melodieën, zoo eenvoudig, zoo waarachtig schoon, van dat bescheiden en ongeëvenaarde toonwerk. Bij het einde der negende variatie (Clara's meest geliefde) houdt zij op en keert zich naar den tuin.

'Wil ik nu ophouden?' vraagt zij.

Er komt geen antwoord. Had Clara zoover gewandeld dat zij de muziek, waar zij zooveel van hield, niet gehoord had - de muziek die zoo geheel in harmonie was met de schoonheid van den nacht? Mevrouw Crayford staat op en gaat naar de tuindeur.

Neen! daar staat de witte gedaante alleen op het hellend pad - met het hoofd van het huis afgekeerd; met het gelaat gewend naar de kalme zee, wier zacht kabbelende golven ophouden aan den horizon: de kust van Hampshire.

Mevrouw Crayford loopt het pad voor de glazen deur af en roept haar aan.

'Clara!'

Weer geen antwoord. De witte gedaante blijft nog onbewegelijk op hare plaats staan.

Met een droevig gelaat, maar zonder schijn van schrik, keert mevrouw Crayford naar de kamer terug. Hare eigen droevige ervaring zegt haar wat er gebeurd is. Zij roept de dienstboden en gelast deze in de huiskamer te blijven wachten tot dat zij ze roept. Daarop begeeft zij zich weer naar den tuin terug en nadert de geheimzinnige gedaante op het grasperk.

Dood voor de buitenwereld, alsof zij reeds in haar graf lag - ongevoelig voor aanraking, voor toespraak, stijf en koud als steen - stond Clara daar op de door het maanlicht beschenen grasvlakte, met het gelaat naar de zee gekeerd. Mevrouw Crayford staat naast haar en wacht geduldig af, totdat de verandering die zij weet dat komen moet, zal plaats hebben. 'Beroerte,' noemen sommigen het - 'zenuwtoeval,' zeggen anderen; wat er van zij, dit is zeker dat zich steeds dezelfde verschijnselen voordoen, dat er steeds dezelfde verandering komt.

Daar komt ze ook nu. Geene verandering in hare oogen; deze blijven wijd geopend, strak en glazig. De eerste beweging, die zij maakt, is met hare handen. Deze heffen zich langzaam op en tasten in de lucht, als van iemand die in 't donker zoekt. Eene poos later - en hare lippen bewegen zich: zij openen zich en trillen. Nog een oogenblik later en uit die geopende lippen komen woorden, langzaam, een voor een, op een toon zoo dof, alsof zij bezig is in haar slaap te spreken.

Mevrouw Crayford ziet achter zich naar het huis. De droevige ondervinding heeft haar achterdochtig gemaakt dat de dienstboden nieuwsgierig zijn. De droevige ondervinding heeft haar al lang geleerd dat de wilde woorden, die Clara in dien toestand spreekt, niet geschikt zijn om door de dienstboden te worden gehoord. Is er een in den tuin komen luisteren? Neen. Zij staan bij de glazen deuren, waar zij niets kunnen hooren, te wachten op het teeken dat hunne hulp inroept.

Zich weder tot Clara wendende, hoort mevrouw Crayford de afgebroken woorden, die al sneller en sneller van hare lippen stroomen.

'Frank! Frank! Frank! Blijf niet achter - wantrouw Richard Wardour. Blijf bij den hoofdtroep zoolang ge kunt, Frank!'

Een oogenblik van stilte volgde; toen was het visioen veranderd. Nu ziet zij hem op den ijsberg: overgelaten aan de genade van den bittersten vijand, dien hij op aarde heeft. Zij ziet hem voortdrijven over de donkere zee, onder het aschgrauwe licht.

'Op, Frank! op en verdedig u! Richard Wardour weet dat ik u liefheb - Richard Wardour's wraak zal u 't leven benemen! Op, Frank - waak! Gij drijft uwen dood

tegemoet!' Een zachte jammerkreet ontsnapte haar, vreeselijk en akelig om te hooren. 'Hij drijft voort,' fluistert zij in zichzelf - 'voort naar zijnen dood!'

Hare glazige oogen worden eenklaps helder - en sluiten zich. Eene langdurige rilling loopt door hare leden. Een flauwe blos komt op hare doodelijk bleeke wangen en verdwijnt weder. Hare knieën knikken. Zij zinkt in de armen van Mevrouw Crayford neder.

De dienstboden, ijlings op het hulpgeroep toegesneld, brengen haar in huis. Zij leggen haar op bed zonder dat zij 't gevoelt. Een half uur later en hare oogen gaan weer open - thans met de spranken van 't levenslicht er in - en blijven moede rusten op hare vriendin, die naast haar bed gezeten is.

'Ik heb een vreeselijken droom gehad,' fluistert zij zacht. 'Ben ik ziek, Lucy? Ik gevoel me zoo zwak.'

Nauwelijks heeft zij die woorden uitgesproken, of zij zinkt in een kannen, natuurlijken slaap,

evenals jonge kinderen die vermoeid zijn van 't spelen. Ofschoon alles nu voorbij is en verder waken onnoodig, blijft Mevrouw Crayford op hare plaats naast het bed zitten, daar zij te bezorgd en te opgewekt is om naar hare eigene kamer te gaan.

Bij vorige gelegenheden was zij gewoon de woorden, die Clara in hare vervoering sprak, dadelijk te vergeten. Ditmaal heeft zij de macht niet dit te doen. De woorden spelen haar door 't hoofd. Tevergeefs bezint zij zich wat de dokters gezegd hebben over den toestand van Clara: ‘Al hetgeen zij vreest voor den verloren minnaar, verwart zich in haar geest met hetgeen zij voortdurend leest over onheilen, gevaren en reddingen in de Poolzee. De verwonderlijkste dingen die zij zegt, zijn alleen het gevolg van die oorzaak en kunnen allen slechts op die wijze verklaard worden.’ Dat hebben de dokters gezegd; en tot dusver heeft mevrouw Crayford hunne inzichten gedeeld. Dezen nacht alleen klonken de woorden van het meisje haar zoo wonderlijk profetisch in het oor. Dezen nacht vraagt zij zich voor 't eerst af: ‘Is Clara, in haar geest, bij en met de geliefden en verlorenen in het eenzame Noorden? Kan een menschelijk wezen in een droombeeld de dooden en levenden zien?’

Hoofdstuk XIV.

De nacht is voorbijgegaan. Overal in 't rond heeft de tuin een vroolijk, levendig aanzien in de stralen der middagzon. Overal rondom de villa hoort men de klanken en tonen van het werkelijke leven. Uit den tuin van de aangrenzende villa klinken de stemmen van spelende kinderen. Langs den weg achter de tuinen hoortmen het gerol der wielen van voorbijgaande wagens en rijtuigen. Het geklos van raderen en 't gestamp der stoomtuigen in de verte op de blauwe golven, verkondigen het voorbijvaren nu en dan van stoombooten bij het ingaan of verlaten der zeeëngte tusschen het eiland en het vaste land. In de boomen, tusschen de ruischende bladeren, zingen de vogels lustig en blij.

Binnenshuis lachen de vrouwelijke dienstboden onder 't werken luide over eene grappige geschiedenis. In éen woord: het is een vroolijke, genotvolle morgen.

De beide dames waren buiten; zij rustten, na eene wandeling te hebben gedaan, op eene tuinbank. Na eenige weinige, alledaagsche woorden met elkander gewisseld te hebben, zwijgen zij beiden.

Volkomen bewust van hetgeen zij in hare vervoering gezien had, evenals men in 't algemeen het bewustzijn heeft van hetgeen men in een droom heeft gezien, - overtuigd dat het visioen eene bovennatuurlijke openbaring was, - geloofde Clara vast en zeker dat haar noodlottig voorgevoel zich had verwezenlijkt. De laatste flauwe hoop die zij gekoesterd had, Frank nog weer te zien, was thans vervlogen. Door langdurige ervaring met Clara's natuur bekend, begreep mevrouw Crayford wat in Clara's ziel omging en wachtte zij zich wel eene poging te doen met haar te redeneeren en haar tot andere inzichten te brengen, daar zij wist dat dit niets dan vergeefsche moeite en tijdverlies zou zijn. De neiging, die zij zelve in den afgeloopen nacht gehad had, om eene bijgeloovige waarde te hechten aan de woorden, die Clara in hare vervoering gesproken had, was thans weder geheel verdwenen. Rust en nadenken hadden haren geest tot kalmte gebracht, en haar gezond verstand doen spreken. Hoezeer zij overigens ook in alles met Clara sympathiseerde, kon zij, terwijl zij zoo samen in den heerlijken zonneschijn zaten, toch niet met Clara's sombere twijfelingen

aan de toekomst instemmen. Zij, die nog hoop durfde koesteren, wist niets te zeggen tot de treurende vriendin, die alle hoop had opgegeven. Zoo gingen de oogenblikken rustig voorbij en de twee vriendinnen zaten in stilte naast elkander,

FAIZANTEN.

Aldus verliep een vol uur, toen er aan de buitendeur van de villa werd gebeld.

Beiden schrikten op - beiden kenden die bel. Het was 't uur dat de postbode de dagbladen uit Londen bracht. Hoeveel honderden malen hadden zij niet in de dagen die vervlogen waren, den band die het dagblad omsloot losgescheurd en met dezelfde mengeling van hoop en vrees naar dezelfde kolom gestaard! Heden als gisteren; heden als morgen als zij in leven bleven. Daar komt de knecht aan met Lucy's dagblad in zijne hand.

Zouden zij vandaag wederom doen, wat zij beiden zoo menigmaal in vervlogene dagen gedaan hadden?

Neen! Mevrouw Crayford scheurt als naar gewoonte den band van haar dagblad. Clara legde het hare, ongeopend, op de tuinbank naast zich neder.

Stilzwijgend zocht mevrouw Crayford naar de plaats waarheen zij altijd zag, naar de kolom bestemd voor de laatste tijdingen uit den vreemde. Nauwelijks was haar blik op de bladzijde gevallen of met een luiden vreugdekreet springt zij op. Het blad glijdt uit hare bevende hand en zij valt Clara in de armen: ‘O, mijne lievelinge! mijne lieve! eindelijk nieuws van hen.’

Zonder te antwoorden, zonder de minste verandering in blik of houding, neemt Clara het dagblad van den grond op en leest den eersten regel der kolom, in hoofdletters gedrukt:

De Noordpool-expeditie.

Zij houdt op en ziet mevrouw Crayford aan.

'Zijt gij sterk genoeg het aan te hooren, Lucy, als ik 't overluid lees?'

Mevrouw Crayford was te zeer geschokt om in woorden te antwoorden. Zij knikte ongeduldig toestemmend met haar hoofd.

Clara las het bericht dat onder dit hoofd was opgenomen. Het luidde aldus:

'Uit St. John, Newfoundland, ontvingen wij het volgende bericht ter openbaarmaking. De walvischvaarder Blytheword bericht, de overgebleven officieren en manschappen van de expeditie in de straat Davis te hebben gevonden. Volgens hunne verklaring zijn verscheidenen dood en worden er enkelen als verloren beschouwd. Voor de juistheid van den lijst der geredden gelijk die door de bemanning van den walvischvaarder is opgemaakt, wordt niet ingestaan, daar de omstandigheden een nauwgezet onderzoek niet toelieten. Het vaartuig had zijn tijd noodig; en de mannen der expeditie, die allen in meerdere of mindere mate uitgeput en lijdende waren, waren niet in staat de noodige inlichtingen voor een onderzoek te geven. Met de volgende post kunnen verdere bijzonderheden worden tegemoet gezien.'

Hierop volgde de lijst der overgeblevenen, aanvangende met de namen der officieren naar den ranglijst. Zij lazen den lijst te zamen. De eerste naam was kapitein Helding. De tweede was luitenant Crayford.

Thans kon de vrouw haar gevoel niet bedwingen. Mevrouw Crayford barstte in vreugdetranen uit. Na eenige oogenblikken sloeg zij haar arm om Clara's leest en sprak haar toe:

'O, lieve!' fluisterde zij, 'zijt gij even gelukkig als ik? Is Frank's naam er ook bij? Mijne oogen staan vol tranen. Lees voor mij - zelve kan ik niet lezen.'

Op bedaarden droevigen toon luidde Clara's antwoord:

'Ik heb gelezen tot aan den naam van uw echtgenoot. Ik verlang niet verder te lezen.'

Mevrouw Crayford wischte zich de tranen uit de oogen - kwam tot bedaren - en zag het dagblad in.

Op den lijst der levenden zocht zij te vergeefs. Frank's naam kwam er niet op voor. Op een tweeden lijst onder het hoofd 'Dood of Vermist,' stonden het eerst bovenaan de namen van:

Francis Aldersley.
Richard Wardour.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 45]

Onze gravures.

Een politieker.

EEN POLITIEKER, NAAR J. ENGBERG.

'Neen, dat had ik niet verwacht;.... dat valt me tegen.... Drommels! drommels! dat ziet er erg bedenkelijk uit.'

Zoo iets meenen wij te lezen in de strakke trekken en de spijtige plooi om den breeden mond van den ouden dagblad-politieker onzer gravure. De man behoort kennelijk tot degenen, die met hart en ziel aan hunne staatkundige partij verkleefd zijn en daarom zoowel den rouw over haren onspoed in zich omdragen als de vreugde over hare zegepraal. Dat hier beneden niets, en in het allerminst de politieke fortuin,

bestendig is, zou op dit oogenblik voor onzen ouden heer een zeer magere troost zijn: er is geen redelijk schepsel op de wereld, dat met minder wijsgeerigen zin bedeeld is dan een partijman. Boven zijn, de gehate tegenstrevers onder den voet hebben; daarin lost zich de geheele verzuchting van den echten dagblad-politieker op. Waarom hij aan deze, niet aan gene zijde staat is hem niet altijd duidelijk; eigen denkkracht en oordeel is geene zijner hoofdhoedanigheden. En ook, waartoe noodig? Heeft hij zijn dagblad niet, dat voor hem denkt, en 's morgens tegen hem en 's avonds door hem spreekt? Waarom zou hij zijn abonnement dienen te betalen als hij zijn armen geest afmatten moest om over 's lands zaken een eigen begrip te vormen? Wat zijne *gazet* over de aangelegenheden denkt is ook zijne meening, al verandert zij dan ook soms tweemaal in ééne week van gedacht over eene zelfde en onveranderlijk geblevene zaak. Behoort de eerzame oude heer onzer gravure tot die soort van politieke *automaten?* Wat denkt gij, lezer, over iemand, die zich met zooveel inspanning en gemoedsbeweging overlevert aan de lezing der eerste bladzijde van een druksel, dat door zijnen aard niet onpartijdig wezen kan en wiens voornaamste kenmerk maar al te vaak ongezonde overdrijving en twiststokerij is?

Op den Rijn.

De kunstenaar stelt ons *den ouden vader Rijn* niet voor als den stillen, eerbiedwaardigen stroom, wiens zachtvlietende golfjes, schier eenzaam vloeiende tusschen dichterlijke en schilderachtige boorden, het gemoed tot ernstige, maar zoete mijmering stemmen; hij herschept dien met den machtigen tooverstaf, welken men penseel noemt, tot een tafereel vol beweging en opgewektheid. En hoe oppervlakkig dit tafereel bij een vluchtig beschouwen ook schijnt te wezen, toch ligt er een diepe, wijsgeerige zin in weggelegd. In dat bedrijvige leven op de spiegelgladde oppervlakte is de menschelijke loopbaan in hare schoonste *phasen* voorgesteld: werken, bidden en vreugde smaken. De arbeid, door het schip, dat met den stroom, die groote krachtaanwending onzer eeuw, over den vloed gedragen wordt; het gebed, door het vrome groepje, dat met ontplooide vanen ter bedevaart is getogen; de vroolijkheid, door het zingende en drinkende gezelschap, wiens luidruchtigheid niet strookt met den vromen ernst der biddenden. Alleen het lijden ontbreekt hier om het levensbeeld volledig te maken. Doch wij aanschouwen dit liever in den onvolkomen staat, waarin de kunstenaar het in zijn tafereel afmaalt, en wenschen met onze lezers daarin zoo lang mogelijk de weerspiegeling van ons eigen levensbeeld te ontwaren.

Het zegenen der zee te Oostende.

Eenzaamheid en gestadig dreigend levensgevaar doen den mensch den blik steeds opwaarts richten tot den Goede en Machtige, die alleen waren troost en opperste hulp verschaffen kan. Geen wonder dus dat de zeevaarder in het algemeen godsdienstig is. Wie zou geen vromen zin in zich opgewekt gevoelen, wanneer hij op die eindelooze watervlakte met den gesternden hemel boven zich eenzaam rondzwalkt? Wie zou het denkbeeld van een Opperwezen van zich afstooten kunnen, wanneer de dood steeds dreigend onder hem grijnst? Want de zee is niet alleen het arbeidsveld, maar vaak ook de doodenakker van den varensman, en daardoor krijgt de zegening van het machtige element, die in vele landen en onder andere ook hier nog in eer gehouden wordt, eene dubbele en plechtigere godsdienstige beteekenis. Het is in onze eerste badplaats, te Oostende, dat jaarlijks Godes zegen over den Oceaan afgesmeekt wordt.

Op den bepaalden dag verlaat des morgens om elf ure eene talrijke processie de kerk van de HH. Petrus en Paulus, om zich naar het strand der zee te begeven. Voorop gaat de *suisse* met zijn hellebaard, terwijl achter hem door een visscher de banier der kerk gedragen wordt. Dan volgen koorknapen, de geestelijkheid en eindelijk de gezamelijke visschersbevolking, mannen, vrouwen en kinderen, in feestgewaad.

Onder het zingen van kerkelijke liederen en litanieën beweegt de stoet zich door de voornaamste straten der stad naar den zeedijk.

Daar is onder een troonhemel een altaar opgericht, waarop de geestelijke het H. Sakrament ter aanbidding uitstelt. Dan daalt hij eerst naar het water af om gebeden te verrichten zoowel voor degenen, die de stormen nog moeten trotseeren als wel voor de dooden, die reeds in den schoot der zee rusten.

Ten slotte begeeft de priester zich weer aan het altaar; op hetzelfde oogenblik wordt eene vlag gezwaaid en terwijl op dit teeken een en twintig kanonschoten afgevuurd worden om de geheele stad het begin der plechtige handeling aan te kondigen, valt al het volk in het ronde op de knieën en de priester spreekt den zegen over de zee uit. De geheele visschersvloot van Oostende ligt intusschen dicht onder den oever voor anker en ook de badgasten stroomen gewoonlijk in groot getal toe, om de plechtigheid bij te wonen, welker indrukwekkendheid wij ons, zelfs zonder onze gravure, zeer goed kunnen voorstellen.

Twee toonladders.

In de kinderwereld is de gemoedsstemming even sterk *genuanceerd* als de tonen in eene *Cavatine.* Wat daar al snel afwisselend geschreid en gelachen wordt op éénen dag vormt eene wezentlijke opklimmende of afdalende *gamme.* Het zijn deze twee *octaven*, die de teekenaar ons hier met geestige pen schetst, en de lezer zal met ons bekennen, dat die twee reien nette kinderkopjes vrij wat opwekkender voorkomen dan de eenvormige, rechtlijnige notenbalken, met hunne prozaïsche zwarte rondekens, stipjes en streepjes.

De eerste toonladder geeft een afdalend, de tweede een opklimmend noten octaaf aan en beide vormen zij een aardigen *diapason* om te bestatigen in welken toon Fransken of Marieken op zeker oogenblik gestemd zijn; terwijl zij het ons

gemakkelijker zullen maken de kleinen bij voorbeeld van *si* tot *sol* te *transposeeren* of van *do* beneden tot *fa* op te beuren.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
(*Vervolg.*)

1797-1798.

Ieder priester, wereldlijke of kloosterling, werd opgeëischt den eed te zweren. In de hoofdplaats van ieder canton waren naamrollen der geestelijken nedergelegd; die, welke zich aanboden, werden aangeteekend als beëedigd, nadat zij evenwel den republikeinschen eed met hunne handteekening onderschreven hadden. Wie weigerde hieraan te gehoorzamen, werd van zijne geestelijke bediening vervallen verklaard, weldra als wederspanneling, ruststoorder en vijand der Republiek aanschouwd.

Het overgroot getal priesters bleven getrouw aan hunnen plicht. Het Directoire besloot door geweld allen wederstand neder te slaan. De kerken en kapellen, waarvan de pastoors en kapelanen den eed geweigerd hadden, wierden in September en October gesloten. De pastorijen, kerkelijke goederen en inkomsten werden in beslag genomen. Zoo streng werd de wet uitgevoerd dat voor December nog slechts drie kerken te Brussel open bleven, en eene enkele te Antwerpen, kerken, welke door beëedigde pastoors werden bediend.

Den 26 October 1797 beval de regeering aan de ontvangers der registratie, zoodra zij de lijst zouden ontvangen hebben van de pastoors en bedienaars van geestelijke ambten, welke den eed geweigerd hadden, onmiddellijk door bijzondere commissarissen de roerende en onroerende kerkelijke goederen te doen in beslag nemen en volledige inventarissen te doen opmaken.

Niettegenstaande al deze dwangmaatregelen bleven ten platte lande vele kerken en kapellen, zelfs te Herstal, eene volkrijke gemeente in den omtrek van Luik, voor den eeredienst open, en door onbeëedigde pastoors bediend. Zoo groot was het verzet der burgers en der gemeenteoverheid tegen de uitvoering van de wet van 7 Vendémiaire.

In al de steden des lands werd de katholieke godsdienst opgeschorst. Ter zelfder tijde verdwenen heiligen- en kruisbeelden van de hoeken der straten en gebouwen; de bedeklokken zwegen in de torens der kerken en riepen de geloovigen niet meer tot de godsdienstoefening. De meeste klokken werden in beslag genomen, stuk geslagen of gesmolten. De kerken zelve, welke opengebleven waren en bediend werden door beëedigde priesters, werden niet meer bezocht dan door eenige Jacobijnen, welke anders nooit een voet in eene christene bidplaats zetten. De katholieke bevolking had een afschuw van de scheurmakers of de beëedigde priesters.

De onbeëedigde geestelijken werden heimelijk door trouwe christenen verborgen. Verkleed als boeren, werklieden of onder andere vermommingen, bedienden zij de H. Sakramenten bij de geloovigen, of lazen in het geheim des nachts misse, in bosschen, stallen, zelfs in sommige huizen, te midden der groote steden, waar de geburen zich vergaderden. ‘Want,’ zoo klaagde het middenbestuur der twee kerken

‘de wet verbiedt eene huiszoeking des nachts, zoo gebeurt de eeredienst in sommige huizen voor den opgang der zon.’

Wee den priester, die verrast werd in de uitoefening van eene geestelijke bediening. De ouderlingen boven de zestig jaren en de zieken werden in gevangenhuizen opgesloten; de andere veroordeeld tot de deportatie en hunne goederen verbeurd. Nu zag men, bijna gedurende twee jaar lang, op opene karren, gebonden tusschen schelmen en galeiboeven, omringd door de gendarmen, priesters en kloosterlingen als misdadigers door onze steden voeren. Die trage, ellendige reis van hier naar Rochefort en la Rochelle of naar de eilanden Rhé en Oleron, duurde omtrent twee maanden. Van deze vereenigingsplaatsen zouden de veroordeelde priesters voor de Fransche kolonie Guyana ingescheept worden.

Deze streek in Zuid-Amerika gelegen, is zoo ongezond dat de Franschen ze met den hekelnaam van de droge guillotien bestempeld hadden.

De meesten dergenen, welke naar Cayenne vervoerd werden, stierven den marteldood. Gelukkiglijk beletten Engelsche kapers de uitzeiling der Fransche transportschepen, zoo was het getal der priesters, die naar Guyana vervoerd werden, slechts gering in verhouding van de aangehoudenen[1)]. Maar was het lot zachter van degenen, die in de eilanden Rhé en Oleron, of in de gevangenhuizen des lands werden opgesloten?

De priestervervolging en sluiting der kerken was het voorspel van een echt wandalenwerk. De gouden en zilveren gewijde vaten en versiersels werden naar de munt van Parijs gezonden, schilderijen en beelden van groote kunstwaarde naar de Fransche museums gevoerd. Kostelijke boeken en schriften werden alom verspreid. De meubelen werden verwoest, merkwaardig snijwerk voor brandhout verkocht; marmeren zuilen, communiebanken, altaren stuk geslagen en voor steenklompen weggeschonken. Niets bleef gespaard door deze heiligschendende beeldstormerij.

Waar men koopers vond werden de kerken, kapellen en pastorijen in veiling gesteld. Vele bedehuizen werden in pakhuizen veranderd, sommige prachtige kerken als Sint-Joris en Sinte-Walburgis te Antwerpen en Sint-Donaas te Brugge werden tot den grond afgebroken. De verkoop van steen, hout, lood vergoedde ruimschoots voor den aankoopprijs. Ongelooflijke zaak, indien ze niet bevestigd was door onloochenbare oorkonden, men stelde zelfs voor de prachtige Onze-Lieve-Vrouwekerk te Antwerpen af te breken, zooals men gedaan had met de kathedrale kerk van Luik en den grond te benuttigen voor een openbaar plein!

Gelukkiglijk bleef onze bevolking over het algemeen vreemd aan deze heiligschenderij. Weinigen wilden zich verrijken door den aankoop van zwarte goederen, en dan meestal nog waren het vreemdelingen, meestal Franschmannen. Indien men echter den commissaris Basdenge mag gelooven, slaagde men te Luik beter dan in de andere gewesten in den verkoop van kerkgoederen. ‘De aankoopers van nationale goederen,’ schreef hij jubelend aan het Directoire, ‘groeien hier van dag tot dag aan en zij blijven rustige bezitters van hunne nieuwe bezittingen.’

Middelerwijl deze gebeurtenissen den afschuw van het Vlaamsche volk voor onze vreemde meesters vermeerderden, gebood de regeering door plechtige feesten, den afstand van België aan Frankrijk te vieren. Het vredeverdrag, den 17 October 1797, tusschen Oostenrijk en de Fransche republiek gesloten, besliste eindelijk over het lot van ons vaderland. Dit merkwaardig verdrag, reeds in April door geheime onderhandelingen te Leoben voorbereid, bepaalde dat Oostenrijk al zijne erfrechten

1) In het martelaarsboek van pastoor van Baveghem worden alleenlijk de namen opgegeven van 19 priesters als ingescheept zijnde op het oorlogsvaartuig de Decade en 16 op de Bayonnaise.

op zijne Nederlandsche bezittingen aan Frankrijk afstond. De Duitsche keizer stemde erin toe dat de Fransche grens tot den Rijn en tot de Alpen werd uitgebreid, en bekwam in vergoeding het grondgebied der voormalige republiek van Venetië, gelegen tusschen de rivieren de Oglio en de Po en de Adriatische zee; het Venetiaansch gedeelte van de provincies Dalmatië en Istria werd insgelijks aan Oostenrijk afgestaan. Zonderlinge zaak, terwijl men zoo luide sprak over volkssoevereiniteit berekende de Fransche republiek het getal inwoners en de meters grondgebied welke men verruilde in veroverde landen. Oostenrijk verkreeg ongeveer drie millioen inwoners tegen drie millioen en half welke het afgestaan had; maar bekwam eenige bunders grondgebied

meer en aangrenzende landstreken. Deze schandelijke verkoop van volkeren werd met leede oogen aangezien door de andere Europeesche Mogendheden, die onmachtig waren zulks te beletten. De invloed van Engeland op het vasteland werd geknakt door de bevestiging der Zuid-Nederlanden in de handen van Frankrijk, en het besloot den strijd tegen de Republiek voort te zetten met evenveel hardnekkigheid als ooit te voren.

Oostenrijk, integendeel, verheugde zich op eene voordeelige wijze van zijne Nederlandsche bezittingen af te geraken; het Weener-cabinet beschouwde sinds lange jaren België als een zwaren last voor het Moederland. Maria-Theresia en Joseph II hadden reeds vroeger gepoogd ons vaderland tegen Silesië of Beiëren te verwisselen. Keizer Frans II nam gretig de kans waar om afstand te doen van een verloren grondgebied tegen aanpalende Italiaansche provincies en zijne overmacht op de Adriatische zee te bevestigen.

Deze merkwaardige gebeurtenis, welke zooveel opspraak in de diplomatische wereld verwekte, ging hier ten lande bijna onopgemerkt voorbij; ons volk was verzonken in diepe moedeloosheid, ontzenuwd, gelaten in zijn lot. De veerkracht der natie was gebroken onder de harde dwingelandij. Overigens, sinds Joseph II, was de Oostenrijksche regeering bij de bevolking onbemind; en zelfs de buitensporigheden der Fransche Sansculotten had dien afkeer niet uitgedoofd. Met zonderlinge onverschilligheid aanschouwde men dan hier ten lande de ambtelijke feestplechtigheden, waarmede de vrede van Campo Formio door de gemeenteoverheid onzer steden gevierd werd.

(*Wordt vervolgd.*)

Door een leeuw verscheurd.

‘Ja, heeren, ik zeg het u nog eens, ik, Jean Barbarous, die hier voor u sta, ik ben eens door een leeuw verscheurd, en als u dat al te ongeloofelijk voorkomt, zal mijn vriend Holbeck, de man met den gouden bril, dien ge daar voor u ziet, u wel getuigen dat ik niets meer dan de zuivere waarheid zeg.’

Deze woorden, door een bejaarden zeeman aan eene table d'hôte te Marseille geuit, hadden ten gevolge dat alle blikken zich richtten op den man met den gouden bril, die zich vergenoegde met bescheiden te glimlachen, zonder te laten gissen of hij de bewering van zijn tafelgenoot zou bevestigen, dan of hij voor de eer bedankte een der helden in zulk een buitengewoon avontuur geweest te zijn.

De zaal, die een oogenblik geleden nog met het gegons van een levendig gesprek gevuld was, werd opeens stil. Ieder verwachtte met zichtbare nieuwsgierigheid de wonderlijke historie, die op zulk een begin volgen moest, en Barbarous, door den verkregen uitslag bevredigd, ging op zijn gemak zitten en begon zonder eene tweede aansporing af te wachten:

‘Het zal een jaar of dertien geleden zijn, in 1872 of '73, de juiste tijd komt er niet op aan. Ik had mijn tijd aan boord van de *Junon* uitgediend en was nu door tusschenkomst van mijn commandant, die een goed woordje voor mij gedaan had, als reiziger bij de heeren Menneval geplaatst. Gij kent die firma zeker allen; het is het grootste huis van Parijs voor den verkoop van veêren en vogels, in de *rue St. Denis*, waar ‘de kasuaris’ uithangt. Dat huis zendt overal reizigers heen, om veêren

van struisvogels, marabouts en andere zeldzame vogels te verzamelen, die dan voor dameshoeden en toiletten verwerkt worden naar gelang de mode het meebrengt.

‘Om te beginnen zond men mij met mijnheer Holbeck, dien gij hier voor u ziet, naar de kust van Afrika om veêren te halen van eene soort van merel met eene goudgele borst. We moesten maar alles meebrengen wat er van te krijgen was, want onze patroons wilden die veêren in de mode brengen voor het garnieren van hoeden.

‘Holbeck had al verscheidene reizen mee gemaakt, zoowel in Afrika als in Noord- en Zuid-Amerika. Hij was dus een oudgediende, terwijl ik nog maar leerjongen was; daarom gaf men hem mij mee. Ik moet er bijvoegen dat wij sedert onafscheidelijke reisgezellen geweest zijn: Holbeck en ik hooren bij elkander als het laken en de voering.

‘Maar - om op mijn verhaal terug te komen - wij vertrokken dan samen van Bordeaux met een boot, die ons ter kust van Gabon aan land zette. Daar aangekomen wendden we ons regelrecht tot zekeren negerkoning, een goeden kerel, die ons zeide: ‘Jongens, als ge goudmerels wilt hebben, zult ge ver moeten loepen; want hier zijn er geen meer en ge zult dus het land moeten ingaan en de rivier oproeien, zoover als ge kunt.’ ‘Wel bedankt voor de inlichting,’ zegden wij en begaven ons op weg, altijd langs de groote rivier van Gabon.

‘Onderweg hielden we ons hier en daar in de dorpen op en moesten daar dikwijls urenlange verkoopingen of palavera's bijwonen, alleen om een paar dozijn doode merels machtig te worden. En om ten slotte onzen voorraad te volledigen besloten wij de rivier links te laten liggen en het land in te trekken.

‘Een raar land daarginder, waar ik niet gaarne mijne renten verteren zou, als ik het ooit zoover breng, dat ik van mijn geld kan gaan leven. In 't eerst ziet men niets anders dan slijkerige, verpeste moerassen, vol kaaimans en krokodillen, en verder is de grond met zulke dichte bosschen begroeid, dat er haast geen doorkomen aan is, maar in die bosschen zitten juist de prachtigste vogels. Om kortte gaan, die kust van Gabon is het afschuwelijkste land, dat ik ter wereld ken. Het volk is er zoo lui dat er noch landbouw noch eenig proviand te vinden is, en om wat te eten te hebben dienden we zelf op jacht te gaan, zoogoed als de negers. Dat was voor mij geen gemakkelijk begin om het handwerk te leeren, dat kan ik u verzekeren. Hetzij wij jacht maakten voor ons middageten of om vogels te vangen, altijd stonden wij in die verwenschte bosschen aan duizenden gevaren bloot.

‘Op zekeren dag, dat het slecht met onze levensmiddelen gesteld was, kwam een neger ons zeggen dat hij op eene kleine mijl afstand van ons kamp eene flinke kudde gezien had van die groote antilopen met kromme horens, die men *dougals* noemt. Onmiddellijk trokken Holbeck en ik er op uit, maar de wilde had ons beetgehad, ten minste wat den afstand betreft; want wij hadden al meer dan twee uren geloopen, nu tusschen de rotsen doorklouterend, dan door moerassen vol struiken en riet wadend, toen we eindelijk de kudde in het gezicht kregen, die uit drie beesten in het gros bestond. Ze hielden zich op in eene open vlakte, zoo wat honderd meters van ons af en schenen zoo schuw dat we er niet aan behoefden te denken, ze te naderen.

‘Holbeck zou, al had hij toen zoo goed als nu zijn gouden bril op, niet in staat geweest zijn op vijftig pas een kogel in eene schijf te jagen. Het kwam dus op mij neer de kans te wagen. Ik zette mij op de knie en mikte lang. Het schot ging af en tot ons groot genoegen maakte een der antilopen een grooten sprong en viel toen met een smak op den grond, terwijl de andere beenen maakten. Daar mijn geweer maar éénen loop had, kon ik niet beproeven er een tweede neer te leggen.

‘Maar dat was minder; we waren voldaan, want de geschoten antilope had de grootte van een kalf en beloofde onze provisiekas goed te spekken. Wij zetten ons dus onmiddellijk aan het werk om ze af te halen, en daar er geen denken aan was alles mee te dragen, sneden wij er drie stukken af, zoo groot als wij ze dragen konden, bonden er ons ieder een op den rug en gaven het derde aan den neger te dragen, die ons vergezeld had.

‘Aldus belast en beladen trokken we, daar de avond reeds begon te vallen, met versnelden pas naar ons kamp terug. Reeds hadden wij de helft van den afstand afgelegd, toen wij bij het doorworstelen van een dicht bosch eensklaps dicht bij ons een verschrikkelijk gebrul vernamen.’

‘Ha! daar komt de leeuw eindelijk!’ riepen verschillende aanwezigen als uit éénen mond.

‘Ja, dat was de leeuw,’ hernam de onverstoorbare Barbarous, ‘en ik had u wel eens in mijne plaats willen zien. Toen ik hem gewaar werd, stond hij nog maar tien passen van mij af, midden op het smalle pad, en ik verzeker u dat ik bij dit gezicht mijn lachen best houden kon; want onmiddellijk schoot het mij te binnen dat ik de domheid begaan had mijne karabijn niet opnieuw te laden. Ik had overigens geen tijd om lang na te denken. Holbeck, die achter mij kwam, schoot zijn geweer op den leeuw af, die met een enkelen sprong op mij afkwam en mij onder nieuw gebrul op den grond wierp.

‘Terwijl ik viel had ik nog even den tijd om te zien hoe Holbeck en de neger uit alle macht beenen maakten, maar daarop viel ik flauw. Mijn brave kameraad weet wel dat ik er hem nooit kwaad voor bezien heb, dat hij me aldus aan mijn lot overliet; want hij beschouwde mij als reddeloos verloren en zou ook niets hebben kunnen doen om mij uit den brand te helpen.

‘Hoelang ik aldus buiten kennis gelegen heb weet ik niet; maar langzamerhand kwam ik weer tot bezinning. In het eerst had ik nog maar een verward denkbeeld van hetgeen mij overkomen was, en ik beproefde met veel moeite op te staan, toen de beweging die ik maakte op eens door een dof gebrom beantwoord werd en ik mij door een verpletterend gewicht aan den grond genageld voelde. De leeuw lag op mijn rug.

‘Die ontdekking joeg me eene rilling door al de leden, maar dat was nog niets bij de gewaarwording, die ik ondervond, toen ik merkte dat de leeuw bezig was mij levend op te vreten. Ik hoorde mijn gebeente kraken onder zijne geweldige kaken en voelde mijn eigen bloed langs mijnen hals en mijn gezicht stroomen. Maar - wat zonderling was - ik voelde daar geene pijn van, alleen maar eene verschrikkelijke beklemming. Ik herinnerde mij dikwijls te hebben hooren zeggen dat menschen of dieren, die door een wild beest aangegrepen worden, door eene soort van verdooving werden bevangen, die hun, als door eene beschikking van de Voorzienigheid, het gevoel van de pijn beneemt. Maar al voelde ik er weinig van, hoe de leeuw mijn arm vleesch met zijne tanden aan stukken reet, ik zat toch zoo ongenadig in de klem, dat ik opnieuw mijne bezinning verloor.

‘Toen ik uit deze nieuwe bezwijming weer tot mij zelven kwam, was het pikdonker en zat een heele kring van negers, met fakkels gewapend, om mij heen. Bij het gezicht van hunne grijnzende koppen, akelig door de vlammen beschenen, kwam het mij voor of ik al in de hel lag, of minstens in het vagevuur. Maar weldra onderscheidde ik het goedige gezicht van Holbeck, die over mij heengebogen zat te schreien en zuchten: “Mijn arme Barbarous!” Toen beproefde ik op te staan en tot mijne groote verrassing ging dit zonder de minste moeite. Zoodra ik weer op de been was, betastte

ik armen en beenen, hoofd en borst; maar alles was nog gaaf. Ik had maar een paar schrammen, zelfs geene wond.'

Die ontknooping van het verhaal werd door het meerendeel der tafel met een ongeloovig gemompel beantwoord, en een der aanwezige scheepskapiteins riep, als de tolk van het algemeen gevoelen, uit:

'Nu, Barbarous, dat is nu ook een sprookje, dat ge ons op de mouw speldt! Ge hadt zeker gedroomd en de leeuw was er van door gegaan, nadat hij u uit den weg gesmeten had.'

'Neen, neen, daar zoudt ge u in vergissen,' hernam Barbarous. 'Alles was juist zoo in zijn werk gegaan als ik de eer heb gehad u te vertellen; en dat is zóó waar, dat toen Holbeck in allerijl terugkwam om ten minste mijn lijk te redden hij den leeuw bezig vond mij op zijn gemak te verscheuren. Het beest liet

mij niet los, dan toen het de negers met de fakkels zag aankomen.'

'Nu, en hoe zat dat dan?' vroegen verschillende hoorders, door die nieuwe bevestiging weer in spanning gebracht.

OP DEN RIJN, NAAR C. BÖTTCHER.

'Wel, de zaak is dood eenvoudig,' hernam Barbarous op bescheiden toon; 'toen ik viel, kwam ik met mijn gezicht op den grond te liggen, en terwijl de leeuw zich zeker verbeeldde mij te verslinden, had hij niets anders gedaan dan het derdepaart antilope klein te maken, dat ik op mijn rug gebonden had.'

Een storm van toejuichingen begroette die onverwachte ontknooping; al de aanwezigen stonden van tafel op en riepen met het glas in de opgeheven hand:

'Bravo, Barbarous! leve de zeeman van Marseille!'

'Wat dezen betreft, hij vergenoegde zich met een zegevierenden glimlach en zei bedaard:

'Ik had het u wel gezegd.'

Wetenswaardigheden.

Eene lachverwekkende plant.

Volgens berichten van Amerika zou men aldaar eene plant ontdekt hebben, die ook in Arabië groeit, en die zeer zonderlinge eigenschappen bezit, mits ze behoorlijk toebereid en gebruikt wordt. Men noemt haar: de lachende plant. De plant lacht natuurlijk zelve niet en in zoo verre is naam 'laughing plant' minder juist; maar wanneer men de zaden er van eet, dan wekken die eene buitengewoon vroolijke stemming bij den eter op.

HET ZEGGEN DER ZEE TE OOSTEN, NAAR EENE SCHETS YAN L. VON ELLIOT.

Zij wordt beschreven als dragende lichtgeel gekleurde bloemen en daarna zachte en wollige zaadhuisjes, waarin kleine zwarte boonen bevat zijn. De naam van 'lachverwekkende plant' zou beter zijn, althans in onze taal.

De inboorlingen van dat gedeelte van Arabic, waarin de plant groeit, drogen die zaden en stampen ze dan fijn; en indien iemand dat

zaadmeel dan gebruikt, begint hij weldra te springen en te dansen als een clown van een circus; hij zingt en maakt de zotste bokkensprongen. Die werking duurt ongeveer een uur en dan keert de patiënt weder langzamerhand in den gewonen toestand terug, terwijl hij later zich niets van de vorige uitgelatenheid herinnert.

De plant is nog niet voldoende bekend en draagt dan ook nog geen botanischen naam.

Rozenolie.

Is niet meer uitsluitend een voortbrengsel van het Oosten. In Duitschland heeft men meermalen proeven genomen tot het vervaardigen van Duitsche rozenolie, welke niet bijzonder goed slaagden. Maar nu is het de firma Schultheisz te Steinfurth gelukt, uit zelf gekweekte rozen eene olie te maken, welke de Turksche rozenolie in sommige opzichten overtreft. Vijf en twintig kilogrammen centifolia-rozen bladeren leveren 16 grammen zuivere olie op; maar 25 kilogrammen thee-, Bourbon-, en andere rozen slechts 6 grammen.

De stroonijverheid in Italië.

De zetel der vermaarde Italiaansche stroovlechterijen en het vervaardigen van hoeden wordt gevonden in de provinciën Modena en Florence. 't Is een tak van nijverheid aan Italië eigen, die alleen in de fabrieken zoo ongeveer 25,000 mannen en vrouwen aan den arbeid houdt; buitendien wordt veel op stuk gewerkt, zoodat het personeel, 't welk daaraan zijne krachten wijdt, ver over de 30,000 stijgt.

Gemiddeld genomen wordt voor eene waarde van 15 millioen frank per jaar aan vlechtwerk uitgevoerd en aan hoeden voor een bedrag van 5 millioen franken. Jaarlijks komt derhalve de totale waarde van den uitvoer van dit artikel op minstens 20 millioen franks te staan. Het stroo, daartoe gebezigd, groeit grootendeels in de provincie Modena en op den hoogen heuvelachtigen grond in de omstreken van Siena.

De voornaamste mededinger van Italië op dit gebied is het verwijderde China. Dit land voert minstens eene driemaal grootere hoeveelheid vlechtwerk uit, ten gevolge waarvan de prijzen van het Florentijnsche artikel sterk worden gedrukt.

Eene nieuwe suikerplant.

Indische plantenkenners, als Beddome, Braudis en Drury, hadden, reeds lang geleden, de aandacht gevestigd op de merkwaardige eigenschappen van den Mahwaen Moelaboom, welke omtrent centraal Hindostan in reusachtige bosschen welig groeit. Tot dusverre echter zijn die eigenschappen miskend geworden, behalve door de Hindoes zelven, die de bloesems, de vruchten en het zaad voor verschillende doeleinden weten te benutten. Plotseling evenwel heeft de Mahwaboom andermaal de opmerkzaamheid gaande gemaakt en ditmaal in die mate, dat zijne toekomst schitterend verzekerd schijnt. De vrucht levert eene aangename en voedselrijke spijs,

het zaad eene kostbare olie, maar het is de bloesem, welke eene ware omwenteling in den geheelen suikerhandel dreigt te volvoeren, want deze bloesem bevat eene grootere hoeveelheid suiker dan beetwortel of suikerriet. Men zegt zelfs, dat daaruit eene kwantiteit suiker kan worden getrokken, welke gelijk is aan de helft van het gewicht der bloemen. Honderd pond mahwabloemen zouden derhalve vijftig pond suiker kunnen opbrengen.

Is deze berekening niet te optimistich, dan moet het duidelijk wezen, dat noch beetsuiker, noch rietsuiker de concurentie met mahwasuiker zal kunnen volhouden.

Daarbij komt de gewichtige omstandigheid, dat beetwortel en suikerriet, naar men weet, herhaalde, onverpoosde zorg eischen. De beplanting is kostbaar, het onderhoud er van evenzeer. Reeds daarom zou de Mahwaboom de voorkeur verdienen. Deze boom groeit in het wild, schiet op tot een hoogte van ongeveer 40 voet, en vereischt weinig zorg. Hij bloeit uiterst welig en de bloesem valt, gedurende den nacht, op den grond. Men heeft de suiker dus maar voor het oprapen! De Mahwa tiert allerwege, zelfs op de glooiingen der Himalaya's; men treft ze echter het talrijkst aan in de centraal Hindostan, in Rajpoetana en Goejerat. De Bheelo, of woudbewoners dezer streken, gebruiken de bloemen als voedsel in de wintermaanden, maar Indische whiskey-branders en Perzische stokers bezigen haar bij het distilleeren van Hindostansche jenever. Tot dusver schijnt niemand nog er aan te hebben gedacht het suikergehalte daarin te benuttigen.

Dit bericht is zeker niet van belang ontbloot, ofschoon het blijkbaar aan sterke overdrijving lijdt.

Wijsgeerige zedespreuken.

Stel nooit in een belachelijk licht hetgeen gij niet begrijpt; gij verraadt slechts uw eigene onkunde.

⁎

Zijt gij in de noodzakelijkheid iemand te wederspreken, laten uwe woorden zacht, uwe bewijsgronden hard zijn.

⁎

Scherts wanneer u dit behaagt, doch behaag ook wanneer gij schertst.

⁎

Een goede daad gaat nooit verloren; zeker eene reden, waarom wij er zoo zelden vinden.

Anecdoten uit de dierenwereld.

De hond van den kunstenmaker.

Eenige jaren geleden was er te Parijs een man van eene hooge gestalte, Duclos genaamd. Winter en Zomer in een tricot-pak, verdiende hij zijn brood met het doen

van gymnastische toeren en andere niet veel beteekenende kunsten. Hij had twee onafscheidelijke helpers, zijnen twaalfjarigen zoon Frederik en eenen grooten poedel, Pantalon genaamd. Dit dier was over het geheele lichaam geschoren uitgenomen de achterpooten, zoo dat het was alsof het dier eene broek droeg.

Deze gedresseerde hond was bijna het eenige, wat de voorbijgangers lokte.

Duclos vroeg onder andere: Wat doen de menschen om tot eer en aanzien te komen? Pantalon beantwoordde die vraag door met den kop naar den grond op de knieën te gaan liggen en allerlei onderdanige houdingen aan te nemen. Maar zijne goede oogen vertoonden niets van dat huichelachtige, dat wij soms gebruiken om ons doel te bereiken.

Op die dagen, dat de fortuin hun niet toelachte, dat er weinig geld werd opgehaald, liep Pantalon beurtelings van zijn eenen meester naar den anderen, als ware hij bang, dat zij verdrietig zouden worden. Dan ging hij midden op het uitgespreide kleed zitten en zag de toeschouwers aan met eenen blik die scheen te zeggen: ‘Gij zoudt ons zoo gemakkelijk gelukkig kunnen maken door ons eenige stuivers toe te werpen, waarom doet gij dat niet?’ Dat was voor dien hond met zijn instinct een onoplosbaar raadsel.

Eens viel de arme kunstenmaker van eene pyramide van stoelen op de straat. Eene gevaarlijke dijbreuk was het gevolg daarvan. De arme man viel in zwijm; Frederik begon luidkeels te schreien en Pantalon liep zeer onrustig om zijnen meester heen; het dier scheen ongelukkig dat hij geene hulp kon bieden.

Een oogenblik meenden de toeschouwers dat het bedrog was, maar de droevige werkelijkheid bleek weldra.

Twee mannen legden den armen Duclos op eene draagbaar. Zij wilden op weg gaan, toen Pantalon eensklaps tegen eenen man opsprong, die zich wilde verwijderen. Hij hield den man stevig bij zijnen broekzak vast, en stoorde zich niet aan de schoppen, die hij kreeg. Op dat oogenblik kwam Duclos weder bij, en verzocht Frederik zijne beurs op te zoeken, die uit zijnen zak gevallen was. Dat was het, dat Pantalon door de broek vasthield. Men onderzocht den man, en, dank zij den schranderen hond, kreeg Duclos zijne beurs terug, die zijnen geheelen rijkdom bevatte. Daarop bracht men den gewonde naar het hospitaal Saint-Louis. ‘Het was een hartverscheurend tooneel,’ zeide een der toeschouwers, ‘den schreienden knaap te zien met den hond, die niet minder zijne droefheid betoonde.’

De ongelukkige Duclos werd in een bed tegenover mij gelegd. Doctor Gerdy verleende den gekwetste de eerste hulp, maar vond diens toestand hoogst gevaarlijk.

Getroffen door de droefheid van Frederik, die niet van zijnen vader wilde scheiden, stond de doctor den knaap en zelfs den hond toe daar te blijven.

Den volgenden morgen kwam Jobert de Lamballe de zieken bezoeken en zeide na een kort onderzoek: ‘Goede vriend, dat been moet afgezet worden, er is geen ander middel.’

Daarop kwamen twee ziekenoppassers met eene draagbaar. Na afloop van het ziekenbezoek, wachtte Jobert de Lamballe den ongelukkige in de zaal, die voor de groote operaties bestemd was.

‘Kom, wij hebben geenen tijd te verliezen,’ zeiden de dragers, om een eind te maken aan het afscheid tusschen vader en zoon.

Frederik wilde zijnen vader volgen, maar men verzette er zich tegen, uit vrees voor aandoeningen, die den kranke schaden konden.

‘Breng dien hond toch naar buiten,’ riep Jobert de Lamballe. De kunstenmaker smeekte den doctor het dier bij hem te laten blijven.

‘Zijn bijzijn zal mij den noodigen moed geven,’ zeide hij.

Dat verzoek werd hem toegestaan. Men strekte den armen Duclos op eene tafel uit, en to en de toebereidselen gereed waren, riep hij zijnen hond om bij hem te komen zitten. De man sloeg zijnen arm om den hals van den hond en leunde met zijn hoofd tegen den kop van het trouwe dier.

Spoedig deed zich het staal gevoelen; de gesmoorde klachten en de samentrekking der spieren wekten den toorn van Pantalon op. Zijn brommen tegen den heelkundige verried duidelijk welke gevoelens het dier ten opzichte van dien heer koesterde. Geheel verdiept in die ernstige kunstbewerking, roept hij eenen zijner helpers toe: ‘Bind die ader beter af.’

Maar door bloedverlies geraakt Duclos buiten kennis; zijne armen laten den hals van den hond los, en Pantalon, daardoor vrijgekomen, vliegt op Jobert de Lamballe aan en bijt hem in den arm.

‘Hoe dom van mij, om dien hond hier te laten,’ roep hij uit.

Gelukkig was de amputatie afgeloopen. Twintig armen waren dadelijk gereed om den hond vast te houden; men wilde hem de zaal uitsleuren, en in den ijver, waarmeê dat geschiedde, had men het arme dier bijna verworgd, 't geen echter door den heelmeester belet werd, die bevel gaf dat men den hond weêr bij diens meester zou brengen. Deze kwam juist weêr tot zich zelven en het eerste woord, dat hij uitsprak, was de naam van zijn hond. Het dier kwam tegen de tafel opstaan en begon met koortsachtigen ijver het bleeke gelaat van den armen lijder te lekken.

In de zaal bij Duclos lag een tandentrekker, wien verscheidene vingers waren afgezet, zoodat hij voortaan zijn beroep niet meer kon uitoefenen. Deze had van den kunstenmaker vernomen, dat Pantalon diens broodwinning was; hij trachtte daarom zich met den hond bevriend te maken, en het gelukte hem werkelijk op den dag van zijn vertrek uit het gasthuis den hond mede te lokken. Een eind weegs liep het dier met den kwakzalver mede, maar keerde toen plotseling terug. Met behulp van een der oppassers van het hospitaal, wien hij wijsmaakte, dat hij den hond van Duclos had gekocht, maakte hij zich echter weder van het dier meester en vertrok voor goed. 's Avonds kwam Frederik, die thans door de zorg van Jobert de Lamballe een beroep leerde, zijn zieken vader bezoeken en vernam uit diens mond het nieuwe ongeluk, dat hun trouwe vriend gestolen was. Droefheid over het verlies van den hond, gepaaid aan wondkoorts, maakte dien zelfden avond nog een einde aan het leven van den ongelukkige.

Intusschen was de hond zijnen nieuwen meester ontloopen en poogde op eenen morgen kort na den dood van Duclos het hospitaal binnen te dringen, 't geen hem echter door den concierge werd belet. Hij bleef daarop in den omtrek zwerven, en werd eindelijk door een jong student medegenomen, die in het arme dier een geschikt voorwerp vond, waarop hij eenige heelkundige operatiën kon toepassen. Eenige dagen daarna kwam Frederik nog eens langs het hospitaal, waar zijn arme vader gestorven was. Daar hoort hij een dof geblaf, dat uit eene kleine deur aan de straat voortkomt, en herkent de stem van Pantalon. Het dier had door zijnen scherpen reuk de nabijheid van zijnen jongen meester bemerkt. Toevallig kwam Jobert de Lamballe daar voorbij, hij bemerkte zijnen gunsteling Frederik, en wist te bewerken, dat de student den hond aan den knaap terug gaf. Het arme dier had echter door allerlei kunstbewerkingen te veel geleden, zoodat het, niettegenstaande de goede zorgen van Jobert de Lamballe, weldra in Frederik's armen stierf.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(Vervolg.)

Sprakeloos van schrik en smart, zag Mevrouw Crayford Clara aan. Zou dat teedere, zwakke meisje kracht genoeg hebben om dien schok te doorstaan? Ja! zij droeg dien met verwonderlijke, onnatuurlijke gelatenheid - zij zag, zij sprak met de zelfbeheersching der wanhoop.

‘Ik was er op voorbereid,’ zeide zij. ‘Ik heb hen dezen nacht voor mijn geest gezien. Richard Wardour is de waarheid te weten gekomen, en Frank heeft zijne schuld met zijn leven geboet - ik, ik alleen ben de schuldige.’ Zij sidderde en drukte hare hand op haar hart. ‘Lang zullen wij niet van elkander gescheiden zijn, Lucy; ik zal hem gaan opzoeken. Hij zal niet meer tot mij terugkeeren.’

Zij sprak die woorden uit op zulk een kalmen, zekeren, overtuigenden toon dat het vreeselijk was om aan te hooren. ‘Ik heb niets meer te zeggen,’ voegde zij er na een oogenblik bij - en stond op om naar huis terug te keeren. Mevrouw Crayford hield haar staande en noodzaakte haar weder hare plaats in te nemen.

‘Zie mij niet zoo aan en spreek niet zoo tot mij op die afschuwelijke manier!’ riep zij uit. ‘Clara! het is een verstandelijk wezen onwaardig, 't is twijfelen aan Gods

barmhartigheid, zoo te spreken als gij daareven deedt. Lees nog eens dit dagblad. Zie! Openhartig wordt er in gezegd dat voor de nauwkeurigheid der namen niet wordt ingestaan - en men raadt er in aan, verdere bijzonderheden af te wachten. ‘En zelfs de woorden die aan 't hoofd van den lijst staan, bewijzen hoe weinig men de waarheid weet. “Dood of Vermist!” Volgens de opgave zelve kan het dus even goed mogelijk zijn dat Frank vermist als dat hij dood is. Wie weet of de volgende post u niet een brief van hem medebrengt. Luistert ge naar mij?’

‘Ja.’

‘Kunt gij tegenspreken wat ik zeg?’

‘Neen.’

‘*Ja! Neen!* Is dat nu eene manier van antwoorden terwijl ik zoo bedroefd en bezorgd ben om uwentwil?’

‘Het spijt me dat ik zoo gesproken heb, Lucy. Omtrent sommige zaken hebben wij zeker ons eigen inzicht. Ik wil niet tegenspreken, lieve, dat uw inzicht het ware verstandige is.’

‘Niet tegenspreken?’ antwoordde Mevrouw Crayford met vuur. ‘Neen! gij doet erger - gij blijft aan uw eigen inzicht vasthouden; gij zijt van uw eenmaal opgevat gevoelen niet af te brengen - met het dagblad vóór u!’

‘Ik geloof aan hetgeen ik van nacht heb gezien.’

‘Aan hetgeen gij van nacht gezien hebt! Gij, eene beschaafde vrouw, zoudt waarde hechten aan een visioen uwer eigene verbeelding - niets dan een droom! Ik sta verbaasd dat gij u niet schaamt het te bekennen!’

‘Droom of geen droom, zooals ge wilt, Lucy, maar ik heb vroeger meermalen zulke droomen gehad - en ze zijn uitgekomen.’

‘Ja!’ zei mevrouw Crayford. ‘'t Is mogelijk dat er eens toevallig een is uitgekomen - en dat hebt ge opgemerkt en daaraan denkt gij steeds en daarop grondt ge uw geloof. Kom, Clara, wees oprecht! Hoeveel malen daarentegen hebt ge u vergist en zijn uwe droomen *niet* uitgekomen? Gijlieden, bijgeloovige zielen, zijt allen juist hetzelfde. Als het u te pas komt, vergeet gij dat uwe droomen en voorgevoelens ongegrond blijken te zijn. ‘Tracht toch, lieve,’ vervolgde zij op zachter, teederder toon, ‘verstandiger en meer vertrouwend te zijn, zoo niet voor uzelve, dan toch om mijnentwil. Verlies de hoop niet op de toekomst en uw vertrouwen in God. Hij, die mijn echtgenoot heeft bewaard, kan ook Frank behoeden. Zoolang er twijfel is, is er hoop. Verbitter mijn geluk niet, Clara! Doe uw best evenals ik te denken - al ware 't alleen om te toonen dat gij mij liefhebt.’

Zij sloeg haren arm om Clara's hals en kuste haar. Clara kuste haar weerom en antwoordde met droevige onderworpenheid:

‘Ik heb u lief, Lucy. Ik *zal* mijn best doen.’

Na dit gezegd te hebben, zuchtte zij diep en sprak geen woord meer. Voor veel minder scherp toeziende oogen dan die van mevrouw Crayford zou het duidelijk, maar al te duidelijk zijn geweest, dat de woorden zooeven gesproken geen heilzamen indruk op Clara's gemoed hadden gemaakt. Zij verdedigde niet langer hare denkwijze, zij sprak er niet meer over - maar de vreeselijke overtuiging dat Frank door Wardour's hand was omgekomen, was zoo vast als ooit in hare ziel geworteld! Mismoedig en bedroefd verliet mevrouw Crayford haar en keerde naar huis terug.

Hoofdstuk XV.

Voor het venster van de huiskamer der villa vertoonde zich een beleefd mannetje, met heldere verstandige oogen en vroolijke gezellige manieren. Netjes in 't zwart gedost, zooals zijn beroep 't meebracht, stond hij daar als de type van een welgedaan plattelands-geneesheer - gezien en gewild in een wijden kring van vrienden en patienten. Toen mevrouw Crayford hem te gemoet kwam, liep hij vlug naar buiten en stak haar zijne beide handen toe als eene hoffelijke en hartelijke begroeting.

'Mijne lieve mevrouw, aanvaard mijne hartelijke gelukwenschen!' riep hij uit. 'Ik heb het goede nieuws in het dagblad gelezen; en ik zou mij moeielijker blijder kunnen gevoelen dan ik nu doe, indien ik de eer had luitenant Crayford persoonlijk te kennen. Wij denken de heugelijke gebeurtenis thuis te vieren. Voor dat ik wegging zei ik tot mijne vrouw: "Eene flesch oude Madera van middag, beste! - om de gezondheid van den luitenant te drinken; God zegene hem!" En hoe vaart onze lieve patiente? Wat haar betreft, is de tijding niet zooals wij wel zouden hebben gewenscht. Om u de waarheid te zeggen, maakte ik me eenigszins bezorgd over de uitwerking die ze zou hebben; en daarom kom ik haar vandaag vroeger dan anders een bezoek brengen. Niet dat ik voor mijzelf het bericht donker inzie. Geenszins! 't Is duidelijk dat er twijfel bestaat aan de juistheid van de opgave, voorzoover mijnheer Aldersley aangaat - en dat is een punt, een gewichtig punt in zijn voordeel. De twijfel is in zijn voordeel, zouden de rechtsgeleerden zeggen. Denkt miss Burnham ook zoo? Ik durf het nauwelijks hopen, dat wil ik wel bekennen.'

'Miss Burnham heeft mij kommer en angst gegeven,' antwoordde mevrouw Crayford. 'Ik was juist van plan u te laten roepen.'

Hierop vertelde zij den dokter juist wat er gebeurd was; niet alleen herhaalde zij het gesprek van dezen ochtend tusschen Clara en haar, maar ook de woorden die Clara zich in hare vervoering dien nacht had laten ontvallen.

De dokter luisterde aandachtig toe. Hoe langer hoe meer verdween de lachende trek van zijn gelaat, naarmate Mevrouw Crayford voortging met haar verhaal en toen zij aan 't einde ervan was gekomen, was hij bijna niet meer te herkennen, zoo ernstig en nadenkend zag hij er uit.

'Laten wij haar gaan opzoeken,' zeide hij.

Hij ging naast Clara zitten en beschouwde aandachtig haar gelaat, terwijl hij haar pols voelde. Er was geen zweem van sympathie tusschen die beiden: de patiente met haar droomerig gemoed en ziekelijke verbeelding en de dokter met zijn rondborstig karakter en praktisch oordeel. Clara had in 't geheim een afschuw van haar geneesheer. Tegen haar zin onderwierp zij zich aan het nauwgezet onderzoek, waaraan hij haar thans onderwierp. Hij ondervroeg haar - en zij antwoordde hem op prikkelbaren toon. Een stap verder gaande (de dokter liet zich niet spoedig ontmoedigen) maakte hij gewag van het ontvangen nieuws omtrent de expeditie, en sloeg daarbij den overredenden toon aan, dien Mevrouw Crayford reeds gebruikt had. Clara weigerde over die kwestie te spreken. Zij stond met vormelijke beleefdheid op en verzocht verlof naar huis terug te keeren. De dokter deed geene poging haar tegenstand te bieden. 'Wel zeker, Miss Burnham,' antwoordde hij gelaten - na eerst een blik op Mevrouw Crayford te hebben geslagen die duidelijk te kennen gaf: 'Blijf gij hier bij mij.' Clara betuigde zonder te spreken haar dank door eene koele buiging en liet hen alleen. De dokter staarde de vermagerde, maar nog steeds bevallige gestalte van het meisje, toen deze zich langzaam verwijderde, na met zulk eene uitdrukking van ernstige bezorgdheid in zijne heldere oogen, dat een angstig voorgevoel zich van Mevrouw Crayford, op hare beurt, meester maakte. Hij sprak echter geen woord

voordat Clara verdwenen was onder de veranda, die het huis aan den kant van den tuin versierde.

‘Als ik me wel herinner, hebt ge mij gezegd,’ begon hij, ‘dat Miss Burnham geen vader of moeder meer in leven heeft?’

‘Ja, Miss Burnham is eene weeze.’

‘Heeft zij ook naaste betrekkingen?’

‘Neen. Gij moogt tot mij spreken als tot hare vriendin en voogdes. Zijt gij ongerust omtrent haar?’

‘Ik ben ernstig ongerust. 't Is slechts twee dagen geleden dat ik hier 't laatst geweest ben - en ik neem eene werkelijke verergering waar. Physiek en moreel eene verergering. Maak u niet noodeloos bezorgd! De ziekte is, hoop ik, niet geheel en al onherstelbaar. Ons rest nog de hoop, maar daarvan hangt 't meeste at, dat mijnheer Aldersley nog in leven is. Is dit het geval, dan wanhoop ik niet aan herstel in de toekomst. Is zij eenmaal gehuwd, dan kan zij nog gezond en gelukkig worden. Maar zooals de zaken nu staan, moet ik bekennen, angst te

gevoelen voor de vaste overtuiging, die zij met zich omdraagt, dat mijnheer Aldersley dood is en dat zij hem spoedig in den dood zal volgen. In den tegenwoordigen staat harer gezondheid, moet die gedachte (die haar ongetwijfeld dag en nacht geene rust laat) evenzeer invloed uitoefenen op haar lichaam als op haren geest. Indien wij het kwaad niet kunnen meester worden, zal zij hare laatste krachten verliezen. Verlangt u den raad van iemand anders in te winnen, dan staat u dit volkomen vrij. Maar mijn gevoelen hebt gij vernomen.'

'Ik stel groot vertrouwen in uw gevoelen,' antwoordde mevrouw Crayford. 'Zeg mij, in 's Hemels naam, wat kunnen wij doen?'

'Wij kunnen de proef nemen of eene geheele verandering van omgeving baten zal,' zei de dokter: 'wij kunnen haar terstond hier vandaan brengen.'

'Daar zal zij zich tegen verzetten,' hernam mevrouw Crayford. 'Meer dan eens heb ik haar verandering van omgeving voorgesteld en steeds weigerde zij.'

De dokter zweeg een oogenblik stil, alsof hij over iets nadacht.

'Onderweg hierheen hoorde ik iets,' ging hij voort, 'dat mij een middel aan de hand geeft om de moeielijkheid, waarvan gij zooeven gewaagdet, te ontwijken. Indien ik mij niet geheel en al in haar vergis, zal Miss Burnham geen neen zeggen op de verandering, die ik voor haar op 't oog heb.'

'En welke is die?' vroeg Mevrouw Crayford nieuwsgierig.

'Neem mij niet kwalijk dat ik, alvorens op die vraag te antwoorden, u eene vraag doe,' zei de dokter. 'Zijt gij zoo gelukkig, invloedrijke personen bij de Admiraliteit te kennen?'

'Zeker. Mijn vader is ambtenaar in het secretariaat en twee der Lords zijn vrienden van hem.'

'Uitmuntend! Nu kan ik ronduit met u spreken, zonder dat ik bevreesd hoef te zijn u teleurtestellen. Na hetgeen ik daareven zeide, zult gij het met mij wel eens zijn, dat de eenige verandering in Miss Burnhams's levenswijze die goed voor haar kan zijn, eene verandering is, die eene wijziging zal brengen in haren tegenwoordigen gemoedstoestand ten opzichte van mijnheer Aldersley. Geef haar de gelegenheid om - niet door middel van hare ziekelijke inbeelding en droombeelden, maar door daadzaken en de werkelijkheid - te ontdekken of mijnheer Aldersley al of niet onder de levenden is; en de noodlottigste zinsbegoocheling, die nu hare gezondheid dreigt te ondermijnen, zal ophouden. Zelfs in het ergste geval - aannemende dat mijnheer Aldersley zijnen dood in de IJszee heeft gevonden - zal het haar minder benadeelen de zekerheid daarvan te verkrijgen, dan weken achtereen voedsel te geven aan hare ziekelijke verbeelding en ingevingen, in afwachting van nadere tijdingen omtrent de expeditie. In één woord, ik wensch dat gij vóor het einde dezer week in staat zult kunnen zijn de onwankelbare overtuiging van Miss Burnham omtrent het lot van haren verloofde aan eene praktische proefneming te onderwerpen. Gesteld eens dat gij tot haar kondet zeggen:

“Wij verschillen in gevoelen, lieve, over 't lot van mijnheer Francis Aldersley. Gij meent stellig, zonder er den minsten schijn van bewijs voor te hebben, dat hij dood is, ja, nog erger, dat hij is omgebracht door de hand van een zijner mede-officieren. Ik van mijne zijde, houd vol, op gezag van het nieuwsbericht, dat niets van dien aard is voorgevallen en dat er alle kans bestaat dat hij nog in leven is. Wat zoudt ge er van zeggen als wij eens den Oceaan overstaken om de zekerheid te verkrijgen wie gelijk had - gij of ik?” Gelooft gij dat Miss Burnham daarop neen zal zeggen, mevrouw? Als ik nog eenig verstand heb van de menschelijke natuur, dan houd ik mij overtuigd dat zij de gelegenheid aangrijpen zal, als een middel om u te bekeeren tot het geloof aan de zienersgave.’

TWEE TOONLADDERS.

‘Hemel, dokter! versta ik u wel; wilt ge dat wij ons zullen inschepen om de Noodpool-expeditie op hare terugreis tegemoet te gaan?’

‘Volkomen juist geraden, mevrouw Crayford! Dat is wat ik bedoel.’

‘Maar hoe kan dat geschieden?’

‘Dat zal ik u terstond zeggen. Ik zeide - niet waar? - dat ik onderweg hierheen iets gehoord had.’

‘Ja?’

‘Nu, vlak bij mijn huis kwam ik een oud vriend tegen, die een eindweegs met mij hierheen wandelde. Gisteren middag dineerde mijn vriend bij den Admiraal te Portsmouth. Onder de gasten bevond zich een lid van het ministerie, die het nieuws omtrent de expeditie uit Londen had meegebracht. De heer gaf aan tafel te kennen dat er bijna niet aan te twijfelen viel of de Admiraliteit zou terstond een stoomboot uitzenden, om de geredde manschappen aan de Amerikaansche kust op te zoeken en hen naar Engeland over te brengen. Wacht even, mevrouw Crayford! Niemand weet tot dusver met welke instructiën het schip zal uitzeilen. Onder nagenoeg gelijksoortige omstandigheden echter *zijn* enkele bevoorrechten als passagiers of liever als gasten op zulk een oorlogsschip meegegaan - en wat men bij vorige gelegenheden heeft toegestaan, zal men, naar alle waarschijnlijkheid, thans niet weigeren. Indien gij voor uzelve niet tegen de reis opziet, ben ik niet bevreesd voor mijne patiente, ja wat meer zegt: als dokter raad ik haar de reis ten sterkste aan. Nu, wat zegt gij? Wilt gij uw vader schrijven en hem verzoeken zijn invloed aan te wenden bij zijne vrienden van de admiraliteit?’

Mevrouw Crayford stond in opgewonden toestand op.

‘Schrijven!’ riep zij uit. ‘Ik zal beter doen dan schrijven. De reis naar Londen is zoo'n groote zaak niet - en in mijn huisbewaarder hier stel ik genoeg vertrouwen dat hij in mijne afwezigheden voor Clara zorg zal dragen. Van avond zal ik vader nog spreken! Hij zal al zijn invloed bij de admiraliteit aanwenden - daarop kunt gij rekenen. O, beste dokter, welk vooruitzicht hebt ge mij geopend! Mijn echtgenoot! Clara! Welke ontdekking hebt gij gedaan! Hoe zal ik u mijne dankbaarheid kunnen toonen?’

‘Bedaar, lieve mevrouw. Reken niet al te zeer op een goeden uitslag. Miss Burnham's tegenwerpingen kunnen wij reeds van te voren als uit den weg geruimd beschouwen. Maar gesteld eens dat de lords van de admiraliteit *neen* zeggen?’

‘In dat geval, dokter, ben ik in Londen; en zal ik zelf naar de lords toegaan. Het zijn toch ook menschen - en men is niet gewoon *mij* iets te weigeren.’

Zoo scheidden zij.

Eene week later verliet Hare Majesteit's stoomschip ‘de Amazone’ de haven met bestemming naar Noord-Amerika. Enkele bevoorrechten, die een bijzonder belang hadden bij de Noordpoolreizigers, hadden verlof bekomen de ledige kajuiten aan boord te bewonen. Op de lijst dier bevoorrechte gasten van het vaartuig kwamen de namen voor van twee dames - mevrouw Crayford en miss Burnham.

EINDE VAN HET VIERDE TAFEREEL.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 46]

DE EERSTE MEIKERSEN, NAAR FRED, MORGAN.

Onze gravures.

De eerste kersen.

Dat de behaagzucht den dochteren Eva's van jongs af in het bloed zit, wordt door dit lieve tafereeltje nogmaals en ten overvloede verkondigd. Een jongen zal bij het gezicht van eene welgevulde schotel lekkere kersen enkel de begeerte gevoelen zich eens ter dege te goed te doen aan het frissche, sappige ooft en de broekzakken met kersensteenen te vullen; maar een meisje weet haren snoeplust aan hare kinderlijke *coquetterie* te onderjukken. Bij haar moeten die uitlokkende vruchten eerst het oog en daarna den mond verzadigen. In de eerste oogenblikken slechts ziet zij in die helderroode bollekens, waarin het zonnelicht zoo heerlijk fonkelt, niet anders dan robijnen, zoo schoon dat geen juwelier er zulke in goud omvatten kan. En in stede van naar het rozenroode mondje worden de kersen naar het rozenroode oor gebracht om daar als groote oorslingers tegen de blonde krulharen uit te schitteren.

Maar de pronkzucht heeft haren vollen eisch niet als zij geene bewonderaars rond zich ziet. En daarom moet de broeder vaak die laatste rol op zich nemen en ook zijnen lust naar het smakelijke fruit tijdelijk aan de grillen van zusje opofferen. Zoo versmelt dan, zooals op onze gravure, de nog naïve en schuldelooze liefde tot opschik van het meisje met de bewonderende en innige broederliefde van den jongen tot een behagelijk, innemend tafereel.

Bij het ziekbed.

Alleen de moederschap kent de zaligste, maar ook de smartelijkste levensuren. Zij is eene gestadige afwisseling van vreugde en wee, van hoop en kommer. Vreugde smaakt de moeder bij elken glimlach van hare lievelingen, trots en hoop vervullen haar hart bij elken stap, dien zij vooruit doen op den levensweg; maar ook de angst bevangt reeds haar hart bij iederen rimpel, die de effene en blanke voorhoofdjes fronst, de kommer overweldigt haar bij elk gevaar dat hare telgen dreigt. En de bangste uren voor de moeder zijn wel die, welke zij angstig wakend bij het ziekbed van een harer kleinen doorbrengt. Met welke bekommernis beluistert zij de onregelmatige ademhalingen van den kranke en welke vreugde smaakt zij niet als de pols van den kleinen lijder eene aanstaande genezing verhopen doet. Dit geluk nu schijnt de jonge moeder op Wehle's bevallig tafereel beschoren te zijn; de kleine hand, die zij bezorgd in de hare houdt, is niet meer zoo gloeiend, de pijnlijke trek is uit het open, ronde kinderkopje verdwenen. De slaap, die het teerbeminde wichtje geniet, is de rustige sluimering, welke de genezing voorafgaat.

Nog korten tijd en het kind zal de eerste, schoorvoetende schreden zetten van den herstellenden zieke, en bij den aanblik daarvan zal de moeder zelfs de herinnering verliezen aan de bange uren, in angst en smart met haren lieveling doorgebracht.

Voor den opstand (1809).

Het is in April van het gedenkwaardige, in woord en lied zoozeer verheerlijkte jaar 1809, toen het edele Tirol manmoedig het juk der vreemde overheersching van den nek schudde. Wij staan voor de uitbarsting van den opstand. Sedert weken zijn alle voorbereidende maatregelen genomen; overal in de afgelegen hoeken van het gebergte zijn wapenen en oorlogsvoorraad opgehoopt, waaraan de moedige vaderlanders in de nachtelijke stilte, meestal in verborgene werkplaatsen, hunne krachten geoefend hebben.

In zulk eene geheime werkplaats, deels in een rotshol uitgehouwen, verplaatst ons de kunstenaar, juist op het oogenblik dat eene jeugdige boodschapster den mannen, die bezig zijn de wapenen ter bevrijding des vaderlands te smeden, eene gewichtige tijding brengt, misschien wel het sein tot den aanval. Vastberaden moed staat in aller oogen te lezen; zonder aarzelen zullen zij het vaderland ook tot ernstiger en gevaarlijker arbeid den arm leenen, die zoo even nog de wapenen ter bevrijding smeedde, en mocht het gevorderd worden, gaarne zullen zij ook hun leven ten offer brengen op het altaar des vaderlands.

Het prachtige doek van Defregger, dat onlangs in Munchen tentoongesteld was, wordt tot de beste werken van den meester gerekend, en zijne voornaamste eigenaardigheden, zooals scherpe karakteriseering der hoofdpersonen, schilderachtige groepeering, onberispelijke teekening, alsmede harmonische kleurschakeering komen er prachtig in uit.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1797-1798.
(*Vervolg.*)

De vernietiging der kloosters, de afvordering van den republikeinschen eed aan priesters en onderwijzers, de sluiting der seminaries, de verbeurdverklaringen van de goederen der stichtingen had voor onmiddellijk gevolg het verval van het openbaar onderwijs. Tot op het einde der vorige eeuw berustte het onderwijs bijna zonder uitzondering in handen der geestelijkheid. Een groot getal lagere scholen werden door kloosterlingen bediend; menigvuldige kostscholen voor meisjes, door kloostervrouwen bestuurd; alle middelbaar onderricht en opleiding voor hoogere studiën door de wereldlijke of de gekloosterde geestelijkheid gegeven. Boven aan, en als bekroning van gansch deze onderwijsinrichting, stond de vermaarde hoogeschool van Leuven.

Te midden van zoovele stormen was de aloude hoogeschool blijven voortleven en had hare lessen niet opgeschorst. Door een enkel raadsbesluit van het middenbestuur van het Departement der Dijle werd deze instelling, welke eeuwen getrotseerd had, den 25 October 1797 vernietigd en al hare goederen ten voordeele van den Staat in beslag genomen.

‘Gezien, zegden de bestuurders van het departement, er geene andere scholen mogen bestaan als degene voorzien door de wet van 3 Brumaire jaar IV, en dat de hoogeschool, noch door hare inrichting, noch door haar wetenschappelijk onderwijs

met centrale of speciale scholen kan gelijk gesteld worden.... gezien dat er slechts één onderwijs, gesteund op de republikeinsche grondbeginselen mag zijn, zoo beslissen wij dat de lessen in de hoogeschool, onmiddellijk na de bekendmaking van dit besluit, zullen ophouden.'

Met den stelselmatigen geest van hervormers bezield, beproefden de republikeinen de opkomende geslachten in denzelfden zedelijken en wetenschappelijken vorm te kneden. Door de school zou men over de ziel heerschen, evenals door de *wet* over het lichaam. Men slaagde zoo min in de eene als in de andere poging. Het symbolum der Revolutie was niet bevestigend, wel ontkennend, niet opbouwend, wel afbrekend. Veranderlijk in beginselen, twistend over oorzaken en doeleinden, iedere dwaalleer beurtelings aanklevende, was er slechts een merkteeken voor de moderne philosophie: haat tegen het katholicisme. Op zulken zedelijken grondslag zou men het openbaar onderwijs pogen te vestigen.

Vooraleer te scheiden had de Nationale Conventie, den 25 October 1795, een algemeen onderwijsstelsel bekrachtigd. Het openbaar onderwijs werd door de republiek bewaakt en ingericht. Ieder kanton verkreeg een of meer lagere scholen, iedere hoofdplaats van het departement eene centrale school, en in verscheidene steden werden *speciale* scholen opgericht.

Te Parijs zetelde het nationaal instituut van wetenschappen en kunsten, welke de algemeene richting van het onderwijs zou geleiden. Eene centrale normaalschool zou leermeesters opleiden voor het onderricht in de departementale normaalscholen. In de lagere school onderwees men de beginselen van lezen, schrijven, cijferen en de zedeleer; de centrale scholen waren voor middelbaar onderwijs bestemd, terwijl de speciale scholen onderricht gaven in de geneeskunde, wettenleer, wijsbegeerte en hoogere wetenschappen.

In den loop van 1797 poogden de verschillende middenbesturen der departementen de officiëele scholen in te richten. Zij bevolen in ieder kanton ten minste eene lagere school op te richten, en in de hoofdplaats van het departement eene centrale school. Niettegenstaande al de pogingen der overheid slaagde men slechts langzaam in deze pogingen. De bevolking wilde van de staatsscholen niets weten en zij bleven ledig staan. Eenige bijzondere scholen bleven open, werden bij oogluiking der gemeenteoverheid gedoogd, en stroomden vol leerlingen. Het uitvoerend Directoire legde dan aan deze vrije onderwijzers den republikeinschen eed op, beval aan de overheid maandelijks de bijzondere scholen nauwkeurig te onderzoeken, en op te letten 'of men de schoolboeken gebruikt, door de Conventie voorgeschreven, of men de *Decadis* en republikeinsche feesten nauwkeurig onderhoudt, of men de *Rechten van den mensch* onderwijst en de naam van *Burger* door de kinderen doet eerbiedigen.'

Niets ontsnapte aan den dwang dezer vrijheidspredikers, noch het onderwijs, noch de opvoeding der jeugd, noch het huiselijk of geestelijk leven der burgers. Weldra werd de republikeinsche almanak en al zijne feestdagen verplichtend en gewelddadig opgedrongen. Reeds van af 26 Januari 1797 was het door het middenbestuur bevolen geen gebruik meer te maken in openbare stukken van de Gregoriaansche tijdrekening. Eenige maanden later, in April 1798, werd het geboden de Decadis en Nationale feestdagen te onderhouden. Door opvolgende besluiten werden de Decadis verplichtende rustdagen verklaard. Openbare werken werden opgeschorst, staatskantoren en scholen gesloten; marktdagen werden verboden, en alle koophandel zoowel in winkels als ter beurze zou ophouden. Nooit werd de katholieke Zondag hier ten lande zoo streng gevierd als de republikeinsche Decadi. Ten teeken van

vreugde was ieder burger gehouden, gedurende die feestdagen, een Fransch driekleurig vaantje uit te steken.

De philosophen der Nationale Conventie hadden bij decreet het bestaan van het Opperwezen erkend. Hunne opvolgers, de wetgevers onder het Directoire, regelden tot in de minste bijzonderheden den Eeredienst van het Opperwezen, het vieren van de feestdagen, die aan de Godheid en de Republiek toegewijd waren. Teder municipaliteit zou een tempel tusschen de bestaande kerken uitkiezen. Ieder Decadi zou zij zich in stoet naar dezen tempel begeven, vergezeld door den commissaris van het Directoire en den gemeente-secretaris, om er in het openbaar de wetten en officiëele oorkonden aan de bevolking voor te lezen. De huwelijken zouden alleenlijk op dezen dag in den tempel aangegaan worden, en men zou kennis geven van de geboorte van kinderen, van echtscheidingen en alle verdere akten betreffende den burgerlijken stand. Deze plechtigheden werden opgeluisterd door vaderlandsche redevoeringen, republikeinsche gezangen en andere feestelijkheden. De onderwijzers van de openbare, zoowel als bijzondere scholen, zouden hunne leerlingen naar den tempel der wet geleiden, om dezen nieuwen eeredienst bij te wonen.

Maar buiten de schooljeugd en de staats- en

gemeenteambtenaars woonde niemand bijna de republikeinsche feestelijkheden bij. De bevolking kon niet wijs worden uit al die Fransche en Latijnsche benamingen, als *Brumaire, Nivôse* en *Decadi*, en bleef in stilte den Zondag vieren, en de katholieke feest- en vastendagen onderhouden. Maar zoo kleingeestig waren sommige bestuurders, dat onder den dekmantel van gewetensvrijheid te bevorderen, zij de vischmarkten op mager- of vastendagen verboden.

En alsof deze hoovaardige republikeinen, welke met zoo diepe verachting op de christene geloovigen nederzagen, aan geene dwaasheid wilden vreemd blijven, op 't einde van 1797 zag men te Luik de philantropen hunnen nieuwen eeredienst invoeren. Deze nieuwe godsdienst, onder de Grieksche benaming van *Philantropie* of *God en Menschenliefde*, was eigentlijk de vergoding der Natuur. De hoogepriester en uitvinder der nieuwe sekte was Réveillière-Lepéaux, één der vijf leden van het Uitvoerend Directoire en dwepend vervolger van katholieke priesters. Maar alhoewel door het officiëel gezag gesteund van een Director vond de nieuwe leering, buiten Parijs, weinig ingang bij de bevolking. In België was er nergens spraak van dan in Luik; maar hoe kon het anders, sinds eene halve eeuw was de oudbisschoppelijke stad eene trouwe naäapster van alle wanorderlijk- en nieuwigheden te Parijs, een broeinest van vrijmetselaars en philosophen. Geene stad in Frankrijk zelven was zoo verslaafd aan de Revolutie en hare buitensporigheden. Rossius, Lahamaide, Toussaint en de beruchte Chapuis, wien men te Verviers een standbeeld opricht, verkregen van de municipaliteit de Sint-Andrieskerk, voor den theophilantropischen eeredienst. Niettegenstaande de invloed dezer aanleiders der republikeinsche gezindheid, kon de nieuwe sekte geenen wortel schieten en verdween weldra onder de bespotting der bevolking.

Zooals men het onderwijs, den godsdienst zelven poogde te *verwereldlijken*, een nieuw woord voor eene nieuwe zaak, zoo had men ook gedaan met de stichtingen en instellingen van liefdadigheid. Op het einde van November 1796 had de wetgevende vergadering eene wet uitgevaardigd, afschaffende alle H. Geesttafels en kerkendisschen, de goederen werden van de kerken afgetrokken en hun beheer toevertrouwd aan burgerlijke *bureelen van weldadigheid.* Zoo verging het ook met alle ziekenen gasthuizen of andere instellingen voor noodlijdenden. De christelijke liefdadigheid van vroegere eeuwen werd nu vervangen door de hedendaagsche officiëele weldadigheid.

(*Wordt voortgezet.*)

Verfstoffen uit het dieren- en plantenrijk.

De scheikunde van den jongsten tijd heeft een afzonderlijk hoofdstuk toegekend aan de beschouwing der verfstoffen uit het dieren- en plantenrijk; ook stemmen zij in hunne voornaamste eigenschappen genoeg overeen, om te zamen eene natuurlijke familie te vormen.

Als verfstoffen uit het dierenrijk vinden wij onder vele andere vermeld de kleurstof van het bloed, het zwarte pigment van onderscheidene lichaamsdeelen, en de kleurende bestanddeelen van het haar in zijn gewonen of gewijzigden toestand.

Al deze stoffen hebben echter geenerlei waarde voor de kunstmatige bereiding van verfstoffen, en wanneer wij den inkt van den inktvisch, die met de donkere kleurstof van het oog, van de huid der negers enz. alleszins overeenkomt, voorts de

purperslak, die in onze dagen niet meer gebruikt wordt, en eindelijk de schubben van sommige visschen, die men tot het vervaardigen van kunstmatige paarlen aanwendt, buiten rekening laten, dan kennen wij eigenlijk slechts eene enkele soort van dieren, welke ons verfstof levert, namelijk de cochenille. Dit diertje, een insekt van de orde der halfvleugeligen, voedt zich met het sap van verschillende cactus-soorten en wordt bepaaldelijk in Mexico en op Java met veel zorg aangekweekt. Deze insekten worden voorts verzameld, gedroogd en in den handel gebracht, omdat de lichamen der vrouwelijke diertjes eene fraaie roode, kristalliseerbare verfstof bevatten.

Het plantenrijk bezit een grooteren rijkdom van verfstoffen. Geen vorstelijk gewaad is ook met zulke prachtige kleuren getooid.

De verfstoffen uit het plantenrijk zijn gedeeltelijk in water oplosbaar en dus in het cellensap der planten aanwezig, gedeeltelijk in de planten te vinden in de gedaante van korrels, die zich alleen in alcohol, ether enz. ontbinden.

Men zou zich intusschen grootelijks bedriegen, wanneer men meende, dat de plantenkleuren, die het meest in het oog vallen, ook het meest als verfstoffen ten gebruike geschikt zouden wezen. Neen, de natuur heeft veelal hare beste gaven in de meest verborgene en oppervlakkig minst aanzienlijke deelen als het ware weggestopt. Zelfs moet de plant eerst het verloop der verbranding ondergaan, eer hare koolstof potlood en zwart krijt aan den teekenaar leveren kan.

Laten wij zien.

De bereider van verfstoffen verschaft zich de groene verfstoffen, zoo wij het sapgroen der kruisbessen uitzonderen, doorgaans uit het rijk der mineralen. Het algemeen verspreide bladgroen is volstrekt niet geschikt tot gebruik. Het is in het geheel niet oplosbaar in water, maar wel in alkohol, ether en zwakke loogen, en bestaat uit onderscheidene, nog niet nauwkeurig onderzochte kleurstoffen met wasachtige, in de cellen omdobberende korrels. Daarenboven is zijne vorming afhankelijk van de werking van het licht. Wanneer het bladgroen van de plant gescheiden is, gaat het spoedig tot ontbinding over, terwijl het in de plant bij de nadering van den Herfst van zelf ontbonden wordt. De wijze, waarop dit geschiedt, is nog niet met volkomene juistheid bepaald, maar ieder weet, dat zijne groene kleur dan in eene gele of bruine verandert.

Roode verfstof vinden wij in de wortels van de meekrap, in de bloesems van wilde saffraan, in het zoogenaamde rood-hout, dat in onderscheidene soorten in de wouden van Zuid-Amerika gevonden wordt, in het Oost-Indische sandelhout en in den alkanna-wortel. De twee laatstgenoemde verfstoffen zijn niet in water oplosbaar.

Gele verfstof verkrijgt men vooral uit het zoogenaamde geel-hout, eene soort van moerbeziën-boom uit West Indië, en uit de wouw, eene reseda-achtige plant, welke ook in ons land hier en daar in het wild gevonden wordt. Die beide verfstoffen zijn oplosbaar in water. Orleans, dat in de gedaante van een bruinachtig rood deeg in den handel voorkomt, is afkomstig van de vruchten van den orleans-boom; deze bevatten eene gele verfstof, die in water, en eene roode, die in een zwakke loog kan worden opgelost.

Eene blauwe verfstof levert het campeche- of blauw-hout. Het dient zoowel om in onvermengden toestand ons eene blauwe of violette als om in verbinding met delfstoffelijke zelfstandigheden, vooral met ijzer, ons eene grijze of zwarte kleur te bezorgen. Vele korstmossen verschaffen ons het blauwe lakmoes, dat vooral ook voor den scheikundige zoo groote waarde heeft, daar het, op papier gebracht, bij aanwezigheid van vrije zuren in eene vloeistof, eene roode kleur aanneemt, of,

wanneer het zelf door een zwak zuur rood is geworden, de aanwezigheid van loog-achtige stoffen door eene blauwe kleurverandering verraadt. Hier verdient vooral de voornaamste onder alle verfstof-leverende planten, namelijk de indigo, eene vermelding. Even als in vele andere gewassen (met sommige soorten van polygonum, mercurialis enz. die vaak zelfs aan de melk van het rundvee eene blauwe kleur bezorgen, heeft men reeds proeven genomen, maar zonder gewenschte uitkomst, terwijl daarentegen de weede, die bij ons zelden in het wild wordt aangetroffen, eene aanzienlijke hoeveelheid verfstof oplevert), zoo vindt men ook in verschillende indigo-soorten, welke in Oost-Indië te huis behooren, maar tevens in het noordelijk gedeelte van Afrika en in Zuid-Amerika zeer goed willen groeien, een zoogenaamd chromogeen (eene kleurvoortbrengende zelfstandigheid), dat wil zeggen, een kleurloos sap, waaruit zich in de dampkringslucht, door de opname van zuurstof, donkerblauwe en bij verbrijzeling donkerroode glinsterende korrels afscheiden. Het eenige oplossings-middel voor deze korrelige stof is zwavelzuur. Daarenboven kan men door ijzer-oxydule, tin-oxydule enz. aan de indigo hare zuurstof ontnemen, waarna zij weder oplosbaar wordt in water.

Deze omstandigheden openen ons - om eindelijk over het gebruik te spreken - twee wegen om ons van de indigo te bedienen. De eerste weg, die van het zoogenaamd Saksisch blauwverwen, is deze, dat men de indigo (door gisting van gekneusde plantendeelen verkregen) in aarden potten met zwavelzuur ontbindt en ze dan kookt met water en zuivere wol. Deze laatste neemt het indigozwavelzuur tot zich en verkrijgt eene donkerblauwe kleur. Hierna wordt zij ter dege gewasschen, oin haar van alle vrije zuren te berooven, en dan met eene oplossing van soda of potasch gekookt. In dit loog-achtig vocht maakt zich de kleurstof los van de wol, en de alzoo verkregen blauwe verfstof (indigo-zwavelzure kali of natron) kan men terstond gebruiken. Voegt men er echter eene voldoende hoeveelheid potasch of soda bij, zoodat het indigo-zwavelzuur zich volkomen met kali of natron verzadigen kan, dan verkrijgt men eene brij-achtige massa, die in 140 deelen water oplosbaar is en als blauw karmijn in de katoendrukkerij of, als blauwsel, door onze huismoeders in den stijfsel gebruikt wordt. De tweede weg is merkwaardiger en korter; hij wordt aangewezen door het feit, dat onderscheidene zelfstandigheden de zuurstof aan de indigo kunnen ontnemen, waarna zij kleurloos en in water oplosbaar wordt. Doopt men nu het te verven katoen, linnen of wol in zulk eene oplossing, dan vertoont zich de blauwe kleur eerst langzamerhand, wanneer het in de opene lucht wordt te drogen gehangen, door de opname van zuurstof.

Even als bij de indigo, die wegens hare eigenaardige en voortreffelijke eigenschappen door geene andere verfstof-verschaffende plant geëvenaard wordt, zoo is ook bij andere soorten van verfstoffen de waarborg eener echte, duurzame kleur - eener kleur, die tegen licht, vochtigheid enz. bestand is - gelegen in eene scheikundige verbinding van de verfstof, of van de bestanddeelen der verfstof met de vezels, die geverfd moeten worden. De scheikundige verbinding tot stand te brengen, ziedaar juist de taak van den verver, die een kunstenaar is in zijn vak.

NAAR H. KNAPP.

Anecdoten uit de dierenwereld.

Uitroeiing van het hondengeslacht.

De Heer N. Fetu, de schrijver van een plan tot uitroeiing van het hondengeslacht, ontving den 18en Juni 1866, den volgenden brief van maarschalk Vaillant, waarin deze op geestige wijze dat denkbeeld bestrijdt:

'Mijnheer, ik zou u gaarne willen bedanken voor de toezending van uwe brochure over het *Uitroeiien van het hondengeslacht*, maar inderdaad zooveel moed heb ik niet; ik heb een afschuw van een nieuwen St. Bartholomeusnacht, gelijk gij tegen de honden predikt! Hoe! gij zoudt den hond van Ulysses willen dooden, dien ouden blinden hond, die zijn meester na eene afwezigheid van twintig jaar nog herkent, en

BIJ HET ZIEKBED, NAAR J.R. WEHLE.

VOOR DEN OPSTAND (1809), NAAR FRANS DEFREGGER.

die zijne laatste krachten inspant om hem nog éénmaal te lekken! Genade, mijnheer, genade voor Argos, dood hem niet! Laat hem van blijdschap sterven!

Gij zoudt den hond van den jongen Tobias willen dooden, die van verre den ouden blinden vader te gemoet loopt om hem de komst van zijnen zoon en het einde van zijne ongelukken aan te kondigen.

Gij zoudt den hond willen dooden, die met zijn wonderlijk instinct St.-Rochus wist te ontdekken, toen deze in een hol te midden eener barre woestenij aan de pest doodelijk krank lag! - dien hond, welke aan de wereld eenen mensch schonk, die om zijne verheven daden van, zelfopoffering alleen den hemel verdiende!

Gij zoudt den wakkeren hond van Montargis willen dooden, zonder hem den tijd te laten om den moordenaar van Aubry de Montdidier, zijnen meester, aan te wijzen en Richard Macaire te dwingen de misdaad te bekennen!

Gij zoudt Fido willen dooden, den hond van Jocelijn, welke aan Lamartine die heerlijke verzen ingaf, die men niet kan lezen, zonder zijne tranen te voelen opwellen l

Gij zoudt den Newfoundlander en den St.-Bernardhond willen dooden, nadat hij uwen zoon uit eenen met sneeuw gevulden afgrond had gered, of hem aan de onstuimige golven had ontrukt, die hem dreigden te verzwelgen! Allen zouden zonder genade den dood moeten ondergaan.

Gij zoudt Nero, den hond des Keizers, willen dooden; uwe woede zoudt gij zelfs koelen aan Brusca, mijn hond, die hier bij mij ligt, terwijl ik u dit schrijf, met zijne oogen op de mijne gevestigd, en als las hij daarin de verontwaardiging, die mij tegen u bezielt, schijnt hij mij te willen zeggen: Beknor dien heer, beknor hem flink; vertel hem, hoe lief ik u heb, hoeveel wij van elkaâr houden, hoe gehecht ik ben aan uwe moeder, uwe zuster en allen, die u dierbaar zijn; zeg hem hoe ik u onophoudelijk dag en nacht bewaak, noem hem de namen van allen, die ik gebeten heb; spreek hem van al de broeken, die ik verscheurd, van al de kleeren, die ik aan stukken gereten heb, omdat de dragers dier kleedingstukken u te nabij wilden komen; draag hem de verzen voor, die de hertog van Malakoff, uw trouwe vriend, gemaakt heeft op mij, die misschien nog trouwer ben; toon dien leelijken man eenige dier Fransche, Latijnsche, Duitsche, Italiaansche brieven, die ik heb ingegeven aan de hartelijke lieden, die mij bij u leerden waardeeren! Zeg dien lasteraar, die ongetwijfeld geen begrip heeft van eene reine, volstrekt belangelooze vriendschap, dat een lief, jong meisje van twaalf jaar onder het fraaie portret, dat Jadin van uwen hond gemaakt heeft, naast vele andere verzen die allen mijn lof vermelden, de volgende treffende regels schreef:

> Du bien de mon maître en ami je profite:
> J'aimerais son pain noir, s'il était malheureux!

Maar, lieve, goede meester, doe nog beter, schrijf niet aan dien hondenbeul; wacht tot wij samen op de algemeene raadsvergadering van uw geliefd vaderland het voorzitterschap bekleeden; dan zult gij mij voor eenige oogenblikken mijn muilband afdoen, en gij zult zien of ik het den ellendeling niet betaald zet dat hij ons zou willen uitroeien.

In afwachting dat Brusca zijn plan volvoere, ben ik, Mijnheer,

Uw onderdanige dienaar, Maarschalk *Vaillant.*

Wijsgeerige zedespreuken.

Wanneer het woord uit het hart komt, valt het in het hart.

***

Niet door het verkeerde aan te vallen, maar door in het goede voorganger te zijn, wordt het ware verkregen.

***

Onwetendheid is de vloek van God; kennis de vleugel waarmede wij ons hemelwaarts heffen.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Vervolg.*)

Vijfde tafereel.
De visschershut.

Hoofdstuk XVI.

Wederom de open zee - de zee, wier golven breken tegen de kusten van Newfoundland! Een Engelsch stoomschip ligt in 't ruime sop ten anker. Door de openstaande deur van eene groote visschershut aan den oever - een van de gebouwen, behoorende tot een station van de kustvisscherij van het eiland - kan men duidelijk het vaartuig gewaar worden.

De eenige persoon, die zich op 't oogenblik in de hut bevindt, is een man in een matrozenpak. Hij zit, met een stuk touw in de hand, op eene kist naar de zee te staren. Op de ruwe timmermanstafel naast hem ligt een voorwerp, dat men niet verwachten zou op zulk eene plaats te vinden - een vrouwensluier.

Hoe heet het schip dat daar voor anker ligt?

Het is de *Amazone* - uit Engeland afgezonden om de overgebleven officieren en manschappen van de Noordpool-expeditie op te nemen. Men is zoo gelukkig geweest ze drie dagen geleden op de kusten van Noord Amerika te ontmoeten. Maar de reis huiswaarts is vertraagd door een storm, die het schip uit zijne koers heeft gedreven. Den derden dag heeft de kommandant der *Amazone*, gebruik makende van de eerste de beste windstilte, gelast het anker op de kust van Newfoundland te laten vallen en zijne manschappen aan wal gezonden om watervoorraad op te doen vóór hij naar Engeland onder zeil gaat. De afgematte passagiers hebben zich voor eenige uren aan land begeven om zich wat te verfrisschen na de ongemakken van den storm. De sluier, die op de tafel in de hut ligt, is de sluier van Clara.

En wie is de man die daar op de kist, met eene touw in zijne hand, naar de zee zit te staren? Die man is de eenige vroolijke man aan boord. Met andere woorden - John Want.

Nog steeds op de kist rustende, wordt onze vriend, die nooit pruttelt, verrast door de plotselinge verschijning van een matroos in de deur der hut.

‘Aan 't werk, John Want, opgepast!’ zegt de matroos, ‘luitenant Crayford is in aantocht.’

Na die waarschuwing te hebben doen hooren, verdwijnt de boodschapper weer. John Want staat zuchtend op - kantelt de kist recht op - en begint de touw er om heen te slaan. De scheepskok is niet iemand die zijne redding beschouwt met een gevoel

van onvermengde voldoening, welk gevoel zijne makkers in 't ongeluk bezielt. Integendeel, hij is ondankbaar genoeg om bijna berouw te gevoelen dat hij niet meer aan de Noordpool is.

'Had ik maar geweten' - dat is de gedachte van John Want - 'had ik maar, vóór ik gered werd, kunnen denken, dat ik naar deze plaats zou gebracht worden, ik zou, geloof ik, nog liever aan de Noordpool gebleven zijn. Ik voelde me heel gelukkig toen ik daar iedereen opvroolijkte. Alles wel beschouwd, moet ik zeer op mijn gemak geweest zijn aan de Noordpool - als ik er maar bewust van geweest was. Ieder ander in mijne plaats zou misschien geneigd zijn deze Newfoundlandsche hut aan te zien voor een morsig, misselijk, vochtig, stinkend hok om in te wonen. Een ander in mijne plaats zou misschien al meer dan zijne maag vol hebben van dien eindeloozen Newfoundlandschen mist, dien onveranderlijken Newfoundlandschen stokvisch en die eeuwige Newfoundlandsche honden. Aan de Noordpool zagen we ten minste nog een paar schoone beren. Maar 't doet er niet toe! 't is mij alles juist hetzelfde - *ik* pruttel niet.'

'Zijt gij klaar met die kist te binden?'

Ditmaal was het eene gezaghebbende stem - de man die nu in de deur staat, is luitenant Crayford in eigen persoon. John Want geeft zijn officier op zijne eigenaardige gekscherende manier antwoord.

'Ik heb 't gedaan, zoo goed ik kon, mijnheer - maar de vochtigheid van de plaats begint hare uitwerking reeds te doen gevoelen op de touw. Om nog niet eens te spreken van onze longen - ik spreek alleen maar van onze touw.'

Crayford gaf een scherp antwoord. Hij schijnt zijn vroegeren smaak in John Wants geestigheid te hebben verloren.

'Naar uwe tronie te oordeelen, zou men waarachtig haast gelooven dat onze redding uit de Noordpoolstreken een ongeluk is geweest. Gij verdiendet eigenlijk er weer heen te worden gezonden.'

'Ik zou er, geloof ik, volstrekt niet spijtig om zijn, al *werd* ik er heen gezonden. Ik ben dankbaar genoeg van aard; maar ik kan niet velen in eene stinkende hut als waarin wij nu zijn, zóó over de Noordpool te hooren spreken. Aan de Noordpool was het heel zindelijk, alles was wit van den sneeuw - maar hier ziet men niets dan vocht en zand. Voelt gij nooit het gemis van uwe beendersoep, mijnheer? *Ik* wel. Ze was misschien wel niet heel krachtig, maar zij was ten minste lekker heet; en de kou scheen er een soort van geurigen smaak aan te geven terwijl men ze opslurpte. Hebt gij van nacht zoo lang liggen hoesten, mijnheer? Verre van mij dat ik iets ten nadeele van het klimaat zou willen zeggen - maar ik zou blij zijn als ik wist dat gij 't niet waart die zoo vreeselijk aan 't hoesten geweest zijt. Wilt gij zoo goed zijn even met de toppen van uwe vingers te voelen hoe vochtig die touw is, mijnheer? Ge kunt uwe vingers wel weer achter op mijn wambuis afvegen.'

'Stokslagen moest ge hebben achter op uw wambuis. Kom, breng dadelijk die kist naar den boot, luie brompot! Gij zoudt nog in staat zijn te pruttelen in het hof van Eden.'

De wijsgeer der expeditie was geen man, dien men 't stilzwijgen kon opleggen door hem naar het hof van Eden te verwijzen. Zelfs het Paradijs was niet volmaakt voor John Want.

'Ik maak me sterk, overal even opgeruimd te zijn,' antwoordde de kok. 'Maar oprecht gesproken - 't moet een zwaar werk zijn de bloemperken te onderhouden in Eden's lusthof.'

Na dit voor geene tegenspraak vatbaar bezwaar te hebben geopperd, nam John Want de kist op zijn schouder en liep er 't hoofd schuddend mee naar buiten.

Alleen gelaten zag Crayford op zijne horlogie en riep toen een matroos, die buiten stond.

'Waar zijn de dames?' vroeg hij.

'Mevrouw Crayford komt dezen kant uit, mijnheer. Zij was dicht achter u, toen gij hier binnengingt.'

'Is mis Burnham bij haar?'

'Neen, mijnheer; miss Burnham is ginds aan het strand met de passagiers. Daareven hoorde ik dat de jongedame u riep, mijnheer.'

'Mij riep?' Crayford dacht na terwijl hij de woorden herhaalde. Op minder luiden, maar ernstigen toon voegde hij er daarop bij: 'Ga miss Burnham zeggen dat gij mij hier gezien hebt.'

De matroos groette en ging naar buiten. Crayford liep de hut op en neer.

Van den dood gered in de Poolwoestenijen en hereenigd met eene schoone vrouw, zag de luitenant er niettemin onuitsprekelijk bezorgd en ternedergedrukt uit. Waar kon hij aan denken? Hij dacht aan Clara.

Den eersten dag toen de geredde mannen aan boord van de Amazone waren opgenomen, had Clara niet alleen Crayford, maar ook de andere officieren, die aan de expeditie hadden deelgenomen, lastig gevallen en bedroefd met vragen naar Francis Aldersley en Richard Wardour. Zij had geen enkel teeken van schrik of wanhoop gegeven, toen zij vernam dat men niet wist wat er van de beide mannen geworden was. Zij had zelfs droevig geglimlacht toen Crayford (uit medelijden voor haar) te kennen

gaf dat hij en zijne kameraden nog niet de hoop hadden opgegeven Frank en Wardour weer te zien. Eerst toen de luitenant dat gezegd had - en toen men hoopte dat het smartelijk onderwerp niet aangeroerd zou worden - toen had Clara alle aanwezigen doen ontstellen door te verklaren dat zij nog iets te zeggen had omtrent Frank en Wardour, dat nog niet gezegd was geworden. Hoewel zij zeer bedekte woorden bezigde, getuigde hetgeen zij verder zeide dat zij in haar hart 't vreeselijk vermoeden droeg dat er eene misdaad in 't spel was - juist hetzelfde vermoeden dat Crayford's ziel terneerdrukte - hetgeen den luitenant zoo neerslachtig maakte en zijne medeofficieren zoo verbaasde, dat zij allen zich niet bij machte gevoelden haar een antwoord te geven. Reeds toen waren de voorteekenen van den storm, die kort daarop was losgebroken, aan zee en hemel zichtbaar. Crayford had zich toen daarmede verontschuldigd, dat hij daardoor plotseling de kajuit moest verlaten, waarin het gesprek had plaats gevonden. Zijne medeofficieren hadden ziin voorbeeld gevolgd en op hun plicht gewezen die hen op dek riep.

Den volgenden dag en den derden dag woedde de storm nog steeds - en konden de passagiers hunne hutten niet verlaten. Maar thans, nu het weder was opgeklaard en het schip het anker had laten vallen - thans, nu officieren en passagiers, allen te zamen aan wal waren en den tijd ter hunner beschikking hadden - nu had Clara de gelegenheid op het onderwerp der verloren mannen terug te komen en omtrent hen vragen te doen, waarop Crayford onmogelijk haar het antwoord kon schuldig blijven. Wat moest hij aanvangen? Hoe kon hij haar nog langer onkundig laten van de waarheid?

Ziedaar de overpeinzingen die Crayford pijnigden en die hem na zijne redding, in den wonderlijken en oneigenaardigen toestand brachten van een bezorgden terneergedrukt mensch. Zijne medeofficieren oordeelden, gelijk hij wel wist, dat hij de grootste verantwoordelijkheid er van op zich moest nemen. Deed hij dit niet, dan zou hij al aanstonds het vreeselijk vermoeden van Clara bevestigen. Hij moest zich door de moeielijkheid heenslaan; maar hoe? - te gelijk zonder zijn eigen eer te bevlekken en zonder haar te diep te treffen - dat was meer dan Crayford kon zeggen. Hij stond nog in zijn somber gepeins verzonken, toen zijne vrouw de hut binnentrad. Toen hij zich tot haar omkeerde, zag hij zijne eigene ongerustheid en zorg geheel weerkaatst op mevrouw Crayford's gelaat.

‘Hebt gij Clara ook gezien?’ vroeg hij. ‘Is zij nog aan 't strand?’

‘Zij volgt mij hierheen,’ antwoordde mevrouw Crayford. ‘Ik heb vanochtend met haar gesproken. Zij dringt er nog even sterk op aan dat gij haar de omstandigheden zult mededeelen waaronder Frank is verloren geraakt. Zooals de zaken staan, blijft u geen anderen uitweg over dan haar te antwoorden.’

‘Help mij dan daarin, Lucy. Zeg mij, voor zij komt, op welke wijze dat vreeselijk vermoeden het eerst zich van haar meester maakte. Al wat zij bij mogelijkheid weten kon, toen wij Engeland verlieten, was dat de beide mannen ieder op een ander schip waren geplaatst. Waardoor is zij tot het vermoeden kunnen geraken dat zij elkander hebben gevonden?’

‘Zij was er vast van overtuigd, William, dat dit *moest* geschieden, toen de expeditie Engeland verliet. En zij heeft in boeken over Noordpoolreizen gelezen van mannen, die door hunne kameraden moesten worden achtergelaten, en van mannen die op ijsbergen op goed geluk zijn voortgedreven. Met haar geest vol van die beelden en voorgevoelens, zag zij of droomde zij dat zij Frank en Wardour zag in een harer

zenuwaanvallen. Ik stond naast haar - ik hoorde wat zij toen sprak. Zij waarschuwde Frank dat Wardour de waarheid ontdekt had. Zij riep hem toe: “Blijf bij den hoofdtroep, Frank, zoolang gij kunt!”-’

‘Groote God!’ riep Crayford uit - ‘dat was, bijna in dezelfde woorden, de waarschuwing die ik hem toeriep, den kaatsten keer dat ik hem zag!’

‘Vertel haar dat niet, William! Houd haar onkundig van hetgeen gij mij daar zegt. Zij zou het niet aanzien voor hetgeen het is - niets dan eene treffende toevalligheid. Zij zou het beschouwen als eene bepaalde bevestiging van het geloof, dat ongelukkige bijgeloof, dat zij met zich omdraagt. Zoolang gij niet met zekerheid weet dat Frank dood is en dat hij omkwam door Wardour's hand, loochen zoolang alles wat zij zegt - misleid haar voor haar eigen bestwil - betwist al hare gevolgtrekkingen evenals ik het doe. Help mij om bij haar het beter, het verheven geloof aan Gods genade op te wekken!’ Zij zweeg eensklaps stil en zag zenuwachtig naar de deur. ‘Stil!’ fluisterde zij. ‘Doe zooals ik u gezegd heb. Daar is zij.’

Hoofdstuk XVII.

Clara bleef aan de deur staan en zag nu eens Crayford, dan weder diens echtgenoot mistrouwig aan. Daarop de hut binnentredende en Crayford naderende, nam zij zijn arm en trok hem eenige schreden ter zijde van de plaats waar mevrouw Crayford stond.

‘Thans waait er geen storm en hebt ge geene plichten aan boord van 't schip te verrichten,’ zeide zij met een flauw droevig glimlachje dat Crayford door het hart sneed.

‘Gij zijt Lucy's echtgenoot en ge stelt belang in mij om harentwil. Deins daarom er niet voor terug mij smart aan te doen: ik kan smart dragen. Vriend en broeder! geloof mij, ik heb moed genoeg het ergste te hooren! Beloof mij, mij niet omtrent Frank's lot om den tuin te zullen leiden?’

De stille berusting die in hare stem hoorbaar was, de droevig smeekende blik van haar oog, deden Crayford zijne zelfbeheersching bijna geheel verliezen. Hij antwoordde haar op de slechtst mogelijke wijze - hij antwoordde ontwijkend.

‘Beste Clara,’ zei hij, ‘wat heb ik gedaan, dat gij mij kunt verdenken u om den tuin te willen leiden?’

Zij zag hem vorschend aan - en staarde toen nog met meer wantrouwen naar mevrouw Crayford. Er heerschte een oogenblik stilte. Voordat een der drie den mond had kunnen openen, werden zij gestoord door de binnenkomst van een van Crayford's mede-officieren, op den voet gevolgd door twee matrozen, die een korf tusschen hen droegen. Crayford liet aanstonds Clara's arm los en nam deze zoo juist van pas komende gelegenheid waar om over iets anders te spreken.

(*Wordt vervolgd.*)

Eene nieuwe zetmachine.

Reeds herhaaldelijk zijn er pogingen aangewend om het tijdroovende werk van het zetten en weder distribueeren der letters op de zetterij door machines te doen verrichten; maar tot nu toe is men daar nog niet ver mee gekomen, en in eene

vergadering van drukkers, den 2^{en} December 1885 te Keulen gehouden, werd openlijk de meening verkondigd, dat 'het eene dwaling is van den menschelijken geest, uitvindingen na te jagen, welke geen ander doel hebben dan het denkvermogen bij den arbeid des zetters onnoodig of overtollig te maken en door behulp van machines het gedachtenwerk geheel te doen ophouden.'

De man, die zoo sprak, bleek er echter al zeer weinig van te begrijpen; geen enkel uitvinder toch zal zich ten doel stellen het denkvermogen bij den zetter overbodig te maken; want voor datgene wat de zetter met zijn denkvermogen verricht, zal wel geen werktuig ter wereld zijn uit te denken. Het is er alleen om te doen het werk der zetters minder tijdroovend te maken.

Een gewoon zetter zet door elkaar gerekend, in een dag van tien werkuren, ongeveer 12000 letters. De nieuwe zetmachine echter, welke wij hier wenschen te bespreken, kan, door twee personen bediend, hetzelfde werk doen in een vijfde van den tijd, namelijk 6000 letters zetten per uur. Dat verschil komt volstrekt niet hieruit voort, dat het denkvermogen van den zetter is uitgespaard. Het is daarin gelegen, dat de zetter met de rechterhand elke letter, cijfer of leesteeken uit een der talrijke hokjes van zijne zetkast moet kiezen en die in den zoogenaamden zethaak, een klein werktuig, dat hij in de linkerhand houdt, moet samenbrengen, welke ingewikkelde beweging de machine oneindig sneller kan verrichten.

Daarentegen heeft eene zetmachine dit nadeel dat zij met slechts ééne lettersoort te gelijk kan werken, zoodat zij in vele gevallen, waar verschillende letters of cijfers moeten gebezigd worden, niet te gebruiken is. Vandaar dat er tot nog toe slechts in groote drukkerijen gebruik van gemaakt is, waar enkele dier machines, o.a. die van Kastenbein te Brussel met uitstekend gevolg zijn aangewend.

Aan de tot heden bekende stelsels lag altijd het denkbeeld van een klavier ten grondslag; er waren namelijk een aantal toetsen aangebracht, die elk, zoodra zij met den vinger werden neergedrukt, eene bepaalde letter uit eene kanaalvormige ruimte met de vorige in ééne rij brachten, die dan door den zetter tot regels en kolommen moest gemaakt worden. De Zweedsche ingenieur Alexander Lagerman heeft echter onlangs eene zetmachine uitgevonden en vervaardigd, die op een geheel ander beginsel berust en volgens het oordeel der vakmannen al hare voorgangsters moet overtreffen.

Het ligt niet op onzen weg eene breedvoerige beschrijving te geven van dit wonder van nauwkeurigheid en vernuftige vinding, zooals het oordeel van den beroemden Stockholmschen professor, baron A.E. Nordenskjöld luidt; dit zij aan de typographische vakbladen overgelaten. Wij zullen er ons slechts toe bepalen, hier, naar aanleiding der afbeelding in dit nummer, eene korte toelichting te laten volgen, die onzen lezers althans eenigermate kan duidelijk maken hoe het toestel is ingericht en werkt.

De eigenlijke machine bestaat uit een vierhoekig raam, dat op een ijzeren onderstel met vier pooten rust. Het raam is van eene rij loodrechte gleuven of geulen voorzien, waarin de kanalen voor de letters zijn aangebracht. Bij gebrek aan eene stoommachine of anderen motor wordt het rad G door het treden der pedalen H en H1 in draaiende beweging gebracht, welke door een drijfriem op het kleinere rad G1 wordt overgedragen. Dit laatste drijft het distribueertoestel. Een dergelijk rad, dat wat lager, doch achter het raam aangebracht en daarom op onze afbeelding niet zichtbaar is, drijft het zettoestel.

Het distribueertoestel D, dat boven aan het raam is aangebracht, laat zich met de hand heen en weer schuiven en dient tot het distribueeren, dat wil zeggen het uit elkaar nemen en sorteeren der letters, nadat het drukken is afgeloopen, en tot het

vullen der kanalen met nieuw lettermateriaal. Di is een dwarsbalk met halfcirkelvormige insnijdingen. Met behulp van een klein werktuig, eveneens heen en weer beweegbaar en uit drie ringen bestaande, die de zetter zich aan de vingers steekt, drukt deze met een der ringen op eene bepaalde insnijding en brengt daardoor een soort van grijper in den vereischten stand. Iedere insnijding is driemaal zoo breed als de letterkanalen, en de ringen zijn zoo ingericht, dat, wanneer men met den eersten daarvan op eene insnijding drukt, het verlangde kanaal van het distribueertoestel met zijne opening van onderen zich juist tegen het overeenkomstige letterkanaal der hoofdmachine aansluit; drukt men met den middelsten ring op dezelfde insnijding, dan gaat een ander kanaal open, en bij het drukken met den derden ring op dezelfde a insnijding ook weer een derde kanaal. Daaruit volgt dat een en dezelfde insnijding voor drie verschillende kanalen dient.

De bovenste rij der op den dwarsbalk D1

aangegeven letters duidt de overeenkomstige letterkanalen aan, welke door den ring links in werking moeten gesteld worden; de middelrij duidt de letters of kanalen aan, welke door het drukken met den middelsten ring, en de onderste rij die, welke door middel van den derden ring rechts getroffen worden. Daarenboven zijn de insnijdingen drie aan drie door kleuren gemerkt en gegroepeerd, opdat de zetter ze gemakkelijker overzien en het benoodigde kanaal sneller vinden kunne.

Het zettoestel bevindt zich aan het ondereind van het raam. De opvanger E is op dezelfde wijze ingericht als de distribueerder Den dient om de letters uit de kanalen te nemen en in regels te rangschikken; slechts is de afstand tusschen de ringen en kanalen hier grooter. E1 is een dwarsbalk met insnijdingen evenals D1 en dient tol hetzelfde doeleinde. B wijst de letters aan, die gedistribueerd moeten worden en dienen moeten om de kanalen van het raam opnieuw te vullen. C is het zoogenaamde schip, eene vierhoekige plaat, waarop de afzonderlijke regels tot geheele kolommen en pagina's aaneengeschoven worden. F duidt een klein letterkastje aan, dat op de oude wijze in verscheidene vakjes verdeeld is en dat letters bevat, welke, zooals bij voorbeeld de Y, maar zelden voorkomen en daarom een afzonderlijk kanaal ontberen kunnen ten einde de machine niet te buitensporig breed te maken. Het spreekt vanzelf dat deze letters naar gelang der behoefte met de hand gevat en tusschen den regel ingevoegd moeten worden.

Het rad G werkt bij iedere omwenteling op eene kruk, welke de plaat D2 nederdrukt. Te gelijk zakt daarbij het distribueertoestel en laat de letters in het kanaal der machine glijden. De plaat blijft een oogenblik in dezen stand, terwijl een stift, die aan het vang- of zettoestel bevestigd is, zijwaarts naar buiten treedt, de onderste lettertype dwars uit het distribueertoestel stoot en ze in het overeenkomstige hoofdkanaal drijft.

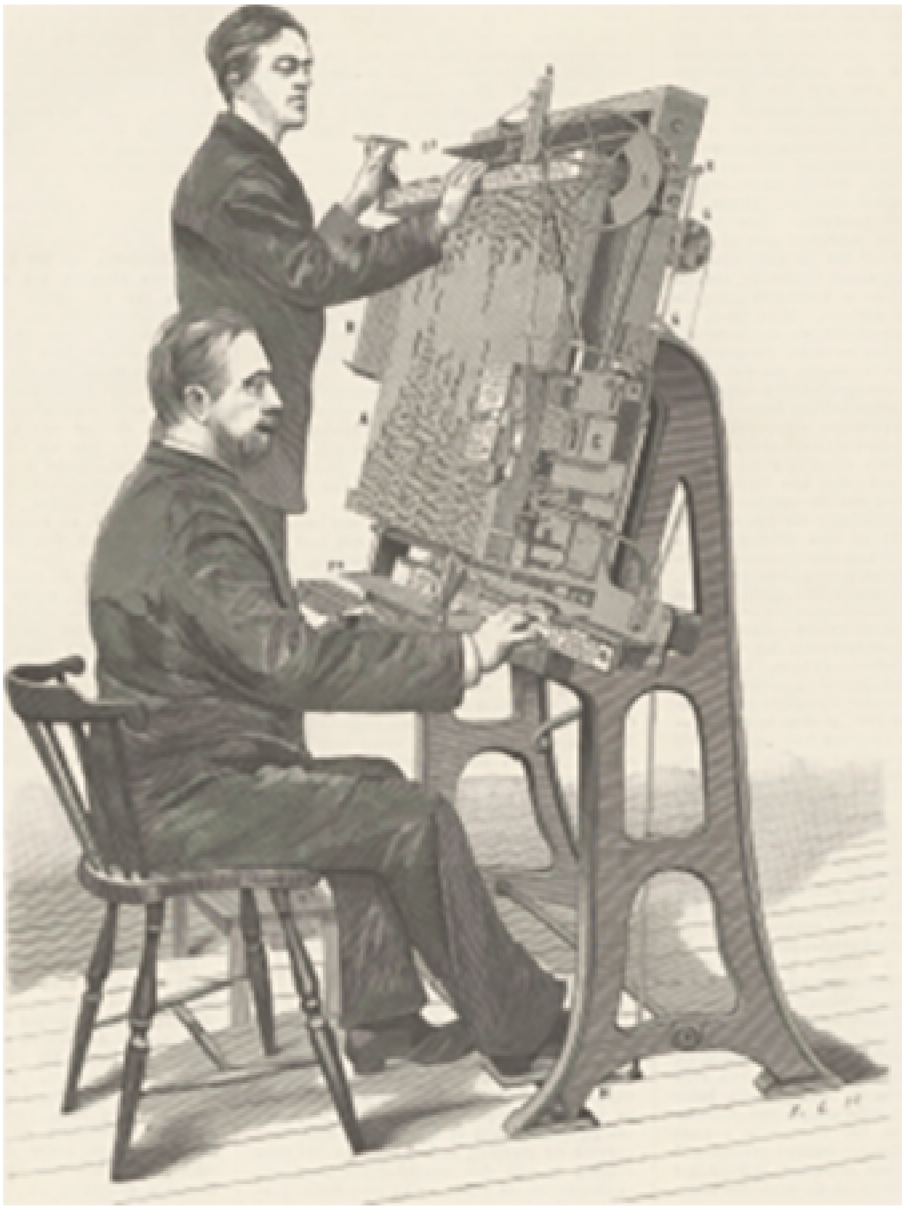

EENE NIEUWE ZETMACHINE.

Aan het zetmechanisme ligt juist hetzelfde denkbeeld ten grondslag. Door het boven vermelde, op onze afbeelding niet zichtbare rad G wordt eveneens eene kruk in beweging gebracht, die vooreerst de plaat E2 met het letterkanaal van het zettoestel omhoog heft en ten andere een haak op zij schuift, waarop eene letter uit het kanaal te voorschijn springt en zich aansluit bij die, welke reeds in het zettoestel staan en door een klein schuifje met springveer vastgehouden worden.

Ieder kanaal der machine bevat natuurlijk slechts eene enkele soort van letters, die loodrecht boven elkander staan en door kleine plaatjes, welke zich licht tegen de kanaalwanden aandrukken, in het bovengedeelte daarvan worden vastgehouden, tot er van onderen gebrek aan letters ontstaat, waarop kleine gewichten ze weer neerdrukken.

K is een kleine hefboom, die door de pedalen in beweging gebracht wordt, door middel van O het rad I drijft en tegelijk daarmee ook het als winkelhaak dienenden toestel L, dat zich op en neer beweegt en den gezetten regel opneemt. Een andere, hoogst vernuftig geconstrueerde hefboom N, die eveneens door het rad I gedreven wordt, neemt de regels uit den winkelhaak L over en brengt ze op het zetschip C,

waarop hij weder in zijn vorigen stand terugkeert. Het gelijkmaken der verschillende regels tot op de vereischte lengte en het samenvoegen daarvan tot geheele bladzijden geschiedt met de hand.

Tot bediening der machine worden twee personen gevorderd. De eene zetter, die voor het distribueeren der reeds gebruikte letters te zorgen heeft, staat links van zijn collega, die er bij zit en bij gemis aan eene andere drijfkracht met zijne voeten de pedalen in beweging brengt. De eerste licht met behulp van den winkelhaak B1 een regel letters van de kolom B af en brengt ze in het kanaal van het distribueertoestel over. Dan steekt hij de drie ringen aan de vingers zijner rechterhand en oefent met den vereischten ring een lichten druk uit op die insnijding van den dwarsbalk D1, welke met de te distribueeren letter geleekend is. Daardoor schiet niet alleen de grijper in den vereischten stand, maar de ring drukt te gelijk op eene stang, die zich onder D1 bevindt en welke bewerkt dat O in den overeenkomstigen tand van het rad grijpt en de onderste letters in het hoofdkanaal schuift.

Het zetten geschiedt op dezelfde wijze. Een druk met den ring op eene der insnijdingen in den dwarsbalk Er leidt de verlangde letter uit het kanaal naar het opvangtoestel. Zoodra de regel de voorgeschreven lengte heeft bereikt, wordt het opvangtoestel naar rechts geschoven en de regel van den winkelhaak L opgenomen, waarna de zetter weer met een nieuwen regel begint.

[Nummer 47]

Onze gravures.

Hoe Joseph Haydn's talent ontdekt werd.

HOE JOSEPH HAYDN'S TALENT ONTDEKT WERD.

Ongeveer honderd vijftig jaren geleden zaten twee oude heeren in het stadje Haimburg bij Weenen aan tafel. Zij waren beiden muziekmeesters en hadden grooten naam, althans op dat oogenblik. De gastheer heette Frank en de bezoeker was de heer Reuter, kapelmeester te Weenen.

Natuurlijk liep het gesprek over muziek, over oude en jongere toonkundigen, over zangers en kapelmeesters. Op eens verhaalde Frank zijnen gast, dat hij een wonderkind, van negen jaren oud, van den buiten meegebracht had. Reuter moest dat wonder zien en hooren, en de knaap werd dan ook te voorschijn geroepen uit de keuken, waar hij juist zijn middagmaal genuttigd had.

Daar stond hij in de ouderwetsche, met hout beschoten eetzaal, voor de beide ernstige muziekkenners. Deze richtten onafgewend de oogen op den tengeren, bruinharigen, taankleurigen knaap, in zijn schamel plunje, die schuchter binnengekomen was en met gebogen hoofd een eind ver van de tafel was blijven staan.

De heer Frank gelastte hem iets te zingen.

Thans was onmiddellijk alle bedeesdheid verdwenen. Hij zong met vrije, heldere stem, terwijl hij langzaam het hoofd ophief, eene vreemde, maar treffend schoone melodie.

Meteen sprong de oude meester Reuter snel van zijnen stoel op en riep:

'Vriend Frank, die jongen moet bij mijn koor!'

Het was voor den kleinen zanger een reuzenstap voorwaarts; maar Reuter vermoedde niet, toen hij zijn beschermeling dien dag meenam, wat er eenmaal uit hem groeien zou. Hij wist niet dat zijn naam, Franz Joseph Haydn, eenmaal beroemd zou worden in de geheele beschaafde wereld als die van den toonzetter der 'Schepping' en der 'Jaargetijden,' wien de kunst zulke heerlijke symphonieën en Oostenrijk zijn aangrijpend volkslied te danken heeft.

Pasteur's inentingen tegen de razernij.

Naar aanleiding van deze teekening, zal het onzen lezers niet onwelkom zijn hier enkele bijzonderheden omtrent de gewichtige uitvinding van Pasteur te vernemen.

Volgens het verslag, dat de verdienstelijke geneeskundige den 12en April 1886 in de Academie der Wetenschappen te Parijs, betreffende zijne inentingen tegen de hondsdolheid uitbracht, bedroeg het getal der door hem behandelde personen tot dusver 726, waarvan er 688 door honden en 38 door wolven gebeten waren. Die, welke door honden gebeten

waren, werden allen voor de uitbarsting der vreeselijke ziekte bewaard, op een klein meisje na, dat hem eerst den zes en dertigsten dag na den beet in behandeling gegeven werd. Wat de 38 Russen betreft, die door dolle wolven waren gebeten en daarom door Pasteur werden ingeënt, van hen stierven er vier, terwijl de overigen gezond en wel naar hun vaderland zijn teruggekeerd.

De methode van Pasteur wordt op het oogenblik nog altijd door vakgeleerden onderzocht; tot dusver toch moet door den Franschen hoogleeraar alleen dit ontwijfelbaar aangetoond zijn, dat honden, die met het gif van dolle honden worden ingeënt, ook door de razernij worden aangetast, terwijl van den anderen kant Pasteur vervolgens eene methode moet hebben gevonden om dit gif zoodanig te verzwakken, dat de hiermee ingeënte dieren niet aangetast worden en zelfs voortaan tegen de uitwerking van het werkelijke gif beschermd blijven.

Hierdoor is trouwens reeds eene groote schrede voorwaarts gedaan op den weg, die tot volledige kennis der hondsdolheid en harer genezing leiden moet. Wat betreft de proeven van Pasteur om de inentingen tegen razernij ook op den mensch toe te passen, deze behooren nog altijd tot het gebied der proefnemingen, zoodat daarover nog geen beslissend oordeel valt uit te spreken; maar in elk geval kan het voor onze lezers van belang zijn, omtrent die veelbesproken proeven iets naders te vernemen. Die proeven vormen om zoo te zeggen slechts eene schakel in de keten der onderzoekingen op geneeskundig gebied, waaraan professor Louis Pasteur zich te Parijs reeds sinds jaren wijdt.

Sinds lang had men bij zekere aanstekelijke ziekten als pokken, roode koorts en mazelen de ondervinding opgedaan dat personen, welke die reeds eenmaal gehad hadden, er later gewoonlijk van verschoond bleven. Daardoor kwam men op het denkbeeld der inenting als voorbehoedmiddel, welk denkbeeld door Jenner's uitvinding der koepokinenting grooten opgang maakte. Pasteur nu is stelselmatig op dezen weg verder gegaan en heeft, door proeven op dieren, de inenting langzamerhand bij een aantal besmettelijke ziekten in toepassing gebracht.

Eerst bij de hoender-cholera, vervolgens bij miltbrand, bij de speeksel-microbe, bij de varkensroos en eindelijk bij de hondsdolheid heeft hij telkens het gif, dat aan deze ziekten eigen is, in zulk een verzwakten vorm weten voort te brengen, dat de daarmee ingeënte dieren niet meer stierven, doch slechts ten gevolge der inenting ongesteld werden om later geheel tegen de ziekte bestand te zijn. Daarentegen moeten zij, naar op grond van gedane waarnemingen door vakgeleerden en veefokkers verzekerd wordt, nooit meer die krachtige gezondheid herkrijgen, waarin zij zich vóór de inenting mochten verheugen.

Pasteur's nasporingen betreffende de hondsdolheid waren vooreerst hierop gericht, te ontdekken waar eigenlijk bij een dollen hond de zetel is van het vergift, en hij bevond dat behalve het speeksel, hetwelk bij den beet gewoonlijk het gif meedeelt, ook het merg van het aangetaste dier steeds gif bevat. Door middel van kleine deeltjes dezer giftige stof, waarvan hij bouillon had getrokken, verwekte Pasteur bij de dieren, die hij ter proefneming bezigde, nu kunstmatig de razernij. Verder werd de sterkte van het gif, naar gelang der hoeveelheid en naar gelang van den tijd, die tusschen de inenting en het uitbreken der ziekte verliep (den zoogenaamden 'incubatietijd') nauwkeurig gemeten: hoe grooter de incubatietijd was, des te zwakker was klaarblijkelijk het aangewende vergif, en daarnaar werd nu, tot het nemen van proeven, razernijgif in alle graden van sterkte samengesteld.

Die proeven leverden vooreerst deze uitkomst op, dat het gif bij sommige diersoorten in heftigheid af-, bij andere daarentegen in sterkte toenam; zoo werd bij voorbeeld het razernijgif van een dollen hond, door overbrenging op een konijn, nog verscherpt, zoodat dit laatste in veel sterker mate door de ziekte werd aangetast dan de hond. Het tegenovergestelde deed zich bij apen voor, waar hetzelfde gif zich aanmerkelijk zwakker toonde; daaruit maakte Pasteur de gevolgtrekking dat de sterkte van het vergif bij de overbrenging op hoogere diersoorten afneemt, doch op lagere verhoogt.

De inenting als voorbehoedmiddel op dieren werd door Pasteur nu in dier voege toegepast, dat hij de gifstof, welke hij van ingeënte konijnen gewonnen had, gebruikte om daarmee honden in te enten; dit geschiedde door hun met behulp van een spuitje een weinig van het gif, dat in bouillon opgelost was, onder de harde hersenhuid te spuiten. Hij begon met eene zwakke oplossing en verscherpte de inspuiting langzamerhand tot zulk een graad, dat een aldus ingeënte hond tegen dolheid beveiligd bleek. Ook gelukte het hem, honden, die door dolle dieren gebeten waren, door latere inenting voor het uitbreken der razernij te behoeden.

Dat deze ontdekkingen ook op den mensch van toepassing waren, meende Pasteur op grond zijner nasporingen met alle zekerheid te kunnen aannemen; doch de eerste practische proefneming daaromtrent waagde hij eerst, toen hem den 6^en^ Juli 1885 een negenjarig knaapje gebracht werd, dat door den beet van een dollen hond veertien deels zeer diepe wonden had gekregen en dat dan ook reeds door twee geneeskundigen van naam als reddeloos was opgegeven. Pasteur maakte nog denzelfden avond een begin met zijn inentingen en zette die tot den 16^en^ Juli voort, terwijl hij het gif voortdurend verscherpte. Deze met de grootste spanning gadegeslagen proef gelukte: het knaapje bleef gezond en werd noch ten gevolge van den beet, noch ten gevolge der inentingen door razernij aangetast.

Thans deed Pasteur verschillende verdere proefnemingen op menschen, van welker verrassende uitkomsten de cijfers in den aanhef meegedeeld een denkbeeld kunnen geven. Menschen van allerlei ouderdom en stand, van allerlei nationaliteit hebben, sedert de inentingen van Pasteur bekend zijn geworden, in het laboratorium van den beroemden onderzoeker beveiliging gezocht tegen de gevolgen der beten van door razernij aangetaste dieren, waartegen de wetenschap tot dusver geen enkel middel wist aan te wijzen.

Onze plaat op bladzijde 372 stelt ons voor hoe Pasteurs' medehelper, professor Grancher, een knaap met het razernijgif inent, terwijl Pasteur zelf de operatie aandachtig gadeslaat. Het spuitje bevat ternauwernood een kubieken centimeter van de giftige vloeistof, wier giftsterkte langzamerhand verhoogd wordt; de spits van het spuitje bestaat uit eene naald, die van een buisje voorzien is; dit buisje wordt gewoonlijk op de borst onder de huid gestoken en de inhoud der spuit vervolgens door middel van een vingerdruk in het celweefsel ontlast. Binnen twee seconden is de geheele operatie, die tien dagen achtereen herhaald wordt, afgeloopen.

Pasteur stelt zich voor eene groote internationale inrichting tot stand te brengen, waar deze inentingen geregeld zullen plaats hebben, en hoopt de aanzienlijke gelden, die daarvoor benoodigd zijn, door middel van openbare inzamelingen bijeen te brengen.

Het oorlogschip der toekomst.

In den laatsten tijd is, zooals men weet, het middel gevonden, om luchtballons in hunne vaart te besturen. Reeds in den vorigen jaargang hebben wij van den bestuurbaren ballon der heeren Krebs en Bernard eene uitvoerige beschrijving met afbeelding gegeven.

Niet zoodra was dat middel ontdekt, of aanstonds waren de oorlogsmannen er bij, om het in hun kraam te pas te brengen, - alsof er geene menschelijke uitvinding kon gedaan worden, die niet onmiddellijk op het gruwzaam verdelgingswerk moest toegepast worden. Op het oogenblik is men reeds zoover gekomen, dat er in vollen ernst gesproken wordt van een oorlogschip, dat het luchtruim zal doorploegen, om zoowel te land als ter zee dood en verwoesting te braken.

Op ons gravuurtje in dit nummer zien de mannen van het bloedig vak hun ideaal verwezenlijkt in een volledig luchtoorlogschip, aan weerszijden van vuurmonden voorzien, in staat om op zee eene geheele vijandelijke vloot in den grond te boren of te land eene gansche stad tot een puinhoop te schieten.

En men meene niet hier met eene dolle hersenschim te doen te hebben; in Amerika is op het oogenblik, op last der regeering, een ‘bestuurbare oorlogsballon’ onder handen, die niet minder dan 10.000 dollars moet kosten, en eene lengte zal hebben van zes en zestig voet bij eene middellijn van zestig. Dit luchtmonster zal aan beide einden puntig toeloopen en alzoo min of meer den vorm hebben van eene sigaar. Onafhankelijk van vóór- of tegenwind zal het eene vaart hebben van dertig Engelsche mijlen per uur en gedreven worden door saamgeperste lucht, die door middel van zekere machinerie wordt opgehoopt. Het luchtschip kan naar welgevallen bestuurd worden en, ingeval het over eene vesting of eene vloot heenstrijkt, geheele tonnen dynamiet daarop neerwerpen.

Als wij tijd van leven hebben, kunnen wij dus in geval van oorlog nog vreeselijke dingen te zien krijgen!

Hoe eertijds eene vrouw gestraft werd, die haren man mishandeld had.

Men had toch in den goeden ouden tijd al zonderlinge gebruiken, zal menigeen bij de beschouwing van dit comisch tafereeltje uitroepen. Maar men vergete niet, dat wij over die gebruiken onmogelijk een onpartijdig oordeel kunnen vellen, omdat wij met onze negentiende-eeuwsche begrippen ons moeielijk in de denkwijze en opvatting onzer voorouders kunnen verplaatsen. Als men echter wat dieper doordringt in de studie der middeleeuwen, zal men inzien dat vele dier gewoonten of ‘costuymen’, hoe vreemd en lachwekkend zij ons op het oogenblik voorkomen, in hun tijd eene behoorlijke reden van bestaan hadden, daar zij geheel samenhingen met de toestanden en begrippen dier dagen.

De Duitsche teekenaar H. Merté, aan wiens vaardige teekenstift wij reeds menig fraai tafereel uit den ouden tijd te danken hebben, schetst ons in de teekening, waarnaar onze gravure is vervaardigd, een rechtsgebruik, dat eertijds in Hessen bestond en volgens hetwelk eene vrouw, die haren man mishandeld had, veroordeeld werd om, ruggelings op eenen ezel gezeten, de stad te worden rondgeleid.

Dat die straf indruk maakte, kan blijken uit de houding der schuldige op onze gravure, die kennelijk niet op haar gemak is te midden van den volkshoop, die haar van alle kanten uitjouwend en bedreigend omringt.

Of met die tuchtiging het beoogde doel wel bereikt werd, zouden wij ernstig betwijfelen; want als werkelijk de schuldige in zoover te huis de broek droeg, dat zij

haren man aftroeven kon, dan kan men gemakkelijk nagaan wat het lot van den dierbaren echtvriend zal geweest zijn, als vrouwlief na zulk een tocht te huis kwam.

Een jonge arend.

Hoe vreemd het ook moge voorkomen, toch zien wij op deze gravure het portret van een koningstelg: het jong van den steen- of goudarend, den grootsten roofvogel der gematigde luchtstreek, die in de kloven en spleten van de ontoegankelijkste rotswanden der hooggebergten zijn nest bouwt, dat soms verscheidene meters hoog uit boomtakken en twijgen is opgestapeld.

De eieren van den arend zijn betrekkelijk klein, rondachtig, ruw van schaal en witachtig of groengrijs van kleur met onregelmatige grijs-of bruinachtige vlekken en stippen. Men vindt meestal slechts twee, zelden drie eieren in het

nest en bijna nooit meer dan twee jongen. Het wijfje broeit ongeveer vijf weken. De jonge, uit het ei gekropen adelaars, welke gewoonlijk in het begin van Mei het levenslicht aanschouwen, zijn, gelijk op onze afbeelding is waar te nemen, aanvankelijk met een dicht, grijs-wit dons bedekt en zouden met hunne vleugelstompjes en hun onontwikkeld staartje er haast als een onnoozel kieken uitzien, zoo niet het prachtige groote oog en de kromme snavel reeds den koning van het luchtgebied deed kennen.

Eerst zitten zij haast beweegloos op hunne pooten en verraadt alleen het bewegen van den kop dat zij leven; later springen zij nu en dan op en scharrelen veel met den snavel tusschen de veeren, die hun bij het aangroeien eene onaangename jeukte schijnen te veroorzaken; van tijd tot tijd trachten zij ook de vleugelstompjes uit te slaan en alzoo pogingen aan te wenden om te vliegen. Zij gaan daarbij dan ook op de teenen staan, trippelen eindelijk naar den uitersten rand der rotsspleet, waarin de ouderlijke woning is opgeslagen, en zien nieuwsgierig en verbaasd, zooals de jonge adelaar op onze afbeelding, de wijde Alpenwereld in, die eens hun jachtgebied zal worden.

De ouden sleepen intusschen in overvloed voedsel aan; in zijne eerste jeugd ontvangt de jonge arend slechts spijs, die reeds in de krop voorafgaandelijk half verteerd is, later leggen deze hunnen jongen den buit aan stukken voor, maar ten laatste brengen zij hun de prooi met huid en haar en laten het den jongen over, die aan stukken te scheuren, als om hen aan het bloedig werk te gewennen.

Op het einde van Juli of in het begin van Augustus is de jonge arend volwassen en heerscht zelf als onbeperkt gebieder in het luchtruim.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

Toestand der Fransche republiek in 1798. - Mislukte landing der Engelschen tusschen Oostende en Blankenberge. - Wet over de krijgslichting - Diepe afkeer van de Belgen voor den krijgsdienst - Zwakke bezetting in België. - Verbittering der bevolking. - Oproeren in Oost-Vlaanderen. - Onlusten in de departementen der Dyle, der Leie, der Schelde en der Beide Nethen. - Het leger van Jezus-Christus in Luxemburg. - Gevechten rondom Mechelen tusschen de Patriotten en de Franschen. - Versterkingen aan het bezettingsleger toegezonden; vliegende kolommen van krijgslieden doorloopen het land. - Het patriotsche leger te Diest. - Gevecht van Herenthals. - De opstand breidt zich uit.

1798.

De Fransche republiek, door burgeroorlog en inlandsche twisten verscheurd, door wanorde in 's lands geldwezen uitgeput, door dwingelanden en grootsprekers overheerscht, had toch immer hare grenzen uitgebreid. Noordwaarts had Frankrijk bezit genomen van België, en deze verovering was erkend door Oostenrijk; Holland tot eene Bataafsche republiek ingericht, was slechts een afhankelijk nabuur. In het Oosten was de linkeroever van den Rijn heroverd, deze zoo lang betrachte natuurlijke grens; terwijl meer zuidwaarts het grondgebied vergroot werd door de wederrechterlijke inbezitneming der pauselijke stad Avignon en de toevoeging der landstreken van Savoyen en Nizza.

En toch verkeerde de republiek in een hachelijken toestand. Oostenrijk, niettegenstaande den gesloten vrede, bleef slecht gezind jegens Frankrijk, en de vredeshandelingen te Radstadt met het Duitsche rijk dreigden op nieuwe vijandelijkheden uit te loopen. In Midden-Italië duurde de krijg voort. Kleine Staten had men gemakkelijk omgestooten en den Paus uit Rome verjaagd, maar nu stonden de koninkrijken van Napels en Sardinië op, om, versterkt door bondgenootschappen, de Fransche legers aan te vallen.

Engeland, van het vaste land verdreven, bleef de ziel van den wederstand tegen de Fransche republiek en voorbereidde opnieuw een bondgenootschap van de Europeesche mogendheden. In haren wrok vatte de Fransche republiek het dwaze ontwerp op een inval in Engeland te doen. Het Directoire deed een oproep aan de bevolking, om door milde geldelijke bijdragen deze stoute onderneming te steunen.

Het middenbestuur der departementen wakkerde al de staatsambtenaren aan, door vrijwillige inschrijvingen, den kruistocht tegen het *trouwelooze Albion* - zooals men Engeland noemde - te vergemakkelijken. Deze vaderlandsche oproep bleef echter nagenoeg zonder weerklank in ons vaderland. Volgens eene aanteekening van J. de Potter, bedroeg het beloop der inschrijving in het departement der Schelde nauwelijks drie duizend vijf honderd livres; nu, de leden van het bestuur alleen namen deel aan dit werk, en dan nog werden deze gelden waarschijnlijk uit de departementale kas gelicht en tot de onvoorziene uitgaven gerekend.

Inmiddels benuttigde Groot-Britannië den tijd, om de rijke koloniën van Holland te bemeesteren, een opstand in de Zuid-Nederlanden te bewerken, en langs die zijde weder den voet op het vaste land te zetten. Den 19^{en} Mei 1798 liet de Engelsche vloot, veertig vaartuigen sterk en door drie duizend krijgslieden bemand, die in de Noordzee kruiste, onvoorziens het anker voor Oostende vallen. De stad was slechts verdedigd door eene bezetting van vier honderd man. Terwijl kanoneerbooten de stad beschoten, landdden twee duizend Engelschen tusschen de stad en Blankenberge aan en rukten op Sleykens vooruit, ten einde de sluizen te doen springen. Het kanongebulder werd tot Brugge gehoord; onmiddellijk liep het garnizoen te wapen en begaf zich in allerijl in de richting van Oostende. De Engelschen overrast, moesten op hunne schepen terugwijken; vele krijgsgevangenen, drie kanonnen en verscheidene booten vielen in de handen der Franschen. Deze ontscheping der Engelschen mislukte dan teenemaal, alhoewel de kustbewoners hen ontvingen onder den koningskreet van ‘Leve George!’ Doch niemand begunstigde deze stoute onderneming of vatte de wapens op.

Den zelfden dag als deze gebeurtenis plaats had, zeilde eene talrijke vloot de haven van Toulon uit, om een sterk leger onder bevelhebberschap van Bonaparte, naar Egypte over te voeren. De jonge krijgsheld ried het Directoire aan het vermetele ontwerp eener verovering van Engeland te laten varen, en den vijand langs eene meer tastbare zijde aan te randen. Het was vooral te doen om het meesterschap der zee.

Nu was Engeland vast besloten zijn laatsten man te wagen, zijn laatsten shilling uit te geven, alvorens den strijd te staken. Ontzaglijke vloten werden uitgerust en zooveel huurtroepen als men maar vinden kon aangeworven. Door zijne bemoeiingen gelukte het er in Rusland en Turkije tot den krijg tegen Frankrijk over te halen. Den 12^en^ September werd tusschen Groot-Brittanië en deze twee mogendheden een driedubbel bondgenootschap gesloten, ten einde Frankrijk ten lande en ter zee onverwijld aan te tasten.

In dien nijpenden nood nam de Fransche Republiek hare toevlucht tot het gewone hulpmiddel: gedwongen geldlichting en gedwongen volkslichting. Reeds na de nederlagen van 1793 gold in Frankrijk de stelregel: ‘Ieder burger soldaat!’ en meteen kreeg het oude krijgsstelsel der staande legers den genadeslag. Op dit beginsel gesteund werd een wetsontwerp over de volkslichtingen in de wetgevende kamers in Juli door Jourdan nedergelegd, den 4^en^ September 1798 gestemd en door het Directoire als staatswet uitgevaardigd.

Deze wet stelde vast, dat, indien het vaderland in gevaar was, ieder Franschman kon te wapen worden opgeroepen; buiten dit geval, zouden de legers samengesteld worden bij middel van vrijwillige dienstneming en bij middel van *militaire conscriptie*, of gedwongen krijgslichting. Ieder jongeling van zijn twintigste tot zijn zes en twintigste jaar is dienstplichtig. De dienstplichtige jongelingen werden verdeeld in vijf klassen; de eerste klas bevatte al de jongelieden, welken den 22^en^ September 1798 hun twintigste jaar zouden bereikt hebben, en zoo voorts van jaar tot jaar voor de opvolgende klassen. Indien de eerste klas niet voldoende ware om de kaders van het leger aan te vullen, werd, bij middel van loting, door de opvolgende klassen in het ontoereikende getal van manschappen voorzien. Ieder dienstplichtige jongeling zou zich onmiddellijk bij de gemeente-overheid laten inschrijven; al wie deze aangifte verwaarloosde zou bij de eerste klasse ingeschreven en tot den krijgsdienst gedwongen worden.

Krachtens deze wet riep het Uitvoerend Directoire de 24^en^ September twee honderd duizend man onder de wapens, gansch de eerste klas van het VIe jaar der Republiek. Er was geene loting; al de jongelingen van hun twintigste tot hun een en twintigste jaar moesten soldaat worden.

Den 29^en^ September werd die onheilvolle wet door het municipaal bestuur van Brussel aangeplakt, en zoo bijna te gelijker tijd al de hoofdsteden der departementen van België.

Groot was de ontroering, groot was de neerslachtigheid der Belgen. Het Nederlandsche volk had steeds een diepen afkeer van den soldatendienst. Onder Spanje, onder Oostenrijk was het leger samengesteld geweest uit vrijwilligers. Joseph had wel eene poging aangewend om de dienstplichtigheid voor het leger in te voeren; dit ontwerp verwekte in 1787 en later zulkdanige opschudding onder de bevolking, dat het eene der voorname oorzaken was van de Brabantsche omwenteling. Wij hadden echter in het Oostenrijksche tijdvak, in evenredigheid der bevolking en der legers in naburige landen, eene sterke krijgsmacht hier ten lande van ongeveer vijf en twintig duizend man. Het waren echter voornamelijk Duitsche huurlingen, die dit leger samenstelden; in België kon men moeilijk vrijwilligers genoeg vinden, voor de zoogezeide Waalsche regimenten, benden uit Vlamingen en Walen bijeenvergaderd en door inlandsche officieren aangevoerd. Deze regimenten waren vermaard door hunne dapperheid en getrouwheid en hadden het keizerlijk leger naar Weenen gevolgd.

De verbittering der gemoederen wies tot eene ongemeene hoogte; vooral ten platte lande. De hardste dwingelandij welke ooit op het vaderland drukte, ja zelfs die van Alva, hadden de inwoners met gelatenheid gedragen, maar nu nog hun bloed vergieten voor eene gehate en goddelooze regeering, dat was te veel om te verduren! De gisting der gemoederen uitte zich weldra in openlijk verzet tegen de uitvoering der wet op de krijgslichting. In vele gemeenten weigerde de overheid de wet te doen aanplakken; in sommige zelfs, zooals te Vilvoorden en te Anderlecht, verklaarde de municipaliteit ronduit de voorschriften dezer wet niet te willen uitvoeren. De departementale middenbesturen zonden dan in de weigerende gemeenten speciale commissarissen, om de afkondiging der wet te doen; doch deze agenten werden door de bevolking uitgejouwd, zelfs geslagen en schandelijk weggejaard. De plakbrieven werden overal afgerukt, de Fransche kleuren op vele plaatsen aan flarden gescheurd en de vrijheidsboom omgeworpen.

De Franschen waren voor een algemeenen opstand der bevolking beducht; gemakkelijk kon men den vreemdeling uit het land verdrijven.

Er was slechts eene zwakke krijgsmacht in België: het bezettingsleger telde nauwelijks acht of negen duizend man, en daarbij was het grootendeels samengesteld uit oude of gebrekkelijke soldaten, onbekwaam tot een werkzamen krijgsdienst. Eene afdeeling van het bezettingsleger stond onder bevel van generaal Micas en had zijn hoofdkwartier te Luxemburg;

de andere afdeeling had voor opperbevelhebber generaal Béguinot en haar hoofdkwartier te Brussel. Eenige brigades gendarmen, bijna allen Franschen en in ongemeenen haat bij de Vlaamsche bevolking, waren alleen met de handhaving der rust belast. Doch de acht duizend man van het bezettingsleger, volgens de officiëele opgaven, bestonden slechts op het papier; inderdaad de weerbaarste manschappen waren de legerafdeeling van generaal Bonnard gaan versterken, welke sinds de aanlanding der Engelschen langs henen de Vlaamsche zeekust gelegerd was.

PASTEUR'S INENTINGEN TEGEN DE RAZERNIJ.

Bijna al de groote steden des lands hadden eene zwakke bezetting: Gent telde honderd vijftig man, de gendarmen erin begrepen, Brussel, Leuven, Thienen konden te zamen geene vier honderd man bijeen brengen; in Antwerpen waren het kasteel en de versterkingen bijna zonder verdediging.

In dezen toestand werden honderden oproerige strooischriften onder het volk verspreid. ‘Borgers, verslaat al wat Fransch is! Wee, wee, wie zich onder de Franschen

begeven; het zijn mannen des doods!' Deze en honderde brandschriften vuurden den haat tegen den Franschman aan. De ouders zelve riepen hunne zonen tot den weerstand op; bijna geene jongelingen lieten zich bij de gemeente-overheid inschrijven; sommigen vluchtten het land uit; anderen

verborgen zich, velen bereidden zich tot een hardnekkigen strijd. Had over een tiental jaar, zoo zeiden zij, niet een hoop opstandelingen het Oostenrijksche leger verslagen, een leger driemaal zoo sterk als de Fransche bezetting, een welbevoorraad en toegerust leger, terwijl de Fransche soldaten zonder krijgsvoorraad waren, ja, somtijds zonder wapenen of monteering!

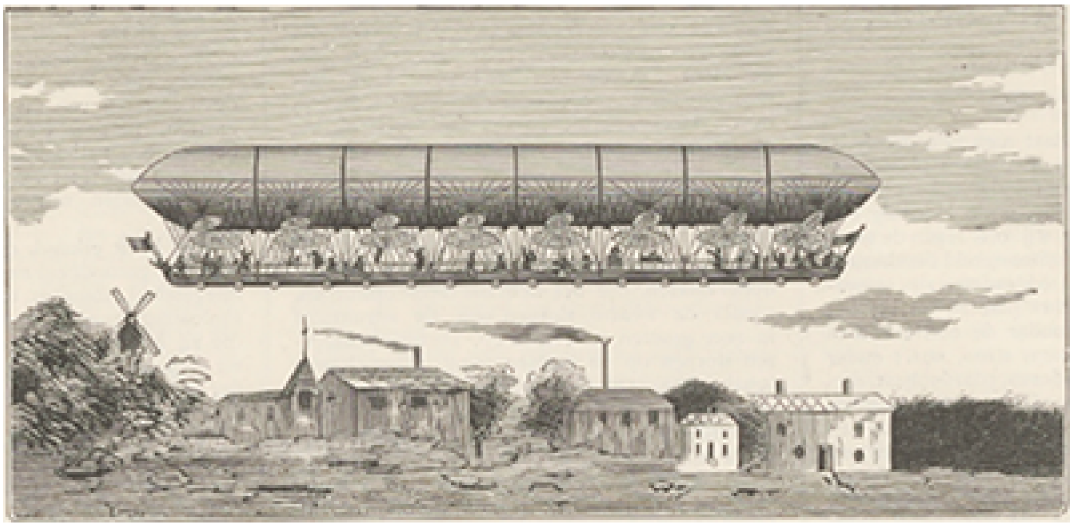

HET OORLOGSCHIP DER TOEKOMST.

HOE EERTIJDS EENE VROUW GESTRAFT WERD, DIE HAREN MAN MISHANDELD HAD.

Zoo oordeelden degenen, die de plattelandsche bevolking roekeloos tot den oproer aanhitsten; doch de omstandigheden waren niet dezelfde als in 1786. Toen waren al de Belgen, ter uitzondering van eenige staatsbeambten en keizerlijken, tegen het Oostenrijksch bestuur gestemd, Patriotten en Vonckisten, de radicalen van dien tijd, al hoewel door verschillende beweegredenen gedreven, gaven elkander broederlijk de hand, om de regeering om te stooten. Adel en geestelijkheid richtten behendig den weerstand in; burgers en boeren, goed aangeleid, sloegen gezamenlijk den vreemdeling het land uit. Heden was de adel gevlucht of hield zich lafhartig stil om aan de verbeuring zijner goederen te ontsnappen; de bisschoppen, abten en kerkvoogden waren in ballingschap, zonder goederen en zonder invloed. De Vonckisten en de meeste rechtsgeleerden in de groote steden hadden ambten en bestuurlijke waardigheden aanvaard en heulden met den vreemdeling, terwijl de burgerij der steden, godsdienst en vaderland getrouw, deemoedig met de handen in den schoot bleef zitten, God biddende om betere dagen, alsof het gebed zonder werkdadigheid geen dood gebed was!

In zulke ongunstige omstandigheden was een opstand eene vermetele onderneming, zonder eenige kans van welgelukken.

Doch de landelijke bevolking, in hare vertwijfeling, berekende geene kansen; zij liet zich door begoochelende hersenschimmen verleiden; zij hoopte op een krachtdadigen onderstand van de Engelsche vloten der Noordzee, of zag in de verte reeds het zegevierend Oostenrijksch leger aanrukken, alsof keizer Frans het land niet reeds verkocht had aan Frankrijk.

In verscheidene hoeken van België barstte bijna te gelijkertijd de oproer los; aan de zuidoostelijke grens, in het hart van Luxemburg en ten Westen, in Vlaanderen; de volksbeweging was echter zonder leiding, zonder samenwerking zonder doeleinde; het was een vernielende brand met een lange nasleep van puin en jammer.

(*Wordt verv.*)

Gezondheidsleer.
De kleederen.

Onder kleederen verstaat men alle weefsels, elke zelfstandigheid, die de mensch plaatst tusschen zijn lichaam en de middenstof, waarin hij leeft. Even als de woning, is de kleeding een der middelen, waardoor wij ons tegen de schadelijke invloeden van de buitenwereld beschutten.

De stoffen, waaruit onze kleederen zijn samengesteld, worden òf uit het planten- òf uit het dierenrijk getrokken: onder de eerste komen voor: hennep, vlas, katoen, stroo, enz.; onder de laatsten: zijde, wol, vederen, paardenhaar, dierenhaar, pelterijen, enz. Deze stoffen bezitten verschillende eigenschappen, al naarmate zij meer of minder vocht tot zich trekken en *goede* of *slechte geleiders der warmtestof* zijn.

Goede geleiders worden die lichamen genoemd, welke gemakkelijk door de warmtestof doordrongen en er even gemakkelijk weêr door verlaten worden; *slechte geleiders* zijn die lichamen, welke deze doordringbaarheid en loslating min of meer niet bezitten. Als men die theorie op de kleederen toepast, neemt men waar, dat de stoffen, die moeielijk door de warmtestof doordrongen worden, de warmste zijn, omdat zij haar het langst vasthouden; pelterijen, wol, zijde en katoen bezitten deze eigenschap. Uit vlas en hennip bereide stoffen zijn daarentegen zeer frisch, omdat zij de warmtestof even zoo spoedig afstaan, als zij haar ontvangen. Hieruit volgt, dat de stoffen, bestemd tot kleeding, even als alle lichamen in 't algemeen, een opslorpend en uitstralend vermogen bezitten.

De kleederen moeten met den leeftijd, het temperament, het klimaat en de jaargetijden overeenkomen, namelijk, warm of licht, wijd en gemakkelijk zijn; ze mogen niet hinderlijk zijn voor de beweging.

Gedurende de kindsheid, waarin de eigen warmte en de werkdadigheid der huid zeer groot zijn, moet men geene zware en warme stoffen dragen; het is veel verstandiger, om de kinderen aan de guurheid van het weêr te gewennen.

Wat de jaargetijden betreft, daar het onmogelijk is, om zich naar elke onverwachte verandering van den dampkring, hetzij in de lente, hetzij in den herfst, te kleeden, is door de gezondheidsleer als grondslag aangenomen, dat het gunstigste tijdperk van het jaar is, om zomerkleederen te dragen, als de warmte haar maximum van stabiliteit heeft verkregen, en dat men ze uittrekken moet, om de winterkleederen weder op te zoeken, als de koude voor goed is gekomen.

De stof, waaruit het kleedingstuk samengesteld is, bepaalt niet alleen de voorwaarde, waarvan zijne warme of frissche hoedanigheden afhangen, men moet ook zijn weefsel, kleur en vorm in het oog houden.

***

Het weefsel. De weefsels met losse en wijde mazen zijn, daar ze lucht in hunne tusschenruimten bevatten, veel warmer dan de weefsels van dezelfde stof met dichteren inslag. Zoo zullen een wollen jas, vest en onderbroek, wijdmazig geweven, veel warmer zijn, dan kleedingstukken van dezelfde stof, maar dichter van weefsel. De gekaarde wol en katoen, waarmede men de kleederen voert, houden de warmtestof uitmuntend tegen; eene pas gekaarde matras verschaft een hoogeren warmtegraad, dan eene, die in langen tijd niet gekaard is. Ziehier de natuurkundige verklaring van

dit verschijnsel: daar warme lucht een zeer slechte geleider van de warmtestof is, heeft zij bijgevolg een gering uitstralend vermogen; hoe grooter hoeveelheid dus door het menschelijk lichaam verwarmde lucht in de mazen der kleederen wordt vastgehouden, des te meer warmte zal men gevoelen, omdat de warme lucht zeer weinig uitstraalt; als de kleederen uit dierlijke stoffen samengesteld zijn, zal de uitstraling of het verlies van warmte nog geringer zijn.

***

De kleur. De kleur der kleederen is, ten opzichte der jaargetijden en den graad der temperatuur, geene onverschillige zaak, omdat de kleur aan de kleederen twee bijzondere eigenschappen mededeelt, de eerste is, dat zij in de stof, waaruit ze zijn samengesteld, het uitstralings-vermogen verandert; de tweede, dat zij haar de eigenschap geeft, van de lichtstralen terug te kaatsen of op te slorpen. - De oppervlakten, die het meest de lichtstralen terugkaatsen, zooals de witte oppervlakten, kaatsen ook het best de warmtestralen terug. - De oppervlakten, die het licht het meest opslorpen, zooals de zwarte, slorpen ook de warmtestof in zeer grooten overvloed op. De tusschenkleuren slorpen op en kaatsen terug, al naar hunne schakeering. Dit is natuurlijk ook van toepassing op de kleur der kleederen.

Franklin nam waar, dat een stuk ijs op zwart laken spoediger smelt, dan op wit; dat de sneeuw op zwarten grond sneller dan op witachtigen grond smolt. Doctor Starke van zijn kant deed de volgende waarnemingen: hij wikkelde een zeer gevoeligen thermometer in zwarte wol, en in den tijd van vier minuten en dertig seconden rees de honderdgradige thermometer, van tien tot een en twintig graden; vijf minuten waren er noodig, om met donker-groen laken denzelfden graad te bereiken, vijf minuten en dertig sekonden met scharlakenrood laken, en eindelijk acht minuten met wit laken. Uit deze feiten blijkt, dat de zwarte kleur het meest de warmtestof opslorpt, de witte kleur het minst. Dientengevolge zullen kleederen van eene lichte kleur minder warm zijn dan die van eene donkere. De hoeden, voiles en al de kleedingstukken moeten in den zomer wit, in den winter zwart zijn.

Andere natuurkundigen verdedigen een tegenovergesteld gevoelen en beweren, dat witte kleederen warmer zijn dan zwarte, op grond, dat, indien de lichte weefsels de atmosferische warmte van buiten terugkaatsen, zij insgelijks van binnen de warmte zullen terugkaatsen, die door het lichaam ontwikkeld wordt, en haar terughouden in plaats van ze naar buiten door te laten, zooals zwarte stoffen zouden doen. Dit is zeer juist opgemerkt, maar die natuurkundigen hebben er niet over nagedacht, dat de som van warmtestof, die door de uitwendige vlakte wordt teruggekaatst, veel aanzienlijker is, dan de som, teruggekaatst door de binnenste, hetgeen reeds een groot verschil oplevert. Vervolgens hebben zij niet de buitengewone dichtheid van het weefsel der zomerstoffen in rekening gebracht, alsmede de wijdte van de kleeding, die aan de lucht gelegenheid geeft, om rondom de ledematen te stroomen en eene zekere hoeveelheid warmtestof mede te nemen, wier verlies een gevoel van frischheid verschaft.

‘Dit alles samenvattende,’ zegt professor Londe in zijne *Verhandeling over de gezondheidsleer*, ‘moeten we, als we bij eene hooge temperatuur aan de zon zijn blootgesteld, de ophooping van de dierlijke warmte door eene witte kleeding, als onaanzienlijk beschouwen, vergeleken bij het schild, dat zij ons aanbiedt, door de zonnestralen terug te kaatsen: deze kleeding zal onder die omstandigheden frisscher zijn dan de zwarte.’

Aan de kleur der lichamen is nog de eigenschap verbonden dat zij de opslorping der geuren en smetstoffen wijzigt.

Deze opslurping door de oppervlakte der lichamen, schijnt aan dezelfde wetten onderworpen te zijn als die der warmtestof. Zwarte kleederen trekken dus gemakkelijk geuren tot zich; de witte, daarentegen, worden er moeielijker mede doordrongen. Deze omstandigheid schijnt te bevestigen, dat witte kleederen, als symbolen van de zuiverheid en de zindelijk heid, de gezondheid het meest bevorderen.

***

De vorm. De vorm der kleederen heeft ook eenigen invloed op hunne geschiktheid om de warmte te bewaren. Gedurende het heete saisoen is het verstandig om wijde kleederen te dragen, opdat de lucht vrij rondom de ledematen kunne stroomen; in het koude jaargetijde zijn echter nauwe kleêren beter. In de verschillende klimaten van de aarde vindt men de toepassing van dit grondbeginsel: de Egyptenaren, Perzen, en verder alle Oosterlingen, hebben een nationaal kostuum van eene merkwaardige wijdte; terwijl de bewoners der noordelijke landen nauwe en sluitende kleederen dragen.

Men heeft erkend, dat wijde kleederen nooit voor de gezondheid nadeelig zijn, terwijl nauwe, integendeel, somtijds tot zeer ernstige toevallen aanleiding kunnen geven door de drukking, die zij op de ledematen uitoefenen; dit zullen we zien als we ieder kleedingstuk in 't bijzonder behandelen.

***

De hoed. De ouden maakten geen gebruik van hoeden; zij deden hunne bezigheden, met het hoofd door de haren beschut; alleen op reis bedekten zij het hoofd met eene beschutting tegen de zon of den regen. De hoed werd eerst onder de regeering van Karel VIII in Frankrijk ingevoerd; vóór die mode, droegen de krijgslieden alleen den helm of elk ander hoofddeksel, geschikt om het hoofd tegen uitwendig geweld te beschermen. De hoed, steeds onderworpen aan de wetten der mode, onderging talrijke wijzigingen; men zag den hoed nu eens groot, dan klein, nu eens weêr bovenmatig lang of hoog, eenvoudig, of met goud, zilver, zijde en veeren overladen, en kakelbont van verschillende versierselen; hij werd een voorwerp van weelde en pronk en eindelijk een onderscheidingsteeken. Van den afgesneden *lampion* van den eleganten markies af, tot den reusachtigen steekhoed van den *incroyable* onder de republiek, bood hij meer of min bespottelijke en buitensporige vormen aan. Eindelijk is van al die vormen, van al die soorten van hoeden, de leelijkste overgebleven: de ronde hoed.

De vrouwenhoed, hoewel koket, veel lichter en meer aan de grillen der mode onderworpen dan die van den man, heeft ook zijne bespottelijke vormen gehad en zeer dikwijls de grenzen van het belachelijke overschreden. Als men vraagt, welke de voordeelen van den hoed zijn, dan vindt men eerst zijn nut in het behoeden van het hoofd tegen de guurheid van het jaargetijde. Maar dan moesten zijne samenstelling en zijn vorm in overeenstemming zijn met dit doel, hij zou namelijk tegen de brandende zon dienen te beschermen, hij zou licht, van eene heldere kleur en met breede randen voorzien moeten zijn; om tegen de warmte te beveiligen zou hij meer vast, meer nauwsluitend moeten wezen, en zijn weefsel waterdicht om den regen af te keeren. Ik vraag: waartoe kan bij eene brandende zon of bij een slagregen een arme hoed dienen, met zulke smalle randen, dat de vingers van den hoeddragenden man ze bijna niet kunnen vatten om de beleefdheid in acht te nemen? Het aangezicht wordt letterlijk gebraden en de hals loopt onder water. Als men in de tweede plaats

den hoed als een voorwerp van versiering en verfraaiing beschouwt, dan moet zijn vorm noodzakelijk bevallig en aangenaam voor de oogen, en zijne afmeting berekend zijn naar de gestalte en physionomie van die hem draagt, terwijl in het tegenovergesteld geval, de goede smaak altijd beleedigd wordt. Dit doen de onevenredig hooge hoeden, die op eene kachelpijp gelijken, of zulke lage, dat de drager als vermorseld lijkt. Vandaag is de bol van den hoed uitgezet als de mond van eene klarinet, morgen is hij als een suikerbrood verlengd; op een anderen dag zal de hoedenmaker, die geen kunstenaar is op het gebied van het schoone, hem meer of minder bespottelijke vormen geven. Daarom spotten de Oosterlingen, die onze schoone kapsels van vroegere eeuwen bewonderden, met onze hoeden van den tegen woord igen tijd.

Deze uitweiding heeft ons echter te ver van het gebied der gezondheidsleer gevoerd, haasten wij ons, er op terug te keeren. De hoed moet in

geen geval het hoofd drukken, er kan eene pijnlijke verdooving door ontstaan en later zenuwpijn en duizeling. De ooren moeten buiten den hoed blijven; als zij er binnen in zitten, worden zij, door de drukking tegen de schedelbeenderen, afgeplat, en dit deelt hun eene afzichtelijke samenpersing mede. De grijze en witte hoeden passen voor den zomer, de zwarte voor den winter.

Van binnen moeten ze met wit gevoerd worden, en het is zeer gezond, om een of twee zijdelingsche openingen te doen aanbrengen, opdat de lucht behoorlijk toegang hebbe, en haar de gelegenheid tot ververschinggegeven worde; want, als men den hoed te lang op het hoofd houdt, wordt de lucht, die er in bevat is, warm en kan deze hoofdpijn veroorzaken.

Tullen-, garen- en kanten mutsen zijn voor de vrouwen even licht als elegant; goede smaak wordt bij hunne vervaardiging gewoonlijk voorop gesteld, en vele aardige gezichtjes worden nog bekoorlijker onder eene kanten muts. We willen niet spreken over die mutsen van een verbazenden omvang, zooals ze in sommige provincies in gebruik zijn; hun vorm, even belachelijk als bespottelijk, dient nergens anders toe, dan om een lief kopje te ontsieren. Sommige zijn wezenlijk maskerade-kapsels!

***

Halsdoeken. Ongeveer tegen het midden van de zeventiende eeuw voerde een regiment Croäten de mode van den halsdoek (cravate) in Frankrijk in. Dit kleedingstuk moge het genot verschaffen van den hals tegen de koude te beschermen, het heeft ook het groote ongemak, dat het dit gedeelte van het lichaam aan vele ziekten blootstelt: aan keelziekten, ontsteking van den strot en van het achterste gedeelte van den mond. De beroemde Percy verhaalt, dat, toen een regiment soldaten gedurende eene halte de stropdassen had afgedaan, om beter adem te kunnen halen, den volgenden morgen drie honderd zestig menschen in het hospitaal kwamen, bijna allen lijdende aan eene keelontsteking.

Als de halsdoek te nauw sluit, wordt de bloedsomloop verhinderd, en als die belemmering voortduurt, ontstaat er neusbloeding, soms duizeling en zelfs beroerte.

De volken, die den hals ontbloot dragen, zijn niet blootgesteld aan de ziekten, die door de warmte, toesnoering en wrijving van den halsdoek veroorzaakt worden; de vrouwen en kinderen, die gewoonlijk met ontblooten hals loopen, zijn minder aan keelziekten onderhevig dan de mannen. Het ware te wenschen, dat de mode den halsdoek geheel afschafte, de vrijheid van beweging en de gezondheid van den hals zouden er zich beter bij bevinden. In afwachting van dien tijd, is het raadzaam, om slechts halsdoeken te dragen, vervaardigd uit eenvoudige en lichte stoffen. Men moet zorgen dat men den halsdoek niet te nauw toehale en dat men hem niet afdoe als de hals bezweet is; ook moet hij los gemaakt worden voordat men zich begint te oefenen in het zingen en in de voordracht, enz.; hij moet geheel verwijderd worden als men gaat slapen.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(Vervolg.)

‘Orders van 't schip, Steventon?’ vroeg Crayford, een officier te gemoet gaande.

‘Alleen mondelinge orders,’ antwoordde Steventon. ‘Het schip zal met het vloedgetij 't anker lichten. Wij zullen een geweer afschieten om de passagiers bijeen te doen komen en nog een boot naar wal zenden. Hier breng ik echter eenige verfrisschingen voor de passagiers mede. Op het schip is alles in een staat van verwarring - de dames zullen dus meer op hun gemak hier het tweede ontbijt gebruiken.’

Toen zij die woorden hoorde, nam mevrouw Crayford de gelegenheid waar om nu op *hare* beurt Clara het stilzwijgen op te leggen.

‘Kom, lieve,’ zeide zij. ‘Laten wij dan de tafel dekken, voor de heeren binnenkomen.’

Clara was echter te ernstig verlangend om de zaak die zij weten wilde, te vernemen, dan dat zij zich op die wijze tot stilzwijgen liet brengen. ‘Ik zal u dadelijk helpen,’ antwoordde zij - en toen, schuins door de hut loopende, richtte zij het woord tot den officier die Steventon heette.

‘Hebt gij een paar minuten den tijd?’ vroeg zij. ‘Ik heb met u over iets te spreken.’

‘Ik ben geheel tot uw dienst, Mis Burnham.’

Na dit antwoord te hebben gegeven, gaf Steventon de beide matrozen bevel om te vertrekken. Mevrouw Crayford zag met een bezorgd gelaat haar echtgenoot aan. Crayford fluisterde haar toe: ‘Wees maar niet bang voor Steventon. Ik heb hem gewaarschuwd; ge kunt op zijne stilzwijgendheid rekenen.’

Clara verzocht Crayford tot haar terug te keeren.

‘Ik zal u niet lang bezig houden,’ zeide zij. ‘Ik beloof u mijnheer Steventon niet in verlegenheid te zullen brengen. Hoe jong ik ook ben, zult gij beiden toch zien dat ik in staat ben mij te beheerschen. Ik zal u niet vragen terug te komen op het verhaal van het lijden, dat ge doorstaan hebt. Ik wensch alleen de zekerheid te hebben dat ik mij niet vergis omtrent ééne zaak - ik bedoel, omtrent hetgeen voorviel tijdens het vertrek van de tochtgenooten, die hulp gingen zoeken. Naar ik hoorde liet gij onder elkander het lot beslissen wie met de uit te zenden manschappen mee zou gaan en wie moest achterblijven. Frank trok het lot te gaan.’ Zij zweeg stil, en sidderde. ‘En Richard Wardour,’ ging zij voort, ‘trok het lot om achter te blijven. Op uwe eer en uw geweten, als mannen en officieren, is dit de waarheid?’

‘Op mijn eerewoord,’ antwoordde Crayford, ‘het is de waarheid.’

‘Op mijn eerewoord,’ herhaalde Steventon, ‘het is de waarheid.’

Zij zag hen aan, en bedacht zich zorgvuldig, voor zij verder ging.

‘Gij beiden trokt het lot in de hutten achter te blijven,’ zeide zij, opnieuw Crayford en Steventon aansprekende. ‘En beiden zijt gij thans hier. Richard Wardour trok het lot achter te blijven en Richard Wardour is niet hier. Hoe komt het dat zijn naam te zamen met dien van Frank op de lijst der vermisten voorkomt?’

Die vraag was eene gevaarlijke vraag om te beantwoorden. Steventon liet het voor Crayford over dit te doen. Weder antwoordde deze ontwijkend:

‘Daar volgt niet uit, lieve,’ zeide hij, ‘dat de beide mannen te zamen vermist zijn, al komen nu toevallig hunne namen gezamenlijk op den lijst voor.’

Clara leidde hieruit terstond de eenige gevolgtrekking af, die uit dat ondoordachte antwoord was op te maken.

‘Frank werd vermist van den troep, die hulp ging zoeken,’ zeide zij. ‘Begrijp ik het dus goed dat Wardour uit de hutten werd vermist?’

Zoowel Crayford als Steventon aarzelden. Mevrouw Crayford wierp een verontwaardigden blik naar hen - en sprak de noodzakelijke leugen uit, zonder een oogenblik te aarzelen!

'Ja!' zeide zij. 'Wardour werd uit de hutten vermist.'

Hoe snel zij ook gesproken had, kwam haar antwoord toch te laat. Clara had de korte aarzeling van de beide officieren opgemerkt. Zij keerde zich tot Steventon.

'Ik vertrouw op uwe eer,' zeide zij kalm. 'Heb ik gelijk of niet, als ik geloof dat mevrouw Crayford zich vergist?'

Zij had zich tot den rechten man gewend. Steventon had zijne vrouw niet bij zich die hare macht over hem kon doen gelden. Steventon, - op zijn eerewoord gevraagd en zoo goed als gedwongen een antwoord te geven - bekende de waarheid. Wardour was medegegaan in plaats van een officier, die door een toeval buiten staat was gesteld den troep te vergezellen en - Wardour en Frank werden te zamen vermist.

Clara zag mevrouw Crayford aan.

'Ge hoort het?' zeide zij. 'Gij vergist u, ik niet. Wat gij "toe val" - wat ik "noodlot" noem - bracht Richard Wardour en Frank te zamen als deelgenooten aan denzelfden tocht.' Zonder een antwoord af te wachten, keerde zij zich weder tot Steventon, en verraste dezen door het pijnlijk onderwerp van 't gesprek uit vrijen wil te laten varen.

'Zijt gij wel eens in de Hooglanden van Schotland geweest?' vroeg zij.

'Ik heb de Hooglanden nooit bezocht,' antwoordde de luitenant.

'Hebt ge ooit in boeken over de Hooglanden gelezen van de Zienersgave of zoo iets dergelijks?'

'Ja.'

'Gelooft gij aan het bestaan der Zienersgave?'

Steventon gaf zeer beleefd een ontwijkend antwoord.

'Ik weet niet wat ik zou hebben geloofd indien ik ooit in de Hooglanden geweest was,' zeide hij. 'Maar nu heb ik geene gelegenheid gehad de zaak ernstig te onderzoeken.'

'Geloof dan,' vervolgde Clara, 'dat ik niet lang geleden in Engeland een vreemden droom heb gehad. In mijn droom heb ik gezien wat gij zoo even bekendet - en meer dan dat. Hoe kwam het dat de beide vermiste mannen van hunne gezellen gescheiden werden? Raakten zij ze geheel toevallig kwijt? of moest men er toe besluiten hen achter te laten?'

Crayford deed eene laatste poging om hare ondervragingen te stuiten op het punt waarop zij nu gekomen was.

'Steventon noch ik namen deel aan dien tocht,' sprak hij. 'Hoe kunnen wij u dus antwoorden?'

'Uwe medeofficieren die er *wèl* deel aan namen moeten u gezegd hebben wat er is voorgevallen,' gaf Clara ten antwoord. 'Ik verzoek u en mijnheer Steventon alleen mij over te brengen wat zij u verhaald hebben.'

Opnieuw kwam mevrouw Crayford tusschenbeiden - ditmaal met een praktischen wenk.

'Het ontbijt is nog niet uitgepakt,' zeide zij. 'Kom, Clara! dat behoort tot ons werk, en het is meer dan tijd.'

'Het ontbijt heeft nog wel een paar minuten langer den tijd,' antwoordde Clara. 'Wees niet boos om mijne stijfhoofdigheid,' vervolgde zij, hare hand liefkoozend op Crayford's schouder leggende. 'Zeg mij hoe het gebeurde dat die twee van de overigen werden gescheiden. Gij zijt steeds een beste vriend van mij geweest - wees nu niet wreed tegen mij!'

De toon, waarop zij Crayford smeekte, moest een zeemanshart treffen. Hij gaf den hopeloozen strijd op: hij liet de waarheid doorschemeren.

'Na den derden dag,' zeide hij, 'kon Frank niet verder. Zijne krachten begaven hem. Hij viel van vermoeienis neder.'

'Toen wachtten de anderen zeker op hem?'

'Het ware hoogst gevaarlijk geweest te blijven wachten, mijn kind. Hun leven en het leven van hunne makkers, die in de hutten waren achtergelaten, hing, in dat ijskoude Noorden, af van hun voorwaarts trekken. Maar Frank was een gunsteling van allen. Zij wachtten een halven dag om Frank de gelegenheid te geven zijne krachten te herstellen.'

Hier hield hij op. Thans werd het hem eensklaps duidelijk tot welke onvoorzichtigheid zijne genegenheid voor Clara hem verleid had en hij zweeg.

Maar hij was te ver gegaan om thans in stilzwijgen een uitvlucht te zoeken. Clara was vastbesloten alles te vernemen.

'Ging Frank weer verder mee, na die rust van een halven dag?' vroeg zij aan Steventon.

'Hij trachtte verder te gaan -'

'En kon niet?'

'Ja.'

'Wat deden toen zijne makkers, toen hij niet voort kon gaan? Gingen zij lafhartig voorwaarts? Lieten zij Frank aan zijn lot over?'

Met opzet had zij woorden uitgekozen die Steventon konden verbitteren en hem er toe moesten brengen de geheele waarheid te belijden. Hij was jong - en viel in den strik, dien zij voor hem gespannen had.

'Er was geen enkele lafaard onder hen, miss Burnham!' riep hij vol vuur uit. 'Gij oordeelt slecht en onbillijk over een troepje mannen, zoo braaf als er ooit een bestond. De sterkste onder hen gaf het voorbeeld - hij bood zich vrijwillig aan bij Frank te blijven en hem op het spoor van den troep terug te brengen.'

Hier hield Steventon op - hij gevoelde dat hij nu, op zijne beurt, te veel had gezegd.

Zou zij hem vragen wie die man was? Neen, zij liep over die het moeielijkst te beantwoorden vraag heen en sprak over dien man, alsof Steventon zijn naam reeds genoemd had.

'Hoe kwam het dat Richard Wardour zoo bereid was zijn leven te wagen ter wille van Frank?' zeide zij tot Crayford. 'Deed hij het uit vriendschap voor Frank? Dat kunt gij mij zeker zeggen? Ga in uwe gedachten terug naar de dagen toen zij allen in de hut woonden. Waren Frank en Wardour toen vrienden? Hoordet gij nooit dat er twist tusschen hen is gerezen?'

Nu nam mevrouw Crayford de gelegenheid waar, haar man een tijdigen wenk te geven.

'Maar, kindlief!' zeide zijn. 'Hoe kunt gij nu verwachten dat hij zich dat zal herinneren? Natuurlijk is er meermalen twist geweest onder mannen, die allen te zamen waren opgesloten en zich in elkanders gezelschap verveelden.'

'Twist genoeg!' herhaalde Crayford - 'en elke twist werd weer bijgelegd.'

'En elke twist werd weer bijgelegd,' hernam mevrouw Crayford op hare beurt. 'Ziet ge nu wel! een beter antwoord kunt ge nu toch waarlijk niet verwachten.'

'Zijt gij *nu* tevreden? Mijnheer Steventon, kom, help eens een handje om dien korf uit te pakken - Clara schijnt nu toch te willen helpen. William! sta daar toch niet zoo lui te kijken. Er zit veel in den korf; we moeten den arbeid verdeelen. Uw werk is 't de tafel te dekken. Wees toch niet zoo onhandig met dat tafellaken! Gij vouwt het open alsof ge een zeil ontrolt. Leg de messen rechts en de vorken links en de servet en het brood er tusschen. Clara! als ge in die fijne lucht geen honger hebt, dan begrijp ik er niets meer van. Kom, doe uw plicht - en kom wat eten!'

EEN JONGE AREND.

Zij keek naar Clara toen zij dit zeide. Clara scheen eindelijk het vragen moede te zijn, waar het duidelijk bleek dat men haar in 't duister wilde laten. Langzaam was zij naar de deur der hut gegaan; en nu stond zij alleen op den drempel en zag naar buiten. Toen mevrouw Crayford haar naderde om haar naar de ontbijttafel te leiden, hoorde zij dat Clara zacht in zichzelve sprak. Zij herhaalde de afscheidswoorden, die Richard Wardour haar op het bal had toegevoegd.

'De tijd zal wellicht komen, dat ik u vergeven zal. Maar wee den man die mij u ontstolen heeft; hij zal den dag betreuren waarop hij u 't eerst ontmoette. 'O, Frank! Frank! leeft Richard nog - met uw dood op zijn geweten, met mijne beeltenis in zijn hart?'

Plotseling sloten zich hare lippen. Zij schrikte en deinsde, hevig sidderende, achteruit. Mevrouw Crayford keek nu door de deur buitenwaarts naar het kalme zeevlak.

'Is er iets dat u doet schrikken, lieve?' vroeg zij. 'Ik zie niets dan de booten, die op strand zijn getrokken.'

'*Ik* zie ook niets, Lucy.'

‘En toch siddert gij alsof gij iets vreeselijks door deze deur zaagt.’

‘Er is iets vreeselijks! Ik gevoel 't, al zie ik niets. Ik zie het naderen in de heldere lucht, donkerder en donkerder in het licht der zon. Ik weet niet wat het is. Breng mij weg! Neen. Niet naar het strand. Ik kan deze deur niet uitgaan. Eene andere deur! eene andere!’

Mevrouw Crayford keek in 't rond en bemerkte eene tweede deur aan de binnenzijde van de hut. Zij richtte het woord tot haren man:

‘Zie eens, waar die deur heenleidt, William.’

Crayford opende de deur. Zij leidde naar een verwaarloosd stukje land - half tuin, half veld. Eenige vischnetten hingen aan stokken te drogen. Er was niets anders te zien - geen enkel levend wezen.

‘Het ziet er daar niet heel aanlokkelijk uit, lieve,’ zei mevrouw Crayford. ‘Maar ik ben tot uwen dienst. Wilt gij daar heen?’

Zij bood, dit zeggende, Clara haren arm aan. Clara weigerde dien aan te nemen, maar greep Craytord's arm en leunde op hem.

‘Ik ben angstig, vreeselijk angstig!’ zeide zij op zwakken toon tot hem. ‘*Gij* moet bij mij blijven - eene vrouw is geene bescherming; ik wensch met u te zijn.’ Weer keek zij om naar de deur der hut. ‘O!’ fluisterde zij, ‘ik ril van koude - ik verstijf van schrik. Laten wij den tuin ingaan! Laten wij den tuin ingaan!’

‘Laat mij met haar alleen,’ zei Crayford tot zijne vrouw. ‘Ik zal u roepen, als zij niet beter wordt in de open lucht.’

Dit zeggende voerde hij haar naar buiten en sloot de tuindeur achter zich.

‘Mijnheer Steventon! begrijpt gij het?’ vroeg mevrouw Crayford. ‘Waardoor kan zij zoo verschrikt zijn?’

Zij deed die vraag en bleef werktuigelijk de deur aanstaren, waardoor haar man en Clara waren vertrokken. Toen zij geen antwoord kreeg, keek zij om naar Steventon. Hij stond aan den anderen kant van de ontbijttafel met aandacht te staren door den hoofdingang van de hut. Mevrouw Crayford keek in dezelfde richting. Ditmaal was er iets te zien. Zij zag de schaduw van eene menschelijke gedaante zich afteekenen op het effen gele zandvlak voor de hut.

Een oogenblik later en de gedaante zelf werd zichtbaar. Een man kwam langzaam aan - en bleef op den drempel van de deur staan.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 48]

Onze gravures.

Moeder en dochter.

MOEDER EN DOCHTER, NAAR BEN NA ADAM.

Wij zijn er nu eenmaal zoozeer aan gewoon den ezel tot een voorwerp van spotternij, tot een toonbeeld van domheid, koppigheid en dies meer te nemen, dat wij ons, zelfs bij het eenvoudig neerschrijven van een titel, niet van bedekte scherts onthouden kunnen. En nogtans is door de dierkundigen reeds menige pen versleten om te bewijzen, wat overigens de ondervinding al lang uitgemaakt had, dat langoor, in tegenoverstelling van vele zijner tweevoetige kwaadsprekers, beter is dan zijne *reputatie.* De ezel is wel eenigszins koppig, - een gebrek dat bij onze natuurgenooten

vaak voor karaktervastheid doorgaat - hij is inderdaad traag, - wat bij ons voorzichtigheid. overleg, vooruitzicht heet - maar hij is noch dom, noch leelijk. Ja, rechtuit gesproken en ondanks alle ingenomenheid met de *physieke* hoedanigheden van ons schoon geslacht, wij vinden dat het ezelspaar onzer gravure er in zijne soort vrij wat mooier uitziet dan menige jonge en oude *dame* onzer kennis. Dat ergerlijk oordeel vindt nu misschien wel zijnen grond daarin, dat Benno Adam zijne portretten, naar de algemeene gewoonte der kunstschilders, wel eenigszins *geflatteerd* heeft; maar men neme daarbij in aanmerking, dat zij ten minste naar de natuur geschilderd zijn, iets wat bij de afbeeldingen onzer *dames* volstrekt niet altijd het geval is. De viervoetige moeder en dochter hebben voor hunne portretten *geposeerd* zonder gekrulden *frou-frou*, geschilderde wenkbrauwen, bepoederde kaken en zonder.... valsch gebit. Of het waardige paar er met al die versieringen erg fraaier zou uitgezien hebben, durven wij nauwelijks beslissen; maar wij vermeenen zulks te mogen veronderstellen op grond der buitengewone waarde, die in onze wereld aan deze opluisteringen gehecht wordt.

Hoe de viervoetige *mama* er nu ook uit zien moge, blijkbaar is het op onze gravure, dat haar den schoonen naam van *moeder* niet schertsend, maar in vollen ernst mag toegevoegd worden.

Met ware, moederlijke bezorgdheid geeft zij haar jong de eerste les in het vermalen van het weinig mal-

sche voeder. Door haar voorbeeld en den aanmoedigenden blik van haar groot, goedig oog, poogt zij hare dochter te bewegen om met haar aan het droge stroo te knabbelen. Deze schijnt dit voeder nog al te hard voor hare teere kaken te vinden en kijkt lusteloos en onbezorgd in het rond.

Zij zal echter spoedig ondervinden dat de loopbaan van een ezel nu juist niet tot de aangenaamste behoort; de halster, die hare moeder om den kop draagt, zou haar daaromtrent reeds veel kunnen zeggen, als zij met het verstand eener *ezel-mam'selle* en in hare jeugdige lichtzinnigheid daar begrip van kon hebben. Doch, het is maar goed dat de jeugd over het algemeen - zoo in de ezels- als in de menschenwereld - weinig besef heeft van de zorgen des levens: die komen toch altijd nog vroeg genoeg.

Goede kameraden.

De mensch voelt van jongs af de behoefte in zijn gemoed ontspruiten om zich aan iets te hechten, en wanneer die natuurdrang niet onderworpen is aan het gezag - dit juk door Adam's zonen en Eva's dochteren zoo noode getorscht - maar aan dezen anderen aandrift der menschelijke natuur '*meester zijn en gebieder*' dan is die verkleefdheid des te sterker en duurzamer. Deze wijsgeerige waarheid verklaart ons waarom kinderen met zekere huisdieren zulke goede vrienden zijn, en waarom het zoete schaap en het onnoozele geitje bij het kleine volkje de voorkeur hebben aan krauwende katten en bijtende honden. Het innemende herderinnetje met haren sneeuwvlokkigen beschermeling, op onze gravure, bewijst dit nogmaals daadzakelijk. Hoe *patroniseerend* maar lief *patroniseerend* - zit het *pastorale* maagdeken daar met den streelenden, doch tevens dwingenden poezeligen arm om den hals van haren lieveling, en voedert hem met de geurigste en lekkerste kruiden. Is het niet haar nukkig, maar toch zoo gemakkelijk te leiden maatje, de beste kameraad zijner kleine meesteres?

Een behagelijk tafereel, inderdaad: dit echt poëtisch figuurtje te midden eener dichterlijke omgeving.

De badplaats Wildungen.

Het stadje Wildungen ligt in het vorstendom Waldeck, dat ongetwijfeld aanspraak maakt op verschillende merkwaardigheden en ondanks zijne geringe uitgestrektheid in het Duitsche rijk eene voorname plaats inneemt. Waldeck is de bakermat geweest van groote, beroemde mannen, als: Rauch, Kaulbach, Bunzen, enz.

Het is eene boschrijke streek, doorsneden met tal van bergen, die zich in eene aangenaam golvende lijn aan elkander voegen, of soms ook in hoekige, puntige rotsen afdalen in de schaduwrijke valleien, waardoor zich het heldere, snelstroomende bergwater kronkelt.

Vooral het zuidelijk gedeelte, waarin Wildungen ligt, is rijk aan landelijke bekoorlijkheid, en van deze is juist de naaste omgeving van genoemd stadje het meest bedeeld.

Wildungen, in de dertiende eeuw gebouwd, heeft tot op den huidigen dag zijn aloud uiterlijk behouden en de historische bekendheid van zijne bronnen dagteekent reeds van de vijftiende eeuw. De wispelturige mode, of liever de veranderlijke smaak heeft ook Wildungen, evenals aan zoovele andere badplaatsen, eenige veranderingen doen ondergaan. Terwijl het in de vorige eeuw tot de meest bezochte baden behoorde, begon het in het begin onzer eeuw tot verval te geraken en werd slechts weinig bezocht. Uit dien treurigen toestand heeft het zich thans echter weer weten op te heffen, en in den laatsten tijd handhaaft het wederom zijne oude beroemdheid. De oorzaak van dien gunstigen ommekeer ligt voornamelijk hierin, dat aan de badplaats vernieuwingen en belangrijke verbeteringen zijn aangebracht, die aan de eischen des tijds beantwoorden.

De gewone drukte en bedrijvigheid, aan badplaatsen eigen, zijn aan Wildungen totaal vreemd. Reeds de eenzame ligging der gebouwen, welke door tuinen, lanen en velden van elkaar gescheiden zijn, geeft aan het geheel een rustig, landelijk karakter. De nabijheid van het woud en de menigvuldige wandelwegen verhinderen elke onaangename ophooping der gasten, welke op zoovele andere badplaatsen het natuurgenot en de behaaglijke kalmte, die op zieken en herstellenden zoo heilzaam werkt, verstoort.

Genoemde badplaats is dus bijzonder geschikt voor zenuwlijders, die in de daar heerschende kalmte, en in de gezonde, frissche berg- en woudlucht, versterking en genezing vinden. Het is ook het aangewezen oord voor personen, die door zwaarmoedigheid worden gekweld; zij gevoelen zich bij het rustige verkeer en het gebruik van het voortreffelijke mineraalwater opgebeurd en als met een nieuw leven bezield,

Verder is het bekend dat de ijzerhoudende bronnen, de gasrijke, versterkende staalbaden en de gezonde berglucht van Wildungen niet alleen hen genezen, die aan bloedarmoede en verstoring van het zenuwstelsel lijden, maar ook een uitmuntend middel zijn tegen nierziekten en aanverwante kwalen. Personen, die aan dergelijke ziekten lijden, maken dan ook het hoofd-contingent uit der bezoekers, en onder hen bevindt zich op dit oogenblik ook koning Willem III der Nederlanden. Van het voortreffelijk water worden 's jaarlijks niet minder dan 150.000 flesschen alom verzonden.

De uitbarsting van den Etna.

Opnieuw heeft zich vóór eenige weken eene uitbarsting voorgedaan van den verschrikkelijken vuurberg, die gedurende den loop der tijden reeds zoovele onherstelbare verwoestingen heeft aangericht. Gedurende de vijf en twintig eeuwen toch, waaromtrent de geschiedenis min of meer vertrouwbare berichten opteekende, heeft de Etna zich meer dan honderdmaal geopend om dood en verderf om zich heen te spuwen, en enkele dier uitbarstingen hebben verscheidene jaren onafgebroken geduurd. De vreeselijkste lavastroom, waarvan de geschiedenis spreekt, is die welke zich in 1669 over de stad Catania uitstortte. Als eene gloeiend heete, vloeibare massa aan den bodem ontsprongen, breidde de lavavloed zich eerst als een meer in de velden uit, voerde vervolgens als een metaalslak een geheelen heuvel mee, die zijnen loop belemmerde, en verdeelde zich eindelijk in drie stroomen, waarvan de breedste zich op Catania wierp, een groot gedeelte der stad verzwolg, de tuinen onder de kokende

lava bedolf en op de plek der oude haven een voorgebergte van ten naaste bij een kilometer lang in zee opwierp.

Bij de jongste uitbarsting openden zich op eens tien kraters te gelijk, waaruit zich een stroom lava ter breedte van 20 meters ontlastte, en waarvan er vooral drie met vreeselijke kracht werkten. De middelste krater spuwde alleen asch en zwaveldamp, terwijl te Bromte een zandregen werd waargenomen, en in den geheelen omtrek schokken en aardbevingen gevoeld werden. De geheele bevolking sloeg in overhaasting op de vlucht en vooral die van het stadje Nicolosi werd geweldig bedreigd door een lavastroom, die uit den ouden krater Monte-Grosso vloeide en een afstand van drie kilometers per uur aflegde.

Nog waren al deze kraters in werking, toen zich in den nacht van den 25^en^ Mei, na een vreeselijken aardschok, zeven nieuwe kraters openden in den omtrek van den Monte-Grosso, die ontzaglijke vlammen braakten. De lava, welke zich daaruit ontlastte, verdeelde zich in twee armen en stroomde met eene snelheid van drie meters in de minuut naar beneden, terwijl zij zich met de oude en koude lava vermengde. Binnen 16 uren strekte zij zich reeds over een afstand van 16 kilometers uit, zoodat het gevaar voor het stadje Nicolosi thans met elk uur toenam. Het landvolk hield processiën met het beeld van zijn beschermheilige, den H. Antonius, en plaatste dit op een altaar tegen den lavastroom in, die altijd maar voortrukte, alles verwoestende wat hem in den weg kwam. Prachtige bosschen van kastanje en pijnboomen, weelderige maïsvelden, die aan arme landbouwers toebehoorden, alles werd in weinige uren tijds vernield, terwijl onophoudelijk een regen van asch, puimsteen, *lapilli* en andere steenen, die op groote afstanden werden weggeslingerd, over den omtrek neerdaalde en een onderaardsch gedruisch, het best te vergelijken bij het onophoudelijk losdonderen van grof geschut, de bevolking gestadig schrik aanjoeg.

Niemand te Nicolosi kon het in zijne woning uithouden; allen vluchtten naar buiten of ijlden naar de kerk, om Gods bescherming af te smeeken tegen het onheil, dat honderden huisgezinnen boven het hoofd hing.

Ten slotte waren er wel twintig kraters in werking, waarvan sommige lava, andere slechts slakken en asch uitwierpen. Ontzaglijke massa's werden vaak met groot geraas ver weggeslingerd en de lava bruiste bij het nederstroomen als eene bergbeek. Van alle kanten kwamen vreemdelingen toegesneld om dit ontzagwekkend schouwspel te zien en de boeren moesten hunne wijnbergen ook tegen deze bezoekers beveiligen, omdat zij de wijnpalen uitrukten ten einde die als alpenstokken te gebruiken. Vooral des avonds, wanneer de geheele berg ééne vurige massa scheen te zijn, was het schouwspel aangrijpend schoon, doch tevens verschrikkelijk om aan te zien voor degenen, wier have en goed bedreigd was.

Den 27^en^ Mei drong de lavastroom Nicolosi binnen, dat gelukkig reeds door de bewoners ontruimd was. Geen enkel menschenleven is dan ook bij de ramp te betreuren, maar vee is er daarentegen in massa omgekomen. Toen de lavastroom het stadje bereikt had, was de uitbarsting gelukkig reeds aan het afnemen, zoodat de kokende massa nog slechts twee meter in een vol uur aflegde en derhalve de binnenstad niet meer bereiken kon. Ook de aschregen hield op en daar de berg sedert tot kalmte gekomen is, schijnt het gevaar voor ditmaal weder geweken.

Zeelieden aan den wal.

Een varensman is aan land even weinig op zijn gemak als een paling op het strand. De zee alleen is zijn waar element: daar, op die rustelooze, vaak onstuimige vlakte is hij opgewekt en bedrijvig; daar alleen doet de ruischendende of gierende wind uit zijn hart een lied als echo opwellen.

Aan wal daarentegen is hij traag en somber, drentelt onverschillig langs het strand of hangt, veeleer dan hij zit, om de tafel zijner hut, of in het bierhuis, waar hij in de kan en de pijp verzet zoekt tegen de verveling van het eentonige leven aan den wal.

Met meesterlijke waarheid heeft de kunstenaar ons de zeerobben in hunne gedwongen rust aan land geteekend, en als om het onverschillige en lustelooze in geheel hun voorkomen nog sterker te doen uitkomen heeft hij daartegenover het beeld geplaatst der levendige jeugd. Twee kleine kleuters, die den aanleg tot het zeemansleven reeds met de moedermelk hebben opgezogen, verlustigen zich op den achtergrond, de een met in den visscherskorf de laatste vangst te bekijken en de ander met een grooten visch aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. Een aankomende zeevaarder in de eerste broek luistert met belangstelling naar het gesprek der varensgezellen en verlustigt zich waarschijnlijk reeds bij voorbaat in het genot zijner eerste zeereis, want bij het visschersvolk vooral is de spreuk van toepassing: '*Zoo de ouders zongen, piepen de jongen.*'

Eene aangename verrassing voor papa.

Kareltje had op zijnen zesden verjaardag eene doos met timmergereedschap van zijnen

vader ten geschenke gekregen. Drijftollen, hoepels, marbollen en dergelijk onzinnig goedje is immers speelgoed van den ouden tijd. De kinderen worden tegenwoordig te verstandig geboren, om in zulke onnoozele dingen nog behagen te scheppen. Men moet met onze eeuw van verlichting medegaan en den kinderen uitsluitend zaken in handen geven, die de geestesontwikkeling bevorderen. En daarvoor is eene doos met schrijnwerkersgerief uitnemend geschikt: daarmede leeren de jongens de meetkunst, de vormleer en tal andere in onze dagen van hooggedrevene beschaving geheel onmisbare kennissen.

's Zondags ontving Kareltje het kostbare geschenk, 's Maandags was de doos in stukken, 's Dinsdags was de helft van het gereedschap zoek geraakt en gebroken, 's Woensdags verzamelde *papa* het overschot van het timmermansgerief in een oud sigarenkistje en 's Donderdags zien wij Kareltje voor goed aan den gang met meetkundige studiën.

Na den beitel in vorm van licht scherpen hoek in het gepolijste blad van vaders schrijftafel gedreven te hebben, is de jongen thans verdiept in het belangrijke werk om papa's hoed op regelmatige en eigenaardige wijze te versieren, door er langs alle zijden nagelen in te slaan.

Hoe Kareltje op het denkbeeld gekomen is, om zijn geschenk op zulke.... vernuftige wijze te gebruiken is moeilijk uit te maken.

Misschien wel heeft de bengel in het *Sanitarium* der Wereldtentoonstelling de kennis opgedaan hoe de Congolanders hunne afgodenbeeldjes maar aanstonds eenen spijker in het lijf drijven, als zij niet spoedig van hen verhoord worden; en bezigt onze schrandere krullebol thans een middeltje in denzelfden aard om van *papa* eene betrachte gift te bekomen.

Wat er ook van zij, zeker is het in alle geval dat Kareltjes verrichting niet zonder uitwerking blijven zal, al moge die dan ook geheel anders wezen dan de jongen verwacht. Gewis zal de roede, die toevallig op den boekenstapel juist bij de hand ligt, in dien uitslag eene meer werkzame rol spelen dan den kleinen vernieler lief is.

‘Dat zal u leeren, kwade jongen!’ hooren wij reeds papa bij de duchtige kastijding gramstorig uitroepen.

‘Ja, vader,’ verbeteren wij, ‘dat zal u leeren voortaan, naar de dwaze gewoonte van den huidigen tijd, zoowel in het spelen als bij het onderricht van uw kind, niet meer van hem te vergen dan zijne jaren geven kunnen.’

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

De jongelingen tot den krijgsdienst opgeroepen, moesten eerst ten einde van October binnenkomen; doch de verbittering liep zoo hoog, dat reeds voor het midden der maand, de plattenlandsche bevolking, in vele plaatsen, de oproervaan uitstak. Het

sein des opstands in het Vlaamsche land ging van Overmeire uit, een dorpken gelegen tusschen Gent en Dendermonde. Den 12[en] October liepen er oproerig een talrijke hoop jonge boeren bijeen, gewapend met jachtgeweren, stokken, vorken, gaffels, zeissen; braken geweldig de geslotene kerkdeuren open en stormden de noodklok. Zoodra de overheid kennis had van den volksoploop, deed zij door eene bende ruiterij, uit Gent afgezonden, de opstandelingen uiteendrijven.

Door deze gewelddadige onderdrukking was de brand niet uitgedoofd. Bijna gansch het land van Waas, vooral langs henen de Schelde, geraakte in beweging. Rupelmonde, Haesdonck en omliggende dorpen geraakten in opstand; vliegende kolommen van gendarmen liepen de landstreken af, herstelden de rust en schoten of sabelden menig weerloos burger neer. Want de opstandelingen stoven bij de nadering der krijgsmacht uiteen, om elders den brand des oproers aan te steken. Doch de kleine hoop jonge boeren groeide van dag tot dag aan, als een voortrollende sneeuwklomp. De jongelingen van Haesdonck, Burcht, Kruibeke, Melsele, Bazel en Zwijndrecht, twee of drie duizend man sterk, liepen naar Beveren, woonplaats van den kantonnalen commissaris De Rever, een man ongemeen gehaat bij de bevolking om zijne republikeinsche dweepzucht, en plunderden zijn huis ledig. De Fransche wapenschilden werden verbrijzeld en de vrijheidsstaak neergeworpen. Bij het vernemen dezer wanordelijkheden, kwamen drie honderd Fransche soldaten van verscheidene kanten toegeloopen en bemeesterden het dorp na een hardnekkig gevecht. Drie en twintig patriotten sneuvelden in deze schermutseling.

Terwijl deze gebeurtenissen plaats grepen, was een talrijke hoop oproerlingen te Sint-Pauwels bijeen getrokken. Eene sterke bende zakte op Zeeuwsch-Vlaanderen af, en trachtte de monding der Schelde te bereiken, alsof men hoopte aan die zijde de Engelsche vloot ter hulpe te zien opdagen. Hulst en het Sas van Gent, versterkte steden, maar zonder bezetting, vielen beurtelings in hunne handen. Op hunnen doorweg plunderden de boeren de schatkisten der tolkantoren. Veel erger nog: eene andere bende vermoordde te Assenede den kantonnalen commissaris De Neve, verslaafd handlanger des vreemdelings, en berucht voor zijne republikeinsche dweepzucht.

Denzelfden dag dat de oproerige boeren Zeeuwsch Vlaanderen binnenvielen, rukte eene tweede bende uit Sint-Pauwels naar Sint-Nicolaas op; doch de stad werd goed verdedigd en men kon den aanval afweren; maar 's anderendaags met meer geweld aangevallen moest de plaats zich overgeven. Deze zegepraal was van korten duur; reeds den 21[en] October werd de stad opnieuw door de Franschen bemeesterd en de patriotten werden op de vlucht gedreven. Zoo woedde de opstand bijna gansch den oostelijken hoek van Vlaanderen rond; Oudenaarde, Ronsse geraakten in opstand en eindelijk kwamen Thielt, Iseghem en vele andere plaatsen van West-Vlaanderen in beweging. Twintig oproeren borsten bijna te gelijker tijd binnen het tijdverloop van eenige dagen en aan verschillende kanten uit, maar werden even spoedig als een stroovuur uitgedoofd.

Er was geene samentrekking van krachten, geene de minste eenheid van werking, nog veel minder eene richting in den oproer. De jongelingen voor den krijgsdienst opgeroepen, bijgestaan door vrienden en aanverwanten, liepen onstuimig te wapen, uitgelokt door de nieuwstijdingen, die van elders kwamen; zij braken de geslotene kerken open, luidden de klokken, plunderden de kassen der staatsontvangerijen ledig, verscheurden de naamlijsten der bevolking, de rollen der belastingen, rukten alle Fransche kleuren en kenteekenen af en wierpen de vrijheidsboomen uit, en vluchtten ijlings bij de nadering van eene wacht gendarmen of soldaten.

Ernstiger waren de onlusten in Brabant; de plattenlandsche bevolking ging daar insgelijks overal aan het woelen; weinige dienstplichtige jongelingen lieten zich inschrijven voor den krijgsdienst; de weerstand was bijna algemeen; en de opstand breidde zich snel uit, vooral langs henen de Schelde en den Rupel en in de meeste dorpen van de Kempen.

Middelerwijl de krijgsmacht met moeite den opstand in de departementen der Schelde, der Dijle, der Leie en der twee Nethen onderdrukte, was de oproer uitgeborsten op de zuid-oostelijke grens van het land, in het departement der Wouden, in het hart van Luxemburg. Omtrent half October schoolden ongeveer tweehonderd jongelingen, tot den krijgsdienst opgeroepen, te Wolverdingen te zamen, verscheurden de Fransche driekleurige vlaggen, wierpen de vrijheidsboomen neder en liepen gewapend gansch de landstreek af, de noodklok kleppende en de bevolking aanhitsende tegen de republikeinsche regeering. Den 17^en^ October vertoonden zich de oproerlingen te Echternach en te Remich, luidkeels roepende: ‘Leve de koning!’ Het was echter veeleer een godsdienststrijd dan eene dynastiek-worsteling voor de herstelling van de vroegere regeering. De opstandelingen droegen op hoed of borst een kruisteeken als kenmerk, en noemden zich soldaten van het leger van Jezus-Christus. Eenige der municipale agenten begunstigden onderduims de volksbeweging en de opstand breidde zich dreigend voor de Franschen uit. Men zond in allerijl uit Luik en van elders eenige vliegende kolommen krijgsvolk naar Echternach af, om den oproer te dempen. Doch intusschentijd was eene bende opstandelingen, meer dan vijfhonderd man sterk, naar het departement der Ourthe afgezakt en zij verbrandden te Saint-Vith en in de omliggende dorpen de gemeente-archieven, kapten de vrijheidsboomen af, plantten kruisbeelden in de plaats, braken de gesloten kerken open, en deden door onbeëedigde priesters de mis zingen onder een grooten toeloop van juichend volk. Te Malmedy werden de gendarmen door drie duizend boeren op de vlucht gedreven, die insgelijks Stavelot bemeesterden. De krijgsmacht der Franschen was in den beginne onvoldoende om den oproer te beteugelen; voor het einde van October was gansch het departement der Wouden in woeling geraakt De steden Luxemburg, Aarlen, Grevenich, Echternach, Neufchateau werden in krijgsbeleg verklaard en Generaal Morand werd met krijgsmacht tegen de opstandelingen afgezonden. Gewapend met stokken, vorken en oude jachtgeweeren waren deze niet bestand tegen de welgewapende Fransche soldaten. De slachting onder de wederspannelingen was verschrikkelijk; de opstand werd gesmoord in het bloed der moedige jongelingen, die al biddend en strijdend met honderden vielen voor hunnen godsdienst en hun vaderland!

Terwijl deze gebeurtenissen in het Luxemburgsche plaats grepen, waren tusschen Antwerpen en Mechelen eene groote menigte gewapende boeren saamgeschoold en zij trachtten alle gemeenschap met Brussel af te snijden. Om dit ontwerp te verijdelen trok generaal Béguinot met al de beschikbare krijgsmacht naar Mechelen op. Den 22^en^ October verlieten de Franschen de stad met het krieken des dageraads, om eene verkenning te doen en de brug van Waalhem te bezetten. De opstandelingen, welke zich schuil gehouden hadden, liepen onmiddellijk naar de stad, welke zonder verdediging gelaten was, drongen langs de openstaande poorten binnen, bemeesterden tien stukken geschut en een grooten krijgsvoorraad. Zegevierend braken zij de gevangenhuizen open en stelden de gekerkerde priesters in vrijheid; zij stormden het stadhuis binnen en verscheurden de registers der geboorteakten, de rollen der belastingen, vele officiëele oorkonden en smeten de Fransche wapenschilden en driekleurige vlaggen in 't slijk.

Zoodra Béguinot bericht kreeg van deze onverwachte overrompeling der stad, keerde hij onverwijld en met verhaasten tred met zijne krijgsmacht naar Mechelen terug. Wanneer hij zich voor de stadspoorten vertoonde, vluchtten de boeren de stad uit; doch niet zoo snel of een en veertig achterblijvers vielen in de handen der Franschen. 's Anderendaags beproefden de patriotten opnieuw een aanval tegen de stad, en streden met zooveel koenheid dat zij zegepralend vooruit drongen. Ongelukkiglijk kwam op dit oogenblik generaal Mazengant met een deel der krijgsbezetting van Antwerpen aangerukt en viel het patriotische legerken in den rug. De opstandelingen, langs twee zijden aangetast, lichten den voet en stuiven langs alle richtingen uiteen.

De republikeinen vierden volgens hunne gewoonte hunne zegepraal door een bloedbad. Reeds denzelfden avond van de inname der stad werden de krijgsgevangen patriotten voor

den krijgsraad gebracht en ter dood veroordeeld. Onmiddellijk werden zij in het midden der groote markt door den kop geschoten. Uit de naamlijst dezer slachtoffers van de weerwraak der Franschen, blijkt dat mannen van allen stand en van allen ouderdom aan den strijd hadden deelgenomen; de oudste hunner was een zeventigjarige grijzaard, terwijl de jongste nauwelijks achttien jaren bereikt had.

GOEDE KAMERADEN, NAAR KARL BÖKER.

DE BADPLAATS WILDUNGEN.

Als het uitvoerend Directoire te Parijs bericht kreeg over de uitbreiding van den opstand in België, beval het krachtdadig den oproer te beteugelen. De nationale wachten uit de Fransche Noorderdepartementen zouden vliegende kolommen van manschappen ten dienste stellen van den bevelvoerder der 24e krijgsdivisie, generaal Bounad, welke te Brugge was gelegerd. De oproerlingen met de wapens in de v u i st zouden streng door een krijgsraad gevonnist worden, en de bloedige kastijding der wederspannelingen te Mechelen werd als een voorbeeld overal bekend gemaakt. Het middenbestuur der twee Nethen nam nog strengere maatregels. In iedere gemeente waar een republikein zou vermoord worden, moesten onmiddellijk twee der voornaamste inwoners als gijzelaars in hechtenis worden genomen en in de citadel

DE UITBARSTING VAN DEN ETNA.

ZEELIEDEN AAN DEN WAL, NAAR V. DEMONT BRETON.

van Antwerpen opgesloten, totdat de plichtigen aangeduid en gestraft waren; zoo insgelijks werd door het algemeen bestuur iedere gemeente verantwoordelijk gemaakt voor den moord op een republikein gepleegd. Maar al deze dwangmaatregelen tegen de *Brigands*, zooals de republikeinen de patriotten noemden, zouden de volkswoelingen niet onderdrukken.

Te Halle en te Edingen niet verre van Brussel, vertoonden zich rond den 25^{en} en 26^{en} October een groote hoop gewapende boeren; na verschillende bloedige gevechten tegen de krijgsmacht, uit de hoofdstad afgezonden, werden de patriotten teenemaal verslagen en vele zochten eene wijkplaats in het Soniënbosch, dien schuilhoek van weggeloopene krijgslieden en muitelingen sinds den Franschen inval.

Intusschentijd waren twee tot drie duizend man te Diest bijeengeloopen. Pieter Corbeels, een boekdrukker van Turnhout, koen en schrander man, trachtte den toomloozen hoop tot een legerken in te richten. In de stad zelve werd de municipaliteit door de oude leden van het gemeentebestuur vervangen; belastingen en krijgsschattingen werden tot onderstand van de opstandelingen geheven. Uit Diest waagden de patriotten een aanval op Leuven maar werden door generaal Durutt, aan het hoofd eener vliegende kolom krijgsvolk, gemakkelijk afgeweerd. Gedurende dezen uittocht der patriotten werd Diest, zonder verdediging gelaten, zonder slag of stoot door de republikeinen ingenomen en bezet.

Na hun mislukten aanval op Leuven waren de patriotten, omtrent 2300 man in getal, in het stedeken Herenthals bijeengetrokken en hadden de plaats sterk verschanst. Eene vliegende kolom van zes compagnieën voetvolk, een escadron jagers en twee stukken geschut, uit Breda naar Antwerpen opgerukt, viel den 28^{en} October Herenthals aan. Voor de eerste maal hielden de boeren stand tegenover een talrijken vijand. Het gevecht was even hardnekkig als langdurig. Aangemoedigd door hunne voornaamste aanleiders, als Van Gansen, Staelmans, Meulemans en Corbeels, allen mannen uit het volk zonder eenige kennis der krijgskunst, verdedigden zij gedurende vier uren de plaats tegen de aanvallers. Men streed van huis tot huis, van straat tot straat, totdat de Franschen in hunne woede de stad begonnen te beschieten en eindelijk in brand staken.

Honderd tachtig huizen werden in asch gelegd en tachtig patriotten sneuvelden in dit bloedig gevecht.

Na hunne uitdrijving te Herenthals hadden zich de opstandelingen in alle richtingen verspreid; het grootste gedeelte vluchtte naar Lier. Deze kleine stad, op vier uren afstand van Antwerpen en tamelijk goed versterkt, was twee dagen te voren door eene bende patriotten bezet geworden, onder de toejuiching der inwoners.

Zoo bleven de beroerten nu al drie weken in gansch het Vlaamsche land voortduren en zonder dat men de rust door krijgsgeweld kon herstellen. De toestand was dreigend voor de Franschen. Terwijl vliegende kolommen op eene plaats den oproer onderdrukten, borst hij aan een anderen kant met meer geweld uit. Tot hiertoe was de bevolking der groote steden nog stil gebleven; doch reeds begon de burgerij te Antwerpen en te Brussel luidop te morren tegen de dwingelandij der Franschen. Ongetwijfeld had eene gedeeltelijke zegepraal der patriotten vele steden in opschudding gebracht. De boerenjongens, zooals men in Brabant de patriotten noemden, werden meer geoefend in den wapenhandel; zij trokken meer en meer te zamen onder dezelfde opperhoofden, en alhoewel strijdende hier onder eene witte,

ginder onder eene roode vlag, hier versierd met eene oranjekokarde, daar met de zwarte kleur der Oostenrijkers, was echter het doeleinde en het ordewoord aan allen gemeen: 'Geene krijgsloting, geene belastingen en de katholieke godsdienst'[1)].

Gezondheidsleer.
De kleederen.

Het hemd. De oude beschaving kende dit kleedingstuk, zooals het heden ten dage vervaardigd wordt, niet; dien ten gevolge waren de baden volstrekt noodzakelijk om de oppervlakte van de huid te zuiveren, als ze met stof en zweet bedekt was. Sommige beweren, dat wij het hemd aan de Chineezen ontleenen, die er zich sinds onheugelijke tijden van bedienen; anderen doen zijn oorsprong slechts tot de negende eeuw opklimmen en vermoeden dat het eene Europeesche uitvinding is. Hoe het ook zij, het hemd is als zindelijkheidsmiddel onmisbaar geworden, insgelijks om de huid tegen de meer ruwe aanraking van andere kleedingstukken te behoeden, die door hunne schuring anders jeukte en brandende roodheid zouden veroorzaken. Daar de huid de groote zuiveringsplaats is, die de onzuivere stoffen, en die, welke uitgescheiden moeten worden, verwijdert, moet hieruit volgen, dat het hemd er spoedig van doortrokken wordt; daarom is het eene dringende noodzakelijkheid, het zoo dikwijls mogelijk te verwisselen. Overigens is een vuil hemd het afzichtelijkste wat men kan aantreffen; een schoon daarentegen is aangenaam om te zien.

Het manshemd moet noch te veel om den hals, noch te veel om den pols drukken; aan den hals vooral, zou de drukking op de halsaderen ernstige toevallen te weeg brengen, zooals bloedsophooping in de hersenen en beroerte. We willen in 't voorbijgaan zeggen, dat het gebruik van het hemd over 't algemeen dat der baden heeft doen ophouden. De ouden maakten misbruik van het bad, en wij gaan er maar zeer zelden in.

Sedert langen tijd twist men over de vraag, wat het gunstigst voor de gezondheid is, het katoenen of het linnen hemd? We beantwoorden haar met de verklaring, dat het katoenen hemd voor personen, die werken moeten en gemakkelijk zweeten, het verkieslijkst is.

Het linnen hemd heeft dat ongemak, dat het, als het met zweet doortrokken is, dadelijk opdroogt, hierdoor ontstaat een levendig gevoel van koude; door deze koude-vatting worden dikwijls genoeg de ziekten verklaard, die de gestoorde huiduitwaseming tot oorzaak hebben. Het katoenen hemd zuigt het zweet daarentegen op en wordt slechts zeer langzaam droog; hierdoor ondervindt de huid geen gevoel van koude, 't geen met andere woorden wil zeggen, dat het linnen een goede, terwijl het katoen een slechte warmtegeleider is.

De gezondheidsleer beveelt als noodzakelijken regel aan, om van hemd te verwisselen, voor dat men naar bed gaat. De uitscheidingsproducten van de verschillende dierlijke uitwasemingen, waarmede dit kleedingsstuk gedurende den dag doortrokken wordt, zouden door de opslorpende vaten van de huid opgenomen kunnen worden en alzoo ziekten doen ontstaan.

***

1) Wie eene omstandige beschrijving van den Boerenkrijg wil lezen, raadplege voornamentlijk de werken van AUGUSTE ORTS: *La guerre des Paysans*, Bruxelles 1863; en van AUGUSTIN THYS: *Les conscrits Belges*, Anvers 1885.

Het flanellen hemd. Als men een wollen kleedingstuk over het bloote lichaam aantrekt, zooals een flanellen hemd, onderbroek of gordel, dan veroorzaakt het eene prikkeling, in 't eerst van jeukte vergezeld; de bloedsomloop in de haarvaten der huid wordt geprikkeld en daarmede de uitwaseming. Het wollen kleedingstuk, dat onmiddellijk op de huid zit, heeft de eigenschap van de electriciteit door wrijving op te wekken, wat zijne prikkelende eigenschappen nog verhoogt. Die kleederen passen dus voor zwakke gestellen en in die gevallen van ziekteherstelling, waarin de huid droog is en niet gemakkelijk zweet. Het flanellen hemd, de onderbroek en gordel zijn een kostbaar hulpmiddel voor menschen, die aan verkoudheid, rhumatiek, zenuwpijnen, enz. lijden, maar men moet er niet een al te ruim gebruik van maken, alleen namelijk als geneesmiddel, en ze niet meer gebruiken, zoodra de ziekte geheel geweken is. Het zonder noodzaak aantrekken van een flanellen hemd, zooals zoovele jonge lieden doen, veroorzaakt daardoor groot ongemak, omdat men zich later van een uitnemend hulpmiddel berooft. Terecht mag gezegd worden, dat, als eenmaal het gebruik van het flanellen hemd aangenomen is, het moeilijk en dikwijls onvoorzichtig is, het na te laten; het juk, dat men zich op de schouders gelegd heeft, moet gedragen worden, men moet het ten minste niet afwerpen, dan met de grootste voorzichtigheidsmaatregelen, en op dat tijdstip van het jaar, waarop de hitte blijvend is.

Volgens de wijze voorschriften van de gezondheidsleer moet men eerst op vijf en veertig-of vijftigjarigen ouderdom, als de huid eenigszins hare levenskracht heeft verloren, als haar weefsel verwelkt, als de inwendige levenswerkzaamheid ten koste der uitwendige ontwikkeld wordt, met het dragen van een wollen kleedingstuk, onmiddellijk op de huid, een aanvang maken, omdat het dan als voorbehoedmiddel dient tegen stoornissen van de uitwaseming, die eene menigvuldige oorzaak van ziekten voor den ouderdomsleeftijd uitmaken.

Wollen en katoenen kleedingstukken, die in onmiddellijke aanraking met de huid zijn, worden dadelijk met de uitwasemingen der huid doortrokken; bijgevolg moeten ze zoo dikwijls mogelijk verwisseld worden, want de uitgewasemde stoffen worden omgezet, gaan in rotting over, en oefenen daardoor een verderfelijken invloed uit op de gezondheid.

***

Algemeene regel. Wollen hemden, onderbroeken, mutsen en kousen, moeten uit de kleerkast der jeugd verbannen worden, uitgezonderd in die gevallen, welke we even te voren hebben opgegeven. Verlichte ouders zullen, uit hetgeen gezegd is, de nadeelen kunnen opmaken, welke door 't gebruik er van ontstaan. De ware gezonde opvoeding der kinderen bestaat daarin, om ze trapsgewijze aan de wisselingen van den dampkring te gewennen. Deze opvoeding, die meer en meer veld wint, is het beste voorbehoedmiddel tegen stoornissen in de gezondheid, ontstaan door verandering in de temperatuur en de guurheid der jaargetijden.

***

Het keurslijf is een kleedingstuk, dat de vrouwen best ontberen kunnen.

De korsetten worden over 't algemeen door werksters vervaardigd, die hoegenaamd geen denkbeeld van den anatomischen bouw van de borstkas hebben; hun doel bij de vervaardiging is alleen om een kleedingstuk te leveren, dat de gestalte nauw

omsluit, om deze slank te doen schijnen; wat raakt het hun, of zij die het draagt, mismaakt, aamborstig of teringachtig wordt?

Het onbuigzame korset met baleinen of stalen veeren moest voor altijd, als gevaarlijk, verworpen worden, of, daar nu toch eenmaal de willekeurige mode dit kleedingstuk beveelt, verstandige moeders moesten voor hunne dochters *gezondheids korsetten* doen vervaardigen, waarvan wij hier eenige bijzonderheden laten volgen.

In het gezondheidskorset moeten geene harde weerstandbiedende lichamen voorkomen; deze toch oefenen eene altijd gevaarlijke drukking op de ontwikkeling, verrichtingen en schoonheid van de borst uit. Het moet van eene veerkrachtige stof gemaakt zijn, die de eigenschap bezit, van vast om de gestalte te sluiten; het moet eene zachte, gelijkmatige drukking op de geheele oppervlakte van het bovenlijf uitoefenen, zich voegen naar de inademende bewegingen der borstkas en naar iedere andere beweging van het lichaam zonder haar de minste hindernissen in den weg te leggen. - Voor vette personen dient het korset alleen om den te omvangrijken groei binnen zekere grenzen te houden, maar ook, om het vooruitsteken van den buik tegen te gaan. Het korset, dat die voorwaarden bezit, zal den naam van *gezondheidskorset* verdienen, en moest door alle vrouwen aangenomen worden.

Broeken, *onderbroeken* en *bretels*. Eene broek, die naar de regelen van de gezondheid gemaakt is, moet niet boven den hartkuil reiken en geene drukking op den onderbuik uitoefenen. Halfsluitende broeken zijn zeer goed in den winter, omdat de lucht niet van onderen in kan dringen. - De zomerbroek moet wijder zijn om de frischheid te bevorderen. De bretels dienen, om de broek op te houden en om het middel niet te drukken. Even als de broek, moet de onderbroek noch den buik, noch het midden, noch het ondergedeelte der beenen drukken; aan de broek moet hij door middel van banden of knoopen vastgemaakt worden. De onderbroek draagt tot de zindelijkheid des lichaams bij, en vereischt menigvuldige verwisseling.

***

Gordel of *buikband*. In vele landen maakt de gordel een deel van de kleeding uit; hij moet breed, buigzaam, veerkrachtig zijn, om zich zonder moeite naar alle bewegingen van het lichaam te kunnen schikken. Bij bewegingsoefeningen, zooals springen, loopen, schermen, paardrijden, enz., ondersteunt een goed gemaakte en wel aangelegde gordel de buikingewanden en beschut tegen geweldige stooten, waaraan deze blootgesteld zijn. Te nauwe gordels hebben het ongemak, dat zij gemakkelijk aderspatten aan de beenen te weeg brengen, en het ontstaan van liesbreuken begunstigen.

Zijne wraak.
Naar het Engelsch van Wilkie Collins.
(*Slot.*)

Hoofdstuk XVIII.

De man zag er onheilspellend, akelig uit. Zijne oogen schitterden als de oogen van een wild dier; zijn hoofd was onbedekt; zijn lang grijs haar was woest en verward; zijne ellendige kleederen hingen in flarden aan zijn lijf. Hij stond in den post van de deur als het levend beeld der ellende en van 't gebrek, en staarde naar de welvoorziene tafel als een hongerige hond.

Steventon sprak hem aan.

'Wie zijt gij?'

Met eene schorre, holklinkende stem antwoordde hij:

'Een uitgehongerd mensch.'

Hij deed een paar stappen voorwaarts - langzaam en pijnlijk, alsof hij uitgeput was van vermoeienis.

'Werp mij een been van de tafel toe,' zeide hij. 'Geef mij een deel van wat bestemd is voor de honden.'

Er sprak vertwijfeling zoowel als honger uit zijne oogen terwijl hij deze woorden zeide. Steventon ging voor mevrouw Crayford staan om haar in geval van nood te kunnen beschermen en wenkte de twee matrozen toe die juist de deur van de hut voorbijkwamen.

'Geeft den man wat brood en vleesch,' zeide hij, 'en blijft bij hem staan.'

De zwerver greep het brood en vleesch in zijne magere vingers met lange nagels, handen, die er als klauwen uitzagen. Na een eersten hap gedaan te hebben hield hij op, raadpleegde een oogenblik met zichzelf en brak toen het brood en vleesch in twee deelen. Een deel deed hij in een ouden knapzak van zeildoek, die over zijn schouder hing. Het andere deel verslond hij gulzig. Steventon ondervroeg hem.

‘Waar komt gij vandaan?’

‘Van zee.’

‘Schipbreuk geleden?’

‘Ja.’

Steventon keerde zich naar mevrouw Crayford.

‘Het verhaal van den ongelukkige kan wel waar zijn,’ zeide hij. ‘Ik hoorde er over praten dat een vreemde boot op het strand is geworpen, dertig of veertig mijlen hooger op. Wanneer hebt gij schipbreuk geleden, vriend?’

Het uitgehongerd schepsel keek van zijn voedsel op en deed eene poging om zijne gedachten te verzamelen - om zijn geheugen in te spannen. Het was hem niet mogelijk. Wanhopig gaf hij de poging op. Zijne woorden waren even woest als zijne blikken.

‘Ik weet het niet,’ zeide hij; ‘ik kan niets meer onderscheiden dan het geloei der golven, dat in mijne ooren dringt. Ik kan mij niets meer herinneren dan dat de sterren nacht aan nacht en de brandende zon dag aan dag boven mijn hoofd schenen. Wanneer ik schipbreuk leed? Wanneer ik 't eerst in den boot werd voortgedreven? Wanneer ik 't roer in de hand nam en tegen slaap en honger kampte? Wanneer ik 't eerst mijne borst voelde branden en mijn hoofd voelde kloppen? Ik weet 't niet. Ik heb mijn herinneringsvermogen verloren. Ik kan niet denken; ik kan niet slapen; ik kan het geloei der golven niet uit mijne ooren bannen. Waarom valt gij mij met al die vragen lastig? Laat mij eten!’

Zelfs de matrozen hadden medelijden met hem. Zij vroegen hunnen officieren verlof hem wat te drinken te geven.

‘We hebben een paar druppels brandewijn in eene flesch bij ons. Mogen we 't hem geven?’

‘Wel zeker!’

Woest greep hij de flesch, evenals hij het voedsel gegrepen had - dronk een teug - hield op - en raadpleegde weer met zichzelf. Hij hield de flesch tegen 't licht, en, toen hij gezien had hoeveel vocht er in was, dronk hij er zorgvuldig de helft slechts van op. Daarna deed hij de flesch in zijn knapzak bij het voedsel.

‘Bewaart ge dat voor een volgenden keer?’ vroeg Steventon.

‘Ik bewaar het,’ antwoordde de man. ‘Waarvoor, dat komt er niet op aan. Dat is mijn geheim.’

Hij keek de hut rond terwijl hij dit zeide, en merkte toen voor 't eerst mevrouw Crayford op.

‘Eene vrouw onder u!’ zei hij. ‘Is zij eene Engelsche? is zij jong? Laat mij haar van naderbij beschouwen.’

Hij deed een paar stappen naar de tafel toe.

‘Wees niet bevreesd, mevrouw Crayford,’ zei Steventon.

‘Ik ben niet bevreesd,’ antwoordde mevrouw Crayford. ‘In het eerst maakte hij mij bang - nu boezemt hij mij belang in. Laat hem tot mij spreken als hij het wil!’

Hij zweeg echter. In diep stilzwijgen stond hij lang en nauwlettend de schoone Engelsche vrouw aan te staren.

‘Nu?’ vroeg Steventon.

Hij schudde droevig met 't hoofd en ging, een zwaren zucht slakende, weer achteruit.

'Neen!' zei hij bij zichzelf, 'dat is niet haar gelaat. Neen! nog niet gevonden.'

Mevrouw Crayford's belangstelling was buitengemeen opgewekt. Zij waagde het hem aan te spreken.

'Wie wilt gij vinden?' vroeg zij. 'Uwe vrouw?'

Hij schudde weer 't hoofd.

'Wie dan? Hoe ziet ze er uit?'

Hij antwoordde in afgebroken woorden. Zijne heesche, holklinkende stem werd langzamerhand zachter en nam eene teedere, droevige uitdrukking aan.

'Jong,' zei hij; 'met een schoon, weemoedig gelaat - met vriendelijke, teedere oogen - met eene zachte, heldere stem. Jong, beminnelijk, gevoelig. Haar gelaat is mij niets anders meer. Ik moet voort, voort, voort - rusteloos, zonder te slapen, zonder te toeven, - totdat ik *haar* gevonden heb! Over het ijs en over den sneeuw; voortgeslingerd door de baren; 't land doorkruisend, nimmer rustend dag en nacht; voort moet ik, voort, voort! tot ik *haar* heb gevonden!'

Hij wuifde met zijne hand ten teeken dat hij afscheid nam - en keerde zich moede om ten einde de hut uit te gaan.

Op hetzelfde oogenblik opende Crayford de tuindeur.

'Gij zult nu wèl doen, Lucy, bij Clara te komen,' begon hij - en plotseling ophoudende, toen hij den vreemden man bemerkte, ging hij voort: 'Wie is dat?'

De schipbreukeling keek langzaam achter zich om toen hij eene andere stem in de kamer hoorde. Door de verschijning verrast, liep Crayford een paar stappen naar hem toe. Mevrouw Crayford lichtte haar man in, toen hij haar voorbijging. 'Het is slechts een arm verdwaald schepsel, William,' fluisterde zij, 'die schipbreuk heeft geleden en van honger dreigt om te komen.'

'Verdwaald?' herhaalde Crayford, den man hoe langer hoe dichter naderende. 'Heb *ik* mijn verstand verloren?' Eensklaps sprong hij op den zwerver toe en greep hem bij zijne keel. 'Richard Wardour!' donderde hij hem tegegemoet met woedende stem. 'Hij leeft! - Hij leeft om zich te verantwoorden wat er van Frank geworden is!'

De man worstelde. Crayford hield hem vast.

'Waar is Frank?' riep hij uit. 'Ellendeling, waar heb ge Frank gelaten?'

De man bood niet langer wederstand. Alsof hij droomde herhaalde hij:

'Ellendeling? en waar is Frank?'

Toen dien naam zijne lippen ontsnapte, vertoonde Clara zich voor de open tuindeur en snelde zij de kamer in.

'Ik hoor Richard's naam! riep zij uit. 'Ik hoor Franks naam! wat beteekent dat?'

Bij het hooren van hare stem, hernieuwde de zwerver zijne worsteling om zich te bevrijden, met zulk een plotselingen aanval van kracht dat Crayford er niet tegen bestand was. Hij brak los voordat de matrozen hun officier ter hulp konden snellen. Halverwege het vertrek, ontmoetten Clara en hij elkander en zagen zij elkaar vlak in 't gelaat. Een nieuwe glans vertoonde zich in de oogen van den armen man; een kreet ontsnapte zijne lippen; hij herkende haar. Woest zwaaide hij een zijner handen in de hoogte. 'Gevonden!' juichte hij - en snelde de hut uit en het strand op, voordat een der aanwezigen hem kon terughouden.

Mevrouw Crayford sloeg hare armen om Clara heen, en hield haar staande. Zij had geene beweging gemaakt; zij had geen woord gesproken. De aanblik van Wardour's gelaat had haar aan hare plaats gekluisterd.

De minuten gingen voorbij - daar klonken plotseling jubelkreten van de matrozen aan het strand, dicht bij de plek waar de visschersbooten op 't strand getrokken waren. Ieder wuifde met zijne muts in de hoogte. De geestdrift sloeg over tot de passagiers, die er bij stonden en zij stemden met het gejuich der matrozen in. Nog één oogenblik - en Richard Wardour verscheen wederom in de deur, met een man in zijne armen. Hij wankelde, ademloos door de zware krachtsinspanning, voorwaarts tot aan de plek waar Clara stond, die op Mevrouw Crayford's arm steunde.

‘Behouden, Clara! riep hij uit. ‘Behouden voor u!’

Hij liet den man los en liet hem in Clara's armen nederzinken.

Frank! haveloos en afgemat - maar levend - behouden, behouden voor *haar*.

‘Nu, Clara!’ riep mevrouw Crayford uit, ‘wie van ons beiden had gelijk? Ik die in Gods barmhartigheid geloofde? of gij die geloofdet in een droom?’

Zij antwoordde niet: zij omarmde Frank, in sprakelooze verrukking. Zij zag niet naar den man, die hem gered had, in de eerste allesoverheerschende vreugde van het wederzien. Stap voor stap, langzamer en langzamer trad Richard Wardour achteruit en liet hen alleen.

‘Nu kan ik rusten,’ zei hij zwak. ‘Eindelijk kan ik slapen. Mijne taak is volbracht. De strijd is voorbij.’

Zijne laatste krachten had hij aan Frank gewijd. Hij bleef staan - hij wankelde - zijne handen bewogen zich in 't ijle, om een steun te zoeken. Bijna ware hij gevallen, indien hij niet een trouwen vriend had gehad. Crayford ving hem op. Crayford legde zijn ouden kameraad met zachte hand op eenige zeilen neder die in een hoek lagen, en liet het moede hoofd van Wardour rusten tegen zijne borst. Tranen stroomden over zijn gelaat. ‘Richard! Beste Richard!’ riep hij uit: ‘Herken mij - en vergeef mij.’

Maar Richard hoorde hem niet en zag hem niet. Zijne brekende oogen staarden door de kamer naar Clara en Frank.

‘Ik heb *haar* gelukkig gemaakt!’ mompelde hij. Nu kan ik het vermoeide hoofd eindelijk laten rusten in den schoot der aarde, die al hare kinderen in zich opneemt. Zwijg, mijn hart! zwijg en rust! O, zie hen aan!’ zei hij tot Crayford in eene uitbarsting van smart. ‘Reeds hebben ze mij vergeten.’

Het was waar! Ieder oog was op de twee minnenden gevestigd. Frank was jong, goed, en gezien. Officiers, passagiers scheepsvolk, allen stonden om Frank geschaard. Allen vergaten den martelaar die hem gered had - den man die in Crayford's armen lag te sterven.

Nogmaals trachtte Crayford zijne aandacht te trekken - zijn geheugen op te roepen, terwijl het nog tijd was.

‘Richard! spreek tot mij! Spreek tot uwen ouden vriend!’

Hij staarde in 't rond; werktuigelijk herhaalde hij 't laatste woord.

‘Vriend?’ zeide hij, ‘mijne oogen breken; - vriend - mijn geest is uitgebluscht. Alles ben ik vergeten, behalve *haar.* Ik heb geene herinnering meer dan die eene! En toch, gij ziet mij vriendelijk aan! Hoe komt het dat uw gelaat niet evenals de anderen uit mijn geheugen gewischt is?’

EEN AANGENAME VERRASSING VOOR PAPA, NAAR SPITZER.

Hij zweeg. Zijn gelaat veranderde. Zijne gedachten sloegen over van 't heden op 't verleden. Hij zag Crayford staroogend aan, verdiept in de vreeselijke herinneringen die in hem opdoemden, als de donkere schaduwen, die in den avondstond oprijzen.

'Hoor, vriend,' fluisterde hij. 'Laat Frank het nimmer weten. Er is een tijd geweest dat de duivel in mijn binnenste hongerde om zijn leven. Mijne handen waren reeds aan den boot geslagen. Ik hoorde de stem des Verzoekers die mij toeriep: "Laat den boot te water - en laat hem sterven!" Ik stond stil met mijne handen aan den boot en mijne oogen naar de plaats waar hij sliep. "Verlaat hem! verlaat hem!" fluisterde de stem. "Heb hem lief!" antwoordde de stem van den jongeling die droomde en sprak in zijn slaap: "Heb hem lief, Clara, want hij stond *mij* bij!"

'Ik hoorde in de stilte op het breede watervlak hoe de ochtendwind aan kwam blazen. Overal in 't rond hoorde ik het gekraak van het ijs dat dreef, steeds verder dreef naar het heldere water en de zoeler lucht. En daarmede dreef ook weg de stem des Boozen - weg, weg, weg voor eeuwig! "Heb hem lief! Clara, want hij stond *mij* bij." Dat kon geen storm wegwaaien! "Clara heb hem lief."-'

Hij zweeg; zijn hoofd zonk neer op Crayford's borst. Frank zag het. Frank sprong op, op zijne bloedende voeten, en baande zich een weg door den vriendenkring om hen heen. Frank had den man niet vergeten, die hem gered had.

'Laat mij bij hem!' riep hij uit. 'Ik moet, ik wil bij hem! Clara, ga met mij mede'

Clara en Steventon steunden hem aan beide zijden. Hij viel naast Wardour op zijne knieën neder; hij liet zijne hand op Wardour's hart rusten.

'Richard!'

Nogmaals sloeg hij de moede oogen op. Nogmaals klonk de zwakke, brekende stem.

'O! arme Frank, ik vergat u niet, toen ik hier kwam bedelen. Ik dacht aan u, die daar buiten in de schaduw van de boomen laagt. Ik bewaarde voor u een deel van 't voedsel wat ik kreeg. Nu ben ik te zwak het te zoeken. Een weinig rust, Frank! Spoedig zal ik sterk genoeg zijn, u mee te dragen naar het schip!'

Het einde was nabij. Dat zagen allen. Eerbiedig ontblootten allen het hoofd bij den stervende. In zijne wanhoop riep Frank zijne vrienden toe:

'Geeft hem iets ter versterking, in Godsnaam! O, mannen, mannen! Zonder hem zoudt gij mij niet hier zien! Al zijne krachten heeft hij voor mij, zwakke, uitgeput; en nu, zie hoe sterk ik ben, hoe zwak hij is! Clara! *Zijn* arm steunde mij over het ijs en den sneeuw. *Hij* waakte terwijl ik bewusteloos lag in den open boot. *Zijne* hand hief mij uit de golven op, toen wij schipbreuk leden Spreek hem aan, Clara! Spreek hem aan!' Zijne stem begaf hem, en zijn hoofd zonk neer op Wardour's borst.

Zij sprak, voor zoover hare tranen dat toelieten.

'Richard! hebt gij mij vergeten?'

Hij hief 't hoofd op bij het hooren van die geliefde stem. Hij zag haar aan, terwijl zij knielde aan zijne zijde.

'U vergeten?' Steeds met den blik op haar gevestigd, lichtte hij met moeite zijne hand op en legde die op Frank's hoofd. 'Zou ik sterk genoeg geweest zijn *hem* te redden, als ik *u* had kunnen vergeten?' Hij hield een oogenblik op, en wendde zijn gelaat tot Crayford. 'Wacht!' zei hij. 'Daar was hier iemand die tot mij sprak.' Een zwakke schijn van herkenning schitterde in zijne oogen. 'O, Crayford! Nu herken ik u. Beste Crayford! kom nader! Mijn geest wordt helder, maar mijne oogen verduisteren. Gij zult mij in liefde gedenken ter wille van Frank? Arme Frank! waarom verbergt hij zijn gelaat? Weent hij? Nader, Clara, - met mijn laatsten blik moet ik u aanschouwen. Zuster Clara! kus mij, zuster, kus mij voor ik sterf!'

Zij boog zich over hem en kuste hem op zijn voorhoofd. Een flauwe glimlach speelde om zijne lippen. De glimlach verdween: een kalme trek overtoog het gelaat - de kalmte des doods.

De stem van Crayford brak de stilte af:

'*Wij* verliezen,' sprak hij. '*Hij* heeft gewonnen. Hij heeft gewonnen de grootste van alle overwinningen - hij heeft zichzelf overwonnen. En in het uur der zegepraal is hij gestorven. Wie van ons allen benijdt *hem* niet dien roemrijken dood?'

Uit de verte knalde een geweerschot van de Amazone, het teeken dat het schip gereed lag de terugreis naar Engeland aan te nemen, de terugreis naar het vaderland.

EINDE.

[Nummer 49]

Bericht.
Premieplaat.

De abonnenten der *Nieuwe Belgische Illustratie* zullen dit jaar alle reden hebben om tevreden te zijn over de P r e m i e p l a a t , die hun binnen weinige dagen door onzen uitgever zal geschonken worden. De Premie zal ditmaal bestaan uit eene prachtige gravure van het meesterlijke tafereel

> EENE RUSSISCHE BRUILOFT,
> DOOR MAKOFFSKI.

Zooals de bezoekers onzer jongste *Tentoonstelling van Beeldende Kunsten* zich herinneren zullen, was deze schilderij eene der merkwaardigste inzendingen uit den vreemde, en zonder tegenspraak het heerlijkste gewrocht van het zoo schoone *Russische Salon.* Wij zijn verzekerd dat deze Premieplaat, èn voor hare kunstwaarde, èn als eene aangename gedenkenis van de eerste Belgische Wereldtentoonstelling aan onze talrijke abonnenten dubbel welkom wezen zal.

Wij herinneren onzen inschrijvers van den buiten, die deze prachtige gravure ongevouwen en dus ongeschonden ontvangen willen, dat zij ons ten dien einde onmiddellijk 60 centiemen in postzegels gelieven te sturen. De plaat zal hun alsdan, in kartonbladen gerold, franco te huis besteld worden.

Even als de vorige jaren gelast ons bureel zich insgelijks met het doen inlijsten der Premieplaten, onder glas, in fraaien gouden of zwarten lijst met vergulde bies, aan den geringen prijs van fr. 4. -

ONGENOODIGDE GASTEN, NAAR WILHELM HASSELBACH.

De abonnenten, buiten Antwerpen, die de

ingelijste Premieplaat in eene houten kas ten hunnen huize ontvangen willen, gelieven ons een postmandaat van fr. 4.50 te laten geworden. Deze kas moet echter franco terug bezorgd worden, tenzij men ons hare waarde, 2 franks, in postzegels opsture.

Uitsluitend voor onze inschrijvers bestaat nog gelegenheid om de beide schoone premieplaten der vorige jaargangen: *De Gouden Bruiloft*, naar L. Knaus, en *De Schipbreukelingen*, naar Felix Cogen, te bekomen, aan den matigen prijs van 1 fr. elk.

Men raadplege verder het biljet, dat met het nummer der verloopene week toekwam.

Onze gravures.

Ongenoodigde gasten.

Liefdadigheid is een der eerste plichten van den christen, maar het gebod om deze deugd tot zooverre uit te strekken, dat arbeid en spaarzaamheid, luiheid en losbandigheid ondersteunen moeten, staat nergens geschreven, waar ondeugden niet in het kleed van goede werken vermomd worden.

Ziedaar het verschil tusschen de christene zedeleer en de beginselen der communisten, een onderscheid dat op onze gravure belichamelijkt is.

In zijn zondagspak heeft onze Zeeuwsche boer zich naar de markt der naburige stad begeven, en dat hij daar goede zaken gedaan geeft, getuigen de banknootjes en de blinkende rijksdaalders, die voor hem op de tafel uitgespreid liggen. In het volle genot van het natellen en beschouwen der penningen, door noesten vlijt en wijs beleid verdiend, wordt onze pachter gestoord door het onbeschaamd binnendringen van twee havelooze bedelaars. Om zijnen schat tegen elken mogelijken aanval te beveiligen, slaat hij haastig de handen er over heen, en zijn gezicht staat er volstrekt niet naar alsof hij van zin was zoo maar aanstonds een deel van zijn bezit aan de twee ongenoodigde gasten af te staan. Welke vrome zin er ook in het huis des pachters heerschen moge en hoe goedhartig hij zich denkelijk voor ware ellende gewoon is te toonen, thans is het maar al te duidelijk, hoe de schrandere boer aanstonds ontdekt, dat hij hier slechts met een paar doortrapte huichelaars te doen heeft, al is het hem dan ook niet gegeven, zooals aan ons, den hals van een verraderlijk jeneverfleschje uit den jaszak van den ouden spitsboef te zien gluren. Wij zijn dus overtuigd dat onze pachter, na van zijne eerste bezorgdheid en verrassing bekomen te zijn, de beide luiaards op zijne manier zal doen gevoelen welk verschil er tusschen *christendom* en *communism* bestaat.

‘In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen.’

Deze woorden der H. Schrift zijn hier treffend in beeltenis voorgesteld. Op onze dagen, nu het communism niet altijd met klaagreden, zooals twee zijner discipelen onzer eerste gravure, maar dikwijls met geweldige hand optreedt, rijst zulk beeld als eene waarschuwende en leerrijke herinnering voor de oogen dergenen, die den hun opgelegden levenslast geheel van zich afschudden willen, om zich eenen staat van loutere genieting te scheppen.

Het Paradijs, dal deze hervormers der menschelijke maatschappij herstellen willen, is voor eeuwig verloren op aarde en het onverbiddelijke: '*In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen.*' dat met andere kwellingen uit zijne puinen opsteeg, zal den laatsten sterveling evenals ons aller stamvader ten deel zijn. Maar den man van goeden wille werd bij het drukkend levensjuk de gunst gegeven, om dit ten zegen te doen strekken, als hij slechts van tijd tot tijd, zooals de arbeider onzer gravure, den blik slaan wil naar *dat* Paradijs, dat niet verloren, maar nog te winnen is.

Het kasteel 'Berg.' koning Lodewijk II, van Beieren.

Bij het beschouwen der afbeelding van dit schoone en stille lusthof kan men zich moeielijk voorstellen dat dit liefelijk oord voor weinige dagen het tooneel geweest is van een aangrijpend en ontzettend drama. Een koning, wiens regeering onder de schitterendste voorteekenen aanving, die met de edelste gaven van geest en lichaam was toegerust, kwam hier rampzalig om als het slachtoffer van de vreeselijkste ziekte, die den mensch treffen kan, van den waanzin!

Zonder in wijdloopige bijzonderheden het leven te verhalen, dat hier zoo tragisch werd afgesneden, willen wij toch, naar aanleiding onzer teekening, enkele feiten in herinnering brengen uit den levensloop des ongelukkigen konings van Beieren.

Ludwig-Otto werd geboren op 25 Augusti 1845 te Nymphenburg. Hij ontving eene opvoeding welke zelfs voor eenen prins buitengewoon mag genoemd worden. De jonge vorst bezat echter eene bijzondere neiging voor de kunst, vooral voor de muziek en de letterkunde. Altijd verdiept in de studiën, bekommerde hij zich luttel met de staatkundige aangelegenheden van het land.

Op negentienjarigen leeftijd volgde Ludwig II, den 10 Maart 1864, zijnen vader, Maximiliaan II, op als koning van Beieren. Zelden had zulk een rijke en levendige geest in zulk een krachtig en gezond lichaam gewoond als bij den jongen koning. Met vreugde zag het Beiersch volk de kroon op het hoofd van dezen begaafden jongeling, en de eerste jaren zijner regeering mogen voorzeker ten voorbeeld dienen voor de overige vorsten van Europa.

Toen in 1866 de oorlog met Oostenrijk uitbrak, was Ludwig II een der eersten ter plaatse en wist hij Beierens zonen moedig tot de zegepraal te leiden.

Vier jaren later dreven weer zwarte wolken over het groote Duitsche vaderland en was koning Ludwig de eerste om den indringer tegen te houden. De eerste voorpostgevechten in 1870 hadden plaats tusschen de Beieren en de Turcos. Overal, in al de gevechten, waren de lichtblauwe Beierlingen nevens de donkerbruine Pruisen en het was koning Ludwig, die, te Versailles, als de machtigste bondgenoot, den koning van Pruisen tot keizer van Duitschland uitriep en hem de kroon op het hoofd zette.

En toch, kort na den slag van Sadowa, had het onheil reeds dien moedigen geest geknakt. Van toen af werd hij menschenschuw en de kunst alleen vermocht hem soms nog eene wijl uit zijne zwaarmoedigheid te rukken. Koning Ludwig was een dergenen, die met Wagner dweepten. Hij schonk den Duitschen meester een bijzonderen schouwburg te Bayreuth, gaf hem een jaarlijksch pensioen en gevoelde voor hem alleen vriendschap.

Sommigen beweren dat de Wagner-muziek een nadeeligen invloed heeft uitgeoefend op den ondermijnden geest van den vorst. Wij deelen deze meening niet. Indien de koning van Beieren zekere neiging gevoelde voor het genie van Wagner,

zoo spruit dit alleen voort uit de overeenkomst tusschen hun karakter, den aard en de verzuchtingen, die beider hart beheerschten.

Na den oorlog van 1870 begon de vorst zijnen geest te overspannen door allerlei kunstontwerpen, met stoute, bijna onuitvoerbare plannen, waarvan er eenige, half uitgevoerd, misschien de bewondering der toekomst zullen opwekken. Hij had zich in het hoofd gestoken Lodewijk XIV, den *roi soleil* van Frankrijk, na te doen. Ten dien einde zond hij bouwmeesters naar Versailles, deed hun ter plaats de plannen opnemen en gaf dan ongelooflijke sommen uit, om boven op eene ongenaakbare rots een dergelijk paleis te doen bouwen.

Maar vooral te Nymphenburg werden schatten verkwist aan den zoogenaamden *Vestaalbau.*

Over eenige jaren had de koning op de eerste verdieping van dit paleis eene soort van renbaan laten aanleggen, wier plafond was ingericht om bij middel van elektrisch licht, kunstmatige wolken te verbeelden. De muren waren er op verschillende wijze beschilderd. Hier eene streek in Sicilië, aan de voeten van den Etna; daar een landschap in Frankrijk; weer verder een kasteeltje op de Zwitsersche Alpen.

Op zekeren avond had koning Ludwig een twintigtal genoodigden op een avondmaal verzocht. Rond 2 ure 's nachts kwam een kamerheer de gasten verzoeken in een aanpalend vertrek binnen te treden. Hier stonden gezadelde paarden gereed. De koning gaf het voorbeeld: men besteeg de dieren, en reed daarna de renbaan binnen. Ludwig II ging vooruit. Na stilzwijgend een weinig te hebben rondgereden, stapte hij af en ging aan de deur eener hut kloppen, die aan den voet van de Etna gelegen was. De genoodigden stegen af. De veronderstelde bewoners der hut brachten banken en tafels buiten, echten Capri-wijn werd opgediend, terwijl een onzichtbaar orkest met koren, de bijzonderste stukken uit *La Muette de Portici* opvoerde.

In Frankrijk bracht men een bezoek in denzelfden aard aan den *Postillon de Lonjumeau* en in Zwitserland aan *Willem Tell.* Ten 4 ure 's morgends was het feest afgeloopen, dat bij de uitgenoodigden eenen onvergeetlijken indruk naliet, en meer op een droom dan op eene werkelijkheid geleek.

Later had koning Ludwig zich in het hoofd gesteld *Lohengrin* te zijn en even als Wagner's held wilde hij hoog in de lucht op een meer van wolken drijven, in een schuitje door blanke zwanen getrokken.

Op het dak van het paleis deed hij daarom een kunstmatig meer aanleggen, bracht het na ongehoorde kosten vol water, liet dit water door eene scheikundige samenstelling eene blauwe kleur geven, en liet zich een schuitje maken in den vorm eener breede schelp, die in rijkdom en pracht alle gedacht te boven ging. Natuurlijk kon de zwaan zich alleenlijk door mekanism bewegen.

Toen alles daarna in gereedheid was, deed hij zich eene kleeding vervaardigen zooals het genie van Wagner die voor zijnen held moet uitgedacht hebben. Met deze tooide hij zich 's nachts, plaatste zich alsdan boven op zijn dak, vaarde alleen rond, midden in den schoonen nacht, droomende van de lieve blonde Siegelinde.

In den dag schuwde hij het licht. Doch nauwelijks was de nacht gekomen of alleen, in een rijtuig met vier gitzwarte paarden bespannen, 's Winters in zijne slee, reed hij in toomelooze vaart, door vlakten en bosschen, langs velden en weiden, immer voort. Wanneer hij dan soms, als een spook, voorbij de schamele boerenwoningen rende, kwam de landbouwer eens even bevreesd een oog slaan op het voorbijvliegend gevaarte, sloeg een kruis en zegde: *Gott schütze der König.*

Niemand wist dan waar hij henen ging, van waar hij kwam. Alleen zijne getrouwen zagen aan zijne roode oogen, op zijne wangen de sporen der tranen, die de ongelukkige had gestort gedurende zijn nachtelijken tocht.

Deze en meer zonderlinge dingen worden van den krankzinnigen vorst verhaald, en het zou onbegrijpelijk schijnen hoe men den onhoubaren toestand zoolang heeft laten voortduren, als het niet al te duidelijk was, dat zekere partij den koning met opzet liet begaan om hare eigen plannen te kunnen doordrijven en naar haar goedvinden het land te regeeren.

Eindelijk kon het niet langer zoo duren, en nadat men jarenlang den waanzinnigen koning ongestoord de levenswijze had laten voortzetten, die voor hem zelf zoowel als voor land en volk allernoodlottigst was, wilde men op eens daaraan een einde maken. Door eene commissie van geneesheeren werd de koning wegens krenking zijner geestvermogens ongeschikt verklaard om langer te regeeren; er werd bepaald dat zijn oom, prins Luitpold, het regentschap zou op zich nemen, en thans kwam het er nog slechts op aan, den koning goedschiks of met geweld te bewegen, zich als krankzinnige onder geneeskundige behandeling te stellen. Doch dit was geene gemakkelijke taak, en de commissie, welke daarmee belast was, mocht zich geluk-

kig achten heelshuids aan de woede des konings te ontkomen.

Thans naderde de treurige geschiedenishare ontknooping; de rampzalige vorst, door waanzin verblind, dacht aan niets anders dan zich te ontdoen van dat leven, hetwelk hem ondraaglijk was geworden. Reeds had hij op het kasteel Hohenschwangau meermalen gepoogd zich uit den toren te werpen, toen het den krankzinnigendokter Gudden gelukte hem naar het kasteel Berg te tronen, dat hij eene veiligere verblijfplaats voor zijn vorst achtte.

Op weg daarheen zat Lodewijk geheel alleen in een rijtuig met vier paarden bespannen. Naast het portier bevond zich een stalmeester te paard. Vooruit reden de beide ministeriëele kommissarissen, de geneeskundigen en het hulppersoneel. Bij de aankomst op het kasteel was de koning in het eerst zeer ter neêrgeslagen. Later scheen er meer kalmte en bedaardheid te volgen; doch zijn treurig uiteinde strekt voldoende ten bewijze, dat dit slechts schijnbaar was.

Dr. Gudden verliet den koning niet meer en zocht steeds door zachte overreding zijne levenswijze zoo stil mogelijk te regelen. Ook vergezelde hij hem in het park, waar de sombere lijder geruimen tijd met zijn geneesheer bleef zitten op eene bank, aan den oever van het meer, juist nabij de plaats, waar een opschritt het aanlanden verbiedt. Daar, op dat rustige plekje, bij de kabbelende golfjes van het schoone meer, schijnt de ongelukkige en steeds zoo romantisch overspannen Lodewijk in stilte het plan vernieuwd te hebben aan zijn leven een einde te stellen.

In het kasteel weergekeerd gebruikte hij met Dr. Gudden heel snel het middagmaal en stelde onmiddellijk voor, om terug naar het park te gaan. Gudden voldeed aan dit verlangen, na vooreerst aan den minister Von Lutz getelegrafeerd te hebben betreffende den toestand.

't Was kwart vóór zeven ure toen Gudden met den koning het park inging en, op diens verzoek, het dienstpersoneel achterliet. Geheel alleen waagde hij zich met den ongelukkige op weg. Nabij het meer gekomen, schijnt Lodewijk plotseling regenscherm, overfrak en jas te hebben weggeworpen en naar het meer te zijn geloopen. Uit de voetstappen in het slijk heeft men kunnen nagaan, dat Gudden den koning, nog vóór dat deze het water bereikte, heeft ingehaald en met hem heeft geworsteld. De vorst echter, buitengewoon sterk gespierd en thans zeker geweldiger dan ooit, rukte zich waarschijnlijk los en sprong in het meer. Gudden vloog hem na en moet toen in het water nogmaals met den koning een vreeselijk gevecht hebben aangegaan, want aan de rechterzijde van neus en voorhoofd was hij gewond. Men veronderstelt dat de koning hem onder water geduwd of althans zijne bewegingen belemmerd heeft.

Slechts zooveel kan met zekerheid gezegd worden, dat de geneesheer zijn leven op het spel zette om dat zijns konings te redden en hij het slachtoffer werd zijner edele plichtsvervulling.

Men vond beiden als lijken in het meer, waar de rampzalige koning zijn dood had gezocht, den trouwen dienaar meesleepende in zijn tragisch uiteinde, dat heel Europa een kreet van afgrijzen en medelijden heeft afgeperst.

Geschenk van keizer wilhelm aan z.h. paus Leo XIII.

Zooals men weet werd de H. Vader onlangs uitgenoodigd door keizer Wilhelm, den gebieder van het machtige Duitsche Rijk, om als scheidsrechter uitspraak te doen in het geschil betreffende de Carolina-eilanden, dat tusschen Spanje en Duitschland opgerezen was, en een oogenblik dreigde in eenen bloedigen oorlog te ontaarden. De Paus werd aldus erkend als de meest bevoegde persoon om de geschillen tusschen vorsten en volken te beslechten, eene taak, die de Pausen trouwens van de vroegste eeuwen af te allen tijde tot heil der maatschappij en tot behoud van den vrede hebben vervuld.

Voor Leo XIII was ditmaal die taak niet gemakkelijk: hij stond toch tusschen het katholieke Spanje en het protestantsche Duitschland, het land van den *Culturkampf*; maar beiden wisten dat alleen het recht door den grijzen Opperpriester tot richtsnoer zou worden genomen, en beiden onderwierpen zich dan ook bereidwillig aan de uitspraak des H. Vaders. Duitschland inzonderheid toonde zich ingenomen met de beslissing van het geschil en 'als hulde aan den H. Vader voor diens bemoeiingen in zake van de Carolinen-kwestie,' zooals het begeleidend schrijven betuigde, bood keizer Wilhelm Zijne Heiligheid een kostbaar borstkruis of *pectorale* ten geschenke aan.

Dit kruis is in renaissance-stijl uitgevoerd; de lange arm is 12, de dwars-arm 9 centimeters lang. Het is van goud, met geciseleerden rand en bezet met diamanten en robijnen. Dit keizerlijk geschenk is geheel uit de hand bewerkt en de smaakvolle uitvoering doet den vervaardiger alle eer aan. In het midden bemerkt men, in verheven ciseleerwerk, het hoofd des Zaligmakers, waaromheen zestien groote briljanten zijn aangebracht. Aan de uiteinden vertoonen zich vier groote briljanten, door een aantal kleinere omringd. Het hoofd des Zaligmakers wordt omgeven door een stralenkrans, eveneens van de schitterendste briljanten. Het verheven lofwerk, dat op het kruis prijkt, bestaat uit eene roset van 7 groote briljanten met een schitterenden robijn in 't midden. Boven deze roset vertoonen zich twee gouden engelen *en relief.* Het gansche kruis is ook op de rugzijde met kunstvol ciseleerwerk versierd. De gouden halsketting, welke sierlijk vervaardigd en een meter lang is, behoort ook tot het geschenk, dat een blijvende gedachtenis vormt aan een der gewichtigste feiten uit het roemrijk pontificaat van Leo XIII.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
VI.
(*Vervolg.*)

Toestand van België op het einde van October. - Maatregelen om krachtdadig den opstand te dempen. - Coland tot algemeen bevelhebber over de negen departementen benoemd. - Stellingen der patriotten in Vlaanderen, Brabant en Antwerpen. - Gevecht van Bornhem. - Afbranding van Bornhem en Willebroeck. - De opstand in Vlaanderen bemeesterd. - Het leger der boeren in de Kempen. - Vliegende kolommen Fransche troepen doorloopen de Kempen. - De stad Diest door de boeren verrast en door de Franschen ingesloten. - Vlucht der patriotten. - Diest door de Franschen bemeesterd

en geplunderd. - Gevechten te Moll en nederlaag der boeren. - De patriotten op den linkeroever van den Demer. - Antoon Constant van Roux-Miroir - Hasselt door de patriotten bezet. - Aanval der stad door vliegende kolommen. - Nederlaag van het leger der opstandelingen. - Einde van den boerenkrijg. - Coland van het algemeen bevelhebberschap ontheven en weder in bediening hersteld. - Bevrediging van het land op het einde des jaars.

1798.

Omtrent het einde van October was bijna de gansche Vlaamschsprekende bevolking van België in gisting geraakt. De volkswoelingen gingen van de omstreken van Doornik uit, liepen langs henen de oevers der Schelde voort, om zich noordwaarts langs de boorden der Nethe in het Kempenland en oostwaarts langs henen den Demer tot in het Limburgsche te verspreiden. Gent, Antwerpen, Leuven en Brussel waren door opstandelingen omringd. De overgroote meerderheid der burgers dezer steden was misnoegd, haatte en verfoeide de Franschen en hunne handlangers. Eene zegepraal der patriotten over het bezettingsleger, eene landing der Engelschen hadde gewis het vuur des opstands in de Vlaamsche steden aangestoken.

Het Directoire, verontrust over de uitbreiding van den opstand, besloot doorslaande maatregelen te nemen, en zooals het den 30^en^ October in eene boodschap aan den Raad der vijfhonderd berichtte: ‘De muiterij in België te versmachten en de plichtigen te straffen!’ De raad stemde anderhalf millioen livres voor geheime uitgaven en om de kuiperijen der Engelschen en der andere vijanden der Republiek te onderscheppen. Door die andere vijanden bedoelde men voornamelijk de onbeëedigde priesters. De Fransche staatsambtenaren, meestal vreemd aan allen godsdienst, kloegen ze immers bij de regeering aan als de ergste opstokers van de toenemende onlusten. Gewapend met de wetgeving van 19 Fructidor, jaar V werden honderden verdachte priesters tot gevang, ballingschap en deportatie veroordeeld. De kerk en priestervervolging werd tot de uiterste palen gedreven.

Al deze maatregelen van onderdrukking zouden echter zonder uitslag gebleven zijn, indien zij niet gesteund geweest waren door een krachtdadig krijgsbestuur. Door besluit van den 8^en^ Brumaire werd de divisie-generaal Coland benoemd tot opperbevelhebber over de negen vereenigde departementen. Het was een krachtig, geweldig man, even vindingrijk in krijgsmiddelen als snel ter uitvoering. Den 28^en^ October benoemd, was Coland reeds den 29^en^ 's avonds te Brussel. 's Anderendaags nam hij het opperbevel uit de handen van generaal Béguinot over en richtte eene strenge proclamatie tot het Belgische volk; dreigende met zware straffen en geldboete te treffen iedere gemeente, welke niet ernstig elken volksoploop zou beteugelen. Brussel werd onder krijgsbestuur geplaatst; verscheidene der voornaamste inwoners opgelicht en als gijzelaars naar Frankrijk gevoerd, om voor de rust der hoofdstad in te staan. Vele inwoners van Antwerpen, Leuven en andere steden, verdacht van gunstig te zijn aan de patriotische volksbeweging, werden door hetzelfde lot getroffen. De departementen der Dijle, der Twee Nethen, der Leie en der Schelde werden in krijgsbeleg verklaard. Intusschen rukten van alle zijden manschappen en oorlogsbenoodigdheden aan, om het bezettingsleger te versterken. Daar men weinig vertrouwen stelde in Béguinot, grooter bluffer dan veldheer, werd de dertigjarige brigade-generaal Jardon, een inboorling van Verviers, in werkelijken dienst geroepen, en met generaal Chabert, krijgsbevelhebber in het departement Neder-Maas, belast

vliegende kolommen in te richten en de oproerlingen te achtervolgen. In een krijgsraad te Brussel vergaderd, ontvingen al de bevelhebbers in de oproerige departementen onderrichtingen om met eenstemmigheid en vastberadenheid de volkswoelingen te onderdrukken.

Middelerwijl waren de opstandelingen in grooter getal, drie uren boven Antwerpen, bijeengetrokken en hadden zich verschanst in eenen drijhoek tusschen de Schelde, den Rupel en de Brusselsche vaart; de voorposten steunden op Assche, Londerzeel en Grimbergen; de rechtervleugel rustte op de Antwerpsche, Brabantsche en Limburgsche Kempen, de linkervleugel strekte zich uit langs den Dender tot Ninove, Geeraardsbergen en Lessen, meester van al de plaatsen, welke langs deze rivier liggen, behalve van de stad Aalst.

Het gros der opstandelingen, ongeveer vier duizend man sterk in deze streek, had als voornaamste aanleider Emmanuel-Benedict Rollier, een jongen, vastberaden man, geboortig van Sint Amands, en nu een welstellend ingezetene van de gemeente Willebroeck.

Eene vliegende kolom republikeinen, door zes stukken grof geschut ondersteund, rukte den 3^en^ November op het patriotische leger aan en geraakte handgemeen met de opstandelingen te Cappellen op den Bosch. Deze aanval werd door Rollier zegevierend afgeweerd.

Generaal Coland beval kost wat kost de opstandelingen uit hunne stelling tusschen de Schelde en den Rupel te verdrijven. Reeds den 5^en^ November trokken twee sterke benden voetvolk en ruiterij, met veel geschut op Wille-

broeck aan en vereenigden zich voor Bornhem, onder het opperbevel van den adjudant-generaal Rostollant. Ten 10 ure 's morgends aangevallen verdedigden zich de boeren met dapperheid tegen de Franschen en het gevecht duurde onverpoosd en hardnekkig voort tot 4 ure 's avonds; aan beide zijden vielen vele strijders; Rostollant zelf werd door een geweerschot gekwetst. In razernij ontstoken over den onverwachten wederstand, beval de Fransche krijgsoverste het dorp te beschieten en in brand te steken.

'IN HET ZWEET UWS AANSCHIJNS ZULT GIJ UW BROOD VERDIENEN,' NAAR ENRIQUE GERRA.

Weldra sloegen de vlammen aan alle

hoeken van het dorp uit. De boeren vluchtten langs alle kanten om den dood te ontsnappen; de woeste soldaten stormden vooruit, stampten de deuren der huizen in, plunderen en moorden tot 10 ure 's avonds. Het prachtige dorp was weldra slechts een blakende puinhoop.

HET KASTEEL 'BERG' EN HET MEER, WAARIN KONING LODEWIJK II VAN BEIEREN, DEN DOOD VOND.

Van Bornhem togen de republikeinsche troepen op Sint Amands, Hingene, Puers, en verdreven de opstandelingen, na verschillende gevechten, uit al deze standpunten. Willebroeck, alhoewel zonder verdediging bij de naderingen der Franschen door de patriotten ontruimd, werd den 6^en November insgelijks uitgeplunderd en afgebrand. Volgens republikeinsche berichten sneuvelden ongeveer vier honderd opstandelingen in deze verschillende gevechten.

De rol van Rollier was uitgespeeld; hij redde zich door de vlucht, doch eenige maanden later werd zijne schuilplaats ontdekt; na eene langdurige gevangenis, werd hem onder het keizerrijk genade geschonken.

Deze gevechten doofden nagenoeg den opstand uit langs de Schelde, den Rupel en den Dender. In de beide Vlaanderen was de rust hersteld; ten minste had men alle openlijk en gewapend verzet onderdrukt. Vele jongelingen keerden ontmoedigd naar hunne haardsteden terug of

hielden zich verscholen om aan den soldatendienst te ontsnappen, andere trokken meer noordwaarts op en gingen den hoop opstandelingen vergrooten, welke in den omtrek van Gheel en Tongerloo gelegerd was. Dit legerken, beter ingericht dan de vorige benden, was wel voorzien van kruit en geweien, maar zonder grof geschut.

Generaal Coland besloot deze gewapende benden te omsingelen, in te sluiten en te verpletteren en met een enkelen slag den oproer in deze streek den kop in te slaan. Met dit doel rukten vier vliegende kolommen voetvolk en ruiterij, met verscheidene kanonnen, bijna te gelijker tijd tegen de opstandelingen op.

Den 8en November toog de adjudant generaal Lautour uit Antwerpen, om eene verkenning in de Kempen te doen, liep de omstreken van Turnhout, Casterlé en Herenthals af, maar zonder de patriotten te ontmoeten, welke meer Oostwaarts gelegerd waren. Den 11en November rukte eene tweede of vliegende kolom uit Leuven en eene andere uit Mechelen op, om zich te Veerle te vervoegen met de krijgsafdeeling aangevoerd door generaal Jardon. Generaal Chabert zou met eene vierde krijgsafdeeling van Diest naar Gheel oprukken, het vereenigingspunt van deze verschillende republikeinsche kolommen. De patriotten lieten zich echter noch verrassen, noch insluiten. Niet zoodra hadden zij bericht van de ontruiming van Diest, of een groot gedeelte der opstandelingen liepen tusschen de vijandelijke oprukkende krijgsafdeeling door, bestormden onder het bevel van den jongen Elen van Scherpenheuvel, ten getale van ongeveer 4000 man de sterkte. De zwakke bezetting, namelijk honderd vijftig man, was tegen den aanval der boeren niet bestand; zij vluchtte ijlings de stad uit in de richting van Leuven. Weldra daagde het gansche leger der patriotten op, in verscheidene benden verdeeld, onder het geleide van Corbeels van Turnhout, van Gansen van Westerloo, Cockx van Diest, en veldoversten, even onbekend: Crabeels, Craeninckx, Goossens, alle mannen uit den boerenstand, oud-soldaten dikwijls, somtijds een veldwachters-, een dokters- of een notariszoon.

Geen adellijke naam klonk in den boerenkrijg, geen man van aanzien streed in de gelederen dezer dapperen. Eenige dorpspriesters, als de pastoor van Duffel, hadden hunne parochianen gevolgd in dezen wanhopigen strijd voor de verdediging van het vaderland, van den godsdienst. Helaas! deze heldhaftige zelfopoffering werd door gansch de Belgische geestelijkheid zwaar geboet, en gaf de beschuldiging der Fransche staatsbeambten eenigen schijn van grond, dat al de priesters en gewezen kloosterlingen zonder uitzondering der Republiek vijandig waren en de bevolking tot den oproer aanhitsten.

Elen, tot opperbevelhebber van Diest benoemd, liet onmiddellijk eenige loopgrachten graven en de nadering der poorten beter verschansen. Zonderlinge zaak; niet één huis werd binnen de stad geplunderd, de staatskantoren en stedelijke archieven bleven ongedeerd, zelfs haalde men den staak van vrijheid niet om, of rukte de Fransche kleuren niet af. Een ommekeer was in de gemoederen der patriotten ontstaan; wetende dat men op vreemde hulp niet meer steunen moest, wilden zij veeleer in onderhandeling treden met de regeering en alleenlijk afschaffing van den gedwongen krijgsdienst, verzachting in de belastingen en wat meer vrijheid voor den godsdienst bedingen. IJdele hersenschimmen; alsof de hoogmoedige Fransche Republiek, welke in Vendée en Bretanje den burgeroorlog in stroomen bloeds gesmacht had, met een hoop oproerige boeren over de voorwaarden van den vrede zou onderhandelen!

De stad werd reeds tegen den middag van den 13^{en} November door de krijgsafdeelingen van Chabert en Jardon vinnig aangerand; de patriotten konden zonder geschut moeielijk de plaats lang verdedigen tegen de beschieting der republikeinen; zij vroegen dan de stad te mogen uittrekken met de wapens in de vuist en met al hunnen voorraad; dit werd hun trotsch geweigerd. Men vocht dan aan beide zijden gansch den dag door en tot tegen den avond toe; 's anderendaags waagden de boeren verscheidene uitvallen tegen de belegeraars en dreven de republikeinen achteruit onder de geestdriftige kreten van: ‘Leve de jongens! Het land is aan ons!’

Tegen den avond echter, kwamen nieuwe Fransche troepen opgedaagd, en eindelijk vertoonde zich de algemeene krijgsbevelhebber, generaal Coland zelf, met geschut en ruiterij, voor de vesting. Hij beval de stad nauw in te sluiten, en ze met het krieken van den dag te beschieten, tot overgave te dwingen, en alzoo gansch het leger der *Brigands* in het net te vangen en te verdelgen.

De patriotten, door vier duizend belegeraars ingesloten, zonder kanonnen, bijna zonder krijgsvoorraad, besloten het stoute stuk te wagen, in de duisternis des nachts langs de oostzijde, aan welke kant de sterkte door overstroomde weilanden bedekt was, heimelijk de stad te verlaten. Te middernacht trokken de boeren te gelijkertijd langs de poorten van Schaffen en Hasselhout, wierpen eene vliegende brug over een waterloop, de Koebeek genaamd, bereikten den dijk nevens den Demer en vluchtten in de richting van Hasselt. Ongelukkiglijk zakte de vliegende brug in als de laatste benden er over trokken; het noodgeschrei der drenkelingen wierp den schrik onder de gelederen der patriotten, welke al vluchtende in verwarring geraakten en in groot getal in de overstroomde beemden versmoorden.

Tot hunne groote verbazing ontwaarden de Franschen, die bij de eerste lichtschemering de stad aanvielen, dat zij zonder verdediging was en de boeren gevlucht waren. In razernij stormden zij de weerlooze plaats binnen, sabelden menig onnoozel burger neder en plunderden twee uren lang de huizen leeg. De stad werd met eene brandschatting van veertig duizend franks geslagen, vele voorname burgers als gijzelaars opgelicht, en al de onbeëedigde priesters, die men ontdekken kon, aangehouden. Generaal Chabert, welke de oostzijde der stad moest bewaken, werd zelfs beschuldigd van heimelijke verstandhouding met de Brigands; afgezet en voor eenen krijgsraad verzonden werd hij echter over deze ongegronde beschuldiging vrijgesproken.

(Wordt vervolgd.)

Gezondheidsleer.
De kleederen.
(*Vervolg.*)

Jassen, *vesten*, *mantels*, *vrowwenkleeren*, *overjassen*, *sjaals*, enz. Al deze kleedingstukken moeten de borst, het middel, noch de armen en de gewrichten te eng omsluiten, omdat daardoor de bloedsomloop wordt belemmerd en tot verschillende aandoeningen aanleiding gegeven kan worden. Jassen, vrouwenkleeren en vesten, die om de borst en het middel te nauw zijn, bezitten al de ongemakken van het korset. - De mantels dienen, om zich tegen koude en regen te beschutten, maar men heeft de ondervinding opgedaan, dat zij, die er gebruik van maken, meer onderhevig zijn aan keelziekten, verkoudheid en neusverstopping, dan zij, die ze niet

dragen Dit kan daardoor verklaard worden, dat het lichaam onder den mantel aanhoudend slechts ten halve bedekt is. Als men te huis, of ergens anders komt, doet men den mantel gewoonlijk af en dan gebeurt het dikwijls dat, als de warmte-graad van het vertrek laag is, de uitwaseming eensklaps ophoudt, het lichaam koud wordt, en men zich eene ziekte op den hals haalt. Een jas, goed gevoerd of gewatteerd, is, om zich tegen de koude te beschutten, verre boven alle mantels te verkiezen. Sjaals en overjassen worden met hetzelfde doel gedragen als mantels, en kunnen derhalve, als men ze afdoet, dezelfde ongemakken ten gevolge hebben.

***

Kousen en *sokken.* De kousen, eene uitvinding van den nieuwen tijd, beschutten het onderbeen en den voet tegen de aanraking van de lucht en van het stof; zij nemen bovendien het voetzweet op, door 't welk anders de schoenen zouden bedorven worden. Al naarmate het jaargetijde, draagt men zijden, wollen, katoenen of linnen kousen; de eerste zijn warm, vooral de wollen; de linnen zijn frisch en zeer goed in den zomer. Zij, die last hebben van zweetvoeten, moeten groote zorg aan hun schoeisel besteden, en de kousen alle dagen, en zelfs meermalen daags, verwisselen, daardoor zullen zij den last, aan dat ongemak verbonden, vermijden.

***

Laarzen, *laarsjes* en *schoenen.* Het schoeisel is een onontbeerlijk gedeelte van de kleeding; het beschermt den voet tegen de vochtigheid, de hitte of de koude van den grond, tegen stekende of snijdende lichamen, die zouden kunnen kwetsen. Tusschen de zwaren laars van den postiljon tot het lichte dansschoentje van den danser, tusschen het elegante laarsje van de stadsdame, tot den vormloozen klomp van de boerin, bestaat eene groote verscheidenheid in het schoeisel; het eene is vervaardigd om sneeuw, modder en koude af te weren, het andere, om er mede op de blinkende vloeren der zalen te wandelen; sommige schoenen zijn ingericht voor lange marschen, anderen, om er den drempel van het huis naar buiten niet mede te overschrijden.

Men heeft te recht gezegd, dat de voet dat lichaamsdeel is, 't welk de mode het meest op de pijnbank uitstrekt. Inderdaad, niets is veranderlijker dan de vorm van laars of schoen; nu eens is de punt nauw en spits, dan weer vierkant en bovenmatig breed, heden zijn de hakken hoog, morgen zeer laag, enz. De middenweg tusschen al die uitersten schijnt ons het beste toe.

Men heeft voor eenige jaren de mode pogen in te voeren, om de schoenen met halve slobkousen te bekleeden; vele dandies schaften ze aan, maar lieten ze spoedig weer varen. De aldus geschoeide voet bezit niet meer dien aantrekkelijken vorm, als anders; als de slobkous maar een weinig te veel toegehaald is ontstaat er plaatselijke belemmering in den bloedsomloop. Van den anderen kant blijven modder en vuil, waarin men soms onbedachtzaam treedt, op het bovenste gedeelte liggen; wat meer is, men heeft altijd een korteren of langeren tijd noodig om de slobkousen toe te knoopen, hetzij men zich van een knoopenhaak bedient, of zich de vingers vermoeit.

Laarsjes vervaardigd van fluweel of laken van verschillende kleur, staan voor dames zeer goed en voldoen gedurende den winter uitmuntend aan de verwachting. Laarsjes van lichte stof zijn zeer goed in het schoone jaargetijde. De minder consequente mannen dragen leeren laarzen gedurende al de jaargetijden. Evenwel zou eene laars, van tryp vervaardigd, in den zomer wel zoo verkieslijk zijn; als de

voet in leder als het ware gevangen gehouden wordt, zwelt hij op, wordt heet, wasemt eene stinkende lucht uit, en zweet, als men de kousen of sokken niet dikwijls verwisselt. In den winter en vooral in regenachtige streken, moet het schoeisel tegen vocht bestand zijn, want koude en vochtige voeten zijn zeer menigvuldige oorzaken van ziekten.

Waterdichte laarzen en laarzen met dubbele zolen zijn zeer doelmatig voor menschen, wier bedrijf het mede brengt, om in slecht weder te loopen. Als men na een vrij langen loop over eenen vochtigen grond, gaat rusten, als de laarzen met water doortrokken zijn, dan wordt de voet door het loopen verhit, allengs afgekoeld en hierdoor ontstaan bijna altijd verstoringen der gezondheid. Overschoenen en ondoordringbare laarzen behoeden tegen die ernstige ongesteldheden.

Het bovenleder en dat van de schachten moet buigzaam en zacht zijn, opdat het zich naar den voet schikke en geene wrijving te weeg brenge. Hoe meer het zoolleder geklopt is, hoe ondoordringbaarder het voor het water, en hoe duurzamer het is. Verlakt leeren schoenen, die door de elegante wereld gedragen worden, zijn niet zeer buigzaam en knellen zoodanig, dat zij op het laatst pijnlijk beginnen te worden. Om juist aan den voet te passen, moeten de schoenen op twee leesten gemaakt worden: op eene voor den rechter, en op een andere voor den linker voet. De binnenrand van den voet verschilt te veel met den buitenrand, zoodat, als men gemakkelijk geschoeid wil zijn, de beide laarzen niet op dezelfde leest mogen gemaakt worden.

****

Daar de huidoppervlakte zonder ophouden door vochten, die door de zweetklieren worden afgescheiden, en door het stof wordt verontreinigd, is het eene volstrekte noodzakelijkheid, om haar zoo dikwijls te reinigen als zij verontreinigd is. Wasschingen en baden zijn daarom heilzaam, omdat zij door het zindelijk houden der huid, de ontelbare poriën, waarmede zij als 't ware bezaaid is, werkzaam maken; de baden onderhouden ook den bloedsomloop in de haarvaten, en bewaren en ontwikkelen den tastzin.

Het zweet laat op de huid een overblijfsel van dierlijke stoffen achter, die het anders opgelost houdt; dat overblijfsel zou, als het niet door wasschen en baden verwijderd werd, taai worden en de poriën over eene groote oppervlakte verstoppen; huidziekten zouden ontstaan en somtijds zware stoornissen in de gezondheid. Baden, halve baden en wasschingen van verschillende deelen des lichaams zijn toch onmisbaar voor de zindelijkheid der huid, en voor de vrije uitoefening van hare verrichtingen.

Somtijds is het noodig, dat men de huid wrijft, kneedt en eene enkele maal schuiert, om haar van die olieachtige deelen te bevrijden, welke door het water niet kunnen verwijderd worden. De uitwerksels van het wrijven en kneden bepalen zich niet alleen tot de zuivering der huid, zij werken ook terug op de inwendige organen en vermeerderen hunne levenswerkzaamheid, door den algemeenen bloedsomloop te bevorderen.

De uitstekendste geneesheeren van alle natiën bevelen wrijving en kneding aan, als een uitmuntend gezondheids- en voorbehoedingsmiddel. Wij kunnen het niet te dringend aanbevelen aan menschen, die een zittend leven leiden.

Een Slachtoffer van den Laster.
Naar het Engelsch.

I.

De man van ijzer en bloed, de groote Puritein en dictator had zijne aardsche loopbaan afgelegd: Olivier Cromwell was dood. Zijn zoon Richard, die van den vader enkel den naam, niet den geest en de wilskracht geërfd had, was onbekwaam de teugels van het bewind te voeren.

De aanhangers van het koningdom, ofschoon herhaalde malen ten onder gebracht, roerden zich opnieuw en Engeland, het puriteinsche juk moede, begon zijne verbannen vorsten met meer welwillendheid en verschooning te beoordeelen. Reeds meer dan een opstand was er ten gunste van het koningschap beproefd; maar gelijk dit in onrustige tijden steeds het geval is - de laagste, schandelijkste hartstochten streden onder de schoone vaan der ridderlijkheid, lage, persoonlijke en bijzondere drijfveren verborgen zich onder den dekmantel van het recht en de gerechtigheid. Groote scharen van allerlei gespuis doorkruisten het land in alle richtingen, om door list en geweld hunne zakken te vullen - niemand dienende, dan alleen hunne eigene lusten, hunne eigene bandeloosheid.

Op het oogenblik dat onze geschiedenis een aanvang neemt, was een aantal dergelijke avonturiers in een oud bouwvallig huis, aan het uiterste einde van het dorp Leyton, in het graafschap Derbyshire verzameld. Wij treden een laag vertrek binnen. Tabaksrook en de kwalijkriekende walm van eene oude olielamp verpesten er de lucht. Elk lid van het hier verzamelde achtenswaardig gezelschap voert een groot zwaard op zijde, draagt hooge lederen laarzen en het haar hangt hem in lange lokken over de schouders. Klaarblijkelijk moet dat alles aan die brave lieden een krijgshaftig voorkomen bijzetten en zij geven zich zelven dan ook den titel van: 's Konings lijfscharen.'

'Voor den duivel!' riep een uit het gezelschap, met name Largepanse, terwijl hij een droefgeestigen blik op de ledige bierkan voor zich wierp. 'Als maar eerst onze goede koning terug is, dan zullen wij onze zakken met goud vullen en onze kelen met cherry spoelen; ik wil een schurk zijn, als er dan nog ooit een druppel van dezen bedelaarsdrank over mijne lippen komt.'

''t Is om razend te worden,' merkte een ander aan; 'sinds vier weken hebben onze vrienden in Londen niets meer van zich laten hooren.'

'Vrienden! dat is schoone vriendschap, die!' hernam Largepanse verdrietig. 'Onlangs heb ik Tom om eenige guinjes gevraagd - de kerel lachte mij in het gezicht uit en vroeg mij of ik waanzinnig geworden was? Een glas brandewijn wilde hij voor mij betalen, ik kon daarmede tevreden zijn en zou het mij nog als eene groote eer aanrekenen. Ik was geheel verbluft door deze laaghartigheid. Mij, den verdienstelijken patriot, een glas brandewijn - mij, een man van eer, die voor de zaak van onzen goeden koning zulke groote offers gebracht heb!'

'Bah! gij, offers!... ik zou wel eens willen weten...'

'Ja,' antwoordde Largepanse met waardigheid, 'ik heb groote offers gebracht, mij zelven, mijn beter ik, mijn geheelen persoon heb ik opgeofferd. Wie uwer, deugnieten, heeft mij in mijne jeugd gekend? - Ik was de deugdzaamste, braafste jongeling in mijns vaders dorp - bescheiden, matig en vroom als eene teergevoelige miss, die romances dicht en in den maneschijn zucht - zoo was ik en daarbij zoo tenger, zoo slank, zoo.... en thans, almachtige hemel, wat ben ik thans? - een echt gemest zwijn, eene echte bierton!'

Een schaterend gelach volgde op deze zalvende lofrede van den achtenswaardigen kameraad Largepanse, doch zijn tegenstander was nog niet tevreden.

'Ik zie nog altijd niet goed in, mijn vriend, wat de zaak van onzen koning te maken heeft met de gedaanteverwisseling van uw persoon.'

'Arm, zwak schepsel, ik geloof, dat gij met het bier ook uw verstand en uw beetje denkvermogen doorgeslokt hebt. Heb ik niet in alle kroegen en spelonken van het land het woord voor de Stuarts opgevat? Kan ik spreken zonder dorst te krijgen? Kan ik dorst lijden zonder te drinken? Kan ik drinken zonder daaraan gaarne, zeer gaarne

gewend te worden? En kan ik deze gewoonte van alle brave lieden en patriotten behouden zonder er de gevolgen van te ondervinden? O Heer! hij weet niet wat hij zegt, verlicht zijn verstand - mijne wijsheid is ten einde.'

'Bravo, bravo! hij heeft gelijk!' klonk het van alle kanten. Op dit oogenblik ging de deur open, een grijsaard met een uitgeteerd gelaat en gelapte kleeding verscheen op den dorpel; in de hand hield hij een stoop bier.

'Dat is de laatste kruik, die mijn meester u geven wil, als gij uwe vertering niet dadelijk betaalt,' zeide hij.

'Uw meester is even hardvochtig als een uitgedroogde bokking. Staat op, kameraden, vult de glazen en laat ons een liedje zingen ter eere van onzen goeden koning!'

Pas had Largepanse een koningsgezind lied aangeheven, toen er geweldig op de buitendeur gebonst werd, hetgeen onze held plotseling in zijn gezang deed verstommen.

De deur ging open en een man met kort afgesneden haren, met den ernstigen blik en het voorkomen van den Puritein, kwam met haastige schreden binnen. Midden in de groep bleef hij staan, ieder in het bijzonder met een scherpen, strengen blik monsterende.

Er was eene plotselinge stilte ingetreden.

'Broeders in den Heere!' begon de vreemdeling, 'hoe kunt gij uwe stemmen, die slechts den Allerhoogste prijzen moeten, tot zulk een wereldsch, ongewijd gezang verlagen? Ha!' ging hij voort, toen hij bemerkte dat de drinkers naar den achtergrond weken, 'reeds de enkele verschijning van een uitverkorene jaagt uw met schuld beladen geweten schrik aan.'

'Hoe! gij zoudt ons schrik aanjagen?' riep Largepanse met een blik van verachting en de edelste verontwaardiging uit, 'een geheel leger van zulke heiligen als gij zijt, kan ons, eerlijke lieden, geene vrees aanjagen.' Deze woorden deed hij vergezeld gaan van een gebaar, dat juist niet van eene zeer beschaafde opvoeding getuigde.

Onze onbekende kon zijnen lachlust daarover niet langer bedwingen; hij wierp zijn hoed af, liet het puriteinsche voorkomen varen en stak den spreker de hand toe: 'Sla toe oude broeder, herkent gij mij niet?'

'Robert Hummall, Robert Hummall!' riepen allen wild dooreen, terwijl zij op hem toesnelden.

'Ja, ik ben het, ik, Robert Hummall, uw oude vriend en kameraad. Goede tijdingen, kameraden - blijde boodschap - doch eerst een teug wijn om mijne tong wat los te maken - den ganschen dag heb ik gevast!'

'Ruben,' riep Largepanse, 'terstond een gallon wijn!'

'Mijn meester geeft niets meer zonder contante betaling,' antwoordde de grijsaard.

'Mijn geldbuidel is sinds lang weduwnaar,' lachte Largepanse; 'maar gijlieden zult toch niet zulke gierigaards zijn en onzen vriend van dorst laten versmachten.'

Eenige geldstukken vlogen na dit beroep op de grootmoedigheid der gasten rammelend op de tafel.

'Welk eene liefelijke muziek, reeds in langen tijd niet meer gehoord! Heila! Ruben, oude kameel.... vlieg nu en breng ons van den allerbesten!' juichte Largepanse.

'Wie is die oude?' vraagde Hummall; 'nooit van mijn leven zag ik zulk een afzichtelijk geraamte van een mensch!'

'Het is Ruben Studley, de vroegere hofmeester van den overste Leyton, denzelfden, die zich in den slag van Raseby zoo roemrijk gedragen heeft.'

‘Leyton, Leyton.... ja, ik herinner het mij.... hij woonde op het groote kasteel hier in het dorp. Als hij in het veld was, begon zijne vrouw zich alleen te vervelen. Mevrouw wilde verstrooiing hebben. Ik heb van de zaak hooren spreken; het zal al wel reeds vijftien jaren geleden zijn.’

‘Ja, zoo lang zal het wel zijn. Leyton verliet het land met zijne dochter, een driejarig kind; waarschijnlijk is hij in den vreemde gestorven, want nooit heeft men meer van hem gehoord. Het kasteel bleef sinds onbewoond; eerst onlangs heeft een lord Maybourne, een oude blinde man, het gekocht. Hij zit echter op zware geldzakken en moet geheele kisten en koffers vol edelgesteenten en dubloenen uit Spanje medegebracht hebben. Het is, helaas! moeielijk om binnen het kasteel te komen en ik zou razend kunnen worden als ik bedenk, dat van al deze schatten onze goede koning, wien God bescherme! geen penny krijgt!’

‘En gij evenmin, niet waar, dat bedroeft u wel het meeste?’ antwoordde Hummall spottend lachende, hoewel bij de vermelding der rijkdommen van den lord zijne oogen onheilspellend geflikkerd hadden.

Ruben had intusschen den bestelden wijn op de tafel gezet; daarna zette de oude man zich in een hoek der kamer en luisterde aan-

dachtig naar het gesprek der vagebonden.

'En wat is er van de schoone lady Leyton geworden?' vroeg Hummall, nadat hij een langen teug uit zijn glas genomen had.

'Bah! het oude liedje! Zij werd deugdzaam, toen hare schoonheid verwelkte. Thans woont zij met haren neef Walter hier in de nabijheid op een klein landgoed, La Grange genaamd, en leidt een bespiegelend leven.'

'Is hare voormalige kamenier Tabitha nog bij haar?'

'Wel, broedertje, wat beteekent die vraag? Hebt gij die ook wel eens nageloopen? - Ja, ja, het was een frisch, aardig meisje, die Tabitha - nu, stel u gerust, zij is nog altijd te krijgen; zij heeft tot dusverre alle minnaars afgewezen en hare meesteres niet verlaten.'

'Komaan! sla maar door! Komt gij niet op het gedacht te vragen, waarom ik eigenlijk hier ben? Of denkt gij dat ik enkel gekomen ben om uwe oude-vrouwenpraatjes aan te hooren en mijne keel door uw slechten wijn stuk te laten bijten? Neen, ik heb eene hoogere zending, ik beraam een plan, een grootsch plan, dat ons allen weder op de beenen helpt. Ik heb van de schatten van den ouden lord hooren mompelen - het ware jammer, als zij aan de handen der getrouwste handlangers van Karel Stuart ontgingen. Doch voor heden genoeg daarover - gij zult mij begrepen hebben. Morgen bij het vallen van den avond zult gij mij vinden onder in het dal der Dova bij de groote rots, die in de rivier uitloopt - dan het verdere. Begrepen?'

'Ik ken de plek, heb daar als jongen menigen visch uit het water gehaald,' antwoordde een hunner, die Cocktail heette.

'Welaan dan, tot morgen avond.'

Met deze woorden stond Robert Hummall op.

Onmiddellijk daarop verliet een man, wiens houding en statige gang reeds van verre den Puritein verrieden, in stilte het huis. De anderen bleven drinken en verdiepten zich in de heerlijkste droomen over hunne toekomst. Zij zagen zich reeds als vorsten, graven en baronnen, als rijksgrooten, dicht om den troon, door den koning onderscheiden en voor hunne verdiensten als goede patriotten beloond.

Robert Humwall, vroeger soldaat in het koninklijke leger, had zich tijdens den burgeroorlog op een uiterst winstgevend handwerk toegelegd. Hij diende aan de partij der Stuarts tot spion, vandaar zijne vermomming als puritein. Dank zij de vrijgevigheid dergenen, die zijne diensten kochten, was zijne geldbeurs altijd goed gevuld. Doch zijne begeerte naar goud werd daardoor steeds meer geprikkeld en liet hem mettertijd de grenzen tusschen *mijn* en *dijn* als kleingeestig en onnut beschouwen. De kleine schrede tusschen eerlooze en misdadiger was spoedig gezet.

Humwall wist, dat het oude kasteel een geheimen, slechts aan de bewoners daarvan bekenden ingang had, gelijk alle kasteelen van dien tijd.

Maar hoe dezen ingang te vinden?

Hij dacht aan Tabitha, aan het eenvoudige kamermeisje van lady Leyton. Vroeger had hij haar zeer goed gekend, haar menige aardigheid gezegd. - Robert Humwall placht snel te overleggen, zijn plan was gemaakt.

II.

Het was een zoele Aprildag. Tallooze bloempjes bedekten de weiden. De boomen verheugden zich in de liefelijke bloesempracht, waarmede de ontluikende natuur hun beschonken had. Levendige vogeltjes kweelden vroolijk in de zoete voorjaarslucht - de gansche natuur vierde het ontwaken uit den verstijvenden winterslaap.

Slechts een enkel klein huis, dat grauwe met eiloof begroeide muren had, zag er naargeestig en somber uit en vormde eene scherpe tegenstelling met den prachtigen lentedag.

Eene bleeke, statige vrouw, wier gelaat duidelijke sporen droeg van diepen kommer, wandelde met langzame schreden in eene dreef van den hof achter het huis. Van tijd tot tijd bleef zij staan en wierp een ongerusten blik op het huis, zij scheen iemand te wachten.

Dan zette zij hare eenzame wandeling weder voort, zich aan hare droevige gedachten overgevende.

Eindelijk klonk binnen in het huis eene welluidende mannenstem en voor het geopende venster vertoonde zich een schoon, rank jonkman.

‘Tabitha, neem mijn vischhengel en korfje eens aan.’

‘Hoe, jonge heer, komt gij met ledige handen? Reeds gisteren en eergisteren was uwe vangst niet gelukkiger!’

‘Om dezen tijd van het jaar gaat het visschen met vele moeielijkheden gepaard.’

‘Dat kan wel zijn; als de visscher zich zelf maar niet in een net gevangen heeft, dat hij zeer ongaarne weder verscheuren zou.’

Een levendig rood verfde de wangen des jonkmans. ‘Waar is tante?’ vroeg hij haastig, om zijne verlegenheid te verbergen.

GESCHENK VAN KEIZER WILHELM AAN Z.H. PAUS LEO XIII.

‘In den hof, master Walter; zij verwacht u reeds lang en het verwondert haar sterk, dat gij sinds een paar dagen steeds het etensuur vergeet. Maar ik zeide tegen de lady, dat er beneden in het dal reeds de schoonste viooltjes bloeien, en gij gewis lust gevoeld had er een ruikertje van te plukken, zoodat het hierdoor mogelijk wat later zou geworden zijn.’

Walter zag de kamenier bij deze woorden vragend aan; maar de schalksche Tabitha verdroeg zijn blik met het onschuldigste voorkomen van de wereld.

‘Ach!’ dacht Walter, ‘had ik slechts den moed mijne goede tante het geheim toe te vertrouwen, dat mijn hart te gelijker tijd met zoo veel geluk en zoo veel wee vervult. Maar als ik haar van het oude kasteel spreek, vrees ik de diepe wonden weder open te rijten, die nog niet geheel en al gesloten zijn.’

Onder deze overwegingen was de jonge man de steenen trappen van den stoep afgegaan, die in den hof voerde.

‘Eindelijk terug, gij, jonge landlooper,’ riep lady Leyton hem tegen, terwijl zich vluchtig een blijde trek op haar gelaat vertoonde.

‘Vergeef mij, lieve tante! door het visschen heb ik geheel en al het etensuur vergeten.’

‘En hoeveel visschen hebt gij medegebracht?’

‘Geen enkelen, tante lief. Maar ik schaamde mij over mijn onhandigheid en wilde met geene leege handen te huis komen.’

‘Gij hebt mij waarlijk ongerust gemaakt, beste Walter; doch nu is alles weder goed, daar u niets overkomen is. Rust nu wat uit, mijn jongen; gij moet haastig geloopen hebben, want gij schijnt zeer verhit.’

Walter kuste zijne tante de hand en ging in huis terug, hartelijk blijde aan eene verdere ondervraging ontkomen te zijn.

‘Wat Walter toch zou schelen?’ vroeg zich lady Leyton af; ‘in de laatste dagen komt hij mij minder opgeruimd en zorgeloos voor - de arme jongen.’

De zon had zich achter eenige wolken verscholen; er was een koel windje opgekomen. Tabitha kende de zwakke, teedere gezondheid harer meesteres en haastte zich haar een warmen mantel te brengen. ‘Ik dank u, Tabitha, ik ga in huis,’ zeide lady Leyton. Langzaam keerde zij terug en wilde juist de steenen trappen opgaan, toen een oud man, langs de openstaande tuindeur binnensnellende, haar in den weg trad. Het was de oude Ruben uit de spelonk der bandieten.

‘Heb medelijden met een ongelukkige!’ riep hij, voor de lady op de knieën vallende.

‘Sta op! wie zijt gij?’ vroeg deze, met een onbestemd gevoel van afgrijzen.

‘Een ellendeling, die om erbarming smeekt, die zwaar voor zijne misdaden boet.’

‘Verklaar u,’ sprak lady Leyton, terwijl een bang voorgevoel haar overmeesterde.

‘Mijne geschiedenis is kort, mylady,’ begon Ruben. ‘Een rijk edelman had mijn haat opgewekt; om mij te wreken, vergiftigde ik zijn leven. Door logens en valsche bewijzen bracht ik hem tot de overtuiging dat zijne vrouw ontrouw, plichtvergeten....’

‘Ruben Studley!’ riep de lady doodelijk verschrikt uit; zij wankelde en moest op Tabitha steunen.

‘Ruben Studley!’ kreunde de grijsaard met wanhopig opgeheven handen, ‘Ruben Studley, die ellendeling, die al de folteringen der hel lijdt. O! ter wille van Gods barmhartigheid, mylady, vergeef mij, vloek mij niet!’

‘Weg van hier, rampzalige, anders kon ik vergeten, dat ik eene christin ben. Weg! uit mijne oogen! - ziet gij niet dat uw aanblik mij doodt!’

Ruben bleef onbeweeglijk. Slechts zijn smeekende blik was op de lady gericht, die zich zelve niet meer meester scheen. Woest, ver wilderd fonkelden hare oogen. De zachte uitdrukking was uit haar gelaat geweken. De herinnering aan haar nameloos leed had haar geheel overweldigd bij den aanblik van den ellendeling, die zich aan hare voeten kromde.

‘Eerlooze leugenaar.’ begon zij eindelijk met trillende lippen; ‘gij kunt u over uw werk verheugen: gij hebt de gade uit de armen van den echtgenoot, het kind uit de armen der moeder gescheurd. Het geluk eener geheele familie hebt gij vernietigd, haat en tweedracht gezaaid, waar anders slechts liefde en eendracht gewoond zouden

hebben. Doch dit is u nog niet genoeg - gij komt nog hierheen en wilt u verlustigen in den aanblik van uw slachtoffer.... Ellendeling, mijn vloek....'

Zij zonk uitgeput in de armen van Tabitha, die hare ongelukkige meesteres ondersteunde en in huis voerde. Tranen van vertwijfeling ontsprongen aan de oogen van den ouden man.

'Zij zal mij niet vergeven!' riep hij. 'O mijn God! wees Gij barmhartig, vergeef Gij mij! laat mij weder goed maken, wat ik misdaan heb!'

(*Wordt vervolgd.*)

EENE RUSSISCHE BRUILOFT
NAAR KONSTANTIJN MAKOFFSKI

Premie van de NIEUWE BELGISCHE ILLUSTRATIE 2de jaargang.

[Nummer 50]

Onze premieplaat.
Eene Russische bruiloft.

MEVROUW BOSBOOM-TOUSSAINT.

In het uitgestrekte rijk van den Czar is de moderne beschaving nog volstrekt niet tot in alle streken doorgedrongen. Wel is waar heeft de invloed van den Europeeschen vooruitgang in de westelijke provinciën van het land aanzienlijke hervormingen in zeden en levenswijze te weeg gebracht; maar de bewoners van de oostelijke gewesten zijn aan de voorvaderlijke gebruiken meer getrouw gebleven, zoodat wij veilig mogen aannemen, dat in zekere plaatsen van het Oural-gebergte en de Caspische Zee, de bruiloften thans nog nagenoeg op de middeleeuwsche en Aziatische wijze gevierd worden, waarop de talentrijke K. Makoffski ons die met prachtig penseel voorstelt.

In eene laaggewelfde zaal is een talrijk gezelschap aan den bruiloftsdisch gezeten. Door twee kleine boogvormige vensters werpt de zon op de feestgenooten een paar lichtende stralen, die door hunnen gouden glans den kleurenschat en den rijkdom der kleedij, zoowel als de blijde gemoedsuitdrukking der gasten verhoogen.

Aller aandacht wordt geboeid door de binnengetredene jonge bruid.

De huwbare dochters werden vroeger in Rusland, zooals in het Oosten nog het geval is, van alle verkeer met de buitenwereld afgezonderd gehouden tot den dag van hun huwelijk. De echtverbintenissen kwamen tot stand door bemiddeling der ouders of der priesters.

Op den huwelijksdag ontvingen bruidegom en bruid elk eene voogdesse, welke gekozen werden tusschen de achtbaarste bejaarde vrouwen der beide familiën. Deze voogdessen moesten de rol van ceremonie-meesteressen vervullen en daarenboven waken dat de godsdienstige gebruiken, sinds eeuwen in zwang bij deze plechtigheid, naar eisch in acht genomen werden. Zoo hadden zij onder andere ook ten plicht de slaapstede der nieuwgehuwden met zijden dekens te versieren en met koornschoven te omringen, als zinnebeelden van den voorspoed, dien men het jonge paar toewenschte.

Zoodra, op den vooravond van den huwelijksdag, de zonne onder de kimme gedaald was, steeg de toekomende echtgenoot te paard en begaf zich in gezelschap der zijnen naar de woning zijner aanstaande. Daar werd een prachtig maal opgedischt, maar de bruidegom, alhoewel gezeten naast zijne verloofde, mocht haar nog niet aanschouwen: haar aangezicht bleef met eenen dikken sluier bedekt, en wat meer is, de twee genoemde matronen droegen zorg om de echtgenooten van den volgenden dag nog altoos bij middel van eene purperen gordijn gescheiden te houden. Te gelijker tijd vlocht eene dezer oude bloedverwanten de lange haren der bruid en versierde haar hoofd met een prachtig Russisch kapsel. De wisseling der trouwringen eindigde deze voorbereidende plechtigheid.

Des anderendaags begaven de beide familiën zich met grooten luister ter kerk. Nadat de *pope* het bruidspaar de gebruikelijke vragen toegestuurd had en het verbindende jawoord uitgesproken was, werden de trouwenden uitgenoodigd om driemaal uit eenen beker te drinken, welke men daarna verbrijzelde. Vervolgens zette de jonge vrouw zich op de knieën voor haren echtgenoot, die eenen pand van zijn kleedsel boven haar hoofd hield, ten teeken van bescherming.

Na deze plechtigheden verliet men de kerk, om naar de woning der jonggehuwden weder te keeren. Maar hier werd de bruid aanstonds

van het gezelschap afgezonderd en naar de slaapkamer gebracht, waar haar man heur eenigen tijd nadien uit de handen der voogdes moest komen ontvangen. Dan eerst was het hem vergund zijne levensgezellin voor de eerste maal met ontbloot gelaat te aanschouwen en haar, altoos gevolgd door de onverwijderbare matronen, naar de feestkamer te leiden.

Dit is het oogenblik, door ons tafereel voorgesteld.

De jonge man kan thans met opgetogenheid bestatigen dat zijne vurigste wenschen vervuld zijn. Voorzeker, de bruid kan nooit te schoon wezen, maar het gebeurt dikwijls dat zij door de Gratiën niet genoeg bedeeld is.

Dit is echter het geval niet bij onze jeugdige gehuwde, wier verschijning zoowel op de gulle wezenstrekken van vaders en broeders, als op het goedige gelaat van moeders en zusters, eene ongemaakte bewondering schitteren doet.

Terwijl men uit reusachtige bekers de gezondheid van het jonge paar drinkt, worden de meesterstukken der Moskovietsche kookkunst opgebracht.

Geheel het tooneel is vol leven en beweging en men wordt niet moede het oog op nieuw te laten wijden over deze meesterlijke samenstelling, die een zoo kenmerkenden aanblik vertoont van eene half Europeesche en half Aziatische beschaving.

Onze gravures.

Mevrouw Bosboom-Toussaint.

Den 18den April van dit jaar overleed in den Haag op vier en zeventigjarigen ouderdom de talentvolle vrouw, die voor de letterwereld van Noord-Nederland was, wat Hendrik Conscience zijn gansch leven voor Vlaanderen bleef: de eerste pen der vaderlandsche romanlitteratuur. Niet minder dan twintig uitgebreide werken, benevens een aantal kleinere schriften, werden door Mevr. Bosboom-Toussaint in het licht gegeven. De toenemende jaren oefenden geene verzwakkende, maar veeleer eene versterkende kracht uit op den geest der werkzame vrouw, alhoewel zij zoo tenger van lichaamsbouw als kloek van brein was. Bijna eene halve eeuw arbeidde Mevr. Bosboom onverpoosd met stijgenden roem en als hare romans hier te lande minder gelezen worden en bekend zijn, dan hunne groote letterkundige verdiensten vordert, dan is zulks alleen aan hunnen protestantschen geest te wijten. Eenige levensbijzonderheden over de begaafde letterkundige dienen haar portret te vergezellen.

‘Anna Louisa Geertruida Toussaint werd den 16 September 1812 te Alkmaar geboren, waar haar vader, Hendrik Toussaint, de betrekking van apotheker waarnam: evenals hare moeder Cornelia Magdalena Cecilia Rocquette stamde hij van Fransche uitwijkelingen af.

Het schijnt niet dat Anna's eerste jeugd zich door iets bijzonders gekenmerkt heeft. Op 18jarigen leeftijd nam zij het besluit zich aan het onderwijs te wijden; zij legde zich met ijver toe op de Nederlandsche, Fransche en Duitsche talen en verkreeg in April 1833 het diploma van schoolhouderes, dat haar in staat stelde eene betrekking van gouvernante aan te nemen in een deftig gezin te Hoorn. Twee jaren lang bleef

zij daar en maakte zich haren vrijen tijd te nutte om hare letterkundige kennis uit te breiden.

In dien tijd waren de historische romans van Walter Scott in de mode en bezielden de jonge letterkundigen met de zucht tot navolging. Ook juffrouw Toussaint voelde in zich den moed en de bekwaamheid om den Schotschen dichter na te streven, maar toch wantrouwde zij hare eigene krachten zoozeer, dat zij, na hare betrekking in 1835 te hebben neergelegd en naar het ouderlijke huis teruggekeerd te zijn, eerst beproefde een Fransch werk te vertalen, Struensee genaamd.

Zij kon echter voor dit boek geen uitgever vinden en besloot toen iets oorspronkelijks te ondernemen. Hare eerste novelle werd in 1836 geschreven en heette Almagro. Dit werk droeg alle sporen van een groot, ongemeen talent en eene rijke verbeeldingskracht, maar het verried schier op elke bladzijde ook de ongeoefende hand eener beginneling; het is een verhaal vol onmogelijke lotgevallen, vol moord en doodslag.

Na Almagro verscheen 'de graaf van Devonshire, romantische episode uit de jeugd van Elisabeth Tudor,' dat onmiddellijk aller aandacht op de talentvolle apothekersdochter van Alkmaar vestigde. Potgieter schreef over dezen roman in de Gids eene uitvoerige studie, welke voor de jonge schrijfster menigen wenk en behartigenswaardigen raad bevatte, welke zij zich later ten nutte maakte.

Het zal niemand verwonderen, die rekening houdt met den geheel protestantschen kring, waarin juffrouw Toussaint verkeerde, dat zij alle vooroordeelen van hare land- en tijdgenooten tegen de katholieken deelde en vooral in hare geschiedbeschouwing slechts één standpunt kende.

Daardoor bracht zij, jammer genoeg, veel bij om historische leugens algemeen verspreid te maken, en de katholieken van zich te vervreemden.

Haar beroemdste werk is nog steeds in veler oog 'het Huis Lauernesse,' dat een soort van ideaal protestantism verheerlijkt, in den grond der zaak weinig verschillend van het katholiek geloof.

't Zou ons te ver voeren, indien wij nog maar alleen van de voornaamste werken der groote schrijfster een kort overzicht wilden geven. De historische roman trok haar het meeste aan, en de vaderlandsche geschiedenis behandelde zij het liefst.

Hare zoogenaamde 'Leicester-romans,' getuigen vooral van diepe studie en taai geduld; met eene nauwkeurigheid, die maar al te dikwijls vermoeiend wordt, beschrijft zij alle bijzonderheden van het uiterlijk, het costuum, de woningen en den huisraad harer personen, maar tevens wijdt zij ook volle aandacht aan alle bewegingen hunner ziel, aan alle aandoeningen hunner harten, alle wendingen hunner hartstochten, zij pluist hunne staatkundige meeningen en plannen tot in de kleinste schuilhoeken uit; dit maakt hare boeken voor velen tot eene inspannende lectuur. De loop der geschiedenis is bij haar slechts bijzaak, het doek, waarop zij in schitterende kleuren haar schilderwerk voltooit.

Het belangwekkendste schouwspel vond zij steeds, mannen en vrouwen te schetsen, die trachtten zich honger te verheffen, zich van hunne zwakheden en gebreken te ontdoen en zich zedelijk te louteren; al kan dus de katholiek geen vrede hebben met de wijze, waarop zij hare helden dit doel laat bereiken, toch kan hij haar streven geen eerbied en sympathie onthouden. Vooral in onzen tijd, wanneer men het meer en meer alleen de moeite waard acht den mensch voor te stellen weerloos tegenover de hartstochten, langzamerhand wetens en willens in den afgrond glijdend, strekt het haar, die zoolang aan het hoofd der Noord-Nederlandsche letterkunde stond, tot eer, dat zij altijd eene andere, betere roeping voor hare kunst erkende. Zij was er

ongetwijfeld van doordrongen, dat een kunstenaar zware verantwoordelijkheid te dragen heeft, dat hij met zijne pen veel goed, maar ook zeer veel kwaad kan stichten en hoe verouderd dit begrip ook aan onze jongeren schijnen mag, zij wilde liever voor ouderwetsch doorgaan, dan tegen haar geweten handelen en tegen hare eigen opvatting van de roeping der kunst.

De geschiedenis van hare werken is de geschiedenis van haar leven; zoo 't waar is dat de volken, die geene geschiedenis hebben, het gelukkigste zijn, dan is dit zeker ook van toepassing op de vrouwen, van wie men weinig spreekt en dan is mevrouw Bosboom-Toussaint in haar 73jarig leven al zeer gelukkig geweest.

Tot het jaar 1851 bleef zij in het stille Alkmaar wonen, en daar de algemeene achting en belangstelling genieten; zij vond een aangenaam vriendschappelijk verkeer in het naburige Heilo, waar zij ten huize van den predikant Hasebroek vriendschap sloot met diens begaafde zuster Elisabeth en kennis maakte mei Beets, Beynen, Hofdijk en anderen. Deze ontwikkelde kring oefende op hare verdere vorming een allergunstigsten invloed uit.

In het jaar 1849, bij de inhuldiging van koning Willem III, schreef juffrouw Toussaint een welsprekend gedenkschrift, dat zij den koning persoonlijk overhandigde na hem eerst voorgesteld te zijn door den reeds beroemden schilder Bosboom, die destijds op het Loo vertoefde. Nog geene twee jaar later verbonden beide geniale menschen zich aan elkander; dit huwelijk, dat bijna 35 jaren zou duren, was zeker hoogst gelukkig; de vrienden getuigen dit eenparig.

Zij voelde er geene behoefte aan anders dan door hare boeken voor het publiek op te treden; zij verborg hare persoonlijkheid met zorg achter het papier harer bladen en viel niemand lastig met haar eigen leed of vreugde.

Tot hare laatste werken bleef mevr. Bosboom aan de school van Walter Scott hechten en hoe zeer men ook ingenomen moge wezen met de hooge eischen, welke deze aan de kunst stelde, toch is het niet minder waar dat zijn vorm bijna geheel verouderd is en moeite heeft aan ons hedendaagsch geslacht te behagen. Men slaat lange redevoeringen en beschrijvingen liefst over en verkiest handeling boven verhaal; mevrouw Bosboom-Toussaint vond het echter beneden zich den smaak van een jeugdig, gemaklievend publiek te voldoen.

Grooten opgang maakte haar roman, M a j o o r F r a n s, ondanks den ouderwetschen brievenvorm, om zijne fijne karakterteekening en scherpe ontleding der zielstoestanden; hij behaalde in het Fransch en Engelsch vertaald ook in het buitenland veel bijval.

In 1882, bij haar 70sten verjaardag, werd haar door Nederlandsche kunstenaars en letterkundigen eene fraaie hulde gebracht in den vorm van een album vol bijdragen hunner kunst.

Hare gezondheid was altijd zwak geweest en onverwacht werd zij aan de liefde van haren echtgenoot, aan de bewondering harer vereerders ontrukt.

Mevr. Bosboom-Toussaint paarde aan hare groote talenten een vlekkeloos leven en tal van stille, huiselijke deugden, een nog heerlijker sieraad der vrouw dan de schoonste begaafdheden.

Vóór de afspanning ‘de zon.’

Waarom dit tafereel zoo gansch het aanzien heeft van een tooneel uit een zangspel, zal den beschouwer bij nadere waarneming wel duidelijk worden; want het voert ons

terug tot den tijd, toen ook buiten de schermen bepoederde wangen en pruiken algemeen in gebruik waren, ja, zelfs een der bijzonderste kenmerken van den beschaafden stand uitmaakten.

Maar al leert ons dit tooneeltje dat onze overgrootouders op het stuk der mode een geheel anderen smaak hadden dan wij, het bewijst ons tevens dat zij in hunne doenwijze geen haar van de onze verschilden.

Reeds in dien goeden ouden tijd was het de gewoonte het drukke stadsgewoel te ontvluchten, en na eene lange wandeling door den buiten, in de lommerlijke en schilderachtige omgeving van eene oude befaamde afspanning te komen verpoozen. Reeds toen hadden de soldaten ledige uren in overvloed en wisten die niet beter dan aan allerlei kortswijl te verbeuzelen. Over honderd vijftig jaren gaapten de vroolijke deernen met evenveel bewondering naar de kleurige uniformen, als de jonge ganzen van genen en dezen tijd naar de statige roode kalkoen. Dan ook hadden de jagers een schertsend en vleiend woord voor al de juffertjes, welke toevallig hunne deur of venster openden, juist als die lustige *signeurs* met hunnen hond voorbijgingen. En reeds in die dagen wist een slimme kastelein eene wijsgeerige of onpartijdige houding aan te nemen, als in zijne herberg

over politiek gesproken werd, zooals de beide voorname heeren doen, die aan de tafel rechts bij hun kopje thee gezeten zijn.

Men ziet het:

De wereld blijft een schouwtooneel:
Elk houdt zijn rol en speelt zijn deel.

De decoratiën en costumen alleen veranderen, de spelers blijven hetzelfde.

Het eeuwfeest der Utrechtsche hoogeschool.

Het oude Utrecht was over eenige dagen weder in feestgewaad en vierde een lustrum te meer in het bestaan zijner hoogeschool; en wordt aldus om de vijf jaar de stichting der universiteit steeds luisterrijk herdacht, ditmaal, nu het 't *vijftigste* lustrum gold en het vijfjaarlijksche feest derhalve een eeuwfeest werd, waren de feestelijkheden schitterender dan ooit. Ouder gewoonte maakte een gecostumeerde historische optocht het onmisbare hoofdnummer daarvan uit, niet alleen voor de feestvierenden zelven, maar vooral voor de toeschouwers en de duizenden vreemdelingen, welke op den dag van den ommegang naar Utrecht stroomden.

Die optocht, waarvan wij in dit nummer eene afbeelding geven, bestond uit drie groepen, voorstellende: 10. de Unie van Utrecht in 1579; 20. de stichting der hoogeschool in 1639 en 30. den vrede van Utrecht in 1713. Elk dier groepen bevatte de hoofdpersonen, welke tot ieder der drie genoemde gebeurtenissen hebben medegewerkt.

Verder behoorde tot de eerste groep eene bende voetvolk uit 1500, naar afbeeldingen van den beroemden soldatenteekenaar uit dien tijd, Abraham de Bruyn, gecostumeerd, en eene groep Hollandsche ruiters, waarvoor een handschrift uit de Burgondische bibliotheek te Brussel de kleeding had aangegeven.

Voor de tweede groep van den optocht werden de regenten- en schutterstukken uit het Rijksmuseum te Amsterdam met goed gevolg geraadpleegd.

Verder bemerkte men in deze afdeeling eene groep gewapende burgers uit het tijdvak, die bijzonder schilderachtig uitgedost waren.

Minder kleurrijk en schilderachtig was uit den aard der zaak, de derde afdeeling, welke den vrede van Utrecht voorstelde en derhalve speelde in het begin der achttiende eeuw, toen het kleurige en levendige in kleeding en openlijk optreden allengs voor stijve deftigheid had plaats gemaakt. Maar ook hier liet de historische trouw in de costuums en vooral in de kleine bijzonderheden, waarop door de commissie zeer gelet was, niets te wenschen over, want tot zelfs de sloten der geweren waren naar oorspronkelijke modellen vervaardigd, en de punten der hellebaarden niet als gewoonlijk van blik, maar van massief staal vervaardigd.

Men kan zich voorstellen, welke uitgebreide onderzoekingen er noodig zijn geweest en hoeveel oude boeken, handschriften en plaatwerken er geraadpleegd zijn moeten worden, om in alle historische trouw zoo volledig den eisch te kunnen geven als in dezen optocht het geval was; de commissie, welke dit alles met zooveel ijver en nauwgezetheid regelde, heeft dan ook recht op de erkentelijkheid van al degenen,

welke op Dinsdag 22 Juni zich aan het leerzaam en schilderachtig schouwspel van den historischen stoet hebben kunnen verlustigen, evenals de Utrechtsche nijverheid een woord van hulde verdient voor de kunstvaardigheid, waarmee zij al de benoodigdheden voor den ommegang heeft weten te verschaffen.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Vervolg.*)

Na deze gebeurtenissen sloeg zich een gedeelte van het patriotsche leger op nieuw tusschen Moll, Meerhout en Gheel neder, terwijl het andere gedeelte, na zijne vlucht uit Diest, aan den linkeroever van den Demer en in de richting van Thienen, Waver en Geldenaken was afgezakt.

De winter was hard en streng in 1798. In de helft van November lag de sneeuw een voet dik, waterloopen en veenen waren toegevroren. Nu werd het mogelijk het veldgeschut, in lijnrechten weg, door de onmetelijke heidevlakten te vervoeren, en de opstandelingen te vervolgen in de dennenbosschen, over het mulle zand of den weeken grond der moerassen. De generaal Lautour, van Antwerpen uitgetrokken met eene talrijke krijgsafdeeling voetvolk, ondersteund door ruiterij en veldgeschut, randde den 23^en^ November het gros der oproerlingen te Moll aan; terwijl eene andere vliegende kolom Franschen, uit Noord-Brabant over Hoogstraten aangerukt, de strijdende patriotten onverhoeds in den rug aanviel. Het gevecht was hardnekkig, bloedig en langdurig: het getal was niet bestand tegen welafgerichtte en welgewapende soldaten; teenemaal verslagen namen de boeren de vlucht in alle richtingen. Hun voornaamste aanleider Corbeels viel in handen der republikeinen en werd, na eene gevangenis van zeven maanden, later te Doornik voor den kop geschoten. De strijd had bijna twee volle dagen aangehouden en op eene uitgestrektheid van twee uren in den omtrek was de heidevlakte met lijken bestrooid.

Middelerwijl het patriotsche legerken zoo uiteengedreven werd op den linkervleugel, verzamelden zich de opstandelingen op den rechteroever van den Demer onder het geleide van een nieuwen aanvoerder. Antoon Constant was een welingezeten burger van het dorp Roux - Miroir bij Geldenaken, een man van twee en vijftig jaar, een oud krijgsman en municipaal agent van de Republiek. Dit belette niet dat hij, als zoovele Belgische ambtenaars, de Fransche regeering verfoeide. Hij stelde zich aan het hoofd der jongelingen van Waalsch Brabant, welke weigerden aan de krijgswet te gehoorzamen, en vervoegde zijne Vlaamsche landgenooten, die in kleine benden verspreid lagen tusschen Diest, Thienen en Sint-Truiden. Den 4^en^ December rukten twee vliegende kolommen Franschen, door veldgeschut ondersteund en door de generaals Jardon en Lacroix aangevoerd, tegen deze verzameling van patriotten op. Doch met zoodra kregen de opstandelingen bericht van den voortrukkenden marsch der Franschen, of zij liepen langs alle zijden in de richting van Hasselt onder de leiding van Antoon Constant en Van Gansen. De stad, door ondiepe vestinggrachten en aardenwallen omringd, was nauwelijks door eenige Fransche soldaten bezet. Te vergeefs liet bij de nadering der patriotten de cantonnale

commissaris van het Directoire de burgers opeischen de wapenen voor de verdediging der stad op te vatten; behalve twee gendarmen en een zestal republikeinen, beantwoordde niemand zijnen oproep: de bevolking was heimelijk de vaderlandsche zaak toegedaan. Ook viel de stad bij den eersten aanval in de handen der patriotten.

Helaas, de zegepraal was niet van langen duur. Denzelfden dag nog vertoonde zich de generaal Lacroix met twee honderd vijftig man voor de stad, doch werd door de patriotten teruggedreven. Maar weldra kwamen de generaals Jardon en Piston met sterke krijgsafdeelingen en veldgeschut opdagen. De patriotten besloten niettemin de stad tegen deze vereenigde strijdkrachten te verdedigen.

Den 5^en^ December, met den vroegen dageraad vergaderden zij allen op de groote markt; geschaard rond den standaard met de witte vlag en het roode kruis, knielden zij biddend neder, terwijl de krijgsaalmoezenier, de oude pastoor van Duffel, plechtig zijn zegen uitsprak over degenen, die sterven gingen voor hun geloof en hun vaderland!

Reeds hadden de Franschen de stad langs alle zijden aangetast. Het grof geschut bestormt de poorten der vesting, terwijl ruiters en voetvolk, in dichtgesloten gelederen over de toegevroren vestinggrachten vooruitrukken en de wallen beklimmen. De verdediging was hardnekkig. De Franschen stormen de stad langs drie poorten te gelijker tijde binnen; de terugwijkende patriotten strijden van straat tot straat, doch van alle zijden overmand vluchten zij het veld in, langs de poort van Sint-Truiden, den eenigen uitweg welke nog openstond. De Fransche jagers zaten de vluchtelingen achterna, terwijl de ruiterij ze in de flank aantastte. De slachting was afgrijselijk. Al wat den blauwen kiel droeg werd doodgeschoten of neergehouwen. Zeven honderd lijken van patriotten, mag men republikeinsche berichten gelooven, bezaaiden den grond. De pastoor van Duffel werd met bajonetsteken vermoord, Antoon Constant krijgsgevangen genomen en in Januari te Doornik doodgeschoten.

De standaard met het rood kruis, de schatkist der patriotten, oorlogstuigen en bagage en vele wapenen vielen in de handen der overwinnaars.

Deze gevechten duurden van tien ure in den morgend tot vier ure 's avonds; tot laat in den nacht werd in de stad door den Franschen soldaat gemoord. Te Klein Hilst, op eene halve mijl afstands van Hasselt, dolf men een grooten kuil en wierp er hoopelings de lijken in der heldhaftige strijders van het *vaderlandsche leger*, zooals ten rechte de Patriotten het genoemd hadden

Dit was het laatste bedrijf van de *Boerenkrijg;* het laatste gewapend verzet van de Belgen tegen de dwingelandij van den vreemdeling. Eenige verstrooide benden doorliepen nog wel is waar de landstreke, er hadden nog eenige schermutselingen plaats tusschen vliegende kolommen krijgsvolk en opstandelingen; doch het waren slechts plaatselijke onlusten, zonder samenhang en zonder gevolgen.

De strenge winter, die tot in Februari toe van 1789 aanhield, joeg evenveel als de vliegende krijgskolommen, de laatste oproerlingen uiteen. Vele jongelingen, voor den soldatendienst opgeroepen, zochten eene schuilplaats in de Hollandsche grensdorpen, anderen gingen de benden vervoegen van Loupoigne, de beruchte kozijn Karel, welke in het Soniënbosch veilig, zoo het scheen, zijn zetel had opgeslagen, en een guerilla-oorlog tegen de Franschen had ingericht.

Ten rechte mocht dus de opperbevelhebber Colaud, in zijn verslag van 7^en^ December, aan de regeering zeggen: Wat nog overblijft van de oproerlingen is langs

alle zijden verstrooid, vlucht in de bosschen; zij zijn in de onmogelijkheid zich tot eenige macht te vereenigen en zij zullen weldra teenemaal uitgeroeid zijn.[1)]

Zooals men licht denken kan, deze uitroeiingsstrijd ging gepaard met erge wanordelijkheden en woest krijgsgeweld. Dusdanig schreeuwend waren de buitensporigheden, door de soldaten van de vliegende kolommen gepleegd, dat een dweepende republikein, de commissaris der Ourthe Bassenge, ze in verontwaardigde bewoordingen bij het Directoire te Parijs aanklaagde. ‘Indien, schreef hij den 30[en] Novem-

1) In het verhaal van den Boerenkrijg hebben wij voornamenlijk het belangrijk boek van M. Aug. Orts *La guerre des Paysans* gevolgd. In de *Conscrits Belges* van M. Aug Thys, onlangs verschenen, treft men insgelijks vele belangrijke en nieuwe bijzonderheden over deze gebeurtenissen aan. Men raadplege nog *La persécution religieuse en Belgique. Revue des questions hist. 1884. En hist. du diocèse et de la principauté de Liége, par Daris.*

ber, de klachten welke ons toekomen, gegrond zijn, en zij schijnen het te zijn, dan hebben deze krijgslieden, den naam van republikeinsche soldaten onwaardig, zulke ergelijke buitensporigheden bedreven, dat vreedzame burgers betwijfelen of het beter is in handen der Brigands, dan in handen van sommige Fransche huzaren te vallen!'

Op aandrang van de regeering poogde Colaud deze wanordelijkheden eenigszins te beteugelen, en alzoo deed hij al de officieren en onderofficieren in hechtenis nemen van eene afdeeling der acht en veertigste brigade, welke in de omstreken van Lier een dorp geplunderd had. Doch zoo talrijk waren de klachten van al de departementale middenbesturen over den willekeur van het krijgsbestuur, dat de regeering Colaud van het opperbevel in België ontsloeg en naar Mainz bij het Fransche leger zond.

Waarschijnlijk kon hij zich verontschuldigen over de beschuldigingen tegen hem gericht, want vier dagen later werd hij opnieuw in zijne vorige bediening aangesteld. Men trachtte nu door zachter middelen de volkswoelingen te bedaren. Het krijgsbestuur maakte aan de Belgen het besluit van 7en December van het Directoire bekend. De regeering beloofde volle kwijtschelding en vergiffenis voor het verledene, indien de dienstplichtige jongelingen voor den 30en der maand zich aan de krijgswet onderwierpen; terzelfder tijde waren de officieren belast wel aan de bevolking uit te leggen, dat niet al de vijf klassen van de dienstplichtige jongelingen waren binnengeroepen, zooals kwaadwilligen het uitstrooiden, maar alleen de eerste klas.

Men scheen beter door deze middelen van overtuiging dan door woest geweld het voorgestelde doel te hebben bereikt. Mag men Colaud gelooven dan was de toestand van België in het begin van Januari 1789 zeer bevredigend voor de Republiek. 'De stilte en de rust heerschen in de negen vereenigde departementen,' zegde hij, 'de belastingen komen met eene bijzondere bedrijvigheid binnen; nauwelijks kunnen de ontvangers aan den toeloop der belastingbetalers voldoen. De gendarmen nemen den doortocht der vliegende kolommen te baat, om de verschillende aanhoudingen te doen. In de departementen der Ourthe en der Wouden is de vrede gansch hersteld.'

Maar was de hemel wel zoo onbewolkt als de Fransche krijgsman het opgaf? Zou men veeleer hier de spreuk van den Romeinschen geschiedschrijver niet mogen herdenken: 'Waar zij eenzaamheid maken, heeten zij het vrede!'

Gezondheidsleer.
Over de woningen.

VÓÓR DE AFSPANNING ‘DE ZON,’ NAAR J.F. HENNINGS.

Als men den tijd berekent, die aan de verschillende huiselijke bezigheden, aan den maaltijd en aan den slaap wordt besteed, dan kan men dien op twee derde gedeelten van den dag stellen, dat wil zeggen: van de vier en twintig uren brengt de mensch er zestien in zijne woning door. De vrouwen, huiselijker dan de mannen, en zeer jeugdige kinderen, vertoeven er nog langer in. Als men veronderstelt, dat zooals het zoo dikwijls gebeurt, een of verscheiden leden van het huisgezin door eene ziekte, door een gebrek in het bloed, door eene ongesteldheid aangetast zijn, die langs den weg der huid, der longen of ingewanden, stinkende uitwasemingen voortbrengt, zal men begrijpen dat de lucht, in een lokaal besloten, die uitwasemingen zal opslorpen, en dat er eene overdracht van smetstof van den zieke op de gezonden zal kunnen plaats hebben. Als nu de woning de plaats is, waar drie vierden van het leven worden doorgebracht, dringt de noodzakelijkheid er toe, dat zij de gunstigste voorwaarden voor de gezondheid van hare bewoners aanbiede. Deze voorwaarden zijn: een volkomen drooge bouw, de ligging op het Zuiden in vochtige landen, op het Oosten in warme landen, goed geluchte breede gangen, eene ruime plaats, een hot, en indien het mogelijk is, moet de voorgevel op een plein of eene breede, wel onderhoudene straat uitzien. Professor Londe zegt, dat de plaats en gangen voor een huis zijn, wat de longen voor het lichaam beteekenen; professor Lévy voegt er bij, dat nauwe straten luchtkanalen zijn, waarin de menschelijke uitwaseming uit alle huizen, die er aan grenzen, stroomen. De afmeting der vertrekken moet berekend zijn naar het getal personen, die er in wonen. Daar ieder mensch door de ademhaling een kubieken voet zuurstof in het uur verbruikt, moet de hoeveelheid lucht ongeveer zes kubieke meters per uur zijn. De slaapkamers vereischen een inhoud van veertig tot vijf en veertig kubieke meters lucht per hoofd. Men moet de ramen van de slaapkamers 's morgens openen, om de lucht, die door de ademhaling en de uitwaseming des lichaams is bedorven, te doen ontsnappen en de buitenlucht vrijen toegang te geven. Niet ééne riekende zelfstandigheid moet gedurende den nacht in de slaapkamer blijven, niet ééne stof, die aanleiding zou kunnen geven tot luchtbederf. Professor Londe geeft ten dien opzichte dit lakonisch voorschrift: ‘geene lamp, geen vuur, geene dieren,

geene bloemen in de kamer, tot slapen bestemd.' Dus moeten de verschillende vertrekken van een huis, om aan de voorwaarden van de gezondheid te voldoen, eerder ruim dan klein, en met vele ramen voorzien zijn, om gemakkelijke luchtverversching te doen plaats hebben; want de luchtverversching, vooral in de slaapkamers, is van zeer groot belang. Zeer dikwijls zondigen de huizen der rijken, waar weelde van tapijten, gordijnen met sierlijke franjes, prachtige bedden, vergulde meubelen ten toon wordt gespreid, zeer tegen de gezondheidsleer. Niets ontbreekt er in de kokette vertrekken van de dame des huizes, niets, behalve de lucht, die het leven onderhoudt; men is onophoudelijk met weelde en gemakken bezig, en men vergeet het juiste beginsel van de gezondheid.

't Is aanbevelenswaardig, om terstond na het opstaan het bed te doen afhalen, opdat de lichaamsuitwasemingen, waarmede de dekens zijn doortrokken, ontsnappen kunnen. De gewoonte, om het bed terstond na het opstaan op te maken is ongezond, de lakens en dekens moeten gelucht, het bed omgekeerd en de ramen van de slaapkamer opengezet worden, en niet eerder dan tegen den avond moet het bed weer worden opgemaakt. Dit gebruik bestaat in verschillende landen, het is uitmuntend, men moest het overal volgen. - De gezondheidsleer schrijft insgelijks voor om matrassen, ten minste twee malen per jaar, te vernieuwen.

Te Parijs en in de groote steden zijn de hangkamers, alsmede die van de eerste verdieping, welke op den achtergevel uitzien, zeer ongezond, omdat hunne ramen gewoonlijk boven eene vochtige plaats geopend worden. De atmosfeer wordt door de stinkende lucht van de goten, welke er op uitloopen, verpest, omdat de zonnestralen er nooit in doordringen en de lucht moeielijk kan worden ververscht. Zonnelicht en lucht zijn het, die levend maken, duisternis gebrek aan lucht, of bedorven lucht, zijn het, die dooden. Tot groot ongeluk voor den openbaren en bijzonderen gezondheidstoestand, richten sommige eigenaren van huizen door zucht naar winst gedreven, hunne lokalen niet in met het doel, om de gezondheid te bevorderen, maar om er zoo veel geld mogelijk door te verdienen.

De twee voornaamste gezondheidsvoorwaarden voor eene woning zijn: zindelijkheid en dikwijls herhaalde luchtverversching. Besloten of niet ververschte lucht is dubbel nadeelig, vooreerst, omdat zij met bedorven uitwasemingen is bezwangerd, vervolgens door het gemis van beweging van hare moleculen. Het wonen in donkere plaatsen, waar de lucht niet genoegzaam ververscht wordt, maakt voorbeschikt tot verschillende ernstige ziekelijke aandoeningen, zooals: klierachtigheid, tering, stoornis in den bloedsomloop en vooral de ontwikkeling van een pappig vet en van witte vochten.

Een Slachtoffer van den Laster.
Naar het Engelsch.
(*Vervolg.*)

III.

In den morgend van dien zelfden dag ging Robert Hummall met rassche schreden door het dal der Dova, om zich naar eene bijeenkomst der Puriteinen te begeven. Voorbij eene rotsgroep gaande, bemerkte hij een vischhengel, die rustig van een rotspunt naar beneden hing. De spion zag naar alle richtingen uit, om den eigenaar van dezen hengel te ontdekken. Op eenigen afstand ontwaarde hij een jonkman van

eene ranke, tengere gestalte, het edele gelaat met zwarte lokken omlijst, met groote vurige oogen, die vastberadenheid en wilskracht verrieden.

Het was Walter. De geheele buitenwereld vergetende, wandelde hij hand in hand met een jong meisje voort, welker Spaansche kleederdracht in hooge mate Robert Hummall's aandacht trok.

'Zou het wellicht de dochter van Maybourne zijn?'

Dit vermoeden werd al spoedig ten volle bevestigd, toen hij in de nabijheid van het paar de witte burnous en het donkere aangezicht van den Moor Hafed erkende, die, gelijk

hem bekend was, met lord Maybourne uit Spanje gekomen en zijn getrouwste dienaar was. Gedekt door de rotsen sloop Hummall zacht nader en was de groep der drie personen weldra zoo nabij, dat hij de gewisselde woorden zeer duidelijk verstaan kon.

'Alice! beste Alice!' sprak de jonkman met een liefdevollen blik op het meisje, 'sinds ik u gezien heb is alles om mij heen veranderd. Ik geloof, dat gij Spanje's hemel medegebracht hebt - de lucht is zuiverder, de bloemen frisscher, de dag helderder; nooit vertoonde zich de natuur in zulk een blijden, schoonen glans aan mij.'

'O! die Spaansche hemel, waarmede gij dweept, Walter, drukte zwaar op mij. Ik was zoo verlaten, zoo eenzaam in Madrid. Mijne moeder heb ik nooit gekend....'

'Arm meisje! Gelukkiger dan gij heb ik in mijne goede tante de moeder wedergevonden, die ik verloren had. O! mocht gij haar eens leeren kennen, mocht zij u.... Doch,' ging hij nauw hoorbaar voort, 'ik verlies allen moed, als ik aan de kloof denk, die den armen Walter Gray van de dochter des rijken lords Maybourne scheidt.'

Op dat oogenblik stond Hafed op. Om door hem niet ontdekt te worden, ging Hummall behoedzaam terug. Nog langer naar de zoete woorden van twee minnende zuivere harten te luisteren had voor hem geen aantrekkelijkheid. Zijne schreden verhaastende, kwam hij weldra voor een groot huis aan het einde van het dorp. Hier stond hij stil. Vermoedelijk in het voorgevoel van de verveling, die hem hier wachtte, kon hij zich niet onthouden, vóór hij naar binnen ging, een paar maal te geeuwen - het was heden eene gewichtige zitting der Puriteinen en het verdroot hem sterk, dat deze vromen in den ijver van hunne redevoeringen dikwerf eten en drinken vergaten.

De zitting duurde volle zeven uren.

Robert Hummall was natuurlijk de eerste, die het huis weder verliet. Met een krachtigen vloek sprong hij op de straat en ijlde naar de woning van lady Leyton, daar hij plan had met hare kamenier betrekkingen aan te knoopen. Om deze voor de deur te lokken, kwam hij op den inval, de rol van een marskramer van puriteinsche geschriften te spelen, want hij herinnerde zich dat Tabitha zelve in vroegeren tijd puriteinsche vlagen gehad had.

Met schelle, doordringende stem ving hij aan:

'Wie koopt de vrome en wijze predikingen van onze nieuwe heiligen! Hier, broeders, zijn de woorden der begeestering, die er op berekend zijn, de geheele zondige wereld te bekeeren; koopt, dames en heeren, de dag der verlossing is aangebroken!'

Ondanks deze met warmte en diep gevoel uitgegalmde woorden bleef het huis gesloten.

'Aha! deze waar heeft geen aftrek meer; ik had het wel kunnen denken. Juffrouw Tabitha hield altijd van afwisseling, zoowel in den godsdienst als in de genegenheden haars harten.'

Hij koos dus dadelijk een ander onderwerp.

'Koop kanten, linten en bloemen - alles naar de laatste mode, gelijk de Londensche dames enkel Zondags namiddags op de wandeling dragen.'

Dit werkte beter. Spoedig vertoonde zich in de huisdeur een vrouwelijk wezen, waarin Hummall ondanks de vijftien jaren scheiding terstond zijne oude vriendin Tabitha herkende. Zij was diep in de dertig, en zag er nog tamelijk frisch uit.

‘Spaar uwe longen, vriend! Mijne meesteres is ziek - maar laat uwe waren zien.’

‘Verdoolde, dwaze dochter van Eva! Ik wist wel, dat men u aardschen opschik noemen moest, om u aan te lokken; ik verkoop slechts waren voor vrome zielen, b.v. de heilige overwegingen en predikatiën van onzen eerwaardigen en verheven apostel Simeon....’

‘Dat spijt mij,’ viel de kamenier hem bits in de rede; ‘houd die vodden maar bij u, die kunnen wij hier niet gebruiken.’ Zij wilde ijlings weder in huis terugkeeren.

‘Sta, vrouw!’ riep Hummall, ‘de Hemel heeft u de gave der schoonheid geschonken...’

‘Wel mogelijk!’ antwoordde Tabitha droog, ‘en ik zou slechts gevaar loopen, dit geschenk des Hemels te verliezen, wilde ik het huichelachtige masker van eene Puriteinsche aannemen.’

‘Tabitha!’ vermaande Hummall.

Verbaasd haren naam door den vreemdeling te hooren noemen, keerde zij zich levendig naar hem toe.

‘Tabitha, lieve goede Tabitha, hebt gij mij dan geheel en al vergeten? Heeft de barbier, die mijn hoofd geschoren heeft, ook elke herinnering uit uw hart weggeschoren?’ vroeg Hummall, terwijl hij den natuurlijken toon zijner stem weder aannam en zijn hoed afzette.

‘Robert Hummall! Is het mogelijk?’

‘Ja, Tabitha, mijn duifje! Robert Hummall, voor wien in de zestien jaren sinds wij elkander niet meer gezien hebben, geen dag voorbijgegaan is, zonder dat hij met liefde en verlangen aan u dacht!’

‘Die trouw roert mij diep,’ antwoordde de kamenier spottend. ‘Jammer, dat ik het zoo laat verneem.’

‘Is het mijne schuld, dat de Hemel ons scheidde? Herinner u het verledene, Tabitha! Hoe goed en lief waart gij dikwijls voor mij, hoe dikwijls hebt gij mij, als ik bij u kwam, wijn en pudding voorgezet. Hoe vertrouwelijk hebben wij dan bij elkander gezeten en gepraat.... mijn hart is onveranderd, ik ben nog altijd dezelfde - het zien van eene goede flesch en een paar schoone oogen gelijk de uwe, is hel hoogste aardsche geluk dat ik ken’

‘Master Walter heeft den sleutel van den wijnkelder.... het doet mij waarlijk leed,’ antwoordde Tabitha schertsend.

‘Zoo, master Walter... de kirrende, smachtende tortelduif!’

‘Hij is een schoon en beminnelijk jonkman en steeds een goede heer voor mij geweest.’

‘Dat geloof ik wel, de dame is zeker ook wel aan hem gehecht; ja, ja.... dat kan ik mij wel voorstellen!’

‘Uwe aardigheden zijn plat en gemeen. Master Walter staat veel te hoog boven mij ... ja, zulk eene freule als de dochter van den nieuwen heer van het kasteel, die paste voor onzen jonker.’

‘Die gedachte is nog zoo kwaad niet,’ meende Hummall; ‘zoodoende kon de tante met den neef weder intocht houden in de vroegere heerlijkheid. Ik heb er reeds van gehoord, miss Maybourne moet schoon, zeer schoon zijn en haar vader rijk als de koningin van Saba.’

‘Ja,’ antwoordde Tabitha, ‘men spreekt veel in het dorp van de rijkdommen van den ouden heer; maar wie kan het weten.... de muren van het kasteel zijn niet doorzichtig.’

Hummall meende nu het rechte oogenblik gekomen, om met zijn plan onverholen voor den dag te kunnen komen. Hij naderde de kamenier en sprak op geheimzinnigen, fluisterenden toon:

'Tabitha, gij zijt een schrander meisje; als ik mij wel herinner heeft het zien van een dubloen u nooit vrees aangejaagd. Zoudt gij niet gaarne eene aanzienlijke dame zijn, in zijde en fluweel gekleed gaan en kostbare juweelen dragen?'

'Hoe meent gij dat?' vroeg Tabitha, hem met groote oogen aanziende.

'Ik meen dat het slechts van u afhangt, om paarden en rijtuig te houden, bedienden in schoone livrei en buitendien nog eenen echtgenoot, om wien alle meisjes u zouden benijden.... uwen trouwen Robert Hummall.'

Deze toevoeging vernietigde al de begoochelingen van Tabitha. Hare lippen krulden zich verachtelijk en zij meende, dat het beter was arm en ongehuwd te blijven dan rijkdommen te deelen met een man, die de lofwaardige eigenschappen en het karakter van een zekeren heer Robert Hummall bezat.

'Nu, als ik u dan niet overreden kan, kom mij dan ten minste te hulp,' zeide Robert en haalde bij deze woorden een blinkenden dubloen te voorschijn, dien hij de verbaasde kamenier voor de oogen hield. Tabitha stak er onwillekeurig de hand naar uit.

'Zacht wat, lieve juffer,' hernam Robert, het geldstuk weder opstekende. 'Zie, mijne goede Tabitha, gij zult eenen geheelen zak vol van die blinkende schijven bekomen, als gij u verstandig gedraagt.... mij behulpzaam zijt in Leyton's kasteel te dringen. Ik zou gaarne die veelgeroemde schatten eens van naderbij bezichtigen. Gij zijt toch eenige jaren op het kasteel geweest en moet den geheimen ingang kennen, die....'

'Hummall, hoe kunt gij het wagen mij zulke schandelijke voorstellen te doen? Ga uit mijne oogen!' Het rood der gramschap was in hare wangen gestegen. 'Ga, gij zijt een schurk,' ging zij hevig voort, 'een misdadiger, en als ooit eene ongelukkige waanzinnig genoeg is, u te trouwen.... zal zij u aan den voet van het schavot het laatst vaarwel toeroepen.'

Nadat zij haar hart door dezen woordenvloed lucht gegeven had, keerde zij ijlings in huis terug, en sloeg haren vroegeren vereerder de deur voor den neus dicht.

'Ook goed!' mompelde Hummall eenigszins verbluft. Doch hij had zich spoedig weder van zijne verrassing hersteld, want hij was er de man niet naar, om zich eene boetpredikatie sterk ter harte te nemen. Hij herinnerde zich nu dat hij den ganschen dag nog niets gegeten had ten gevolge van de zeven-urenlange zitting der Puriteinen, die hij had moeten bijwonen en besloot zich in de naaste herberg voor den geleden tegenspoed eenigermate schadeloos te stellen. De door Tabitha versmaadde dubloen zou hem hierbij uitmuntend te pas komen.

IV.

Alice zat mijmerend op hare kamer. De tegenstrijdigste gevoelens vervulden het hart van het jonge meisje. Zij was gelukkig door Walter's genegenheid. Te midden van hare geluksdroomen dacht zij echter aan haren vader; het werd haar angstig te moede, zij had een geheim voor hem. Zij waagde het niet haar hart voor haren vader te ontsluiten - en toch was deze vader zoo goed, zoo liefdevol voor haar - zijn kind was toch zijn eenig geluk op aarde, dat wist zij maar al te goed.

Eensklaps werd zij door een zacht tikken aan hare kamerdeur in hare overpeinzingen gestoord - en Hafed, de Moor, vertoonde zich op den drempel.

‘Sennora, mag ik spreken?’ vroeg de slaaf.

‘Wel zeker, Hafed.... gij zijt mijn vriend, mijn vertrouweling.’

‘Sennora, ik zou met vreugde mijn bloed voor u vergieten.’

‘Ik weet het, goede Hafed.... Wat hebt gij mij te zeggen?’

‘Sennora, wees niet vertoornd op uw slaaf, als hij zich verstout, koene woorden tot u te spreken.... gij weet, dat mijn leven u toebehoort. Uw vader heeft mij het leven gered, mij uit harde gevangenschap bevrijd; ik werd zijn trouwe dienaar. Hij gaf mij het toezicht over zijne schatten, over zijn vermogen - meer nog, hij vertrouwde zijn kostbaarste goed, zijn grootste kleinood aan mijne hoede toe... u, sennora, zijn kind, zijn eenig kind. Is het nu goed van mij gehandeld, heet het niet zijne goedheid met ondank loonen, als ik den man bedrieg, wien ik mijn leven dank, als ik u aan gevaren prijsgeef, als ik achter den rug uws vaders uwe samenkomsten met den jonker toelaat en begunstig?’

‘Gij hebt gelijk, Hafed,’ antwoordde Alice, terwijl zij den trouwen dienaar de hand reikte, die deze eerbiedig kuste. ‘Ik alleen ben de schuldige; ik heb van uwe goedheid misbruik gemaakt. Stel u gerust, arme Hafed, ik wil mijnen vader alles bekennen, ik ga terstond tot hem - u zal geen leed wedervaren. Walter is mijner liefde waardig - elk zijner woorden ademt de reinheid, de grootheid zijner ziel.’

Alice ijlde weg, om haren vader op te zoeken. De Moor bleef nog lang staan, rustig, met gebogen hoofd - hij bad; het was eene trouwe ziel. De klank van een zilveren fluitje riep hem eindelijk bij lord Maybourne.

Deze - een blinde grijsaard - zat in eenen leuningstoel met de uitgedoofde oogen ten hemel geslagen, en tranen rolden hem over wangen en baard. De handen had hij op het hoofd van zijn kind gelegd; want Alice knielde aan zijne voeten.

'Hafed,' begon lord Maybourne, met moeite zijne ontroering onderdrukkende, 'mijne dochter heeft mij alles bekend; ik vergeef u den eersten misslag, waaraan gij u jegens mij schuldig gemaakt hebt. Ga nu en zorg, dat niemand ons stoort.'

De Moor verwijderde zich zwijgend, maar met een verlicht hart; hij wist, dat zijne jonge meesteres nog de volle liefde haars vaders bezat.

'Mijn kind, omhels mij,' verzocht nu de grijsaard. Aangedaan voldeed Alice aan dit verzoek.

'Zoo! zet u nu naast mij neder en reik mij uwe hand. Alice, mijn kind, gij hebt uw hart voor mij blootgelegd, ik dank u voor het vertrouwen en de liefde, die gij uwen ouden vader toedraagt. Ik wil even openhartig zijn tegen u - al zou de herinnering mij ook het hart breken. Gij hebt mij dikwerf verzocht, Alice, u van uwe moeder te verhalen - onderbreek mij niet, mijn kind - ik weet, wat gij zeggen wilt - gij gelooft, dat uwe moeder dood is. Neen, Alice, zij leeft - maar zij is dood voor mij, voor u, voor alles, wat het leven eener gade en moeder heilig maakt.'

'Groote God, vader.... ik begrijp u niet!'

'Uwe moeder heeft het huis verlaten, dat haar kind bevatte; ik was in het veld. Als ik terugkeerde, was mijn huis eenzaam, mijn geluk verwoest. Doch neen, ik vergis mij - zij liet immers u achter.'

'O vader, vader!' snikte Alice en verborg haar hoofd aan de borst des grijsaards.

'Moed, mijn kind, nog hebt gij alles niet vernomen. Ik verliet het kasteel mijns vaders, waar elke boom, elke plek mij voortdurend aan mijn ongeluk herinnerde; ik veranderde mijn naam en ging naar Spanje. Gij waart bij mij, mijne dochter, toenmaals een arm, hulpeloos schepsel; ik had niets meer wat mij aan deze wereld boeide, dan u. Heilig nam ik mij voor niet alleen steeds een goed, liefdevol vader voor u te zijn, maar ook in uw hart de plaats uwer moeder in te nemen. Wij bleven vijftien jaar in Spanje. De kommer had mijn haar voor den tijd gebleekt en diepe voren in mijn voorhoofd gegraven - ik kon wel in mijne geboorteplaats terugkeeren zonder te moeten vreezen door iemand herkend te worden. Ik ben weder op het kasteel mijns vaders. In dit kasteel zijt gij geboren, Alice - ik, ik ben Eduard Leyton.'

'Leyton, Eduard Leyton - almachtige God! en Walter's tante?....'

'Is dezelfde onmeedoogende vrouw, die ons geheele levensgeluk vernietigde. Ik wist niet dat zij den moed had om hier te blijven, hier in de nabijheid van het kasteel, welks meesteres zij eenmaal was, dat zij verliet, om.... doch genoeg daarvan, morgen verlaten wij Leyton ten tweede male en, zoo God wil, voor de laatste maal.'

'O vader, vader, vergeef mij.... weet gij zeker, dat mijne moeder schuldig is?'

'Ik weet het zeker. Een trouw dienaar heeft mij bewijzen voorgelegd, brieven overhandigd, die geen twijfel meer overlieten. Ik zocht den schurk op, die het gewaagd had mijne eer aan te tasten.... wij hadden een tweegevecht. Hij viel - en ik bekwam eene wonde, welke het verlies mijner oogen ten gevolge had.'

Alice zat een tijdlang als verlamd van schrik. 'Neen,' borst zij eindelijk in tranen uit, 'ik kan het trouwe beeld niet uit mijn hart scheuren, dat ik er zoo lang met liefde in gedragen heb; ik kan niet gelooven, dat eene echtgenoote, eene moeder, den heiligste der eeden zoodanig met voeten treden, haar hart en oor zoo geheel voor de stem der natuur sluiten kan.'

‘Luister, mijn kind, ik kan die gevoelens in u niet afkeuren.... doch niets ter wereld kan mijne overtuiging doen wankelen.’

‘Vader, wees niet wreed! Eene vreeselijke dwaling, een ongelukkige samenloop van omstandigheden kan u misleid hebben. Laat mij beproeven de eer mijner moeder, de rust uws levens, den vlekkeloozen naam onzer familie weder te herstellen.... ik bezweer het u, vader, op mijne knieën. Laat mij.... wellicht is het nog tijd, de ontzettendste dwaling weder goed maken.’

‘Welaan dan, daar gij naar de beden en de overtuiging uws vaders niet wilt luisteren, daar gij mij wreed en onrechtvaardig acht, moet ik het recht en de gestrengheid des vaders te hulp roepen. Noem nooit meer in mijne tegenwoordigheid den naam dier ongelukkige; nooit meer zult gij u verstouten haren neef te zien of te spreken. Nooit meer.... versta mij wel, nooit meer.... ik verbied het u bij mijnen vloek. Ga nu en wees morgen gereed om te vertrekken!’

De lord was bij deze woorden van zijn stoel opgestaan. Het rood der gramschap vlamde op zijn voorhoofd; de kleurlooze oogen rolden akelig in hunne kassen. Men zag de vertwijfeling op zijne trekken uitgedrukt.... hij had niet slechts de echtgenoote verloren, de trouwelooze had hem ook het hart van zijn kind ontroofd.

Met gebroken hart zonk Alice in hare kamer op de knieën neder. Haar vader, die tot dusverre zoo goed en liefdevol geweest was, had haar met zijn vloek gedreigd. Zij zou niet meer aan hare moeder denken, zou zich slechts met afschuw degene herinneren, die haar onder haar hart gedragen had. Kan een kind de gedachte aan de moederliefde verbannen? En ook Walter mocht zij niet meer zien, hem niet eens vaarwel zeggen. Thans eerst, nu zij hem verliezen zou, was het haar duidelijk, hoe lief zij hem had. Het arme meisje snikte luid, voelde zich nameloos ongelukkig.... zij had wel willen sterven.

Na eenige uren had Alice zich een weinig hersteld. Dan schreef zij met bevende hand aan Walter een briefje; het bevatte slechts de volgende woorden: ‘Wees na zonsondergang in de nabijheid van den geheimen ingang.’

Hafed werd met de bestelling van dit briefje belast. Van den geheimen ingang, dien de spion Hummall zoo gaarne gekend had, maakte Alice meermalen gebruik om uit het kasteel in het open veld te komen.

De zon was ondergegaan. Tegen een rotsblok geleund, wachtte Walter op de geliefde. Hij kon niet begrijpen waarom Alice hem zoo laat tot eene samenkomst uitgenoodigd had. Dat had zij nog nooit gedaan, ja, hem zelfs nog nooit geschreven. Eene groote ongerustheid kwelde hem. Hij vreesde dat hij haar zou verliezen en hij wist niet waarom.

Plotseling hoorde hij zachte schreden naderen. Hij keerde zich naar die zijde - Hafed stond voor hem. Zwijgend overhandigde hij den jongen man eenen brief. Walter verbrak bevend het zegel en bij het licht der maan las of liever raadde hij het volgende:

‘Dierbare, geliefde Walter! Toen ik u dezen morgen verliet, verduisterde nog geene wolk de rust mijner ziel - thans ben ik zoo rampzalig, zoo oneindig rampzalig, dat de dood mij welkom zou wezen. Walter, mijn geliefde, een vreeselijk noodlot vervolgt ons, wij moeten scheiden; ik bemin u met de gansche kracht mijner ziel, mijn hart behoort u, u voor eeuwig. Vaarwel, mijn geliefde, ik durf u niets meer zeggen, misschien kan ik eenmaal alles opheldered - mijne zinnen zijn verward - vaarwel, met duizend woorden kan ik u niet de vertwijfeling schilderen, die voor mij in dit enkel vaarwel opgesloten ligt.

‘Bewaar inliggend medaillon tot aandenken en vergeet nooit
Uwe ongelukkige Alice.’

Walter las en herlas voortdurend deze regels; hij kon niet tot de overtuiging komen van den slag, die hem getroffen had. Hij wilde Hafed ondervragen - de Moor was verdwenen. Hij wilde wegsnellen om hem in te halen - daar voelde hij zich eensklaps van achteren aangegrepen en op den grond geworpen. Vijf of zes mannen, van het hoofd tot de voeten gewapend, stonden voor hem. Robert Hummall, hun aanvoerder, zette hem eene pistool op de borst en riep met gesmoorde stem:

‘Wijs ons den geheimen ingang in het kasteel Leyton! Als wij met uwe hulp onbemerkt binnen het kasteel geraken kunnen, zal den bewoners geen leed geschieden; als gij weigert, gebruiken wij geweld en dan vloeie er in 's duivels naam bloed. Overleg het goed, wilt gij ons den weg wijzen?’

‘Liever sterven!’

Daar de ellendelingen zagen, dat de jonkman geen verrader wilde worden, ja, eerder bereid was te sterven, bonden zij hem aan handen en voeten en omwikkelden zijn hoofd met een dikken mantel. Walter voelde zich door vier sterke armen van den grond opheffen, en de troep zette zich met haren buit in beweging.

Een licht gerucht deed Hummall ontstellen. ‘Wat is dat?’ vroeg hij fluisterend.

‘De eene of andere nachtvogel, dien wij opgeschrikt hebben,’ antwoordde Cocktail.

‘Neen, neen, ik meende duidelijk voetstappen te vernemen.’

‘Droomt gij, Hummall, wie komt er op dit uur in deze streek?’

‘Voorwaarts dan!’

Daar zij verplicht waren eenen grooten omweg te maken, wilden zij niet gezien worden, duurde het bijkans een uur eer de roofgezellen het oude huis bereikten, dat hun tot schuilplaats diende. In de kamer werd Walter van den mantel bevrijd en hij zelf op den grond nedergelegd - een twintigtal bandieten omringden hem.

‘Het ware ons aangenamer geweest, dat gij ons niet gedwongen hadt geweld te gebruiken,’ zegde Hummall met spottende beleefdheid.

‘O! de jonker heeft geene reden tot klagen,’ meende Cocktail; ‘wij droegen hem zoo zacht op onze armen als eene moeder haar eerstgeborene.’

‘Nogmaals,’ ging Hummall voort, ‘vorder ik van u ons het verlangde geheim te openbaren; weiger niet. Wij zijn goede patriotten en zeer ongaarne zouden wij als belastinggaarders van Z.M. het bloed zijner onderdanen vergieten.’

‘Gij kent mijn antwoord,’ sprak Walter trotsch.

‘Pas op, uwe halstarrigheid zou u duur te staan kunnen komen. Nog eens, zult gij spreken?’

‘Neen.’

‘Welaan! Vaar dan ter helle!’

Twintig dolken verhieven zich en Hummall zette den mond van zijn pistool tegen Walters voorhoofd.

Op dit oogenblik vloog de deur krakend open. Soldaten, door Ruben gevoerd, drongen naar binnen. Het was hulp te rechte tijd.

‘De roodrokken! Vlucht!’ schreeuwde Cocktail.

‘Eerst wraak op den schurk die ons verraden heeft,’ brulde Hummall woedend, en loste zijn wapen, dat Walter's leven bedreigd had, op Ruben.

Een zwakke kreet.... een doffe val.... de grijsaard lag wentelend in zijn bloed....

Ruben had den ganschen dag in de nabijheid van lady Leyton's huis doorgebracht Met angstige bezorgdheid bespiedde hij elk teeken, dat hem kennis van den toestand

der kranke verschaffen kon. Zoo was hij ook getuige van het onderhoud tusschen Hummall en Tabitha. Tegen den avond wilde hij heengaan, daar verscheen Hafed met Alice's boodschap. Kort daarop snelde Walter het huis uit en sloeg de richting naar het dal der Dova in. Ruben wist dat de bandieten daar eene bijeenkomst met elkander bepaald hadden. Hij vreesde gevaar voor den jonkman en ijlde hem na. Werkelijk zag hij de misdadigers hun slachtoffer wegsleepen, en het doel van hun tocht wel radende, haalde hij ijlings eene afdeeling soldaten. Hij redde den jonkman ten koste van zijn eigen leven.

(*Wordt vervolgd.*)

Historische optocht
ter gelegenheid van het 250jarig bestaan der Utrechtsche Hoogeschool.

Tamboers.
Musketiers.
Vaandrig.
Onderteekenaars der Unie.
Gerard van Poelgeest, Egbert Claut, Rutger van den Boetselaer en Duco Martena.
EERSTE AFDEELING: DE UNIE VAN UTRECHT IN 1579.

Schutters.
Stadsboden.
Hoofdschout en burgemeesteren Utrecht.
Jacob van Asch van Wijck, president de Staten van Utrecht, door leden dier staten gevolgd.
TWEEDE AFDEELING: DE STICHTING DER HOOGESCHOOL IN 1636.

Grenadiers.
Commissarissen uit de magistraat belast de gezanten welkom te heeten.
John Robinson, voorzitter van het congres.
Vreemde gezanten.
DERDE AFDEELING: De vrede van Utrecht in 1713.

[Nummer 51]

Onze gravures

De heldhaftige verdediging van Zigeth.

DE HELDHAFTIGE VERDEDIGING VAN ZIGETH, NAAR A. ZICK.

Men schreef het jaar 1566. Wederom waren de verwoestende horden der Turken, die de Christenheid geen oogenblik rust lieten, het Heilige Roomsche Rijk komen bestoken. Tevergeefs had keizer Ferdinand in 1562 een achtjarigen wapenstilstand met hen gesloten, waarbij hij zich verbonden had hun eene jaarlijksche schatting van 30.000 dukaten uit te betalen, terwijl hij zich nog andere vernederende bepalingen moest laten welgevallen. De trouwelooze Turk was daardoor slechts te overmoediger geworden en door aanhoudende rooftochten verwoestte hij te vuur en te zwaard zelfs

het vaderlijk erfgoed van den Duitschen keizer. Toen dan ook, na keizer Ferdinands dood, zijn opvolger Maximiliaan den troon besteeg, erfde hij nog slechts een deel van het gebied zijner voorzaten en scheen dus nog minder dan zijn voorganger tegen de Muzelmannen opgewassen.

Sultan Soliman begreep dit, en alle vredesverdragen met voeten tredende, liet hij, zeker van zijne overmacht, in 1566 den oorlog tegen het Duitsche Rijk en een strooptocht in Hongarië afkondigen. Doch hij had niet gerekend op den geduchten tegenstand, dien keizer Ferdinand zijnen veroveringsplannen in den weg zou stellen. Onmiddellijk riep de keizer de steden zijns rijks bijeen om hunne hulp tegen de Turken in te roepen. De Duitsche vorsten stemden er in toe dat een rijksleger op de been zou worden gebracht, en van alle kanten, zelfs uit Italië, Frankrijk en Engeland stroomden ridders en strijdbare mannen toe om hun degen ten dienste van den keizer te stellen in den heiligen krijg tegen de ongeloovigen. Een leger van 80.000 man trok de Hongaarsche grenzen over en verschanste zich aan de Raab om de benden van Soliman af te wachten.

Deze drong aan het hoofd van ontelbare scharen in Hongarië door en wilde van Peterwaradein naar Erlau trekken, doch onderweg wierp hij zich met zijne geheele krijgsmacht op de kleine vesting Zigeth, stellig niet vermoedende dat hem daar zoo geducht het hoofd zou geboden

worden en Zigeth de eindpaal wezen zou van zijn veroveringstocht.

Daar gebood toch als bevelhebber graaf Nicolaas Zriny, gesproten uit een oud-adellijk Hongaarsch geslacht, dat eeuwenlang door strijdhaftigheid en heldenmoed had uitgeblonken, en aan welks overleveringen de verdediger van Zigeth niet ontrouw zou zijn. Al was de bezetting niet sterk, haar aanvoerder wist ze met onversaagden moed te bezielen, en het besluit stond bij hem vast, de vesting nooit aan de ongeloovigen over te geven. Meer dan eene maand lang trotseerde hij hunne overmacht; na verscheidene afgeslagene bestormingen gelukte het echter den Turken de huizen der stad in brand te steken. Van buiten door het zwaard der Osmanen, van binnen door het vuur in de engte gedreven, streed Zriny nog altijd voort en drong de binnenstormende Turken nog tweemaal de vesting uit, tot hij zich eindelijk in de binnenste citadel moest terugtrekken. Daar hield hij zich nog drie dagen staande, maar helaas, de strijd werd hopeloos. De voorraad leeftocht was geheel uitgeput en nog altijd wierpen de Turken brandende pekkransen onder de moedige verdedigers; de borstweringen waren reeds weggeschoten, de bressen in den muur boden den bespringers een vrijen doortocht aan: er was geene hoop meer, de vesting te behouden.

Zriny zag in dat hij ze geen uur meer tegen de Turken beveiligen kon, welke reeds meester waren van de geheele stad; en de dappere bevelhebber besloot daarom een laatsten wanhopigen uitval te wagen, na vooraf bevel gegeven te hebben de vesting in de lucht te doen springen op hetzelfde oogenblik, dat de Turken ze zouden overmeesterd hebben.

Hij verzamelde zijne getrouwen om zich heen, en zie hier welke woorden Körner in zijn treurspel *Zriny* den held op dit gewichtig oogenblik in den mond legt: ‘Voor de laatste maal spreek ik mijne vrienden toe. Eerst dank ik u allen voor de heldentrouw, waarmee gij dezen strijd hebt doorgestaan. Met vrij en blij harte mag ik het zeggen: Verraders waren er nooit onder mijn volk. Wij hebben allen trouw den eed gehouden; de meesten gingen ons moedig in den dood vooruit en wachten daar op de deelgenooten hunner zege. Geen enkel hart is hier in den ganschen kring, dat niet met blijden moed het leven wagen zou voor zijn vaderland, den keizer en het heilig geloof. Daarvoor mijn dank! God zal het u hierboven loonen; want thans geldt het te sterven! De vijandelijke macht, die honderdmaal onze sterkte te boven ging, hebben wij met geluk afgeslagen, wij hebben de Turken bij duizenden geslachten hun trots met bloedigen dood vergolden. Bij de twintig duizend zijner beste krijgers laat Soliman voor dezen burcht en tal zijner vorsten vonden hier hun graf; maar andere vijanden bestrijden ons, tegen welke geene mannenkracht ter zegepraal baat. Zij woelden mijnen in den schoot des bergs; de trouw onzer muren is geschokt, de pekkrans vloog verwoestend over het slot, het vernielend element voert strijd tegen onzen moed! Het vreeselijkst echter bestormt de honger de verzwakte troepen; ternauwernood is onze voorraad voor dezen dag toereikend; - wij moeten sterven; want aan overgave denkt de Hongaar niet, die zijn keizer en zijne eer liefheeft! Daar denkt gij ook niet aan, ik weet het. Welnu, sterft dan! Naar buiten, naar buiten, waar hunne trommen roepen. Zullen wij verbranden, zullen wij hier verhongeren? Neen, laat ons sterven, zooals het mannen betaamt! Ziet uw vijand in de oogen, worstelt met den dood, en laat u den laatsten druppel bloed met het leven van een vijand betalen! Slechts onder lijken, die hij als doodsoffers heeft vooruitgezonden, legt zich de held ter ruste! Wie, zooals wij, zijn eed gehouden heeft, wie zoo voor God en

vaderland is gevallen, die leeft voort in het hart zijns volks, die bevecht zich het eeuwige leven en gaat in tot Gods heerlijkheid.'

Zonder pantser of helm, in rijken dos, als ging hij ten feest in plaats van ter dood, wierp Zriny zich op zijn paard en drong met eene kleine bende koene ruiters tusschen de dichte drommen der Turken door. Zeshonderd dapperen volgden hem; de een na den ander viel, doch het eerst van allen Zriny zelf. Niet één der zeshonderd ontkwam aan de algemeene slachting, doch elk hunner verdedigde zich met leeuwenmoed tot zijn laatsten ademtocht.

Juichend drongen de Turken den burcht binnen; reeds achtten zij zich zeker van de overwinning en waanden reeds de banier der Halve Maan op den toren te kunnen hijschen, toen op eens de vlammen uit den kruittoren sloegen, de aarde beefde en in eene verschrikkelijke ontploffing overwinnaars en overwonnenen onder hetzelfde puin verpletterd werden.

Terwijl namelijk graaf Zriny met zijne dapperen zich onder de woeste Turken wierp, stond zijne gemalin met de brandende lont in de hand aan den ingang van den kruittoren, gereed om zoodra de overweldigers binnendrongen, het bevel van haren echtgenoot te volbrengen en de brandfakkel in het kruit te slingeren. Op het beslissend oogenblik had zij het wanhopig besluit volvoerd; Zigeth was gevallen, maar onder zijne puinhoopen had het tevens zijne bespringers verpletterd. Na de les, welke zij voor Zigeth ontvangen hadden, toonden de Turken niet den minsten lust meer hun veroveringstocht voort te zetten. De grijze, maar roemzuchtige sultan Soliman zelf was een paar dagen te voren in zijn kamp aan verval van krachten gestorven, doch zijn dood was tot dat tijdstip geheim gebleven. Zijn opvolger Selim II toonde zich geneigd vrede te sluiten en na langgerekte onderhandelingen kwam die in Februari 1568 voor acht jaren tot stand. Keizer Maximiliaan behield daarbij wat hij in Hongarië bezat en, geene offers sparende om aan den verderfelijken krijg een einde te maken, zeide hij Selim II opnieuw de schatting van 30.000 dukaten toe.

Voor het oogenblik was alzoo de vreeselijke geesel weer afgewend, en dat had de christenheid voor een groot gedeelte aan de dappere verdedigers van Zigeth te danken.

Een jager uit nood.

> 'Nu 't zij zoo! 't Is waar, het is Sinte Matthijs
> Ga, schaf dus den broedren min sobere spijs!'
> Dus, zittende voor een quartijn van Cyrillus,
> Sprak de abt van Gellone tot broeder Camillus.
>
> Alb. Thijm. Willem van Oranje.

Gelijk de broeder in deze beroemde Karelsage, zoo is ook de Benedictijner broeder van onze gravure door zijnen overste uitgezonden, om 'min sobere spijs' voor de monniken te 'schaffen.' Het klooster is misschien nog eene jeugdige stichting, waar de allernoodzakelijkste behoefte, de dagelijksche nooddruft, niet zelden ontbreekt. Een prachtige korhaan is de eerste vrucht, die de kloosterling tot loon voor zijne gehoorzaamheid oogst.

Dit is een goed begin; indien de nog overige pijlen van den broeder even goed hun doel treffen, dan belooft de jacht dien dag, den monniken inderdaad iets beter dan 'sobere spijs' te verschaffen.

De figuur van den jagenden kloosterling komt ons, kinderen eener hooggedrevene beschaving, wel eenigszins vreemd voor. Zij is echter in onze dagen, alhoewel dan

niet in onze landen, volstrekt zoo ongewoon niet als men aanvankelijk meenen zou. Even als die tijdgenoot van Willem Tell, zijn onze zendelingen immers in de onbeschaafde streken vaak genoodzaakt het schietgeweer ter hand te nemen om zich het noodige voedsel te bezorgen en de jacht op de zielen te onderbreken door de jacht ter bevrediging van de eischen des lichaams.

Belangrijke nieuwstijdingen.

Een enkele blik op deze gravure zegt den bevoegden beschouwer in welk land en in wat tijdvak hij hier verplaatst wordt.

De spitsgevels, die door het ontdekte bovendeel der hooge raam zichtbaar zijn, het getuigde schip, dat van de zoldering afhangt, de bierkan, maar vooral de Goudsche pijpen doen ons onmiddellijk een oud-Hollandsch binnenhuis herkennen; terwijl de kleederdracht der sterk getypeerde mannen rond de tafel ons dadelijk de eerste dagen van het gemeenebest der Vereenigde Provinciën te binnen brengt.

De man, die aan het woord is en door zijne mededeelingen de aandacht van zijn klein *auditorium* in zoo hooge mate gaande houdt, schijnt wel de gastheer te wezen. Van welken aard het nieuws is, waarmede hij zijne toehoorders verrast, is op dezer gelaat genoegzaam te lezen; want er spreekt meer bekommering dan geestdrift, meer angstige verwachting dan blijde hoop uit aller wezenstrekken. De aanvang der worsteling van het kleine Nederland tegen het machtige Spanje was dan ook een tijd van beproeving en kommer, die echter tot de heerlijke zege voeren mocht.

Ruth en Booz.

Ieder kent het treffend bijbelsch verhaal waaraan de Fransche dichter Florian de stof voor een bevallig herdersdicht ontleend heeft. Noëmi had in eenen tijd van hongersnood met haren echtgenoot de wijk genomen naar Moab. In dit vreemde land had zij haren echtgenoot en hare beide zonen verloren, doch er daarentegen in de vrouwen harer zonen, Orpha en Ruth, twee liefhebbende dochters gevonden. Vooral Ruth was voor hare schoonmoeder een toonbeeld van kinderlijke liefde; met Orpha vergezelde zij deze op de terugreis naar het Joodsche land en wilde zelfs niet van haar scheiden, toen Orpha, op Noëmi's herhaald aandringen, aan hare schoonmoeder vaarwel zegde om in haar vaderland Moab achter te blijven.

‘Zie, uwe zuster is teruggekeerd naar haar volk; ga met haar!’ zeide Noëmi, doch Ruth was niet af te brengen van het edelmoedige besluit, hare schoonmoeder naar dezer geboortestad Bethlehem te volgen. ‘Streef mij niet tegen, dat ik u zou verlaten en heengaan,’ sprak zij, ‘want waarheen gij gaat, ga ik; en waar gij blijft, daar zal ook ik blijven; uw volk zal mijn volk, uw God mijn God wezen. Waar gij sterven zult, daar wil ook ik sterven en daar zal ook mijn graf zijn. De Heer moge mij straffen, indien niet de dood alleen mij van u zal scheiden.’

De beminnende schoondochter hield woord, en toen beide vrouwen te Bethlehem waren aangekomen, haastte Ruth zich in het onderhoud harer oude schoonmoeder te voorzien door op het veld aren te lezen. Zonder het te weten, kwam zij op den akker van een verren bloedverwant van Noëmi, den rijken, weldadigen Booz, die het edele meisje niet alleen gereedelijk toestond, op zijn veld de aren bijeen te rapen,

welke de maaiers hadden achtergelaten, maar zelfs den maaiers last gaf, opzettelijk hier en daar wat aren voor haar te laten liggen. Hij gaf haar daarenboven verlof met zijne dienstknechten te komen eten en drinken en gedurende den geheelen oogsttijd bleef Ruth op zijne akkers aren lezen.

Deze had intusschen van hare schoonmoeder vernomen dat Boöz van hunne verwantschap was en op Noëmi's aanraden, maakte Ruth zich op het oogstfeest aan den edelen man als een ver familielid bekend. Boöz, die hare kinderliefde gedurende twee maanden had gadegeslagen, trok zich zijne arme bloedverwanten aan en aarzelde niet de weduwe van Noëmi's zoon, volgens Joodsch gebruik, tot vrouw te nemen. Zoo werd de trouwe kinderliefde der edele Ruth beloond, en de naam der eenvoudige Moabitische weduwe ‘werd beroemd in Bethlehem en in geheel Israël, want onder hare nakomelingen telde zij koning David; en eindeloos grootere eer was in de toekomst voor haar bewaard, wanneer zij eene plaats zou innemen in de glorievolle rij der voorouders van den Verlosser der wereld, die, naar zijne menschelijke natuur ook Ruth tot stammoeder had’[1].

Het schoone tafereel van den Duitschen schilder Otto Rethel geeft ons eene bevallige voorstelling van de vriendelijke bejegening, die de arme vreemdelinge van den weldadigen Boöz ondervinden mocht.

1) Muré. Bijbelsche geschiedenis, I. 569.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1798-1799.
(*Vervolg.*)
VII.

Het Directoire beschuldigt Engeland en later de geestelijkheid de bevolking tot oproer aan te hitsen. - Besluiten van de regeering veroordeelende de onbeëedigde priesters tot de deportatie. - Priestervervolging. - Wederstand der municipaliteiten aan de bevelen van het Directoire. - De dienstplichtige jongelingen blijven weigeren het leger te vervoegen. - Strenge straffen tegen voortvluchtige jongelingen tot den krijgsdienst opgeroepen. - Weerwraak der bevolking op staatsambtenaars. - Willekeur der Franschen. - De regeering schijnt tot gematigdheid over te hellen. - Nieuw bondgenootschap der mogendheden tegen Frankrijk. - De Franschen in Duitschland en in Italië verslagen. - Nieuwe krijgslichtingen in April. - De krijgsloting ingevoerd. - De jongelingen vluchten weg en onlusten op verschillende plaatsen. - Theatrale betoogingen over den moord der Fransche afgezanten. - De verkiezingen brengen gematigde mannen aan het bestuur. - Staatsaanslag te Parijs van 30 Prairial. - De vijf klassen voor dienstplichtigen ingeroepen. - Samenscholingen in het Soniënbosch. - Dood van Karel Jacquemin. - De bondgenooten overal verslagen. - Generaal Bonaparte en staatsaanslag van 19 Brumaire.

1799.

Welke waren de oorzaken van de ontevredenheid der inwoners van België? Hierover scheen de Fransche regeering vrijwillig of onvrijwillig te dwalen. Alsof soldatenwillekeur, overtollige belastingen en rekwisitiën, verdrukkingen van godsdienst, zeden en gewoonten, gedwongene krijgslichting der jongelingschap geene voldoende redens waren om de vreedzaamste bevolking tot verzet en oproer te verwekken? In den beginne schreef men echter de volkswoelingen toe aan heimelijke kuiperijen van Engeland, een geschikt thema voor het Directoire, om tegen den aartsvijand van Frankrijk uit te varen, en groote geldsommen voor den krijg tegen die mogenheid aan het Wetgevend Lichaam af te persen; doch als men zag, dat de Engelsche vloot in de Noordzee den opstand in Vlaanderen niet steunde, bleek openlijk op welke losse schroeven deze beschuldiging stond. De commissarissen bij de centraalbesturen der departementen duidden echter een anderen schuldige aan: was er ontevredenheid en opstand in het land, verfoeide de bevolking Republiek en republikeinen, men moest het slechts toewijten aan de opstokerijen der priesterschap. De commissarissen van de departementen der Beide Nethen, der Dijle, der Ourthe, der Neder-Maas, raadden beurtelings het Directoire aan, al de onbeëedigde priesters, als verdachten en plichtigen te behandelen en tot deportatie of gevangenis te veroordeelen. Maar de minister der policie Lescalier meende, ‘dat de maatregel te algemeen was om rechtvaardig te zijn,’ want inderdaad de eed was opgelegd aan de

geestelijken, welke den eeredienst bleven uitoefenen, alleenlijk had de Wetgevende Vergadering de macht gegeven aan het Directoire, door afzonderlijke besluiten, persoonlijk de priesters, die de openbare rust zouden storen, tot de deportatie te veroordeelen.

Doch als het gansche land in woeling was en de boerenkrijg volop in den gang, hief de regeering den wrekenden arm op en liet hem loodzwaar op de onbeëedigde priesters nedervallen. Negen eenvormige besluiten werden onder dagteekening van 14 Brumaire, jaar VII, den 4 November 1798, in de negen departementen van België, door het Uitvoerend Directoire uitgevaardigd. Aan ieder besluit was eene naamlijst toegevoegd van de wederspannige priesters, welke in ieder departement tot de deportatie veroordeeld waren. Niet minder dan 7478 namen van priesters waren in de lijsten aangeduid. Nooit was Frankrijk, zelfs niet door het schrikbewind onder Robespierre, zulk buitensporig vonnis tegen de priesterschap uitgesproken.

.....Het blijkt - zoo wettigde het Directoire deze besluiten - uit verschillende oorkonden, dat de geestelijken en kloosterlingen der vereenigde departementen, welke den eed van 19 Fructidor jaar V niet hebben afgelegd, de onverzoenbaarste vijanden van Frankrijk zijn, dat zij steeds de regeering hebben tegengewerkt, de republikeinsche instellingen verguisd, de volkswoelingen veroorzaakt, de hartstochten aangehitst en het fanatisme voortgeplant, dat zij oproerige schriften rondgestrooid, staatsambtenaars tot den dolk van moordenaars aangewezen, geheime bedehuizen opengehouden, ja in geheime vergaderingen den losgebarsten opstand hebben ingericht.... Aangezien de openbare rust nooit zal hersteld, noch bevestigd worden in de vereenigde departementen, zoolang er de invloed zal heerschen van deze boosaardige wezens, zoo besluit het Uitvoerend Directoire: dat al de priesters, in de naamlijsten aangeduid, zullen aangehouden en gedeporteerd worden.' De gebrekkelijken, zieken, of ouderlingen boven de zestig jaar, zouden binnen het land opgesloten worden, of in hunne gemeente zelve, onder de waakzaamheid der municipaliteiten geplaatst worden. Onmiddellijk vluchtten een groot aantal geestelijken over de grenzen, om aan de vervolging te ontsnappen, anderen verscholen zich in burgerhuizen, in boerendorpen, in de bosschen of dwaalden rond onder allerlei vermommingen, om aan de geloovigen de vertroostingen van den godsdienst en de Sacramenten uit te deelen.

Wee hen, die in de handen vielen der Franschen. Binnen het jaar werden dertig priesters naar de Guyana vervoerd, 214 naar het eiland Ré en 124 naar het eiland Oléron; terwijl een groot getal in de gevangenissen van Frankrijk en België waren opgesloten. Gelukkiglijk was de arm der republiek niet lang genoeg om al de aangeklaagden te vatten. In evenredigheid der ongeveer acht duizend veroordeelden tot de deportatie, was het getal der aangehoudenen, hoe groot 't ook ware, toch weinig aanzienlijk.

'Geene der maatregelen door het bestuur voorgeschreven, om de wet te doen uitvoeren, zoo klaagde de commissaris Gérard, van het departement der Neder-Maas, worden uitgevoerd. In een groot getal gemeenten zijn de gesloten kerken met geweld of in het geheim geopend; dagelijks wordt er door gevluchte priesters mis gelezen en de Sacramenten uitgedeeld; de geloovigen blijven huwelijken voor hunne pastoors aangaan en weigeren zich voor den burgerlijken ambtenaar te vertoonen; de municipaliteiten doen de Decadis, noch den republikeinschen almanak onderhouden, en de vrijheidsboomen zijn op vele plaatsen uitgeroeid.'

Niettegenstaande den iever van Lambert Bassenge, de dweepende commissaris van het departement der Ourthe, die dag en nacht jacht maakte op onbeëedigde

priesters, waren verscheidene veroordeelde pastoors stoutweg hunne pastorijen blijven bewonen en hunne geestelijke bediening ongedeerd uitoefenen. Vele municipaliteiten weigerden de Decadis te doen onderhouden, de klokken uit de kerktorens te hangen of ambtelijke lagere scholen in te richten. ‘Wij durven, schrijft Bassenge aan den minister van Binnenlandsche Zaken, geene afdoende maatregelen nemen tegen de meerderheid der municipale besturen, omdat wij ze niet kunnen door andere vervangen. Vele gemeenten zijn heden zelfs zonder agenten of adjuncten, en dit niettegenstaande al mijne aangewende pogingen, om dezen toestand van zaken te veranderen.

‘Indien wij bijzondere agenten benoemen op kosten der wederspannige gemeenten, om de wet uit te voeren, dan wordt de jaarwedde dezer personen niet uitbetaald en ze weigeren weldra hunne zending waar te nemen.’

De jongelingen voor den krijgsdienst aangeduid, bleven niettegenstaande de bedreigingen van de regeering, na de onderdrukking van den opstand, even wederspannig als vroeger om het leger te vervoegen.

Men poogde dan de wet streng uit te voeren. Wie zich onttrok aan den krijgsdienst werd gebracht op de lijst der geëmigreerden, hij verloor alle burgerrecht, werd onbekwaam eenige erfenis te ontvangen, zelfs werd het erfelijk aandeel van de weigerachtige zonen bij de ouders in beslag genomen; de voortvluchtige jongelingen werden tot eeuwigdurende ballingschap verwezen en werden zij ooit gevat dan konden zij met den dood gestraft worden. Doch al deze bedreigingen werden veelal in den wind geslagen. De municipale agenten weigerden doorgaans hunne medeburgers aan te klagen, of hunne goederen in beslag te nemen.

Handelden sommige commissarissen en municipale agenten aldus uit vaderlandsliefde, vele ook waren door vrees wederhouden eenige buitensporigheid te bedrijven in de uitoefening van hun ambt. Staatsambtenaars, die streng de revolutionaire wetten toepasten, waren aan bloedige weerwraak blootgesteld. In Januari werd het huis van den commissaris Bogaerts te Pael, in Limburg, geplunderd; geweerschoten werden gelost in de vensters van den commissaris Girard te Maastricht; in Maart werd de commissaris van Maaseyck vermoord en een weinig daarna die van Thorn en te Houpertingen werden drie dweepende republikeinen verwurgd. Zoo sloeg de getergde bevolking wrekend de hand aan de werktuigen der dwingelandij. Zoodanig was de schrik dat vele vrederechters de daders van deze gruwelen niet durfden aanklagen of aanhouden; werden zij echter voor hunnen rechterstoel gebracht, dan werden de meeste beschuldigden vrijgesproken.

Doch op sommige plaatsen, waar men bij machte was, ging de willekeur der Fransche commissarissen en krijgsbevelhebbers alle palen te buiten. Men heeft aanhoudingen met den hoop gedaan! - zoo schildert (Frison) een dweepend republikein nochtans, in den raad der vijf-honderd den toestand des lands gedurende de drie eerste maanden van 1799 af. - Sedert drie maanden zuchten vele personen als gijzelaars in het gevang en zonder dat men ze voor een rechter doet verschijnen,... vliegende kolommen loopen de landstrek en af, en lichten de voornaamste grondeigenaars op en werpen ze te midden van schelmen en baanstroopers in den kerker; iedereen vlucht; iedereen verbergt al zijne tilbare have; deze schoone landstreek gelijkt een land, dat verwoest is door den oorlog!

En de vertegenwoordiger van Antwerpen, De Moor, bevestigde deze aanklacht. Vele commissarissen van het Directoire - riep hij uit - gedragen zich veeleer als dwingelanden, dan als de beambten van eene republikeinsche regeering.... Een burger valschelijk beschuldigd en in de citadel van Antwerpen opgesloten, werd door den

vrederechter vrijgesproken.... 's Nachts werd de vrederechter, de openbare beschuldiger en de greffier door gendarmes vastgegrepen, voor den krijgsbevelhebber gesleurd, om zich te verantwoorden over deze ongeldige vrijspraak. De rechter deed den generaal opmerken, dat hij door zijne handelwijze alle rechterlijke vormen met de voeten trad; maar de krijgsman antwoordde al spottend ‘vormen zijn gemaakt voor de schoenmakers!’ ‘Meer dan drie duizend landbouwers, vervoorderde De Moor, zuchten in het gevang, een veel grooter getal heeft zich door de vlucht aan deze gewelddadigheden onttrokken.’

Eindelijk scheen de regeering te Parijs tot meer gematigdheid over te hellen; door een besluit van het Directoire van 8 Februari werden al de burgers, welke als gijzelaars of als borg voor de rust en openbare veiligheid opgesloten waren, op vrije voeten gesteld. Op het einde der maand werd de gestrenge generaal Colaud van het algemeen bevelhebberschap over de vereenigde departementen ontheven, en door generaal Cervoni in zijn ambt vervangen. Er was dus eenige verlichting in den toestand en de bevolking zag reeds zachtere tijden in 't verschiet. Ongelukkiglijk werd deze hoop verijdeld door de staatsgebeurtenissen, welke in Europa plaats grepen.

Het vredescongres van Radstadt liep op een nieuw bondgenootschap der Mogendheden tegen Frankrijk uit. Oostenrijk aanschouwde de verovering van Zwitserland en van het koningrijk

Napels als eene schending van het vredesverdrag van Campo-Formio, verbond zich heimelijk met Rusland en Engeland en maakte groote toebereidsels ten oorlog. De Republiek zond onmiddellijk eene oorlogsverklaring aan Oostenrijk. Den 12en Maart toog aartshertog Karel, aan het hoofd van zeventig duizend man, den Rijn over, versloeg het Fransche leger den 21en te Ostrachen en vier dagen later nog bloediger te Stockach. Middelerwijl verdreef de dappere Suwarow met een leger van zestig duizend Russen de Franschen uit het koningrijk Napels. De Engelsche en Russische vloten kruisten in de Noordzee bedreigende de Belgische-Hollandsche kust met eene aanlanding.

EEN JAGER UIT NOOD, NAAR J.V. CARSTENS.

De Republiek was nauwelijks bestand zooveel saamgezworen vijanden het hoofd te bieden. Van de lichting van twee honderd duizend man, in het vorige jaar opgeroepen, was de helft niet binnengekomen; door de wet van 17 April werd bevolen

dat de lichting van twee honderd duizend man onmiddellijk zou worden voltallig gemaakt. Aan ieder departement werd het getal dienstplichtigen aangewezen en de

departementen verdeelden dit aandeel der manschappen tusschen de verschillende gemeenten in evenredigheid der bevolking. De gemeente mocht haar aandeel in de lichting geheel of gedeeltelijk leveren in vrijwilligers. De jongelingen der eerste klas zouden opnieuw en dringend opgeroepen, en door alle middelen tot den krijgsdienst gedwongen worden. Men zou eene lijst opmaken der jongelingen toebehoorende aan de tweede en derde klassen, om bij middel van loting, het verplichte aandeel in de lichting voltallig te maken. De lotelingen die opgeroepen waren mochten zich doen vervangen door andere manschappen, voor zooveel zij niet begrepen waren in de drie eerste klassen.

BELANGRIJKE NIEUWSTIJDINGEN, NAAR KLAUS MEYER.

Plaatsvervangers vond men echter niet als voor groot geld, geene vrijwilligers bijna traden op, en er was geen geld in de gemeentekassen om manschappen aan te werven. Reeds op het einde van April nam men voor de eerste maal een aanvang met de krijgsloting. Want op verre na kon de eerste klas het gemeentelijk aandeel in

de krijgslichting nergens aanvullen. De loting geschiedde bij middel van witte en zwarte bollekens, door een lid van den kantonraad uitgetrokken. De belanghebbenden waren toen niet aanwezig bij de loting.

(*Slot volgt.*)

Gezondheidsleer. Pijpen en tabak.

Veel is er reeds gesproken en veel zal er nog gezegd worden over de voor- en nadeelen van den tabak, maar wat betrekkelijk weinig bekend staat, is de rol welke de tabak vervulde in de godsdienstgebruiken der eerste rookers: de Indianen van Noord-Amerika, en inzonderheid de Azsteken en Comanchen, twee belangrijke volksstammen van dit uitgestrekt werelddeel. Deze brandden den tabak ter vereering der goden en aanzagen den rook ervan als een smeekgebed voor het bekomen hunner bescherming. Bij anderen was het gezamenlijk rooken eener pijp tabak een teeken van vrede en vriendschap.

Eene Indiaansche legende verhaalt dat bloedige oorlogen sedert lange jaren duurden tusschen de Wimubagoës en de Sioux, toen de ‘Groote Geest’ zijne machtige stem liet hooren: ‘Ik wil,’ sprak hij, ‘dat mijne kinderen voortaan vrienden wezen en dat hun bloed zich niet meer menge tenzij in de aderen hunner afstammelingen.’

Deze woorden waren nauwelijks uitgesproken, toen een krijgsman van reusachtige gestalte tot Ro-Chun-Ka, den opperoverste der Wimubagoës naderde. ‘Het is noodzakelijk,’ sprak hij, ‘dat de jager, wanneer hij vermoeid van zijnen tocht tehuis komt, en dat de strijder, wanneer hij van den oorlog terugkeert, versierd met het hoofdhaar zijner vijanden, hunne krachten kunnen herstellen met de gift welke de “Groote Geest” hun zendt.’ Hij verdween alsdan, na Ro-Chun-Ka eene pijp overhandigd te hebben, vervaardigd uit het scheenbeen van eenen eland, versierd met gouden banden en kostelijke gesteenten, en gestopt met welriekend gras.

De pijp, die thans nog de beste of liever de minst slechte manier van rooken schijnt te zijn, is zonder twijfel ook de oudste rookwijze.

Men vond ze reeds in Europa vóór de tabak er gekend was, want men heeft de pijp ontdekt in de Gallo-Romeinsche woningen, waar zij diende om kemp, tijm en andere geurige planten te rooken. De eigenlijke tabak is van Amerikaanschen oorsprong en was bijgevolg voor de ontdekking der Nieuwe Wereld alhier teenemaal onbekend.

Maar sedert dien is het gebruik ervan tot aan de verste grenzen van de meest afgelegene bewoonde landen verspreid geworden, en stelt overal eene dringende kunstmatige behoefte daar, terwijl de tabak aan verscheidene Staatsbesturen aanzienlijke inkomsten verschaft. Gedurende het jaar 1883 alleen hebben de tabakfabrieken van den Staat in Frankrijk 35,621,834 kilogr. tabak ter verbruiking aan den handel geleverd, dus voor eene som van fr. 371,217,480.

Doch is de tabak slechts in Europa gekend sedert de XVIe eeuw, het gebruik ervan was sinds onheugelijken tijd in voege bij de onbeschaafde volkeren van Noord-Amerika. Dit is bewezen door de opzoekingen over den oorsprong der pijp: de oudste pijpen, welke men gevonden heeft, zijn voortkomstig van den Ohio en den Mississipi. Men noemt ze ginder *Monitor-pipes*, omdat hun ronde of cylindrische vorm nagenoeg gelijkt aan dien der torpille-scheepjes; zij zijn zonder steel.

De pijpsoort, die daarop volgt, is wat min oud en wordt bijzonderlijk aangetroffen langs de kusten van den Stillen Oceaan; de vorm ervan is kegelachtig; enkele zijn eenvoudige pijpkoppen, andere zijn op ware kunstige wijze bewerkt en vertoonen onderscheidene diersoorten: castors, jaguars, herten, beren, wolven, schildpadden,

kikvorschen en verschillende andere dieren, die tegenwoordig onbekend zijn in Noord-Amerika.

In eene graftombe nabij Philadelphia heeft men eene groote zware pijp gevonden, waaruit men langs even zooveel openingen met vieren te gelijk kon rooken.

Heel eenvoudig was voor 't meestendeel het mondstuk dezer pijpen geplaatst onder aan den kop, waarvan de figuur naar den rooker gekeerd was. Met de pijpen die b.v. eenen berenkop verbeelden, trok men den rook uit den muil; met deze, die eenen vogel voorstelden, uit den staart.

Tot de oudheden van Amerika behooren eene groote verscheidenheid pijpen van alle slach. Meester-rookers, die kunstenaars waren in 't vak, staan er met eer bekend.

Zij waren de instellers van een gebruik, dat thans de wereld door verspreid is.

⁎

Ondervindt van vele zijden het gebruik van tabak bestrijding, het heeft toch ook zijne verdedigers.

Het is een feit dat mannen, over het geheel genomen, even gezond zijn als vrouwen, terwijl negen van de tien mannen tabak gebruiken en de vrouwen er zich, op eene enkele uitzondering na, van onthouden. Van de geestelijkheid rookt nagenoeg de helft, van de geneesheeren ongeveer drie kwart en van de rechtsgeleerden ten naasten bij negen tienden.

Rooken, wanneer het op geschikte tijden geschiedt, vergemakkelijkt de spijsvertering. Het gevoel van verlichting door het opsteken van eene sigaar, na een zwaar diner, is wel bekend aan hen, die er gebruik van maken en in sommige gevallen veroorzaakt het ophouden met rooken niet onbelangrijke stoornissen.

Terwijl het misbruik maken van tabak het lichaam verzwakt en tot vermagering leidt, oefent het matig gebruik een gunstigen invloed uit op de voeding.

Hammond vond bij eigen waarneming eene toeneming van gewicht door het gebruik van tabak. Fiske schreef eene vermeerdering van vier en twintig pond in drie maanden toe aan den tabak. ‘Tabak doet het gewicht toenemen, ingeval het voedsel voldoende is; is het onvoldoende, dan wordt het verlies van krachten door den tabak tegengehouden.’

‘Soldaten van alle volken gebruiken tabak. Het was een vaststaand voorschrift van Napoleon dat zijne troepen van tabak werden voorzien en dit bleek van groot nut bij den terugtocht uit Moskou.’ (Fiske.) De soldaat doorstaat gedurig groote ontberingen, wanneer hij maar tabak heeft om te pruimen of te rooken, en op wacht zou hij zijn leven wagen om zijne pijp aan te steken.

Het gevoel van verlatenheid wordt altijd dragelijker door het gebruik van tabak en hij is de voortdurende troost van hen, die een eenzaam leven leiden, als herders en jagers. Eene gewaarwording van onrust of ontevredenheid, ontstaan uit moeielijk te verklaren verlangens, uit denkbeeldige teleurstelling en onaangenaam voorgevoel, meestal bekend als verveling, is de oorzaak van veel ongeluk in de wereld. Deze ongelukkige gemoedstoestand gaat voorbij door den kalmeerenden invloed van eene sigaar. Daar een groot deel van elken dag wordt gevuld met zorg, zal onze mate van geluk in dit leven niet weinig afhangen van onze geschiktheid om ons lot met gelatenheid te dragen. Dat de tabak ons daarbij goede diensten bewijst, dat hij ons in staat stelt met meer welbehagen het leven te beschouwen, zal wel worden toegegeven door ieder, dié den invloed van den tabak kent. Dat hij ons helpt om zwaren arbeid met minder vermoeidheid te verdragen, is evenzeer waar. De vlugste

schrijvers gebruiken gewoonlijk tabak en kunnen zonder deze niet dezelfde hoeveelheid arbeid in denzelfden tijd verrichten, en zij, die aan nieuwsbladen of andere periodieke geschriften werken, waarbij spoed vereischte is, kennen eerst recht de waarde daarvan.

Het gebruik van tabak is herhaaldelijk en zonder reden een vloek genoemd, maar zij die het meest over zijne verderfelijke gevolgen hebben geklaagd, maakten er meestal geen gebruik van.

Een Slachtoffer van den Laster.
Naar het Engelsch.
(*Vervolg.*)

V.

Lady Leyton maakte zich zeer ongerust over Walter's lang uitblijven. Wel meende Tabitha, dat het moeielijk ging om weg te loopen, als twee schoone oogen tot blijven uitnoodigden, doch de lady kon niet gelooven, dat Walter een geheim voor haar verborg; zij kende hem als open en rondborstig en had zijn hart eene keuze gedaan dan kon deze slechts edel zijn. Waartoe dus deze achterhoudendheid tegenover zijne tante, die met moederlijke liefde en teederheid aan hem verkleefd was.

Het was een zware dag geweest voor de arme lady; eerst de schokkende ontmoeting van Ruben, die al dien jammer en dat leed over haar gebracht had en thans de angstige bekommering om Walter, haren eenigen steun en vreugde in het ongeluk. Zij zat in eenen leunstoel, had het gelaat met de handen bedekt en bad. Eensklaps was het haar als hoorde zij den zwaren, gelijkmatigen pas van een troep naderende soldaten.

‘Open, open spoedig, ik ben het!’ liet nu Walter's welbekende stem zich hooren.

Een oogenblik later trad de jonkman in lady Leytons kamer. ‘Vergeef mij, lieve tante,’ dus sprak hij, ‘zoo ik u ongerustheid veroorzaakt heb. Ik ben weder bij u, en, Goddank, ongedeerd. Doch ik kom niet alleen; wees niet boos, lieve tante, ik breng een gewonden, armen grijsaard mede, wien ik mijne redding van den dood te danken heb. Doch later zal ik u alles verhalen; de stervende behoeft thans mijne hulp. Tabitha, ga en breng spoedig de groene kamer in gereedheid; wij zullen den gekwetste daar nederleggen.’

‘Gij hebt gelijk, lieve Walter; breng mij bij dien man - ik wil hem zien, wil hem danken, dat hij u voor mij behouden heeft.’ De lady was opgestaan en deed eenige schreden naar de deur; maar zij wankelde en moest zich aan eenen stoel vasthouden.

‘Het is niets, het gaat voorbij,’ zeide zij tot Walter, die haar ras ter hulp snelde. ‘Ga alleen naar den armen man.... ik ben te zwak, ik blijf hier.’

Walter spoedde zich naar de kamer, waar de gekwetste reeds te bed lag. Op den drempel kwam Tabitha hem ontsteld te gemoet. ‘Weet gij wel, jonker, wien gij hier in huis gebracht hebt?’ vroeg zij. ‘Het is Ruben Studley, de eerlooze lasteraar, die het gansche ongeluk over uwe tante gebracht heeft.... Groote God, hoe zal dat eindigen, als zij verneemt, dat haar doodvijand onder haar dak verwijlt!’

‘Het is niet mogelijk, het kan niet zijn; de man, die zoo grootmoedig zijn leven voor mij opgeofferd heeft, is een andere dan die ellendige Ruben Studley.’

‘Welaan.... ik mag mij vergist hebben; maar voer morgen uwe tante aan het bed van dezen man, opdat hij haar geheel en al doode, wier geheele leven bij buitendien in een langzamen doodstrijd veranderd heeft.’

Ontstemd trad Walter aan het bed van den stervende. Lang staarde hij hem in het volle aangezicht. Wat had zulke diepe voren in dit gelaat gegraven? Waren het de jaren, of was het kommer, of de ondeugd of gewetenswroeging?

Sinds het oogenblik, dat hij door Hummall's pistoolkogel doodelijk getroffen nederzonk, lag Ruben bewusteloos. De geroepen geneesheer verklaarde, dat de gekwtste den nacht niet overleven kon. Walter bleef aan het bed van den stervende. Even na middernacht slaakte Ruben een zwakken zucht, opende langzaam de oogen en vroeg met matte stem: ‘Waar ben ik?’

‘Bij vrienden,’ sprak Walter, ‘in de woning van dengene, wien gij het leven gered hebt.’

'Walter Gray!.... O mijn God! ik dank U, Gij hebt mij verhoord.... zoo kan ik nog vóór ik sterf mijn geweten van een vreeselijken last ontheffen.'

Na eene kleine poos, wendde hij zich tot Walter.

'Zet u dicht bij mij neder, jonker, ik heb u eene treurige bekentenis te doen. Het is nu dertig jaren geleden, ik was nog jong en beminde hartstochtelijk een jong meisje - onze ouders stemden in onze verbintenis toe - de dag van ons huwelijk werd vastgesteld. Doch hoe meer deze zoo vurig door mij gewenschte dag naderde, hoe droeviger en ongeruster mijne verloofde werd. Ik vernam weldra de oorzaak van haren kommer.... Lord Leyton had haar verleid en dan verlaten. Op zekeren dag bekende zij mij onder tranen hare schande.... ik stiet haar van mij af.... het ongelukkige schepsel, aan de vertwijfeling prijsgegeven, zocht den dood.'

Uitgeput hield de grijsaard een oogenblik op. Een bloedstroom golfde over zijne lippen; eene doodelijke bleekheid overdekte zijn gelaat. Walter meende de noodlottige stonde reeds gekomen; doch met de uiterste inspanning verzamelde de stervende nogmaals zijne krachten en verhaalde verder:

'Bij het lijk der ongelukkige legde ik den vreeselijken eed af, mijn geheele leven slechts aan de wraak te wijden. Ik werd de dienaar van mijn vijand, om steeds bij hem te zijn, om mijn dorst naar wraak voortdurend te voeden, om langzaam, maar des te zekerder, den kuil te graven, waarin ik hem wilde nederstorten. Zes volle jaren heb ik er aan gearbeid om zijn vertrouwen te winnen. Eindelijk huwde hij. Zijne vrouw was schoon, jong en beminnelijk. Hij beminde haar zoo vurig als ik het slechts wenschen kon.... en met woeste, duivelachtige vreugde zeide ik tot mij zelven, dat het verlies van hare liefde zijn hart evenzeer verbrijzelen moest als hij het mijne vermorzeld had. Lady Leyton was deugdzaam en te trotsch, om te denken, dat argwaan en verdenking haar ooit zouden kunnen treffen. De jonge lieden, die op het kasteel op bezoek kwamen, bewezen haar allen veel hulde. Deze omstandigheid maakte ik mij ten nutte om voorzichtig en droppelsgewijze het gif der ijverzucht in het gemoed van mijn meester uit te storten.

Walter wendde zich met ontzetting af. Doch de grijsaard, die zijne krachten voelde verminderen en wel wist, dat elke volgende minuut zijne laatste kon zijn, ging met gebrokene, matte stem voort. 'Onder de jonge heeren, die rond de lady zwermden, was er voornamelijk een, op wien ik mijn plan steunde. Hij was rijk, schoon en innemend, doch in zijn hart diep verdorven. Ik begunstigde en voedde zijn hartstocht voor de lady, gaf hem hoop, nam brieven van hem aan, die ik aan de lady beloofde ter hand te stellen - doch behield ze voor mij. Zij zouden mij later van dienst moeten zijn. Eindelijk waagde de nietswaardige het met een plan tot ontvoering voor den dag te komen; en eenige dagen daarna - de hemel of beter gezegd de duivel zelf scheen mijne wraak te begunstigen - ontving de lady van hare zuster, uwe moeder, een brief, die haar uitnoodigde, plotseling, heimelijk en alleen af te reizen. Ook van deze omstandigheid wist ik partij te trekken. Niets is scherpzinniger dan de liefde en de haat. In de veronderstelling dat de lady wellicht den brief vernietigen zou, fluisterde ik de oude dienstmeid iets van de voorgewende ontrouw harer meesteres in het oor en nadat op die wijze hare nieuwsgierigheid opgewekt was, bewoog ik haar gemakkelijk hare meesteres te bespieden. De oude loerde dan ook heimelijk af hoe lady Leyton 's morgens vroeg, nog in nachtgewaad en in treurige gedachten verdiept voor den haard zat en eindelijk aarzelend den brief harer zuster in het vuur wierp.'

Een nieuwe aanval deed den ouden man afbreken. Toen hij voortging, was zijne stem zoo zwak, dat Walter hem nog slechts met moeite verstaan kon.

'Onverwachts kwam lord Eduard Leyton terug van den oorlog; ik toonde hem de brieven van den verleider, toonde hem de ledige kamer zijner vrouw, de oude meid verklaarde dat zij met eigen oogen de lady een brief, waarschijnlijk een minnebrief had zien verbranden - ik was gewroken, gewroken door eene misdaad, eene logen!'

Geheel uitgeput zonk Ruben op zijn kussen terug. Zijne trekken waren geheel door den naderenden dood verwrongen. Nog eenige malen bewogen zich zijne lippen, eindelijk stamelde hij 'Mijn God, erbarm U....'

Ruben Studley was dood.

Den volgenden morgen trad Walter in de kamer zijner tante, om haar de onthullingen, die de stervende hem gedaan had, mede te deelen. Tabitha kwam hem in tranen smeltende tegemoet. Zij verhaalde, dat zij dien nacht bij de lady had willen blijven, doch deze had hier niets van willen weten; zij hoopte te kunnen slapen en des ochtends weder van hare ontroering bekomen te zijn. Vroegtijdig was zij, Tabitha, in de slaapkamer harer meesteres gekomen, doch ontsteld weder teruggedeinsd. De lady zat aangekleed op een stoel.... bleek, met starenden blik, van tijd tot tijd onverstaanbare klanken, onsamenhangende woorden uitstootende.

De maat van het lijden dezer arme, zwaar beproefde vrouw had zich gevuld - Lady Leyton was waanzinnig.

Het was een stille, roerende waanzin. Urenlang zat zij voor het venster, staarde naar buiten in het groene landschap, terwijl een kalme lach om haren mond speelde, - nu eens ontsprongen er weldoende tranen aan hare oogen - dan weder verbeeldde zij zich, dat haar kind haar ontrukt werd, zij wilde naar buiten en zich tegen de mannen verweren, die haar kind wilden rooven - op zulke aanvallen volgde spoedig volkomen ontspanning en kalmte.

Zoo verstreken de dagen dezer ongelukkige.

Walter week niet van hare zijde. Met de grootste zorgvuldigheid verpleegde hij haar en nam in stomme berusting het verloop van hare ziekte waar. Zijn eenige troost was het medaillon van Alice. Op zekeren dag, dat hij in de beschouwing hiervan verzonken was, bemerkte hij niet, dat Tabitha binnentrad. De nieuwsgierige kamenier sloop achter hem en wierp heimelijk een oogslag op het medaillon.

'Groote God!' riep zij uit, 'sprekend mijne meesteres als zij trouwde. Zoo moet miss Alice er thans uitzien.'

'Wie spreekt er van Alice! - Waar is Alice?' vroeg lady Leyton, eensklaps uit hare verdooving ontwakende.

'Hier,' antwoordde Tabitha verheugd, dat de zieke haar gewone stilzwijgen verbrak, 'hier; zie eens, mylady, gelijkt dit portret niet sprekend op u in uwe jeugd?'

Nauwelijks had mylady een oogslag op het medaillon geworpen of zij gaf een gil en drukte hare sidderende handen tegen haar voorhoofd. Daarop haalde zij uit haren boezem een dergelijk medaillon, - de beeltenis vaneen driejarig meisje voorstellende - te voorschijn en vergeleek met koortsachtige opmerkzaamheid beide portretten - de wezenlooze blik van den waanzin was uit hare oogen verdwenen.

Walter en Tabitha stonden ter zijde, in sprakelooze ontroering al hare bewegingen volgende.

'Vanwaar komt dit portret? Vanwaar, Walter, hebt gij dit medaillon - er valt niet aan te twijfelen, het zijn de trekken mijner dochter: de liefde eener moeder kan niet bedriegen - ja, dit zijn de lieve oogen, die mij in mijne droomen zoo dikwijls toegelachen, dit zijn de lippen, die mij woorden van liefde en genegenheid

toegefluisterd hebben - o! konden deze lippen zich openen, zij zouden mij begroeten met den zoeten, heiligen naam van *moeder!*'

Zenuwachtige snikken verstikten hare stem. Deze crisis had het verstand der zieke gered, doch haar leven in gevaar gebracht. Wekenlang twijfelde de geneesheer aan hare redding. Eindelijk herstelde zij weder dank de liefdevolle verpleging van Walter en dank den Hemel, die het hart der ongelukkige met nieuwe hoop vervulde.

Walter had haar zijne liefde voor Alice beleden - lady Leyton erkende de hand der Voorzienigheid, die deze beide harten vereenigde; zij twijfelde er geen oogenblik meer aan of die lord Maybourne was haar echtgenoot Eduard Leyton. De gedachte, hare heilige rechten als gade en moeder te hernemen, zich zelve van de onwaardige, smadelijke beschuldiging schoon te wasschen, de hoop na bittere jaren van lijden en ongeluk eindelijk den dag der verlossing nabij te zien, schonk haar nieuwe kracht, nieuwen moed. Maar hoe dezen omkeer te bewerkstelligen? Hoe zich te rechtvaardigen? Walter deelde haar de onthullingen mede, die Ruben hem voor zijnen dood gedaan had. Hij verhaalde haar, hoe de ongelukkige, door wraakzucht gedreven, den argwaan in het hart zijns meesters poogde op te wekken, hoe hij zich met duivelachtige kunst van de brieven eens wellustelings bediende, hoe en met welk een uitslag hij de geheimzinnige afreize van lady Leyton in de oogen haars echtgenoots als eene geheime vlucht, als eene ontvoering wist voor te stellen.

'Beste Walter,' begon lady Leyton, 'om uwentwille en ter wille van mijne arme zuster moest ik destijds het kasteel verlaten. Benden zegevierende Puriteinen doorkruisten het land. Uw vader, in den slag bij Naseby doodelijk gewond, werd in den nacht en heimelijk in zijn kasteel gebracht. Uwe moeder, hoewel nog jong en reeds lang ziekelijk, zou dit verlies niet overleven - eene hartziekte had zich bij haar geopenbaard en reeds den volgenden morgen voelde zij zich den dood nabij. Zij zond mij een geheimen bode en riep mij aan haar sterfbed. Ik mocht niet eens mijn echtgenoot hiervan verwittigen - want de geringste onvoorzichtigheid kon tot de ontdekking uws vaders voeren, die als koningsgezinde van zijne tegenstanders geene verschooning te hopen had.

'Toen ik op het kasteel Gray aankwam, lag uwe moeder reeds te zieltogen. Zij deed mij zweren, u tot moeder te verstrekken, daar God u op eens van uwe natuurlijke beschermers beroofde, die uwe teedere kindsheid hadden moeten leiden. Ik heb mijnen eed gehouden, gij zijt inderdaad mijn kind, mijn Walter - het kind mijner smarten, want deze plaats van moeder heb ik gekocht met mijne eigene naamlooze ellende.'

'O moeder, innig geliefde moeder,' snikte Walter, 'dus ben ik, ongelukkige, de oorzaak van al uw lijden?'

'Stel u gerust, mijn kind, door u wordt mij ook weder troost ten deel, door u zal ik echtgenoot en kind wedervinden. Ik wil Eduard opzoeken, mij aan zijne voeten werpen, hem van mijne onschuld overtuigen. Doch waarom zijt gij zoo treurig, Walter? Vreest gij dat de stem der waarheid niet tot zijn hart zal doordringen?'

'Het is te laat!' kreunde Walter; 'lord Maybourne is vertrokken.'

'Vertrokken!.... zonder mij te hooren..... zonder mij te zien.... en hij wist, dat ik in zijne nabijheid....'

De droefheid belette haar te voleindigen; zij sloeg den blik ten hemel, heete tranen van het bitterste leedgevoel, van wreed teleurgestelde hoop stroomden langs hare wangen - zij had reeds veel, zeer veel geweend in haar leven, doch de bron der tranen is onuitputtelijk.

‘Men moet op het kasteel toch weten waarheen hij zich begeven heeft,’ begon zij na eene poos, ‘en al ware het aan het einde der wereld.... ik moet hem vinden.’

‘Ik ben reeds op het kasteel geweest, heb onderzoek gedaan, de bedienden uitgevraagd, niemand gaf mij antwoord,’ zeide Walter.

‘Mij zullen zij antwoorden.... Kom, Walter, laat ons terstond gaan; ik voel mij sterk genoeg, de onzekerheid zou mij dooden.’

Het was een heerlijke, zonnige meidag, lady Leyton had sedert hare ziekte het huis niet meer verlaten; het was haar eerste uitgang, dien zij, op Walters arm steunende, heden ondernam. Den weg naar het kasteel Leyton kende zij maar al te goed, zij had hem eenmaal als gelukkige bruid betreden, toenmaals ademde haar hart slechts geluk en liefde.

Weldra stonden de wandelaars aan den ingang van het slotpark. Daar in dat huis had de jonge vrouw de moedervreugde leeren kennen; hier in deze dreef, onder dat venster had de kleine Alice voor het eerst beproefd te loopen, hier was zij angstig van den schoot harer moeder gegleden om zich in de handen haars vaders te gaan werpen, die haar op korten afstand wenkte. Het gansche verleden stond helder voor de oogen der lady, heete tranen rolden over hare wangen.... O! welk eene herinnering!

Een oude invalide, die onder Leyton gediend, en menig litteeken uit de veldslagen had medegebracht, kwam op de lady toe. Zij vroeg naar den heer van het kasteel. ‘Ik zou het u zeggen als ik het wist,’ antwoordde de oude krijger; ‘lord Maybourne is afgereisd, niemand weet waarheen.’

Lady Leyton kon zich met dit antwoord niet laten afschepen; met beden, tranen en beloften drong zij bij den ouden man aan. Deze werd onrustig, geroerd; eindelijk borst hij los:

‘In Godsnaam dan.... gij maakt mij het hart week; ik zal het u dan maar bekennen: lord Maybourne bevindt zich met zijne dochter in Londen. Waar hij woont weet ik niet; hij zal het zelf nog niet geweten hebben als hij van hier ging... want hij vertrok hals over hoofd....’

Getroffen dankte lady Leyton den ouden soldaat en keerde nadenkend aan Walter's arm naar huis terug.

‘Lieve tante,’ begon Walter aarzelend, ‘Londen moet groot, zeer groot zijn... hoe zal het ons gelukken lord Maybourne daar te vinden!’

‘Gij twijfelt, mijn kind! Ik hoop, ik vertrouw op God.’

VI.

Karel Stuart was in Dover geland en met hem de hertogen van Kent en Glocester. De troepen hadden hem opnieuw den eed van trouw gezworen, het gansche volk juichte weder zijnen koning toe.

Leyton, met lijf en ziel aan de zaak des konings verknocht, vond in de eindelijke zegepraal van het koningschap eenige leniging voor zijn persoonlijk ongeluk. Hij bewoonde in Londen een eigen huis in een der aanzienlijkste wijken. Nochtans kon hij er niet toe besluiten zijne dochter in de hoogere kringen in te voeren, die hem, den ouden edelman en trouwen dienaar van het koningschap, met open armen zouden ontvangen hebben. Hij had wel is waar zijn waren naam weder aangenomen, maar hij vreesde dat de schande zijner vrouw ook op het reine voorhoofd zijner dochter een brandmerk zou drukken.

RUTH EN BOÓZ, NAAR OTTO RETHEL.

Alice was in korten tijd sterk veranderd. De glans harer oogen was verdoofd, de kleur uit hare wangen geweken; kommer en lijden knaagden aan haar hart. Leyton ontging deze verandering niet, de blinde grijsaard onderkende met het oog der ouderliefde den kommer, die dit achttienjarig hart drukte. De zachte, treurige klank harer stem sprak roerender tot zijn hart dan de tranen, die hij niet kon zien vloeien. Hij voelde zich zeer ongelukkig en verwenschte het besluit, dat hem uit Spanje weder in zijn vaderland teruggevoerd had.

Op zekeren dag deelde hij Alice mede, dat hij van plan was Engeland weder te verlaten en naar Spanje terug te keeren. Onder een vloed van tranen smeekte hem Alice in het vaderland te blijven. Zij sidderde reeds bij de gedachte voor altijd een land te verlaten, in hetwelk zij hare moeder en Walter achterlaten moest. Want sinds het oogenblik, dat zij ervaren had, dat hare moeder nog leefde, had zij zich heilig voorgenomen, niet eerder te rusten voor zij dezer onschuld bewezen had, waarvan zij innerlijk toch zoo vast overtuigd was.... zij wilde de band zijn, die de ongelukkige ouders weder vereenigde.

Gelukkigerwijze werd lord Leyton de buurman van eenen zijner vroegere speelmakkers, sir Ralph Newberry, overste in het koninklijke leger. Zij waren met elkander opgegroeid, hadden menige jongensstreek met elkander uitgevoerd, als mannen onder een vaandel gestreden - daarna hadden omstandigheden hen gescheiden. Als nu de overste den speelmakker zijner jeugd terugzag - ongelukkig en blind, als hij Alice's bleek, droefgeestig gelaat opmerkte, begreep hij, dat eene diepe, nog steeds

bloedende wonde het leven dezer lieden moest hebben getroffen. Hij had reeds vroeger van het huiselijk ongeluk van lord Leyton gehoord en was kiesch genoeg, om in zijne gesprekken alles te vermijden, wat hierop betrekking zou kunnen hebben.

Leyton vond veel smaak in den omgang met den overste: zij verhaalden elkander van hunne jonge jaren, hunne veldtochten, reizen en avonturen. Zoo werd de band der vriendschap tusschen de beide heeren met den dag inniger en Alice bouwde daarop hare hoop, dat haar vader zijn plan om Engeland te verlaten zou opgeven.

Overste Newberry was gehuwd; lady Newberry bezat een voortreffelijk, fijngevoelig hart. Zij leerde Alice kennen en voelde zich levendig tot het meisje aangetrokken. Zij las het geheime hartzeer in hare oogen en zocht dit te lenigen.

Van haren kant was Alice zeer gevoelig voorde vriendschap der lady en stond weldra met haar op zulk een vertrouwelijken voet, dat zij op zekeren dag, haar gevoel niet langer meester, zich in de armen harer moederlijke vriendin wierp en deze weenende het treurig geheim harer familie openbaarde; zij schilderde haar het lijden haars vaders, de vertwijfeling harer moeder, de martelingen van haar eigen hart. De edele dochter hield zich zoo ten volle overtuigd van de onschuld harer moeder en deze hare overtuiging gaf aan hare woorden zoodanig den stempel der zuiverste waarheid, dat lady Newberry zich onwederstaanbaar door de rede der dochter, die zoo warm hare moeder verdedigde, voelde medesleepen en diepbewogen uitriep: ‘Ja, de moeder van zulk een kind moet onschuldig zijn.’

(*Slot volgt.)*

[Nummer 52]

DE TWAALFJARIGE JESUS TE MIDDEN DER LEERAARS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. HOFMANN.

Onze gravures.

De twaalfjarige Jezus te midden der leeraars.

Het Evangelie, waarin de Menschwording des Zaligmakers en de gebeurtenissen zijns levens, die daarop onmiddellijk volgden, uitvoerig verhaald worden, meldt ons alleen van Jezus' kinderlijken bloeitijd, dat Hij opwies, vol deugden en wijsheid. En slechts één voorval uit het jongelingschap van den Heiland wordt door de H. Schrift als een voorbeeld van deze hooge wijsheid aangehaald. Toen Jezus twaalf jaar oud geworden was, werd Hij door Jozef en Maria ter viering van het Paaschfeest mede naar Jeruzalem geleid. Als de dagen der plechtigheid voorbij waren, nam men den terugtocht naar Nazareth aan. Onder weg bemerkte de ouders echter dat de kleine Jezus, dien zij in gezelschap der met hen zijnde bloedverwanten meenden, zich niet tusschen de wederkeerenden bevond. Vol angst en kommer begaven Jozef en Maria zich terug naar Jeruzalem. Na drie dagen zoekens, vonden zij daar het goddelijke Kind in den tempel weder, zittende als leeraar te midden der schriftgeleerden en ouderlingen van het Joodsche volk.

Deze eenige gekende, maar zoo veelbeduidende gebeurtenis uit de kindsheid des Verlossers, is schier door al de groote meesters der gewijde kunst op het doek gebracht. De goddelijke bloem, die vooraleer zij moorddadig geknakt werd, zulken onvergankelijken en heilaanbrengenden geur verspreiden moest, als een lieflijken en frisschen bloesemknop te mogen malen, bezit dan ook eene bijzondere aantrekkelijkheid. Is dit beeld van het twaalfjarige, onderwijzende God-kind niet het reinste en bevalligste ideaal onzer menschelijke natuur?

Niet alle kunstenaars mochten echter in de behandeling van dit onderwerp slagen als de Duitsche meester Hofmann: zijn tafereel, sober, maar breed van samenstelling en lijnen, is vol karakter en verheven godsdienstig gevoel. Het is eene schilderij waarin het aanminnige met het treffende om den voorrang strijdt.

De genoegens van den Spaanschen staatspost.

Het Spaansche spoorwegnet heeft reeds een tamelijk aantal kilometers aan te wijzen en de voornaamste steden zijn bijna alle met het stoompaard te bereiken. Niettemin kan het den toerist, wien ook andere deelen van het land aantrekken, dan de groote steden, menigmaal overkomen van het vervoermiddel gebruik te moeten maken, dat men in Spanje met den hoogklinkenden naam van ‘staatspost’ betitelt. Heeft hij eenmaal deze folterkamer bestegen en zijne plaats genomen in de *berlina*, in het *inferio*, in de *rotonda* of zelfs wel op de *banquetta*, gelijk men al deze martelplaatsen noemt, dan kan men hem met Dante toeroepen:

‘Laat alle hope varen!’ - want met het afrijden van het posthuis neemt zijn lijden een aanvang, dat in reusachtige verhoudingen vermeerderend, den ongelukkige in een staat van stillen waanzin of, wat wellicht beter is, van stompzinnigheid doet vervallen.

Nadat het gevaarte met een aantal reizigers van de meest uiteenloopende soort en ontwikkeling beladen is geworden, rolt de passagier, die zich in het onvermijdelijke schikken moet, tusschen koffers, reistasschen, beddegoed, honden, geladen geweren,

kisten, zakken en levensmiddelen ingeklemd, met het postrijtuig door de nauwe straten van het stadje.

De postwagen wiegelt angstwekkend heen en weder, doch de straat is zoo nauw, dat er in ieder geval voor het omvallen van den wagen geene vrees kan bestaan. Nog over eene hooge brug, en men is buiten het grondgebied van het stadje; de wagen komt onder het vloeken des *mayorals* (den voerman) tot staan. Nu eerst worden de tien of twaalf met roode, blauwe, geele vodden en met bellen rijk behangen muildieren eigenlijk aangespannen en in orde gebracht, en hier ook wordt aan de willekeur en hebzucht der voerlieden en drijvers de volle teugel gevierd - want er zijn nog een aantal ondenkbare wagenplaatsen, welke de nu versch opstappende reizigers, zonder zich om de rechtmatige passagiers te bekommeren, haastig en onder oneindig getwist trachten in te nemen, waarbij de plaatsen bovenop de hoofdrol spelen. Zittende, liggende, met de beenen afhangende, weet de Spanjaard zich in de kleinste en ongemakkelijkste ruimte vast te nestelen, waaruit alleen het omvallen van den wagen hem zou kunnen verdrijven.

De wagen is sedert het afrijden van het posthuis met tweederden in- en opzittenden vermeerderd en in wilde vaart zet de bespanning zich eindelijk in beweging.

Het is midden in den Zomer. De straatweg is voethoog met eene laag fijn, geel, poeierachtig stuifzand bedekt, dat bedriegelijk de oneffenheden aanvult, die een Spaanschen steenweg kenmerken. Het stof stijgt onder de hoeven der bespanning in zulke dichte wolken op, dat de voorste dieren niet meer te onderscheiden zijn, terwijl de wagen nu eens met het linkerdan met het rechterrad hortend in een der kuilen van de straat wegzinkt en dreigend overhelt. De arme reiziger klemt zich aan zijne zitplaats vast, ofschoon deze handeling hem geenszins tegen het omslaan beveiligen kan. De stooten en horten van het voertuig zijn zoo ontzettend, dat de gefolterde noch voor het landschap, noch voor zijne omgeving eenige belangstelling voelt. Doch met bewonderenswaardige volharding draven de tien muildieren met de gele kar achter zich verder, de gevaren instinctmatig vermijdende. En wat is tot dank hiervoor het lot der arme dieren? De *mayoral*, die op den bok zittende, de teugels der disseldieren in handen heeft en te gelijk eene zeer lange zweep met veel behendigheid weet te hanteeren, geeft zich alle moeite zijne trekdieren met slagen en schoppen te martelen en aan te vuren. De naast de dieren loopende *zagal*, een stevige jonge kerel, deelt te gelijkertijd met den omgekeerden steel van eene zweep aanhoudend slagen uit en ontziet daarbij noch den rug, noch de zijden, noch den kop der dieren, zoodat het eigenlijk een raadsel is, dat levende wezens onder zulk eene behandeling niet terstond den geest geven. Helpen slagen niet, dan zijn steenworpen gepaard met een stroom van verwenschingen en vloeken, waarvan de Spaansche *zagal* er een schat bezit, de gewone voortdrijvingsmiddelen voor de afgejaagde dieren.

Als de postwagen door een dorp of een gehucht komt, is de gansche lieve jeugd van beider sekse er op bedacht, de bespanning een half uur ver na te loopen en met knuppels, stokken en steenen onbarmhartig op de dieren los te slaan. Valt er een, dan wordt hem het opstaan met zweepslagen verlicht en bergop en bergaf is de galop de gewone gang. Dat de dieren hierin niet vertragen, daarvoor zorgt een derde tiran, de zoogenaamde *delantero*, een voorrijder, wiens ambt het is met goede woorden of indien dit niet helpt met zweepslagen, het voorste paar op adem te houden. Is reeds de taaiheid bewonderenswaardig van de dieren, die op ieder hoofdstation verwisseld worden, nog veel meer is het die hunner pijnigers, die reizen van twee dagen heen en terug in stof, hitte en bestendige beweging uithouden en het daarbij met een stuk brood en een dronk water voor lief nemen; want het Spaansche volk is matig gelijk

geen ander. Uit de behandeling van zijn span mag men overigens geenszins tot een ruw gemoed des Spanjaards besluiten. In den stal zijn de dieren zijne beste vrienden, voor welke hij slechts liefelijke benamingen heeft; vordert hij in den dienst er bijna het onmogelijke van, te huis verpleegt hij ze zorgvuldig; hij kust en streelt ze en voedert ze met de grootste opmerkzaamheid.

Het gansche gevaar voor lijf en leden, hetwelk zulk een Spaansche staatspostwagen aanbiedt, stelt de schilder Alexander Wagner in zijn grootsch tafereel: 'Een Spaansche postwagen,' met duizelingwekkende levendigheid voor oogen. Alles in dit schilderstuk, met de realistische scherpte der waarneming ontworpen en met veel kunstgevoel uitgevoerd, draagt een echt Spaansch karakter en schetst ons met frissche kleuren eene eigenaardigheid van de vervoermiddelen in Spanje.

Geschiedenis des Vaderlands.
door L. van Ruckelingen.
Tweede inval der Franschen. - Beloken tijd. - Boerenkrijg. - Kerkvervolging.
1794-1799.
(*Slot.*)

De opschudding onder de bevolking door de krijgsloting teweeggebracht was bijna even groot als bij de afkondiging der wet over de dienstplichtigheid. Evenals de jongelingen der eerste klas vluchtten degenen der tweede en derde klassen over de Duitsche en Hollandsche grenzen, of zochten een veilige schuilplaats. Bedreigingen tegen vluchtelingen, hunne ouders en aanverwanten werkten weinig uit; klopjachten door het gansche land van gendarmen en vliegende kolommen krijgsbenden waren bijna zonder gevolg; allen spanden te zamen, om de wederspannelingen aan hunne vervolgers te laten ontsnappen.

Op de 286 ingeroepen jongelingen te Antwerpen, zonden er 72 plaatsvervangers en 30 boden zich voor den krijgsdienst aan; al de anderen liepen weg. Zoo ging het elders ook. Zelfs in het departement der Ourthe, anders zoo verkleefd aan de Republiek, kon men in het eerste kanton op de 67 dienstplichtigen slechts 15 jongelingen in handen krijgen, en in het tweede kanton niet meer dan 4 lotelingen aanhouden. Nergens bijna kon men het gevergde aandeel in de rekwisitie van jongelingen volledigen; op vele plaatsen riep men zelfs de vijf klassen te gelijkertijd en zonder uitzondering binnen, doch zonder tot een voldoenden uitslag te geraken. Sommige commissarissen van het Directoire raadden de gewelddadigste middels aan tegen de vluchtelingen. Lambert Bassenge wilde zelfs: 'De ouders der weggevluchte jongelingen als gijzelaars oplichten, of ten minste de rijkste inwoners van ieder kanton verantwoordelijk maken voor het in te leveren contingent.' De regeering verstiet deze willekeurige maatregels, maar beval weldra de wederspannige jongelingen op de lijst der geëmigreerden te schrijven, en hunne goederen in beslag te nemen; hetgene bijna even erg was.

De haat tegen de Franschen wies dan ook tot eene ongemeene hoogte. 'Men hoort - zegt een Fransch reiziger van dien tijd - niets dan verwenschingen tegen de

Franschen, welke de altaren verbrijzeld, de schilderijen weggehaald hebben en zich gewelddadig en goddeloos gedragen[1].'

Nergens waren republikeinen veilig voor de volkswoede.

De koopers van zwarte goederen werden beleedigd en mishandeld; hunne dienstboden liepen weg en de arbeiders weigerden hunne velden te beploegen. Ook vond men geene koopers meer voor verbeurde goederen, zelfs aan spotprijzen niet. In vele kantons was er opnieuw openlijk verzet tegen de gendarmen; de jongelingen schoolden als in 't vorig jaar te zamen, braken kerken open of beletten de wegvoering van de bedeklokken door de opkoopers.

1) Voyage dans les départements du nord etc. par Barbault-Roger; an VIII.

De verkiezingen, welke in Maart en April plaats grepen voor de vernieuwing der gemeenteen departementale besturen, brachten weer gematigde mannen aan het gezag. Met oogluiking der bestuurders werden de wetten tegen de dienstplichtige jongelingen, onbeëedigde priesters of de uitoefening van den godsdienst weinig streng uitgevoerd. De Republiek onderging bloedige nederlagen in Italië en in Duitschland, en de vroeger zoo zeer gehate Oostenrijker werd reeds op voorhand als de verlosser des vaderlands begroet. De zwarte kleur van Oostenrijk werd, als herkenningsteeken, door al de wederspannelingen gedragen.

Het Directoire bleef uit Parijs op manschappen bij de departementale besturen aandringen en trachtte den geestdrift der bevolking door theatrale betoogingen tegen Oostenrijk op te wekken. Na het verdrag van Campo-Formio was een vredecongres te Rastadt bijeengeroepen; alhoewel Oostenrijk reeds de wapens tegen de Fransche Republiek had opgevat, werd deze vergadering slechts den 8^{en} April ontbonden. De Fransche afgezanten, op het einde van April naar Parijs terugkeerende, werden onverhoeds door eene bende Oostenrijksche huzaren, buiten de poorten van Rastadt aangevallen, en Roberjot en Bonnier gruwzaam door sabelhouwen vermoord, terwijl de derde, Jean Debry, bij toeval, aan den dood ontsnapte.

Men maakte in Frankrijk een grooten ophef van dezen jammerlijken moord. Wel verstiet het Weenerhof alle medeplichtigheid aan dit feit, strijdig met het volkenrecht, maar het Directoire wilde van geene verontschuldiging hooren en riep de Fransche bevolking op, om den moord te wreken. In iederen tempel der wet werden heidensche rouwplechtigheden gevierd en alle staatsambtenaren, alle rechters, alle schoolkinderen moesten beurtelings voor het *altaar des vaderlands* optreden, om wraak te roepen tegen ‘den gekroonden baanstrooper, den verdrukker des menschdoms, den tyran van Oostenrijk!’

Doch al die betoogingen wekten in België den geestdrift niet meer op voor de Republiek; men zag met slecht bedwongene vreugde de bloedige nederlagen, die de Fransche legers beurtelings in Italië en Duitschland ondergingen. De stoutheid der patriotten groeide aan; de aanhangers van Frankrijk waren met schrik geslagen. Gewis zou de bevolking bij de nadering van een zegepralend vijandig leger, het geheele juk afschudden, en zijne woede onbeteugeld op de Franschen en de republikeinen botvieren.

Te Parijs was de regeering over en weder geslingerd door inwendige partijtwisten. Het Wetgevend Lichaam beschuldigde het uitvoerend Directoire van zwakheid en onbekwaamheid. Een staatsaanslag wierp den 30 prairial, Merlin, Treilhard en den dweependen priestervervolger La Réveillère-Lepaux buiten de regeering. Reeds vroeger was Rewbell vervangen geweest door Sièyes; nu traden in de plaats der afgedankte directors Gohier, Moulins en Roger Duclos op, namen weinig uitschitterend door buitengewone hoedanigheden, maar gedweeë werktuigen in de handen van Barras, de ziel van de samenzwering, en het eenige lid van het Directoire, dat aan de nieuwe regeering was gebleven (18 Juni 1799).

Deze verandering in de regeering der Republiek bracht geene verlichting aan het lot der Belgen, wel integendeel. Het Directoire besloot met meer krachtdadigheid den krijg voort te zetten. Onmiddellijk werden al de vijf klassen der dienstplichtige jongelingen binnengeroepen en eene nieuwe gedwongene en progressieve leening van honderd millioen op al de onroerende goederen geheven. Binnen de veertien

dagen moesten reeds de twee zesden van deze leening gestort worden. Den 2[en] Juli werd eene algemeene vergiffenis geschonken aan al de weggeloopene soldaten of dienstplichtigen, welke zich onmiddellijk bij hun vaandel zouden aanbieden, maar weinigen luisterden naar dezen oproep. Een nieuwe opstand dreigde zelfs uit te barsten in verschillende kantons, na de afkondiging van het besluit van 10[en] Messidor (28 Juni) de manschappen der vijf klassen binnenroepende, welke nog niet in dienst waren. In de omstreken van Nijvel en Waver waren er talrijke samenscholingen van jongelingen, weggeloopene soldaten en misnoegden. In de omstreken van Brussel was het niet veilig noch voor ambtenaars, noch koopers van zwarte goederen. Postwagens werden tegengehouden, staatspenningen geplunderd, kleine benden van gendarmen en krijgslieden aangevallen; municipale agenten en staatsbeambten opgelicht. De zetel van deze benden oproerlingen was in het Soniënbosch waar men moeilijk binnendringen en hen achtervolgen kon.

Een Brusselaar, Karel Jozef Jacquemin, meer gekend onder den eigenaardigen toenaam van Kozijn Karel van Loupoigne was de aanleider van dezen struikoorlog, achter heg en kant.

Deze vermetele man, nu acht en dertig jaar oud, had beurtelings als officier in het patriotsche en in het Oostenrijksche leger gediend. Stout, voortvarend, ongemeen dapper, noemde hij zich *Algemeen bevelhebber van het Belgische leger* en beweerde zijn last ontvangen te hebben van Aartshertog Karel. Wat er zij of niet van deze bewering, welke door geene oorkonden gesteund is, hij leverde gedurende al dien tijd aan de Franschen niet weinig spel. Reeds bij het begin van den inval liet hij van zich hooren, maar hij trad eerst krachtdadig op na de nederlaag der patriotten te Hasselt. In Juli vooral poogde hij een opstand onder de bevolking in en rond de hoofdstad te verwekken. Stonden deze pogingen misschien in verband met de volkswoelingen, die op hetzelfde tijdstip plaats grepen in verschillende departementen van Frankrijk en in de groote steden Lyon, Bordeaux, Amiens en Rijsel? Ongelukkiglijk werd hij op 't einde der maand, door verraad in zijne schuilplaats, omtrent Tervueren, door eene bende Franschen overvallen, en al strijdende viel hij manmoedig voor zijn vaderland.

Zijn hoofd werd te Brussel openbaar tentoongesteld, en de Republikeinen vierden deze gebeurtenis als hadden zij eene groote zegepraal behaald. En inderdaad nu hield elk ernstig verzet tegen de Fransche regeering in België op. Hier of daar ontstonden er nog wel volkswoelingen, maar zij werden lichtelijk onderdrukt. Daarbij het bestuur toonde zich gematigder in de uitvoering der wetten. De dweependste commissarissen van de uitvoerende macht waren vervangen geworden door mannen van een zachteren aard. In Augustus werd generaal Tilly met het opperste krijgsbevel in België belast. Die veldoverste had werks genoeg met de verdediging des lands in te richten, om zich bezig te houden met kwellende maatregels tegen priester of burger.

De Fransche republiek, verslagen in Italië en in Duitschland, werd insgelijks in het Noorden door een geducht leger van Anglo-Russen aangerand. Den 27 Augustus ontscheepte de Engelsche vloot twintig duizend Engelsche en Russische krijgslieden in den Helder, voorhaven van Amsterdam. De Bataafsche republiek, door Fransche legers verdedigd, was slechts een afhankelijk wingewest van Frankrijk. Deze vernederende toestand stiet vele Hollanders tegen de borst en een groot getal was aan het Huis van Oranje verkleefd. Reeds den 30 Augustus heesch de Hollandsche vloot, voor Texel, de Oranjevlag in top en voegde zich bij de Engelsche zeemacht. Nu streed men bijna eene gansche maand door met wisselende krijgskans; totdat den

6 October generaal Brune de Anglo-Russen te Castricum, bij Alkmaar, versloeg en op hunne schepen terugdreef.

De zege volgde nu overal de Fransche vlag; de Russen werden verslagen in Zwitserland, de Oostenrijkers in Duitschland; het dreigend bondgenootschap tegen de Republiek viel van lieverlede in duigen. De zegepraal versterkte in Frankrijk de partij der oude Jacobijnen; zij staken het hoofd weer in de hoogte en trachtten op nieuw de regeering te bemeesteren. Donkere wolken rezen aan den gezichteinder op, gelukkiglijk werd het nakend onweder afgeleid door het onverwachte optreden van Napoleon Bonaparte.

De dertigjarige krijgsheld had onverwachts Egypte verlaten en was naar Frankrijk gestevend, vermetel tusschen de vijandige vloten heen. Den 9en October landde hij in de Middellandsche zee, bij Fréjus aan, onder de toejuichingen van de bevolking. Al de ontevredenen schaarden zich rond den zegevierenden veldheer en noemden hem de redder des vaderlands. Er was slechts een enkele stoot noodig om de gehate en verachtelijke regeering van het Directoire om te werpen. Die stoot werd den 10 November 1799 gegeven. Bonaparte pleegde den berechten staatsaanslag van den negentienden Brumaire en verving het bestuur van het uitvoerend Directoire door hetgene van het Consulaat. Napoleon Bonaparte, Roger Duclos en Sièyes werden tot Consuls uitgeroepen. De Republiek lag zieltogend ten gronde en zou weldra door het keizerrijk opgevolgd worden.

Nu klaarde de gezichteinder een weinig op. Er was meer toegevendheid en minder willekeurigheid in het bestuur; de uitoefening van den katholieken godsdienst werd geduld, honderden gekerkerde of gedeporteerde priesters en kloosterlingen herkregen de vrijheid; duizenden bannelingen en geëmigreerden keerden in het vaderland terug; kerkelijke en burgerlijke vervolging nam van lieverlede een einde. Doch de gedwongene soldatendienst, de krijgsloting bleef voortbestaan. Gedurende veertien jaren werd onze jongelingschap weggemaaid in de Fransche legers; gedurende veertien lange heillooze jaren werd onze vrijheid en onze onafhankelijkheid vertrapt onder den voet des vreemdelings. Het waren harde tijden; tijden van vernedering, tijden van rouw en helaas, tijden van ontaarding en verbastering voor ons volk.

ERRATA. De goedwillige lezer verbetere eenige ingeslopen drukfouten, vooral in namen en jaartallen; blz. 290 R a u n i t z , lees Kaunitz; blz. 339, 53 besturen, lees 53 vredegerechten; blz. 347 O u g e r e a u , lees Augereau; blz. 354, t w e e k e r k e n , lees Twee Nethen; blz. 363 p h i l a n t r o p e n en p h i l a n t r o p i e , lees theophilantropen en theophilantropie; blz. 379 D e R e v e r , lees De Kever; blz. 387 C o l a n d , lees Colaud; blz. 390 Hasselhout, lees Hasselt uit; somtijds werden 1789 voor 1798 en 1786 voor 1789 en dergelijke kleine misstellingen gezet.

Warmte en werkkracht.

Wij zien, dat door warmte water in beweging wordt gebracht, zelfs zoo, dat het in stoom verandert - voorts dat die stoom den zuiger in een stoomcylinder doet op en neder gaan, en dat hierdoor eene beweging ontstaat, die op raderen wordt overgeplant, welke doormiddel van drijfriemen weder andere raderen doen rondwentelen, welke tot het voortbrengen, vervormen of polijsten van voorwerpen moeten dienen.

Het begin is dus warmte, het einde werk.

Bestaat er nu een bepaald verband tusschen de hoeveelheid warmte die ontwikkeld en de hoeveelheid werk dat volbracht wordt. Niemand zal het betwijfelen, want ieder weet, dat men door middel van een daartoe geschikt stoomwerktuig met weinige

warmte weinig kracht en met meer warmte meer kracht tot volvoering van eenigen arbeid, of zoogenaamde werkkracht kan voortbrengen.

Wij mogen dus bepaald vermoeden, dat eene bepaalde hoeveelheid warmte tegen eene bepaalde hoeveelheid werkkracht - niet meer en niet minder - opweegt.

Maaar hoe zullen wij het cijfer vinden, dat de verhouding tusschen warmte en werkkracht uitdrukt? Beide zijn zaken van zeer verschillenden aard en worden op zeer verschillende wijze gemeten. Maar ja, indien het mogelijk is, ze te meten, dan is het ook mogelijk, ze te vergelijken en het verhoudingsgetal op te sporen.

De warmte des dampkrings of die van water bepaalt men met den thermometer. Maar de graden op dit werktuig wijzen ons enkel de temperatuur aan met betrekking tot het kookpunt of het vriespunt. Hierbij is geene sprake van eene meetbare hoeveelheid warmte.

Wij moeten zulk eene hoeveelheid vaststellen als warmte-eenheid. De natuurkundigen hebben het gedaan. Zij beschouwen als zoodanig de hoeveelheid warmte, die noodig is om de temperatuur van eenen liter water één

graad van den honderddeeligen thermometer te verhoogen.

Deze hoeveelheid is eene bepaalde. Men zal daartoe steeds dezelfde hoeveelheid turf, hout of steenkolen van dezelfde soort moeten verbranden.

De warmte-eenheid is nu vastgesteld. Maar hoe zal men de werkkrachts-eenheid bepalen. Dit is zeer eenvoudig. Men neemt daartoe de kracht, die vereischt wordt om een kilogram ter hoogte van een meter op te lichten.

Men heeft daarna eene menigte hoogst nauwkeurige proeven genomen, om de betrekking tusschen de eenheid der warmtehoeveelheid en de eenheid van werkkracht vast te stellen.

Eene bepaalde hoeveelheid warmte levert eene bepaalde hoeveelheid werk - ziedaar eene hoogst belangrijke stelling. Hare waarheid kan men reeds bij voorraad vermoeden, daar in de natuur niets uit niets ontstaat en ook niets verloren gaat. Waar we dus warmte zien verdwijnen, moet zij in iets anders worden omgezet. Het blijkt, dat bij werktuigen de warmte van den stoom des ketel bij zijne komst in den condensor verminderd is. Waar is zij gebleven? Zij is omgezet in werkkracht.

Maar niet minder merkwaardig is eene beschouwing van het omgekeerde dezer stelling, die om aangevoerde redenen niet minder waar en door proeven bewezen is, namelijk deze, dat eene bepaalde hoeveelheid werkkracht omgezet wordt in eene bepaalde hoeveelheid warmte.

Ieder kan dit opmerken, maar slechts weinigen letten er op. Brengt slechts een slijpsteen in beweging en drukt het mes er tegen aan. Ziet, de gloeiende ijzerdeeltjes vliegen er af in de gedaante van vonken. Slaat met het staal tegen den vuursteen! Gij ontwaart hetzelfde verschijnsel. De werkkracht van uw arm wordt hier omgezet in warmte. Ziet eens, hoe die paarden moeten trekken, omdat de piepende wagenassen in geene weken gesmeerd zijn. De arme dieren moeten veel meer werkkrachtaanwenden, dan wanneer men wat minder zuinig met de vetkwast omgaat. Maar voelt nu die assen eens! Zij zijn zoo heet, dat uwe hand de aanraking niet verduren kan. Hier is de werkkracht der sterke assen in warmte veranderd. De molenassen kunnen op die wijze, door snelle omdraaiing bij sterken wind, brand doen ontstaan. Bij al deze verschijnselen bemerkt gij dus dezelfde oorzaak, namelijk de omzetting van werkkracht in warmte.

Deze beschouwing is ook vooral daarom hoogst belangrijk, omdat zij op het gebied der natuurkundige theoriën eene verbazende verandering te voorschijn roept en ons een grooten stap verder brengt tot de juiste verklaring van onderscheidene verschijnselen.

NAAR A.W.P.

Een Slachtoffer van den Laster
Naar het Engelsch.
(*Slot.*)

Middelerwijl was lady Leyton met Walter, door Tabitha vergezeld, in Londen aangekomen en had in een eenvoudig logement haren intrek genomen. In de allereerste plaats deed lady Leyton onderzoek naar de familien, waarmede haar echtgenoot vroeger vriendschapsbetrekkingen onderhouden en waarbij hij zich mogelijk thans weder aangesloten had - zoo meende zij het spoedigste zijn verblijf te ontdekken.

Tabitha herinnerde zich een ouden oom van haar, die in den omtrek van het parlement een wijnhuis hield, hetwelk zich van oudsher in een druk bezoek van edellieden en regeeringsbeambten te verheugen had. Zij liet zich den weg naar het huis van master Magnus - zoo heette haar oom - wijzen en trof tot hare groote blijdschap den ouden man nog in volle bedrijvigheid en in blakende gezondheid aan. Walter was met haar medegegaan.

Master Magnus had het kind zijner zuster spoedig weder herkend en was zeer verheugd over dit onverwacht wederzien na eene bijkans twintigjarige scheiding.

'Lieve hemel! wat zijt gij een knap, net meisje geworden, beste Tabitha! Gij zijt zeker reeds lang gehuwd?' meende Magnus.

'Neen, oom,' antwoordde Tabitha, niet zonder een weinig te kleuren, 'ik ben nog altijd in dienst van lady Leyton en deze heer hier is Master Walter Gray, de neef mijner meesteres.'

SPAANSCHE STAATSPOST, NAAR ALEXANDER WAGNER.

'Wees mij van harte welkom, jonker,' zeide Magnus, Walter eerbiedig groetende. 'Gij zijt dus nog altijd bij uwe oude meesteres, Tabitha? nu, dat verheugt mij; zulk eene trouw had ik waarlijk bij u niet verwacht,' voegde hij er lachende bij.

'Het is ook minder mijne verdienste, dan wel de goedheid en de toegevendheid van mijne lady,' antwoordde Tabitha bescheiden.

'Het verheugt mij u zoo te hooren spreken, lieve Tabitha; 'gij zijt eene goede ziel en waart zulks reeds als kind - doch al heeft ook het verlangen om uw ouden oom weder te zien, u herwaarts gevoerd, heeft toch de jonker gewis andere beweegredenen en indien ik, oude man, u in het een of het ander van dienst kan wezen, zal het van harte gedaan worden.

Walter deelde hem nu zijn verlangen mede. Daarop begon Magnus met een gewichtig voorkomen de namen en titels van een aantal zijner voornaamste gasten op noemen. Niemand was daaronder, wien Tabitha zich herinneren kon; teleurgesteld schudde zij het hoofd en verzocht den ouden man nog verder in zijn geheugen terug te gaan. Master Magnus legde zijn goedig gelaat in diepe, peinzende plooien.

'Aha! daar heb ik het,' riep hij eensklaps uit, terwijl hij zich voor het voorhoofd sloeg, 'dat is uw rechte man, die was zeer bevriend met lord Leyton, zij hebben menige flesch met elkander bij mij geledigd - sir Ralph Newberry.'

‘Ralph Newberry..... ja, ja, ik herinner hem mij zeer goed,’ jubelde Tabitha, ‘een vriendelijke heer, kwam ook dikwijls bij ons op het kasteel Leyton.’

Verheugd vroeg Walter naar de woning van den ouden overste en liet zich den weg daarheen door Master Magnus nauwkeurig beschrijven. Welgemoed sloeg hij met Tabitha de aangewezen richting in en wilde juist den hoek eener straat omslaan, toen eene dichte menschenmassa hen den doortocht dreigde te versperren.

‘Wat beteekent deze oploop?’ vroeg Walter aan een bejaard man, die in zijne huisdeur stond.

‘Er wordt een misdadiger naar de strafplaats gevoerd,’ luidde het antwoord; ‘gij kunt er niet meer doordringen; maar als gij wilt, kunt gij even in mijn huis treden, de stoet komt hier voorbij, over een kwartier is de weg weder vrij.’

Walter nam het vriendelijk aanbod dankbaar aan. De stoet kwam nader. Vooraan golfde de nieuwsgierige menigte, daarop volgde de wagen met den veroordeelde, door eene sterke wacht ruiters omringd; eene afdeeling voetknechten sloot den droevigen optocht.

Doodsbleek zat de arme zondaar op den wagen. Wel poogde hij te glimlachen en van tijd tot tijd een minachtenden blik op de gapende menigte te werpen - doch de bleekheid zijner wangen, het sidderen zijner ledematen verrieden duidelijk genoeg zijn inwendigen doodsangst. Nauwelijks had Walter een oogslag op den veroordeelde geslagen of hij riep vol ontzetting uit: Hij is het! Zie, Tabitha, het is de ellendeling, die mij wilde dooden, de aanvoerder van die bende!’

Hij keerde zich naar Tabitha om - zij lag op de knieën, tranen stroomden uit hare oogen, zij bad. Ook zij had Robert Hummall herkend. Zij gedacht dat zij vroeger wel zou hebben kunnen besluiten om zijne vrouw te worden - en thans - almachtige God - voerde men hem naar de galg; hare voorspelling was vervuld.

Zij bad voor zijne ziel.

***

Het was des anderendaags. Lady Leyton verbeidde in bange verwachting een bezoek. Daar klopte men aan de deur harer eenvoudige kamer - overste Newberry trad binnen.

Innig medelijden greep den overste aan, to en hij haar wederzag, die hij jong, schoon, beminnelijk, door allen geëerd, vroeger gekend had en die nu als eene door het lijden gebroken oude vrouw voor hem stond.

Het was een lang, ernstig onderhoud, dat hij met de lady had. Nadat hij zich verwijderd had, zonk de lady op hare knieën en bad voor het gelukken van zijn voornemen. Zij kon den volgenden nacht geen oog sluiten.

De morgen brak aan - zij had geen oogenblik rust kunnen vinden. Het was te verschrikkelijk wat de arme treffen kon, indien Newberry onverrichter zake terugkeerde. Eindelijk werd het middag - de stap van den overste klonk op de trap - de lady ijlde hem te gemoet. Een oogslag was genoeg om haar heur lot te doen kennen - eene doodelijke bleekheid overtoog hare trekken - zij zonk bijkans onmachtig op eenen stoel neder.

‘Gij zwijgt, mijn vriend - o God, sta mij bij, het is te veel... te veel jammer en ellende over mij, ongelukkige.....’

‘Leyton's onverzettelijkheid grenst aan wreedheid,’ sprak de oude veldoverste, een traan wegpinkende.

‘Neen, neen, beschuldig hem niet..... ik ken zijn edel hart..... men heeft hem belogen, misleid.... hij is niet wreed...’ snikte de lady.

‘De bekentenis van Ruben Studley houdt hij voor een verzonnen sprookje,’ hernam de overste met doffe stem. ‘Al mijne pogingen om hem te overtuigen bleven zonder uitwerking.’

Er volgde een pijnlijk stilzwijgen. De overste wilde de ongelukkige vrouw niet met ijdele troostwoorden lastig vallen. Eindelijk vermande zich lady Leyton en sprak:

‘Welaan dan! voer *mij* tot hem..... hij heeft mij toch eenmaal *bemind*..... hij zal, hij moet mij aanhooren.’

‘God geve het!’ antwoordde de overste. ‘Wij zullen een voorwendsel zoeken om u bij hem binnen te voeren..... zoodra ik het gevonden heb, kom ik terug om u af te halen. Doch..... indien ook deze poging mislukken mocht.....’

'Laat ons op God vertrouwen!' hernam de lady en reikte den overste de hand, die deze eerbiedig aan de lippen bracht.

Alice had van lady Newberry de aanwezigheid harer moeder in Londen vernomen; zij wist, dat sir Ralph alles beproefd had om haren vader te bewegen - maar tevergeefs. Zij wilde naar hare moeder snellen, zich in hare armen werpen, haar met kinderlijken eerbied en liefde voor de hardheid haars echtgenoots pogen te troosten - doch een dreigend beeld stond achter haar, de vloek haars vader.

Het was drie uren in den namiddag geworden. Alice verwachtte met een angstig kloppend hart het bezoek van lady Newberry; eindelijk verscheen de moederlijke vriendin.

'Uwe moeder, Alice,' begon zij, 'is eene waardige vrouw - ik kom regelrecht van haar. - Nog heeft zij hoop - zij wil uw vader zien, zich bij hem verdedigen. Alice, zij is uwe onbegrensde liefde waardig - want voor u wil zij dezen laatsten stap wagen.'

'O moeder, dierbare moeder.... kon ik u omarmen, u aan mijn hart drukken!' snikte Alice.

'Het komt er nu in de allereerste plaats op aan, een middel te vinden om uwe moeder in de tegenwoordigheid uws vaders te brengen, zonder dat hij hiervan kennis draagt; doch daarvan morgen.... wij zullen het overleggen.'

'Morgen!' riep Alice, 'terwijl mijne arme moeder lijdt en aan eene namelooze droefheid ten prooi is.... neen, nu, terstond.... Kom mede, lieve vriendin, ik heb het middel gevonden.... gij moet mij behulpzaam zijn.'

Lady Newberry trad aan Alice's hand de kamer van den blinden grijsaard binnen.

'Zoo zijt gij daar, Alice,' sprak de oude heer treurig; 'komt gij uw blinden vader een weinig in zijne stille afzondering opbeuren?'

'Vergeef het haar, lieve vader,' antwoordde Alice, 'als uwe dochter niet in staat is alleen uwe zwaarmoedigheid te verdrijven.'

'Hoe ware dit ook mogelijk, mijn kind,' merkte lady Newberry aan, die hare bedoeling begreep, 'het leven, dat gij hier leidt, is te stil en te doodsch voor een jong meisje. Ik wil u niet beleedigen, beste Leyton, maar is het een wonder, als Alice hare opgeruimdheid verliest, daar zij geenen anderen omgang heeft dan dien van een ouden soldaat gelijk gij, mijn vriend, en een stilzwijgenden slaaf gelijk Hafed.'

'Gij kunt wel gelijk hebben, lieve vriendin,' zuchtte Leyton; 'daarom ben ik ook vast besloten dit land, waarin wij tot afzondering veroordeeld zijn, te verlaten en naar Spanje terug te keeren.'

'Ach, vader,' antwoordde Alice met levendigheid, 'in Madrid zou het mij niet beter bevallen. Wat mij ontbreekt is de gestadige, vertrouwelijke omgang met eene goede vriendin gelijk onze lieve lady Newberry. Wij hebben daarover al reeds vroeger eens gesproken en....'

'Wilt gij mij verlaten, Alice?' riep de grijsaard met bitterheid uit. 'O voorzeker, het huis van lady Newberry biedt u meer verstrooiing aan dan het mijne.... en ik vind het, wel beschouwd, zeer natuurlijk, dat gij daar eenigen tijd wilt doorbrengen.'

'Neen, beste vader, daaraan heb ik nooit gedacht. Onze vriendin wilde u alleen verzoeken mij eene.... eene gezelschapsjuffrouw te geven... eene dame voor wie zij de grootste hoogachting en vriendschap gevoelt.... maar.... vader.... het is u ongetwijfeld onaangenaam.... eene vreemde in uwe nabijheid te hebben....'

'Hoe kunt gij dat veronderstellen?... Van harte gaarne sta ik u uw verzoek toe, mijn kind; waarom hebt gij mij niet reeds vroeger daarvan gesproken?' antwoordde

Leyton, overgelukkig dat Alice niet van hem wilde scheiden. ‘Maar, lady Newberry, wie is die dame, welke gij aan mijne dochter tot gezelschapsjuffrouw wilt geven?’

‘Eene verre bloedverwante van mijn man.... eene kinderlooze weduwe, eene voortreffelijke, edele vrouw, die ongetwijfeld zeer spoedig Alice's volle genegenheid bezitten zal: mistress Stanley.’

‘Welaan! breng de zaak zoo spoedig mogelijk in orde.’

‘Morgen vroeg ga ik mistress Stanley spreken en zal haar in den loop van den dag aan u voorstellen.’

Alice dankte hare vriendin met een innigen blik. Zoodra zij met haar de kamer verlaten had, viel zij haar snikkende in de armen en dankte haar onder het storten van overvloedige tranen van geluk.

Op hare kamer gekomen zette zich Alice in een leuningstoel en begon na te denken over de gebeurtenissen van dien dag. Zij dacht aan den dag van morgen. Eindelijk zou zij de geliefde moeder zien.... Zij kon zich niet verbeelden, dat haar vader ook thans nog onverbiddelijk zou kunnen blijven. Niettemin beknelden haar bange twijfelingen.

Terwijl zij zoo peinzende nederzat, vielen hare oogen op een klein kistje van rozenhout, eene lieve, dierbare gedenkenis aan hare moeder; zij had het medegenomen op den dag van haar vertrek uit Leyton. De naamletters harer moeder waren er sierlijk op gegraveerd. - Maar wat het kistje bevatte wist Alice niet. Het was niet te openen, ook met geen sleuteltje, want er was geen slot aan. Zij nam het in de hand, drukte er vurige, innige kussen op - morgen zou zij hare moeder zelve kunnen omarmen en kussen. Juist wilde zij haar kleinood weder wegzetten, toen zij toevallig met haren vinger op eene verborgen veer drukte, die in het midden van het deksel aangebracht was. Door den lichten druk opende zich het deksel van zelf. Welk eene blijde verrassing? Nieuwsgierig onderzocht Alice den inhoud en haalde een onvoltooiden arbeid van hare moeder te voorschijn: een mutsje met kant bezet.... Doch daar lag nog iets.... een toegevouwen vel papier.... Alice ontvouwde het, las en drukte het papier aan hare lippen.... Hare oogen glinsterden en met een blik van erkentelijkheid naar den hemel hief zij het papier zegevierend omhoog....

‘Thans zijt gij gered, lieve moeder!’ klonk het van hare verheugde lippen.

VII.

Eindelijk kwam de vurig verbeide morgen. Lord Leyton wandelde juist in den hof met zijn getrouwen Hafed aan zijne zijde als lady Newberry met mistress Stanley aangemeld werd.

Alice wachtte de komenden reeds in de woonkamer haars vaders.... haar hart klopte geweldig en hoorbaar.... Daar opende zich de deur.... Moeder en dochter vielen elkander in de armen en hielden elkaar in eene lange, innige omhelzing omsloten.

Naderende schreden stoorden de gelukkigen. Lord Leyton, die door Hafed geleid werd, en lady Newberry kwamen binnen. Lady Leyton kon zich nauwelijks meer inhouden toen zij den echtgenoot blind en gebroken na eene vijftienjarige scheiding terugzag. Zij wilde zich aan zijne voeten werpen, doch de voorzichtigheid gebood haar zich te bedwingen. Het was voor haar een oogenblik van vreeselijke aandoening.

‘Is mistress Stanley hier?’ vroeg lord Leyton, nadat Hafed hem naar een zetel gevoerd had.

‘Ja, mijnheer,’ antwoordde eene nauw hoorbare stem.

Leyton ontroerde bij den klank van die stem. Na eene poos ging hij voort:

‘Lady Newberry zal u wel reeds medegedeeld hebben, welke betrekking gij in mijn huis te vervullen zult hebben?’

‘Ja, mijnheer.’

‘Gij zijt weduwe en kinderloos, niet waar?’ vroeg hij weder na eene poos. ‘Wij mogen degenen gelukkig noemen, die jong sterven; uit hunne graven ontspruiten de bloemen van het paradijs. Mijne dochter heeft een zwaar verlies geleden: zij heeft hare moeder nooit gekend.’

‘Is het mogelijk? Ik meende, dat lady Leyton nog in leven was.’

‘Niet voor haar - niet voor mij,’ riep de grijsaard met hevigheid uit; ‘doch wie spreekt met mij, welke stem verneem ik?’

‘De stem dergene, die u bewijzen wil, dat gij onrechtvaardig waart tegenover uwe vrouw, dat gij bedrogen zijt door eene ongehoorde schurkenstreek. Hoe kondet gij uwe levensgezellin, die gij gezworen hadt te beminnen en te beschermen, verstooten zonder haar aan te hooren? Die Ruben Studley, die....’

‘In 's hemelsnaam, wie zijt gij, die zoo tot mij spreekt?’

‘Mathilda, uwe vrouw!’ riep zij, voor hem op de knieën nedervallende. ‘Uwe vrouw, die tot in den dood hare onschuld verdedigen zal - uwe vrouw, die voor het aanschijn van den almachtigen God, den eeuwigen Wreker van den meineed, u zweert, dat zij onschuldig is, dat zij gerechtigd is zonder blozen uwen naam te dragen.’

Leyton kon geen woord uitbrengen; de ontroering hield zijn mond gesloten.

‘Wilt gij mij uwe achting, uwe liefde teruggeven? of wilt gij alleen nog langer aan mijne onschuld twijfelen?’

‘Dat heimelijk vertrek, dat meer van eene vlucht had.....’

‘Mijne zuster riep mij aan haar sterfbed; ik kwam nog maar juist in tijds om haar de oogen te sluiten en hare laatste heiligste nalatenschap in ontvangst te nemen - haren eenigen zoon Walter; hij is op dit oogenblik met mij in Londen.’

‘Neen, neen!’ klaagde Leyton, ‘het is niet mogelijk - ik kan het niet gelooven - ik heb de bewijzen.....’

Bij zooveel hardnekkigheid verstomde de lady.

Daar trad Alice nader en, terwijl zij een vel papier uit haren boezem te voorschijn haalde, wendde zij zich tot haren vader:

‘Ook ik heb de bewijzen, vader; hier is de brief, dien mijne moeder aan dien ellendeling geschreven heeft, die het gewaagd had, haar te beleedigen. Ongetwijfeld gestoord op het oogenblik dat zij dien schreef, door het bericht van hare zuster, vergat zij daardoor al het andere en zoo werd deze brief niet bezorgd. Ik vond hem gisteren in een harer kistjes, dat ik van Leyton medegenomen had; hier, lady Newberry, lees gij dezen brief aan mijn vader voor.’

Deze brief was de uiting der verontwaardiging van eene reine ziel, die zich voor de eerste maal tegenover de ondeugd geplaatst ziet. Nog nooit had de deugd eene roerendere, indrukwekkendere en welsprekendere taal gevoerd.

Als de brief voorgelezen was, wendde lady Leyton zich met smartelijk bewogen stem tot haren echtgenoot. ‘Mogelijk twijfelt gij nog, mijn gemaal, mogelijk denkt gij, dat dit een list is der kinderlijke liefde. Indien dit zoo ware - laat dezen brief dan onderzoeken door iemand, die uw volle vertrouwen bezit, laat het schrift vergelijken met brieven, die ik u schreef in een tijd, waarin gij mij nog achttet en liefhadt, dat gij nog vertrouwen in mij steldet.....’

‘Mathilde..... mijne vrouw, mijne arme vrouw..... vergeef mij..... ik was wreed..... ik heb veel geleden..... Mathilde, mijne Mathilde.....’

Niet in staat om te antwoorden, zonk zij haren echtgenoot in de armen en bedekte zijn gelaat met hare tranen en kussen.

***

Na jaren van de bloedigste veete was het eindelijk in Engeland vrede. - Rustige voetreizigers trokken gelijk eertijds over den weg, het pakdier van den koopman vervolgde onverdroten zijn pad, veilig voor vijandelijke, roofzuchtige aanvallen: zoover de schepter der Stuarts reikte, heerschte vrede, gelukkige vrede.

Wij gaan het lieve dal der Dova door; het is een vriendelijk warme herfstdag; laat ons de zoetheid van de lente en den zomer te gelijker tijd smaken. Daar boeit een treffend beeld onze oogen: daar in gindschen hof voor het oude kasteel vertoonen zich twee schoone groepen: een jongeling met zijne schoone bruid, en een blinde grijsaard, steunende op den arm eener bejaarde vrouw, die met teedere zorgvuldigheid zijne schreden leidt - vrede, zalige vrede straalt op beider aangezicht.

Bladwijzer.

	BLADZ.
Premieplaat (Bericht)	385
Premieplaat (Onze) Eene Russische bruiloft	393

Novellen, Verhalen, Schetsen, Legenden enz.

	BLADZ.
Baas (De) is naar de expositie	57
Bartolomeus (Fra)	290
David Teniers en de doedelzakspeler	139
Door een leeuw verscheurd	355
Eindelijk weergevonden	6, 14, 23, 30, 38, 46, 55, 63, 71, 79, 87, 93, 103, 111, 118, 126, 134, 142, 151, 159, 167, 175
Geluk (Het) hangt aan een haar	131
Gered door de moedertaal	310, 315, 322, 3 4, 339
Godlief Naumann	211, 223
Hinderpaal (De laatste)	226
Honderdjarige (Een)	235, 242
In de duinen	9
Kloosterscholier (De dag van een)	184
Levens (De Lente en de Zomer des)	273
Meisje (Het) met de gouden haren	178
Misdadig uit moederliefde	18, 27, 36, 46, 54
Moeder en dochter	377
Naomi	239, 246, 255, 263, 270, 279, 287, 295
Pater Bruno en de stroopers	99
Philips van Artevelde (Eene overlevering nopens)	189
Pleegdochter (De)	202
Rit (Een) op leven en dood	154
Schijndoode vrouw (De Keulsche legende van de)	167

Schilderij (Uit de geschiedenis eener)	146, 158, 165
Slachtoffer (Een) van den laster	391, 397, 406, 412
Sleep (De gescheurde)	262
Torenwachtster (De)	230
Uitvindingen (Amerikaansche)	123
Van edel bloed. Episode uit den tijd der Puriteinen	186
Verrassing (Eene aangename) voor papa	378
Waterhoos (Een) op zee	107
Wees (De) uit de Ardennen	190, 198
Wraak (Zijne)	302, 311, 318, 326, 335, 351, 359, 366, 375, 383
Zakuurwerk (Het) van Napoleon	3

Levensbeschrijvingen.

	BLADZ.
Chambord (De gravin van)	298
Bosboom-Toussaint (Mevrouw)	394
De Bo (Leenaart Lodewijk)	177
Engelbertus (De H.) aartsbisschop van Keulen	249
Geert Groote en de Broeders des gemeenen levens	114
Johannes Janssen (De geschiedschrijver)	226
Mun (Graaf Albert de)	337
Quderaa (De historieschilder P. Vander)	145
Quinten Massys	207, 214, 219, 234

Dichtkunst.

	BLADZ.
Bitter (Een slokje)	177
Breslau (De zondaarsklok van) Ballade	170
Christene onderwerping	27
Hallali	97
Heer (De) van Berkenslot	19
Het is volbracht!	292

Hutje (Mijn)	65
Kerslied	162
Kindercantate	14
Kindermeisje (Het)	131
Kruis (Het) op de rots	41
Nachtegaal (Aan den)	321
Schutsengel (De) bij de wieg	2
Vogeltjes op de Kersschoof	163
Vrijheid	51
Zaaier (De)	139
Zangen, ter gelegenheid van het sluiten der Wereldtentoonstelling van Antwerpen 1885	99
Zegen (De laatste)	234
Zomer (De stervende)	130

Geschiedenis van den Dag.

	BLADZ.
Antwerpen (Wereldtentoonstelling van)	1, 10, 18, 26, 33, 43, 49, 58, 65, 75, 82, 90, 107, 115, 142, 150, 154, 163, 170, 187, 191, 210, 218, 227, 250, 194
‘Berg’ (Het kasteel). - Koning Lodewijk II van Beieren	386
Blindenorkest (Het Parijsche) te Amsterdam	83
Brussel (Het spoorwegfeest te)	74
Etna (De uitbarsting van de)	378
Golven (Ten speelbal aan de)	305
Generaal de Charette (Vijfentwintigjarig jubelfeest der Pauselijke zouaven op het kasteel van)	51
Geschenk van keizer Wilhelm aan Z.H. Paus Leo XIII	387
Haarlem (De gedenksteen in den gevel van Bilderdijk's sterfhuis te)	70
Koning (De) der wedrennen	138
Moord op den bisschop van Madrid	338
Pasteur's inentingen tegen de razernij	369

Stockholm (De ramp te) na een concert van Christina Nilson	105
Turnfeest (Het) te Dresden. - XVIIe turnbondsfeest te Antwerpen	42
Utrechtsche Hoogeschool (Het eeuwfeest der)	395
Uitdrijving der Liefdezusters uit het Ziekenhuis Cochin	258

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Amsterdam (Oud en nieuw)	322
Amsterdam (Het Nieuwe Rijks-Museum te)	314
Amsterdam (De vliegerwedstrijd te)	75
Antwerpen boven!,	122
Bedelaar (Een Italiaansche)	217
Breslau (De arme zondaarsklok te)	114
Dichter-zangers (De) der middeleeuwen	195
Engeland (Twee tafereelen uit de geschiedenis van)	330
's-Gravenhage (De nieuwe overdekte straat te)	67
Hoe eertijds eene vrouw gestraft werd, die haren man mishandeld had	370
Hoorn (Kaap)	240
Jachttijd (In den)	98
Japaneesche hoveniers (Kunststukjes van)	83
Joden (Poolsche)	194
Katwijk aan Zee	81
Kersfeest (Het) in het Noorden	162
Keulen (Het leggen des eersten steens van den dom te)	250
Marken (Het eiland) in de Zuiderzee	129
Menscheneters	134
Oorlogschat (De) van het Duitsche Rijk	201
Oostende (Het zegenen der zee te)	354

Scheveningen (Het nieuwe Kurhaus te)	26
Sledevaarten op het ijs en de sneeuwtochten	185
St. Niklaas	146
Staatspost (De genoegens van den Spaanschen)	410
Steden (Noord-Amerikaansche)	346
Stockholm (De groote hijschtoestel te)	153
Telephoon (De) in het Amerikaansche volksleven	299
Tunis (Twee tafereelen uit)	242
Vlamingen (De) te Luik	342
Wedrennen in Engeland	11, 22
Wijnoogst (De)	106
Wildungen (De badplaats)	378
Zuiderzee (De) en de nieuwe droogmakingsplannen	114

Godsdienst.

	BLADZ.
‘Christophore’ (De) of drijvende kerk	291
Eberhard van Wurtemburg (Een pelgrimstocht van graaf) naar het Heilig Land	89
Felicitas (De H.) en hare zeven zonen	337
Goede Week (In de)	289
Jezus (De twaalfjarige) te midden der leeraars	410
Kersmis	162
Maagd (De H.)	137
Martelaars (Twee)	283
Paschen	297
Roermond (Het vierhonderdvijftigjarig jubelfeest van O.L. Vr. in 't Zand te	67
Ruth en Booz	402
Verzoeking (De) in de woestijn	259

Geschiedenis.

	BLADZ.
Bul (De Gouden)	345
Drusus en de Germaansche priesteres	210
Eerherstelling (Eene rechterlijke) in de XVIe eeuw	146
Girondijnen (De laatste oogenblikken der)	218
Kersnacht (Een beroemde)	164
Stormvloeden aan de Noordzeekusten	226
Vaderlands (Geschiedenis des)	289 298, 307, 314, 322, 331, 338, 347 354, 362, 371, 379, 387, 395, 403, 410
Vendee (De oorlog der)	281
Walenland (Onlusten in het)	306
Weenen (Uit het beleg van) in 1683	73
Zigeth (De heldhaftige verdediging van)	401

Nijverheid.

	BLADZ.
Booten (Papieren)	174
Deurversiering of superporte	329
Eierfabriek (Een bezoek aan eene)	275
Hendrik Conscience (Ontwerp van een grafmonument ter nagedachtenis van) door Van Beurden	169
IJs in de rivieren	138
Machien (Een) om tellooren te wasschen	130
Ontwerp van Paul Haag van een spoorweg-viaduct binnen Parijs	226
Oorlogsschip (Het) der toekomst	370
Papier (De geschiedenis van het)	91
Spoorwegen (De)	74, 83
Uurwerken (Uit de geschiedenis der)	34
Verfstoffen uit het dieren- en plantenrijk	363
Zetmachine (Eene nieuwe)	367

Natuurkunde en natuurlijke historie.

	BLADZ.
Aardvarkens	250
Arend (De jonge)	370
Beren (De)	257
Dieren (Over het verstand der)	274
Dierenwereld (Anecdoten uit de)	284, 294, 299, 310, 316, 323, 334, 343, 350, 358, 368
Eksteroogen	26
Faizant (De)	352
Gezondheidleer. De kleederen	374, 382, 390
Gezondheidleer. Over de woningen	396
Gezondheidleer. Pijpen en tabak	406
Gymnastiek (Over de)	42, 51, 62, 78, 86
Insecten (Een blik op het leven der)	266
Jachten (De) op zee	114
Kikvorsch (De)	174, 214
Leeuwin (Eene) met hare jongen	210
Meezen (De)	206
Olifanten in het woud	90
Plant (Eene phantastische)	129
Plantenwereld (De)	251
Smeroe (Uitbarsting van den berg) op Java	62
Steenkolenmijnen (Over de) en de mijnwerkers	58
Stem (De) der vogelen	10
Steur (De)	243
Uurwerk (Het) van Flora	255
Verkoudheid	110
Vogelkat (De)	331
Warmte en werkkracht	411
Wereld (De) der oneindig kleinen	259
Zeevogels (De jacht op)	237
Zelfverbranding van den mensch	2

Verscheidenheden.

	BLADZ.
Aardrijkskunde (Hoogere)	62
Agar en Ismaël in de woestijn	258
Begijnhof (In het) te Brugge	209
Bezoek (Een) bij den rechtsgeleerde	25
Breiles (De) en de zangles	241
Brief (De eerste)	265
Gasten (Ongenoodigde)	386
Hartsterking (Eene)	18
Haydn's (Hoe Joseph) talent ontdekt werd	369
‘In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen’	386
Jager (Een) uit nood	402
Kameraden (Goede)	378
Kattenklavier (Een)	154
Kersen (De eerste)	361
Krijgsraad (De)	313
Muis (De gevangen)	194
Naar Amerika!	347
Nieuwstijdingen (Belangrijke)	402
Op den Rijn	353
Op leven en dood	17
Opstand (Voor den)	362
Overvallen	314
Paar (Een gemoedelijk)	266
Politiker (Een)	353
Rijn (Een landschap aan den Ouden)	329
Snijders (De geluksdroomen eens)	207
Strijd (Het einde van den)	265
Terug naar huis	9
Toilet (Het) in den schaapstal	225
Toonladders (Twee)	354
Vóór de afspanning ‘de Zon’	394
Vroolijk ondanks weer en wind	234

Waar blijft hij?	10
Weide (In de)	297
Werkstakers (Eene meeting van jonge)	324
‘Wie zal het hebben?’	338
Winterkoude (De eerste)	154
Wouds (Aan den zoom des)	347
Zeelieden aan den wal	378
Zeemanskinderen	2
Ziekbed (Bij het)	362

Wetenswaardigheden:	87, 102, 190, 198, 215 222, 246, 255, 270, 278, 286, 326, 334, 357, 366
Wijsgeerige zedespreuken:	6, 79, 123, 134, 175, 190

Alphabetische lijst der gravures.

	BLADZ.
Aanbidding der herders	168
Aanbidding den voet des kruises	289
Aanbidding den zoom des wouds	349
Aardrijkskunde (Hoogere)	60
Aardvarkens	253
Agar en Ismaël in de woestijn	261
Amsterdam (Gezichten in het Nieuwe Rijks-Museum te)	316-317
Amsterdam (Oud en nieuw)	324
Amsterdam (Het Parijsche blindenorkest te)	85
Amsterdam (De sledenwedstrijd te)	237
Amsterdam (De vliegerwedstrijd te)	77
Antwerpen (De nationale bank te)	121
Antwerpen (De Groenplaats te)	125
Antwerpen (Opvaart der Koninklijke familie van Theemsche naar) voor de inhuldiging der nieuwe kaaien	128
Antwerpen (Wereldtentoonstelling van)	
Antwerpen Bondsbakkerij (Antwerpsche)	8
Antwerpen Draagbare spoorweg Decauville	21
Antwerpen Glasraam (De) der Antwerpsche kunstnijveraars Stalens en Janssens	84
Antwerpen Hollandsche afdeeling	61
Antwerpen Hoofdingang (De)	49
Antwerpen In den tuin	47
Antwerpen Kunstaltaar (Het wit marmeren) van den beeldhouwer Verlinden	28
Antwerpen Opgevulde dieren (Verzameling) der Heeren F. en V. Claes	112

Antwerpen Paviljoenen in den hof 36-37

Antwerpen Reuzeneik (De) aan boord van den Drysphore 80

Antwerpen Uitstalling van den heer Frans Leitenberge in de Oostenrijksche afdeeling. - 2. De zaal van Algiers. - 3. Het salon der Weener kunstnijveraars. 4. Gezicht in de machinegalerij 93

Antwerpen Uitstalling der Antwerpsche stokerij 'de Kroon' 120

Antwerpen Uitstalling van den kunstdrijver L. van Rijswijk 172

Antwerpen Zaal in Vlaamschen hergeboortestijl 67

Antwerpschen dierentuin (Het roofvogelgebouw in den) 128

Antwerpschen Stadsgezichten 124

Arend (Een jonge) 376

Baas (De) is naar de expositie 57

Basse-Motte (Het zouavenfeest te) 53

Bedelaar (Een Italiaansche) 217

Beilstein aan den Moezel bij ijsgang 140

'Berg' (Het kasteel) 389

Bevers (De) 257

Bezoek (Een) bij den rechtsgeleerde 25

Bezoek in het armhuis 276

Bloed (Van edel) 188-189

Bosboom-Toussaint (Mevrouw) 393

Breiles (De) 241

Breslau (De arme zondaarsklok te) 116

Brief (De eerste) 268

Brooduitdeeling aan weduwen en weezen van visschers te Katwijk 20

Brug (Hangende) over de East-river tusschen New-York en Brooklyn 52

Brugge (In het Begijnhof te) 209

Brussel (Het spoorwegfeest te) 76

Christus in den Hof van Olijven	293
Chambord (De gravin van)	304
De la Salie en zijne leerlingen	156
Denver (Panorama van) hoofdstad van Colorado	348-349
Deurversiering of superporte	332
Dierentemmer (Een kleine)	40
Dresden (Het turnfeest te)	44
Droom van een student daags voor het examen	328
Eerherstelling (Een gerechtelijke) in de XVIe eeuw	148
Einde (Het) van den strijd	265
Emmaus (De discipelen van)	300
Engelbertus (Moord van dun H.) aartsbisschop van Keulen	249
Etna (De uitbarsting van de)	381
Faizanten	352
Felicitas (De H.) en hare zeven zonen	340
Friezin (Een jonge)	280
Gasten (Ongenoodigde)	385
Gebed op het meer	41
Genezen door de galvanische batterij I	216
Genezen door de galvanische batterij II	224
Geschenk door het Vlaamsche volk in 1881 aan Henri Conscience aangeboden	172
Geschenk van keizer Wilhelm aan Z.H. Paus Leo XIII	392
Gezelschap (Een vroolijk)	33
Girondijnen (De laatste oogenblikken der)	220-221
Graflegging (Na de) des Heeren	301
's-Gravenhage (De nieuwe overdekte straat te)	69

Groote (Geert) te midden zijner leerlingen	113
Grootmoeder (Eene Vlaamsche)	273
Grootvader bij de wieg	277
Haarlem (De gedenksteen in den gevel van Bilderdijk's sterfhuis te)	72
Hallali	97
Hartsterking (Eene)	24
Haydn's (Hoe Joseph) talent ontdekt werd	369
Heer, behoed mij!	164
Henri Conscience (Ontwerp van een grafmonument ter nagedachtenis van)	169
Het is volbracht!	292
Hinderpaal (De laatste)	269
Hubertus (De H.) patroon der jagers	101
Hutje (Mijn)	65
Hoe eertijds eene vrouw gestraft werd, die haren man mishandeld had	373
IJsbreker (De) van Hamburg op de Elbe	141
In de duinen	12
In de weide	297
‘In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen’	388
Italië (De wijnoogst in)	108-109
Jager (Een) uit nood	404
Jesus (De twaalfjarige) te midden der leeraars	409
Joden (Poolsche) in de Synagoge	196
Johannes Janssen	230
Kaap Hoorn	240
Kameraden (Goede)	380
Karel IV (Keizer) onderteekent de gouden bul op den rijksdag te Metz	345
Kattenklavier (Een)	160

Katwijk aan Zee	81
Kersnacht	165
Kerstmorgen	181
Keulen (De twee ingestorte huizen op de Houtmarkt te)	56
Keulen (Het leggen des eersten steens van den dom te)	252
Kiezing (Na de)	176
Kloosterschool (In de)	184
Koning der wedrennen (De)	144
Koolmeezen en wezels	205
Kopje (Een lief)	152
Krijgsraad (Voor den)	88
Kunststukjes van Japaneesche hoveniers	88
Leeuwin (Eene) met hare jongen	213
Leipzig (Poolsche Schnorrer' te)	197
Levensbeeld (Ons)	136
Maagd (De H.)	137
Machien (Een nieuw) om tellooren te wasschen	136
Margaretha (Koningin) van Engeland en de roover van Hexham-Forest	332
Marken (Het eiland) in de Zuiderzee	133
Mariabeeld	296
Martelaars (Christene) worden uit den circus grafwaarts gedragen	284-285
Meeting (Eene) van jonge werkstakers	324
Meikersen (De eerste)	361
Missionaris (Een) in het midden zijner leerlingen	256
Moeder en dochter	377
Moord op den bisschop van Madrid	341
Muis (De gevangen)	200
Mun (Graaf Albert de)	337

Naar Amerika! 348

Nachtegaals 321

New-York (Aankomst van het standbeeld der vrijheid te) 45

Niklaas (St.) 149

Nieuwstijdingen (Belangrijke) 405

Olifanten in het woud 93

Oliver Cromwell en zijne dochter 333

Onlusten in het Walenland. Tocht der opstandelingen van Jumet naar Roux 308

Oorlogsschip (Het) der toekomst 373

Oostende (Het zegenen der zee te) 357

Opdracht (De) in den tempel 180

Op leven en dood 17

Op den Rijn 356

Opstand (Voor den) (1709) 365

Optocht (Historische) ter gelegenheid van het 250jarig bestaan der Utrechtsche Hoogeschool 400

Ouderaa (De historieschilder P. Vander) 145

Overvallen 323

Paar (Een gemoedelijk) 272

Parijs (Ontwerp van Paul Haag van een spoorweg-viaduct binnen) 229

Pasteur's inentingen tegen de razernij 372

Patrijshond (De) 104

Paus Leo III kroont Karel den Groote tot keizer van het Roomsche Rijk 168

Pelgrimstocht (Een) van graaf Eberhard van Wurtemberg naar het Heilige Land 89

Plant (Eene phantastische) 129

Pleegdochter (De) 204

Politieker (Een) 353

Rijn (Een landschap aan den Ouden)	329
Roermond (De feestelijkheden te)	69
Rudiger (Ernst) graaf van Stahrenberg op de wallen van Weenen	73
Rudolf (Aartshertog) en zijne gemalin Stefania	1
Ruth en Boöz	408
Schaapstal (Het toilet in den)	225
Scheveningen (Badgasten te)	32
Scheveningen (Het nieuwe Kurhaus te)	29
Schutsengel (De) bij de wieg	5
Sledevaarten op het ijs	185
Slokje (Een) bitter	177
Smeroe (De) van den berg Sritie gezien	64
Sneeuwstorm (In den)	192
Snijders (De geluksdroomen eens)	208
Spandau (De Julius-toren te)	20
Speelbal (Ten) aan de golven. Elisabeth Mouat en de Colombine	305
Speelbal (Ten) aan de golven: Redding der oude vrouw van het gestrande vaartuig	312
Sprookjesverteller (De) in een Tunesisch koffiehuis	245
Staatspost (De Spaansche)	412-413
St..... het telegram komt	288
Stockholm (Het groote hijschtoestel te)	153
Stockholm (De ramp te) na een concert van Christina Nilson	105
Stormvloed (Een) aan de Noordzeekust	228
Terug naar huis	9
Tooneel uit de brandstichtingen der Waalsche werkstakingen	309
Toonladders (Twee)	360
Tunis (Eene Moorsche begraafplaats te)	244

Uitdrijving der Liefdezusters uit het Ziekenhuis Cochin 260

Verrassing (Eene aangename) voor papa 384
Verschijning der Engelen aan de herders 161
Verzoeking (De) in de woestijn 264
Vogelkat (De) 336
Vóór de afspanning ‘de Zon’ 396-397
Voor God en koning 281
Vossenjacht (Een) in Engeland 100
Vroolijk ondanks weer en wind 236

Waar blijft hij 13
‘Wie zal het hebben?’ 334
Wildungen (De badplaats) 380
Winterkoude (De eerste) 127

Zangles (De) 248
Zeelieden aan den wal 381
Zeemanskinderen 4
Zegen (De laatste) 233
Zetmachiene (Eene nieuwe) 368
Ziekbed (Bij het) 364
Zigeth (De heldhaftige verdediging van) 401
Zitten zonder stoel 96
Zomer (De stervende) 132
Zuiderzee (Gezichten aan de) 117